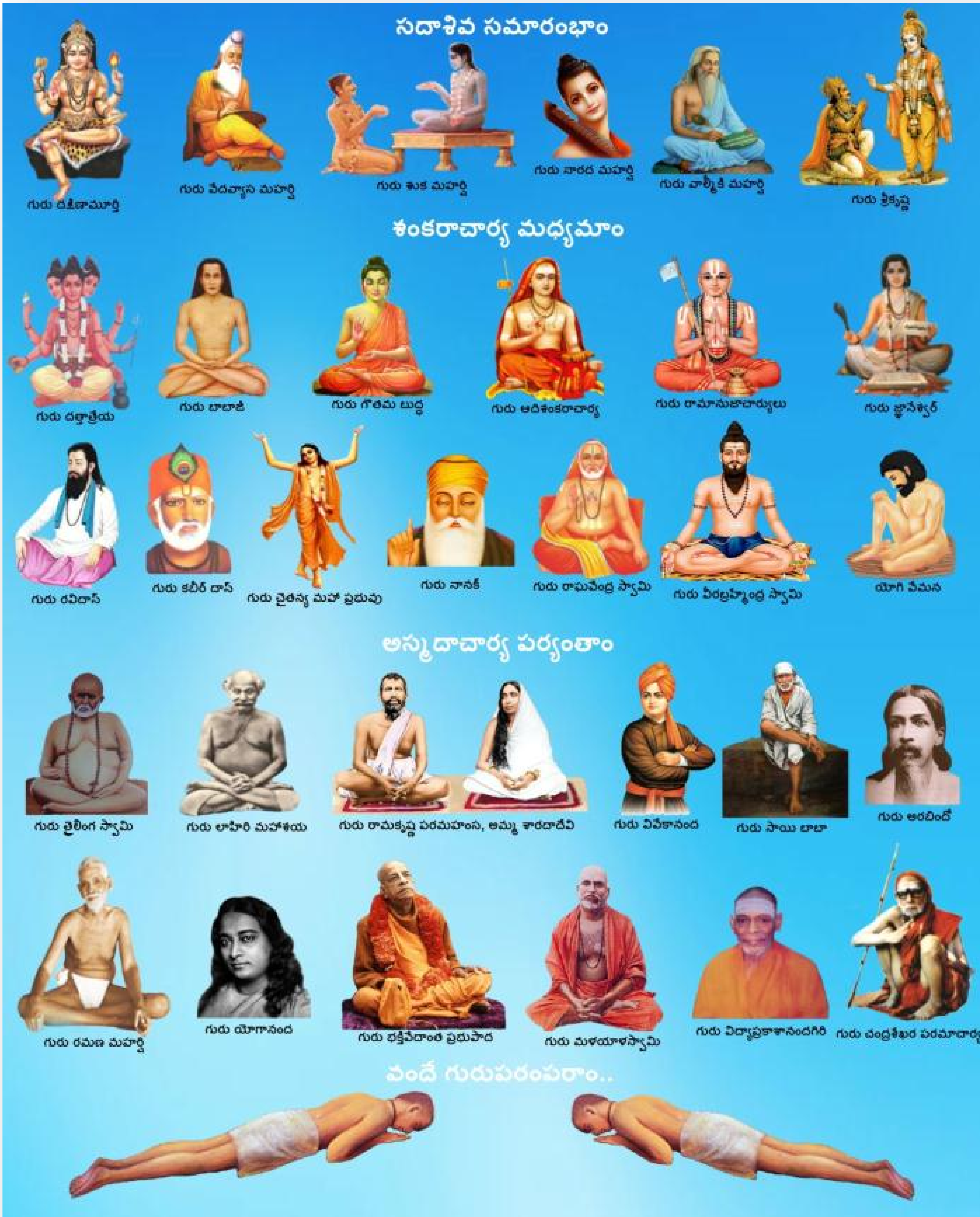
వేదాంగాలు

నిఘంటువు

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము-3

సదాశివ సమారంభాం
గురు దక్షిణామూర్తి
గురు వేదవ్యాస మహర్షి
గురు శుక మహర్షి
గురు నారద మహర్షి
గురు వాల్మీకి మహర్షి
గురు శ్రీకృష్ణ
శంకరాచార్య మధ్యమాం
గురు దత్తాత్రేయ
గురు బాబాజీ
గురు గౌతమ బుద్ధ
గురు ఆదిశంకరాచార్య
గురు రామానుజాచార్యులు
గురు జ్ఞానేశ్వర్
గురు రవిదాస్
గురు కబీర్ దాస్
గురు చైతన్య మహా ప్రభువు
గురు నానక్
గురు రాఘవేంద్ర స్వామి
గురు వీరబ్రహ్మేంద్ర స్వామి
యోగి వేమన
అస్మదాచార్య పర్యంతాం
గురు త్రైలింగ స్వామి
గురు లాహిరి మహాశయ
గురు రామకృష్ణ పరమహంస, అమ్మ శారదాదేవి
గురు వివేకానంద
గురు సాయి బాబా
గురు అరబిందో
గురు రమణ మహర్షి
గురు యోగానంద
గురు భక్తివేదాంత ప్రభుపాద
గురు మళయాళస్వామి
గురు విద్యాప్రకాశానందగిరి
గురు చంద్రశేఖర పరమాచార్య
వందే గురుపరంపరాం..

నన్ను "నేను" తెలుసుకోవటానికి

నన్ను "నేను" మార్చుకోవటానికి

"నేను" గా ఉండటానికి

మరియు అత్యుత్తమ జీవన విధానానికి

కావలసిన భక్తి,జ్ఞాన,కర్మ,ధర్మ సమాచారం ఒకేచోట తెలుగులో ఉచితంగా!

సాధారణంగా వేదాంతం తెలుసుకోవాలనే కోరిక వుంటుంది, కాని గ్రంధాలు అందుబాటులో లేవు. ఇంకొకరి దగ్గర గ్రంధాలు వుంటాయి, కాని జిజ్ఞాసువులకి ఎక్కడ ఉన్నవో తెలియదు. అలాగే కొన్ని లైబ్రరీ లో కొన్ని రకాల పుస్తకాలు మాత్రమే లభ్యం అవుతున్నాయి, అంతేగాక విలువైన గ్రంధాలు సరైన సంరక్షణ లేక కనుమరుగైపోతున్నాయి, కనుక మన అందరి కోసం భారత ప్రభుత్వం పురాతన ఆధ్యాత్మిక గ్రంధాలను సంరక్షించే నిమిత్తం ఎంతో శ్రమతో కంప్యూటరీకరణ ద్వారా ఒక చోట చేర్చుతూ ఆన్ లైన్ చేయటం జరిగింది. ఇటువంటి విలువైన జ్ఞాన సంపదను మరింత సులభంగా అందుబాటులోకి తీసుకురావటానికి సాయి రామ్ సేవక బృందం ఉడతా భక్తి గా ఇప్పటివరకి దాదాపు **5000** పుస్తకాలను వివిధ వర్గాలుగా విభజించి PDF(eBOOK) రూపంలో ఆన్ లైన్ లో ఉచితంగా అందించటం జరిగింది. కనుక ప్రతి ఒక్కరు ఈ సదవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకోగలరు. ఇందుకు సహాయం అందించిన భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్(డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా http://www.new.dli.ernet.in), ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్(https://archive.org), గూగుల్ వెబ్ సైట్(https://www.google.co.in), మైక్రోసాఫ్ట్ వెబ్ సైట్(http://www.microsoft.com) కు మేము ఋణపడివున్నాము.అలాగే ఇటువంటి బృహత్తర కార్యక్రమానికి పెద్ద మొత్తం లో గ్రంధాలను అందించిన తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానమునకు కూడా మనం ఋణపడివున్నాము. సాయి రామ్ సేవక బృందం కోరుకొనేది ఒక్కటే, ప్రతి ఇల్లు ఆధ్యాత్మిక జ్ఞాన గ్రంధాలతో నిండిపోవాలన్నదే మా కోరిక.

ఈ గ్రంధాలను ఉచితంగా ఆన్ లైన్ లో చదువుటకు, దిగుమతి(డౌన్లోడ్) చేసుకొనుటకు గల మార్గాలు:

1) భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్: http://www.new.dli.ernet.in లేక http://www.dli.ernet.in
2) సాయి రామ్ వెబ్ సైట్: http://www.sairealattitudemanagement.org
3) సాయి రామ్ గూగుల్ సైట్: https://sites.google.com/site/sairealattitudemanagement
4) ఆర్కైవ్ వెబ్ సైట్: https://archive.org/details/SaiRealAttitudeManagement

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞం పై గల సలహాలు,సూచనలకు సేవక బృందాన్ని సంప్రదించుటకు: sairealattitudemgt@gmail.com

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సమాచారం: https://www.facebook.com/SaiRealAttitudeManagement

సాయి రామ్ భక్తి,జ్ఞాన సంబంద వీడియోలు: https://www.youtube.com/user/sairealattitudemgt

ఈ జ్ఞాన యజ్ఞంలో ప్రతి ఒక్కరు పాల్గొని, ఈ అవకాశాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొని,మీరు సంతృప్తులైతే మరొక సాధకునికి, జిజ్ఞాసువులకు మార్గం చూపించగలరని ఆశిస్తున్నాము. మీరు చదువుకోవటంలో ఏమైనా ఇబ్బంది కలిగితే సేవక బృందంను సంప్రదించగలరు. ఒకవేళ మా సేవలో ఏమైన పొరపాటు వస్తే మన్నించగలరు.

ఈ గ్రంధపు భారత ప్రభుత్వ డిజిటల్ లైబ్రరీ గుర్తింపు సంఖ్య: 2990100061452

గమనిక: భక్తి,జ్ఞాన ప్రచారార్ధం **ఉచితంగా eBook** రూపంలో భారత ప్రభుత్వపు సహాయంతో ఇవ్వడం జరిగింది. ఈ గ్రంధముపై వ్యాపార,ముద్రణ హక్కులు రచయిత,పబ్లిషర్స్ కి గలవు, కనుక వారిని సంప్రదించగలరని మనవి చేసుకొంటున్నాము.

Sai**R**eal**A**ttitude**M**anagement(SAI RAM) - సాయి నిజ వ్యక్తిత్వ నిర్వహణ(సాయి రామ్)

* సర్వం శ్రీ సాయినాథ పాద సమర్పణమస్తు *

భారత ప్రభుత్వపు వెబ్ సైట్ - డిజిటల్ లైబ్రరీ అఫ్ ఇండియా

http://www.new.dli.ernet.in

అతి విశిష్టం ఈ దానం!

స్వామి వివేకానంద

"దానాలలోకెల్లా ఆధ్యాత్మిక విద్యాదానం చాలా శ్రేష్ఠమైంది! దాని తరువాతిది లౌకిక జ్ఞానదానం, ప్రాణదానం, అన్నదానం" అని వ్యాసమహర్షి చెప్పారు.

మన ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానం భారతదేశ హద్దులలో నిలిచి పోకూడదు. లోకమంతటినీ ఆవరించాలి! ఇలా లోకవ్యాప్తమైన ధర్మప్రచారాన్ని మన పూర్వులు చేశారు. హైందవ వేదాంతం ఎన్నడూ ఈ దేశం దాటి పోలేదని చెప్పేవారూ, మతప్రచారార్థం తొలిసారిగా, పరదేశాలకు వెళ్ళిన సన్న్యాసిని నేనే అని చెప్పేవారూ, తమ జాతిచరిత్ర నెరుగని వారే! ఇలాంటి సంఘటనలు ఎన్నోసార్లు జరిగాయి. అవసరమైనప్పుడల్లా, భారతీయ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానప్రవాహం వెల్లువలా లోకాన్ని ముంచెత్తుతూ వచ్చింది.

రాజకీయ ప్రచారాన్ని రణగొణధ్వనులతో, యోధులతో సాగించవచ్చు. అగ్నిని కురిపించి, కత్తిని ఝళిపించి, లౌకిక జ్ఞానాన్నీ, సంఘనిర్మాణ విజ్ఞానాన్నీ విరివిగా ప్రచారం చేయవచ్చు. కానీ ఆధ్యాత్మిక జ్ఞానదానం కళ్ళకు కనిపించకుండా, చెవులకు వినిపించకుండా కురుస్తూ, రోజా పువ్వుల రాసుల్ని వికసింపజేసే మంచులాగా నిశ్శబ్దంగా జరగవలసి ఉంది. భారతదేశం నిరాడంబరంగా, లోకానికి మళ్ళీ మళ్ళీ చేస్తూ వచ్చిన దానమిదే!

మిత్రులారా! నేను అవలంబించే విధానాన్ని తెలియజేస్తాను వినండి. భారతదేశంలోనూ, ఇతర దేశాల్లోనూ మన పారమార్థిక ధర్మాలను బోధించడానికి తగినవారుగా మన యువకుల్ని తయారు చేయడానికై భారతదేశంలో కొన్ని సంస్థలను నెలకొల్పాలి! ఇప్పుడు మనకు కావలసింది బలిష్ఠులు, జవసంపన్నులు, ఋజువర్తనులు, ఆత్మ విశ్వాసపరులు అయిన యువకులు. అలాంటి వారు నూరుమంది దొరికినా, ప్రపంచం పూర్తిగా పరివర్తన చెందగలుగుతుంది!!

ఇచ్ఛాశక్తి తక్కిన శక్తులన్నిటి కన్నా బలవత్తరమైంది. అది సాక్షాత్తూ భగవంతుని దగ్గరి నుండి వచ్చేదే కాబట్టి దాని ముందు తక్కినదంతా లొంగిపోవలసిందే. నిర్మలం, బలిష్ఠం అయిన 'ఇచ్ఛ' (సంకల్పం) సర్వశక్తిమంతమైంది. దానిలో మీకు విశ్వాసం లేదా? ఉంటే మీ మతంలోని మహోన్నత ధర్మాలను ప్రపంచానికి బోధించడానికై కంకణం కట్టుకోండి. ప్రపంచం ఆ ధర్మాల కోసమై ఎదురుచూస్తోంది. అనేక శతాబ్దాలుగా ప్రజలకు క్షుద్రసిద్ధాంతాలు నేర్పడం జరిగింది. వారు వ్యర్థులని ప్రపంచమంతటా బోధలు జరిగాయి. ఎన్నో శతాబ్దాల నుండి వారు ఈ బోధనల వల్ల భయభ్రాంతులై, పశుప్రాయులైపోతున్నారు. తాము ఆత్మస్వరూపులమనే మాటను వినడానికైనా వారెన్నడూ నోచుకోలేదు. "నీచాతినీచుడిలో కూడా ఆత్మ ఉంది. అది అమృతం, పరమ పవిత్రం, సర్వశక్తిమంతం, సర్వవ్యాపకమైనది" అని వారికి ఆత్మను గురించి చెప్పండి. వారికి ఆత్మవిశ్వాసాన్ని ప్రసాదించండి. ❖

మూలం: శ్రీ రామకృష్ణ ప్రభ - ఫిబ్రవరి 2014

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము

మూఁడవ సంపుటము

త మొదలు మ

వఱకు

ఇది

కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిచే

వ్రాయఁబడి

ప్రకటింపఁబడినది.

శ్రీ లక్ష్మీ ముద్రాక్షరశాల,

జగన్నాథపురము, కాకినాడ.

1938

మూఁడవ సంపుటము
వెల రు. 5-0-0.

మొత్తము వెల రు. 25-0-0.

శ్రీ

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము

శ్రీ పితృభ్యోనమః

లక్ష్మీనారాయణీయమునకు కర్తలును, ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తకు జనకులు తండ్రి గారును అగు
బ్ర|| శ్రీ|| కొట్ర లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రిగారు.

లక్ష్మీనారాయణీయమునకు లేఖకుడును, ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తయును నగు
బ్ర|| కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి గారు.

పై ఫొ|| లక్ష్మీనారాయణీయము అచ్చు అగుచున్నప్పుడు 1908 సం||గములో తీయఁబడిన ఛాయాపటము.

శ్రీ

ఆంధ్ర వాచస్పత్యము

భాషోద్ధారకులు.

ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్త,
ఆంధ్రవిద్యా వాచస్పతి,
శ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి
గారు.

ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తకు ధర్మపత్నియును, ఆంధ్రమాతకనుంగుబిడ్డయును,
మహాభక్తురాలును అగు
శ్రీమతి కొట్ర వేంకరమణమ్మ
గారు.

ఈ నిఘంటువు వ్రాయ మొదలిడిన 1910 సం॥రమున తీయఁబడిన ఛాయాపటము.

పండితాభిప్రాయములు.

ఆంధ్రభూసురసందేశాది గ్రంథకర్త బ్రహ్మశ్రీ భమిడిపల్లి సీతారామ కవిగారు. పోష్టుమేష్టరు, కర్నూలు.

శా॥ ప్రాచీనాంధ్ర నిఘంటు కావ్యముల సం ♦ పత్తిన్విలోకించి య
ర్వాచీనంబగు పద్ధతిన్ దెలిసి కో ♦ ట్రి శ్యామలాభిఖ్యుఁడీ
వాచస్పత్యము నాంధ్ర పండితులు సం ♦ భావింపఁగా వ్రాసినాఁ
డాచంద్రార్కము వర్ధిలున్ జగతి వి ♦ ద్యార్థుల్ ప్రశంసింపఁగన్.

మ॥ పరమార్థ ప్రతిపాదకంబచుల శ ♦ బ్దజ్ఞాన సంధాన మా
భరణం బాంధ్ర సరస్వతీసతికి వి ♦ ద్వద్వంద్యమున్ సుందరా
క్షర రమ్యంబుపయోగ కారకము వా ♦ చస్పత్యమై ఘంటికం
బరయన్ వర్తిలు నాంధ్రభూతలము నం ♦ దాచంద్రసూర్యంబుగన్.

ఉ॥ దేశము కాలమున్ మిగుల ♦ దీర్ఘము లెల్లెడ కేఁగి పండితో
ద్దేశము సంగ్రహించి ప్రకృ ♦ తి ప్రజ భాషణ మాలకించి భ
వ్యాశయ పూర్వకావ్యముల ♦ నారసి వ్రాయవలెన్ నిఘంటువుల్
కోశము కష్టసాధ్యమది ♦ కోట్రి బుధాగ్రణి పూనె ధీరుఁడై

తే॥ శబ్దరత్నాకరాది కో ♦ శములకంటె
మూల్యమెచ్చె వాచస్పత్య ♦ మునకుఁగాన
నిద్ది యుపయోగకరముగా ♦ నెసఁగుఁగాత!
కవులు విద్యార్థులున్ ♦ మెచ్చఁగాధరిత్రి.

సంగీతసాహిత్య విద్వాన్ ఆంధ్రభారతీ తీర్థోపాధ్యాయ, వీణకళాప్రవీణ, సంగీత ప్రొఫెసర్ శ్రీ సత్యవోలు రాధామాధవరావు కవిగారు, కొత్తపల్లి.

పీఠికాపురము.

సీ. శ్రీమించు కోట్రి వం ♦ శామల శ్యామల
కామశాస్త్రి బుధుండు ♦ ఘనత మెఱయ
సకల శాస్త్ర పురాణ ♦ సత్కావ్య వివిధ ప్ర
బంధ జాలమునుండి ♦ ప్రకటమైన
సంస్కృతాంధ్రాది భా ♦ షాశబ్దములకెన్న
యర్థవిశేషంబు ♦ లరసి యరసి
"ఆంధ్రవాచస్పత్య ♦ మన వ్రాసి ప్రకటించె
కవిబుధపండితుల్ ♦ గాంచి మెచ్చ
గీ. ఆంధ్రలోకంబు నందిపు ♦ డరయ నిట్టి
పెక్కని నిఘంటు మఱిలేదు ♦ పెక్కులేల ?
దీనికిదె సాటి భళి ! భళీ! ♦ యీనిఘంటు
వవని నాచంద్రతారార్క ♦ మలరుఁగాత ! !

P. W. D. సూపరువైజరు బ్ర॥ కాలనాథభట్ట జగన్నాథశాస్త్రిగారు, కన్ననూరు, (మలబారు జిల్లా)

సోదరవర్యా! నమస్కారములు,

మీరు దయతో పంపుచుండిన "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" అను నిఘంటు తల్లజమును జూచి చాల ముదమందితిని. చక్కని పద్ధతిని అర్థములు నానార్థములు, ప్రయోగములు, పర్యాయపదములులోనగు విశేషాంశములతో సర్వజనోపయోగముగనున్నదని నేను నొక్కి చెప్పుచున్నాను.

బ్రహ్మశ్రీ, కావ్యకంఠ, గొర్తి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు, విజయనగరము,

ఆర్యా!

ఈమధ్య నా చేసిన పుణ్యమువలన భవద్విరచితంబగు "నాంధ్రవాచస్పత్యము"ను స్థాలీపులాకన్యాయంబునఁజూచి బ్రహ్మానందమును బొందితిని. ఆంధ్రవాఙ్మయమునకట్టి మహోపకారమొనర్చుచున్న మిమ్ములనుగుఱించి యేమనుటకును ముఖమునకే కాదు; లేఖినీ ముఖమునకును శక్తిచాలదు. అచిరకాలములో గ్రంథము సమాప్తినొందునట్లనుగ్రహింపుమని మా పరమేశ్వరుని బదింబదిగఁ బ్రార్థించుచున్నవాఁడను.

బ్రహ్మశ్రీ॥ ముత్యసుబ్బారావుగారు, కిర్లంపూడి.

మహాశయా! నమస్కృతులు.

తమచే విరచింపఁబడుచున్న "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" అత్యుత్తమపద్ధతులతో వెలువడుచున్నది. కబుర్లు చెప్పవచ్చును. కాగితముపై వ్రాయుటకష్టము. ఈమధ్య "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" పైరాఁబడిన విమర్శనము, ప్రతివిమర్శనము, అందుపైరాఁబడిన పండితులజాబులు చూచుభాగ్యము లభించినది. విమర్శకుల విమర్శనము అహంకారభూయిష్ఠమై వ్రాయఁబడినదనవచ్చును. నిందావాక్యములతో నిండియున్నదనవచ్చును. సరస్వతిని తూలనాడిరనవచ్చును. ఆహా! వారిహృదయమటులనే పరిణమించుగాక! అది యటుండనిండు. వారివిమర్శనము చూచినంతనే యీ క్రిందిపద్యము జ్ఞప్తికివచ్చినది.

> "చ. క్షితిపయి పట్టి మ్రొక్కులు జి ♦ గిర్ప వసంతుఁడుదార సోమ గుం
> భితపదవాసనల్ సెఱప ♦ మెచ్చక చందురుఁడు మిన్నునంబ్రస
> న్నతయును సౌకుమార్యముగ ♦ నంబడరాల్ గరగంగఁజేసె నే
> గతిరచియించిరేని సమ ♦ కాలమువారలు మెచ్చరేకదా!"

(విజయవిలాసము)

కావున వీరివ్రాఁతలకు సమాధానమువ్రాయుట కట్టిపెట్టి నిఘంటువు పూర్తి చేసి సరస్వతీదేవిని ఉద్ధరింతురుగాక ! "తల్లికంటెను వేరు దైవంబుగలదె" యనునటుల నీనిఘంటు రాజమును తల్లులకు కృతియిచ్చి ధన్యులైన మిమ్ము శ్రీకృష్ణభగవానుఁడు రక్షించుగాక!

ఆశుకవి చక్రవర్తి, అవధానిపంచానన, ఘోరిడసరస్వతీత్యాది బిరుదాంకితులగు
కొప్పరపు సోదరకవులు (శతావధానులు)

భాషోపకారి నిఘంటునిర్మాణప్రవీణులగు బ్రహ్మశ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రి గారికి నమస్కారములు.

ఆర్యా! ... ... వాచస్పత్యమునందు సంస్కృతపదములును, ఆంధ్రపదములును విభజించి యేమొత్తమున కామొత్తము వేర్వేఱుగా వ్రాయించుటవలనఁ బాఠకులకు సౌకర్యము గలిగించినవారైతిరి. సామాన్యపదములకు వ్రాయకున్నను, కొంచెము గూఢముగానుండిన పదములకు శబ్దరత్నాకరంబునందువలెఁ బ్రామాణిక గ్రంథములనుండి లక్ష్యములను వ్రాయింపనియెడల గ్రంథప్రాశస్త్యమున కది కొఱంతకాకపోదు. శ్రమలో శ్రమయని తచ్ఛ్రమకును తమరు సహింపవలెననియే మా యాశయము.

శ్రీసాహితీశిరోమణి, బ్ర. వెంపటి వేంకటేశ్వరశాస్త్రిగారు, సంస్కృతాంధ్ర పండితులు, బోర్డుహైస్కూలు, గుడివాడ. (కృష్ణాజిల్లా.)

అయ్యా!

తమరు రచించుచున్న "ఆంధ్రవాచస్పత్యము"ను సాంగముగాఁ బరికించితిని. ఇయ్యది సహృదయులకు మనోజ్ఞముగానుండి యన్వర్థనామము గలదగును. ఈగ్రంథరాజము విద్యార్థులకు బాలురకుఁ గవులకు నత్యంతోపయుక్తమగును. భవదుపజ్ఞ యగు నియ్యది బహుపదార్థావబోధకంబగుచు సకలకోశశిరోమణీయమానంబై యచిరకాలమునఁ బ్రచురింపఁబడి వర్ధిల్లుఁగాతయని భగవంతుని బ్రార్థించుచున్నాను.

బ్ర॥ శ్రీ॥ ఉభయభాషాప్రవీణ, తులసి లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారు.
ఇంజరము. (యానాం)

బ్రహ్మశ్రీ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారి దివ్యసముఖమునకు.

మహాశయా !

తమ యాంధ్రవాచస్పత్య రచనను విని కని చాల సంతసించితిని. మీరు తలపెట్టిన ఘన కార్య మనితరసాధ్యము. సుమారు 15 సంవత్సరములనుండి శ్రమించివ్రాయుచు "ప్రారబ్ధ

ముత్తమ జనాన పరిత్యజన్తి" యను న్యాయము సర్థవంతముగాఁజేసి మధ్యనువిడనాడక నేఁటి కాంధ్రుల యదృష్టవశమునఁ బ్రకటించుచుఁ గృతకృత్యులై మీరాంధ్రవిద్యావాచస్పతులౌట సర్వసంవేద్యము. మీయుద్యమము సర్వసంశ్లాఘ్యము.

మఱియు గ్రంథపరిసమాప్తిసూచక సత్పథమునందే మీదృష్టియుండుటంజేసియు మీరసహాయులగుటఁ దీఱికజిక్కమిఁజేసియు మీగ్రంథమున నచ్చటచ్చట స్వర రేఫ, శకట రేఫార్థానుస్వార వ్యత్యాస రూప దోషములు దొర్లిన దొర్లియుండవచ్చును. వానిని బాఠకులు దోషముగా నెంచఁదగదని నాయభిప్రాయము. అట్టిదోసఁగులను మీరు గ్రంథరచనానంతరమున నెట్లును బరిహరింతురు. మీరు ధనాభావముచేతనో, కొనువారలకు సులభముగానుండునని యెంచియో, నెలకొక 100 పారటల ప్రతినిమాత్రమే ప్రకటించుటంజేసి యిట్టిదోసఁగులైనను ముద్రాపకులవల్లనో, పైకారణములవల్లనో దొరలియుండును. కాని గ్రంథముసంతనొక్కతరిఁ బూర్తిఁజేసి బాగుగసంస్కరించి ప్రకటించిన నిట్టిప్రమాద పతితములుకూడ మృగ్యములైయుండెడివని నానమ్మకము. ఎటులైన నిట్టిగ్రంథము నొక్కతరిఁ బూర్తిఁజేయుట దుస్సాధ్యము. కాళిదాస మయూరాది కవుల గ్రంథములలోఁగూడ నెఱసులు తప్పినవికావు.

దోషోద్ఘాటనపరులును, తమకెఱిఁగినదితక్క నితరములేదని "కూపగత కూర్మముల" వోలె దలఁచుచు మీగ్రంథస్థవిషయములను మృగ్యములని తలఁచు నహంకారపరులును, మీరిట్టి ఘనకార్యమును జేయుచుండఁజూచి యోర్వలేని యసూయాపరులునగు కొందఱు పండితమన్యమానులగు విమర్శకులు మిమ్మధిక్షేపింపవచ్చును. అంతమాత్రమున నిరుత్సాహులుగాక వారివ్రాఁతల నుపేక్షామాత్రములుగ నూహించి మీయుద్యమమును బూర్తి చేయఁగోరుచున్నాఁడను. ఇట్టి బాధ ననుభవించియే భవభూతికూడఁ దన్ను నిరసించిన వారిని "యేనామకేచిదిహనః ప్రథయన్త్యవజ్ఞాం। జానన్తితే కిమపితాన్ప్రతినైషయత్నః। ఉత్పత్స్యతేస్తిమమకోపిసమానధర్మా। కాలోహ్యయం నిరవధిర్విపులాచపృథ్వీ" అని తిరస్కరించినాఁడు.

కావున మీరిట్టి దోషోద్ఘాటనపరుల వ్రాఁతలకు సమాధానమువ్రాయుచు మీగ్రంథరచన కాటంకము గలిగించుకొనుట యనావశ్యకము. మీరువ్రాసిన దంతయు గ్రంథ ప్రమాణముగలది. మీకార్యాలయమునకు వచ్చి మీరు గ్రంథవిమర్శన పూర్వకముగా నీగ్రంథమును వ్రాయుచుండుట నేనుపలుమాఱులు చూచియుండుటచే మీవాచస్పత్యమునందు వ్రాయఁబడిన ప్రత్యంశమును బ్రమాణీకరింపఁదగినదని దృఢముగానమ్మియున్నాను.

బ్రహ్మశ్రీ భమిడిపాటి అప్పయ్యశాస్త్రిగారు. శతావధాని, సంస్కృతపండితులు. బోర్డుహైస్కూలు. గుడివాడ, కృష్ణాజిల్లా.

ఉ॥ శ్రీరుచిరప్రసాదమును ♦ జేకొని భారతి సంగ్రహించి గా
రీరుచిశక్తిఁగైకొని స్మ ♦ రించి పరోపకృతి ప్రభావమున్
సూరివరేణ్యుఁడుత్తమ వ ♦ చోనిధి శ్యామలకామశాస్త్రి గం
భీర నిఘంటువిచ్చెను జే ♦ విన్ గని ధీవరు లుల్లసిల్లఁగాన్.

చ॥ వినువక రెండుబాసలు వి ♦ వేకముమైఁ దలపోసి చూచి సం
తసమును జెంది యెల్లరకుఁ ♦ దావిడు మేల్మి నిఘంటువుంచి యా
కసమునఁ జంద్రరీతి నుతి ♦ గాంచెను శ్యామలకామశాస్త్రి సా
గసము రసస్ఫుటంబునను ♦ రాగమొసంగదే యెల్లవారికిన్.

మ॥ సరస శ్యామల కామశాస్త్రికృత వా ♦ చస్పత్య మీక్షించినన్
గురుబోధామృతసాగపూరమువలెన్ ♦ గుల్కుల్ పిసాళించు ప
ల్కురలే కంటివికాసమిచ్చుటను వి ♦ ద్యాగంధమున్ లేని పా
మరులున్ బండితులై చరింతురభిరా ♦ మంబిచ్చు నెవ్వారికిన్.

చ॥ పదములరీతి యర్థముల ♦ వైఖరి పూర్వకవిప్రయోగముల్
సదమలబుద్ధి నేఱిచి ప్ర ♦ శస్తవిధిన్ గుమిఁగూర్చి యొక్కెడన్
బొదివి ముదంబు పెంపెసఁగ ♦ పొత్తము శ్యామల కామశాస్త్రి నె
మ్మదినిడి యాంధ్రదేశ మభి ♦ మానముగాంచె నుదార మూర్తియై.

ఉ॥ సంస్కృతపండితుల్ తెలుఁగు ♦ చెప్పఁగఁజూతురు తెల్గుపండితుల్
సంస్కృతపండితోత్తముని ♦ ఛాందసబుద్ధి నిరాకరింతురిటుల్
సంస్కృతమాంధ్రమున్ నెఱపి ♦ సత్కృషి శ్యామల కామశాస్త్రి వా
క్సంస్కృతికై నిఘంటువిడి ♦ జ్ఞానపదంబునొసంగె వహ్వ్వారే!

మ॥ చాగంటి సుబ్బారాయఁడుగారు.

(రిటైర్డు కరణము. ఏనుఁగులక్ష్మణకవి దౌహిత్రులు. కరప, కాకినాడ.)

ఆర్యులారా, మహాశయులారా!

నాకు గురువర్యులగు బ్ర. కొట్ర లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారికి పుత్రులును, నాకు ఆబాల్యమిత్రులును అగు బ్ర. కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారు తండ్రిగారి యాజ్ఞానుసారము "లక్ష్మీనారాయణీయమను శుద్ధాంధ్ర ప్రతిపదార్థపర్యాయపద నిఘంటువు"ను వ్రాసి ముద్రణాలయమున నక్షరసంధానోద్యోగిగాఁగుదిరి అచ్చొత్తించి పితృఋణమును తీర్చుకొనిన సుప్రసిద్ధపండితులు. కావుననే శ్రీ శాస్త్రిగారికి శబ్దజాలమంతయు కనులఁగట్టినట్లుండును. నలువరాణి నాలుకపై నాట్యమాడుచుండును. బుద్ధికి మెదడు పుట్టినిల్లు. కావున నామె నాఁడు మొదలు నేఁటిదనుఁక వారిని విడక యపూర్వ ప్రక్రియనహోరాత్రము లుత్సాహపూరితునిం జేసి "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" అను పేరుతో నొక నిఘంటురాజమును వ్రాయించుకొని తన ఋణముతీర్చుకొని ధన్యునిగాఁజేసినది. నేఁడుగదా ఆమె కడుపు ఫలించినది. శ్రీశాస్త్రిగారామె ఋణముతీర్చుటయేగాక తన జనకతల్లి శేషమాంబగారికిని, దత్తతతల్లి సుబ్బమాంబగారికిని కృతినొసఁగి ఇద్దఱుతల్లుల ముద్దుబిడ్డఁడై మాతృఋణము తీర్చుకొనిరి.

శ్రీశాస్త్రిగారివలన మాగ్రామనామము చిరప్రతిష్ఠాపకకమైనదనియు నూతనాలంకారనుపొందినదనియు, ఆంధ్రభాషాయోషామణి గర్భము ఫలించినదనియు మేము గర్వించుచున్నారము.

కావున యావదాంధ్రమండలము చదువుల వెలందికనుంగుబిడ్డలై గాన నిఘంటురాజమచిరకాలములో ముద్రితమగుటకు నిఘంటుకర్త గారికి చేయూఁతనొసంగి తమ వదాన్యతను తల్లికి సమర్పించి సంతసించెదరు గాత!

బ్ర. వంగల శ్రీరామ అవధానిగారు, బి. ఏ.
గుంటూరు, ఆంధ్రక్రిష్టియన్ కాలేజి.

మహాశయులారా!

నేను కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారిచే రచియింపఁబడిన "ఆంధ్రవాచస్పత్యము"అను నిఘంటువుయొక్క స్వరూపమును వారు ప్రకటించిన మచ్చు పదముల పట్టికలో చూచితిని. జగమెఱిఁగిన కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారివంటి ప్రఖ్యాతపండిత సింహుల విషయములో వారిపాండిత్యమును గూర్చి యిట తడవుట నావంటివానికి సాహసమే యగును. వారుపండితవంశములోనివారు. తండ్రిగారగు లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రిగారుపూనికతో రచించిన "లక్ష్మీనారాయణీయమను అష్టభాషల ఆంధ్రనిఘంటువు"లో వీరు తండ్రిగారికి కుడిహస్తముగనుండి పనిఁజేసిరి. అప్పటినుండియు వీరు అనేకశ్రమలకోర్చి, దేశభక్తిని ఖండింప శక్యముగాని ఆంధ్రసంస్కృతభాషలను విడదీసి శబ్దరూపములను, పర్యాయపదములను ఒకసంపుటిగాఁజేర్చి యీవిపులమగు నిఘంటువును ప్రసాదించి శాశ్వతమగు సేవఁజేసియుండిరి.

ఇందు 50,000 సంస్కృతపదములును, 20,000 ఆంధ్రపదములును చేరియున్నవి. పర్యాయపదముల అనుక్రమణిక యీనిఘంటువు ప్రసాదించిన విశేషములలో నొకటి. కవిత్వము వ్రాయువారలకిట్టి నిఘంటువు నిత్యంతోపయుక్తమనుటకు సందియములేదు. గ్రంథము అకారాదిసంజ్ఞలతో నే ప్రకటింపఁబడియున్నది. ఇట్టివిపులమగు నిఘంటువు యిదివఱకున్న నిఘంటువులకన్న చాలయుపయోగకారిగనుండఁగలదని నావిశ్వాసము. ఇట్టిగ్రంథము త్వరగ లోఁబ్రకటింపఁజేసి ధన్యులగుదురుగాక!

మ. శ్రీ శృంగారకవి సర్వారాయకవిగారు, కాకినాడ.
(పిఠాపురము మహారాజావారి కాలేజీ రిటైర్డు ఆంధ్రపండితులు.)

బ్రహ్మశ్రీ కొట్ర శ్యామల కామశాస్త్రిగారు వ్రాసి ప్రకటించుచున్న "ఆంధ్రవాచస్పత్యము"యొక్క యుద్యమము లోకోపకారకము. చిరప్రతిష్ఠాపకము. ఇక్కట్టెఱిం[illegible]నుపక్రమించిరి. కానిందు. వీరసూత్రము బరికింప, ప్రకృతకాలమున బహువ్యాపకమైన గన్న "శబ్దరత్నాకరము"నకన్న భాషాభాగవిభజనము, తత్సమములను [illegible], అర్థాంతర శబ్దాంతర రూపాంతర వివరణము, గూఢపద ప్రయోగప్రదర్శనము, ప్రమాణపాఠము కడ ప్రత్యర్థమునకును ఉభయభాషలలోని పర్యాయపదములు మున్నగు విశేషాంశము లెందు గన్పట్టుచున్నవి.

మొదట "ఉభయభాషావాచస్పత్యము" యొక్క మచ్చుపదముల సంచికను ప్రకటించిరి. పిదప కొన్నికొన్ని సవరణలు వారే కావించుకొనిరి. ఆంధ్రశబ్దమంతయు నుభయభాషార్థమిమిడి యుండుటంజేసి "ఆంధ్రవాచస్పత్య"మను నామముంచుట సమంజసమనియే నామతము.

వ్యయప్రయాసలకోర్చి యిట్టిదానికి సాహసించిన గ్రంథకర్తగారికి విద్యాధనాధికులు సముచిత సహాయ సంపదలచే నుత్సాహప్రోత్సాహములు గల్గించి నిర్విఘ్న పరిసమాప్తిఁ గావింతురుగాక!!

మ॥ రెడ్నం సూర్యారావుగారు బి. ఏ. (ఆనర్సు)
రెడ్నమ్సుగార్టెన్, విశాఖపట్టణము.

బ్రహ్మశ్రీ కొట్రి శ్యామలకామశాస్త్రిగారు నాకు చిరపరిచితులు. వీరు వ్రాయుచున్న "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" యొక్క పరిశ్రమము వర్ణనాతీతము. అప్పటప్పట నేనాగ్రామము వెళ్లినప్పుడు శ్రీశాస్త్రిలవారహోరాత్రములు ప్రబంధాదులనొక యంగడిపగిది పెట్టుకొని యానడమ్మకూర్చుండి యొంటరిగా వ్రాయుట చూచెడివాఁడను.

నిమిషమొక గంటగాను, గంట నొకరోజుగాను వాడుకొనుచు పదినిమిషములలో భోజనముచేసి మాబోంట్లతో మాట్లాడుటకైన సావకాశమియ్యక మరల తమ "సరస్వతీమండలిం"పేరి భాషార్ణవంబున మునిఁగి తేలుచుండుటఁజూడ యీయన యొక యవతారమూర్తి యనియు,ఈయనకా నలువరాణి వరమొసఁగి యుండుననియు స్ఫురింపకమానదు. వీరిపరిశ్రమకు ఆంధ్రభూమి ఋణపడియున్నది.

"తల్లికంటెను వేఱె దైవంబుగలదె" యను నార్యోక్తి సుప్రసిద్ధము. కావున విద్యాధిపులును, ధనికులును, రాజులును, రాజాధిరాజులును, వదాన్యులును శీఘ్రకాలములో తోడ్పడి ముద్రణము పూర్తిగావించి మాతృఋణము తీర్చుకొందురుగాకయని కోరుచున్నాఁడను.

మ॥ న్యాపతి కృష్ణారావు పంతులుగారు అడ్వొకేటు,
అమలాపురము.

బ్ర॥ కొట్రి శ్యామలకామశాస్త్రిగారచ్చొత్తించే "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" జానపదులకు విస్తారముపయోగ ముండనోపు. ప్రజాబాహుళ్య ప్రచురణలక్ష్యలమున వలసినవి అట్టి మహాదాశయములతో ప్రారంభించువారికి ప్రేమాభినందనములతోఁగూడిన సిరిసంపత్తులు శమంతట పరుగిడి వచ్చుననుటకు సందేహింపను. అమగశీలమును, ఆంగ్లేయనైజమును కలపి తేటతెల్లపఱచునది యిది ప్రథమమని నాబుద్ధికితోఁచెడిని............ఆబాల గోపాలము నిగ్దానిని వలతురని నమ్మెదను. శాస్త్రిగారి యంజ జయసూచకమగుగాక!

మ॥ మిత్తింటి మందేశ్వరరావు పంతులుగారు. ప్లీడరు,
రామచంద్రపురము.

బ్ర॥ కొట్రి శ్యామలకామశాస్త్రిగారచ్చొత్తించుచున్న నిఘంటుపద్ధతులేభావయంచును లేవనుటకు సందేహములేదు. ఈనిఘంటువు పండితులకును, పామరులకును, ఉపాధ్యాయులకును, విద్యార్థులకును నిత్యము నుపయోగపడును.

ఈనిఘంటురాజ మాంధ్రభాషామతల్లికి నూతనాలంకారము గల్పించి నవీనశోభను దెచ్చును.

ఇటువంటి సకలజనోపయోగమగు నిఘంటువు వ్రాసి భాషాసేవగావించిన శ్రీశాస్త్రి గారికి భగవంతుఁ డాయురారోగ్యైశ్వర్యాదుల నొసంగుఁగాత !

మ॥ తుమ్మలపల్లి గోపాలకృష్ణమూర్తి పంతులు గారు.
రిటైర్డు ప్లీడరు. గుడివాడ, కృష్ణాజిల్లా.

అయ్యా!

మీరు ముద్రింపించుచున్న "ఆంధ్రవాచస్పత్యము" ఇప్పటికి ప్రచురణములయి యున్న తెనుఁగులిపి నిఘంటువులకన్నను మిక్కిలి విపులముగనునుండి సలక్షణముగను పండితులకు సహా చదువరులందఱకును మిగుల నుపయోగకారిగ నుండుననియు మీయెడ నందఱు కృతజ్ఞులై యుండక తప్పదనియు చెప్పుటకేమియు సందేహము లేదు.

మ॥ ఏనుఁగు తమ్మిరాజు పంతులుగారు, తాపేశ్వరము,
రామచంద్రపురము తాలూకా.

ఆర్యా!,

తమరు ముద్రింపించుచున్న నిఘంటురాజమిదివఱలో మనభాషలో వెల్వడిన నిఘంటువులకన్న మిన్నయనియు, భాషాప్రియులకు పండితులకు కవులకు కల్పవృక్షమనియు, నింతటి మహోపకారము ఆంధ్రులకు నేఁటికి తమతో కలిగినదనియు విన్నవించుచు తమకు పరమేశ్వరుఁ డాయురారోగ్యైశ్వర్యముల నొసంగుఁగాతమని ప్రార్థించుచున్నాఁడను.

మ॥ పెద్దాడ వేంకటేశ్వరరావు పంతులుగారు, మాడుగుల.
(విశాఖపట్టణము.)

బ్ర॥ కొట్ర శ్యామలకామశాస్త్రిగారు ముద్రింపించుచున్న "ఆంధ్రవాచస్పత్య మను ఆంధ్రప్రతిపదార్థ పర్యాయపద నిఘంటువు" విద్యార్థులకును, కవులకును, పౌరాణికులకును వారు వీరననేల యందఱకును కల్పవృక్షమువలె నున్నది. భాషాభిమానులు తగురీతిని గ్రంథకర్తగారికి తోడ్పడి ముద్రింపించి గ్రంథమును లోకమున బ్రసాదింతురుగాక!!

శ్రీ

ఆంధ్రవాచస్పత్యము.

మహారాజ పోషకులు.

ఇంగ్లీషు సంస్కృతాంధ్ర భాషాభిజ్ఞులును, సరసకవితా సంపన్నులును,

సాహిత్య విశారదులును నగు,

మహారాజరాజశ్రీ డాక్టరు. కోటంరాజు కోటీశ్వరరావుపంతులుగారు,

తెలుగు పండితులు, బి. హెచ్. యి. యస్. గూడవల్లి,

రేపల్లెతాలూకా, (గుంటూరుజిల్లా.)

శ్రీ విజయేశ్వర స్వామినే నమః

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

మహారాజపోషకులు.

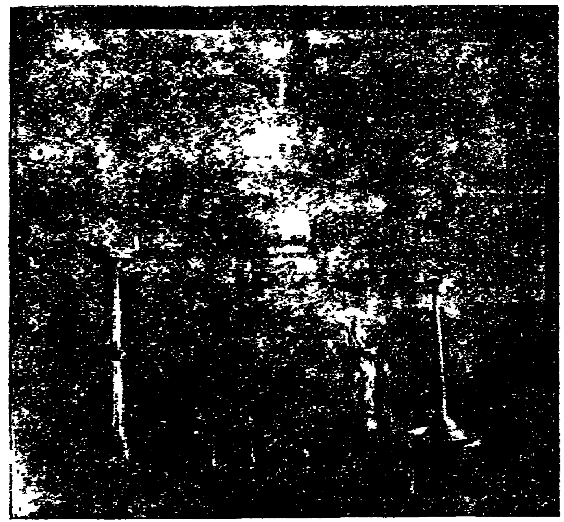
శ్లో॥ మాతా బ్రహ్మాణీ స్త్రైశ్వరీచ

పితా౽పి విజయేశ్వరః ।

శ్రీమన్నారాయణో గురుః ।

శ్లో॥ వందే మాతర మాన్ద్రా ।

శ్రుత్యుక్త్యా పితర మాన్తరే జగతః

శ్రీ మన్నారాయణ...

పండితభూషణ, శతావధాని బ్ర॥ వేమూరి శ్రీరామశాస్త్రిగారు, గురుకులాశ్రమము, బెజవాడ.

శ్రీ ఆంధ్ర వాచస్పత్యము.

మకారాంతము వఱకు పదముల పట్టిక.

[illegible]	శబ్దార్థకోశము 25344		ఆంధ్ర వాచస్పత్యము 52, 328,								లక్ష్మీనారాయణీయం
	సం	తె	సం	తె	అం	పా	జా	ఆంగ్ల పరిభాష	వాడుక	లోకోక్తులు	అచ్చ తెనుగు పదములు
'అ' మొదలు 'ణ' వఱకు	5670	6740	13445	11838	1194	1908	143	295	608	67	11317
త	452	1324	779	2143	191	71	45	—	174	9	2093
థ	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—
ద ధ	708	622	1046	938	349	26	4	—	128	4	900
న	767	986	885	1395	206	35	18	—	189	3	1394
ప ఫ	1751	2356	2292	3281	372	75	48	—	808	11	3262
బ భ	651	869	1033	1384	175	15	8	—	424	5	1332
మ	706	1742	1243	2512	242	40	34	—	186	3	2500
మొత్తము	10705	14639	20727	23491	2729	2170	300	295	2512	102	22798

త

త. ఒకయక్షరము. సం.వి. అ. పుం. 1. అంటు: చూ, సంయోగము; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము; 3. కోపము: చూ, రోషము; 4. తోఁక, పందితోఁక (అనికొందఱు): చూ, వాలము. 1; 5. పరస్పరవిరోధమును గలుగఁజేయు మాట: చూ, శబ్దము. 2; 6. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; పుం. న. 7. ఆడుట; విణ. 8. ఆడించువాఁడు; 9. ప్రస్తుతప్రయోజనపుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 10. కారణము:చూ, హేతువు.1; 11.లక్ష్మీముఖుము; అం. 12. దంత్యములలో నొకటి: చూ, దంత్యములు; 13. పరుషములలో నొకటి: చూ, పరుషములు.

తంకర. దే. వి. తుచ్ఛధాన్యము: చూ,ధాన్యము.

తంగు. దే. వి: చూ, గూటంగు.

తంగువాఱు. దే. వి: చూ, గూటంగువాఱు.

తంగడు. దే. వి. రూ-తంగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తంగేటిజున్ను. జా. సులభము[illegible] లభించునది. "[illegible] చేనాకొన్న వానికిఁదంగేటి జున్ను శ్రీరంగనాయకుఁడు." కవికర్ణరసాయనము

తంగెడు. [illegible]. వి: చూ, రూ-తంగేడు *.

తంట. దే. వి. రూ-తంటం. 1. అప్పు: చూ, [illegible]. 2; 2. మోసము: చూ, వంచన; 3 [illegible]ము: చూ, శ్రమము. 1; 4. కలహము: చూ, యుద్ధము; 5: కొండెము-రూ-కొండెము. గ్రా-తం-చాడీ.

తంటలమారి. దే. విణ. రూ-తంటాలమారి. కలహకారి: చూ, కలహకుఁడు. 1.

తంటసము. వా. వి. 1: చూ, తండసము. (1); 2: చూ, తండసము. (2).

తంటా. దే. వి: చూ, రూ-తంట.

తంటెయము. దే. వి. రూ-తంటెము *: చూ, ప్రపున్నాటము. (దీని ఆకులలోను విత్తులలోను 'క్రైసోఫానిక్ ఆసిడ్' గలదు. ఇది తామరకు సిద్ధౌషధము.)

తంటెము. దే. వి. —పై.—

తండకము. సం. వి. అ. పుం. 1. = దంతియ. ఇంటిదూలము:చూ, మదనచేతులు; 2.కాటుకపిట్ట: చూ, పిచ్చుక; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4. కాలికివేసికొనెడువగ : చూ, భూషణము. 2.

తండము. సం. వి. అ. పుం. = తండా. లంబాడీల గుంపు: చూ, సమూహము.

తండసము. సం. వి. అ పుం. 1.కమ్మరకొలిమి: చూ, రంధ్రము. 1; దే. వి. (1) మంగలి పెండ్రికల నూడఁబెతికెడి పనిముట్టు: కుటిలిక, తంటసము; వా. (2) జెరిమానా, తంటసము.

తండా. వై. వి. 1.= తండ. లంబాడీల గుంపు: చూ, సమూహము; 2. సరకునింపిన గోనెల సమూహము.

తండిరి. దే. వి. రూ-తండ్రి:చూ,పితరుఁడు.1.

తండు. దే. స. క్రి. ఇవ్వ్యవలసినధనమును పోయియడుగు. (తండుకొనుఅనియు)

తండుగోల. దే. వి. (తండు + కోల) చేఁపలఁబొడిచెడు చిల్లకోల, మండము. పంచ. వేం. 1, ఆ. 614: చూ, సర్పాల.

తండులీనము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడుగునీరు: చూ, శుక్తము. 1; 2. కీటకము: చూ, పురుగు; 3. బొబ్బెరలు: చూ, ధాన్యము.

తండులకాళింగనము. సం. ఆకళింగనములు పదునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ఆకళింగనములు.

తండులఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి *:చూ, శొంఠి.

తండులము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బియ్యము; 2: చూ, వాయువిడంగము*. (ఇట్లు తండు లీయక- తండులువు.)

తండులాంబువు. సం. వి. ఉ. న. పులికడుగు: చూ, శుక్తము. 1. [ఖండీరము.

తండులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టి *: చూ,

తండులీకము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

తండులీయకము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

తండులీయము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2. ఒకానొక ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; 3: చూ, వాయువిడంగము*.

తండులేరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తండులి*.

తండులోత్థము. సం. వి. అ. న: చూ, తండులాంబువు.

తండులోదకము. సం. వి. అ. న. —పై.—

తండువు. సం. వి. ఉ. పుం, ఊ. స్త్రీ. 1.= తెడ్డు-తెడ్డు. రూ-తండువు-తర్దువు. హస్తాకారమైన దారువు: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. 6.) ; 2.= తెడ్డు-తెడ్డు. రూ-తండువు-తర్దు-తడ్డు-తడ్డువు-తర్దువు. నావ నడపు తెడ్డు: చూ, పీలి. 2; ఉ. పుం. 3. నందీశ్వరుఁడు(శ.ర.) (తుండిఅనిఅమరము): చూ, వృషభము. 1.

తండేలు. దే. వి. రూ-తండేలు: చూ, సరంగు.

తండేలు. దే. వి. —పై.—

తండోప తండము. మి. వి. 1: అహమహమిక, అహంపూర్విక; వా. వి. బ. 2. గుంపులు గుంపులు. "తప్పులెన్నువారు తండోపతండంబులు" వేమన శతకము.

తండ్రి. దే. వి. 1: చూ, పితరుఁడు. 1; అం. ౨. స్త్రీరక్షకు లాఱుగురిలో నొకఁడు: చూ, స్త్రీరక్షకులు; 3. గయాపిండ దానార్హులలో నొకఁడు: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

తండ్రికి పూర్ణాయుర్దాయమునిచ్చు జాతకుఁడు. పా. (ఎ) నవమాధిపతి స్వక్షేత్రమునందున్నను, ఉచ్చయందున్నను, పాపగ్రహసంబంధము లేక శుభగ్రహ సంబంధమున్నపుడును, (బి) పితృస్థానమందు శుభులుండి పాపగ్రహ సంబంధము లేకుండినను, (సి) పితృస్థానము కర్కాటకమయి యచ్చోట గురుఁడును పాపగ్రహసంబంధము లేకుండినను, (డి) పితృస్థానాధిపతి పాపసంబంధము లేక శుభసంబంధుఁడైనను, (ఇ) పితృస్థానము శుభగ్రహయుక్తమయి యుండునపుడును, (ఎఫ్) పాపసంబంధము లేక పితృస్థానమందు శుభులున్నవారై యుండునపుడును, (జి) నవమాధిపతి పరమోచ్చస్థానమందుండి గురునితోఁ గలసినను, లగ్నమునకుఁ గేంద్రములయందు శుక్రుఁడున్నను తండ్రికి పూర్ణాయుర్దాయము గలుగును. [హేం.ను. 1.

తండ్రితండ్రి. దే. వి. తాత. చూ, పితామ

తండ్రిని గర్భములో నుండునపుడు చంపెడి(శిశువు) జాతకుఁడు. పా. (ఎ) సూర్యుఁడు 6—8—12 స్థానములలో నుండి, అష్టమాధిపతి నవమమునను నుండి, వ్యయాధిపతి లగ్నమునను నుండి, నవమాధిపతి పంచమమున నుండునపుడును, (బి) దివమందు జననమై, రవి పాపులతో సంబంధించి, రవికిఁ బంచమ నవమములయందుఁ బాపగ్రహములుండి, జననకాలమునను వీరిలో నెవరిదయిన దశ వచ్చినపుడును, (సి) రాత్రి జననమై, శనిపాపులతో సంబంధించి యట్టిశనికి బంచమనవమములయందుఁ బాపగ్రహములుండి, వీరలలో నెవరిదయిన దశ జననకాలమునను వచ్చినపుడును శిశువు గర్భములో నుండఁగ తండ్రి చనిపోవును.

తండ్రిని బాల్యమందుఁ జంపెడి జాతకుఁడు. పా. (ఎ) రవిశనులుగూడి 12 వ స్థానమందుండి. క్షీణచంద్రుఁడు సప్తమస్థానమునందుండి,

శుభగ్రహసంబంధములేక జననకాలమునకు వీరిలో నెవరిదశయైన వచ్చినయెడలను, (బి) ద్వాదశమున శనిరాహువులుండి, క్షీణ చంద్రుఁడు సప్తమముననుండి, శుభగ్రహ సంబంధము లేనియెడలను, (సి) రవిపాపుల తోఁగలసి, 9వ స్థానమందుండి, జననకాలము నకు వీని మహాదశవచ్చినయెడలను, (డి) రవి కుజశనులు, లగ్నపంచమ నవమ ద్వాదశ ములలో నెచ్చటనైననుండి, శుభగ్రహసంబం ధములేక వీరిలో నెవరిదైన మహాదశ జనన కాలమునకు వచ్చినయెడలను,(ఇ)నవమమందు రాహువుగాని, కేతువుగాని యుండి జనన కాలమునకు వీరి దశవచ్చిన యెడలను, (ఎఫ్) పితృస్థానాధిపతియున్న రాశ్యధిపతి పితృస్థాన మందుండి రవి రాహువుతోఁ గలిసి శుభసంబంధములేక జననకాలమునకు వీరి దశవచ్చినయెడలను, (జి) నవమాధిపతి రాహువుతో గలిసి, నవమమందుండి, జనన కాలమునకు నీరాహుదశ వచ్చినయెడలను (హెచ్) పితృస్థానాధిపతి రవితో గాని రాహువుతో గాని కలిసి [illegible]మాధిపతి సం బంధముండి, శుభసంబంధములేక జననకాల మునకు వీరిదశవచ్చిన యెడలను (ఐ) పితృ స్థానాధిపతికి రవిరాహువులు అష్టమ మం దుండి శుభసంబంధము లేనపుడును, (జే) పితృస్థానాధిపతికిని రాహువునకును షష్టా ష్టమముగలిగి, వీరిలో నెవరిదైన దశవచ్చినపు డును, (కే) ఏగ్రహములయిన పితృస్థాన మందుచ్చ యందుండి, రాహువుతో గలిసి వీరిదశవచ్చియుండిన యెడలను,(ఎల్)నవమ మందు పాపులు శుభసంబంధములేకయుండి, వీరిదశ వచ్చియుండునపుడును, (ఎమ్) సిం హమందు రాహువుగాని, కేతువుగాని యుండి, పాపగ్రహములతోఁగూడి, వీరిదశ వచ్చినపుడును, (ఎన్) జననకాలమునకు రాహుమహాదశవచ్చి యీరాహువు పితృ స్థానాధిపతితోఁగూడి, శుభగ్రహ సంబం ధము లేనపుడును బాల్యమున తండ్రి చేసి పోవును.

తంతి. నై. వి. 1=తంత్రీ. తీఁగియ: చూ, సూత్రము. 1; 2. వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు కమ్మి: చూ, సారణి. 3; వా. వి. 3. వార్తలనందించెడి ఉక్కుతీఁగె, తంతువు.

తంతియ దే. వి. రూ-తంతె. మెట్టు: చూ, సోపానము. (బ. తంతియలు=మెట్లు.)

తంతీపు. దే. వి: చూ, సంగ్రామము. ఆం, భా. ప్ర. 140. (తరితీపు అని కొందఱు)

తంతు. నై. వి. 1. = తంత్ర. క్షుద్రదేవత కొలువు. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, పండుగ. 2; 2.=తంత్రమ్. ఉభయార్థసాధకమైన ఉపాయము: చిట్టె. (సం.ప.).—తంత్రము; 3. వివాహాదులలోఁజేయు కార్యవిశేషము.

తంతుకాష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1. సాలెవాని నాడె: చూ, నాడె; 2. నూలు నడికెడు కదురు: చూ, తర్కువు.

తంతుకీటము. సం. వి. అ. పుం. పట్టు పురుగు: చూ, పురుగు.

తంతునాగము. సం. వి. అ. పుం. నెగడు: చూ, మత్స్యము. 1.

తంతునాభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలె పురుగు.

తంతుభము. సం. వి. అ. పుం. ఆవాలు: చూ, సర్షపము.

తంతువాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలె పురుగు.

తంతువాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సాలెవాఁడు; ఆం. 2: చూ, జాతులు.

తంతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నూలిపోఁగు: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, తంతునాగము; 3: చూ, తంతి. 2; 4: చూ, తంతి. 3.

తంతుస్నేహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తంతుభము.

తంతె. దే. వి: చూ, రూ- తంతియ.

తంత్రికము. సం. విణ. క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

తంత్రభేదము. అం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తంత్రము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తంతు.2; 2. స్వరాష్ట్రచింత. (చూ, ఆవాపము. 4); 3. వ్యాకరణ శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 4. కుటుంబవ్యాపారము; 5. ఉత్తమమైన ఔషధము: చూ, మందు. 1; 6. నవవిధజ్యోతిషగ్రంథములు: చూ, సిద్ధాంతము.2. (చూ, జ్యోతిషము.); 7. ప్రధానము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 8. నూలుపడుగు: చూ, మగ్గము; 9. పరిజనము: చూ, పరివారము.1; 10. ఒకానొక వేదశాఖ: చూ, వేదము; 11. కారణము: చూ, హేతువు.1; 12. ఇట్లు చేయఁదగినదనుట; 13. ఒకపదమునకు రెండర్థములు గలిగియుండుట; 14.=తంతు. క్షుద్రదేవతారాధనము: చూ, పండుగ. 2; 15. ఆగమములు ఇరువదెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆగమములు. (చూ, ఉపవిద్యలు)

తంత్రములు. అం. 1. మిత్రలాభము, మిత్రభేదము, సంధివిగ్రహము, లబ్ధనాశము, అసంప్రేక్ష్యకారిత్వము. (5); 2. అవ్యాజపాలిన్యాది.— అవ్యాజపాలినీ, రాజ్యలక్ష్మీ ప్రసాదక, సర్వసామ్రాజ్య, అంగారగమన, రాజ్యపాలన, స్త్రీబాలరాజ, చామరద్వంద్వ, ప్రహర్ష రాజ, ధీర, గ్రామపాలన, మిత్రలక్ష్మీప్రయోగ, దుర్గపాలన, ప్రాణలక్ష్మీప్రయోగ, ప్రభాలక్ష్మీప్రయోగ, తోయలక్ష్మీప్రయోగ, గంధలక్ష్మీప్రయోగ, పుష్పలక్ష్మీప్రయోగ, కామరూప, కళాజీవనిక, కుంజకంబళ, కనకప్రయోగ, బోధినీ, సత్యలక్ష్మీప్రయోగ, పాదుక, ప్రజ్ఞాలక్ష్మీప్రయోగ, ఖేటక, చాపలేప, శల్య, భీమలక్ష్మీప్రయోగ, మణిస్థానప్రయోగ, పాతాళగమన, మర్దిని, స్ఫులింగలక్ష్మీ, శంఖమర్దళ, చక్రాయుధప్రయోగ, భైరవాది ప్రయోగ, సూపతంత్ర, లేఖతంత్ర, పృథివి, అశ్వ, గజ, గోరక్ష, ఐశ్వర్యలక్ష్మీ, శుల్క, మిశ్రలక్ష్మీప్రయోగ, జీవని, గిరి, వన, స్థానాపత్యప్రయోగ, శ్రీసర్వదండిని, విఘ్నచ్ఛేద, కరత, శృంగకాద్యప్రయోగ, నరవాహన, స్తంభిని, దాహిని, మారిణి, ద్వేషిణి, మృతసంజీవని, ఉచ్చాటన, తోషణి, ఆకర్షణ, హా, మోహలికా తంత్రములు (60); 3. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములు.— మహామాయాశంబరము, యోగినీ జాలశంబరము, తత్త్వశంబరము, సిద్ధభైరవ తంత్రము, కాలాగ్నిభైరవ తంత్రము, అగ్నిభైరవ తంత్రము, శక్తిభైరవ తంత్రము, యోగినీ భైరవ తంత్రము, మహాభైరవ తంత్రము, ప్రధాన భైరవ తంత్రము, బ్రాహ్మీతంత్రము, మహేశ్వరీ తంత్రము, కౌమారీ తంత్రము, వైష్ణవీ తంత్రము, వారాహీ తంత్రము, ఇంద్రాణీ తంత్రము, చాముండా తంత్రము, శివదూతీ తంత్రము, యామళాష్టక తంత్రము, చంద్రజ్ఞాన తంత్రము, మాలినీవిద్య, మహాసమ్మోహనము, వామజుష్ట తంత్రము, మహాదేవ తంత్రము, వాతూలము, వాతూలోత్తరము, కామికము, హృద్భేద తంత్రము, తంత్రభేదము, గుహ్యతంత్రము, కలావాదము, వాచ్యాయ నాదికము, కళాసారము, కుండికామతము, మతోత్తరము, వీణాఖ్యము, త్రోతలము, త్రోతలోత్తరము, పంచామృతము, రూపభేదము, భూతోడ్డామరము, కులసారము, కులోడ్డీశము, కులచూడామణి, సర్వజ్ఞానోత్తమము, మహాకాళీ మతము, అరుణేశము, మోదినీశము, వికుంఠేశ్వరము,

పూర్వము, పశ్చిమము, దక్షిణము, ఉత్తరము, నిరుత్తరము, విమలము, విమలోద్ధము, దేవీమతము, శుభాగమపంచకము, వశిష్ఠసంహిత, సనకసంహిత, శుకసంహిత, సనందనసంహిత, సనత్కుమారసంహిత (మహావిద్యలు 18 యును ఉపవిద్యలు 46 ను గూడిచతుష్షష్టివిద్యలయ్యె.స.సార.సం75పా.

తంత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=తంతి. లోహపుతీఁగె: చూ, సారణి. 3; 2. తిప్పతీఁగె*: చూ, సోమవల్లి; 3. నాడి: చూ, నరము.(1)

తంత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తంత్రి. 2.

తంత్వాతర్చనము. సం. వి. అ. న. అనుగ్రోవి: చూ, మర్గము.

తందనము. వై. వి.=తానః. మాటిమాటికి తానశబ్దపూర్వకముగా చేసెడు రాగాలాపము. కళా. 3, ఆ. 197: చూ, స్వరము. 2.

తంద్ర. వై. వి.=తంద్రి. 1. తూఁగు, కునికిపాటు: చూ, ప్రమీల; 2. నిద్దుర: చూ, స్వప్నము. 2. [లోదకము.

తండురీణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తండు

తండువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-తండువు. [తండురీణము.

తండూరీణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

తంద్రి. సం. వి. అ. స్త్రీ=తందర. చూ, తందర.

తంద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

తంద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తంపటి. వా. వి. కుండలో తేగలులోనగు వానినినుంచిబోరగిలఁబెట్టిగడ్డిలోనగువానిచేతనుడికించుట.

తంపటిదోసకాయ. జా. క్రమవిరుద్ధముగా తయారైనది. [పద్మము. 1.

తంపర. దే. వి. తామరగుంపు, షండము: చూ,

తంపి. దే. వి. రూ-త్రెంపి. 1. జాలిగుంట:చూ, రంధ్రము. 1; 2. కయ్యము:చూ, యుద్ధము.

తంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; దే. వి. (1) తంబతీఁగె*: చూ, శింబి.

తంబళి. దే. వి. రూ-తంబలి-తంబన-తమ్మళి-తంబిగ. 1. శివార్చనచేసి బ్రదికెడు జాతి. (తంబళివాఁడు, తంబళిది); 2. అర్చకుఁడు: చూ, పూజారి; 3. శివార్చకుఁడు: చూ, పూజారి; 4. విష్ణ్వర్చకుఁడు:చూ, పూజారి.

తంబలి. దే. వి.—పై.—

తంబిగ. దే. వి.—పై.—

తంబు. దే.వి.రూ-తమ్ముఁడు:చూ,సహోదరుఁడు. (ఇది వాత్సల్య సంబోధనమునందు వాడఁబడును.)

తంబుగ. దే. వి. మెడ నిడుపుగా నుండెడు చెంబు: చూ, పాత్రము. 6.

తంబుర. వై. వి.=తుంబురు. రూ-తంబురా-తంబుఱ-తంబుఱా. ఉ, రా. 6, ఆ. 116: చూ, వీణె.

తంబురా. వై. వి.=—పై.—

తంబుఱ. వై. వి.=—పై.— (తంతి + బుఱ్ఱ) (ద్వయమని శబ్దరత్నాకరము) ఉ, రా. 6, ఆ. 116. (వైకృతమనికొందఱు)

తంబుఱా. వై. వి.=—పై.—

తక. పా: చూ, కిట.

తకతక. దే. వి. తాళమునందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహూ.

తకపికలాడు. దే. అ. క్రి. (తకపికలు + ఆడు) ఇట్టట్టుచలించు. కళాం. 4, ఆ. 81: చూ, సళించు.

తకపికలుసేయుట. జా. ఎచ్చుతగ్గులు సేయుట. "మకరాంకుని యనుఁగు మేనమామకు నీకుం దకపికలు సేయవలదనుము." విజ. 2,ఆ.196.

తకరరు. వా. వి: చూ, రూ-తకరారు.

తకరారు. వా. వి. 1. భేదము; 2. వివాదము.

తకాలి. హిం. వి. సేద్యముచేయుటకై సహాయముగా నియ్యఁబడెడు సొమ్ము.

తక్ఱ. దే. అవ్య. కాక: చూ, వినా.

తక్ఱటి. దే. వి. మూఁడు ముఖములుగల దీపారాత్రికపు తట్ట.

తక్ఱడ. వై. వి.1.=తర్క్షారి. రూ-తక్కిఱడ-తక్క్రడ. కూరనెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1; వై. వా. వి. 2.=త్ర్యంకటమ్. (పేముతట్టలు వ్రేలవేసిన) తక్క్రడ- రూ-తక్కిఱడ-తక్కిఱడి-తక్కెఱడ: చూ, త్రాసు.

తక్ఱరి. వై. వి. 1.=తర్కారి*: చూ, వైజయంతి.4; వై.విణ. రూ-టక్ఱరి.(తక్కు+అరి) 2. మోసకాఁడు. జై. 8, ఆ. 111: చూ, వంచకుఁడు; 3. వంచకురాలు: చూ, స్త్రీ.

తక్ఱలి. వై. వి.=: చూ, రూ-తక్ఱరి. 1. *

తకాఱరి. వై. వి.=:—వై.—

తకాఱలి. వై. వి.=:—వై.—

తక్కిఱడ. వై. వి: చూ, రూ-తక్ఱడ. 1—2.

తక్కిఱడి. వై. వి. 1.=తస్కర. మోసము: చూ, వంచన; 2.=తర్కారి. జయంతి*: చూ, వైజయంతి. 4; 3: చూ, రూ-తక్ఱడ. 2.

తక్కిఱడికాఁడు. వై. విణ. మోసకాఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 47: చూ, వంచకుఁడు. 1.

తక్కిఱల. వై. వి.=తర్క్షారి*: చూ, వైజయంతి.4.

తక్కిఱలి. వై. వి.=—వై.—

తక్కుఱ. వై. వి.=తక్ఱ. రూ-టక్కుఱ. 1. మోసము: చూ, వంచన; 2. అసత్యము: చూ, వితథము; 3. న్యూనము:చూ, వెలితి. 2; దే. వి. 4. మిగులు. భార. సౌ. 2, ఆ. 80: చూ, శేషము. 1; దే. విణ. 5. ఇతరము: చూ, పరాయి; దే. అ. క్రి. 6. తప్పు. భార. సౌ. 2, ఆ. 190: చూ, మిడిపోవు; దే. స. క్రి. 7. విడుచు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 306: చూ, విసర్జించు; వై. అ. క్రి. 8. టక్కుఱచేయు: చూ, వంచించు.

తక్కుఱడు. దే. వి. తక్కుఱట. నిర్వ. 4, ఆ. 66.

తక్కుఱలాఁడి. ద్వ. విణ. (తక్కుఱలు + ఆఁడి): చూ, రూ-టక్కుఱలాఁడి.

తక్కుఱలాఁడు. ద్వ. విణ. (తక్కుఱలు + ఆఁడు): చూ, రూ-టక్కుఱలాఁడు.

తక్కుఱవ. దే. వి. కొఱత: చూ, వెలితి. 2.

తక్కుఱవపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, లోపించు. 2.

తక్కుఱవపఱచుట. దే. వి: అధఃకరణము, తిరస్కారము.

తక్కుఱవపాటు. ద్వ. వి. 1. కొఱతపాటు. భార. అర. 6, ఆ. 17: చూ, లోపము. 2; 2. న్యూనము: చూ, వెలితి. 2.

తక్కెఱ. దే. వి.1. రెండువీసెలయెత్తు. రూ-తక్కెఱము, ఎత్తు, ఎత్తెడు, రెండువీసెలు; వై. వి. 2.=తర్కారి*: చూ, వైజయంతి. 4.

తక్కెఱడ. వై. వి. 1.=తర్కారీ. తక్కిఱరి, తకోఱలకము.*: చూ, వైజయంతి. 4; 2.=తర్కారీ. కూరనెల్లి*:చూ, శ్రీపర్ణము. 1; 3.=త్ర్యంకటము: చూ, తక్ఱడ. 2.

తక్కెఱడు. దే. వి.=: చూ, రూ-తక్కెఱ. 1.

తక్కెఱఱ. దే. విణ. అల్పము: చూ, స్వల్పము.

తక్కెఱల. వై. వి.=: చూ, రూ-తక్కెఱడ. 1.

తక్కేఱడ. వై. వి.=—వై.—

తక్కేఱల. వై. వి.=:—వై.—

తకోఱను. దే. అ. క్రి: చూ, యత్నించు. భార. ఆది. 4, ఆ. 79.

తకోఱలకము. సం. వి. అ. న. రూ-కోలకము*. చూ, తక్కెఱడ. 1. (తకోఱలఫలమని కొందఱు.)

తక్కోలము. సం. వి. అ.న.చూ, తక్కోలకము
తక్కోలబుట్టు. మి. వి: చూ, కటిఫలము.
తక్తు. వా. వి. సింహాసనము: చూ, తఖ్తు.
తక్రము. సం. వి. అ. న. పాతికపాలు నీళ్లుచే ర్చిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.
తక్రాటము. సం. వి. అ. పుం. పెరుఁగుచిలి కెడు కవ్వము: చూ, మంథానము.
తక్షకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తక్షకుఁడను సర్పరాజు: చూ, సర్పము; 2. వడ్లవాఁడు. రూ-తక్షుఁడు-తక్షానుఁడు (క్ర్యశముగాఁజే యువాఁడు): చూ, స్వర్ణకారుఁడు.
తక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. (మ్రాను) చెక్కు ట; వా. వి. 2. జరుగుడు, వెంటనే: చూ, అకస్మాత్తు, డబ్బాటు.
తక్షిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బాడిస:చూ, వాశి.
తక్షశిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తక్షశిలయనుదేశము: చూ, దేశము.
తక్షుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-తక్ష కుఁడు. 2.
తగటి. దే. విణ. (తగటు + ఇ) రూ-తగటీ. సరిగది: చూ, వస్త్రము.
తగటీ. దే. విణ.—పై.— [193: చూ, సరిగ.
తగటు. దే. వి. జలతారు. అచ్చ. బాల, కాం.
తగడు. దే. వి. బంగారు లోనగుకాని రేకు. పాండు. 3, అ. 202: చూ, సరిగ.
తగణము. పా. రెండుగురువులు ఒకలఘువు గలది. ఉనా.— శ్రీరామ (చూ, అష్టగణ లక్షణము) [(చూ, ఉపగణములు.)
తగము. పా. త + గ. ఉదా.— విశ్వేశ్వరా.
తగరపాదికము. సం. వి. అ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.
తగరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తగరు. పొట్టే లు: చూ, మేషము. 1; 2. జిహ్మము*: చూ, నందివర్ధనము; పై. వి. (1).=తెమల-త్రిపుల. రూ-తవరము: చూ, లోహము. 1.
తగరు. పై. వి. 1.=తగర. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1; అం. 2. దిక్పాల వాహనములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్పాల వాహనములు.
తగరురవుతు. పై. వి.=తగర రాహుత్త. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు తగర బాబాసామి)
తగవరి. దే. వి. (తగవు + అరి) రూ-తగువరి. న్యాయాధిపతి: చూ, స్వామి. 3.
తగవు. దే. వి. రూ-తగువు. 1. న్యాయము. భార. ఉద్యో. 2, అ. 64: చూ, సత్యము.1; 2. తగుట; 3. ధనాది నిమిత్తమైన జగడము: చూ, యుద్ధము; 4. పెండ్లప్పుడు పెండ్లికూఁతునకు తల్లిదండ్రులిచ్చెడు బహుమానము; విణ. 5. తగినది, యుక్తము. భార. స్త్రీ. 2, అ. 62: చూ, సమీచీనము. 1; వా. వి. 6.తగాదా."తగవు తెచ్చినాఁడు."
తగవుగోరి. దే. విణ. (తగవు + కోరి) సంధిచే యువాఁడు: చూ, మధ్యస్థుఁడు.
తగాదా. వా. వి. 1. తగవు; 2. వ్యాజ్యము.
తగాయిదా. వా. వి.—పై.—
తగిరిస. దే. వి. తంటెము*:చూ, ప్రపున్నాటము.
తగు. దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు; 2. యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2.
తగుకత్తి. ద్వ. వి. సాదవకు ఉభయయుక్తమైన కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.
తగులఁగట్టు. దే. స. క్రి. (తగులన్ + కట్టు) తగిలించు: చూ, తగులఁబెట్టు.
తగులఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తగులన్ + పడు) తగులు, చిక్కు (స్వార్థమునపడు): చూ, లోఁబడు.
తగులఁబెట్టు. దే. స. క్రి. (తగులన్ + పెట్టు) 1: చూ, తగులఁగట్టు; 2. కాల్చు: చూ, దహించు.

తగులము, దే. వి. రూ-తగులు-తవులు-తొలు 1. చొక్కు: చూ, వలపు. 2; 2. ఆసక్తి. భార. విరా. 2, ఆ. 261: చూ, వాంఛ; 3. అడ్డపాటు: చూ, వారణము. 1.

తగులాటకత్తె. ద్వి. వి. (తగులాటము + కత్తె) తగులాటముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తగులాటము. దే. వి. (తగులు + ఆట) తగులు: చూ, బంధము. 1. (ఇది పోరాటము మాటా టము వంటిది.)

తగులు. దే. వి. 1. రూ- తవులు-తొలు. ఆసక్తి. భార. ఆర. 2, ఆ. 62 : చూ, వాంఛ; 2. చొక్కు, అభిలాష: చూ, వలపు. 2; 3. పసువు మెడత్రాడు. ఆం, భా. ద్వి.231: చూ, మోత్రము. 1; 4. తగులాటము. కళా. 4, ఆ. 43: చూ, బంధము. 1; అ. క్రి. 5. చిక్కు: చూ, లోఁబడు; 6. తాఁకు: చూ, స్పృశించు; 7. సక్తమగు: చూ, మేళ గించు. 1; 8. అంటు: చూ, లంకించు. 1; 9. పోసఁగు: చూ, పొసఁగు; 10. పట్టు: "ఆయిల్లు కట్టుటకు ఖర్చు వేయితగిలెను.": చూ, పట్టు; అం. ప్రే. 11. తగులఁజేయు. కళా. 3, ఆ. 137. తగులుచు-రూ- తగుల్చు- తవు లుచు- తొలుచు - తొల్చు. (సం. వ.).— క్రిగించు; స. క్రి. 12: చూ, వెంబడించు.

తగులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. ముంటగిసుకొ్ను. "ఆగుడిని తగులుకొన్నది." : చూ, కాలు; స. క్రి. 2. కామించు, రూ- తవులుకొను - తొలుకొను: చూ, సంభోగించు.

తగులుకోలు. దే. వి. తగులుకొనుట : చూ, లంకెపాటు.

తగులుగొండి. దే. విశే. (విటుని) తగులుకొను నట్టిది. (ఆఁడుది.): చూ, విటుపొలఁడి.

తగులుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-తగులు. 11.

తగుల్చు. దే. ప్రే. —పై.—

తగులుడు. దే. వి. 1 : చూ, తగులుకోలు; 2. పెట్టుబడి: చూ, వ్యయము.

తగులుదల. దే. వి. —పై.—

తగులుబడి. దే. వి. —పై.— [బడు.

తగులువడు. స్వా. అ. క్రి. చిక్కు: చూ, లోఁ

తగులువాటు. స్వా. వి. తగులువడుట.

తగవు. దే. వి: చూ, రూ- తగవు.

తగ్గించు. దే. స. క్రి: అపకరించు, సన్నచేయు. ప్రే.— క్రిందుపఱచు. అ. క్రి.— అలుసు వడు, ఓసరిలు- రూ- ఓసరిల్లు- ఓసరు. ద్వ్య, తఱుఁగు- రూ- తఱుగు. (వి. వ.).— అ. క్రి.— అల్పతనొందు.(సం. వ.)స. క్రి.— అధఃకరించు.

తగ్గింపు. దే. వి. చొక: చూ, హాని. 1.

తగ్గు. దే. వి. 1. తక్కువ, రూ- తగ్గుదల: చూ, హాని. 2; అం. 2. గ్రీష్మమునందు [illegible] వ్యయము. (త్రివర్గములు.— [illegible] వృద్ధులు.— తగ్గు నిల్కడ పెరుగుట): చూ, వర్గములు; దే. అ. క్రి. 3. తక్కువగు: చూ, సన్నగిల్లు. 4; 4. ఓసరిలు. ఆం, [illegible] 96. చూ, తగ్గించు; 5. [illegible] చూ, [illegible]; 6. [illegible] విరా. 4, ఆ. 87.

తగ్గుదల. దే. వి: చూ, రూ- తగ్గు. 1.

తచ్చన. దే. వి. 1. [illegible] చూ, [illegible]; 2. కపటము: చూ, [illegible]. 1.

తచ్చనలాడు. దే. అ. క్రి. [illegible] చూ, పిసాళించు.

తచ్చనసేయు. ద్వి. స. క్రి. (తచ్చన + చేయు) —పై.— పాండు. 1, ఆ. 193.

తటకా. దే. వి. [illegible] చూ, [illegible].

తటకాపడు. ద్వి. అ. క్రి. [illegible] 2, ఆ. 37.

తటకాపాటు. ద్వి. వి. రూ- తటుకుపాటు. ఆశ్చర్యము: చూ, [illegible]. 1.

తటతట. దే. వి. గుండెలదరుటలో నగువాని యందగుననుకరణము. ప్రభా. 3, ఆ. 126: చూ, హూహూ.

తటపటాయించే. వా. అ. క్రి. 1. వెనుకముందులు ఆలోచించే; 2. సందేహించే.

తటమట. దే. వి. 1. మోసము: చూ, పంచన; విశ. 2. మోసముగలది. రూ- తటవట: చూ, వంచకము; 3. కలఁతనొందినది. లక్ష్మి. 4, ఆ. 172: చూ, వ్యాకులము.

తటమటించే. దే. స. క్రి. 1. మోసపుచ్చే. చూ, వంచించే; 2. కలఁచే. భాగ. 4, స్కం. 746: చూ, కలగుండువెట్టు.

తటము. సం. వి. అ. న. 1. పరిమడి : చూ, భూమి. 1. (చూ, పొలము); పుం, న. 2.— తట్టు. రూ-తటి. ఏటిఒడ్డు : చూ, గోధస్సు; 3. చోటు: చూ, స్థానము. 1; పుం. 4. కొండచేఱియ: చూ, పర్వతము.

తటవట. దే. వి: చూ, రూ- తటమట. 1-2-3; 4. కల్ల: చూ, వితథము.

తటనటచేయు. దే. స. క్రి: చూ, వంచించే.

తటవిటలు. వా. వి. బ. చిక్కులు.

తటవిట్లు. వా. వి. బ. —పై.—

తటస్థము. సం. విశ. 1. సమీపమందున్నది: చూ, సమీపము. 1; 2. ఒనఁగూడినది: చూ, సిద్ధము. 3; వా. వి. 3. కలుగఁజేసికొనకపోవుట. "తటస్థవృత్తి."

తటస్థించు. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సమీపించే; 2: చూ, సిద్ధించే.

తటస్థుఁడు. సం. విశ. 1. న్యాయస్థుఁడు: చూ, సత్యసంతుఁడు; వా. 2. కలుగఁజేసికొనని వాఁడు.

తటాకపరివాహన్యాయము. పా. చెఱువు నీరు తూముగుండా కొంచెముగానైన విడువని యెడల గట్టు బ్రద్దలయి నీరంతయుఁ బోవునను విధము.

తటాకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తటాగము- తడాకము- తడాగము. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1: అం. 2. సంతానములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, సంతానములు.

తటాగము. —పై.—

తటాన. దే. ప్రి. క్రి. విశ. రూ-తటాలున-తటుకున-తటుక్కున - తడుకున. చప్పున: చూ, వేగము. 3.

తటాయించే. దే. స. క్రి. అడ్డగించే: చూ, వారించే.

తటారించే. దే. అ. క్రి. చొచ్చే. అం, భా. త్రి. 122: చూ, సోఁకు. 4.

తటార్ఘము. సం. వి. అ. పుం. దున్న: చూ, మహిషము.

తటాలు. దే. వి: చూ, తటతట. జై. 6, ఆ.13.

తటాలున. దే. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, రూ-తటాన. వసు. 2, ఆ. 83.

తటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తటము. 2; 2: చూ, తటము. 3.

తటిత. సం. వి. త్. స్త్రీ. రూ-తటిత్తు- స్తటిత్తు. మెఱపు: చూ, విద్యుత్తు.

తటిత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ.—పై.—

తటిత్పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; అం. 2.విద్యుత్తులు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, విద్యుత్తులు.

తటిత్వంతము. సం. వి. త్. పుం. రూ-తడిత్వంతము. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

తటిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

తటుకున. దే. ద్రి. క్రి. విశ: చూ, రూ. తటాన. జై. 4, ఆ. 107.

తటుక్కున. దే. ద్రి. క్రి. విశ.—పై.—

తటుకుపాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తటకాపాటు. అం, భా. ప్రి. 132.

తట్ట. దే. వి. 1. తబుకు: చూ, పాత్రము. 6; 2. వెదురుబద్దలులోనగు వానితో నల్లిన పల్లిక, చిన్నగంప (అనికొందఱు) " ఎందు పుతట్ట-తక్కెడతట్ట." మొ: చూ, సజ్జ. 1.

తట్టగిల్లు. దే. అ. క్రి. తట్టవగు. [అ. 62.

తట్టము. దే. వి: చూ, టంగువాలు. కళా. 3,

తట్టన. నై. వి. స్థైర్యము. ఉ, హరి. 3, అ. 123: చూ, స్థైర్యము. 1.

తట్టాడు. దే. స. క్రి. (తట్టు + ఆడు) (అడుగులు) ఇట్టట్టుఇడు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 147.

తట్టి. దే. వి. 1. కంచెము: చూ, పాత్రము.6; 2. తెర. నిర్వ. 5, ఆ. 100: చూ, వేటతెర.

తట్టు. నై. వి. 1.=తటమ్. ఒడ్డు: చూ, రోధస్సు; 2. నైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 3.=దండ. రూ-తట్టువ-తట్టువము. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 4.=దండ. రూ-తట్టువ-తట్టువము. కుత్సితాశ్వము, పొట్టిగుఱ్ఱము (అనికొందఱు): చూ, హయము; దే. వి. 5. శబ్దదోషములలో నొకటి; అ. క్రి. 6. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 7. తోఁచు: చూ, స్ఫురించు. 2; స. క్రి. 8. చేఱుచు: చూ, పటచలించు.

తట్టుగాలి. వా. వి. 1. పక్కగాలి; 2. కోపము; 3. చిరాకు; 4. పోవుకాలము (పోయికాలము) " నీకు ఏమిటెట్టుగాలి వచ్చినదిరా."

తట్టుచేయు. ద్వ. వి. కోటకొమ్మమీఁది అవయవము: చూ, సదనము. 1.

తట్టుపునుఁగు. ద్వ. వి. తట్టిరెత్తిన మేలైన పునుఁగు: చూ, పూతిపునుఁగు.

తట్టుముట్టాడు. ద్వ. స. క్రి. (తట్టుముట్టి + ఆడు) (దారిద్ర్యము) చేట్టుకొను: చూ, వేష్టించు.

తట్టువ. నై. వి. =: చూ, రూ-తట్టు. 3-4. (అశ్వము.—స్వా. 4, ఆ. 118).

తట్టుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తట్టు + పడు): చూ, బాధపడు. స్వా. 4, ఆ. 37.

తట్టువము. నై. వి.=: చూ, రూ-తట్టు. 3-4 (కుత్సితాశ్వము.-అచ్చ. బాల, కాం. 37)

తట్టువా. నై వి.= —పై.—

తట్టువిఱుగఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. తొప్పఁబడు. అం, భా. త్రి. 101: చూ, [illegible].3.

తటరి. నై. వి.=[illegible]. బంగారు పని[illegible] (బం[illegible]కేడి జాతి ([illegible])): చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తటురి. నై. వి.= —పై.—

తడ. దే. వి. 1. ధన్వము * (చీనిక్షేపము గూఁబ తడ) (గాత్రిస్పృశము): చూ, మహాబల; 2. అడ్డి: చూ, వారణము. 1; 3. కడ: చూ, సమీపము. 1.

తడఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తడ + పడు) 1. తొట్రుపడు: చూ, సంక్షోభించు; 2. వ్యత్యాసపడు. కళా. 3, ఆ. 10: చూ, వ్యత్యస్తమగు; 3. చలించు: చూ, సలించు. (ప్రే. తడఁబఱుచు.)

తడఁబాటు. ద్వ. వి. 1: చూ, వ్యత్యయము. స్వా.4, ఆ. 52; 2. చలనము: చూ, లోలము.

తడక. దే. వి. రూ-తడిక-తడికె-తడుక. 1.వెదురుఁతబద్దలు లోనగువానితో నల్లి కుటీరలకు అమర్చెడు తలుపు: చూ, వాకిలి; 2. పక్షుల వేఁటాడువాఁడు మాటుగా నుంచుకొనెడుసాధనము. భాగ.7,స్కం.53; వా. 3. ఒకానొకధ్వని. " తడతడక తడక."

తడకట్టు. దే. వి. 1. అడ్డగింత. రా, ప. 3, ఆ. 8: చూ, వారణము. 1; స. క్రి. 2. అడ్డగించు: చూ, వారించు.

తడకదోపరి. దే. వి. తడికతోఁ ద్రోసివేసి లోపల దూరెడు దొంగ. రూ-తడికదోపరి-తడికదోపరి: చూ, ముచ్చు. 1.

తడకాలు. దే. వి. మల్లబంధవిశేషము. ఆం,భా. ద్వి. ఖ. 209 (చూ; విజ్ఞానములు.)

తడగము. దే. వి. రూ-తణగము- తణగాము- తటాకము. పక్కాలి, పద్మాకరము, ఎద్దు మీఁద నీళ్లుతెచ్చెడు తోలుసంచి: చూ సంచి. [నడి. 3.

తడప. దే వి. కట్టుగానుండు నార: చూ,

తడపెట్టు. దే. స. క్రి. తడఁబఱచు.

తడయు. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు: చూ, వివరించు. 3. [డియు.

తడవ. దే. వి: తరవాయి, ఆవృత్తి: చూ, వెం

తడవాడు. దే. అ. క్రి. (తడవి + ఆడు)1:చూ, డోఁగాడు; 2. తడఁబడు: చూ, లుకటుక లాడు.

తడవియాడు. దే. అ. క్రి: చూ, డోఁగాడు.

తడవిల్లు. దే. వి. తడబ్రిద్దల విల్లు: చూ, బాణము. 1.

తడవు. దే. వి. 1. రూ-తడువు. ఆలస్యము. భార.ఉద్యో. 4,ఆ. 195:చూ, విలంబము.1; 2. రూ-తడువు. చిరకాలము. (అంతమొదలగు శబ్దములు ముందువచ్చునపుడు ఇది కేవలము కాలవాచకమగును. ఉదా.—అంతతడవు-ఇంతతడవు-ఎంతతడవు-కొంతతడవు మొ.); అ. క్రి. 3. చేతులలో అట్టిట్టు పాఁకు. భార. ఆది. 6, ఆ. 160: చూ, పాఁకు. 4; 4: చూ, డోఁగాడు; స. క్రి. 5: చూ, నిమురు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 151; 6: చూ, వెదకు; 7. ప్రస్తావించు. కళా. 3, ఆ. 38: చూ, వచించు; 8: చూ, విచారించు. కళా. 8, ఆ. 256; 9: చూ, రక్షించు. [తవుఁడు. వేం. ఆం. 2.

తడవుఁగనిసెపట్టిఁగన్నయ్య. ద్వ. వి: చూ,

తడవుట. దే. వి: చూ, వెదకుట. ఆం, భా. ద్వి. 178.

తడవుడు. దే.వి.1:చూ,తడవుట; 2. పరామరిక: చూ, విమర్శనము.

తడవుదాల్ప్రు. దే. వి. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు.

తడ(డు)వులనిడుపడు. దే. వి. శేషుఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 449: చూ, సర్పము.

తడాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- తటాకము.

తడాకా. వా. వి. శక్తి. "నాతడాకా చూడుము"; (గోదావరి జిల్లాప్రాంతమున వాడుక)

తడాగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ- తటాకము; 2. బంగారు కడియము: చూ, భూషణము. 2.

తడి. దే. వి. 1. తేమ: చూ,పదను. 2; 2. నీరు: చూ, సలిలము; విశే. 3. తేమగలది: చూ, వోదము.

తడిక. దే. వి: చూ, రూ-తడక.

తడికదోపరి. దే. వి. (తడిక + తోపరి): చూ, రూ-తడక దోపరి.

తడీక. దే. వి: చూ, రూ-తడక.

తడీకదోపరి. దే. వి: చూ, రూ-తడకదోపరి.

తడిత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ: చూ, తటిత్తు.

తడితీయు. దే. అ. క్రి. ఆఱు:చూ, మిడుకు.8.

తడిత్వంతము. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ- తటిత్వంతము. [గానుండునది.

తడిపొడి. దే. విశే. కొంచెము తడిగలిగి పొడి

తడిప్రాఁతను గొంతుఁగోయుట. జా. చేఁప క్రిందినీటివలె తెలియనీయకుండఁగ ఆయాసపెట్టు చంపుట. "ఉడుపతి హిమపృణిచే బలెఁ, దడిప్రాఁతం గొంతుఁగోయు తగవు తెఁగితివో." (పాంచాలీపరిణయము)

తడిబట్ట. దే. వి. తడిసినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

తడియు. దే. అ. క్రి. ఇవముకోను:చూ, నాను-

తడియొత్తు. దే. వి. (తడి + ఒత్తు) తడితుడుచుకొనుగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.

తడుక. దే. వి: చూ, రూ-తడక.

తడుకు. దే. వి. 1. తోఁట లోనగువానిచుట్టు వేర్పఱచెడు వెలుగు. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, ప్రాచీనము. 1; 2. తెట్టుకొఱకు ముండ్లనల్లిన తడుక. అం, భా. తృ. 34: చూ, బొంఁడెను. [కున.

తడుకున. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-తటు

తడుపంచె. దే. వి. 1. చిన్నబట్ట. రూ-తడుపంచె-తడుపు, పొత్తియ-రూ-పొత్తె: చూ, వస్త్రము; 2. తడిసినబట్ట: చూ, తడిబట్ట.

తడుపంచె. దే. వి. —పై.—

తడుపాత. వా. వి. —పై.—

తడుపు. దే. వి. 1. గోఁచి: చూ, బొట్టము; 2. చిన్నబట్ట. జై. 8, ఆ. 26: చూ, తడుపంచె. 1; 3. తడిసినబట్ట. కాశీ. 3, ఆ. 75: చూ, తడుపంచె. 2; విణ. 4. తడిసినది (వస్త్రము); ప్రే. 5. తడియఁజేయు.

తడుపుదాలుపు. దే. వి. (తడుపు + తాలుపు) బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు.

తడుము. దే.స. క్రి. 1: చూ, నిమురు. స్వా.4, ఆ. 80; అ. క్రి. 2: చూ, యోచించు.

తడువు. దే. వి: చూ-రూ-తడవు. 1-2.

తడువుతీర్పు. దే. వి. విలంబితము. [తెడ్డు.

తడ్డు. సం. వి. ఉ. పుం. నావనడపుతెడ్డు: చూ,

తడ్డువు. సం. వి. ఉ. పుం.=తెడ్డు. —పై.—

తణగము. దే. వి: చూ, రూ-తడగము.

తణగాము. దే. వి. —పై.—

తణగాయెద్దు. దే. వి. నీళ్లుతెచ్చెడి యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

తత్. సం. విణ. స. 1. మఱియొకటి; అవ్య 2. కారణము; చూ, హేతువు. 1.

తతగము. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు

తతము. సం. వి. అ. పుం, 1: చూ, తతగము; విణ. 2. విరివియైనది; 3. వ్యాపించినది: చూ, విపులము; అం. 4. వాద్యచతుష్టయమునందొకటి: వాదిత్రము (చూ, ఆతోద్యము) (చూ, వీణె) (చూ, తతవాద్యములు.)

తతవాద్యములు. అం. పరివాదిని, చతుర్దశి, ఏకాదశి, త్రయోదశి, మహతి, బృహతి, కలావతి, కచ్ఛపి, వితతము, పినాకిని, ఘోషణి, రావణహస్తము, ఉదుంబరము, షట్కర్ణము, హస్తభము, సారంగి, ఆలాపిని, గుహ్రివీణ, వ్యాళిముఖము, ఇల. (20) (వీణాదులు తతములు.): చూ, వాద్యములు.

తతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. గుంపు: చూ, సమూహము; దే. వి. (1) కాలము. య.1, ఆ.95: చూ, సమయము.

తతిమ్మా. వా. విణ. మిగతా, తక్కిన.

తత్క్షణము. వా. సం. అవ్య. అప్పుడు: చూ, సద్యము.

తత్తడి. దే. వి. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

తత్తడిసెక్కుడంట. దే. వి. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [సేన. 1.

తత్తబడ. దే.వి. దండు. ఉ, హరి.3, ఆ.118. చూ,

తత్తరపాటు. వై. వి.=తొందర, రూ-తత్తరము-తత్తఱ-తత్తఱపాటు-తత్తఱము: చూ, సంభ్రమము. 1.

తత్తరము. వై. వి.=—పై—

తత్తఱ. వై. వి.=—పై.—(దేశ్యమని శ. ర.)

తత్తఱపడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

తత్తఱపాటు. వై. వి.=: చూ, రూ-తత్తరపాటు (ద్వయము అని శ. ర.)

తత్తఱపెట్టు. దే. స. క్రి. తత్తఱపఱచు.

తత్తఱము. వై. వి.=: చూ, రూ-తత్తరము-(అం, భా. వ్రి. 140)

తత్తటించే. దే. అ. క్రి. రూ-తత్తటిలు-తత్తటిల్లు. 1: చూ, సంభ్రమించే; 2: చూ, సలించే. [7, ఆ. 76.)

తత్తటిలు. దే. అ. క్రి.——పై-(చలించే.-కళా.

తత్తటిల్లు. దే. అ. క్రి.——పై.——

తత్తెర. దే. వి. సారాయిపోసెడుతిత్తి: చూ, సారాయితిత్తి. [చూ, లుబ్ధుఁడు. 2.

తత్పరుఁడు. సం. విణ. (ఒకట) ఆసగలవాఁడు:

తత్పురుషము. పా. తత్పురుషమునే వ్యధికరణము, అసమానాధికరణము అనివాడెదరు. ప్రథమాతత్పురుష, నఞ్ తత్పురుష సంస్కృతమందు మాత్రమే కలవు. నిర్గనములోనగు వానిని కొందఱునఞ్ తత్పురుషలను కొందురు. అదికాదు. అవి అవ్యయీభావసమాసములు. అయోగ్యము, అశక్తి, అనేకము మొదలైనవి నఞ్ తత్పురుషములు. ద్వితీయాతత్పురుషము-నెలదాల్పు; తృతీయా-నెలతక్కువ, చతుర్థి-బ్రాహ్మణ సంతర్పణము, పంచమి-చోరభయము, షష్ఠి-మల్లెపూవు, సప్తమి-దైవభక్తి. అతీంద్రుఁడు, కుంభకారుఁడు, తత్వజ్ఞుఁడు ప్రభృతులు సంకరతత్పురుషములని తెలియునది) తత్పురుషము అయిదు విధంబులు.—— సమానాధికరణము, వ్యధికరణము, నఞ్, ప్రాది, ఉపపదము: చూ, సమాసము. 1; అం. 2. శివాసనములుఅయిదింటిలో నొకటి: చూ, శివాసనములు.

తత్ర. సం. అవ్య. 1. తత్రార్థకము. (తె. ప):- అందు, అట, అక్కడ, అగ్గెడ, అచేట-యి-అచ్చేట-అచ్చోట, అయ్యెడ- రూ- అమెడ-అడ; 2. కూడుకొనియుండుట; 3. పాటిపోవుట.

తత్రత్యము. సం. విణ. అక్కడకలిగినది.

తత్రిగ్వానుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, బ్లాష్యుఁడు.]చూ, హంసుఁడు.2.

తత్వజ్ఞుఁడు. సం. విణ. తత్వము తెలిసినవాఁడు:

తత్వము. సం వి. అ. న. 1. పరమాత్మ : చూ, హంసుఁడు. 2; 2. స్వభావము : చూ, రూపు. 3; 3: చూ, ఘనము. 1; (పంచవింశతితత్వములు.—— అష్టప్రకృతులు షోడశవికారములు పురుషుఁడు.);4. పదార్థము: చూ, వస్తువు; అం. 5 ఆకాశములుఅయిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆకాశములు.

తత్వశాంబరము. అం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టి తంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు:

తత్సతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆమె: చూ, స్త్రీ.

తత్సమక్రియలు. పా. సంస్కృతధాత్వాదులకు 'ఇంచే' చేర్పఁగానైనవి తత్సమక్రియలు: చూ, క్రియలు,

తత్సమము. పా. సంస్కృతశబ్దముతోను ప్రాకృతశబ్దముతోను సమానమైనరూపముగలది.

తత్సము. సం. వి. అ. పుం. ఎరవేసినమాంసము: చూ, మాంసము.

తథా. సం. అవ్య. 1. వలెను. పోలికయందు వర్తించును. (వత్, వా, యథా, తథా,ఇవ, ఏవం ఈఆఱును పోలికయందు వర్తించును.); 2: అలాగు- రూ- అలాగు; 3. పరస్పరనిరపేక్షములగు నవయవవస్తువులకు నొక క్రియతో సంబంధముగలుగుట; 4. పగమాత్రము; 5. ఉత్తరువుచేయుట; 6. నిశ్చయము:చూ, సత్యము; 7. నిషంచుట; 8. లెస్స: చూ, శుభము. 1; 9. సాంగము; 10. యోగ్యమగు పని.

తథాగతుఁడు. సం. వి.అ.పుం:చూ,బుద్ధుఁడు.1.

తథ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సత్యము; విణ. 2. సత్యమైనది: చూ, సత్యము.

తథ్యానుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బృహస్పతిగ్రహము : చూ, రాహువు. 2.

తదా. సం. అవ్య. అప్పుడు: చూ, సద్యము.

తదాత్వము. సం. వి. అ. న. అకాలము.

తదాముఖము. సం. వి. అ. న. ఆరంభము: చూ, యత్నము.

తదియ. వై. వి.= తృతీయా. రూ- తద్దె. 1. పక్షమునందు మూఁడవతిథి: చూ, హరివాసము; అం. 2. శుక్లపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి: చూ, శుక్లపక్షతిథులు; 3. కృష్ణపక్షతిథులు పదునేనింటిలో నొకటి: చూ, కృష్ణపక్షతిథులు.

తదీయము. సం. విశే. తత్సంబంధమైనది.

తద్గుణము. అం. 1. అలంకారములునూటింటిలో నొకటి (తనగుణమువిడిచి యన్యసంపర్కముచే తద్గుణమువచ్చుట." "చెలిముత్తెమధర కాంతచేఁ బవడమయ్యె": చూ, అలంకారము. 3; 2. అగుణము.

తద్ద. దే. అవ్య. భృశార్థకము. "తద్దతగడు, తద్దనెమ్మి". చూ, నెట్టన.

తద్దయు. దే. ద్రి.— వై.—

తద్దినము. సం. వి. అ. న. 1. ఆదినము, ప్రత్యాబ్దికము (వాఁడుకయందు మృతిఁబొందిన దినము), ఏఁడుసి, ఆబ్దికము: చూ, సాంవత్సరికము.

తద్దు. సం. వి. ఉ. పుం.= తెడ్డు, నావ నడపునది, తండువు: చూ, పీలి. 2.

తద్దె. దే. వి. 1. ఉత్సవము. "అట్లతద్దె, ఉండ్రాళ్ళతద్దె.": చూ, పండుగ. 2; వై. వి. 2.=: చూ, రూ- తదియ.

తద్ధర్మాద్యర్థకము. (లాట్టు) వ్యా. తద్ధర్మాద్యర్థకంబున దుతేతరంబులు ఉరంబులగునపుడు దుగాగమంబగు. ఉ. చేయుదును= చేయుదుము= మ. చేయుదువు = చేయుదురు. ప్రి. చేయును= చేయుదురు. (దుతేతరంబులు= దుత్తునకంటె నన్యములైనవి)

తద్భవము. వ్యా. వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయములచేఁదద్భవంబులగు. (వర్ణలోపము.- భోజనమ్-బోనము. ఇటజకారమునకు లోపము; వర్ణాగమము.— రథః- అరదము. ఇచట "అ" యాగమము; వర్ణవ్యత్యయము.- శుచిః-చిచ్చు, కక్షః- చంక, చంద్రః-చందురుఁడు, సముద్రుఁడు-సంద్రము ఇవి సంస్కృతభవములు. ప్రినాశమ్-వసడము, కాంస్యమ్-కంచు ఇవి ప్రాకృతభవములు.)

తద్భవిష్యము. సం. విశే. దైవపరము, ఏభ్యరాశి.

తనంతగలయతఁడు. వా. వి. వలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తనకన్నమిడినవాఁడు. అం. గయాపిండదాతార్హులలో నొకఁడు.(ఇట్లు గయాపిండదాతార్హులలో చేరెడువారు తనతోఁబుట్టువు, తన దాయాదులు, తనపెదతండ్రి, తనబిడ్డలు, తన భార్య, తనయన్నదమ్ములు లోనగువారు): చూ, గయాపిండదాతార్హులు.

తనకలి. దే. వి. 1. చిక్కు, సంకటము: చూ, శోకము; విశే. 2. చిక్కుఁగలది; 3. చిక్కులఁబెట్టువాఁడు. ఈ, హరి. 3. ఆ. 133: చూ, సూచకుఁడు. 1. [కము.

తనకా, తనఖా. వా. వి. కొకట్టు: చూ, నావ

తనిక్, తనిఖీ. వా. వి. శోధన.

తనజన్మనక్షత్రము. అం. తానుపుట్టిననక్షత్రము, పరిత్యజింపఁజేయఁగూడనివగు పదునొకండింటిలో నొకటి: చూ, పరిత్యజింపఁజేయఁగూడనివి. [మంటలు.

తనతల్లి. అం. మాతలయిదుగురిలో నొకతె: చూ,

తనదీపమని ముద్దుపెట్టుకొనిన నోరుకాలును. లో. ఉదా.— "ఇంటిదీపమనుచు నిగిడించుకొని ముద్దుపెట్టుకొన్న నోరుకాలు, నృపుల సమ్ముఖంబు సెనరు కొంచెపు జనవాఁడు మిగులఁ బరిభవంబునొందు." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

తనము. సం. వి. అ. పుం. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; 2. చిత్రము: చూ, వ్యాదయము, 2;

వై. అప. (1)=త్వమ్: భావార్థమునందు వచ్చెడు ఒకప్రత్యయము. "గొప్పతనము. చిన్నతనము." మెం. [పుత్రిక. 1

తనయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ,

తనయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

తనరారు. ద్వ. అ. క్రి. (తనరు + ఆరు) రూ-తనరు. 1. అతిశయించే: చూ, ముమ్మరించే; 2. ఉన్నతమగు, నిక్కు. భార. విరా. 1, ఆ. 162: చూ, పొడుగు. 6.

తనరు. వై. వి. 1. మంజులము: చూ, హృద్యము; అ. క్రి. రూ-తనరారు. 2. అతిశయించే. భాగ. ఆది. 7, ఆ. 180: చూ, ముమ్మరించే; 3: చూ, తనరారు. 2; 4. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించే; 5.=తేనర్: చూ, విజృంభించే. భార. విరా. 2. ఆ. 133.

తనరుచే. వై. అ. క్రి. రూ- తనర్చు: చూ, రూ- తనరు. 2-3-4-5; అం. పే్రి. 6. తనరఁజేయు. లక్ష్మి. 4, ఆ. 8.

తనర్చు. వై. అ. క్రి. —పై.—

తనరుపు. వై. వి. రూ-తనర్పు. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఉన్నతము: చూ, పొడవు 2; 3. విశాలము: చూ, విస్తారము.1; 4: చూ, సంతోషము.

తనర్పు. వై. వి. —పై.— (పొడవునకు.— భార. సభా. 1, ఆ. 62; అతిశయమునకు.— భాగ. స్త్రీ. 1, ఆ. 88)

తనవఁగున్న. అం. తన యేండ్లు. పరీక్షింపఁజేయఁగూడనివగు పదునొకండింటిలో నొకటి: చూ, పరీక్షింపఁ జేయఁగూడనివి.

తనాబి. దే. వి. స్తంభములమీఁదిగోడకు క్రింద వేసెడు పెద్దపలక: చూ, మదనచేతులు.

తని. వై. విశ. 1. అల్పము. జై. 6, ఆ. 85: చూ, స్వల్పము; 2.=తనుః. అలఁతి: చూ, సూక్ష్మము. 4.

తనిమము. సం. వి. న్. పుం. 1. కార్శ్యము: చూ, అవస్థలు; 2: చూ, విస్తారము. 1; 3. శరీరత.

తనియు. దే. అ. క్రి: చూ, తృప్తిపడు.

తనియువాఁడు. దే. వి: ఆపోవువాఁడు. (సం. ప).—ఆప్యాయిత. [సాహిత్యము.

తనివి. దే. వి. రూ-తనువు. తృప్తి: చూ,

తనివిలేనివాఁడు. దే. వి: చూ, అతృప్తుఁడు.

తనివు. దే. వి: చూ, రూ-తనివి.

తనివెచ్చ. దే. వి. ఇసుమంతకాఁక: చూ, మందోష్ణము (చూ, వేఁడిమి.)

తనివోవు. దే. అ. క్రి. (తనివి + పోవు): చూ, తనియు.

తనిసను. దే. అ. క్రి. (తనివి + చేను) —పై.—

తనిసినవాఁడు. దే. వి: చూ, అప్యాయితుఁడు.

తను. దే. విశ. వృత్తియందు తనువుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. నిర్వ. 4, ఆ. 78.

తనుకాంతి. పా. దీనికి ఉపమానములు.—బంగరువు, మెఱుపుతీఁగె, కుందనము, పచ్చపసుపుకొమ్ము.

తనుకు. దే. వి. 1. రూ-తనుకు. తాపము: చూ, సంతాపము; అ.క్రి. 2.కలుగు. భార.సభా.1, ఆ. 42: చూ, పుట్టు. 2; 3. జ్వలించే.భార. ఆది. 2, ఆ. 199: చూ, మండు.1; 4: చూ, పరీక్షించే. ఉ. హరి. 4, ఆ. 89; 5.తపించు: చూ, సంతాపించే.

తనుగంధము. పా. దీనికి ఉపమానములు.— కర్పూరము, ఉత్పలము, పాటలపుష్పము, పద్మము, పువ్వు, మంచిగంధము, మొగలి

తనుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కూఁతురు: చూ, పుత్త్రిక. 1.

తనుజుఁడు: సం. వి. అ. పుం. కొడుకు: చూ, పుత్త్రుఁడు. 1. [వారవాణము.

తనుత్రము. సం. వి. అ. న. కవచము: చూ,

తనుత్రాణము. సం. వి. అ. న. —పై.— (శిరస్త్రాణము శిరస్కము, ముఖత్రాణము దలవము, ఉదరత్రాణము నాగోదము, జంఘాత్రాణము మంఖుణము, బాహుత్రాణము బాహులము, అంగులీత్రాణము గోధ.)

తనుత్వచ. సం. వి. చ్. స్త్రీ. —పై.—(ఇట్లు తనుత్వచము, తనుపత్త్రము.)

తనుపారు. దే. అ. క్రి. (తనుపు + ఆరు) 1: చూ, తృప్తిపడు; 2. చేల్లబడు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 31: చూ, శైత్యించే.

తనుపు. దే. వి. ర్యా-తన్పు. 1. ఇగము: చూ, శైత్యము: 2: చూ, సంతోషము; 3. పితృయజ్ఞము; 4. నజ్రికాంతి. ఆం, భా. తృ. 42: చూ, వెలుతురు. 1; 5. రూ-తన్పు-తనివి-తన్వి. భార. విరా. 1, ఆ. 310: చూ, సౌహిత్యము; 6: శైత్యోపచారము; 7. తడి: చూ, పదను. 2; క్రి. 8. రూ-తన్పు-తనియఁజేయు.

తనుపత్రజాత. అం. దూతీచతుష్టయము నందలి మొదటిదానిలోని ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము.

తనుభస్త్ర. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, ముక్కు.

తనుమధ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అందుది: చూ, స్త్రీ; 2. సన్నని నడుముగల అందుది: చూ స్త్రీ; పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునకు తకారగణము ఒక యగణముఁగలదై యాఱక్షరఛందమ్మునందుఁ బుట్టిన వృత్తము. ఉదా.— "కాముండలి వానున్, సేమెంతయుసలగన్, తన్వా తనుమధ్యన్, భామిన్ దయలొప్పన్.": చూ, వృత్తము. 1. [స్వేదము.

తనురసము. సం. వి. అ. పుం. చెమట: చూ,

తనురుహము. సం. వి. అ. న. రూ- తనూరుహము. 1. రోమము: చూ, ఐంద్రిక. 1; 2. పక్షిరెక్క: చూ, రెక్క.

తనువడు. ద్వ. అ. క్రి. (తనుపు + పడు) చేల్లనగు: చూ, శైత్యించే.

తనువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. రూ-తనుస్సు: చూ, శరీరము; 2. తోలు: చూ, చర్మము; విశే. 3. =తని. చిన్న: చూ, స్వల్పము; 4. బక్క: చూ, పేలవము; 5. సన్నము. (విస్తరింపఁబడు సన్నని నూలుపోఁగు): చూ, సూత్రము. 1; అం. 6. భావములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, భావములు.

తనువెచ్చు. దే. వి: చూ, రూ- తనివెచ్చు.

తనుహ్రదము. సం. వి. అ. న: చూ, ముష్టి.

తనూకృతము. సం. విశే: చూ, తప్పము.

తనూజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- తనుజుఁడు.

తనూనపాత్తు. సం. వి. త్. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 2. గహనతానములు ఏడింటిలోనొకటి: చూ, గహనతానములు (చూ, తానములు, 2.) [చూ, తనుజుఁడు.

తనూభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకు:

తనూరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ- తనురుహము.

తనూహ్రదము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ- తనుహ్రదము.

తన్కు: చూ, రూ- తనుకు. 1.

తన్ను. దే. వి. 1. పాదతాడనము; స. క్రి. 2. అడుగుచేఁ గొట్టు, గుదిత్రోయు, తన్నుతాఁచే. (సం. ప)— అంఘ్రితాడించే; 3. ఒరయు: చూ, దన్ను. 1.

తన్నుఁగోల. దే. వి. (తన్ను+కోల) ఏటవాలుగా పోటిపెట్టిన కోల: చూ, బోటు. 4.

తన్నుగట్టఁదాళ్ళుతానే తెచ్చుకొన్నట్లు. లో. స్వయంకృతాపరాధము. ఉదా.—"తన్నుగట్టఁదాళ్లుతానై, కొనివచ్చిన జోడయనుచుఁ గుదియించి కరంబునఁ బాశముఁగొనిదాన నననధీశునిఁగట్టె ననురవయ్యండాజిన్." (కవికర్ణరసాయనము.)

తన్నుగన్నవాఁడు. అం. పితలు అయిదుగురిలోనొకఁడు: చూ, పితలు.

తన్నుగోడ. దే. వి. అండగోడ: చూ, ముట్టుగోడ. (చూ, మఱుఁగుగోడ.)

తన్నుబల్ల. దే. వి. ద్వారముయొక్క అరిఁగాళ్ల మీఁదవేసెడు పలక: చూ, వాసనచేతులు.

తన్నుబిల్ల. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తన్నుమానినధర్మము-మొదట చెడ్డబేరము గలదా? లో. ఉదా.— "తన్నుమాని పరుల రక్షింపవలెననుట నీతికాదు. తన్నుమానిన ధర్మము- మొదట చెడ్డబేరము గలదా? యనులోకోక్తి విన్నాఁడవుగావా? (నీతిచంద్రిక - మిత్రలాభము)

తన్నులాడు. దే. అ. క్రి. (తన్నులు + ఆడు) ఒకరినొకరు తన్నుకొను.

తన్ను: చూ, రూ-తనువు.

తన్మనము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు వెన్నెముకయొక్క మాంసాదిభాగము: చూ, హస్తి.

తన్మయము. సం. విణ. తత్స్వరూపమైనది.

తన్మాత్రము, సం. వి. అ. న. శబ్దాది-పంచతన్మాత్రములు.—శబ్దము, స్పర్శము, రూపము, రసము, గంధము.

తన్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. కృశించిన దేహముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; దే.వి.(1)రూ-తనివి.తృప్తి. విజ. 2, ఆ. 109: చూ, సాహిత్యము; (2) ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు భ, త, న, స, భ, భ, న, యగణములు గలిగి పదునాలుగింట యతిగల ఇరువదినాలుగవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

తపతప. దే. వి. అెక్కలు గుండెలులోనగునవి కొట్టుకొనుట యందగు ననుకరణము. కళా. 8, ఆ. 24: చూ, హూహూ,

తపతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శనితల్లి: చూ, వరి.

తపనతనయా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జెమ్మి*; చూ, శమి; 2. యమునానది: చూ, నది.

తపనమణి. సం. వి. ఇ. పుం. సూర్యకాంతమణి: చూ, రత్నము. 1.

తపనము. సం. వి. అ. న. 1. తాపము: చూ, సంతాపము; 2. నాయికకు ప్రియవియోగకాలమందుమన్మథావేశముచేతగలిగెడు చేష్ట: చూ, సంయోగము; పుం. 3. వేసవికాలము, (జ్యేష్ఠ ఆషాఢ మాసములు): చూ, మాసద్వయము;4. నరకములాఱింటిలోనొకటి.(పాపులనుదపింపఁజేయునది): చూ, నరకములు; 5. జీడి*:చూ, భల్లాతకి; 6. పిన్నవెల్లి *: చూ, శ్రీపర్ణము. 1;7. వెచ్చన:చూ, వేఁడిమి.

తపనీయకము. సం. వి. అ. న. బంగారు;చూ, లోహము. 1.

తపనీయము. సం. వి. అ. న.—పై—

తపనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-తపానుఁడు-తాపనుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

తపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తపస్సు. 1:చూ, తపనము. 3; న. న. 2: రూ-తపస్సు, అక్షరము, జపము-రూ-జాపము, మంత్రావృత్తి, (తె.ప.).— కాక-రూ-కాకి, తబము; 3. రూ-తపస్సు. తపోలోకము: చూ, లోక

ము. 1; 4. రూ-తపస్సు. చాంద్రాయణాది పుణ్యకర్మము (కృచ్ఛ్రాదికర్మ); స్. పుం. 5. రూ-తపస్సు. శిశిరఋతువు (మాఘ-ఫాల్గుణమాసములు); చూ, మాసద్వయము; 6. రూ-తపస్సు. మాఘమాసము: చూ, మాసము. 1; 7 పక్షి-: చూ, పక్షి.

తపసి. వై. వి. 1.=తపస్వి. జడదారి: చూ, ముని. 1; 2. గార*. స్వా. 3, ఆ. 77: చూ, హింగుది. [హిమాంశువు.

తపసికన్యాప. ద్వ. వి. చంద్రుడు: చూ,

తపసుడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

తపస్తంకుడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుడు: చూ, వేలుపుటేడు.

తపస్తక్షుడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

తపస్థలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాశీపట్టణము: చూ, దేశము.

తపస్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వ్రతానుష్ఠానము, వ్రతచర్య (పనినిమిత్తము తిరుగులాడుట)

తపస్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఫాల్గుణమాసము: చూ, మాసము. 1; అ. న. 2, కుంద పుష్పము.

తపస్వి సం. వి. న్. పుం. 1.=తపసి-తబిసి. తాపసుడు, వ్రతి: చూ, ముని. 1; విణ. 2. కనికరింపదగినవాడు.

తపస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తాపసురాలు: చూ, స్త్రీ; 2. కటుకరోహిణి*: చూ, కసులాదని; 3. జటామాంసి*: చూ, మాంసి. 1

తపస్సు. సం. వి. స్. న.=తబిసు-దబము: చూ, రూ-తపము.

తపాత్యయము. సం. వి. అ. పుం. వర్షకాలము (శ్రావణ-భాద్రపద మాసములు): చూ, మాసద్వయము. [నుడు.

తపానుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తప

తపారము. దే. వి. రూ-తపారు. ఒకరకము కుళ్ళాయి: చూ, వస్త్రము.

తపారు. దే. వి.—పై.—

తపించు. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపించు; 2: చూ, జపించు.

తపిసీలు. వా. వి. అరా, వివరము, రూ-తబిసీలు.

తపువు. సం. వి. స్. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తపనుడు.

తపేల. దే. వి. రూ-తపేలా-తప్పేల-తప్పేలా. పచనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

తపేలా దే. వి.—పై.— [ఖండీరము. 2.

తపోధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టికూర*: చూ,

తపోధనుడు. సం. వి. అ. పుం. తపస్సే ధనముగా గలవాడు: చూ, ముని. 1.

తపోధనులను బ్రాహ్మణులు. పా. సూరసేన-దేశమున తపతీనదికి సమీపమునందుండు బ్రాహ్మణులు. శివాలయములందు పూజారులుగానుండి శివార్పిత ద్రవ్యముల భుజించెదరు. భూమిని సాగుబడి చేసి జీవించెదరు. ఋగ్వేదులు: చూ, బ్రాహ్మణులు. [స్యుడు.

తపోపహుడు. సం. వి. హ. పుం: చూ, సూ

తపోలోకము. అం. ఊర్ధ్వలోకములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు (చూ, అధోలోకములు. [దేశము: చూ, దేశము.

తపోవటము. సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మవర్త

తపోవృద్ధు. అం. వృద్ధులు ముగ్గురిలో నొకడు: చూ, వృద్ధులు.

తప్తకాంచనము. సం. వి. అ. పుం. మేలిమి బంగారము: చూ, లోహము. 1.

తప్తకుంభము. సం. వి. అ. పుం. తప్తకుంభమను నరకము: చూ, నరకములు.

తప్తకృఛ్రము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక వ్రతము. మూడుదినములు వేడినీరును,

మూఁడురోజులు వేఁడిపాలును, మూఁడు రోజులు వేఁడినేయియును, త్రాగి, మూఁడురోజులు ఏమియును త్రాగక ఉపవసించుట. (6 పలముల నీరును- 3 పలములపాలును- 1 పలము నేయియును త్రాగవలెను): చూ, కృఛ్రము.

తప్తతైలాంబున్యాయము. పా. కాగిననూనెపై నీటిబొట్టువేసిన భగ్గునమండునను రీతి.

తప్తపాషాణకుండము. సం. వి. అ. న: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తము. సం. విణ. తపింపఁజేయఁబడినది. కాఁచబడినది: చూ, శ్రాణ. 2. [లోహము. 1.

తప్తరూపకము. సం. వి. అ. న. వెండి: చూ,

తప్తరూపము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

తప్తవాలుకము. సం. వి. అ. పుం. తప్తవాలుకమను నరకము: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తశిలారోహణము. అం. బౌద్ధధర్మములలో నొకటి చూ, బౌద్ధధర్మములు.

తప్తశూర్మికుండము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తప్తకుంభము.

తప్తసురాకుండము. సం. వి. అ. పుం.—పై-

తప్తాయఃపిండన్యాయము. పా. కాలిన యినుప గుండునకు పొగయుండదుగాని తక్కిన యగ్నిలక్షణములన్నియుఁ గలిగియుండునను రీతి.

తప్తాయసపత్రి బిందున్యాయము. పా. కాలిన యినుపతుకపై నీటిబొట్టుపడిన యెడల నామరూపములు లేక నశించునను రీతి.

తప్తు. వా. వి. సింహాసనము: చూ, తక్తు.

తప్తృఁడు. సం. విణ. తాపయుక్తుఁడు.

తప్ప. దే. వి. 1. గింజపట్టని ధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అవ్య. 2. కాక: చూ, వినా.

తప్పకనుజూచు. దే. స. క్రి: చూ, పొఱఁజూచు. అం, భా. తృ. 133.

తప్పకాయ. దే. వి: చూ, తప్ప. 1.

తప్పట. వై. వి.=తమ్మట: చూ, వీణె.

తప్పితము. వై. వి.=దంభ. రూ-తప్పిదము-తప్పు: చూ, నేరము (ద్వ్యయమని శ. ర.)

తప్పిదము. వై. వి.=దంభ (తప్పు + ఇదము) —పై.—

తప్పిదారి. జా. పొరపాటున. "ఈపరమగోప్యమో పుత్రియో పురంధ్రి తప్పిదారియొ యెఱింగింపఁ దరముగాదు." (పాండురంగ మహాత్మ్యము) (వాడుక తప్పిజాఱిఅనియు)

తప్పిపోవు. ద్వ. వి: చూ, అసిపోవు.

తప్పు. వై. వి. 1.=దమ్భః: చూ, తప్పితము (దేశ్యమని శ. ర.); దే. స. క్రి. 2. అతిక్రమించు, భార. అది. 3, ఆ. 14: చూ, దాఁటు. 6; అ. క్రి. 3. తక్కు. జై. 7, ఆ. 68: చూ, మిడివోవు; వై. అ. క్రి. 4. తప్పుచేయు.

తప్పుడు. వై. వి. తప్పుట: తప్పుదల. [పక్షి.

తప్పుడుగాయ. ద్వ. వి. ఒకానొకపక్షి: చూ,

తప్పుడువడు. వై. అ. క్రి. (తప్పుడు + పడు) 1. తప్పుపడు; 2. సరితప్పు. [ము. 1.

తప్పుతోవ. ద్వ. వి. తప్పుదారి: చూ, మార్గ

తప్పుదల. ద్వ. వి: చూ, తప్పుడు.

తప్పుదారి. ద్వ. వి: చూ, తప్పుతోవ.

తప్పుదెబ్బలు. ద్వ. వి. బ. 1. బడులయందు పొద్దుపోయి వచ్చినందులకై వచ్చిన క్రమమునుబట్టి బాలురను ఉపాధ్యాయులుకొట్టెడు ఒకటిరెండు (పిరిచేక్క) మొదలగు దెబ్బలు; వా.2. నేరనిష్ఠుకి విధించు దెబ్బలు.

తప్పెట. వై. వి. 1.=తమ్మట: చూ, వీణె; 2. చూ, వాయసోలి*; 3. అడవిఉలవ*: చూ, సరటి.

తప్పేల. వా. వి: చూ, రూ-తపేల.

తప్పేలా. వా. వి.—పై.—

తఫావతు. వా. వి. మాటతేడా, భేదము, లోపము, తక్కువ. (తభావతుఅనియు)

తబక. దే. వి: చూ, తప్పు. 1.

తబము. వై. వి.=తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబిస. వై. వి.=తపస్వి. ఋషి: చూ, ముని. 1.

తబిసి. వై. వి.=—పై.—

తబుకు. దే. వి. 1. తాంబూలపాత్రము: చూ, పాత్రము.6; 2. పాత్రి: చూ, పాత్రము.6.

తబుసు. వై. వి=తపస్సు: చూ, తపము. 2.

తబేలా. వా. వి. గుఱ్ఱపులాయము.

తబ్బిబ్బు. దే. వి. తడఁబాటు. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, వ్యత్యయము.

తబ్దీలు. వా. వి. మార్పు.

తమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రేయి:చూ, రాత్రి; వా. అప. (1) మీరొక్క. "తమసంబంధము."

తమంగము. సం. వి. అ. పుం; రూ-తమగము: చూ, మంచె. (మండపము అనికొందఱు)

తమకపడు. ద్వా. అ. క్రి. (తమకము + పడు) 1. త్వరపడు. జై. 2, ఆ. 22: చూ, సంభ్రమించే; 2. మోహించే, రూ-తమకించే-తమికొను-కమకు: చూ, వలచే. 3.

తమకము. దే. వి. 1. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1; 2. యువయువతి సంభృతప్రేమ: చూ, వలపు. 2; 2. త్వర. ఉ. హరి. 4, ఆ. 253: చూ, సంభ్రమము. 1.

తమకి. దే. విశ. (తమకము + ఇ) 1: చూ, వేగిరకాఁడు; 2: చూ, వలపుకాఁడు.

తమకించే. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంభ్రమించే; 2: చూ, సలించే. పంచ. నా. 2, ఆ. 11,

తమకు. దే. వి. 1. రీతి. పాండు. 3, ఆ. 79: చూ, విధము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, సలించే.

తమగము. వై. వి.=తమంగః: చూ, తమంగము.

తమట. దే. వి. అగ్నిజ్వాల; చూ, వహ్ని. 1.

తమటము. సం. వి. అ. పుం.=తేమటు. రూ-తమ్మటము. 1. తప్పెట: చూ, పీకె; వై.వి. (1)=తమట. తప్పెట: చూ, పీకె.

తమము. సం. వి. న్. న.1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. గుణములు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు; 3. ఏడుపు: చూ, శోకము; పుం, న. 4. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 2; అం. 5. మేఘములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, మేఘములు.

తమరకము. సం. వి. అ. న. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తమరము. సం. వి. అ. న.—పై.—

తమరు. దే. వి. రూ-తాము-తారు. తానునకు బహువచనము. (ఆత్మన్ శబ్దబహువచనము)

తమలపాకు. దే. వి. తములపుటాకు (ఏకారణముచేతనైనను చేసుఁబాలను నిలుపసలసివచ్చినపుడు తమలపాకులను వెచ్చచేసి స్తనములమీఁదవేసినపాలుపుట్టుసంభవనుంచును. మాంసగ్రంథి సంబంధమగు ఉబ్బులను పోఁగొట్టును.): చూ, రూ-తములపాకు.

తమలపాకుతీఁగె. ద్వా. వి: చూ, నాగవల్లి.1.*.

తమలము. వై. వి.=తాంబూలమ్. రూ-తములము-తమ్మలము-తమ్ములము: చూ, వీడియము.

తమసము. సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. ఒకనరకము: చూ, నరకములు; 3: చూ, నుయ్యి.

తమసుఁడు. వై. వి: చూ, తమస్సు. 4.

తమస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రియామ: చూ, రాత్రి; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6-

తమస్సర్గము. అం. సృష్టిసర్గములు తొమ్మిదిఁటిలో నొకటి: చూ, సృష్టిసర్గములు.

తమస్సు. సం. వి. స్. న. 1. రూ-తప-తమి: చూ, రాత్రి; పుం. 2 ధూళి:చూ, రేణువు. 1; 3. ముట్టు: చూ, రేతస్సు. 1; 4. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 2.

తమాము. వా. అప. బొత్తిగా; అంతయు.

తమాయించే. దే. అ. క్రి. 1. అడఁగు: చూ, సుక్కు. 4; అ. క్రి. 2. స్తిమితమగు.

తమాలపత్రము. సం. వి. అ. న. 1. నొసటి బొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. మకరికాపత్రము: 3. చీఁకటిమ్రాను*: చూ, తమాలము. 1.

తమాలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తమాలపత్రము. 1; పుం. 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము; 4: కాలస్కంధము, కృష్ణస్కంధము, తమాలపత్రము, తాపింఛము. (తెప).- చీఁకటిచెట్టు, చీఁకటిమ్రాను; 5. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి; 6: చూ, నిమ్మ*.

తమాసా. వా. వి. 1. గమ్మత్తు; 2. వేడుక; 3. పరీక్ష; 4. శక్తి;5 మాయ.(రూ-తమాషా.)

తమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తమస్సు.1; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; దే. వి. (1) త్వర. కళా. 5, ఆ. 44: చూ, సంభ్రమము. 1; (2) కుతూహలము. అచ్చ. అ. కాం. 117: చూ,వ్యసనము. 8;న.(3)కోరిక: చూ, వాంఛ; (4) చొక్కు:చూ, వలపు.2.

తమిఁద. దే. వి. రూ-తమిఁదె-తవిఁద-తవ్వఁద. రాగిపైరు: చూ, సస్యము. 1; బ. 2. రాగులు: చూ, ధాన్యము.

తమిఁదె. దే. వి. —పై.—

తమికొను. దే. అ. క్రి. 1. త్వరపడు: చూ, సంభ్రమించే; 2. కుతూహలపడు: చూ, సంతోషించే; 3. కోరు: చూ, వాంఛించే; 4. మోహపడు: చూ, వలచే. 3; ప్రే. 5. తమికొల్పు, మోహపఱచే. అచ్చ. ఆర. కాం. 58.

తమిరె. దే. వి. కాఁడినడిమిచీల: చూ, శమ్య.

తమిస్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చీఁకటిరేయి: చూ, రాత్రి; 2. చిమ్మచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

తమిస్రము. సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కోపము: చూ, రోషము.

తముకు. వై. వి.=తమటము.తుడుము: చూ,వీణె. (దేశ్యమని శ. ర.)

తములపాకు. ద్వ. వి. (తములము + ఆకు): రూ-తములపుటాకు- తమలపాకు, ఆకు.

తములము. వై. వి.=తాంబూలమ్: చూ, రూ-తమలము.

తమోదీపన్యాయము. పా. దీపమున్నయెడల చీఁకటి యుండదనురీతి (దీపమును బట్టుకొని చీఁకటిని వెదకినరీతి)

తమోఘ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3: చూ, హిమాంశువు; 4. బుద్ధుడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 5. కేశవుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 6: చూ, శివుఁడు.

తమోనుత్తు. సం. వి. ద్. పుం. 1. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, హిమాంశువు; 3: చూ, సూర్యుఁడు; 4: చూ, దివిటి. [సూర్యుఁడు.

తమోనుదుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

తమోపహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, తమోఘ్నుఁడు. 1—2—3—4.

తమోమత్తు. సం. వి. న్. పుం. చంద్రుడు:చూ, హిమాంశువు.

తమ్మ. వై. వి.1.=తాంబూలమ్. నములిన తాం

బూలము, చెమ్మ, ఆకువేలము: చూ, వీడియము (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి.2.తంబ*: చూ, శింబ.

తమ్మంటు. దే వి.(తమ్మె + అంటు)చెవినగ. పాండు. 1, ఆ. 165: చూ, భూషణము. 2. (తమ్మెట్టు అనియు వాడుక)

తమ్మటము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తప్పెట. రూ-తమటము. కళా. 7, ఆ. 69; వసు. 6, ఆ. 9: చూ, వీణె; వై. వి. (1)=తమట. —పై.—(పురుషోత్తమకవీయము)

తమ్మతనుకు. దే. వి. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6. [పడిగె.—పై.—

తమ్మపడిగ. ద్వ. వి. రూ-తమ్మపడిగ-తమ్మ

తమ్మపడిగము. ద్వ. వి.—పై.—

తమ్మపడిగె. ద్వ. వి.—పై.—

తమ్మలము. వై. వి.=తాంబూలమ్. రూ-తమలము: చూ, వీడియము.

తమ్మళి. దే. వి: చూ, రూ-తంబళి.

తమ్మళి. దే. వి.—పై.—

తమ్మి. వై. వి. 1.=తామరసమ్. రూ-తామర: చూ, పద్మము. 1; 2. పద్మవ్యూహము; దే. వి. 3. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

తమ్మికంటి. ద్వ. వి. (తమ్మి + కన్ను) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. కమలములవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1. (ఇట్లు తామరకంటి.)

తమ్మికెంపు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిజాయి.

తమ్మిగద్దియదళవాయి. ద్వ. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. [పాం. 1, ఆ. 9.

తమ్మిచేక్కలిగింత. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిదొర.

తమ్మిచేట్టము. ద్వ.వి.-పై.- ఆం, భా. ప్ర.81.

తమ్మిచూలి. ద్వ. వి. పద్మయోని. భాగ. 1, స్కం. 19: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తమ్మిదీవి. వై. వి. 1. పుష్కరద్వీపము: చూ, లంక. 1; అం. 2. ద్వీపములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, ద్వీపములు.

తమ్మిదొర. ద్వ. వి. పద్మినీవల్లభుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు. [హిమాంశువు.

తమ్మిపగతుఁడు. ద్వ. వి. అబ్జారి: చూ,

తమ్మిపుట్టు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిచూలి.

తమ్మిబిడారంపు గరితమిన్న. ద్వ. వి: చూ, తమ్మియింటిగరిత.

తమ్మియ. దే. వి. రూ-తమ్మె. 1. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2; పలుపుతమ్మె: చూ, రూ-తమ్మె: 3. చెవియొక్క అడుగు భాగము. [లక్ష్మి. 1.

తమ్మియింటి గరిత. ద్వ. వి. పద్మాలయ: చూ,

తమ్మిజాయి. ద్వ. వి. పద్మరాగమణి: చూ, రత్నము, 1. [దొర.

తమ్మివాల్గంటి మగఁడు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మి

తమ్ముఁడు. దే. వి. రూ-తమ్మువాఁడు-తంబు: చూ, సహోదరుఁడు. (వృత్తియందు తమ్ముగమి-తమ్ముగుజ్జు-తమ్ముదోయి- తమ్ముప్రోవు మొ.) [తుఁడు.

తమ్ముల పగవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిపగ

తమ్ములము. వై. వి.=: చూ, రూ-తమలము. నై. 6, ఆ. 141.

తమ్ములవిందు. ద్వ. వి: చూ, తమ్మిదొర.

తమ్మువాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-తమ్ముఁడు.

తమ్మె. దే. వి: చూ, రూ-తమ్మియ.

తయనాయతి. వా వి కాఁచికొని యుండుట: రూ-తయినాయితి. [యతి.

తయారు. వా. వి: చూ, సిద్ధము.

తయినాయితి. వా. వి: చూ, రూ- తయనా

తయిరు. వా. వి. రూ- తైరు:చూ, పెరుఁగు.1.

తరంగన్యాయము. పా. ఒకదానివెంబడి నొక టి విడువకవచ్చునను రీతి.

తరంగప్రతిబింబన్యాయము. పా. తరంగము నందుఁ ప్రతిబింబించే సూర్యుఁడొక్కఁడై నను, ప్రతిబింబములు తరంగములయందుఁ జాల గాన్పించునను రీతి. [చూ, వీచి. 1.

తరంగము. సం. వి. అ. పుం.= తరగ. అల:

తరంగిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఏఱు: చూ, నది; అం. 2. భాషాంగములు పదునొకటిం టిలో నొకటి: చూ, భాషాంగములు.(చూ, భాష. 1.)

తరండము.సం. వి.అ. పుం, న.1. ఓడ,ఏఱుదాఁ టుపుట్టి. (అని కొందఱు):చూ, పోడము; 2. గాలపుదారము కట్టిన కొయ్యలోనగునది.

తరఁగ. వై. వి.= తరంగః: చూ, వీచి. 1.

తరక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కోరింద : చూ, ముర్మరి. [వాదించే.

తరకటించే. వై. అ. క్రి.= తర్కించే: చూ,

తరకటింపు. వై. వి.= తర్కః:చూ,వాదము.[1]

తరకసము. దే. వి. రూ- తరకసా. అమ్ముల పొది. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, బాణము. 1.

తరకసా. దే. వి.1.—వై-—;2:చూ,తరకటింపు

తరక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సివఁగి. 1.

తరగంపియ. దే. వి. రూ-తరగంపె. ఒకానొక అంపము: చూ, అంపము.

తరగంపె. దే. వి. —పై.—

తరగతి. వా. వి. (తరము + గతి) 1. తరమును దెలిపెడు భాగము; 2, క్లాసు. "మాబడి యందు నాలుగు తరగతులు గలవు"

తరగతిగుండ్లు. మి. వా. వి. బ. ఆఁడుదాని మెడనగ: చూ, భూషణము. 2.

తరటు. దే. వి. 1. రూ-తఱటు. చేబుకు:చూ, మునికోల. 2; 3. అశ్వాదుల శీఘ్రలంఘ నము: చూ, హయము; 3. తోలునారి:చూ, మౌర్వి. 1.

తరణము. సం. వి. అ. న. 1. (ఏఱు మొదలైనవి) దాఁటుట: చూ, లంఘ; పుం.2.ఓడ: చూ, పోడము.

తరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ- తరము- తరి. తర్ణి, ఓడ: చూ, పోడము; 2. ఏఱు: చూ, నది; 3. దాఁటుట : చూ, లంఘ; 4. పిన్నగోరఁట *: చూ, మహాసహ; 5. కుమారియను మందు; 6: చూ, సేమంతి *; పుం. 7: చూ, సూర్యుఁడు; 8: చూ, ససుదర్శము. [చూ, వాసి. 4.

తరతమభావము. సం. వి. అ. న. తారతమ్యము:

తరతరము. దే. అవ్య. క్రి. విశ. 1. క్రమక్రమముగా. భార. ఆది. 2, ఆ. 4; 2. పరంపరగా.

తరపణ్యము. సం. వి. అ. న. ఆతరము, ఆవాపము. (తె. ప).— ఓడకేవు, కేవు.

తరపణ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాలిమి. 3.

తరపు. దే. స. క్రి. 1. పోఁగొట్టు. భాగ. 6, స్కం. 89:చూ, భంగించే; వా. వి. 2.రూ- తరఫు. పక్షము, ఒకవైపు.

తరబడి. దే. వి. (తరము + బడి) రూ-తరము- 1: చూ, పురుషాంతరము: 2. మానము:చూ, తరము; 3. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 4. వరుస: చూ, పంక్తి. 1; 5. వస్తువు:చూ, సరకు. 2. [అనియు)

తరబియతు. వా. వి. నేర్పు (రూ- తరిఫియ్యత్తు

తరము. సం. వి. అ. పుం. 1. దాఁటుట: చూ, లంఘ; 2. పడవ, పుట్టి (అని కొందఱు): చూ, పోడము; 3. నిప్పు: చూ, వహ్ని.1; 4. చెట్టు: చూ, వృక్షము; న. 5. వడి: చూ, వేగము. 3; 6: చూ, మాంసము

7. బలము: చూ, శక్తి. 1; వా. 8. భూమి

తరము; దే. వి. రూ- తరబడి(1): చూ, తరబడి. 1. భార. ఆది. 4, ఆ.220; (2): చూ, తరబడి. 2. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 218; (3): చూ, తరబడి. 3. వసు. 1, ఆ. 41; (4): చూ, తరబడి. 4. స్వా. 4, ఆ. 40; (5): చూ, తరబడి. 5. విజ. 1, ఆ. 214; విణ. (6): చూ, శక్యము; (7): చూ, శక్తము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 131; (8): చూ, సమానము. 2. నై. 3, ఆ. 156; (9): చూ, సంభ్రమము; (10): చూ, శైఘ్ర్యము. ఆం, భా. తృ. 15; (11) ఇద్దఱు మోయుబరువు.

తరమిడి. వా. వి. 1. శీఘ్రత: చూ, వేగము. 3; క్రి. విణ. 2: చూ, మఱిమఱి.

తరలము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-తరళము. 1; 2. సాలెవాండ్లపల్లె: చూ, దేశము; విణ. 3. మెఱయునట్టిది.

తరలి (తరళి). పా. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు భ, స, జ, న, ర, గణములుగలిగి పదునొకటింట యతిగల పదునెనిమిదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము.(సులక్షణసారము 52 ప): చూ, వృత్తము. 1.

తరలిక. వా. వి: చూ, ప్రయాణము.

తరలు. దే. అ. క్రి. రూ-తర్లు. ప్రయాణమగు: చూ, వెళ్ళు. 3.

తరలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, అంకుసుగఁడు.

తరలుఁడు. వా. వి: చూ, తరలిక.

తరవరి. నై. వి.=తరవారిః. రూ-తరవలి-తరవళి. 1. పట్టాకత్తి. (ముప్పదియంగుళములకు మించినది) ఉ. హరి. 6, ఆ. 50: చూ, రిష్టి. 2; 2. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.(చూ, బాణము. 1.)

తరవలి. వై. వి.=——పై.——ఉ. హరి.4, ఆ.229.

తరవళి. వై. వి.=——పై.——

తరవాణి. దే. వి. కూటినీళ్ళు: చూ, శుక్తము.1.

తరవాయి. దే. వి. 1. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. ఉపక్రమము: చూ, యత్నము; 3. అనుక్రమము. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 249: చూ, పరిపాటి; 4. ఆవృత్తి: చూ, తడవ; విణ. 5. మిగిలినది.

తరవారి. సం. వి. ఇ. పుం.=తరవరి-తరవలి-తరవళి: చూ, తరవరి.

తరవు. నై. వి.=త్వర. శీఘ్రము: చూ, వేగము.3.

తరసము. సం. వి. అ. న. పాల: చూ, మాంసము,

తరస్వి. సం. వి. న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; విణ. 2. బలిమిగలవాఁడు: చూ, లావరి; 3. వడిగలవాఁడు: చూ, వేగిరకాఁడు.

తరస్సు. సం. వి. స్. పుం. 1. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 2. వడి: చూ, వేగము. 3.

తరహా. వా. వి. రీతి: చూ, విధము. 1.

తరళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కాఁపుడుగంజి: చూ, సాదసు (1); 2. కల్లు: చూ, సుర. 1; పా. 3. రూ-తరళము. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు న, భ, ర, స, జ, జ, గురువులుగలిగి పండ్రెండవయింట యతిగల ఏకోన వింశచ్ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. (దీనినే ధృవకోకిలయనియు అందురు): చూ, వృత్తము 1.

తరళము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-తరలము. హారమధ్య రత్నము: చూ, రత్నము. 1.(చూ, భూషణము. 2.); 2. నెమ్మి*: చూ, పంజులము. 2; 3: చూ, రూ-తరళ. 3; విణ. 4.=తల్లడము. చలించునది: చూ, చలితము. 3; 5. అనురాగముగలది: చూ, వల్లభము; 6. ప్రకాశించునది: చూ, శుభ్రము. 4.

తరళితము. సం. విణ. చలించినది, ప్రేంఖోలితము: చూ, చలితము. 3.

తరళేక్షణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది:

చూ, స్త్రీ; 2. చలించే కన్నులుగల ఆఁడుది, కాళ్లుగంటె: చూ, స్త్రీ.

తరాజే. వై. వి.=ఆరాచి. రూ-తరాసు: చూ, త్రాసు (దేశ్యమని శ.ర.) [చూ, హోడము.

తరాస్థువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఒకానొకఓడ:

తరాలువు. సం. వి. ఉ. పుం.—పై.—

తరాసు. వై. వి.=: చూ, రూ-తరాజే. (దేశ్యమని శ. ర.)

తరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఓడ:చూ, హోడము, 2: చూ, పొగ; 3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 4. మాగాని: చూ, భూమి. 1; 5. బట్టలులోనగు వానిపెట్టె; 6. ఓడతెడ్డు: చూ, పీలి. 2. (అగప); వై. వి. (1)=త్రి. త్రచ్చుట: చూ, మథనము; వై. వి. బ. (2)=తరంగః. రూ-తతి: చూ, వళి. 1.

తరించే. సం. స. క్రి. = తఱియు.1. సముద్రములోనగు వానిని ఓడలోనగు సాధనములచే దాఁటు: చూ, లంఘించే. 2;వా. 2. మోక్షమునొందు. "మీరాక చేమా పెద్దలుతరించిరి."

తరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పడవ:చూ, హోడము.

తరికము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

తరికాఁడు. వై. విశ. త్రచ్చువాఁడు.

తరికంబము. వై. వి. (తరి + కంబము) చేల్లరాడు: చూ, దండవిష్కంభము.

తరిగట్టు. వై. వి. కవ్వంపుమల:చూ, పర్వతము.

తరిగట్టుత్రాడు. ద్వ. వి. శేషఫణి. సాం. తిర్య. 10: చూ, సర్పము.

తరిగడవ. వై. వి. (తరి + కడవ) మంథని, పెరుఁగు త్రచ్చెడుకుండ:చూ, భాండము.3.

తరిగొండ. వై. వి. (తరి + కొండ): చూ, తరిగట్టు. కాశీ. 6, ఆ. 131. [హాలిని

తరిగొట్టి. ద్వ. వి.రూ-తఱిగొట్టి. లాంగలి*:చూ,

తరిగోల. ద్వ. వి. (తరి + కోల) కవ్వము: చూ, మంథానము. [నివేదనముచేయు.}

తరిచేట్టు. ద్వ. స. క్రి. (పెరుఁగు దేవతాదులకు

తరిటి. దే. వి. రెండుపెండెలు బిగించెడు గోనెపట్ట. రూ-తరిటీ.

తరిటీ. దే. వి.—పై.—

తరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఓడ:చూ, హోడము.

తరితీపు. ద్వ. వి. 1. అశ్రద్ధ. ఉ. రా. 6, ఆ. 51: చూ, మందమేలము. 1; 2. ఉద్ధతి. స్వా. 5, ఆ. 7: చూ, విలంబము. 1; 3. గర్వము. శశాం. 2, ఆ. 91: చూ, హంకారము; 4. చెలిమి: చూ, స్నేహము. 1, 5. కోరిక: చూ, వాంఛ.

తరితీపుసేయు. ద్వ. అ క్రి.(తరితీపు + చేయు.) 1. గర్వించే: చూ, హంకరించే; స. క్రి. 2: ఒప్పరికించే, కన్నడించే. (సం. ప.).- ఉపేక్షించే. [సూత్రము. 1.

తరిత్రాడు. ద్వ. వి. త్రిప్పుత్రాడు: చూ,

తరిదాలుపు. ద్వ. వి. (తరి + తాలుపు) మంథరపర్వతమునుధరించినవాఁడు, రూ-తరిదాల్పు. లక్ష్మ్. 1, ఆ. 54: చూ, విష్ణువు. 1.

తరిదాల్పు. ద్వ. వి.—పై.—

తరిపిదూడ. దే.వి.(రూ-తరుపు-తఱిపి-తఱుపు.) బక్కయము (ఆఱునెలల దూడ యనికొందఱును, ఏఁడాదివయస్సు చెల్లిన ఆఁడుదూడ యని కొందఱును): చూ, ధేనువు.

తరివట్టు. దే. స. క్రి. (తరి + పట్టు) దేవతలనుద్దేశించి పెరుఁగును త్రచ్చేకనిలుపు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 308.

తరివె. దే. వి: మాత్రనుచిలుకుట. రూ-తరుపడి-తఱిమెన.

తరీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఓడ:చూ, హోడము.

తరుచే. వై. స. క్రి.= తక్ష్. రూ- తర్చు-చిలుకు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 194: చూ, మథించే.

తరుచేట. దే. వి: రూ- తర్చుట-త్రిచ్చేట.

తరుణజ్వరము. పా. సప్తాహానవధియను జ్వరము.

తరుణదధి. సం. ఇవి. న. ఐదుదివసముల పెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1.

తరుణము. సం. వి. అ. న. 1. కుబ్జపుష్పము. (ఇదె విరజాజిపువ్వు): చూ, విరజాజి; పుం. 2. ఆముదపుఁజెట్టు: చూ, వ్యడంబకము; విణ. 3. యౌవనముగలది, కోడె: చూ, పడుచేది, 4. క్రొత్తది: చూ, నూతనము; దే. వి. (1) కాలము: చూ, సమయము. 1.

తరుణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ- తలుని. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. యౌవనముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [వయస్సు. 1.

తరుణిమ. సం. వి. న్. పుం. జెవ్వనము: చూ,

తరుణుఁడు. సం. విణ. రూ-తలునుఁడు: చూ, యౌవనుఁడు. [చూ, వాయువు.

తరుతూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుడిగాలి:

తరునలము. సం. వి. అ. పుం. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము.

తరుపు. దే. వి. 1: చూ, తరిపిదూడ; 2.ముదురుతోరమల్లి*; 3.దృఢము:చూ, స్థైర్యము.1.

తరురాగము. సం. వి. ఇ. పుం. చిగురు: చూ, విద్రుమము. [చూ, శ్రీతాళము.

తరురాజము. సం. వి. అ. పుం. తాటిచెట్టు:

తరువడి. దే. వి: చూ, తరిపె, కళా. 2, అ.15.

తరువాత. దే. వి. రూ- తరువాయి : చూ, పిమ్మట.

తరువాయి. దే. వి.—పై.—(రూ-తరవాయి) నిర్వ. 4, అ. 18. [వారి.

తరువారి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ- తర

తరువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; అం. 2. స్వామ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, స్వామ్యములు; దే. వి. (1) ఇయ్యవలసినధనాధికమును ఇమ్మని చేయు నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; (2) పెక్కుమందికలసి ఆయుధాదుల మోయుట (మోయించేట, లేక ఎత్తుట.) [చూ, స్త్రీ.

తరువుకత్తె. ద్వ. విణ.తరువువచ్చినది(ఆఁడుది):

తరువుకాఁడు. దే. విణ. తరువవచ్చినవాఁడు.

తరువోజ. పా. ఒకానొక వృత్తము. మూఁడింద్రగణములు, ఒక సూర్యగణము, మరల మూఁడింద్రగణము లొకసూర్యగణము 4-7 గణముల యాదియక్షరములు యతులు రెండు గలిగియుండును. ఉదా.— శతముఖు, దుగ్రహినాది- సకలద్యు, భవులు, సతతమీ,ప్సిత సిద్ధి- చేనఁగొల్తు, రెదల.": చూ, వృత్తము.1.

తరుశాయి. సం. వి. న్. పుం. పక్కి: చూ, పక్షి.

తరెర. దే. వి. తలనొప్పి: చూ, శిరోభారము.

తర్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ- వితర్కము. ఊహ: చూ, హృల్లేఖము. 3; 2. అధ్యాహారము: చూ, హంసపాదము; 3.కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. కోరిక : చూ, వాంఛ; 5.= తరగటింపు (తర్కశాస్త్రము రెండు విధములు.— న్యాయశాస్త్రము, కణాదశాస్త్రము): చూ, కాణాదము (చూ, శాస్త్రము); 6: చూ, విచారణ.

తర్కారి . సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= తక్కిలి*: చూ, వైజయంతి.

తర్కించే . సం. అ. క్రి. తర్కముచేయు.

తర్కుటము. సం . వి. అ. న: (నూలు)వడుకుట: చూ, వడుకుడు.

తర్కుపీఠి. సం. వి. ఈ . స్త్రీ. రాటపుచెవి, రాటముయొక్క అడుగుచేట్టము (అనికొండలు): చూ, వర్తని. [లము.

తర్కులాసకము. సం. వి. అ. పుం:చూ,ఝుల్లో

తర్కువు. సం. వి. ఉ. పుం. (నాలువడికెడు) కదురు : కపాలనాలిక, కార్పాసనాలిక, తంతుకాష్ఠము. (తె.ప).—కదురు,తిక్కడి.

తర్కుశానము. సం. వి. అ. న. కదురునూఱు సాన, సామకము: చూ, రాయి.

తర్చు. వై. స. క్రి: చూ, రూ- తరుచే.

తర్జనము. సం. వి. అ. న. 1: (తె. ప).— అదలుపు- రూ-అదల్పు, దట్టన; అం.2.హస్తక్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి:చూ, హస్తక్రియలు. [వేలు. 2.

తర్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జొట్టనవ్రేలు: చూ,

తర్జించు. సం. స. క్రి: చూ, బెదరించు.

తర్జుమా. వా. వి. 1. భాషాంతరము; 2. విమర్శించి నిజమును తెలిసికొనుట.

తర్దువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.= త్రెడ్డు, మ్రానిగరిటె: చూ, తండువు. 1-2.

తర్ణకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అప్పుడు పుట్టిన దూడ: చూ, ధేనువు; 2. దిరిసెన *: చూ, శిరీషము.

తర్ణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ- తరణి: చూ, హోడము; 2: చూ, సూర్యుఁడు.

తర్తనికము. సం. వి. అ. పుం. కాకిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.

తర్తరీకము. సం. వి. అ. న: చూ, తర్ణి. 1.

తర్దువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

తర్పణము. సం. వి. అ. న. 1. తనివి: చూ, సౌహిత్యము; 2. పితృయజ్ఞము; 3. ప్రీణనము, తృప్తిపొందుట; 4. యజ్ఞకాష్ఠము; 5. తర్పణములు.— ప్రాతస్సంధ్యా తర్పణము.— సంధ్యాంతర్పయామి, గాయత్రీంతర్పయామి, బ్రాహ్మీంతర్పయామి, నిమృజీంతర్పయామి; మాధ్యాహ్నికతర్పణము.- సంధ్యాంతర్పయామి, సావిత్రీంతర్పయామి, రౌద్రీంతర్పయామి, నిమృజీం తర్పయామి; సాయంకాల తర్పణము.— సంధ్యాం తర్పయామి, సరస్వతీంతర్పయామి, వైష్ణవీంతర్పయామి, నిమృజీంతర్పయామి అని త్రివిధము.

తర్మము. సం. వి. న్. న. యూపస్తంభపుకొన.

తర్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- తరలు.

తర్షణము. సం. వి. అ. న. దప్పిగొనుట.

తర్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. దప్పి: చూ, పిపాస; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ; 3. కడలి: చూ, సముద్రము; 4. తెప్ప:చూ, హోడము.

తర్షితుఁడు. సం. విశే. రూ-తృషితుఁడు. దప్పిగొన్నవాఁడు: చూ, సతృట్టు.

తర్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

తర్వాత. దే. వి: చూ, రూ-తరువాత. ఆం, భా. తృ. 73. [చూ, ధాన్యము.

తఱక. దే. వి. రూ-తలకపొల్లు-తబక, తప్పవడ్లు:

తఱచు. దే. వి. రూ-తఱుచు. 1. బాహుళ్యము- భార. భీష్మ. 2, ఆ. 188: చూ, విస్తారము. 1; విశే. 2 బహుళము: చూ, మొత్తము; 3. అధికము. స్కా. 3, ఆ. 84: చూ, హెచ్చు. 1. [ఒత్తు: చూ, మునుము.

తఱచేఁదనము. దే. వి. రూ-తఱుచేఁదనము.

తఱచురోగముగల జాతకుఁడు. పా. అష్టమాధిపతిగాని, షష్ఠాధిపతిగాని లగ్నమున నున్నపుడును; చతుర్థాధిపతి రవికుజులతో గలిసినను, పాపాంశల యందున్నను, శుభసంబంధము లేనపుడును; లగ్నాధిపతి షష్ఠాష్టమ ద్వాదశములలోనుండి పాపులచేఁ జూడఁబడినను తఱచు రోగవంతుఁడగును.

తఱటు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తరటు. 1; 2. మోటుతనము. భార. అర. 1, ఆ. 300: చూ, మౌర్ఖ్యము; విశే. 3. మూర్ఖము: చూ,

పూర్ణ్యము; స. క్రి. 4. కళతో కొట్టు: రూ- తఱటుగొను, తఱటు సేయు.

తఱటుగొను. దే. స. క్రి. (తఱటు + కొను): చూ, తఱటు. 4.

తఱటుసేయు. ద్వ. స. క్రి. (తఱటు + సేయు) —పై.—. పాండు. 1, ఆ. 163.

తఱతఱ. దే. వి. త త్తఱ: చూ, సంభ్రమము.1.

తఱతఱలాడు. దే. అ. క్రి.(తఱతఱలు + ఆడు) త త్తఱపడు: చూ, సంభ్రమించే.

తఱపి. దే. వి. 1: చూ, తరిపిదూడ; 2. యౌవనము. పాండు. 4, ఆ. 286:చూ, వయస్సు. 1; విణ. 3. లేఁతది. కాశీ. 1, ఆ. 123: చూ, లేఁత. 1.

తఱపియావు. దే. వి. (తఱపి + ఆవు) బహుకాలమునకు ముందీనినయావు, బష్కయణి: చూ, ధేనువు.

తఱలు. దే. అ. క్రి. 1: చూ,సలించే; 2:చూ, సంభ్రమించే; స. క్రి. 3. విడుచే: చూ, విసర్జించే.

తఱలుచే. దే. ప్రే. తలలఁజేయు. రూ-తఱల్చు.

తఱల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

తఱి. దే. వి. 1. రూ-తఱి. కాలము: చూ, సమయము.1; 2. దగ్గఱ. అచ్చ.బాల,కాం. 146: చూ, సమీపము. 1; 3. త్రాడులోనగు వాని యొత్తెడురేఖ. కాశీ. 5, ఆ. 284; 4. వృత్తియందు తఱిమెన శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. తఱిగోడు మొ; వై. వి. బ. 5.=తరంగః: చూ, వళి. 1. (దేశ్యమని శ.ర.); 6.=తరంగః. అల: చూ, వీచి. 1.

తఱిగట్టుదారి. ద్వ. వి. వెన్నుఁడు. ఆం, సం. దే. 7: చూ, విష్ణువు. 1. [యత్నించే.

తఱిగొను. దే. అ. క్రి. (తఱి+కొను): చూ,

తఱిగొట్టు. ద్వ. వి: చూ, రూ- తరిగొట్టు*.

తఱిపడు. దే. అ. క్రి. ఒత్తుడుపడు: రూ- తఱిపడు. [వెన్నెల.

తఱిపివెన్నెల. ద్వ. వి. పండువెన్నెల: చూ

తఱిమెన. దే. వి: చూ, తరిమె. (దీనికి వృత్తియందంల్యవర్ణములోపించును:చూ, తఱి.4)

తఱిమెనఁబెట్టు. దే. స. క్రి. (రూ-తఱిమెనఁబట్టు) మ్రానుచిలుకు: చూ, మలుచే. 2.

తఱియఁబడు. వై. అ. క్రి.(తఱియన్ + పడు) తఱియు. (స్వార్థమునపడు) భాగ. విరా.- 4, ఆ. 213: చూ, సమీపించే.

తఱియు. దే. అ. క్రి. 1. —పై.— భార. విరా. 5, ఆ. 16; వై. స. క్రి. 2.= తృా. అతిక్రమించే: చూ, దాఁటు. 6; 3.=తృా.- దాఁటు. భార. ఆర. 6, ఆ. 111: చూ, తరించే. 1; 4.=. చూ, తరించే 2.

తఱివడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తఱిపడు.

తఱుఁగు. దే. అ. క్రి. 1. తగ్గు. భార. ఆర. 7, ఆ. 158; నిర్వ. 5, ఆ. 105: చూ, సుక్క-. 9; 2: చూ, తగ్గించే. [కాఁడు.

తఱుగరి. దే. వి. (తఱుగు+అరి) తఱుగు బేర

తఱుగాకు. దే. వి. (తఱుగు+ఆకు) కొయుగూర*: చూ, మారిషము.

తఱుగు. దే. వి. 1. అమ్మెడువానికిని గొనెడువానికిని నొకసరకును వెలకుదీర్చి తీసియిచ్చి వారివద్ద నూటికింతయని దీసికొను ద్రవ్యము.- (కమీషన్, రుసుము, బ్రోకరేజీ, లంచేను ఇత్యాదులు); స. క్రి. 2. ఖండించే: చూ, సెలగు; 3. చించే. భార. ఆర. 2, ఆ. 157: చూ, ఛేదిల్లు. 1; అ. క్రి. 4: చూ, తగ్గించే. ఆం, భా. తృ. 98; 5. క్షతిచేయు. ఆం, భా. తృ. 132. [కము

తఱుగుబేరము. ద్వ. వి. అడిసాటా: చూ, వర్త

తఱుచే. దే. వి: చూ, రూ-తఱచే.

తఱుచేఁదనము. దే. వి: చూ, రూ-తఱచేఁదనము.

తఱుపు. దే. వి. 1: చూ, తరిపిదూడ; 2. వజ్ర ప్రతినిధి: చూ, రత్నము. 1.

తఱుము. దే. అ. క్రి. 1. కవియు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 150: చూ, వ్యాపించే: 2. త్వరపడు. భార. విరా. 1, ఆ. 147: చూ, సంభ్రమించే; స. క్రి. 3: చూ, వెంబడించి పరుగెత్తించే. భార. ద్రో. 1, ఆ. 331; 4: చూ, బలాత్కారించే; 5: చూ, తటిమెనఁబెట్టు; 6: చూ, వెళ్ళగొట్టు.

తఱులమెకము. ద్వ. వి. వలీముఖము. అచ్చ. యు, కాం. 197: చూ, వానరము.

తఱులమోరమెకము. ద్వ. వి.—పై— అచ్చ. యు, కాం. 81.

తఱువు. దే. అ. క్రి. 1. తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9; స. క్రి. 2. ఖండించే: చూ, సెలగు.

తఱుసలి. దే. విణ. 1. ఉద్ధతుఁడు: చూ, పొగరుఁబోతు; 2. ఉద్ధతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తఱ్ఱి. దే. విణ. రూ-తఱ్ఱు. నీచుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తఱ్ఱు. దే. విణ.—పై.—

తల. దే. వి. 1. జిత్తు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ. 75: చూ, యుక్తి; 2. చివర: చూ, సుద. 3; 3. గుంపు: చూ, సమూహము; 4. నెత్తి: చూ, శిరము. 1; 5. తలమీఁది వెండ్రుకలు; 6. పూనిక: చూ, యత్నము; 7. ముందుభాగము. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 70: చూ, ముందఱ. 1; 8. మొత్తము. భార. శల్య. 1, ఆ. 100: చూ, వెరసి. 1; 9. ఎడ. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; 10. కాలము. నిర్వ. 7, ఆ. 31: చూ, సమయము. 1; విణ. 11. మొదటిది. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 268: చూ, మొదలు. 4; వై. వి. 12.=స్థలమ్. తావు: చూ, స్థానము. 1; 13. ఎఱుక. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 258: చూ, సోదె; 14. పక్షము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 135: చూ, ప్రక్క. 2; అం. 15. కళాస్థానములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, కళాస్థానములు.

తలంటు: చూ, రూ-తలయంటు.

తలఁకించే. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సలించే; ప్రే.2. తలఁకఁజేయు.

తలఁకు. దే. వి. 1. రూ-తలరు: చూ, వెఱపు; 2. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 3. చలించే. ఉ. హరి. 6, ఆ. 205: చూ, సలించే; 4: చూ, భయపడు. భార. ఆది. 8, ఆ. 8.

తలఁగు. దే. అ. క్రి.రూ-తల్గు-తలవు.తొలఁగు. భార. అర. 2, ఆ. 64: చూ, విరియు. 5.

తలఁగుడు. దే. వి: చూ, విమోచనము.

తలఁచే. దే. స. క్రి. రూ-తల్చు-తలఁపుచేయు. 1. ఎంచే, ఊహించే: చూ, యోచించే; 2: చూ, ధ్యానించే; 3: చూ, స్మరించే.

తలఁచేట. అం. దశావస్థలలో నొకటి: చూ, దశావస్థలు.

తలఁడు. దే. వి. (రూ-తలఁకు-తలరు-తల్లడింపు-తల్లడము.) భయము: చూ, వెఱపు.

తలఁదన్నుట. జా. అతిశయించుట. "లోకమునందన్ను దలదన్ను వాఁడు లేకుండనే." "జూదలదన్నం జేసునట్లు మించెననినం దప్పేమియొప్పేయగున్." (కళాపూర్ణోదయము.)

తలఁపు. దే. వి. 1. గుండె. ఉ. హరి. 2, ఆ. 142: చూ, హృదయము. 2; 2. చింత. భార. అర. 7, ఆ. 128; అభిప్రాయము (అనికొందఱు) భార. సౌ. 1, ఆ. 45:చూ,

పశ్చాత్తాపము; 3. కోరిక. భార. విరా. 1, ఆ. 187: చూ, వాంఛ; 4. జ్ఞప్తి. కళా. 7, ఆ. 38: చూ, స్మృతి. 1; 5. భావన, తలఁచుట. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 7: చూ, ఆలోచన. [సరస్సు. 1.

తలఁపుకేళాకూళి. ద్వ. వి. మానస సరస్సు: చూ,

తలఁపుచేయు. దే. అ. క్రి. భావించు: చూ, ఆలోచించు. [థుఁడు.

తలఁపుమోలి. దే. వి. భావజుఁడు: చూ, మన్మ

తలఁపుమానికముగలాఁడు. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. సాం. దే. 11: చూ, వేలుపుఱేఁడు. (ఇట్లు తలఁపుఱాయి సంతరించినదొర.)

తలఁపుమిన్న. ద్వ. వి. చింతామణి: చూ, రత్నము. 1. (ఇట్లు తలఁపురతనము-తలఁపుఱాయి.)

తలఁపుసాకిరి. ద్వ. విశే. ఈకార్యము నీవెఱింగి యుండుమని పలుమాఱు వాదిచే తెలిపింపఁబడినసాక్షి, స్మారితుఁడు: చూ, సాక్షి.

తలఁబట్టుట. జా. సమగ్రముగాఁ దెలియుట. "చెవివిన పురాణములన్నియు నాకు దలఁబట్టిపోయినవి. (ధర్మజ రాజసూయము)

తలఁబ్రాలు. ద్వ. విశే. (తలన్ + ప్రాలు): చూ, నేసఁబ్రాలు.

తలకట్టు. దే. వి. 1. కిరీటము: చూ, సీసకము 1; 2. తలచుట్టు: చూ, పాగ. 2. (చూ, వస్త్రము.); 3. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 4. పాగకట్టుట: చూ, తలచుట్టు. 1; 5. అకారము యొక్క రూపాంతరము: చూ, వర్ణము. 1; 6: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; విశే. 7. ముఖ్యమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

తలకడచు. దే. స. క్రి. తలమీఱు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 345: చూ, దాఁటు. 6.

తలకపొల్లు. ద్వ. వి. గింజపట్టనివడ్లు: చూ, ధాన్యము. [మత్స్యము. 1.

తలకప్ప. దే. వి. ఎరచిల్లపులుఁగు: చూ,

తలకాఁడి. దే. వి. కాఁడికిముందటికాఁడి, ప్రాసంగము: చూ, యుగము. 5.

తలకాయ. దే. వి. తల. హరిశ్చ. 3, ఆ. 91: చూ, శిరము. 1.

తలకూడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సిద్ధించు. భార. ఆర. 7, ఆ. 316; ప్రే. 2. తలకూర్చు. పంచ. నా. 1, ఆ. 242.

తలకెడవు. దే. విశే. 1: రూ-తల్లకెడవు, తలక్రిందు- రూ-తల్లక్రిందు. (సం. వ.)— అధోముఖము; 2. అవరోహణ క్రమము గలది. రూ-తల్లకెడవు, తలక్రిందు-రూ-తల్లక్రిందు: చూ, విలోమము.

తలకొట్టుట. జా. పరాభవముచేయుట, నిర్జీవముచేయుట "కట్టా! నాకుఁ దలకొట్టిన యట్టుల నట్టిపలుకులు నీయెడఁబుట్టఁజేసి నే" (ధర్మజ రాజసూయము.)

తలకొట్లమారి. దే. వి. (తలకొట్లు + మారి) 1. శిరశ్ఛేదనము పొందినవాఁడు, దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. అవినీతుఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు.

తలకొను. దే. అ. క్రి. 1. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 2: చూ, యత్నించు; స. క్రి. 3. తాల్చు చూ, వహించు; ప్రే. 4. తలకొల్పు. కళా. 8, ఆ. 244.

తలకొను దెంచు. దే. అ. క్రి. (తలకొను + తెంచు): చూ, తలకొను. 1. (స్వార్థమున తెంచు) భార. ఆది, 3, ఆ. 191.

తలకొఱివి. దే. వి. అపరకర్మము చేయువాఁడు (తలగోరు పట్టినవాఁడు) శవము బొమ్మన నుంచెడు నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1.

తలకోల. దే. వి. సాధువుకాని యావును పిదుకు

నపుడు కొనను త్రాడుకట్టి దానికొమ్ములకు తగిలించి పట్టుకొనెడు కోల.

తలకోలు. దే. వి. తలకొనుట.

తలకిందగుట. జా. వ్యత్యస్తమగుట. [కెడపు.

తలకిందు. దే. విణ రూ-తల్లకిందు: చూ, తల

తలగడ. ద్వ. వి. (తల + కడ) 1. ఉపధానము. రూ-తలయంపి- తలాట - తలాటి - తలాఁడు-తలాడ-తలాఁపి- తలాఁపు-తల్లడ-తల్లఁపి:చూ, లోడు; 2.(పండుకొనునపుడు) తలయుంచేకొనెడు దిక్కు: రూ- తలయంపి- తలాట-తలాటి- తలాఁడు-తలాడ- తలాఁపి- తలాఁపు-తల్లడ-తల్లఁపి: చూ, హరిత్తు.

తలగడుగు. దే. వి. (తల+కడుగు): చూ, తలయంటు. 1. పాండు. 3, ఆ. 9.

తలగాము. ద్వ. వి. రాహువు:చూ, రాహువు. 2

తలగిల్లి మొలవేయుట. జా. తల తురించి పాఁతి పెట్టుట. అనఁగా నాశనము చేయుట. "నన్నెమో మీరు తలగిల్లి మొలవేయుదురని భీతిల్లఁబోను." (ధర్మజరాజసూయము)

తలగుంజే. ద్వ. వి. నిట్టరాడు:చూ, స్తంభము. 1.

తలగోరుపట్టుట. వా.వి. అపరకర్మ చేయువాఁడు శవముతో నిప్పుతీసికొనిపోయి శవము బొమ్మన నిప్పుముట్టించి కర్మచేయుట. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

తలచేమురు. దే. వి. కమ్మనూనియ: చూ, స్నేహము. 2.

తలచావడి. దే. వి. అజారము, ఇంటిముందటి చావడి: చూ, హజారము (చూ,సదనము.1.)

తలచీల. దే. వి. మీటను మనసను జేర్చి బిగించెడు చీల: చూ, శూలము.

తలచుట్టు. దే. వి. 1. పాగకట్టుట: భార. విరా. 5, ఆ. 210 చూ, తలకట్టు. 4; 2. పాగ: చూ, తలకట్టు. 2. (చూ, వస్త్రము)

తలమోపు. దే. అ. క్రి. 1. ఎదుర్కొను: చూ, మోహరించే; 2. తోఁచు: చూ, పొడచూపు.

తలడించే. దే. అ. క్రి. (రూ-తలడిల్లు-తల్లడకుడుచే- తల్లడపడు- తల్లడిలు- తల్లడిల్లు- తల్లడించే-తలరు-తలఁకు-తలఁకించే.)చలించే: చూ, సలించే.

తలడిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—

తలతల. దే. అవ్య. మనుష్యునికి మనుష్యునికి.

తలతలము. వా. అవ్య. తొలఁగుము తొలఁగుము.

తల తాకట్టు పెట్టుట. జా. తానమ్ముడుపోవుట. "ఎచ్చటనో తల తాకట్టుపెట్టి తెచ్చి." (ధర్మజరాజ సూయము)

తలతిక్క. వా. వి. పట్టినపట్టు వదలకుండుట.

తలత్రాడు. దే. వి. ఎద్దుకొమ్ములకుఁ గట్టెడు కుచ్చులతోలు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తలదువారము. ద్వ. వి. తలవాకిలి. అచ్చ. అ, కాం. 10: చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.) [లెండు:దొంపు.

తలనట్టు. దే. వి. వేరుపురుగు కొటికి మోవు

తలనొచ్చు. దే. అ. క్రి: చూ, వీర్చు. 1.

తలనొప్పి. వా. వి: చూ, తరెర.

తలపట్టులు పట్టుకొనుట. జా. వివాదపడుట, జుట్టు పట్టుకొని కయ్యమాడుట. "తమలోఁదాము తలపట్టులు పట్టుకొనుచే కష్టనష్టముల పాలగుదురు." (ధర్మజ రాజసూయము); "లోఁదలపట్లు పట్టుకొని కుయ్యోయ్యాయంచే మొత్తోయటంచేసు క్షోభిల్లుచే." (చాటుధార.)

తలపట్లు. జా. సిగపట్లు. "వాక్యోపవాక్యంబులం, గాక్కై ముందలపట్లకుం దొడఁగిరా కళ్యాణ వేదీస్థలిన్." (పాంచాలీ పరిణయము)

తలపడు. దే. స. క్రి. 1. ఎదిరించే భార. — ద్రో. 5, ఆ. 118: చూ, ప్రతిఘటించే;

2. తాఁకు. భార. విరా. 3, ఆ. 184; భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, స్పృశించు; అ. క్రి. 3. ప్రారంభించు. జై. 7, ఆ. 178: చూ, యత్నించు; 4. ఏర్పడు: చూ, సిద్ధించు.

తలపాగ. వా. వి: చూ, పాగ. 2.

తలపాటు. ద్వ. వి. 1. ప్రారంభము. నిర్వ. 10, ఆ. 11: చూ, యత్నము; 2. ఎదిరించుట: చూ, లూటీ. 4.

తలపాలు. వా. వి. 1. తలవైపు; 2. పుట్టి. అం, సం. మా. 28: చూ, శల్యము. 1.

తల పుండ్లు గడగుట. జా. సహాయ సంరక్షణాదులు చేయుట. "తలపుండ్లు గడిగించి తను బ్రదికించె,గాయడవి జోరాహతుండయినఁ దెచ్చి." (పాండురంగ మహాత్మ్యము).

తలపుష్పపుటము. అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తలపూ వాడకయుండుట. జా. ఆయాసపడకుండుట. "తలపూ వాడకయుండుము." (పారిజాతాపహరణము.)

తలపెట్టు. దే. అ. క్రి. 1 ప్రారంభించు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 115; చూ, యత్నించు; స. క్రి. 2. ప్రస్తావించు. శా. 5, ఆ. 57: చూ, వచించు; ప్రే. 3. తలపడఁజేయు, ఎదిరింపఁజేయు.

తలపొలము. దే. వి. పొలిమేర వెంబడినున్న పొలము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 13: చూ, భూమి. 1.

తలపోఁత. దే. వి. 1. చింత: చూ, తలఁపు. 2[illegible]ోచన, విచారము. భార. ఉద్యో. [illegible]: చూ, యోచన.

తలప[illegible]ము. [illegible]. వి. అ. పుం. తంగేడు*: చూ, హేమపుష్పకము.

తలపోయు. దే. అ. క్రి. (తలఁపు+పోయు.) 1: చూ, యోచించు; 2: చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 3. పురాతనవిషయములు ఆడిపోసికొనుచు ఏడ్చు.

తలప్రాణము తోఁకకు వచ్చుట. జా. ప్రాణాంతమునకు వచ్చుట. "పాముతల నణఁక ప్రాణము తోఁకబట్టును."

తలబంటి. దే. వి. శిరఃపరిమాణము: తలమునుకరూ-తలమున్క-. [7, ఆ. 103.

తలబీకినకాయ. దే. విణ. కలఁతనొందినది. జై.

తలబీకరకాయ. వా. విణ.—పై.—

తలమాటు. దే. వి. చేటు. నిర్వ. 9, ఆ. 66: చూ, రత్త.

తలమానికము. ద్వ. వి. 1. అలంకారార్థము శిరమునందుంచుకొనెడు రత్నము: చూ, రత్నము. 1; విణ. 2: చూ, శ్రేష్ఠము.

తలమించు. దే. అ. క్రి. మందుమించు.

తలమిగులు. దే. అ. క్రి. ముందుమిగులు. భార. ద్రో. 1, ఆ. 376.

తలమీఁదివారు. జా. తనపై యధికారులు, తనకంటె నెక్కువవారు. [4, ఆ. 281.

తలమీఱు. దే. అ. క్రి. ముందుమీఱు. పాండు.

తలము. సం. వి. అ. న. 1. వింటిదెబ్బ తగులకుండ చేతికి తొడుగుకొనెడి అత్రము: చూ, వారవారణము; 2. అడవి: చూ, విపినము; 3. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 4. పాతాళలోకము: చూ, లోకము. 1; పుం. న. 5. స్వరూపము: చూ, రూపు. 3; 6. క్రిందిభాగము: చూ, దిగువాటు; 7. రూ-తాలము, కాళ్లు చేతుల క్రిందిభాగము; 8. తాటి*: చూ, శ్రీతాళము; 9[illegible]వినవేర్లుగల అఱచేయి: చూ,హస్త [illegible]క త్తియొక్క పిడి: చూ, పిడి; 1[illegible]చేతి తంతిమీటు:చూ,స్వరము.2;

12. అఱచేతి దెబ్బ, చెంపదెబ్బ (అని కొందఱు); న. 13, ఆలవాలము: చూ, పాదు. 1; పా. 14. త + ల. ఉదా:—దామోదర. (చూ, ఉపగణములు.); దే. వి. (1) చోటు: చూ, స్థానము. 1; (2): ఏతము-రూ-ఏతాము: (సం. ప).—అరఘట్టము, ఉద్ఘటనము-రూ-ఉద్ఘాటనము, ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి, ఘటీయంత్రము-రూ-ఘటీయంత్రము; తద్వ.-(ఎ) మళ్ళకునీళ్ళెత్తెడు తాటిదోనె. (తె.ప).-కాఱెము;(బి) గిలక..(తె. ప).- కప్పి, గిలక; (సం. ప).- ఉద్ధరణి-రూ-ఉద్ధరిణి; విణ. (3) సాధ్యము. సా. 2, ఆ. 12: చూ, శక్యము.

తలముఖము. అం. నృత్తహస్తములు ఇరువదితొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, నృత్తహస్తములు.

తలముదప్పు. దే. అ. క్రి. (తలము + తప్పు) అశక్యమగు: డెప్పరించు.

తలమునక. దే. వి. రూ-తలమునక్క. 1. శిరస్స్నానము: చూ, స్నానము. 1; 2. శిరఃప్రమాణము. విజ. 3, ఆ. 15: చూ, తలబంటి.

తలమునక్క. దే. వి.—పై.—

తలముళ్ళు. దే. వి. బ. 1. వేఁటకాని సాధనము: చూ, వాగుర; 2. దొంగయొక్క సాధనము; చూ, ములుబంతి; వా. 3. జోట్టుముళ్ళు.

తలయంటు. దే. వి. (తల + అంటు) 1. తలమీఁద (నూనెపెట్టి) రాచుట. రూ-తలంటు: చూ, స్నానము. 1; అ. క్రి. 2. తలమీఁద (నూనెపెట్టి) రాచు. రూ-తలంటు; చూ, రుద్దు. 1; వా. 3. నెత్తికొట్టు. "దొంగఆమె నగలను తలయంటి దొంగిలించెను" (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

తలయంపి. దే. వి. రూ-తలాఁపి: చూ, తలగడ. 1. భార, ఉద్యో. 1, ఆ. 88. [రము.

తలయేరు. దే. వి. తలనొప్పి: చూ, శిరోభా

తలయేఱు. దే. వి. గగనగంగ: చూ, నది.

తలయొత్తు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, మొలకెత్తు. పాండు. 2, ఆ. 52.

తలరు. దే. వి. 1. భయము. ఆం, భా. ప్ర. 133: చూ, వెఱపు; అ. క్రి. 2. చలించు. భార. సభా. 1, ఆ. 244; చూ, సలించు; 3. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 4. చింతించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 118: చూ, పశ్చాత్తాపపడు; 5. కలఁగు. భార. అర. 7, ఆ. 340: చూ, సంక్షోభించు; 6: చూ, సంభ్రమించు. అచ్చ. యు, కాం. 473.

తలలో నాలుక. జా. అత్యంతమైత్రి. (అవినాభావ సంబంధము) "తలలోపల నాలుకపూ, సలలో దారంబు." పాండు. 3, ఆ. 53.

తలవంపు. దే. వి. 1. తలవంచుట; 2. మానభంగము.

తలవకారము. అం. ఉపనిషత్తులు పదింటిలో నొకటి: చూ, ఉపనిషత్తులు.

తలవరి. వై. వి.=దళవర. రూ-తలారి. దొంగలఁ బట్టుబంటు: చూ, రక్షకుఁడు.

తలవాకిటను మెలంగు చెలువ. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి.

తలవాకిలి. దే. వి. ఇల్లులోనగువాని మొదటి ద్వారము: చూ, హజారము (చూ, సదనము. 1.)

తలవాడి. దే. వి. రూ-తలవాడు-తలవాడె, దవ, ఇక్ష్వగ్రము: చూ, వాడెదవ.

తలవాడు. దే. వి.—పై.—

తలవాడె. దే. వి.—పై.—

తలవిడి. దే. వి. తలఁటెకిన తాటిచెట్టులోనగు తృణద్రుమముయొక్క తలతుండు.

తల విలాసితము. అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తలవీసు. దే. వి. 1. పురఃప్రదేశము; 2. సమీప ప్రదేశము.

తలవు. దే. అ. క్రి. రూ-తలఁగు. 1. తొలఁగు:చూ, విరియు. 5; అం. ప్రే. 2.రూ-తలఁగు. తొలఁగించు.

తలవెఱ్ఱి. జా. బుద్ధిమాంద్యము."మ.తలవెఱ్ఱిపచరింప నేటికి సమిద్ధానంబు దానంబు." పాండు. 4. ఆ. 98.

తలసంఘటితము. అం. కరణములు నూటయెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, కరణములు.

తల సంస్ఫోటితము. అం.—పై—

తలసాల. ద్వ. వి: చూ, తలదువారము.

తలా. దే. అవ్య. క్రి. విశే. చెటి. ప్రభా. 5, ఆ. 89: చూ, మిధము.

తలాఁడు దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాఁపి. దే. వి. (తల + అఁపి) రూ- తల్లఁపి: —పై.—(దిండునకు-ఉ,హరి.5,ఆ. 204.)

తలాఁపు. దే. వి.—పై.—

తలాజీయ బ్రాహ్మణులు. పా. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తలాట. దే. వి: చూ, రూ-తలగడ. 1—2.

తలాటగుమ్మము. వా. వి. సింహద్వారము.

తలాటము. దే. వి. (తల + ఆట) 1. పికిలిపిట్టఱెక్కలు లోనగువానిచే నేర్పఱచి గుఱ్ఱము నెత్తిని నిలువుగా నమర్చెడుతురాయి, లేవ. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, భూషణము. 2; వా. 2. తల: చూ, శిరము. 1; 3. జీవనము. "నీతలాటము సుఖముగా జరుగును"

తలాటి. దే. వి. చూ, రూ-తలాట.

తలాడ. ద్వ. వి.—పై.—

తలాతలము. సం. వి. అ. న. ఏడవక్రిందిలోకము, అధోలోకములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, అధోలోకము.

తలారి. వై. వి.=పళీవర: చూ, రూ-తలవరి.

తలారించు. దే. అ. క్రి. మరలు: చూ,వ్రట్రిల్లు.

తలారిదొర. ద్వ. వి: చూ, కొత్వాలు.

తలి. దే. వి: చూ, రూ-తల్లి (1).

తలికె. దే. అవ్య. ముందు: చూ, ముందఱ. 1.

తలిమము. సం. వి. అ. న. 1.=తలిపము- తడిమము. దూదిపఱుపు: చూ, శయ్య. 1; 2. మేలుకట్టు:చూ,వితానము; 3. ఱాతికట్టన పునేల: చూ, భూమి. 1; 4. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 5. రమ్యము:చూ, హృద్యము; విశే. 6. మెత్తనిది: చూ, మృదువు; 7. కుట్టిమము: చూ, భూమి. 1.

తలియ. నై. వి.=స్థాలికా-స్థాల. రూ-తలిగ-తళియ-తెలిగ-తెళియ-తెల. భోజనపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.

తలిరు. దే. వి. చిగురు. భార. భీష్మ. 3,ఆ.223: చూ, విద్రుమము.

తలిరుచు. దే. అ. క్రి. రూ-తలిర్చు. 1: చూ, పల్లవించు; 2: చూ, సంతోషించు; 3:చూ, ముమ్మరించు. [శూద్రుఁడు.

తలిరుదాసరి. ద్వ. వి. ఒకానొకదాసరి: చూ,

తలిరుదిండి. దే. వి. (తలిరు + తిండి) కోయిల. విజ. 3, ఆ. 39: చూ, పికము.

తలిరుఁబోఁడి. దే. వి. (తలిరు + పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. చిగురువలె మనోజ్ఞాంగాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తలిరుపు. దే. వి. తలిరుచుట. రూ-తలిర్పు.

తలిరుమేఁతరి. ద్వ. వి: చూ, తలిరుదిండి. సాంబ. తిర్య. 7.

తలిరువిలుకాఁడు. దే. వి.రూ-తలిరువిల్కాఁడు: చూ, మన్మథుఁడు. (ఇట్లుతలిరువిలుతుఁడు-తలిరువిల్తుఁడు)

తలిర్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తలిరుచు. (సంతోషించుటకు.—భార. ద్రో. 1, ఆ, 211;

ఆతిశయించుటకు.—భార. ఆర. 7, ఆ. 180.)

తలిర్పు. దే. వి: చూ, రూ-తలిరుపు.

తలివము. వై. వి.=తల్ప:చూ,రూ-తలిమము. 1.

తలుకు. దే. వి. రూ-తళుకు. అధికప్రకాశము. అచ్చ. సుం, కాం. 83: చూ, వెలుతురు.1.

తలుగు. దే. వి. రూ-తల్గు. పసులఁగట్టెడు పలుపు, సంధానము: భార. విరా. 1, ఆ. 275: చూ, సూత్రము. 1.

తలుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-తరుణి.

తలునుఁడు సం. విణ: చూ, రూ-తరుణుఁడు.

తలుపు. దే. వి. రూ-తల్పు: చూ, వాకిలి.

తలేఖు. వా. వి: చూ, తలనొప్పి. [స్త్రీ.

తలోదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ,

తల్గడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తలగడ.

తల్గు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తలుగు; అ. క్రి. 2. అపసరిల్లు. భార. ఆర. 6, ఆ. 336: చూ, రూ-తలఁగు.

తల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తలఁచు.

తల్పము. సం. వి. అ. న. 1.=తలివము. దూది పఱుపు:చూ,శయ్య.1; 2. అట్టడి, కొత్తళము మీఁదియిల్లు:చూ,సదనము. 1; 3. పెండ్లాము: చూ,భార్య;4.అన్నము:చూ, సాదము. (1).

తల్పు. దే. వి: చూ, రూ-తలుపు. [3, ఆ. 28.

తల్లఁపి. దే. వి: చూ, రూ- తలాఁపి. రా,వి.

తల్లకెడవు. దే. వి: చూ, రూ-తలకెడవు.

తల్లక్రిందు. దే. వి.—పై.—జై. 2, ఆ. 78.

తల్లజము. అం. శ్రేష్ఠవాచకము లైదింటిలో నొకటి: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. (వృత్తి యందు ఉత్తరపదమై శ్రేష్ఠతను దెలుపును. "కుమారీ తల్లజము.")

తల్లడకుడుచు. ద్వ. అ. క్రి. (తల్లడము + కుడుచు) రూ-తల్లడించు-తల్లడపడు-తల్లడిలు-తల్లడిల్లు. చలించు: చూ, సలించు.

తల్లడపడు. వై. అ. క్రి. (తల్లడము + పడు) —పై.— భార. ఆర. 1, ఆ. 165.

తల్లడపాటు. దే. వి. 1. చలనము: చూ, లోలము; విణ. 2. కలఁత నొందినది: చూ, వ్యాకులము.

తల్లడపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. (తల్లడము + పెట్టు) 1. బాధపెట్టు: చూ, బాధించు; 2. చలింపఁ జేయు.

తల్లడము. వై. వి. 1.=తరళమ్. చలనము:చూ, లోలము; 2. బెదరు: చూ, వెఱపు.

తల్లడించు. దే. అ. క్రి. చలించు:చూ, సలించు.

తల్లడింపు. వై. వి.1.=తరళమ్:చూ,తల్లడము.1; 2: చూ, తల్లడము. 2; విణ. 3: చూ, తల్లడపాటు. 2.

తల్లడిలు. వై. అ. క్రి. చలించు. స్వా. 5, ఆ. 81; భార. సభా. 1, ఆ. 267: చూ, సలించు.

తల్లడిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—

తల్లి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. 1. యౌవనముగల ఆఁడుది, జైవరాలు: చూ, స్త్రీ; దేవి. (1). రూ-తలి: చూ, మాత. 1;విణ.(2) మొదటిది: చూ, ప్రథమము. 1; (3) ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము. ఉదా. —"తల్లి కొండ్రి-తల్లి గోడ." మొ; అం. 4. గయాపిండ దానార్హులలో నొకతె: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

తల్లికొండ్రి. దే. వి. మొదటికొండ్రి: చూ, లాంగలము.

తల్లిగోడ. ద్వ. వి. పునాది, ఇంటికి ముఖ్యమైన ప్రక్కగోడ (అని శ. ర): చూ ,మఱుఁగు గోడ.

తల్లితండ్రి. వా.వి.తాత: చూ,మాతామహుఁడు.

తల్లితల్లి. దే. వి. 1: చూ, లక్ష్మి; 2. అమ్మమ్మ: చూ, మాతామహి; అం. 3. గయాపిండదానార్హులలో నొకతె: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

తల్లికి దీర్ఘాయువునిచ్చే జాతకుఁడు. పా. 1. మాతృస్థానాధిపతి కేంద్ర కోణములలో నుండునపుడును, 2. మాతృస్థానమందు శుభులుండి, మాతృకారకుఁడు శుభులతోఁగూడి, మాతృస్థానాధిపతి బలవంతుఁడైనను, 3. చంద్ర శుక్రులు బలవంతులై, శుభసంబంధమున్నను శుభగ్రహాంశలయందున్నను, 4. మాతృస్థానమునకు నాలుగింట శుభులుండునపుడును, 5. మాతృస్థానాధిపతి స్వక్షేత్ర, ఉచ్చ, మూల, త్రికోణముల యందున్నపుడును, 6. మాతృస్థానాధిపతికి, పాపసంబంధములేక, శుభసంబంధముండు నపుడును తల్లికి దీర్ఘాయువు కలుగును.

తల్లియిల్లు. జా. చొరవగాఁ బ్రవేశించుటకుఁ దగిన స్థలము, సమస్తమగు కోరికలనుదీర్చు స్థలము, ఉనికిపట్టు. "అశేషధర్మ విశేషములకుం దల్లియిల్లై." (ధర్మజ రాజసూయము.)

తవక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కర్మరి * చూ, వంశరోచన.

తవన. దే. వి. కొద్దికాలము. [లోహము. 1.

తవరము. వై. వి.=తమరమ్. తగరము: చూ,

తవర్గము. పా. త థ ద ధ న: చూ, కవర్గము.

తవళి, దే. వి. 1. రూ-టవళి. అసత్యము: చూ, వితథము; 2. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

తవాక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-తవక్షీరి*.

తవాయి. దే. వి. 1: చూ, తళ్లు 1; 2: చూ, యుద్ధము; వా. 3. దండుగ.

తవిఁద. దే. వి: చూ, రూ-తమిఁద-తమిఁదె.

తవు: చూ, రూ-తగు.

తవుకోల. వా. వి: రూ-తవ్వకోల. అం, భా. ద్వి. 230: చూ, ముద్గరము. [పడుము.

తవుటికి పొడుచుకొనుము. జా. వెట్టికి సిద్ధ.

తవుటిపాము. దే. వి. (తవుడు + పాము) రూ-తౌటిపాము. మలుగుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తవుడు. దే. వి: రూ-తౌడు. (సం. ప).—కంజాకము-రూ-కంబూకము, కండనము.

తవులఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. తగులు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 195: చూ, లంకించు. 1.

తవులు: చూ, రూ-తగులు. (చిక్కుటకు.—భార. అర. 1, ఆ. 211.)

తవులుకొను: చూ, రూ-తగులుకొను; ప్రే. 3. తవులుకొలుపు. జై. 8, ఆ. 114.

తవులుచు. దే. ప్రే. తగులఁజేయు: చూ, తగులు. 11. [పడు.

తవులువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తగులు

తవుల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-తవులుచు.

తవెల. దే. వి. పెద్దనోటికుండ. రా, వి. 3, ఆ. 103: చూ, పాత్రము. 6.

తవ్వ. దే. వి, మానికెలోసగము, అర్థశేరు: రూ-త్రవ్వ, పడి.

తవ్విఁద. దే. వి: చూ, రూ-తమిఁడ. జై. 4, ఆ. 95. [గోటులు.

తవ్వొదండములు. వా. విశ. బ: చూ, కోటానఁ

తవ్వగోల. వా. వి: చూ, రూ-తవుకోల.

తష్టము. సం. విశ. రూ-త్వష్టము. బాడిసలో నగు వానిచే చెక్కఁబడినది. చెక్కఁబడిన కాష్ఠాదులు: చూ, తనూకృతము.

తష్టి. వా. వి. కోరిక. "తష్టి తీరినదా?"

తసరబు. వా. వి. వశము.

తసరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-త్రసరము. [రూ-సడయి.

తసి. దే. వి. దట్టమగునాఱు వరుస: సడ-

తసిలీబు. వా. వి. బహుమానము.

తసుకు. దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3. ప్రేమ గలిగినట్టు చేయుచేష్ట; అ. క్రి. 4. ప్రేమగలిగినట్టు చేష్టించు.

తసుకులాఁడి. దే. విణ. (తసుకులు + ఆఁడి) తసుకులుగలది. (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

తస్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముంగ*: చూ, శ్వసనము. 1; 2. కాకిదొండ*: చూ, దొండ; 3. తోఁడేలు: చూ, వృకము; 4.= తక్కలి, మోసము: చూ, వంచన; 5.= తెక్కలి. దొంగతనము. (తస్కరణము అనియువాడుక): చూ, ముచ్చిలి.

తస్కరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒట్టికసింద*: చూ, షడ్గ్రంథ.

తస్కరించు. సం. స. క్రి. చూ, ముచ్చిలించు.

తస్కరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

తస్స. దే.వి. దుర్మాంసము."నీతస్స చెక్కదను"

తహతహ. దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. ఆం, భా. ప్ర. 140; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3. తమి:చూ, వ్యసనము. 8.

తహతహపడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

తహతహపెట్టు. దే. స. క్రి. తమకపఱచు: చూ, సంభ్రమించు.

తహశ్శీలు. వా. వి. రివెన్యూ, వసూలు.

తహశ్శీలుదారు. వా. వి. రివెన్యూ వ్యవహారములఁజూచు ఉద్యోగస్థుఁడు, తాలూకాపై యధికారి, జల్లాకలెక్టరుకిందియుద్యోగి.

తళతళ. దే. వి. 1. (మిఱుమిట్లుకొలుపు) భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 114: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుట యందగునను కరణము. భార. భీష్మ.2, ఆ. 174: చూ,హూహూ.

తళిగ. వై. వి. రూ-తళియ. 1. స్థాలికా-స్థాల. కంచము: చూ, పాత్రము. 6; 2. భగవన్నివేదనార్హమైన యన్నము: చూ, సాదము. (1).

తళియ. వై. వి.=—పై.—

తళుకు. దే. వి. 1. రూ-తళుక్కు-తళ్కు. కిరణము. ఆం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 2. రూ-తళుక్కు-తళ్కు. అధిక ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఒకానొకడేగ: చూ, శ్యేనము; 4. ఆఁడుడేగ: చూ, శ్యేనము.

తళుకొత్తు. దే. అ. క్రి. (తళుకు + ఒత్తు) మిక్కలి ప్రకాశించు. భార. అర. 7, ఆ. 210: చూ, ప్రకాశించు. 1.

తళుక్కు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తళుకు. 1; 2: చూ, రూ-తళుకు. 2; 3. మెఱయుట యందగు నను కరణము. శశాం. 3, ఆ. 9: చూ, హూహూ.

తళ్కు. దే. వి.—పై.—

తళ్లు. దే. వి. బ. 1. చెఱువులోనగువానియందు గాలిచేత ఉబికి దరిని మోఁదెడు చిన్నచిన్న అలలు, తవాయి: చూ, వీచి. 1; వా. బ. 2. పంటభూమియందు అప్పుడప్పుడు నీరుపాతించుట. "వరిచేను ఎండకుండఁగ పెక్కుతళ్లు కట్టుటచే ఫలించినది." (గోదావరీ మండలమున వాడుక)

తా

తా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కరుణ: చూ, దయ; దే. స. (1) తాను అనుదానికి ప్రాతిపదికము.

తాండవతాలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నందికేశ్వరుఁడు: చూ, శాలంకాయనుఁడు.

తాండవము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఉద్ధతమైన నృత్యము. (మృదుమధురమైన నాట్యము లాస్యమనఁబడును): చూ, ఉద్ధతము. 2. (చూ, నాట్యము;) 2. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; అం. 3. గతులు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, గతులు.

తాండవించు. సం. అ. క్రి. ఉద్ధతముగా నృత్యముచేయు.

తాండ్రి. దే. వి. రూ-తాఁడి-తాఁడికాయ-తాఁడె*: చూ, విభీతకము.

తాండ్రిపురుగు. ద్వి. వి: చూ, సాలెపురుగు.

తాంతము. సం. విశే. బడలినది (క్లాంతము.)

తాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బడలిక: చూ, శ్రమము. 1.

తాంత్రికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్య సోమసిద్ధాంతముల నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, జ్ఞాతసిద్ధాంతుఁడు; 2. విషవైద్యుఁడు, గారడీఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి; 3. తాంత్రిక మతస్థుఁడు; వా.4.కంపిపెంచువాఁడు.

తాంబాళము. దే. వి. తాంబూలము మొదలగునవి యుంచుకొనుటకు ఉపయోగమగు ఇత్తడిలోనగు వానితోఁజేయు పెద్దతట్ట (చూ, హడపము. 1.) చూ, పాత్రము. 6.

తాంబూలదాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 1.

తాంబూలదానిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వక్కలాకులతిత్తిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తాంబూలదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తాంబూలమిచ్చువాఁడు: చూ, వాగ్గులికుఁడు.

తాంబూలము. సం. వి. అ. న. 1.తమ్ములము. తమ్మ, వక్కాకు: చూ, విడెము; 2: చూ, పోఁక*; అం. 3. ఉపచారములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 4. అర్చన లెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్చన; 5. భోగములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అష్టభోగములు. (భోగములు)

తాంబూలవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-తాంబూలవల్లిక. తమలపాకు తీఁగె*: చూ, నాగవల్లి.

తాంబూలవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తాంబూలసమయము. అం. గ్రహసమయములలో నొకటి (స్త్రీలవలన విశేషసౌఖ్యము కలుగును): చూ, గ్రహసమయములు.

తాంబూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాంబూలవల్లి*.

తాఁకించు. దే. స. క్రి. 1. శ్రమపఱుచు: చూ, శ్రమపెట్టు; ప్రే. 2. తాఁకఁజేయు.

తాఁకు. దే. వి. 1. రూ-తాఁకుడు. ముట్టు: చూ, స్పర్శము. 1; అ. క్రి. 2. మార్కొను: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 3. అంటు: చూ, స్పృశించు; 4. (యుద్ధమున) ముట్టు. భార. ద్రో. 1, ఆ. 200. [ఆ. 197.

తాఁకుడు. దే. వి: చూ, తాఁకు. 1. సా. 2,

తాఁకుడువేఁకి. దే. వి. వరుస మేరకువచ్చెడు జ్వరము: చూ, రోగము. 1.

తాఁకుదల. దే. వి. (తాఁకు+తల) యుద్ధప్రారంభము: చూ, యుద్ధము.

తాఁగలి. దే. వి. పల్లపుమడి: చూ, భూమి. 1.

తాఁచు. వా. వి. 1: చూ, రూ-త్రాఁచు; దే. స. క్రి: చూ, తన్ను. 2. భార. విరా. 2, ఆ.128.

తాఁజెడ్డకోఁతి వనమెల్లఁజెఱచె. లో. ఉదా-తాఁజెడ్డకోఁతివనమెల్లఁజెఱచినదన్నట్టు దుర్జనుండు తాను జెడుట చాలక తనవారికిఁగూడ వీడనికీడుఁ దెచ్చిపెట్టును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

తాఁట. దే. వి. 1: చూ, వంచన; 2 రూ-తడవ. చెట్టుపైపట్ట: చూ, బెరడు.

తాఁటకత్తె. ద్వ. వి. మోసకత్తె: చూ, స్త్రీ

తాఁటదమ్మఁడు. ద్వ. వి. జీవనార్థము సన్యాసి వేషము ధరించినవాఁడు, లింగి : చూ, ముని. 1.

తాఁడి. దే. వి. 1: చూ, రూ-తాండ్రి *; అం. 2. కరక-తాఁడి-ఉసిరిక-ఈఫలములుమూడింటిలో నొకటి: చూ, ఫలములు (చూ, త్రియము.)

తాఁడికాయ. దే. వి. తాడిచెట్టుకాయ (కఫము, దగ్గు, దాహము, వాంతి తగ్గించును.)

తాఁడె. దే. వి: చూ, రూ-తాఁడి.*.

తాఁపు. దే. వి. తన్ను: చూ, హతి.

తాఁబెట్టినదే భిక్షము. జా. తనవలననే యారంభమైనది. "సక్కల్లక్కృత్యఘుజుటయందుఁ దాఁబెట్టినదేభిక్షమనుచు తేని నధిక్షేపించుచు" (ధర్మజరాజనూయము.)

తాఁబేటిపెంకు భస్మము. పా. తాఁబేటి (డిప్ప-బొరుసు) పెంకును ఒకదినము నిమ్మపండ్ల రసములో నానఁబెట్టి వేఁడినీళ్ళతో చక్కఁగా కడిగి రెండు మూఁకుళ్ళనడుమ నుంచి చీలమునిచ్చి 100 పిడకలతో పుటము వేయ భస్మమగును.

తాఁబేలు. దే. వి: రూ-తాఁమేలు, దాసరయ్య-రూ-దాసరిగాఁడు, నల్లదాసరిగాఁడు, మొగపిచికి. (సం. ప).—అ, ఉద్భటము, కచ్ఛపము, కఠినపృష్ఠకము, కమఠము, కూపాలయము, కూర్మము, క్రోడపాదము, క్రోడాంఘ్రి, గూఢాంగము, చతుర్గతి, వృత్తము; తద్విశేషములు.-ఆఁడుతాఁబేలు.-(తె.ప:)-ఆఁడుతాఁబేలు; (సం. ప). — కచ్ఛపి, కమఠి, గరణము, ఢులి-రూ-ఢులి-తులి. (చూ, వృత్తము. 4.)

తాకట్టు. దే. వి. (తాఁకు + కట్టు) అప్పుతీసికొనినవానియొద్ద నుంచెడు ఈడు: అగావు, అడ్డము, ఆయకము. ఈడు, ఉద్దనవు, ఉద్దర-రూ-ఉద్దరువు, ఎగుదల, ఏపు, కుదువ, కోరు, గిరవు, గీవు, తనకా-రూ-తనఖా, తాకట్టు, తేగడ, పాయిదా, పెనువు, బందకము, బోది, రో-రూ-రోయి, వారకము; (సం. ప).—ఆధి, ఆహకము, బంధకము- (చూ, వారకము.)

తాకట్టుంచు. వా. స. క్రి: చూ, కుదువపెట్టు.

తాగడించు. దే. స. క్రి. (తాఁకు + గడించు) నిర్బంధించు: చూ, వారించు.

తాగాఁడ. దే. వి. నూతిమీఁది కొయ్య. రూ-తాగాఁడి-తాగాఁడు-తాగాఁడె-తాగాణి: ~~చూ, స్త్రీవ్యాపారము~~

తాగాఁడి. దే. వి.—పై.—

తాగాఁడు. దే. వి.—పై.—

తాగాఁడె. దే. వి.—పై.—

తాగాణి. దే. వి.—పై.—

తాగు. దే. స. క్రి.(నీళ్ళులోనగునవి) త్రాగు. రూ త్రాగు-త్రావు.

తాగుఁబోతు. దే. విశే. నియతి లేక మద్యపానముచేయు స్వభావముగలవాఁడు: చూ, లొట్టిముచ్చు.

తాచు. వై.స.క్రి.1.=ప్రా.తోలుచు:చూ,వారు.1; 2.రంధ్రముచేయు:చూ, మల్చు, 3. అవలంబించు; చూ, ప్రాపుగొను; 4. నిలుపు. ఆం. భా. తృ. 122: చూ, స్థాపించు.

తాజా. వా. వి. క్రొత్తది. పైనవ్రాయుటము అచి క్రిందవ్రాయఁబడిన విషయము.

తాజా. దే. వి. చూ, కుళాయ.

తాట. వా. వి. పలచన, బలములేమి. "తాటా చెక్కలు."

తాటంకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తాడంకము. దంతములోనగు వానిచేఁ జేయఁబడిన చెవి కమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

తాటపక్క వేయుట. జా. చిదుకఁగొట్టుట. "తప్పుచేసినవానిని తాటపక్క వేయుట ధర్మము."

తాటాకు. వా. వి: చూ, ఆకు. 4.

తాటాకుచేక్కర. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తాటాకుచేప్పుళ్ళకు కుందేళ్ళు బెదరవు. జా· బెదరింపుమాటలకు లక్ష్యముచేయకుండుట.

తాటాదూటము. దే. విశ. చేక్కన తప్పినది. అప్ప. 4, ఆ. 381.

తాటాబూటము. వా. విశ. —పై.—

తాటి. వై. వి.=తా[illegible] చూ, శ్రీ[illegible]ము.

తాటించే. వై. స. క్రి.=తాడన. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. [చెట్లవరుస.

తాటికట్టవ. వా. వి. హద్దుగానేర్పడిన తాటి

తాటికట్టెడ. ద్వ. వి. తాటిచెట్టుమీఁది పాము: చూ, సర్పము.

తాటికల్లు. వై. వి. తాలతి: చూ, సుర. 2.

తాటిగిటిపాము. ద్వ. వి. రూ-తాడిగిటిపాము: చూ, సర్పము.

తాటిడాల్దొర. ద్వ. వి. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, భీష్ముఁడు.

తాటిపడగవాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

తాటిబెల్లము. వా. వి. ఒకరకము బెల్లము:చూ, బెల్లము. (వేఁడినిచ్చును.

తాటిరిక్క. వై. వి. జ్యేష్ఠానక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1. [చూ, మాసము. 1.

తాటిరిక్కనెల. ద్వ. వి. జ్యేష్ఠమాసము, పెద్దనెల:

తాటిసవతురిక్క. వై. వి: చూ, తాటిరిక్క.

తాటోటు; దే. వి. 1. టక్కు, అసత్యము: చూ, వితథము; 2: చూ, వంచన; 3: చూ, బొంకులాఁడు; 4: చూ, వంచకుఁడు.

తాండకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—తాటంకము.

తాడఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సుత్తె.

తాడనము. సం. వి. అ. న. 1.=తాటింపు: చూ, హతి; అం. 2. హస్తక్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి: చూ, హస్తక్రియలు.

తాడనములు. అం. సమతల తాడనము, ముష్టి తాడనము (2)

తాడించే సం. స. క్రి.=:చూ, తాటించే.

తాడి. వై. వి.= తాళ. తాటిచెట్టు: చూ· శ్రీతాళము.

తాడిఁదన్నువానికిఁ దలఁదన్ను వాఁడుండును· లో. ఒకనిమించి యొకఁడుండును. ఉదా.— "కడుఁబె[illegible] ధురీణుఁడీతఁడయినన్... సంక్షోభించున్ దాడిఁద,న్నెడు వానిందలఁదన్ను వాఁడుగలఁడన్వేషింప నంచెన్నితిన్." కళా. 2, ఆ. 86.

తాడిగిటిపాము. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాటిగిటిపాము.

తాడిత. అం. భూచారులు పదునాలుగురిలో నొకఁడు: చూ, భూచారులు.

తాడితము. సం. విశ. కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము.

తాడితాంగములు. అం. శిరము, ఱొమ్ము, పార్శ్వము, వీఁపు, యోని (5)

తాడు. దే. వి. 1. రూ-త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; వై. వి. 2.=తాళ. తాటి చెట్టు: చూ, శ్రీతాళము.

తాత. సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రి: చూ, పితరుడు; అం. 2. గయాపిండ దానార్హులలో నొకఁడు: చూ, గయాపిండదానార్హులు విశ. 3. కనికరింపఁ దగినవాఁడు: చూ, సురతుఁడు; వై. వి. (1).=ధాత: అచ్చ-

యు, కాం. 428: చూ, బ్రహ్మ. 1; (2)=త్రాత. తండ్రికి తండ్రి: చూ, పితామహుఁడు; (దేశ్యమని కొందఱు) (3) తల్లికి తండ్రి:చూ, మాతామహుఁడు. 5. [దే. 10.

తాతతల్లి. ద్వ. వి: చూ, లక్ష్మి. 1. (ఆం. సం.

తాత పనఁటివెల్లి. ద్వ. వి. గంగ: చూ, నది

తాతాచార్యులుగారి ముద్ర. జా. 1. తిరుగులేని తీర్మానము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక) వా. 2. చక్రాంకితము, పంచసంస్కారము, సమాశ్రయణము.

తాత్పర్యము. సం. వి. అ. న. 1. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; వా. వి. 2. సారాంశము.

తాదృక్పుండుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి. [వంటిది.

తాదృక్షము. సం. విణ. రూ-తాదృశము. అటు

తాదృశము. సం. విణ.—పై—

తానకము. వై. వి. 1.=స్థానకమ్. జెట్టునిలుచుటయందలి భేదము; 2.= స్థానమ్. చోటు: చూ, స్థానము. 1.

తానజభాష. ఆం. తానోద్భవ: చూ, భాష. 1.

తానదసీల. ఆం.టక్కజభాషలుఇరువదియొకటింటిలో నొకటి: చూ, టక్కజభాషలు (చూ, భాష. 1.)

తానము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తందనము. తన్నకారముతో పాడెడుపాట: చూ, స్వరము. 2; వై. వి. (1)=స్నానమ్; చూ, స్నానము. 1; (2)=స్థానమ్. రా. వి. 2, అ. 1: చూ, స్థానము. 1; ఆం. (3) అష్టాదశ పదార్థములలో నొకటి: చూ, అష్టాదశపదార్థములు. అష్టాదశ పదార్థములయందుఁ గలుగు భేదములు.— నాదము 2:—ఆహతము, అనాహతము; శ్రుతులు 22:— తీవ్ర, కుముద్వతి, మంద, ఛందోవతి, దయావతి, రజని, రక్తిక, రౌద్రి, క్రోధ, వజ్రిక, ప్రసారిణి, ప్రీతి, మార్జని, క్షితి, రక్తా,సందీప,ఆలాపి, మదంతి, రోహిణి, రమ్యా, ఉగ్ర, క్షోభిణి; స్వరము 7:— షడ్జము, ఋషభము, గాంధారము, మధ్యమము, పంచమము, ధైవ నిషాదము; స్థాయి 3:— మంద్రము, మధ్యము, త్రానము; గ్రామము 3:— షడ్జగ్రామము, మధ్యమగ్రామము, గాంధారగ్రామము, షడ్జగ్రామగత మూర్ఛనలు 7:- త్రాగమాద్రి, రజని, ఉత్తరాయత, శుద్ధషడ్జ; మత్సరకృత్తు, అశ్వక్రాంత, అభిరుద్గత, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు 7:- సౌవీరి, హరిణాశ్వ, కలోపనత, శుద్ధమధ్య, మారి, పౌరవి, హృష్యక; గాంధారగ్రామగతమూర్ఛనలు, 7:— నంద, విశాల, సుముఖి, చిత్ర, చిత్రవతి, సుఖ, ఆలాప: (చూ, త్రానములు.)

తానములు. ఆం. తానముల వివరము షడ్జమధ్యమ గ్రామములలోఁ జెప్పఁబడిన మూర్ఛనా సప్తకద్వయములో ప్రత్యేకమవాంతర భేదములు నాలుగు కలవు. వాటిచేత నొక్కొక్క సప్తకము ఇరువదెనిమిది భేదములుగా నైనది. అవాంతర భేదములు 4.-శుద్ధమూర్ఛన,కాకలీమూర్ఛన, అంతరమూర్ఛన, కాకల్యంతర మూర్ఛన; తానములు మూఁడు.—శుద్ధతానములు 28, కూటతానములు 28, సర్వతానములు 28: (చూ, స్వరము. 2.)

శౌనములు. 3. (చూ, ఉపవిద్యలు).

శుద్ధ. 28.				కూట. 28.				సర్వ. 28.			
సహీన. 7.	రిహీన 7	నహీన 7.	నిహీన 7.	రహీన 7.	రిహీన 7.	గహీన 7.	మహీన 7.	స-మహీన7	ప-రిహీన 7	రి-ధహీన7.	ని-గహీన 7
అగ్నిష్టోమము	స్విష్టకృత్తు	అశ్వక్రాంతము	చాతుర్మాస్యము	సావిత్రి	అగ్నిచిత్తు	సర్వస్యదక్షిణము	ఇడ	జ్యోతిష్టోమము	సౌభాగ్యకృత్తు	త్రైలోక్యమోహనము	భైరవము
అత్యగ్నిష్టోమము	బహుసువర్ణము	యవక్రాంతము	సంస్థ	అర్ధసావిత్రి	ద్వాదశాహము	దీక్ష	పురుషమేధము	దర్శము	శారీరి	వీరము	కామదము
వాజపేయము	గోసవము	విష్ణుక్రాంతము	శస్త్రశ్లోకము	సర్వతోభద్రము	సప్తాహము	సోమము	శ్యేనము	నాంది	శాంతి	కందర్పబలశాసనము	గర్భదము
షోడశి	మహావ్రతము	సూర్యక్రాంతము	చతుర్దశి	ఆదిత్య	సోమము	సమిత్తు	వజ్రము	పౌర్ణమాసి	పుష్టికృత్తు	శంఖచూడము	అష్టాకపాలకము
పౌండరీకము	విశ్వజిత్తు	జగత్ప్రాంత	సౌత్రామణి	గవామయనము	అశ్వప్రతిగ్రహేష్టి	స్వాహాకారము	ఇషువు	రాత్రిసత్రము	వైనతేయము	గజచ్ఛాటీయము	స్విష్టకృత్తు
అశ్వమేధము	బ్రహ్మయజ్ఞము	వలభితు	చిత్రి	సర్వాణామయనము	బర్హి	తనూనపాత్తు	అంగిరస్సు	సౌరభము	ఉచ్చాటనము	రౌద్రము	వషట్కారము
రాజసూయము	ప్రాజాపత్యము	నాగయక్షకము	ఉద్భిత్తు	కౌండపాయనము	అభ్యుదయము	గోదోహము	కంకము	చింత్యము	వశీకరణము	విష్ణుక్రమము	మోక్షదము

☞ (చూ, వర్ణచతుష్కము; అలంకారము. 3; గమకములు; అంశములు; జాతులు; రాగములు; రాగాంగములు మొదలగునవి; మఱియు మతంగముని మతప్రకారమున (స్త్రీ) పురుషరాగములును గలవు.)

తానవము. సం. వి. అ. న. తనుత్వము.

తానాంబ. అం. టక్కజభాషలు ఇరువదియొక టింటిలో నొకటి: చూ, టక్కజభాషలు. (చూ, భాష. 1.) [నము.

తాను. దే. స. తాశబ్దమునకు ప్రథమైక వచ

తానుజేసిన ధర్మము. అం. ప్రకాశింపఁజేయఁ గూడనివి పదునొకటింటిలో నొకటి: చూ, ప్రకాశింపఁ జేయఁగూడనివి.

తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్ళు. లో. ఉదా.—"నాకుందోఁచినంత యెత్తిచెప్పితి. ఎంతిచెప్పిన నతండు తానుబట్టిన కుందేటికి మూఁడేకాళ్ళనుచున్నవాఁడు." (నీతిచంద్రిక —మిత్రభేదము.) [చూ, సుడి.

తానూరము. సం. వి. అ. న. సుడిగుండము:

తానొకటిదలఁచిన దైవమొకటితలఁచును. లో. ఉదా.— "పూనుకొని తనప్రయత్నము, లే నిజములు దైవఘటన లిల లేకున్నన్, మానవుఁడొకటి తలంచినం, దానొక్కటి తలంచుఁగాక దైవంబబలా." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

తానోద్భవ. అం. 1. పంచమిజభాషలు (చూ, భాష. 1); 2. తాజనభాష. (చూ, భాష.1.)

తాప. దే. వి. 1: చూ, నిచ్చెన. పా. 2, ఆ. 93; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.

తాపత్రియములు. అం. అ(ఆ) ధ్యాత్మికము, ఆధి భౌతికము, ఆధి దైవికము. (చూ, త్రియము)

తాపనము. అం. (తాపసము) నరకములు ఇరువదియొకటింటిలో నొకటి: చూ, నరకములు.

తాపనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ.. తపనుఁడు.

తాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంతాపము; 2. బాధ: చూ, శోకము; 3.=దూప. దప్పి: చూ, పిపాస.

తాపములు. అం: చూ, తాపత్రియములు.

తాపరము. వా. వి: చూ, తాప. 2.

తాపసతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. గార*: చూ, హింగుది.

తాపసము. అం: చూ, తాపనము.

తాపసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తపస్సు చేయువాఁడు: చూ, ముని. 1; 2. కృచ్ఛ్ర చాంద్రాయణాదివ్రతముల నాచరించు వాఁడు.

తాపి. సం. వి. అ. పుం. 1. బుద్ధుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; దే. వి. రూ.— తాపీ. (1)కీలకము: చూ, మర్మము. 1; (2) జోడు: చూ, సూచన. 1; వై. వి. (3) బేలుదారి; (4) సున్నముపూయు ఇనుపపనిముట్టు: చూ, చెక్క తాపి.

తాపించు. వై. స. క్రి. 1.=స్థాపన. నిలుపు, నెలకొలుపు: చూ, స్థాపించు; 2. చెక్కు: చూ, వారు. 1; 3. మోదు. కాశీ. 7, ఆ. 91: చూ, మొత్తు. 2.

తాపింఛము. సం. వి. అ. పుం. (సముద్రసమీప మందలి నల్లనియాకులుగల)-చీఁకటిమ్రాను*: చూ, తమాలము.

తాపికత్తియ. ద్వ. వి. రూ-తాపికత్తె-తారుపు కత్తియ- తారుపుకత్తె- తారుపుది-తార్పు కత్తియ-తార్పుకత్తె. కుట్టని (సంధానము చేయునది): చూ, శంభళి.

తాపికత్తె. ద్వ. వి.—పై—

తాపికాఁడు. దే. వి. సంధానముచేయువాఁడు. భార. ఆది. 4, ఆ. 261.

తాపిత. దే. వి. రూ-తాపితా. మేలైన పట్టు బట్ట: చూ, వస్త్రము. [చూ, సంతాపితము.

తాపితము. సం. విశే. తపింపఁజేయఁబడినది:

తాపితా. దే. వి: చూ, రూ-తాపిత.

తాపివాఁడు. వా. వి: చూ, రూ-తాపీవాఁడు.

తాపీ. దే. వి. వై. వి: చూ, రూ-తాపి.

తాపీవాఁడు. వా. వి. రూ-తాపివాఁడు. సున్నముపూయువాఁడు: చూ, సూనరి.

తాపు. దే. వి. 1.=స్థాపనమ్. అవలంబము: చూ, ప్రాపు. 2; వై. స. క్రి. 2. చెక్కు: చూ, వారు. 1; 3.=స్థాపన. వీగ్వఁబడు: చూ, తాపించు. 1. [వస్త్రము.

తాబందు. దే. వి. పావడ, గాగర: చూ,

తాబేదారు. వా. వి. తనక్రింది సేవకుఁడు.

తామర. వై. వి. 1.=తామరసమ్. తామరపువ్వు, కమలము: చూ, పద్మము. 1; 2. మండలాకారకుష్ఠము. రూ-దామర, పడదామర, పొడదామర: చూ, మండలము. 3.

తామరకెంపు. ద్వ. వి. పద్మరాగమణి: చూ, రత్నము. 1. [సూర్యుఁడు.

తామరచెలి. ద్వ. వి. పద్మమిత్రుఁడు: చూ,

తామరతంపము. ద్వ. వి. రూ- తామరతంపర - తామరదంపము. 1. కమలసందము: చూ, పద్మము. 1; 2. అభివృద్ధి: చూ, సమృద్ధి.

తామరతంపర. ద్వ. వి. —పై.—

తామరదంపము. ద్వ. వి.—పై—

తామరతంపరలు. జా. సమృద్ధి. తామరవలె వృద్ధిగా నుండునవి. తామరలయొక్క సముదాయము. "అఖిలైకధర్మములు తామరతంపరలై చెలంగె." (విజయ); "ప్రబలి తామరతంపరలై వరిఢవిల్లి." (సారంగధర); "ఉత్తమతనయాదిసంపదలు తామరతంపరలై ప్రవర్ధిలన్." (కళాపూర్ణోదయము); "సంపదతామరతంపరయై పొదలెన్" (రామాభ్యుదయము). [పద్మము. 1.

తామరతీఁగె. వై. వి. కందారము: చూ,

తామరతూపరి. ద్వ. వి. (తామరతూపు + అరి): చూ, మన్మథుఁడు. [తంపము.

తామరదంపము. ద్వ. వి: చూ, రూ-తామర

తామరదుంప. ద్వ. వి: చూ, పద్మకందము.

తామరదుద్దు. ద్వ. వి. కర్ణికః చూ, మిద్దె. 2 (చూ, పద్మము. 1.)

తామరపాకు. ద్వ. వి. (తామర + ఆకు) 1. పద్మపత్రము; 2. పత్రిపాత్రము: చూ, విస్తరి.

తామరపువ్వు. వై. వి. కమలము: చూ, పద్మము. 1.

తామరపూస. ద్వ. వి: చూ, తామరదుద్దు.

తామరపొక్కిలివాఁడు. ద్వ. వి. వెన్నుఁడు. సాంబ. దే. 4: చూ, విష్ణువు.

తామరబావి. వై. వి: చూ, సరస్సు. 1.

తామరబాయి. ద్వ. వి: చూ, తామరకెంపు.

తామరరేకు. ద్వ. వి. తామరపువ్వుయొక్క దళము: చూ, పద్మము. 1.

తామరసము. సం. వి. అ. న. 1.=తమ్మి. తామర: చూ, పద్మము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. రాగి: చూ, లోహము. 1.

తామలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి.

తామలిప్తము. సం. వి. అ. పుం. వేలాకూలమను దేశము: చూ, దేశము.

తామలిప్తి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై—

తామసమనువు. అం. మనువులు పదునలుగురిలో నొకఁడు: చూ, మనువులు.

తామసము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; విణ. 2. తమోగుణముగలది; దే. వి. (1) ఆలస్యము. పా. 4, ఆ. 11: చూ, విలంబము.1; సం.అం. 3. అస్త్రములువేఁబదిమూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తామసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీకటి: చూ,

మేచకము. 1; 2. కటికచీఁకటిగలరాత్రి (అధికమైన తమస్సుగలది): చూ, రాత్రి; 3: చూ, పార్వతి. 1; వై. వి. (1)=తామసుఁడు. కోపి: చూ, రోషణుఁడు; (2) దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

తామసించే. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు. వై. 3, ఆ. 10: చూ, వివరించే. 3.

తామసుఁడు. సం. విశ. 1. తమోగుణము గలవాఁడు; 2: చూ, రూ- తామసి. (2)

తామిస్రము. సం. వి. అ. న. 1. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; అం. 2. చీఁకటిమయమైన నరకము, నరకములు ఇరువదియొకటింటిలోనొకటి: చూ, నరకములు.

తామేలు. దే. వి: చూ, రూ-తాఁబేలు.

తామ్రకము. సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

తామ్రకర్ణి. సం.వి.ఈ.స్త్రీ:చూ,తామ్రవర్ణి 2.

తామ్రకుట్టకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రాగిపనివాఁడు: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.

తామ్రకృమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అరుదగ్రపురుగు: చూ, పురుగు.

తామ్రచూడము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోడి: చూ, పుంజో; 2. తామ్రచూడమను అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3. అసంయుతహస్తములు నలుబదిరెండింటిలోనొకటి: చూ, అసంయుత హస్తములు. [యోని *

తామ్రపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అశ్మ

తామ్రపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తామ్రపర్ణియను నది. (తిరునల్వేలి జిల్లాలో నున్నది): చూ, నది; 2. పడమటిదిక్కునందుండెడు అంజనేయు, వరుణదిగ్గజముభార్య, రూ- తామ్రకర్ణి; చూ, హస్తి; అం. 3. దిగ్గజభార్యలు ఎనమండ్రిలోనొకతె: చూ, దిగ్గజభార్యలు. [చూ, హేమపుష్పము.

తామ్రపల్లవము. సం. వి. అ. పుం.అశోకము*:

తామ్రపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాకిదొండ*: చూ, దొండ.

తామ్రము. సం. వి. అ. న. 1. రాగి: చూ, లోహము. 1; పుం. 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విశ. 3. ఎఱ్ఱనిది: చూ, వర్ణిము. 6; అం. 4. ఒకానొకభస్మము: చూ, భస్మములు; 5. ఖండములు తొమ్మిదింటిలోనొకటి: చూ, ఖండములు.

తామ్రవృత్తము. సం. వి. అ. పుం. ఉలవ*: చూ, సరటి. (చూ, ధాన్యము.)

తామ్రాక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, పికము; విశ. 2. ఎఱ్ఱని కన్నులు గలది. [లోహము. 1.

తామ్రార్ధము. సం. వి. అ. న. కంచు: చూ,

తామ్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గురివెంద*: చూ, శ్వేతపాకి. [తాయిల్లము.

తాయము. దే. వి. తినఁదగిన మఱుఁగువస్తువు:

తాయి. వై. వి.=దాయీ-తాత్రియస్త్రీ. తల్లి: చూ, మాత. 1.

తాయిత. ద్వ. వి. (రూ-తాయిత్తు-తాయెత-తాయెతు- తాయెత్తు- తాయెదు- తావీజో.) 1. జబ్బ, కేయూరము: చూ, భూషణము. 2; 2. తల్లి బిడ్డలకుఁగట్టు రక్షాబంధనము: చూ, రక్ష. 2.

తాయెత్తు. ద్వ. వి.—పై.—

తాయిల్లము. వా. వి: చూ, రూ-తాయము. (గోదావరిమండలమున వాడుక) (ఏమన్నా అనుపదమువంటిది.)

తాయెత. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాయిత.

తాయెతు. ద్వ. వి.—పై.—

తాయెత్తు. ద్వ. వి. (తాయి + ఎత్తు)—పై.—

తాయెదు. ద్వ. వి.—పై—

తార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బృహస్పతిభార్య: చూ, భార్య; 2. వాలిభార్య, సుగ్రీవుని భార్య (అని కొందఱు): చూ, భార్య; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; 4. ఓంకారము: చూ, ప్రణవము (చూ, ఓమ్); అం. 5. కన్యకలు అయిదుగురిలో నొకతె: చూ, కన్యకలు; దే. వి. (1) సుషిరవాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తారకమంత్రము. పా. శ్రీరామ మంత్రము: చూ, మంత్రము. 1.

తారకజిత్తు. సం. వి. ద్. పుం. కుమారస్వామి; చూ, స్కందుఁడు.

తారకము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అ. న. 1. కంటి నల్లగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 2. రిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1; అ. న. 3. కన్ను: చూ, లోచనము; అం. 4. ఆకాశములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆకాశములు.

తారకాణ. దే. వి. (రూ—తారకాణము—తారుకాణము— తార్కాణ— తార్కాణము) మూదల-రూ-మూదలిక. దృష్టాంతము: చూ, రుజువు.

తారకాణము. దే. వి.—పై.—

తారకాణించు. దే. స. క్రి. రూ. తార్కాణించు, దృష్టాంతపఱచు. సా. 2. ఆ. 279: చూ, రుజువుపఱచు.

తారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సరంగు; 2. తారకుఁడను రక్కసుఁడు: (తారకాసురుఁడు): చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 3. దాఁటించు వాఁడు.

తారణ. అం. 1. సంవత్సరములు అఱువదింటిలో నొకటి: చూ, సంవత్సరములు; సం. విణ. 2. తరింపఁజేయునది.

తారటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఓడప: చూ, హోడము.

తారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తారటి.

తారతమ్యము. సం. వి. అ. న. తరతమ భావము, న్యూనాధిక్యము: చూ, వాసి. 4.

తారపీఁట. ద్వ. వి. ఎద్దు వెన్నుపై వేయుపీఁట: రూ—తారాపీఁట: చూ, పీఁట.

తారమంద్రప్రసన్నము. అం. అలంకారములు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, అలంకారము. 3.

తారమంద్రము. అం. షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, షడ్జగ్రామగతమూర్ఛనలు.

తారమాక్షికము. సం. వి. అ. పుం. తైల వర్ణముగల తేనె: చూ, మధువు. 5.

తారమాక్షికముసుద్ధి. పా. నిమ్మరసమున 3 దినములు భావనచేసి తీవ్రమైనయెండలో నెండించిన శుద్ధియగును.

తారము. సం. వి. అ. న. 1. వెండి: చూ, లోహము. 1; 2. కనుగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 3. రిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1; పుం. 4. పులుగడిగినముత్యము: చూ, రత్నము. 1; 5. ముత్తెము పులుగడుగుట; విణ. 6. తలలోనుంచి పలుకఁబడిన గొప్ప మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; దే. వి. (1) నాలుగుకాసులనాణెము: చూ, దమ్మము; (2) మౌక్తిక విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

తారలు. అం. 1. జన్మాది.—జన్మము, సంపత్తు, విపత్తు, క్షేమము, ప్రత్యక్కు, సాధనము, నైధనము, మిత్రము, పరమమైత్రి (9); 2. పురుషలక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు= నల్లగ్రుడ్లు.—తేనెవలెను తేనెటీఁగవలెను పచ్చనైయున్న శుభకరము): చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి: (తారలు=నల్లగ్రుడ్లు.— నల్లనైన భాగ్యవతి యగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు;

4. నాట్యోపయోగాంగములు 19లో నొకటి (చూ, అంగము. 9): చూ, నాట్యోపయోగాంగములు.

తారసము. దే. వి. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; 2. తలపాటు. జై. 5, ఆ. 415: చూ, యత్నము; విణ. 3. సమీపించినది. స్వా. 5, ఆ. 81: చూ, సమీపము. 1.

తారసించు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-తారసిలు-తారసిల్లు-తారు: చూ, సమీపించు; 2 : చూ, వ్యాపించు.

తారసిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—(సమీపించుటకు.—కళా. 8, ఆ. 91; వ్యాపించుటకు.-ఉ. రా. 1, ఆ. 127.)

తారసిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తారస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్చతమము.

తారాక్రియలు. అం. లేపనము, చలనము, పాతము, భ్రమణము, ప్రవేశనము, నివర్తనము, నిష్క్రామము, సముద్వృత్తము, ప్రాకృతము. (9).

తారాజివ్వ. వా. వి: చూ, బాణసంచు.

తారాడు. దే. అ. క్రి. 1. (తారి + ఆడు): చూ, తిరుగులాడు; 2: చూ, జీరాడు.

తారాపథము. సం. వి. అ. పుం. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

తారాపీఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ- తారపీఁట.

తారాప్రేషణము. పా. (టెలెగ్రాఫీ)తద్వి.—ద్విముఖి తారాప్రేషణము, బహుముఖి తారాప్రేషణము, తారాహీన తారాప్రేషణము ఇత్యాది. (ఇట్లు రేడియో, టెలిఫోన్).

తారాబల నిర్ణయము. పా. జన్మనక్షత్రము మొదలు చంద్రుఁడుండు నక్షత్రమువఱకు పలుమాఱు తొమ్మిదినక్షత్రములు గణన చేయవలయును. అట్లు గణన చేయఁగా నవితారలగు. అట్టి తారలలో పరమమైత్రి మనఁగాఁ దొమ్మిదవతారతోఁగూడ సమతారలు శుభ ఫలదములనియు మిగత జన్మ-విపత్-ప్రత్యక్-నైధనములనెడి నవమాది విషమ రిక్తతారలు నిషేధములనియు, ఇట్లు నిషేధింపఁబడిన జన్మాది నైధనాంత విషమతారలలో జన్మతారయందుఁ దృతీయ పాదము విపత్తారయందాద్య పాదము ప్రత్యక్తారయందు నాల్గవపాదము నైధనతారయందు రెండవపాదము నశుభకరములు గాన నీపాదములను నిషేధింపఁగా శేషించిన పాదములు దానపూర్వకముగ యాత్రోపాదేయములనియు నది యెట్లనిన.-జన్మతారకు శాకమును,విపత్తారకుగుడమును,ప్రత్యక్తారకు లవణమును, నైధనతారకు నువ్వులతోఁ గూడిన సువర్ణమును దానముచేసిరేని నిషిద్ధ వ్యతిరిక్తపాదములు శుభకరములు. (చూ, తారలు.)

తారాలగ్నము. పా. జన్మ ఋక్షాద్యంతమును పండ్రెండు ఖండములుగా భాగించినయెడల నందు జన్మకాల నక్షత్రభుక్తి ఎన్నవ ఖండమునందుఁ బడునో యాఖండసంఖ్యను జన్మలగ్నము మొదలు లెక్కింపఁగా వచ్చు లగ్నము తారాలగ్నమనఁబడును. (లేక) జననకాల మహాదశాపరిమాణమును 12 భాగములుగ భాగించినయెడల నందు జననకాల మహాదశగర్భభుక్తి ఎన్నవ ఖండములోఁ బడునో జన్మ లగ్నమునకు నన్నవలగ్నము తారాలగ్నమగును.

తారి. వై. వి. ఆటాడించెడు సూత్రధారి: చూ, సూత్రధారుఁడు.

తారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య.

తారీఖు. వా. వి: చూ, రోజే: చూ, దినము.

తారు. దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు. రాఘ. 1, ఆ. 19: చూ, సంచరించు; 2. పోవు: చూ, వెళ్లు. 3; 3. కదియు. స్వా. 3, ఆ. 16: చూ, సమీపించు.

తారుకాణము. దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ.

తారుకొను. దే. స. క్రి. రూ-తార్కొను. 1. కదియు: చూ, ప్రాపించు; ప్రే. 2. తాఱుకొలుపు. [తారఁజేయు.

తారుచు. దే. ప్రే. రూ-తార్చు. కదియించు,

తారుచువాఁడు దే. వి. రూ-తార్చువాఁడు: చూ, దూతుఁడు. [ఖండములు.

తారణి. అం. ఖండములు 9 లో నొకటి: చూ,

తారుణ్యము. సం. వి. అ. న. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1.

తారుపు. దే. వి. రూ-తార్పు. 1. తార్చుట; 2. బరిణె: చూ, పాత్రము. 6.

తారుపుకత్తియ. ద్వ. వి: చూ, రూ- తాపికత్తియ.

తారుపుకత్తె. ద్వ. వి.—పై.— [నర. 66.)

తారుపుది. దే. వి.—పై.—(అం. పదా.

తారుమారగు. దే. అ. క్రి. రూ-తాఱుమాఱగు. అం. సం. మా. 66: చూ, వ్యత్యస్తమగు. [వ్యత్యయము.

తారుమారు. దే. వి. రూ-తాఱుమాఱు: చూ,

తారేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగదుఁడు: చూ, వానరము; 2. బుధుఁడు: చూ, రాహువు. 2. [పరిభా. 3, ఆ. 85.

తార్కాణ. దే. వి: చూ, రూ-తారకాణ.

తార్కాణము. దే. వి.—పై.—

తార్కాణించు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తారకాణించు. పరిభా. 4, ఆ. 115.

తార్కిక ప్రమాణములు. అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శాబ్దము. (4).

తార్కికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తర్కశాస్త్రము తెలిసినవాఁడు: అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాసి.

తార్కొను: చూ, రూ-తారుకొను (కదియు.-పంచ. నా. 1, ఆ. 338; తార్కొలుపు.-భాగ. 3, స్కం. 927.)

తార్క్ష్యశైలము. సం. వి. అ. న. గరుడ పచ్చ రాళ్ళవలనఁ బుట్టినది: చూ, రసాంజనము.

తార్క్ష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.

తార్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-తారుచు.

తార్చువాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-తారుచువాఁడు.

తార్పు. దే. వి: చూ, రూ- తారుపు.

తార్పులాడు. దే. అ. క్రి. (తార్పులు + ఆడు) (పెంపుడు పొట్టేలు కోడి మొదలగునవి) జగడమాడు: చూ, పోటులాడు.

తార్పుకత్తియ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తాపికత్తియ.

తార్పుకత్తె. ద్వ. వి.—పై.—

తార్యము. సం. విశే. తరింపఁదగినది.

తాఱు. దే. అ. క్రి. 1. అడఁగు. ఉ,హరి. 3, ఆ. 58: చూ, సుప్తు. 4; 2: చూ, మఱుఁగుపడు.

తాఱుమాఱు. దే. వి. క్రమముతప్పుట: చూ, వ్యత్యాసము; విశే. 2. క్రమము తప్పినది: చూ, వ్యత్యస్తము.

తాఱుమాఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తాఱుమాఱు + పడు): చూ, వ్యత్యస్తమగు.

తాలకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తాటికల్లు. చూ, సుర. 2.

తాలతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తాలకి.

తాలధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2. భీష్ముఁడు: చూ, శాంతనవుఁడు.

తాలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మురయనెడు గంధద్రవ్యము*: చూ, రాజార్హము.

తాలభృత్తు. సం. వి. ద్. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

తాలమర్దలము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక వాద్యము: చూ, స్వరము. 2.

తాలము: చూ, రూ-తాళము.

తాలవ్యములు. పా. 1."ఇ ఈ చ ఛ జ ఝ ఞ య శ";2. ఇ ఈ ఎ ఏ లం గూడిన చేజేలు తాలవ్యంబులు.

తాలాంక. సం. వి. అ. స్త్రీ. యమునా నది: చూ, నది.

తాలాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

తాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేలయుసిరిక*: చూ, భూమ్యాలకి; దే. వి. (1) పుస్తె. పాండు. 4, ఆ. 144: చూ, మంగళసూత్రము (చూ, భూషణము. 2.)

తాలించే. దే. స. క్రి. కూరలు మొదలగునవి తిరుగఁబోయు: తిరుగఁబోయు.

తాలింపు. దే. వి. 1. తిరుగఁబోఁత: చూ, పోతాలింపు; 2. తాలించినకూర. పాండు. 2, ఆ. 24: చూ, శాకము. 5.

తాలిక. దే. వి. మెలిక: చూ, లంకె.

తాలిబొట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, తాలి (1); 2. మంగళసూత్రపుబొట్టు, బొట్టు, మినుకు: చూ, భూషణము. 2.

తాలిమి. దే. వి. రూ-తాల్మి-తాళిక. 1. ఓరిమి: చూ, శాంతము. 1; 2. ధైర్యము. కళా. 7, ఆ. 206: చూ, స్థైర్యము. 1.

తాలిమికత్తియ. ద్వ. విణ. రూ-తాలిమికత్తె. క్షమావంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

తాలిమికత్తె. ద్వ. విణ.—పై.—

తాలిమికాఁడు. దే. విణ: చూ, సహనుఁడు.

తాలీశివ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తాలి.1. *.

తాలీసపత్రము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తాళిసపత్రి; 2: చూ, తాలి. 1.*.

తాలు. దే. వి. ఎన్నుతీసి యెండిపోయినపైరు, తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తాలుచే. దే. స. క్రి. రూ-తాల్చు. 1. ధరించే: చూ, వహించే; 2. నూలు పిరిపెట్టు; 3. తిరికలు చేయు; 4. దారములోనగు వాని పేను; 5. పిండిలోనగువానిని, మెతికలులోనగు వానిని చేటతో తట్టియెత్తు.

తాలుపు. దే. వి. ధరించుట, రూ-తాల్పు: చూ, పెట్టుకొనుట.

తాలుమూలము. సం. వి. అ. న: చూ, అంకిలి. 1.

తాలువు. సం.వి. ఉ. న.=దాళువ-దవడ-దవుడ-దౌడ: చూ, సెలవి.

తాలువులు. అం. 1. పురుష లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి. (తాలువులు=సెలవులు.—పద్మదళసమమైన రాజగును. రక్తవర్ణముతైన ధనభోక్తయగును. నీలవర్ణముతైన దరిద్రుఁడగును.): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీ లక్షణాంగములు 58 లో నొకటి. (తాలువులు=సెలవులు.—ఎఱ్ఱగనున్న శుభపతియు అదృష్టవతియు నగును. తెల్లనైన దాసియగును. నల్లనైన దరిద్రురాలును, దుఃఖవంతురాలును అగును): చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు.

తాలూకా. వా. వి. పరగణా. జిల్లాలో నొక భాగము. "కాకినాడ తాలూకా."

తాలూకు. వా. వి. యొక్క;విణ. చెందినది;సంబంధించినది. "నాతాలూకు ఆస్తి."

తాల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తాలుచు (దారములోనగు వాని పేనుటకు.— ఉ, హరి. 5, ఆ. 131.)

తాల్పు. దే వి: చూ, రూ-తాలుపు.

తాల్మి. దే. వి: చూ, రూ-తాలిమి.

తావకాళ్లు. దే. వి. బ. (తావలము+కాళ్ళు) ఏతమెత్తువాఁడు కాళ్లుచేఁచుకొనుటకు అమర్చిన పట్టెలు: రూ-తావకోళ్ళు.

తావకీనము. సం. విణ. నీది, త్వదీయము.

తావకోళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, రూ-తావకాళ్లు.

తావడము. దే. వి. 1. రూ-తావళము. రుద్రాక్షలులోనగునవి గుచ్చిన హారము. నై. 8, ఆ. 170: చూ, భూషణము. 2; 2. కందుకము: చూ, బంతి. 3.

తావత్. సం. అవ్య. 1. అంతయు: చూ, యావత్తు: 2: అందాఁక. అందనుఁక; 3. అంతమాత్రము;4. ప్రశంసనార్థకము:చూ, సేబాసు; 5. పున్నమ అమవసలు.

తావత్తు. వా. వి. తకారములోనగు అక్షరముల క్రిందవ్రాయఁబడు ద్విత్వము "—" "అత్త, "కత్తి, తుత్తుమురు, బత్తెము, ముక్తి" మొ.

తావరము. వై. విణ.= స్థావర. స్థిరమైనది, స్థిరమైయుండునది.

తావలము. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఆధారము. భార. అర. 5, ఆ. 47: చూ, ప్రాపు; 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

తావళము. దే. వి: చూ, రూ-తావడము.

తావారము. దే. వి: చూ, రూ-తాళ్వారము.

తావి. దే. వి. 1. పరిమళము: చూ, వాసన. 1; 2. కమలధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తావిగట్టు. ద్వ. వి. మలయపర్వతము: చూ, పర్వతము.

తావిగుబ్బలి. ద్వ. వి.—పై.—

తావితోఁ బెనఁచినది. ద్వ. విణ. వంటచేయఁబడినది. పొనటినది, పొగటినది: చూ, సంస్కృతము. 6.

తావినూనె. దే. వి. తావిగలనూనె, అత్తరు: చూ, ప్రబోధనము. [చూ, వాయువు.

తావిమోపరి. దే. వి. గంధవహుఁడను గాలి:

తావివిలుకాఁడు. దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తావీజు. వా. వి: చూ, రూ-తాయిత. 1—2.

తావు. వై. వి.=స్థానమ్. రూ-టావు. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; వా. వి. 3. ఒకబందు కాగితము: రూ-టావు-తావు;4:చూ,వటపత్రము.

తావుకొను. దే. అ. క్రి. నెలకొను: చూ, స్థిరపడు.

తావేజు. వా. వి: చూ, రూ-తావీజు.

తావేలు. వా. వి. తహవ్వేలు: రుజువు; ఆరా.

తాసికీలు. వా. వి. బ. కొండెములు.

తాసీలు. వా. వి. బ.—పై.— [దారు.

తాసీలుదారు. వా. వి: చూ, రూ-తహశ్శీలు

తాహతు. వా. వి. గొప్ప, మరియాద.

తాళ. సం. వి. అ. స్త్రీ. తాటిచెట్టు: చూ, తాడి. 1.

తాళకము. సం. వి. అ. న. 1. పర్వత ధాతు విశేషము; 2: చూ, హరిదళము; 3. తొగరి మన్ను: చూ, సురాష్ట్రజము. 2; 4. చిన్న బీగము: చూ, బీగము; పా. 5. ఇదిసున్నపు నీటితో డోలాయంత్రమున రెండు జాములు వండిన శుద్ధియగును; అం.6. తాళకభస్మము: చూ, భస్మములు.

తాళకళలు. అం. చంచత్పుటము-రూ-చాచత్పుటము, షట్పితాపుత్రిక, సంపద్వేష్టము, ఉద్ఘట్టము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళక్రియలు. అం. మార్గక్రియలు, దేశ్య క్రియలు. (2).

తాళగించే. వై. అ. క్రి. తాళము వేయు. లక్ష్మీ. 2. ఆ. 82: చూ, తాళించే. 1. 2.

తాళగిరి. వై. వి. తాళము వేయువాఁడు: చూ, సీకారి.

తాళజాతులు. అం. చతురశ్రము, తిశ్రము, మిశ్రము, ఖండము, సంకీర్ణము. (5): (చూ, తాళము. 2.)

తాళపత్రము. సం. వి. అ. న. 1: ఆకు, కమ్మ, తాటాకు; 2. చెవ్వాకు: చూ, భూషణము. 2.

తాళప్రాణములు. అం. గాంధర్వ వేదమునందలి తాళాధ్యాయమునందున్నవి. 10.—— కాల ప్రాణములు 12, మార్గప్రాణములు(తాళమార్గములు)6.నిశ్శబ్దక్రియలు4+ దేశీయక్రియలు 4=8, అంగప్రాణములు6, క్రియాప్రాణములు 4, జాతిక్రియలు 5, ముఖ్యకళాప్రాణములు 5 + జన్యతాళములు 96=101, లయప్రాణములు 3, యతిప్రాణములు 6, ప్రస్తార ప్రత్యయ ప్రాణములు19. మొత్తము (170) మఱియు సూడకములు (సూళాదిసప్త తాళములు) 7—— వాద్యములు 4, తతవాద్యములు 20, అనద్ధవాద్యములు 18, సుషిర వాద్యములు 10, ఘనవాద్యములు 6, పంచ మహావాద్యములు 5. మొత్తము (63.) (చూ, స్వరము. 2.) చూ, ఉపవిద్యలు.

తాళమార్గములు. అం. (మార్గప్రాణములు.) దక్షిణము, వార్తికము, చిత్రము, చిత్రతరము, చిత్రతమము6. అతిచ్ఛిద్రము, 7. (అతిచిత్రతమము)

తాళము. సం. వి. అ. న. రూ-తాలము. 1: చూ, బీగము. (పుం. అనికొందఱు); పుం. 2. పాడునపుడు చేతులతో చేఱచెడు చేఱపు. తద్విశేషములు.-తాళప్రాణ కళా భేదములు -(సం.——ప.) అద్వితీయకము, అప్రతితాళము, అవిజ్ఞేయము, ఉత్తరక్రీడ, ఉద్ఘట్టము, ఉద్దీక్షణము , ఉద్దీర్ణము, ఏక తాళము, కరుణాఖ్యము, కల-రూ-కళ, కాష్ఠ, కుడుక్క-కము, కృష్ణ, క్రియ, క్రీడము, ఖండము, గరుడతాలము, తాళ తృతీయకము. మొ. (చూ, స్వరము. 2,) తాళమానాష్ట లవకాలము. (సం. ప.)—— కాష్ట; తాళప్రాణక్రియాభేదము.(సం.ప.)- ఆవాపము; తాళాప్రాణ జాతివిశేషము.—— (సం. ప.)-ఖండము; ఎనిమిది యక్షరముల కాలము.- (సం. ప).——ఆదితాళము; నృత్త గీతాదులకాలము.——: చూ, ఘనము. 1; లఘ్వక్షరముయొక్క చతుర్థభాగోచ్చారణము చేయునంతటికాలము.-త్రుటి. (మిగత విశేషాంశములకు 'స్వరము. 2.' చూడుము.) 3.=తాడి. రూ-తాడము. తాటిచెట్టు: చూ, శ్రీతాళము; 4. కత్తిపరుజో: చూ, పిడి. 2; 5. తాళము వేసెడు కంచువాద్యము: చూ, వీణె; 6. లొడితెడుకంటె హెచ్చు; 7. యక్షధూపము; చూ, సర్జరసము; 8: చూ, హరిదళము; 9. విల్లు: చూ, బాణము. 1; 10. అఱచెయ్యి: చూ, హస్తము; అం. 11. నిశ్శబ్దక్రియలు నాలుగింటిలోనొకటి: చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు; 12. ఘనవాద్యములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, ఘనవాద్యములు; 13 ప్రణవనాదములుపదింటిలోనొకటి: చూ, ప్రణవనాదములు; దే. వి. (1) మల్లబంధ విశేషము. భార. విరా. 2, ఆ. 19: చూ, మల్లశాస్త్రము; వై. వి. (2)=తాల. తలుపు లోనగు వానికి వేసెడు తాళము: (చూ, తాళము. 1.) చూ, బీగము.

తాళముచెవి. వా. వి. తాళము వేయుటకును తీయుటకును తగిన పాడవగు పనిముట్టు(కీ): చూ, బీగము.

తాళములు. అం. ధ్రువము, మఠిమను (మఠ్యము), రూపకము, త్రిపుట. జంపె, అట, ఏకము (7): (చూ, తాళము. 2.)

తాళమాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నేలతాడు*: చూ, శిలీంధ్రికము.

తాళవర్జితము. అం. గాయకదోషములు 14 లో నొకటి: చూ, గాయకదోషములు.

తాళవృంతము. సం. వి. అ. న: చూ, విసనకఱ్ఱ.

తాళశ్రుతీయకము. సం. వి. అ. పుం. తాళ ప్రాణకళాభేదము: చూ, తాళము. 2.

తాళసపత్రము. సం. వి. అ. న.=: చూ,తాళిస పత్త్రి.

తాళాంగములు (అంగప్రాణములు). అం. అను ద్రుతము (విరామము), ద్రుతము, లఘువు, గురువు, ప్లుతము, కాక పాదము. (6)

తాళాధిరోహణన్యాయము. పా. తాటిచెట్టెక్కు వాని నెంతదనుక నెగఁద్రోయుదురనురీతి.

తాళాధ్యాయము. పా. 1. శివశక్త్యుల సామర స్యాత్మక రూపమే తాళము. మఱియు ఘాతజధ్వనులతో తన్మధ్యస్థము లయిన విరామకాలములతోనయిన నృత్యగీతవాద్య కాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. దీనిని గుఱించి తెలుపునది తాళాధ్యాయము; వా. 2. కొట్టుట, తన్నుట. "నీకు పాఠము రాకున్నచో తాళాధ్యాయముతప్పదు."

తాళాలు. వా. వి.బ: చూ, కన్నాత. ఆం. భా. ద్వి. 207. (తాళములు)

తాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=తాడి*: చూ, శ్రీతాళము; దే. వి. రూ-తాళీ. (1) పతకము, హారము నడుమనుండెడు రత్నపు బిల్ల: చూ, -భూషణము. 2; (2) రూ-తావడము-తావళము, ఒకానొక హారము. ఉ, రా. 5, ఆ. 305: చూ, భూషణము. 2.

తాళించే. దే. స. క్రి. 1. జూదమాడునపుడు క్రింద వేయుటకై పాచికలను చేతనుంచే కొని యిటు నటు త్రిప్పు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 64; వై. అ. క్రి. 2. తాళము వేయు. లక్ష్మీ. 2. ఆ. 82: తాళగించే, దరువువేయు.

తాళిక. దే. వి. 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1; విణ. 2. చౌలినది: చూ, శాంతము. 3.

తాళికయగు. దే. అ. క్రి. తాళు: ఆఁటు.

తాళితాఁకు. దే. అ. క్రి. మూర్ఛిల్లు. సాంబ. మా. 42: చూ, సొమ్మసిల్లు.

తాళిసపత్త్రి. వై. వి.=తాళిసపత్రి. (సం. ప)-తాలీసపత్త్రము- రూ-తాళసపత్రము. (జ్వరహరము. అగ్ని దీప్తినిచ్చును. శ్లేష్మహరము. తాళిసాది చూర్ణములలో నిది కలియును. బంగాళాదేశములోని స్త్రీలకు ప్రసవించిన తరువాత నిది టానిక్ గా(బలముకలుగుటకు) నిచ్చెదరు. [భస్మములు.

తాళిసము. అం. ఒకానొకభస్మము: చూ,

తాళిసాదిచూర్ణము. పా. తాళిసపత్రము, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క, వాయువిళంగాలు, తవాక్షీరి, జాపత్రి, జాజికాయలు, శొంఠి, పిప్పలి, మిరియాలు, కరక్కాయలు, తాడికాయలు, ఉసిరికపప్పు, ఏలక్కాయల లోని గింజలు, రససిందూరము వీనిని సమ భాగములుగ చూర్ణించేది.

తాళీ. దే. వి: చూ, రూ-తాళి (1) (2). (హారవిశేషమునకు.-అచ్చ. సుం, కాం. 84.)

తాళీకుఁడు. దే. విణ. కార్యకర్త: చూ, వ్యవహర్త. 2.

తాళు. దే. అ. క్రి. 1: తాళికయగు: చూ, శాంతించే; 2: చూ, సహించే; 3. ఆత్రిపడకవిచారించే:రూ-తాళుకొను,నిదానించే, నిబ్బరించే.

తాళుకొను. దే. అ. క్రి.—వై.—

తాళ్ళపాము .వా.వి.1.ఒకానొకబాలక్రీడ:చూ, బాలక్రీడ; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. (ఇట్లుతాడిల్లిపాము)

తాళ్వారము. దే. వి. రూ-తావారము. స్తంభముల మీఁదికి దించిన సోపా: చూ, సదనము. 1.

తి

తి. పా. వ్యాకరణంబున.-1. అజ్ఞు మొదలగుశబ్దంబుల తివర్ణంబంతా గమంబును రేఫంబున కొక్కటికి లోపంబునగు; 2. విభక్తిపరం బగునపుడు గోయిసప్రభృతులతుది యక్షరంబు తివర్ణంబగు; 3. టి-తివర్ణంబులు పరంబులగు నపు డుత్వంబున కిత్వంబగు; 4. టి వర్ణంబు పరంబగునపుడు క్రిందు- మీఁదు- ముందు పువర్ణంబుల యుత్వంబున కత్వంబగు; 5. ఔపవిభక్తికములతృతీయాసప్తములకత్వం బాదేశంబు బహుళంబుగానగు. (4—5 అర్థంబుల యంశంబులు'తి.'కి సంబంధించినవి గాన నిటవివరింపఁబడియె.)

తింట. దే. వి. తినుట: చూ, సాపాటు.

తిండి. దే. వి. 1. భోజనము: చూ, సాపాటు; 2. ఆహారము. జై. 3, ఆ. 34: చూ, సాదము. (1).

తిండికత్తియ. ద్వ. విణ. రూ-తిండికత్తె. తిండిపోతు: చూ, స్త్రీ. [భక్షకుఁడు.

తిండికాఁడు. దే. విణ. రూ-తిండీఁడు: చూ,

తిండిపోతు. దే. విణ. 1: చూ, తిండికత్తియ; 2: చూ, తిండికాఁడు.

తిండీఁడు. దే. విణ: చూ, రూ-తిండికాఁడు.

తిండుకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్నిమేడి*.

తింతిక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చింత*: చూ, బహుపత్రి.

తింతిడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై:—

తింతిడము. సం. వి. అ. పుం. 1:చూ,తింతిక*; న. 2. చింతపండు: చూ, తింత్రిణీకము.

తింతిడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: 1: చూ, తింతిక*: 2. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4.

తింతిడిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తింతిక*.

తింతిడీకము. సం. వి. అ. న: చూ, తింతిడము.

తింతిలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిక*:

తింతిలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

తింత్రిడీకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తింతిడీకము-తింత్రిణీకము.

తింత్రిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తింతిక*:

తింత్రిణీకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-తింత్రిడీకము. [చూ, ఆసవములు.

తింత్రిణ్యాసవము. అం. ఆసవములలోనొకటి:

తిందుకము. సం. వి. అ. పుం. =చూ, తుమ్మికి- తుమికి: (ఆషాఢమాసమందు చెట్టు మొదటను గొప్పతవ్విన పరిమళయుక్తములు,మధురయుక్తములు అగు గొప్ప పండ్లు పండును: చూ, దోహదశాస్త్రము.)

తికమక. దే. వి. 1. కలఁత. సా. 1, ఆ. 94: చూ, సంతాపము; 2: చూ, సంభ్రమము; 3. అంగములయొక్క అస్వాధీనత. భాగ. 6, స్కం. 308.

తికమకగొను. దే. అ. క్రి. (తికమక + గొను) 1: చూ, సంభ్రమించే. భాగ.6, స్కం. 275; 2. అంగములయొక్క అస్వాధీనతను పొందు: తికమకలాడు.

తికమకలాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తికము. వై. వి. 1.=త్రిక. ముడ్డిపూస: చూ, రూ-టి; వై. స. 2.=త్రిక. మూఁడు: చూ, మూఁడు.

తికోషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తిమి. 2.

తిక్క. దే. వి. రూ- త్రిక. 1. పిచ్చి: చూ,

వెఱ్ఱి. 1; 2. పిచ్చివాఁడు: చూ, వెఱ్ఱివాఁడు; 3: చూ, పైత్తము (చూ, ధాతువు.)

తిక్కగొను. దే. అ. క్రి. (తిక్క + కొను) పిచ్చెత్తు: చూ, వెఱ్ఱెత్తు.

తిక్కటమక్కట. దే. వి. కలఁత: చూ, సంతాపము. [తిక్కణిక.

తిక్కటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ_

తిక్కడి. దే. వి. నూలువడికెడు చిప్పకదురు: చూ, తర్కుపు. [పగడము.

తిక్కణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మట్టి

తిక్కన. అం. కవులు ముగ్గురిలోనొకఁడు: చూ, కవులు.

తిక్కశంకరయ్య జా. పట్టు వీడని వాఁడు

తిక్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కటుకరోహిణి*: చూ, కటులాదని. 1.

తిక్తకర్కోటకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కందపల్లి*: చూ, వంధ్యాకర్కోటకి.

తిక్తగుంజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాన్పుగ*: చూ, శాదఘ్నము.

తిక్తబీజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్ద చేఁదు అనుగు*: చూ, సొఱ.

తిక్తము. సం. వి. అ. న. 1. చేఁతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల; పుం. 2: కసరు, చేఁదు. (సం. వ).—కటువు; విణ. 3. సుగంధము గలది, కషాయము, సురభి: చూ, వాసన; 4. చేఁదైనది.

తిక్తవారము. సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెదల మైథునము: చూ, సంయోగము; 2. పిశాచము పట్టినమనస్సు: చూ, హృదయము. 2.

తిక్తశాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేతపుష్పము; 2. చెండ్రి*: చూ, వెలిచెండ్రి. [చూ, సొఱ.

తిక్తాలాబువు. సం. వి. ఉ. పుం. చేఁతిసొఱ*:

తిగ. వై. స.=త్రికమ్. రూ-తివ-తీ. "తే. ఉన్నవాఁడీతఁడే తిగ-కన్నులేని, శంభుఁడవుచేసు." (చంద్రాలోకము. 15): చూ, మూఁడు.

తిగకంటి. ద్వ. వి (తిగ + కన్ను) ముక్కంటి. అచ్చ. అ, కాం. 13: చూ, శివుఁడు.

తిగకాళ్ళదేవర. ద్వ. వి. నిప్పు: సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1.

తిగపోరిలుదాయ. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. (ఇట్లు తిగపోరిలు వేఁటకాఁడు.)

తిగవంచ. ద్వ. స. రూ-తీవంచ: చూ, నాలుగు.

తిగియు. దే. స. క్రి. రూ-తివియు. ఆకర్షించు: చూ, రెమ్మ.

తిగుచు. దే. స. క్రి. రూ-తివుచు.

తిగుచువాఁడు. ద్వ. వి: ఈడ్చువాఁడు. (సం.వ) —కర్షకుఁడు-రూ-కార్షకుఁడు.

తిగ్మము. సం. వి. అ. న. 1. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; విణ. 2. వేఁడిమికలది: చూ, వేఁడిమి. [భార.విరా.5.ఆ.154: చూ, రాశి.1.

తిట్ట. దే. వి. గుట్ట. భార. ద్రోణ. 5, ఆ. 193;

తిట్టాట. దే. వి: చూ, శాపము. 1.

తిట్టాడు. దే. స. క్రి. (తిట్టు + ఆడు) తిట్టు: చూ, శపించు.

తిట్టు. దే. వి. 1: చూ, తిట్టాట. పాండు. 5, ఆ. 270; 2. అపదూఱు: భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 331: చూ, నింద. 1; స. క్రి. 3: చూ, తిట్టాడు. కళా. 4,ఆ.19; 4. దూఱు: చూ, నిందించు. [పీటిబోవు.

తిట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిట్టు + పడు): చూ,

తిట్టుపాటు. ద్వ. వి: చూ, తిట్టు. 2.

తిడిమ్మి. దే. వి. 1. రథము పాఱునప్పటి మ్రోఁత యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. రథము పాఱునప్పటి మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

తిణింగిణి. అం. విన్నాణములు 32 లో నొకటి: చూ, విన్నాణములు.

తిణేఁగి. అం.—వై.—(ఇట్లుసింగిణి.)

తితఉవు. సం. వి. ఉ. పుం. న: రూ-తీతఉవు. చాలని. (తె. వ).—జల్లి-జల్లెడ.

తితిక్ష. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 2; అం. 2. శమాదులు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, శమాదులు.

తితిక్షువు. సం. విణ. ఉ: చూ, సహనుఁడు.

తిత్తి. వై. వి.=శ్రితి 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్రి; 2. మృగములతోలు. స్వా. 4, ఆ. 60: చూ, బెరడు. 1; 3. ఒలిచి సుతిపోయుట కేర్పఱిచినతోలు: చూ, బెరడు. 1; 4: చూ, తత్తెర; 5. కత్తులతిత్తి: చూ, హడపము. 2; 6. వక్కాకుల తిత్తి: చూ, హడపము. 2; 7. అసిమి: చూ, సంచి.

తిత్తికాఁడు. వై. విణ: చూ, సుతికాఁడు.

తిత్తిరి. సం. వి. ఇ. పుం=: చూ, తీతువు.

తిథి. సం. వి. ఇ. పుం. స్త్రీ. 1.=తేది. పాడ్యమిలోనగునది. (శుక్లపక్షము మొదటనుండి క్రమముగా ఐదేసి తిథులు నంద, భద్ర, జయ, రిక్త, పూర్ణ యను నామములుకలవి యగును.): చూ, తిథులు; 2. ఆబ్దికము, శ్రాద్ధదినము: చూ, సాంవత్సరికము; అం. 3. పంచాంగములలోనొకటి: చూ, పంచాంగములు :(చూ, అంగము. 9); 4. దినాంగములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, దినాంగములు; 5. తద్వి.—మూఁడువారములుకూడినతిథికి.—అవమము, త్రిద్యుస్పృక్కు: (చూ, దినము)

తిథిప్రణి. సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తిథులకు అధిపతులు. పా. పాడ్యమికి-అగ్ని, వి-బ్రహ్మ, త-పార్వతి, చ-విఘ్నేశ్వరుఁడు, పం- ఆదిశేషుఁడు, ష- కుమారస్వామి, స-సూర్యుఁడు, అ-శివుఁడు, న-అష్టవసువులు, ద-దిగ్గజములు, ఏ-యముఁడు, ద్వా-విష్ణువు, త్రి-మన్మథుఁడు, చతు-కలిపురుషుఁడు, పౌ-చంద్రుఁడు, అమా-పితృదేవతలు,

తిథులు. అం. తిథులు చంద్రునివలన నేర్పఱుపఁబడినవి. తిథియనఁగా అఱువదిగడియలచే విస్తరింపఁబడునది. (పాడ్యమి మొదలగువాని సంజ్ఞలును, పర్యాయపదములును "హరివాసరము" అను పదము కడఁజూచికొనవలెను.) :(చూ, తిథి)

తినాసము. వై. వి.=తినిశము. నెమ్మి*: చూ, స్యందనము.

తినిపించు. దే. స. క్రి. తినునట్లుచేయు.

తినిపించువాఁడు. దే. వి: చూ, ఆశయిత.

తినిశము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, తినాసము.

తిను. దే. స. క్రి: చూ, సాపడు.

తినుకు. దే. వి. 1. ముక్కిముక్కి విస్టించుట: చూ, యాతన; అ. క్రి. 2. ముక్కిముక్కి విష్టించు: చూ, విష్టించు.

తినుట. దే. వి. తినఁబడుట: చూ, భుక్తము. 1.

తినువాఁడు. దే.వి.కుడుపరి: చూ, మ్రింగువాఁడు.

తిన్న. దే. విణ. 1 మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము; 2. యుక్తము. పాండు. 2, ఆ. 121: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మ, నిమ్మళము: చూ, స్వస్థము; 4. సూటి, ఋజువు (అనియు): చూ, లక్ష్యము. 1; 5. సౌమ్యము. భార. సౌ. 1, ఆ. 80: చూ, సవరణ—రూ-సవరణము: (చూ, సౌమ్యము.)

తిన్నఁగా. దే. ద్రి: చూ, ఒయ్య. 1.

తిన్నఁదనముగలవాఁడు. దే. వి: చూ, సరళుఁడు.

తిన్నన. దే. వి. 1. మనోజ్ఞత. అం, భా. తృ. 14: చూ, హృద్యము; 2. యుక్తత: చూ, యోగ్యము. 2; 3. తిమ్మన, స్వస్థత: చూ,

స్వస్థము; 4. మయిపడి-రూ-మెయిపడి-మైవడి: చూ, సౌమ్యత; 5. ఋజుభావము. పాండు.౩,ఆ. 94: చూ,హృద్యము

తిన్నియ. దే. వి. రూ-తిన్నె-తీనియ-తీనె. అచ్చ. అ, కాం. 10: చూ, వేదిక.

తిన్నె. దే. వి. 1.___పై.___; 2. గవనివాకిట వాటముగ నేర్పఱచిన మట్టిదిబ్బ, హస్తినఖము: దిబ్బ.

తిపరతాండము. వా. వి. మనస్సునకు కుదురుపాటులేకుండఁ జేయుట. (తిపరతాండ్రము అనియు)

తిపిరి. వా. వి: చూ, సొఱకాయ.

తిపిరికిన్నెర. వా. వి. సొఱకాయచే రచించిన వాద్యము: చూ, వీణె.

తిపురుకట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే.

తిప్ప. నై. వి.=ద్వీప. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. చిన్నకొండ: చూ, పర్వతము; 3. ఉద్ధ. వసు. 1, ఆ. 137: చూ, రాశి. 1.

తిప్పకాయ. దే. విశే. ఆకతాయి: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2. (ఇట్లు డిప్పకాయ)

తిప్పతీఁగ. దే. వి. రూ-తిప్పతీఁగె *: చూ, సోమవల్లి (దీనినుండి తిప్పసత్తు తీయుదురు. ఇది జ్వరములమీఁద పనిచేయును.)

తిప్పతిమ్మరి. ద్వ. వి. 1. కోఁతి. అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 28: చూ, వానరము; 2. కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిప్పతెల్లు. ద్వ. వి. ఇక్షుకము*: చూ, బాణ.

తిబిరి. దే. వి. 1 మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము; విశే. 2. అల్పము: చూ, స్వల్పము; వా. వి. 3. లెక్కలోనిపొరపాటు.(తె గా)

తిబ్బి. దే. వి. ముందఱికి కుట్టు పోనిచ్చేచో వెనుకకు మరలించి మరలించి కుట్టెడు గట్టి కుట్టు: చూ, స్యూతి. 1.

తిమి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నూఱుయోజనముల పొడవుగలచేప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మున్నీరు: చూ, సముద్రము.

తిమింగిలము. సం. వి అ. పుం. తిమిని మ్రింగెడుచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిమిటము. సం. వి. అ. పుం. నాటామ్రమను ఫలవిశేషము: నాటామ్రము, నేటుపు.

తిమితము. సం. విశే. 1.తడిసినది: చూ,వోదము. వా. నై. వి. (1)=స్తిమితము. నెమ్మది.

తిమిరము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-తీమిరము. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 2. కంటితెవులు: చూ, బిడాలము. 2; 3.=తిమిరి. రూ-తిమ్మిరము: చూ, తిమ్మిరి.

తిమిరి. నై. వి.=తిమ్మిర: చూ, రూ- -తిమ్మిరి. (దేశ్యమని శ. ర.)

తిమిరిమీను. ద్వ. వి. ఒకరకముచేప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిమీతిమింగిలము. జా. తిమినిమ్రింగినచేపను మ్రింగెడుపెద్దచేప (గుడిని గుడిలోని లింగమును మ్రింగెడి యూహగల వానియందు వాడెదరు)

తిమురు. నై. వి.=తిమ్మిర.1: చూ, రూ-తిమ్మిరి (దేశ్యమని శ. ర); దే. వి. 2. గర్వము: చూ, హంకారము; అ. క్రి. 3: చూ, సంభ్రమించే; 4: చూ, విజృంభించే; 5. ఒళ్లు విఱుచే; 6. గర్వించే: చూ, హంకరించే.

తిమురుకొను. దే. అ క్రి. ఆగ్రహముతో పెనఁగులాడి వదలించుకొను.

తిమురుపట్టు. దే. అ. క్రి. కొఱడుపాఱు.

తిమ్మ. దే. విశే:చూ,తిన్న.3.

తిమ్మఁడు. దే. వి. (తిరుమల+ఁడు) కోఁతి: చూ,వానరము.

తిమ్మదియ్యము. దే. వి. (తిమ్మ+తియ్యము) రత్యత్పస్తి: చూ, సంయోగము.

తిమ్మన. దే. వి. 1. స్వస్థత: చూ, స్వాస్థ్యము; 2.మంజులము. ఆం. సం. మాన. 52: చూ, హృద్యము; 2. ఒకానొకకవి. "ముక్కుతిమ్మనార్యు ముద్దుపలుకు." పాం. పీఠిక.

తిమ్మనము. వై. వి.=తేమనమ్. చేల్ల పులుసు: చూ, మజ్జిగ.

తిమ్మిని బ్రహ్మిని బ్రహ్మిని తిమ్మినిఁజేయు వాఁడు. జా. తలలు తీసి తలలు పెట్టు (మార్చు)వాఁడు.

తిమ్మప్ప. ద్వా. వి. వేంకటేశ్వరస్వామి. రూ-తిమ్మప్పఁడు: చూ, వేలుపు.

తిమ్మప్పఁడు. ద్వా. వి. (తిరుమల + అప్పఁడు) —పై.—రా, వి. 1, ఆ. 26.

తిమ్మవడు. ద్వా. అ. క్రి. (తిమ్మ + పడు) సేద దేఱు: చూ, రెక్కొను. [తిమ్మిరి.

తిమ్మిరము. సం. వి. అ. న.=తిమురు: చూ,

తిమ్మిరి. వై. వి.=తిమ్మిర. స్పర్శము తెలియని రోగము) (రూ-తిమిరి-తిమురు) (దేశ్యమని శ.ర): చూ, బోమ.

తిమ్ము. వా. స. క్రి: చూ, దీవించు.

తియ్య. దే. విణ. కమ్మనిది. లక్ష్మీ. 1, ఆ. 47: చూ, మధురము.

తియ్యఁబోఁడి. దే. వి. (తియ్య + పోఁడి) 1. చెఱకువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది:చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తియ్యకంద. మి. వి. కనరులేనికంద, చిరుగడము*: చూ, సూరణము.

తియ్యగూర. ద్వా. వి. (తియ్య + కూర) పులుసు చేరని కమ్మగూర. కాశీ, 7, ఆ. 186:చూ, వ్యంజకము. 1: (చూ, శాకము. 1.)

తియ్యఁదనము. దే. వి. కమ్మన: చూ, మధురము. [మ్మ*: చూ, రక్తబీజకము.

తియ్యదానిమ్మ. ద్వా. వి. తియ్యనివిత్తులుగలదాని

తియ్యన. దే. వి: చూ, తియ్యఁదనము (విశేషణముగుచో "తియ్యనిపలుకులు")

తియ్యనినోరఁ జేఁదుమేయుట. జా. మంచివాఁడై యుండియుఁ జెడ్డతనముచూపించుట. "నీయట్టి గట్టి దొరకు నుచితంబే తియ్యని నోరంజేఁదు మేయుట నాయంబుగాదని." (ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.) [రాంకము.

తియ్యనిమ్మ. దే. వి. కమ్మనిమ్మ*: చూ, శర్క-

తియ్యమాను. దే వి. చెఱకు, రూ-తీయమ్రాను. మధుతృణము*: చూ, రసాలము. 3.

తియ్యమామిడి. దే. వి. ఎలమావి, సహకారము* చూ, మామిడి.

తియ్యము. దే. వి. (రూ-తియ్య-తియ్యన-తీయ-తీయము.) 1.ప్రియవచనము. ఉ.హరి.5, ఆ. 31: చూ, శబ్దము. 2; 2. ప్రేమము. భార. ఆర. 6, ఆ. 184: చూ, స్నేహము. 1; 3.మంజులము. ఆం, భా. తృ. 14: చూ, హృద్యము. [శిగ్రువు. 1.

తియ్యమునగ. ద్వా. వి. ఎఱ్ఱమునగ*: చూ,

తియ్యమ్రాను. దే. వి: చూ, రూ-తియ్యమాను.

తియ్యవిలుకాఁడు. దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తిరగలి. దే. వి: చూ, రూ-తిరుగలి.

తిరపడు. వై. అ. క్రి. (తిరము + పడు): చూ, స్థిరపడు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 91. [4,ఆ.162.

తిరము. వై. విణ.=:చూ, స్థిరము. ఉ, హరి.

తిరశ్చీనము. సం. విణ. 1. అడ్డముగాఁబోవునది; అం. 2. గ్రీవాభేదములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, గ్రీవాభేదములు.

తిరస్కరించు. సం. స. క్రి: చూ, భంగించు.

తిరస్కర (రి) ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=తెర: చూ, వస్త్రము. [చూ, వహేలనము.

తిరస్కారము. సం. వి. అ. పుం. తెగడిక:

తిరస్కృతము. సం. విణ. తెగడఁబడినది:చూ, వహేలనము. [స్కారము.

తిరస్క్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ : చూ, తిర

తిరస్తు అం. (రాష్ట్రము)రాజ్యాంగములు ఏడింటిలోనొకటి: చూ, రాజ్యాంగములు.

తిరి. దే. వి. జేడ. ఉ. రా. 3,ఆ. 106: చూ, వేసలి. 1; 2. సుడి: చూ, సుడి. 1.

తిరిక. దే. వి. మెలిక: చూ, లంకె.

తిరిగివచ్చు. దే. అ. క్రి. 1. ప్రదక్షిణమగు: చూ, వలగొను; స. క్రి. 2. పరివేష్టించు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 169: చూ, వేష్టించు.

తిరితీపులాడు. దే. అ. క్రి. (తిరితీపులు+ఆడు) వెనఁగులాడు: చూ, వెంటిగొను.

తిరిపగాఁడు. దే. వి.(తిరిపము + కాఁడు)(రూ-తిరిపరి-తిరిపె-తిరిపెగాఁడు) భిక్షుకుఁడు: చూ, యాచకుఁడు.

తిరిపగొట్టు. దే. విణ. విడువని బిచ్చగాఁడు, అవిరక్తభిక్షుకుఁడు: చూ, యాచకుఁడు.

తిరిపము. దే. వి. బిచ్చము: చూ, యాచన.

తిరిపమెత్తికొను. దే. స. క్రి: చూ, యాచించు.

తిరిపరి. దే. విణ. (తిరిపము + అరి): చూ, తిరిపగాఁడు. కాశీ. 7, ఆ. 52.

తిరిపె. దే. విణ.—పై.—

తిరిపెగాఁడు. దే. విణ.—పై.—

తిరిపెము. దే. వి: చూ, రూ-తిరిపము.

తిరియు. దే. స. క్రి. రూ-తిరుచు. భిక్షమెత్తు. భార. సౌ.1, ఆ.217: చూ, యాచించు.

తిరిర. దే. వి. తిఱికి యనుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిరిపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిరి + పడు) కలఁతపడు: చూ, సంక్షోభించు.

తిరిపెట్టు. దే. స. క్రి. (తిరి + పెట్టు) కలఁతపఱచు: చూ, సంక్షోభించు.

తిరీటకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తిరీటము: చూ, లొద్దుగు*

తిరీటము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; న. 2. కిరీటము: చూ, సీసకము. 1.

తిరు. వై. విణ=శ్రీ. శ్రీప్రదము, శుభకరమైనది: చూ, శుభము. 4. "తిరునామము, తిరుమేను" మొ. (దేశ్యమని శ.ర.)

తిరుఁడు. వై. విణ.=స్థిరః: చూ, స్థిరుఁడు.

తిరుకాపు. ద్వ. వి. భగవంతునియొక్క అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.

తిరుకొలను. వై. వి. రూ-తిరుకొళంబు. పుష్కరిణి: చూ, సరస్సు. 1. (దేశ్యమని శ. ర.)

తిరుకొళంబు. వై. వి.—పై.—

తిరుక్షౌరము. జా. ఏమియు లేకుండఁజేయుట.

తిరుగఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తిరుగన్ + పడు) 1. ఎదిరించు: చూ, ప్రతిఘటించు; 2.తిరుగు: చూ, అల్లాడు. 2; 3. మరలు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 61: చూ, వట్రిల్లు; 4. ఎదురెక్కు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 69: చూ, పల్లటిల్లు; వా. 5. వీఁపుక్రిందగు, వెలకిలఁబడు: చూ, వెలికిలు. (స్వార్థమునపడు)

తిరుగఁబోఁత. దే.వి. రూ-తిఱుఁగబోఁత.తిరుగఁబోయుట, తాలింపు. రా, వి. 2, ఆ. 101: చూ, సాతాళింపు.

తిరుగఁబోయు. దే. స. క్రి. (తిరుగన్ + పోయు) తాలించు: చూ, సాతాళించు.

తిరుగడ. ద్వ. వి. (తిరుగు + గడ) మరపెట్టిన గొట్టము: చూ, మరచెట్టు.

తిరుగలి. దే. వి. 1.(తిరుగు + కలు) పిండిలోనగునవి విసరెడు శిలాయంత్రము: రూ-తిరగలి-తిఱుగల్లు, జెక్కి. (సం. ప).—ఘరట్టము, చక్రికాయంత్రము; వా. 2. బియ్యముపైనఁగల ఎఱ్ఱనిచౌరపోకుండునట్లు విసరెడు గఱుకులగళ్ళు గల పడ్డ తిరగలి. (ఈబియ్యము మరబియ్యముకంటె ఆరోగ్యప్రదము); దే. వి. 3. (తిరుగు+కలి) భ్రమము: చూ, విహారము. 1.

తిరుగాడు. దే. అ. క్రి. (తిరుగు+ఆడు) తిరుగు. జై. 8, ఆ. 125: చూ, సంచరించు.

తిరుగు. దే. వి. 1. రూ-తిరుగుడు. తిరుగుట. పాండు. 4, ఆ. 275: చూ, విహారము.1; 2. రూ-తిరువు. అపజయము. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, పరాజయము; అ. క్రి. రూ-

తిరవు. 3: చూ, సంచరించే. ఉ. హరి. 6, ఆ. 140; 4: చూ, పరిభ్రమించే; 5. వెనుకకు మరలు: చూ, వెనుదీయు. 1; 6: చూ, వటిల్లు. భాగ. 1, స్కం. 82; స. క్రి. రూ-తిరవు, 7. పరివేష్టించే. పాండు. 4, ఆ. 275; వై. 2, ఆ. 4: చూ, వేష్టించే

తిరుగుఁబోతు. దే. విశే. (తిరుగు+పోతు) 1. తిరుగునట్టి స్వభావముగలవాఁడు; 2. తిరుగునట్టి స్వభావముగలది: చూ, స్త్రీ; 3. కుంట: చూ, అంకులాఁడి; 4. లంజెకాఁడు: చూ, విటుఁడు.

తిరుగుడు. దే. వి. రూ-తిఱుగుడు. 1. తిరుగుట: చూ, విహారము. 1; 2: చూ, సంభ్రమము; 3: చూ, వ్యత్యయము; 4. తిరుగుడునొక్కు: చూ, మ(ఱ)ర ; 5. చక్రము: చూ, శకటము. 1: (చూ, చక్రము. 10.)

తిరుగుడు-చీల. దే. వి. రూ-తిఱుగుడు-చీల. తిరుగుడు నొక్కులుగల చీల: చూ, మ(ఱ)ర.

తిరుగుడుత్రాడు. దే. వి. పశువులను బట్టెడు సాధనము, త్రిప్పుడుత్రాడు: చూ, సూత్రము 1.

తిరుగుడునొక్కు. దే. వి. (రూ-తిరుగుడు-తిఱుగుడు-తిఱుగుడునొక్కు): చూ, మ(ఱ)ర.

తిరుగుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పరిభ్రమించే.

తిరుగుడుపాటు. ద్వ. వి. తిరుగుడుపడుట: నిర్వ. 3, ఆ. 2. [చూ, భూషణము. 2.

తిరుగుడుబిల్ల. దే. వి. స్త్రీల శిరోభూషణము :

తిరుగుడుబిల్లలు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తిరుగుదల. దే. వి. మరలుట: చూ, మరలఁబాటు.

తిరుగుమొగము. ద్వ. విశే. 1. అభిముఖము. "వ్యాధి కొంచెము తిరుగుమొగము పట్టినది.": చూ, ముందఱ. 1; 2. విముఖము: చూ, సొలయిక.

తిరుగులాడు. దే. అ. క్రి: తారాడు.

తిరుగువాఱు. దే. స. క్రి. (తిఱుగు + పాఱు) పరివేష్టించే. పంచ. నా. 1, ఆ. 247: చూ, వేష్టించే. [వాద్యము: చూ, వీణె.

తిరుచిన్నము. ద్వ. వి. సన్నగాళె. ఒకానొక

తిరుచే. దే. స క్రి: చూ, తిరియు.

తిరుచూర్ణము. మి. వి. పసుపుబియ్యముచేర్చి చేసి వైష్ణవులు నొసటనుంచుకొనెడు పొడి: చూ, బొట్టు. 1. [బొట్టు. 1.

తిరునామము. ద్వ. వి. తిరుమణిబొట్టు: చూ,

తిరునాళ్ళ. దే. వి. రూ-తిర్నాళ్లు. దేవోత్సవము: చూ, పండుగ. 2.

తిరునాళ్ళు. దే. వి.—పై.—

తిరునీఱు. దే. వి. శైవులు నొసటనుంచుకొనెడు గోమయపిండ భస్మము: చూ, భస్మము.

తిరుపగూడ. దే. వి. (తిరు + గూడ) గూడ, వైష్ణవులు తిరుమణిపెట్టె మొదలైనవియుంచి చేంకను దగిలించుకొనెడు తాటాకుల బుట్ట: చూ, సజ్జె. 1.

తిరుపతి. దే. వి. తిరుమల (చిత్తూరుమండలములోనిది)విష్ణుక్షేత్రము,వేంకటాచలము: చూ, పర్వతము.

తిరుపు. దే. వి. తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.

తిరుపులుగట్టు. దే. అ. క్రి. (తిరుపులు+కట్టు): చూ, వ్యాపించే. పంచ. వేం. 4, ఆ. 147.

తిరుప్పాణియాళ్వారు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.

తిరుమంగయాళ్వారు. అం.—పై—

తిరుమజ్జనము. మి. వి. భగవంతుని యభిషేకము: చూ, స్నానము. 1.

తిరుమణి. వై. వి.=శ్రీమృణ్. (తిరు+మన్ను) రూ-తిరుమన్ను. వైష్ణవులు నొసటనుంచుకొనెడు ధవళమృత్తిక: చూ, బొట్టు. 1. (ద్వయమని శ. ర).

తిరుమణివడము. మి. వి. తామరపూసల దండ: చూ, భూషణము. 2.

తిరుమన్ను. వై. వి.=: చూ, రూ-తిరుమణి.

తిరుమల. ద్వ. వి: చూ, తిరుపతి.

తిరుమాళిగ. ద్వ. వి. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

తిరుముడి. దే. వి. వైష్ణవుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

తిరుమషియాళ్వారు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.

తిరువడికోల. దే. వి. దాసరివాని దీపస్తంభము: చూ, స్తంభము. 1.

తిరువరంగములు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

తిరువరాధనము. మి. వి. (తిరు + ఆరాధనము) (వైష్ణవుల భాషయందు) దేవతార్చన: చూ, సపర్య. (తిరుశబ్దమువిశిష్టాద్వైత మతస్థుల భాషలోనిది)

తిరువు. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-తిరుగు.

తిర్గు. దే. అ. క్రి, స. క్రి.—పై.—

తిరోధానము. సం. వి. అ. న. మఱుఁగుపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3.

తిరోభావము. సం. వి. అ. పుం. మఱుఁగుపడుట: చూ, వ్యవధానము. 3. [పడు.

తిరోహితమగు. మి. అ. క్రి: చూ, మఱుఁగు

తిరోహితుఁడు. సం. విణ: మఱుఁగుపడినవాఁడు.

తిర్యక్కరణబంధములు. అం. సముద్గతము, పరివర్తితము, సమాంగకము, అభిత్రికము, సంపుటము, వేణుకాఖ్యము, కుక్కుటము, మానితము. (8).

తిర్యక్కరణము. అం. బంధము లైదింటిలో నొకటి (శుకివాణి ప్రక్కవాటుగఁబవ్వళింప పురుషుఁడెదురుగ బవ్వళించికూడుట): చూ, బంధములు.

తిర్యక్కు. అం. 1. రతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, రతులు; 2. బాహుపరిచారములు పదింటిలోనొకటి : చూ, బాహుపరిచారములు.

తిర్యక్కోశము. సం. వి అ. పుం. ఉపస్థలోపల నడ్డమగు మొగ్గగలది, భగభేదము: చూ, భగము. 12. [నొకటి: చూ, కంఠక్రియలు.

తిర్యక్ఛ్వన. అం. కంఠక్రియలు నాలుగింటిలో

తిర్యక్సర్గము. అం. సృష్టిసర్గములు తొమ్మిదింటిలోనొకటి: చూ, సృష్టిసర్గములు.

తిర్యగము. అం. 1. చుంబనములుపదింటిలోనొకటి: చూ, చుంబనములు; 2. చుంబనములు పదునైదింటిలోనొకటి: చూ, చుంబనములు.

తిర్లిక. దే. వి. రూ-తిర్వళిక. దీపము: చూ, స్నేహాశము. (తిరువరాధనసమయమున వెలిగించెడు దీపము): చూ, తిరువరాధనము.

తిర్వళిక. దే. వి —పై.—

తిటి. దే. వి. 1. మెలి: చూ, లంకె; 2. కర్ణరంధ్రాదులలోఁ దిగ్రెప్పెడువత్తి: చూ, పత్తి.

తిటికి. దే. వి. తిరిరఅనుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తిటిగొట్టు. దే. వి. (రూ- తిటిపగొట్టు-తిరిపగొట్టు-తిత్తిగొట్టు-తిత్తి-తిత్తై): చూ, యాచకుఁడు.

తిటిపగొట్టు. దే. వి.—పై.— [ళింపు.

తిఱుగఁబోఁత. దే. వి. తాలింపు: చూ, సాతాళింపు.

తిఱుగల్లు. దే. వి: చూ, రూ-తిరుగలి. 1-2.

తిఱుగుడు. దే. వి. 1: చూ, రూ-తిరుగుడు. 4; 2. భ్రమణము: చూ, విహారము. 1.

తిఱుగుడునొక్కు. దే. వి: చూ, రూ-తిరుగుడు. 4.

తిత్తి. దే. వి. 1: చూ, రూ-తిటిగొట్టు. ఆం, భా. ద్వి. 176; 2: చూ, కొడవు: (చూ, వల. 1.)

తిత్తిగొట్టు. దే. విణ: చూ, రూ-తిటిగొట్టు.

తిత్తై. దే. వి.—పై.—

తిలకధారణ సమయము. అం.గ్రిహసమయములు 27లో నొకటి. (క్షేమమును బొందును)' చూ, గ్రిహ సమయములు.

తిలకము. సం. వి. అ. న. 1. సౌవర్చలమనెడి యుప్పు:చూ, లవణము.1;2. కడుపులో నుండి పక్క సుండెడు ఎఱ్ఱనిమాంసము. నీరుతిత్తి (అనికొందఱు): చూ, మాంసము; పుం. న. 3. నుదుటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; పుం 4. నల్లగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 5: చూ, పుట్టుమచ్చ; 6. బొట్టుగు*: చూ, (దీనికిదో హదక్రియ వీక్షణము): చూ, నువ్వులు; 7: చూ, పొట్ల*; విశ. 8: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 9. సంయుతహస్తములు 32లో నొకటి: చూ, సంయుతహస్తములు.

తిలకాలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుట్టుమచ్చ.

తిలకించు. దే. స. క్రి. 1. చూచు: చూ, వీక్షించు; అ. క్రి. 2.ప్రకాశించు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 97:-చూ, హావణిల్లు; 3. ప్రసన్నతనొందు, తెలియు, తేఱు: చూ, వెలయు.

తిలఘాతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=: చూ, తెలుకులవాఁడు; అం. 2. జాతులు 18 లో నొకఁడు: చూ, జాతులు.

తిలతండులన్యాయము. పా. నువ్వులును బియ్యమును గలిపినఁగలియును, విడఁదీసిన విడును అనురీతి.

తిలతండులము. పా. 1. బాహ్యాసంభోగాలింగన విశేషము: చూ, రతిబంధము; అం. 2. జాత స్మరాలింగనములు ఎనిమిదింటిలోనొకటి: చూ, జాత స్మరాలింగనములు: (చూ, ఆలింగనములు)

తిలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ, న్. పుం. రక్త చందనము: చూ, వాసన.

తిలపింజము.సం.వి.అ. పుం:చూ,రూ-తిలపేజము.

తిలపిష్టము. సం. వి. అ. న.=:చూ, తెలికపిండి.

తిలపుష్పనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సుఖానుభవముగలిగెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తిలపేజము. సం. వి. అ. పుం.పొల్లునువ్వులు: తిలపింజము: (చూ, నువ్వులు). [శ్వేతపాకి.

తిలబీజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గురివెంద*: చూ,

తిలభావి. సం. వి. న్. పుం. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము. [చూ, సుమనస్సు.

తిలభావిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జాజి, మాలతి*:

తిలమయూరము. సం. వి. అ. న. గురుంటకము: చూ, మయూరము. [పరంజము. 1.

తిలయంత్రము. సం. వి. అ. న. గానుఁగ: చూ,

తిలలు. సం. వి. అ. పుం. బ.= తెలుకలు. 1:చూ, నువ్వులు.(ఇది సంస్కృతమున నిత్యబహువచనాంతముకాదు); అం. 2. దానములు పదింటిలోనొకటి: చూ, దానములు; 3. దానములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, దానములు; 4. మహాదానములు పదునాఱింటిలో నొకటి: చూ, మహాదానములు.

తిలిత్సము. సం. వి. అ. పుం. తిలిప్సము-రూ-తిలీప్సము, కొండచిలువ: చూ, సర్పము.

తిలౌదనము. సం. వి. అ. న. నువ్వులపులగము, కృసరవిశేషము: చూ, సాదము. (1).

తిల్వకము. సం. వి. అ. పుం. పట్టికాలోధ్రము*: చూ, లొద్దుగు. [చూ, లొద్దుగు.

తిల్వము. సం. వి. అ. పుం. ఎఱ్ఱలొద్దుగు*:

తిల్యము. సం. విశ. రూ-తైలీనము. 1. తిలలు పండునది (పొలము)' చూ, భూమి. 1; అ.న. 2. నూనె: చూ, స్నేహము. 2.

తిల్లిక. వా. వి: చూ, రూ-తిర్లిక.

తిల్వాకము. సం. వి. అ. పుం. తిల్వాకమను గ్రంథ్యము: చూ, రాజార్థ్యము.

తిల్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, లొద్దుగు*.

తివ. వై. స.=తిర్యక్: చూ, రూ-తిగ.అచ్చ. సుం, కాం. 58.

తివారిబ్రాహ్మణులు. పా. వీరు కన్యాకుబ్జులు. వీరుసామవేదులు. కౌతుమశాఖ. గోబిలసూత్రమువారు నైయున్నారు: చూ, కన్యాకుబ్జులు. :(చూ, బ్రాహ్మణులు.)

తివాసి. వై. వి.=శ్రీభాసి. రూ-త్రివాసీ.-మేలైన చిత్రాసనము. ఉ, రా. 6, ఆ. 128: చూ, రల్లకము.

తివాసీ. వై. వి.=—పై.—

తివియు. దే. స. క్రి. (రూ-తివుచు-తిగియు-తిగుచు.) ఆకర్షించు: చూ, రెమ్ము.

తివుచు. దే. స. క్రి.—పై.—

తివుట. దే. వి. 1. రూ-తివురు. శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్ర. 65: చూ, వేగము. 3; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ.

తివురు. దే. వి. 1. రూ-తివుట. శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్ర. 65: చూ, వేగము. 3; స. క్రి 2. కోరు. భార. ఆది. 8, ఆ. 242: చూ, వాంఛించు; వై. అ. క్రి. 3.=త్వరి. త్వరపడు. భార. ఆది. 7, ఆ. 115: చూ, సంభ్రమించు; 4. కుతూహలపడు. భార. ఆది. 4, ఆ. 251: చూ, సంతోషించు; 5:చూ, యత్నించు. భార. అర. 3, ఆ. 3; 6. మ్రోఁగు: చూ, శబ్దించు; 7. కోపించు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 96: చూ, రోషించు.

తివ్వ. వై. వి.=దీర్ఘ.(రూ-తీఁగ-తీఁగియ-తీఁగె-తీవ-తీవియ- తీవె): చూ, లత. 1.

తిష్యఫల: సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తిష్యఫలి. ఉసిరిక*. చూ, శ్రీఫలి. 1.

తిష్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-త్విష్యము. పుష్యమి: చూ, నక్షత్రము. 1; 2. పుష్యమాసము, పుష్యము: చూ, మాసము. 1; 3. కలియుగము: చూ, యుగములు.

తీ

తీ. వై. స. వృత్తియందు తీగ శబ్దమునకగు ఆదేశము. "తీవంచె"; 2.=త్రి: చూ, రూ-తిగ.

తింట్రము. దే. వి. తీఁట, దురద: చూ, విదర్చిక.

తీండ్ర. దే. వి. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. తీక్ష్ణము: చూ, మిడి. 4; 3. తేజము,ఉష్ణము(అనియు). పాండు. 3,ఆ. 110: చూ, వేఁడిమి; 4. ప్రతాపము: చూ, వాఁడిమి; 5. చేఱుకు. స్వా. 5, ఆ. 17; పాండు. 2,ఆ.208: చూ, వేగము. 3.

తీండ్రము. వై. విణ.=తీక్ష్ణ. రూ-తీవ్రము. వెట్టు, భీకరము. భాగ. 7, స్కం. 345:చూ, మిడి. 4. (దేశ్యమని శ. ర.)

తీండ్రించు. దే. అ. క్రి. ప్రకాశించు. స్వా. 6, ఆ. 39: చూ, హవణిల్లు; 2. జ్వలించు. స్వా. 4, ఆ. 17: చూ, మండు. 1.

తీఁగ. వై. వి.=దీర్ఘ. 1. వీణె మొదలగు వానికి వేసెడు ఉక్కు-తీఁగె: చూ, సారణి. 3; 2: చూ,రూ-తివ్వ. వైె. 3,ఆ.88; 3. మొలనూలు: చూ, భూషణము. 2; 4. స్త్రీల మెడను ధరించెడు బంగారపునగ. కళా. 8, ఆ. 137: చూ, భూషణము. 2.

తీఁగఁబోఁడి. ద్వ. వి. (తీఁగ + పోఁడి) రూ-తీవఁబోఁడి. 1. తీఁగవలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది:చూ,స్త్రీ.

తీఁగకానుగు. ద్వ. వి: చూ, శాదఘ్నము*.

తీఁగగజిక. ద్వ. వి: చూ, తృణము.1.*

తీఁగజాజి. వై. వి :చూ, సుమనస్సు*.

తీఁగతుమడి. ద్వ. వి: చూ, దీర్ఘమూల*.

తీఁగపాఁచి. ద్వ. వి: చూ, శైవలము*.

తీఁగపాల. ద్వ. వి: చూ, మనుపాల*.

తీఁగపేరికల్కిమగఁడు. ద్వ. వి. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు. [బచ్చేలి.
తీఁగబచ్చేలి. ద్వ. వి. అల్లుబచ్చేలి*: చూ,
తీఁగమల్లియ. వై. వి. 1. ఒకానొకమల్లె*:చూ, మల్లె; బ. 2. ఒకరకమువడ్లు:చూ,ధాన్యము.
తీఁగమెఱుఁగు ద్వ. వి. 1. ఉఱుములేనిమెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1; 2. పొద్దుతిరుగుడు*: చూ, సూర్యానువర్తిని.
తీఁగమోడి. ద్వ. వి. గొలుసుమోడివాత్రి: చూ, వాత్రి. [చూ, సదనము. 1.
తీఁగయిల్లు. ద్వ. వి. (తీఁగ+ఇల్లు) పొదరిల్లు:
తీఁగయెలుఁగు. ద్వ. వి. (తీఁగ+ఎలుఁగు) హీనస్వరము: చూ, స్వరము. 2.
తీఁగలువాఱు. ద్వ. అ. క్రి.(తీఁగలు + పాఱు): చూ, వ్యాపించు.
తీఁగవిలుకాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
తీఁగసరులు. వై. వి. బ. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము. [వరిల్లు.
తీఁగసాఁగు. ద్వ. వి. (తీఁగ+చోఁగు): చూ,
తీఁగియ. వై. వి.=దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ.
తీఁగె. వై. వి.=—పై.—
తీఁగెమెడనూలు. ద్వ. వి. మెడనగ: చూ, భూషణము.2.
తీఁట. దే. వి.(రూ-తీంట్రిము-తీవిరము.)దురద: చూ, విదర్చిక. (ఒకరకముగజ్జి).
తీఁటకసింద. దే. వి: చూ,సముద్రాంత*. (దీని కషాయము గర్భాశయ ఉన్మాదములలో మంచి పనిచేయును.) [ద్వి. 54.)
తీఁటకసివింద. దే. వి.—పై.—(ఆం, భా.
తీఁటకసివెంద. దే. వి.—పై.—
తీఁటకోవెల. దే. వి. 1.—పై.—; 2. దూలగొండి*: చూ, శూకశింబి.
తీఁడిరించు. దే. అ. క్రి. ప్రకాశించు. కాశీ. 3, ఆ. 235: చూ, హావణిల్లు.
తీఁపురము. దే. వి. తప్పు: చూ, నేరము.
తీక్ష్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊరగోఁగు*: చూ, మృదుదుగ్ధమము. [వేశ*.
తీక్ష్ణకంటక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దుష్టా
తీక్ష్ణకర్మ. సం. వి. న్. పుం. తీక్ష్ణమగు కర్మ గలవాఁడు: చూ, అయశ్శూలికుఁడు.
తీక్ష్ణగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2.నల్లావలు: చూ,సర్షపము.
తీక్ష్ణగంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మునగ*: చూ, శిగ్రువు. 1; 2. పెద్దతుమ్మి*: చూ, తుమికి; 3. నెరవెంద*: చూ, సరవెంద.
తీక్ష్ణతుండము. సం. వి. అ. పుం. దోమ: చూ, మశకము. 1. [లవణి.
తీక్ష్ణపత్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉప్పి*: చూ,
తీక్ష్ణము. సం. వి. అ. న. 1.=తీండ్రము. వెట్ట: చూ, వేఁడిమి; 2.విషము: చూ, విసము. 1; 3. పోరు: చూ, యుద్ధము; 4. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; 5. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 6. గాజుప్పు: చూ, లవణము. 1; విణ. 7. చేఱుకైనది: చూ, రౌద్రము. 3; 8. వాఁడియైనది:చూ,మిడి.4.
తీక్ష్ణసారము. సం. వి. అ. పుం. ఇప్ప* : చూ, మధూకము. [2, ఆ. 197.
తీడు. దే. స. క్రి. వాఁడిచేయు. పంచ. వేం.
తీతువు. వై. వి.=తిత్తిరి. (సం. ప).—అర్ధపారావతము, ఖరకోణము, ఖరక్వాణము, తిత్తిరి; తద్వి-తిత్తిరి పక్షుల సమూహము.—(సం. ప).—తైత్తిరము.
తీన్ తేఱ. వా. అవ్య. నీరసము.
తీనియ. దే. వి. రూ-తిన్నియ. అచ్చే. యు, కాం. 439: చూ, వేదిక.
తీనె. దే. వి.—పై.— [మనోజ్ఞమగు.
తీపారు. దే. అ. క్రి. (తీపు+ఆరు): చూ,

తీపి. దే. వి. 1. తీపు. కమ్మనిరసము: చూ, మాధుర్యము; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ; విణ. 3. కమ్మనిది: చూ, మధురము.

తీపు. దే. వి. 1. కమ్మన: చూ, మాధుర్యము; 2: చూ, యాతన; 3. అరఁటిగెలలోనిఅత్తము. ఆం, భా. ద్వి. 58: చూ, పూగుత్తి; విణ. 4. కమ్మనిది: చూ, మధురము; అం 5. రసములుఆఱింటిలో నొకటి: చూ, రసములు.

తీపుదాఁడు. దే. వి. (తీపు+తాఁడు) వేఁటా డుటకుఁదగిన సాధనము: చూ, వాగుర.

తీమునగ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తియ్యమునగ*. ఆం, భా. ద్వి. 44.

తీయ. దే. విణ: చూ, తీపి. 3.

తీయదోస. దే.వి. తియ్యనిదోస*: (చూ, దోస.) చూ, హరివాలుకము.

తీయన. దే.వి:చూ, తీపు. 1.5. [3, ఆ. 182.

తీయము. దే. వి: చూ, రూ-తియ్యము. విజ,

తీయమునగ. ద్వ. వి: చూ, రూ-తియ్యమునగ.

తీయు. దే అ. క్రి. 1. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 2. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు; 3. తగ్గు: చూ, సన్నిక్కు. 9; స. క్రి. 4. ఈడ్చు; చూ, రెమ్మ; 5. కొను: చూ, విలుచు; 6. వెలయిచ్చికొను; 7. వేయు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 119: చూ, విసరు, 8.

తీయువాఁడు. దే. వి: చూ, గ్రహీత.

తీరబకన్యాయము. పా. ఒడ్డున కొంగ జపము చేయుచున్నట్లుండి చేప చేరువకురాఁగా లటుక్కునఁబట్టిమ్రింగుననురీతి.

తీరము. సం. వి. అ. న. 1.=దరి. ఒడ్డు: చూ, రోధస్సు; 2. తగరము: చూ, లోహము. 1.

తీరు. దే. వి. రూ-తీఱు. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. శరము: చూ, బాణము. 1; 3. రీతి: చూ, విధము. 1; 4. మంజులము. వేం. ఆం. 56: చూ, హృద్యము; 5. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 6. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; అ క్రి. 7. చేచ్చు: చూ, మరణించు; 8. చక్కఁబడు, యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 9. శక్యమగు. నిర్వ. 7, ఆ. 76: చూ, సిద్ధించు; 10. చెడు: చూ, నశించు; 11. పాయు: చూ, విరియు. 1; 12. అవకాశపడు.

తీరుకు. దే. వి. ఒకానొక నాట్యగతి: చూ, నాటకము. 1. (తీరుకులు=కోపులు)

తీరుచు. వై. ప్రే.=తీర. (రూ-తీర్చు-తీఱుచు తీఱుపు)(దేశ్యమని శ. ర). 1. నెఱవేర్చు, తీర్పుచేయు (అనికొందఱు): చూ, సవరించు; 2. చక్కఁబఱచు, దిద్దు. విజ. 1. ఆ. 132: చూ, సవరించు; 3. నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించు; 4. నాశముచేయు. 5. పాయఁజేయు. చూ, పాపు.

తీరుపరి. దే. వి. రూ-తీర్పరి. (తీరుపు+అరి) 1. న్యాయాధిపతి: చూ, స్వామి. 3; 2. చారుఁడు: చూ, వేగువాఁడు; విణ. 3. అధిపతి: చూ, ప్రభువు. 2; 4. కార్యనిర్వాహకుఁడు. జై. 8, ఆ. 57: చూ, సమర్థుఁడు.

తీరుపు. దే. వి. రూ-తీర్పు. 1. న్యాయము, తెగతెంపు (జడ్జిమెంటు). ఉ. రా. 6, ఆ. 139: చూ, సత్యము. 1; 2. చక్కఁబాటు; 3. తాళమానలయ: చూ, నాటకము. 1; 4. బాకీనితీర్చుట; వా. 5. ధాన్యాదులుగొనిన వారు అమ్మినవారికిచ్చెడు పద్దు.

తీరువ. దే. వి. (రూ-తీరువాయి-తీర్వ.) పంట పెట్టువాఁడురాజునకిచ్చెడు నీటిపన్ను: చూ, సిస్తు. 1.

తీర్చు. వై. ప్రే: చూ, రూ-తీరుచు. (దేశ్యమని శ ర.) (చక్కఁబఱచుటకు.—భార-

విరా. 1, ఆ. 101; నాశముచేయుటకు.— భార. ఉద్యో. 2, ఆ 273; నశింపఁజేయుటకు.— భార. విరా. 1, ఆ. 54; నృత్తగీతవాద్యములు సమముకావించుటకు.—ఉ, రా. 6, ఆ. 133).

తీర్ణము. సం. విణ. దాఁటఁబడినది: చూ, లంఘు.

తీర్థంకరుఁడు. సం. విణ. తీర్థకరుఁడు, బుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

తీర్థకరుఁడు. సం. విణ.—పై.—

తీర్థకాకన్యాయము. పా. కాకి గంగాదితీర్థములయందు మునుఁగునుగాని దానివలనఁగలుగు ఫలము నెఱుఁగదను రీతి.

తీర్థమాట. మి. వి. తీర్థమాడుట. కాశీ. 5, ఆ. 48: చూ, స్నానము. 1.

తీర్థమాడు. మి. అ. క్రి. (తీర్థము + ఆడు) స్నానముచేయు: చూ, నీళ్ళాడు; ప్రే. 2. తీర్థమార్చు. కాశీ. 6, ఆ. 270.

తీర్థము. సం. వి. అ. న. 1. మహర్షులు స్నానముచేసిన పుణ్యోదకము: చూ, సలిలము; 2. పుణ్యనది: చూ, నది; 3: చూ, రేవు. 1_2; 4. నూతి దగ్గఱనుండెడు తొట్టి: చూ, నిపానము. 1; 5. పుణ్యక్షేత్రము: చూ, భూమి. 1; 6. జన్నము: చూ, యజ్ఞము; 7. నియమనగ్రంథము: చూ, శాస్త్రము; 8. ఉపాయము: చూ, నెరవు; 9. భాజనము: చూ, పాత్రము. 6; 10. స్త్రీరజస్సు, ముట్టునెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 11. ఉపాధ్యాయుఁడు. (శ.ర): చూ, తీర్థుఁడు; 12. మంత్రి (శ. ర): చూ, తీర్థుఁడు.

తీర్థయాత్ర. అం. శకునరహితములు పదింటిలోనొకటి. (గంగాది తీర్థములుసేవించుట):చూ, శకునరహితములు.

తీర్థరాజి. సం. వి. ఇ. పుం. కాశి:చూ, దేశము.

తీర్థవాసి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) తీర్థసేవచేయువాఁడు: తైర్థికుఁడు. [11_12

తీర్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, తీర్థము.

తీర్పరి: చూ, రూ- తీరుపరి.

తీర్పు. దే వి: చూ, రూ-తీరుపు. (చేకూర్చఁబాటునకు.—భార ఉద్యో 4, ఆ. 193.)

తీఱమి. దే వి. అక్కఱ, పోరామి, భార. విరా. 1, ఆ. 128: చూ, వ్యాపారము. 1.

తీఱిక దే. వి. తీఱుబడి, అవకాశము: చూ, సందు. 6.

తీఱు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-తీరు. (నశించుటకు.- భార. ఉద్యో. 4, ఆ, 273; పాయుటకు. -భార. ఆది. 4, ఆ. 19; అవకాశపడుటకు.—భార, ఉద్యో. .3, ఆ 102.)

తీఱుగడ. దే. వి. 1. రూ-తీఱుదల. తేఱుగడముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1; 2: చూ, తీఱిక.

తీఱుచు వై. ప్రే.=తీర: చూ, రూ-తీరుచు.

తీఱుదల. దే. వి: చూ, రూ-తీఱుగడ. ఉ,రా, 6, ఆ. 302. [వేం. 1, ఆ. 696.

తీఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నశించు. పంచ.

తీఱుపాటు. ద్వ. వి: చూ, తీఱిక.

తీఱుపు వై ప్రే: చూ, రూ-తీఱుచు రాఘ 1, ఆ. 42 (దేశ్యమని శ. ర)

తీఱుబడి. దే. వి: చూ, తీఱిక.

తీలగు. దే. అ. క్రి. (తీలు + అగు) రూ-తీలుపడు. అడఁగు: చూ, స్రుక్కు. 4.

తీలు. దే. వి. లోపలనణఁగియుండుట: చూ, స్తబ్ధము. [18: చూ, స్రుక్కు. 4.

తీలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. తీలగు. పాండు.4, ఆ.

తీలుపాటు. ద్వ. వి: చూ, పీలుపాటు. నై. 7, ఆ. 52.

తీవ. వై. వి =దీర్ఘ: చూ, చూ, రూ-తీఁగ.

తీవంచె. ద్వ. స. (తీఁగ + వంచె) మూఁడునొకటి.
" సీ. వామాక్షియొకతె తీ- వంచెచేయు

మటన్న, నదిశిల్పి రాకయె-ట్లగునటంచే" చమ. 1, ఆ. 43; "ద్వి. నాకునాతీవంచే-నయి గెలుపంచే, నాకాంక్షఁదీవంచే యనిదాయ మాడు" పండి. పురా, 125, షా.

తీవంచేమోములదిట్ట. ద్వ. వి. నల్మొము దేవర. సాం. దే.5: చూ, బ్రహ్మ. 1.

తీవరపడు. వై. అ. క్రి. (తీవరము + పడు) చూ, సంభ్రమించే.

తీవరపాటు. వై. వి. తీవరపడుట: చూ, సంభ్రమము. 1.

తీవరము. వై. వి =తీవ్రము. త్వరితము: చూ, వేగము.3.

తీవరించే. వై. స. క్రి.త్వరితపఱచే. శశాం. 4, ఆ. 24.

తీవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. చేఁపలఁబట్టువాఁడు: చూ, వలకాఁడు (శ. ర); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము; వై. వి. (1).=ధీవరః. చేఁపలుబట్టువాఁడు:చూ, వలకాఁడు (పురుషోత్తమ కవీయము.)

తీవియ. వై. వి.=దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ. అచ్చ. బాల, కాం. 189.

తీవిరము. దే. వి: చూ, రూ-తీఁట.

తీవె. వై. వి.=దీర్ఘ: చూ, రూ-తీఁగ.

తీవెసరులు. వై.వి. ఒకరకముపెద్లు: చూ, ధాన్యము.

తీవ్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లావలు: చూ, సర్షపము;2. కటుకరోహిణి: చూ, కటులాదని. 1; 3. తీఁగగఱిక*: చూ, తృణము. 1.

తీవ్రగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఓమము. చూ, యవాని.

తీవ్రగంధము, సం. వి. అ. పుం. కారుబుడమ*: చూ, బుడమ.

తీవ్రము. సం. వి. అ. న. 1. వెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3. మిక్కిలి వేఁడిమిగలది: చూ, వేఁడిమి; 4. కారముగలది: చూ, కారము. 1; 5.=తీవరము. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; అం. శ్రుతులు 22 లో నొకటి: చూ, శ్రుతులు.

తీసికొను. దే. స. క్రి: చూ, కొను. 6.

తీసివేఁత. వా. వి. ఎత్తివేఁత: చూ, వ్యవకలనము.

తీసివేయు. దే. స. క్రి. 1. ఖండించే: చూ, సెలగు; 2. తగ్గించివేయు: చూ, ఎత్తివేయు. 1; 3: చూ, తగ్గించే; అ. క్రి. 4: చూ, వ్యయించే.

తు

తు. సం.అవ్య.1. పాదపూరణమందు వర్తించును: "తతస్తురాజంతం," త్వర్చాహేత్వోః పాదపూర్త్తా వితిశేషః చూ,చ.1;2.అయ్యావే;3.విశేషమందువర్తించేను "పూజ్యాగావః కపిలాతు పూజ్యతరా.". చూ, హెచ్చు. 2; 4. నిశ్చయార్థకము. "వేదాస్తుప్రమాణం.": చూ, సత్యము; 5. మర్యాదయందు వర్తించేను. (పూజయందు వర్తించేను.) "వేదాధ్యస్తుద్విజాతీనాం.": చూ, సన్మానము; 6. హేత్వర్థకము. "ద్విజస్తుజలదైశ్చనాభవితీవ్రవృష్టిసంహతిః.": చూ, హేతువు. 1; 7. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 9. నిద్దుర: చూ, స్వప్నము. 2; 9. దూరమునుండి పిలుచుట: చూ, సంబోధనము; 10. గుండ్రింపు: చూ, వికారము. 1; 11. మేలు: చూ, శుభము. 12: చూ, ఉతనము. 1.

తుంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. జమ్మి*: చూ, శమి; దే. వి. (1) తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, (అనికొందఱు)*: చూ, తృణము. 1.

తుంగభద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తుంగభద్రానది: చూ, నది; అం.2. గంగలు 5 లో నొకటి: చూ, గంగలు. (చూ, నది.)

తుంగభద్రము. సం. వి. అ. పుం. మదపుటేనుఁగు: చూ, హస్తి.

తుంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ,

పర్వతము; 2. కొబ్బరి*: చూ, నారికేళము; 3: చూ, పొన్న*; విణ. 4. పొడవైనది: చూ, పొడవు. 2.

తుంగముస్తె. వై. వి: చూ, తుంగ. (1)

తుంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1:చూ,వాయింట*; 2: చూ, రాత్రి. [హిమాంశువు.

తుంగీపతి. సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ,

తుంట. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. చెఱకు*: చూ, సాలము. 3; వై.విణ. 3.=శుంఠ-దుష్ట (రూ-తుంటరి-తూఁట-తూఁటరి-తూఁడరి) దుష్టుఁడు. వసు. 3, ఆ. 176: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తుంటరి. మి. విణ. (ద్వయమని శ.ర; వై. అని మఱికొందఱు) (తుంట+అరి) (తుంట. వై; అరి. సం. అని శ.ర.) (తుంటరి=శుంఠ-దుష్ట. అని పురుషోత్తమకవీయము) దుష్టుఁడు:చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

-తుంటరితనము. ద్వ. వి: చూ, ఒగుపరితనము.

తుంటవిలుతుఁడు. దే. వి. ఇక్షుధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

తుంటె. దే. వి. కంటిపార్శ్వభాగము, మలుగు. స్వా. 4, ఆ. 17: చూ, రొండి.

-తుంటికూర. ద్వ. వి: చూ, శైవలము.

-తుండకేరి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దొండ*: చూ, రక్తఫల.

తుండము. సం. వి. అ. న.=తొండము. 1. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 2. నోరు: చూ, వదనము. 2; 3. మొగము: చూ, వదనము. 1; 4. ఏనుఁగుముక్కు (ఇదివైకృతమనికొందఱు): చూ, హస్తి; వై. వి. (1)=త్వష్ట. ఖండము: చూ, శకలము. 4.

-తుండి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. రూ-తుంది. ఉబుకుడుబొడ్డు, ఊదబొడ్డు: చూ, బొడ్డు. 1; పుం. 2. పక్షిముక్కు: చూ, తుండము 1; 3. మొగము: చూ, వదనము. 1; న. 4. పక్కి: చూ, పక్షి; 5. పందొమ్మిదియేండ్ల యేనుఁగు: చూ, హస్తి.

తుండించు. వై. స. క్రి. ఖండించు, ఛేదించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 120: చూ, సెలగు.

తుండికేరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండ*: చూ, రక్తఫల; 2: చూ, ప్రత్తి*.

తుండిభుఁడు. సం. విణ. రూ-తుందిభుఁడు-తుండిలుఁడు. పొడవైన బొడ్డువాఁడు:చూ, బొడ్డువాఁడు.

తుండిలుఁడు. సం. విణ.—పై.—

తుండు. వై. వి.=ఖండ. తుండెము: చూ, శకలము. 4.

తుండె. వై. వి.=కోడన.—పై.—

తుండెము. వై. వి.=తోడన—పై —

తుడ్యపాంగములు. అం. ఛాయాతుండి, తుపుష్కతుం. (చూ, అంగము. 9.)

తుంతుర్వము. సం. వి. అ. పుం. తుంపురు: చూ, శీకరము.

తుందకూపి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొక్కిలి: చూ, బొడ్డు. 1. [సోమరి.

తుందపరిమృజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

తుందము. సం. వి. అ. న. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1.

తుంది. సం. వి. ఇ. న. 1. —పై.—; పుం. 2:చూ, రూ-తుండి. 1; విణ. (న.ఈ.న.) 3.=తొంద.(రూ-తుందిలుఁడు-తుందిభుఁడు-తుందిసుఁడు.) బొజ్జకడుపువాఁడు: చూ, బొజ్జవాఁడు. [కూపి.

తుందికరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తుంద

తుందికుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-తుంది. 3.

తుందిభుఁడు. సం. విణ. 1.=దొడ్డు· చూ, రూ-తుంది. 3; 2. చూ, రూ-తుండిభుఁడు.

తుందిలుఁడు. సం. విణ.—పై.—

తుందుడుకు. దే. వి. (తుడుకు + తుడుకు) 1. ఆరాటము: చూ, సంతాపము; 2. మనోవ్యథ: చూ, శోకము; 3 విచారము. ఉ, రా. 6, ఆ. 212: చూ, సంతాపము; 4 కలత: చూ, సంతాపము; విణ. 5. యోచింపక త్వరపడి చేయువాఁడు.

తుందునుకలు. దే. వి. బ. (తునుకలు + తునుకలు) తుత్తునియలు: చూ, శకలము. 4.

తుందుభము. సం. వి. అ. పుం. ఆవాలు: చూ, సర్షపము.

తుంపర. వై. వి.= తుపార. రూ- తుంపురు. గాలిచే చెదరిపడు వానలోనగు వాని నీటి బొట్టు: చూ, శీకరము: (చూ, వాన. 1.); 2. తప్పిస్స: చూ, పప్పిస్స.

తుంపిళ్ళు. దే. వి. బ. తూరవాన: చూ, వాన.1.

తుంపురు. వై. వి.=: చూ, రూ_తుంపర.

తుంపెసలాడు. దే. అ. క్రి. (తుంపెసలు + ఆడు). 1: చూ, సలించు; 2: చూ, వ్రేలాడు; 3. నర్తించు. పా. 2, ఆ. 9: చూ, మలపుగొను.

తుంపెసలు. దే. వి చలనము: చూ, లోలము.

తుంపెసలు గునియు. దే. అ. క్రి: చూ, సలించు.

తుంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాలుపితుకు చెంబు: చూ, పాత్రము. 6; వా. వి. 2: చూ, తుండు. 2.

తుంబకము. సం. విణ. నంగిమాట: చూ, [శబ్దము. 2.

తుంబి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=తుమ్మి*: చూ, తుమికి; 2. ఆనబ*: చూ, సొఱ.

తుంబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=తూము. బండి చక్రము నడిమిరంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 2: చూ, తుంబి. 2*.

తుంబీవికల వీణన్యాయము. పా. తుంబకాయ బుఱ్ఱ లేనిదే వీణ పాడదనురీతి.

తుంబురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుకుక్క, సరమ, శుని: చూ, శునకము; అం. 2. ఆనద్ధ వాద్యములు పదునెనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

తుంబురు. అం. 1. భిన్నషడ్జకజభాషలు 17 లో నొకటి: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు: (చూ, భాష. 1.); 2.=తెంబురా. ఒకానొక లింతీగ్రి వాద్యము: చూ, వీణె.

తుంబురుగ్యాదిచూర్ణము. అం. ఒకానొక చూర్ణము: చూ, చూర్ణములు.

తుకతుక. దే. వి. 1. కలఁత: చూ, సంతాపము; 2. కోపము: చూ, రోషము: 3. ఉడుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 4. కాఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

తుకము. దే. వి. విత్తనాల చేల్లకపు అంచేన.

తుకాక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తవాక్షీరి *: చూ, వంశరోచన. [పురాతనము.

తుకాటము. దే. విణ. మిక్కిలి ప్రాఁతది: చూ,

తుక్కు. దే. విణ. 1. అల్పము: చూ, స్వల్పము; 2. గాదముపట్టు, చెత్త: చూ, పెంట. 1; వా. 3. పనికిమాలినది, తుక్కుడు.

తుక్కుడు. దే. వి. 1: చూ, తుక్కు. 2; వా. 2: చూ, తుక్కు. 3.

తుక్ఖారము. సం. వి. అ. పుం. గుఱ్ఱము: చూ, హయము. [తుకాక్షీరి.*

తుగాక్షీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-

తుచ్ఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రిల. [వ్యాధుఁడు.2.

తుచ్ఛుఁడు. సం. విణ.=తోచ్చెషు-తోచే: చూ,

తుజాలకము. సం. వి. అ. పుం. అరవొండ*: చూ, రక్తఫల.

తుజోగు. దే. విణ: చూ, వేగిరకాఁడు.

తుటాయించు. దే. స. క్రి. అలక్ష్యము చేయు.

తుటారము. దే. వి. 1. పరుషవచనము, కట్టె విరుపుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. దిట్టతనము. అచ్చ. అ. కాం. 38: చూ, హాంత; 3. అతిక్రమణము: చూ, పర్యయము; 4. తుచ్ఛవచనము, తోచ్చెము: చూ, శబ్దము. 2.

తుటారి. దే. విశే. (తుటారము + ఇ) రూ-తుటారికత్తియ-తుటారికత్తె. 1. దిట్టతనము గలది: చూ, స్త్రీ; 2. పారుష్యముకలది: చూ, స్త్రీ.

తుటారించు. దే. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 2. అతిక్రమించు: చూ, దాటు. 6.

తుటారికత్తియ. ద్వ. విశే: చూ, రూ-తుటారి.

తుటారికత్తె. ద్వ. విశే.—పై—

తుటారికాడు. దే. విశే. 1. దిట్టతనము గల వాడు: చూ, దిట్టడు; 2. పారుష్యము గల వాడు. (స్వార్థమునకాడు.)

తుటుక్కు. దే. వి. గుండెలు అదరుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

తుటుమము. సం. ప. అ. పుం. ఎలుక: చూ, మూషికము.

తుటుము. దే. వి. 1. (రూ-తుట్టియ-తుట్టె-తుట్రియ-తుట్రె-తుడుము) గుంపు: చూ, సమూహము; 2. దండు. ఆం. పదా. నర. 111: చూ, సేన. 1: 3. పరి, పరిగమి, చతురంగబలసేన. అచ్చ. యు. కాం. 480: చూ, సేన. 1.

తుట్టు. వా. వి. 1. లేనినింద ఆరోపించుట: చూ, నింద. 1; 2. మండుచు గాలిచే నెగిరి మఱియొకచోట పడెడు గడ్డిలోనగువాని చుట్టు: చూ, వహ్ని. 1; 3. లేనిమాట పుట్టించుట; 4. అసత్యము. [చూ, సుద. 3.

తుట్టతుద. దే. వి. (తుద + తుద) కట్టకడ:

తుట్టపురుగు. వా. వి. పెంటపోగులులోనగువానియందుండెడు తుట్టవంటి పురుగు: చూ, పురుగు.

తుట్టమర. దే. అవ్య. క్రి. విశే. బొత్తిగా. (శ. ర.)

తుట్టియ. దే. వి. రూ-తుట్టె. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; 2. తేనెతుట్టె: చూ, మధుపటలము.

తుట్టు. దే. వి. 1. దండుగ: చూ, సేగి; విశే. 2. నాశకుడు. రా. వి. 3, ఆ. 8: చూ, వేరువిత్తు.

తుట్టె. దే. వి: చూ, రూ-తుట్టియ.

తుట్టెగట్టు. దే. అ. క్రి. (తుట్టె + కట్టు) (పురుగులుపట్టి) ఉండలుగట్టు. సర్పము.

తుట్టెపురుగు. ద్వ. వి. సామాన్యసర్పము: చూ,

తుట్టెపురుగుగొంగ. ద్వ. వి. గరుడుడు. వేం. ఆం. 18: చూ, హరివాహనుడు.

తుట్రి. దే. వి. 1. మంచువంటి తూరవాన, తుప్రు: చూ, వాన. 1; వా. 2. ఊడ్చిన పెంటకుప్ప.

తుడుచు. దే. స. క్రి. రూ-తుడ్చు. 1. తడి పోవనొత్తు: చూ, ప్రోము. 4; 2. ఊడుచు. భార. సభా. 2, ఆ. 200: చూ, సమ్మార్జించు.

తుడుపు. దే. వి. రూ-తుడ్పు. 1. తుడుచుట: చూ, రుద్దుడు; 2. తప్పు వ్రాలను గిఱికిన గిఱుకు: చూ, గిఱుకు. 1; 3. చీట్లాటలోని గెలుపురంగు. రూ- తురుపు; 4 : చూ, ఊడుపు. 3. వా. వి. 5. తప్పిన అక్షరములపైన గీచిన గీత.

తుడుము. దే. వి. 1. రూ-తుముకు. మద్దువు. అచ్చ. సుం. కాం. 103: చూ, వీణె; 2. గుంపు. రూ-తుటుము: చూ, సమూహము.

తుడ్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తుడుచు.

తుడ్పు. దే. వి: చూ, రూ-తుడుపు.

తుతినాగము. దే. వి. తుత్తము: చూ, లోహము. 1.

తుతె. దే. వి. తంతియ. ఆం, పదా. సర. 44: చూ, సోపానము.

తుత్తనాగము. దే. వి: చూ, రూ-తుతినాగము.

తుత్తము. దే. వి.—పై.—

తుత్తి. దే. వి. కంగునీపత్రిము*: తుత్తిరి.

తుత్తిరి. దే. వి.—పై.—

తుత్తుంభిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒకానొక వాద్యము: చూ, వీణె.

తుత్తునియలు. దే.వి.బ. (తునియలు + తునియలు) చిన్నచిన్న తునుకలు: చూ, శకలము. 4.

తుత్తుమురు. దే. వి. (తుమురు + తుమురు) మిక్కిలి తుమురు (తుమురు=పొడి).

తుత్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-తుచ్ఛ. చిట్టెలకి*: చూ, పత్రిల; 2. నీలి*: చూ. రంజని.

తుత్థము. సం. వి. అ. న. 1. మాత్రినిపసుపున వండిన అంజనవిశేషము: చూ, రసాంజనము; పుం. 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3. ఒకానొకభస్మము: చూ, భస్మములు.

తుత్థాంజనము. సం. వి.అ. న. మయిలుతుత్తము; చూ, రసాంజనము.

తుద. దే. వి. రూ-సుద. 1. అగ్రము. చివర: చూ, సుద. 3; 2. అంతము, కడ: చూ, సుద. 3.

తుదకులముసేర్పరి. ద్వి. వి. కాలిపుట్టువు. సాం. మాన. 3: చూ, శూద్రుడు.

తుది. దే. వి. 1. కడ, అంతము: చూ, సుద. 3; 2. చావు: చూ, మరణము. [శివుడు.

తుదిదిక్కువెంకి. ద్వి. వి. ఈశానుడు: చూ,

తుదిముట్టు. దే. అ. క్రి. చచ్చు: చూ, మరణించు.

తుది[illegible]ము. దే. వి. బ్రహ్మదిన ప్రళయము, కల్పాంతము: చూ, సంవర్తము. 1.

తుదివాడు. దే. విశ. కనిష్ఠుడు: చూ, సహోదరుడు.

తునక. దే. వి: చూ, రూ-తునుక.

తునికోల. దే. వి. (తూనిక + కోల) తూచునట్టికోల: రూ- తూనికకోల- తూనికోల- తూనుకోల, దండి-రూ-దండె. (సం. ప).- తులాదండము.

తునికోలదుడ్డు. దే. వి. గవుండ్లవాడు బుడ్డితగిలించుకొనిపోయెడు తునికోలవంటి దుడ్డుకోల.

తునియ. దే. వి. రూ-తునె: చూ, తునక.

తునియు. దే. అ. క్రి. రూ-తునుగు, ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కవాలు.

తునుగు. దే. అ. క్రి. —పై.— అచ్చ. ఆర, కాం. 10); 2. కివ్వు: చూ, మడియు.

తునుక. దే. వి. రూ-తున్క: చూ, శకలము. 4.

తునుమాడు. దే. స క్రి. (రూ-తునుము-తున్మాడు-తున్ము)(తునుము + ఆడు) 1. ఖండించు: చూ, సెలగు; 2. చంపు. జై. 5, ఆ. 73: చూ, సంహరించు.

తునుము. దే. స. క్రి.—పై.—(ఖండించు.— ఉ, హరి. 3, ఆ. 22).

తునుముట. దే. వి. హింస: చూ, వధము.

తునె. దే. వి: చూ, రూ-తునియ.

తున్నకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నంది*.

తున్నవాయము. సం. వి. అ. పుం. బట్టలుకుట్టుట: చూ, సౌచికము.

తున్నవాయుడు. సం. వి. అ. పుం. కుట్రుపువాడు: చూ, సౌచికుడు.

తున్మాడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తునుమాడు.

తున్ము. దే. స. క్రి.—పై.—

తుపర. వై. వి.=తుషార, రూ-తుంపర: చూ, శీకరము: (చూ, వాన. 1.)

తుపాకి. దే. వి. సిపాయిలు మందుగుండువేసి దట్టించి కాల్చెడు ఇనుపకోవి: చూ, బాణము. 1.

తుఫాను. దే. వి. గాలివాన: చూ, వాన. 1.

తుపానుగాలి. దే. వి. ఈదురు: చూ, వాయువు. [సీసకము. 1

తుపారము. గే. వి. వస్త్రముకుట భేదము: చూ,

తుపాసి. వై. వి.=ద్విభాషీ. ఒకభాషను మఱియొకభాషతో చెప్పెడువాఁడు.

తుపుక్కు. దే. వి. ఉమియుట, కాండ్రించి ఉమియుటలోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుాహూ.

తుప్ప. దే. వి. 1. చిన్నపొద, గుల్మము: చూ, పొద. 2; వా. 2. పాత్రిణము, దువ్వెనతో దువ్వనితలవెండుృక లగుంపు(అవి కొందలు) "నీతుప్ప తీసెదను"

తుప్పటిల్లు. వై. అ. క్రి.=తృప్తి. తసియు.స్వా. 2, ఆ. 11: చూ, తృప్తిపడు.

తుప్పర. వై. వి.=తుషార: చూ, రూ-తుంపర.

తుప్పలుదూలు. దే. అ. క్రి. (తూలు+తూలు). మిక్కిలి చలించు: చూ, సలించు.

తుప్పు. దే.వి. రూ-తుప్పు. 1. లోహమలము: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, తుపుక్కు. హరిశ్చ. 4, ఆ 162; వా. 3. ముక్కుట(కంపు) "తడియుటచేధాన్యము తుప్పు (కంపు) కొట్టుచున్నవి."

తుబరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-తూబరము. [మేషము. 1.

తుభము. సం. వి. అ. పుం. మేఁకపోతు: చూ,

తుమిక. వై. వి.=తిందుక.*: చూ, స్ఫూర్జకము.

తుమికి. వై. వి.=—వై.—

తుమురు దే. వి. 1. ధూళి: చూ, రేణువు; 1; 2. సూక్ష్మఖండము. భార, శల్య, 2. ఆ. 256: చూ, శకలము. 4.

తుములము. సం. వి. అ. న. 1.=బొమ్మి. దొమ్మియుద్ధము: చూ, యుద్ధము; పుం. 2: చూ, తాండ్ర*.

తుమ్మ. దే. వి. అరిమేదము*: చూ, విట్ఖదిరము.

తుమ్మకట్టు. వా. వి. 1. తుమ్మచెట్టు కట్టు; 2. క్షుతముచేయవలదు (వ్యతిరేకమందు.— దగ్గకట్టు, ఇట్లుతినకట్టు మొ.)

తుమ్మకుటుంబము. సా. లెగూమినాసే కుటుంబములోని చిక్కుడు, రేల, తుమ్మకుటుంబములలో నిది యొకటి. తెల్లతుమ్మ, నల్లతుమ్మ, బండిగురిగింజ, దిరిసెన, సీమచింత మొదలగునవి తుమ్మకుటుంబములోనివి. ఈజాతిలక్షణములు.— ఆకులు దట్టముగానుపక్షాకృతి కలవిగాను ఉండును.-చిక్కుడాకులవలెనే రాత్రులయందును, పగలు ఎండవేళలయందును ముడుచుకొనును. ఆకులమొదట నుండు ముండ్లు శత్రువులనుండి చెట్లనురక్షించును. పువ్వులు బంతియాకృతి గలవిగా నుండును. ఈచెట్టుయొక్క తాట మీఁద జిగురుండును: చూ, చిక్కుడు కుటుంబము.

తుమ్మి. వై. వి.=తుంబీ. ద్రోణి*: చూ,తుమిక.

తుమ్మిక. వై. వి.=—వై—

తుమ్మికి. వై. వి.=—వై— [చూ, ధాన్యము.

తుమ్మిపూరాజనాలు. ద్వి. వి. ఒకరకముపడ్లు:

తుమ్ము. దే. వి: (సం. ప.)— కాశము, క్షువధువు, క్షువము, క్షుత, క్షుతము; అ. క్రి. 2. క్షుతముచేయు.

తుమ్మెద. దే. వి. పూఁదేనెఁద్రావెడి యొకరకము వల్ల యెక్కలపురుగు:చూ,భ్రమరము.

తుమ్మెదకంటు. ద్వి. వి: చూ, సంపెఁగ*.

తుమ్మెదమామిడి. దే. వి. కోశామ్రము*: చూ, మామిడి.

తుమ్మెదయల్లె. అం. మన్మథుని మొదటిదియగు వింటియొక్క నారి. (వీనిబాణములు.— కలువ, తామర, మావిపూలు) (చూ, బాణము. 1.) వేం. అం. 9: చూ, మౌర్వి. 1. (చూ, మన్మథబాణములు)

తుమ్మెదరేపుడు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తురంగమము. సం. వి. అ. పుం.= తురికీ. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

తురంగము. సం. వి. అ. పుం.=—పై.—

తురంగలీల. అం. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.

తురక. వై. వి.= తురుష్కు: చూ, మ్లేచ్ఛుడు.

తురకదొగ్గలి. ద్వ. వి. ఒకరకము దొగ్గలి*: చూ, గ క్తబాష్పము. [పికిలిపిట్ట

తురకపికిలి. ద్వ. వి. ఒకరకము పికిలిపిట్ట: చూ,

తురకతాయి. ద్వ. వి. బొంతతాయి: చూ, రాయి.

తురకవేము. ద్వ. వి. త్మణనింబము* (ఋతు రక్తమును జారీచేయును): చూ, వేము.

తురగజాతి. అం. అంతరజాతి త్రియములో నొకటి: చూ, అంతరజాతిత్రియము.

తురకబ్రహ్మచర్యకము సం. వి. అ. న. అభావముచే బ్రహ్మచర్యము వహించుట. (లేక పోవుటవల్ల ఆడుదానిని వదలుట.)

తురగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-తురంగమము; 2. గుండె: చూ, హృదయము. 2; పా. 3. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము న-న-న-న-స-జ-జ గురువులతోఁగూడి పదునేనవయింటయతి గల ద్వావింశ చ్ఛందస్సు నందుద్భవించిన వృత్తము. అప్ప. 4, ఆ. 248: చూ, వృత్తము.

తురగములు. అం. సేనాంగములు నాలుగింటిలో నొకటి. (గుఱ్ఱములు): చూ; సేనాంగములు (చూ, అంగము. 9) (చూ, చతురంగములు)

తురగవల్గనము. పా. నవవిధరగడలలో నొకటి. ఒకొక్క పాదముహయప్రచారగతిగ రెండు పాదములు కలిసిఒకపాదముగాఅగును. యతి యయిదవగణాద్యక్షరము: చూ, రగడ.(చూ, వృత్తము.)

తురగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పెన్నేరు*; 2. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; అం. 3. అవాంతరజాతులు మూఁడింటిలోనొకటి: చూ, అవాంతరజాతులు.

తురా. దే. వి. రూ తురాయి. 1. నిడుపుకాఁడ బెట్టి కట్టిన పూబంతి: చూ, పూబంతి; 2. తలనుంచెడు ఒకానొక-భూష. శశాం. 5, ఆ. 7: చూ, భూషణము. 2.

తురాయణము. సం. వి. అ. న. తడఁబడకుండ చేదువ్రాట: చూ, పతనము.

తురాయి. దే. వి: చూ, తురా.

తురాషాహుఁడు. సం. వి. హ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కండెలుంచి నేసెడు యంత్రము: చూ, నాడె.

తురికి. వై. వి. 1: చూ, కచ్చి; 2.=తురంగమ. గుఱ్ఱము: చూ, హయము. [వేగము. 1.

తురితము. వై. అవ్య. క్రి. విణ.=త్వరితమ్: చూ,

తురితు. వై. అవ్య. క్రి. విణ.=—పై—

తురీన. వై. దృ. క్రి. విణ.=—పై.—

తురీయము. సం. వి. అ. న. 1. బ్రహ్మము, పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; విణ. 2. నాలవయవస్థ: చూ, తుర్యము.

తురుంభము. సం. వి. అ. పుం.=తుఱుము. పూలదండలు మొదలగునవి తుఱిమినకొప్పు: చూ, వేనలి.

తురుజే. దే వి: చూ, గండీరము*.

తురుతు. వై. అవ్య. క్రి. విణ: చూ, తురితము.

తురుపు. వా. వి: చూ, రూ-తుఱుపు.

తురుపు. వా. వి. 1. గుఱ్ఱపుదండు; 2. చీట్లాట యందలి నాలుగురంగులలోను గెలుపుకొఱకు చెప్పెడు యొకానొకరంగు. (ఇస్పేటు తురుపు, కళావరు తురుపు, అరఖుతురుపు, డైమాను తురుపు: తురుపు తుడుపుఅనియు)

తురము. వై. వి. 1.=తురంభ: చూ, రూ-తుఱుము. 1; దే. వి. 2: చూ, రూ-తుఱుము. 2; 3. కాయ పెండలము: చూ, సమష్ఠిల.

తురుష్క-తుండి. అం: చూ, తుంస్యపాంగములు. (చూ, అంగము. 9.)

తురుష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిల్లమడ్డి తురుష్కమను గ్రంధ్యము. (కపియను గంధ ద్రవ్యము): చూ, రాజార్హము. (సువాసన కొఱకు దీనిని తైలములో కలిపెదరు. టించర్ బెంజాయిన్ అనే యింగ్లీషు మందులో కలియును. ఇది శ్వాస కోశములలో పని చేయును); 2. తురుష్కదేశము: చూ, దేశము; 3. టికము: చూ, ముడ్డిపూస; స. 4. తిగ: చూ, మూఁడు.

తురుష్కుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=తురక. (మాలవానికంటె నితరమగు పండ్రెండు కడపటి జాతులలోని నొకఁడు): చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

తుర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తురి.

తుర్యతుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిండిదొండ*: చూ, రక్తఫల. [అవస్థలు)

తుర్యము. సం. విణ: చూ, తురీయము: (చూ,

తుఱఁగలి. దే. వి. ప్రకాశము. భార. విరా. 1, ఆ. 294: చూ, వెలుతురు. 1.

తుఱఁగలించు. దే. అ. క్రి. 1. ప్రకాశించు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 155: చూ, హవణిల్లు; 2. అతిశయించు. విజ. 3, ఆ. 42: చూ, ముమ్మరించు; 3. ఒప్పు. అం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించు.

తుఱఁగలిగొను. దే. అ. క్రి. —పై—

తుఱుగు. దే. స. క్రి. (బలవంతముగ లోపల వేసి) క్రుక్కు: చూ, దోపు. 5.

తుఱుతు. వై. వి.=త్వర. 1. వేగిరపాటు: చూ, వేగము. 3; క్రి. విణ. 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.

తుఱుము. వై. వి. 1.=తురంభ. రూ-తురుము. పూలుముడిచిన కొప్పు, కొప్పు (అనియు): చూ, వేనలి; దే. వి. 2. రూ-తురుము. పొడి: చూ, సురుము; స. క్రి. 3. తుఱుముపీఁటతో పొడిచేయు; వై. స. క్రి. 4. (కొప్పుగా) ముడుచు. భార. విరా. 1, ఆ. 291; 5. (కొప్పున) చెరువు. స్వా 3, ఆ. 84.

తుఱుముపీఁట. ద్వ. వి. తుఱుముటకనువుగా చివరను పండ్లేర్పఱచిన యినుపకమ్మి చెక్కిన పీఁట: చూ, పీఁట.

తుఱ్ఱ. దే. వి: చూ, తుట్ర అం.పదా.సం.48.

తుఱ్ఱు. వై. వి. 1.=త్వర: చూ, రూ-తుఱుతు; 2. పిట్ట ఎగురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. "పిట్ట తుఱ్ఱున యెగిరిపోయినది. ": చూ, హూహూ.

తుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, త్రాసు; 2.=దూలము. తనాబి, కడయొత్తు; చూ, దూలము; 3. నూఱు పలముల కొలఁది; 4. పోలిక: చూ, సామ్యము; 5. ఒకరాసి: చూ, రాశి. 2; అం. 6. రాసులు పండ్రెండింటిలో నొకటి. (తులారాశి): చూ, రాసులు. (తులానూత్రము ప్రగ్రాహము)

తులకించు. దే. అ. క్రి. 1. ప్రకాశించు: చూ, హవణిల్లు; 2. కుతూహలపడు: చూ, సంతోషించు.

తులకింపు. దే. వి. ప్రకాశము. విజ. 1, ఆ. 196: చూ, వెలుతురు. 1.

తులము. దే. వి. పలమునందు మూఁడవభాగము. (రూపాయయెత్తు)

తులసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=తొళసి: చూ, హరిప్రియ. (తులసి రసము విషములకు విఱుగుడు. దోమలు చేరవు.)

తులసిసేవనము. అం. సుజ్ఞానదాయకములు14లో నొకటి: చూ, సుజ్ఞానదాయకములు.

తులాకోటి. సం. వి. ఇ. పుం. అందె, నూపురము: చూ, భూషణము. 2.
తులాదండన్యాయము. పా. త్రాసుబరువుగానున్నవైపు క్రిందికి, తేలికగా నున్నవైపు మీఁదికినిఁబోవుననురీతి.
తులాదండము. సం. వి. అ. న: చూ, తునికోల.
తులాదివ్యము. అం. దివ్యములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, దివ్యములు.
తులాపురుషకృచ్ఛ్రము. పా. ఒకానొక కృచ్ఛ్రము: చూ, కృచ్ఛ్రము.
తులాపురుషము. అం. 1. మహాదానములు 16లో నొకటి: చూ, మహాదానములు; 2. తెలికపిండి, పచ్చిపస్తువులు, మజ్జిగ, జలము, పిండి ఈ యైదుసుకలిసినది తులాపురుషము.
తులాబీజము. సం. వి. అ. పుం. గురివెంద*: చూ, శ్వేతపాకి.
తులామానము. సం వి. అ. న. త్రాసుతూఁచెడుతూనిక. (త్రాసు, తక్కెడ, కాటాలో నగువానిచే తూఁచెడు తూనికలు.) ఇందుకు సంబంధించినమానములు.—
(1) ట్రాయిలేక వెండిబంగారు తూనికలు; (2) వ్యాపారపుతూనికలు; (3) వైద్యులతూనికలు; (4) చెన్నపురిగౌర్నమెంటుతూనికలు; (5) దొరలవ్యాపారతూనికలు; (6) సామ్రాజ్యపుతూనికలు (రైలుకాటా తూనికలు); (7) ఫ్రెంచితూనికలు మొదలగునవి గలవు.
తులితము. సం. విశ. 1. సరిపోల్పఁబడినది: చూ, సుసమ; 2. తూఁచేఁబడినది.
తులుచే. దే. విశ. వేగముగలది: చూ, వేగము. 3.
తులువ. దే. విశ. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
తులువకత్తి. ద్వా. వి. వంపుచేరకత్తి: చూ, రిష్టి. 2. [యము.
తులువగుత్తము. దే. వి. నీచాశ్వము: చూ, హ
తుల్యాను గు. మి. అ. క్రి. సరియగు, సమానమగు
తుల్యము. సం. విశ. సమము, సరి: చూ, సమానము. 2.
తుల్యయోగిత. అం. అర్థాలంకారములలో నొకటి: (వర్ణ్యమునకితరవస్తువునకును ధర్మైక్యము చెప్పుట. ఉదా:— కనులములు ముడిగెను. జారిణుల వదనములు ముడిగెను): చూ, అలంకారము. 3.
తువర. వై. వి. 1.=తొగర. ఒగరు—వగరు. రుచి, రూ-తువ్వర—తూవర: చూ, రసము. 5; దే. వి. 2. రూ—తువ్వర-తూర. చినుకు: చూ, వాన. 1.
తువరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తువర: చూ, తువర. 1; విశ. 2. ఒగరైనది: చూ, తువర. 1. (చూ, రసము. 5.)
తువరయావనాల(ళ)ము. సం. వి. అ. పుం. కషాయ యావనాళ ధాన్యము: చూ, ధాన్యము.
తువరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, తొగరి.
తువాలు. వా. వి. రూ—తువ్వాలు. రుమాలు, చేతిగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.
తువ్వర. దే. వి. రూ—తువర—తువర. 1. సన్నవాన. జై. 4, ఆ. 138: చూ, వాన. 1; 2. దూళి: చూ, రేణువు. 1.
తువ్వాయి. వా. వి. అప్పుడే పుట్టినదూడ. "మాఆవునకు తువ్వాయిపుట్టినది"; 2. పాలు త్రాగెడుదూడ.
తువ్వాలు. వా. వి: చూ, రూ-తువాలు.
తుషము. సం. వి. అ. పుం. 1: రూ—తుసము, ఉమక-రూ-ఉముక-ఊఁక, నూఁకపొట్టు, పొట్టు. (సం. ప).—కంకపత్రము, కటంగరము; 2: చూ, తాండ్ర *.
తుషాగ్రహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిహోత్రుఁడు: చూ, వహ్ని. 1. [వహ్ని. 1.
తుషానలము. సం. వి. అ. పుం. ఊఁకనిప్పు: చూ,
తుషారము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంచు: చూ, హి-

ము; 2.=తుంపర. జల్లు: చూ, వాన. 1; విశే. 3. చల్లనిది: చూ, శీతలము. 5.

తుషారాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తుషితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గణదేవతావిశేషము (వీరు ముప్పదియాఱుగురు): చూ, గణదేవతలు. (కకారాది అనుబంధములో)

తుషోదకము. సం. వి. అ. న. పులిగడుగు: చూ, శుక్తము. 1.

తుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సంతోషము.

తుష్టుఁడు. సం. విశే: చూ, హృష్టుఁడు.

తుసము. వై. వి: చూ, రూ-తుషము.

తుస్సి. దే. విశే. తువరభూమి, రూ-తుస్సె. తొవరః చూ, సురాష్ట్రజము. 2.

తుస్సు. వై. విశే. 1. అధమము: చూ, హీనము. 1; వా. వి. 2. ఆపానవాయువు విడుచుట యందలి ధ్వన్యనుకరణము. "తుస్సుపిత్తు": చూ, హుహూహూ; 3. టపాకాయ, సిసింద్రీ చిచ్చుబుడ్డిలోనగునవి పేలకను, సరిగా కాలకను చీఁదుట లోనగువానియందలి ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూహూ.

తుస్సుపెంజెర. ద్వ. వి. పెంజెరభేదము. ఒక రకము కొండచిలువ (చూ, పెంజెర): చూ, సర్పము. [ద్వి. 4.

తుస్సె. దే. విశే: చూ, రూ-తుస్సి. ఆం, భా.

తుహినకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చలివెలుఁగు: చూ, హిమాంశువు. [హిమము.

తుహినము. సం. వి. అ. న. మంచు: చూ,

తుళువము. ఆం. దేశములుఏఁబదియాఱింటిలో నొకటి: చూ, దేశము.

తూ

తూ. దే. వి. 1. తూపాడుచేటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హుహూ హుహూ; వా. 2.బాలబాలికలయొక్క ఆటలయందలిఒట్టు."తూ నాబొడ్డుకుతూ" (తూతూఅనియు)

తూఁగాడు. దే. అ. క్రి. (తూఁగి + ఆడు) 1:చూ, సలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ 344; 2: చూ, వ్రేలాడు.

తూఁగియాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తూఁగు. దే. వి. 1. నిద్ర: చూ, స్వప్నము. 2; 2. కూరుకుపాటు: చూ, ప్రమీల; అ. క్రి. 3. ఊఁగు: చూ, వ్రేలాడు; 4. కూరుకు: చూ, నిద్రించు; 5. రూ-తూఁగాడు-తూఁగియాడు, తూలు-రూ-తూలియాడు: చూ, సలించు; 6. తూనికపడు; 7. నడచు: చూ, వెళ్ళు. 3.

తూఁగుటుయ్యాల. ద్వ. వి. తూఁగుమంచము. కళా. 2, ఆ. 17: చూ, పాలకి.

తూఁగుపలక. ద్వ. వి. తాఁపివాఁడు గోడల మట్టముచూచుటకై జాయివ్రేలఁగట్టిన నిడుపాటుపలక.

తూఁగుమంచము. ద్వ. వి: చూ,తూఁగుటుయ్యాల.

తూఁచు. దే. ప్రే.తూఁగఁజేయు.దడకట్టు.

తూఁట. దే. వి. 1. రూ-తుంట. ఖండము: చూ, శకలము. 4; వై. విశే.2.=దుష్ట. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తూఁటకట్టె. వా. వి. గడ్డిని జడగానల్లి నిప్పు ముట్టించెడుకట్టె. [వ్రిక్కి-వాఱు.

తూఁటకట్టు. దే. అ. క్రి. కోఁతపడు: చూ,

తూఁటరి. వై. విశే. (తూఁట + అరి)=మంద. దుష్టుఁడు. రూ-తూఁడరి. భాగ. 6, స్కం. 182: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

తూఁటాడు. దే. స. క్రి. (తూఁటు + ఆడు): చూ, వేధించు. జై. 7, ఆ. 4.

తూఁటి. దే. వి.నళి,తుంటికూర:చూ, శైవలము.

తూఁటికూర. ద్వ. వి.—పై.—(దేశ్యమనిశ.×)

తూఁటిగాసపు తేజిగలబోటి. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. ఆం, భా. ప్ర. 42.

తూఁటు. దే. వి. రూ-తూఁతు. 1. కనుమ. ఆం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1; 2. చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1.

తూఁటుకట్టు. దే. అ. క్రి. తూఁటుపడు, తూఁటుపోవు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 131: చూ, తొఁటలువాఱు.

తూఁడరి. వై. విణ=శుంఠ: చూ, రూ-తూఁటరి.

తూఁడు దే. వి. తామరపువ్వులోనగువానివేరు, బిసము. విజ. 1, అ. 199: చూ, పద్మము.1.

*తూఁడుదిండి. దే.వి.(తూఁడు + తిండి) తెలిపిట్ట. అచ్చ. యు, కాం. 30: చూ, హంస. 1.

తూఁడునూలునారి. అం. మన్మథుని మూఁడవది యగు వింటియొక్క-నారి. (దీనిబాణములు.- మంకెన, అసోక, మల్లెపూలు.) వేం. ఆం. 9: చూ, మౌర్వి. 1. (చూ, బాణము. 1.) (చూ, మన్మథబాణములు) [వేం. ఆం. 8.

తూఁడువిల్తుఁడు. దే. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తూఁతకొమ్ము. దే. వి. మురళి, వంశనాళవాద్యము: చూ, వీణె. (తూఁతూబాకా అనియు)

తూఁతూబాకా. వా. వి.—పై.—

తూకము. దే. వి. రూ-తూకు. 1. పూనిక. జై. 7, ఆ. 40:చూ, యత్నము; అం.2. నాట్యములోని పదునాలుగు అంగములలో తుకయనునది ఒకానొకయంగము: (చూ, నాటకము. 1.)

తూకు. దే. వి.—పై.—

తూకొను. దే. అ.క్రి.(తూకు + కొను)1.పూను: చూ, యత్నించు; 2. ప్రవేశించు. ఆం, భా. తృ. 122: చూ, సోఁకు. 4.

తూణము. సం. వి. అ.పుం.=దొన. రూ-తూణి-తూణీరము. అమ్ములపొది (ఇది అ. స్త్రీ. గాను, ఈ. స్త్రీ. గానుగలదు):చూ, బాణము. 1.

తూణీరము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

తూదము. సం. వి. అ. పుం. గంగరావి*: చూ, రావి. [మిడి*: చూ, మామిడి.

తూదసస్యకము. సం. వి. అ. పుం. పోఁకమా

తూనరతుక్కము. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూనిక. దే. వి: చూ, తులామానము. (రూ-తూనికె)

తూనికకోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనికవేయు. దే. స. క్రి: చూ, తూఁచు.

తూనికె. దే. వి: చూ, రూ-తూనిక.

తూనికోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనిఁగ. దే. వి. పతంగిక. రూ-తూనీఁగ: చూ, మక్షిక.

తూనీఁగ. దే. వి.—పై.—

తూనీఁగతానిగ. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూనుకోల. దే. వి: చూ, రూ-తునికోల.

తూనెకొట్లాట. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

తూపరము. దే. వి. 1. చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కనుమ. ఆం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1.

తూపరాణ. దే. వి. (రూ-తూపరాణి-తూపరాణము)తూము,నీళ్ళుబయటికివచ్చెతూము: చూ, తూము. 2.

తూపరాణము. దే. వి. 1. —పై.—;2. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1.

తూపరాణి. దే. వి: చూ, రూ-తూపరాణ.

తూపి. వై. వి.=స్తూప. గుడిలో మూలవిగ్రహము ఉండెడుచోటికి మీఁద విమానమువలె ఎత్తుగా కట్టిన కట్టడము.

తూపు. దే. వి. అమ్ము: చూ, బాణము. 1.

తూపురాసి. ద్వ. వి: చూ, తూము. 2.

తూపురిక్క. ద్వ. వి. శ్రవణనక్షత్రము, శరవేల్పురిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

తూపురాపురిక్కు. ద్వ. వి. చూ, తూపురిక్కు.
తూపురిక్కునెల. ద్వ. వి. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1.
తూపొడుచు దే. స. క్రి: ఉమియు, క్రాయు.
తూబరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తుబరము. కాలమున కొమ్ములు మొలవని యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.
తూబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-తుబరుఁడు. 1. పేడిమూతివాఁడు, ప్రాయమున గడ్డము మీసము రాని మగవాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు; 2. అంతఃపుర కావలివాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
తూము. వై. వి. 1.=తుంబికా. బండిచక్రము నడిమిరంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. నీళ్లు బయటికి వచ్చునట్లు కట్టినకట్టడము. వసు 5, ఆ. 17: చూ, మరిగొమ్ము; 3. నాలుగు కుంచెములకొలఁది: చూ, ప్రస్థము, 4. నూఁది చెవి: చూ, రంధ్రము. 1; 5. నగలమోపు నందలి రంధ్రము: చూ, రంధ్రము. 1; 6. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; వా. 7. పంట కాలువకు ప్రక్కను చేర్చివేసెడికుండతూర. "కుండతూము":- చూ, తూర. 4. (చూ, మరిగొమ్ము.)
తూర. దే. వి. 1. వానబొట్టు: చూ, వాన. 1; 2. తుంపర: చూ, సీకరము; 3. రూ-తూల. పండుచేఁప:చూ, మత్స్యము. 1; వా. వి. 4: చూ, తూము. 7. "కుండతూర, తాటితూర." మొ.
తూరజల్లు. ద్వ. వి. ధారావర్షము:చూ, వాన.1.
తూరనగోలలు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
తూరనడుక్కు. దే. వి. —వై.—
తూరనతుంకములు. దే. వి. బ. —వై.—
తూరి. దే. వి. తడవ, ఆవృత్తి (ఇదివీకాద్యర్థక శబ్ద పూర్వకముగానే ప్రయోగింపఁబడును. ఉదా "ఒకతూరి-ఈతూరి"): చూ, సారి.2.
తూరు. దే. వి. 1. తుచ్ఛధాన్యము: చూ, ధాన్యము; అ. క్రి. 2. సన్నగాతూరపడు.
తూరుపాఱు. దే. వి. 1. ఒకానొకగాలి. రూ-తూర్పాఱు, తూర్పిడి: చూ, వాయువు; 2. తుచ్ఛధాన్యోత్క్షేపణము: తూరుపాఱఁ బట్టుట.
తూరుపాఱఁబట్టుట. జా. 1. ధాన్యము తూరు (అనఁగాఁబొల్లు) గాలిలోనెగురునట్లు పట్టుట; 2. ఎగురఁగొట్టుట; 3. తేలికచేయుట. "నాలుక తుదిపలుకులైననూరక తూరుపాఱఁ బట్టుచున్నాఁడవు."(ధర్మజరాజనూయము)
తూరుపాఱఁబట్టు. దే. స. క్రి. (తూరు + పాఱు + పట్టు) రూ-తూర్పాఱఁబట్టు. గల్లపొట్టు లోనగునవి యెగిరిపోవునట్లుగా చేట లోనగువానితో ధాన్యములోనగు వానిని పైకెత్తి క్రిందుగాఁబోయు.
తూరుపు. దే. వి: చూ, రూ-తూర్పు.
తూరుపుఁగొండ. ద్వ. వి. ఉదయాద్రి: చూ, పర్వతము.
తూరుపుదణి. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. ఆం, భా. వ. 46: చూ, వేలుపుఱేఁడు.
తూరుపుఱేఁడు. దే. వి.—వై.—
తూరుపెత్తు. దే. వి. (తూరుపు + ఎత్తు) రూ-తూర్పెత్తు. 1: చూ, ఎగరఁబోఁత; స. క్రి. రూ-తూర్పెత్తు. 2. ధాన్యాదికమును ఎత్తి తూర్పుగాలికివిడుచు; 3.ఏదేని గాలివాటముగాఎత్తివిడుచు; 4. వెండ్రుకలు పాయఁదీసి అడ్డముగా మీఁదికెత్తిపట్టు. పాండు. 3, ఆ. 30.
తూర్చు. దే. ప్రే. రూ-దూర్చు. గ్రుచ్చు. వై. 4, ఆ. 81: చూ, రూ-తూఱుచు.
తూర్ణము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. త్వరితము: చూ, వేగము. 3; విణ. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3.

తూర్పాఱు. దే. వి: చూ, రూ-తూరుపాఱు. 1.
తూర్పాఱంబట్టు. దే. స. క్రి: చూ,రూ-తూరు పాఱంబట్టు.
తూర్పిడి. దే. వి: చూ, తూరుపాఱు. 1.
తూర్పు. దే. వి. (రూ- తూరుపు-తూఱుపు.) 1. ప్రాగ్దిశ: చూ, హరిత్తు; అం. 2. దిశలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు; 3. దిశలు పదింటిలో నొకటి: చూ, దిశలు; 4. దిక్కులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు.
తూర్పెత్తు. దే.స.క్రి:చూ, రూ-తూరుపెత్తు.
తూర్యగంజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ద్రగడమను వాద్యము: చూ, వీణె.
తూర్యత్రియకాలలము. అం. సుగుణములు ఇరువదెనిమిదింటిలో నొకటి:చూ, సుగుణములు.
తూర్యము. సం. వి. అ. న. 1. వాద్యము: చూ, వీణె; పుం. న. 2. వాద్యపుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
తూఱంబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తూఱన్ + పడు) తూఱు, ప్రవేశించు. నిర్వ. 4, ఆ. 76: చూ, సోఁకు. 4. [2, ఆ. 398.
తూఱు. దే. అ. క్రి.—పై— భార. భీష్మ.
తూఱుచు. దే. ప్రే. తూఱఁజేయు: గుచ్చు, తూర్చు-రూ-దూర్చు. (ఎక్కించుఅనియు.)
తూఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-తూరుపు-తూర్పు.
తూల. దే. వి. తూర. పండుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
తూలఁబాటు. దే. అ. క్రి. (తూలన్ + పాటు) 1. తూలు, చలించు: చూ, సలించు, 2. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5.
తూలకంటకము. సం. వి. అ. పుం. గొబ్బి*: చూ, మొగబీర.
తూలకార్ముకము. సం. వి. అ. న. దూదియేకు విల్లు, పింజనము: చూ, బాణము. 1.

తూలనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,దూదిచెట్టు.
తూలనాళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై—
తూలపోవు. మి. అ. క్రి. (తూలము + పోవు) చిన్నవోవు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 259: చూ, విన్నవోవు. (ప్రే. తూలపుచ్చు. భార. ఉద్యో. 3. ఆ. 298.)
తూలము. సం. వి. అ. న. 1. గంగరావి*:చూ, రావి; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; పుం, న. 3.=దూది. విత్తులుతీసినప్రత్తి, పిచువు: చూ, ప్రత్తి.
తూలాడు. దే. అ. క్రి. (తూలి + ఆడు) రూ-తూలియాడు-తూలు. చలించు. భార. విరా. 5, ఆ. 184: చూ, సలించు.
తూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తూలిక: చూ, ఈక. 1; దే. వి. (1.) (తూల + ఇ) చేఁపలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతివాఁడు: చూ, వలకాఁడు; (2.) తూలికాఁడు. మేఁకలనుబట్టి జీవించెడి యొకానొకజాతి వాఁడు.
తూలిక. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిన్నయీఁక: చూ, ఈక. 1; 2. వ్రాసెడుకలము:చూ, లేఖిని; 3. (చిత్రమువ్రాసెడు) వాగగ, జాలిని: చూ, వాగఱ; వా. 4.=తూలిక: చూ, తూలిక. (1); నై. వి.=తూలిక. (1) మాల్యగ్రంధి. ఆం. పదా. 4.39: చూ, పూవులపొట్లము.
తూలికాఁడు. దే. వి: చూ, తూలి. (1), (2).
తూలించు. దే. స. క్రి. చంపు. సాంబ. మా, 32: చూ, సంహరించు. [నై. 7, ఆ. 92.
తూలియాడు. దే.అ. క్రి: చూ, రూ-తూలాడు.
తూలు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2. అపసరిల్లు: చూ, విరియు. 5; 3. ఉపశమిల్లు. అం, భా. తృ. 87: చూ, సుక్కు. 4.

తూలుచు. దే. క్రి. రూ-తూల్చు. 1. చలింపఁజేయు; 2. తొలఁగించు. సా. 1, ఆ. 101.

తూలుమాటలు. వా. వి. తిట్లు, బండబూతులు, కుచ్ఛితపుతిట్లు.

తూల్చు. దే. క్రి: చూ, రూ-తూలుచు.

తూవర: చూ, రూ-తువర.

తూవరము. వై. వి.—పై—(సం.అనికొందఱు)

తూషణము. అం. ముఖరతులు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, ముఖరతులు.

తూష్ణీమ్. సం. అవ్య. మౌనమందు వర్తించును, తూష్ణీకామ్: చూ, మౌనము.

తూష్ణీంశీలుఁడు. సం. విశ. మాటలాడక ఊరకుండువాఁడు. రూ-తూష్ణీకుఁడు.

తూష్ణీకామ్. సం. అవ్య: చూ, తూష్ణీమ్.

తూష్ణీకుఁడు. సం. విశ: చూ, తూష్ణీంశీలుఁడు.

తూస్తము. సం. వి. అ. న. దుష్కృతము: చూ, పాపము.

తృ

తృటము. సం. వి. అ. పుం.=చిటిక. తృటి: చూ, స్వరము. 2.

తృటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1.=చిటిక.—పై.—; ఈ. స్త్రీ. 2. చిన్నయేలకి*: చూ, పత్రేల.

తృట్టు. సం. వి. ష. స్త్రీ. 1. రూ-తృషము_తర్షము. దప్పి. పాండు. 5, ఆ. 179: చూ, పిపాస; 2. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

తృణకుటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పూరిగుడిసె: చూ, సదనము. 1. [చూ, వేణువు.

తృణకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. వెదురు*:

తృణగండము. సం. వి. అ. పుం. ఉచ్చింగటుఁడను చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

తృణగ్రాహి. సం. వి: న్. పుం. పచ్చ, మరకతము: చూ, రత్నము. 1.(చూ,తృణమణి.2.)

తృణజలూక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జెలగవలెనుండి గడ్డిలో తిరుగు పురుగు: చూ, పురుగు.

తృణజలూకన్యాయము. పా. గడ్డిపైపురుగు మూతికి సమీపమందు రెండుకాళ్లును వెనుకవైపున చివర రెండుకాళ్లును గలది. అదివెనుక కాళ్లతో నిలఁబడి ముందునిలుచేటకాధారము చూచుకొనిముందుకాళ్లనక్కడబెట్టి తరువాత వెనుకకాళ్లు తీయుననురీతి.

తృణత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తృణభావము; 2. (రూ-తృణిత-త్రిణత) విల్లు: చూ, బాణము. 1. [మేటి.

తృణతతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గడ్డిమేటి: చూ,

తృణద్రుమములు. సం. వి.అ.పుం.బ. తాటి, కొబ్బరి, ఈఁత, ఖర్జూరము మొ.

తృణధాన్యము. సం. వి. అ. న. 1. విత్తక పండెడు గునుకు నివ్వరిదూసరిలోనగునవి:చూ, ధాన్యము; వా. 2. గడ్డిజాతి సస్యములు-వరి, జొన్న, గోధుమలోనగునవి.

తృణధ్వజుఁ. సం. వి. హ. పుం. బడబాగ్ని, కాకధ్వజము: చూ, వహ్ని. 1.

తృణధ్వజము. సం. వి. అ. పుం. వెదురు*:చూ, వేణువు. [చూ, అశ్వత్థవృక్షము.

తృణనింబము. సం. వి. అ. పుం. నేపాళవేము*:

తృణపంచమూలము. అం. వరి, దర్భ, గనపదంటు, చెఱుకు, కామంచిగడ్డి (5) (పిత్తజ్వరము, దాహము, రక్తపిత్తము, మూత్రకృఛ్రము వీనిని హరించును)

తృణపుష్పిక. సం. వి. ఆ.స్త్రీ.కొండయల్లము*: చూ, శృంగబేరము.

తృణపూలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గడ్డిబొమ్మ, చంచ: చూ, బింబము. 3.

తృణమణి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. నీలము:చూ, రత్నము. 1; పా. 2. తృణగ్రాహి(అంబర్), ఉన్నిగుడ్డతో రాచిన గడ్డిపోఁచలు మొదలగువాని నాకర్షించు వస్తువు.

తృణమత్కుణుఁడు. సం. విశ. జూదములో జమానతు ఇచ్చువాఁడు: చూ, లగ్నకుఁడు.

తృణము. సం. వి. అ. న. 1. (కిక్కిసలోనగు) గడ్డి: అంబరీషము, అర్జునము, ఆళు, బుళము, కక్షము, కచపము, కచ్ఛరుహా, క్షేత్రియము, గవాదనము, ఘాసము, తృణము (తె. ప).—కవను, కసవు, గడ్డి, గవతము, గాదము, చెత్త, పిల్లు-పులు-రూ-పుల్లు, పూరి: (చూ, హరిత.1.)
తృణవిశేషములు.-ఊర్ధ్వమూలము, బుషిశస్త్రము, కుందరము, ఖుంజ, ఖుగ్గడము, ఖగచ్ఛదము, జయ, తాండవము, వారుణి. (తె.ప)-ఊలస, ఊదర, కాండ్రి, గాబ, గాబము, గునుకు, గొలివె, గోళ్లగొండి, దూసరి, నాలికచేలు, నెండ్రి, బరపట, బూరగడ్డి, వంచేబిదియ, వెట్టిచెఱకు; అంటిరింతగడ్డికి.—(తె. ప.)—అంటిస-అంటిరింత, చిగిరింత; అడవికిక్కిసకు.—దేవనాళము. (తె. ప.)-అడవికిక్కిస; అడవిగెనసునకు.-పిండాంశుకము, పిండాలువు. (తె. ప).—అడవిగెనసు; అవురుకసవునకు.—కుమారము, వీరణము, వీరతరము, వీరతృణము. (తె. ప.)—అగురు-అవురు-ఔరు; అశ్వలాయనదర్భకు.—అశ్వలాయకము, అశ్వవాలకము, కాశ, కాశగర్భము, కాశము, శరము; ఉప్పుగడ్డికి.—(తె. ప).—కాను, కారె; కాకి చెఱకునకు (కుందుఱెల్లు).—ఇంద్రము, ఇక్ష్వారిక-రూ-ఇక్ష్వాలిక, కాండేక్షువు, కాకేక్షువు, కాశము, కాశేక్షువు, ఖరచ్ఛదము, గుంద్రి, గుంద్రము, గుచ్ఛపుష్పిక, తేజనకము, ముంజము, ముంజేక్షువు, వాయసేక్షుకము, వాయసేక్షువు, శరము, శ్వేతచామరకము. (తె. ప).-కాకిచెఱకు, కాకిఱెల్లు, కుందుఱెల్లు, పానిక, ఱెల్లు; ఱెల్లుకు.-కటుకము, కాండకాండకము, చామరపుష్పము, ఇణము.(తె.ప).-కనపపులు, కనుము, రెల్ల-రెల్లు-ఱెల్లు; పెద్దఱెల్లుకు.—ఖడ్గటము, బృహత్కాశము; ఱెల్లుగడ్డికి.—ఇక్షుగంధ, కాశము, పోటగళము, బల్బజము; కామంచికి.—కత్తృణము-రూ-కాత్తృణము, కాకధాతువు, కాకమాలి, కాకమాచి, కామంచిక, గంధకతృణము, గుడఫల, చపలము, ఛత్రి, ఛత్రాతిఛత్రము, జలనాభము, జాత్యంభము, దేవగంధిక, దేవజగ్ధకము, దేవజగ్ధము, దేవజగ్ధిక, ధ్యామకము, ధ్యామయము, పౌరము, బిందుచిత్రము, రౌహిషము, వాయసి, సౌగన్ధికము. (తె.ప).—కామంచి-కావంచి; గుడ్డికామంచికి.—అతిఛత్రి-అతిఛత్రము, ఆతపత్రము, గుహ్యము, చుకనాశనము, ఛత్రి, ఛత్రాతిఛత్రము, తృణరాజము, పలఘ్నము-పాలఘ్నము, బీజకము, భూస్తృణము, మాలాతృణకము, రౌహిషము. (తె. ప).—గుడ్డికామంచి-గుడ్డికామంచి, గొడుగుగడ్డి; కిక్కిసకసవునకు (కోవివంటితృణము).—ధమనము, నడము-నలము-నళము-నళ-నళిక-నాళిక, నడ్య, పోటగళము, మృదుపుష్పము, శూన్యమధ్యము. (తె. ప).—కిక్కిసకసవు, కోవిలుకసవు, గనుపదంటు; కుశదర్భకు.—కర్మమూలము, కుతపము, కుథము, కుశము, కూర్చ, క్షురపత్రము, దర్భ, పవిత్రము. (తె.ప).—కొస్సె, దబ్బ; గండదూర్వకు.—కలాయ, గండదూర్వ, గండాలి, గ్రంథిపర్ణి, శకులాక్షి; గడ్డిదుబ్బునకు.(తృణస్తంభము)—కాండము, గుచ్ఛము, గుత్సము, (తె. ప)—కరుగు, కరువు, గంట, గంటకట్టి, దుబ్బు, పైరుదుబ్బు, పొట్టకట్టి (మా, పొట్టకట్టి); గడ్డిపరకకు.-(సం.ప).-త్రిసకము; గఱికకు-అనంత, అమర, గుణ, దూర్వ, భార్గవి, రసాల, లత, శతపర్వక, సహస్రవీర్య, హరిత-హరిత్తు. (తె. ప).—గరిమిడి, గఱికె; నల్లగఱికకు.-శష్పము, శాంభవి. (తె.ప).—

నల్లగఱిక; తెల్లగఱికకు. (శ్వేతదూర్వ):—
అనంతసముద్భవ, గండాలి, గోలోమి, శకు
లాక్షకము, శతవీర్య, సహస్రవీర్య, సిత
(తె. ప.) :—తెల్లగఱిక ; తీఁగెగఱికకు:—
గండాలి, తీవ్రి, శకులాక్షకము. (తె. ప.)-
తీఁగగఱిక – తీఁగెగఱిక, నిడుపుగఱిక; గిం
జెలేనివరిపోచెకు:—కిర్మి, రులాలము. (తె.ప.)
మోడు;గుండ్రిమూలాతృణమునకు:—వీరక.
గుంద్రమూల; గుచ్ఛబంధా తృణమునకు.—
అళయు, గుండాల, గుండాసిని, గుచ్ఛబంధ,
గుచ్ఛభద్ర, గుచ్ఛమూలిక;గోమూత్రికాతృణ
మునకు:—కృష్ణభూమిజ,గోమూత్రిక;చణిక
తృణమునకు:—గోదుగ్ధిక, చణిక; చించోట
కమనుగడ్డికి:—క్రొంచాదనము, చించోట
కము; చిప్పగడ్డికి:— కేశి, గుహ్యబీజము,
గోమయప్రియము, భూతకేశి, భూతికము,
భూతృణము– భూస్తృణము, మాలాతృణము.
(తె.ప.):—చిప్ప, చిప్పకసవు, చిప్పగడ్డి,
చిప్పర; జరడీతృణమునకు:— గర్మోటిక,
జరడి; జలతృణవిశేషమునకు: చూ, శైవల
ము; జెమ్మునకు :—(తె. ప.).— జెంబు–
జెమ్ము; తుంగగడ్డికి:— అంత్యము, అబ్ద
ము, కర్ణపూరము, కర్తనము, కలాపిని,
కాండగుండము, తోయదము, నాగరముస్త.
(తె. ప.):—తుంగ; గుండ్రతుంగకు:—
గుండము, గుండాల, గుండాసిని, చలదళము,
జలాశ్రియము, దీర్ఘరాజము, మూలపత్రిము;
(తె. ప.):—గుండతుంగ– గుండ్రితుంగ,
గుండ్రా; తుంగముస్తెకు:—అబ్దము, కశే
రువు, కుతరము, కురువిందము (పచ్చతుంగ
ముస్తె, భద్రిముస్తకము, వటుప్రముస్తె,
కోలతుంగముస్తె, తుంగముస్తె లోనగువా
నియొక్క పర్యాయపదములు "ముస్తకము"
అనుపదముకడఁ జూచికొనవలెను); పర్పా
టకమునకు:-కవచము, తృణాఖ్యము. (తె.
ప.):—పర్పాటకము; పశ్వాదులకసవునకు.
(లేఁతకసవు):— ఘాసము, బాలతృణము,
యవసము; పొల్లుకసవునకు:— కడంగరము,
బుసము– బుషము. (తె. ప.) :— పొల్లు
గడ్డి; పూచికకు: —(తె. ప.):—పూచి–
పూచిక, పూఁచకామంచి; మొదవుగడ్డికి:—
అనుమత, ఇక్ష్వాలిక– ఇష్వాలిక, బల్బజము.
(తె.ప.):—బొద, మొదవ–మొదువు, మోద
యము; పానుఁగునకు:–(తె .ప.):–పొణుకు
గడ్డి, పానుఁగు; మూఁడంచులతుంగకు:—
(తె. ప.):— ముయ్యంచుతుంగ; యావనాల
శరమునకు —ఖరపత్రము,యావనాలశరము;
రక్తతృణమునకు:—(తె ప.):–చెంగలి;లఘు
తృణమునకు :— ఖడము; వాసనగడ్డికి:—
కరేందుకము,కర్పూరతృణము,గంధతృణము,
భూతికము, భూతృణము, భూస్తృణము.
(తె. ప.):—వాసనగడ్డి; వృత్తతృణమునకు:–
గుచ్ఛము; శిల్పికాదితృణవిశేషమునకు:–క్షే
త్రజ,గోమూత్రిక, చణిక, శిల్పిక; సూకతృ
ణమునకు:-కనిష్ఠకము.(ఇందలివిశేషములకును
మిగతవిశేషములకునుగలపర్యాయపదాదులకు
"హరిత.1." చూడుము); 2. చామలోనగు
పైరు: చూ, సస్యము. 1.

తృణరజ్జున్యాయము. పా. బలములేనిగడిపరకలు
పోఁగుఁజేసి త్రాడల్లి యేనుఁగునైనం గట్ట
వచ్చుననురీతి.

తృణరాజము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాటిచెట్టు:
చూ, శ్రీతాళము; 2. గిఱకతాటిచెట్టు:
చూ, హింతాళము; 3. కొబ్బరి*: చూ,
నారికేళము.

తృణపీరుదాఢ్యము. అం. అశ్వసంచారమార్గముల
లో నొకటి:చూ, అశ్వసంచారమార్గములు.

తృణశూన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-తృణశూన్యము. తృణశూల్య-తృణశూల్యము. మల్లె*: చూ, హసంతి. 2.
తృణశూన్యము సం. వి. అ. న. 1.—పై.— (ఆకారాంత స్త్రీలింగమును అగును); అ. పుం, న, ఆ. స్త్రీ. 2. మొగలిపండు: చూ, మొగలి; విశే. 3. తృణములేనిది.
తృణశూల్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-తృణశూన్య.*
తృణశూల్యము: చూ, రూ-తృణశూన్యము. 1—2—3.
తృణషట్పదము. సం. వి. అ. పుం. కందిరీఁగ: చూ, మక్షిక. [రంభ. 2.
తృణసార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి*: చూ,
తృణహర్మ్యము. సం. వి. అ. న. గడ్డిమేడ, మఠుటము: చూ, సదనము. 1.
తృణిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-తృణత.
తృణీకరించు. సం. స. క్రి. అలక్ష్యముచేయు.
తృణ్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గడ్డిమోపు: చూ, మోపు. 5.
తృతీయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=తదియ- రూ-తద్దె. మూఁడవతిథి: చూ, తిథులు, తిథి.
తృతీయకము. అం. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.
తృతీయప్రకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ-తృతీయాప్రకృతి. నపుంసకుఁడు, పేడి: చూ, సోఁబిదల్లుఁడు.
తృతీయము. సం. స. 1. మూఁడవది; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు పండ్రెండింటిలో నొకటి (ధైర్యము, సోదరుఁడు, యుద్ధము, పాత్ర, ఆభరణము, కంఠము, భటులు, శాంతము, మిత్రులు, ఉపాయము, ఆయువు, సహజము, భ్రాతృ, విక్రమము): చూ, లగ్నకారకత్వములు; 3. పక్షమందుమూఁడవతిథి: చూ, తృతీయ.
తృతీయాకృతము స. విశే. మూఁడుసార్లు దున్నినది (నేల): చూ, భూమి. 1.
తృతీయాతిరాత్రము. అం. క్రతుచతుష్టయము నం దొకటి: చూ, క్రతుచతుష్టయము.
తృతీయాప్రకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, రూ-తృతీయప్రకృతి.
తృతీయావిభక్తి. అం. కర్తృ, కరణ, హేతు, ప్రకృతి, గోత్ర, గ్రహ్యాదులకుండేకయగు. మూఁడవవిభక్తి-ప్రత్యయములు.— చేత-చే, తోడ-తో: చూ, విభక్తులు.
తృప్తము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పురోడాశము. 1-2-3; విశే. 4. తృప్తిపొందినది. [త్యాసు.
తృప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=తనివి: చూ, సౌహి
తృప్తిపడు. మి. అ. క్రి. (తె. ప.).— ఆదట వోవు, ఆపోవు, తనియు, తనివోవు, తనిసను, తనుపారు, తుప్పటిల్లు.
తృప్తుఁడు. సం. విశే. తనివినొందినవాఁడు.
తృఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-త్రిఫల.
తృష. సం. వి. ఆ. ష్. స్త్రీ. 1. దప్పి: చూ, పిపాస; 2. కోరిక: చూ, వాంఛ.
తృషితుఁడు. సం. విశే. 1. దప్పిఁగొన్నవాఁడు: చూ, సతృట్టు; 2. ఇచ్ఛఁగొన్నవాఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2.
తృష్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, తృష. 1—2; అం. 3. షడూర్ములలో నొకటి. (చూ, రసనా మలము): చూ, ఊర్ములు.
తృష్ణక్కు. సం. విశే. జ్: చూ, తృషితుఁడు.
తృష్ణాఘ్నము. సం. వి. అ. పుం. పర్పాటక మనుగడ్డి: చూ, తృణము. 1.

తె

తెంకాయ. దే. వి: చూ, రూ-టెంకాయ. [ట్టు.
తెంకాయచెట్టు. దే. వి: చూ, రూ-టెంకాయచె

తెంకి. దే. వి. రూ-తెంకి. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము 1. (దేవళము అనికొందఱు)

తెంచు. దే. ప్రే. తెగఁజేయు: రూ-త్రెంచు. తెంపు-త్రెంపు.

తెండు. దే. అ. క్రి. 1. పరుండు: చూ, శయనించు; వా. 2. తీసికొనిరండు. "ఆపండు తెండు."

తెందెప్పలు. దే. విణ. బ.(తెప్పలు + తెప్పలు) రూ-తెందేపలు. దరిలేనిది. సా. 1, ఆ. 67: చూ, అపారము.

తెందేపలు. దే. విణ. బ.—పై—

తెంపరి. దే.విణ. (తెంపు + అరి) 1. తెగువదారి: చూ, సాహసికుఁడు; 2. శూరుఁడు. జై. 2, ఆ. 46: చూ, హంవీరుఁడు.2.

తెంపి. దే. వి. 1. అనాధ: చూ, విధవ; 2. తెగువ: చూ, సాహసము; 3. తెగుట: తెంపు. భార. విరా. 5, ఆ. 61.

తెంపు. దే. వి. 1. తెగువ: చూ, సాహసము; 2. తెగుట: చూ, తెంపి. 3; ప్రే. 3: చూ, రూ-తెంచు.

తెకతెక. దే. వి. ఉడుకుట, క్రాఁగుట, ఎగయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. రామా. 5, ఆ. 22: చూ, హళాహళా.

తెకతేర. దే. విణ. (తేర + తేర) 1. బొత్తిగా సంబంధములేనిది. పా. 4, ఆ. 58; క్రి. విణ. 2. మిక్కిలివ్యగ్రము. కళా. 3, ఆ. 191: చూ, వ్యాహతము. 2.

తెక్కరము. దే. వి. అగ్గలిక: చూ, విలాసము.

తెక్కలి. వై. వి. 1.=తస్కర. చౌర్యము: చూ, ముచ్చిలి; 2. మోసము. భార. శల్య. 2, ఆ. 401: చూ, వంచన; 3. ఏమరిక: చూ, ప్రమాదము: విణ. 4. మోసముచేయునది. భాగ. 6, స్కం. 352: చూ, వంచన.

తెక్కలికాఁడు. వ్య. వి. 1. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; విణ. 2: చూ, వంచకుఁడు. భార. స్త్రీ. 2, ఆ. 137.

తెక్కలిపాటు. వై. వి. ఆపద.భాగ. 6, స్కం. 349: చూ, ఆపత్తు.

తెక్కు. దే. వి. 1. పసుచేఁదనపు టెక్కు: రూ-టక్కు- టిక్కు- టెక్కు- టెక్కువ- తెక్కెర, నిక్కు; 2. అగ్గలిక. పా. 5, ఆ. 10: చూ, విలాసము.

తెగ. దే. క. 1. రూ-తెవ. గుంపు. అచ్చ. యు, కాం. 233; చూ, సమూహము; 2. జాతీయసమూహము: చూ, సమూహము; 3. పక్షము. ఉ, రా. 6, ఆ. 99: చూ, ప్రక్క. 2; 4 (ఎక్కుపెట్టిన) అల్లెత్రాడు. ఉ,హరి.3,ఆ 53:చూ,మౌర్వి.1;5. జ్యాకృష్టి, ఎక్కుపెట్టుట; 6. రీతి: చూ, విధము. 1; 7. దీర్ఘము:చూ, పొడవు. 2; ద్రి. 8. నిశ్శేషముగా; 9. ఖండితముగా. "తెగనాడవలదు సభలను."

తెగఁగొట్టు. దే. స. క్రి. (తెగన్ + కొట్టు) 1. నఱుకు: చూ, ఖండించు: వా.2.మధ్యవర్తి విగానుండి స్థిరపఱచు.

తెగఁజూచు. దే. స. క్రి. (తెగన్ + చూచు) చంపు. భాగ. విరా. 1, ఆ. 324: చూ, సంహరించు.

తెగఁబడు. వ్య. అ. క్రి. (తెగన్ + పడు) తెగించు: చూ, సాహసించు.

తెగఁబాటు. దే. అ. క్రి. (తెగన్+పాటు): చూ, తెగఁబడు.

తెగచు. దే. అ. క్రి.కలఁగు:చూ, సంక్షోభించు.

తెగటాఱు. దే. అ. క్రి: (తెగటు + ఆఱు): చూ, మరణించు.భార. అర.4, ఆ. 254.

తెగటాఱుచు. దే. ప్రే. తెగటాఱఁజేయు: రూ- తెగటార్చు.

తెగటార్చు. దే. ప్రే.—పై—

తెగటార్చు. దే. వి. హింస. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, వధము.

తెగటు. దే. వి. 1. తుళ్లు, గర్వము: చూ, హంకారము; అ. క్రి. 2. (త్రుళ్లు, గర్వించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 377: చూ, హంకరించు.

తెగడ. వై. వి.=త్రిపుటా. త్రివృతా.* (దీని భేదములు.—తెల్ల తెగడ, నల్ల తెగడ. ఇదే తెల్ల తెగడ): చూ, సర్వానుభూతి. (ఆవు పాలలో ఉడికించిన శుద్ధి. విరేచనకారి.)

తెగడిక. దే. వి. రూ—తెగడు: చూ, నింద. 1.

తెగడికమానిసి. ద్వ. వి: అవగణితుడు.

తెగడు. దే. వి. 1: చూ, రూ—తెగడిక. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 313; అ. క్రి. 2. ఉపేక్షింపబడు; స. క్రి. 3. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 4. ఉపేక్షించు: అచ్చ. బాల, కాం. 112: చూ, కన్నడించు; 5. దూఱు. నిర్వ. 10, ఆ. 12: చూ, నిందించు.

తెగనీలుగుట. వా. వి. 1. చెప్పినమాట వినక పోవుట; 2. నాకేమనెడిగర్వము: చూ, హంకారము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

తెగవేయు. దే. స. క్రి. నఱకు: చూ, సెలగు.

తెగసాగుట. వా. వి: చూ, తెగనీలుగుట.

తెగించు. దే. అ. క్రి: చూ, తెగబడు.

తెగు. దే. అ. క్రి. రూ—త్రెగు-త్రెయ్యు. 1: చూ, మరణించు; 2. ఛిన్నమగు: చూ, భేదిల్లు. 2; 3. ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కలాఱు; 4. తీర్పగు. రూ—త్రెగు-(త్రెయ్యు. జై. 8, ఆ. 209; 5: చూ, తెగబడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 205. [ద్వి. 225.

తెగుట. దే. వి: చూ, మరణము. ఆం, భా.

తెగుడు. దే. వి. నఱుకుడు: చూ, విచ్ఛేదనము.2.

తెగుదల. దే. వి. 1. అంశము. నిర్వ. 9, ఆ. 53: చూ, సుద. 2; 2. క్షయము. భార. అర. 5, ఆ. 340: చూ, రత్త.

తెగుదారి. దే. విశే. (తెగువ+దారి) 1. తెంపరి: చూ, సాహసికుడు; 2. ఈవికాడు. ప్రభా. 1, ఆ. 48: చూ, దాత; 3. సాహసికుడు, సాహసికురాలు.ఉ,రా.6,ఆ. 240.

తెగుదెంపు. దే. వి. (తెగు+తెంపు) తీర్పు. జై. 8, ఆ. 210: చూ, సత్యము. 1. (తెగదెంపు అనియు వాడుక)

తెగుబడి. దే. వి. 1: చూ, తెగుడు; 2. దుక్కి: చూ, వ్యవసాయము. 2; 3. అమ్మకము: చూ, విక్రయము.

తెగులు. దే. వి. రూ—తెవులు. 1. వ్యాధి: చూ, రోగము. 1; 2. సస్యరోగము: చూ, నావి.

తెగులుగొంటు. దే. విశే. రూ—తెవులుగొంటు—తెవ్లుగొంటు. 1. వ్యాధిగ్రస్తుడు: చూ, వ్యాధితుడు; 2. వ్యాధిగ్రస్తురాలు: చూ, (స్త్రీ); 3. వ్యాధిగ్రస్తము: చూ, రోగము.1.

తెగులుగొను. దే. అ. క్రి. (తెగులు + కొను): రూ—తెవులుగొను, తెవులువడు.

తెగువ. దే. వి. 1. తెంపు: చూ, సాహసము; 2. దాతృత్వము: చూ, వితరణము.

తెగువడు. ద్వ. అ. క్రి. (తెగుడు + పడు) భేదపడు: చూ, వేఱుపడు.

తెచ్చు. దే. స. క్రి. తీసికొనివచ్చు: కొనివచ్చు. (సం. ప.):—ఆనయించు.

తెచ్చుట. వా. వి. పొందుట: (సం. వ.)—ఆనయము—రూ—ఆనేయము, ఆహరణము, ఆహారము, ఆహృతి; తద్వి:-పొందింపదగినది:-ఆనేతవ్యము.

తెచ్చువాడు. వా. వి. చూ, ఆనేత.

తెటిక. దే. వి. తెప్ప: చూ, హోడము.

తెటుకు. వా. వి. వంపు, ఎగుడు దిగుడు. "మంచేపుపట్టెలు తెటుకుగానున్నవి"; 2. తేడా, భేదము. "నీమాట తెటుకుగనున్నది."

తెట్ట. వై. వి.=ఘట్ట. పో౹్రివు: చూ, రాశి. 1.

తెట్టగిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టగిలన్+పడు) రూ- తెట్టగిలు—తెట్టగిల్లు, తెల్లవాఱు: చూ, పాల్పడు (స్వార్థమునపడు.)

తెట్ట౹్రిలు. దే. అ. క్రి —పై—

తెట్టగిల్లు దే. అ. క్రి.—పై.—

తెట్టతెన్ను. ద్వ. వి. ఘంటాపథము, సంసరణము, ఘంటలతోఁగూడిన యేనుఁగుల దారి: చూ, మార్గము. 1.

తెట్టతెరువు. ద్వ. వి. —పై.—

తెట్టి. దే. వి. (రూ—తెట్టియ- తెట్టువ-తెట్టె-తొట్టి- తొట్టువ.) 1. నీటిమీఁదిమడ్డి; 2 పెరుఁగుమీఁదితెట్టె: చూ, మీఁగడ.

తెట్టియ. వై. వి. రూ-తెట్టె. 1.—పై.—; 2. తేనెపెర, తెట్టె: చూ, మధుపటలము; 3. తృణకాష్ఠాదిభారము: రూ- తెట్టువ-తెట్టె.

తెట్టు. దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తెట్టువ. వై. వి. 1. నీటియందుగాలికొక ప్రక్కఁజేరిన తృణాదిసమూహము. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 110: చూ, రూ- తెట్టియ. 3; 2. వర్గము. ఉ, రా. 3, ఆ.78: చూ, సమూహము.

తెట్టువగట్టు. ద్వ. అ. క్రి. (తెటువ+కట్టు) నీటియందు తృణాదికము గాలికొక ప్రక్కఁజేరు. నిర్వ. I, ఆ. 51. రూ- తెట్టువలుగట్టు- తెట్టెగట్టు, తెట్టువలుగొను-తెట్టెలుగొను.

తెట్టువలుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి.—పై—

తెట్టువలుగొను. ద్వ. అ. క్రి.—పై—

తెట్టువు. దే. వి. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తెట్టె. వై. వి. 1: చూ, రూ- తెట్టియ. 1-2-3; 4. రూ- తెట్టెము. గుంపు: చూ, సమూహము.

తెట్టెము. వై. వి: చూ, రూ—తెట్టె.

తెట్టెలుగట్టు, ద్వ. అ. క్రి. (తెట్టెలు+కట్టు) పోగుకొను: చూ, రాసిపడు.

తెట్టెలుగొను. ద్వ. అ. క్రి.(తెట్టెలు+కొను) —పై—, ఉ, హరి. 3, ఆ. 27.

తెడ్డు. వై. వి. = తండువు- తండూ. రూ- త్రెడ్డు. 1. కొయ్యగరిటె: చూ, దర్వి. 1. (చూ, పాత్రము. 6.); 2. పడవతోసెడు పలక: చూ, పీలి. 2.

తెడ్డునకుఁ బాకగుణము తెలియునా. లో. ఉదా.— "ఉ. కర్తవుగావు హర్తవునుగా వభిరక్షివిగావు నీవున, త్కీర్తిధురీణ యింతకును గృష్ణుఁడె మూలము గాన పుణ్యవి, స్ఫూర్తియుఁ బాపవైకృతముఁ బూరుషుఁ బొందునె యస్వతంత్రతన్, వర్తిలుచుండుఁ దెడ్డునకు వచ్చునె పాకగుణాగుణావళుల్" (పాండురంగ మాహాత్మ్యము. 5, ఆ. 45.)

తెడ్డుమూతికొంగ. ద్వ. వి. జలపక్షివిశేషము: చూ, బకము.

తెనమణు. దే. అ. క్రి. పరుండు: చూ, శయనించు.

తెనుంగు. తెనుఁగు.వై.వి.=త్రిలింగ.రూ-తెలుఁగు. ఆంధ్రభాష. య.1, ఆ. 1: చూ, భాష. 1.

తెనుఁగువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తెలుఁగువాఁడు.

తెన్గువాఁడు. వా. వి.—పై.—

తెన్నిడి. దే. వి. రీతి: చూ, విధము. 1.

తెన్ను. దే. వి. 1. దారి: చూ, మార్గము. 1; 2. కుష్ఠము: చూ, మండలము. 3.

తెన్నుండు. దే. అ. క్రి. రూ-తొన్నుండు. పరుండు: చూ, శయనించు.

తెప్ప. దే. వి. 1. రూ-తేప-తేపిక: చూ, ఓడము; 2. రూ-తేప. పో౹్రివు. వసు. 1, ఆ. 139: చూ, రాశి. 1.

తెప్పదెరలఁగ. దే. ద్రి. క్రి. విణ అతిశీఘ్ర

ముగ: చూ, వేగము. 3.

తెప్పలఁదేలు. దే. అ.క్రి.1.(తెప్పలన్ + తేలు) 1. ఓలలాడు: చూ, తేలు. 4; ప్రే. 2. తెప్పలఁదేల్చు. కళా. 6, ఆ. 262.

తెప్పలుఁదేలుట. జా. ఓలలాడుట. "నిచ్చనిచ్చలుగ్రొత్తలై యెచ్చరించు ఖేలనంబులఁదెప్పలుఁదేలుచుండె." (కవికర్ణరసాయనము.)

తెప్పి. వా. వి. మగగుఱ్ఱి తుదనుచర్మములోపల నుండెడు ఎఱ్ఱనికండ: రూ-తొప్పి.

తెప్పిర్లు. దే. అ. క్రి. అపాయమునుండి తేలు. (రూ-తెప్పిఱిలు-తెప్పిఱిల్లు-తెప్పిలు-తేలు) ఉ, రా. 3, ఆ. 353: చూ, నేకరించు.

తెప్పిఱిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తెప్పిఱిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తెప్పిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తెప్పున. దే. ద్రి. క్రి.విణ: చూ, తెప్పదరలఁగ.

తెబక. దే. వి. 1.మొత్తము:చూ, సమూహము; వా. 2. తేరగావచ్చినసొమ్ము,లాటరీలోవచ్చినసొమ్ము.(ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)

తెమడ. దే. వి: చూ, శ్లేష్మము.

తెమలు. దే. అ. క్రి. 1. చలించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 209: చూ, సలించు; వా. 2. తెఱపిచేసికొను. [తెమల్చు

తెమలుచు. దే. ప్రే తెఱపిచేసికొను. రూ-

తెమల్చు. దే. ప్రే.—పై—

తెమ్మ. వై. వి. 1.=తేమః. చెమ్మ:చూ, పదను. 2; 2. లోష్టము, మంటిగడ్డ:చూ, భూమి.1

తెమ్ము. వా. స. క్రి: చూ, రూ-తే.

తెమ్మెర. దే. వి. (లెమ్మ + ఎర) 1. చల్లగాలి, మలయమారుతము. విజ. 3, ఆ, 40: చూ, వాయువు; 2. చిఱుగాలి, మందమారుతము: చూ, వాయువు (ఎరశబ్దమునకువృత్తియందు గాలియర్థమని తెలియవలయును.)

తెమ్మెరకొడుకు. ద్వ. వి: చూ, భీముఁడు. సాం. మా. 12.

తెమ్మెరచెలి. దే. వి. అగ్ని. సాం. దే. 12: చూ, వహ్ని. 1.

తెయితక్కలు. వా. వి. బ. 1. ఒకరకము గంతులు."తెయితక్క తెయ్య అనిఆడెను"; 2. కపటనాటకము. "నీతెయితక్కలును నీతమాషాలును నాదగ్గఱపనికిరావు."

తెర. వై. వి. 1. = తరంగ. అల. ఉ, హరి. 4, ఆ. 216: చూ, వీచి. 1; 2. మఱుఁగు చీర. భార. సౌ. 1, ఆ. 147: చూ, వస్త్రము; 3. అడ్డుపల : చూ, పల. 1; 4. తిరస్కరిణి. గండపడము: చూ, వస్త్రము; 5. తట్టి: చూ, వేఁటతెర; బ. 6: చూ, పరంపర. భార. సభా. 1, ఆ.226; 7. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము.3; వా. 8.నాటకాదులయందు క్రిందకును మీఁదకును లాగడు చిత్రవర్ణములుగల(సీను) అడ్డుపవస్త్రము; 9. తోలుబొమ్మలులోనగు ఆటలయందు బొమ్మలనాడించుట కనువుగఁగట్టిన తెల్లని బట్ట.

తెరఁగు. గే. వి. రూ- తెఱఁగు. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2. దారి: చూ, మార్గము. 1.

తెరచాఁప. ద్వ. వి. దమాను,. ఓడకొయ్యకుఁ గట్టు తంతుపటము: చూ, చాఁప. 2.(చూ, వస్త్రము)

తెరతెర వై. వి. (విడువకసాగునది) కాలుప, (పరంపర) చూ, వెల్లి. 4; వా. 2. పరంపర. "వానికిపిచ్చితెరతెరగావచ్చుచున్నది."

తెరనాటకపుజెంగాలు. మి. వి. బ:చూ, బొమ్మలాటవాండ్రు.

తెరపి. దే. వి: చూ, తెర. 7.

తెరయీఁగ. దే. వి. తూనీఁగ. ఆం, భా. ద్వి. 65: చూ, మక్షిక.

తెరలు. దే. వి. కబళము: చూ, సాపాటు.

తెరలఁబాఱు. దే. అ. క్రి (తెరలన్ + పాఱు) తొలఁగు: చూ, విరియు.(స్వార్థమునపాఱు.)

తెరలిక. దే. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తెరలు. దే. వి. 1. రూ-తెరతెర-తెర్లు. పరంపర. పాండు. 1, ఆ. 184: చూ, వెల్లి. 4; అ. క్రి. 2. తొలఁగు: చూ, విరియు. 5; 3. బయలుదేఱు. శై. 3, ఆ. 57; చూ, వెళ్ళు. 3; 4. కలఁగు. భార. కర్ణ.3,ఆ.52; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 36: చూ, సంక్షోభించు; 5. వేచ్చు. ఆం, భా. త్వ. 87: చూ, మరణించు: 6. నీళ్ళులోనగువవి కాఁగి సలసల పొంగు: రూ-తెర్లు.

తెరలుచు. దే.ప్రే. తెరలఁజేయు. రూ-తెరల్చు. భాగ. ద్వి. 4, ఆ. 147.

తెరల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

తెరలుడు. దే. వి: చూ, ప్రయాణము.

తెరవ. దే.వి. రూ-తెఱవ.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తెరవాటు. ద్వ. అ. క్రి. (తెర + పాటు) జిడ్డుదేటి తెరగట్టు (తెర=అల).

తెరవు. దే. వి. (రూ-తెరుఁగు-తెరకువ-తెరువు-తెర్వు-తెఱవు) దారి: చూ, మార్గము. 1.

తెరవేఁట. ద్వ. వి. తెరయెత్తి ఆడెడువేఁట: చూ, వేఁట. 3.

తెరవేఁటకాఁడు: ద్వ. వి. తెరయెత్తి వేఁటాడెడువేఁటకాఁడు. స్వా. 4, ఆ. 40: చూ, వేఁటకాఁడు.

తెరుకువ. దే. వి. దారి: చూ, రూ-తెరవు.

తెరువుమఱపు. దే. వి. రూ-తెఱపుమఱపు. అపస్మారము: చూ, విస్మృతి.

తెరువరి. దే. విశ. (తెరువు + అరి) దారినడచువాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.

తెరువాటీఁడు. దే. విశ. (తెరువాటు+ఈఁడు) రూ-తెరువాటుకాఁడు. దారిదొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

తెరువాటు. దే. వి. (తెరువు+ఆటు) (దొంగలు) దారికొట్టుట, అభిగ్రహణము: చూ, ముచ్చిలి.

తెరువాటుకాఁడు. దే. విశ: చూ, రూ-తెరువాటీఁడు.

తెరువు. దే. వి. దారి. ఉ, హరి. 6, ఆ. 28: చూ, రూ-తెరవు.

తెర్లు: చూ, రూ-తెరలు.

తెర్వు. దే. వి: చూ, రూ-తెరవు.

తెఱ. దే. వి. రూ-తెఱ్ఱ. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 2; విశ. 3. తెఱపయినది.

తెఱఁగు. దే. వి. 1. రూ-తెరఁగు. రీతి. అచ్చ. యు, కాం. 37: చూ, విధము. 1; 2. చేక్కువ. భార. ఆర. 7, ఆ. 158: చూ, సౌందర్యము; 3. సంధి. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 262: చూ, సాప్తపదీనము.

తెఱఁగుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (తెఱఁగు+పడు) 1. సంధియగు, ముడిపడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 21: చూ, సంధించు; ప్రే. 2. తెఱఁగుపఱచు

తెఱకువ. దే. వి. 1. తెలివి. భాగ. 1, స్కం. 99: చూ, బుద్ధి; 2. ఉపాయము. స్వా. 2, ఆ. 20: చూ, తెరవు.

తెఱకొను. దే. అ. క్రి. (తెఱలు+కొను) బయలునెడలు: తెఱలు.

తెఱగంటి. దే. వి. (బ.తెఱగంటులు) (తెఱ+కన్ను) 1. అనిమిషుఁడు. ఉ, రా. 4. ఆ. 343: చూ, వేలుపు; 2. అనిమిష స్త్రీ: చూ, వేలుపులు. 2; 3. చేఁప, అనిమిషము: చూ, మత్స్యము. 1.

తెఱగంటిబోనముతెచ్చినలావరి. ద్వ. వి. గరుత్మంతుఁడు. వేం. ఆం. 18: చూ, హరివాహనుఁడు.

తెఱగంటిమాఁకు. దే. వి. కల్పవృక్షము. సాం. దే. 13: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

తెఱగంటియన్నులు. దే. వి. బ: చూ, అచ్చెరలు.

తెఱఁగంటిఱేఁడు. దే. వి. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

తెఱచే. దే. స. క్రి. తెఱపిఁజేయు.

తెఱచేట. దే. వి: తెఱప. (సం. ప.).— ఉద్ఘాటనము.

తెఱనోటమెకము. ద్వ. వి. (తెఱనోరు + మెకము): చూ, సింహము.

తెఱప. దే. వి. 1: చూ, తెఱచేట; 2. ఓర్పు: చూ, శాంతము. 1; 3. అడ్డపాటు; చూ, వ్యవధానము. 3; విశే. 4. మఱుఁగులేనిది: చూ, తెఱపి. 3. వా. 5. సుఖము: తెఱపి.

తెఱపి. దే. వి. 1. అవకాశము. భార. అర. 6, ఆ. 350: చూ, సందు. 6; 2. తలపైబరువుదిగిపోవుట; విశే. 3. మఱుఁగులేనిది: తెఱప-రూ-తెఱిపి. (సం. ప.).— అవకాశము; వా. 4. ఖాళీ; 5: చూ, తెఱప. 5.

తెఱపుమఱపు. ద్వ. వి. 1. (చిత్తస్వాస్థ్యము తప్పినప్పుడు కలుగు) మఱపు: చూ, రూ-తెరపుమఱపు; 2. అకటవికటము: చూ, వ్యత్యయము.

తెఱమొగము మెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెఱలు. దే. అ. క్రి. 1. (వాసన) బయలువెడలు: చూ, తెఱకొను; 2: చూ, మరణించే. సాం. మా. 36.

తెఱవ. దే. వి. (తెఱ + వా.) ఆఁడుది. భార. అర. 4, ఆ. 295: చూ, రూ-తెరవ.

తెఱవామెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెఱవు. దే. అ. క్రి. 1. దారి: చూ, రూ-తెరవు. 2. రూ-తెఱఁగు. రీతి. అచ్చ. అ, కాం. 22: చూ, విధము. 1.

తెఱవుగాపరి. ద్వ. వి. కోల్పులి. సాం. తిర్య. 1: చూ, శార్దూలము.

తెఱిపి. దే. వి. రూ-తెఱప-తెఱపి-తెరపి. 1. అడ్డపాటు: చూ, వ్యవధానము. 3; 2. అరతి: చూ, విరామము; విశే. 3: చూ, తెఱపి. 3.

తెఱుకువ. దే. వి. తెలివి: చూ, బుద్ధి.

తెఱ్ఱు. దే. విశే. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, తెఱ. 2.

తెల. వై. విశే.=ధవళ. రూ-తెల్ల. (ఆమ్రేడితమందు తెలతెల) శుక్లవర్ణము. పంచ. నా. 5, ఆ. 19: చూ, వర్ణము. 6.

తెలకపిండి. వై. వి.=తిలపిష్టము: చూ, రూ-తెలికపిండి.

తెలకలు. వై. వి. బ.=తిల: చూ, నువ్వులు.

తెలకవాఁడు. వై. వి.=తిలఘాతుక: చూ, తెలుకులవాఁడు.

తెలఁగ. వై. వి.=త్రిలింగ. రూ-తెలఁగా. 1. త్రిలింగదేశ శూద్రుఁడు, నాలవకొలమువాఁడు: చూ, శూద్రుఁడు; 2. త్రిలింగదేశమునందలి యొకానొక శూద్రజాతి: చూ, శూద్రుఁడు; బ. 3. ఆజాతివారు(వృత్తియందు దీర్ఘమునకు హ్రస్వము. ఉదా — తెలఁగ(గా) బలిజెలు. (బ. తెలఁగలు- తెలగాలు)

తెలగాణ్యబ్రాహ్మణులు. పా. కృష్ణయజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు. వీరు క్రమముగా ఆపస్తంబ ఆశ్వలాయన కాత్యాయన సూత్రముల ననుష్ఠించువారు. వీరిలో దుంప తెలగాణ్యమని, చేవిటితెలగాణ్యమని ద్వివిధము. వీరిలో గ్రామపాచకారి (పురోహిత) వృత్తివలన జీవించువారు కొంతకాలమువఱకు నింద్యముగఁ జూడఁబడిరి: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తెలచే. దే. స. క్రి: చూ, రూ- తెలుచే. (ఇది వెలచే క్రియ వంటిదిగా నుండవచ్చును.)

తెలతెలఁబోవు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలతెల + పోవు): చూ, వెల్వెలఁబాఱు.

తెలతెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. 1.—వై.—అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్లతెల్లవాఱు: చూ, వేగు.

తెలతెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెలతెల+పాఱు) 1.—పై —అచ్చ. బాల, కాం. 78; 2. తెల్లగా తెల్లవాఱు: చూ, వేవు.

తెలనాకు. ద్వ. వి. తెల్లనిసన్న పుతచులపాకు. రూ- తెల్లనాకు. కళా. 2, ఆ. 17.

తెలవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. రూ — తెల్లవాఱు. 1. ఉదయమగు: చూ, వేవు; 2. తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు.

తెలి. వై. విశ. 1. = ధవళ. తెల్లనిది. "తెలి నవ్వు": చూ, వర్ణము. 6; 2. నిర్మలము, తేట, నిచ్చలము: చూ, నిర్మాల్యము; 3. కంచేము. రూ- తెలె: చూ, పాత్రము. 6; 4. పక్వాఘృతము: చూ, హవిస్సు. 1.

తెలికపిండి. వై. వి: రూ- తెలకపిండి గానుగపిండి. (సం. ప)·— తిలపిష్టము, పిణ్యాకము.

తెలికలు. వై. వి. బ.= తిలః.నువు-రూ-నువ్వు, నూగు- రూ- నూవు.బొట్టుగు- రూ - బొట్టువు (వృత్తియందు ఏకవచనాంతము. తెలికపిండి మొ): చూ, నువ్వులు.

తెలికవాఁడు. వై. వి. = తిలఘాతుక : చూ, రూ - తెలుకులవాఁడు.

తెలికాకి. వై. వి. ధూంత్క్షము: చూ, వాయసము. 1.

తెలిగ. వై. వి. = స్థాలికా. కంచేము: చూ, పాత్రము. 6.

తెలిగంటి. ద్వ. వి. (తెలి + కన్ను) ధవళాక్షి, ఆఁడుది. ఉ, రా. 2, ఆ. 137: చూ, స్త్రీ.

తెలిగాము. వై. వి. = ధవళగ్రహ. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

తెలిగిబ్బ. ద్వ. వి. ఈశవృషభము. ఆం, భా. వ్రి. 54: చూ, వృషభము. 1.

తెలిగొను. ద్వ. అ. క్రి. (తెలి + కొను) పరిమాణముచేయించే.

తెలిదమ్మి. వై. వి.(తెలి + తమ్మి) (రూ- తెల్లదమ్మి- తెలిదమ్మి- వెల్లదమ్మి) పుండరీకము: చూ, పద్మము. 1.

తెలిదమ్మికంటి. ద్వ. వి. (తెలిదమ్మి + కన్ను) పుండరీకాక్షుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

తెలిదివిమన్నీఁడు. ద్వ. వి. —పై—

తెలిదమ్మకరి. ద్వ. వి. ఎరచిల్లపులుఁగు (ఒకానొకచేఁప అని కొందఱు). చూ, మత్స్యము. 1

తెలిపక్కము. వై. వి. = ధవళపక్షము. రూ- తొలుపక్కము. శుక్లపక్షము: చూ, పక్షము. 1.

తెలిపిట్ట. వై. వి. = ధవళపిత్సన్. శ్వేతగరుత్తు: చూ, హంస. (ఇట్లు తెలిపులుఁగు)

తెలిపెడువాఁడు. వా. వి: చూ, ఆవేదకుఁడు.

తెలిమెకము. వై. వి. = ధవళమృగ: చూ, సింహము.

తెలిమొదవు. ద్వ. వి. కామధేనువు. చూ, ధేనువు.

తెలిమోముపక్కి. వై. వి. = ధవళముఖపక్షి. గరుత్మంతుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

తెలియ. వై. వి.=స్థాలికా: చూ, రూ- తెలె.

తెలియమి. వా. వి. అప్రసిద్ధి: చూ, రహస్యము.

తెలియు. దే. అ. క్రి. 1. ఎఱుకపడు: భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 102: చూ, [illegible]మగు; 2. తేటపడు. జై. 8, ఆ. 63: చూ, [illegible]దనుగు; 3. మేలుకొను: చూ, లేచే. 2; ✓ ప్రసన్నతనొందు. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 102: చూ, వెలయు; స. క్రి. 5: ఎర్గు - రూ- ఎఱుఁగు, కను, కనుగొను- రూ - కన్గొను.

తెలియేఱు. ద్వ. వి. ఆకాశగంగ: చూ, నది.

తెలివరి. వా. వి: చూ, విద్వాంసుఁడు.

తెలివాఁక. ద్వ. వి: చూ, తెలియేఱు. సాంబ. దే. 16.

తెలివి. దే. వి. 1. ప్రసన్నత, తేట, తేఱు.

భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 263: చూ, శుద్ధము. 3; 2. ప్రకాశము, కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3 రూ- తెలివిడి, వివేకము. భార. ద్రో. 2,ఆ. 213: చూ, బుద్ధి; 4. తెలుపు. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వర్ణము. 6; 5. దేహాత్మాది భేదజ్ఞానము: చూ, బుద్ధి (ఇందలి 3 వ అర్థము చూడుము); 6. తెలివి. భార. ద్రో. 2, ఆ. 375: చూ, వికాసము; 7. (నీళ్ళు) తేఱుట. స్వా. 3, ఆ. 23.

తెలివికత్తె. ద్వా. విశే. ప్రాజ్ఞ, వివేకముగలది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

తెలివికాఁడు. దే. విశే. రూ- తెల్వికాఁడు. 1. ప్రాజ్ఞుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

తెలివిడి. దే. వి. 1. తెలివి: చూ, బుద్ధి; 2. దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1; 3. తెలియఁజేయుట.

తెలివితేటలు. జా. నిర్మలమైనబుద్ధి. "నీతెలివితేటలుమంచివి." "వాఁడు తెలివితేటలు గలవాఁడు."

తెలివిలేనితనము. వా. వి: చూ, మఱపు. 2.

తెలివిలేనివాఁడు. వా. వి: చూ, మూఢుఁడు.

తెలివిల్తుఁడు. ద్వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు. వేం. ఆం. 8.

తెలివేల్పు. వా. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. పదా. సుర. 10.

తెలుకులవాఁడు. వై. వి. = తిలఘాతకః: రూ- తెలకవాఁడు - తెలుకులి- గాండ్లవాఁడు. (సం. ప.)—తిలఘాతకుఁడు.

తెలుంగు. తెలుఁగు. వై. వి. = త్రిలింగః: చూ, రూ- తెనుఁగు.

తెలుఁగువాఁడు. ద్వా. వి: రూ- తెల్గువాఁడు. తెనుఁగువాఁడు- తెన్గువాఁడు. (సం. ప.)—ఆంధ్రుఁడు.

తెలుకులి. వా. వై. వి.=: చూ, తెలుకులవాఁడు.

తెలుచు దే. స. క్రి. రూ- తెలచు- తెల్చు. 1. మ్రొక్కు రాఘ. 1, ఆ. 5: చూ, నమస్కరించు, 2. తేర్చు: చూ, తెలుపు. 9. భార. విరా. 4, ఆ. 227; 3. ప్రార్థించు. కళా. 6, ఆ. 268: చూ, వేఁడికొను.

తెలుపాఱు. ద్వా. అ. క్రి. (తెలుపు+ఆఱు) (రూ- తెలుపువాఱు - తెల్లవాఱు- తెలవాఱు- తెల్పాఱు.) 1. తెల్లనగు: చూ, వెల్లబాఱు; 2. ఉదయమగు: చూ, వేవు.

తెలుపు. దే. వి. 1. ఊఱట: చూ, విశ్రాంతి. 2; వై. వి. 2.=ధవళః. (రూ- తెల్ల- తెల్లన- తెలి- తెల్ల.) ధావళ్యము: చూ, వర్ణము. 6; 3. మిక్కిలిగరగర: చూ, పరిశుద్ధి; 4. మేహరోగము: చూ, రోగము. 1; విశే. 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; అం. 6. పంచరంగులలో నొకటి. చూ, రంగులు; ప్రే. 7. ఎఱిఁగించు: చూ, బోధించు; 8. మేలుకొలుపు. భార. అర. 7, ఆ. 252: చూ, శుభోదయము; 9. తేర్చు: చూ, తెలుచు. 2; 10. తెలియఁజేయు.

తెలుపుడు. దే. వి. ఎఱుక. రూ- తెల్పుడు: చూ, సూచకము.

తెలుపుడుసేయు. ద్వా. స. క్రి. (తెలుపుడు + చేయు) ఎఱిఁగించు: చూ, సూచించు. (రూ- తెల్పుడుసేయు)

తెలుపువాఱు. ద్వా. అ. క్రి. (తెలుపు+వాఱు) తెలుపాఱు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 131: చూ, వెల్లబాఱు.

తెరె. వై. వి.=స్థాలికా. స్థాలమ్. భోజనపాత్రము,. కంచము. రూ- తెలియ: చూ, పాత్రము. 6.

తెల్గువాఁడు. వా. వి: చూ, రూ- తెలుఁగువాఁడు.

తెల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ- తెలుచు.

తెల్పుడు. దే. వి: చూ, రూ- తెలుపుడు.

తెల్పుడుసేయు. ద్వ. స. క్రి: చూ, రూ-తెలుపుడుసేయు.

తెల్ల. వై. విశ. 1.=ధవళ*. రూ-తెల. తెల్లనైనది: చూ, వర్ణము. 6; 2. రూ-తెల్లమి-తెల్లము, తేట-రూ-తేటతెల్ల: చూ, స్పష్టము.

తెల్లఉల్లి. వా. వి: చూ, వెల్లుల్లి.*

తెల్లకణములు. వా. వి. రక్తమునందు వేడకాసులవలె నుండెడుకణములు. (ఇవిప్రాణికాధారమైనవి.) (వైట్ కార్పసెల్సు.)

తెల్లకలిగొట్టు. ద్వ. వి. కాష్ఠపాటలి*: చూ, స్థాలి. 2.

తెల్లకలువ. వై. వి.=ధవళకైరవ.రూ-తెల్లకల్వ. కైరవము*. ఆం, భా. ప్ర. 164: చూ, పద్మము. 1.

తెల్లకల్వ. వై. వి.=—పై.—

తెల్లకాకి. వై. వి: చూ, రూ-తెలికాకి.

తెల్లకొక్కెర. వై. వి. బలాక: చూ, బకము.

తెల్లగగ్గెర. ద్వ. వి. అర్జకము*:చూ, పర్ణాసము.

తెల్లగడ్డ. వై. వి: చూ, వెల్లుల్లి*.

తెల్లగన్నేరు. ద్వ. వి: చూ, హయమారకము*.

తెల్లగఱిక. ద్వ. వి. శతవీర్య*:చూ, తృణము.1.

తెల్లగలిజేరు. ద్వ. వి: చూ, వర్షకేతువు* (ఆవుపాలతో ఉడికించినశుద్ధి. మూత్రముజారీజేయును.)

తెల్లగలువ. వై. వి=: చూ, రూ—తెల్లకలువ.*

తెల్లగినియ. వై. వి: చూ, శిరీషపత్ర*.

తెల్లగిసె. వై. వి: చూ, శుకనాసము. 1.

తెల్లగుబ్బలి. ద్వ. వి. కైలాసపర్వతము. వేం. ఆం. 77: చూ, పర్వతము.

తెల్లగురిగింజే. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

తెల్లగురిజే. వై. వి.—పై.—

తెల్లగోరంట. వై. వి. సైరేయకము*: చూ, మహాసహ.

తెల్లచెన్నంగులు. ద్వ. వి. బ. ఒకరకమునడ్లు: చూ, ధాన్యము. [చూ, తృణము. 1.

తెల్లచెఱకు. ద్వ. వి. తేజనకము*:చూ,హరిత.1.

తెల్లచెఱకుపండు. జా. అతిమధురిమకైకల్పనఁజేసినవస్తువు. ఉదా.—"కుందనము కమ్మపలపుం, జెందినచేందమునఁ దెల్లచెఱకునఁ బండై, సుందరియగు నక్కన్నియ, యందెలఁ బ్రాయంబువిడువ నాయితమాయెన్."(కవికర్ణరసాయనము.)

తెల్లజెనము. . వై. వి. రూ-తెల్లజెనుము. వృత్తపర్ణి*: చూ, శణము.

తెల్లజెనుము. వై. వి.—పై.—

తెల్లజిలకఱ్ఱ. వై. వి. శ్వేతజీరకము*: చూ, సుషవి. 2. [ణము.

తెల్లజిల్లేడు. ద్వ. వి. అల్కరము*: చూ, వికీరణము.

తెల్లడాలుమెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

తెల్లతగరము. వై. వి.ఖురకము:చూ,లోహము.1.

తెల్లతుమ్మ. ద్వ. వి. సోమవల్కము*: చూ, విట్ఖదిరము.

తెల్లతెగడ. వై. వి. త్రివృత*: చూ, సర్వానుభూతి. [హయము.

తెల్లతేజి. ద్వ. వి. ఉచ్చైశ్రవము: చూ, హయము.

తెల్లతొళసి. వై. వి. కటుపత్రము*: చూ, హరిప్రియ.

తెల్లందనము. వై. వి. తెల్లన: చూ, వర్ణము. 6.

తెల్లదమ్మి. వై. వి: చూ, రూ-తెలిదమ్మి.

తెల్లదామర. వై. వి.—పై.—

తెల్లదింటెన. ద్వ. వి. అశ్వఖురము*: చూ, దింటెన. [చూ, లంక. 1.

తెల్లదీవి. వై. వి.=ధవళద్వీప. శ్వేతద్వీపము: చూ, లంక. 1.

తెల్లన. వై. వి.=ధవళ. 1. శుక్లవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విశ. 2. తెల్లనిది. అచ్చ. బాల, కాం. 5: చూ, వర్ణము. 6.

తెల్లనాకు. ద్వ. వి.(తెల్లని + ఆకు): చూ, రూ- తెలనాకు (తెల్లన=తెల్లదాసు)
తెల్లనార. ద్వ. వి. ఒకానొకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
తెల్లనిదొర. ద్వ. వి. 1: చూ, శివుఁడు. విజ. 1, ఆ. 116; 2: చూ, బలరాముఁడు.
తెల్లనిపిట్ట. వై. వి: చూ, హంస.సాంబ.తిర్య,7.
తెల్లనిబట్ట. వా. వి. శ్వేతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.
తెల్లనిమయిదంట. ద్వ. వి: చూ, బలరాముఁడు.
తెల్లనీరుల్లి. వా. వి. తెల్లనినీరుల్లిగడ్డ: చూ, పలాండువు.
తెల్లనేలగుమ్మడు. ద్వ. వి. విదారి*: చూ, భూమికర్కారువు. [వాతంగిని.
తెల్లపులుగుడు. ద్వ. వి. శ్వేతవాతంగిని*:చూ,
తెల్లపుటము. ద్వ. వి. కుష్ఠము, శ్విత్రము: చూ, మండలము. 3.
తెల్లబల్లి. వా. వి. తెలుపురంగుగలబల్లి: చూ, బల్లి. [ధాన్యము.
తెల్లబుడమలు. ద్వ. వి. ఒకరకముపడ్లు: చూ,
తెల్లమి. వై. విశ. రూ-తెల్లము:చూ, స్పష్టము.
తెల్లము. వై. విశ.—పై.—
తెల్లములక. ద్వ. వి. శ్వేతబృహతి* (ములక అనునది కవత్రిములక, తెల్లములక, పెద్దముల క అని త్రివిధము.): చూ, హింగులి.
తెల్లమొదవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తెలిమొదవు.
తెల్లమ్రాను. ద్వ. వి. కల్పవృక్షము: చూ, వే లుపుఁజెట్టు.
తెల్లయిఱుగుడు. ద్వ. వి. శ్వేతపత్రము *: చూ, శింశుప.
తెల్లయుప్పు. ద్వ. వి. మౌక్తికఫల *: చూ, లవణి.
తెల్లయురగ పిల్లవేర్పఱది. ద్వ. వి. కోడిజేగ: చూ, పుంజో.
తెల్లయేనుఁగు. వై. వి. (తెల్ల + ఏనుఁగు) ఐరావతము: చూ, హస్తి.
తెల్లలొద్దుగు. వై. వి. జీర్ణవృంతము *: చూ, లొద్దుగు.
తెల్లవట్టివేరు. ద్వ. వి. లామజ్జకము *: చూ, వట్టివేరు.
తెల్లవస. వై. వి. హైమవతి *: చూ, విష.
తెల్లవాఁకుడు. వై. వి. శ్వేతకంటకారిక *: చూ, వాఁకుడు.
తెల్లవాఱగ. ద్వ. వి. రూ-తెల్లవాజి-తెల్లవాఱగడ: చూ, వేగుజాము.
తెల్లవాజి. ద్వ. వి.—పై.—
తెల్లవాఱు. ద్వ. అ. క్రి. (తెల్ల + పాఱు) 1.ఉదయమగు: చూ, రూ-తెలవాఱు. 1; 2.తెల్లనగు. భాగ. ఉద్యో. 2, ఆ.112:చూ, రూ-తెలవాఱు. 2; 3: చూ, తెట్టగిలఁబడు. "వాని పని తెల్లవాఱెను."
తెల్లవాఱుగడ. ద్వ. వి: చూ,రూ-తెల్లవాఱగ.
తెల్లవాలు. ద్వ. వి. రూ-తెల్లావలు.వెల్లియావాలు, సిద్ధార్థము: చూ, సర్షపము.
తెల్లవావిలి. ద్వ. వి. శ్వేతసురస, పుల్లవావిలి, బందెడ *: చూ, వావిలి.
తెల్లవెంపలి. ద్వ. వి. శ్వేతపుంఖము.*: చూ, వెంపలి. [చూ, శారిబ.
తెల్లసుగంధిపాల. మి. వి. ఉత్పల శారిబ*:
తెల్లావలు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తెల్లవాలు.
తెల్లి. వై. వి.=ధవళి. తెల్లఁదనము: చూ, వర్ణము. 6.
తెల్వికాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-తెలివికాఁడు.
తెవ. దే. వి. రూ-తెగ. గుంపు. అచ్చ. బాల, కాం. 189: చూ, సమూహము.
తెవడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తెగడు.

తెవులు. దే. వి: చూ, రూ-తెగులు.

తెవులుగొంటు. దే. విశే: చూ, రూ-తెగులుగొంటు-తెవ్లుగొంటు. భార. విరా. 1, ఆ. 101.

తెవులుగొను. దే. అ. క్రి. రూ-తెగులుగొను, తెగులుపడు-రూ-తెవులువడు: చూ, రోగపడు.

తెవులువడు. దే. అ. క్రి. (తెవులు + పడు —పై—కాశీ. 4, ఆ. 60. (టు.

తెవ్లుగొంటు. దే. విశే: చూ, రూ-తెవులుగొం

తెస్సబాఱు. వా. అ. క్రి. వెల్వెలబాఱు. "నీతెలివి తెస్సబాఱుచున్నది;(ఇట్లు తెస్స ఓడు-తెస్సోడుఅనియు ఉత్తరసర్కారుల లో వాడుక.)

తే

తే. వా. క్రి. తీసికొనిరమ్ము: తెమ్ము. (చూ, తెచ్చు)

తేఁకు. దే. వి: చూ, రూ-టేఁకు. *.

తేఁకువ. దే. వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. తెలివి:చూ, బుద్ధి; 3. భయము.భార. ద్రో. 2, ఆ. 19: చూ, వెఱపు; 4. నిలుకడ: చూ, పాదు.

తేఁజెట్టు. దే. వి. 1. తెంకాయ*: చూ, నారికేళము; వా. వి. 2. తేయాకుచెట్టు.

తేఁటగీతము. తేఁటగీతి. పా. ఉపజాతులలో నొకటి. నాలుగుపాదములు సరియైనవే. ఒక్కొక్కపాదమున ఒక సూర్యగణము రెండింద్రగణములు మఱిరెండు సూర్యగణములు గలిగి నాలుగవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల పద్యము. (గీతి-గీతము-ఎత్తుగీతి.) "ఉదా. రాము, నామీఁద, నీకింత ప్రేమ, రాదె.": చూ, వృత్తము. 1.

తేఁటి. దే. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.

తేఁటితెగడణి. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

తేఁటియల్లవాఁడు. దే. వి.—పై—

తేఁటియల్లవింటిజోర. దే. వి.—పై.—.ఆం, భా. ప్ర. 45.

తేఁడు. దే. అ. క్రి. 1. తెండు:చూ,శయనించు; వా. 2. తీసికొనిరాఁడు. (వ్యతి.)

తేగ. దే. వి. తాటిమొలక. కెంగట-రూ-గెంగెట. (సం. వ).—అర్కోష్ణ. (దీనిని కాల్చుకొని తిందురు. విరోచనకారి.)

తేగడ. దే. విశే. 1. తేసినది (సాణెము):చూ, లోహము. 1; 2. వృద్ధి: చూ, వారకము.

తేగము. వై. వి.=త్యాగము: చూ, వితరణము.

తేగాకత్తి. ద్వ. వి. చేరకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

తేజఃప్రదము. అం. అస్త్రములు ఏఁబదిమూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తేజఃఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కంటకవృక్షము.

తేజనకము. సం. వి. అ. పుం. కాకివెదురు(ఇదె తెల్లచెఱుకు అని శ. ర) *: చూ, హారితృ.1. (చూ, తృణము. 1.)

తేజనము. సం. వి. అ. పుం. వెదురు *: చూ, వేణువు. [స్రవ.

తేజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చాఁగ*: చూ,

తేజము. సం. వి. స్. న.=తేజో. రూ-తేజస్సు. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కోశబలమువలనఁ గలిగిన తేజస్సు: చూ, ప్రభావము; 3. పరాక్రమము, శౌర్యము: చూ, శక్తి. 1; 4. ఇంద్రియము: చూ, రేతస్సు. 1; అం. 5. ద్రవములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, ద్రవములు; 6. మూర్తులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, మూర్తులు; 7. గుణములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు; 8. భూతములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, భూతములు.

తేజస్తిమిరన్యాయము. పా. వెలుఁగున్నచోటఁ జీఁకటి యుండదను రీతి.

తేజస్వి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) తేజస్సుగలవాఁడు.

తేజస్విత (పరాక్రమ). అం. నాయకగుణములలో నొకటి: చూ, నాయకగుణములు.

తేజస్సు: చూ, రూ-తేజము.

తేజి. దే. వి. రూ-తేజీ. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. పూజ్యాశ్వము: చూ, హయము. (ఇదె ఉన్నతవాజి.)

తేజితము. సం. విణ. వాఁడి చేయఁబడినది, శాతము: చూ, శితము. 1.

తేజీ. దే. వి: చూ, రూ-తేజి.

తేజోపకర్షణము. అం. అస్త్రములు ఏఁబది మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

తేజోవతి. అం. దిక్పాలపట్టణములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్పాలపట్టణములు.

తేజేరిలు. వై. అ. క్రి.=తేజః.రూ-తేజేరిల్లు: చూ, ప్రకాశించు. 1.

తేజేరిల్లు. వై. అ. క్రి. —పై—

తేజో. వై. వి.=తేజః. 1. ప్రకాశము, కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 26: చూ, వెలుతురు.1; 2. కోశబలము వలన కలిగిన తేజము, ప్రతాపము. అచ్చ. బాల, కాం. 43: చూ, ప్రభావము. 1; 3: చూ, తేజము. 2.

తేట. దే. వి. 1. ప్రసన్నత: చూ, శుద్ధము. 3; 2. నైర్మల్యము: చూ, నిర్మాల్యము; 3. తేటినమజ్జిగ లోనగునది; విణ. 4. నిర్మలము. "నీళ్లుమిక్కిలి తేటగా నున్నవి.": చూ, నిర్మాల్యము; 5. ప్రసన్నము. "తెలివితేటలు" "ఇప్పుడు వీనిమొగము తేటగా నున్నది.": చూ, శుద్ధము. 3; 6. విశదము. "నీవు తేటగా మాటాడుము.": చూ, స్పష్టము.

తేటతెల్లు. ద్వ. విణ. 1. మిక్కిలి స్పష్టము: చూ, స్పష్టము; 2. వెల్లడి, విశదము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 33: చూ, స్పష్టము

తేటపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, విశదమగు. వసు. 2, ఆ. 75.

తేటిక. దే. వి. చెప్పు: చూ, పాదము

తేడా. వా. వి. 1. భేదము. "ఏనుఁగునకును దోమకును ఎంత తేడాకలదో నీకును నాకును అంత తేడాకలదు." వా. వి. 2. పెచ్చు.

తేడామాట. వా. వి: చూ, మాటతేడా.

తేణుపు. దే. వి. రూ-తేఁపు-తేన్పు: చూ, రూ-త్రేనుపు.

తేది. వై. వి.=తిథి. 1. (సౌరమాసమునందు) దివి, దినము: చూ, రోజు; 2. ఇంగ్లీషు తారీఖు. (డేట్)

తేనియ. దే. వి. రూ-తేనె: చూ, మధువు. 5.

తేనియతిండి. దే. వి. రూ-తేనెతిండి. తుమ్మెద, మధుపము: చూ, భ్రమరము.

తేనీఁగ. దే. వి: చూ, రూ-తేనెటీఁగ. అం, భా. ద్వి. 95.

తేనీరు. వా. వి. తేయాకువేసికాఁచినకషాయము. (టి, టివాటర్)

తేనె. దే. వి. 1: చూ, రూ-తేనియ(పుట్టతేనె, పెరతేనె లోనగు రకములుకలవు); అం. 2. పంచామృతములలో నొకటి:చూ, అమృతములు; 3. అర్ఘ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్ఘ్యములు.

తేనెగద్ద. ద్వ. వి. ఒకరకముగ్రద్ద: చూ, హరివాహనుఁడు.

తేనెగాజో. దే. వి. కాచవలయవిశేషము:చూ, భూషణము. 2.

తేనెటీఁగ. దే. వి (తేనె+ఈఁగ) సరఘు: చూ, మధుమక్షిక.

తేనెతిండి. దే. వి: చూ, రూ-తేనియతిండి.

తేనెతుట్టె. దే. వి: చూ, మధుపటలము.

తేనెతెర. దే. వి: చూ, తేనెతుట్ట.
తేనెతొన. దే. వి. రూ-తేనెతొల,1.ఒకరకము తియ్యనిభక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము; వా. 2: చూ, తేనెతుట్ట.
తేనెతొల.—పై.—
తేనెదానిమ్మ. ద్వ. వి. తియ్యదానిమ్మ*: చూ, దానిమ్మ.
తేనెపటికబెల్లము. ద్వ. వి. చిన్నిపూవుతేనె: చూ, బెల్లము. 1.
తేనెపట్టు: చూ, తేనెతొన.
తేనెపూసినకత్తి. జా. పైకినెమ్మదిగాఁ గాన్పించుచు లోనఁగ్రౌర్యముగలవాఁడు. "తేనె పూసినకత్తిఘాతిరిసురుండు." (పాండురంగ మాహాత్మ్యము.)
తేనెమామిడి. దే. వి. తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి.
తేనెమ్రాను. దే. వి: చూ, కేశముష్టి. 3.*.
తేనెయరఁటి. దే. వి. (తేనె + అరఁటి) బూడిదెవర్ణపుపండ్లుగలనల్లనిఅరఁటి*:చూ,రంభ.2.
తేనెలుట్టిపడుట. జా. మధురములుగనుండుట, ఆనందముచే తియ్యనిలాలాజలము ఊరుట. "పలుకులఁదేనెలుట్టిపడఁబల్కు—వు నేఁడిది యేమి." (పారిజాతాపహరణము)
తేనెసారాయి. ద్వ. వి. తేనెతోఁజేసినమద్యము: చూ, సుర. 2.
తేప. దే. వి. 1. తడవ: చూ, వెండియు; 2. రూ-తెప్ప. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 160: చూ, వహోడము.
తేపిక. దే. వి: చూ, రూ-తేప. 2. ఆం, భా. వ్రి. 157.
తేమ. వై. వి.=తేమః. 1. రూ-తెమ్మ: చూ, స్త్రైమము; విణ. 2. తడిసినది: చూ,స్త్రైమము.
తేమగిల్లు. వై. అ. క్రి. చెమ్మగిల్లు: చూ, పదనుకొను.
తేమనము. సం. వి. అ. న. 1.=తెమ్మ. తడియుట: చూ, స్త్రైమము; 2.=తిమ్మనము, మజ్జిగపులుసు: చూ, మజ్జిగ.
తేమము. సం. వి. అ. పుం.=తెమ్మ. చెమ్మ: చూ, స్త్రైమము.
తేమానము. జే. వి: చూ, పడ్డి.
తేమ్రాను. దే. వి. 1. కొబ్బరి*: చూ, నారికేళము; వా. 2. తేయాకుచెట్టు.
తేయాకు. వా. వి. (తే + ఆకు) తే అను ఒకానొక చెట్టుఆకు. (తే. అన్యదేశ్యము)
తేయు. దే. అ. క్రి: చూ, జీర్ణించే.
తేర. దే. వి. 1. తేట: చూ, శుద్ధము. 3; 2: సంబంధములేమి; విణ. 3. సంబంధములేనిది; క్రి. విణ. 4. వ్యర్థముగా: తేరకు; 5. అనాయాసముగా. "వానికిసొమ్ము తేరగావచ్చెను. (తేర=తేరగా) జై. 6,ఆ.203: తేరకు; తద్వి.—సునాయాసముగా.- తేరకుఁదేర.
తేరకత్తియ. ద్వ. విణ.రూ-తేరకత్తె. 1. సంబంధములేనిది (ఆఁడుది), రిత్తకత్తె: చూ, స్త్రీ; వా. 2. తేరగావచ్చినయాఁడుది.
తేరకత్తె. ద్వ. విణ.—పై—
తేరకాఁడు. దే. విణ. సంబంధము లేనివాడు: చూ, పరాయివాఁడు. (ఈపదమునకుఁతేర? కడనుండెడు అర్థములనుబట్టి ఇతర అర్థములను ఊహించుచునది.)
తేరకు. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, తేర. 4-5.
తేరకుఁదేర. దే. అవ్య. క్రి. విణ: చూ, తేర. 5. పాండు. 3, ఆ. 67.
తేరకొను. దే. అ. క్రి. తేటపడు. స్వా. 3, ఆ. 91: చూ, విశదమగు.
తేరినది. దే. వి. ప్రసన్నము. ఆం. భా. వ్రి. 158: చూ, శుద్ధము. 3.
తేరు. దే. వి. 1. రథము: చూ, శకటము. 1; 2. బండి: చూ, శకటము. 1; 3. జలా

దులనైర్మల్యము: చూ, నిర్మాల్యము; అ. క్రి. 4. కలుగు. రాఘు. 1, ఆ. 19: చూ, పుట్టు. 2.

తేరుకాఁడు. దే. వి: చూ, రథికుఁడు.

తేరుపూన్పరి. దే. వి. (తేరుపూన్పు + అరి): చూ, సారథి. అచ్చ. అ, కాం. 118.

తేర్చు. దే. స. క్రి. 1: చూ, తెలుచు. 2; ప్రే. 2: చూ, రూ-తేలుచు. 1—2.

తేజి. దే. వి. కాఁచఁగా తేటినపెయ్యి: చూ, హవిస్సు. 1. [వీక్షణము.

తేజిచూపు. దే. వి. తేరకొనఁజూచుట: చూ,

తేజిపాఱుచూపు. దే. వి.—పై.—

తేటు. దే. వి. 1. ప్రసన్నత. ఆం, భా. ప్ర. 50: చూ, శుద్ధము. 3; అ. క్రి. 2. చేమ్మే. సాంబ. మాన. 36. చూ, మరణించు; 3: చూ, తేటపడు. స్వా. 3, ఆ. 23; 4. ప్రసన్నతనొందు: చూ, వెలయు; 5. ఉపశమిల్లు: చూ, సుక్కు. 4: 6 స్వస్థమగు, తేటుకొను: చూ, లెక్కించు; 7. తెప్పితేలు: చూ, నేకరించు; 8. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 9. సమాప్తమగు: చూ, సరిపోవు. 3; 10: చూ, తేరకొను. అచ్చ. అర, కాం. 107.

తేటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, తేటు. 6.

తేటుగడ. దే. వి. 1. ముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1; 2. తెలివిడి, దృష్టాంతము: చూ, నిదర్శనము. 1.

తేటుచు. దే. ప్రే. రూ-తేర్చు. 1. ప్రసన్నతనొందు; 2. చేంపు: చూ, మరణించు.

తేలగిలఁబడు. ద్వి. అ. క్రి. (తేలగిలఁ + పడు) 1. పైకితేలు: రూ-తేలగిలు-తేలగిల్లు-తేలు-తేలాడు-తేలిపోవు, తేలియాడు; 2. పరవశమగు. రూ-తేలగిలు-తేలగిల్లు-తేలు: చూ, విస్మృతినొందు. (స్వార్థమునపడు)

తేలగిలు. దే. అ. క్రి: చూ, తేలగిలఁబడు.

తేలగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తేలవేయు. దే. స. క్రి. తేలగిలవేయు.

తేలాడు. దే. అ. క్రి. (తేలి + ఆడు): చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలించు. దే. స. క్రి. జయించు: చూ, విజయమునొందు.

తేలిక. దే. వి. 1. లఘుత్వము: చూ, లాఘవము; విణ. 2. లఘువు: చూ, లాఘవము.

తేలికగాలి. వా. వి. ఉలకనగాలి: చూ, వాయువు.

తేలికపఱుచు. దే. అ. క్రి. లాఘవపఱుచు: చూ, తిరస్కరించు.

తేలిపోవు. దే. అ. క్రి. 1. హానిచేయక తొలఁగిపోవు: చూ, విరియు. 5; 2. తొలఁగిపోవు: చూ, విరియు. 5; 3: చూ, తేలు. 2; 4: చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలియాడు. దే. అ. క్రి: చూ, తేలగిలఁబడు. 1.

తేలీబ్రాహ్మణులు. పా. వీరు బుగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులును కూడకలరు. వీరు తిలఘాతకులకు పురోహిత్యము చేయువృత్తికలవారుగా నున్నారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తేలు. దే. వి. 1. పొట్టియ: చూ, వృశ్చికము. 1; అ. క్రి. 2. నీళ్ళలోమునుఁగక మీఁద సంచరించు: ఓలలాడు-రూ-ఓలాడు, జలకమాడు, తెప్పలదేలు, తేలిపోవు; 3. మునుకవేయు, నీళ్ళలోక్రీడించు (అనికొందఱు). విజ. 1, ఆ. 94: చూ, నీళ్ళాడు. 2; 4. పైకితేలు. పాండు. 3, ఆ. 65: చూ, తేలఁగిలఁబడు. 1; 5. తలచూపు: చూ, పొడచూపు; 6. పరవశమగు: చూ, తేలగిలఁబడు. 2; వా. 7. వెల్లడియగు "వాండ్రగుసగుసల లోనిసంగతి తేలినది."; 8. తెలియగు. "ఉభయవాదులును చెటిరెుుక నూటురూపాయలు దండుగతోను తేలిరి."

తేలుకుట్టు. దే. అ.క్రి. తేలుకొండెతోపొడుచు
తేలుకొండి. దే. వి. వృశ్చికాళి*: చూ, వృశ్చి
కము. 2. [ఆళము.
తేలుకొండిముల్లు. దే. వి: అలము-రూ-అలము-
తేలుచే. దే. ప్రే. తేలఁజేయు: రూ-తేల్చు.
తేలుతోఁక. దే. వి. కొండె: చూ, వాలము.1.
తేలుబాణము. మి. వి. ఒకరకము బాణసంచె: చూ, బాణసంచె.
తేలుమణి. మి. వి: చూ, తేలుకొండి*.[ము.1.
తేలుమీను. ద్వ. వి. చిలిచిమము: చూ, మత్స్య
తేలుమేపరి. దే. వి: చూ, బిలేశయ.
తేలుమొన. దే. వి: చూ, తేలుకొండి*.
తేలురాసి. ద్వ. వి. వృశ్చికరాశి:చూ, రాశి.2.
తేలువాఱు. దే. అ. క్రి. (తేలు + పాఱు) జనించే: చూ, పుట్టు. 2.
తేల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-తేలుచే. [డుగ.2.
తేవ. దే. వి. ఒకానొక పండుగ: చూ, పం
తేవనము. సం. వి. అ. న. 1. ఆటతోఁట:చూ, వనము. 2; 2. ఆట: చూ, విలాసము. 1.

తై

తైజసము. సం వి. అ. న. 1. బంగారు వెండి లోనగు ధాతుద్రవ్యము: చూ, లోహము. 1; పుం. 2. రాజసగుణము. సత్త్వాదిగుణములు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, గుణములు. 2. (చూ, త్రియము.)
తైజసావర్తని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారు లోనగునవి కరఁగుమూస: చూ, మూస.
తైతిల. పా. అం: చూ, రూ-తైతుల.
తైతిలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-తైతుల; పుం. 2. మండెఁగ: చూ, భక్ష్యము.
తైతుల. అం. రూ-తైతిల-తైతిలము. కరణములు పదునొకటింటిలో నొకటి: చూ, కరణము. 14; కరణములు. 2. [చూ, తీతువు.
తైత్తిరము. సం. వి. అ. న. తిత్తిరిపిట్టలగుంపు:
తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము. పా. ఇందు

అష్ట.	ప్ర	అను
1	8	78
2	8	76
3	12	164
	28	338
ఆరణ్యకమున	10	218
పరిశిష్టదశమ ప్రపాఠకమున	...	... 80

సంహితలోని 44 ప్రశ్నలును, బ్రాహ్మణారణ్యకముల 38 ప్రశ్నలును గలసి మొత్తము 82 ప్రశ్నలు. ఈమొత్తము కృష్ణయజుర్వేదమనఁబడును. ఆర్షక్రమమునుబట్టి కాండానుక్రమణిక యీ82 ప్రశ్నలను 52 కాండములనుగా విభజించినది. అందుచేఁ జెప్పఁబోవు కాండము లాయాఋషులు దర్శించిన వేదభాగముల గుంపులని యెఱుంగునది.

కాండములు.—ఋషులు.

ప్రాజాపత్యకాండములు9.—పౌరోడాశికమంత్రములు.— యాజమానమంత్రములు.- యాజమానవిధి- దార్శికహౌత్రవిధి-దార్శికహౌత్రమంత్రములు- పౌరోడాశికవిధి- హోతృవిధి— హోతృమంత్రములు—- పితృమేధము అనునవి. వీనికిఁబ్రజాపతి ఋషి. వీనిలో మొదటి 4 ను సంహితలోనివి. తరువాతిమూఁడును బ్రాహ్మణములోనివి. కడపటి రెండునారణ్యకము లోనివి.

సౌమ్యకాండములు. 9.—అధ్వరము-గ్రహములు—దక్షిణలు—అధ్వరవిధి గ్రహవిధి దక్షిణావిధులు— వాజపేయమంత్రములు— వాజపేయవిధి—సవములు— ప్రవర్గ్యము- ప్రవర్గ్యవిధి అనునవి. వీనికి సోముఁడుఋషి.

ఇందు మొదటి 5 ను సంహితలోనివి తరు వాతి 2 ను బ్రాహ్మణము లోనివి. కడపటి రెండునారణ్యకము లోనివి.

ఆగ్నేయకాండములు 7.—పునరాధేయమంత్రములు పునరాధేయవిధి—అగ్న్యుపస్థాన మంత్రములు తద్విధులు—అగ్ని లేక చయనమంత్రములు—చయనవిధులు—చయనోపానువాక్యములు—అగ్న్యాధేయమంత్రములు తద్విధులు—అగ్నిహోత్రవిధి అనునవి. ఇందు మొదటి 5 ను సంహితలోనివి. తక్కినవి 2 ను బ్రాహ్మణములోనివి.

వైశ్వదేవకాండములు.16.–రాజసూయము–రాజసూయ బ్రాహ్మణాను బ్రాహ్మణములు–కామ్యపశువులు—కామ్యేష్టులు—ఉపానువాక్యములు—యాజ్యలు—అశ్వమేధ మంత్రములు—సాత్రాయణము—అశ్వమేధవిధి—సాత్రాయణవిధి—ఉపహోమములు—కాకిలి (లేక) సౌత్రామణి—సూక్తములు—నక్షత్రేష్టి—అచ్ఛిద్రములు—పాశుకహౌత్రము—నృమేధము అనునవి. వీనికి విశ్వేదేవులు ఋషులు. ఇందు మొదటి 7 ను సంహితములోనివి. తక్కినవి 9 బ్రాహ్మణములోనివి.

ఉపనిషత్కాండములు. 3.–ఆరణ్యకములోని సప్తమప్రపాఠకము సాంహితీయము. దీనికి సాంహిత్యుపనిషత్తు ఋషి.

ఆరణ్యకములోని 8—9ప్రపాఠకములువారుణీయము. దీనికి వారుణ్యుపనిషత్తు ఋషి. 10 వ ప్రపాఠకము యాజ్ఞికీయము. దీనికి యాజ్ఞిక్యుపనిషత్తు ఋషి. ఇట్లుపై 44 కాండములును తిత్తిరిశాఖా కాండములనఁబడును. ఇంక.—

కాఠకములు,8.—అందుసావిత్రము—నాచికేతము—చాతుర్హోత్రము—వైశ్వసృజము అను 4 ను హవ్యవాహీయములు. దీనికి హవ్యవాహుఁడు ఋషి. ఇవి బ్రాహ్మణము లోనివి. ఆరణ్యకములోని మొదటి ప్రపాఠకమారుణకేతు చిత్యము, దీని కరుణులు ఋషులు. దివశ్యేనేష్టులు—అపాఘేష్టులు–అనునవి వైశ్వదేవకాండమనఁబడును. దీనికి విశ్వేదేవులు ఋషులు. ఆరణ్యకము ద్వితీయప్రపాఠకము స్వాయంభువ కాండము. దీనికి స్వయంభువుఋషి. ఇట్లు చూపిన 58 కాండములుగాక, ప్రస్మృగ్మన్నేతి ప్రశ్నద్వయమును గొన్ని వైశ్వదేవ మంత్రములును, ఏకాగ్నికాండమనఁబడుచున్నవి. ఈకాండమునకు విశ్వేదేవులు ఋషులు. ఇత్యాది —(చూ, యజుర్వేదము—ఉపవిద్యలు): చూ, బ్రాహ్మణము.

తైత్తిరీయసంహిత. పా. ఈసంహితయందలి పరిధానభాగములు కాండములులేక, అష్టకములు. ఒక్కొక్కయష్టకము, ప్రపాఠకములు లేక ప్రశ్నములు గాను; ఒక్కొక్క ప్రశ్నమనువాకములు గాను; ఒక్కొక్కయనువాకము, కండికలులేక పంచాశత్తులు గాను విభజింపఁబడినవి.

అష్ట.	ప్ర.	అను
1	— 8	— 146
2	— 6	— 75
3	— 5	— 55
4	— 7	— 82
5	— 7	— 120
6	— 6	— 66
7	— 5	— 107
	44	651

అను కండికలు

651 2198 (ఏఁబదిపదముల సమూహము పంచాశత్తనఁ బడును) (ఇది తెనుఁగుదేశ

మున పనస యని చెప్పఁబడుచున్నది. పదపాఠ ముసుబట్టి వచ్చినపదముల సంఖ్య 19290. అక్షరముల సంఖ్య 253868. శాఖావాక్యములయొక్క సంఖ్య 19488. పైనఁజూపిన 44 ప్రశ్నలు=సంహిత) ఇత్యాది. (చూ, యజుర్వేదము.)

తైరు. దే. వి. దధి: చూ, పెరుఁగు. 1.

తైర్థికుఁడు. సం. విణ: చూ, తీర్థవాసి.

తైలకంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరవీరకంద*: చూ, సూరణము.

తైలంగసామవేద బ్రాహ్మణులు. పా. వీరు రణాయనశాఖవారు. వీరిలో భరద్వాజ, వాధూలస, గౌతమ, అత్రి, నితుందిల (నిత్యుందిన), వాసిష్ఠ, కౌండిన్యులను సప్తగోత్రముల వారునుగలరు. వీరిది ద్రాహ్యాయణ సూత్రము: చూ, బ్రాహ్మణులు.

తైలపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చిల్లమడ్డి (దేవదారుబంకచేఁ జేయఁబడి సరళద్రుమమను పేరుగలది) : చూ, సల్లకి. 3; 2. పీతచందనము: చూ, వాసన.

తైలపాయిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: ఖలాధార. (తె. ప).— గబ్బిడము- రూ- గబ్బిడా- గబ్బిడాయి-గబ్బిరాయి- గబ్బిలము- గబ్బిలాయి, జిబ్బటీ-రూ-జిబ్బడాయి; గబ్బిలపుజాతి భేదములు.— అ జి న ప త్రి, చర్మచటక-రూ- చర్మచటి, జతుక-రూ- జతూక. (తె. ప).—చివుక- చివుకపిట్ట, చీకురాయి-రూ- చీకురువాయి-చీకువాయి, జివుక-రూ-జీవుక; 2. ఎఱ్ఱతోఁటకూర *: చూ, మారిషము.

తైలపిపీలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱచీమ: చూ, [పిపీలిక.

తైలపిపీలిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. —పై—

తైలము. సం. వి. అ. న. నూనె (ఇది ఏరండాది శబ్ద పూర్వకమైనపుడు తత్తద్రవద్రవ్యమును తెలియఁజేయును. ఏరండ తైలము మొ.) (నూనె=చేమురు కలుగఁజేసెడు విత్తులుగల చెట్టునకు వెనుక వచ్చినప్పుడు ఆయాయి చేమురున కర్థమగును. ఉదా.—ఇప్పనూనె, వేపనూనెమొ): చూ, స్నేహము. 2. (చూ, తైలములు.) (చూ, హవిస్సు).

తైలములు. అం. కర్పూర తైలము, కేతకీ తైలము, ధన్వంతరీ తైలము, పంచార్క తైలము, పాశ్చాత్యనింబ తైలము, పూతికా తైలము, భూనాగ తైలము, భృంగామలక తైలము, మట్టి తైలము, మైనపు తైలము, లక్ష్మీనారాయణ తైలము, లాక్షాది తైలము, వాతాంతక తైలము, విషముష్టి తైలము, శంఖపుంఖాది తైలము, స్నేహార్క తైలము ఇత్యాది. (చూ, తైలము)

తైలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, తెలుకుల వాఁడు.

తైలీనము. సం. విణ. తిలలు పండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1

తైషము. సం. వి. అ. పుం. పుష్యమాసము, పౌషము: చూ, మాసము 1.

తొ

తొంక. దే. వి. రూ-తోఁక. అచ్చ. సుం, కాం. 105: చూ, వాలము. 1.

తొంగలి. దే. వి. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; విణ 2. వాలునది. స్వా. 2, ఆ. 32: చూ, వాలుపు; 3. ప్రసరించునది: చూ, ప్రాపకము.

తొంగలించు. దే. అ. క్రి. 1. అలరు: చూ, వికసించు; 2. అతిశయించు. భాగ. 3, స్కం. 47: చూ, ముమ్మరించు; 3: చూ, ప్రకాశించు; 4: చూ, పర్థిల్లు; 5: చూ, ప్రవించు; 6. నిక్కు: చూ, వీఁగు.

తొంగలిగొను. దే. అ. క్రి: చూ, తొంగలించు.

తొంగలిపాట్లు. ద్వ- వి. బ: చూ, నమస్కారము.

తొంగలిరెప్ప. దే. వి. ఘనపక్ష్మము: చూ, రెప్ప. [చూ, బొట్టు. 6

తొంగిళ్లు. దే. వి. బ. నీళ్లులోనగువాని బొట్లు·

తొంగు. గే. అ. క్రి. 1: చూ, శయనించే; 2. వాలు.విజ. 3, ఆ. 29: చూ, వ్రాలు. 3

తొంట. దే. వి. 1. చెట్టుపట్ట· చూ, బెరడు; 2. కసవుపెంటి, పిరి: చూ, పెంటి

తొంటచేతివాఁడు ద్వ. వి. (తొంటచేయి + వాఁడు) ఈచేఁబోయిన చేయికలవాఁడు, కుకరుఁడు, కోణి: చూ, వంకరచేతులవాఁడు.

తొంటచేయి. ద్వ. వి. ఈచేఁబోయినచేయి: చూ, హస్తము. [చూ, తొలి. 5.

తొంటి. దే. విణ. తొల్లిటి. "తొంటిపువ్వు.":

తొంటె. దే. వి. పూర్వము—పై —

తొండ. దే. వి: చూ, సరటము.

తొండపుఁద్రాడు. ద్వ. వి. (తొండము + త్రాడు) కపిలెబొక్కెనతోఁకకు కట్టెడుత్రాడు. రూ-తొండాపుఁద్రాడు: చూ, సూత్రము.1.

తొండపుదోమ. ద్వ. వి (తొండము + దోమ) ఏనికదోమ: చూ, మశకము. 1.

తొండము. వై. వి.=శుండ. 1. గజహస్తము: చూ, హస్తి; 2. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 3. ఈఁగముక్కు: చూ, ముక్కు; వా. 4. కపిలెబొక్కెన తోఁక. (వంపుగనుండుగొట్టములు లోనగువానిని తొండము అనియే వాడెదరు.)

తొండముచివర. ద్వ. వి: అంగురి.

తొండరప్పొడియాళ్వారు. అం. ఆళ్వారులు పండ్రెండుగురిలో నొకరు: చూ, ఆళ్వారులు.

తొండరూపురిక్క. ద్వ. వి. పుష్యమి, పొట్లరూపురిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

తొండాడు. దే. స. క్రి. త్వరపఱచే.

తొండాపుఁద్రాడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొండపుఁద్రాడు.

తొండి. దే. వి: చూ, రూ-దొండి.

తొండు. దే. వి. రూ-తొండోరు. చేండిపోతు: చూ, సోమరి.

తొండుతనము. దే. వి. రూ-తొండోరుతనము, అలసత్వము: చూ, విలంబము.

తొండోరు. దే. వి: చూ, రూ-తొండు.

తొండోరుతనము. దే. వి: చూ, రూ-తొండుతనము. [ఆ. 11: చూ, వృక్షము.

తొండ్లి. దే. వి. తొండ్లియనుచెట్టు. హంస. 4,

తొంద. వై. వి.=తుందీ. రూ-తొందు. బొజ్జవాఁడు: చూ, లంద.

తొందర. వై. వి. (తొర + తొర) రూ-తొందఱ=త్వర. 1. జాఱుపాటు: చూ, స్ఖలనము.2; 2. వేగిరపాటు: చూ, సంభ్రమము. 1; 3. బాధ: చూ, శోకము; 4.=త్వరా. మిక్కిలిసంభ్రమము: చూ, సంభ్రమము. 1.

తొందరచేయు. వై. స. క్రి. 1. ఏఁచే. చూ, బాధించే; వా. 2. తొందరపెట్టు, చుఱుకుఁదనము కలుగఁజేయు.

తొందరపడు. వై. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించే.

తొందరపాటు. వై. వి: చూ, తొందర. 2.

తొందఱ. వై. వి.=త్వర: చూ, రూ-తొందర.

తొందఱచేయు. వై. స. క్రి: చూ, రూ-తొందరచేయు. [దరపడు.

తొందఱపడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-తొం

తొందఱపాటు. వై. వి: చూ, రూ-తొందరపాటు. [శబ్దము. 2

తొందఱమాట. ద్వ. వి. కొచ్చెమాట: చూ,

తొంపఱము. దే. వి. 1. కొళంబు: చూ, పులుసు. 2; వా. 2. కలగలపు.

తొందు. వై. విణ.=తుందీ: చూ, రూ-తొంద.

తొంబ. వా. వి. గుంపు: చూ, సమూహము.

తొంబండ్రు. ద్వ. స. బ. తొంబదిమంది (తొంబదికి మహన్మహత్వార్థకరూపము.)

తొంబందుము. ద్వ. వి. బ. ఆఘకనవకము: రూ-తొమ్మందుము.

తొంబది. ద్వ.స.బ.తొమ్మిదిపదులు:(సం.ప.)—నవతి.

తొంబదితొమ్మిది. ద్వ. స. బ. (99.) నిర్వ. ఉ. రా. 8, ఆ. 84; "నూటికితొంబదితొమ్మందురు ఉత్తీర్ణులైరి."

తొంబదినూఱు. ద్వ.స. బ: రూ-తొంబనూఱు-తొంబన్నూఱు-తొమ్మనూఱు-తొమ్మన్నూఱు. (తొంబదినూఱులు.)

తొంబనూఱు. ద్వ. స. బ.—పై—

తొంబన్నూఱు.ద్వ. స. బ.—పై—(ఇట్లుతొంబదివేలకు.— హరి. పూ. 3, ఆ. 7.)

తొకతొక. దే. విశ. తొక్కుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

తొక్క. వై. వి. 1.=త్వక్. చెట్టులోనగువాని తోలు, పట్ట: చూ, బెరడు; వా. 2. నిర్లక్ష్యమునందుపయోగించుమాట. "పో పో తొక్కకబుర్లు చెప్పినావు."

తొక్కట. దే. వి. రూ-తొక్కటము-త్రొక్కట-త్రొక్కటము. 1. అనరు. శశాం 5,ఆ. 121: చూ, సంకటము; 2. వ్యథ:చూ, శోకము.

తొక్కటము. దే. వి.—పై—

తొక్కటపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-త్రొక్కటపడు. ఇంట్రిపడు: చూ, సంతాపించు.

తొక్కటపాటు. ద్వ. వి. రూ-త్రొక్కటపాటు: చూ, సంకటపాటు (చూ, శోకము)

తొక్కిస. అం. మల్లబంధములలో నొకటి: చూ, మల్లశాస్త్రము.

తొక్కు. దే. వి. 1. ఉప్పును కారమును చేర్చి మామిడి కాయలోనగు వానిని తోటిలో వేసి త్రొక్కిన ముద్ద, పచ్చడి. చూ, భక్ష్యము; 2. ఊరుబిండి: చూ, భక్ష్యము; 3. అశక్యము: చూ, లావు. 7; 4. అవ్యక్తము (బిడ్డలమాట) భార. ఆది. 6, ఆ. 260: చూ, శబ్దము. 2; వై. వి. 5=త్వక్.చర్మము:చూ, రూ-తొక్క. 1; దే. స. క్రి. 6. ఉప్పును కారమునుచేర్చి మామిడికాయ లోనగు వానిని తోటిలోవేసి చిదియఁగొట్టు.

తొక్కుడు. దే. వి: చూ, తొక్కు. 1-2.

తొక్కుడుఁగమ్మి. ద్వ. వి. గడపక్రిందికమ్మి. రూ- త్రొక్కుడుఁగమ్మి-తొక్కుడుపట్టె-త్రొక్కుడుపట్టె.

తొక్కుడుపచ్చడి. దే. వి. ఉప్పును కారమును చేర్చి తోటిలోవేసి తొక్కిన మామిడికాయ లోనగువాని వ్యంజనము: చూ, భక్ష్యము.

తొక్కుడుపట్టె. ద్వ. వి. 1: చూ, తొక్కుడుఁగమ్మి; వా.2. తొక్కుడుపీఠముమీఁదిపట్టె. (చూ, పీఠము.)

తొగ. వై. వి. 1. కష్టము: చూ, శోకము;విశ. 2: అగచాట్లపాటు, అగచాట్లమారి-రూ-అగసాట్లమారి, కడగండ్లమారి. (సం. ప.)—అభిపన్నుఁడు, కిష్టశీలుఁడు, కష్టాత్ముఁడు, కృఛ్రుఁడు; దే. వి. 3. కలువ: చూ, పద్మము. 1; 4. గుంపు. విజ. 3, ఆ. 64: చూ, సమూహము; 5. రీతి: చూ, విధము. 1.

తొగకంటి. దే. వి. (తొగ+కన్ను) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. తొగలవంటి కన్నులు గల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తొగకొమ్మతొలఁగుబావ. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం. అం. 11.

తొగచెలికాఁడు. దే. వి. కుముదబాంధవుఁడు, చేందురుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

తొగట. దే. వి. 1. గుడ్డలునేసి బ్రదికెడుజాతి. "తొగటవాఁడు, తొగటది, తొగటసెట్టి."; 2. సాలె: చూ, సాలెవాఁడు.

తొగడు. దే. వి. లోపలికణఁగుట.

తొగర. వై. వి.=తువరీ. రూ-తొవర. ఒగరు: చూ, రసము. 5.

తొగరి. వై. వి.=తువరి. రూ-తొవరి. 1. తొవరి, కంది*: చూ, సురాష్ట్రిజము. 1; 2. తొవరిమన్ను, సురాష్ట్రదేశపుమన్ను: చూ, సురాష్ట్రిజము. 2; 3. అడవితొగరితీఁగె, అడవి కందితీఁగె: చూ, సురాష్ట్రిజము. 3.

తొగరు. దే. వి. రూ-తొవరు. 1. ఎఱుపు, రక్తవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱ్ఱనూలు: చూ, పోఁగు 1; విశే. 3 ఎఱ్ఱనిది. పాండు. 4, ఆ. 9: చూ, వర్ణము. 6. [గరుకొలుపు.)

తొగరుకొను. దే. అ. క్రి ఎఱ్ఱనగు (ప్రే. తొ

తొగరుముక్కుపులుఁగు. ద్వ. వి. చిలుక. అం, సం. తిర్య. 13: చూ, శుకము. [99.

తొగరుమోముపుల్గు. ద్వ. వి.—పై.—వేం.ఆం.

తొగఱేఁడు. దే. వి. రూ-తొగలఱేఁడు, చందమామ: చూ, హిమాంశువు. (ఇట్లు తొగదొర)

తొగలఱేఁడు. దే. వి.—పై.—

తొగలవాఁడు. దే. వి: చూ, తొగట. 2.

తొగవిందు. దే. వి: చూ, తొగచెలికాఁడు.

తొగనూఁడు. దే. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

తొచ్చియము. వై. వి.=తుచ్ఛమ్. తుచ్ఛవచనము. రూ-తొచ్చెము: చూ, శబ్దము. 2.

తొచ్చెము. వై. వి.—పై.—

తొటతొట. దే. వి. తొఱఁగుట, పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (తుటతుటఅనియు.)

తొట్ట. దే. వి. 1. కోటరము. (రూ-తొటర్రి-తొటుర్రి-తొఱ-తొఱట-తొఱ్ఱ-దొఱట-దొఱ్ఱట): చూ, రంధ్రము. 1; విశే. 2. పలు-ద: చూ, స్థూలము. 2.

తొట్టగిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తొట్టగిలన్+పడు) తొటుప్రిపడు. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, సంభ్రమించు.

తొట్టగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-తొట్టగిల్లు. 1. అతిశయించు: చూ, ఘుమ్మరించు; 2 కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; వా. 3. వంపగు. "మంచేము తొట్టగిలినది"

తొట్టగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తొట్టి. దే. వి. 1: చూ, తెట్టె. అం, భా. ప్రి. 157; 2. నోరువెడల్పును అడుగుసన్నమునైన గంపవంటి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6; 3. పసులు నీళ్లుత్రాగుటలోనగువాని కుపయుక్తముగ రాతితో కట్టినకట్టడము: చూ, నిపానము; 4. కొప్పెర: చూ, పాత్రము. 6; 5: చూ, గాఁడి. 3; అం. 6. పిన్నాణములు ముప్పదిరెండింటిలో నొకటి: చూ, పిన్నాణములు

తొట్టికట్టు. దే. వి. 1. లోఁగిలి: చూ, సదనము. 1; 2. అంకణము: చూ, ముంగిలి. 2.

తొట్టియ. దే. వి. రూ-తొట్టె 1. నేయువాఁడు నూలుకంటె నుంచుకొనెడు నాడె: చూ, నాడె; వై. వి. 2.=డోల. ఉయ్యాల. (రూ-తొట్టె-తొట్ల-తొట్లియ-తొట్లె): చూ, పాలకి. [ఆ. 21: చూ, పాలకి.

తొట్టిల. దే. వి. తొట్ల-రూ-తొట్టెల. పసు. 3,

తొట్టు. దే. వి. 1. చెఱువులోపలిపొలము: చూ, భూమి. 1; 2. స్పృక్కు: చూ, స్పర్శను. 1; 3. పాము: చూ, సర్పము; 4. పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 5. గుంపు, తెట్టువ: చూ, సమూహము; అ. క్రి. 6: చూ, వ్యాపించు; 7: చూ, ప్రవహించు. భార. ఆర. 5, ఆ. 421; 8: చూ, స్రవించు; 9: ఎగఁబట్టు, ఎత్తిపెట్టు. (సం. ప.)— ఉద్వహించు; 10. నిండుకొను. పా. 4, ఆ. 66: చూ, మెండుకొను; 11. నాటు: చూ, మొలవేయు; 12. జేరగు: చూ, సాగు; స. క్రి. 13. అంటు: చూ, స్పృశించు; 14. అవలంబించు: చూ, ప్రాపుగొను

15. మొదలుకొను. భార. ఆది. 3, ఆ 154. చూ, వహించే.
తొట్టుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొట్టు. 6 మొదలు 15 వఱకు. (స్వార్థమునకొను.)
తొట్టున. దే. వి: చూ, రూ-తెట్టున.
తొట్టె: చూ, రూ-తొట్టియ.
తొట్టెల. దే. వి: చూ, రూ-తొట్టిల.
తొట్రు. దే. వి. తొఱ్ఱు: చూ, రూ-తొట్టు. 1.
తొట్రిగిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొట్రిలు.
తొట్రిగిల్లుట. దే. వి. ఉరియాట. ఆం, భా. ప్ర. 143: చూ, స్ఖలనము. 2.
తొట్రిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (తొట్రిలన్ + పడు): చూ, సంభ్రమించే. భార. విరా. 2, ఆ. 104.
తొట్రిలు. దే. అ. క్రి. రూ-తొట్రిల్లు-తొట్రిగిల్లు.1.తడఁబడు: చూ,లుకలుకలాడు;2. భేదిల్లు: చూ, వేఱుపడు. [7, ఆ. 213.
తొట్రిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—భార. అర.
తొట్రు. దే. వి. 1. తొందర: చూ, సంభ్రమము. 1; 2: చూ, తొట్రిగిల్లుట; 3: చూ, రూ-తొట్టు. 1. [పే్ర. తొట్రుకొలుపు.)
తొట్రుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించే
తొట్రుపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1.—పై—భార. విరా. 4, ఆ. 51; 2: చూ, తొట్రిలు. 1.
తొట్రుపాటు. ద్వ. వి: చూ, తొట్రిగిల్లుట భార. విరా. 2, ఆ. 106.
తొట్ల. వై. వి.=డోల. ఉయాల: చూ, రూ-తొట్టియ. 2. (దేశ్యమని శ. ర.)
తొట్లియ. వై. వి.=—పై.—కళా. 5, ఆ. 2. (దేశ్యమని శ. ర)
తొట్లె. వై. వి =—పై.— (దేశ్యమని శ.ర.)
తొడ. దే. వి. గజకును మోఁకాలికిని నడిమి భాగము: చూ, జకురు, కుఱువు. (సం. ప.)- అంకపాళిక, ఉత్సంగము, ఊరువు. తద్వి.— తొడపైభాగము.— ఒడి. (సం. ప.)— అంకము, ఉత్సంగము, ఉపస్థ, కోలము, క్రోడము, అవ్య. ఆరాత్; తొడలోపలి భాగము.—క్రిందొడ.
తొడఁకు. దే. అ క్రి: రూ-తొణఁకు- తొనఁకు. తొలకాడు- తొఁకు, చిందు.
తొడఁగు. దే. అ. క్రి. 1. ప్రారంభించే.చూ, యత్నించే; 2. మొదలుకొను. భార. అర. 6, ఆ 115: చూ, వహించే.
తొడగు. దే. వి: చూ, రూ-తొడవు.
తొడతొక్కుడి. వా.వి.1.ఇఱుకు, జనసమ్మర్దము; 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.
తొడప. దే. వి 1. త్వక్కు. ఆం, భా. ద్వి. 131: చూ, బెరడు; 2. బండికల్లు లోనగువాని మొనను వేసెడు లోహవలయము: చూ, శంబరము.
తొడపటము. దే. వి. 1.రూ-తొరపణము.దారువుల రంధ్రము చేయు పనిముట్టు. (చూ, పిడసాన);వా. 2 పెక్కుమందిగలిగి వివరము తెలియనిదొమ్మి:చూ, లటపటము. "వారును వీరునుతగవుపడితొడపటమై కొట్టుకొనిరి; 3 చూ,తొత్తడము; 4. వేన్నీళ్ళుచల్లార్చుట. (గోదావరీ మండలప్రాంతమున వాడుక.) (తొడపడము - తొరపడము అనియు)
తొడపాశము. వా. మి. వి తొడనుబొట్టనచూపుడువేళ్ళతోనొక్కుట: చూ,సొంటిపిక్క (ఉత్తరసర్కారులయందు వాడుక)[క్కుఁడు
తొడపుట్టువు. దే. వి. ఊరుజుఁడు: చూ,వై
తొడబిడ్డ. దే. వి.—పై.— సాంబ. మాన. 2.
తొడబెల్లము. దే. వి: చూ, తొడపాశము.
తొడయు. దే. స. క్రి. 1 ఊడుచు: చూ, సమ్మార్జించే; 2. కడుగు: చూ, ప్రక్షాళించే.
తొడరిక. దే. వి. అనుసరణము: చూ, వెంబడి.
తొడరు. దే. వి. 1. ఉత్సాహము:చూ, యత్నము; 2. ఆయతము: చూ, యత్నము; 3. అభిముఖము: చూ, ముందఱ. 1; అ. క్రి. 4.[illegible]లక్ష్మీ. 4, ఆ. 114: చూ, [illegible] 2; 5[illegible] యత్నించే: భార. విరా. 1,

ఆ, 127; 6. సక్తమగు: చూ, మేళగించు.1; 7. తొట్రుపడు. భార. అర. 2, ఆ. 85: చూ, సంభ్రమించు; స. క్రి. 8. ఎదిరించు: భార. సభా. 1, ఆ. 123; భార. విరా. 1, ఆ. 74: అభిగమనమగు (అనికొందఱు): చూ, ప్రతిఘటించు; 9. అనుసరించు: చూ, వెంబడించు; 10. పొందు: చూ, ప్రాపించు; 11. అనుకరణముచేయు. పా. 4, ఆ. 28: చూ, అనుకరించు.

తొడరుపు. దే. వి. 1. ఆయతము. భార. శల్య. 1, ఆ. 349: చూ, యత్నము; విణ. 2. మొదటిది.

తొడలు. అం. 1. నఖక్షతస్థానములు తొమ్మిదింటిలో నొకటి: చూ, నఖక్షతస్థానములు; 2: చూ, కళలుండు స్థలములు; పా. 3.దీనికి ఉపమానములు.— ఏనుఁగుతొండము, అరఁటికంబము.

తొడలేనివాని సైఁదోడు. ద్వ. వి. గరుడుఁడు. సాం. దే. 15: చూ, హరివాహనుఁడు.

తొడవసము. దే. వి. త్వక్కు. ఆం, పదా. వర. 70: చూ, బెరడు.

తొడవిల్లు. దే. వి.బాణమును సంధించిన కార్ముకము: చూ, బాణము. 1. [భూషణము.2.

తొడవు. దే. వి. రూ-తొడగు. నగ: చూ,

తొడి. దే. వి. త్వర: చూ, సంభ్రమము.

తొడిఁబడు దే. అ. క్రి. (తొడిఁ + పడు) 1. చలించు: చూ, సలించు; 2.చెదరు.కళా. 6, ఆ. 64: చూ, వెల్లివిరియు; 3 తొట్రుపడు: చూ, సంభ్రమించు; వా. 4. (తొదఱుచేతను నత్తివలనను)ఉచ్చారణలోపము కలుగు.

తొడికిలు. దే. స. క్రి: చూ, లంఘించు.

తొడికొను. దే. స. క్రి. (రూ- తొడుకొను- తోడికొను-తోడుకొను-తోకొను-తోడ్కొను) పిలుచుకొను: చూ, వెంటఁదీసికొను.

తొడితెచ్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తోడితెచ్చు. [ము.

తొడిమ. దే. వి. రూ-తొడిమె: చూ, వృంత

తొడిమె. దే. వి.— పై.—

తొడు. దే. స. క్రి. 1. సొమ్ములు లోనగువాని తొడుగు. భార. ఆది. 7, ఆ. 165: చూ, తొడుగు. 8; 2. బాణముతొడుగు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 40: చూ, తొడుగు. 9.

తొడుకు. దే. వి. 1. గోమహిష్యాదులు: చూ, పసులము: 2. ఆవు. అచ్చ. అ, కాం. 92: చూ, ధేనువు; 3. దొంగమేఁత: చూ, మేఁత; స. క్రి. 4. పట్టు. పాండు. 5, ఆ. 181: చూ, ప్రాపుగొను; 5. ఒడిసిపట్టు; 6. ఒడియు: చూ, రెమ్ము. 2; (చూ, లంఘించు); 7. గ్రహించు: చూ, పుచ్చుకొను. [ఆం. 2.

తొడుకుసామి. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. వేం.

తొడుకుసాహిణిమామ. ద్వ. వి. హిమాద్రి. వేం, ఆం. 77: చూ, పర్వతము.

తొడుకొను. దే. స. క్రి. 1: చూ, రూ-తొడికొను; 2. తొడుగుకొను.

తొడుగఱ. దే. వి. (తొడుగు + కఱ)(రూ. తొడుగఱ-తొడుగు-తొడువు-తొడ్గు) ముండ్లకంపమోపు, ముండ్లకంప (అనికొందఱు) స్వా. 3, ఆ. 130: చూ, ప్రాచీనము. 1.

తొడుగఱ. దే. వి.— పై.—

తొడుగు. దే. వి. రూ-తొడ్గు-తొడువు. 1.— పై.—స్వా. 4, ఆ. 54; 2. ఆభరణము,నగ: చూ, భూషణము. 2; 3. దుప్పటి: చూ, వస్త్రము; 4. గదాదండములు లోనగువానికి వేసెడు ఇనుము లోనగువాని కడియము: రూ- తొడుపు- తొడువు- తొడ్గు, అనును; 5. కవచము. జై. 2, ఆ. 78: చూ, వారవాణము; 6. శరము: చూ, బాణము. 1; 7. గవుసెన, వీణె మొదలగువానియొఱ: చూ,

నిచోశము; స. క్రి. 8. రూ-తొడు (భూష ణాదులను) ధరించు: చూ, వహించు; 9. రూ-తొడు (వింటబాణము) సంధించు. రూ-తొడుపు-తొడ్గు: చూ, సంధించు. 4.

తొడుపు. దే. వి. 1. అనుసు: చూ, రూ-తొడుగు. 4; 2. కవచము: చూ, వారవాణము; 3. చెప్పినది మరలచెప్పుట: చూ, ప్రస్తావము. 2.

తొడువు: చూ, రూ-తొడుగు.

తొడుసు. దే. వి. 1. చుట్టరికము: చూ, సంబంధము; 2. భోగవనిత: చూ, స్త్రీ; 3 చిక్కు: చూ, సుక్కు. 3.

తొడ్గు: చూ, రూ-తొడుగు(భూషణముధరించుటకు._ భార. ఆది. 1, ఆ. 114.)

తొణకు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-తొడకు. "బిందెలోని నీరుతొణకుచున్నది.": తొణికిలు.

తొణికిలు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తొడికిలు; వా. అ. క్రి. 2: చూ, తొణకు.

తొత్తటము. దే. వి. భేదముతెలియనికూడిక, తొడపటము: చూ, సంకరము. 1.

తొత్తటికము. దే. వి. (తొత్తు + అటికము) తొత్తుదనము. [ముది: చూ, వేశ్య.

తొత్తు. దే. వి. 1. దాసి: చూ, బానిస;2. భోగ

తొత్తుకొడుకు. వా. ద్వి. వి. 1. భోగముదాని కొడుకు; 2. దాసీదానికొడుకు; 3. తప్పుచేసినవానిని తిట్టెడుతిట్టు. "నీవుదొంగతొత్తుకొడుకువురా.?" "తొత్తుకొడకా?" అనియు) (ఉత్తరసర్కారులలో వాడెదరు.)

తొత్తులమారి. దే. విశ. తొత్తులయిండ్లకుబోవు స్వభావముకలవాడు.

తొన. దే. వి. 1. పనసపండులోనితొల: రూ-తొల; విశ. 2. అధికము. జై. 1, ఆ. 105: చూ, రక్షకము; వా. 2. కడుపుమీది మడుపు: చూ, మడత. 3.

తొనకు. దే. వి. తొట్రుపాటు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 110; చూ, సంభ్రమము. 1; అ. క్రి. 2. చిందు: చూ, తొడకు; 3. చలించు. వన. 3, ఆ. 150; ఆం, భా. తృ. 83:చూ, సలించు. [చూ, శయనించు.

తొన్నుండు. దే. అ. క్రి. రూ-తెన్నుండు:

తొపారము. దే. వి. దేగలముఖమునకగట్టెడుతొలుగంత: రూ-తోపారము.

తొప్పగదోగు. దే. అ. క్రి.(తోగు+తోగు) 1. మిక్కిలితోగు. రూ-తొప్పదోగు. భార. అర. 7, ఆ. 76; పే్రి. 2. తొప్పదోచు

తొప్పదోగు.__పై__

తొప్పజిలబడు. దే. అ. క్రి. తట్టువిఱుగబడు: చూ, వ్రాలు. 3. [జిల్లు-తొప్పఱు.)

తొప్పజిలు. దే. అ. క్రి.__పై__(రూ-తొప్ప

తొప్పజిల్లు. దే. అ. క్రి.__పై.__

తొప్పఱు. దే. అ. క్రి.__పై.__ [గోటులు.

తొప్పలుదోరలు. దే. విశ. బ: చూ, కోటానకో

తొప్పి. దే. వి. 1: చూ, రూ-టోపి; వా. 2: చూ, రూ-తెప్పి. [లోనగునది)

తొబక. దే. విశ. విత్తులురాలినది (మిరపకాయ

తొమ్మండ్రు. దే. స. బ. తొమ్మిదిమంది. (తొమ్మిదికి మహన్మహత్యర్థకరూపము "సీ. తొమ్మండ్రుకొడుకుల." ఉ, హరి. 2, ఆ.144.

తొమ్మందము. ద్వి. వి.బ.(తొమ్మిది+తూము): చూ, రూ-తొంబందుము.

తొమ్మనూఱు. దే. స. బ. (తొమ్మిది+నూఱు) తొమ్మిదినూఱులు. రూ-తొమ్మన్నూఱు. నిర్వ. ఉ, రా. 8, ఆ. 84.

తొమ్మన్నూఱు. దే. స. బ.__పై.__

తొమ్మాడు. దే. వి. నాశము. "దానినితొక్కితొమ్మాడుచేసినారు.": చూ, రుత్త.

తొమ్మిది. దే. స. ఖండము, నవకము. చూ, ముమ్మాఁడు. భార. ద్రోణ. 4, ఆ. 189; భార. భీష్మ. 2, ఆ. 34; భార. ద్రోణ. 3, ఆ. 207; కాశీ. 3, ఆ. 181; (తొమ్మిదికి బహువచనరూపము 'తొమ్మిదులు' గాని 'తొమ్ముదులు' గాదని తెలియునది.):(చూ, ఓమ్.)

తొమ్మిదియంకములుగలవి. అం. పాశములు, ఆత్మలు, వర్షములు, ఖండములు, గ్రహములు, బ్రహ్మలు, రసములు, రత్నములు, ధాన్యములు, నిధులు, రంధ్రములు, వ్యాకరణములు, స్థాయీభావములు, తారలు, మేఘములు, భక్తులు, చక్రములు, ద్రవ్యములు, శిరోభేదములు, చేతనరత్నములు, అప్రకాశములు, అజ్ఞానదాయకములు, భక్తిలక్షణములు, గతిభేదములు, సంబంధములు, సృష్టిసర్గములు మొ.

తొయ్యాలి. దే. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

తొర. వై. వి. 1.=త్వర. వేగిరపాటు: చూ, వేగము. 3; 2 ఆపద. హరిశ్చ. 4, ఆ. 108: చూ, విపత్తు; విశ. 3.=త్వర. త్వరితము: చూ, వేగము. 3.

తొరఁగు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-తొరుఁగు. విజ. 1, ఆ. 179: చూ, స్రవించు; 2. ప్రవహించే. భార. విరా. 1, ఆ. 12: చూ, వెల్లిగొను; 3. పడు. భార. ఆర. 1, ఆ. 183-184: చూ, దొరలు; 4: చూ, తొప్పతిలఁబడు.

తొరపడు. వై. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించే.

తొరపణము. దే. వి: చూ,రూ-తొడపటము.1.

తొరపుట. వా. వి: చూ, తొడపటము. 4.

తొరలించే. దే. ప్రే. వెన్నిప్పుచెల్లార్చు: రూ-తొరుపు-తొర్లించే-తొల్లించే.

తొరలు. దే. అ. క్రి. 1. కలుగు: చూ, పుట్టు.2; 2. వేఱురూపమగు: మాఱు.

తొరలుచే. దే. ప్రే. రూ-తొరల్చు.బదిలించే: చూ, మార్చు. 3.

తొరల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

తొరితొరి. దే. అవ్య. క్రి. విశ. లెస్సగా:చూ, లెస్స. 2.

తొరుఁగు. దే అ. క్రి: చూ, రూ-తొరఁగు.

తొరుపు. దే. స. క్రి: చూ, తొరలించే.

తొర్లించే. దే. ప్రే.—పై.—

తొఱ. దే. వి. రూ-తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1.

తొఱఁగు. దే. వి. 1. విడిపడుట. రూ-తొఱవు; స. క్రి. 2. విడుచే. కళా. 7, ఆ. 225: చూ, విసర్జించే, వా. 3: చెఱచే: చూ, త్రెక్కొను. 1.

తొఱఁగుచొచ్చే. దే. అ. క్రి. (పనులు) తప్పించుకొనిపోవు.: రూ-తొఱఁగువోవు.

తొఱఁగువోవు. దే. అ. క్రి.—పై.— భార. విరా. 1, ఆ. 279.

తొఱఁగుట. దే. వి: చూ, విమోచనము.

తొఱట. దే. వి: చూ, తొఱ.

తొఱటలువాఱు దే.అ.క్రి.(తొఱటలు + పాఱు) చిల్లులుపడు. శై. 7, ఆ. 101: చిందరవోవు, చిల్లులువోవు, చీఁదఱగొను, చీఁదఱలువోవు, తూఁటుకట్టు.

తొఱతేనె. దే. వి. పుట్టతేనె: చూ, మధువు.5.

తొఱవు: చూ, రూ-తొఱఁగు.

తొఱుద్రొక్కు. దే. వి. (త్రొక్కు + త్రొక్కు) గట్టిత్రొక్కుడు.

తొఱ్ఱ. దే. వి. (రూ-తొఱ-తొఱట-తొట్ర-తొట్రి-తొట్రు-దొఱట- దొఱ్ఱ) : చూ, రంధ్రము. 1.

తొఱ్ఱి. దే. వి. 1.ముందటిపండ్లులేనినోరు: చూ, వదనము. 1; 2: చూ, తొడుకు. 1. ఆం. భా. ద్వి. 261; 3. రిప్ప, వీసర-రూ-వీసరము: చూ, వెలితి.

తొఱ్ఱివాఁడు. దే. విణ. తొఱ్ఱినోటివాఁడు, పతితదంతుఁడు. [చూ, ధేనువు.

తొఱ్ఱు. దే. వి. ఆవు. పాండు. 5, ఆ. 240

తొఱ్ఱుపట్టు. దే. వి. ఆవులమంద. భార. ఆది. 8, ఆ. 210: చూ, ధేనువు.

తొల. దే. వి: చూ, రూ-తొన. 1.

తొలఁకాడు. దే. అ. క్రి. (తొలఁకి + ఆడు) 1. చిందు: చూ, తొడఁకు; 2 చలించు. చూ, సలించు; 3. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 4. ప్రకాశించు: చూ, హావణిల్లు.

తొలఁకియాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—

తొలఁకు. దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 3. అల: చూ, వీచి. 1; 4. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 5. చలించు: చూ, సలించు; 6: చూ, తొడఁకు. పా. 5, ఆ. 86; 7. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 8: చూ, తొలఁకాడు. 4. కళా. 4, ఆ. 105.

తొలఁగఁబాఱు. దే. అ. క్రి. (తొలఁగన్ + పాఱు) తొలఁగు: చూ, విరియు. 5.

తొలఁగించు. దే. స. క్రి. ఈఁగు: చూ, విసర్జించు.

తొలఁగింపు. వా. వి. త్యక్తము.

తొలఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, తొలఁగఁబాఱు.

తొలఁగుడు. దే. వి: చూ, రూ-తలఁగుడు

తొలఁగుబావ. ద్వ. వి: చూ, శత్రువు.

తొలఁచు. దే. ప్రే. తొలఁగఁజేయు. పాండు. 2, ఆ. 53. [చూ, బెరడు.

తొలక. దే. వి. రూ-తోలు. చెట్టుపైపట్ట:

తొలకరి. ద్వ. వి. రూ-తొలుకరి-తొల్కరి-తొలుకారు-తొల్కారు. 1. (చైత్రవైశాఖమాసములయందు కురియు) వాన "తొలకరివానలు" చూ, వాన. 1; 2. వర్షర్తువు. వసు. 3, ఆ. 15: చూ, మాసద్వయము.

తొలకరించు. దే. అ. క్రి. రూ-తొల్కరించు. 1. (చైత్రవైశాఖమాసములయందు) వానకురియు: చూ, వర్షించు; 2. వానకురియు: చూ, వర్షించు; 3. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2.

తొలకరిమెఱుపు. ఆం. 1. మల్లయుద్ధగతిభేదము, కాయమానములు పండ్రెండింటిలో నొకటి: చూ, కాయమానములు; దే. వి. 2. వర్షకాలారంభమందలి తటిత్తు. రూ-తొలుకరిమెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు 1 [ఆం. 97.

తొలకరిగల్లుగువ్వ. దే. వి: చూ, హంస. వేం,

తొలకరినూడు. దే. వి.—పై.—

తొలకు. దే. వి. మృగముల వెనుకకాలి మూలమునకును ప్రక్కకును నడిమిచోటు: చూ, ఉపరంధ్రము.

తొలతేనె. దే. వి. ఒరకము తేనె: చూ, మధువు. 5.

తొలసి. వై. వి.=తులసీ, తొళసి*: చూ, హరిప్రియ.

తొలి. దే. వి. రూ-తొల్లి. 1. కందరము. ఆం, భా. ప్ర. 145: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1; 4. బండికంటెనడిమితూము, పిండిక: చూ, రంధ్రము. 1; 5. ముందు, పూర్వకాలము. (రూ-తొల్లి-తొలుత-తొల్త-తొలితొలుత-తొంటి-తొంటె) చూ, మొదలు. 4; 6. ఎత్తవగోలు. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 79: చూ, మొదలు. 4 (ఆమ్రేడితమందుతొలి తొలి); విణ. 7. ముందటిది. "తొలిబాము": రూ, తొల్లి. వెనుక-రూ-వెన్క: చూ, పూర్వము. 1; 8. మొదటిది. "తొలిముద్ద": చూ, మొదలు. 6; అవ్య. 9. పురార్థకము. ఆం, భా. తృ. 78. రూ-తొల్లి-తొలుత-తొలుదొల్త: చూ, మొదలు. 4.

తొలిక. దే. వి. ఒడపి: చూ, రంధ్రము. 1

తొలికోడి. వా. వి. తెల్లవాఱజామున మొట్టమొదట కూసెడుకోడి: చూ, పుంజు.

తొలిచేదువులు. దే. వి. బ. మొదటిమినుకులు. రూ-తొల్చదువులు: చూ, వేదము. (ఇట్లు తొలుపలుకులు, తొలుమినుకులు.)

తొలిమోలావు. వా. వి. ఉపసర్గ్య:చూ, ధేనువు.

తొలిదుక్కి. దే. వి. ఆద్యకృషి, మున్నరక. ఆం, భా. ద్వి. 233: చూ, లాంగలము. 1

తొలినాఁడు. దే. వి. రూ-తొలునాఁడు. అన్యదిన పూర్వదినము: చూ, రోజు.

తొలివారము. మి. వి. అ. పుం. భాను (ఆది) వారము: చూ, వారము. 2.

తొలివేలుపు. దే. వి. రూ-తొలువేలుపు. 1. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2. అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

తొలివేల్పుపగతురు. ద్వ. వి. బ. దేవతలు. సాం. దే. 18: చూ, వేలుపు.

తొలు. దే. విశే. వృత్తియందు తొలుతశబ్దమునకును తొలుకుశబ్దమునకును మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "తొలుమోలు, తొలుమబ్బు." మొ.

తొలుక. వై. వి.=త్వక్: చూ, బెరడు.

తొలుకరి. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలకరి.

తొలుకరిమెఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-తొలకరిమెఱుపు.

తొలుకారు. ద్వ. వి. 1. (తొలుకు + కారు): చూ, రూ-తొలకరి. 1; 2. (తొలుత + కారు) ముక్కారుపంటలలో మొదటి కారుపంట: చూ, ముక్కారుపంట.

తొలుకు. దే. స. క్రి. కురియు: చూ, వర్షించు. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణలోపము. "తొలుకారు, తొలుమొగులు" మొ)

తొలుకుడుపు. దే. వి. (తొలుత + కుడుపు) అన్నప్రాశనము: చూ, కర్మములు. 1.

తొలుగట్టు. ద్వ. వి. (తొలుత + గట్టు) ఉదయాద్రి, పూర్వపర్వతము. వసు. 6. ఆ. 6. చూ, పర్వతము.

తొలుచేదువులు. దే. వి. బ. (తొలుత+చేదువులు): చూ, రూ-తొలిచేదువులు.

తొలుచు. దే. స. క్రి. రూ-తొల్చు. 1. నాఱులోనగువాని గ్రుచ్చు. ఆం, భా. తృ. 112: చూ, నాఱునాటు; 2. రంధ్రముచేయు: చూ, మల్చు; 3. తోఁచు, కెల్లగించు. భార. స్త్రీ. 2, ఆ. 109: చూ, విదారించు.

తొలుజాతివాఁడు. ద్వ. వి. విప్రుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

తొలుత: చూ, రూ-తొలి. 5—7—8—9. (దరి. పురార్థకము.—వసు. 4, ఆ. 36.)

తొలుతొలుత. ద్వ. దరి. క్రి. విశే: చూ, రూ-తొలుదొల్త.

తొలుదీవి. ద్వ. వి (తొలుత+దీవి) నేరేడుదీవి. వసు. 1, ఆ. 93. దీవులు ఏడింటిలో నొకటి: చూ, ద్వీపములు. [71:చూ, హరిత్తు.

తొలుదెస. ద్వ. వి. తూరుపుదెస. ఆం, భా. ప్ర

తొలుదొల్త. ద్వ. దరి క్రి. విశే: చూ, తొలి.9.

తొలునాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-తొలినాఁడు.

తొలునీటిరిక్క. ద్వ. వి.(తొలుత+నీటిరిక్క.) పూర్వాషాఢానక్షత్రము. నీటిరిక్క-రూ-నీరురిక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.

తొలుపంది. దే వి. (తొలుత+పంది) రూ-తొల్పంది. ఆదివరాహము. అచ్చ. బాల, కాం. 153: చూ, సూకరము.

తొలుపక్కము. ద్వ. వి. (తొలుత+పక్కము): చూ, తెలిపక్కము.

తొలుఁబలుకులు. దే. వి. బ:చూ,తొలిచేదువులు.

తొలుమినుకులు. దే. వి. బ.—వై.—

తొలుమొగులు. దే. వి. వర్షించుచున్న మేఘము. అచ్చ. యు, కాం. 65: చూ, మేఘము. 1.

తొలురిక్క. ద్వ. వి. అశ్వినీనక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1. [చూ, మాసము. 1.

తొలురిక్కనెల. ద్వ. వి. ఆశ్వయుజమాసము:

తొలుచేలువు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలిచేలువు.

తొలుసంజె. ద్వ. వి: చూ, సూర్యోదయము.

తొల్కరి. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలకరి.

తొల్కరించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తొలకరించు. [చేసువులు.

తొల్చదువులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-తొలి

తొల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తొలుచు

తొల్జాగమయ్య. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

తొల్కారు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొలుకారు.

తొత్తి. దే. వి: చూ, రూ-5-7-8 తొలి.

తొల్పంది. దే. వి: చూ, రూ-తొలుపంది.

తొల్లి. దే. వి. 1: చూ, తొలి. 5; 2: చూ, తొలి. 6; 3. బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; అవ్య. 4: చూ, తొలి. 9. ఆం, భా. తృ. 73; విణ. 5. ముందటిది. "తొల్లిఁటివారు-తొల్లింటివారు.": చూ, పూర్వము. 1.

తొల్లించు. దే. ప్రే: చూ, రూ-తొరలించు.

తొల్లింటికత. వా. వి. పురావృత్తము: చూ, సమాచారము. 2.

తొల్లింటిది. దే. విణ. పూర్వకాలసంబంధమైనది.

తొల్లిక. దే. వి. 1. ఒకరకముచేప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. రూ- తొల్లిక: చూ, ముష్టరము.

తొవ. దే. వి. కలువ: చూ, రూ-తొగ.

తొవర. వై. వి.=తువర: చూ, రూ-తొగర.

తొవరి. వై. వి.=తువరి: చూ, రూ-తొగరి.

తొవరు:చూ, రూ-తొగరు. (ఎఱ్ఱనిది.—అచ్చ. యు, కాం. 323)

తొస్స. దే. వి. ఉచ్చారణలోపము. తొస్సి.

తొస్సి. వా. వి. —పై.—

తొస్సె. దే. విణ. పండ్లులేనిది, బొక్కి: చూ, బోసి. [పేలవము.

తొళక. దే. విణ. పలుచనైనది, తనువు; చూ,

తొళసి. వై. వి.=తులసి: చూ, రూ-తొలసి.*

తొళ్లిక. వా. వి: చూ, రూ-తొల్లిక. 2.

తో

తో. దే. అప. 1. తృతీయావిభక్తి యందువచ్చెడు ఒకానొక ప్రత్యయము: చూ, చే. 1; ద్రి. 2. కూడ. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 112: చూ, సైకము; 3. వెంట. జై. 5, ఆ. 192: చూ, వెంబడి. [ణతోమ్."

తోమ్. వా. అవ్య. ఒకానొకరాగము. "తధకి

తోఁక. దే. వి: చూ, రూ-తొంక.

తోఁకగుంజె ద్వ. వి. ఆఁదోఁకగానేర్పఱచిన స్తంభము: చూ, స్తంభము. 1.

తోఁకచిచ్చు. ద్వ. వి. ఉపాహితము, నిప్పుదగిలించిన పిడుకలవరుస. స్వా. 1, ఆ. 37: చూ, పిడక. [నక్షత్రము. 1.

తోఁకచుక్క. ద్వ. వి. ధూమకేతువు: చూ,

తోఁకతెగించుకపోవుట. జా. పారిపోవుట. "నీమాటవిన్నఁదానిలుచునే నే మరుతేజి తోఁక తెగించుక కానఁ దొలఁగి చేనక." (రసికజన మనోరంజనము)

తోఁకతొక్కినతాఁచువలె. లో. ఉదా.— "అనినఁ దోఁకఁదొక్కిన తాఁచుచందంబున సముత్థితుండై వళిక్ష పక్షీందుఁడు రోషావేశంబున." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.) [పురుగు.

తోఁకపురువు. ద్వ. వి. రూ-తోఁకపుర్వు:చూ,

తోఁకపుర్వు. ద్వ. వి.—పై—

తోఁకమిరియము. ద్వ. వి: చూ, చేలువ మిరియము (చూ, మిరియము) [జాబు.

తోఁకలేనిపిట్ట. తొంబై ఆమడ వెళ్ళెను. లో.

తోఁగు. దే. వి. 1. నిదుర: చూ, స్వప్నము. 2; 2. తడి: చూ, పదను. 2; అ. క్రి. 3. మునుఁగు. పాండు. 1, ఆ. 150: చూ, నీ

శ్భాడు; 4. తడియు. కళా. 3, ఆ. 16: చూ, నాను.

తోఁచిగాఁడు. దే. వి. ఒకానొకడేగ. స్వా. 4, ఆ. 58: చూ, శ్యేనము. 1.

తోఁచే. స్త్రై. వి.=తుచ్ఛ. (దేశ్యమని శ. ర) మాదిగ: చూ, కడజాతివాఁడు.

తోఁచు. దే. అ. క్రి. 1. ఉదయించు. రూ-తోఁతెంచు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 128: చూ, స్ఫురించు. 2; 2. భావముదయించు: చూ, స్ఫురించు. 2; 3. ప్రత్యక్షమగు, తలచూపు: చూ, పొడచూపు; 4. ఫలపరిమితి నూహించు: అంచించు, అంచెనకట్టు, అంచెనజూచు, అంచెనవేయు, అద్దించు, అద్దు, ఉండఁజూచు, ఉజ్జిగొను, ఉజ్జాయించు. (సం. ప.).- ఊహించు; ప్రే. 5.తోఁచఁజేయు. పాండు. 2, ఆ. 128.

తోఁచుట. వా. వి: చూ, ఉపస్థితి. 2.

తోఁట. దే. వి. 1. ఇంటితోఁట. కళా. 2, ఆ. 43: చూ, వనము. 2; 2. ఉపవనము, తోఁపు, పళానుతోఁట. కళా. 2, ఆ. 41. చూ, వనము. 2; 3. ఆశ్రమము: చూ, సదనము. 1.

తోఁటకాఁపు. దే. వి. రూ-తోఁటవాఁడు-తోఁటీఁడు, కక్ష్యావేక్షకుఁడు: చూ, వనపాలుఁడు.

తోఁటకూర. దే. వి: చూ, మారిషము*.

తోఁటపోఁక. ద్వ. వి. భూపూగము.*: చూ, పోఁక.

తోఁటమాలియ. ద్వ. వి. రూ-తోఁటమాలె-తోమాలియ-తోమాలె. 1. (ఆకులుపువ్వులు కూర్చికట్టిన దండ); చూ, వనమాల; వా. వి. 2. తోఁటను పెంచువాఁడు.

తోఁటమాలె. ద్వ. వి.—పై.—

తోఁటమొల్ల. ద్వ. వి. కుందము, మల్లియ-రూ-మల్లె*: చూ, మొల్ల.

తోఁటవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, తోఁటకాఁపు.

తోఁటీఁడు. ద్వ. వి. (తోఁట+ఈఁడు)-పై.-

తోఁడు. దే. స. క్రి. 1. కల్లగించు: చూ, విదారించు; 2. నూలిపోఁగుతీసి చుట్టు: చూ, చుట్టు. 5.

తోఁడుడు. దే. వి. తంతునిస్సరణము. (నిస్సరణము=వెడలఁబాటు): చూ, వెలువడు.

తోఁడుఁబోతు. దే. వి. 1. పంపుచేయుట: చూ, హింసాకర్మ; విణ. 2. పంపుచేయువాఁడు. హింసాకర్మచేయువాఁడు.

తోఁడెలు. దే. వి. రూ-తోఁడేలు. స్వా. 4. ఆ. 50: చూ, వృకము.

తోఁడేటికడుపుమేటి. ద్వ. వి. (తోఁడేలు+కడుపుమేటి): చూ, భీముఁడు.

తోఁడేలు. దే. వి: చూ, రూ-తోఁడెలు. (తోఁడేలుపు అనికొందఱు.) [రామము.3.

తోఁడేళ్ళకొంగ. ద్వ. వి. పెద్దదుప్పి: చూ,

తోఁతెంచు. దే. అ. క్రి. (తోఁచు+తెంచు.) 1. ఉదయించు: చూ, స్ఫురించు. 2; 2. కనఁబడు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 174: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 3. కనిపించు. భార. ఆర. 4, ఆ. 226: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 4. దూరమునుండి సమీపమునకు నడచు: చూ, వచ్చు.2.

తోఁప. దే. వి. 1. పిండికూడు, సంకటి: చూ, సాదము. (1); వా. 2. తొక్కు. "తోఁప రేఁగునట్లు కొట్టెను." [వాంఛ.

తోఁపిక. దే. వి. రూ-తోఁపు. తలఁపు: చూ,

తోఁపు. దే. వి. 1.—పై.—; 2. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. పెంపుడువనము: చూ, వనము. 2; 4. చీమిడి. ఆం, భా. ద్వి. 126: చూ, శింఘాణము; 5. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 6. ఎఱ్ఱ(కపిల వర్ణము) బట్ట; అరుణవస్త్రము. ఆం, భా. ద్వి. 154: చూ, వస్త్రము; 7. సుకీయులు లోనగువాని మూఁతపిండి

(బూరెలపై చోవిపిండి అనికొందఱు):చూ, పాదము. (1) [భా. ద్వి. 113.

తోఁబుట్టినది. దే. వి: చూ, సహోదరి. అం,

తోఁబుట్టు. దే. వి. (తోన్+పుట్టువు): చూ, రూ-తోడఁబుట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 6.

తోఁబుట్టుగు. దే. వి. (తోన్+పుట్టుగు)-పై-. జై. 7, ఆ. 134.

తోఁబుట్టువు. దే. వి.—పై.—

తోకము. సం. వి. అ. న. బిడ్డ: చూ, శిశువు.

తోకొను. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తోడికొను. భార. అర. 3, ఆ. 220.

తోక్మము. సం. వి. అ. న. 1. గులిమి: చూ, పింజూషము; పుం.2. పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6; 3. పచ్చియవలు: చూ, ధాన్యము; విణ. 4. పచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

తోటకము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-స-స-స గణములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగల ద్వాదశఛందోద్భవ వృత్తము. "కరుణా వరుణాలయ-కాం, తి నిధీ.": చూ, వృత్తము. 1.

తోటి. దే. వి. మాల. జై. 8, ఆ. 85: చూ, కడజాతివాఁడు. [2, ఆ. 33.)

తోడ: చూ, రూ-తో. (వెంబడికి —ప్రా.

తోడంటు. దే. వి. (తోడు+అంటు.) చేమిరి: చూ, తోడు. 4.

తోడఁబుట్టు. దే. వి. (తోడన్+పుట్టు) (రూ-తోడఁబుట్టుగు-తోడఁబుట్టువు-తోఁబుట్టు-తోఁబుట్టుగు) తోడు,తోడిచూలు, పైఁదోడు. 1: చూ, సహోదరుఁడు; 2: చూ, సహోదరి.

తోడఁబుట్టుగు. దే. వి.—పై.—

తోడఁబుట్టువు. దే. వి.—పై.—

తోడనము. సం. వి. అ. న.=తుండెము, తునుక: చూ, శకలము. 4.

తోడా. దే. వి. 1. హస్తభూషావిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 2. కాలికివేసికొను బిరుదు: చూ, భూషణము. 2; 3: చూ, బాలక్రీడ; వా. 4. శిక్షార్హుని ముంజేతులకుఁ దగిలించేసంకెల; 5. చేతికివేసికొనుబిరుదు. (బంగారుమురుగు) "తోడామురుగు"

తోడి. అం. 1. రాగాంగములు పదుమూఁడింటిలో నొకటి: చూ, రాగాంగములు:(చూ, స్వరము. 2); 2. స్త్రీ రాగములు ఇరువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, స్త్రీరాగములు. (చూ, స్వరము. 2)

తోడికొను: చూ, రూ-తోడుకొను.

తోడికోడలు. దే. వి. మగనితోడఁబుట్టినవాని భార్య, యాత: చూ, భార్య.

తోడిచూలు. దే. వి: చూ, తోడఁబుట్టు.

తోడితెచ్చు. దే. స. క్రి. 1. పిలుచుకొని వచ్చు. రూ-తోడితెచ్చు-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు; ప్రే. 2. తోడితెప్పించు: రూ-తోడ్తెచ్చు-తోతెచ్చు.

తోడిపెండ్లాము. దే. వి. ఏగలు-ఏరాలు, సవతాలు, సపత్ని: చూ, సవతి. (చూ,భార్య)

తోడియల్లుఁడు. దే. వి: చూ, షడ్డకుఁడు.

తోడివాఁడు. దే. వి: చూ, సహాయుఁడు. 1.

తోడు. దే. వి. 1. త్వక్కు. అం, భా. ద్వి. 37: చూ, బెరడు; 2: చూ, తోడఁబుట్టు. 1; 3: చూ, తోడఁబుట్టు. 2; 4: చేమిరి, తోడంటు. (సం. ప).—ఆతంకము, ఆతంచనము; 5. ఆన: చూ, సెలవు; 6. (శపథమునందుఁబలుకునది) మాట: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 7. సహాయము: చూ, వెంబడి; వా. వి.8.దిక్కు,అండ "నాకునీవుతోడు"; వా. స. క్రి. 9. (నూలుపోఁగు) చుట్టు;

తోడుఁబాలు. ద్వ. వి. పాలుపిండఁబోవునపుడు పాలదుత్తలో నుంచుకొనెడు నీళ్లు: చూ, సలిలము. 1.

తోడుకొను. దే. అ. క్రి. రూ-తోడ్కొను. తోడికొను. 1. (పాలు) పేరుకొను; స. క్రి. 2. పిలుచుకొను: చూ, వెంటఁదీసికొను.

తోడుచల్ల. దే. వి. చేమిరిపెట్టు మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

తోడుత. దే. దశ్రి. వెంబడిని. (రూ-తోడుతో-తోడుతోడ-తోడ్తో-తోడ్తోడ) భార.విరా. 1, ఆ. 118: చూ, సైతము.

తోడుతో. దే. దశ్రి.—పై.—

తోడుతోడ. దే. దశ్రి.—పై.—

తోడునీడ. దే. విశే.1:చూ, సహాయుఁడు. స్వా. 2, ఆ. 17; జా. విశే. 2: (చూ, తోడు.7) సహాయము. "అఖిలకళలందుఁదోడునీడగు చు మెలఁగు" (కళాపూర్ణోదయము)

తోడుపట్టు. ద్వా. వి: చూ, తోడు. 1.

తోడుపడు. ద్వా. అ. క్రి. రూ-తోడ్పడు. సహాయపడు. [వెంబడి.

తోడుపాటు. ద్వా. వి. రూ-తోడ్పాటు: చూ,

తోడుపాయసము. వా. మి. వి. అనుపుగావండిన పరమాన్నము.

తోడుపెట్టు. దే. స. క్రి. చేమిరిపెట్టు.

తోడులేనివాఁడు. వా. విశే. అసహాయుఁడు: చూ, విడి. 12.

తోడుపోవు. దే. అ. క్రి. (తోడు + పోవు) సరియగు, సరించు: చూ, సమము. 3.

తోడెము. దే. వి. రూ-తోలెము: చూ, స్వల్పము. [విరా. 4, ఆ. 68.

తోడ్తెచ్చు: చూ, రూ-తోడితెచ్చు. భార.

తోడ్కొను. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తోడుకొను.

తోడ్తో. దే. దశ్రి: చూ, రూ-తోడుత.

తోడ్తోడ. దే. దశ్రి.—పై— [డు.

తోడ్పడు. ద్వా. అ. క్రి: చూ, రూ-తోడుప

తోడ్పాటు. ద్వా. వి: చూ, రూ-తోడుపాటు.

తోణము. దే. వి. చాపకర్షణ బలసాధనము. ఆం, భా. ద్వి. 212: చూ, బాణము. 1.

తోతెచ్చు: చూ, రూ-తోడితెచ్చు.

తోత్త్రము. సం. వి. అ. న. 1. ఏనుఁగును పొడిచెడు బరిగోల, ఈఁటె, వైణుకము: చూ, బాణము. 1; 2. పసులను దోలెడుమునికోల: చూ, మునికోల 2; అం. 3. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1.)

తోదకము. పా. ఒకానొకవృత్తము-ఒక్కొక్క-పాదమున- జ-జ-య-గణములతోఁగూడి యెనిమిదింట యతిగల ద్వాదశ ఛందస్సునఁబుట్టిన వృత్తము. "కొలుతు, మురారి, నిగోత్కర, లుదీర్పన్" (అప్ప. 4, ఆ. 232. పారట)

తోదనము. సం. వి. అ. న. 1. నొప్పించుట; 2: చూ, తోత్త్రము. 2; అం. 3. హస్తక్రియలు ఇరువదింటిలో నొకటి: చూ, హస్తక్రియలు.

తోడు. దే. వి. వరుసకట్టు.

తోనకము. వై. వి.=తోరణ. అసుమండలదండ: చూ, తోరణము.

తోనమ్ము. దే. వి. అల్పబాణము: చూ, బాణము. 1. [నము.

తోనికాఁడు. దే. వి. పుంశ్చ్యేనము: చూ, శ్యే

తోపరా. వా. వి. ఉలవలసంచి.

తోపాటు. దే. అవ్య. 1. వలె: చూ, సామ్యము; వా. 2. కూడ.

తోపారము. దే. వి. డేగలముఖమునకుఁగట్టెడు తోలుగంత. రూ-తొపారము: చూ, బెగడు.

తోపి. దే. వి. రూ-టోపి: చూ, సీసకము. 1.

తోపు. వా. విశే. పింగళ (అరుణ) వర్ణము, ఒకరకము ఎఱుపు "తోపుచీర": చూ, వర్ణము. 6.

తోమకము. దే. వి: చూ, తోమఁడు.

తోమరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చిల్లకోల, సర్వల: చూ, బాణము. 1; అం. 2. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము.1.)

తోమాలియ. ద్వి.వి. (తోఁట + మాలియ): చూ, రూ-తోఁటమాలియ (వనమాల.— పాండు. 2, ఆ. 21)

తోమాలె. ద్వి. వి.—పై— [రుద్దు. 1

తోము. దే. స. క్రి. మురికిపోవరుద్దు: చూ,

తోముడు. దే. వి: చూ, రుద్దుడు.

తోయగాఁడు. దే. విణ (తోయము + కాఁడు) విధముగలవాఁడు. [ట్టుగు: చూ, పద్మము.1.

తోయజము. సం. వి. అ. న. తామర, నీటిపు

తోయజాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. తామరపువ్వువంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (దీనికి తెనుఁగు తమ్మికంటి.) [గల్లు.

తోయడింభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వడ

తోయదము. సం. వి. అ. న. 1. నెయ్యి: చూ, హవిస్సు. 1; పుం. 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3. కుంగ*: చూ, తృణము. 1.

తోయధి. సం. వి. ఇ. పుం. మున్నీరు: చూ, సముద్రము. [చూ, శకులాదని. 2.

తోయపిప్పలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నీరుపిప్పలి*:

తోయము. సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; దే. వి. (1) వర్గము, తెగ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, సమూహము; (2) దండు: చూ, సేన. 1; (3) రీతి. భాగ. 2, స్కం. 78: చూ, విధము 1; (4) అదను. భాగ. 1, స్కం. 459: చూ, సమయము. 1; (5) పరిజనము: చూ, సంగడము.5; (6) కడవ: చూ, వెండియు. [జము.

తోయరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, తోయ

తోయలక్ష్మీప్రయోగము. అం. తంత్రములు అయువది నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

తోయలి. దే. వి: చూ, రూ-తొయ్యలి.

తోరణ. వై. వి.1 =తోరణమ్. చూ, తోరణము. 1; వా. 2. బారు: చూ, పంక్తి. 1.

తోరణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తోరణ-తోనకము-తోరనము-దోరణము. పుష్పమాలికాదులు గట్టుటకై గృహమునకు వెలుపలస్తంభద్వయము చేత సేర్పఱుపఁబడిన ద్వారము నకును, మంగళార్థముగా ఆతోరణమునకుఁ గట్టెడు మామిడాకులు లోనగువాని సరము నకును, రెండు స్తంభములకుగాని గుమ్మము నకుగాని కట్టినమామిడిచిగురు లోనగువాని మాలికకును పేరు; వా 2. బారు: చూ, పంక్తి. 1; అం. 3. పాదరేఖలలో నొకటి: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

తోరణస్తంభము. సం. వి. అ. పుం. నాందీకము: చూ, స్తంభము. 1.

తోరనము. వా. వై. వి.=: చూ, తోరణము.1.

తోరమల్లి. దే. వి. వజ్రమువలె తెల్లగానుండు అల్పమణివిశేషము: చూ, రాయి, రత్నము.

తోరము. వై. వి. 1. వ్రతసూత్రము. స్వా. 3, ఆ. 88: చూ, సూత్రము. 1; విణ.=స్థూల. 2. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4; 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 4. మిక్కిలిబలము కలది. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 140: చూ, బలిష్ఠము; 5. మంజులము: చూ, హృద్యము. అం, సం. మాన. 52; 6. అందము: చూ, సౌందర్యము.

తోరహత్తము. వై. వి.=స్థూలహస్త. ఒకానొకమల్లబంధము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

తోరహత్తు. వై. విణ: చూ, సమృద్ధి.

తోరెము. దే. వి. రూ-దోరెము, డేగనుగట్టు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

తోలించు. దే. స. క్రి: చూ, తోలుచు.

తోలు. దే. వి. 1. రూ- తోలుక. చర్మము: చూ, జెరడు; 2 జంతువు లోనగువాని చర్మము: చూ, జెరడు; వా స.క్రి 3 పసులలోనగువాని నడపించు: చూ, నెలుచు.
తోలుక. దే. వి: చూ, రూ-తోలు. 1.
తోలుచు దే. ప్రే. తోలఁజేయు: తోలించు.
తోలుకాలువు. గే. వి. రూ-తోలుదాల్పు.అచ్చ. బాల, కాం. 176: చూ, శివుఁడు.
తోలుపోఁగు. వా. అ. క్రి: చూ, తోలూడ్చు.
తోలువాయిదము. ద్వ. వి.ఆనద్ధము, తోలుకప్పినవాద్యము: చూ, వీణె.
తోలూడ్చు. వా. అ. క్రి: తోలుపోఁగు, ఒలియు. స. క్రి.—ఒలుచు.
తోలెము. దే. వి: చూ, రూ-తోడెము.
తోవ. దే. వి. 1. కలువ, అం. పదా. 6-43: చూ, పద్మము. 1; 2. కొణిగ, వలభి. అం, భా. ద్వి. పుర. 21: చూ, సదనము. 1.
తోవకము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఉదా.— భ, భ, భ, గగ. 7 యతి. "తోయజలోచన-తోడగుమయ్యా."
తోషణి. అం. తంత్రములు 64 లో నొకటి: చూ, తంత్రములు. [మాన. 23.
తోసము. వై. వి.=:చూ, సంతోషము. సాం.
తోసిరాజు. మి. వి. 1. తొలఁగఁదగిన రాజు విజ. 1, ఆ. 103 (చదరంగమునందలి పరిభాష. దీనిని భాషాంతరమందు షహ అందురు) "తోసిరాజు ఆటకట్టు"; జా. 2. లక్ష్యము చేయకుండుట. [కొట్టివేయు.
తోసివేయు. వా.స.క్రి.1.తీసివేయు; 2.(దావా)

తౌ

తౌ. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తవు-తగు.
తౌటిపాము. దే. వి. (తౌడు + పాము): చూ, రూ. తవుటిపాము.
తౌడు. దే. వి: చూ, రూ-తవుడు.
తౌర్యత్రికము. సం. వి. అ. న. నృత్తగీతవాద్యములు మూఁడును గూడుట, నాట్యము. (చూ, ఉద్ధతము-చూ, లాస్యము)
తౌలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తవులఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 195.
తౌలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తగులు. (తవులునకు.—భార. అర. 1, ఆ. 211)
తౌలుకొను: చూ, రూ-తవులుగొను. 1-2; దే. ప్రే. 3: చూ, రూ-తవులుకొలుపు. జై. 8, ఆ. 114.
తౌలుచు దే. ప్రే: చూ, రూ-తగులుచు
తౌలువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తవులువడు.
తౌల్యము. సం: వి. అ. వ. సామ్యము: చూ, సమానము. 2. [కటి. చూ, దేశములు.
తౌళవము. అం. ఏఁబదియాఱు దేశములలోనొ

త్య

త్యక్తము. సం. విశ. విడువఁబడినది, నిర్వ్యూఢము: చూ, సముజ్ఝితము.
త్యజనము. సం. వి. అ. న. వర్జనము,విడుపు: చూ, విమోచనము. [విసర్జించు.
త్యజించు. సం. స. క్రి. వర్జించు, విడుచు: చూ,
త్యజేతపంతము. సం. విశ. రూ-త్యాజితపంతము. విడిచిపెట్టినది: చూ, హీనము. 3.

త్యా

త్యాగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తేగ-చౌగము, ఈవి: చూ, వితరణము.
త్యాగరత్నము. సం. వి. అ. న.=చౌగర తనము, చింతామణి: చూ, రత్నము. 1.

త్యాగరాజకృతి. పా. (సంగీతవిద్యను లోకము నకు త్యాగముచేసిన విద్వాంసుఁడను) త్యాగ రాజు చెప్పినకృతి (త్యాగరాజకృతులు పెక్కుగలవు.)

త్యాగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) 1.=చౌగి.దా త: చూ, వదాన్యుఁడు. [స్వంతము.

త్యాజితవంతము. సం. విణ: చూ, రూ-త్యజిత

త్యాజ్యము. సం. విణ. 1. విడువఁదగినది: చూ, హీనము. 2; వా. వి. 2.విడువఁదగినకాలము; 3. దోషయుక్తమైనకొద్దికాలము; (పంచాం గమునందు ప్రతిదినమును త్యాజ్యముచూపఁ బడును.)

త్ర

త్రంగ. సం. వి ఆ. స్త్రీ: చూ, ఉద్రంగము.2.

త్రంగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

త్రంపి. దే. వి: చూ, రూ-తంపి.1.

త్రచ్చన. వై. వి. 1. ఆట: చూ, పరిహాసము; 2. చిలుకుట: చూ, మథనము; 3. చెక్కుట: చూ, చెరువు 1. [-చిలుకు: చూ, మథించు.

త్రచ్చు. వై. స. క్రి.=త్వా, తక్షి. రూ-తరుచు.

త్రచ్చుట. వై. వి. చిలుకుట. ఆం, భా. ద్వి. 265: చూ, మథనము.

త్రప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సిగ్గు; 2: చూ, అంకులాఁడి; అం. 3. సంచారిభా వములు 33 లో నొకటి. (తనవరుని నామం బుఁబలుకనంబేర్కొని తనవెచ్చెలి వినెఁ గదాయని యచ్చోటి మోమువంచె): చూ, సంచారిభావములు.

త్రపిష్ఠుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలిసిగ్గుగలవాఁడు. చూ, హ్రీమంతుఁడు. [చూ, దోస.

త్రపుకర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ములుదోస*:

త్రపులము. సం. వి. అ. న. 1=తగరము: చూ, లోహము. 1; 2. సీసము: చూ, లోహము.1.

త్రపువు. సం. వి ఉ. న. 1.—పై.—, ఉ. స్. న. 2.—పై.— [చూ, దోస.

త్రపుస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదుగలదోస*:

త్రపుసము. సం. వి. అ న. రూ-త్రాపుసము. తగరపుబొమ్మ: చూ, బింబము. 3.

త్రమ్ము. దే. వి. 1. రూ-తుముర-తుమ్ము-దుము-దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; స. క్రి. 2: దుమ్ముచేయు. రాఘ. 1, ఆ. 42.

త్రయము. సం. న. అ. మూఁటిసమూహము. త్రి, త్రికము. తద్విశేషములు.— అం. మూఁడంకములుగలవి — అంతరజాతులు. (శరాది), అంబలు, అక్షులు, అగ్నులు, అను ప్రాసము (అలంకారము), అభిషేకములు, అలంకారములు, అవస్థలు, అవాంతరములు (హరిద్రాది), ఆదిశక్తులు, ఆనందములు (మనుష్యానందాది), ఇచ్ఛాదులు, ఈషణ ములు, ఉదయములు (క్షయాది), ఋణ ములు, కటుకములు (త్రికము), కరణములు, కర్తృత్రయము (ప్రకృత్యాది), కర్మలు (కాయికాది), కర్మలు (పుణ్యాది), కర్మలు (ఆగామ్యాది),కవులు,కాండములు,కార్యము లు,కాలములు(ఉదయాది), కాలములు(త్రిష వణము=గ్రీష్మాది), కావ్యదోషములు, కావ్య పాకములు (పాకములు), కావ్యరీతులు (రీతు లు), కుంభకారత్రయము, క్షైత్రస్తవత్రిపుటి, క్రియాకాలములు, క్రియలు, యోగములు, గజజాతులు (జాతులు), గాయత్రీమంత్రత్రి పాదములు, గుణములు (త్రైగుణ్యము), గురువులు, చిత్రమూలాది, జాతకములు (ఏలకులుమొ), జ్ఞానములు, తత్వములు, తాపములు, త్రికము (శొంఠిమొ), త్రిదం డము (మనోదండాది 1-2), త్రిదోషములు, దండములు (మనోదండాది),దండులు, దశలు, దీక్షలు, దేవత్రయము, దేవీత్రయము, దేహ

ములు, (లక్షణములకుఁగలిగెడు) దోషములు, ద్విజులు, ధనగతులు, నాడీక్రియలు, నాడులు, నాయకులు (దేవాది), నాయకులు (పతిమొ), నాయికలు, నేత్రములు (జ్ఞానాది), నేత్రములు (భ్రూమధ్యాది), పత్రములు (లవంగపత్ర్యాది), పాపములు, పునర్ణవాత్రయము, పురుషములు, పూర్వరాగము (కుసుంభ, నీలి, మంజిష్ఠములు), ప్రకృతులు (శ్లేష్మాది), ఫలములు(త్రికము), బంధనములు, భక్తులు, భేదములు, మండలములు, మతములు, మదములు, మధువులు, ముక్తులు, మూర్తులు, మానములు, యతులు, రాజముఖ్యగుణములు, రాములు, లక్షణాలు (లక్షణములు), లక్ష్యములు, లయలు, లవణములు, లింగములు (స్త్రీలింగాది), లింగములు (శ్రీశైలాది), లోకములు (స్వర్గాది), లోకములు (పృథివ్యాది), వర్గములు, వాసనలు, విధులు, వృత్తులు, వృద్ధులు, వేదములు (త్రయి), వేదస్వరములు, వైద్యశాస్త్రస్కంధములు, వైరాగ్యములు, వ్యంజనములు, వ్యాహృతులు, శక్తులు (జేతనము మొ), శక్తులు (సిద్ధులు) (ఉత్సాహాది), శక్తులు (ఇచ్ఛాది), శక్తులు (జీవనదాత్రిత్వాది), శత్రువుతోడిసంధులు, శాస్త్రములు, శుద్ధులు, సంగములు, సంహితలు, సింహాసనములు, సిద్ధిత్రయము, సుఖములు, సూత్రత్రయము (యజ్ఞోపవీతములోనగునవి), స్థానములు, స్వరములు, స్వాధ్యాయము (వాచికాది) (ఇందుగల పదములకు 'త్రి' చేర్చి యుచ్చరింపవలెను—త్రిమూర్తులు, త్రిలోకములు, త్రిగుణములు మొ.): చూ, మూఁడు అంకములుగలవి.

త్రయరాశికము. పా: చూ, రూ-త్రైరాశికము.

త్రయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఋగ్యజుస్సామవేదములు (చూ, వేదము): చూ, త్రయము; 2. మూఁటిసమూహము: చూ, త్రయము; 3. ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 4. కుటుంబముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 5. మంచివయస్సుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; అం. 6. ధర్మాధర్మములు తెలిపెడు శాస్త్రము. రాజవిద్యలు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, విద్యలు (చూ, అన్వీక్షకి.)

త్రయీతనువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

త్రయీధర్మము. సం. వి. అ. పుం. వేదవిహితధర్మము.

త్రయీపీఠ. అం. ఏకవింశతి స్థానకములలో నొకటి: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

త్రయోదశము. సం. స. పదుమూఁడవది.

త్రయోదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదుమూఁడవతిథి: చూ, తిథులు-తిథి; 2. పదుమూఁడు తంతులుగల పరివాదిని యను వీణె: చూ, వీణె; విణ. 3. పదుమూఁడవది; అం. 4. తతవాద్యములు ఇరువదింటిలో నొకటి: చూ, తతవాద్యములు; అం. 5. (శుక్లపక్ష-కృష్ణపక్ష) తిథులుపదునేనింటిలో నొకటి: చూ, తిథులు.

త్రవు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రవ్వు. (పుట్టుపూర్వోత్తరములనెత్తు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ. 311)

త్రవుకోల. దే. వి: చూ, రూ-త్రవ్వుకోల.

త్రవ్వ. దే. వి. రెండుసోలలు: చూ, రూ-తవ్వ.

త్రవ్వటము. దే. వి. త్రవ్వుట. కళా. 4, ఆ. 78.

త్రవ్వితలకెత్తుట. జా. నిశ్శేషముగా నిచ్చుట. హెచ్చుగా నిచ్చుట, అమితలాభము గలిగించుట. "కొమరులుపుట్టి తమకేమోయస్టై త్రవ్వితలకెత్తెదగను చిత్తంబుతో" (ధర్మజ రాజ నూయము); "తమకునేమి త్రవ్వితల కెత్తి రమరులీ, యుర్విమనుజులేమి యొసఁగరైరి." (వైజయంతీ విలాసము)

త్రివ్వితలపోశికొనుట. జా. పూర్వపుసంగతులను మరలజ్ఞప్తికిఁదెచ్చుకొని యదియే యాలోచించుట." "లేనిపోనివి త్రివ్వితలపోసికొననేల." (ధర్మజరాజసూయము.)

త్రివ్వు. దే. స. క్రి. రూ-త్రివు- త్రివ్వటించు 1. ఖననముచేయు; 2. ఖండించు: చూ, సెలగు; 3. పుట్టు పూర్వోత్తరములనెత్తు; 4. ప్రస్తావనకుఁదెచ్చు; వా. 5. (మొకట్లకు గొప్పులు) త్రివ్వు; 6. (కొంపలు కట్టుటకును తీయుటకును గోతులు) త్రివ్వు.

త్రివ్వుకోల. దే. వి. రూ-త్రివుకోల-తవుకోల-తవ్వుగోల: చూ, ముద్గరము. [వాఁడు.

త్రివ్వువాఁడు. వా. విణ: చూ, రూ-త్రివ్వెడు

త్రివ్వెడువాఁడు. వా. విణ. రూ-త్రివ్వువాఁడు (సం. ప).—ఖనకుఁడు, ఖాతకుఁడు.

త్రిసకము. సం. వి. అ. న. గడ్డిపరక: చూ, తృణము. 1. [ము. 1.

త్రిసము. సం. విణ తిరుగునది: చూ, పలమాన

త్రిసరము. సం. వి. అ. పుం. రూ-తసరము. పంటెకత్తి, నూలుచుట్టుట (అనికొందఱు): చూ, మగ్గము.

త్రిసరేణువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. సంజ్ఞాదేవి; పుం. 2. ముప్పదిపరమాణువుల కొలఁది.

త్రిస్త. అం. సంచారీభావమునఁబుట్టిన దృష్టులు 20 లో నొకటి: చూ, సంచారీభావమునఁబుట్టినదృష్టులు. [ము.

త్రిస్తము. సం. విణ. భయపడినది: చూ, భీత

త్రిస్తరి. దే. వి. ఆట: చూ, పరిహాసము.

త్రిస్తరించు. దే. అ. క్రి. పరిహాసమాడు: చూ, పిసాళించు. [వెటపరి.

త్రిస్నువు. సం. విణ. భయపడువాఁడు: చూ,

త్రిస్స. దే.వి.వేదాధ్యయనము చేయునపుడునోట నుండి రాలెడు తుంపర, బ్రహ్మబిందువు: చూ, ప్రిస్స.

త్రా

త్రాఁచు. దే. వి. రూ-తాఁచు. పడగదారి: చూ,సర్పము. (త్రాఁచులలో భేదములు-నల్లత్రాఁచు,తెల్లత్రాఁచు,గోదుమత్రాఁచు. మొ.)

త్రాగు. దే. స. క్రి: రూ-త్రావు, ఆను, ఆరగించు, కుడుచు-రూ-కుడ్చు, క్రోలు, త్రెక్కొను, నిముకు. (సం. ప.)— అనుతర్షించు.

త్రాగుఁబోతు. వా. వి. కల్లు సారాయి బ్రాంది లోనగువాని నెల్లప్పుడు పానముచేయువాఁడు. [నము. 1.

త్రాగుడు. దే. వి. రూ-త్రావుడు: చూ, పా.

త్రాడు. దే. వి. 1. కిరణము: చూ,హాయనము. 2; 2. రూ-తాడు. పేనినదారము, పాశము: చూ, సూత్రము. 1; 3. తాడి. *. సాంబ. స్థా. 3: చూ, శ్రీతాళము; 4. రూ-తాడు. చేరు: చూ, సూత్రము. 1; వా. 5. మంగళసూత్రము. "నాత్రాడుగట్టిది గాన నాభర్త 99 ఏండ్లు జీవించెను." (బ. త్రాడులు-త్రాళులు—త్రాళ్లు.)

త్రాడుతాలుపు. దే. వి. పాశి. అచ్చ. సుం. కాం. 41: చూ, వరుణుఁడు. 1.

త్రాడుబారుట. జా. దృఢత్వమునొందుట; సముద్దేశ్యము లేకుండుట. "తావకాపరాధముల కంతంబుగలదె త్రాడు బారెడు దౌష్ట్యంబుఁదవులుకతన." (శ్రీనివాస విలాసము)

త్రాసువడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు; 2. దాగమగు. [శక్తి. 1.

త్రాణ. వై. వి.=ద్రివిణమ్. బలము: చూ,

త్రాణము. సం. వి. అ. న. 1. కలుఁగానుగు*: చూ, వార్షికము. 1; 2. కాపు: చూ, రక్షణము; విణ. 3. రూ-త్రాతము. కావఁబడినది: చూ, రక్షితము.

త్రాత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రక్షకుఁడు.

త్రాతము. సం. విశ: చూ, రూ-త్రాణము. 3.

త్రాపుషము. సం. విశ. త్రపువుచేత చేయఁబడినది. సము

త్రాపుసము. సం. వి. అ న: చూ, రూ-త్రాపు

త్రాయంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, త్రాణము. 1. *; 2.=తాయి. తల్లి: చూ, మాత 1; విశ. 3. కావఁబడుచుండునది: చూ, రక్షితము. [ము. 1. *

త్రాయమాణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, త్రాణ

త్రావణ. అం. 1. పంచమజభాషలు పదిలో నొకటి: చూ, పంచమజభాషలు (చూ, భాష. 1.) ; 2. భిన్నషడ్జకజభాషలు 17 లో నొకటి: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు (చూ, భాష. 1.) [ఉద్యో. 4, ఆ. 195.

త్రావు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-త్రాగు. భార.

త్రావుడు. దే. వి: చూ, రూ-త్రాగుడు.

త్రాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. మణిదోష విశేషము: చూ, రత్నము. 1; అం. 3. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి. (చిత్తరువునందు వ్రాసిన మన్మథునింగాంచి యయ్యింతి బెదరుచూపులతో దవ్వనం బోవసాఁగెను): చూ, సంచారీభావములు.

త్రాసు. దే వి: రూ-తరాజు-తరాసు. (సఁ. ప).— ఆరాచి, ఏపణి, తుల, త్ర్యంకటము, నారాచి. తద్వి.-తక్కెడకు.-తక్కెడ— రూ-తక్కెడి-తక్కెడ, దడ. (సం. ప)— ధటము. పెద్దతక్కెడకు.— కాటా.

త్రాసురాశి. ద్వ. వి. తులారాశి: చూ, రాశి.1.

త్రాళ్ళరాశిగాఁడు. ద్వ. వి: ఎలికె: చూ, మూషికము.

త్రి

త్రి. సం. స.=తీ: చూ, మూఁడు.

త్రింశత్తు. సం. స. త్. స్త్రీ.1: ముప్పది; అం. 2: చూ, ముడ్డిపూస.

త్రింశము. సం. స. ముప్పదవది.

త్రింశాంశ. అం. (త్రింశాంశము) 1. షోడశవర్గునందొకటి. (లగ్నమును 30 సమభాగములు చేయుటకే త్రింశాంశయని పేరు. త్రింశాంశకనుఁగొనవలసిన గ్రహ మేరాశియందెన్నవభాగమునందున్నదో కనుఁగొనవలెను. బేసిరాసులయిన మేష, మి, సిం, తు, ధ, కుంభములయందు గ్రమముగా నీదినవ వ్రాసిన భాగములకు కుజ, శని, గు, బు, శుక్రులు త్రింశాంశాధిపతులగుదురు. (అనఁగా కు5, శ5, గు8, బు7, శు5=భాగములు 30 సరిరాసులయిన వృషభ, కర్కా, కన్యా, వృశ్చి, మక, మీనములయందు వరుసగా నీక్రిందిభాగములకు శుక్ర, బు, గు, శ, కుజులు త్రింశాంశాధిపతు లగుదురు. అనఁగా శు5, బు7, గు8, శ5, కు5=భాగములు30): చూ, షోడశవర్గు; అం. 2. వర్గములు ఆఱింటిలో నొకటి: చూ, వర్గములు. [రాట్నము.

త్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ నూతిగిరక: చూ,

త్రికంటకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ములుజెముడు*; 2. పెద్దపల్లేరు*: చూ, పల్లేరు; 3. లఘుగర్గము, ఏనుఁగుపల్లేరువంటి చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

త్రికకుత్తు. సం. వి. ద్. పుం. 1. త్రికూటాద్రి: చూ, పర్వతము; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

త్రికటుకము. అం. సొంటిపిప్పిళ్ళ మిరియాలు: చూ

త్రయము. (గళరోగగుల్మ పీనసములనుహరించి దీపనపాచనశక్తి నిచ్చును.)

త్రికటువు. సం. వి. ఉ. న.—పై.—

త్రికము. సం. వి. అ. న. 1.=త్రిక. మూఁటి సమూహము: చూ, త్రయము. 1; 2.=త్రికము–రూ–టికను: చూ, ముడ్డిపూస; 3: చూ, త్రికటుకము; 4. కరక తాడి ధ్యుసిరికలు: చూ, త్రయము. 2; 5. మూఁడుదారులు కలయుచోటు: చూ, మార్గము. 1; పా. 6. షష్ఠాష్టమవ్యయములు; 7 కావ్యలక్షణమున.— సంఖ్యాబద్ధమగు ముక్తకాదికముల లోనొకటి: చూ, మహాకావ్యము. (చూ, దండకము. 7.)

త్రికరణములు. అం. మనస్సు, వాక్కు, కాయము. (చూ, త్రయము)

త్రికావర్తి. అం. అశుభావర్తములలో నొకటి: చూ, అశుభావర్తములు [బాణము. 1.

త్రికాష్ఠి. సం. వి. ఇ. న.=త్రిక్కుటి: చూ,

త్రికూటము. సం. వి. అ. న. 1. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2: చూ, త్రికకృత్తు. 1.

త్రికోణము. సం. వి. అ. న. మూఁడుమొనలు కలసినరూపము, త్రిభుజము, ముక్కోణము: చూ, కోణము, కోణమానము.

త్రికోణములు. పా. జన్మలగ్నమునకు 5—9 రాసులు త్రికోణములు అనఁబడును. వీటికి కోణములనియు పేరుగలదు.

త్రిక్కు. దే. వి: చూ, రూ–తిక్కు. 1—2; దశ్రి. 3. వినార్థకము: చూ, వినా.

త్రిక్కుటి. వై. వి.=: చూ, త్రికాష్ఠి.

త్రిక్కు. వై. వి. 1=ఠక్కు. మోసము: చూ, వంచన; దే. వి. 2. చిక్కు, బాధ: చూ, శోకము; అ. క్రి. 3. తక్కు, తప్పు, గెంటువడు: చూ, మిడివోవు.

త్రిగతము. పా. సూత్రధార నటీమారిషులు ముగ్గురు సంభాషించుట (ఇదియుంబూర్వరంగాంగమే)

త్రిగర్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, అంకులాఁడి.

త్రిగర్తము. సం వి. అ. పుం. త్రిగర్తదేశము: చూ, దేశము. [*. పూ, సాలపర్ణి.

త్రిగుణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముయ్యాకుపొన్న

త్రిగుణములు. అం: చూ, త్రయము, గుణములు.

త్రిగుణాకృతము. సం. విణ. మూఁడుచాళ్లుదున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

త్రిఘటము. సం. వి. అ. పుం.=తెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిజాతములు. (త్రిసుగంధములు.) అం. ఏలకులు, లవంగాలు, దాల్చినచెక్క. (వాతవికారము కఫరోగము విషవికారము వీనినిహరించి దీపనపాచనశక్తినిచ్చి శుక్లవృద్ధిని కలిగించును): చూ, త్రయము.

త్రిణత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ–తృణత. 2.

త్రితయము సం. స: చూ, త్రి.

త్రిదండము. అం. పుం. 1. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము అను మూఁడుదండములుగల సన్న్యాసాశ్రమము: చూ, త్రయము; అం. న. 2. మనోదండము, వాగ్దండము, కర్మదండము: చూ, త్రయము.

త్రిదండి. సం. వి. న్. పుం.మనోదండ, వాగ్దండ, కర్మదండములను మూఁడుదండములుగల సన్న్యాసి: చూ, ముని. 1.

త్రిదశాయుధము. సం. వి. అ. న. ఇంద్రుని వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1. [ర్గము.

త్రిదశాలయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వ

త్రిదశుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దేవత: చూ, వేలుపు. [చూ, నది.

త్రిదివ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రిదివ అనునేఱు:

త్రిదివము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

త్రిదివేశుఁడు. సం.వి.అ. పుం: చూ, త్రిదశుఁడు.

త్రిదోషజము. అం. ఏనుఁగుయొక్క త్రిదోష జనితజ్వరము. (ఇవిమూఁడు.— పిత్తజ్వరము, పాలకము, కూటపూర్వము అనునవి)

త్రిదోషము. అం. 1. వాతపిత్తశ్లేష్మములు: చూ, త్రియము; 2. లక్షణములకు గలిగెడివి - అతివ్యాప్తి, అవ్యాప్తి, అసంభవము: చూ, త్రయము.

త్రిద్యుస్పృక్కు. సం. వి. శ్. పుం. మూఁడు వారములు కూడినతిథి, అవమము: (చూ, తిథి. 5.) చూ, వారము.

త్రిధాముఁడు. సం. వి. న్. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; 4: చూ, యముఁడు; 5. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1. [తెనుఁగు.

త్రినగము. సం. వి. అ. పుం.=తెనుఁగు: చూ,

త్రినేత్రక్రియ. అం. క్రియాంగములు పంద్రెండింటిలో నొకటి (చూ, అంగము 9): చూ, క్రియాంగములు.

త్రినేత్రచూడామణి. సం. వి. ఇ. పుం. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

త్రిపతాకము. సం. వి. అ. న. 1. మూఁడు రేఖలుగలనొసలు; పుం. 2. అభినయహస్త విశేషము. (బొటనవ్రేలినివంచి చూపుడు వ్రేలి మొదటఁగూర్చి యుంగరపువ్రేలిని వంచి కడమవ్రేళ్ళను జాఁచిపట్టినది); అం. 3. అసంయుతహస్తములు 45 లో నొకటి: చూ, అసంయుతహస్తములు.

త్రిపథగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గంగానది, ముత్రోవదిమ్మరి: చూ, నది.

త్రిపద. పా. 1. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు నాలుగు ఇంద్రగణములుగలిగి మూఁడవగణాద్యక్షరము యతిగాఁగలవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; 2. చిత్రకవిత్వమునందొకటి. ఉదా.—"దేవమునివంద్య గోవింద-దితిజహరణ, పుండరీకాక్షయవ్యక్త-పుణ్యపురుష, యమరసన్నుతగోపాల-హరిముకుంద, దేవయవ్యక్త హరియునాఁ-దిపదయయ్యె.". చూ, వృత్తము. 1.

త్రిపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏనుఁగుకాలిసంకెల: చూ, శృంఖలము. 2.

త్రిపర్ణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సాలపర్ణి.*

త్రిపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

త్రిపుండ్రకము. సం. వి. అ. న. నొసటనుంచిన విబూదిలోనగు వాని మూఁడురేఖలు; త్రిపుండ్రము.

త్రిపుండ్రము. సం. వి. అ. న.—పై—

త్రిపుట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చిట్టేలకి *: చూ, పత్రిల; 2. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి; 3: చూ, మల్లె*; 4: చూ, బొల్లి బూసర*; అం. 5. సూళాదిసప్తతాళములలో నొకటి (రూ-త్రిపుటము.): చూ, సూడకములు. (ఇదెసప్తతాళములలో నొకటి: చూ, తాళములు, తాళము. 2.): చూ, స్వరము. 2.

త్రిపుటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏడక్షరముల కాలము: చూ, త్రిపుట. 5; 2. తీరము: చూ, రోధస్సు; 3. నాడి: చూ, నరము. (1).

త్రిపుటీఫలము. సం. వి. అ. న. ఆముదము *: చూ, వ్యాడంబకము. [శివుఁడు.

త్రిపురదహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

త్రిపురము. సం. వి. అ. న. 1. మయునిచేనిర్మింపఁబడిన మూఁడుపురములు: చూ, దేశము; పుం. 2: చూ, బంగి.*.

త్రిపురాంతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. (ఇతనికి త్రిపురసంహారమపుడు తేరు భూమి, చక్రములు సూర్యచంద్రులు, గుఱ్ఱములు వేదములు, చాపము మేరువు, నారి శేషుఁడు, బాణము విష్ణువు.అయ్యెను.)

త్రిపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లతామ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము. [విహారము. 1.

త్రిప్పట. దే. వి. రూ-త్రిప్పు-త్రిమ్మట: చూ,

త్రిప్పరి. దే.వి. (త్రిప్పు + అరి.) రూ-త్రిమ్మరి-త్రిమ్మరీడు-దిమ్మరి: చూ, దిమ్మరీడు.

త్రిప్పికొను. దే. అ. క్రి. 1. తిరిగికొను: చూ, పటిరిల్లు; ప్రే. 2: త్రిప్పికొలుపు.

త్రిప్పియాడు. దే. ప్రే. (త్రిప్పి + ఆడు) తిరుగఁజేయు, త్రిప్పు, మరలుపు. భార. శల్య. 1, ఆ. 317: చూ, మురించె. (స్వార్థమునకును.)

త్రిప్పు. దే. వి. 1. తిరుగుడు. లక్ష్మీ. 5, ఆ 172: చూ, విహారము. 1; ప్రే. 2: చూ, త్రిప్పియాడు. జై. 5, ఆ. 173. (తల త్రిప్పు, ఒడలు త్రిప్పు, గానుగ త్రిప్పు, చక్రము త్రిప్పు ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

త్రిప్పుడుత్రాడు. దే. వి: చూ, తిరుగుడుత్రాడు.

త్రిప్పుత్రాడు. దే. వి: చూ, తరిత్రాడు.

త్రిప్పుళ్ళు. వా. వి. బ. 1. తిరుగుటలు; 2: చూ, బాలక్రీడ.

త్రిప్రాస. పా. హ్రస్వాక్షరమున కవ్వలనొకటి రెండక్షరములు. తక్కిన పాదములందుఁ గూడఁ గూర్చి చెప్పినచో వానిని ద్విప్రాస, త్రిప్రాసములందురు. ఉదా.- "భారవిసకల కలా శోభారవి." "కుందమ్ములు చెలి రదముల కుందమ్ములు." తద్విశేషాంశములు.- నాల్గక్షరములు వచ్చినది చతుఃప్రాస; సంయుక్తాక్షరముల నేకములున్నది దుష్కర ప్రాస. ఉదా. "అస్త్రంబులతో నతని శి । రస్త్రాణముడుల్చి"; విశేషణాంత్య నియమము గలది అంత్యప్రాస. ఉదా.—"రామ, మహోద్దామ ధామ, రాజలలామా." ర, ఋ; ల, ళ, డ; ద, థ; న, ణ; ఇవిసరియైన ప్రయోగంబులం జొప్పట్టు టంబట్టి విశేషప్రాసలయ్యె. ఉదా.—కం. "ఋఋషి పుత్రుఁడు

గట్టిన । చీరలు మృదులములు శైశికలం జేసిన యా । బాలికలం జూచి .....చిలుకలు గూసిన చెప ధయ । పడుమేన్నది......అపగముచ బాలునిసం । బోధనగానింప ..పోనువ్వో ముకేసిన ప్రాణంబాయింక." (చూ, ప్రాసయతి)

త్రిఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-త్రైఫల-త్రిఫలి. 1. కరకతాడి యుసిరికలు: చూ, త్రియము; 2. ద్రాక్షాకాశ్మర్య ఖర్జూరఫలములు: చూ, త్రియము; 3 జాజీలవంగపూగ ఫలములు: చూ, త్రియము.

త్రిఫలములు. అం. కరకతాడి ఉసిరికలు: చూ, త్రియము. [కటి: చూ, పరిచారకులు.

త్రిబాహువు. అం. సంచారములు 32 లో నొ

త్రిభంగి. పా. 1. మాలికావృత్తములలో నొకటి. న, న, న, న, న, న, స, స, భ, మ, స, గ. 2—10—18 అక్షరములు ప్రాసయతి ముమ్మాలు. "వెరమనిచెడు దొర, బిసరుహాన యనయ, నిసతము వేడ్క భజంతు న్వినుతింతు న్భక్తిఁ దలంతున్.": చూ, వృత్తము. 1; అం. 2. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు. [చూ, సర్వానుభూతి.

త్రిభండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లతెగడ*:

త్రిభద్రికము. సం. వి. అ. న. రతి: చూ, సంయోగము.

త్రిభద్రము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; అం. 2. చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు. [బము.

త్రిభిన్నపత్రము. పా: చూ, చిక్కుడుకుటుం

త్రిభిన్నము. అం. 1. జన్యతాళములలోనొకటి: చూ, జన్యతాళములు; 2. గమకములు 15 లో నొకటి: చూ, గమకములు.

త్రిభుజము. పా. త్రికోణము: చూ, కోణము.

త్రిముఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బుద్ధునితల్లి. చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

త్రిమూర్తి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులను అను పేర్లుగల మూడు ఆకారములు గలవాడు, 2: చూ, బుద్ధుడు. 1

త్రిమూర్తులు. అం. బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరులు.

త్రిమ్మట దే. వి 1· చూ, రూ-త్రిప్పట; 2.ఆపద:చూ,విపత్తు.

త్రిమ్మటకాడు. దే. విశే: చూ, త్రిప్పరి. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 273.

త్రిమ్మరి. దే. విశే.—పై—

త్రిమ్మరీడు. దే. విశే. (త్రిమ్మరి + ఈడు) —పై—వసు. 3, ఆ. 137.

త్రిమ్మరు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంచరించే; స. క్రి. 2. చుట్టిపచ్చు. భార. ఆర. 3, ఆ. 23: చూ, పలగొను.

త్రియంబకుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-త్ర్యంబకుడు. (వాడుక)

త్రియామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రాతిరి: చూ, రాత్రి; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3.యమునానది: చూ, నది. [రజస్వల.

త్రిరాత్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముట్టుది: చూ,

త్రిరాత్రికృఛ్రము. పా. మూడుదినము లుపవసించుట: చూ, కృఛ్రము.

త్రిరాత్రము. సం. వి. అ. న. 1. మూడురాత్రులు: చూ, రాత్రి; పుం. 2. ఒకానొక యాగము: చూ, యజ్ఞము; 3. పట్టణమునందలి వెదురుపొద.

త్రిరేఖపోధి. అం. చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు.

త్రిరేఖాన్వితగ్రీవ. పా. రాజుభార్యయయ్యెడు మగువకు గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

త్రిలక్షణములు. అం. జహల్లక్షణము, అజహల్లక్షణము, జహదజహల్లక్షణము.

త్రిలింగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తెలుంగు· చూ, తెనుఁగు; అం. 2. ఏఁబదియాఱుదేశములలో నొకటి: చూ, దేశము.

త్రిలింగములు. అం. స్త్రీలింగ పుంలింగ నపుంసక లింగములు. (3)

త్రిలోకములు. అం. స్వర్గ మర్త్య పాతాళములు.

త్రిలోకి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, త్రైలోక్యము.

త్రిలోచన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహా. 2

త్రిలోచనుడు. సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి: చూ, శివుడు. (ఇట్లుతిరిసేతుర్రీడు)

త్రివత్సము. సం. వి. అ పుం. మూఁడేండ్లకోడెదూడ: చూ, వృషభము. 1.

త్రివర్గము. సం. వి. అ. పుం. 1. ధర్మార్థ కామములు: చూ, త్రయము; 2. సత్త్వరజస్తమములు: చూ, త్రయము; 3. క్షయస్థానవృద్ధులు: చూ, త్రయము; 4. త్రికటుకములు: చూ, త్రయము; 5. త్రిఫల: చూ, త్రయము.

త్రివర్ణము. అం. ఆరోహితవర్ణగతాలంకారములు 12 లో నొకటి: (చూ, అలంకారము3) చూ, ఆరోహితవర్ణగతాలంకారములు.

త్రివిక్రమాయనమః. అం. (త్రివిక్రమః=త్రిలోకాన్ విశేషేణ క్రామతి=వ్యాప్నోతి) సకలజగత్తును వ్యాపించియుండు వస్తువుకో అను నమస్కారము: చూ, ఓమ్.

త్రివిక్రము. అం. ఉత్తానకరణబంధములు 41లో నొకటి: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

త్రివిక్రముడు. సం. వి. అ. పుం. మూఁడులోకములను మూఁడుఅడుగులుగా కొలిచిన విష్ణువు: చూ, విష్ణువు. 1.

త్రివిష్టపము. సం. వి. అ. న: చూ, స్వర్గము.

త్రివృత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=తెగడ. రూ-త్రివృత్తు. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

త్రివృత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ.=—పై—

త్రివేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంగ: చూ, నది.
త్రివేణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు
త్రిశంకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఒకానొక రాజు: చూ, రాజు. 1; 2. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 3. మిడుత: చూ, శలభము.
త్రిశంకుజుఁడు. సం. విశే. హరిశ్చంద్రమహారాజు: చూ, రాజు. 1. [డు. 1
త్రిశరణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁ
త్రిశిఖము. సం. వి. అ. న. 1. త్రిశూలము: చూ, ముమ్మొనవాలు; 2. సిగదండ: చూ, భూషణము. 2.
త్రిశిఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. త్రిశిఖుఁడను రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
త్రిశిరఃపురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ = తిరిచినాపల్లి. ఒకపట్టణము: చూ, దేశము.
త్రిశిరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
త్రిశూలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, త్రిశిఖము. 1; అం. 2. ముప్పదిరెండాయుధములలో నొకటి. (ముమ్మొనవాలు) : చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1); 3. అసంయుతహస్తములు 45 లో నొకటి : చూ, అసంయుత హస్తములు; 4. దిక్పాలాయుధములు 8 లో నొకటి: చూ, దిక్పాలాయుధములు. [చూ, ఖంగి.
త్రిశూలిని, సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గంజాయి *:
త్రిశృంగము. సం. వి. అ. పుం. పరికెగడ్డ: చూ, శృంగాటకము. 2.
త్రిశ్రము. అం. తాళజాతులైదింటిలో నొకటి: చూ, తాళజాతులు.
త్రిషవణము. అం. 1. మూఁడుసవనములు (ప్రాతస్సవనము, మధ్యందినసవనము, సాయంసవనము; (చూ, త్రియము) : చూ, సవనము; 2. మూఁడుకాలములు: చూ, త్రియము.

త్రిష్టుప్పు. సం. వి. ప్. స్త్రీ. రూ-త్రిష్టుప్పు,- త్రిష్టుభము. 11 వ ఛందస్సు : చూ, ఛందస్సులు.
త్రిసంధ్యము. సం. వి. అ. న. పూర్వాహ్ణమధ్యాహ్నాపరాహ్ణసంధ్యలు: చూ, సంధ్యలు.
త్రిసర. సం. వి. అ. స్త్రీ. నువ్వులు బియ్యము ఉద్దులుపోసిచేసిన పులగము: చూ, సాపము. (1)
త్రిసీత్యము. సం. విశే. మూఁడుచాళ్లు దున్నినది (పొలము) : చూ, భూమి. 1.
త్రిసూత్రము. సం. వి. అ న 1. బ్రహ్మసూత్రము: చూ, సూత్రము. 1; పుం. 2. వజ్రమువలె ఆఱురేఖలుగల వైడూర్యము: చూ, రత్నము. 1.
త్రిస్థానగమకప్రౌఢి. అం. సుగుణములు 28లో నొకటి: చూ, సుగుణములు.
త్రిస్రోత. సం. వి. స్. స్త్రీ. 1. (మూఁడు ప్రవాహములుగలది) గంగానది: చూ, నది; 2. ఒకానొకనది: చూ, నది.
త్రిస్వరములు. అం. ఉదాత్తము, అనుదాత్తము, స్వరితము. (3): చూ, త్రియము.
త్రిస్వరయుక్తరాగములు. అం. సామికములు: చూ, రాగములు.
త్రిహల్యము. సం. విశే: చూ, త్రిసీత్యము.
త్రిహాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మూఁడేండ్ల పెయ్య: చూ, ధేనువు.

త్రు

త్రుంగు. దే. అ. క్రి. 1. చచ్చు. సాంబ. మా. 36: చూ, మరణించు; 2. తునుకలగు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 339: చూ, వ్రక్కవాఱు; 3: చూ, నశించు. [ద్వి. 225.
త్రుంగుట. దే. వి: చూ, మరణము. అం, భా.

త్రుంగుడు. దే. వి. 1. పరిక్షయము: చూ, సంవర్తము. 1; 2. నాశము: చూ, హత్య.

త్రుంగుడువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నశించు.

త్రుంచు. దే. స. క్రి. 1. చెంపు. ఆం, భా. తృ. 123: చూ, సంహరించు; ప్రే. 2. తునుకలుచేయు; 3. చెంపు: చూ, సంహరించు. 4. ఉత్తరించు: చూ, భేదిల్లు.

త్రుంచుట. దే. వి. హింస. ఆం, భా. ద్వి. 224: చూ, వధము.

త్రుంపు. వై. వి. = త్వష్ట. తునుక. రూ- త్రుంపుడు. జై. 5, ఆ. 192: చూ, శకలము. 4. (దేశ్యమని శ. ర.)

త్రుంపుడు. వై. వి. = —పై.— (దేశ్యమని శ. ర.)

త్రుక్క. దే. వి. 1. త్రుళ్లు, గర్వము: చూ, హంకారము; 2. చిలుము: చూ, లోహము. 1.

త్రుటనము. సం. వి. అ. న. తెగుట, చెచ్చుట: చూ, మరణము.

త్రుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. లఘ్వక్షరము యొక్క చతుర్థభాగోచ్చారణము చేయునంతటి కాలము: చూ, తాళము; 2. ఇంచుక: చూ, స్వల్పము; 3: చూ, సంశయము; 4. చిట్టేలకి *: చూ, పత్రిల.

త్రుటితము. సం. విణ. తెగినది: క్రోధము.

త్రుట్టియ. దే. వి. రూ-త్రుట్టె. వర్గము: చూ, సమూహము.

త్రుట్టె. దే. వి. —పై.— (త్రుట్టెలుగట్టి=గుమిగూడి) పాండు. 5, ఆ. 246.

త్రుప్పు. దే. వి. 1. రూ- తుప్పు. ఇనుము మీఁది మురికి. పాండు. 1, ఆ. 182: చూ, లోహము. 1; 2. రుచిలేమి. స్వా. 2, ఆ. 11: అరుచి, అరోచకము.

త్రుప్పుడు. దే. వి. పశుపక్ష్యాదులమేని రోమము, ఉన్ని. భార. విరా. 5, ఆ. 233; జై. 1, ఆ. 45: చూ, వెండ్రుక. 1.

త్రుమ్ము. దే. వి. రూ- తుమురు- తుమ్ము. దుమారము, ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

త్రుస్సు. దే వి. నీళ్లుచిమ్ముటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ

త్రుళుమింత. వా. వి. పెనుగుట: రూ-త్రుళ్ళుమింత- త్రుళ్ళగింత.

త్రుళ్ళగించు. దే. అ. క్రి. ఎగురు: చూ, లంఘించు.

త్రుళ్లగింత. దే. వి: చూ, రూ—త్రుళుమింత.

త్రుళ్లడంచు. దే. స. క్రి. చెంపు: వేం. ఆం. 52: చూ, సంహరించు.

త్రుళ్ళాట. వా. వి. క్రీడ: చూ, విలాసము. 1.

త్రుళ్లింత. దే. వి. 1. ఎగిరిపాటు: చూ, విజృంభణము; 2. గర్వము: చూ, హంకారము.

త్రుళ్ళియాడు. దే. అ. క్రి. 1. ఎగిరిపడు: చూ, లంఘించు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు. (స్వార్థమునఆడు)

త్రుళ్ళు. దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. ఎగిరిపాటు: చూ, విజృంభణము; అ. క్రి. 3. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 4. ఎగిరిపడు: చూ, లంఘించు; 5. చెచ్చు. సాంబ. మాన. 33: చూ, మరణించు.

త్రుళ్లుఁబోతు. దే. విణ. త్రుళ్లునట్టి స్వభావముగలవాఁడు.

త్రుళ్ళుపిండి., ద్వ. వి. స్ఫోటకము కనిపించినప్పుడు పోలేరమ్మకు కొట్టిపెట్టెడుపిండి: చూ, సాదము. (1)

త్రుళ్ళుమింత. దే. వి: చూ, రూ-త్రుళుమింత.

త్రె

త్రెంచు. దే. క్రి: చూ, రూ— తెంచు.

త్రెంపు. దే. క్రి.—పై.—

త్రెక్కొట్టు. దే. అ. క్రి. ఎగఁదట్టు.

త్రెక్కొను. దే. స. క్రి. 1: చెఱుచు-రూ-చెఱచు. తొలఁగు. భార. ఆర. 6, ఆ. 192; 2. చంపు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 308: చూ, సంహరించు; 3: కలఁచు, కలఁచియాడు, కలగుండుపెట్టు, చోపు, తబను టించు. జై. 5, ఆ. 169; 4. కబళించు: చూ, మ్రింగు; 5: చూ, త్రాగు. భార. విరా. 5, ఆ. 58.

త్రెక్కోలు. దే. వి. త్రెక్కొనుట.

త్రెక్కోలుకొను. దే. స. క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

త్రెగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తెగు.

త్రెడ్డు. వై. వి.=: చూ, రూ-తెడ్డు.

త్రెయ్యు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-తెగు.

త్రెవ్వన. దే. వి. చేక్కన: చూ, సౌందర్యము.

త్రెవ్వు. దే. అ. క్రి. రూ-తెగు. ఖండితమగు: చూ, వ్రిక్కవాఱు.

త్రెళ్లు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు; 2. పడు. భార. సభా. 2, ఆ. 69: చూ, దొరలు.

త్రెళ్లుట. దే. వి: చూ, మరణము.

త్రే

త్రేంచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-త్రేనుచు. స్వా. 6, ఆ. 28.

త్రేఁచు. దే. అ. క్రి.—పై.—

త్రేఁపు. దే. వి: చూ, రూ-త్రేనుపు.

త్రేగుడు. దే. వి. జిగటపాఱిన యొంగిలి లోన గునది: రూ-త్రేవుడు.

త్రేతాగ్నులు. అం. 1. దక్షిణాగ్ని, గార్హపత్యము, ఆహవనీయము (చూ, అగ్నులు, త్రయము): చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, శుభావర్తములు.

త్రేతాయుగము. అం. 1. యుగములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, యుగములు; పా. 2. త్రేతాయుగంబున జలోదయలగ్నమే జన్మలగ్నము: చూ, జన్మలగ్నసమయములు.

త్రేనుచు. దే. అ. క్రి. రూ-త్రేంచు-త్రేఁచు-త్రేన్చు. (సం. ప).—ఉద్గారించు.

త్రేనుపు. దే. వి: రూ-త్రేఁపు-త్రేప్పు-త్రేఁపు. (సం. ప).—అగ్నిక, ఉద్గరణము-రూ-ఉద్గారము.

త్రేన్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-త్రేనుచు.

త్రేప్పు. దే. వి: చూ, రూ-త్రేనుపు.

త్రేవుడు. దే. వి: చూ, రూ-త్రేగుడు.

త్రై

త్రైగుణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. 'సత్త్వరజస్తమోగుణములు: చూ, త్రయము; 2. శైత్య సౌగంధ్య మాంద్యములు: చూ, త్రయము.

త్రైగుణికుఁడు. సం. విశే. మూఁడురెట్టింపుల వడ్డీకి ఇచ్చెడువాఁడు.

త్రైరాశికము. పా. రూ-త్రయ రాశికము. మూఁడింటిపోవ్రు. "క. ఇడురాసిమూఁటిలోపల, కడనడుమగుణించి రాశిగైకొనిమొదట, న్విడిఁబాలుగొన్నలబ్ధము, పుడమిందత్రయ(త్రై)రాశికంబుపొందుగవచ్చేన్." (వా)

త్రైలింగుఁడు. సం. విశే.=తెలఁగ. త్రిలింగదేశశూద్రుఁడు: చూ, తెలఁగ.

త్రైలోక్యము. సం. వి. అ. న. రూ-త్రిలోకి. త్రిలోకముల సమాహారము.

త్రైలోక్యమోహనము. అం. 8-ధ-హీనతానములు 7 లో నొకటి: చూ, 8-ధ-హీనతానములు: (చూ, సర్వతానములు.)

త్రైవర్గికుఁడు. సం. విశే. ధర్మార్థకామముల యందిచ్ఛగలవాఁడు.

త్రైవిద్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వేదము తెలిసినవాఁడు: చూ, వేదాంతి. 1.

త్రొ

త్రొక్కట. దే. వి. రూ-త్రొక్కటము: చూ, రూ-తొక్కట.

త్రొక్కటపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-తొక్కటపడు.

త్రొక్కటపాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొక్కటపాటు.

త్రొక్కటము. దే. వి: చూ, రూ-త్రొక్కట.

త్రొక్కు. దే. వి. 1. త్రొక్కుడు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 36: చూ, సంయోగము; స. క్రి. 2. పాదములతోనదుము; 3. (అంటు) త్రొక్కు: అంటకట్టు, అంటుత్రొక్కు, ఒత్తు, కదియకట్టు, మట్టు, మెట్టు.

త్రొక్కుడు. దే. వి. 1: చూ, త్రొక్కు. 1. భాగ. 6, స్కం. 349; 2. పక్షిరతము: చూ, సంయోగము; 3. ఆపద: చూ, విపత్తు.

త్రొక్కుఁడుగమ్మి. ద్వ. వి: చూ, రూ-తొక్కుఁడుగమ్మి.

త్రొక్కుడుపట్టె. ద్వ. వి. 1.—పై.—; బ. 2. సాలెవాఁడు నేయునప్పుడు త్రొక్కెడు చెక్కలు.

త్రొక్కుడుపలక. ద్వ. వి. ఆళ్లపనివాని క్రిందిపలక.

త్రొక్కుడుబిళ్ల. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

త్రొక్కుడువడు. ద్వ. అ. క్రి. నలఁగుడుపడు: రూ-త్రొక్కువడు.

త్రొక్కువడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.

త్రో

త్రోచు. దే. స. క్రి. 1. చంపు: చూ, సంహరించు; 2. త్రోయు: చూ, నిషేధించు, 3. అతిక్రమించేయు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 302: ఒప్పరికించు, కన్నడించు, తరితీపు సేయు. (సం. ప).— ఉపేక్షించు; అ. క్రి. 4.. వేగముగలుగు: చూ, వడిగొను; 5. పూను. ఉత్సహించు: చూ, యత్నించు; 6. నడచు: చూ, వెళ్లు. 3; 7. కవియు: చూ, వ్యాపించు; 8. మీఱు. జై. 1, ఆ. 89: చూ, ముమ్మరించు.

త్రోటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షిముక్కు: చూ, ముక్కు; 2. చేఁపముక్కు: చూ, ముక్కు; 3. ఓఁకు*: చూ, బొరంగి.

త్రోటిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (5-7-8-9 అంకములు దేవమనుష్యమిళితము): చూ, నాటికలు.

త్రోతలము. అం. శివప్రోక్తములగు చతుష్షష్టితంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు.

త్రోతలోత్తరము. అం.—పై.—

త్రోప్రోపు. దే. వి. (త్రోపు + త్రోపు) మిక్కిలిత్రోపు: చూ, పహేలనము.

త్రోప్రోపులాడు. దే. స. క్రి. (త్రోప్రోపులు + ఆడు) మిక్కిలిత్రోయు: చూ, నిషేధించు.

త్రోపడు. ద్వ. అ. క్రి. (త్రోపు + పడు) త్రోయఁబడు: చూ, రూ-త్రోపువడు. స్వా. 3, ఆ. 23.

త్రోపసంగొఱవి. దే. వి. 1. ఉభయభ్రష్టుఁడు: చూ, వెలివాఁడు. 1; విశే. 2. ఉభయభ్రష్టురాలు: చూ, వెలికత్తె.

త్రోపరి. దే. విశే. (త్రోపు + అరి): చూ, నిరాకరిష్ణువు.

త్రోపాటు. ద్వ. వి. త్రోపడుట, త్రోపు: చూ, విద్ధము.

త్రోపాడు. దే. స. క్రి. (త్రోపు + ఆడు): చూ, త్రోయు. భార. విరా. 2, ఆ. 343.

త్రోపు. దే. వి. 1. త్రోయుట. భార. సభా.

2, ఆ. 41: చూ, త్రోపాటు; 2. తిరస్కారము: చూ, పరిహేలనము; 3: చూ, నిషేధము.

త్రోపుడు. దే. వి. 1. త్రోపు: చూ, నిషేధము; 2: చూ, చిత్రిక.

త్రోపుడు పెట్టు. దే. స. క్రి. చిత్రికతో మ్రాను నునుపుపఱచు.

త్రోపుడువల. దే. వి. ఒకరకమువల: చూ, వల. 1.

త్రోపువడు. ద్వ. అ. క్రి. చూ, రూ-త్రోపడు

త్రోపుసేయు. ద్వ. స. క్రి: చూ, తిరస్కరించు.

త్రోముడు. దే. వి: చూ, రుద్దుడు.

త్రోయు. దే. స. క్రి. చూ, నిషేధించు.

త్రోయువాఁడు. దే. విశే: చూ, త్రోవరి.

త్రోలు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తోలు. 2.

త్రోలుట. వా. వి. 1. యుద్ధమువలనఁబాఱుట, చోదనము. ఆం, భా. ద్వి. 220:చూ, విద్రావము; 2. పసులు లోనగు వానిని నడపించుట. (తోలుట)

త్రోవ. దే. వి. దారి: చూ, మార్గము. 1.

త్రోవనడచుట. అం. అష్టకష్టములలో నొకటి: చూ, అష్టకష్టములు.

త్రోవరి. దే. విశే. (త్రోవ + అరి): చూ, పాంథుఁడు.

త్ర్య

త్ర్యంకటము. సం. వి. అ. న.=: చూ, త్రాసు.

త్ర్యంగటము. సం. వి. అ. న. ఒకరకము చిక్కము: చూ, శిక్యము. 1.

త్ర్యంగటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

త్ర్యంబకసఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ముక్కంటి చెలి, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

త్ర్యంబకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-త్రియంబకుఁడు (అనికొందఱు), ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.

త్ర్యక్షరి. పా. శబ్దాలంకారములలో నొకటి: చూ, శబ్దాలంకారములు (చూ, హేతువు. 2.)

త్ర్యక్షరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మనుప్రకుడు ర్చువాఁడు: చూ, నాగవీటుఁడు.

త్ర్యక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

త్ర్యబ్ద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మూఁడేండ్లపెయ్య: చూ, ధేనువు.

త్ర్యశ్రము. అం. జాతిక్రియలు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, జాతిక్రియలు.

త్ర్యు

త్ర్యుషణము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-త్ర్యూషణము.

త్ర్యూ

త్ర్యూషణము. సం. వి. అ. న. సొంటి, పిప్పలి, మిరియాలు: చూ, రూ-త్ర్యుషణము: చూ, త్రికము. 3: చూ, త్రయము.

త్వ

త్వమ్. సం. స. 1. (యుష్మత్) నీశబ్దమునకు ప్రథమైక వచనము: చూ, నీవు; అవ్య. 2. నీవు అనుట: చూ, అసి. 2.

త్వక్కంఠురము. సం. వి. అ. న:చూ, వ్రణము.

త్వక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-త్వచము.= తొలుక-తొక్కు. 1. తోలు: చూ, బెరడు; 2. చెట్టుపట్ట: చూ, బెరడు; 3. రూ-త్వచము. లవంగపుపట్ట: చూ, వరాంగకము; 4. నార: చూ, బెరడు; 5.=చెక్కు. (కొం

తలోపలిభాగము కొంతవెలుపలిభాగము గల మాత్రినితుండములోని) పారాలుచెక్క: చూ, బెరడు; అం.6.జ్ఞానాదిపంచేంద్రియములలో నొకటి: చూ, ఇంద్రియములు; 7. త్వగాది దశేంద్రియములలో నొకటి: చూ, ఇంద్రియములు.

త్వక్పత్రము. సం. వి. అ. న. 1. లవంగపుపట్ట చూ, వరాంగకము; 2. ఇంగువాకు: చూ, పర్ణము. 1. [చము.

త్వక్పుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రోమాంచము.

త్వక్పుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శోభి: చూ, సిధ్మము. [చూ, శర్కరాంకము

త్వక్సుగంధకము. సం. వి. అ. పుం. నారింజ*.

త్వక్షీర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-త్వక్షీరము-త్వక్షీరి-తుకాక్షీరి-తుగాక్షీరి-తవాక్షీరి-తవక్షీరి)*: చూ, వంశరోచన.

త్వక్షీరము. సం. వి. అ. న.—పై.— (ఇది ఆకారాంత స్త్రీలింగమును, ఈకారాంత స్త్రీలింగమును అగును.)

త్వక్సారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-త్వచసారము. వెదురు*: చూ, వేణువు. [ష్పము.

త్వగంకురము. సం. వి. అ. పుం: చూ, త్వక్పుష్పము.

త్వచము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-త్వక్కు. పా. 2. త్వచములు.—ఆవరణత్వచము, ఆగంతుకత్వచము, తాంతవత్వచము, శ్లేష్మత్వచము, రక్తజలత్వచము మొ.

త్వచిసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-త్వక్సారము. [పత్రిల.

త్వచిసుగంధ. సం. వి.ఆ. స్త్రీ. ఏలకి*: చూ,

త్వర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=తరవు-తుఱ్ఱు-తొందరము 1. శీఘ్రము, వేగిరపాటు:చూ, వేగము. 3; 2: చూ, సంభ్రమము. (త్వరత్వర=దురదుర, అతివేగము.)

త్వరపడు. మి. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

త్వరితము. సం. క్రి. విణ. అ. న.=కురుతు. 1. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; విణ. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3.

త్వష్ట. సం. వి. ఋ. పుం. 1.=తటుత్రి. వడ్లవాడు. త్వష్ట్రి (అనికొందఱు): చూ, స్వర్ణకారుడు; 2 =తుండు-తుంపు-తునుక: చూ, శకలము. 1; విణ. 3. చెక్కబడినది: చూ, రుషితము; అం. 4. ద్వాదశాదిత్యులలో నొకడు: చూ, ఆదిత్యులు.

త్వా

త్వాదృశము. సం. విణ. నీవంటిది.

త్వాష్ట్రము. వా. వి. 1: చూ, తఱటు. 2; 2. మోటవాడు, మోటుది, మొద్దు (త్వాష్ట్రము అనియు)

త్వాష్ట్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రథ, లక్ష్మి, తేలికగాం బోవురథము: చూ, శకటము. 1.

త్వాష్ట్రికము. అం. అస్త్రములు 53 లో నొకటి; చూ, అస్త్రములు (చూ, బాణము. 1.)

త్వాష్ట్రుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వృత్రాసురుడు: చూ, వృత్రుడు; వా. 2: చూ, నిష్ప్రయోజకుడు.

త్వి

త్విట్టు. సం. వి. ష్. స్త్రీ. రూ-త్విష-త్విషి. 1. కిరణము, జిగి (అనికొందఱు): చూ, హాయనము. 2; 2. మంట: చూ, వహ్ని. 1; 3. వెలుంగు (ఇది త్విష అనిన ఆ. స్త్రీ. అగును): చూ, వెలుతురు. 1.

త్విషాంపతి. సం. వి. ఇ. పుం. వెలుంగుఱేడు. చూ, సూర్యుడు.

త్స

త్సరువు. సం. వి. ఉ. పుం. కత్తిలోనగువాని పిడి: చూ, పిడి. 2.

థ

థ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. చందమామ: చూ, హిమాంశువు: 3. అల: చూ, వీచి. 1; 4.భయమును పాఱఁదోలుట: చూ,రక్షణము; 5. ఒకరోగము: చూ, రోగము. 1; 6. భయమునకు గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 7.తినుట: చూ, భుక్తము. 1; అ.(స్త్రీ). 8. ఏఱు: చూ, నది; 9. భయమును పాఱఁదోలుట: చూ, రక్షణము; విణ. 10. తెలుపుగలది: చూ, వర్ణము. 6; 11. నలుపుగలది: చూ, వర్ణము.6; 12. పెద్దది:చూ, విపులము; అం.13.తవర్గమునందలి రెండవ యక్కరము: చూ,కవర్గము; ("థ"వత్తు.— "స" అను నక్షరముక్రింద "థ" అనునదిగాని "ధ" యెన్నఁడునుండదు. ఉదా.—అస్థి,అస్థిరము, ప్రస్థము,వ్యవస్థ,స్థానము,స్థితము,స్థిరము మొ.)

థు

థుత్కారము. సం. వి. అ. పుం. ఉమియుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

థూథూ. సం. అవ్య.—పై.—

థైథై. సం. అవ్య.వాద్యానుకరణ శబ్దవిశేషము: చూ, హూహూ.

ద

ద. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఈశ్వరుఁడు: చూ, శివుఁడు; 2. గురుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 3. త్రాగుడు: చూ, పానము. 1; 4. రాగములేమి: చూ, విరక్తి; 5. చూపు: చూ, వీక్షణము; 6. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 7. సరిగమ పదనిస యను సప్తస్వరములలో నొకయక్షరము: చూ, స్వరము. 2; అం. 8. సరళాక్షరములలో నొకటి:చూ, సరళములు;9.తవర్గమునందలి మూఁడవయక్కరము:చూ,కవర్గము;వా.వి. 10. దా, పిలుపు.

దమ్. సం. అవ్య. పెండ్లాము: చూ, భార్య.

దంగు. దే. అ. క్రి. రూ-డంగు:చూ, మెదుగు.

దంగుడు. దే. విణ. దంచినది. "దంగుడు బియ్యము."

దంగుడులు. దే. వి. బ. రూ-దంగుళ్లు: చూ, చేరుడుబియ్యము

దంచేన. దే. వి. రూ-డంచేనము-దంచెనము-డంచేనము. పెద్దపిరంగి: చూ, బాణము. 1. (చూ, బాణాసంచా.)

దంచేనము. దే. వి.—పై.—

దంజోలరిబ్రాహ్మణులు. పా. నేపాళదేశపుబ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దంట. దే. వి. 1.=దండ. రూ-జంట. "దంట మోములవేలుపు.": చూ, రెట్టి. 1; వై. విణ. 2. నేర్పరి. కళా. 5, అ. 39: చూ, సమర్థుఁడు; 3.=ధృష్టః. దిట్టతనముగలవాఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 147: చూ, దిట్టఁడు; 4.=దండః. ద్వంద్వము: చూ, సంగడిక.

దంటపోరు. ద్వ. వి. ఎక్కటికయ్యము: చూ, యుద్ధము.

దంటమోములదేవర. ద్వ. వి. అగ్ని. అచ్చ, యు, కాం. 280: చూ, వహ్ని. 1.

దంటు. వై. వి.=దండః. 1. జొన్న లోనగువానికఱ్ఱ: చూ, సస్యము; 2. సస్యదండము. అం, భా. ద్వి. 238:చూ,సస్యము; 3. యానవాళాదిదండము. అం, భా. ద్వి. 76: చూ, సస్యము; వా. 4. సారములేమి. "చొప్ప దంటుపరిక్షలు."

దండ. అం. 1. ఆకాశచారులలో నొకఁడు:

చూ, అకాశచారులు; వై. వి. (1) హారము: చూ, భూషణము. 2; దే. వి. (2) దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; (3) అం. హరిశ్చ. 4, ఆ. 97: చూ, ప్రాపు. 2; (4) ఎద్దు ముడ్డిమీఁద ముల్లుకోలతో పొడువఁగా నేర్పడినమచ్చ: చూ, బొరుసు 5; (5.) తోలు సిద్ధమాతికప్పు: దట్టి-రూ-దట్టీ; (6.) ముష్టి యుద్ధముయొక్క మొదటిగతి: చూ, యుద్ధము.

దండకడియము. వై. వి. సందిదండ: చూ, భూషణము. 2.

దండకము. సం. వి. అ. పుం. 1. దండకారణ్యమను అడవి: చూ, విపినము (ఇది అ. స్త్రీ. అగును.); 2. దండకమను దేశము: చూ, దేశము: 3. ప్రార్థన. "శ్యామలాంబదండకము, అంజనేయదండకము"; 4. చెట్టుబోదె: చూ, మ్రాను; విణ. 5. మోసము: చూ, వంచన; పా. 6. మాలికావృత్తములు అయిదింటిలో నొకటి. ఉదా.—న, స, హ, తగణములందేదైననొకటియాది నుంచిపిద పఁదుదిదాఁకఁ దగణములంగూర్చిగురుపుతో సమాప్తి సేయునది. "శ్రీరామ, నారాయ, ణావాసు, దేవాజ, గన్నాయ, కాభక్త, చింతామ, ణీకృష్ణ, విష్ణూద, యాళూన, మస్తేన, మః: చూ, వృత్తము. 1. (చూ, గద్య.); 7. కావ్యలక్షణమున.—చాటువు అనఁగానప్పటికప్పుడుకవిచెప్పిన పద్యములు. ఇవి గ్రంథస్థములుగావు. ఇది సంఖ్యాబద్ధము అసంఖ్యాబద్ధము అని యిరుతెఱఁగులు.(అసంఖ్యాబద్ధములో దండకమొకటి): చూ, మహాకావ్యము. [కట్ట: చూ, పుస్తకము.

దండకవిలియ. ద్వ. వి. ప్రాఁతలెక్కపుస్తకపు

దండకారణ్యము. పా. ఇక్ష్వాకువంశీయుఁడగు దండునిచేఁబాలింపఁబడి దేవేంద్రునిచే మృద్వర్షము కురిపింపఁబడుటచే నరణ్యము గామారినది. ఇదె దత్తమండలము, రాయల సీమ అనఁబడుచున్నది.)

దండగోల. దే. వి. (దండ + కోల) ఊఁత. వై. 1, ఆ. 100: చూ, ప్రాపు. 2.

దండచక్రము. అం. అస్త్రములు 53 లో నొకటి: చూ, అస్త్రములు (చూ, బాణము. 1.).

దండచే. వై. వి.=ధృష్టశయ-దృఢశయ. రూ-దండచేయి. ప్రగండము: చూ, సందిలి.

దండచేయి. వై వి.=—పై.—

దండచేరు. ద్వ. వి. సందిటఁగట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రము. 1.

దండక్రియము. అం. వధము, అర్థహరణము, పరిక్లేశము (చూ, త్రియము.)

దండధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యముఁడు; 2: చూ, రాజు. 1.

దండనము. సం. వి. అ. న. దండించుట: చూ, శిక్ష. 2.

దండనాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సైనికుఁడు.

దండనిలుకడ. అం. ఉపవీతములు 16 లో నొకటి: చూ, ఉపవీతములు.

దండనీతిశాస్త్రము. పా. (కామందకార్యర్థశాస్త్రము) అర్థశాస్త్రము నీతిశాస్త్రమును రాజనీతియును దండనీతియును అని వాడఁబడుచున్నది. అందు దండనీతియొకటి (చతురంగబలము లనునయించుట) ఇదిరాజవిద్యలగు అన్వీక్షకి, త్రియీ, వార్త, దండనీతి యను నాలుగింటిలోను ఒకటి: చూ, రాజవిద్యలు (చూ, విద్యలు) (చూ, ప్రకరణములు) (చూ, దండము.)

దండపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, సమీపించు; 2. ఎద్దు ముడ్డిమీఁదముల్లు కోలతో పొడువఁగా బొరుసుగా నేర్పడు.

దండపక్షము. అం. 1. నృత్తహస్తములు 29 లో నొకటి: చూ, నృత్తహస్తములు; 2. కరణ.

ములు 108 లో నొకటి: చూ, కరణములు.

దండపరుషము. అం. 1: చూ, క్రోధజములు; 2. ధర్మశాస్త్రమునందలి వ్యవహారపదములు 18 లో నొకటి: చూ, వ్యవహారపదములు.

దండపాటు. ద్వి. వి. దండపడుట, సమీపించుట: చూ, సమీపము. 1.

దండపాదము. అం. 1. ఆకాశమండలములు 10 లోనొకటి: చూ, ఆకాశమండలములు; 2. కరణములు 108 లో నొకటి: చూ,కరణములు.

దండపాలము. సం వి. అ. న. తిమింగిలభేదము: చూ, మత్స్యము. 1.

దండపాశికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్షకభటుఁడు: చూ, పోలీసు.

దండపోరు. వా. వి. ఎక్కటికయ్యము. అం. పదా. నర. 43. చూ, యుద్ధము.

దండప్రధానహేతుకము. అం. శతృవుతోడి సంధులు మూఁడింటిలో నొకటి: చూ, శతృవుతోడి సంధులు.

దండము. సం. వి.అ. పుం, న. 1.=దుడ్డు. కఱ్ఱ: చూ, వేత్రము. 1; పుం. 2.=దండుగ: చూ, సేగి. 4; 3. చెట్టుబోదె: చూ, మ్రాను;4.=దంటు. కాఁడ. ఆకుల యీనెలు (ఆనికొందఱు): చూ, పర్వారిణము; 5. కవ్వము: చూ, మంథానము; 6. వాద్యమువాయించెడి కోడుపు, కొడుపు, కోణము: చూ, వీణె; 7.=దండు: చూ, సేన. 1; 8. గర్వము: చూ, హంకారము; 9. అదుముడు: చూ, పీడనము; 10. కోల: చూ, ఏధము; 11. బార: చూ, వ్యామము; 12. తట్టువా, సాధారణగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 13. తోఁక తెగినయెద్దు: చూ, వృషభము. 1; 14. హారమునందలిపేట: చూ, భూషణము. 2; 15. కప్పము: చూ, లంచెము; 16.=దంట-దొంగ. జతె: చూ, దంట. 1; 17. గుంపు:చూ, సమూహము; 18. రాజశిక్ష, దండన: చూ, శిక్ష. 2; 19. జొన్నలోనగుకఱ్ఱ: చూ, సస్యము; 20. సస్యదండము: చూ, సస్యము; 21. యావనాళాదిదండము: చూ, సస్యము; అం. 22: చూ, ఉద్ధతము; 23. ముష్టదిరెండాయుధములలో నొకటి: చూ, ముష్టి రెండాయుధములు (చూ, బాణము. 1); 24. ఆసనములు 30లో నొకటి: చూ, ఆసనములు; 25. దిక్పాలాయుధములు 8 లో నొకటి: చూ, దిక్పాలాయుధములు; 26. ఉపాయములు 4 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 27. ఉపాయములు 7 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 28. వ్యూహభేదములు 4 లో నొకటి. "దండాదయఃయుద్ధభేదాః"=యుద్ధమందుఁజేయఁబడు దండము మొదలైనవి వ్యూహభేదములు. బలము నడ్డముగాఁదీర్చుట వ్యూహము. ఆది శబ్దముచేత భోగమండలా సంహతములు మూఁడును గ్రహింపఁబడును. చతురంగబలము ఒకటి వెనుక నొకటి నిలుపుట భోగము. మండలాకారముగా సర్పశరీరమువలెఁ దీర్చుటమండలము. బలమును వేఱువేఱుగాఁదీర్చుట అసంహతము. తథాచ కామందకః— "తిర్యగ్వృత్తిస్తు దండస్స్యా ద్భోగోన్వావృత్తిరేవచ, మండలస్సర్వతోవృత్తిః పృథగ్వృత్తి రసంహత." ఇతి. అందు ప్రదర ధృఢకాదులు 17 దండభేదములు, గోమూత్రికా హింసిక సంచారి శకట పతంతకములను నైదును భోగభేదములు. సర్వతోభద్ర దుర్జయములు మండలభేదములు. అర్ధ చంద్రోద్ధితాదులు అసంహతభేదములు.); పా. 29. దనుధాతువుమీఁదగాని దండధాతువుమీఁదగానిదండశబ్దముపుట్టినది.ధాతువునకుశిక్షించుటగాని అడ్డగించుటగాని యర్థము. (ఆధాతువుమీఁద

పుట్టినదండశబ్దము భావవ్యుత్పన్నము, కరణ వ్యుత్పన్నము, కర్తృవ్యుత్పన్నము అనిమూఁడువిధములు. (దండించుట, దండనము, దండము); మొ;దే. వి.(1):చూ,నమస్కారము; (2) దండు: చూ, సేన.

దండములు. అం. వధించుట, ధనము హరించుట, పీడించుట.

దండయాత్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దిగ్విజయము: చూ, విజయము; 2. యుద్ధయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 3. అధ్వరయాత్ర (విదురలోనగు సమయమునందు శత్రువులపైఁబడుట): చూ, యుద్ధము.

దండలాసకము. అం. నృత్యవిశేషము, కోలాటము: చూ, ఉద్ధతము.

దండలు. అం. మల్లశాస్త్రములోనివి.—సమము (సమదండె), గజము (గజదండ), భృంగి (భృంగిదండ), ఎడమవరభృంగి (ఎడమవరదండ), కుడివరభృంగి (కుడివరదండ), భృంగిపటలము, వయిసరము (వేసరపుదండ), సింగము (సింగపుదండ), పాదలిక (పాదలికదండ), అడుగడుగు పాదలిక (అడుగడుగు పాదలికదండ) మద్దెలసంచే (మద్దెలసంచే దండ),కుక్కుటము(కుక్కుటపు దండ)(12)

దండవాక్పారుష్యము. అం. వివాదములు 18లో నొకటి: చూ, వివాదములు.

దండవిష్కంభము. సం. వి. అ. పుం. చేర్లరాడు: చూ, స్తంభము. 1.

దండవ్యూహములు. అం. 1 ప్రతోదరము, దృఢకేశము, శ్వావత్తు, శ్వావత్కుక్షి, ప్రతిష్టము, సుప్రతిష్టము, ధ్యానము, విజయము, సంజయము, విశాలము, అవిజయము, సూచి, స్థూణాకర్ణము, చమూముఖము, రథాస్యము, వలయము, దుర్జయము(17);2. ప్రకృతివ్యూహములు నాలుగింటిలో నొకటి:చూ, ప్రకృతివ్యూహములు.

దండసిలు. దే. అ. క్రి. రూ—దండసిల్లు. 1:చూ, మఱుఁగుపడు; 2: చూ, పీడితమగు.

దండసిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దండాగొండెము. వా. వి. లంకె.

దండాట. ద్వ.వి. (దండ + ఆట): చూ, డేగాట.

దండాపూపన్యాయము. పా. చిలుకకొయ్యను గారెలుతగిల్చిరి. ఆచిలుకకొయ్యను ఎలుక కొట్టివేసినది. అని చెప్పినతర్వాత గారెలు తిన్నదని వేఱేచెప్పనేల? దీనినే "కైముత్య న్యాయ" మందురు.

దండాపూపికాన్యాయము. పా.—పై.-(అపూపికములు=అప్పచ్చులు)

దండాభావన్యాయము. పా. కఱ్ఱలేనివానిని గొఱ్ఱె కఱచినదనురీతి.

దండాయుధాంశము. అం. షష్ట్యంశములలో నొకటి చూ, షష్ట్యంశములు.

దండాహతము. సం. వి. అ. న: చూ, మజ్జిగ.

దండి. సం. వి. న్. పుం. 1. దండియనుకవి; 2: చూ, యముఁడు; 3. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు; 4. పూర్వజైనవిశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1: విణ. 5. దండము గలవాఁడు; దే. వి. (1) పీరము: చూ, శౌర్యము. 1; (2) కోశబలమువలన గలిగిన తేజము: చూ, ప్రతాపము. 1; విణ. (3): చూ, ప్రతాపవంతుఁడు; (4): చూ, శౌర్యవంతుఁడు; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 192; (5) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి; (6) గొప్ప: చూ, మహితము.

దండించే. సం. స. క్రి: చూ, శిక్షించే.

దండిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దండె. కిన్నర: చూ, వీణె; 2. హారమునందలిపేట: చూ, భూషణము. 2; 3.=దన్నెము. బట్టలువేయు దండెము: చూ, దండియ. 8.

దండితుఁడు. సం. విణ. దండింపఁబడినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు.

దండియ. వై. వి. రూ-దండె. 1.=దండికా. వీణ: చూ, వీణె; 2.=దండికా. తుంబుర: చూ, వీణె, 3.=దండికా. కిన్నెర: చూ, వీణె; 4.=దండికా. పల్లకీబొంగు, కొమ్ము చూ, బొంగు; 5. త్రాసుకోల: చూ, పుచ్చకోల; 6. పసుగునేల రాచుకొనకుండ మగ్గపు గుంతకెదుట అడ్డముగా పాతినకొయ్య; 7. పీతపుకడవకు మీఁద నడ్డముగానుంచి కట్టెడు కొయ్య; 8.=దండికా. బట్టలువేయు దండెము (త్రాడు లేక వెదురులోనగునది), దండియము-రూ-దండెము-దణ్ణెము-దణ్ణెము: చూ, సూత్రము. 1.

దండియము. వై. వి. రూ-దండెము. 1.=దండికా.—పై.—పాండు. 4, ఆ 237; 2. ఒకానొక గరిడిసాధనము. "దండియములు తీయుట."

దండు. వై. వి. 1: చూ, సమూహము. అచ్చ, బాల, కాం. 152; 2.=దండః: చూ, సేన. 1.

దండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్యునకుఁ బరిచర్యసేయు నింద్రాదులు 18 లో క్రమముగా ముఖ్యులగు ముగ్గురిలో దండుఁడొకఁడు. (గండుఁడు, పింగళుఁడు, మాతరుఁడు అని వీరు ముగ్గురు. సూర్యుఁడు దైత్యులకు వరమియ్యక విఘ్నము చేయుటకు రుగ్రాగ్నియములు క్రమంబుగ పైమూఁడునామములతో వర్తింతురు.); 2: చూ, యముఁడు; 3. దండించువాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.

దండుకొను. వా. స. క్రి. ఆడుగుకొను. "పిల్లలు భోగిముందు రోజున పిడుకలు దండుకొందురు."): చూ, యాచించు.

దండుగ. వై.వి.=దండ. (రూ-దండువ-దండుగు-దండువు.) 1. రాజుధనవంతుని బలాత్కారము చేసి పుచ్చుకొనెడు ధనము: చూ, వడుసుడి; 2. జెరిమానా: చూ, వడుసుడి; 3. వస్త్రము: చూ, చేసి.

దండుగు. వై. వి.=: చూ, రూ-దండుగ.

దండుదారి. దే. వి. తెట్టెత్రెన్ను: చూ, మార్గము. 1.

దండుదివియ. వై. వి.=దీపదండ. దీపపుసెమ్మె: చూ, సెమ్మె.

దండుబాట. వ్యా. వి: చూ, దండుదారి.

దండుముండ. వ్యా. వి: చూ, దండులంజె.

దండులంజె. వై. వి.=భ్రష్టలంజా. బజారి, గట్టివా: చూ, స్త్రీ.

దండువ. వై. వి.=దండ: చూ, రూ-దండుగ.

దండువు. వై. వి.=—పై.—

దండూరా. వా. వి. టమటమా: చూ, సాటింపు.

దండె. వై. వి: చూ, రూ-దండియ.

దండెత్తు. వ్యా. అ. క్రి. (దండు + ఎత్తు) యుద్ధప్రయత్నము చేయు: ఎత్తు-రూ-ఎత్తు వెంచు దాడిచేయు.

దండెపుఁబీఁటలు. వై. వి. బ. (దండెము + పీఁటలు) గడ-చీల తగుల్చుటకు దండెకునడుమ సుచ్చిన రంధ్రములుగల రెండు పీఁటలు.

దండెము. వై. వి.=: చూ, రూ-దండియము. శశాం. 1, ఆ. 17.

దండెములు. అ. కన్నెతలు. ఆం, భా. ద్వి- 207:. చూ, విన్నాణములు.

దండోరా. వా. వి: చూ, రూ-దండూరా.

దండ్యుఁడు. సం. విశే. దండింపఁదగినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.

దంతక్షతములు. అం. 1. ఉచ్ఛూనకము-కోలచర్చితము-ఖండాభ్రకము-ప్రవాళమణి-బిందుకము-మణిబిందుమాలిక-మూఢకము.(చూ, కామము. 8); 2: చూ, వాతెరకెంపు.

దంతధావనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పలుదోముట; పుం. 2. చేండ్ర*: చూ, వెలిచేండ్ర.

దంతభాగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు ముందటిభాగము: చూ, హస్తి.

దంతమధ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కటము. 12. (చూ, కంఠము. 2.)

దంతమలము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, పండ్లపాఁచి.

దంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. రదనము: చూ, పల్లు 1—2; 2. కొండనడుము: చూ, పర్వతము; 3. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. పొడవుఱాయి: చూ, రాయి.

దంతములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.— మొల్లలు, ముత్యములు, దాడిమీబీజములు, వజ్రపుముక్కలు, కేసరములు, నక్షత్రములు; అం. 2. పురుష లక్షణాంగములలో నొకటి (మల్లెమొగ్గలవలె నున్న రాజగు. రక్షోవానరదంతములైన నిత్య మాఁకలిదప్పియుఁ గలవాఁడగు. ముప్పదిరెండైన రాజును భోగియునగు.): చూ, లక్షణాంగములు; 3. స్త్రీలక్షణాంగములలోనొకటి(దంతములు సమములై తెలుపుగలిగిన శుభప్రదము. దానిమ్మగింజెలవలె నున్న రాజపత్నియగు. నున్నగనున్న సుఖవతియగు. విషమములైన దొంగదగు. స్థూలములైన దుఃఖియగు. కాలివరీతి నున్న మగని విడుచును. విరళములైన స్వల్ప సుఖము దుఃఖముగలుగును): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దంతరోగముగల జాతకుఁడు. పా. ద్వితీయమున శనిరాహువులుండి లగ్నాధిపతితో సంబంధించి గురుఁడు నీచపడినపుడును, అష్టమాధిపతియగు గురువును గలిసి యష్టమమందుండి లగ్నాధిపతి నీచనుబొంది యున్నపుడును దంతరోగము గలుగును.

దంతరోగములు. అం. దాలనము, క్రిమిదంతము, దంతహర్షము, కరాళము, దంతచాలనము, దంతశర్కర, అధితము, శావదంతము, దంతభేదము, కలిపాకము.

దంతశఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పులిచింత*.

దంతశఠము. సం. వి. అ. పుం.1: చూ, నిమ్మ*; 2: చూ, వెలఁగ*; 3. చింత*: చూ, బహుపత్రి; 4. నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము.

దంతావళము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు (దంతములుగలది): చూ, హస్తి.

దంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=దంతి-దంతె. జాంబవతి*: చూ, విశల్య. 5; న్. పుం. 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. కొండ: చూ, పర్వతము; 4: చూ, ముకూలకము*; విణ. 5. కోఱపంటివాఁడు; వై. వి. (1).=దంతి. జాంబవతి*: చూ, విశల్య. 5. (చూ, దంతి. 1.); వా. వి. (2) పండ్లకఱ్ఱ. (వ్యవసాయపు పనిముట్టు. చెత్తచెదాగడ్డల నునొల్లి చేదునుగను గుల్లగను చేయును.)

దంతియ. వై. వి. రూ-దంతె.1.= తండకః.మిద్దెటింటికి అడ్డముగా వేసెడుపట్టె (దూలము): చూ, మదనచేతులు; 2. అచ్చేకట్టుదంతె; వా.3. కలుపు పోవునటుల దున్నుపనిముట్టు.

దంతురము. సం. విణ. పక్కలణఁగినదుము పొడవైనది: చూ, పొడవు. 2.

దంతురుఁడు. సం. విణ: చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.

దంతులు. వా. వి. మూఁడుచిన్నచిన్న గుంటకల చేరిక (మూఁడుగుంటకలును ఒకకాఁడికే కట్టఁబడి ఒకజేతఎడ్లచేతనే లాగఁబడును)

దంతె. వై. వి. 1.=: చూ, రూ-దంతి. 1.(1); 2.=తండకః: చూ, రూ- దండియ. 1; 3: చూ, రూ-దంతియ. 1; 4: చూ, రూ-దంతియ. 2; 5: చూ, రూ-దంతియ. 3.

దంత్యము. సం. విణ. దంతమునందుపుట్టినది.

దంత్యములు. పా. 1. ఌ ౡ త థ ద ధ న ల స; 2. అ-ఆ, ఉ-ఊ, ఒ, ఓ, ఔ లం గూడిన

చే జేలు దంత్యంబులు. (దంతోష్ఠములఁబుట్టినది—వ.)
దండడి. దే. వి. 1. ఆరుపోరు: చూ, యుద్ధము; 2. తఱచు: చూ, మొత్తము; విశే. 3. తఱచైనది. భార. ఆర. 4, ఆ. 169: చూ, మొత్తము.
దండడించు. దే. అ. క్రి. తఱచేగు. భార. ఆర. 7, ఆ. 28: క్రిందుకొను, జోడుకొను, జేబుకొను.
దండడిపెట్టు. దే. స. క్రి. ఘర్షించు. భార. విరా. 4, ఆ. 184: చూ, రాయిడిచేయు.
దండన. వై. వి. 1.=దంధన. గారడము: చూ, మాయము. 1; విశే. 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1. (రూ-దందనము.)
దండనకత్తియ. వై. విశే. రూ-దండనకత్తె. జాలముచేయునది: చూ, స్త్రీ.
దండనకాఁడు. ద్వ. విశే. జాలముచేయువాఁడు.
దందశూకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము.
దందశూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దందశూకుఁడను రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దందనము. సం. వి, విశే.=:చూ, రూ-దందన.
దంప. వా. వి. సాగుబడిసేల "దంపతడిసినది."
దంపకఱ్ఱ. ద్వ. వి. (దమ్ము+కఱ్ఱ): చూ, దంపనాఁగలి.
దంపతులు. సం. వి. ఇ. పుం. ద్వి.=జంపతులు. ఆలుమగలు-రూ-ఆల్మగలు. (వధూవరులు.)
దంపనాఁగలి. వై. వి. (దమ్ము+నాఁగలి) అడుసునదున్నెడునాఁగలి. (ఇందలిభాగములు.-నాఁగటిదుంప, కఱుకోల, ఏడికోల, మేడి, పిడిసీల): చూ, లాంగలము. 1. (చూ, ఇనుపనాఁగలి,క్లైమాక్సునాఁగలి)(దక్షిణకన్నడపునాఁగలియు ఇట్లేయుండును.)
దంపు. దే. వి. 1: చూ,దంపుడు; పేరి. 2:చూ, దంచు. భాగ. 6, స్కం. 370.
దంపుటిల్లు. దే. వి. (దంపు+ఇల్లు) దంచేచట్టి యిల్లు: చూ, సదనము. 1.
దంపుడు. దే. వి. దంచేట: రూ-దంపు, కొట్టనము. (సం. ప).— అవహననము.
దంపుడుబియ్యము. వా. వి: చూ, దంగుడులు.
దంపుళ్ళు. వా. వి. బ.—వై.—
దంబుగము. దే. వి. రూ-తంబురా (అ): చూ, వీణె.
దంభము. సం. వి. అ. పుం. 1.=డంబు-డబ్బు. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2.=తప్పు: చూ, నేరము; అం. 3. హేయగుణములు 18 లో నొకటి: చూ, హేయగుణములు.
దంభోళి. సం. వి. ఇ. పుం. వజ్రాయుధము, జాతివాలు: చూ, బాణము. 1.
దంశనము. సం. వి. అ. న. రూ-దంసనము. 1: రూ-దంశము-దంసనము. (తె. ప.)— కఱచుట, కాటు; 2. కవచము: చూ, వారవారణము; పుం. 3. రూ-దంసనము: చూ, పల్లు. 1—2.
దంశము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడవియీఁగ: చూ, మక్షిక; 2. కాటు: చూ, దంశనము. 1; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.
దంశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దోమ: చూ, మశకము. [సందంశము.
దంశిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పటుకాఱు: చూ,
దంశితుఁడు. సం. విశే. 1. కాటుపడ్డవాఁడు; 2. కవచముతొడిగినవాఁడు. [పల్లు. 1.
దంష్ట్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కోఱపల్లు: చూ,
దంష్ట్రాకరాళాంశము. అం. షష్ట్యంశములలో నొకటి: చూ, షష్ట్యంశములు.
దంష్ట్రాయుధము. సం. వి. అ. పుం. పంది. అడవిపంది (ఆనికొందఱు:) చూ, సూకరము.
దంష్ట్రి. సం. వి. న్. పుం.—వై.—
దంసనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దంశనము.

దక్కించే. వా. స. క్రి. చెల్లించే. "నాకుమాట దక్కించేము."

దక్కినంపుఁదోవ. దే. వి. దక్షిణాయనము: చూ, అయనము.

దక్కినంపురాయఁడు. వై. వి. (దక్కినము + రాయఁడు): చూ, యముఁడు (ఇట్లుదక్కిన పుఱేఁడు మొ)

దక్కినము. వై. వి.=దక్షిణా. దక్షిణపుదిక్కు: చూ, హరిత్తు.

దక్కు. దే. విణ. 1. అనుభవయోగ్యము. పా. 4, ఆ. 56; అ. క్రి. 2.=దక్కు. అనుభవ యోగ్యమగు: డక్కు; వా. 3. మాటదక్కు. (చూ, దక్కించే)

దక్కొను. దే. అ. క్రి. (దక్కు + కొను) స్వతంత్రుఁడగు. భాగ. ఆది. 4, ఆ. 79: చూ, రూ-డక్కొను.

దక్కోలు. దే. వి. 1. దక్కొనుట; విణ. 2: చూ, పళము. 1.

దక్షకన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.1.

దక్షస్మృతి. అం. స్మృతులు 20లో నొకటి: చూ, స్మృతులు (చూ, మూలస్మృతులు.)

దక్షాయ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దాక్షాయ్యము.

దక్షిణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. యజ్ఞములోనగు వానియందు ఋత్విజులులోనగు వారికి ఇచ్చెడుసొత్తు: గా, సంభావన; 2.=దక్కినము. కుడిదిక్కు: చూ, హరిత్తు; అం. 3. ఘూర్జర్యుపాంగములు 4 లో నొకటి: చూ, ఘూర్జర్యుపాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

దక్షిణకన్నడపు నాఁగలి. వా. వి: చూ, దంపనాఁగలి.

దక్షిణధ్రువము. అం. 1. ధ్రువములు రెండింటిలో నొకటి (భూమియొక్క దక్షిణపుకొన): చూ, ధ్రువములు, (సౌత్ పోల్)(దక్షిణ మహాసముద్రమునకు క్రిందనున్నది.)

దక్షిణనేత్రము. అం. నేత్రములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, నేత్రములు.

దక్షిణపాదము. అం. పాదములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, పాదములు.

దక్షిణమహాసముద్రము. అం. మహాసముద్రములు అయిదింటిలో నొకటి: చూ, సముద్రములు.

దక్షిణము. సం. విణ. 1. కుడి: చూ, వలపల; 2. కుడిదిక్కుది: చూ, హరిత్తు; వి. 3. కుడిదిక్కు: చూ, హరిత్తు; అం. 4. మార్గప్రాణములునాలుగింటిలో నొకటి: చూ, మార్గప్రాణములు. (చూ, తాళమార్గములు); 5. శివప్రోక్తములగుచతుష్షష్టితంత్రములలో నొకటి: చూ, తంత్రములు; 6. దిశలునాలుగింటిలో.నొకటి: చూ, దిశలు; 7. దిక్కులు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, దిక్కులు; 8. దిశలు పదింటిలోనొకటి: చూ, దిశలు.

దక్షిణసముద్రము. అం. సముద్రములు నాలుగింటిలో నొకటి: చూ, సముద్రములు.

దక్షిణస్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తేరుగడపువాఁడు: చూ, సారథి.

దక్షిణహస్తము. అం. హస్తములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, హస్తములు.

దక్షిణాంతిక. పా. వైతాళీయజాతివృత్తములలో నొకటి. బేసిపాదములందు స, స, జ, గురువులును, సరిపాదములందు స, భ, ర, వ గణములునుగలిగి బేసిచరణంబులయం దాఱింటను, సరిచరణంబులం దేడింటను యతిగల వృత్తము: (చూ, వైతాళీయము.) చూ, వృత్తము. 1.

దక్షిణాగ్ని. అం. అగ్నులు 5 లో నొకటి:(చూ, అగ్నులు): చూ, వహ్ని.1.

దక్షిణాగ్రశ్వేతి. అం. అశ్వశాస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు.

దక్షిణాపథము. సం. వి. అ. పుం. వింధ్యపర్వతము మొదలుకొని సేతువుపఱకుగల దేశము: చూ, దేశము.

దక్షిణాయనము. అం. 1. కర్కాటక సంక్రాంతి మొదలు ఆఱునెలల కాలము: చూ, అయనము; 2. అయనములు రెండింటిలో నొకటి: చూ, అయనములు.

దక్షిణార్హుఁడు. సం. విణ: చూ, దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణీయుఁడు. సం. విణ.—పై.—

దక్షిణుఁడు. సం. విణ. రూ-దాక్షిణ్యుఁడు. 1. కుటిలముగాక చక్కనైన మనస్సుకలవాఁడు: చూ, సరళుఁడు; 2. దయకలవాఁడు: చూ, సురతుఁడు; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు; అం. 4. శృంగారనాయకులు 4 లో నొకఁడు (అనేకనాయికల యందు సమస్నేహవర్తి) (చూ, పతులు): చూ, శృంగారనాయకులు.

దక్షిణేయుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దక్షిణేర్మము. సం. వి. న్. పుం. వేఁటకానిచేత కుడిదిక్కున గాయముచేయఁబడిన మృగము.

దక్షిణ్యుఁడు. సం. విణ. దక్షిణకుఁదగినవాఁడు: రూ-దాక్షిణ్యుఁడు- దాక్షిణేయుఁడు-దక్షిణార్హుఁడు- దక్షిణీయుఁడు- దక్షిణేయుఁడు.

దక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్యుఁడు. నవబ్రహ్మలలో నొకబ్రహ్మ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2. ఒకానొకముని: చూ, ముని. 1; విణ. 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు.

దఖలు. వా. వి. వశము "వాకుదఖలుకాఁబడినది"

దగ. వై. వి. 1.=దాహః. దప్పి. స్వా. 4, ఆ. 58: చూ, పిపాస; 2. తాపము: చూ, సంతాపము.

దగదగ. వై. వి.=ధగద్ధగ. (దేశ్యమని శ. ర.) మెఱయుట లోనగువాని యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

దగదగమను. ధ్వ. అ. క్రి. దగదగయని ప్రకాశించు: చూ, హాదణీల్లు.

దగర. దే. వి. 1. పిశాచము: చూ, రూ-డగర. 1; విణ. 2 గండు: చూ, రూ-డగర. 2.

దగరము. దే. వి. అశుభము: చూ, హాని. 2.

దగరు. దే. వి. యుద్ధసాధనములలో నొకటి: చూ, యుద్ధము.

దగులుబాజీ. వా. వి. (రూ-దగుడుబాజీ-దగుల్బాజీ) దురుద్దేశముగలవాఁడు.

దగళా. వా. వి. కవచము: చూ, వారవాణము.

దగా. వా. వి. మోసము.

దగాకోరు. వా. వి. మోసగాఁడు.

దగ్గఱ. దే వి. రూ-డగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1.

దగ్గఱవాఁడు. వా. వి. 1. అంతేవాసి: చూ, సన్నిహితుఁడు; 2. దగ్గఱచుట్టము: చూ, సన్నిహితుఁడు; 3. జ్ఞాతి: చూ, సన్నిహితుఁడు.

దగ్గఱించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డగ్గఱించు.

దగ్గఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—(రూ-డగ్గఱు)

దగ్గు. దే. వి. 1: రూ-డగ్గు. ఉక్కిస, ఉబ్బసము, కక్కువాయి, కుముటు, గస. (సం. ప) —కాశము-రూ—కాసము, క్షయథువు-క్షవథువు, క్షయము, క్షవకము—క్షవము, గదాగ్రణి; తద్వి.—పాడిదగ్గునకు. (చూ, రోగము. 1); అ. క్రి. 2: చూ, రూ-డగ్గు. 2.

దగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సూర్యుఁడున్నదిక్కు: చూ, హరిత్తు; 2: కర్కశదళ*; విణ. 3. కాల్పఁబడినది: చూ, ప్లుష్టము.

దగ్ధజ్వలితధూమితనక్షత్రములు. పా. రవి-శని-కుజ-రాహువు క్రూరులుగావున వారిగ్రహము లనుభవించి విడిచిన నక్షత్రములు దగ్ధములు. వాసముచేయునక్షత్రములు జ్వలితములు. ప్రవేశింపఁబోవు నక్షత్రములు ధూమితములు.

దగ్ధపటన్యాయము. పా. మడతపెట్టినబట్ట కాలి పోయిన మడతలుమడతలుగాను నూలిపోఁగులు స్పష్టముగాను గాన్పించును. కానిచేతితోఁబట్టుకొనిన విడిపోవునురీతి.

దగ్ధపదమార్జాలన్యాయము. పా. నలుగురు దూదివర్తకులుపిల్లినిఁబెంచినకథ. అందు న్యాయాధికారితీర్పురీతి. (కాలుకాలిన పిల్లివలె)

దగ్ధమగు. మి. అ. క్రి. ఎగయు: చూ, మండు.1.

దగ్ధము. సం. విణ. కాల్పఁబడినది: చూ, ప్లుష్టము

దగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మాఁడినవంటకము, మాఁడు: చూ, సాగము (1)

దచ్చి. దే. స. ఎనిమిది. "సీ. వడిదచ్చియేమఁగల్." సారం. 1, ఆ. 37: ఇరునాలుగు, ఎనిమిది-రూ-ఎన్మిది, దచ్చేవుక-రూ-దచ్చ్వాక. (సం. ప.).— అష్టకము, ఆయువు, గజము.

దచ్చికడలు. ద్వి. వి ఎనిమిది దిక్కులు.

దచ్చికాళ్ళమెకము. ద్వి. వి: చూ, శరభము.1.

దచ్చియడుగులమెకము. ద్వి. వి.—పై.-సాంబ. తిర్య. 4.

దచ్చేవుక. వై. స. రూ-దచ్చ్వాక (దంట+చేవుకము): చూ, దచ్చి. కళా. 3, ఆ. 131.

దచ్చ్వాక. వై. స.—పై.— "మ....దచ్చ్వాకచావంచి యి, త్రిగబారాదుగ." కళా. 3, ఆ. 31; "ద్వి....దచ్చ్వాక,మనిదాయమాడు." పండితా. పురాతన. 125. పుట.

దజిబ్రాహ్మణులు. పా. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దట్ట. దే. వి. రూ-దట్టా. అండ. ఆం, భా. ద్వి. 243: చూ, దండ. (6)

దట్టన. దే. వి: చూ, తర్జనము. [పించే.

దట్టిమగు. వా. అ. క్రి. ఘనమగు: చూ, వ్యా

దట్టము. దే. వి. 1. పావడ. స్వా. 6, ఆ. 8: చూ, వస్త్రము; 2. తఱచే: చూ, మొత్తము; విణ. 3. తఱచైనది. "దట్టకెంపు": చూ, మొత్తము; 4. చిక్కఁదనము: చూ, సాంద్రము. 2; 5. విరళము. భార. విరా. 3, ఆ. 161: చూ, వెలితి.1.

దట్టా. దే. వి: చూ, రూ-దట్ట.

దట్టి. వై. వి.=ఘటీ. రూ-దట్టీ 1, దిండు, కాసె: చూ, వస్త్రము; వా. 2. నడికట్టు, కాసెకోక: చూ, వస్త్రము; 3. చేలాడము:చూ, వస్త్రము.

దట్టించే. వై. స. క్రి. 1: చూ,దట్టిఁగట్టు;దే. 2: చూ, గట్టించే. భాగ. 7. స్కం. 144.

దట్టింపు. వై. వి. దట్టించుట: చూ, ఘ. 5.

దట్టిఁగట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, కచ్చించే. 2.

దట్టీ. వై. వి.=చూ, రూ-దట్టి. కళా.3,ఆ.265.

దట్టుఁడు. వై. వి.=ధృష్టః. ధీరుఁడు. భార.అర. 5, ఆ. 223: చూ, దిట్టఁడు.

దడ. వై. ప. 1.=ధటః. కంపము (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, లోలము; 2.=ధటః: చూ, దాళా; 3.=ధటః. కొయ్యత్రాసు: చూ, త్రాసు.

దడకట్టు. ద్వి. స. క్రి. పాత్రాదులనుసరిదొత్తు తాలతో దడతట్టునుంచితూఁచే: చూ, పడికట్టు. 4.

దడదడ. దే.వి.1. దబదబ, శీఘ్రము. ఆం, భా. ప్రి. 65: చూ, వేగము. 3; 2. నియమములేనివడి: చూ, వేగము. 3; 3. ఆటోపము: చూ, సంభ్రమము. 1; క్రి. విణ. 4. (నియమములేనిది) వడిగా.

దడదడమను. దే. అ. క్రి. దడదడకొట్టుకొను.

దడబడ. దే. వి: చూ, సంభ్రమము.1.

దడబిడ. దే. వి.—పై — "దడబిడలగ్నము, తాతకుపెండ్లి."

దడము. దే. విణ.1.దట్టము: చూ, సాంద్రము.2; వై. వి. 2.=దళ: చూ, సేన. 1; 3. గుంపు.

భార. ఉద్యో. 1, అ. 220: చూ, సమూహము; 4. లోహదళము: చూ, లోహము.1.

దడారి. వా. విణ. అనాయాసముగా సంపాదించువాఁడు. [లభించిన వేరము.

దడారీవేరము. వా. విణ. అనాయాసముగా

దడి. దే. వి. తడిక-రూ-తడుక-తడక-తడికె: చూ, మఱుఁగుగోడ (చూ, వాకిలి.)

దడిగ. దే. వి. ఖేటకము: చూ, హరిగ.

దడిబము. వై. వి.=తలిమ. (రూ-దడిమము-దడిపము-దలిమము) తలిమము - తలిపము: చూ, శయ్య. 1.

దడిమము. వై. వి. 1.=తలిమ.—పై.—; దే. విణ. 2. సన్నము. కళా. 7, అ. 65: చూ. సూక్ష్మము. 4. [చూ, భూమి. 1,

దడియ. దే. వి. ఉపత్యక, కొండచేరువనేల:

దడియఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (దడియన్ + పడు) రూ-దడియఁగఁబడు. దడియు. లక్ష్మి. 1, అ. 80: చూ, వణఁకు. 2.

దడియము. దే. వి. (రూ-దడెము-దడ్డియము-దడ్డెము.) 1. పది సేరులయెత్తు, అయిదుసేరుల యెత్తు (అనికొందఱు); 2. పీసెపట్టు.

దడియు. దే. అ. క్రి: చూ, దడియఁబడు.

దడిపము. వై. వి. 1.=తలిమ: చూ, రూ-దడిమము. 1; దే.విణ. 2: చూ, రూ-దడిమము.2.

దడెము. దే. వి: చూ, రూ-దడియము.

దడ్డియము. దే. వి.—పై.—

దడ్డెము. దే. వి. 1.—పై.—; 2.మట్టికంచెము, సానిక: చూ,పాత్రము. 6.(రాయలసీమయందువాడుక)

దణా. వై. వి.=దళ: చూ, సేన. 1.

దణాయఁడు. వై. వి.=ధన్వి: చూ, సైనికుఁడు.

దణాయించు. వా. వై. అ. క్రి. నిండు, క్రిక్కిఱియు, కూర్చుండికదలకు.

దణి. వై. వి.=ధన్వి. (రూ-దణియ- దణె.దణాయఁడు) 1. జోదు: చూ, ప్రిభువు. 2; 2: చూ, దణాయఁడు.

దణియ. వై. వి.=—పై.—

దణె. వై. వి.=—పై.—

దణ్ణము.వా.వి. నమస్కారము "దణ్ణమండి."

దణ్ణెము. వై. వి.=దండికా: చూ, దండియ.8. (దణ్ణెము అని కొందఱు.)

దత్తకుఁడు. అం. కామశాస్త్రమువ్రాసిన మునులలో నొకఁడు: చూ, కాముకు. (8)

దత్తపుఁడు. సం. వి. అ. పుం.దత్తపుత్రుఁడు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

దత్తత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దత్తు. 1. అంగీకారము: చూ, సమ్మతము. 1; 2. పెంపు: చూ, పెంపకము. (వాడుకలోనిది.)

దత్తపుత్రశోకము. జా. దత్తుని చావునకేడ్చుట. (తెచ్చిపెట్టుకొనిన దుఃఖము.)

దత్తప్రదానికము. అం. ధర్మశాస్త్రమునందలి వ్యవహారపదములు 18 లో నొకటి: చూ, వ్యవహారపదములు.

దత్తబ్రాహ్మణులు. పా: చూ, కపూరియేబ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

దత్తము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవి: చూ, వితరణము; విణ. 2. ఇయ్యఁబడినది: చూ, ఇష్టము. 6.

దత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దత్తము. 1.

దత్తిలుఁడు.అం. శాస్త్రప్రవర్తకులలో నొకఁడు: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

దత్తు. వై. వి.=: చూ, దత్తత. 1—2.

దత్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. దత్తాత్రేయుఁడు; విణ. 3. తాకట్టుపెట్టఁబడినవాఁడు; 4. =దత్తు. దత్తపుత్రుఁడు;చూ, పుత్రుఁడు.1; 5. పురుషజాతి చతుష్టయమునందొకఁడు: చూ, పురుషజాతులు; 6. పుత్రులు 12 గురిలో నొకఁడు: చూ, పుత్రులు.

దద్దడము. దే. వి. రూ-దద్దళము. 1. అల్పదేవాలయము: చూ, సదనము. 1; 2. బోడిమిద్దె: చూ, సదనము.1. (రాయలసీమలోని యిండ్లు చాలవఱకు దద్దడములే.)

దద్దరిల్లు. దే. అ. క్రి. రూ-దద్దిల్లు. తబ్బిబ్బుపడు. కళా. 5, ఆ. 24: చూ, భయపడు.

దద్దఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దద్దళము. దే. వి: చూ, రూ-దద్దడము.

దద్దిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దద్దరిల్లు.

దద్దు. వై. వి. రూ-దద్దురు.=దద్రూ. చీమ కుట్టుట లోనగువానిచే గలిగెడు బుడిపి: చూ, దద్రువు.

దద్దురు. వై. వి.=—పై.— [ప్రపున్నాటము.

దద్రుఘ్నము. సం. వి. అ. పుం. తగిరిస*: చూ,

దద్రుణుఁడు. సం. విణ.రూ-దర్దుణుఁడు, (దద్రువనుకుష్ఠరోగముగలవాఁడు) దద్రురోగి.

దద్రురోగి. సం. విణ.—పై—

దద్రువు. సం. వి. ఉ. పుం.=దద్రురు: గ్రంథి. (తె. ప.)—ఆణియ-రూ-ఆణె- ఆణెము-ఆనియ-ఆనె, కంతి-రూ- కడఁతి-కణఁతి, దద్దు-రూ-దద్దురు, బొరసు. తద్వి.—చీమ లోనగునవికుట్టిన దద్దురు.—(తె. ప)-కంతి. (చూ, మండలము. 3.) (దద్రువుకుష్ఠ రోగ జాతిలోనిది.)

దధి. సం. వి. ఇ. న. 1: చూ, పెరుఁగు. (దధిభేదములు.—అర్శోఘ్నము, ప్రాగ్రటము, అఘనము.); 2. సరళమను ధూపద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 3: చూ, మద్ది*.

దధిచారము. సం. వి. అ. పుం. కవ్వము: చూ, మంథానము. [వెన్న; 2: చూ, వెలగ*.

దధిత్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. మిసిమి: చూ,

దధిఫలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

దధిబునము. సం. వి. అ. న.మీఁగడతీసిన పెరుఁగు. (మీఁగడ పెరుఁగు అర్శోఘ్నము): చూ, పెరుఁగు.

దధిమథము. సం. వి. అ. న. చిలుకుట: చూ, మథనము.

దధిసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దధిత్థము.

దధిసముద్రము. అం. సముద్రములు 7 లో నొకటి (పెరుఁగుసంద్రము): చూ, సముద్రములు.

దధివ్రీహిన్యాయము. పా. పెరుఁగును వడ్లును గలసినట్లుగా నేమియుతోఁచక యుండెనను రీతి. [ముని. 1.

దధీచి. సం. వి. ఇ. పుం. దధీచియనుముని:చూ,

దధీచిబ్రాహ్మణులు. పా. యజుర్వేదులు, వీరు గురువులుగను పైరుపెట్టెడి వారుగను యాచకులుగను ఉన్నారు. వీరికీ పేరు దధీచియను ఋషినిఁబట్టి గలిగినది: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దధ్యాకరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దధిసముద్రము.

దధ్యార్ణవము. సం. వి.అ. పుం.—పై.—

దధ్యుదము. సం. వి. అ.పుం.—పై.—

దనము. వై. వి.=ధనః. ఆస్తి, సొత్తు: చూ, విత్తము. 1.

దనియము. వై. వి.=ధన్యా. కొతిమిరి*. (తాపమును వాంతిని శ్వాసమును త్రిదోషములనుపోఁగొట్టును.పచ్చిదనియాలు మాత్రమునధికఫలించును.): చూ, వితున్నకము. 1.

దనియాలు. వై. వి. బ=ధనికా-ధాన్యాక.-కొత్తిమిరివిత్తులు. (విత్తులు చెప్పుతో రాచిన గాని మొలకలెత్తవు. "దనియాలజాతి"): చూ, వితున్నకము. 1.

దనియు. దే. స. క్రి. కూడు:చూ, సంగమించు.

దనివు. దే. వి. కూడిక, సంగమము: చూ, సంయోగము. [చూ, వఱకు.

దనుక. దే. ద్రి. రూ-దాఁక. పర్యంతార్థకము:

దనుకు.దే. స.క్రి. రూ-దన్కు.1. తాఁకు: చూ, స్పృశించు; 2. పొందు, సక్తమగు: చూ, ప్రాపించు.

దనుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు (కశ్యపునకు దనువను భార్యయందుఁగల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దనుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దనుకు.

దప్పము. దే. విశ. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.

దప్పళము. దే. వి: చూ, పులుసు.

దప్పి. దే. వి. 1. రూ-డప్పి-దప్పిక. నీరువట్టు. భార. అర. 7, ఆ. 143: చూ, పిపాస; 2. అలసట: చూ, శ్రమము. 1. [యము.)

దప్పిక. దే. వి.—పై.— (స్వార్థమునక ప్రత్య

దఫా. వా. వి. తడవ, మరల.

దబకాయించు వా. స. క్రి. అదుము, గదమాయించు, దబాయించు, బుకాయించు.

దబదబ. దే. వి. తలుపులోనగునవి తట్టుట, పరుగెత్తుట, బాఁదుట, మొత్తుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దబము. దై. వి.=తపస్: చూ, తపస్సు.

దబరా. వా. వి. వెడల్పయినగిన్నె, బోగిణి: చూ, పాత్రము. 6.

దబాదిబ. దే. వి: చూ, రూ-దబదబ.

దబాయించు. వా. స. క్రి: చూ, దబకాయించు.

దబాలున. వా. ద్రి. ఒక్కుమ్మడిగా, దబుక్కున, దిబుక్కున, దిబ్బున: చూ, వేగము.3.

దబుక్కున. వా. ద్రి.—పై.—

దబ్బ. వై. వి. 1.=దర్భ*: చూ, తృణము. 1; 2. కావడిబద్ద: చూ, బద్ద. 3; 3. వెదురుబద్ద: చూ, బద్ద, 2; దే.వి. 4. నాగరంగము* (దీని భేదములు:— కోలదబ్బ, తియ్యదబ్బ, దూదిదబ్బ, పుల్లదబ్బ, నాగదబ్బ మొ): చూ, శర్కరాంకము.

దబ్బడము. దే. వి. 1. రూ-దబ్బు- దబ్బుడు, మూఁకుడు, సిబ్బి (మూఁతఅనియు): చూ, పాత్రము. 6; వా. వి. 2: చూ, రూ-దబ్బనము.

దబ్బడించు. దే. స. క్రి. 1: చూ, బోరగిలించు; 2. చేతులతో చేఱచు: చూ, పటుతరిలించు.

దబ్బనము. దే. వి. రూ-దబ్బడము. గోనె కుట్టెడుసూది, బృహత్సూచి: చూ, సూది.

దబ్బయుంగరము. ద్వ. వి. పవిత్రముపిదపవె బంగారుతో చేసిన యుంగరము: చూ, భూషణము. 2.

దబ్బర. దే. వి. అరివాణము: చూ, పాత్రము.6.

దబ్బఱ. దే. వి. 1.(రూ-డబ్బఱ-దబ్బు-దబ్బ-డబ్బు) బొంకు: చూ, వితథము; వై. వి. 2. =దభ్ర. (దేశ్యమని శ. ర) మోసము. అచ్చ. బాల, కాం. 172: చూ, వంచన; దే. వి. 3. ఆపద: చూ, విపత్తు; 4. తప్పు: చూ, నేరము; విశ. 5. కల్లరి: చూ, బొంకుకాఁడు; 6. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. 1.

దబ్బఱకత్తియ. ద్వ. వి: దబ్బఱలాడునది. దబ్బఱి. చూ, స్త్రీ. (రూ-దబ్బఱకత్తె)

దబ్బఱకాఁడు. దే. విశ. 1. కల్లరి: చూ, బొంకులాఁడు; 2. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు. 1.

దబ్బఱి. దే. విశ. (దబ్బఱ + ఇ) 1: చూ, దబ్బఱకాఁడు. 1; 2: చూ, దబ్బఱకాఁడు.2; 3: చూ, దబ్బఱకత్తియ.

దబ్బవాఁడు. ద్వ. వి. మేదరవాఁడు: చూ, వేణులావకుఁడు. [వేలు. 2.

దబ్బవ్రేలు. ద్వ. వి. పవిత్రపువ్రేలు: చూ,

దబ్బాటు. దే. క్రి. విశ: చూ, రూ-డబ్బాటు.

దబ్బిచిప్ప. దే. వి. కొబ్బరి, తాటి లోనగువాని తుండ్లను బ్రద్దలుచేసెడి పనిముట్టు.

దబ్బిలి. దే. వి: చూ, ధూర్తు. 1—2.

దబ్బు. దే. వి. 1. వచనము. సా. 1, ఆ. 71: చూ, శబ్దము. 2; వై. వి. 2.=దంభ (దేశ్యమని శ. ర.) బొంకు: చూ, వితథము; దే. వి. 3: చూ, రూ-దబ్బడము; 4. వేఱుచుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము,

దిబ్బ: చూ, హూహూ; స. క్రి. 5. అను: చూ, వచించు.

దబ్బడు. దే. వి. మూఁత: చూ, దబ్బడము.

దబ్బన. దే. ద్రి. క్రి. విణ. శీఘ్రముగా: చూ, వేగము. 3.

దబ్బర. దే. వి: చూ, రూ-డబ్బర.

దబ్బవెట్టు. దే. స. క్రి. కప్పు: చూ, మాయు.

దభ్రము. సం. విణ. 1.=దబ్బర. మోసము: చూ, వంచన; 2. సన్ననినూలుపోఁగు: చూ, పోఁగు. 1.

దమథము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్లేశము నోర్చుతనము, (బ్రహ్మచర్యాది క్లేశమును సహించుట): దమము, దాంతి; 2. దండనము: చూ, శిక్ష. 2.

దమనము. సం. వి. అ. న. 1. అణఁచుట: దమము; పుం. 2.=దవనము. రూ-దవనము (అని కొందఱు): చూ, రుచి. (వాసనమొక్క); అం. 3. అస్త్రములలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు. (చూ, బాణము. 1.); వా. 4. వ్యవహారమున — యజ్ఞాదిక్రతువులకు చేయు ధర్మము. "దానదమన విక్రయాద్యధికారములు."

దమనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకముని: చూ, ముని. 1; 2. శూరుఁడు: చూ, వీరుఁడు. 2; విణ. 3. అణఁచువాఁడు: దమి.

దమము. సం. వి. అ. పుం. 1. దండోపాయము: చూ, దండము. 26; 2: చూ, దమథము. 1; 3. బ్రహ్మచర్యాదిక్లేశములనోర్చుట: దాంతి. (ఇంద్రియనిగ్రహము); 4: చూ, దమనము 1; 5.=దమ్మ. అడుసు. (నీరుపెట్టి దున్నిన నేల అనియు): చూ, బురద; అం. 6. మానసిక పూజాకుసుమములు 16 లో నొకటి: చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.

దమయంతి. పా. నలునిభార్య (తనయందము చేత నితరులనుదమింపఁజేయునది: చూ, భార్య.

దమి. సం. విణ. (న్.ఈ.న్) చూ, దమనుఁడు. 3.

దమించు. సం. స. క్రి. అణఁగఁద్రొక్కు: చూ, పిసుకు. 3. (రూ-దమియించు అనియు)

దమితుఁడు. సం. విణ. అణపఁబడినవాఁడు. (ఆచార్యాదులచేత శిక్షింపఁబడిన శిష్యుఁడు.): దాంతుఁడు. [డు: చూ, వహ్ని. 1.

దమునసుఁడు. సం. వి. స్. పుం. అగ్నిహోత్రుఁ

దమ్మఁడు. వై. విణ.=ధార్మిక. కపటములేనివాఁడు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 101: చూ, నిష్కపటి. 2.

దమ్మము. వై. వి. 1.=ధర్మమ్: చూ, పుణ్యము 1; దే. వి. 2. నాలుగుకాసుల నాణెము: చూ, తారము. (1)

దమ్మిడి. దే. వి. 1. పైస, అణాలో పండ్రెండవవంతు, అయిదుకాసుల నాణెము: చూ, రువ్వ. 1; 2. రెండుకాసుల నాణెము: చూ, రువ్వ. 2.

దమ్మ. వై. వి. 1.=దమః. అడుసు: చూ, బురద, 2. నీరుకట్టి దున్నినదుక్కి (చూ, బురద)

దమ్మకొను. ద్వ. అ. క్రి. అడుసగు, పంకిలమగు.

దమ్మపలక. వా. వి: అడపట్టె - రూ- అడ్డపట్టె. [వృషభము. 1.

దమ్యము. సం. వి. అ. పుం. వత్సతరము: చూ;

దయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: అనుకంప-రూ-అనుకంపము, అనుక్రోశము, అర్తనము. అహోబత, ఊః, ఓ, కరుణ, కాపేయము, కారుణ్యము, కృప, ఖంబు, ఖమ్, ఘృణ, జనని, జుగుప్స, ణ, తా, ప్రేమ-రూ-ప్రేమము. (తె. ప).—అక్కటిక-రూ- అక్కటికము, అక్కసము, ఉబలాటము, ఒగచేడము, కనికరము, జాలి, నిబ్బరము (చూ, ప్రేమము); పా. 2. దీనికి ఉపమానములు. కృష్ణమూర్తి, బుద్ధుఁడు; అం. 3. యోగయ

మాంగములలోనొకటి: చూ, యోగయమాంగములు, (చూ. అంగము.9.)

దయచేయు. మి. అ. క్రి. 1. కరుణించే.. పాండు. 5, ఆ. 154: చూ, రూ-దయసేయు; స. క్రి. 2. అచ్చే, అచ్చేకొను, ఇచ్చే, ఇడు, ఒసఁగు, ఒసవు. నిర్వ. 3, ఆ. 81: చూ, పెట్టు. 8; వా. 3. కూర్చుండు; 4. రండు, రా; 5. పొండు,పో.

దయసేయు. మి. అ. క్రి: చూ, రూ-దయచేయు (కరుణించుటకు.—కనికరించే, దయచేయు దయసేయు, నిబ్బరికించే. (సం. ప): కరుణించే) [నము.

దయాధర్మబిచ్చేము. జా. దయతోఁగూడిన దా

దయాపరము. సం. విణ: చూ, కరుణాపరము.

దయాపరుఁడు. సం. విణ. దయాళువు: చూ, సురతుఁడు. [శ్రుతులు.

దయావతి. అం. శ్రుతులు 22లో నొకటి: చూ,

దయాళువు. సం. విణ. ఉ:చూ, దయాపరుఁడు.

దయిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

దయితము. సం. విణ. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ.

దయితుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1. ప్రాణనాథుఁడు: చూ, ప్రియుఁడు; విణ. 2. ఇష్టుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

దయివాఱు. దే. అ. క్రి. రూ- దైవాఱు. 1.అతిశయించే:చూ,ముమ్మరించే; 2: చూ, పొరలిపాఱు.

దయ్యపుకంటికిఁ బేలపుగింజ పెద్దది. లో. ఉదా. "అక్కటకటా ! దయ్యంబనీకంటకిం బేలపుగింజయుం బెద్దదయ్యనే." (శృంగార నైషధము)

దయ్యము. వై. వి. 1=దైవమ్. పిశాచము. రాఘు. 3, ఆ. 23: చూ, భూతము; 2.=దైవమ్. దేవుఁడు. రాఘు. 3, ఆ. 23: చూ, వేలుపు; 3. విధి: చూ, బ్రహ్మ. 1. (అని కొందఱు.) (ఇదివిచార్యము)

దయ్యు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-డయ్యు. బలహీనము: చూ, వలియు; 2. కృశించే: చూ, శోషించే. (దరతెలిసికొనుట)

దర. వై. వి.=దర: చూ, కొం. 1. (కొనఁదలఁచి

దరఖాస్తు. వా. వి. విన్నపము " వారంటుదరఖాస్తు, సీటిదరఖాస్తు, పకీకుదరఖాస్తు" మొ.

దరణము. వై. వి.=ధరణము. ఎనిమిది డబ్బాల నాణెము. (దేశ్యమని శ. ర)

దరదము. సం. వి. అ. న. రూ-దారదము. ఇంగిలీకము: చూ, హింగుళము.

దరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. భయము: చూ, వెఱపు; 2. శంఖము: చూ, సంకు; 3. గొయ్యి, గుంట: చూ,రంధ్రము.1; అవ్య. 4. ఇంచుక "దరహాసము" : చూ, స్వల్పము. [హాస్యము. 1.

దరహాసము. సం. వి. అ. పుం. చిఱునవ్వు:చూ,

దరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గుహ. కృత్రిమమైన (మనుజులుత్రవ్విన) గృహాకారమైన పర్వతబిలము: చూ, రంధ్రము. 1. (చూ, పర్వతము); వై. వి. (1)= తీరమ్. గట్టు. పాండు. 4, ఆ. 40: చూ, రోధస్సు:(2)= తీరమ్. దగ్గఱ. సా. 3, ఆ. 232: చూ, సమీపము. 1; (3) మేర: చూ, సీమ. 1.

దరికొను. దే. అ. క్రి. 1 ఎరియు, కాలు (అని కొందఱు): చూ, మండు. 1; పే్రి. 2. దరికొలుపు. [కుఁడు.

దరిజీ. వా. వి. కుట్రపువాఁడు: చూ, సూచి

దరితుఁడు. సం. విణ. భయపడినవాఁడు: చూ, వెఱపరి. [నము.

దరిద్రము. సం. వి. అ. న. లేమి: చూ, బీదత

దరిద్రుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

దరిబేసి. దే. వి. దైన్యముగలవాఁడు. దీనుఁడు. జై. 5, ఆ. 196: చూ, ప్రాయిడి.

దరిమిలా. వా. క్రి. విశ. తరువాత. "దరిమిలా యీనామము" "దరిమిలాసంగతులు"

దరియాప్తు. వా. వి. రూ-దర్యాప్తు. విచారణ.

దరిసించు. వై. స. క్రి. 1.= దర్శ. చూచు: చూ, వీక్షించు; 2. కానుకగానిచ్చు: చూ, పెట్టు. 8; వా. 3. (కోపాదులచేత) ఉచితముగానిచ్చు. "నీకేమి ? నేనువానికిదరిసించు కొనెదను"

దరిసెనము. వై. వి.=దర్శనమ్. రూ-దర్సెనము. చేదరిసెనము, చేకానుక: చూ, లంచము.

దరుజు. దే. వి. 1. గోడలకు పూయు సున్నపుగచ్చు: చూ, లేపనము. 2; 2. సున్నము జాళ్ళతో కలుపుట.

దరుమము. వై. వి.=ధర్మమ్. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1.

దరువు. వై. వి. 1. గీతివిశేషము; 2.=ధ్రువ. (సూళాది సప్తతాళములలో నొకటి): చూ, సూడకములు; వా. వి. 3. శరీరమందలి కండరాదుల బలము. "పీడుము నుపటివలె లేడు. ఒడలంతయు దరువుతీసినది"; 4. కొట్టుట. "పాఠముకరానందున పంతులు పిల్లవానినొక్క దరువుతీసినాడు"

దరువుచేయు. వై. అ. క్రి: చూ, తాళగించు.

దరేఖానా. వా. అవ్య. 1. దిక్కులేని; 2. అంతులేని; 3. లెక్కలేని.

దరోబస్తు. వా. వి. సర్వము.

దరీజ. వా. వి: చూ, రూ- దరిజీ.

దర్దుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1.

దర్దురము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, మండూకము. 1; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

దర్పకుడు. సం. వి. అ. పుం. దుర్గతినిబొందువాడు: చూ, మన్మథుడు.

దర్పణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; అం. 2. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు.

దర్పము. సం. వి. అ. పుం. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; అం. 3: చూ, అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము; 4. అస్త్రములలో నొకటి: చూ, అస్త్రములు.

దర్పించు. సం. అ. క్రి. గర్వించు: చూ, హంకరించు.

దర్బారు. వా. వి. 1. కచ్చేరి, కొలువుకూటము: చూ, సభ. 2; 2. దర్బారు అను రాగము: చూ, స్వరము. 2.

దర్భ. సం వి. అ. పుం. 1.=దబ్బ. కుథము, పవిత్రము, కుశము: చూ, తృణము. 1; అం.2. అర్ఘ్యములు ఎనిమిదింటిలో నొకటి: చూ, అర్ఘ్యములు.

దర్భముద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దబ్బయుంగరము. పాండు. 3, ఆ. 50: చూ, భూషణము 2.

దర్భలు. అం. కుశము, కాశము, యవము, దూర్వము, విశ్వామిత్రము, ఉసీరము, కుందురము, గోధూమము, వ్రీహి, ముంజము (10)

దర్యాప్తు. వా. వి: చూ, రూ-దరియాప్తు.

దర్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిక్కిలిచిన్నగరిటె, మిళ్ళి, ఖజపము: చూ, పాత్రము.6; తద్వి.— గరిటెకు, చిల్లుల గరిటెకు, కట్టెగరిటెకు—: చూ, పాత్రము. 6; 2. పాముపడగ: చూ, సర్పము.

దర్వీకరము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము.

దర్వీపాకరసన్యాయము. పా. గరిటె సమస్త వస్తువులలోను మెలగుచున్నను ఆవస్తువుల రుచి దానికిదెలియదనురీతి.

దర్శకుడు. సం. వి. అ. పుం. చూచువాడు, ద్వారపాలకుడు: చూ, ప్రేక్షణికుడు; విశ. 2. చూపెడువాడు: దర్శయిత; 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుడు.

దర్శనము. సం. వి. అ. న. 1. చూపు: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము; 3. అద్దము: చూ, ముకురము; 4. తెలివి: చూ, బుద్ధి; 5. కల: చూ, స్వప్నము: 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 7. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 8.=దరిసెనము, కానుక: చూ, లంచము, అం. 9. దశావస్థలలో నొకటి: చూ, దశావస్థలు; 10. ద్వాదశావస్థలలో నొకటి: చూ, ద్వాదశావస్థలు.

దర్శపూర్ణమాసేష్టి. అం: చూ, హవిర్యజ్ఞములు.

దర్శని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దర్శిని.

దర్శనీయము. సం. విణ. చూడఁదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 2.

దర్శము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమావాస్య: చూ, సూర్యేందుసంగమము (చూ, తిథులు); 2. అమావాస్యనాఁడు చేయఁదగినయిష్టి: చూ, యజ్ఞము; 3. చూపు; చూ, వీక్షణము; అం. 4. స—మ—హీనతానములు 7 లో నొకటి: చూ, స—మ—హీనతానములు (చూ, సర్వతానములు)

దర్శయిత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) చూపువాఁడు; దర్శకుఁడు. [చూ, హిమాంశువు.

దర్శవిపత్తు. సం. వి. ద్. పుం. చేందమాను:

దర్శించు. సం. స. క్రి =దరిసించు. చూచు: చూ, వీక్షించు. [క్షితము.

దర్శితము. సం. విణ. చూపఁబడినది: చూ, వీ

దర్శిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉపరథ్య: చూ, మార్గము. 1; వా. 2. చూపెడు ఒకానొక యంత్రము. "దూరదర్శిని"

దర్సెనము. వై. వి.=: చూ, రూ-దరిసెనము.

దలపము. సం. వి. అ. పుం. ముఖత్రాణము: చూ, వారవారణము.(చూ, తనుత్రాణము)

దలారి. దలాలి. వా. వి. తరగరి.

దళిమము. వై. వి. 1.=తలిమ: చూ, రూ-దడిజము; జే. విణ. 2. సన్నము: చూ, సూక్ష్మము. 4.

దల్లు. వై. వి.=జల: చూ, రూ-జల్లు.

దవ. దే. వి. 1. చెంపకింకొన: చూ, తలవాకి; 2. ఘూళి. అం, భా. ద్వి. 220: చూ, రేణువు. 1.

దవంతి. దే. వి. అగడిత: చూ, పరిఖ.

దవగము. వా. వి. ఎండాకు: చూ, రాదగాకు.

దవడ. వై. వి.=: చూ, రూ-దవుడ.

దవనము. వై. వి.=దమనః. వాసనగల మూలిక.* చూ, రుచి.

దవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-దావము. 1. కార్చిచ్చు: చూ, వహ్ని. 1; 2. అడవి: చూ, విపినము.

దవసము. వై. వి.=దాస్యమ్. కొలుచు, సిసువరకము. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, సేవ.1.

దవాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. ఎరగలి: చూ, వహ్ని. 1.

దవారిబ్రాహ్మణులు. పా. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దవిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిదవ్వైనది: చూ, సుదూరము. (చూ, విప్రకృష్టము)

దవీయము. సం. విణ.=దవ్వు. (స్. ఈ. స్) —పై.—

దవు. వై. విణ=దవీయ: చూ, రూ-దవ్వు.

దవుడ. వై. వి.=ధాడా. తొలువు. (రూ-దవడ-దాళువ-దౌడ) బుగ్గలోపలిభాగము. (దేశ్యమని. శ. ర.): చూ, సెలవి.

దవుడనకాలుపట్టుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, పణతలపడు. అం, భా. తృ. 104.

దవుడు. వై.వి.=రూ-దౌడు. ధౌరితకమ్. అశ్వగతి: చూ, హయము; 2.=ధావనమ్: చూ, పరుగు. 2; 3. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము.

దవ్వురు. దే. వి. రూ-దౌరు. కాంతి. చూ, వెలుతురు. 1 [ము. 2.

దవురుగల్లి. వా. వి. మెడంగ: చూ, భూషణ

దవ్వ. దే. వి. మ్రానునడిమి మెత్తని భాగము: చూ, ఏకద్విబీజదళ వృక్షములు.

దవ్వు. నై. విశ.=దవీయము. (రూ-దవు-దౌ-దౌవు) భార. ఆర. 2, ఆ. 169: చూ, రూ-దవు.

దశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దెస. కాలకృతమైనస్థితి. "శుక్రమహాదశ మహారాజయోగమునుఇచ్చును": చూ, పాటు (అవస్థ): 2. దీపపువత్తి: చూ, వత్తి. 2; బ. 3. బద్దె: చూ, వత్తి. [వాఁడు: చూ, రావణుఁడు.

దశకంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పదికంఠములు

దశకము. సం. స. ఈరేను: చూ, పది.

దశకుమారచరిత్రము. అం. ఈగ్రంథమునుదండి వ్రాసెను: చూ, కావ్యనాటకములు.

దశకోటి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశక్షారములు. అం. మునగ, ముల్లంగిదుంపలు, మోదుగ, చింత, చిత్రమూలము, అల్లము, వేఁప, గుమ్మడు, ఉత్తరేణి, వాఁకుడు. (ప్లీహ అనాహగుల్మఉదగ శోఫరోగములు హరించును)

దశదానములు. అం: చూ, దానములు.

దశనము. సం. వి. అ. న. 1. కవచము: చూ, వారవాణము. పుం. 2. దంతము. (దీనిచేతవనితలయధరమును గొఱుకుదురు:) చూ, పల్లు. 2; 3. శిఖరము: చూ, సుద. 3.

దశనవాసస్సు. సం. వి. స్. న. పలువలువ: చూ, పెదవి.

దశబలములు. అం. బుద్ధి, క్షాంతి, వీర్యము, ధ్యానము, జ్ఞానము, కృప, శీలము, బలము, దానము, ఉపేక్ష.

దశబలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

దశభూమీశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, దశార్హుఁడు.

దశమము. అం. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (రాజ్యము, ఆజ్ఞ, కర్మ, కీర్తి, ఉద్యోగము, మానము, జీవనము, వాణిజ్యము, కృషి, నిధి, యజ్ఞము, ఊగువు, జానువు, దత్తపుత్రుఁడు, ప్రభుసన్మానము, రాజాజ్ఞ): చూ, లగ్నకార కత్వములు.

దశమాంశ. అం. షోడశవర్గులో నొకటి. (లగ్నము పది సమభాగములు చేయుటకే దశమాంశయని పేరు. దశమాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహమేరాసి యందెన్నవభాగమునందున్నదో తెలుసుకొనవలెను. గ్రహమోజరాశియందున్న యెడల నారాసి మొదలుగను, యుగ్మరాశియందున్నయెడల నారాసికి 9 వరాసి మొదలుగను బయినఁజెప్పిన రీతిని గ్రహమెన్నవభాగమందున్నదని కనుఁగొనఁబడెనో నన్నవరాసి దశమాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతియే దశమాంశాధిపతియగును): చూ, షోడశవర్గు.

దశమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు పదియవతిథి. "విజయదశమి": చూ, తిథి. (చూ, తిథులు); విశ. న్. 2. మిక్కిలివృద్ధుఁడు: చూ, వృద్ధుఁడు. 1; విశ. 3. పదియవది.

దశమిస్థుఁడు. సం. విశ. 1. నష్టవీర్యుఁడు; 2. ముదుసలి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.

దశము. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశరంధ్రములు. అం. (2 ముక్కు, 2 కన్ను, 2 చెవి, 2 మూత్ర-మలద్వార, వాక్కు, బ్రహ్మరంధ్రములు; స్త్రీలకు స్తనరంధ్రములు 2, గర్భమార్గమునందొకటి అధికముగ గలవు)

దశరథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. సూర్యవంశపు రాజు (పలుదిక్కులను రథములుగలవాఁడు): చూ, రాజు. 1.

దశరూపకములలక్షణములు. అం. 1 నాటకము, 2 ప్రకరణము, 3 భాణము, 4 ప్రహసనము, 5. డిమము, 6 వ్యాయోగము, 7 సమవాకారము, 8 అంకము, 9 వీథి, 10 ఈహామృగము, (10) (వీనిలక్షణము లాయాపదముల కడ వివరింపఁబడినవి): చూ, రూపకములు.

దశరూపభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దశరూపము. అం. ఈగ్రంథమును ధనంజయుఁడు వ్రాసెను: చూ, కావ్యనాటకములు.

దశలక్ష. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశలు. అం. 1. బాల్య, యౌవన, కౌమారములు. మఱియు వార్ధక్యము: చూ, అవస్థలు; 2. రవి, చంద్ర, అంగారక, బుధ, బృహస్పతి, శు, శని, రా, కేతు దశలు (9)

దశవిధకావ్యగుణములు. అం. శ్లేషాది: చూ, కావ్యగుణములు.

దశవిధగమకములు. అం. ఆరోహణము, అవరోహణము, ఢాలు, స్ఫురితము, కంపితము, ఆహతము, ప్రత్యాహతము, త్రిపుచ్ఛము, ఆందోళము, మూర్ఛన.(10) (చూ,15.గమకములు.)

దశవిధధాతువులు. అం: చూ, ధాతువులు.

దశవిధనాడులు. అం: చూ, నాడులు.

దశవిధనాదములు. అం: చూ, నాదములు.

దశవిధనియమములు. అం: చూ, నియమములు.

దశవిధప్రళయములు. అం: చూ, ప్రళయములు.

దశవిధపాపపురి. అం: చూ, పురులు.

దశవిధబ్రాహ్మణులు. అం. "దేవోమునిర్ద్విజో రాజా వైశ్యశూద్ర బిడాలకః। పశుమ్లేచ్ఛశ్చ చండాలో దశవిప్రాః ప్రకీర్తితాః॥ద్రావిడ గౌడాది భేదములచే నలరుచుండు బ్రాహ్మణ శాఖలవారియందుగలగుణధర్మాదులననుసరించి దేవ,ముని, ద్విజ, క్షత్రియ, వైశ్య,శూద్ర, బిడాలక, పశు, మ్లేచ్ఛ, చండాలురను భేదములగలవారుగుచుండెదరని స్మృతికర్తలు నిర్ణయించిరి. చూ, బ్రాహ్మణులు.

దశవిధమన్మథావస్థలు. అం: చూ, దశావస్థలు.

దశవిధశాస్త్రలక్షణములు. అం: చూ, శాస్త్రలక్షణములు.

దశవిధసద్గుణములు. అం: చూ, సద్గుణములు.

దశశీర్షము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దశసహస్రము. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

దశాంగధూపము. అం. తేనె, మంచివాసనగల ముస్తలు, మంచినెయ్యి, గంధకము, మహిషాక్షిగుగ్గిలము, అగరుచెక్క, జాతిపత్త్రి, సరళదేవదారుబంక, శిలారసపుజిగురు, ఆవాలు (10) వీనిని చూర్ణించి ధూపమువేసిన పసిపిల్లల వ్యాధులును, భూతబాధలును హరించును)

దశాంతమానము. పా. ఒకానొక మానము.

దశాకర్షి. సం. వి. న్. పుం. దివ్వె: చూ, స్నేహాశము. [చూ, శస్త్రములు.

దశాక్షము. అం. శస్త్రములు 47 లో నొకటి:

దశానామేకాదశన్యాయము. పా. ఏదియో కొంతమట్టుకు ఖర్చుచేయవలసి వచ్చినపుడు ఇంకొకకొంచెము సహింపవలెను. పదిలోపదునొకండు అనురీతి. [పరమాణాదులు.

దశాపరిమాణములు. పా: చూ, గ్రహముల దశా

దశార్హుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,బుద్ధుఁడు.1.

దశాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కంచెకోట: చూ, ప్రాచీనము. 1.

దశావతారములు. అం: చూ, అవతారములు.

దశావతారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దశావస్థలు. అం. దర్శనము(చూచుట), మనస్సంగమము (తలఁచుట), సంకల్పము (కోరిక), జాగరము, కార్శ్యము (అరుచి), అగతి (చిక్కుట), అలజ్జ (సిగ్గువిడుచుట), ఉన్మా

నము (అఱచేట), మూర్ఛ, మరణోద్యమము (చేష్టేట) (10): చూ, అవస్థలు. (చూ, కామము 8)

దశాహము. సం వి. అ. పుం. మృతి పొందినవాని కిం బదియవనాఁడుఁజేయు శ్రాద్ధము: చూ, శ్రాద్ధము. [ఇంద్రియములు.

దశేంద్రియములు. అం. నేత్రాది.—: చూ,

దశోపనిషత్తులు. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు. (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము)

దష్టము. సం. విశే. కఱవఁబడినది. [ములు.

దసరా. హై. వి.=దశరాత్రి. దేవీనవరాత్రి

దసిలీ. దే. వి. 1. ఒకరకముపట్టు. కళా. 2, ఆ. 15: చూ, మొగ్గపట్టు (చూ, పట్టు 17); 2. వదలు, పరిత్యాగము: చూ, విమోచనము.

దసువంది. దే. వి. గుర్రపులాటను జెట్టేలను గూర్చువాఁడు. [బాణము. 1.

దసేన. దే. వి. ఒకానొక ఆయుధము: చూ,

దస్కతు. వా. వి: చూ, సంతకము.

దస్తరము. వా. వి: చూ, రూ-దస్త్రము.

దస్తా. వా. వి. 1. ఇరువదినాలుగు కాగితములు (తావులు): చూ, పటపత్రము; 2. ఇరువది నాలుగు బాణములకట్టు: చూ, బాణము. 1.

దస్తావేజు. వా. వి. వ్రాతపూర్వకమైన సాధనము: చూ, పత్రము.

దస్తు. వా. వి. 1. జోగుచేసినసొమ్ము: చూ, విత్తము. 1; 2. వసూలయిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1; 3. ధనము: చూ, విత్తము.1.

దస్తూరీ. వా. వి. 1. చేవ్రాత: చూ, వ్రాలు; 2. ఇతరులవ్రాత: చూ, వ్రాలు; 3. చేవ్రాలు: చూ, సంతకము.

దస్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

దస్రులు. అం. అశ్వినీదేవతలు (రోగములను క్షయింపఁజేయువారు): చూ, అశ్వులు.

దస్త్రము. వా. వి: చూ, రూ-దస్తరము.

దహనము. సం. వి. అ. న. 1. కాల్చుట: ఓషము; పుం. 2. చిత్రమూలము *: చూ, వహ్ని సంజ్ఞికము; 3 జీడి*: చూ, భల్లాతకి.

దహనసంస్కారము. పా: చూ, అగ్నిసంస్కారము.

దహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విశే. 2. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2. [లుఁగు. 5.

దహించే సం. స. క్రి. కాల్చు: చూ, వె

దళకొను. దే. అ. క్రి. రూ-దళముకొను, దళగించే, అధికమగు: చూ, హెచ్చు. 3.

దళగించే. దే. అ. క్రి.—పై —

దళనము. సం. వి. అ. న. 1. ఖండించుట: చూ, హతి; 2. చీల్చుట, భేదించుట: చూ, విదారణము. 1.

దళము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; 2.=దడము-దణా. దండు: చూ, సేన. (తెనుఁగు అని కొందఱు); 3: చూ, హరిదళము; 4. భాగ్యము, అదృష్టము: చూ, సంపత్తి; దే. వి. (1) ఆధిక్యము: చూ, హెచ్చు. 2; విశే. (2) అధికము. స్వా. 5, ఆ. 51: చూ, హెచ్చు. 1; (3) తఱచే, ఒత్తడము: చూ, మొత్తము; (4) దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.

దళముకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-దళకొను; ప్రే. 2. దళముకొలుపు.

దళవరి. దే. వి. (దళము + వరి) 1. ఒకరకము వడ్లు: చూ, ధాన్యము; హై. వి. 2.=దళవాహి. సేనాధిపతి: చూ, సైనికుఁడు.

దళవాయి. హై. వి. 1.=దళవాహి. (రూ-దళ్వాయి-దళవరి): చూ, సైనికుఁడు; 2. రూ-దళ్వాయి. సుంకరిసహాయుఁడైన యుద్యోగస్థుఁడు.

దళవాహి. సం. వి. ఇ. పుం.=దళవాయి-దళవరి: చూ, సైనికుఁడు. [జాతి.
దళసంచే. దే. వి. (దళము + సంచే) దళము
దళసరి. గ్వ. వి. (దళము + సరి) 1. ఘనత: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 2. తఱచే: చూ, దళము (3); 4. మందము, జోగు: చూ, విలంబనము. 1; వా 5. మందము, (పొడవు వెడల్పు ఎత్తు అను మూఁడింటిలో నొకటి). "ఆ కమ్మి అనుగున్నంత దళసరికలదు.", 6. చిక్కని. "ఆకాగిత సుదళసరి."
దళసూచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము; [విరేచని*.
దళస్నుహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సుఖ
దళించే. సం. స. క్రి. 1. ఖండించే చూ, సెలగు; 2. నిర్భేదించే చూ, భేదించే.
దళితము. సం. విణ. 1. భేదింపఁబడినది. (ఖండింపఁబడినది (అనియు): చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. వికసించినది: చూ, హసితము. 1.
దసుఁకు. దే. వి. భయము: చూ, వెఱపు.
దళ్వాయి. వై. వి.=దళవాహి: చూ, రూ-దళవాయి.

దా

దా. దే. విణ. 1. రూ-డా: చూ, సవ్యము. 1; వా. అవ్య. 2. రా, రమ్ము (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక)
దాంతి. సం. వి.ఈ. స్త్రీ:చూ, రూ-దమము.3.
దాంతుఁడు. సం. విణ. రూ-దమితుఁడు. 1. గురు శిక్షితుఁడు: చూ, శిష్యుఁడు; 2. అడఁపఁబడినవాఁడు; 3. తపఃక్లేశము నోర్చువాఁడు.
దాంపత్యము. సం. వి. అ. న. ఆల్మగలభావము.
దాంభికుఁడు. సం. విణ.=డాంబికుఁడు: చూ, ప్రతిహారకుఁడు.

దాఁక దే. ద్రి: చూ, రూ-దనుక.
దాఁకొను. దే. అ. క్రి. (దాఁగు + కొను): చూ, మఱుఁగుపడు.
దాఁగనముచ్చేలు. దే వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనముచ్చేలు. :చూ, సజ్జే).
దాఁగర. దే. వి. ప్రేవకము: చూ, స్యోనము
దాఁగివవాఁడు. దే. విణ: చూ, డ. 11.
దాఁగిలిమూఁతలు. దే. వి. ఒ: చూ, రూ-డాఁగనముచ్చేలు.
దాఁగిలిముచ్చేలు. దే. వి. బ.—పై.—
దాఁగు దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డాఁగు.
దాఁగుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—
దాఁగురించే దే. స. క్రి. 1. దాఁచే చూ, మఱుఁగు; 2: చూ, వంచించే.
దాఁగురింత. దే. వి.దాఁగురించుట.
దాఁగురింతలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-డాఁగనముచ్చేలు.
దాఁగురుమూఁతలు. దే. వి. బ.—పై.—
దాఁచియుంచే. వా. అ. క్రి: ఇల్లడయిడు.
దాఁచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-దాఁగురించే. హరిశ్చ. 3, ఆ. 20.
దాఁచుట. వా. వి: దాఁపఱికము, దాఁపుడు, దాఁపురము, బంధు. (సం. ప).—ఉపగూహనము, గుప్తి, గూహనము, గోపనము. (చూ, బంధు)
దాఁటడుగుపరువడి. అం: చూ, విసరులు.
దాఁటడుగుమొన. అం. 1.—పై.—; 2. మొనలు 12 లో నొకటి: చూ, మొనలు.
దాఁటరి. దే. వి. కప్ప: చూ, మండూకము. 1.
దాఁటించేవాఁడు. వా. విణ: చూ, ఉత్తారకుఁడు.
దాఁటు. వై. వి. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; ద్వి. వి. 2. ప్లుతగతిభేదము: చూ, హయము; దే. వి. 3. లంఘనము: చూ, లంఘు; వై. వి. 4.=ధాటీ. దండయాత్ర:

చూ, యుద్ధము; 5.=ధాటీ దండు: చూ, సేన. 1; వా. 6. తప్పించుకొనిపోవుట; అ. క్రి. 7: చూ, లంఘించు; స. క్రి 8: చూ, తరించు; 9: అంగవించు, అడుగు జాఁటు, అతకరించు, అనఘుళించు, ఒత్తరించు, కడచు, గుంపించు, జేవదాఁటు, తప్పు, తప్పించు, తలకడచు, తుటారించు, మీఱు, మేర మీఱు, వాలు. (సం. ప).—అంతరించు, అతిక్రమించు, ఉల్లంఘించు, క్రమించు (చూ, వాలు 12.)

దాఁటుకట్టు. వ్యా. అ. క్రి. గుంపుగూడు: చూ, సంతనకట్టు. 1.

దాఁటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, లంఘించు.

దాఁటుట. వా. వి: చూ, లంఘ.

దాఁటుడువల. దే. వి. ఒకానొకవల: చూ, వల. 1.

దాఁటుపరువడి. అం: చూ, పరువళ్లు.

దాఁటులు. వా. వి. బ. పేరెములు. చూ, లంఘు.

దాఁపన. దే. వి. దాఁచుట.

దాఁపరము. దే. వి. రూ-దావరము. దొంగిలించుట: చూ, ముచ్చిలి.

దాఁపరించు. దే. స. క్రి. 1. దొంగిలించు: చూ, ముచ్చిలించు; వా. 2. తగులుకొను, జెంబడించు. (వీఁడు నాకుదాఁపరించినాఁడు.)

దాఁపరీఁడు. దే. వి. (దాఁపరము+ఈఁడు) దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1.

దాఁపటికము. దే. వి. (దాఁపన+టికము): చూ, దాఁచుట.

దాఁపు. దే. ప్రే: చూ, రూ-దాఁచు.

దాఁపుడు. దే. వి: చూ, దాఁచుట.

దాఁపురము. దే. వి. 1.—పై.— కళా. 6, ఆ. 255; 2. దాఁచినసొమ్ము. సా. 2, ఆ. 185: చూ, విత్తము. 1.

దాక. వై. వి. 1.=ద్రాక్షా*: చూ, స్వాదుఫల; దే. వి. 2. భోగిణి: చూ, పాత్రము. 6; 3. వెడల్పునోరుగలఅటిక: చూ, పాత్రము. 6.

దాకలి. దే. వి. (దాయి+కలు): చూ, రూ-డాకలి.

దాకల్లు. దే. వి. (దాపు+కల్లు) 1.—పై—; 2. బండికంటి కడకమ్మి: కమ్మి. (సం. వ.) నేమి. [చూ, సమీపించు.

దాకొను. దే. అ. క్రి. (దాఁపు+కొను):

దాక్షాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గౌరి: చూ, పార్వతి. 1; 2. రోహిణీనక్షత్రము: చూ, నక్షత్రము. 1; 3. అశ్విన్యాదినక్షత్రములు: చూ, నక్షత్రము. 1; 4. నేల: చూ, భూమి. 1.

దాక్షాయ్యము. సం. వి. అ. పుం. గ్రద్ద, బోరువ: చూ, హరివాహనుఁడు. (సంపాతి తమ్ముఁడు.—అరుణాత్మజుఁడు, జటాయువు, జరాయువు: (చూ, హరివాహనుఁడు.)

దాక్షిణాత్య. అం. 1 చూ, పంచమజభాషలు. (చూ, భాష. 1); 2: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు. (చూ, భాష. 1.)

దాక్షిణేయుఁడు. సం. విశ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు. [టము.

దాక్షిణ్యము. సం. వి. అ. వ: చూ, మొగమాటము.

దాక్షిణ్యుఁడు. సం. విశ: చూ, రూ-దక్షిణ్యుఁడు.

దాగలి. దే. వి: చూ, రూ-డాకలి.

దాచిని. వా. వి: చూ, రూ-దాల్చిని.

దాజపండాబ్రాహ్మణులు. పా. సామవేదులు. చండప్రచండులను నామాంతరముసయితము కలదు. వీరు గోభిల, ద్రాహ్యాయణ సూత్రములకుఁజెందినవారు. కొందఱిపుడు కృష్ణయజుర్వేదము నవలంబించుచున్నారు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దాటాయి. వై. వి: చూ, బాలక్రీడ.

దాడి. వై. వి. 1.=ధాటీ. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2.=ధాటీ. దండు: చూ, సేన. 1; 3. గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.

దాడింబ. వై. వి.=దాడిమః.(రూ-దాడినిమ్మ-దాడిమ్మ-దానిమ్మ-దాళింబ - దాళిమ్మ)*: చూ, రక్తబీజము. [లక్ష్మీ. 2,ఆ. 60.

దాడికాఁడు. వై. వి: చూ, వేగులవాఁడు.

దాడిచేయు. వై. అ. క్రి: చూ, దండెత్తు.

దాడినిమ్మ. వై. వి.=' చూ, రూ-దాడింబ.

దాడిమపుష్పకము. సం. వి. అ. పుం. రోహి, రోహితకము*: చూ, ములుమోదుగు.

దాడిమము. సం. వి. అ. పుం. 1.=దాడింబ*: చూ, దాడింబ; 2. ఏలకి*: చూ, పత్రిల.

దాడిమి. సం. వి. ఇ. పుం=: చూ,దాడింబ*.

దాడిమ్మ. వై. వి.=దాడిమ.—పై.—

దాడియాడు. ద్వి. స. క్రి. మార్కొను: చూ, ప్రతిఘటించు.

దాఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=1.దౌడ. కోఱపల్లు: చూ,పల్లు. 1; 2. గుంపు: చూ, సమూహము.

దాణ. వై. వి.=ఖాదన. ఎద్దులుగుఱ్ఱములులోనగువాని యొకరకముతిండి: కాణము, ఖాణము. (సం.ప)—ఖాదనము.

దాణము. దే. వి. శుల్కము: చూ, సుంకము.1.

దాణుధోడ. అం. విసరులు 15 లో నొకటి: చూ, విసరులు. [చూ, వదాన్యుఁడు.

దాత. సం. విణ.(ఋ. ఈ. ఋ.)ఇచ్చువాఁడు;

దాతము. సం. విణ. దితము, నఱకఁబడినది: చూ, వృక్ణము. [చూ, పట్టెడ. 6.

దాతికట్టి. దే. వి. (దాయి + కట్టి) దాదుంగ:

దాత్యూహము. సం వి. అ. పుం. 1: కర్కరాంకము, కాలకంతకము-రూ-కాలకంతకము, కాకమద్గువు, జలరంకము, జలరంజి. (తె. ప).—కూఁకటిగుడ్డంగి- రూ-కూకురుగుండఁగి-కూకురుగుండె; 2: చూ, వానకోయిల. [లవిత్రము.

దాత్రము. సం. వి. అ. వ. కొడవలి: చూ,

దాదాఁపు. దే. వి. (దాఁపు + దాఁపు) మిక్కిలి సమీపము: చూ, సమీపము. 1.

దాది. వై. వి.=ధాత్రి: రూ-దాదెలి. (సం. ప.) అంకపాళి,ఉపమాత,ధాత్రి (చూ, మాత.1.)

దాదెలి. వై. వి.=—పై— [దాతికట్టి.

దాదుంగ. దే. వి. (దాయి + దుంగ): చూ,

దానపంచకము. అం. సంప్రాప్తము,ఉత్సర్గము, సంప్రాప్తధనోత్సర్గము, స్వయంగ్రాహము, అతి మోక్షము. (5) [చేయు. 2.

దానమిచ్చు. మి. స. క్రి. ఇచ్చు: చూ, దయ

దానము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవి: చూ, వితరణము; 2. ఏనుఁగుకపోలమదము: చూ, మదములు (చూ, హస్తి); 3. పాలనము: చూ, రక్షణము; 4. ఛేదనము: చూ, వర్ధనము. 2; 5. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1; అం. 6. చతురుపాయములలో నొకటి. (ఇది ఐదువిధములు.— తనకుఁగల ధనమంతయు నిచ్చుట, ఎక్కడనేని ధనముతీసుకొన్నచో దానికిఁ దానను కూలుఁడై యుండుట, అపూర్వవస్తువులనిచ్చుట, ఒకని ధనముఁబుచ్చుకొనఁబ్రవర్తింపఁజేయుట, అప్పు తీర్చుట): చూ, ఉపాయములు; 7. ఉపాయములు 7 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 8.నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపమునుపోఁగొట్టునపుడు ఉపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు; 9:చూ, రాజ ముఖ్యగుణములు; 10. ధనగతి త్రియమునందొకటి: చూ, ధనగతిత్రియము (చూ, త్రియము); పా. 11. దీనికి ఉపమానములు.—బలి, కర్ణుఁడు, దధీచి, శిబి, మేఘము, కల్పవృక్షము, కామధేనువు, చింతామణి. [నొకటి: చూ, నియమములు.

దానముచేయుట. అం. నియమములు 10 లో

దానములు. అం. 1. దశదానములు.— గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, ఆజ్యదానము, వస్త్రదానము,

ధాన్యదానము, గుడదానము, రౌప్యదానము, లవణదానము; 2. షోడశమహాదానములు.— గోదానము, భూదానము, తిలదానము, హిరణ్యదానము, రత్నదానము, విద్యాదానము, కన్యాదానము, దాసీదానము, శయ్యాదానము, గృహదానము, అగ్రహారదానము, రథదానము, గజదానము, అశ్వదానము, ఛాగదానము, మహిషిదానము; మఱియొకవిధము.— తులాపురుషము, హిరణ్యగర్భము, బ్రహ్మాండము, స్వర్ణము, పంచలాంగలము, స్వర్ణధేనువు, భూగోళము, కనకపర్వతము, కామధేనువు, కల్పవృక్షము, రజితపర్వతము, సహస్రధేనువు, సాలంకృతహేమవృషభము, సాలంకృత లక్ష్మీప్రతిమ, సాలంకృత సప్తాచలము, సప్తసముద్రము, గజము, సర్గచ్ఛాయ. (18)3; చూ, దానము. 6, 8, 9, 10)

దానవారి. సం. వి. ఇ. పుం. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు. |చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దానవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు.

దానవులు. అం. కశ్యపునకు దనువునందుగల్గిన సంతతి. వీరునూఱుమంది ద్విమూర్ధుఁడు, శంకుకర్ణుఁడు, హయశిరుఁడు, అయోముఖుఁడు, శంబరుఁడు, కపిలుఁడు, వామనుఁడు, మారీచి, మఘవంతుఁడు, ఇల్వలుఁడు, సృమణుఁడు, విక్షోభనుఁడు, కేతువు, కేతువీర్యుఁడు, శతహ్రదుఁడు, మహాబలుఁడను తారకుఁడు, వైశ్వానరుఁడు, పులోముఁడు, విద్రావణమహాశిరుఁడు, స్వర్భానువు, వృషపర్వుఁడు, విప్రచిత్తి ఇత్యాది. స్వర్భానువునకుఁ బ్రభయు, పులోమునకు శచియు, హయశిరునకుపదానవియు, వృషపర్వునకు శర్మిష్ఠయుఁ బుత్రికలు. పులోమ, కాలకలు వైశ్వానరునకుఁ బుత్రికలై మారీచునకు భార్యలైరి. పులోమయందుఁ గల్గినవారు పౌలోములు (60000) కాలకయందలి సంతానము కాలకేయులు (1400) హిరణ్యపుర నివాసులు. శతహ్రదునకు మూషకుఁడు, హుండుఁడు కల్గిరి. సుందునివలనఁ దాటకియందు మారీచుఁడు పుట్టెను. సంహ్రాదునకు గొప్ప దపః ఫలులగు నివాతకవచులనఁబడు మూఁడుకోట్లమంది పుట్టిరి. వీరు మణిమతీపుర నివాసులు (విద్యార్థికల్పతరువు)

దానశౌండుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలియీవికాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు.

దానహీనుఁడగురాజు. అం. అపక్రికాళములు 9 లో నొకటి: చూ, అపక్రికాళములు.

దానింబ. వై. వి.=దాడిమః*: చూ, రూ-దాడింబ. (దీని వేరు చెక్క కషాయము సేవించిన పేగులలోనుండెడు పొడుగైనపాములు పడిపోవును. లేఁతకాయ అతి సారాదులకు మంచిది.)

దానిమ్మ. వై. వి.=__పై__

దాపనము. సం. వి. అ. న. దండుగగొనుట.

దాపరము. దే. వి: చూ, రూ-డాపురము.

దాపరించు. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

దాపల. దే. వి. రూ-డాపల: చూ, సవ్యము.1.

దాపలించు. దే. అ. క్రి. రూ-డాపలించు. 1. చుట్టివచ్చు. భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, వలగొను; 2. చుట్టుకొను: చూ, వేష్టించు.

దాపించు. దే. అ. క్రి: చూ, సమీపించు.

దాపితుఁడు. సం. విణ. రూ-దాయితుఁడు: చూ, సాధితుఁడు.

దాపు. దే. వి. 1 భయము: చూ, వెఱపు; 2. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; స. క్రి. 3. చెక్క: చూ, వాఱు. 1.

దాపురమగు. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

దాపురము. దే. వి: చూ, రూ-తాపురము.

దాప్యము. సం. విణ. దండుగఁగొనఁదగినది.

దాబ. వా. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

దామని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=దామెన: చూ, సూత్రము. 1.

దామము. సం. వి. న్. పుం, న. 1. తలుగు: చూ, సూత్రము. 1; 2. హారము: చూ, భూషణము. 2.

దామర. దే. వి. 1. ఉరిత్రాడు. పసు. 4, ఆ. 132: చూ, సూత్రము. 1; 2: చూ, రూ-దామెర.

దామెన. వై. వి.=దామనీ. పెక్కు తలుగులుగల నిడివిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

దామెర. దే. వి. రూ-పలుదామెర. మండలాకారకుష్ఠవ్యాధి: చూ, మండలము. 3.

దామోదరాయనమః. అం. శమదమాది షట్కసంపత్తివలనసంస్కరింపఁబడిన శుద్ధమనస్సుచేఁ బొందఁదగిన వస్తువుకొఱకు నమస్కారము: చూ, ఓమ్.

దామోదరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు. (తులసీమాలిక యుదరమందు గలవాఁడు): చూ, విష్ణువు. 1.

దాయ. వై. వి.=దాయాదః. 1. సగోత్రుఁడు: చూ, సంగధుఁడు. 2. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు.

దాయఁగట్టు. దే. స. క్రి: చూ, ఉట్టుకట్టు.

దాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచుకొనఁదగిన తండ్రిసొత్తు: చూ, విత్తము. 1; 2. ఈవి: చూ, వితరణము; 3. అరణము: చూ, హరణము; 4. కట్నము: చూ, లంచము; 5. ఉల్లకుట్టుమాట: చూ, శబ్దము. 2; దే. వి. (1) ఆపద: చూ, విపత్తు; (2) పాచికలు గవ్వలు మొదలైనవాని యందలి పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; (3) గవ్వలాట: చూ, వ్యవహారము. 4.

దాయాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=దాయ. 1. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు; 2. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

దాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) 1. ఇచ్చువాఁడు: చూ, వదాన్యుఁడు; దే. వి. (1): చూ, దాకలి; వై. వి. (2).=ధాత్రి: చూ, రూ-దాది; వా. క్రి. (3) దాఁచు.

దాయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డాయు.

దార. సం. వి. అ. పుం, బ. 1. అగ్నిసాక్షిగా వివాహమాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య; వై. వి.=ధారా. (1) త్యాగము: చూ, వితరణము; (2) కత్తియంచు: చూ, వాదర; (3): చూ, నీటిచాలు. పా. 4, ఆ. 16; దే. వి. (4) క్రమము: చూ, విధము. 1.

దారకర్మ. సం. వి. న్. న: చూ, వివాహము.

దారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2. కృష్ణునిసారథి: చూ, సారథి; విణ. 3. చీల్చువాఁడు: చూ, విదారకుఁడు.

దారణ. వై. వి.=ధారణ. క్రయము: చూ, [వెల. 1.

దారణము. సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ, రూ-విదారణము.

దారదము. సం. వి. అ. పుం. 1. స్థావర, విషభేదము: చూ, హాలాహలము; 2. పాదరసము: చూ, సూతము; 3. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 4 కడలి: చూ, సముద్రము; 5. రూ-దరదము: చూ, హింగుళీము.

దారపదము. పా: చూ, ఆర్ఘ్యము.

దారబందము. వై. వి.=ద్వారబంధః. రూ-దోరము. దువారము: చూ, వాకిలి.

దారము. దే. వి. 1. చౌర్యము: చూ, ముచ్చిలి; 2. నూలిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

దారముగట్టుట. జా. నాదినాచసిన వానింగూర్చి నీవేదారముఁగట్టితివాయనుట (నీవేపుస్తెకట్టి

తివాయనుట. (ప్రస్తా=నాదముతోఁగూడినది, సంగీతశాస్త్రము; స్వాధీనము చేసికొనుట, సంగీతశాస్త్రముగట్టుట. "ఏనాదను మన ము నాదముగట్టితిమని మీఁకిచూపు మాడ రాను" (భస్మజరాజనూయాయు)

దారి. దే. వి. 1.=ద్వారా. చేయుప: చూ, మార్గము. 1; 2.=ధారా. రూ-ధోరి.క త్తియంచు: చూ, వాదర; 3.=ధారీ. ధరించేవాఁడు; 4. రూ-తారి: చూ, సూత్రధారుఁడు; వా. 5. గతి, దిక్కు. "నాకేమిదారి."

దారించు. సం. స. క్రి. చీల్చు: చూ, విదారించు

దారితము. సం. విశ. విదారితము, చీల్పఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

దారిదారి. వా. విశ: చూ, దారి. 4. [యుక్తిచ్చు. 1.

దారిదొంగ. వా. వి. ఎడతోవకాఁపరి: చూ,

దారిద్ర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, లేమితనము.

దారిపన్ను. వా. వి: చూ, సిస్తు. 1.

దారిలేమి. వా. వి. అధ్వానము, అమార్గము, నిర్జనత్వము. [పురుగు.

దారుకీటము. సం. వి. అ. పుం. ఘుణము: చూ,

దారుణము. సం. వి. అ. పుం. 1. భయానక రసము: చూ, రసములు; విశ. 2. భయంక రము: చూ, రసములు; వా. 3. చెప్పనలవి కానిది; 4. ఊహింప తరముకానిది; 5. వ్రాయనలవికానిది.

దారున. దే. దవి. క్రి. విశ. తటాలున. కళా. 3, ఆ. 67: చూ, వేగము. 3.

దారుపురుషన్యాయము. పా. కట్టె మొద్దునుజూచి మనుష్యుఁడని భ్రమపడినరీతి.

దారువు. సం. వి. ఉ.న. 1. కొయ్య: చూ, వంట చెఱకు; 2. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మ దారువు; 3. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1.

దారుహరిద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మ్రాని పసుపు. [డువు. 1.

దారుహస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తెఁ

దారేషణము. అం. ఇషణత్రియమందొకటి: చూ, ఇషణము. (చూ, త్రియము)

దారోగా. వా. వి. పై యధికారి. [శక్తి. 1.

దార్ఢ్యము. సం. వి. అ. న. దిటవు: చూ,

దార్వాఘాతము. సం. వి. అ. పుం. వడ్లంగిపిట్ట: చూ, శతపత్రకము. 4

దార్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, మ్రాని పసుపు*; 2: చూ, బెండ *; 3. అడవికంద*: చూ, సూరణము

దార్వికి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, బెండ*; 2. మ్రానిపసుపున వండిన అంజన విశే షము: చూ, రసాంజనము.

దాలి. దే. వి. పాలుకాఁచుటలోనగువానికి పేర్చిన పిడకలపొయిగు (గుంట). "పాలదాలి"

దాలిగుంట. దే. వి. పాలు మొదలగునవికాఁచు గుంట, తంపి: చూ, రంధ్రము. 1. "కుక్క దాలిగుంటసామ్యము"

దాల్చిని. వా. వి. రూ-దాచిని. సుగంధద్రవ్య ములలో నొకటి: చూ, రాజార్హము.

దావంతము. దే. వి. దుఃఖము: చూ, శోకము.

దావము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడవి: చూ, విపినము; 2. కాఱుచిచ్చు: చూ, వహ్ని. 1.

దావరడంగి. దే. వి: చూ, రూ-డావరడంగి.

దావరము. దే. వి: చూ, రూ-దాఁపరము.

దావరి. దే. విశ. రూ-దావరీఁడు. వీరుఁడు: చూ, శూరుఁడు.

దావరీఁడు. దే. విశ. (దావరి + ఈఁడు)-పై-.

దావా. దే. వి. 1. చౌర్యము: చూ, ముచ్చిలి; వా. వి. 2. వ్యాజ్యము.

దావికము. సం. విశ. రూ-దేవిక. దేవికయను నది: చూ, నది. [చూ, తృణము. 1.

దాశపురము. సం. వి. అ. న. కయివడిముస్తె*:

దాశార్హుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దాశేరకము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేశము: చూ, దేశము.

దాసనము. దే. వి. జప*: చూ, హయజీవన మారకము. (దోహదశాస్త్రరీత్యా—అశోకము, కల్లు, రేగుపండ్లు, మాంసము మొదట చేసిన విశేషముగా ఫలించును): చూ, దోహద శాస్త్రము. [దాశపురము*.

దాసపూరము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ—

దాసరయ్య. వై. వి. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4.

దాసరి. వై. వి.=దాస, దాసేర. రూ—దాహరి. విష్ణుసేవకుఁడైన శూద్రుఁడు. చూ, సాతాని.

దాసరికొయ్య. ద్వ. వి. ఒకానొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

దాసరిగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, దాసరయ్య.

దాసరిపాము. ద్వ. వి. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము.

దాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పనిచేయుట కేర్పాటైనదాసి, వెలకుఁగొన్న పనికత్తె, ఉంపుడుకత్తె (అనియు): చూ, పరిచారిక; 2. కాకిదొండ*: చూ, రక్తఫల; 3. నల్ల గోరంట*: చూ, మహాసహా; 4. పిన్నవర గోఁగు*: చూ, పీలువు; అం. 5. మహాదానములు 16 లో నొకటి: చూ, దానములు (చూ, మహాదానములు.2.); 6. మహాదానములు 16 లో నొకటి: చూ, దానములు (చూ, మహాదానములు2.); 7 ఐశ్వర్యములు 8 లో నొకటి: చూ, ఐశ్వర్యములు; 8. శృంగార నాయికలు 8 కి సహాయులుగనుండెడు ఎనమండ్రిలో నొకతె: చూ, నాయికలు.

దాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వెలకుఁగొన్న పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2. అడుగు పుట్టువు: చూ, శూద్రుఁడు; 3. జ్ఞాని: చూ, విద్వాంసుఁడు; 4. రూ—దాశుఁడు. చేఁపలఁ బట్టుజాలరి: చూ, వలకాఁడు. (ఈయర్థమున నిది శకారాంతశబ్దము అగు)

దాసేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. శంతనుని పెండ్లాము; చూ, భార్య.

దాసేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు. రూ—దాసేరుఁడు, వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుఁడు; విశే. 2. రూ—దాసేరుఁడు. దాసికిఁబుట్టినకొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

దాసేరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. విశే.—పై—

దాస్యము. సం. వి. అ. న. 1 =సేవనము. కొలుచుట: చూ, సేవ; అం. 2: భక్తిలక్షణములలో నొకటి: చూ, భక్తిలక్షణములు.

దాహకుఁడు. సం విశే. కాల్చువాఁడు.

దాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాలుట: ఓషము; 2.=వ్య. దప్పి: చూ, పిపాస.

దాహరి. వై. వి.=దాస: చూ, దాసరి.

దాళవా. వా. వి: చూ, దాసవా.

దాళా. దే. వి. 1. పడియొక్కుగ యొక్కువ తక్కువలు: రూ—దాళవా—దాసవా—దాళ్వా; వై. వి. 2. నెయ్యి నూనె మొదలగునవి తీయు పాత్రములనుగాని అవియుంచియున్న పాత్రములనుగాని సరియెత్తుజాలను దడకట్టనుంచి తూఁచుట: దడ, దాళవా—రూ—దాళువా—దాళ్వా.

దాళాలు. అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.

దాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. సెనగలులోనగువాని పప్పు. [దాడింబ.

దాళింబ. వై. వి.=దాడిమము*: చూ, రూ—

దాళిమ్మ. వై. వి.=—పై—

దాళీకుఁడు. దే. వి. కార్యకర్త. వ్యవహర్త: చూ, సమర్థుఁడు.

దాళు. దే. వి. వర్ణభేదము. "పసుపుగాసు"

దాళువ. వై. వి.=తొలు: చూ, సెలవి.

దాళువా. దే. వి. రూ—దాళవా. దాళ్వా. శరద్ఋతువు మొదలుకొని నీరాసంగునుపండెడు

పల్లపుపంట: చూ, పీక్కాసు; వా. 2: చూ, రూ-దాళా. 1; 3: చూ, రూ-దాళా. 2.
దాళ్వా. దే. వి.—వై.—

ది

ది. దే. అప. సంబంధమును దెలుపునది. "నాది, నీది, వానిది, వీనిది" మొ. దీనికిబహువచనమున వి "నావి, నీవి, వానివి, వీనివి" మొ.
దింకలు. అం. బ: చూ, మల్లశాస్త్రము.
దించే. దే. క్రి: చూ, రూ-డించే.
దింటెన. దే. వి. రూ-గింటెన *: చూ, విష్ణుక్రాంత.
దిండన. దే. వి. అడ్డముగానమర్చిన దారువు: [రూ-దిండీడ.
దిండీడ. దే. వి.—వై.— [కట్టినవాఁడు.
దిండీఁడు. దే. విణ. (దిండు + ఈఁడు) కాసె
దిండు. దే. వి. రూ-దిండ్రు. 1. నిడుపాటిగుండ్రపు తలగడ: చూ, లోడు; 2. నిడుపాటిగుండ్రపుతలగడవలె చెక్కఁబడిన మ్రాను: చూ, పాపటము; 3. మెఱుఁగుబిళ్లలో నగునవి యంటించెడు జాళ్లపనివాని సానతిరుగుడు కొయ్య; 4. దట్టి: చూ, వస్త్రము; 5: అడపట్టె-అడ్డపట్టె, అడ్డమాను.
దిందిం. దే. వి. మృదంగరవము. రూ-దిమిదిమిదిమును: చూ, స్వరము. 2.
దింపు. దే. వి: చూ, రూ-డింపు.
దింపులువోవు. దే. అ. క్రి: చూ, వేళ్లాడు.
దికామొగము. వై. విణ. రూ-దిక్కుమొగము: చూ, భయదుర్గితుఁడు.
దిక్కుమొగము. వై. విణ.—వై.—విజ. 3, ఆ. 159. [అ. 37.
దిక్కామొగము. వై. విణ.—వై.—పా. 5,
దిక్కు. సం. వి. శ్. స్త్రీ. 1.=దిస్స-దెస. రూ-దిళ-దిశ: చూ, హరిత్తు; 2. చేరుగడ: చూ, శరణము. వై. వి. (1)=దిక్కు. (చూ, దిక్కు.1): చూ, హరిత్తు; (2) ఆశ్రయము: చూ, ప్రాపు. 2; వా. (3) గతి, దారి. "నీవేనాకుదిక్కు"
దిక్కుమాలినతనము. వా. వి: ఏక్కటి, ఎగ్గతము, ఒంటరిపాటు, ఒంటి, ఒంటిపాటు, ఒంటికంటి యుఁకున (సం. ప).— అసహాయత, అసహాయము, ఏకాంతము, ఏకము, ఏకలము.
దిక్కులు. అం. 1. తూర్పు, దక్షిణము, పడమర, ఉత్తరము(4); 2. తూర్పు, ఆగ్నేయము, దక్షిణము, నైరృతి, పశ్చిమము, వాయవ్యము, ఉత్తరము, ఈశాన్యము. (8)
దిక్చక్రము. పా. భూమ్యాకాశములు కలిసినట్లు కనుపించుగీత (హారైజన్)
దిక్చారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=దిచ్చేరి: చూ, అంకులాఁడి. [పాలుఁడు.
దిక్పాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఆశా
దిక్పాలకులు. అం: చూ, దిగధిపతులు.
దిక్పాలపట్టణములు. అం. అమరావతి, తేజోవతి, సంయమన, కృష్ణాంగన, శ్రద్ధావతి, గంధవతి, అలక, యశోవతి (8)
దిక్పాలభార్యలు. అం. (దిక్పాలుగభార్యలు) శచీదేవి, స్వాహాదేవి, శ్యామలాదేవి, దీర్ఘాదేవి, కాళికాదేవి, అంజనాదేవి, చిత్రరేఖ, పార్వతీదేవి. (8)
దిక్పాలవాహనములు. అం. ఐరావతము, తగరు, మహిషము, నరుఁడు, మొసలి, లేడి, గుఱ్ఱము, వృషభము. (8)
దిక్పాలాయుధములు. అం. వజ్రము, శక్తి, దండము, కుంతము, పాశము, ధ్వజము, ఖడ్గము, త్రిశూలము. (8)
దిక్స్వస్తికము. అం. కరణములు 108 లో నొకటి: చూ, కరణములు.

దిగ. దే. అప. దిగుశబ్దమునకు వృత్తియందు ఆదేశముగా వచ్చినరూపము. (వృత్తియందు ఇది అర్థవిశేషముల నిచ్చుచున్నది. " దిగఁబోఁత. దిగరోఁజా ")

దిగంతము. సం. వి. అ. న. దిక్కులకొన, కరిశోలుకము: చూ, హరిత్తు.

దిగంతరము. సం. వి. అ. న, దిక్కులనడిమి చోటు, కీశము: చూ, హరిత్తు.

దిగంబరాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

దిగంబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాఁడు: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, భైరవుఁడు; విణ. 3: అవాససుఁడు, ఋషి, కాకరూకుఁడు-రూ-కాకలూకుఁడు, కీశుఁడు, గోరంకువు, నగ్నుఁడు. (తె. ప).—అంగమొలవాఁడు, దిసమొలవాఁడు-రూ-దిస్సమొలవాఁడు, బట్టఁగట్టనివాఁడు, బిత్తలి-బిత్తిలి. (చూ, ఓత్తలి.)

దిగరోఁజా. దే. వి. కుట్టూపిరి.

దిగఁదీయు. దే. స. క్రి. 1. దృష్టిదోషము మొదలైన వానికి ఉప్పుమిర్చిలోనగువాని చుట్టివేయు: చూ, సురాళించే; వా. 2. క్రిందకులాగు.

దిగఁదుడుచే. దే. స. క్రి.—పై.—

దిగఁదుడుపు. దే. వి: చూ, సురాళము.

దిగఁద్రావు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, దిగు. 4;స. క్రి. 2. విడుచే. భార. అర. 7, ఆ. 480: చూ, విసర్జించే. 4.

దిగఁజోలు. వా. అ. క్రి: చూ, చిలుకు. 11.

దిగఁబోఁత. దే. వి. దిగువకు వ్యాపించేట.

దిగఁబడు. ద్వ. అ.క్రి.రూ-డిగఁబడు.1: చూ, దిగు. 4. స్వా. 4, ఆ. 20; 2. అడఁగు-లక్ష్మీ. 5, ఆ. 52: చూ, సుక్కు. 4; 3.. జోలు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 88: చూ, సల్లు. 2.

దిగదిగ. దే. వి. వచ్చుట, పోవుట, విసరుట, మెఱయుట లోనగువాని యందగు ననుకరణము (శ. ర.): చూ, హూహూ.

దిగధిపతులు. అంఁఇంద్రు. డు,అగ్ని, యముఁడు, నైరృతి, వరుణుఁడు, వాయువు, కుబేరుఁడు, ఈశానుఁడు. (8) [విసర్జించే.

దిగనాడు. దే. స. క్రి. రూ-దిగ్గనాడు: చూ,

దిగవిడుచే. దే. స. క్రి.—పై.—

దిగసన. దే. క్రి. క్రి. విణ. దిగువగా.

దిగు. దే. అ. క్రి. రూ-దివు. 1. మీఁదనుండి క్రిందకువచ్చు; 2. ప్రయాణమైపోవునపుడు దారిలోవిడుచే; 3. దిగుమతియగు; 4: రూ-దివు, ఎరఁగు-రూ-ఎఱఁగు, డిగఁద్రావు-రూ-డిగ్గఁద్రావు-దిగఁద్రావు-దిగ్గఁద్రావు-డిగఁబడు-రూ-దిగఁబడు, డిగు-రూ-డిగ్గు-దిగ్గు. (సం. ప).—అవతరించే, అవతరిల్లు.

దిగుచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-డించే.

దిగుట. వా. వి. (సం. ప).— అవతారము, అవరోహణము, అవరోహము.

దిగుడు. దే. విణ. రూ-దిగ్గుడు-దిగువాయి. 1. ఆనతము: చూ, భుగ్నము. 1; 2. న్యూనము: చూ, వెలితి. [వాటు.

దిగుదల. ద్వ. వి. (దిగుడు + తల): చూ, దిగు

దిగుమతి. దే. వి. (ఓడలోనున్నసరకును రేవునందు) దించేట. [(అనియు):చూ,వెలుపు.

దిగులు. దే. వి. బ. గుండెయదరు, భయము

దిగులుపడు. ద్వ. అ. క్రి: దిగులొందు.

దిగులుపాటు. ద్వ. వి. దిగులుపడుట.

దిగులొందు. ద్వ. అ. క్రి: దిగులుపడు.

దిగువ. దే. అవ్య. 1: చూ, క్రింద; దే. వి. 2: చూ, దిగువాటు; విణ. 3. క్రిందైనది.

దిగువాటు. ద్వ. వి. (సా. 1, ఆ. 124): అడుగు-రూ-అడ్గు, డిగువ-రూ-దిగువ, దిగుదల, పాదు. (సం. ప).— అధోభాగము, తలము.

దిగువాయి. దే. విణ: చూ, రూ-దిగుడు.

దిగువాఱు. దే. అ. క్రి. (దిగుడు + పాఱు) 1. మీఁదినుండి క్రిందికిపడు; 2: చూ, స్రవించు. స్వా. 3, ఆ. 9.

దిగ్గదాఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, దిగు. 4.

దిగ్గజభార్యలు. అం. అభ్రము, కపిల, పింగళ, అనుపమ, తామ్రకర్ణి, శుభ్రదంతి, అంగన, అంజనావతి. (8)

దిగ్గజములు. అం. ఐరావతము, పుండరీకము, వామనము, కుముదము, అంజనము, పుష్పదంతము, సార్వభౌమము, సుప్రతీకము (8): చూ, హస్తి. [గము. 3.

దిగ్గన. దే. ద్రి. క్రి. విణ. తటాలున: చూ, వే

దిగ్గనాడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దిగనాడు.

దిగ్గియ. వై. వి.=దీర్ఘికా: చూ, రూ-డిగియ.

దిగ్గు: చూ, రూ-డిగ్గు.

దిగ్గుడు. దే. విణ: చూ, రూ-దిగుడు.

దిగ్గున. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-దిగ్గన.

దిగ్గురను. దే. అ. క్రి. (దిగ్గు + అను) భయముచే హృదయము దిగ్గురను (సంధియందువర్ణాధిక్యము) [చూ, సస్యము.

దిగ్గోలు. దే. వి. కోయుపైరునకు ముందుపైరు:

దిగ్ధము. సం. వి. అ. పుం. 1. లిప్తకము, విషము పూసినబాణము: చూ, బాణము. 1; విణ. 2. పూయఁబడినది: చూ, లిప్తము.

దిగ్బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత కట్టెడు దిక్కులకట్టు: చూ, మంత్రము. 1; 2: చూ, సాలెపురుగు.

దిగ్బలము. అం. షడ్బలములలో నొకటి (బుధగురులు తూర్పుదిక్కున లగ్నగతులై బలవంతులగుదురు. రవికుజులు దక్షిణదిక్కున లగ్నమునకు దశమస్థానగతులై బలవంతులగుదురు. శనిపశ్చిమదిక్కున లగ్నమునకు సప్తమమందుండి బలవంతుఁడగు. చంద్రశుక్రులు ఉత్తరదిక్కున లగ్నమునకుఁజతుర్థమందున్నవారై బలవంతులగుదురు. ఏగ్రహము లెక్కడ దిగ్బలవంతులని చెప్పఁబడెనో తత్సప్తమస్థానమందు దిగ్బలశూన్యులగుదురు. పైనఁజెప్పఁబడిన స్థానములుగాక ఇతరచోట్లనున్నయెడల త్రైరాశికమువలన దిగ్బలసాధనము చేయవలయును): చూ, షడ్బలములు.

దిగ్భ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1.=దిఙ్మ్రో. దిక్కులతబ్బిబ్బు: చూ, హరిత్తు; వా. 2. భ్రమముఁగొందుట, త్రిప్పు: చూ, విహారము. 1.

దిచ్చేరి వై. వి.=దిక్చారిణీ: చూ, అంకులాఁడి.

దిచ్చెమొగము. ద్వ. విణ. అదృశ్యము: చూ, కంచుమించు.

దిట. వై. వి.=దృఢ. రూ-దిట్ట. దార్ఢ్యము. భాగ. 3. స్కం. 633; చూ, శక్తి. 1.

దిటము. వై. వి.=దృఢ. (రూ-దిటవు-దిట్ట-దిట్టము) 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము; 2. దృఢము: చూ, స్థిరము; దే. విణ. 3. హెచ్చు: చూ, హెచ్చు. 2. [దేశ్యమని శ.ర.)

దిటవరి. వై. వి.=దృఢ: చూ, రూ-దిట్టఁడు.

దిటవు. వై. వి. 1.=దృఢ. దార్ఢ్యము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2.=దృఢ: దృఢము: చూ, స్థైర్యము.

దిట్ట. వై. వి. 1.=దృఢ: చూ, రూ-దిట; విణ. 2: చూ, సమర్థుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 167; 3.=దృఢః: చూ, రూ-దిట్టఁడు; 4. దార్ఢ్యముకలవాఁడు; 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.

దిట్టఁడు. వై. విణ.=ధృష్టః. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 65: ఉటంకి-రూ-ఉటంకు, ఉక్కు, ఉక్కుతునియ, ఉరియ-రూ-ఉటియ, గడుసరి, గద్దఱికాఁడు, గాళకుఁడు, గుండా, తుటారికాఁడు, దంట, దట్టుఁడు, దిటవరి-దిట్ట-రూ-దిట్టఁడు-దిట్టరి, పెంకి, రణపెంకి,

(సం. ప) —అతిధృతి, అదీనుఁడు, ఏకాగ్రుఁడు, ధీరుఁడు, ధృష్టుఁడు, ధైర్యశాలి: (చూ, హంవీరుఁడు. 2)
దిట్టము. వై. వి. 1. నిర్ణయము: చూ, సత్యము. 1; 2.=ద్రఢిమ-ద్రఢిష్ఠ: చూ, రూ-దిట.
దిట్టరి. వై. విణ.=దృఢ: చూ, దిట్టఁడు.
దిడ్డి. దే. వి. 1. గవనిలోనగువానిప్రక్క-నుండు వాకిలి: చూ, వాకిలి (చూ, సదనము. 1.); 2. చిన్నవాకిలి: చూ, వాకిలి (చూ, సదనము. 1.) [దిడ్డి. 2.
దిడ్డిగంత. వా. వి. పెరటిగుమ్మము: చూ,
దిడ్డివాకిలి. వా. వి.—పై.— [వృక్ణము.
దితము. సం.విణ. నఱకఁబడినది. దాతము: చూ,
దితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అసురులతల్లి: చూ, మాత. 1; 2. నఱకుడు: చూ, హతి.
దితిసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దైత్యుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
దిద్దు. దే. స. క్రి. 1. దండించు. కళా. 2, ఆ. 34: చూ, శిక్షించు; 2: చూ, సవరించు. కళా. 3, ఆ. 174; వా. 3. బొట్టుదిద్దు; 4. అక్షరములుదిద్దు.
దిద్దుగడ. దే. వి. (రూ-దిద్దుడు-దిద్దుపాటు-దిద్దుబడి)
దిద్దుడు. దే. వి.—పై.—
దిద్దుపాటు. దే. వి.—పై.—
దిద్దుబడి. దే. వి.—పై.— (వాంఛ.
దిదృక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చూడనిచ్ఛ: చూ,
దిదృక్షువు. సం. విణ. ఉ. చూడనిచ్ఛగలవాఁడు: చూ, వాంఛితుఁడు.
దిధక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కాలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ. (చూ,వాంఛితుఁడు.
దిధక్షువు. సం. విణ.ఉ. కాలువనిచ్ఛగలవాఁడు:
దిధిషువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. మాఱుమనువుది: చూ, భార్య; ఉ. పుం. 2. మాఱుమనువుదాని మగఁడు: చూ, భర్త. 1.

దినకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
దినగోల. వా. వి: చూ, దినబత్తెము.
దినదినము. వా. సం. వి. ప్రతిదినము: చూ, వాసరము.
దినప్రణి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.
దినబత్తెము. వా. మి. వి. (దినము + బత్తెము) ప్రతిదినమునను ఇచ్చెడుబత్తెము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 19: చూ, పాదము (1). [ఆతుది.
దినధనము. సం. వి. అ. న. నాఁటికి: చూ,
దినభాగములు. అం. రౌద్రము, శ్వేతము, మైత్రము, శారభటము, సావిత్రము, విజయము, గాంధర్వము, కుతపము, రౌహిణేయము, విరించము, సోమము, నిర్ృతి, మహేంద్రము, వరుణము, భటము. (15)
దినమణి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దినకరుఁడు.
దినము. సం. వి. అ. న. 1. పగలు (12 గంటలకాలము): చూ, వాసరము; వా. 2. పగలురాత్రికలసినకాలము(24గం.కాలము):చూ,వాసరము; 2. ఇంగ్లీషు నెలలోనితారీఖు: చూ, రోజు; 4. సౌరమానమందలి ఒకదినము, తిథి: చూ, వాసరము; వా. 5. తద్దినము. "నేఁడుమాతండ్రిగారిదినము."
దినవెచ్చము. వా. మి. వి. (దినము + వెచ్చము.) ప్రతిదినమును జరిగెడు వ్యయము. పాండు.3, ఆ. 16: చూ, వెచ్చము. 2.
దినసరి. దే. వి. ఒకరకమువరి: చూ, సస్యము.
దినసరులు. దే.వి. ఒకరకమువడ్లు:చూ,ధాన్యము.
దినుసు. దే. వి. రూ-దినుస్సు. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 2. వస్తువు: చూ, సరకు. 2.
దినాంగములు. అం. తిథి, వారము, నక్షత్రము, యోగము, కరణము (5): చూ, పంచాంగములు. [లము.
దినాంతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాయంకా
దినారి.వై.వి.=దీనారః.పరి హా.చూ,లోహము.1.

దినుసు. దే. వి: చూ, రూ-దినసు. 1—2; 3. రీతి: చూ, విధము. 1.

దినుసు. దే. వి. రూ-దినుసు. 1. వస్తువు. కళా. 6, ఆ. 83: చూ, సరకు. 2; 2. రీతి: చూ, విధము. 1. [కాం. 332.

దిన్న. దే. వి: చూ, రూ-జిన్న*. అచ్చ. యు,

దిబదిబ. వా. వి. నడమట కొట్టుట లోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దిబుక్కున. వా. క్రి: చూ, దిబ్బున.

దిబ్బ. వై. వి.=ద్వీప. 1: చూ, తిన్నె. 2; 2. మెరకనేల: చూ, భూమి. 1; 3.=ద్వీప. కుప్ప: చూ, రాశి. 1.

దిబ్బడము. దే. వి: చూ, రూ-దబ్బడము. 1.

దిబ్బు. వా. వి. రూ-దిమ్ము: చూ, దబ్బు. 4.

దిబ్బున. వా. క్రి: చూ, దబాలున.]శము.

దిబ్బెము. వై. వి.= దీపము: చూ, స్నేహా

దిబ్బెమెత్తుట. జా. దీపముతోఁ బ్రమాణముచేయుట. "దిబ్బెమెత్తఁగవచ్చె నబ్బురంబగు కల్మిమేరమీఱినరీతి మెలఁగఁ డనుచు" (పాండురంగమాహాత్మ్యము.)

దిమాకు. వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 3. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము (ధిమాకుఅనియు)

దిమిదిమి. దే. వి. 1: చూ, రూ-దిందిం; 2. మద్దెలమ్రోఁత యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దిమిస. వా. వి: రూ-దిమ్మిస-దిమ్మెస, గట్టన. (సం. వ).—ఘట్టన.

దిముకు. దే. వి: చూ, దిమిదిమి.

దిమ్మ. వై. వి. 1. వర్గము: చూ, సమూహము; 2.=ద్వీప. కుప్ప. దిబ్బ. అచ్చ. బాల, కాం. 121: చూ, రాశి. 1; వా. 3.=దిగ్భ్రమ. దిగ్భ్రమనొందుట, భ్రమము: చూ, విహారము. 1.

దిమ్మరి. వై. విణ.=ధీహార. (దిమ్మ + అరి) రూ-డిమ్మరి. 1. భ్రమకలవాఁడు: రూ-దిమ్మరీఁడు; 2. భ్రమకలది: చూ, స్త్రీ; 3. మత్తుకలవాఁడు. రూ-దిమ్మరీఁడు: చూ, సోమరి; 4. మత్తుకలది: చూ, స్త్రీ.

దిమ్మరీఁడు. వై. విణ.=ధీహార. (దిమ్మరి + ఈఁడు.) 1: చూ, రూ-దిమ్మరి. 1. శశాం. 1, ఆ. 108; 2: చూ, రూ-దిమ్మరి. 3.

దిమ్మిస. దే. వి: చూ, రూ-దిమిస.

దిమ్ము. దే. వి. 1. గుంపు: చూ, సమూహము; వై. వి. 2: చూ, దిమ్మ. 3. సా. 2, ఆ. 99; 3. మత్తు: చూ, మదము. 1; వా. వి. 4: చూ, రూ-దిబ్బు.

దిమ్ముపట్టు. ద్వ. అ. క్రి.(దిమ్ము + పట్టు) 1. భ్రమగొను: చూ, పరిభ్రమించు; 2. మత్తుగొను: చూ, మబ్బుగొను.

దిమ్ముపడు. ద్వ. అ క్రి: చూ, పరిభ్రమించు.

దిమ్మె. దే. వి. 1. తామరదుద్దు: చూ, మిద్దె. 2. (చూ, పద్మము. 1.); 2. చిన్నచిన్న ఱాళ్ల గుట్ట: చూ, పర్వతము; 3. కొయ్యబిరడః చూ, బిరడ.

దిమ్మెస. దే. వి. 1: చూ, రూ-దిమిస; 2. కాసెవాని ఒకానొక కొఱముట్టు.

దిరదిర. దే. వి. తిరుగుట యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

దిరసన. వై. వి.=శిరీషః. (రూ-దిరిసనము-దిరిసెనము-దిరిసెము-గిరిసెము)*: చూ, శ్యామవర్ణ.

దిరిసనము. వై. వి.=—పై—.

దిరిసెనము. వై. వి.=—పై.—

దిరిసెము. వై. వి.=—పై.—

దిర్దిర. దే. వి: చూ, రూ-దిరదిర. భార. ఆది. 4, ఆ. 38.

దిలాసా. వా. వి. ధైర్యము.

దిలీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాజు, 1.

దివటి. వై. వి.=దీపయష్టికా. కాగడా: చూ, రూ-దివిటి.

దివటీ. వై. వి.=—వై.—

దివసు. సం. వి. ఉ.న.=దివి. 1. చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; 3: చూ, దినము. 1-2-3-4.

దివసము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-దినము. 1-2-3-4.

దివస్పతి. సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేల్పుఱేఁడు.

దివాంధన్యాయము. పా. అందఱికి నిష్టముగుపగలు గుడ్లగూబకు అనిష్టముగా నుండుననురీతి.

దివాంధము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, నకినంపుఁబులుఁగు.

దివాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పగటివేలుపు: చూ, సూర్యుఁడు.

దివాకీర్తి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, మంగలి. 2. మాలవాఁడు: చూ, మాల. 1.

దివాణము. వై. వి.=దేవాయనమ్. 1. దర్బారు: చూ, సభ. 2; 2. కచ్చేరి. పాండు. 1, ఆ. 109: చూ, సభ. 2.

దివాతపచంద్రన్యాయము. పా. పగటిచంద్రుని వలెఁ గాంతిహీనుఁడై యుండెననురీతి.

దివాను. వా. వి. పెగ్గడ: చూ, మంత్రి 1.

దివాభీతము. సం.వి.అ.పుం. 1. గుడ్లగూబ: చూ, నకినంపుఁబులుఁగు; 2. కలువలకొలను: చూ, సరస్సు. 1.

దివాభీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; వా. 2. పనికిమాలిన వాఁడు: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు.

దివాలా. వా. వి. వ్యవహారముచెడి కలుగునష్టము. "దివాలాకోరు."

దివావైజయికము. అం. అశ్వ శాస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణములు 30 లో నొకటి: చూ, చిత్రవర్ణములు.

దివి. సం. వి. వ్. స్త్రీ. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము; 2.=దివ్. రూ-దివము: చూ, స్వర్గము (వైకృతమునకొంటలు); 3. కొండనాలుక: చూ, కాగము (చూ, రసన); అ. పుం. 4: చూ, పాలపిట్ట; వా. వి. 5: చూ, దినము. 3. (ఆంధ్ర. 20-4-1937 సంగం).

దివిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేలుపు.

దివిటి. వై. వి.=దీపయష్టికా. కరదీపము. రూ-దివటి- దివటీ- దివిటీ - దివ్వటి - దివ్వటీ -దివ్వెటి- దివ్వెటీ-దివ్విటి- దీటి- దీవటి-దీవిటి, దివియ-రూ-దివ్వియ-దివె-దివ్వె; తద్వి.—అగ్గిబోరి, ఇంగిలాయ, ఇలాయ-ఇలాయి, కరదివియ-కరదివ్వెము-కరదివ్వె, కాగడ-కాగడా, కాలుదివియ, కోలదివియ-కోలదివ్వె, చేదివియ, చేవెలుఁగు, జేగంటజోతులు, జోంజేయు-జోంజోము, దివియకోల-దివ్వెకోల-దివ్వెటకోల, నడదివియ, నిచ్చెనపంజె-నిచ్చెనపంజో, పగలొత్తులు, పెనుపంజె, మషాలు, మోబత్తులు; తద్వ.-(సం. ప.)— ఆకాశదీపము, కరదీపము, తిమోనుత్తు, దీపయష్టిక. (చూ, స్నేహాశము).

దివిటీ. వై. వి.=—వై.—సాంబ. తిర్య. 26.

దివిదారికొమ్మ. ద్వ. వి: చూ, ఒడ్డగ.

దివియ. వై. వి.=దీప. (రూ-దివ్వియ-దీవియ-దివె-దివ్వె-దివ్య—దీబె-దిబ్బెము) 1. దీపికా. దీపము. సా. 3, ఆ. 27: చూ, స్నేహాశము; 2: చూ, రూ-దివిటి.

దివియకంబము. వై. వి.=దీపస్తంభః. దీపపుసెమ్మె. (రూ-దివెకంబము-దివ్వియకంబము-టవ్వెకంబము-దీవియకంబము): చూ, సెమ్మె.

దివియకోల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివిటి.

దివిషదుఁడు. సం. వి. ద్. పుం. (రూ-దివిషత్తు-ద్యుషత్తు-ద్యుషదుఁడు): చూ, వేలుపు.

దివు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దిగు. రాఘ. 2. ఆ. 86.

దివె. వై. వి.=దీప: చూ, రూ-దివియ. 1-2.

దివెకంబము. వై. వి.=: చూ, రూ-దివియకంబ ము [ము: చూ, కె మెట్ట్రు.

దివెదారికొమ్ము. ద్వ. వి. దారులు దీపస్తంభ

దివోకసము. సం. వి. స్. పుం: చూ, రూ-దివౌ కసము. [దివౌకసుఁడు.

దివోకసుఁడు. సం. వి. స్. పుం: చూ, రూ-

దివౌకసము. సం వి. స్. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2. రూ-దివోకసము. చాతకము: చూ, వానకోయిల. [సుఁడు: చూ, దివిషదుఁడు

దివౌకసుఁడు. సం. వి. స్. పుం. రూ-దివోక

దివ్య. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1; వై. వి. (1.)=దీప. రూ-దివియ దీపము: చూ, స్నేహాశము; (2.)=దీప. రూ-దివియ. కరదీపము: చూ, రూ-దివిటి.

దివ్యక్షేత్రము. పా. ఆక్షేత్రము: చూ, పుణ్యక్షేత్రము.

దివ్యచక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. సుగంధవిశేషము: చూ, రాజార్హాగు; విశే. 2. జ్ఞానదృష్టికలవాఁడు; 3. మంచికన్నులు గలవాఁడు; 4. గ్రుడ్డివాఁడు: చూ, లేచీఁకు. [బడి.

దివ్యదోహదము. సం. వి. అ. న: చూ, మొక్కు

దివ్యము. సం. వి. అ.న. 1. మహావ్యవహారముల యందు జయింపఁదగిన సత్యము, బాస. (ఇది పంచవిధము.— : చూ, దివ్యములు.); 2: చూ, లవంగము; పుం. 3: చూ, ఉత్పాతము. 1; విశే. 4. దివియందుఁ బుట్టినది; 5. ఒప్పునది.

దివ్యములు. అం. తులాదివ్యము, అగ్నిదివ్యము, జలదివ్యము, విషదివ్యము, కోశదివ్యము. (5)

దివ్యవనములు.అం. మేరువునకుత్తరమున నందనము, తూర్పున చైత్రరథము, దక్షిణమున గంధమాదనము, పశ్చిమమున వైభ్రాజనమును గలవు: చూ, వనములు.

దివ్యాస్త్రమంత్రతంత్రప్రయోగ విస్తారప్రస్తావము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

దివ్యోపపాదుకుఁడు. సం. విశే. (స్వర్గమందుండువారు దివ్యులు. తల్లి మొదలైనవారు లేకయే అయోనిజులై పుట్టువారు ఉపపాదుకులు) అయోని సంభవదేవాది.

దివ్వటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి.

దివ్వటీ. వై. వి.=:—పై —విజ. 3, ఆ. 102.

దివ్వాలుపుఁబ్రువ్వ. ద్వ. వి. (దివ్య + ఆలుపు + ప్రువ్వ) మిడుత: చూ, శలభము.

దివ్విటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి.

దివ్విటీ. వై. వి.=—పై— [దివియ.

దివ్వియ. వై. వి.=దీప. దీపికా: చూ, రూ-

దివ్వియకంబము. వై. వి.=: చూ, రూ- దివియకంబము.

దివ్వియకోల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివియకోల.

దివ్వె. వై. వి.=దీప. దీపికా: చూ, రూ-దివియ. [బము.

దివ్వెకంబము. వై. వి.=: చూ, రూ-దివియకం

దివ్వెకోల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివియకోల. (ఇట్లు దివ్వెనకోల) [సాంబ. మాన. 47.

దివ్వెచేమురు. దే. వి: చూ, స్నేహము. 2.

దివ్వెటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి. సాంబ. తిర్య. 26. [బ్రువ్వ.

దివ్వెయార్పు. ద్వ. వి: చూ, రూ-దివ్వాలుపుఁ

దివ్వెసుడి. ద్వ. వి. గోడయందు దీపము పెట్టు గూఁడు. [చూ, హారిత్తు.

దిశ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ).=దిస్స-దెస. దిక్కు:

దిశలు. అం: చూ, దిక్కులు 8 + భూమ్యాకాశములు 2=(10) [టి: చూ, ఉపవీతములు.

దిశావదిశలు. అం. ఉపవీతములు 17 లో నొక

దిశ్యము. సం. విశే. దిక్కునందుఁబుట్టినది.

దిష్టము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి; పుం. 2: చూ, సమయము. 1; విశే. 3. ఉపదేశింపఁబడినది: అదిష్టము, ఉపదిష్టము.

దిష్టాంతము. సం. వి. అ. పుం. దైవ: చూ. మరణము.

దిస. వై. వి.=దిశ్. దిశ్యు. రూ-దిస్స: చూ. హరత్తు [మాటు: చూ, చెప్పించే.

దిసంతడుచే. దే. స. క్రి. (దిసంతు + అడుచే,

దిసంతు. దే. వి. 1. మాటు: చూ, నింద. 1; 2. అలకింత: చూ, హాస్యము. 1.

దిసంతుకొట్టు. దే. స. క్రి: చూ, దిసంతడుచే. స్వా. 3, ఆ. 108.

దిసంతులుకొట్టు దే. స. క్రి— పై.—

దిసమొల. ద్వ. వి. రూ-దిస్సమొల: చూ, బిత్తల

దిసమొలవాఁడు. ద్వ. విణ చూ, దిగంబరుఁడు.

దిసమొలవేల్పు. ద్వ. వి. రూ—దిస్సమొలవేల్పు. 1: చూ, శివుఁడు; 2. కాలభైరవుఁడు.

దిస్స. వై. వి.=: చూ, రూ-దిస.

దిస్సమొల. ద్వ. వి: చూ, రూ-దిసమొల.

దిస్సమొలవాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, రూ-దిసమొలవాఁడు. పాండు. 1, ఆ. 213.

దిస్సమొలవేల్పు. ద్వ. వి: చూ, రూ-దిసమొలవేల్పు. 1—2.

దిస్సు. దే. వి. పాముబుసకొట్టుట, యందగు ధ్వన్యనుకరణము (బుస్సు): చూ, హూహూ.

దీ

దీ. దే. అవ్య: చూ, రూ-డీ. [ఆ.91.

దీకు. దే. వి: చూ, రూ-డీకు. భార. విరా. 5,

దీకొను: చూ, రూ-డీకొను.

దీకోలు. దే. వి. రూ-డీకోలు: చూ, లూటీ. 4.

దీక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, శ్రిద్ధ "తదేక దీక్ష"; 2. యజ్ఞాది క్రియారంభమందు అనుష్ఠింపఁ బూనుకొనెడు ఆచార నియమము; అం. 3: చూ, గహీనతానములు.

దీక్షాంతము. పా: చూ, అవభృథము.

దీక్షించే. సం. అ. క్రి. దీక్షవహించే.

దీక్షితబ్రాహ్మణులు. పా. 1. పాంచద్రావిడులలోని ఆంధ్రవైదికలలోనివారు: చూ, ఆశ్వలాయన బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.); 2. కన్యాకుబ్జులందలి పంచగౌడులలోని యొకానొకతెగవారు. వీరు యజుర్వేదులు ఆపస్తంబులునై యున్నారు: చూ, కన్యాకుబ్జులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దీక్షితుఁడు. సం. వి. ఉ. పుం. సోమయుగలయజ్ఞమునందు దీక్షవహించినవాఁడు.

దీటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దిటిటి.

దీటు. వై. వి. 1. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; దే. వి. 2. ఆక్రమణము: చూ, పురి. 4; విణ ఏ. 3. చేక్కన: చూ, సరి. 11; స. క్రి. 4. సరిచేయు. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 86: చూ, సరిపెట్టు. [డుకొను. 3.

దీటుకట్టు. దే. అ. క్రి. ఘూర్ణము: చూ, మెం

దీటుకొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై.— భార. కర్ణ. 1, ఆ. 120; భార. విరా. 5, ఆ.34; స. క్రి. 2. సవరించే. హరిశ్చ. 4, ఆ. 215: చూ, సవరణించే; 3: చూ, సరిపోలు; ప్రే. 4. దీటుకొలుపు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 223.

దీదివి. సం. వి. ఇ. పుం, న. 1. అన్నము: చూ, సాదము. (1); పుం. 2. బృహస్పతి: చూ, వేల్పుటొజ్జ, [హాయనము. 2.

దీధితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కిరణము: చూ,

దీన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఎలుక: చూ, మూషికము; విణ. 2. దీనురాలు: చూ, స్త్రీ.

దీనము. అం: చూ, దృష్టులు.

దీనారము. సం. వి. అ. పుం.=దినారి. పైఁడి నాణెము, గద్దియ: చూ, లోహము. 1.

దీనావస్థ. అం. గ్రహముల అవస్థలు 10 లో నొకటి. (శతుక్షేత్రమందున్న గ్రహము దీనావస్థను బొందును=రోగము, అనాచారము, విరోధముగలుగును): చూ, అవస్థలు.

దీనికి క్రి. వి: చూ, ఇంగులకు. 2.

దీనుఁడు. సం. విశే. 1: చూ, పేదవాఁడు; 2. దుఃఖముపొందినవాఁడు; 3. భయపడిన వాఁడు: చూ, పిఱికి: 4. దైన్యముకల వాఁడు, దరిజేరి: చూ, పాఱియిడి

దీపకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. దీపము. చూ. స్నేహాశము; 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 4.=: చూ, డేగ ము. 2; విశే. 5. వెలిఁగించునది: చూ, వెలు తురు. 1; అం. 6. అర్థాలంకారములలో నొకటి (వర్ణ్యావర్ణ్యములకు ధర్మైక్యము. ఉదా.— "మదమున గజపతి బొల్చును. ప్రతాపమున భూపతిబొల్చును."): చూ, అలంకారము 3: 7. జన్యతాళములలో నొకటి: చూ, జన్యతాళములు. [నొకటి.

దీపకలికాన్యాయము. పా. న్యాయములలో

దీపపుకోడి. వా. మి. వి. కోడి: చూ, సిగ. 4.

దీపము. సం. వి. అ. పుం. 1.=దివ్వెము. రూ- ప్రదీపము. దీపిక: చూ, స్నేహాశము; 2. తీఁగె: చూ, లత. 1; 3. బయిరవాసము: చూ, వస్త్రము; 4: చూ, మయూరశిఖి*; అం. 5. షోడశోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు. [డా: చూ, దివిటీ.

దీపయష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దివిటి, కాగ

దీపవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దీపపువత్తి: చూ, వత్తి. 2. [భము.

దీపవృక్షము. సం. వి. అ. పుం: చూ, దీపస్తం

దీపశిఖ. సం. వి. ఆ. న. కోటి, దీపపుకోడి: చూ, సిగ. 4. [చూ, సెమ్మె.

దీపస్తంభము. సం. వి. అ. పుం.=దివ్వెగంటము:

దీపాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుఁడు: చూ, ముని. 1. [దేవతలను బూజించుట.

దీపారాధనము. పా. దీపమును వెలిఁగించి యిష్ట

దీపావళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకచతుర్దశికిమ అనాఁటి పండుగ (దీపములసమూహము) (చూ, బాణాసంచు) [స్నేహాశము.

దీపిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ.=దివియ. దీపము: చూ

దీప్తము. సం. విశే 1. వెలిఁగినది, ద్యుతము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కాలినది, ఉపచి తము: చూ, ప్రజ్వలితము; 3. మండినది: చూ, ప్రజ్వలితము; అం. 4: చూ, ఆగమ ములు.

దీప్తావస్థ. అం. గ్రహముల అవస్థలు 10 లో నొ కటి (ఉచ్చయందున్న గ్రహము దీప్తావస్థ యందుండును.=వాహనము, ఐశ్వర్యము. రాజపూజ్యత, గౌరవము, తీయుష్యము కలు గును): చూ, అవస్థలు. [తురు. 1.

దీప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కాంతి: చూ, వెలు

దీప్యకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. యవలబియ్యము: చూ, బియ్య ము; 3. నెమిలిజొట్టు: చూ, సిక. 4.

దీప్యము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-దీపము-దీప కము-దీపనీయ) ఓమము: చూ, యవాని.

దీమము. వై. వి. రూ-దీము. 1.=ధామ. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2.=దీపకః. వేఁటమృగ ములు పక్షులు లోనగునవి, దీపకము, దీము: చూ, వేఁటపిట్ట.

దీమసము. దే. వి. 1. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉపాయము. భార, విరా. 2, ఆ. 91: చూ, వెరవు.

దీము. వై. వి.=దీపకః: చూ, దీమము. 2; స్వా. 4, ఆ. 22; 2.=ధామ. ఇల్లు. "దిక్కు దీములేదు": చూ, సదనము. 1.

దీర్ఘకోశిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏనుఁగుజెలగ: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.

దీర్ఘజంఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. జొగ్గురు: చూ, సొగసము; విశే. 2. నిడుపాటిపిక్క గలది.

దీర్ఘదర్శి. సం. వి. న్. పుం. 1. వేదుడు: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. గృధ్రః: చూ, హరివాహనుఁడు; విణ. 3. దూరపుయోచనకలవాఁడు.
దీర్ఘజిహ్వి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). పందికొక్కు: చూ, మూషికము.
దీర్ఘపత్త్రము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లగలిజేరు: చూ, వర్షకేతువు. [రంభ. 2.
దీర్ఘపత్త్రిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). అరఁటి: చూ,
దీర్ఘపర్ణిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). శాలేయము: చూ, సదాప. [సర్పము
దీర్ఘపృష్ఠము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ,
దీర్ఘమగు. మి. అ. క్రి. చాఁగు: చూ, పొడవగు.
దీర్ఘము. సం. విణ. నిడుద: చూ, పొడవు. 2.
దీర్ఘములు. పా. పొడవులు. ఆ, ఈ, ఊ, ౠ, ౡ, ఏ, ఐ, ఓ, ఔ (9)
దీర్ఘమూల.సం.వి.ఆ.(స్త్రీ): చూ, తీఁగతుమిడి*.
దీర్ఘయష్టిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, చిలుగు*.
దీర్ఘరాజము. సం. వి. అ.పుం. గుండ్రడతుంగ*: చూ, తృణము. 1.
దీర్ఘవృంతము. సం. వి. అ. పుం. దుండిగము*: చూ, శోణకము. (శునకము.
దీర్ఘసురతము. సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ,
దీర్ఘసూత్రుఁడు. సం.విణ:చూ,చిరక్రియుఁడు.
దీర్ఘా. అం: చూ, ధారలు.
దీర్ఘాయువు. సం. వి. స్. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము. 1; 2. మార్కండేయుఁడు; 3. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; 4. జీవకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; విణ. 5. పెక్కేండ్లుబ్రదుకువాఁడు: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
దీర్ఘాయుష్మంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, వృద్ధుఁడు. 1. (చూ, సరస్సు. 1.
దీర్ఘిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ)=డిగ్గియ-దిగ్గియ:
దీర్ఘైకరేఖావిశిష్టత్రిరేఖపోత్రిథి. అం: చూ, చిత్రివర్ణములు.

దీర్ణము. సం. విణ. 1. చీల్పఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 2. భయపడినది: చూ, భీతము.
దీలు. దే. విణ. 1: చూ, డిల్లము; అ. క్రి. 2. దీలుపడు: చూ, రూ-డిల్లపడు.
దీలుపడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డిల్లపడు.
దీవటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి.
దీవన. దే. వి: రూ-దీవెన, జే- జేజే-జోజో. (సం. ప).— ఆశాసనము, ఆశీర్వచనము, ఆశీర్వాదము, ఆశీస్సు, జయ, మంగళాశాసనము: (చూ, మంగళాశాసనము)
దీవనఁబ్రాలు. దే. వి. బ. అక్షతలు. పా. 2, ఆ. 36: చూ, సేసఁబ్రాలు.
దీవసము. దే. వి:చూ, రూ-దివసము.1. భార. విరా. 3, ఆ. 137. [లంక. 1.
దీవి. వై. వి.=ద్వీపః. నీటినడిమిదిబ్బ: చూ,
దీవించు. దే. స. క్రి: జేపెట్టు, తిమ్మ (సం. ప).— ఆశాసించు, ఆశీర్వదించు, జయపెట్టు: (చూ, మంగళముచేయు)
దీవిటి. వై. వి.=: చూ, రూ-దివిటి.
దీవియ. వై. వి.=దీపికా. రూ-దివ్వె. దీపము. భార. సౌ. 1, ఆ. 147: చూ, స్నేహాశము.
దీవికంబము. వై. వి.=దీపస్తంభః: చూ, రూ-దివియకంబము.
దీవె. వై. వి.=దీపికా: చూ, రూ-దీవియ.
దీవెన. దే.వి:చూ,రూ-దీవన. శశాం. 5,ఆ.156.
దీవెనకోల. దే. వి. 1. నతి: చూ, నమస్కారము; 2. ఒకానొకనతి: చూ, నమస్కారము.
దీవెనఁబ్రాలు. వై. వి. బ. మంత్రాక్షతలు: చూ, సేసఁబ్రాలు. (వాడుక.)

దు

దు. వా. వి. 1. సంబంధార్థమందు యుష్మదస్మచ్ఛబ్దములకు ఏకవచనమున వికల్పముగ వచ్చు ప్రత్యయము; 2. రూ-దూ. కుక్కను

కిలుముటి యందలి స్వర్గముకటెణము: చూ, హాహాహూ.

దుంకము. దే. వి. పెజ్జము: చూ, టంక్రిము. 1.

దుంగ. దే. వి. మ్రాకిమొద్దు: చూ, మొద్దు.

దుండగము. వై. వి.=దౌష్ట్య. 1: చూ, నేరము; 2. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యలీకము. 2; 3. కీడు. జై. 1, ఆ. 92: చూ, హాని. 2.

దుండగీడు. వై. విశే. (దుండగము + ఈడు) 1. దుష్టుడు: చూ, వ్యాఘుడు. 1; 2. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 3. అపరాధి: చూ, రూ-దుండెకాడు.

దుండజికము. వై. వి=: చూ, దుండగము.

దుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=కొండ*: చూ, రక్తఫల; దే.వి. (1) దొరసాని:చూ,రాజ్ఞి.

దుండిగము. వై. వి.=దుండుకః *: చూ, శోణకము.

దుండిలము. వై. వి =—పై.—

దుండుకము. వై. వి.=—పై.—

దుండుబలి. దే. విః: చూ, సోమరి.

దుండుబలితనము. దే. వి: చూ, చేండితనము.

దుండెకాడు. దే. వి. 1. ధూర్తుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2; 2. దుండగములుచేయువాడు: చూ, రూ-దుండగీడు. 3.

దుంత. దే. వి. దున్న: చూ, మహిషము.

దుంతరవుతు. ద్వ. వి: చూ, యముడు. [గము.

దుందిలము. వై. వి.=దుందుకః*: చూ, దుండి

దుందుకము. వై. వి.=—పై.—

దుందునాభము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దుందుభి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాచికయందలి ఇత్తిగ: ఇత్తిగ, ఇద్దుగ (చూ, షట్కము); పుం. 2. భేరి: చూ, వీణె; 3: చూ, వరుణుడు; 4. ఒకానొక రక్కసుడు: చూ,రాక్షసుడు.1:అం.5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

సుందుము. దే. వి. రూ-సుందుబు. చకారికార పుదివటీ. కళా. 8, ఆ. 10: చూ,సురుడు.

దుందుబు. దే. వి.—పై.—

దుంప. దే. వి. 1. ద్వివార్షికము. (గనసులోన గువానిగడ్డ) (చూ, ఏకబీజదళము): చూ, వేరు. 1; 2. నాగేటిగొడగ: చూ, లాంగలము. 1.

దుంపతీయుట. వా. వి. 1. గడ్డపెల్లగించుట; జా. 2. కొంపతీయుట;3.సమూలముపెల్లగించుట; 4. మాంసమును ఛేదించుట.

దుంపతెంపుట. జా.—పై.—

దుంపబచ్చెలి. దే. వి. మట్టుబచ్చెలి*: చూ, బచ్చెలి. [చూ, సన్నరాష్ట్రము.

దుంపరాష్ట్రము. ద్వ. వి. రూ-దుంపరాస్మ*:

దుంపరాస్మ. ద్వ. వి.—పై.—

దుంపలుదంపలుచేయుట. జా. పడరానిపాట్లు పడుట, దుంపలుఅగు మెరకనేలలు పల్లపునేలలుగాజేయుట. "దుంపలు దంపలుచేసికొని వచ్చితిమి." (ధర్మజరాజసూయము)

దుంబాలా. వా. వి. పస్నులేనిది (యూనాను).

దుంబొడి. దే. వి. (దుమ్ము + పొడి) (మెంతి జీలకఱ్ఱచేర్చిచేసిన) నున్ననికూరపిండి. రా, వి. 2, ఆ. 101: చూ, సాదము (1).

దుఃఖపడు. మి. అ. క్రి. (దుఃఖము + పడు) 1. నొగులు: చూ, రోదించు; ప్రే. 2. దుఃఖపఱచు. [ఉద్యో. 4, ఆ. 3.

దుఃఖపాటు. మి. వి: చూ, శోకము. 1. భార.

దుఃఖపెట్టు. మి. స. క్రి: అడజేడిపెట్టు, ఏపతించు, జాలిబెట్టు.

దుఃఖభాగులు. అం. ఈర్ష్యాళువు, జుగుప్సావంతుడు, నిస్సంతోషి, క్రోధనుడు, నిత్యశంకితుడు, పరభాగ్యోపజీవి. (6)

దుఃఖము. సం. వి. అ. న.=దూంకలి. 1. పీడ, బాధ, వ్యథ. (దీనియందు ఇంద్రియములు

దుష్టములగును): చూ, శోకము; ఆ. పుం. 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము.

దుఃఖాన్వితుఁడు. సం. విణ: చూ, విమనుఁడు.

దుఃఖించే. సం. అ. క్రి. 1. వగచే చూ, సురిక్కు. 5; 2. ఏడ్చు: చూ, శోకించే.

దుఃఖితము. సం. విణ: ఆయస్తము, ఆర్తము, క్లిశితము, క్లిష్టము, క్లేశితము, ఖిన్నము. (తె. వ).— ఉంజిలి-హూ-సెంసెలి: (చూ, శోచ్యము.)

దుఃఖితుఁడు. సం. విణ: చూ, విమనుఁడు.

దుకాణము. దే. వి. 1. పసారము, సరకులమ్మెడి ఇల్లు. చూ, సదనము. 1; 2. అళము, ఉట్టు, ఉప్పురాసులుండెడుచోటు: చూ, నట్టు.

దుకూలము. సం. వి అ. న. 1. తెల్లనిబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. సన్ననిబట్ట: చూ, వస్త్రము (వెలిపట్టుచీర)

దుక్కి. దే. వి. దున్నుట, కృషి: చూ, వ్యవసాయము(దీని భేదములు.-రొంపిదుక్కి, వెలిదుక్కి.) (ము: చూ, వృషభము. 1.

దుక్కిటెద్దు. దే. వి. (దుక్కి + ఎద్దు) హాలిక

దుక్కిముచ్చు. దే. వి: చూ, వ్యవసాయి.

దుక్కివాలు. ద్వ. వి. నాఁగలి: చూ, లాంగలము. 1. (చూ, బలరాముఁడు.

దుక్కివాలుజాలుపు. ద్వ. వి. హలాయుధుఁడు:

దుగ. వై. స.=ద్వికమ్. రూ-దువ. ఇనుమడి. కళా. 3, ఆ. 131: చూ, రెట్టి. 1.

దుగపదిరూపుల దుండగీఁడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం. ఆం. 11. [సాంబ. మా.2.

దుగపుట్టుక. వా. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

దుగమొగముల పులుఁగు. ద్వ. వి. గండభేరుండము. అచ్చ. అ, కాం. 77: చూ, పక్షి.

దుగమొగమువేల్పు. ద్వ. వి. నిప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 279; చూ, వహ్ని. 1. (ఇట్లు దుగమోములయ్య—దుగమోరపాదుసా.)

దుగలము. దే. వి. రూ- దుగులము. చిప్పక, వరహాలో 1/16 భాగము, 1/4 రూపాయ.

దుగిణుఁడు. వై. వి.=ద్రుహిణః: చూ, బ్రహ్మ.1.

దుగుణము వై. వ.=ద్విగుణమ్. 1 దుగ: చూ, రెట్టి. 1; విశే. 2. రెండింతలు.

దుగులము దే. వి: చూ, రూ-దుగలము.

దుగ్గ. వై. వి.=దుర్గా. రూ-దుగ్గి. 1. కాళి, శక్తి: చూ, పార్వతి. 1; 2. గౌరి: చూ, పార్వతి.1.

దుగ్గకండ్రి. ద్వ. వి. హిమాద్రి. వేం. ఆం. 77: చూ, పర్వతము.

దుగ్గాని వై. వి. (దుగ+కాని) రెండుదమ్మిళ్లు. (టంకమునకు 16 డబ్బులు. ఈలెక్కనుబట్టి కానియనఁగా దమ్మిడి.)

దుగ్గి. వై. వి.=దుర్గా: చూ, రూ-దుగ్గ. 1—2.

దుగ్గికన్నయ్య. ద్వ. వి: చూ, దుగ్గకండ్రి.

దుగ్గు. దే. విణ. రూపముచెడినది (తృణము)

దుగ్ధతుంబి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాలానుగు*: చూ, సొఱ.

దుగ్ధము. సం. వి. అ. న. 1. క్షీరము: చూ, పాలు. 1; విణ. 2. పిదుకఁబడినది; 3. నింపఁబడినది: చూ, భృతము. 2.

దుగ్ధాకరము. సం. వి. అ. పుం పాలసముద్రము: చూ, సముద్రము. (ఇట్లు దుగ్ధార్ణవము)

దుగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనుపాల. *.

దుట్టుపు. దే. వి. రూ-దుట్టువు-జోట్టుపు, ఇట్టుపు*: చూ, విషాణి.

దుట్టువు. దే. వి.—పై.—ఆం, భా. ద్వి. 61. (గాఢవిరేచనకారి, పత్తువాతములలోవాడెదరు.)

దుడిదుడి. దే. వి. గుసగుస: చూ, హూహూ.

దుడుకఁడు. వై. విణ. (దుడుకు + అఁడు) 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 2=దుండుకః. దుష్టుఁడు. భాగ. 7, స్కం. 253: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (ఇట్లు చెడుగఁడు, నిడుపఁడు మొ)

దుడుకు. వై. వి. 1. తక్కు: చూ, నేరము; 2.= దుందుడుకు. చౌర్యము చూ, స్యోకము. 2; 3. గర్వము, ఉద్ధతి: చూ, హంకారము;విణ. 4: చూ, దుష్టము. అచ్చు. స.౦, కాం. 167; 5. ఉద్దతము, గర్వించినది: చూ, బిట్టు. 4.

దుడ్డు. వై. వి.రూ-దుడ్డు.= దండ. 1. లావు కఱ్ఱ: చూ, వేత్రము. 1; 2. గుదియ: చూ, గద; 3. గుదిగఱ్ఱ: చూ, బంక. 3; 4. ఇనుపదుడ్డు: చూ, ముద్గరము; 5. కాణి: చూ, కాని. 1; విణ. 6. మోటుకాఁడు, దిట్టఁడు (అనియు): చూ, హరిందముఁడు.

దుడ్డుగఱ్ఱ. ద్వ. వి. 1: చూ, దుడ్డు. 1; 2: చూ, దుడ్డు. 3. (ఇక్కడదుడ్డుశబ్దము స్థూలమాత్ర పరము)

దుడ్డుఁగోల. ద్వ. వి.—పై.—

దుడ్డె. దే. విణ. 1. చోలి: చూ, శిశువు; 2. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; 3. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. ధూర్తురాలు: చూ, స్త్రీ.

దుత్త. దే. వి. పాలచెంబు, పాలముంత, పాలకుండ, బుంగ: భాండము. 3: (చూ, పాత్రము. 6.)

దుత్తాయి. దే. వి. కుఱుచే: చూ, వస్త్రము.

దుత్తూరము. సం. వి. అ. పుం.(రూ-దుత్తురము-ధుత్తూరము-ధుస్తూరము.) 1. ఉమ్మెత *: చూ, హాలాపుష్పము; దే. వి. (1) కపటము: చూ, వ్యాజము (1)

దుద్దు. దే. వి. 1. తామరపూవులోని దిమ్మె, కర్ణిక: చూ, మిద్దె (చూ, పద్మము. 1.); 2. తాటాకు జోబుమీఁది చెంద్రిక; బ. 3. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2; విణ. 4. అసత్యము: చూ, వితథము.

దుద్దుపెట్టుట. జా. మోసముచేయుట. "చేక్కన్నను దుద్దుపెట్టి యురకంగఁదలంచెదు." (సారంగధరచరిత్ర)

దుద్దెక్కు. దే అ. క్రి: చూ, ముమ్మకించు.

దుద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. పచ్చనీరుల్లి *: చూ, పలాండువు.

దునేఁడు. వై.విణ. (రూ-దునేదాకు-దునెదారి-దునేదారి-దుముదారి) శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు.

దునీదారు. వై. విణ.—పై —

దును. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దున్ను.

దునుకు వై. వి. బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము.

దునుము. వై. స. క్రి. చేంపు:చూ, సంహరించు.

దునెదారి. వై. విణ: చూ, రూ-దునేఁడు; 2.= ధనుర్ధారి. కత్తిచేతధరించినవాఁడు: రూ-దునేదారి. (సం. ప)—ధనుర్ధారి.

దునేదారి. వై. విణ.—పై.—

దున్న. దే వి. 1: చూ,దుంత; 2. పురుషపసువు.

దున్నపోతు. దే. వి.—పై.—

దున్నయీనినదన దూడనుగట్టుమన్నట్లు. లో. విమర్శనలేని పరిభూత్వము. ఉదా.—"చెప్పెడి వారొకవేళఁజెప్పినను వినెడివారికయిన వివేకముండవలెను గదా! అట్లుగాక దున్నయీనినదన దూడనుగట్టమన్న మతిపసయొక్కటే." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)

దుప్పటము. వై. వి.=ద్విపటీ. (రూ-దుప్పటి-దుప్పటీ-దువ్వటము) 1. వెలగలసన్నపాటి వెడల్పుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. ముతుక నూలుతో నేసిన రెండుపొరలబట్ట; 3. కవచము: చూ, వారవారణము.

దుప్పటి. వై. వి.=—పై.—

దుప్పటీ. వై. వి.=—పై.—

దుప్పి. దే. వి. 1. జింక. ఇఱ్ఱి: చూ, హరిణము; 2. దుప్పి, కాఱుకొమ్ము మెకము: చూ, పృషతము; 3. చమూరువు. పాండు. 5, అ-14:చూ,రామము.3. [ఘసంచి (గుడ్డ)-

దుబరకా. వా. వి. చినిఁగినసంచులకువేయు అస్త

దుబారా. వా. విణ. వ్యర్థమైనది.
దుబాసి. వా. వి.=ద్విభాషి. రెండుభాషలునేర్చినవాఁడు, భాషాంతరము చేయువాఁడు, వ్యవహారము జరుపువాఁడు.
దుబేబ్రాహ్మణులు. పా. వీరు కన్యాకుబ్జులు. వీరు పంచగౌడులలో నొకతెగవారు. మాధ్యందినశాఖ. శుక్లయజుర్వేదులలోక కొందఱును నామశాఖ గోభిల సూత్రీయులలోక కొందఱును కలరు: చూ, కన్యాకుబ్జులు (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
దుబ్బ. దే. వి. అఁడుగుజే: చూ, భగము. 12.
దుబ్బు. నై. వి.=స్తంభః. చూ, పైరుదుబ్బు.
దుమగతికేతు. నై. వి.=ధుమకేతుః. తోఁకచుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1.
దుమదుమ. వా. వి. 1. మొగముచిట్లించుకొనుటయందగుననుకరణము: చూ, హూహూ; దే. విణ. 2. మిక్కిలితడిగలది. కళా. 3, అ. 68: చూ, స్తిమితము. 2.
దుమా. దే. వి. వ్రాయుట చేయుట పరుగెత్తుట లోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (దుమాదుమాఅనియు)
దుమారము. దే. వి. ధూళి. స్వా. 5, అ. 38: చూ, రేణువు. 1.
దుమాలు. దే. విణ. సమూలము: జోడా.
దుము. దే. వి: చూ, దుమారము.
దుముకు. దే. వి. రూ-దూకు. 1. ఒకానొక ప్లుతగతి: చూ, హయము; 2. గంతు: చూ, లంఘ; అ. క్రి. 3. గంతువేయు: చూ, లంఘించు. 3; 4. దాఁటు: చూ, లంఘించు. 2; 5. ఉఱుకు: చూ, లంఘించు. 2.
దుముకులాడు. దే. అ. క్రి. గంతులువేయు: చూ, లంఘించు. 2.
దుముక్కు. దే. వి. ఉఱుకుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము, దుబుక్కు (అనికొందఱు): చూ, హూహూ.

దుముదారి. దే. వి: చూ, దుమేఁడు.
దుముదాఱు. దే. వి. దంటు. స్వా. 3, అ. 54: చూ, రేవ. 1.
దుముదుములాడు. దే. అ. క్రి. దుమ్ములురేఁగు, నిప్పులురేఁగు.(ఇల్లుదుముదుములాడువాడుక)
దుమ్ము. దే. వి. 1. ఎమికె: చూ, శల్యము. 1; 2. (రూ-దుమారము-దుమ-దుమ్ము-తుముకు-తుమ్ము-త్రుమ్ము.) ధూళి: చూ, రేణువు. 1.
దుమ్ముచేయు. వా. స. క్రి: చూ, త్రుమ్ము.
దుమ్మురేఁచు. దే. స. క్రి. కోరాడు. అం, భా. తృ. 132: చూ, సెలగు.
దుమ్ములగండు. దే. వి. ఒకానొకమృగము: రూ-దుమ్ములగొండి-దుమ్ములగొండు, కొరనాసిగండు-కొరసానిగండు-కొర్నసగండు.
దుమ్ములగొండి. దే. వి.—పై.
దుమ్ములగొండు. దే. వి.—పై.—
దుయుముడి. దే. వి. రూ-దూముడి-దూయుముడి. సులభముగానూడఁదీయునట్లు మొన మడిఁచి వేసినముడి: చూ, ముడి. 3.
దుయ్యి. రూ-దూయు: చూ, రూ-దుయ్యి.
దుర్. సం. ఉప. (౧) దుర్బలుఁడు=ఇచేట "దుర్" అనునది బలశబ్దముతో సమసించి అభావార్థమును చెప్పుచున్నది. ఇది తెలుఁచే ఈయర్థమందే యుండును. (౨) దుర్మార్గుఁడు=ఇచేట మార్గశబ్దముతో సమసించి దుష్టమను నర్థముకలదియైనది. (౩) దుర్వహము=ఇచేట అశక్యము అను నర్థముకలదియైనది. (౪) దుర్జనము=ఇచేట దుష్టము అను నర్థముకలది యైనది. (౫) దుర్ఘటము=ఇచేట ధాత్వర్థమును సంఘటన కానిది యను నర్థమునకు మార్చినది. ఇత్యాది.
దురంతము. సం. విణ. 1. అనవధి, అంతములేనిది: చూ, అపారము. 3; వా. 2. చేటు.
దురంతుఁడు. సం. విణ: చూ, ఆదీనవుఁడు.

దురతిక్రమము. సం. విణ. అతిక్రమింపఁగూడనిది. [శుచి. 1.

దురత్యయము. సం. విణ. చేటులేనిది: చూ,

దురద దే. వి. 1. తీఁట: చూ, విదర్చిక; 2.నస, కనరు: చూ, మసము."దురదకంద"

దురదకంద. ద్వ. వి. కనరుగలకంద *: చూ, సూరణము.

దురదగొండి. దే. వి: చూ, శూకశింబి. *.

దురదగోవెల. దే. వి.—పై.—

దురదుర. వై. ద్రి. క్రి. విణ. వేగముగా: చూ, వేగము. 3.

దురదృష్టము. సం. వి. అ. న. దుర్భరభావము, దౌర్భాగ్యము: చూ, అదృష్టము. 1.

దురదృష్టవంతుఁడు. సం. విణ: చూ, పెట్టిపుట్టనివాఁడు.

దురధిగమము. సం. విణ. 1. కష్టముచేతపొందఁదగినది; 2. కష్టముచేతచేయఁదగినది.

దురధ్వము. సం. వి. అ. పుం. చెడ్డత్రోవ: చూ, మార్గము. 1.

దురపిల్లు. అ. క్రి. 1. ఏడ్చు. భార. శల్య. 2, ఆ. 369: చూ, శోకించే; 2. తపించే: చూ, సంతాపించే; 3. కలఁగు. జై. 6, ఆ. 55; చూ, సంక్షోభించే.

దురపుటోరెపు దాసరితండ్రి. ద్వ. వి. నలువ. వేం. ఆం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.

దురభిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము; విణ. 2. గ్రహింపఁగూడనిది

దురము. వై. వి. 1.=త్వర. శీఘ్రము. శశాం. 3, ఆ. 100: చూ, వేగము. 3; 2=ఉదర: చూ, యుద్ధము.

దురవాపము. సం. విణ. క్ష్వేడము, దురాపము, పొందఁగూడనిది.

దురా. దే. వి. ఆజ్ఞ. రూ-దురాయి. శశాం. 3, ఆ. 48:చూ, సెలవు.

దురాకృతము. సం. వి. అ. న. 1. అకృత్యము; క్రి. విణ. 2. అకృత్యముగా.

దురాచారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెడ్డనడవడి: అనాచారము; విణ. 2. చెడ్డనడవడికలది: అనాచారము.

దురాచారుఁడు. సం. విణ. చెడ్డనడవడికలవాఁడు: దురాత్ముఁడు, దుర్మార్గుఁడు.

దురాడము. దే. వి. ఒఱగుదిండు:చూ, లోడు.

దురాత్ముఁడు సం. విణ. న్. చెడ్డమనస్సు కలవాఁడు:చూ, దురాచారుఁడు; వా. 2. చెడుగఁడు: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2.

దురాధర్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెల్లావలు: చూ, సర్షపము; విణ. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: కచాకువు. [వాఁడు.

దురాధర్షుఁడు. సం. విణ. తిరస్కరింపఁదగిన

దురాపము. సం. విణ. పొందఁగూడనిది: చూ క్ష్వేడము. 6.

దురాయి. దే. వి: చూ, రూ-దురా.

దురారోహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,శాల్మలి*.

దురారోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. తొండ: చూ, సరటము; విణ. 2. ఎక్కఁగూడనిది.

దురాలభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత; విణ. 2: చూ, దురాపము. [చూ, శబ్దము.2.

దురాలాపము. సం. వి. అ. పుం. చెడుమాట:

దురాలోకము. సం. విణ. చూడఁగూడనిది: చూ, పిచ్చిమొగము. [వాంఛ.

దురాశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దురాస: చూ,

దురావదము. సం. విణ: చూ, దురాపము.

దురాస. వై. వి.=దురాశ: చూ, వాంఛ.

దురితము. సం. వి. అ. న: చూ, పాపము.

దురీక్షణము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

దురుద్ధానము. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

దురుసు. దే. వి. 1. కాఠిన్యము:చూ, పరుషము;

విశే. 2. కఠినము: చూ, జెడిదము; క్రి. విశే. 3. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3. [రుఁడు.
దురూదరుఁడు. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దురోద
దురోదరము. సం. వి. అ. న. 1. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4.
దురోదరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దురూదరుఁడు. జూదరి: చూ, పందెకాఁడు.
దుర్గ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-దుర్గి=గుర్గి గౌరి. (వనాదిదుర్గము నివాసముగాగలది): చూ, పార్వతి. 1; 2. నల్లపిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 3. నీలి*: చూ, రంజని.
దుర్గంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. గబ్బు: చూ, వాసన; విశే. 2. గబ్బుగలది: చూ, వాసన.
దుర్గతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నరకము: చూ, నరకములు; 2: చూ, బీదతనము.
దుర్గతుఁడు. సం. విశే. చూ, బీదవాఁడు.
దుర్గపాలనము. ఆం: చూ, తంత్రములు.
దుర్గమము. సం. విశే. 1. పోకూడనిది: కఠినము, దుర్గము; 2: చూ, దురాపము.
దుర్గము. సం. వి. అ. న. 1. కోట: చూ, ప్రాకారము; విశే. 2: చూ, దుర్గమము. 1; ఆం. 3: చూ, సప్తాంగములు; 4. అష్టవర్గమునందొకటి: చూ, అష్టవర్గము.
దుర్గసంచరము. సం. వి. అ. న. పోరానిజలప్రవాహాదులయందు పోవుటకుకట్టినకట్టు మొదలగునవి: చూ, సంక్రమము.
దుర్గి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-దుర్గ. 1.
దుర్గుణము. సం. విశే: చూ, వ్యళీకము. 2.
దుర్ఘటము. సం. విశే. ఘటింపనిది.
దుర్జనుడు. సం. విశే. దుర్జాతి, దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
దుర్జయము. ఆం. 1: చూ, దండవ్యూహములు; 2: చూ, మండలవ్యూహములు.
దుర్జయుఁడు. సం. విశే: అజితుఁడు, అపరాజితుఁడు. [దుష్టమము.
దుర్జాతము. సం. వి. అ. పుం: అసమంజసము,
దుర్జాతి. సం. విశే. ఇ: చూ, దుర్జనుఁడు.
దుర్జ్ఞేయము. సం. విశే. ఎఱుఁగఁగూడనిది: అప్రసిద్ధి, గహనము.
దుర్దాంతము. సం. విశే. అణపఁబడనిది.
దుర్దినము. సం. వి. అ. న. 1. మబ్బుక్రమ్మినదినము: చూ, ముసురుపొద్దు; వా. 2. అపజయముకలిగిన రోజు. [స్త్రీ సుఁడు.
దుర్ధురూటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నా
దుర్ధరము. సం. విశే. ధరింపఁగూడనిది.
దుర్ధర్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. నల్లయుప్పి*: చూ, లవణి; విశే. 2. తిరస్కరింపఁదగనిది: చూ, పహేలనము. [వాఁడు.
దుర్ధర్షుఁడు. సం. విశే. తిరస్కరింపఁదగని
దుర్నయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అన్యాయము. [చూ, బుద్ధిపిడుఁడు.
దుర్నామ. సం. వి. న్. స్త్రీ. ఏనుఁగజలగ:
దుర్నామము. సం. వి. అ. న: చూ, మూలసంక. [చూ, పిచ్చిమొగము.
దుర్నిరీక్ష్యము. సం. విశే. చూడఁగూడనిది:
దుర్నివారము. సం. విశే. నివారింపఁగూడనిది.
దుర్బలము. ఆం. (బలములేనిది): చూ, ఆత్మవ్యసనయపరిజ్ఞానము.
దుర్బలస్య బలంరాజా. లో. బలములేనివానికి రాజేబలము. ఉదా.—“రాజులకార్త రక్షణంబుంబోలు ధర్మంబులొండులేవు. “దుర్బలస్య బలంరాజా”: యనవినవే. (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము)
దుర్బలుఁడు. సం. విశే: చూ, బక్కవాఁడు.
దుర్బిణి. వా. వి. దూరవస్తు దర్శనయంత్రము: దూరదర్శిని.
దుర్బోధనము. సం. వి. అ. న: చూ, దుస్సలహా.

దుర్భగుఁడు. సం. విణ. ద్వేషింపఁదగినవాఁడు.

దుర్భర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లవాఁకుడు *: చూ, వాఁకుడు. [దుర్వహము.

దుర్భరము. సం. విణ. భరింపఁగూడనిది: చూ,

దుర్భ్రాత్రుఁడు. సం. విణ: చూ, దౌర్భాగ్యుఁడు.

దుర్భిక్షము. సం. వి. అ. న. క్షామము: చూ, కఱవు.

దుర్భిణి. వా. వి: దూరదర్శిని.

దుర్మతి. సం. విణ. 1. దుర్బుద్ధికలవాఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు, 2; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు. [ఘుఁడు. 2

దుర్మదుఁడు. సం. విణ. కావరుఁడు: చూ, వ్యా

దుర్మరణము. సం. వి. అ. న. (విషభక్షణాదులచేత వచ్చెడు) చెడ్డచావు: చూ, మరణము.

దుర్మల్లిక. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (4 అంకములు, క్రోధము, నాయక, స్నేహితులు, ఒకరితర్వాతనొకరు నాయకులవుదురు): చూ, నాటికలు.

దుర్మార్గతలేకుండుట. అం: చూ, నియమములు.

దుర్మార్గుఁడు. సం. విణ: చూ, దురాచారుఁడు.

దుర్ముఖి. అం: చూ, దుర్మతి. 2.

దుర్ముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 2: చూ, ముఖరుఁడు. [బన్నము. 2.

దుర్యశము. సం. వి. అ. న. చెడుపేరు: చూ,

దుర్యోధనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: 1. గాంధారేయుఁడు: చూ, సుయోధనుఁడు; అం. 2: చూ, దుష్టులు.

దుర్వర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. వెండి: చూ, లోహము. 1; 2. నూఁగుదోస*: చూ, హరివాలుకము (చూ, దోస); విణ. 3. చెడ్డవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

దుర్వహము. సం. విణ. వహింపఁగూడనిది, దుర్భరము: చూ, వెక్కసము. 4.

దుర్విధుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, బీదవాఁడు; 2: చూ, మూర్ఖుఁడు.

దుర్వినీతుడు. సం. విణ. వినయములేనివాఁడు: చూ, సముద్ధతుఁడు. [క్కసము. 3.

దుర్లభము. సం. విణ. అందరానిది: చూ, వె

దుర్లభములు. అం. ప్రియవచనములతోడి దానము, గర్వరహితమైన జ్ఞానము, క్షమాసహితమైన శౌర్యము, త్యాగయుక్తమైన విత్తము.

దుర్హృదుఁడు. సం. వి. ద. పుం. 1. పగవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1; విణ. 2. చెడ్డమనస్సుకలవాఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

దులదుల. దే. వి: చూ, సంభ్రమము. 1.

దులాబి. వా. వి. దూబరతిండి (చూ, దుబారా).

దులి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=ధులి. ఆఁడుతాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4; పుం. 2. సన్న్యాసి: చూ, ముని. 1.

దులుపు. దే. స. క్రి. 1.* ప్రక్కలనంటుకొనియుండు గింజలనురాల్చు; 2: చూ, విదలించు; 3. తప్పులువెంచు.

దువ. వై. స.=ద్విక. రూ-దుగ: చూ, రెట్టి 1.

దువారము. వై. వి. 1. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 2.=ద్వారమ్. గుంబము: చూ, వాకిలి.

దువాళము. అం. (చూ, అశ్వధారలు) వేగమున అంతమేరయు సమముగాపాఱెడి (యశ్వధార) ప్లుతము: రూ-దువాళి, నిబ్బరము, పుటము: చూ, హయము. (చూ, ధారలు)

దువాళి. అం.—-వై.—

దువాళించు. దే. అ. క్రి. 1. దువాళముచేయు; అం. ప్రే. 2. దువాళముచేయించు.

దువ్వ. దే. వి. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దువ్వగావించుజాణ. దే. స. క్రి. గాలి. సాంబ. దే. 13: చూ, వాయువు. [టము. 1.

దువ్వటము. వై. వి.=ద్విపటీ: చూ, రూ-దుప్ప

దువ్వలువ. వై.వి.=రూ-దువ్వల్వ. 1: చూ,దువ్వ టము; 2. కట్టుగోక: చూ, వస్త్రము.
దువ్వల్వ. వై. వి.=—వై.—
దువ్వి. వై.వి. రూ-దువ్వ=ద్వీపి. 1. పులి:చూ, శార్దూలము 1; 2. చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1.
దువ్వు. వై. వి.=—వై 1 2 —; దే. స.క్రి. 3. దువ్వెనతో తల చిక్కుడీయు; 4. అల్లనత డవు: చూ, నిమురు; వా. 5. ఇచ్చేకమాడు.
దువ్వెన. దే. వి. 1. పన్నె: చూ, ప్రసాధని; 2. చిక్కంటు: చూ, ప్రసాధని.
దుశ్చ్యవనుఁడు. సం వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు. [కల్లతనము.
దుశ్చేష్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెడుపని: కఱత,
దుశ్శకునము. సం. వి. అ. న. అవశకునము, తోఁ కచుక్క: చూ, నక్షత్రము. 1. [దుము.)
దుశ్శకునములు. అం. (పంచాంగమున●దుచూ
దుశ్శాసనుఁడు. అం=దుస్ససేనుఁడు: చూ, దుష్టులు. [ధుఁడు. 2.
దుశ్శీలుఁడు. సం. విశ. ఒఱటు: చూ, వ్యా
దుష్కరపాస. పా. సంయుక్తాక్షరముల నేకము లున్నది. "అస్త్రంబులతో నతని శి । రస్త్రాణంబు దుల్చి."
దుష్కరము. సం. విశ. చేయఁగూడనిది.
దుష్కృతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాపము; విశ. 2. దుష్టముగా చేయఁబడినది.
దుష్టచతుష్టయము అం: చూ, దుష్టులు.
దుష్టచేష్ట. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.
దుష్టము. సం విశ. చెడ్డది: (తె. ప).—అఱవ, కీడు, చెడ్డ, గొట్టు, చెరుగొండి, దుడుకు.
దుష్టావేశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కందరి-కందారి, కందము, కృతగంధ, తీక్ష్ణకంటక.*.
దుష్టుఁడు. సం. విశ.=తుంట: చూ, దుర్జనుఁడు.
దుష్టులు. అం. దుర్యోధన, దుశ్శాసన, కర్ణ, శకునులు (4)
దుష్పత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. నల్లకచోర ము*: చూ, పద్గ్రంథ; 2: చూ, ఒలుక క్కుడు*. [చూ, హింగుళి.
దుష్ప్రధర్షణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ములక*:
దుష్ప్రధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మైలపోయతోండ: చూ, సరటము.
దుష్ప్రాపము. సం. విశ: చూ, దురాపము.
దుష్షమము. సం. అవ్య; చూ, నిషమము.
దుస్. సం. ఉప. ఇది 'దుర్' యొక్క రూప ము నే పొందును.
దుసికిలు. దే. అ. క్రి. రూ-దుసికిల్లు 1.జారు: చూ, నల్లు. 2; 2. తప్పించుకొను; వా. 3: అసిఁబోవు, కూరు, తప్పిపోవు, దుస్సిపోవు-దూసిపోవు. ("తప్పిపోవు" అను పదముకడ ద్వ. అ. క్రి. అని చేదువుకొన వలెను.)
దుసికిల్లు. దే. అ. క్రి.—వై.—
దుస్తరము. సం. విశ. తరింపఁగూడనిది.
దుస్తు. దే. వి. 1. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము.
దుస్త్యజము. సం. విశ. విడువఁగూడనిది.
దుస్పర్శ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు*.
దుస్పర్శము. సం. వి. అ. పుం 1. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత; విశ. 2. తీక్ష్ణమైన స్పర్శముకలది.
దుస్సమము. సం. వి. అ. పుం:చూ, దుర్జాతము.
దుస్సర. దే. వి.రూ-దుస్సిర*:చూ, పత్సావని.
దుస్సలహా. వా. మి. వి. చెడ్డఆలోచన. దుర్బోధనము: చూ, బోధనము (చూ, యోచన.)
దుస్ససేనుఁడు. వై. వి:=చూ, దుశ్శాసనుఁడు (దుర్యోధనుని తమ్ముఁడు)
దుస్సహము. సం. విశ. సహింపఁగూడనిది: చూ, వెక్కసము. 4. [వెక్కసి. 1.
దుస్సహుఁడు. సం. విశ. ఆక్షేపకుఁడు: చూ,

దుస్సిర. దే. వి: చూ, రూ-దుస్సర*.
దుస్సిపోవు. వా. అ. క్రి. రూ-దూసిపోవు, కూరు: చూ, దుసికిలు. 3.
దుహిత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. రూ-దుహి-దుహిత. కూఁతురు: చూ, పుత్త్రిక.
దుహ్యము. సం. విణ. దోహనముచేయఁదగినది (దోహనము=పాలుపితుకుట.)

దూ

దూ. వా.వి: చూ, రూ-దు. 2.("దూదూ"అని కుక్కను పిలిచితిని.)
దూఁకరి. వై. వి.=దుఃఖమ్: చూ, శోకము.
దూఁకు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దుముకు.
దూఁకుడు. దే. విణ: చూ, ఎగుడుదిగుడు.
దూఁకొను. దే. స. క్రి. (దూఁటు + కొను) 1.ఆస్వాదించే: చూ, భుజించే; 2. పొందు: చూ, ప్రాపించే.
దూఁట. దే. వి. అరఁటియూఁచే:చూ, ఊచే.2.
దూఁటు. దే. స. క్రి: చూ, పొడుచే.
దూఁటుకొను. దే. అ. క్రి. ఎగురు. భార. ఆర. 4, ఆ. 386: చూ, లంఘించే.
దూఁబఱఁదిండి. దే. వి. 1. అతివ్యయము; విణ. 2. (దూయు + పఱ + తిండి) మిగులఁబెట్టక యెంతయున్నను అంతయు వెచ్చించి తిను వాఁడు: చూ, బోగుబడి.
దూఁబిడి. దే. వి. (దూయు + పిడి) నూలుతోఁ డువపుడు చీడుతగిలించేటకు నిలిపెడు పీఠ మమర్చెడు కొయ్య.
దూగర. దే. వి. రూ-దూగఱ-దూవర (దూపము + కఱ) 1. కఱదూపము: చూ, పొగ; 2. ధాన్యాదిపరాగము: చూ, నూక; 3. చిట్టు లవుడు కలిసిన భాగము.
దూగఱ. దే. వి.—పై.—
దూడ. దే. వి. వత్సము. (ఆవుదూడ, ఎనుపదూడ): చూ, ధేనువు.
దూడపాల. దే. వి. గూడపాల *: చూ, శారిబ.
దూత. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రాయబారి; 2: చూ, దూతుఁడు.
దూతవికల్పము. అం. దండనీతిశాస్త్రములోని వశీకరణములు 20 లోనొకటి: చూ, దండనీతిశాస్త్రము: (చూ, కామందకము. చూ, వశీకరణములు)
దూతి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ.=జోజి. 1. కుంటెనకత్తె: చూ, శంభళి; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.
దూతిక సం. వి. అ. స్త్రీ. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.
దూతీచతుష్టయము. అం. కామశాస్త్రములోని వి.—సారిక, చతురిక, సహసంచారిక, దూతిక. (దీనికి మతాంతరములు మూఁడు.—మొదటిదానిలో ఆఱు.—ప్రాతివేశిని, శిల్పిని, గారువు, లింగిని, సఖి, తనుపరిజాత; రెండవదానిలో ఎనిమిది.—పరిహిత, ఉద్విహిత, పత్రిహారి, భావన, పత్రికా, మూక, స్వయం, భావదూతిక;మూఁడవదానిలో పదియాఱు.—బానిస, కన్య, చెలికత్తె, విధవ, చాకలది, గంధమమ్మునది, పువ్వులమ్మునది, మాఱుఁదల్లి, ఇంటిపెత్తనకత్తె, నీళ్లమ్ముకొనునది, చిత్తరువులను వ్రాయునది, భార్య, రతిప్రవేశముకలది, కథలుచెప్పునది, చిలుక, గోర్వంక.)
దూతీభేదములు. అం —పై.—
దూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఎడకాఁడు, కుంటెనకాఁడు, కుంటెనీఁడు, తారుచేవాఁడు-తార్చువాఁడు, పెంటిఁగూర్చువాఁడు, బడవా. (సం. ప.).—దూతి:(చూ, బడవా)
దూత్యము. సం. వి. అ. న. రూ-దౌత్యము. 1.దూతభావము; 2. దూతకర్మము; 3. దూతస్వభావము.

దూది. వై. వి.=తూల. విత్తుతీసినపత్తి: చూ, పత్తి.

దూదిమేట్ట. వా. వి. ఏకు: చూ, పెంజిక.

దూదిదబ్బ. దే. వి. తోలుదళముగానుండెడు దబ్బ*: చూ, శర్కరాంకము.

దూదినిమ్మ. దే. వి: చూ, మాతులుంగము. *.

దూదిపోగు. వా. వి: ఇంపగుతూలము, గిన్మ్మపోసను. [టాకేము.

దూదిమాట. వా. వి: కంటలము-కంట్లము-కం

దూదేకులవాఁడు. వా. వి: చూ, పెంజారి.

దూనము. సం. విశే: చూ, సంతాపితము

దూప. వై. వి.=తాప. దప్పి (దేశ్యమని శ.ర): చూ, పిపాస.

దూపటిలు. దే. అ. క్రి: (రూ-దూపటిల్లు-దూపించు-దూపిలు-దూపిల్లు) 1. దప్పికొను: చూ, నీరుపట్టు; 2: చూ, సంతాపించు.

దూపటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దూపము. వై. వి.=ధూపః. వాసనగలపొగ: చూ, పొగ.

దూపార్తి. వై. వి. (దూపము + ఆర్తి) దూపముచేసెడు పొదను పెట్టినతట్ట: చూ, సంచి.

దూపించు. దే. అ. క్రి: చూ, దూపటిలు.

దూపిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దూపిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దూపె. దే. వి. 1. అఁడుగుతి: చూ, భగము. 12; 2. అవలక్షణము.

దూబ. దే. వి. 1: చూ, పోవిదల్లుఁడు; విశే. 2. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు; 3: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు; వై. వి. 4. ఒకరకము ఖాతము; 5. ఒకరకముగాదె: చూ, పంటపాల.

దూబూచి. ద్వ. వి. (దూయు + బూచి) రూ-దోబూచి. బాలక్రీడావిశేషముపందగు నను క్రరణము. పా. 1, అ. 49: చూ,హుూహూ; ఖ. 2: చూ, బాలక్రీడ.

దూముడి. దే. వి: చూ, రూ-దుసుముడి.

దూయు. అ. క్రి. 1: చూ, రూ-దుయ్యు. 1; 2: చూ, రూ-దుయ్యు. 2; 3. ప్రక్షేపించు: చూ, సోఁకు. 4; స. క్రి. 4: చూ, రూ-దుయ్యు. 3; 5: చూ, రూ-దుయ్యు. 4.

దూయుతీఁగ. ద్వ. వి: చూ, మస్సర *.

దూయుముడి. దే. వి: చూ, రూ-దుయుముడి.

దూరగిరిన్యాయము. పా. దూరముగానున్న పర్వతములు నునుపుగాఁగాన్పించును. దగ్గఱకుఁబోవఁగ ట్టులు మెట్టులు ముండ్లుగానుండును అని రీతి. "దూరపుకొండలు నునుపు."

దూరదర్శి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, హరివాహనుఁడు; విశే. 3: చూ, దీర్ఘదర్శి. 3.

దూరదర్శిని. పా. (టెలెస్కోప్) దుర్భిణి.

దూరనికటస్థలక్ష్యభేదనలక్షణములు. అం. ప్రమేయములు. [పై —

దూరపాతిశరాభ్యాస విస్తరకీర్తనము. అం.—

దూరపుచేట్టము. వా. మి. వి: చూ, బంధువు.

దూరము. సం. విశే. దవ్వు: చూ, విప్రకృష్టము.

దూరాన్వయము. అం. సంధిదోషములు 15 లో నొకటి.(వీఁడు నా మేనబావ యల్లుఁడనుటకు వీఁడు నాశిల్లితోడఁబుట్టినవానికొడుకుకూతు మగఁడని చెప్పుట. ఈతఁడుదూరపుబంధువని తోఁపఁజేయుటకై యిట్లుచెప్పుట గుణమే యగును. అట్టియుద్దేశము లేకుండినదోషము): చూ, సంధిదోషములు.

దూరు. దే. వి. రూ-దూఱు: చూ, నింద. 1.

దూరుబారు. దే. వి. ఒకానొక పావురము:చూ, పావురము.

దూర్చు. దే. స. క్రి. 1. చెక్కు: చూ, వారు. 1; వా. ప్రే. 2: చూ, రూ-తూఱుచు.

దూర్వ. సం. వి. అ. స్త్రీ. గఱిక *: చూ, తృణము. 1.

దూర్వామూలన్యాయము. పా. గఱికవేరు భూమిలోనుండియుండి చినుకుపడఁగానే చిగుర్చును గానియెన్నటికిని చావదనురీతి.

దూఱు. దే. వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1; స. క్రి. 2: చూ, నిందించు; 3. ప్రవేశించు: చూ, సోఁకు. 4.

దూఱుదుంకెన. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

దూఱువడు. ద్వ. అ. క్రి. నిందింపఁబడు: చూ, వీటిబోవు.

దూల. దే. వి. 1. చూ, విదర్చిక; వా. 2. సంభోగేచ్ఛ: చూ, వాంఛ. 1. [శూకశింబి.

దూలకొండి. దే. వి. రూ-దూలగొండి*: చూ,

దూలగొండి. దే. వి.—పై.—

దూలగోవెల. దే. వి.—పై.—

దూలపోతు. దే.వి. ఎల్లప్పుడును దూలగలవాఁడు.

దూలము. వై. వి.=తులా-స్థూల ఇంటికురుఁజోల కాదరువుగానమర్చెడు మ్రాను: చూ, మదనచేతులు.

దూలి. వై. వి.=ధూళి. రూ-దూళి. ఆంధ్ర. పదా. చర. 51: చూ, రేణువు. 1.

దూవర. దే. వి: చూ, రూ-దూగర.

దూవలువ. దే. వి. (రూ-దూవల్వ-దువ్వలువ-దువ్వల్వ-దువ్వటము) నిచోళము: చూ, వస్త్రము.

దూవల్వ. దే. వి.—పై.— [నింద. 1.

దూషణము. సం. వి. అ. న. దూషించుట: చూ,

దూషణుఁడు. సం. వి అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దూషించు. సం. స. క్రి: చూ, నిందించు.

దూషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: 1. (రూ-దూషి-దూష్షిక-దూషము) కంటిపుసి: చూ, పుసి; 2: చూ, వాగలు; 3: చూ, సాలెపురుగు.

దూష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-చూష. వరత్ర: చూ, నూత్రము. 1.

దూష్యము. సం. వి. అ. న. 1. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1; 2. బట్ట: చూ, వస్త్రము; విశే. 3. దూషింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2.

దూసర. దే. వి: చూ, రూ-దుస్సర *.

దూసరి. దే. వి. 1. అపవాదము: చూ, నింద. 1; 2. దూసరిగడ్డి *: చూ, తృణము. 1.

దూసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

దూసిపోవు. హా. అ. క్రి: చూ, రూ-దుస్సిపోవు.

దూళి. వై. వి.=ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

దృ

దృంభువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, సర్వము. జై. 1, ఆ. 10.

దృక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ. రూ-దృశ. 1: చూ, లోచనము; 2: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, బుద్ధి; విశే. 4. చూచువాఁడు.

దృగాయుధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. [యోజితము.

దృగ్ధము. సం. విశే. కూర్పఁబడినది: చూ, సం

దృగ్బలము. అం: చూ, షడ్బలములు.

దృఢదేశము. అం: చూ, దండవ్యూహములు.

దృఢనాభము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దృఢము. సం. క్రి. విశే. అ. న. 1. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 2; విశే. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 3.=దిటము. దిటవుగలది: చూ, స్థైర్యము; 4.=రుటము. గట్టిది: చూ, బెడిదము; 5. బలిసినది: చూ, స్థూలము. 2.

దృఢసంధి. సం. వి. ఇ. పుం. (దృఢమైన కీలుగల హస్తావయవము): చూ, సంహతము.

దృతము. సం. విశే. ఆదరింపఁబడినది: చూ, ప్రీతము.

దృతి. సం. వి. ఇ. పుం.=తిత్తి. కొలిమితిత్తి, తోలుతిత్తి (అనియు): చూ, భస్త్రి.

దృతాఖ్యము. అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధనములు.

దృప్తుఁడు. సం. విణ: చూ, పొగరుఁబోతు.

దృబ్ధము. సం. విణ. గ్రువ్వఁబడినది: చూ, న్యూతము.

దృశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-దృక్కు.

దృశత్తు. సం. వి. చ్. స్త్రీ: చూ, రూ-దృషత్తు

దృశ్యము. సం. విణ. 1. చూడఁదగినది: చూ, వీక్ష్యము. 1; అం. 2. కావ్యము.—దృశ్యము, శ్రవ్యము అని ద్వివిధము. అందు దృశ్యము (చూడఁదగినది) నాటకము (మురారి-శాకుంతలము లోనగునవి) (దీనికే రూపకమని నామాంతరము): (చూ, అనూచ్యము) చూ, కావ్యము. 4: (చూ, నాటకము. 1.)

దృషత్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ. రూ-దృశత్తు 1. శిల: చూ, రాయి; 2. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి.

దృషత్పుత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పాత్రము: చూ, రాయి. [పార్వతి. 1.

దృషద్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ,

దృష్టము. సం. వి. అ. న. రాజునకు తనబలము వలనను, పగవారివలనను పుట్టినబలము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 2: చూ, వీక్షితము; అం. 3: చూ, దృష్టులు; 4. కావ్యలక్షణంబున.—ధనయశఃప్రభృతులు: చూ, అదృష్టము.

దృష్టరజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రజస్వల.

దృష్టాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ఉదాహరణము; 2. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; 3: చూ, మరణము; అం. 4. ఒకయర్థాలంకారము. (వాక్యసాధర్మ్యము. ఉపమానోపమేయముల సాధారణ ధర్మములను బింబప్రతిబింబములవలె భిన్నవాక్యములతోఁ జూపుట): చూ, అలంకారము. 3. [రించు.

దృష్టాంతీకరించు. సం. స. క్రి: చూ, ఉదాహ

దృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, వీక్షణము; 2. కన్ను: చూ, లోచనము (తద్వి.—దోషము చేతి కూరిరమైనచూపునకు.—అదృష్టి.); 3: చూ, బుద్ధి; అం. 4: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు. (చూ, అంగము. 9.)

దృష్టించు. సం. స. క్రి: చూ, వీక్షించు.

దృష్టిక్రియలు. అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, ఉల్లోకితము, అవలోకితము, అనువృత్తము, విలోకితము, పార్శ్వగతము, యాతము, నిమీలితము, అర్ధనిమీలితము, ఉన్మీలితము, అధస్థలము, కంపితము, అంతర్మీలితము, ఊర్ధ్వతలము, వ్యావృత్తము. (18): చూ, దృష్టిభేదములు: (మనమ ఇంతకు సంబంధించినవి: చూ, రసదృష్టులు 8, దృష్టులు 8, సంచారిభావములఁబుట్టిన దృష్టులు. 20.)

దృష్టిరోధము. సం. వి. అ. న: చూ, కనుఁబాటు.

దృష్టిభేదములు. అం. సమము, ఆలోకితము, సాచి, ప్రలోకితము, నిమీలితము, ఉల్లోకితము, అనువృత్తము, అవలోకితము (అని కొందఱు) (8): చూ, దృష్టిక్రియలు.

దృష్టిలక్షణాన్వీక్షణము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

దృష్టులు. అం. స్నిగ్ధము, హృష్టము, దీనము, క్రుద్ధము, దృప్తము, సభయము, జుగుప్స, విస్మితము (8)

దె

దెంచేవము. దే. వి: చూ, రూ-దంచేవ.

దెందము. దే. వి: చూ, రూ-డెందము.

దత్తి. వా. వి: చూ, భూతము.

దెప్పము. దే. వి. లెప్పము: చూ, లక్ష్యము. 1.

దెప్పర. దే. వి. రూ-డెప్పర. 1. అశుభము: చూ, హాని. 2; 2. అశక్యము: చూ, లావు. 7.

దెప్పరము. దే. వి. రూ-డెప్పరము. 1 అశుభము: చూ, హాని. 2; 2: చూ, విపత్తు; విణ. 3. అశక్యము: చూ, లావు. 7;

4. దుస్సహము: చూ, వెక్కసము. 4; వా. 5. దుర్లభము: చూ, రూ-డెప్పరము. 6.

డెప్పరములు. దే. వి. బ. దుస్సహవచనములు. భాగ. సభా. 2, ఆ. 255.

డెప్పరిలు. దే. అ. క్రి: రూ-డెప్పరిల్లు: చూ, బాధపడు.

డెప్పరిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

డెప్పరికము. దే. వి. (డెప్పరము + ఇకము) దుస్సహత్వము: చూ, హెచ్చు. 1.

డెప్పిపొడుచు. వా. స. క్రి: ఒత్తిపొడుచు, డెప్పు-డెప్పు.

డెప్పు. దే. వి. 1. ఎత్తిపొడుపు: చూ, సోత్ప్రాసము; స. క్రి. 2: చూ, రూ-డెప్పు.

డెప్పుదు. దే. వి: చూ, డెప్పు. 1. (బ. డెప్పులు)

డెబ్బ. దే. వి. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 1.

డెబ్బసరులు. అం: చూ, ధాన్యము.

డెబ్బాటు. దే. వి. (డెబ్బ + ఆటు) బలిష్ఠమైన వాన: చూ, వాన. 2.

డెబ్బున. దే. దృ. క్రి. విశే: చూ, వేగము. 3.

డెస. వై. వి. 1.=దిశా. దిక్కు. భార. ద్రో. 2, ఆ. 57: చూ, హరిత్తు. 1; 2. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 3.=దశా. అవస్థ: చూ, పాటు. 7; 4.=దశా. దురవస్థ: చూ, పీనుఁగుపెంట; 5: చూ, రక్షణము; 6. అండ: చూ, ప్రాపు. 2.

డే

డేండ్రి. దే. వి: చూ, జేండ్రి.

డేండ్రివాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-జేండ్రివాఁడు.

డేకి. వై. వి.=శ్రీకృష్ణునితల్లి, దేవకి: చూ, మాత. 1.

డేకిస. వా. వి: చూ, రూ-డేగిస.

డేకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-డేకు.

డేనము. వై. వి.=ధ్యాన. తలంపు: చూ, స్మృతి. 1.

డేబె. దే. విశే: చూ, ప్రాయిడి.

దేయము. సం. విశే. ఇయ్యఁదగినది: చూ, హీనము. 3.

దేరిజె. దే. వి. రూ-దేరీజ: చూ, సదనము. 1.

దేరీజె. దే. వి.—పై.—

దేవఋణము. అం: చూ, ఋణత్రయము.

దేవకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవనము. 1: చూ, పాచిక; 2. గెలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

దేవకీనందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

దేవకులోద్భవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కాచిమము. *

దేవకుసుమము. సం. వి. అ. న: చూ, లవంగము.

దేవకృతి. అం: చూ, గౌడకృతి.

దేవఖాతకము. సం. వి. అ. న: చూ, పరిఖ.

దేవగంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకాశగంగ: చూ, నది.

దేవగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఆరామశీతలము, కుక్కుటమర్దకము, గంధాఢ్య. (తె. ప).—గొడసాల.*

దేవగడ్డలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దబోడతరము *: చూ, ముండిని.

దేవగణవిశేషము. అం: చూ, దేవతాభేదము.

దేవగణాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

దేవచ్ఛందము. సం. వి. అ. పుం. నూఱుపేటలహారము: చూ, భూషణము. 2.

దేవజగ్ధకము. సం. వి. అ. పుం. కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1.

దేవజగ్ధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

దేవత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దేవుఁడు: చూ, వేలుపు.

దేవతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, వేల్పుఁజెట్టు; 2: చూ, రచ్చ *.

దేవతరువులు. అం: చూ, దేవవృక్షములు.

దేవతాడి. వై. వి.=దేవతాళము. డావరడంగి *: చూ, విషనాశని.

దేవతాపంణాబ్రాహ్మణులు. అం. కృష్ణయజుర్వేదులు. శ్రీకృష్ణాది విష్ణ్వాలయ శోధకులు నైయున్నారు: చూ, ఉత్కళులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

దేవతాభేదము. అం. (దేవతలవలనఁబుట్టినవారు) విద్యాధరుఁడు, అప్సరసలు (ఊర్వశీప్రభృతులు), యక్షులు (కుబేరాదులు), రక్షస్సులు (విభీషణాదులు), గంధర్వులు (హాహాహూహూప్రభృతులు), కిన్నరులు (గుఱ్ఱపుమోముగలవారు), పిశాచములు (మాంసాశనులు, కుబేరానుచరులు), గుహ్యకులు (మాణిభద్రుఁడు మొదలైన నిధిపాలకులు), సిద్ధులు (విశ్వావసుప్రభృతులు), భూతములు (ఇష్టమునొందెడి బాలగ్రహాదులు); తద్విశేషములు - కింపురుషుఁడు-కింపూరుషుఁడు, ద్రుమిణుఁడు,ద్రుముఁడు, క్షేత్రపాలుఁడు, క్రతువు, కుష్మాండుఁడు,కువేరుఁడు, కాలకికాలుఁడు, ఖేచరుఁడు; (తె. ప.)—జెక్కిమోరవేలుపు. (మిగత విశేషాదులకు: చూ, వేలుపు.) [దేవతాడి *.

దేవతాళము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, రూ-

దేవదత్తము. సం.వి. అ.పుం. 1. ఒకఉపవాయువు (జృంభప్రవర్తమానవాయువు) : చూ, వాయువు; 2. అర్జునుని శంఖము: చూ, సంకు. 1.

దేవదారి. వై. వి.=దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు. (చర్మరోగములలో దీని తైలమును వాడెదరు.) [వై.—

దేవదారువు. సం. వి. ఉ. పుం.=దేవదారి.—

దేవదాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లత. 1.

దేవద్ర్యఙ్క్. సం. విణ. (చ్. ఈ. చ్.) 1. దేవతలనుగూర్చిపోవువాఁడు; 2. దేవపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

దేవనము. సం. వి. అ. న. 1. క్రీడ: చూ, విలాసము. 1; 2. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. గెలువనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 4. వ్యవహారము: చూ, సత్యము. 1; పుం. 5. పాచిక: చూ, వ్యవహారము. 4.

దేవనాయకుఁడు. అం: చూ, నాయకత్రయము.

దేవనాళము. సం. వి. అ. పుం. అడవి కిక్కస కసవు*: చూ, తృణము. 1.

దేవబ్రాహ్మణులు. పా. ఉంఛవృత్తిచే పాత్రికమగు మితాహారముభుజింపుచు సంతుష్టికలిగి ఇంద్రియనిగ్రహులై వేదశాస్త్రములయందలి యథార్థార్థజ్ఞానము గలవారై తత్త్వజిజ్ఞాస గలవారగువారే దేవబ్రాహ్మణులు. (పదిదశవిధబ్రాహ్మణులలోనివారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేవభాగాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

దేవభూయము. సం. వి. అ. న. దేవత్వము: చూ, సాయుజ్యము.

దేవమణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కౌస్తుభము: చూ, రత్నము. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3. గుఱ్ఱము మెడసుడి: చూ, సుడి. 1; అం. 4: చూ, శుభావర్తములు.

దేవమాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ: చూ, మాత. 1

దేవమాతృకము. సం. వి. అ. పుం. వానచేపండెడుదేశము: చూ, దేశము.

దేవమాసము. సం. వి. అ. పుం. గర్భాష్టమమాసము: చూ, మాసము. 1.

దేవయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, హోమము; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

దేవయోనివిశేషము. అం: చూ, దేవతాభేదము.

దేవర. వై. వి.=దేవః. 1. ఏకిమీఁడు: చూ, ప్రభువు. 2; 2: చూ, వేలుపు.

దేవరింపు. దే. వి. బతిమాలడము. అం. భా. ప్ర. 116: చూ, వాచోరపము.

దేవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దేవృఁడు, మగనితోఁబుట్టువు: చూ, సహోదరుఁడు.

దేవరుఖ బ్రాహ్మణులు. పా. అథర్వణవేదములో శౌనకశాఖకుఁజెందినవారు రత్నగిరిజిల్లాలోను, ఉత్తరకొంకణ దేశములోను, బరోడాలోను కానంబడుదురు. వీరుకృష్ణయజుర్వేదములలో నొకశాఖవారు. హిరణ్యకేశాయనసూత్రము: చూ, బ్రాహ్మణులు.

దేవలుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, అర్చకుఁడు. 1-2-3.

దేవలోకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.

దేవవల్లభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పొన్న.*

దేవవృక్షములు. అం. (దేవతరువులు) మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము.

దేవసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వాలు.

దేవసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

దేవసాయుజ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, దేవభూయము.

దేవస్సర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

దేవళము. వై. వి.=దేవాలయ: చూ, సదనము.1.

దేవళ్లు. వై. వి. బ.=దేవాః. దేవతలు: చూ, వేలుపు.

దేవాంగి. దే. వి: చూ, జేండ్రి-దేండ్రి. (దేవాంగులు సంస్కృతమని శ. ర.)

దేవాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

దేవాగ్న్యంశము. అం.—పై.—

దేవాజీవి. సం. వి. న్. పుం: చూ, దేవలుఁడు.

దేవాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

దేవాదివర్ధని. అం: చూ, టక్కజవిభాషలు. (చూ, భాష. 1.)

దేవానాంప్రియము. సం. వి. అ. పుం. 1. మేఁక: చూ, మేషము. 1; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1. [డు. రాఘ. 1, ఆ. 5.

దేవానాంప్రియుఁడు. సం. విణ: చూ, మూర్ఖుఁ

దేవాలయము. సం. వి. అ. న.=:చూ, దేవళము.

దేవావాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రచ్చ*.

దేవి. సం.వి. ఈ.(స్త్రీ). (క్రీడించునది) 1. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1; 2.=దేవేరి. రాణి: చూ, రాజ్ఞి; 3. చోగ*: చూ, సరి్న; 4. పిక్క*: చూ, స్పృక్కు.

దేవిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, దారికము.

దేవిడీ. వా. వి. కోటవాకిలి. [ను ఉత్తరువు.

దేవిడీమన్నా. వా. వి. కోటవాకిలికి రాకూడదను

దేవీకోట. అం. శోణితపురము: చూ, దేశము.

దేవీమతము. అం: చూ, తంత్రములు.

దేవు. దే. స. క్రి 1. నీళ్లలోనగువానియందుండి తడవియెత్తు; 2: చూ, వెతకు. అచ్చ. సుం, కాం. 8.

దేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1=దేవర: చూ, వేలుపు; వా. 2. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు. భట్టారకుఁడు: చూ, రాజు. 1.

దేవునిదర్శనము. అం: చూ, శకునరహితములు.

దేవురించే. దే.అ. క్రి: చూ, వాచోయు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 103.

దేవురింపు. దే. వి: చూ, రూ-దేవరింపు.

దేవురు. దే. వి.—పై.—

దేవురుగొట్టు. దే. విణ: చూ, దేబె.

దేవులాడు. దే. స. క్రి (దేవులు+ఆడు) 1: చూ, వెదకులాడు; వా. 2. విచారించే.

దేవృఁడు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, రూ-దేవరుఁడు.

దేవెరి. వై.వి.=దేవి.రూ-దేవేరి. 1.రాణి: చూ, రాజ్ఞి; వా. 2. దొరసాని: చూ, రాజ్ఞి.

దేవేరి. వై. వి.=1.—పై.—; 2.—పై.— పాండు, 1, ఆ. 239.

దేశకాలవిభజనము. అం: చూ, అంగపంచకము. (చూ, అంగము. 9) [డు.

దేశకుఁడు. సం. విణ: చూ, అవ్యవసాయవంతుఁ

దేశజధర్మములు. అం: చూ, ధర్మములు.

దేశభాషావిజ్ఞానము. అం: చూ, ఉపవిద్యలు.

దేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనేకపట్టణములుగల గొప్పభూభాగము: ఉపవర్తనము, జ, జనపదము, జనాంతము, జానపదము, డ, ఞ, ప్రదేశము, మండలము, రాష్ట్రము, విషయము. (తె. ప.)—ఆశీయము-ఆశౌము, ఆ ఉప, ఊరు, ఏఱుక, కలంక, నాడిక, నాడు, నాణెము, మాగాణి-మాగాని, పిలాతి, సీమ: చూ, దేశములు; (ఇంగలివానికి చూ, సీమ. 1); అం. 2: చూ, సంగీత విగ్రహము లు; 3: చూ, రాగాంగములు. (చూ, అంగము. 9)

దేశములు. అం. ప్రధానమైన దేశములు. ౫౬:- ౧ అంగము; ౨ వంగము, పుండ్రము; ౩ కళింగము-కలింగము; ౪ కర్ణాటము; ౫ కేరళము-కేరలము; ౬ కామరూపము; ౭ గౌడము-గడము, పుండ్రము, వరేంద్రి; ౮ వనవాసము; ౯ కుంతలము; ౧౦ కోంకణము-కోంకణకము; ౧౧ మగధము, కీకటము; ౧౨ సురాష్ట్రజము; ౧౩ మాళవము-మాలవము; ౧౪ లాటము; ౧౫ భోటము; ౧౬ వరాటము; ౧౭ శబరము; ౧౮ కుకురము; ౧౯ కురువు, కురుక్షేత్రము, సమిష్టువు, ధర్మక్షేత్రము, వినశనము; ౨౦ అవంతియము-అవంతి, ఉజ్జయని, విశాల. (తె. ప).—ఉజ్జేని; ౨౧ పాండ్యము; ౨౨ మద్రము; ౨౩ సింహళము; ౨౪ ఘూర్జరము, (తె. ప).—గుజేరాతి-గుజేరీ-గుజేరు- గుజ్జరాతి-గుజ్జరి; ౨౫ పారశీకము; ౨౬ మిథిలము; ౨౭ పాంచాలము; ౨౮ శూరసేని; ౨౯ గాంధారము; ౩౦ బాహ్లీకము-బాహ్లీకము; ౩౧ హైహయము; ౩౨ తాళవము; ౩౩ సాల్వము- శాల్వము, కారకుక్షీయము; ౩౪ పుండ్రకము; ౩౫ ప్రాగ్జ్యోతిషము; ౩౬ మత్స్యము; ౩౭ చేది-చైద్యము-చేదయము, డాహాలము; ౩౮ బబ్బరము; ౩౯ నేపాళము; ౪౦ గౌళము; ౪౧ కాశ్మీరము-కశ్మీరము, కీరము, శాస్త్రశిల్పనము; ౪౨ కన్యాకుబ్జము-కన్యాకుబ్జ-కాన్యాకుబ్జము, కుశస్థలము, కౌశము, గాధిపురము; ౪౩ విదర్భ-వైదర్భము; ౪౪ ఖురసానము; ౪౫ మహారాష్ట్రము; ౪౬ కోసలము; ౪౭ కేకయము; ౪౮ అహిచ్ఛత్రము; ౪౯ త్రిలింగము, త్రిలింగక్షేత్రము, ఆంధ్రము-ఆంధ్రము, ఆంధ్రమండలము-ఆంధ్రమండలము (తె. ప).—తెనుగు-తెలుగు; ౫౦ పరియాత్రము; ౫౧ కరహాటకము; ౫౨ కాంభోజము- కంభోజము-కంబోజము; ౫౩ భోజము; ౫౪ చోళము-చోలము-చోడము; ౫౫ హూణము; ౫౬ కాశి, అవిముక్తము, ఆనందకాననము, కాశము, కాశిక, జిత్వరి, తపస్థలి, తీర్థరాజి, వారణాసి. (తె. ప.)—బనారసు ఇత్యాది: (చూ,సీమ.1); మఱికొన్ని ముఖ్యదేశములు. ౧. అంగలభూము-అంగలభూమి; ౨. అంబష్ఠము; ౩. అధిష్ఠానము; ౪. అరేబియా-హరబ్బి; ౫. అలక-అళక; ౬. ఆంధతి; ౭. ఆకరి; ౮. ఆభీరము; ౯. ఆరట్టము; ౧౦. ఆర్యావర్తము, కర్మభూమి, పుణ్యభూమి; ౧౧. ఆశ్రియము; ౧౨. ఉత్కలము, ఒరిస్సా, ఓఢ్రదేశము, ఓఢ్రము. (తె. ప.)—ఒడ్డాది; ౧౩. ఉదీచ్యము; ౧౪. ఉపవర్తనము; ౧౫. ఉరుమంజి- హురుముంజి-హురుమంజీ-హుర్మ్యంజీ; ౧౬. కచ్ఛ; ౧౭. కరూశము-కారూశము; ౧౮. కాంపిలము-కాంపిల్యము; ౧౯. కామరూపము; ౨౦. కీకటము-కీకటూము; ౨౧. కుండినము; ౨౨. కుకురము; ౨౩. కుణాలము; ౨౪. కుముద్వంతము-కుముదావాసము-కుముద్వాన్; ౨౫. కురాసాని; ౨౬. కొట్టూరు; ౨౭. కోదండము; ౨౮. కోమలము; ౨౯. కోలాంశము; ౩౦. కొంగము; ౩౧. కౌశాంబి, వత్స

పత్తనము; ౩౨. ఖశము, ఖశయస్త్రోస్కము; ౩౩. గర్తము; ౩౪. గోండము; ౩౫. ఘూట్టాణము; ౩౬. చీనము; ౩౭. జవనము-యవనము; ౩౮. తక్షశిల; ౩౯. తామలిప్తము-తామలిప్తి, వేలాకూలము; ౪౦. తురుష్కము; ౪౧. త్రిగర్తకము; ౪౨. దండకము; ౪౩. దక్షిణాపథము; ౪౪. దశార్ణము, కుక్కురము, యదవము, సాత్వతము; ౪౫. దాశేరకము; ౪౬. దేవమాతృకము; ౪౭. నద్యంతము—నద్వాలము; ౪౮ నదీమాతృకము; ౪౯. బ్రహ్మవర్తము, తపోవటము; ౫౦. మందిరము; ౫౧. మరుభువ; ౫౨ మలయము; ౫౩.లంపాకము; ౫౪.శకము; ౫౫.సింధువు; ౫౬. సౌవీరము, కుమాలకము, ౫౭. ద్రోణి. మఱియు, అచ్చి, అచ్చిమట్టము, కలంక, కోన ఇత్యాది: చూ, సీమ. 1; ప్రధానమగు పుణ్యనగరములు.—౧. అయోధ్య, కోశలము-కోషల-కోసల-కోసలము. (తె.ప.)—అయోధ్య; ౨. మధుర; ౩. మాయ, ౪. కాశి; ౫. కాంచి.(తె. ప.)—కంచి; ౬. అవంతి-అవంతిక, ఉజ్జయిని, విశాల. (తె. ప.)—ఉజ్జేని; ౭. ద్వారవతి; మఱికొన్ని ముఖ్యనగరములు.—౧. గయ; ౨. చంప; ౩. ప్రాగ్జ్యోతిషము, కామరూపము; ౪. అశ్మనగరము; ౫. ఉపపట్టణము, గుహ్య-గుహ్యము-గృహ్య. (తె. ప.)—పెంట-పేట; ౬. రాజధాని, కటకము. (తె. ప.)—రాచవీడు. ఇత్యాది: (చూ,సీమ 1.) పట్టణమునకు.—కర్వటము, కోట్టము, ఖమ్-ఖంబు, నగరము, నగరి, పట్టణము, పురము. (తె ప.)—పట్టము-పట్నము, ప్రోలు, సీమ; ప్రసిద్ధికెక్కిన పట్టణములు.—౧. అధిష్ఠానము; ౨. అమర, అవరోహము, ఆమరము, ఇంద్రనగరి, ఇంద్రలోకము, సుపర్వనము. (తె. ప.)—అమరావతి; ౩. అలక, కాంతిమతి; ౪. ఐశాని, ఐశి;

౫ కుసుమపురము; ౬ ఖపురము; ౭ ఖర్వాణా. (తె. ప).—కనుబా; ౮ గంధవతి; ౯ చంప, పుష్ప, మాలి; ౧౦ త్రిపురము; ౧౧ దుర్గము, కోట్టము. (తె. ప)—కోట; ౧౨ ధార; ౧౩ బాణపురము, బాణరాజనగరము, ఉషావనము, కోటివర్షము-కోటీవర్షము-కోట్టవీపురము, దేవికోట, శోణితము; ౧౪ బ్రహ్మపుర, అజాపత్య, అభ్రి, ఆనందిని; ౧౫ మాహిష్మతి, కథ; ౧౬ యమపుర, చిత్రితాకరి; ౧౭ (తె. ప).—రేవు (కరవాకపట్టణము); ౧౮ వైకుంఠము; ౧౯ శంఖపురి-శంభుపురి, ఏకచక్రము, హరిగృహము; ౨౦ హస్తినాపురము- హస్తినపురము-హస్తిని-హస్తినీపురము, గజసాహ్వయము-గజాహ్వ-గజాహ్వము-గజాహ్వయము; ౨౧ తిరిచినాపల్లి (త్రిశిరఃపురి) ఇత్యాది:(చూ,సీమ. 1); దిక్పాలపట్టణములు.—అమరావతి, అలక, కృష్ణాంగన, గంధవతి, తేజోవతి, యశోవతి, శ్రద్ధావతి, సంయమని; గ్రామాదులు.—౧ పట్టణమునకు దగ్గఱయూరు.-ఉపపట్టణము; ౨ గ్రామము.— ఉ ప న స థ ము, కసితము, కీరము, కులము, గ్రామటిక, (గ్రామము, జనపదము, జానపదము, నివృత్తు-నీవృతి. (తె. ప).—ఊరు, కుప్పము, కోటిక-కొట్టిక, గామము, పల్లియ-పల్లె, పాడు, పాలెము, పాలము; ౩ బ్రాహ్మణుల ఊరు.-అగ్రహారము, విప్రపురి. (తె. ప).—నల్లిండ్లు; ౪ నర్తకుల పేట.—ఖేటము; ౫. పంటకాపులపల్లె.-ఖేటము; ౬. గొల్లపల్లె.-ఆభీరపల్లి, కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము, ఖేటకము-ఖేటము, గ్రామప్రధానము, ఘు, ఘోషము. (తె. ప.)—గొల్లపల్లె, మంద, వేప్రపల్లె; ౭ బోయపల్లెకు.—కళ్మలము, నిషాదము, శబరాలయము.(తె. ప.)—పక్కణము, బోయపల్లె; ౮ సాలెపేటకు.—

తరలము; ౯. కమ్మరి వడ్రింగులపల్లె.—కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము; ౧౦. కొండ ప్రక్కపల్లె.— కర్వటము-ఖర్వటము- ఖర్పటము; ౧౧. నన్నూఱుగ్రామములుగల పరగణాకుముఖ్యగ్రామము.— కర్వటము-ఖర్వటము-ఖర్పటము; ౧౨. నగరమునకు దగ్గఱనున్నగ్రామము.-గృహ్యా; ౧౩. మంగలిపల్లె. కలింజనము; ౧౪. చిన్నపల్లె.—ఖండిక-ఖండ్రిక; ౧౫ అడవిలోనిఊరు.—అడవిపల్లె, కారూరు; ౧౬. మాలపల్లె.—గ్రామాంతము. (తె. ప.)—మాలపల్లె; ౧౭. గ్రామముల గుంపు.—గ్రామత, చక్రము; ౧౮. గ్రామ విశేషము.—ఖేటకము; ౧౯. చెంబడిపల్లె.-(తె. ప.)—కుప్పము; ౨౦. పల్లెటూరు.—జనపదము; ౨౧. మండలము, జనపదము; ఇత్యాది: (చూ, సీమ. 1); మఱికొన్ని విశేషములు.—౧. చంద్రలోకము.—ఆనందాలయము; ౨. ఇహము, ఇహలోకము ఇత్యాది: (చూ, లోకములు;) 3. ఐరావతమను ఖండము.-ఐరావతము; ౪. ఖండములు.—(చూ, ఖండములు. 1.) (చూ, ఐరోపా 572 పొరట); ౫. తనదేశము కానిదేశము.—దేశాంతరము. ఇత్యాది: (చూ, దేశము. 1) (మిగిలినవానినిఁగూర్చి "సీమ. 1." చూడుము.) [సత్యము. 1.

దేశరూపము. సం. వి. అ. న. న్యాయము: చూ,

దేశపాండ్య. వా. వి. చిన్నజమీదారుఁడు.

దేశస్త్రీలు. అం: చూ, స్త్రీ.

దేశస్థబ్రాహ్మణులు. పా. ఋగ్వేదులు.—కొందఱు సామవేదులు కొందఱు అథర్వణవేదులు. ఈరెండుశాఖలవారు ఋగ్వేదులతో చేట్టిబికము చేయుచున్నారు. వీరిలో దక్షిణ పరిగ్రహించువారు భిక్షుకులనియు తదితరులు గృహస్థులనియుఁ జెప్పుదురు. వీరిలో రావు, పంట్, దేశాయి, దేశపాండి, దేశముఖి, కులకరణి, పటేల్ ఇత్యాదులు బిరుదులు: చూ, బ్రాహ్మణులు. [చూ, ఊరు. 3

దేశాంతరము. అం. తనదేశముకాని దేశము:

దేశాటనజచాతుర్యము. అం: చూ, సుగుణములు.

దేశి. అం: చూ, రాగాంగములు.

దేశికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గురువు: చూ, పంతులు. 1; 2. దేశముతిరుగువాఁడు.

దేశీయ్యము. అం: చూ, ఉద్ధతము. 2.

దేశీయక్రియలు. అం. ధ్రువక, సర్పిణి, కృష్య, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాక, పతిత.(8)

దేశీయము. పా: చూ, జాతీయము.

దేశ్యక్రియలు. అం. 1: చూ, తాళక్రియలు; 2. ధ్రువకము, సర్పిణి, కృష్యము, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాకము, పతిత (8). చూ, దేశీయక్రియలు.

దేశ్యము. సం. విశే. దేశమునవాడఁబడునది: చూ, గ్రామ్యము. 10 (చూ, దేశ్యములు.)

దేశ్యములు. పా. 1. ఎ ఒ ఁ చే జే ఱ ఱ యక్షరంబులుగల పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—ఎవఁడు, ఒకఁడు, కోన, అనఁటి, చోవడి, జోలు, చెఱుకు; 2. స్వార్థంబేగాగమంబులేని క్రియలు దేశ్యములు. "ఉదా.—పండు, చేయి; 3. రేఫము ద్విత్వముగలవి దేశ్యములు. ఉదా.—అఱ్ఱు, ఇఱ్ఱి, కుఱ్ఱు; 4. సర్వనామములును, కృత్తద్ధితాంతములును దేశ్యములు; 5. ఔపవిభక్తికములు దేశ్యములు. ఉదా.—కన్ను, ముల్లు, ఱాయి, పేను; 6. డువర్ణమునకు వెనుక ఉత్వములేని పదములు దేశ్యములు. ఉదా.—కర్తలుఁడు, వెంకఁడు; 7. ప్రథమ వచనైక లోపంబుగల పున్నపుంసకంబులగుఅకారాంతములునుఅన్ని యుకారాంత పదములును దేశ్యములు. ఉదా.—అన్న, పాలు, బల్లెము; 8. హ్రస్వాంతముల బహువచనము రువర్ణంబాయెనేని యవి దేశ్య

ములు. ఉదా.—అల్లుడు, పగతుడు, 9. సంయుక్తవర్ణంబు బహువచనంబగు పదంబులు దేశ్యంబులు. ఉదా.—అంకుశి, తాళ్లు, కోమట్లు, పైర్లు, ఒటకండ్లు.౧౦. అయి, అవు, గ, డొ, మొదలగునవి ఆదేశముగాఁగలవి దేశ్యములు. ఉదా.—ఐతి=అయితి; ఔడు=అవుడు; కాకితము=కాగితము; పోడిమి=పోణిమి; పగలు=పవలు మొ.)

దేసము. వై. వి.=ద్వేషః చూ, విరోధము. 1

దేహగంధము. అం. స్త్రీ లక్షణాంగములలో నొకటి. (సంపెంగకలిగొట్టు పువ్వులవాసన గలిగిన సౌభాగ్యముగలిగి పతివశయై యుండును. క్షీరగంధ, కటుగంధ, రక్తగంధములు దుఃఖప్రదములు. ధాన్యగంధము, వేఁపగంధము, గోమూత్రగంధము, హరిదళగంధము, దుష్టగంధము, గంధమూషికా గంధము (చేంచేవాసన), మత్స్యగంధము, ఉగ్రగంధములైన విడువ వలెను): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహపుపారువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

దేహబాధ. వా.వి 1.మలవిసర్జనమునకు వెడలుట; 2. శరీరాయాసము.

దేహము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. మేను:చూ, శరీరము; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.—తీఁగె, శంపాలత; అం. 3. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (శరీరము, అంగము.—మిక్కిలిపొడవుగాక మిక్కిలిపొట్టిగాక మిక్కిలిలావుగాక మిక్కిలి సన్నముగాక యున్నఁబ్రశస్తము. భోజనము, నిదుర, రతి శీఘ్రకాలమునఁజేయుచేస్నానము అలస్యముగఁజేయుట ఆయుర్వృద్ధి. 108 అంగుళముల పురుషుండైన దివ్యపురుషుండగు): చూ, లక్షణాంగములు; 4. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (లావుగాక, సన్నముగాక, పొడవుగాక, పొట్టిగాకయున్న శ్రేష్ఠము. మృదువైనభోగియగు.విరిక్తయైనదల్పాయువగు.): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5. (దేహము): చూ, టక్కజభాషలు. (చూ, భాష. 1).

దేహయాత్ర. సం వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సాపాటు, 2: చూ, మరణము.

దేహరోమము అం. 1.పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి(రోమము.—. ఒక్కటియైనరాజగు. రెండైనధనవంతుఁడగు. మూఁడైనపండితుఁడగు. బహురోమమైన దరిద్రుఁడగును): చూ, లక్షణాంగములు; 2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (రోమము.—సూక్ష్మములైన సుఖవతియగు. రూక్షములైన బిడ్డలు లేనిదగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు.

దేహళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: గేహళి, ఉదుంబరము, కుతుపము, గృహావగ్రహణి(తె.ప).-కడప-గడప. (చూ, వాకిలి)

దేహళీదీపన్యాయము. పా. (దేహళీదత్తదీపన్యాయము) గడపఁమీద దీపముబెట్టిన నింటిలోనఁ బైఁట గూడ నుపయోగించేనురీతి.

దేహి. సం. విశ (న్. ఈ. న్.) 1. దేహము కలవాఁడు: చూ, శరీరి; వా. 2. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; 3. ఓచ్చేమెత్తువాని ప్రార్థనయందలి విధేయతను సూచించే శబ్దము. "భవతు భిక్షాం దేహి."

దై

దైతేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-దైత్యుఁడు.(బ. దైతేయులు=కశ్యపునకుదితియందుఁగల్గిన సంతతి): చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దైత్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లు: చూ, సుర.2.

దైత్యగురువు. సం. వి. ఉ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

దైత్యము. అం: చూ, శస్త్రములు.

దైత్యారి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. దేవుఁడు:చూ, వేలుపు.

దైత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-దైతేయుఁడు.

దైన్యపడు. మి. అ. క్రి: చూ, వాచోరు.

దైన్యపాటు. మి. వి: చూ, వాచోరపము.

దైన్యము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—; అం. 2. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (ఓ మన్మథుఁడా ! పురవైరికిందిగను దప్పించిన నీకీ విరిబోఁడియననెంత ! కరుణఁజూచిరక్షింపుము): చూ, సంచారీభావములు. [వు. 2.

దైర్ఘ్యము. సం. వి. అ. న. నిడుపు: చూ, పొడ

దైవఘటన. 1. భగవంతుని యేర్పాటు: చూ, సంధానము; అం. 2. అగ్నిజలాదులవలనఁ బుట్టెడు కీడులలోనొకటి:చూ, అదృష్టము.

దైవజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, సోదెకత్తె; 2: చూ, బల్లి.

దైవజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. జోస్యుఁడు: చూ, సాంవత్సరుఁడు; 2. గణకుఁడు: చూ, పంజీకరుఁడు.

దైవతభూషణ. అం: చూ, భిన్నపంచమజభాషలు. (చూ, భాష. 1)

దైవతము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, వేలుపు; 2. దేవతది.

దైవత్వము. సం. విణ. ఈశ్వరత్వము: చూ, అనిమిషత్వము. [చూ, వినికిడి.

దైవప్రశ్నము. సం. వి. అ. పుం. ఉపశ్రుతి:

దైవము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, అదృష్టము; 2. దయ్యము, పిశాచము: చూ, భూతము; 3: చూ, వేలుపు; పుం. 4. జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞముప్రారంభింపఁబడినప్పుడు యథావిధిగా తత్కర్మము నడపిన ఋత్విజుని నలంకరించి కన్యనిచ్చిచేయు వివాహము: చూ, వివాహములు అం. 3: చూ, విగ్రహములు.

దైవాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-దయివాఱు. (అతిశయించుటకు.— లక్ష్మీ. 5, ఆ. 95.)

దైవికము. సం. విణ. దైవమువలనఁగలిగినది: చూ, గ్రుడ్డివాటు.

దైశికరాగజ్ఞానము. అం: చూ, మగుణములు.

దొ

దొంకెన. ద్వ. వి: చూ, రూ-డొంకెన.

దొంగ. దే. వి. 1. రూ-డొంగ: చూ, మ్రుచ్చు. 1; 2. అరఁటిపువ్వులోనికాడ: చూ, మ్రుచ్చు. 2; విణ. 3: చూ, వంచనము. (దొంగచూపు, దొంగనిద్ర, దొంగభక్తి, దొంగకూడు మొ)

దొంగకాయ. పా. 1. (వృంతపరిణామఫలము) జీడిమామిడిపండు: చూ, గుంజోకాయలు; వా. 2. దొంగిలించినకాయ.

దొంగతనము. దే. వి. (దొంగపని, దొంగతికము): చూ, మ్రుచ్చిలి.

దొంగతొత్తులు. దే. వి. బ. 1: చూ, బాలికాక్రీడ; వా. 2. దొంగబుద్ధికలవారు.

దొంగపని. దే. వి: చూ, దొంగతనము.

దొంగతికము. దే. వి.—పై.—

దొంగిలించు. దే. స.క్రి. (రూ-దొంగిలు):చూ, మ్రుచ్చిలించు.

దొంగిలు. దే. స. క్రి.—పై—

దొంగు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దొంగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-డొంగు.

దొండ. వై. వి.=తుండి.* (దీనిభేదములు.— అడవిదొండ, కాకిదొండ, చేఁదిదొండ, నాగదొండ, నీటిదొండ, పాముదొండ, పిండిదొండ, లింగదొండ, మరుదొండ (లేక) మర్లదొండ మొ):చూ, రక్తఫల.

దొండి. దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.

దొండు. దే. వి. ఒకానొకచేప: చూ, మత్స్యము. 1. [చూ, శంఖళి.

దొంతకత్తియ. దే. వి. రూ-దొంతకత్తె. కుట్టని:

దొంతర. ద్వ. వి. (దొంతి + తరఁగ) 1. దొంతి. విజ. 3, ఆ. 196: చూ, దొర. 1; 2. పరంపర. విజ. 1, ఆ. 114; విశ. 2. పరంపర యైనది. కళా. 8, ఆ. 96; వా. 4. ఇరువది రూపాయలు "ఒకదొంతర లంచేము ఇచ్చినాను." [ముద్దు. 3.

దొంతరముద్దు. ద్వ. వి. ఒకరకముముద్దు: చూ,

దొంతరవళులు. ద్వ. వి. బ: చూ, అంటెలు. 2.

దొంతి. దే. వి. రూ-దొంతర-దొర. 1. ఒకటిమీఁదనొకటిగా నుంచిన కుండలు లోనగు వాని వరుస: చూ, దొర. 1; 2. పంక్తి. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 141: చూ, వరుస. 1; విశ. 3. దొంతియైనది. ఆం, భా. ద్వి. 34.

దొంతిగనిడు. వా. స. క్రి: చూ, అడుసు. 3.

దొందడి. ద్వ. వి. (దొందు + దడి) 1. సందడి వలనగలుగు ధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. రాశికొను జనసమూహము. భార. ద్రో. 4, ఆ. 129: చూ, సంచడి. 1.

దొందడించే. దే. అ. క్రి: చూ, సందడించే.

దొందము. వై. వి.=ద్వంద్వ. 1. ద్వంద్వరోగము: చూ, రోగము. 1; వా. 2. జేత: చూ, సంగడి. 5. [సంగడి. 5.

దొందు. వై. వి.=దండ-ద్వంద్వము. జేత: చూ,

దొంపు. దే. వి. 1. మళ్లవరుస: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, తలవట్టు.

దొంబులిగొట్టు. ద్వ. వి. (దొంబు + పులి + కొట్టు) (వ్యతిరేకలక్షణచే) పిటికి (రెండుపులులను గొట్టువాఁడు అని శబ్దార్థము: చూ, వెఱపరి.

దొగ్గలి. దే. వి: చూ, రక్తశొష్పము. *

దొడదొడ. దే. వి. కాఱుట లోనగువానియందగునను కరణము: చూ, హూహాహూ.

దొడవ. దే. విశ: కుడిపి. (సం. వ).-కురూపి, అనాకారి.

దొడ్డ. దే. విశ. రూ-దొడ్డు. గొప్ప. "దొడ్డమ్మ, దొడ్డవాఁడు": చూ, మహితము.

దొడ్డతనము. దే. వి. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత. 1; 2. మంచితనము: చూ, యోగ్యత. 2.

దొడ్డయడవి. దే. వి. పెద్దయడవి: చూ, విపినము.

దొడ్డయెద్దు. దే. వి. మహోక్షము: చూ, వృషభము. 1.

దొడ్డవాఁడు. వా. వి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

దొడ్డి. వై. వి.=ద్రోణి. 1. పసులగొట్టము: చూ, సదనము. 1; 2. పసులుమేయుకంచె: చూ, వివీతము; 3: చూ, పెరడు; వా. 4: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి, 5. పొంతుదొడ్డి.

దొడ్డికట్టు. ద్వ. వి. చేట్టుకొల్లారు: చూ, సదనము. 1.

దొడ్డికాళ్ళవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞువు.

దొడ్డికాళ్లు. ద్వ. వి. బ. పంగటికాళ్లు: చూ, ముడికాళ్లు.

దొడ్డివల. ద్వ. వి. ఒకరకమువల: చూ, వల. 1.

దొడ్డివాకిలి. ద్వ. వి. పెరటిద్వారము: చూ, వాకిలి (చూ, సదనము. 1)

దొడ్డు. దే. విశ: చూ, రూ-దొడ్డ. [హెచ్చు. 3.

దొడ్డువాఱు. దే. అ. క్రి. అధికమగు: చూ,

దొత్తు. దే. విశ. వేశ్యాడునది.

దొద్ద. దే. వి. కొల్ల: చూ, లూటీ. 4.

దొద్దకత్తె. ద్వ. విశ. కొల్లపెట్టుఆఁడుది: చూ, ముచ్చే. 1 (చూ, స్త్రీ)

దొద్దకాఁడు. దే. వి: చూ, దొంగ. 1.

దొద్దగొను. దే. స. క్రి. కొల్లగొను: చూ, హరించే. [వోవు.

దొద్దవోవు. దే. అ. క్రి. కొల్లవోవు: చూ, పతి

దొద్దు. వై. విశ.=తుంది. పెనుబొజ్జవాఁడు: చూ, బొజ్జెవాఁడు.

దోన. వై. వి. 1: చూ, తూము. 3; 2.=ద్రుణ. ద్రోణి. కొండమీఁదిపల్లము: చూ, రంధ్రము. 1: 3.=తూణ-ద్రోణీ. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1; 4. ఈడ్రివానికత్తిపిడక.

దోనకు. దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2.

దోనదోనమను. దే. అ. క్రి. దోనదోనమనికూయు.

దోనయుప్పు. వ్య. వి. (దోన + ఉప్పు) సంభరిదేశమునందలి రుమ యనెడు గనియందు కట్టెలవలనఁగలుగు ఉప్పు. రోమకము, చేవురియుప్పు (అనికొందఱు): చూ, లవణము.

దోనరు. వా. వి: చూ, యోగ్యత.

దోనుకు. వా. వి. 1. దుఃఖము: చూ, శోకము, 2. విచారము: చూ, సంతాపము.

దొన్నియ. వై. వి =ద్రోణికా. (రూ-దొన్నె-డొప్ప-దొప్ప) పత్రిచషకము: చూ, పాత్రము. 6.

దొన్నె. వై. వి.=—పై.—

దొప్ప. వై. వి.=—పై.—

దొప్పదొప్ప. దే. వి. అడిచికొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

దొబ్బ. దే. వి. రూ-ద్రొబ్బ. 1. సంజోడుముక్క: చూ, మాంసము; 2. నెత్తురుముద్ద: చూ, రక్తము. 1; 3. పిండము: చూ, ముద్ద. 2.

దొబ్బలగొట్టు. దే. వి. అదురుగుండియ: చూ, వెలుపరి.

దొబ్బు. వా. స. క్రి. ద్రొబ్బు. 1. పడద్రోయు; 2. అపహరించు.

దొబ్బుడాయి. వా. వి. 1. గరువము; 2. పెంకితనము.

దొబ్బుతెగులు. వా.వి. మూర్ఖపుపట్టుదలగలవాని స్వభావము.

దొమ్మ. దే. వి. 1: చూ, పశురోగము; 2. అవయవవిశేషము. అచ్చ. యు, కాం. 134: చూ, విశేషము. 3.

దొమ్మడోలు. దే. వి: చూ, పెన్నేరు *

దొమ్మర. దే. వి. గడకట్టియాడి జీవనముచేసెడి యొకానొకజాతి.

దొమ్మరవాఁడు. దే. వి: చూ, వంశనర్తి.

దొమ్మరి. దే. వి. (దొమ్మర + ఇ)—పై.—

దొమ్మి. వై. వి.=తుముల. 1. అంపఱుకలియఁబడిచేయు యుద్ధము. జై. 7, ఆ. 178: చూ, యుద్ధము; 2. అంపఱుకలియఁబడుట; 3. సందడి: చూ, స్వరము. 2

దొమ్ములాడు. ద్వి. అ. క్రి (దొమ్ములు + ఆడు) 1. దొమ్మియుద్ధముచేయు; 2. పెనఁగొను: చూ, పెంటిగొను.

దొర. దే. వి. 1. రాజు: చూ, ప్రభువు. 2; 2: చూ, సైనికుఁడు; 3: చూ, యోధవరుఁడు. భార. విరా. 3, ఆ. 122; వినా. 4. సామ్యము: చూ, సమానము. 2; 5: చూ, విశ్రితుఁడు; 6. సమసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; 7: చూ, సమానుఁడు. భార. కర్ణ. 3, ఆ. 29; వా. వి. 8. జమీందారు; 9. పద్మనాయకుఁడు: చూ, నెలవు; 10. ఐరోపాదేశస్థుఁడు: 11. ఐరోపానుండివచ్చినవాఁడు.

దొరఁకు సన్న్యాసి. ద్వి. వి. రూ- దొరకోలు సన్న్యాసి. నమ్మించి మోసపుచ్చి కొంగిలించుకొని పోయెడు దొంగ. విజ. 3, ఆ. 163. (దొరఁకు=యత్నించు): చూ, మ్రుచ్చు. 1.

దొరఁకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించు. భాగ. 1, స్కం. 7; స. క్రి. 2. మొదలుకొను: చూ, వహించు.

దొరకు. దే. అ. క్రి. 1. చిక్కు. రాఘ. 2, ఆ. 69: చూ, సిద్ధించు; ప్రే. 2. దొరకించు.

దొరకుపడు. ద్వి. అ. క్రి. చిక్కుకొను: చూ, లోఁబడు.

దొరకొను. దే. అ. క్రి. (దొరకు+కొను) 1. లభించు. భార. అర. 6, ఆ. 137; భార. విరా. 4, ఆ. 77: చూ, సిద్ధించు; 2. పుట్టు. భార. సభా. 2, ఆ. 133: చూ, సంభవించు;

వా. 3. పట్టుకొను. (దొరకొని=దొరకఁ బుచ్చుకొని) [7 పఱుప.)

దొరకోలు. దే. వి: చూ, ఉపక్రమము (1 మొదలు

దొరకోలుసన్న్యాసి. ద్వ. వి: చూ, రూ-దొంగసన్న్యాసి. [అల: చూ, వీచి. 1.

దొరగడను. దే. వి. (దొర + కడలు) గొప్ప

దొరతనము. దే. వి: చూ, ప్రభుత్వము.

దొరయు. దే. అ. క్రి. 1. అంటు: చూ, లంకించే. 1; 2. సమానమగు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 251: చూ, సరిపోవు. 1; 3. కలుగు: చూ, పుట్టు. 2; 4. జేరుగు: చూ, సాగు; స. క్రి. 5. పోలు: చూ, సరిపోవు. 1.

దొరలు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-దొర్లు: చూ, పొరలఁబడు; 2. కూలఁబడు. (చూ, వెతికిలపడు.) స్వా. 5, ఆ. 40: చూ, పడు. 5; 3. కలయు: చూ, మేళగించే. 1; 4. మాఱుకొను: చూ, ప్రతిఘటించే; స. క్రి. 5. అనుభవించే; చూ, భుజించే.

దొరవి. దే. వి. రూ-దొరువు. కొలను. హై. 5, ఆ. 97: చూ, సరస్సు. 1.

దొరసాని. ద్వ. వి. 1. రాజుభార్య: చూ, రాజ్ఞి; 2. అంతఃపురస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; వా. 3. ఐరోపాదేశపు స్త్రీ; 4. వెలమకులజునిభార్య.

దొరుగండి. దే. వి. (దొరువు + గండి) నిండినప్పుడు నీళ్లువెలుపలకు పోవుటకై యేర్పఱిచిన దొరువు తూము: చూ, మరిగొమ్మ.

దొరువు. దే. వి. 1: చూ, రూ-దొరవి. రాఘ. 2, ఆ. 6; 2. నడబావి: చూ, సరస్సు. 1.

దొరువుపట్టెడ. దే. వి. గంతయెద్దుల తోఁకక్రిందఁదగిలించెడు పట్టెడ.

దొర్లు. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-దొరలు.

దొఱటు. దే. వి. రూ-దొఱ్ఱటు. కోటరము: చూ, రంధ్రము. 1. [పించే.

దొఱయు. దే. స. క్రి. పొందు: చూ, ప్రా

దొఱ్ఱటు. దే. వి: చూ, రూ-దొఱటు.

దొలుపు. దే. ప్రే. దొర్లఁజేయు.

దొలుపుగమ్మి. వా. వి. ఇరుసుపయిదొలుపుకఱ్ఱ-

దొసఁగు. వై. వి. 1.=దోష. రూ-దొసఁగు-దొసవు: చూ, పాపము (దేశ్యమని శ. ర); దే. వి. 2 రూ-దొసవు. ఆపద: చూ, విపత్తు; 3. రూ-దొసవు, అడ్డు. అచ్చ. బాల. కాం. 7: చూ, విఘ్నము.

దొసవు.—పై.—

దో

దో. సం. వి. స్. పుం, న. భుజము: చూ, స్కంధము. 1.

దోఃకరము. అం.=: చూ, డొక్కరము.

దోఁకిస. దే. వి. దోఁకుట: దోఁకుడు.

దోఁకు. దే. స. క్రి 1. నేలనుఎదురుగచెక్కు: చూ, వారు. 1; వా. 2. డోఁకు.

దోఁకుడు. దే. వి: చూ, దోఁకిస.

దోఁకుడుఁబాఱి. దే. వి: చూ; కోలుడుపాఱి.

దోఁకుడుబార. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

దోఁగాడు. దే. అ. క్రి. (దోఁగి + ఆడు) బిడ్డ నేలఁ జేతులూఁది మోఁకాళ్లతో నడచే. రూ-దోఁగియాడు: చూ, రూ-డోఁగాడు.

దోఁగియాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దోఁగిపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, ఒరసికొనిపోవు

దోఁగు. దే. అ. క్రి. 1. మేనితోలొలయు; 2: చూ, రూ-దోఁగాడు. [చ్చిలి.

దోఁగురు. దే. వి. దొంగతనము: చూ, ము

దోఁచే. దే. స. క్రి. 1. అపహరించే: చూ, ముచ్చిలించే; 2. దొంగిలించే: చూ, ముచ్చిలించే; వా. 3. బలవంతముగా దొంగిలించే: చూ, ముచ్చిలించే.

దోఁటముముక్కర. ద్వ. వి. దోఁటివంటి ముంగర: రూ-దోఁటిముక్కర.

దోఁటమ్ము. ద్వ. వి. (దోఁటి + అమ్ము) దోఁటి వంపైన అలుఁగుగల బాణము, కర్ణికరము: చూ, బాణము. 1.
దోఁటి. దే. వి. అంటనిపండ్లు కోసెడు నంకర చిల్లదోఁపిన కోల. [ముక్కర.
దోఁటిముక్కర. ద్వ. వి: చూ, రూ-దోఁటము
దోఁటు. దే. స. క్రి. ఇచ్చు: చూ, పెట్టు 8.
దోఁపరి. దే. వి. (రూ-దోఁపిడికాఁడు-దోఁపుకాఁడు- దోఁపుడుకాఁడు- దోఁచువాఁడు) (దోఁపు + అరి) 1. దొంగ: చూ, ముచ్చు. 1; 2. కొల్లకాఁడు: చూ, ముచ్చు. 1.
దోఁపిడి. దే. వి. చూ, రూ-దోఁపు.
దోఁపిడికాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి.
దోఁపు. దే. వి. (రూ-దోఁపడము-దోఁపిడి-దోఁపుడు) 1. దోఁచుకొనుట; 2. కొల్ల: చూ, లూటీ. 4; 3. దోఁపిడి: చూ, ముచ్చిలి; 4. అలుకలదోఁపు: చూ, పూర్ణానకము. 1; స. క్రి. 5: కూరుకొను-కూరొక్కను, కుచ్చు, చొనుపు-చొన్పు, చొప్పరించు-చొప్పించు-చొప్పపఱచు-చొప్పఱచు
దోఁపుకాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-దోఁపరి.
దోకెన. వా. వి. నీరుతోడు పనిముట్టు.
దోగ్ధ. సం. వి. ఋ. పుం. 1. గొల్లవాఁడు: చూ, మహాశూద్రుఁడు; 2. దూడ: చూ, ధేనువు; 3. కవిత్వముజెప్పి జీవించెడుకవి: చూ, మాటలల్లువాఁడు; విశ. 4: చూ, పిదుకువాఁడు. [ధేనువు.
దోగ్ధ్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఈనినఆవు: చూ,
దోణము. దే. వి. (రూ-దోణాము-ద్రోణము-ద్రోణాము-దోనము.) 1. భుజమునకుబలము వచ్చుటకై త్రిప్పెడుజెట్టివాని యుపకరణ విశేషము; 2. మాను సుకరముగా చీలుటకై యక్కడక్కడచెక్కిన మేకులనుదిగఁగొట్టెడి యుపకరణ విశేషము.
దోణాము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.
దోదకము. పా. (పాదపవృత్తము) ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్కపాదంబున భ, భ, భ, గ, గములుగలిగి ఏడింట యతిగల పదునొకండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
దోదమ్మి. దే. వి. (రూ-దోదుమి-దోదుమ్మి) పట్టా, పట్టాకత్తి, సైబు, ఉభయపార్శ్వధారాసి: చూ, బాణము. 1.
దోదసి. వై. వి.=ద్వాదశి, పక్షమునందు పండ్రెండవతిథి: చూ, సూర్యేందుసంగమము. (చూ, తిథులు)
దోదుమి. దే. వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.
దోదుముదారి. దే. వి. ఒకరకముబాణము: చూ, బాణము. 1.
దోదుమ్మి. దే. వి: చూ, రూ-దోదమ్మి.
దోనము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.
దోనమ్ము. ద్వ. వి.(దోని + అమ్ము)అల్పశరము: చూ, బాణము. 1.
దోని. వై. వి. 1.=ద్రోణీ. నావ: చూ, హోడము; 2: చూ, దొన. 2; 3. కాలువతూము. పా. 2, ఆ. 868: చూ, మరిగొమ్ము; 4. అల్పము: చూ, స్వల్పము.
దోనియ. వై. వి. రూ-దోనె=ద్రోణీ. 1. పడవ: చూ, హోడము; 2. చిన్నపడవ: చూ, హోడము; 3. జలగడుగువాని సాధనము; 4. సాలెవాఁడు చేఁపు చేట్టెడుమాను.
దోనె. వై. వి.=—వై.— [ముచ్చిలి.
దోపడము. దే. వి. దోఁచుకొనుట: చూ,
దోపుఁబోవు. దే. అ. క్రి: చూ, ముచ్చిలించు.
దోబూచి. వా. వి: చూ, రూ-దూబూచి.
దోమ. దే. వి: చూ, మశకము.
దోమటి. దే. వి. అన్నము: చూ, సాదము. (1)
దోమతెర. ద్వ. వి. దోమలుచొరకుండ మంచే

మునంటి పందిరిచేట్టు వేయు వలగుడ్డ: చూ, చతుష్కి. 2. [దోగను. 1.

దోము. దే. వి. అజీర్తిచే పాలుకొనుట: చూ,

దోయి. వై. వి.=ద్వయీ-ద్వంద్వము. జైత. భార. ద్రోణ. 2, ఆ. 291: చూ, సంగడి.5.

దోయికట్టు. ద్వ. అ. క్రి. జతకూడు: చూ, సంధించే. 3. [శూన్యము. 1.

దోయిడి. దే. విశ. రిక్త. జై. 2, ఆ. 17: చూ,

దోయిలి. వై. వి.=ద్వయీ. వంపఁబడిన రెండు చేతుల చేరిక: చూ, రూ-దోసిలి.

దోయిలించే. వై. స. క్రి: చూ, రూ-దోసిలించే.

దోర. దే. వి. 1. దొంతర, దొంతి, అడుకు. (సం. ప)--ఉత్పం క్తి. [ఆం, భా. ద్వి. 34); 2. రాసి: చూ, రాశి. 1; విశ. 2. ఎఱ్ఱపాఱినది. "దోరగాయ, దోరకాఁగి నపాలు"; 4. ఒఱిగినది. " "దోరపాక"

దోరగలు. దే. వి. రూ-దోరగల్లు: చూ, వాటు పడుట. [చూ, వాటుపడు.

దోరగలువడు. ద్వ. అ.క్రి. రూ-దోరగల్లువడు:

దోగగల్లు. దే. వి: చూ, రూ-దోరగలు.

దోరగల్లువడు. దే. వి: చూ, రూ-దోరగలు వడు. స్వా. 5, ఆ. 35.

దోరగాయ. దే. వి. ఎఱ్ఱపాఱిఫలరసమును పూరించుకొనుచున్న శలాటువు: చూ, శలాటువు. 2.

దోరగించే. దే. ప్రే. దోరగిల్లఁజేయు.

దోరగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-దోరగిల్లు. 1. ఎఱ్ఱవాఱు: చూ, పల్లటిల్లు; 2. ఒరగు: చూ, వ్రాలు. 3.

దోరగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

దోరణ. వై. వి.=తోరణమ్. రూ-దోరణము. కళా. 3, ఆ. 7: చూ, తోరణము.

దోరణపుఁగమ్మి. వై. వి. (దోరణము + కమ్మి) :చూ, లచ్చికమ్మి.

దోరణపుఁబట్టె. వై. వి. కపిలె బిల్లకిరింది యడ్డపట్టె.

దోరణపుసాటిరిక్క. ద్వ. వి. చెలిమిచుక్క, అనూరాధ: చూ, నక్షత్రము. 1. [రణ.

గోరణము. వై. వి.=తోరణమ్: చూ, రూ-దో

దోరపాక. దే. వి. ఓరపాక: చూ, సదనము. 1.

దోరము. వై. వి.=ద్వారమ్. గుమ్మము: చూ, వాకిలి. (చూ, సదనము. 1.)

దోరు. దే. అ. క్రి. 1. చేచ్చు. సా. 1, ఆ. 107: చూ, మరణించే; 2. ఒరగు: చూ, వ్రాలు. 3.

దోరుచే. దే. ప్రే. 1. చావఁజేయు: చూ, మరణించే; 2. వ్రాల్చు. పాండు. 3, ఆ. 92.

దోర్చు. దే. ప్రే.—పై.—

దోరు. వా. వి. ఒకరకముపిట్ట: చూ, పక్షి.

దోలెము. దే. వి: చూ, రూ-తోలెము. స్వా. 4, ఆ. 27.

దోర్మధ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, పిడికిడి పోటు. [మడిసంది.

దోర్మూలము. సం. వి. అ. పుం. చంక: చూ,

దోల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-డోల.

దోవతి. వై. వి.=ధౌతి. ఉదికినబట్ట. 1. మగవానికట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. ఆఁడుదానికట్టుకొకజేబు: చూ, వస్త్రము. (దేశ్యమని శ. ర.); వా. 3. నుడిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

దోష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. భుజము: చూ, స్కంధము. 1; 2: చూ, రాత్రి.

దోషకము. సం. వి. అ. పుం.=దోసె: చూ, భక్ష్యము.

దోషకారి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్.)= దోసకారి. పాపి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

దోషగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం. ఇండుపుఁజెట్టు: చూ, సల్లకి.

దోషజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, వైద్యుఁడు; విణ. 3. దోషమును ఎఱిఁగినవాఁడు

దోషము. సం. వి. అ. పుం.=దోసఁగు-దోసము. 1. తప్పు: చూ, నేరము; 2: చూ, పాపము; వా. వి. 3. (జ్వరాదులయందలి) సంధి.

దోషములు. అం. 1. కావ్యదోషములు త్రివిధము.—పదదోషములు. వాక్యదోషములు, అర్థదోషములు.—అందు పదదోషములు (17); వాక్యదోషములు (24); అర్థదోషములు (18); (పదదోషములకు.—: చూ, కావ్యదోషములు; వాక్యదోషములకు.—: చూ, వాక్యదోషములు; అర్థదోషములకు.— చూ, అర్థదోషములు; 2. సంధిదోషములు (15).-ఉత్పన్నసంధ్యాది: చూ, సంధిదోషములు.

దోషరహితము. పా: చూ, కావ్యస్వరూపము.

దోషాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు, రేఱేఁడు: చూ, హిమాంశువు.

దోషాచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.— 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

దోషి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్)=దోసి: చూ, దోసి.

దోషించే. సం. అ. క్రి. 1. దోషముపుట్టు; వా 2. జ్వరాదులయందు వీర్యముస్ఖలనమగు; 3. సంధిచూపు; 4. సంధించే

దోస. దే. వి. కర్కటి* (దీనిభేదములు.-చేఁతిదోస, తియ్యదోస, నక్కదోస, నూఁగుదోస, ములుదోస మొ): చూ, హరివాలుకము.

దోసకారి. వై. విణ.=దోషకారీ. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. పరస్త్రీ గమనాదిదోషములచే దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, పాపిష్ఠుఁడు; 4. కుత్సితస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 5. దుష్టురాలు, వెంబర: చూ, స్త్రీ.

దోసఁగు. వై. వి.=దోష. కసటు: చూ, పాపము.

దోసము. వై. వి.=దోష. 1.—పై —; 2. తప్పు: చూ, నేరము.

దోసి. వై. విణ.=దోషీ. 1. తప్పుగలవాఁడు: చూ, దోసకారి. 3; 2. మిక్కిలిపాపి: చూ, దోసకారి. 3; 3. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2; 4. తప్పుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 5. పాపిష్ఠురాలు: చూ, స్త్రీ. [భక్ష్యము.

దోసియ. వై. వి.=దోషకా. రూ-దోసె: చూ,

దోసిలి. వై. వి.=ద్వయి· రూ-దోయిలి; అంజెలి-అంజెలికి. (సం. ప).—అమ్, అంజలి.

దోసిలించే. వై. స. క్రి: చూ, రూ-దోయిలించే.

దోసె. వై. వి.=: చూ, రూ-దోసియ.

దోసెడు. వా. వి. అంజలిపరిమాణము.

దోహదము. సం. వి. అ. న. 1. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. గర్భము, గర్భిణికి గల వేవిళ్ళు: చూ, వేవిళ్లు; 3. ఎరువు: చూ, పిడక; 4. తరుగుల్మలతాదులకు అకాలమునందుపుష్పాదులను బుట్టించెడు స్త్రీలపాదతాడనాది క్రియ. (అశోకమునకు దోహదము పాదతాడనము, పొగడకు ముఖసీధువు, గోరంటకు ఆలింగనము, బొట్టుగునకు వీక్షణము, మామిడికి కరస్పర్శము, సంపెఁగకు ముఖరాగము, కొండగోఁగునకు సల్లాపము, వావిలికి ఊర్పు, మోరటికి పాట, సురపొన్నకు నవ్వు)

దోహదవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-దోహళవతి. వేవిళ్లుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

దోహదలక్షణము. సం. వి. అ. న. స్త్రీలవయస్సంధి; 2. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1.

దోహదశాస్త్రము. అం. ఆయుర్వేదము (ఋగ్వేదోపవేదము) నందుఁ జెప్పఁబడినది. వృక్షలతాదులకాలములయందుఁ బుష్పించి ఫలించుటకుఁ జేయుక్రియ. (దాడిమాదివృక్ష

దోహము— ఇందు దాడిమ, సెలగ, మారేడు, నారికేళము, పనస, మాతులుంగము, బీజపూరము, నారింజి, అరఁటి, ద్రాక్ష, మామిడి, లేఁతమామిడి, సంపెంగ, పున్నాగ, గిరిమల్లిక, వకుళము, దాసనము, రేఁగు, తిందుకము, చింత, జాజ, కరవీర, గోరింట, మాధవీలత, చిక్కుడు, పొట్ల, బీర, కాఁకర, కూశ్మాండములోనగునవి): చూ, ఉపవిద్యలు. (చూ, కాఁకర, చింత, జాజి.)

దోహనము. సం. వి. అ. న. పాలుపిదుకుట.

దోహలము. సం. వి. అ. పుం. ఉత్సాహము: చూ, యత్నము. [దోహదవతి.

దోహళవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-

దౌ

దౌ. దే. విణ: చూ, రూ-దవు.

దౌడ. వై. వి.=దాఢా. (దేశ్యమని శ. ర). (రూ-దవడ-దవుడ-దాళువ.) బుగ్గలోపలి భాగము: చూ, సెలవి. [పల్లు. 1.

దౌడపల్లు. వా. వి. పార్శ్వదంతములు: చూ,

దౌడు. వై. వి.=: చూ, రూ-దవుడు.

దౌత్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-దూత్యము.

దౌరాత్మ్యము. సం. వి. అ. న. దురాత్మభావము, చెడ్డతనము: చూ, వ్యళీకము. 2.

దౌరు. దే. వి: చూ, రూ-దవురు. రా, వి. 5, ఆ. 35. [చూ, దౌరాత్మ్యము.

దౌర్జన్యము. సం. వి. అ. న. దుర్జనభావము:

దౌర్భాగ్యము. సం. వి. అ. న. దుర్భగభావము: చూ, దురదృష్టము. [గ్యుఁడు.

దౌర్భాగ్యుఁడు. వా. సం. విణ: చూ, దుర్భా

దౌర్వాసము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

దౌవారికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు.

దౌవు. వై. విణ.=దవీయః: చూ, రూ-దవ్వు. జై. 2, అ. 51. [దౌరాత్మ్యము.

దౌష్ట్యము. సం. వి. అ. న.=దుండగము: చూ,

దౌహిత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దుహితకొడుకు: చూ, మనుమఁడు.

దౌహిత్రులు. అం. పిండప్రదానకరులలో నొకరు: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

దౌహృదము. సం. వి. అ. న: చూ, దోహదము. 2. [భాష. 1.)

దౌహ్య. అం: చూ, టక్కజభాషలు. (చూ,

ద్యా

ద్యావాపృథువులు. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ద్వి. మిన్నుమన్ను: చూ, దరోసి. (ఇట్లు ద్యావాభూములు. ఇ. స్త్రీ.)

ద్యు

ద్యుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. వెలుఁగు: చూ, హేయనము. 2. [చూ, సూర్యుఁడు.

ద్యుమణి. సం. వి. ఇ. పుం. చేదలుమానికము:

ద్యుమ్నము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. బలము: చూ, శక్తి. 1.

ద్యూ

ద్యూతకారుఁడు. సం. విణ: చూ, జూదకాఁడు.

ద్యూతము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్యూతి. 1. జూదము (ఇందలి జగడము అక్షద్యూతికము): చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2. కామజంబులలో నొకటి: చూ, కామజంబులు.

3. సప్తవ్యసనములలో నొకటి (జూదమాడుట): చూ, సప్తవ్యసనములు; 4. ద్యూతము.— ప్రాణిద్యూతము, అప్రాణిద్యూతము అని ద్వివిధము (చూ, ఉపవిద్యలు)

ద్యూతసమాహ్వయము. అం: చూ, వ్యవహార పదములు.

ద్యో

ద్యోతకము. సం. విణ. ప్రకాశింపఁజేయునది: చూ, శోభితము. 5. [చూ, వెలుతురు. 1

ద్యోతనము. సం. వి. అ. న. ప్రకాశించుట:

ద్యోతమానము. సం. విణ. ప్రకాశించుచున్నది: చూ, శోభితము. 5.

ద్యోతము. సం. వి. అ. పుం.=జోతము. ప్రకాశము, ఎండ: చూ, వెలుఁగు. 3.

ద్యోతించు. సం. అ. క్రి. ప్రకాశించు: చూ, హపణిల్లు. [శోభితము. 5.

ద్యోతితము. సం. విణ. ప్రకాశితము: చూ,

ద్ర

ద్రగడము. సం. వి. అ. న: చూ, తూర్యగంజ.

ద్రప్సము. సం. వి. అ. న. 1. అడుగుపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; 2. మీఁదిపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; 3. నీళ్ళుకలిసినపెరుఁగు: చూ, పెరుఁగు. 1; పుం. 4. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

ద్రబ్బెడ. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

ద్రమిడుఁడు. సం. విణ. (రూ-ద్రమిణుఁడు-ద్రామిడుఁడు-ద్రామిణుఁడు ద్రావిడుఁడు.) ద్రవిడదేశస్థుఁడు. (చూ, అఱవలు): చూ, ద్రావిడులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ద్రవంతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*: చూ, భల్లాతకి.

ద్రవము. సం. వి. అ. పుం. 1. తడి: చూ, స్తేమము; 2. పరిహాసము: చూ, విలాసము. 1; 3: చూ, పరుగు; 4. యుద్ధమునఁ బాఱుట: చూ, పలాయనము. [ద్రవించు.

ద్రవించు. సం. అ. క్రి. కాఱు, చేఁపు: చూ,

ద్రవిడదేశస్త్రీ. అం. దేశస్త్రీలలోనొకతె: (చూ, దేశస్త్రీలు): చూ, స్త్రీ.

ద్రవిడము. అం. ద్రవిడదేశము. (తెలుఁగుదేశమునకును మైసూరునకును దక్షిణముగా నుండునట్టియు కొచ్చిరాజ్యమునకును మళయాళదేశమునకును దూర్పుగానుండునట్టియు దేశమునకు ద్రవిడదేశమని పేరు): చూ, దేశము.

ద్రవిణము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3.=త్రాణ. బలము: చూ, శక్తి. 1.

ద్రవ్యము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము చూ, విత్తము. 1; 2. ఇత్తడి: చూ, లోహము. 1; 3: చూ, పూఁత; 4. మందబుద్ధి: చూ, బుద్ధి; 5: చూ, లక్క; విణ. 6. భవ్యము, శుభమైనది: చూ, శుభము; 7. ద్రవికారము; అం. 8. పృథివ్యాది: చూ, ద్రవ్యములు.

ద్రవ్యములు. అం. పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, కాలము, దిక్కు, ఆత్మ, మనస్సు. (9)

ద్రవ్యాంగము. సం. వి. అ.న: చూ, ద్రవ్యము. 4.

ద్రవ్యావస్థలు. అం. సమస్తద్రవ్యములును రస-గుణ-వీర్య-విపాక-ప్రభావములను అయిదు అవస్థలు కలిగియుండును.

ద్రా

ద్రాక్. సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ, వేగము. 3.

ద్రాక. వై. వి.=ద్రాక్షా. గోస్తని*: చూ, స్వాదుఫల (కుందేలు తొండ వీనిమాంసము చెట్టుమొదట వేసిన పెక్కు పండ్లు ఇచ్చును): (చూ, దోహదశాస్త్రము.) [—పై.—

ద్రాక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=దాక-ద్రాక.

ద్రాక్షాపాకము. అం. (అర్థగాంభీర్యము పాక మనంబడును. అది రెండు విధములు. ౧. ద్రాక్షాపాకము, ౨. నారికేళపాకము అని.) వెలుపలను లోపలను స్ఫురించుచున్న రసము గలది ద్రాక్షాపాకము. ఉదా.— "వీనుల విందై యమృతపు సోనలపొందై యమందసుమ చలదళినీ। గానముక్రిందై యాస్వాద।మానంద బ్రహ్మమైన నధిపతి పలికెన్." (వసు. 2,ఆ.14.) (చూ, నారికేళపాకము): చూ, పాకములు.

ద్రాక్షారామము. అం: చూ, త్రిలింగము.(చూ, ఆంధ్రిమండలము) గోదావరీమండలములోని యొకానొక పుణ్యక్షేత్రము.

ద్రాఘిష్ఠము. సం. విశ. మిక్కిలి దీర్ఘమైనది: చూ, మూల. 2.

ద్రాబ. దే.విశ. 1. అసారము: చూ, ఫల్గువు.2; 2. అసారుఁడు: చూ, నిష్ప్రయోజకుఁడు; 3. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు. 2; 4. అధమము: చూ, హీనము. 1.

ద్రావకము. సం. వి. అ. పుం. 1. గంధకపాషాణాదులయందు తీసెడు రసవిశేషము, అగఘు; 2. బరువైనతాయి: చూ, రాయి; విశ. 3. నేర్పరి: చూ, సమర్థుఁడు. (శ. ర.); 4. మోసకాఁడు: చూ, వంచకుఁడు.(శ. ర).

ద్రావిడ. అం: చూ, ఘూర్జర్యుపాంగములు. (చూ, అంగము. 9.)

ద్రావిడకము. సం. వి. అ. పుం. కచ్చోరము*-చూ, షడ్గ్రంథ.

ద్రావిడప్రాణాయామము. జా. సులభముగాని పని. (ద్రావిడ ప్రాణాయామమనియు.)

ద్రావిడము. సం. వి. అ. న. 1. ద్రవిడభాష: చూ, భాష. 1; పుం. 2: చూ, ద్రావిడకము*.

ద్రావిడవరాటి. అం: చూ, వరాట్యుపాంగములు

ద్రావిడి. అం. ఉత్కల కైశికిజభాష: చూ, భాష. 1.

ద్రావిడుఁడు. సం. విశ: చూ, ద్రమిడుఁడు.

ద్రావిడులు. అం. ద్రవిడదేశమున నివసించే బ్రాహ్మణులు ద్రావిడులు. వీరి భాష ద్రావిడము. వీరిలో కోనసీమ ద్రావిడులు; తుమ్మగుంట ద్రావిడులు; పుదూరి ద్రావిడులు; చోళివాండ్లు తిన్నాయిరము తిల్లమువ్వాయిరము అను బ్రాహ్మణులు; శ్రీ వైఖానస బ్రాహ్మణులు; శ్రీ పాంచరాత్ర బ్రాహ్మణులు; శ్రీ వైష్ణవ బ్రాహ్మణులు; భాగవత బ్రాహ్మణులు; బృహచ్చరణ బ్రాహ్మణులు, వడమ బ్రాహ్మణులు; మాధ్వబ్రాహ్మణులు కలరు:. చూ, బ్రాహ్మణులు (చూ, అఱవలు. 1.)

ద్రాహ్యాయణము. అం: చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము.

ద్రి

ద్రిండు. దే. వి: చూ, రూ-దిండు.

ద్రిమ్మరి. వా. వి: చూ, రూ-తిప్పరి.

ద్రిమ్మరీఁడు. వా. వి.—పై.—

ద్రు

ద్రుంగు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-తుంగు.

ద్రుకిలిమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, కిలిమము*.

ద్రుఘణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుపగుదియ: చూ, ముద్గరము; 2. గండ్రగొడ్డలి: చూ, ముద్గరము. [బ్రహ్మ. 1.

ద్రుఘణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నలువ: చూ,

ద్రుడ్డు. వై. వి.=వంత: చూ, రూ-దడ్డు అచ్చ. యు, కాం. 237.

ద్రుణము. సం వి. అ. న. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2. విల్లు; చూ, బాణము. 1. పుం. 3. ఒకరకము తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 4. (రూ- ద్రుణి- ద్రూణము- ద్రోణము) తేలు: చూ, వృశ్చికము. 1; 5.=నోన. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1.

ద్రుణి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ): చూ, రూ-ద్రుణము. 4.

ద్రుతప్రకృతికసంధి. అం: చూ, సంధిదోషములు.

ద్రుతము. సం. క్రి. విశ. అ. న. 1. త్వరితము: చూ, వేగము. 3; విశ. 2. వడిగలది: చూ, వేగము. 3; 3. కరఁగినది: చూ, లీనము. 2; 4. చీలినది: చూ, సారవు; పా. 5. 'న' కారము ద్రుతము: చూ, న. 13; అం. 6: చూ, కాలప్రాణములు; 7: చూ, ప్రచారములు; 8: చూ, లయప్రాణములు; 9: చూ, అంగప్రాణములు.

ద్రుతమేరునష్టము. అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు. (ఇట్లు ద్రుతమేరువు-ద్రుతమేరూద్దిష్టము)

ద్రుతవిలంబితము. పా. పద్యవిశేషము. ఒక్కొక పాదమున న-భ-భ-ర గణములుగలిగి ఏడింట యతిగల పండ్రెండవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము. (చూ, జాతులు) చూ, వృత్తము. 1.

ద్రునఖము. సం. వి. అ. పుం. ముల్లు: చూ, సితాగ్రము. [చూ, బోను.

ద్రుపదము. సం. వి. అ. న. బొండకొయ్య

ద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ద్రువు. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. పారిజాతము*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2. అంజూరు*: చూ, మేడి.

ద్రుమముఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్రుముఁడు. 1: చూ, కింపురుషుఁడు; 2. శిశుపాలుని స్నేహితుఁడు: చూ, ద్రుముఁడు.

ద్రుమరము సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్రునఖము. [లక్క...

ద్రుమామయము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ద్రుముఁడు సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ద్రుమముఁడు.

ద్రుమోత్పలము. సం. వి. అ. పుం. కొండగోఁగు*: చూ, మృదుద్రుమము.

ద్రువయము. సం. వి. అ. న. త్రాసు మూగ తూములోనగు మానము: చూ, మానము.

ద్రువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-ద్రుమము 1.

ద్రుహిణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=[illegible]: చూ, రూ-ద్రుహిణుఁడు.

ద్రుహిణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

ద్రూ

ద్రూణము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ద్రుణము. 1. ఎఱ్ఱతేలు: చూ, వృశ్చికము. 1; 2. తేలు: చూ, వృశ్చికము. 1.

ద్రే

ద్రేక్కాణము. అం. షోడశవర్గములందొకటి. (లగ్నమును మూఁడు సమభాగములు చేసిన యెడల ద్రేక్కాణము అనుసంజ్ఞ కలుగుచున్నది అట్లు చేయఁగా లగ్నమునొక్క మొదటి భాగమునకు లగ్నాధిపతియును, ద్వితీయ

భాగమునకు నాలగ్నమునకుఁ బంచమాధిపతియు, తృతీయభాగమునకు నాలగ్నమునకు నవమాధిపతియును ద్రేక్కాణాధి పతులగుదురు.): చూ, షోడశవర్గు.

ద్రేక్కాణలగ్నము. ఉం: చూ, ద్రేక్కాణము. (జన్మలగ్నప్రమాణము ÷ 3; అట్లుచేయఁగా వచ్చిన 3 భాగములలో ప్రథమభాగములో జాతకుఁడుజననమైనయెడలజన్మలగ్నమే ద్రేక్కాణలగ్నము. ద్వితీయభాగములో జననమైనయెడల జననలగ్నమునకుఁ బంచమరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము. తృతీయభాగములో జననమైనయెడల జననలగ్నమునకు నవమరాశి ద్రేక్కాణలగ్నము.)

ద్రొ

ద్రొబ్బ. దే. వి: చూ, రూ-దొబ్బ.

ద్రొబ్బు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-దొబ్బు; వా. 2. తోయు (రాయలసీమలో వాడుక)

ద్రో

ద్రోఁచువాఁడు. వా. వి: చూ, దోఁపిడికాఁడు.

ద్రోడాఢకము. పా. (32 కుంచెములు ద్రోణము, 2 కుంచెములు ఆఢకము)

ద్రోణక్షీర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇద్దుముపాలు పిండెడు ఆవు [ఇద్దుము=రెండుతూములు. (అమరము);2.తూమెడు పాలుపిదికెడుఆవు తూము=నాలుగుకుంచములకొలది (శ.ర.)]

ద్రోణదుఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

ద్రోణము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. తూము; 2. నల్లుము; పుం. 3. ఒక కొండ: చూ, పర్వతము; 4. తుమ్మికూర *: చూ, స్ఫూర్జకము; 5. తేలు: చూ, వృశ్చికము. 1; 6. ఎఱ్ఱతేలు: చూ, వృశ్చికము 1; 7. మాలకాకి: చూ, వాయసము; దే. వి. (1): చూ, రూ-ద్రోణము.

ద్రోణముఖము. సం. వి. అ. న. 400 గ్రామముల మధ్యనున్న గ్రామము: చూ, దేశము.

ద్రోణాము. దే. వి: చూ, రూ-దోణము.

ద్రోణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=దోనె. చిన్నయోడ: చూ, హోడము; 2. పసులుమేయు కంచె: చూ, వివీతము; 3.=దొన-దోని. కొండపల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 4.=దొన్నె-దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6; 5.=దోనె. అరిణె: చూ, హోడము; 6.=దోనియ-దోనె. జలగడుగువాని సాధనము: చూ, దోనియ. 3; 7. ఒక దేశము: చూ, దేశము; 8. నీలి *: చూ, రంజని; 9.=దొడ్డి: చూ, పెరడు; 10.=దొన. అంబులపొది: చూ, బాణము. 1.

ద్రోణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ద్రోణాచార్యుఁడు: ఆచార్యుఁడు, కీర్తిభాజుఁడు, కుంభజుఁడు, కుంభయోని, కుంభసంభవుఁడు, గురువు; 2. గురువు: చూ, పంతులు. 1.

ద్రోపది. వై. వి. 1.=ద్రౌపది. రూ-ద్రోవది. పార్వతి, పాంచాలి, ద్రుపదరాజుకూఁతురు: చూ, పుత్రిక; 2. అంగన, కృష్ణ.

ద్రోయువాఁడు. వా. వి. దొంగ: చూ, ముచ్చిలి.

ద్రోవది. వై. వి.=ద్రౌపది. రూ-ద్రోపది:- చూ, పార్వతి. 2.

ద్రోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. చంపనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. కీడు తలఁపు: చూ, వ్యళీకము. 2; 3.కలవాఁడు:చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ద్రోహి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్). ద్రోహము

ద్రౌ

ద్రౌణాయనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అశ్వత్థామ.

ద్రౌణికము సం. విణ. నల్లుముత్తులు విత్తఁదగు నది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్రౌపది. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).=: చూ, రూ—ద్రోపది.

ద్వ

ద్వంద్వము. సం. వి. అ. న. 1.=దొందము. (స్త్రీ పురుషులజేత: చూ, సంగడి. 5; 2. ఇద్దఱొకరితో నొకరు చేయుయుద్ధము: చూ, యుద్ధము; 3. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1; 4. శీతోష్ణాదులు; 5: చూ, రెండు; పా. 6. ఉభయపదార్థ ప్రధానము ద్వంద్వము "ద్విపద ద్వంద్వము.—"తల్లిదండ్రులు"; బహుపద ద్వంద్వము.—"రామలక్ష్మణ భరతశత్రుఘ్నులు; సమాహారద్వంద్వము.—'రథగజతురగపదాతి" అయినను నడుమ వచ్చునది కర్మధారయము. విభక్తులలోసమ సించునది తత్పురుష. చివర కలవాఁడు వచ్చునది బహువ్రీహి. విశేషంబు లూహ్యంబులు: చూ, సమానము.

ద్వయము. సం. వి. అ. న.= దోయి. 1. జేత: చూ, సంగడి. 5; 2: చూ, రెండు.

ద్వయాతిగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రజస్తమోగుణరహితుఁడు. రూ—ద్వియాతిగుఁడు.

ద్వయి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).= దోయి. (రూ—ద్వయము— ద్వంద్వము — ద్వితయము— ద్వైతము) జేత: చూ, సంగడి. 5.

ద్వా

ద్వాదశకము. సం. వ. అ. న. బాలా. పండ్రెండు: చూ, ముద్వాదశకము. (చూ, పండ్రెండు)

ద్వాదశజ్యోతిర్లింగములు. అం. (చూ, జ్యోతిర్లింగములు.) సోమనాథము, మల్లికార్జునము, మహాకాళము, ఓంకారము, వైద్యనాథము, భీమశంకరలింగము, రామేశలింగము, నాగేశలింగము, విశ్వేశలింగము, త్ర్యంబకలింగము, కేదారలింగము, ఘృష్ణేశలింగము.

ద్వాదశాదిత్యులు. అం: చూ, ఆదిత్యులు.

ద్వాదశభావములు. అం: చూ, భావములు.

ద్వాదశము. సం. విణ. 1. పండ్రెండవది: ద్వాదశి; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12లో నొకటి (పాప, మోక్ష, నరక, చిత్తవికల, మనోవ్యథ, వామనేత్ర, వ్యయ, జారత్వ, వివాహనష్ట, శయన, శత్రు, శృంఖల: అన్యదేశగమనములు.): చూ, లగ్నకారకత్వములు.

ద్వాదశరాజమండలము. అం. అరి, మిత్రుఁడు, మిత్రమిత్రుఁడు, అరిమిత్రమిత్రుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు, ఆక్రందుఁడు, ఆక్రందాసారుఁడు, పార్ష్ణిగ్రాహసారుఁడు, విజిగీషుఁడు, మధ్యముఁడు,ఉదాసీనుఁడు.(12.)

ద్వాదశసత్వాలు. అం. దేవ, మనుజ, నాగ, యక్ష, గంధర్వ, పిశాచ, కాక, వానర, గార్దభ, ముని, రాక్షస, కిన్నరసత్వాలు.. (12): (చూ, సత్వాలు.)

ద్వాదశాంగుళము. సం. వి. అ. పుం: చూ. జేన. (శ. ర). (వాడుకయందు 12 అంగుళములు లేక అడుగు.): చూ, వితస్తి.

ద్వాదశాంశ. అం. షోడశవర్గునందొకటి (లగ్న

ము 12 భాగములు చేయుటచే ద్వాదశాంశ మనఁబడును. ద్వాదశాంశ కనుఁగొనవలసిన గ్రహ మేరాశియందెన్నవ భాగము నందున్నదో కనుఁగొనవలెను. ద్వాదశాంశ కనుఁగొనఁదలఁచిన గ్రహమున్న రాశి మొదలు పండ్రెండు రాశ్యధిపతులును ద్వాదశాంశాధిపతులగుదురు. పైనఁజెప్పిన ప్రకారము గ్రహ మేరాశి యందెన్నవ భాగమందున్నదని కనుఁగొనఁబడెనో యాగ్రహమున్న రాశి మొదలు నన్నవరాశి ద్వాదశాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతియే ద్వాదశాంశాధిపతి): చూ, షోడశవర్గు.

ద్వాదశాఖ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [ర్యుఁడు.

ద్వాదశాత్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, సూ

ద్వాదశాదిత్యులు. అం: చూ, ఆదిత్యులు.

ద్వాదశావస్థలు. అం. చక్షుఃప్రీతి, మనస్సంగము, సంకల్పము, ప్రలాపము, జాగరము, కార్శ్యము, అరతి, లజ్జాత్యాగము, సంజ్వరము, ఉన్మాదము, మూర్ఛ, మరణము(12): చూ, అవస్థలు.

ద్వాదశాహము. అం. 1: చూ, రహీనతానములు. (చూ, కూటతానములు); సం. వి. న్. న. 2.=బారసాల. నామకరణము: చూ, బారసాల; వా. 3. పండ్రెండవనాటి కర్మము.

ద్వాదశాళ్వారులు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.

ద్వాదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=: చూ, దోదసి; విణ. 2. పండ్రెండవది: చూ, ద్వాదశము.

ద్వాపరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సంశయము; అం. 2: చూ, యుగములు.

ద్వాపరయుగము. అం. 1: చూ, ద్వాపరము. 2; 2. జ్యోతిష.—ద్వాపరయుగంబున శీర్షోదయలగ్నమే జన్మలగ్నము: చూ, జన్మలగ్న సమయములు. [చూ, క్షేత్రములు.

ద్వారక. అం. క్షేత్రములు 24 లో నొకటి:

ద్వారకంటకము. సం. వి. అ. న. తలుపు: చూ, వాకిలి. [ప్రతిహారుఁడు

ద్వారపాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ద్వారబంధము. సం. వి. అ. పుం.=దారబందము: చూ, వాకిలి.

ద్వారము. సం. వి. అ. న. 1.=దువారము.—పై.—; 2. ఉపాయము: చూ, నెపు; 3.=దారి: చూ, మార్గము. 1. [ద్వారము.

ద్వారములు. అం. పాణి, ఉపస్థ, పదము, వాణి

ద్వారవతి. అం: చూ, పుణ్యనగరములు (సూ–ద్వారావతి–ద్వారకాపురము) [పాలకుఁడు.

ద్వార్థ్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వార

ద్వార్థ్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ద్వి

ద్వికము. సం. వి. అ. న. 1.=దుగ: చూ, రెండు; వి. అ. పుం 2. కాకి: చూ, వాయసము; 3. జెక్కుప: చూ, బటువుగువ్వ; అం. 4. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి: చూ, త్రికము. 7.

ద్విక్షారములు. అం. సర్జక్షారము, యవక్షారము.

ద్విగుణము. వా.=దుగుణము: చూ, రెట్టింపు.

ద్విగుణాకృతము.సం.విణ. రెండుచాళ్లుదున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విగువు. పా. సంఖ్యాపూర్వపదము ద్విగువు. "మూఁడులోకములు.": చూ, సమానము.

ద్విజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, బారంగి *; 2. రేణుకయను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.

ద్విజబ్రాహ్మణులు. అం. షట్కర్మనిరతుఁడై యెల్లప్పుడును దేవతలను అతిథులను పూజించుచే వేదాధ్యయన నిరతులై సత్ప్రవర్తనముగలవారే ద్విజబ్రాహ్మణులు. (వీరుదశ

విధబ్రాహ్మణులలోనివారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

ద్విజము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2. దంతము: చూ, పల్లు. 1: 3. పాము: చూ, సర్పము. [1—2.

ద్విజన్మము. సం. వి. న్. పుం: చూ, ద్విజము.

ద్విజన్ముడు. సం. వి. న్. పుం 1: చూ, బ్రాహ్మణుడు; 2. క్షత్రియుడు: చూ, రాయి. 1; 3. కోమటి: చూ, వైశ్యుడు.

ద్విజరాజు సం. వి. అ. పుం. 1. చంద్రుడు: చూ, హిమాంశువు; 2. గరుత్మంతుడు: చూ, హరివాహనుడు; 3. శేషుడు: చూ, సర్పము.

ద్విజాతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. పక్షి, పాము లోనగునవి; 2: చూ, బ్రాహ్మణుడు.

ద్విజిహ్వము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. [సూచకుడు.

ద్విజిహ్వుడు. సం. విశే. కొండెగాడు: చూ,

ద్విజుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విజన్ముడు.

ద్వితయము. సం. స, అ. న. 1. జేత: చూ, సంగడి. 5; వా. 2: చూ, రెండు.

ద్వితలము. అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

ద్వితీయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెండ్లాము: చూ, భార్య; 2.=విదియ: చూ, తిథి, తిథులు (చూ, సూర్యేందుసంగమము); విశే. 3. రెండవది.

ద్వితీయకము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

ద్వితీయము. అం. 1. లగ్నకారకత్వములలో నొకటి. (ధనము, వాక్కు, కుటుంబ, ముఖ, నేత్ర, భోజన, జిహ్వా, ఆగ్రహ, దాతృత్వ, విద్యా, వినయ, బంగార, మారక, సత్య, అనృత, లోభములు): చూ, లగ్నకారకత్వములు; 2: చూ, అసంహత వ్యూహములు.

ద్వితీయాకృతము. సం. విశే: చూ, ద్విగుణాకృతము.

ద్వితీయాతత్పురుషము. వ్యా. విగ్రహమునందు మొదటి పదము ద్వితీయావిభక్తియందుండెడి దైన ద్వితీయాతత్పురుషము.

ద్వితీయావిభక్తి. అం. ని-ను-ల, కూర్చి-గుఱించి-గుఱించి: చూ, విభక్తులు.

ద్వితీయుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుడు. 1; విశే. 2. రెండవవాడు.

ద్వితీయోక్త్యము. అం: చూ, క్రతుచతుష్టయము.

ద్విత్వము. వ్యా. ఏకవిధమైన హల్లులకూడిక.

ద్విదేహుడు. సం. వి. అ. పుం. గణపతి: చూ, వినాయకుడు. 1. [చూ, వస్త్రము.

ద్విపటము. సం. వి. అ. న. కప్పడము దుప్పటి:

ద్విపటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=దుప్పటము—పై—

ద్విపద. వ్యా. 1. ఒకానొకపద్యభేదము. మూడు ఇంద్రగణములు, తుదిసూర్యగణము. మూడవగణాదినియతి (రెండుపాదములు.): చూ, వృత్తము. 1; 2. చిత్రకవిత్వములో నొకటి: చూ, వృత్తము. 1; 3. కావ్యలక్షణమున.—అసంఖ్యాబద్ధములలో నొకటి: చూ, అసంఖ్యాబద్ధము. [ఏనుగు: చూ, హస్తి.

ద్విపము. సం. వి. అ. పుం. రెంటదాగువుడు,

ద్విపలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఇరుపలము.

ద్విపాదపశువు. జా. పనికిమాలినవాడు.

ద్విపాద్యము. సం. వి. అ. పుం. తగినదండుగకంటె రెట్టింపుదండుగ: చూ, సేగి.

ద్విప్రాస. వ్యా: చూ, త్రిప్రాస.

ద్విబీజదళములు. వ్యా. ౧. లెగుమినములు.—కంది, సెనగ, పెసర, చిక్కుడు, లూసర్న మొ; ౨. యూఫోర్బియములు.—ఆముదము, కట్టెపెండలము, పెద్దఉసిరిక, చెముడు, క్రోటనులు మొ; 3. పెడాలినములు.—నువ్వు; ౪. కంపోజిటములు.—కుసుంబా, చేమంతి, బంతి, జెట్యాసు మొ; ౫. క్రూసిఫరములు.—ఆవ, కాబేజీ, ముల్లంగి; ౬. మాల్వేసములు.—ప్రత్తి, బెండ, గోగు,

౭. సాలనేసములు.—పొగాకు, ఉరలగడ్డ, వంగ, మిర్చి, మొ; ౮. అంజేలిఫరములు.—ధనియము, జీలకఱ్ఱ; ౯. కూకర్బిటములు.—గుమ్మడి, కాఁకర, ఆనబ, పొట్ల, బీఱ; ౧౦ అనాకార్డినములు.—మామిడి, జీడిమామిడి (చూ, ఏకబీజదళము, ఏక-ద్విబీజదళ వృక్షములు, గుంజొకాయలు)

ద్విభల్లకము. అం: చూ, బాణాగ్రిములు.

ద్విభాషి. సం. వి. న్. పుం.=తుపాసి-దుబాసి. రెండుభాషలు తెలిసినవాఁడు.

ద్విముఖాహి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రెండుతలల పాము: చూ, సర్పము. [యాతిగుఁడు.

ద్వియాతిగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్వ

ద్విరదగతి. పా. నవవిధరగడలలోనొకటి (ఇరువదిమాత్రిలుగలిగి పదునొకండవ మాత్రియే యతిగాఁగల వృత్తము): చూ, రగడ (చూ, వృత్తము. 1.)

ద్విరదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విపము.

ద్విరసనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విముఖాహి. [భ్రిమరము.

ద్విరేఫము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ,

ద్విలవణములు. అం: చూ, లవణములు.

ద్వివార్షికములు. పా. దుంపజాతిలోనివి: చూ, ఏకవార్షికములు. (చూ, గుంజొకాయలు.)

ద్వివిదారణపుటకఫలము. పా. రెండువైపులను పగులుకాయ (చిక్కుడు, అలచేంద మొ): చూ, గుంజొకాయలు.

ద్విషత్తు. సం. వి. త్. పుం. (రూ-ద్విషంతుఁడు-ద్విషదుఁడు- ద్విషుఁడు-ద్వేషణుఁడు) పగవాఁడు: చూ, శత్రివు.

ద్విషుఁడు. సం.వి. అ. ష్. పుం.—పై.—

ద్విసీత్యము. సం. విశ. రెండుచాళ్లుదున్నినది (పొలము): చూ, భూమి. 1.

ద్విహల్యము. సం. విశ.—పై.—

ద్విహాయని సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రెండేండ్లప్రాయముగల పెయ్య (ఇట్లు ద్వివర్ష. అ.స్త్రీ.): చూ, ధేనువు.

ద్విస్వరయుక్తరాగములు. అం. గాధికములు: చూ, రాగములు.

ద్వీ

ద్వీపము. సం. వి. అ. పుం. 1. పులితోలు: చూ, జెరడు; పుం, న. 2.=దీవి: చూ, లంక. 1.

ద్వీపములు. అం. జంబు, ప్లక్ష, కుశ, క్రౌంచ, శాక, శాల్మలి, పుష్కరద్వీపములు (7)

ద్వీపవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

ద్వీపి. సం. వి. న్. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2.=సువ్వి. చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1; 3. కడలి: చూ, సముద్రిము.

ద్వే

ద్వేషణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేషము. సం. వి. అ. పుం.=దేసము, పగ: చూ, విరోధము. 1.

ద్వేషి. సం. విశ. (న్. ఈ.న్): చూ, ద్విషత్తు:

ద్వేషించే. సం. అ. క్రి: చూ, విరోధించే.

ద్వేష్ట. సం. విశ. (ద్వేషించువాఁడు): చూ, ద్విషత్తు.

ద్వేష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ద్విషత్తు; విశ. 2. పగఁగొనఁదగినవాఁడు: చూ, ద్విషత్తు.

ద్వ్య

ద్వ్యక్షరము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (చూ, హేతువు. 2.)

ద్వ్యక్షరి. అం. —పై.—

ద్వ్యష్టము. సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

ద్వై

ద్వైతము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకానొకవనము: చూ, విపినము; వా. 2. జేత: చూ, సంగడి.5; అం. 3. మతత్రయమునందొకటి. (జీవాత్మ పరమాత్మలకు భేదముచెప్పెడి యొక మతము) చూ, మతములు. (చూ, త్రియము)

ద్వైధము. అం. (భేదము) షడ్గుణములలో నొకటి. (ఇదత్రివిధము.— బలవంతులగు నిద్దఱుశత్రువులనడుమ నుండెడువాఁడు వారి రువురతో ప్రత్యేకముగా నీ వాఁడ నని చెప్పుట, అందొకనితో సంధిచేసుకొనుట, ఒకనితో కలహించుట): చూ, గుణములు,3.

ద్వైధీభావము. అం.—పై.—

ద్వైధీభావద్వయము. అం. స్వతంత్రము, పరతంత్రము.(2)

ద్వైపము. సం. విణ. 1.ద్వీపిచర్మముచే కప్పఁబడినది. (రథము) : చూ, శకటము. 1; 2. ద్వీపిసంబంధమైనది; 3. ద్వీపసంబంధమైనది. [వ్యాసుఁడు.

ద్వైపాయనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ద్వైమాతురుఁడు. సం. వి. అ.పుం. 1. గణపతి: చూ, వినాయకుఁడు. 1: 2. జరాసంధుఁడు: చూ, బార్హద్రథి.

ధ

ధ. ఒకయక్షరము. (వ్యాకరణవిషయము.— శబ్దాదియందున్న అక్షరములు "త" లు గాని "ధ" లుగావు. ఉదా.—ధనము, ధాన్యము మొ; సజాతీయ ద్విత్వములలో "అశ్వత్థ, అశ్వత్థామ, ఉత్థానము, ఉత్థితము" తప్పఁ దక్కినవి "ధ" లు గాని "త" లు కావు. ఉదా.—బద్ధము, రుద్ధము, యుద్ధము, సన్నద్ధము మొ.)

ధగిడిమియ్యా. వా. వి. అడ్డుగాకూర్చుండుట.

ధగిడీ. వా. వి. నీచురాలు.

ధట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=వణ. వణఁకు: చూ, లోలము. [చూ, త్రాసు.

ధటము. సం. వి. అ. పుం. కొయ్యత్రాసు:

ధటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పట్టి: చూ, వస్త్రము; 2. గోఁచి: చూ, జొట్టము.

ధటిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నూలిమొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

ధట్ట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1.

ధట్టము. సం. వి. అ. పుం.=తెట్టు: చూ, సమూహము.

ధనంజయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక ఉపవాయువు (శవశరీరప్రవర్తమానవాయువు): చూ, వాయువు; 2. ఒకజాతిపాము: చూ, సర్పము; 3: చూ, మద్ది. *

ధనంజయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1, అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [స్వాహా. 2.

ధనందద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ,

ధనకేలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [(3): చూ, త్రియము.

ధనగతులు. అం. దానము, భోగము, నాశము

ధనగ్రాహకుఁడు. సం. విణ. అప్పుపుచ్చుకొను వాఁడు: అధమర్ణుఁడు, ఋణగ్రస్తుఁడు,

ఋణి, ఋణికుఁడు, ఖాతకుఁడు-ఖాదకుఁ
డు. (తె. ప్ర.—అప్పులకాఁపు, అప్పుల
పోతు, అరవరి-అరువరి. [దొంగ. 4.
ధనదాయాదులు. అం. ధర్మము, అగ్ని, రాజు,
ధనదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కుబేరుఁడు:
చూ, శ్రీదుఁడు; విణ. 2. దాత: చూ, వదా
న్యుఁడు.
ధనధాన్యము. అం. 1: చూ, శస్త్రములు; వా.
2. సొమ్మున్ను ధాన్యమున్ను "ధనధా
న్యాభివృద్ధిరస్తు." (ధనధాన్యాదులు)
ధననిక్షేపము. అం: చూ, సప్తసంతానములు.
ధనమదము. అం: చూ, అర్థమదము.
ధనము. సం. వి. అ. న. 1.=దనము: చూ,
విత్తము 2. ఆవులమంద: చూ, ధేనువు;
3 =దనియము. కొతిమెర (ఇట్లు ధనీ-
ధనిక-ధనికా-ధానా-ధానక- ధానేయక-
ధానేయకా-ధాన్య-ధాన్యాక- ధన్యాక-
ధన్యా-దానీ-దానీక: చూ,వితున్నకము.1;
పా. 4. దీనికి ఉపమానము.—కుబేరుఁ
డు; అం. 5: చూ, అష్టైశ్వర్యములు, ఐశ్వ
ర్యములు; వా. వి. 6. పశుధనము.
ధనముకొల్లపోవుట. అం: చూ, నష్టములు.
ధనవంతుఁడు. సం. విణ. అచ్చేకుప్ప: చూ,
సంపన్నుఁడు. [ఋణవిద్యుత్తు.)
ధనవిద్యుత్తు. పా. అనుకూలవిద్యుత్తు (చూ,
ధనవృద్ధులు. అం. కాయికవృద్ధి, కాలికవృద్ధి,
కారితవృద్ధి, చక్రవృద్ధి. (4)
ధనహారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లకచోర
ము *: చూ, షడ్గ్రంథ; 2: చూ, బలుర
క్కెస *. [చూ, శ్రీదుఁడు.
ధనాధిపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పైఁడిఱేఁడు:
ధనాపహారము. అం: చూ, వింశతివిగ్రహములు.
ధని. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) రూ- ధని
కుఁడు. చూ, సంపన్నుఁడు.

ధనిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచి ఆఁడుది:
చూ, స్త్రీ; 2. యౌవనముగల ఆఁడుది:
చూ, స్త్రీ. [ధనము. 3
ధనికము. సం. వి. అ. పుం.=దనియాలు: చూ,
ధనికుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, రూ- ధని;
2: చూ, సజ్జనుఁడు; 3: అప్పులవాఁడు.
ధనియము. వా. సం. వి. అ. పుం. = దనియ
ము: చూ, ధనము. 3.
ధనిష్ఠ. అం: చూ, నక్షత్రము. 1.
ధనుఃపటము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పటము-
ధనువు) మోరటి *: చూ, పేరింకణము.
ధనురూర్ధ్వాధరభాగనిర్ణయము. అం : చూ,
పరిమేయములు.
ధనుర్ద్వయనామోద్దేశము. అం.—పై.—
ధనుర్ధరుఁడు. సం. విణ: చూ, విలుకాఁడు.
ధనుర్ధారి. సం. విణ: చూ, దుసెదారి.
ధనుర్నిర్మాణాదివిశేషము. అం: చూ, పరిమే
యములు. [ములు.
ధనుర్బంధము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధ
ధనుర్విద్యావిలాసము. అం: చూ, ధనుర్వేదము.
ధనుర్వేదము. అం. ఉపవేదములు 4 లో నొకటి.
(ఇది విల్లు మొదలగువానియొక్క ధార
ణము గ్రహణము ఆకర్షణము బాణసంధా
నము బాణవిసర్జనము మొదలగు క్రియలను
బోధించును. దీనికి ధనుర్విద్యా విలాస
మనియు వాడుకకలదు:) (చూ, ఉపవేద
ములు, ఉపవిద్యలు.)
ధనుర్వేదాంగములు. అం. చారి, స్థాన, న్యాస,
పరివిచార, సౌష్ఠవ, కరణ, వ్యాయామ,
మండల, గతి, ఆసనములు. (10)
ధనువు. సం. వి. స్. పుం, న. (రూ-ధనుస్సు-
ధన్వము.) 1. విల్లు: చూ, బాణము. 1;
2. నాలుగు మూరలకొలఁది; పుం. 3. మో
రటి *: చూ, పేరింకణము; విణ. 4: చూ,

విలుకాఁడు; అం. 5. పం(డెండు రాసులలో నొకటి: చూ, రాసులు;6:చూ,కార్ముకము.

ధనుశ్శరపూజాయోజనము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

ధనుశ్శ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చాఁగ*: చూ, స్రివ. [చూ, విలుకాఁడు.

ధనుష్మంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్):

ధనుస్సు: చూ, రూ-ధనువు.

ధనూరాకర్షణ కౌశలోపన్యాసము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

ధన్నన్నొప్తేత్రిబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కప్రారియెబ్రాహ్మణులు.(చూ, బ్రాహ్మణులు.)

ధన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి; 2. ఉపమాత: చూ, దాది; (చూ, మాత. 1.). 3.=దనియము: చూ, ధనము. 3; విణ. 4. ధన్యురాలు:చూ, స్త్రీ.

ధన్యాసి. అం: చూ, రాగాంగములు.

ధన్యుఁడు. సం. విణ: చూ, సుకృతి.

ధన్వంతరము. సం. వి. అ. న: చూ, వింటిపట్టు:

ధన్వంతరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. దేవవైద్యుఁడు: చూ, వైద్యుఁడు (చూ, ఉపవిద్యలు); 2: చూ, సూర్యుఁడు, 3: చూ, శివుఁడు.

ధన్వము. సం. వి. న్. న. 1. మెట్టనేల: చూ, భూమి. 1; 2. విల్లు: చూ, రూ-ధనువు. 1; పుం. 3. నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1.

ధన్వయాసము. సం. వి. అ. పుం. తీఁటకసింద*: చూ, సముద్రాంత.

ధన్వి. సం. వి. న్. పుం. 1. ఏఱుమద్ది*: చూ, మద్ది; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; విణ. 3: చూ, విలుకాఁడు; 4: చూ, సమర్థుఁడు; 5=దణి: చూ, సైనికుఁడు.

ధమనము. సం. వి. అ. పుం. కిక్కసకసవు: చూ, తృణము. 1.

ధమని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నాడి: చూ, నరము. 1; 2. నఖమనెడు గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 3: చూ, మెడ; 4. అగసాలెవాని గొట్టము; 5. పసుపు గుత్తిక*: చూ, రాజార్హము; పా. 6. శుద్ధరక్తవాహిని, (ధమనులు.—యకృద్ధమని, పుప్పుసధమని, ధమనిప్రవాహము. మొ.)

ధమనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. కొలిమి తిత్తినూఁదువాఁడు; 3. కూరిడుఁడు: చూ, నిర్దయుఁడు.

ధమనులు. అం. హృదయము నాశ్రయించి యుండెడి రక్తవాహినులను బోలువాడులు. వాతమును పూరించు వలులఁజేయుటచేనవి ధమను లనఁబడును.(౧౦ అధోగామినులు ౧౦ ఊర్ధ్వగామినులు ౧౦ తిర్యక్కుగఁబ్రసరించునవిగ నుండును.) (చూ, ధమని. 6.)

ధమ్మిల్లము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధమ్మిల్లము. కొప్పు: చూ, వేనలి.

ధమ్మిల్లము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ధర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.(రూ-ధరణి-ధారణి-ధరుశి-ధారుణి) నేల: చూ, భూమి. 1; 2. జరాయువు: చూ, మావి. 2; 3: చూ, మెదడు; వా. 4.=దర: చూ,వెల. 1.

ధరణము. సం. వి. అ. న. 1. ధరించుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2:=చూ, దరణము.

ధరణా. వా. వి. సొమ్ము ఇమ్మని కూర్చుండుట.

ధరణి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, ధర. 1; పా. 2. ఒకానొకవృత్తము. (మొదటిపాదము పండ్రెండవదగు జగతీ ఛందస్సునందలి తోటకవృత్తచ్ఛాయను, కడమ మూఁడుచరణములును కవికల్పితములై నడచును.) అప్ప. 4, ఆ. 205: చూ, వృత్తము. 1.

ధరణిధరగతి. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, న, న, న, న, న, న గురువులు గలిగి ఎనిమిదింటఁ బదునాఱింట యతిగల పంచవింశచ్ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

ధరణీకందము. సం. వి. అ. పుం. పాటికంద*: చూ, సూరణము.

ధరణీధరము. సం. వి. అ. పుం. కొండ, నేల తాల్పు: చూ, పర్వతము.

ధరణీధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పుడమిరా: చూ, విష్ణువు. 1; 2. శేషుఁడు: చూ, సర్పము; 3. రాజు: చూ, రాజో. 1.

ధరణీప్లవము. సం. వి. అ. న: చూ, సముద్రము.

ధరణీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ధరణీధరుఁడు. 3; 2: చూ, శివుఁడు.

ధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేటి ఱేఁడు; 3: చూ, ప్రత్తి; 4.=దర: చూ, ధర. 4.

ధరాధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4. [చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

ధరామరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నేలవేలుపు:

ధరాపతు. వా. వి. హామీసొమ్ము. [ణించే 2.

ధరించే. సం. స. క్రి. తాల్చు: చూ, పూవ

ధరిత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-ధారయిత్రి. నేల: చూ, భూమి. 1.

ధర్త. సం. విశే. ధరించువాఁడు. [హితము. 2.

ధర్తవ్యము. సం. విశే. ధరింపఁదగినది: చూ,

ధర్మకర్త. పా. ఆలయములు సత్రములులోనగు వానియందలి కార్యనిర్వాహకాధ్యక్షుఁడు.

ధర్మకాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [(ధర్మచక్షువు)

ధర్మచక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

ధర్మచింత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ధర్మమును చింతించుట: ఉపాధి.

ధర్మజ్ఞుఁడు. సం. విశే. ధర్మము నెఱిఁగినవాఁడు.

ధర్మదాత. వా. సం. విశే. ధర్మమందే బుద్ధి నిలిపినవాఁడు, ఎల్లప్పుడును ధర్మము చేయువాఁడు.

ధర్మదేవతకు పాదములు. అం. అహింస, సత్యము, దయ, శాంతి. (4)

ధర్మద్రవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆకాశగంగ: చూ, నది. [కాయుఁడు.

ధర్మధాతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ధర్మ

ధర్మధ్వజి. సం. వి. న్. పుం: చూ, తాఁట దమ్ముఁడు.

ధర్మపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగ్నిసాక్షిగఁ బెండ్లాడిన పెండ్లాము: చూ, భార్య.

ధర్మపాశము. అం. (కాలపాశము, వరుణపాశము) అస్త్రములు 50 లో నొకటి: చూ, అస్త్రములు. (చూ, బాణము. 1.)

ధర్మపుత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అజమీఢుఁడు.

ధర్మపురి. అం: చూ, క్షేత్రములు.

ధర్మము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. పుణ్యము. రూ-ధర్మువు: చూ, సుకృతము. 1; 2.=దమ్మము-దరుమము. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3. పోలిక, సమత్వము: చూ, సామ్యము; 4. స్వగత్వము: చూ, స్వభావము; 5. ఆచారము: చూ, వర్తనము. 1; 6: చూ, అహింస; 7. వేదోక్తవిధి: చూ, ఉపనిషత్తు. 2; 8. వేదాంతము: చూ, ఉపనిషత్తు 1; 9. క్రతువు: చూ, యజ్ఞము; పుం. 10. విల్లు: చూ, బాణము. 1; పా. 11. దీనికి ఉపమానములు.— ధర్మరాజు, యమధర్మరాజు; అం. 12. మీమాంసాదులు 4 లో నొకటి: చూ, ఉపాంగము. 5; 13: చూ, పురుషార్థములు

ధర్మములు. అం. ధర్మశాస్త్రములోనివి.—జాతిధర్మములు, దేశజధర్మములు, కులధర్మములు, గుణధర్మములు, ఆపద్ధర్మములు (విపద్ధర్మములు) (5)

ధర్మరాజు. సం. వి. అ. పుం. 1. పాండురాజు పెద్దకొడుకు: చూ, యుధిష్ఠిరుఁడు; 2: చూ,

యముఁడు; 3. బుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1. [శివుఁడు.

ధర్మవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ధర్మశాస్త్రము. అం. శాస్త్రములలో నొకటి. (ధర్మము అనఁగా యజమానుని మనస్సునందు ఆత్మయందు సంస్కారరూపమున ధరింపఁబడు గుణమనుట. దానికి సాధనముగ శ్రుతి స్మృతులచేత విధింపఁబడిన క్రియకూడ ధర్మమనఁబడును. బ్రహ్మ హృదయములో నుండి వినిపించిన శ్రుతుల తాత్పర్యమునకు విరోధము రాకుండఁగ తనకు విధేయులగు ప్రధానులవంటిస్వాయంభువమనువు మొదలు గాఁగల18గురుఋషులహృదయములలోనుండి స్మరింపఁజేసిన గ్రంథములు స్మృతులనియును ధర్మసంహితలనియును వాటిననుసరించి కొందఱు మునులు స్మరించినవి ఉపస్మృతులనియును వాడఁబడుచున్నవి. మూలస్మృతులు= స్వాయంభువాది (చూ, స్మృతులు) స్మృతులుపుట్టినవి. ఇట్టి స్మృతులను ఉపస్మృతులను అనుసరించి పురాణములందు జరిగిన దేవతా సంవాదఋషి సంవాదవాక్యములను ఈస్మృతులకు మూలభూతములైన ప్రతివాక్యములను బాగుగ పరిశీలించి కమలాకరుఁడు మొదలగువారు నిర్ణయసింధువు, ధర్మప్రవృత్తి, స్మృత్యర్థసారము, హేమాద్రి, స్మృతిరత్నమహోదధి, స్మృతిచంద్రిక, షడశీతి మొదలగు ననేక స్వతంత్రగ్రంథములు చేసియున్నారు. వ్యాఖ్యానములు.— మనుస్మృతికి కుల్లూక భట్టీయము, యాజ్ఞవల్క్యస్మృతికి విజ్ఞానేశ్వరీయము— సరస్వతీ విలాసము, పరాశరస్మృతికి పరాశర మాధవీయము, అపస్తంబ స్మృతికి ఉజ్జ్వలదత్తీయము ఈరీతిని తక్కిన స్మృతులకును పుట్టియున్నవి. ప్రతిస్మృతియందును ఆచార-వ్యవహార-ప్రాయశ్చిత్త కాండములుండును. ఇత్యాది. (చూ, వ్యవహారపదములు, ధర్మములు, శాస్త్రములు. స్మృతులు)

ధర్మసంహిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మన్వాదిధర్మశాస్త్రము, స్మృతి: చూ, ధర్మశాస్త్రము.

ధర్మాత్ముఁడు, సం. విణ. న్: చూ, సుకృతి.

ధర్మాధికరణము. సం. వి. అ. న. న్యాయవిచారణస్థలము: చూ, సభ. 2.

ధర్మాధికృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. న్యాయము విచారించువాఁడు: చూ, న్యాయాధికారి.

ధర్మాసనము. సం. వి. అ. న. ధర్మాధికారి కూర్చుండు పీఠము: చూ, పీఁట.

ధర్మి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) ధర్మముగలది.

ధర్మితము. సం. వి. అ. న. రతి: చూ, సంయోగము.

ధర్మ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, యముఁడు; 2: చూ, సోమయాజి. 1; 3. ఒకవసువు: చూ, వసువులు. [ర్మము. 1.

ధర్మ్మవు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-ధ

ధర్మ్యము. సం. విణ. ధర్మమువలన తొలఁగనిది.

ధర్షణము. సం. వి.అ. న. 1: చూ, పరిహాసము; 2. ధర్షించుట. [అంకులాఁడి.

ధర్షణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-చర్షణి: చూ,

ధర్షించు. సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 2. ధర్షణముచేయు.

ధవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము; 2. చేండ్రి*: చూ, వెలిచేండ్రి.

ధవళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆవు: చూ, ధేనువు.

ధవళకైరవము. సం. వి. అ. న.=తెల్లగలువ*: చూ, పద్మము. 1. [చూ, శుక్రుఁడు. 1.

ధవళగ్రహము. సం. వి. అ. పుం.=తెలిగాము:

ధవళపక్షము. సం. వి. అ. పుం.=తెలిపక్కము: చూ, పక్షము. 1. [పిట్ట: చూ, హంస.

ధవళపిత్సన్ (న్సు). సం. వి. న్. పుం.=తెలి

ధవళము. సం. వి. అ. పుం. 1.=తెలుపు. రూ- ధవళి: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఆఁబోతు:చూ, వృషభము. 1; విశే. 3. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 4. చేక్కనిది: చూ, హృద్యము; పా. 5. ఒకానొకవృత్తము:చూ,వృత్తము.1.

ధవళములు. వా. వై. వి. బ. ఒకరకముపాట: చూ, స్వరము. 2. [చూ, సింహము.

ధవళమృగము. సం. వి. అ. పుం.=తెలిమెకము:

ధవళిమ. సం. వి. న్. పుం. = తెలుపు. రూ- ధవళిమము: చూ, వర్ణము. 6.

ధవళిమము. సం. వి. అ. పుం.= —పై.—

ధవిత్రము. సం. వి. అ. న. యాగమునందు అగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయుటకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసనకఱ్ఱ. యాగమునందు ఉష్ణపదార్థమందుఁగల యుష్ణత్వమును చల్లార్చుటకొఱకు కృష్ణాజినముతో చేయఁబడిన విసన కఱ్ఱ. (అని కొందఱు): చూ, సురటి.

ధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి:చూ, భర్త. 1; 2. రాజు:చూ, రాజు. 1; 3:చూ, మనుష్యుఁడు.

ధా

ధాటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1 =దాడి. దండయాత్ర: చూ, యుద్ధము; 2.=దాఁటు. దండు: చూ, సేన 1; వా. 3. ధైర్యము; 4. శక్తి. "నీధాటికి నిలువలేరు."

ధాణు. అం: చూ, విసరులు.

ధాణుకపాలు. అం.—పై.—

ధాణుధాక. అం.—పై.—

ధాణుధారు. అం —పై.—

ధాత. సం. వి. ఋ. పుం. 1 =తాత. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; విశే. 2. ధరించువాఁడు; 3: చూ, రక్షకుఁడు; అం 4. ఆదిత్యులు 12 లోనొకఁడు: చూ, ఆదిత్యులు; 5.(రూ-ధాతు-ధాతృ):చూ,సంవత్సరములు.

ధాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆరె*: చూ, సుభిక్ష.

ధాతుపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై—

ధాతుభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. కొండ: చూ, పర్వతము. [చూ, రసవాది.

ధాతువాది. సం. వి. న్. పుం. కారంధమి:

ధాతువిచక్షణత్వము. అం: చూ, సుగుణములు.

ధాతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. వాతములోనగునది. (వాత, పిత్త, శ్లేష్మములు అను నాడులు); 2. వసలోనగునది. (వస, అసృక్కు, మాంసము, మేదస్సు, అస్థి, మజ్జ, శుక్లము అని ఇవి యేడు. పక్షాంతరమున రోమత్వఙ్మాంసాస్థిస్నాయు మజ్జాప్రాణములు); 3. మణిశిలలోనగు శిలావికారము; 4.=జాజువు. కావి, గైరిక ధాతువు: చూ, వర్ణము. 6; 5. పృథివిలోనగునది (చూ, భూతములు); 6. శబ్దములో నగునది: (చూ, గుణములు); 7. త్వక్కులోనగునది (చూ, ఇంద్రియములు); 8. భూధాతువులో నగునది; 9. క్రియ: (చూ, ధాతువులు. 3, క్రియ, క్రియలు); పా. 10. కణసంహతి. (కణసమితి; కణజాలము; ఘటకధాతువు; పేశీజాలము, పేశీసంఘాతము).

ధాతువులు. అం. 1. శల్యములు, మాంసము, శోణితము, చర్మము, మెదడు, మజ్జము, శుక్లము (7); 2. దశవిధధాతువులు.—భ్వాది, అదాది, జుహోత్యాది, దివాది, స్వాది, తుదాది, రుధాది, తనాది, క్ర్యాది, చురాది (10); 3. అకర్మకములు (శ్లో. వృద్ధిక్షయ భయ జీవితమరణం లజ్జాసత్తాస్థితి జాగరణం । శయన క్రీడారుచి దీప్త్యర్థంధాతుగణంత మకర్మకమాహుః.), సకర్మకములు

(పూర్వోక్త అకర్మక భిన్న ధాతువులు); 4. (లడాదులు) లట్-లిట్-లృట్-లుట్-లేట్-లోట్-లఙ్-లిఙ్-లుఙ్-లృఙ్. (ఇందు లేట్ వేద సంబంధము) (10); అం.5. బంగారు, వెండి, రాగి, వంగము, సీసము, యశదము, లోహము (7): చూ, లోహము. 1. [చూ, రాయి.

ధాతూపలము. సం. వి. అ. న. జేగురురాయి,

ధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2.=దాది. ఉపమాత: చూ, దాది (చూ, మాత. 1); 3. తల్లి: చూ, మాత. 1; 4. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి; విణ. 5. ధరించునది: చూ, హితము. 2; 6. ధరింపఁజేయునది: చూ, హితము. 2.

ధాత్రేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; అం. 2. నాయికలకు సహాయురాలు: చూ, నాయికలు.

ధాన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దనియాలు *: చూ, ధనము. 3; 2. ముకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; బ. 3: బొరుగులు-రూ-బొరవులు-బోరులు.

ధానుష్కుఁడు. సం. విణ: చూ, విలుకాఁడు.

ధాన్యకృతి. అం: చూ, క్రియాంగములు: (చూ, అంగము. 9.)

ధాన్యపంచకము. అం. మారేడు పిందెలు, వట్టివేరు, దనియాలు, శొంఠి, తుంగముస్తెలు.(5).

ధాన్యము. సం. వి. అ. న. వడ్లు. (ప. వరి): అక్షతలు, ఛద్మము, తండులీయము, వ్రీహి, స్తంబకరి. (తె. ప).—కొలుచు, వడ్లు. (చూ, స్తంబకరి); ధాన్యవిశేషములు.— అవసరదార్లు, ఆతపనీయము, ఆర్య, ఆశువు, ఈశ్వరప్రియములు, ఓడిక, కురువిందము, ఖండికము, ఖర్జూరము, గౌరము, పతంగము, పారిజాతము, మదనగంధులు, మన్మథబాణాలు, మల్లెశ్రీగంధులు, మోహనప్రసరులు, రత్నసరులు, రామబాణాలు, రామసాగరములు, హాయనము.(తె.ప).—అక్కుళ్ళు, అట్రికడాలు-అట్రిగడములు-అట్రిగడలు, అలుగురాజనములు, ఆకుపన్నములు, ఆరుగలు-ఆరెవడ్లు, ఇప్పపూరాజనములు, ఉద్దులు, ఊదరలు, ఎద్దుకళ్ళవంకెలు, ఎఱ్ఱడాలు, ఏనుఁగుకొమ్ములు, ఏలికిరాజనములు, ఒడివిరిహాళ్ళు, కంటుసరులు, కంబులు, కటకసరులు, కన్నెసరులు, కప్పురబోగులు, కస్తురిపట్టియలు-కస్తూరిపట్టెలు, కస్తూరినిగరాలు, కాకిరెక్కలు, కురవడాలు, కేసరులు, కొండజొన్నలు, కోడిబుడమలు, కోదండరామములు, క్రేడి, గంగాజలంబులు, గందసరులు, గంబూరరాజనాలు, గరుడసరులు, గవ్వసరులు, గాజుకప్పెరలు, గుత్తిమల్లెలు, గుత్తుబుగుత్తులు, గుత్తులు, గొజ్జఁగిబ్రాలు, గొబ్బికాయలు, గొలివెలు, గోరురాజనాలు, గౌరికుంకుమలు, చెందురువంకలు-చేంద్రవంకలు-చెంద్రవంకలు, చిటిముత్తెము, చిలుకముక్కులు, చెనఁగులు-చెన్నఁగులు, చేమపూరాజనములు, జవలు, జవ్వాజివంకెలు, జాజిరాజనములు, జిలకఱరాజనములు, జిలమలు, జీనిసరులు, జీనువముక్కులు, జొన్నఁబాలు, జొన్నలు, తావి, తిరువరంగములు, తీఁగమల్లియలు-తీఁగమల్లెలు-తీఁగెమల్లియలు, తీఁగసరులు-తీఁగెసరులు-తీవెసరులు, తుమ్మపూరాజనాలు, తెల్లచెన్నంగులు, తెల్లబుడమలు, దినసరులు, దెబ్బసరులు, దేవసరులు, నక్కతోఁకబియ్యము, నల్లచెన్నంగులు, నల్లబుడమలు, నల్లయారెలు, నాగమల్లెలు, నీరుకావులు, నెమిలివడ్లు, పగడంపుతీఁగెలు, పచ్చకప్పురపు సరులు, పచ్చగన్నెరు, పచ్చసరులు, పాలకన్ను, పాలమీఁగడలు,

పాసంగు, పిచ్చికగోళ్లు, పునాసలు, పునాసాటకడాలు, పునుఁగు, పునుఁగురాజనాలు. పులిగోళ్లవంకెలు, పూబాళలు, పూతేకులు, పొంగుపాళ్లు, పొన్నశ్రీరాజనాలు, పోతుగంటరాజనములు, ప్రియాగలు, బంగారుతీఁగెలు, బలరామభోగులు, బలుగుత్తులు, బసంగులు, బారతసేసలు, బాహుపురులు, బీటిసరులు, బుడమలు, బొగడసరులు, మంకెనలు, మండిగండ్రలు, మణిసరులు, మల్లెలు, మామిడిగుత్తులు, ముత్తెసరులు, ముదుకసరులు, ముద్దుపాళ్లు, మైపాలలు, మొలగులికలు, మోదుగుతొడిమెలు, మోదుగుమాడలు, రణపెండ్లికొడుకులు, రసంగులు, రాజనములు-రాజనాలు, రెడ్డిపాలవంకెలు, రెక్కపాయలు, లత్తుకబొత్తులు, వంకసన్నములు, వంగాకుబుడమలు, వజ్రింపుదళుకులు, వట్టిసరులు, వన్నెపూలు, వరగలు, వాసనరాజనాలు, వెదురుబియ్యము, వెన్నముద్దలు, వెలువడములు, సంపంగిపూవడ్లు, సంపెఁగలు, సంబావులు, సన్నమండెగలు, సగ్గుబియ్యము, సాలంకలు, సీతాభోగసరులు, సుకభోగులు మొ (చూ, స్తంబకరి), (చూ, సస్యము. 1); ౧. ఆళ్లు.—కుద్రవము-కోద్రవము, కోరదూషము-కోరదువు, వరకము, వర్షరీరూపము. (తె. ప).—ఆళ్లు, వరగలు; ౨. ఊఁదరలు.—ఉదారము. (తె. ప).—ఊఁదరలు; ౩. ఎండబోసినవడ్లు— (తె. ప).—ఎండుగులు-ఎండువులు; ౪. ఎగురఁబోయనివడ్లరాసి.—(తె. ప).— మండియ- మండె; ౫. ఎఱ్ఱచేనుఅపఁబడినవడ్లు.—అవసితము.-ఆవసితము.- ఆవసితరి, బుద్ధము; ౬. ఓవరధాన్యము.— కుల్మాషము; ౭. కాయ(పయిర) ధాన్యములు.—(తె. ప).—అపరాలు, పయిర-పయిగ-పయ్యర-పైర; ౮. కుసుమ.— కుసుంభము-కౌసుమము. (తె. ప).— కుసుమపూరాజనములు.-కుసుమములు- కుసుమలు; ౯. కిచిడి.—(తె. ప).—కిచిడి-కిచ్చిడి, పిచికచెంబ, పిచికసన్నవరి; ౧౦. కొఱ్ఱలు.—కంగుణి, కంకువు-కంగువు-క్వంగువు, కాసారము, గౌరి, ప్రియంగువు, ప్రియంగుకము, పీతతండులము. (తె. ప).— కొఱ-కొఱ్ఱ; ౧౧. గంటెలు.— గర్మృత్తు.-(తె. ప.)—కంబు, గంటె, సజ్జ; ౧౨. గడ్డిగలపొల్లువడ్లు.—ఉమాకటము.(తె. ప).—బూగర; ౧౩. గింజెపట్టినవడ్లు. (తుచ్ఛధాన్యము).—కంకపత్రము, కటంగరము-కడంగరము, కటునిష్పావము, కాకయవము, నిష్పావము, బుసము - బుసము. (తె. ప).-ఇనుకు, కట్టు, గల్ల, చింక, తంకర, తప్ప, తప్పకాయ, తబక, తఱక, తలకపొల్లు, తాలు, తూరు, పొల్ల, పొల్లకట్టు, పొల్లుకాయలరాసి; ౧౪. గోదుమలు-గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజనము, సుమనము. (తె. ప).— గోదుమలు; ౧౫. అడవిగోదుమలు.— కుశిక, క్షుద్ర, గంధవిహ్వలము, గవేడువు-గవేదుక-గవేదుకము - గవేదువు-గవేదువు-గవేరుకము; గుత్సము, గోధూమము; ౧౬. చిఱువడ్లు-అణువు. (తె. ప).—చిఱువడ్లు; ౧౭. చీనకమనువడ్లు.—కాకకంగువు, చీనకము-చీనము: ౧౮. చేర్చిపెట్టినవడ్లు.—(తె. ప).—కట్టుగడ; ౧౯. చేకుగముదరని జొన్నలోనగునవి.— (తె. ప).— ఊఁచబియ్యము; ౨౦. చామలు.-శ్యామాకము, గజప్రియము, తృణబంధువు, మునిభక్షము. (తె. ప).—చామలు; ౨౧. జొన్నకంకులు పొగాకు లోనగునవి మ్రగ్గుటకై పెట్టినప్రోఁగు.—(తె. ప).—మండియ-మండె; ౨౨. జొన్నలలోభేదము.- ఉద్దాలకము, రక్తఘూర్ణము. (తె. ప).—చింక; జొన్నలు.—జూర్ణము,

గోధూమము, మ్లేచ్ఛభోజనము, యావనాళము; ౨౩. తువరయావనాళము.—కషాయ; యావనాళము, తువరయావనాళము ౨౪.తూర్ణోత్పత్తినధాన్యము.—బహుళీకృతము, పూతము; ౨౫. తృణధాన్యము.—కుశి, గర్ముత్తు, తృణధాన్యము, నీవారము, యవశము. (తె. ప).—అవుడలు, గునకలు-గునుకలు, గొలిశెలు, గోర్లగొండిలు, మానసులు, నివరి-నివ్వరి-నీవరి, ఒరపటలు; ౨౬. తేలికయైనపాంత్రపడ్లు.—(తె. ప).—ఆగాడి, కాయలరాసి; ౨౭. తొవరి.—ఆఢకి, తువరి, సురాష్ట్రజము. (తె. ప)-కంది, తొవరి; ౨౮. ధాన్యములోని భాగము.—కణము; ౨౯. ధాన్యరాశి.—(తె. ప.)—అంబారము-అంబారు; ౩౦. నవధాన్యములు.—గోదుమలు, యవలు, పెసలు, సెనగలు, కందులు, బొబ్బరలు, నువ్వులు, మినుములు, ఉలవలు; ౩౧. నిర్ణయములేని పంట.—(తె. ప).—శాలిపంట; ౩౨. నుఊచినవడ్లు.—బుద్ధము; 33. పూర్ణముగా పండని వడ్లరాసి.—(తె. ప).—ఈనరాసి; ౩౪. మూఁడేండ్లకిందటి వడ్లు.—అజము; ౩౫. యవలు.—అక్షతలు, అసిపత్రికము, కుంతలము, గంధవిహ్వలము, గోధూమము, యవ, స్థూలమధ్య-స్థూలమధ్యము, శితశూకము; ౩౬. పచ్చయవలు.—తోక్మము; ౩౭. యవలులోనగునవి.—తోక్మము; ౩౮. రాగులు.—గుచ్ఛకణిశము. (తె. ప.)—అటుపడు, ఉద్ది, తమిఁద-తమిఁదె-తవిఁద-తవ్విఁద-తవ్విఁదె, చోడి, రాగి; ౩౯. వన్యశింబి.—ఆమ్లమల్లిక, వన్యశింబి; ౪౦. వరిపండు.—కణము, కణికము. (తె. ప).—వరిపండు; ౪౧. వ్రీహి.—అణువు, ఆశువు, ఆశువ్రీహి, ఉద్దాలకము, కలమము, కలాయాక్షము, కలామకము, కుక్కుటాండకము, కురువిందము, కృష్ణపచ్యము, కృష్ణపాక్యము, కృష్ణవ్రీహి, కృష్ణశాలి, గంధనము, గర్ముటిక, జతూముఖము, పాటలము, వ్రీహి. (తె. ప).—ఎఱ్ఱజిలము నడ్లు, ఎఱ్ఱబుడమలు, ఎఱ్ఱవడ్లు; ౪౨. శాలి.—కలమోత్తమము, కాలశాలి, కృష్ణశాలి, కైదారము, గంధశాలి; (తె. ప).—కటిక సూదులు; (చూ, స్తంబకరి); 2.=దనియాలు: చూ, ధనము. 3; అం. 3: చూ, అష్టైశ్వర్యములు, ఐశ్వర్యములు; పా. 4. ఒంటిపలుకువిత్తనపు జాతిలోనిది: చూ, ఏకబీజదళము.

ధాన్యము కొల్లపోవుట. అం: చూ, సప్తములు.

ధాన్యములు. అం. తృణధాన్యములు (వరి, జొన్న, గోదుమ మొ); కాయధాన్యములు. (ఉలవ, కంది, పెసర మొ); చేమురుకెంజెలు (నువ్వులు మొ); నారపంటలు (ప్రత్తి-గోఁగు మొ); రంగుపంటలు(నీలి మొ); ఓషధులు మత్తుద్రవ్యములు(పొగాకు, నల్లమందు, గంజాయి మొ): చూ, ధాన్యము.

ధాన్యాకము. సం. వి. అ. న.=దనియాలు: చూ, **ధనము. 3.** [ము.1.

ధాన్యామ్లము. సం. వి. అ. న. కలి: చూ, శుక్త

ధామనిధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

ధామము. సం. వి. న్. న. 1.=దీధము. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 3 చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. వెలుఁగు, కాంతి (అని కొందఱు): చూ, వెలుఁతురు. 1; 4. కోశబలము వలన కలిగిన తేజము: చూ, ప్రభావము. 1; 5. మేను: చూ, శరీరము; 6:చూ, పుట్టుక.

ధామార్గవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆవడ *: చూ, బీఱ. 2; 2. ఉత్తరేను *: చూ, శైఖరికము; 3.=డావరదంగి *: చూ, విషనాశని.

ధాయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యాగమునందు అగ్నిని ప్రజ్వలింపఁజేయునపుడు పఠించెడు ఋక్కు: ధార్య.

ధార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=దార. పైనుండి పడు నీరులోనగువాని చాలు: చూ, నీటి చాలు; 2.=దార: చూ, వానకాలు; 3.=దార-దారి. కత్తి లోనగువాని వాదర: చూ, వాదర; 4. కుండలోనగువాని చిల్లి: చూ, రంధ్రము. 1; 5. దండు ముందరిభాగము; 6. అశ్వగతి: చూ, ధారలు; 7. ప్రవాహము: చూ, వెల్లువ; 8: చూ, పరంపర; 9. ధారాపట్టణము: చూ, దేశము; వా. 10.=దార. ఈవి: చూ, వితరణము; 11.=దార. ఆశుకవిత్వము : చూ, మాటలల్లుట.

ధారకపాలు. అం: చూ, విసరులు.

ధారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మేర, ఎల్ల (అనికొండఱు): చూ, సన్మానము; 2. క్రియము: చూ, పణము. 6; అం. 3. అంగయోగములు 8 లోనొకటి. (భగవంతునిఁ దప్ప మఱియొకటి నెఱుఁగమి): చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

ధారణము. సం. వి. అ. న. 1. ధరించుట; 2.=దారణ. వెల: చూ, నెల. 1. [భూమి. 1.

ధారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-ధరణి: చూ,

ధారపోయు. మి. స. క్రి. చేతనీళ్లుపోసికొని దత్తము చేయు.

ధారమల. సం. వి. అ. పుం. 1. అప్పు: చూ, బాకి. 2; 2. ఒక కొండ: చూ, పర్వతము.

ధారలలో భేదములు. అం. లఘ్వి, మధ్యా, దీర్ఘా (3): చూ, ధారలు (చూ, హయము)

ధారలు. అం.(నడకలు)అశ్వశాస్త్రములోనివి.- ఆస్కందితము (గతి=రవగాలు) ధౌరితకము (పుల=జోడన), రేచితము (చతుష్క=షే రెము), వల్గితము (మధ్యజవ=చౌకళింపు), ప్లుతము (పూర్ణవేగ=మవాళము): చూ, హయము (చూ, అశ్వధారలు).

ధారాకదంబము. సం. వి. అ. పుం. నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము.

ధారాటము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2: చూ, వానకోయిల.

ధారాదత్తము. పా. మంత్రపూర్వకముగా దానము చేయఁబడినది.

ధారాధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. ఖడ్గము: చూ, రిష్టి. 2.

ధారావని. సం. వి. ఇ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. [చూ, వాన. 1.

ధారాసంపాతము. సం. వి. అ. పుం. జడివాన:

ధారాళము. సం. విశ. అడ్డపాటులేనిది: చూ, విశృంఖలము. [(చూ, భాష. 1.)

ధారాళి. అం: చూ, భిన్నషడ్జజ విభాషలు.

ధారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోరింట*: చూ, ముర్మరి.

ధారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చెవిజోరుపాము: చూ, సర్పము; 2. జెఱ్ఱి: చూ, సర్పము.

ధారు. అం: చూ, విసరులు.

ధారుభాణ. అం.—పై.—

ధార్తరాష్ట్రము. సం. వి. అ. పుం. నల్లనిముక్కుకాళ్ళుగల హంస: చూ, హంస.

ధార్తరాష్ట్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ధృతరాష్ట్రునికొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1; 2. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము. 1.

ధార్మపత్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము.

ధార్మికత. అం: చూ, నాయకగుణములు.

ధార్మికుఁడు. సం. విశ. 1.=దమ్మఁడు. పుణ్యాత్ముఁడు: చూ, సుకృతి; 2: చూ, ధానుష్కుఁడు.

ధార్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ధాయ్య; 2. కోరింప *: చూ, ముర్ముర్మి; విణ. 3. ధరింప దగినది: చూ, హితము. 2.

ధార్ష్ట్యము. సం. వి. అ. న. దిట్టతనము: చూ, [శక్తి. 1.

ధావనము. సం. వి. అ. న. 1.=పవుడు: చూ, పరుఁగు. 2; 2. శుద్ధి: చూ, శోధనము. 1.

ధావనమొనర్చు. మి. అ. క్రి: చూ, పరుగెత్తు.

ధావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నక్కతోకపొన్న *: చూ, సృగాలవిన్న.

ధావళ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధవళి[మసు.

ధి

ధిక్కారము. సం. వి. అ. పుం. తిరస్కారము, ఛీః: చూ, వహేలనము.

ధిక్కృతము. సం. విణ. ధిక్కరింపఁబడినది: [చూ, వహేలనము.

ధిక్కృతుఁడు. సం. విణ: చూ, వెలివాఁడు.

ధిక్క్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ధిక్కారము.

ధిమి. అం: చూ, కిట.

ధియాంపతి. సం. వి. ఇ. పుం. పూర్వుఁడైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ధిషణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బుద్ధి.

ధిషణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బృహస్పతి: చూ, వేలుపుటొజ్జ.

ధిష్ణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. బలము: చూ, శక్తి. 1; 4: చూ, రిక్క.

ధీ

ధీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, బుద్ధి.

ధీంద్రియము. సం. వి. అ. న: చూ, జ్ఞానేంద్రియములు.

ధీమంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2: చూ, ధీమంతుఁడు.

ధీర. అం. 1. మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడుతెఱఁగులు (ధీర ఇతర స్త్రీనిఁబొంది వచ్చినపిదప పతినిఁజూచి దండించునది): చూ, స్వీయ. (ధీర, అధీర, ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠ భేదంబులచే నిరువది యగుదురు.); అం. 2: చూ, తంత్రములు.

ధీరము. సం. వి. అ. న. రూ-దీరము. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

ధీరలలిత. అం. (ధీరలలితుఁడు) (సుఖియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరశాంత. అం. (ధీరశాంతుఁడు) (శాంతుఁడవైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరాధీర. అం. (ధీరాధీర పతి నవ్విపిమ్మట దండించునది): చూ, ధీర. 1.

ధీరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, దిట్టరి; 3: చూ, స్వతంత్రుఁడు.

ధీరోదాత్త. అం. (ధీరోదాత్తుఁడు) (స్థైర్యము గలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైనవాఁడు): చూ, నాయకులు.

ధీరోద్ధత. అం. (ధీరోద్ధతుఁడు) (గర్వసూయాదంభమాయా క్రోధాదులు గలవాఁడు: చూ, నాయకులు.

ధీవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=తీవరుఁడు. జాలరి: [చూ, వలతోఁడు.

ధీసచివుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంత్రి. 1.

ధీహరుఁడు. సం. విణ.=దిమ్మరి. మందుఁడు: చూ, సోమరి.

ధు

ధుంధుమారము. సం. వి. అ. పుం. 1. కఱుమూపము: చూ, పాగ; 2. పట్టుపురుగు: చూ, పురుగు.

ధుతము. సం. విణ. రూ-ధూతము. 1. కదలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము; 2.విడువఁబడినది : చూ,సముజ్ఝితము;అం.3:చూ, శిరఃక్రియలు.

ధుత్తూరము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ధుస్తూరము-ధుర్తూరము, ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.

ధుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.

ధుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ధురి. బరువు: చూ, భారము. 1.

ధురంధరము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ధురీణము-ధుర్యము- ధూర్వహము- ధౌరేయము) 1. బరువు మోసెడుఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; విణ. 2. బరువుమోయునది: చూ, వృషభము. 1.

ధురంధరుఁడు. సం. విణ. (రూ-ధుర్యుఁడు_ధురీణుఁడు_ ధూర్వహుఁడు_ ధౌరేయుఁడు) బరువుమోయువాఁడు:చూ,భారవాహుఁడు.

ధురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ధుర.

ధురీణము. సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ,రూ-ధురంధరము.

ధురీణుఁడు. సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.

ధురీన. మి. దగ్రి: చూ, యుగపత్.

ధురీలున. మి. దగ్రి.—పై — [ధుత్తూరము. *

ధుర్తూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

ధుర్యము. సం. వి. అ. పుం. విణ: చూ, రూ-ధురంధరము.

ధుర్యుఁడు. సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.

ధుస్తూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ధుత్తూరము.*

ధూ

ధూంక్ష్మము. సం. వి. న్. పుం. తెల్లకాకి: చూ, వాయసము. 1.

ధూంగియాలబ్రాహ్మణులు. అం. నేపాళ దేశపు బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు: చూ, నేపాళ దేశపు బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

ధూతము. సం. విణ: చూ, రూ-ధుతము.

ధూననము. సం. వి. అ. న. కదలించుట.

ధూనము. అం: చూ, హస్తక్రియలు.

ధూపము. సం. వి. అ. పుం.=ధూపము.. 1. వాసనగల (సాంబ్రాణి, గుగ్గిలములోనగువాని) పొగ: చూ, పొగ; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 5.

ధూపాయితము. సం. విణ. తపింపజేయఁబడినది: చూ, సంతప్తము.

ధూపితము. సం. విణ. 1. ధూపము వేయఁబడినది; 2: చూ, ధూపాయితము.

ధూమకదంబము. సం. వి. అ. పుం. బట్టకడిమి *: చూ, హాలిప్రియము.

ధూమకేతువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.=దుమగతి కేతు. తోఁకచుక్క: చూ, ఔక్క 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [చూ,వహ్ని 1.;

ధూమధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని:

ధూమనాళిక. పా. పొగగొట్టము. [మేఘము.1.

ధూమయోని. సం. వి. ఇ. పుం. మబ్బు: చూ,

ధూమలము. సం. వి. అ. పుం.1. నలుపుమించేఁగలసిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. నలుపుమించేఁగలిసినయెఱుపుఁగలది: చూ, వర్ణము. 6.

ధూమశకటము. పా. పొగబండి: చూ, శకటము. 1. [చూ, హిమము.

ధూమిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మూడమంచు:

ధూము. వా. వి. కలత, జాడ్యము.

ధూమ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ధూమములగుంపు.

ధూమ్యాటము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధూమ్రాటము.తోఁకటిమూఁగ:చూ,భృంగరాజము.3.

ధూమ్రపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొగచెట్టు.
ధూమ్రము. సం. వి. అ. పుం. విశ: చూ, ధూమలము. [చెట్టు.
ధూమ్రశూకము. సం. వి. అ. న: చూ, లొట్టి
ధూర్జటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. కాళహస్తిమాహాత్మ్యము వ్రాసినకవి.
ధూర్తము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకరకమునుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. ఉమ్మెత్త *: చూ, హాలాపుష్పము.
ధూర్తు. సం. వి. అ. పుం. రూ-ధూర్తుఁడు. 1: చూ, పందెకాఁడు; విశ. 2: చూ, వంచకుఁడు.
ధూర్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. విశ.—పై.—
ధూర్వహము. సం. వి. అ. పుం. విశ: చూ, ధురంధరము.
ధూర్వహుఁడు. సం. విశ: చూ, ధురంధరుఁడు.
ధూళిధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు. (ధూళిధ్వజుఁడు).
ధూళి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. రూ-ధూలి=మూళి: చూ, రేణువు. 1.]కదంబము.
ధూళికదంబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ధూమ
ధూసరము. సం. వి. అ. పుం. 1. బూడిదరంగు: చూ, వర్ణము. 6: 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విశ: 3. బూడిదరంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6.

ధృ

ధృతపూర్ణము. సం. వి. అ. పుం. కానుఁగు *: చూ, బారంగి.
ధృతమధ్య. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది దోదకవృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదంబులున్ను తోదకవృత్తచ్ఛాయను సరిపాదంబులున్ను నడచును: చూ, వృత్తము. 1.
ధృతము. సం. విశ. ధరింపఁబడినది, గృహీతము: చూ, హితము. 2. [హంసపాది *.
ధృతరాష్ట్రపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,
ధృతరాష్ట్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దుర్యోధనుని తండ్రి: చూ, పితరుఁడు; 2. ఒకానొక పాము: చూ, సర్పము; 3. రాజు: చూ, రాజు. 1.
ధృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ధరించుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 3. ఆనందము, సౌఖ్యము (అని కొందఱు): చూ, సంతోషము; పుం. 4: చూ, యజ్ఞము; అం. 5: చూ, ఛందస్సులు; 6: చూ, యోగములు. (ధ్రుతిఅని కొందఱు.)
ధృతిర్మాలి. అం: చూ, శస్త్రములు.
ధృవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముయ్యాకుపొన్న *: చూ, సాలపర్ణి.
ధృవక. అం: చూ, దేశీయక్రియలు. [ము. 1.
ధృవకోకిల. పా. పద్యవిశేషము: చూ, వృత్త
ధృవము. అం: చూ, సశబ్దక్రియలు.
ధృవములు. అం. ఉత్తరధృవము, దక్షిణధృవము. (2)
ధృవస్థానములు. అం. అశ్వశాస్త్రమునందు.— ౨ వక్షస్థలమున, ౨ శిరమున, ౨ మలద్వారమున, ౨ మూత్రమున, ౧ లలాటమున, ౧ క్రిందిపెదవియందు (10) (ధ్రువస్థానమని కొందఱు): చూ, శుభావర్తములు.
ధృవుఁడు. సం. వి. అ. పుం, అం: చూ, రూ-ధ్రువుఁడు. (ధ్రువుఁడు అని కొందఱు)
ధృష్టలంజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. = దండులంజె: చూ, అంపులాఁడి.
ధృష్టుఁడు. సం. విశ. 1. = దిట్ట - దంట - దట్టుఁడు. (రూ-ధృష్ణుఁడు-ధృష్ణువు): చూ, దిట్టఁడు; అం. 2. శృంగారనాయక చతుష్టయమందొకఁడు. (పరస్త్రీ గమనాదులచేఁ

దప్పు చేసియు నిర్భయుఁడు.): చూ, పతులు (చూ, శృంగారనాయకులు.)

ధృష్ణువు. సం. విణ. ఉ. 1: చూ, రూ-ధృష్టుఁడు; 2. సభలో సంశయింపఁబడినది: రూ-ధృష్ణుహము.

ధృష్ణుహము. సం. విణ. ఉ. 2 =పై.—

ధే

ధే. వా. వి. గుఱ్ఱమును తోలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: కళా.8, ఆ.62: చూ, హూహూ.

ధేనుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. లేఁగటియావు: చూ, ధేనువు; 2. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము: 4. చిన్నకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 5. దుర్గ : చూ, పార్వతి. 1. [యాకము.

ధేనుకము. సం. వి. అ. పుం. చీరపేను: చూ,

ధేనుకసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

ధేనుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ధేనువు. సం వి. ఉ స్త్రీ. (దూడకుఁ బాలు పడుపునది=ఆవు) అఘ్న-అఘ్న్య- అఘ్న్య, అనడుహి-అనడ్వాహి, అర్జుని, ఇడ-ఇల-ఇళ, ఉస్రి, కళ్యాణి, కుతపము, గవి, గోవు, ణ, తంబ, ధవళ, ధేనుక, నారాయణుఁడు, బహుళ, మహి- మాహ- మాహేయి, రోహిణి, వశ, శృంగిణి, సరస్వతి, సవిత్రి, సురభి, సౌరభేయి. (తె. వ).—ఆఁబసి, ఆవు (బ. ఆలు), కుఱ్ఱ, గిడ్డి, తొడుకు, తొఱ్ఱు, పయిరము- పైరము, పసులు, పెయ-పేయ, మొదవు, లేఁగటియావు; (చూ, సౌరభేయి); తద్విశేషములు.—౧. అడవియావు.—గవయము. (తె).—గురపిడి; ౨. అప్పుడేయీనుచున్నయావు.—గోగృష్టి; 3. ఈచుకపోయిన చూలావు.—అపతోక-అపతోక, ఉపఘాతిని, స్రివద్గర్భ; ౪. కట్టినపిదప నాఁబోతు పొఱఁగానీచుకొన్నయావు.—గర్భోపఘాతిని, వేహత్తు; ౫. ఈనుచున్నయావు (దూడతోఁగూడినయావు).—దోగ్ధ్రి; ౬. ఒకవిధమైనవన్నె గలయావు. (తె).—మోరియావు; ౭. కట్టుటకు నీడువచ్చినయావు.—కాల్యా; ౮. కామధేనువు.—కరవీరి, కామద—కామదుఘ-కామధుక్కు, కామధేనువు. (తె).—అడిగిన నొసఁగెడియావు, ఈవులమొదవు, చేపలుఁదొడుకు, జేజేగిడ్డి, తెలిమొదవు-తెల్లమొదవు, పాల్కడలికాన్పు, పుడుకుఁదొడుకు, వింటిపసి, వెదికిలఁబడు దొడుకు, వెలిగిడ్డి,-వేలుపుగిడ్డి, వేలుపుటావు; ౯. గొడ్డుఆవు.-గోవశ, వంధ్య,వశ;(తె).-గొడ్డు;౧౦.చాలాకాలమునకుముందీనిన యావు.—చిఱసూత, బష్కయణి. (తె).—తరిపియావు-తఱపి, యావు; ౧౧. చిత్రవర్ణములుగలయావు.-చిత్రగవి. (తె.)—చెమటియావు- చేమటియావు; ౧౨. తెల్లనియావు.— (తె).—అచ్చావు: ౧౩. తొలిచూలావు.—ఉపసర్య, గృష్టి-ఘృష్టి, నవసూతిక. (తె).—తొలిచూలావు; ౧౪. దూడలుబ్రతుకనియావు.-అభివాన్య; ౧౫. దేవతాదుల నుద్దేశించి యథేచ్ఛముగా విడిచినయావు. (తె)—జేన్నియ-జేన్నె; ౧౬. దానార్థమేర్పఱచిన యావు.—క్షీరధేనువు; ౧౭. నల్లావు.—నీలధేనువు. (తె).—కఱియావు; ౧౮. నీటియావు.—ఉస్రిక-ఉస్త్రిక, కాళింది—కాళింది. (తె).—నీటిఆవు-నీటియావు; ౧౯. పుల్లావు.—కపిల. (తె).—పుల్లావు; ౨౦. పొట్టిఆవు.—కుబ్జ; ౨౧. బందెవడ్డయావు.—ధేనుష్య; ౨౨. బెల్లము లోనగువానితో జేసిన ఆవు.—గుడధేనువు. (తె).—గొడ్డు;

౨౩. మంచిరూపముకలిగి పాలిచ్చెడి యావు.—నిచికి-నూ-నైచికీ; ౨౪. తెల్లనైనవన్నె యావు.—శబలి-శబళి; ౨౫. యజ్ఞపశువు.—అఘ్న్యవు; ౨౬. రక్తవర్ణముగలయావు.—అఘ్న్యాంశ; ౨౭. పెద్దదై యాఁబోతుచేత నెంటాడింపఁబడినయావు.—సంధిని. (తె).—ఎదావు-ఎదావు, ఎదమొదవు; ౨౮. సవత్సధేనువు.—గుడ; ౨౯. సాధువైనయావు.—అచండి, సుకర. (తె).—గంగిఆవు; ౩౦. సాధువు కానియావు.—కరట, కాధేనువు, సుకల. (తె).—అజవ-అజ్జ-నజ్జ, ఒజ్జియ-ఒజ్జె, గోవావు, పోట్లావు; ౩౧. యజ్ఞమునందు అభిమంత్రించి చంపఁబడిన పశువు.—ఉపాకృతము; ౩౨. యజ్ఞమునందు బలి యిచ్చుటకు మంత్రించఁబడిన పశువు.—ఉపాకృతము; ౩౩. ఆవులజంట.—గోగో యుగ్మము; ౩౪. ఆవులమంద.—కథాపరిసంగము, గవ్య, గోకులము, గోత్రము, గోధనము, గోవృందము, ఘోషము, ధనము, ధైనుకము. (తె).—కదుపు, కిలారము-కీలారము, కోన, జేంగిలి, పదుపు-పదువు, పసిమంద, మొదవు; ౩౫. ఆవులదొడ్డి.—గోగోష్ఠము, గోధనము (మిగిలియున్నవిశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూడుము); దూడలు. వానివిశేషములు.—౩౬. అప్పుడు పుట్టినదూడ.—తర్ణకము, నారము; ౩౭. ఏడాఁదిలోపు ఆవుదూడ(లేక) పెయ్య.—ఏకహాయని, ఏకాబ్ద, కటాహము, దోగ్ధ, వత్సము, శకృత్కరి. (తె).—ఆఁబద్ద-ఆఁబెయ్య, ఎనపదూడ, కేపు,దూడ, పెయ్య-పేయ, లేఁగ; ౩౮. రెండేండ్లపెయ్య.—ద్విహాయని, ద్వివర్ష; ౩౯. మూఁడేండ్లపెయ్య.—త్రిహాయని, త్ర్యబ్ద; ౪౦. నాలుగేండ్లపెయ్య.— చతురబ్ద, చతుర్హాయని; ౪౧. వత్సతరి. (తె).—తరిపిదూడ,తరుపు-తఱపి-తఱుపు; ౪౨. పాలుచేఁపునకు నిర్మించిన ప్రాణములేని తోలుపెయ్య. (తె).—చేపుపెయ్య-చేఁపెపెయ్య. (మిగిలియున్న విశేషాదులకు "సౌరభేయి" చూడుము.)

ధేనుష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బందెపట్టినయావు, కడుపుఁబెట్టిన యావు (అనికొందఱు): చూ, ధేనువు. ౨౦; 2.బందెవట్టయెనుము, కడుపుఁబెట్టినయెనుము(అనికొందఱు): చూ, మహిషి.

ధై

ధైనుకము. సం. వి. అ. న. ఆవులమంద: చూ, ధేనువు. ౩౪.

ధైర్యము. సం. వి. అ. న. 1. ధీరత్వము, ధీమసము: చూ, స్థైర్యము. 1; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.— పర్వతము (మేరువు); అం. 3: చూ, శృంగారచేష్టలు.

ధైర్యశాలి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, దిట్టఁడు.

ధైవతము. అం. సప్తస్వరములలో నొకటి (నాభ్యాదిస్థానములవలనఁబుట్టినది. బుద్ధిమంతులచేఁ బాడఁబడునది): చూ, సప్తస్వరములు, స్వరము. 2 (చూ ఉచ్చ్రితమును).

ధైవతి. అం: చూ, శుద్ధజాతులు. (చూ, అంశములు).

ధో

ధోడ. అం: చూ, విసరులు.

ధోరణము. సం. వి. అ. న. ఎక్కుఁదగిన యేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము.

ధోరణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పద్ధతి: చూ, విధము. 1; 2. పంక్తి: చూ, వరుస.

ధోరితకము. అం: చూ, ధారితకము.

ధోళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పాలకి.

ధౌ

ధౌతము. సం. విణ. కడుగఁబడినది: చూ, ప్రక్షాళితము.

ధౌరంధర్యము. సం.వి. అ. న ధురంధరత్వము.

ధౌరితకము. అం.=దవుడు. (రూ-ధోరితకము= జోడన) ఆస్కందితమునకంటె నధికమై చతురమైన యొక యశ్వధార): చూ, ధారలు.

ధౌరేయము. సం. వి. అ. పుం, విణ: చూ, ధురంధరము.

ధౌరేయుఁడు. సం. విణ: చూ, ధురంధరుఁడు.

ధౌర్త్యము. సం. వి. అ. న. ధూర్తత్వము.

ధ్యా

ధ్యాత. సం. విణ. ధ్యానించువాఁడు.

ధ్యాతము. సం. విణ. ధ్యానింపఁబడినది.

ధ్యాతవ్యము. సం. విణ. ధ్యానింపఁదగినది: ధ్యేయము.

ధ్యానము. సం. వి. అ. న.=దేనము. 1. తలఁచుట: చూ, స్మృతి. 1; అం. 2. యోగాంగములలో నొకటి. (చాంచల్యము లేక భగవంతుని మనసున తలఁచుట): చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9); 3. సంచారీభావములు 33 లో నొకటి (అమ్మహామహుండగు రాఘవేంద్రుండు నాకన్నులకుఁగల నిప్పచ్చరంబెట్లు తీర్చును ? ఎప్పుడు నామనంబున కాశ్వాసంబుగలుగు. ఇది యెన్నఁడేని చేకూరునో !): చూ, సంచారీభావములు.

ధ్యానించు. సం. స. క్రి: చూ, తలఁచు. 2.

ధ్యామము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-ధ్యాయము కామంచిగడ్డి*: చూ, తృణము. 1; 2. దవనము*: చూ, రుచి. 1; విణ. 3. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6. [మము. 1.

ధ్యాయము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ధ్యా

ధ్యే

ధ్యేయము. సం. విణ: చూ, ధ్యాతవ్యము.

ధ్రు

ధ్రుతి. అం. (ధృతిఅనికొందఱు) సంచారీభావములు 33 లో నొకటి. (ఆంజనేయా ! ఇఁక నాజన్మమునకు రాముని నొకసారి కన్నులంగాంచినంజాలు: చూ, సంచారీభావములు.

ధ్రువ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సుగ్రీవము: చూ, సుప్రవము; 2. గుజ్జుపుసుడి: చూ, సుడి. 1; 3. గుజ్జుపుసుడియుండు చోటు; 4. చాఁగ*: చూ, సగ్గ; 5. ముయ్యాకుపొన్న*: చూ, సాలపర్ణి; అం. 6.=దరువు (సూళాదిసప్త తాళములలో నొకటి): చూ, సూడకములు.

ధ్రువము. సం. వి. అ. న. 1. ఊహ: చూ యోచన; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; పుం. 3: చూ, మఱ్ఱి*; 4. మోఁడు: చూ, వృక్షము; 5. గసిక. చూ, శూలము. 3; 6. పదునాలుగక్షరములు గలతాళవిశేషము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 7. ఎడతెగనిది: చూ, సతతము; 8. కదలనిది: చూ, స్థావరము; 9. నిలుకడగలది: చూ, స్థిరము; అం. 10: చూ, యోగములు.

ధ్రువుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. ధ్రువనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3: చూ, శివుఁడు;

అం. 4: చూ, వస్తుప్రలు. (ధృవుఁడు అని కొందఱు)

ధ్వ

ధ్వంసము. సం. వి. అ. పుం. నాశము: చూ, రుత్తి.

ధ్వంసించే. సం. స. క్రి: చూ, పాడుసేయు.

ధ్వంసితము. సం. విణ. ధ్వంసముచేయఁబడినది.

ధ్వజము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. టెక్కెము: చూ, సిడము; 2. టెక్కెపుకంబము; 3. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 4. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము; 5: చూ, హంకారము; అం. 6: చూ, పరిధానవ్యూహములు.

ధ్వజముఁడు. సం. వి. అ. పుం. కల్లమ్మెడు వాఁడు: చూ, సురాజీవి.

ధ్వజని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సీమాభేదము.

ధ్వజారోహణము. పా. (దేవళాదులలో) ధ్వజ మెత్తి చేయునొక కర్మము.

ధ్వని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మ్రోఁత, శబ్దము: చూ, స్వరము. 2; 2. వ్యంగ్యప్రధానపదము: చూ, స్వరము. 2; అం. 3. కావ్యస్వరూపము.

ధ్వనించే. సం. అ. క్రి. 1. మ్రోయు: చూ, శబ్దించే; 2. కూయు: చూ, శబ్దించే.

ధ్వనిగ్రహము. సం. వి. అ. న. చెవి: చూ, శ్రోత్రము.

ధ్వనితము. సం. విణ. మ్రోయునది: చూ, రవణము. 2. [దిబొంగు.

ధ్వనిద్వేణువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, కణా

ధ్వన్యనుకరణము. అం. ధ్వన్యనుకరణంబులు ద్వి-త్రి-చతురుక్త్యంబులునగు. (ఇందు-ధ్వన్యనుకరణంబులకు ననుధాతువనుప్రయుక్తం బైనపుడు కొన్నిమొదల ముగా గమంబగు; అను ధాతువనుప్రయుక్త మైనపుడు ధ్వన్యనుకరణంబుల యందిహల్లునకు ద్విత్వంబగు; ముగాగమంబగుచో ద్విత్వంబు విభాషనగు): చూ, హహాహహా.

ధ్వస్తము. సం. విణ. 1. నశించినది: అంతరితము; 2. పోఁజేనది: చూ, స్రస్తము.

ధ్వా

ధ్వాంక్షపుష్టము. సం. వి. అ. పుం: కోయిల: చూ, పికము.

ధ్వాంక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాకి: చూ, వాయసము; 2. కొక్కెర: చూ, బకము.

ధ్వాంతము. సం. వి. అ. న. చీఁకటి: చూ, మేచకము.

ధ్వానము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ధ్వని. 1.

న

న. ఒకయక్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిళ్ళారి: చూ, వినాయకుఁడు. 1; 2. కయ్యము: చూ, యుద్ధము; 3. దానము: చూ, వితరణము; 4. మేలు: చూ, శుభము. 1; స్త్రీ. 5. పొక్కిలి: చూ, బొడ్డు. 1; 6. తెలివి: చూ, బుద్ధి. 1; 7. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 8. గొడ్రాలు: చూ, స్త్రీ; 9. కొంచెపుది: చూ, స్వల్పము; 10. మిక్కిలికష్టమైనది; 11. వేఱయినది: చూ, విభాజితము. 1; 12. సుందరమైనది: చూ, హృద్యము; 13. కఠినమైనది: చూ, జడిదము; 14. కోరికల నీడేర్చుకొనునది (పని); అవ్య. 15. అభావార్థకము: చూ, శూన్యము. 1; 16. నఞర్థకము: చూ, లేదు. 2;

17. నిషేధార్థకము: చూ, వద్దు; 18. ఈష దర్థకము: చూ, స్వల్పము; పా. 19. సాధారణముగానన్ని మంత్రములయందిమిడి యుండెడు ఒకానొకయక్షరము: చూ, మంత్రము. 1; అం. 20: చూ,కవర్గము; దే. అవ. (1) సప్తమ్యేకవచనమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము. "వనమున"

నఙ్. సం. అవ్య. 1. పోలిక; చూ, సమానము. 2; 2. కొంచెము: చూ, స్వల్పము; 3. విరోధార్థకము: చూ, విరోధము; 4. నిషేధార్థకము: చూ, వద్దు; 5. మఱియొకయర్థము; 6. అభావార్థకము: చూ, శూన్యము.1.

నంకు. దే. వి. 1: చూ, వస్తు; స. క్రి. 2:చూ, కోరాడు. [చూ, స్త్రీ.

నంగ. దే. విణ. రూ-నంగనాచి. గడుసుది:

నంగనాచి. దే. విణ. 1.—పై.—; వి. 2: చూ, వడ్లచిలుక. [చూ, శబ్దము. 2.

నంగి. దే. వి. ముక్కుతో మాటాడఁబడుమాట:

నంగిమాట. దే. వి.—పై.—

నంగు. దే. అ. క్రి. ముక్కుతో మాటాడు.

నంచె. వా. స. క్రి: చూ, రూ-నంజు. 3.

నంజ. వా. వి. 1. మాగాణి: చూ, పొలము (చూ, భూమి. 1.); 2: చూ, పచ్చడి.

నంజె. వా. వి.—పై—(రూ-నంజు).

నంజు దే.వి.1. విషము. స్వా. 5, ఆ. 50: చూ, విషము. 1; 2: చూ, రూ-నంజె; 3. నెత్తురు చేర్చి తెల్లపాఱుట. నజు; స. క్రి. 3. రూ-నంచె. కూరలు లోనగు వ్యంజనములనుతిను: చూ, సాపడు. [379: చూ, మాంసము.

నంజుడు. దే. వి. ఎఱచి. భార. అను. 4, ఆ,

నంజుడుదిండి. దే. వి. 1: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. సుం, కాం.158; విణ. 2. మాంసమునుదినువాఁడు;

నంజుడుముక్క. వా. వి: చూ, మాంసము.

నంజుపాఱు. దే. అ. క్రి. (నంజు + పాఱు) నెత్తురుచేర్చి తెల్లపాఱు.

నంటు. దే. వి. 1. రూ-అంటు: చూ, స్నేహము. వసు. 4,ఆ. 36; విణ. 2: చూ, స్నేహితుఁడు. శశాం. 1, ఆ. 33.

నంటుకత్తె. ద్వ. విణ:చూ,రూ-అంటుకత్తియ.

నంటుకాఁడు. దే. విణ: చూ, రూ-అంటుకాఁడు.

నండ్రికాయ. వా. వి: చూ, పీత.

నంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కొన్నితిథులు కలిసిన తిథి: చూ, తిథి; 2. ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 3. కలిమి: చూ, సంపత్తి; పా. 4. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము తగణ లగములతోఁగూడినదై ఐదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; అం. 5: చూ, గాంధారిగ్రామ గతమూర్ఛనలు.

నందకము. సం. వి. అ. పుం. 1. విష్ణుఖడ్గము (దేవతలను సంతోషపెట్టునది): చూ, రిష్టి. 2; విణ 2. సంతోషించునది: చూ, సంతోషము.

నందన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూఁతురు: చూ, పుత్రిక; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

నందనము. సం. వి. అ. న. 1. ఇంద్రునియుద్యాన వనము: చూ, వనము. 2; 2. ఉద్యాన వనము: చూ, వనము. 2; అం 3: చూ, జన్యతాళములు. [1—2.

నందనవనము. సం. వి. అ. న: చూ, నందనము.

నందనాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

నందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1; విణ. 2: చూ, హృష్టుఁడు. [పార్వతి. 1.

నందపుత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గౌరి: చూ,

నందబ్రాహ్మణులు. పా. ఉత్కళులలో నొక తెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన

శాఖ: చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు)

నందయంతి. అం: చూ, అంశములు.

నంది. సం. వి. ఇ. న్. పుం. 1. శివునివృషభము: చూ, వృషభము. 1; 2. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; న్. పుం. 3. కలజువ్వి: చూ, ప్లక్షము; 4: చూ, మఱ్ఱి *; 5: చూ, నందివర్ధనము (1)

నందిని. ఛా. ఒక్కొక్కపాదము భ, త, జ, గురువులుగలిగి ఆఱింట యతిగల ఏకాదశాక్షరచ్ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నందిముఖి. సం. వి. న్. పు: చూ, నక్కతోఁకబియ్యము.

నందివర్ధనము. సం. వి. అ. న. 1. అమావాస్య (లేక) పున్నమ. (చూ, తిథులు): చూ, సూర్యేందుసంగమము; వా. వై. వి. (1).= నంద్యావర్త. గరుడవర్తనిపూవు *. ఉ, రా. 3, ఆ. 201; (పురుషోత్తమ కవీయము.): కాలపర్ణము, కాలానుసారకము, కుణి, కుబేరకము-కుబేరము - కువేరకము, తగరము, నంది, నంద్యావర్తము. (తె. ప.)—నందివర్ధనము.

నందివర్ధనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

నందివృక్షము సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

నందీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (నంది): చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు. [సుఁడు.

నందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక గోప

నంద్యావర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. పడమటఁదక్కఁదక్కిన మూఁడుదిక్కుల వాకిళ్లుగల రాజగృహము: చూ, సదనము. 1; 2.=: చూ, నందివర్ధనము (1) *; అం. 3: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

నంబరు. వా. వి. 1. సంఖ్య; 2. గుఱుతు; 3. దావా; 4. ఇండ్లు భూములు లోనగువాని వరుససంఖ్య. (నెంబరు).

నంబి. దే. వి. విష్ణుపూజకుఁడు: చూ, పూజారి.

నంబెరుమాళ్లు. వా. వి. ఉ. (నమ్ + పెరుమాళ్లు) చూ, శ్రీరంగఁడు.

నకనకఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (నకనక + పడు) కృశించు: చూ, సొటసొటపోవు.

నకనకలాడు. దే. అ. క్రి.—పై—.

నకనకలు. దే. వి. బ: చూ, సొటసొట. స్వా. 3, ఆ. 28.

నకనకలుపడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, నకనకఁబడు. కళా. 4, ఆ. 105. (రూ-నకనకల్గుడుచు)

నకలు. వా. వి. 1. మాతృకనుచూచి వ్రాసిన పత్రిక, ఆదర్శము: చూ, ప్రతి. 2; విశ. 2. ఒకదానినిఁజూచి అదేమాదిరిగవ్రాసినది.

నకిలీ. వా., విశ. 1. కపటముతోఁగూడినది; 2. కలుషమైనది. "నకిలీపని."

నక్బు. దే. వి. వెండిజెత్తమువాఁడు. స్వా. 5, ఆ.42: చూ, వేత్రహస్తుఁడు. [మత్స్యము. 1.

నకులప్లవము. సం. వి. అ. పుం. నీరుపిల్లి: చూ,

నకులము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముంగిస.

నకులుఁడు. అం. యుధిష్ఠిరునితమ్ముఁడు: చూ, పాండవులు.

నకులేష్ట. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి *.

నక్క. వై. వి. 1.=నాక- నాక్రి: చూ, సృగాలము; విశ. 2. క్షుద్రము: చూ, సాధారణము. 2.

నక్కజిత్తులు. జా. కొంటెతనపు పనులు.

నక్కతోఁకకసవు. ద్వ. వి: చూ, సింహపుచ్ఛి *. (నక్కతోఁకపొన్న అనికొందఱు).

నక్కతోఁకపొన్న. ద్వ. వి. కోష్ఠపిన్న * —పై—(నక్కతోఁకకసవు అనియు).

నక్కతోఁకబియ్యము. ద్వ. వి. నందిముఖి, ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

నక్కదోస. ద్వ. వి. చిర్భటము *: చూ, హరివాలుకము. (చూ, దోస.)

నక్కనడుము త్రొక్కుట. జా. శుభశకునమగుట. "మనమీ దిన మిక్కడికి నక్కనడుము దొక్కి వచ్చినారము." (ధర్మజ)

నక్కనేరేడు. ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ, నేరేడు.

నక్కరేగు. ద్వ. వి. రూ-నక్కరేను-నక్కేలు *: చూ, రేగు.

నక్కరేను. ద్వ. వి.—పై.—

నక్కవినయము. జా. 1: చూ, ఘోటకబ్రహ్మచర్యము; వా. వి. 2. కపటముతోఁగూడిన వినమ్రత

నక్కవిరిగి. ద్వ. వి. క్షుద్రశ్లేష్మాతకము*: రూ-నక్కవిరిగె.

నక్కవిరిగె. ద్వ. వి.—పై.—

నక్కి. వా. వి. మోటుజీరి.

నక్కిళ్లు. ద్వ. వి. బ. (నక్కు + కీళ్లు) ప్రక్క పండ్లకీళ్ళు.

నక్కిళ్ళుపడుట. జా. మాటరాకుండ అంకిళ్ళు నొక్కుకొనిపోవుట. "మారుతుండు దారసంబై యీరసంబునఁ బోరునప్పుడు వారి నక్కిళ్లునడును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

నక్కు. దే. వి. 1. మ్రానియతుకు. "ఇది నక్కు దూలము"; 2. బంగారపుబిల్ల: చూ, భూషణము. 2, 3. బంగారు నఱకఁగా నడుమ గనిపట్టెడి నిగ్గు; 4. నాఁగటికఱ్ఱు: చూ, మడక; వా. 5. చింతగింజలఅంటిని నరేసులోన గుబంరలతో బొమ్మలకీళ్లుగా నగువానికి వైచెడుఅతుకు; 6. గోడ పెట్టుటకొఱకు త్రవ్వెడు పునాదులకిటునటు వేయు మెక్కులు (గసికలు); అ. క్రి. 7. ఒదుగు: చూ, విరియు. 5; వా. 8. దాఁగు; 9. మూలదాఁగు.

నక్కె. దే. వి. నక్కెర. కంది*: చూ, సురాష్ట్రిజము.

నక్కెర దే. వి.—పై.—

నక్కేలు. ద్వ. వి. (నక్క + ఏలు): చూ, రూ-నక్కరేఁగు*.

నక్తంచరము. సం. వి. అ. పుం. గుడ్లగూబ: చూ, నకినంపుఁబులుఁగు.

నక్తంచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రేదిమ్మరి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

నక్తకము. సం. వి. అ. పుం. 1. చినిఁగినబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. మాసినబట్ట: చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 4. తడిని తుడుచుగుడ్డ: చూ, వస్త్రము; 5: చూ, నక్తంచరము. [చూ, శాదఘ్నము.

నక్తమార(ల)ము సం. వి. అ. పుం. కానుగు*:

నక్తము. సం. వి. అ. న. రేయి: చూ, రాత్రి.

నక్రము. సం. వి. అ. న. 1. అడ్డకమ్మి: చూ, లచ్చికమ్మి; 2: తొక్కుడుగమ్మి-త్రొక్కుడుగమ్మి, త్రొక్కుడుపట్టె; పుఁ. 3. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.

నక్షత్రపంక్తి. అం. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి: చూ, త్రికము. 7.

నక్షత్రమాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇరువదియేడు ముత్యములుగ్రుచ్చిన యొంటిపేటహారము: చూ, భూషణము. 2.

నక్షత్రము. సం. వి. అ. న. (నశింపనిది) 1: ఉడువు, ఋక్షము, ఖమ్, ఖంబు, గగనేచరము, జాని, జ్యోతి, తారకము, తారము, ధిష్ణ్యము, భం. (తె. ప.)—చుక్క, రిక్క; ('రిక్క' అను పదముకడ అశ్విన్యాది నక్షత్రములయొక్క పర్యాయ పదాది వివరణములు చూచుకొనవలెను.)

నక్షత్రములు, వాని వివరణములు. పా. నక్షత్రములు దక్షప్రజాపతి కుమార్తెలు. అందువలన వీటికి దాక్షాయణులని పేరుగలిగెను. (చూ, రిక్ష-.)

నక్షత్రములు.	లింగములు.	రాసులు.	మహాదశలు.	సవ్యాపసవ్యములు.	త్యాజ్యములు.	తారాదృష్టములు	నక్షత్రాధిపతులు.	ఆకృతులు.	గణములు.
అశ్వి	పు	మే 4	కే	స	50	అశ్వి	అశ్వినీ దేవతలు	గుఱ్ఱపుమొగము 3.	దేవ
భ	స్త్రీ	మే 4	శు	స	24	భ	యమ	యోని 3.	మనుష్య
కృ	,,	మే1; వృ3.	ర	స	30	కృ	అగ్ని	మంగలికత్తి 6.	రాక్షస
రో	,,	వృ 4	చం	అ	40	రో	బ్రహ్మ	రథము 5.	మ
మృ	న	వృ 2; మి 2	కు	అ	14	మృ	చంద్ర	మృగముతల 3.	దేవ
ఆర్ద్ర	స్త్రీ	మి 4	రా	అ	21	. .	శివ	పగడాకారము 1.	మ
పున	పు	మి 3; క 1	గు	స	30	...	అదితి	ధనురాకారము 5.	దేవ
పుష్య	పు	క 4	శ	స	20	పుష్య	బృహ	పువ్వు 3.	దేవ
ఆశ్రే	స్త్రీ	క 4	బు	స	32	...	సర్ప	సర్పము 6.	రా
మఖ	,,	సిం 4	కే	అ	30	మ	పితృ	పాలకి 5.	రా
పుబ్బ	,,	సిం 4	శు	అ	20	...	భగుడు	మంచెపుకోళ్లు 4.	మ
ఉత్త	,,	సిం 1; క 3	ర	అ	18	ఉ	అర్యముడు		మ
హ	పు	క 4	చం	స	21	హ	రవి	అఱచేయి 5.	దేవ
చిత్త	స్త్రీ	క 2; తు 2	కు	స	20	చి	ఇంద్ర	చేప 1.	రా
స్వా	,,	తు 4	రా	స	14	...	వాయువు	మాణిక్యం 1.	దేవ
విశాఖ	,,	తు 3; వృ 1	గు	అ	14	వి	ఇంద్రాగ్నులు	కుమ్మరసారె 5.	రా
అనూ	పు	వృ 4	శ	అ	10	అ	మిత్రుడు	కామవలె 3, గొడు	దేవ
జ్యేష్ఠ	స్త్రీ	వృ 4	బు	అ	14	జ్యే	దేవేంద్రుడు	గువలె 3.	రా
మూల	న	ధ 4	కే	స	56	మూ	రాక్షసుడు	అంకుశము 6.	రా
పూ	స్త్రీ	ధ 4	శు	స	24	...	గంగ	విరిగిన మంచెపు	మ
ఉ	,,	ధ 1; మ 3	ర	స	20	ఉషా	విశ్వేదేవులు	కోళ్ళు 4.	
శ్ర	పు	మ 4	చం	అ	10	...	విష్ణు	వేణునాదము 3.	మ
ధ	స్త్రీ	మ 2;కుం 2	కు	అ	10	ధ	అష్టవసువులు	మద్దెల 4.	దేవ
శత	న	కుం 4	రా	అ	18	శ	వరుణ	పట్టణప్రాకారము	రా
								100	రా
పూ	పు	కుం3; మీ1	గు	స	16	...	అజైకపాద	విరివియైన మంచపు	మ
ఉ	పు	మీ 4	శ	స	24	ఉ	అహిర్బుధ్న్యుడు	కోళ్ళు 4.	మ
రే	స్త్రీ	మీ 4	బు	స	30	...	పూషుడు	చేప 3 (32)	దేవ

నక్షత్రసంధి, పా. నక్షత్రాంతమందు రెండుగడియలును నక్షత్రాదిని రెండుగడియలును కలిసిన కాలము. (చూ, రిక్ష-.)

నక్షత్రేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, హిమాంశువు.

నఖంపచము. సం. వి. అ. న: కోష్ణజలము. (తె.)—అత్తెసరు-ఎత్తెసరు, ఎసరు.

నఖక్షతము. అం. 1. అర్ధచంద్రము, అర్ధేందువు, ఛురితము. (తె.)—గిల్లు-గిల్లుడు, గోటినాటులు, గోటినెలవంకలు, గోటినొక్కులు, గోరువంకలు-గోర్వంకలు, గోరొత్తు, చెనకు, చేందురుకూనలు, చేందురువంకలు-చంద్రవంకలు, నెలకూనలు, నెలవంకలు. తద్వి-౧.పిఱుఁదులమీఁది నఖక్షతములు.—ఉత్పలపత్రము. (తె).—కలువఱేకు-కల్వఱేకు; ౨. కంటియందుఁజేయునఖక్షతము.-(తె.)-కలువఱేకు- కల్వఱేకు; 3 నఖక్షత భేదములు.— ఆచ్ఛురితకము, ఉత్పలపత్రకము, ఊరువు, కంఠము, కక్షము; ౪. కపోలోరుకటోపరి ప్రదేశమందలివి.—(తె.)క్రొన్నెలలు; ౫.వీఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు.-(తె.).—నమ్ములు; 2: చూ, కళలు.

నఖక్షతములు. అం: (చూ, నఖక్షతము) వర్ధిష్ణుత, అనువినుత, మృదుత, ఉజ్జ్వలత, నిరేఖత, స్ఫుటత (6) (చూ, కామము. 8.)

నఖక్షతస్థానములు. అం. చేతులు, తొడలు, చేంకలు, గజ్జెలు, పిక్కలు, పిఱుఁదులు, మెడ, ఱొమ్ము, చేనులు (9) (చూ, అర్ధచంద్రము. చూ, కామము. 8); తద్వి.—నఖక్షతస్థానభేదములు.—గండము, జఘనము ఇత్యాది.

నఖము. సం. వి. అ. పుం. 1: రూ-నఖరము, కరకంటకము, కరజము-ఖరజము, కరకుట్టు, కరరుహము, కరశూకము, కరవాలము, కరేటము, కరేటువు, కామాంకుశము, క్షురరము, ఖురము, పునర్భవము. (తె).—గోరు; 2. గంధద్రవ్యవిశేషము: చూ, రాజార్హము; 3. వీణెలోనగువాని వాయించెడికోడుపు, కోడుపు: చూ, శలాక.

నఖములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.—నక్షత్రములు, ముత్యములు, వజ్రపుపలుకులు, మొగలిఱేకులు.

నఖరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: చూ, నఖము. 1; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు. (చూ, బాణము. 1.) [పుంజో.

నఖరాయుధము. సం. వి. అ. పుం. కోడి: చూ, పుంజో.

నఖోత్పాటని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె.)—గోరుగిల్లు, గోరుగొండి-గోర్గొండి.

నగ. దే. వి. 1. తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. లోహపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6; 3. పొగాకు దూదిలోనగువాని కంట్లపు మూట; 4. పిద్దెలజోడు; 5. అంగి: చూ, వస్త్రము.

నగగము. అం. (న + గగ) "వరములీవే": చూ, ఉపగణములు.

నగణము. అం. మూఁడులఘువులు. "నృహరి": చూ, అష్టగణలక్షణము.

నగదు. వా. వి. 1. పైకము: చూ, విత్తము. 1; 2. చేతివెల, రొక్కము.(చూ,విత్తము.1.)

నగధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గట్టుతాలుపు: చూ, విష్ణువు. 1.

నగపతి. సం. వి. ఇ. పుం. కొండ: చూ, పర్వతము.

నగము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నాగము. —పై.—; 2. రూ-నాగము. పాము: చూ, సర్పము, 3. చెట్టు: చూ, వృక్షము; అం. 4. (న + గ) "పలుకుమీ": చూ, ఉపగణములు.

నగరబ్రాహ్మణులు. అం. కర్ణాటకబ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.

నగరము. సం. వి. అ. న. రూ-నగరి. పట్టణము: చూ, దేశము.

నగరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

నగరు. దే. వి. (రూ- నగళు- నవరు- నవళు.) 1. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

నగలచెప్పుడు. వా. వి. వస్తువులమోహిత: చూ, స్వరము. 2. [చూ, ఉపగణములు.

నగలము. అం. (న+గల) "కదుంఁజోడు":

నగవరి. దే. విశే. (నగవు + అరి) నవ్వఁగలవాఁడు.

నగవు. దే. వి. (రూ-నగు-నవు-నవ్వు) 1: చూ, హాసము; పా. 2. ఉనికి ఉపమానములు.— వెన్నెల, పాలు, చంద్రికాంతమణులు, నురుగు, మల్లెపూవులు, వజ్రములు, కీర్తి కిఁ జెప్పఁబడిన ఇతర వస్తువులు.

నగవైరి. సం. వి. న్. పుం. గట్టుదాయ, ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

నగళు. దే. వి: చూ, రూ-నగరు.

నగాధిపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గట్టులఱేఁడు, హిమవంతుఁడు: చూ, పర్వతము.

నగారా. వా. వి. పెద్దఢంకా.

నగాసు. వా. వి. చిత్రము.

నగిషి. వా. వి. అందమగు చెక్కడపుపని.

నగు. దే. వి. 1: చూ, రూ-నగవు. అచ్చ. బాల, కాం. 138; అ. క్రి. 2. నవ్వు: చూ, హసించు.

నగుఁబాటు. ద్వ. వి.రూ-నవుబాటు-నవ్వుబాటు. భార. అర. 6, ఆ.30:చూ,పరిహాసము.

నగౌకసము. సం. వి. స్. పుం. 1. పిట్ట: చూ, పక్షి; 2: చూ, సింహము; 3. సెరబము: చూ, శరభము. 1.

నగ్గు. దే. వి. నుగ్గు: చూ, నురుము.

నగ్నచ్ఛద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లవిష్ణుకాంతము *: చూ, విష్ణుకాంత.

నగ్నహువు. సం. వి. ఉ. ఊ, పుం. నానాద్రవ్యములచేత చేయఁబడిన సురాబీజము, కిణ్వము: చూ, సుర. 2.

నగ్నిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కన్యక, సమర్తాడనిపడుచు: చూ, స్త్రీ; 2. దిసమొల యాఁడుది, ఉచ్చిమల్లి: చూ, స్త్రీ.

నగ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2. బట్టువాఁడు: చూ, వంది; విశే. 3. దిసమొలవాఁడు: చూ, దిత్తిలి.

నఞ్ తత్పురుషము. పా. వ్యతిరేకార్థమునిచ్చు అకారంబుతోఁ గూడఁగలపదంబు. ఉదా.-అధవుఁడు, అజ్ఞానము, అసాధ. (చూ, సమాసము.)

నచ్చిక. దే. వి. (రూ-నచ్చిగ, నమ్మకము-నమ్మిక-నమ్మిగ.) విసువాసము: చూ,విశ్వాసము.

నచ్చిగ. దే. వి.—పై.—

నచ్చినవాఁడు. వా. వి. ఆప్తుఁడు. ఆం. భా. ద్వి. 187: చూ, స్నేహితుఁడు. 1.

నచ్చుచెప్పు. వా. స. క్రి. నచ్చునటుదులనువు.

నచ్చు. దే. వి. 1. బాధ, దుఃఖము: చూ, శోకము; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; స. క్రి. 3. నమ్ము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 234: చూ, విశ్వసించు.

నచ్చుకాఁడు. దే. విశే. 1. అలసుఁడు: చూ, సోమరి; 2. బాధకుఁడు: చూ, వేసరి.

నచ్చుకుప్ప. దే. విశే. నచ్చుపెట్టువాఁడు: నచ్చుగొట్టు.

నచ్చుగొట్టు. దే. విశే. —పై— [బాధించు.

నచ్చుపెట్టు. దే. స. క్రి. తొందరపెట్టు: చూ,

నచ్చుబాటు. వా. వి. నచ్చుట.

నజరానా. వా. వి. రాజులకిచ్చు కానుక.

నజరు. వా. వి.—పై.—

నజ్జు. దే. వి. 1. అణువు, నలుజు. స్వా. 3, ఆ. 39: చూ, స్వల్పము; వా. 2: చూ, నంజు. 3; విశే. 3. మిక్కిలి నలఁగినది: గజిబిజి.

నటనము. సం. వి. అ. న. రూ-నాట్యము. 1. ఆట: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. నటన,

కపట పరివర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; వా. 3. కపటనాటకము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. దుండిగము *: చూ, శోణకము; 3. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

నటవాలు. దే. వి. రేచితము. రూ-నట్వాలు-నట్టువాలు: చూ, హయము.

నటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నట్టువుని పెండ్లాము (సూత్రధారునిభార్య) (ఇది సకలభాషలు కథలు చదివి మాటలాడఁదగినదైయుండవలెను): చూ, భార్య; 2. కాకిదొండ *: చూ, రక్తఫల; 3. గువ్వగుత్తిక *: చూ, రాజార్కము; దే. వి. (1): చూ, వేశ్య.

నటించే. సం. అ. క్రి. 1. నర్తించే: చూ, మలపుగొను; 2. ఉండు: చూ, వర్తించే; 3. కపటముగా పరివర్తించే: చూ, వర్తించే.

నటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=నట్టువుఁడు: చూ, నట్టు 8. [జాబు. (నాట్ పెయిడ్డు).

నటు పెయిడ్డు. వా. విణ. (బేరింగు) బిళ్లలేని

నట్ట. దే. వి. బ. 1. పాళకము: చూ, వ్యవహారము. 4; అం. 2: చూ, పంచమపాడవజభాషలు. (చూ, భాష. 1.)

నట్టకనడుము. దే. వి. (నడుము + నడుము): చూ, రూ-నట్టనడుము.

నట్టకోఁతి. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నట్టడవి. ద్వ. వి. (నడుము + అడవి) అరణ్యమధ్యము: చూ, విపినము.

నట్టనడుము. దే. వి. (నడుము + నడుము) సరిమధ్యము. ఉ, రా. 3, ఆ. 128: నట్టకనడుము.

నట్టాడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. నర్తించే: చూ, మలపుగొను; 2. చలించే: చూ, సళించే.

నట్టి. దే. వి. గర్భగృహము. రూ-నట్టిల్లు-అయినిల్లు: చూ, సదనము. 1. (చూ. రూ-నట్టు. 1-2-3.)

నట్టింటనుండి నాభాగ్యము దైవము తెచ్చేనా. లో. ఉదా.—"పరగనట్టింటనుండి నాభాగ్యమనిన, దైవమెక్కడగొని తెచ్చి తనకునిచ్చె". (కుచేలోపాఖ్యానము).

నట్టిల్లు. దే. వి. (నడుము + ఇల్లు). 1: చూ, నట్టి; 2. గృహమధ్యము: చూ, సదనము. 1.

నట్టు. దే. వి. 1. రూ-నట్టి. చోటు. అచ్చ. యు, కాం. 27: చూ, స్థానము. 1; 2. రూ-నట్టి. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. రూ-నట్టి. వాసస్థానము: చూ, వీడుపట్టు (చూ, సదనము. 1); 4. సస్యరోగము: చూ, నావి; 5. అలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 6. రూ-నెట్టు. ఉప్పురాసులుండుచోటు: చూ, భూమి. 1; 7. నిరోధము: చూ, వారణము. 1; 8.=నటనర్తక. (రూ-నట్టుగుఁడు-నట్టువుఁడు-నట్టువకాఁడు-నట్టువాఁడు-నట్టువ-నట్టువు) నాటకుఁడు: చూ, శైలూషుఁడు; వా. 9. సీలపై బిగింపు.

నట్టుక. వా. వి: చూ, అటక.

నట్టుకొట్టు. దే. అ. క్రి. అలస్యముచేయు. కళా. 7, ఆ. 191: చూ, వివరించే. 3.

నట్టుకొను. దే. అ. క్రి. కుదురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, మట్టుపడు.

నట్టుగుఁడు. వై. వి.=: చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టుపులుఁగు. ద్వ. వి. రూ-నట్టువపులుఁగు. కేకి: చూ, మయూరము.

నట్టువ. వై. వి.=1: చూ, రూ-నట్టు. 8; 2.=నాట్య. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1.

నట్టువకాఁడు. ద్వ. వి. (వైకృతమని కొందఱు) =: చూ, రూ-నట్టు. 8.

నట్టువచావడి. ద్వ. వి. నాట్యశాల: చూ, సదనము. 1

నట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. (నట్టు + పడు): అంకిలిపడు, అడ్డపడు-అడ్డిపడు, అడ్డుగొను, అరి

గొను, అరిపడు, ఆఁకపడు, నిలఁబడు-నిల్వఁబడు-నిలువఁబడు, నిలుచు-నిల్చు. (ఌ. ప.) —అభ్యంతరమగు.

నట్టువకిట్టి. ద్వ. వి: చూ, నట్టుపులుఁగు.

నట్టువపులుఁగు. ద్వ. వి.—పై.— [కము. 1.

నట్టువము. వై. వి.=నాట్యము: చూ, వ్యంజ

నట్టువాఁడు. ద్వ. వి.=: చూ, నట్టు. 8. (వై. అనికొందఱు). [2: చూ, బాలక్రీడ.

నట్టువాలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-నటవాలు;

నట్టువు. వై. వి.=: చూ, రూ-నట్టువ.

నట్టువుఁడు. వై. వి.=: చూ, నట్టు. 8.

నట్టువొజ్జ. వై. వి. (నట్టువ + ఒజ్జ)=నాట్యోపాధ్యాయుఁడు. భార. విరా. 1, ఆ. 242: చూ, పంతులు. 1. [ము: చూ, నది.

నట్టేఱు. దే. వి. (నడుము+ఏఱు) నదీమధ్య

నట్లొట్లు. దే. వి. బ: చూ, రూ-అట్లొట్లు. స్వా. 3, ఆ. 110.

నట్వాలు. దే.వి: చూ, రూ-నటవాలు.

నడ. దే. వి. గతి (రూ-నడక-నడయాట-నడత-నడపు-నడుపు): చూ, ప్రయాణము.

నడక. దే. వి. 1.—పై.—; 2. నడత: చూ, వర్తనము. 1; 3. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1; పా. 4. దీనికి ఉపమానములు.—హంస, ఏనుఁగు.

నడకలు. అం: చూ, ధారలు.(చూ, హయము.)

నడగఁడు. దే. వి. (నడ + కాఁడు) గుఱ్ఱము. వై. 8, ఆ. 79: చూ, హయము.

నడఁగొండ. వా. వి. జంగమపర్వతము: చూ, పర్వతము. [వసించు.

నడగొట్టు. దే. అ. క్రి. నిలుచు, ఉండు: చూ,

నడచు. దే. అ.క్రి. 1. గమనించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 66: చూ, వెళ్లు. 3; 2. ప్రవర్తించు: చూ, వర్తించు.

నడజోదు. ద్వ. వి. కాల్బంటు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 229: చూ, భటుఁడు. 1.

నడత. దే. వి: చూ, రూ-నడక.(రూ-నడవడి-నడవడిక-నడితి-నడ్తి - నడువడి-నడపు.)

నడతెంచు. దే. అ. క్రి. (నడచు + తెంచు) గమనించు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 46: చూ, వెళ్లు. 3.

నడనివియ ద్వ. వి. దివిటీ, కరదీపము. భార. విరా. 5, ఆ. 320: చూ, స్నేహాశము.

నడపీచుఁగు. ద్వ. వి: చూ, వ్రాకె.

నడపు. దే. వి: చూ, రూ-నడక. 1-2-3, (ప్రయాణమునకు.—భార. విరా. 1, ఆ. 345.); ప్రే. 4. నడవఁజేయు: చూ, వర్తించు; 5. త్రోలు: చూ, నెలుచు.

నడపుట. వా. వి: ఉత్తేజము.

నడబావి. ద్వ. వి: చూ, డిగియ. [ము.

నడమీనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, చిలిచి

నడము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నళము. కిక్కసకసవు: చూ, తృణము. 1.

నడయాడు. దే. అ. క్రి. (నడ + ఆడు) 1: చూ, సంచరించు; 2: చూ, సరించు.

నడయూట. వా. వి: చూ, నడ.

నడవ. దే. వి. 1. సేతువిశేషము: చూ, సేతువు. 1; 2. దారి: చూ, మార్గము. 1; 3. తలవాకిటికిని నడిమివాకిటికిని నడిమిచోటు: చూ, వాజోరము.

నడవడి. దే. వి. రూ-నడువడి-నడవడిక. 1. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 2. చరిత్రము: చూ, సమాచారము. 2; 3. నడవడిక: చూ, వృత్తి. 1.

నడవడిక. దే. వి.—పై.—

నడి. దే. వి. 1. నడుమునకు వృత్తియందుఁగలుగు నడిమి అను రూపమునందు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినది; 2. మధ్యము.(రూ-

నడిమి-నడు-నడుము): చూ, మండలము. 1; వా. 3. తాటికమ్మనుండి తీసినతడప. (బ. నళ్లు.) "చేటకు నళ్లుకట్టిరి."

నడికట్టు. దే. వి. (నడిమి + కట్టు) 1. కాసె కోక: చూ, వస్త్రము; వా. 2. దట్టి: చూ, వస్త్రము.

నడికట్టుతాడు. దే. వి. ఏనుఁగునడుమునఁ గట్టెడుతాడు, కక్ష్య. కళా. 8, ఆ. 85: చూ, సూత్రము. 1.

నడికిరేయి. ద్వ. వి. (నడిమికిన్ + రేయి) అర్ధరాత్రము. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 182: చూ, రాత్రి.

నడికొప్పు. వా. వి. మొగుడు: చూ, సదనము. 1.

నడితి. దే. వి: చూ, నడపడి. 1.

నడిసెత్తి. వా. వి: చూ, మాడపట్టు.

నడిపివాఁడు. వా. వి. 1. నడిమివయస్సువాఁడు; 2. ముగ్గురు అయిదుగురులోనగు (బేసి) సోదరులలో నడిమివాఁడు.

నడిమి. దే. వి: చూ, నడి. 2.

నడిమిచోటు. వా. వి: చూ, నడి. 2.

నడిమిదిన్నె. వా. వి. ద్వీపము: చూ, లంక. 1.

నడిమిప్రేలు. దే. వి. రూ-నడిప్రేలు-నిడిప్రేలు. మధ్యమ: చూ, వేలు. 2.

నడిప్రేలు. దే. వి. (నడిమి + ప్రేలు)—పై—

నడిరేయి. ద్వ. వి. (రూ-నడికిరేయి-నడురే): చూ, రాత్రి.

నడివేటు. వా. వి: చూ, అద్ద. 3.

నడు. దే. వి. 1. వృత్తియందు నడుముశబ్దము నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము; 2: చూ, రూ-నడి. 2.

నడుఁకు. దే. వి. కంపము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 2. కంపించు. నిర్వ. 2, ఆ. 5: చూ, వణఁకు. 2.

నడుకొన. వా. వి. మధ్యభాగము: చూ, మధ్యము. 1.

నడుకొను. దే. అ. క్రి. (నడుఁకు + కొను) కంపించు. భార. విరా. 4, ఆ. 84: చూ, నడుఁకు. 2.

నడుగలను. వా. వి. యుద్ధభూమిమధ్యము.

నడుగుంట. ద్వ. వి. (నడుము+గుంట): చూ, మాడపట్టు.

నడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నడచు.

నడుచేఱటి. వా. వి: చూ, నర్తనూనకాలము.

నడుచొచ్చు. దే. అ. క్రి. (నడుము + చొచ్చు) నడుమ ప్రవేశించు: చూ, సోఁకు. 4.

నడుదింపు. దే. వి. మాంసవిశేషము: చూ, మాంసము.

నడుదీవి. దే. వి. ద్వీపము: చూ, నడిమిదిన్నె.

నడునడు. దే. వి. నడుఁకుటయందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ.

నడుపు. దే. వి. 1. అరుగుడు: చూ, ప్రయాణము; 2. ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; ప్రే. 3. క్రాలు: చూ, వర్తించు.

నడుబ్రాయపుది. వా. వి. ప్రౌఢ: చూ, స్త్రీ.

నడుమ. దే. ద్రి. ఎడ: చూ, మధ్యము. 2.

నడుమంతరము. మి. వి. (నడుము + అంతరము) రూ-నడుమంత్రము. 1. కవును: చూ, మధ్యము. 1; 2. మధ్యకాలము. అని. 3, ఆ. 100: చూ, సందు; విశే. 3. మధ్యకాలమునఁ గలిగినది.

నడుమంత్రపుకల్మి. జా. (నడుమంత్రపుసిరి) మధ్యకాలములోవచ్చిన యైశ్వర్యము. "క్షితి నిటుగాదె యొక్కొకరికిన్ నడుమంత్రపు కల్మిగల్గినన్". (విజయవిలాసము.)

నడుమంత్రము. మి. వి: చూ, రూ-నడుమంతరము. (మధ్యకాలమునకు.— ఉ, రా, 2, ఆ. 9.)

నడుము. దే. వి. రూ-నడ్మ. 1. కవును. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 202: చూ, మధ్యము. 1; పా.

2. దీనికి ఉపమానములు.—ఆకసము, సింహము, పిడికిలి, పేదతనము, ఏమియులేకుండుట.

నడుముకట్టుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధమగు.

నడురవలి. వా. అవ్య. మధ్యమధ్యను.

నడురాతిరి. వా. వి: చూ, నడికిరేయి.

నడురా. ద్వి. వి.—పై.—

నడురేయి. ద్వి. వి.—పై.—

నడువడి. దే. వి: చూ, రూ-నడవడి.

నడువీది. వా. వి. ఘంటాపథము, తెట్టతెన్ను: చూ, మార్గము. 1.

నడ్డి. దే. వి. 1. వెన్నెముకయొక్క మధ్యభాగము, వీఁపునకు మధ్యభాగము; విణ. 2. చేప్పట.

నడ్డిగుంట. ద్వి. వి. పిఱిఁదిమీఁదిగుంత, కకుందరము: చూ, పిఱ్ఱ.

నడ్డిపూస. దే. వి. నడ్డియొక్క కీలు.

నడ్డిముక్కుగలాఁడు. దే. విణ: చూ, నడ్డిముక్కువాఁడు.

నడ్డిముక్కువాఁడు. దే. విణ. చేప్పటముక్కువాఁడు: చూ, వికృతుఁడు.

నడ్తి. దే. వి: చూ, రూ-నడితి.

నడ్మి. దే. వి: చూ, రూ-నడుము. (నడుకొనకు.—ఉ, హరి. 5, ఆ. 159.)

నడ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కిక్కిసవామి: చూ, తృణము.1.

నడ్వంతము. సం. విణ. (త్. ఈ. త్.) కిక్కిసకసవుగలదేశము: చూ, దేశము.

నడ్వలము. సం. విణ.—పై.—

నఞ్ తత్పురుషము. పా. అకారనకారములు సమాసాదినుండి వ్యతిరేకార్థమునుబోధించేనేని నఞ్ తత్పురుషము: చూ, తత్పురుషము.

నతనాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేప్పటముక్కు: చూ, ముక్కు.

నతనాసికుఁడు. సం. విణ: చూ, నడ్డిముక్కువాఁడు.

నతము. సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2; 3. లోఁతైనది: స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, లోఁతు; అం. 4: చూ, పార్శ్వక్రియలు: 5: చూ, నాసికాక్రియలు; 6: చూ, జంఘాక్రియలు.

నతాగ్రము. అం: చూ, అశ్వసంచారిమార్గములు.

నతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమస్కారము. చూ, హాణిగలు; అం. 2. నాయకుఁడు నాయికయొక్క కోపమును పోఁగొట్టునప్పుడుపయోగించెడు ఉపాయములు 6 లో నొకటి: చూ, ఉపాయములు. 3.

నతిజోళ్ళు. వా. వి. నతివిశేషము: చూ, హాణిగలు.

నత్త. దే. వి. గుల్లయందుండు పురుగు: చూ, ప్రురుగు.

నత్తగుల్ల. ద్వి. వి. క్షుద్రశంఖము: చూ, సంకు.1.

నత్తడి. దే. వి. రూ-అత్తడి: చూ, హయము.

నత్తి. దే. వి. తడఁబడుచు మాటాడెడు రోగము: చూ, రోగము. 1.

నత్తివాఁడు. దే. విణ: చూ, లోహలుఁడు.

నత్తు. దే. వి. 1. ముక్కుపోఁగు: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి 2.తడఁబడుచే మాటాడు.

నత్రిజని. పా. (నైట్రోజెన్) లవణవాయువు; సారజనకము; దహ్యాక్షారధాతువు. ఇందుకు సంబంధించిన పరిభాషాపదములు.—నత్రిజ ఏకామ్లజనిదము, నత్రిజద్వ్యామ్లజనిదము, నత్రిజ పంచామ్లజనిదము, నత్రిజత్ర్యామ్ల జనిదము, చతురమ్లజనిదము, నత్రిజత్రియ ఉదజనిదము ఇత్యాది: చూ, వాయువు.

నదము. సం.వి. అ.పుం. 1. పడమరగాఁబాఱెడి యేఱు: చూ, నది; 2. నీటిమడువు: చూ, సరస్సు. 1; 3: చూ, సముద్రము; 4. రూ-నాదము.—నాదు. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

నదరు. వా. వి. 1. ఎదురు; 2. కానుక.

నది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (మ్రోయునది) ఏఱు: అన్వగ, అపగ-ఆపగ, అబ్ధి. అబ్ధిపథువు,

అవి, ఆకాశగంగ, ఉగ్రశేఖర, ఋ, ఋషి కుల్య, కపింజల, కపిలధార, కమ్ర, కర్షువు, కల్యాణగోత్ర, కల్లోలిని, కిరాతి, కుమార సువు, కూలంకష, కూలపరి, ఖజలము, ఖాపగ, గంగ-గంగక-గంగాక-గంగిక, గాందిని, గాధిని, గౌరి, చాంపిల, జహ్నుతనయ, జాహ్నవి, జ్యాని, ఝులవతి, తటిని, తరంగిణి, తరణి, తలోద, త్రిపథగ, త్రివేణి, త్రిస్రోత, దివ్యోదకము, దేవగంగ, ద్వీపవతి, ధర్మద్రవి, ధుని, నర్మద, నలిని, నిమ్నగ, నిర్ఝరిణి, భద్రము, భాగీరథి, భీష్మసువు, మందాకిని, రోధోవక్ర, లోకజనని, లోకమాత, వహ, వియద్గంగ, విష్ణుపది, శైవలిని, సరిత్తు, సాగరగామిని, సింధువు, సిద్ధసింధువు, సురదీర్ఘిక, స్రవంతి, స్రోతస్విని - స్రోతస్సు, సువర్ణముఖి-స్వర్ణది, హైమవతి, హ్రదిని-హ్రాదిని. (తె. ప.)—అంచేలవిడిచి, అడుగుపుట్టువు, ఏఱు, ఏల, కడలివెలఁది, కరకంఠుతలయేఱు, కొండబిడ్డ, చేదలేఱు, జేక్కు, జేడదారి చెవిబుగ్గ, జోలంచేల విడిచి, జోలు-జోలువు, తలయేఱు, తాతపనఁటిపెల్లి, తెగినయఱుపది వేవురముగితిత్రోవ, తెలియేఱు, తెలివాఁక, నేమంబుఁగన్న మన్నినితల్లి, పులుచూలిసవతితల్లి, పెరుమాళ్లడుగుబుగ్గ, పొందామరలపంట, బంగారు తామరపంటచేను, మిన్నుకొలఁకు, మిన్నువాఁక-మిన్వాఁక, మిన్నేఱు, ముత్తెరువులాఁడి, ముత్రోవదిమ్మరి, ముయ్యేఱు, మెట్టుచోలు, మెప్పవేయని మెప్పుకేళాకూళి, వినువాఁక-విన్వాఁక, వంత-వ్రంత, వఱఁత-వఱఁతె-వఱఁతి, వరద, వాఁక, వెన్నునడుగుపాప, వెల్లివాఁక, వేలుపుటేఱు-వేల్పుటేఱు, సతతపసులపెంకి (మిగిలియున్న పర్యాయపదములకు "హ్రదిని" చూడుము); తద్విశేషములు.—(౧)పంచగంగలు.—౧. కావేరి, కనకాపగ,-కవేరకన్య -కవేరజ, అర్ధగంగ, అర్ధజాహ్నవి; ౨. కృష్ణ.—కృష్ణవేణి-కృష్ణవేణ్ణ-కృష్ణావేణి; ౩. గౌతమి; ౪. తుంగభద్ర; ౫. భాగీరథి; (౨) ద్వీపములలోని మహానదులు.——(ఇవి శీర్షికాపదములు కావు). ౧. జంబూద్వీపము.—అనుతప్తశిఖి, విపాశ,-త్రిదివ, క్రమువు, అమృత, సుకృత (7); ౨. శాల్మలి.—శ్రోణి, తోయ, వితృష్ణ,-చక్ర, శుక్ర, విమోచని, నివృత్తి (7); ౩. కుశ.— ధూతపాప, శివ, పవిత్ర, సమ్మతి, విద్యుత్తు, మహి, చాన్య. (7); ౪. క్రౌంచ.—గౌరి, కుముద్వతి, సంధ్య, రాత్రి, మనోజవ, ఖ్యాతి, పుండరీక (7); ౫ శాక.—సుకుమారి, కుమారి, నలిని, రేణుక, ఇక్షువు, ధేనుక, గభస్తి (7); ౬. ప్లక్ష; ౭. పుష్కరద్వీపములో మహానదులు లేవు; (3), నదులు:—అంతఃప్రవాహ-అంతర్వాహిని; అగోద, కరతోయ; అర్జుని-ఆర్జుని; అసిక్ని; ఆకాశగంగ మందాకిని; ఉత్తరపినాకిని; ఉదుంబరావతి; ఋషికుల్య; ఇరావతి-ఐరావతి; కనక; కపిశ; కల్మాషి; కస్తూరి; కాదరి; కాలరాత్రి, భీమరథి; కిరాత, గండోలి, భద్ర, మందాకిని, కుటిల;-కుమార-కుమారి; కుముదవతి-కుముద్వతి; కుహూవు; కృతమాల; కౌశికి; గండకి; గండోలి; గుండిక; గోదావరి, గోదా, గోల, తపనాత్మజ, తపని; గోమతి, వాసిష్ఠి; ఘట్టగ; ఘర్ఝరిక-ఘర్ఘరిక; చండిల; చందల; చంద్రభాగ-చంద్రభాగి; చతుష్పాటి; చర్చ; చర్మణ్వతి; చాంపిల; చిత్రరథ; చిత్రసేన; జంబాలిని; జంబువు. (తె).—జేంబు-జేంబేఱు-జెమ్మేఱు-జేమ్మేఱు, నేరేటేఱు; తటిని; తపతి; తరంగిణి; తామ్రపర్ణి, తీర్థము, త్రిదివ; త్రియామ; దక్షిణపినాకిని; దావి

కము, దేవిక, ద్వీపవతి; ధుని; నదము, నర్మద, మేఖలకన్యక, రేవ, సోమోద్భవ; పాతాళగంగ భోగవతి; పాలారు; బాహుద, పైతవాహిని; బ్రహ్మపుత్ర-బ్రహ్మపుత్రము; మహానది; మాలిక; యమున, కళిందకన్య, కళింద్రజ, కాలానుజ, కాళింది- కాళింద, కృష్ణ, తపనతనయ, తపనాత్మజ, తాలాంక, శమనస్వస, సూర్యతనయ. (తె. ప.)—జమున; విపాట్-విపాశా; వేత్రవతి; శర్వా; శతద్రువు-శతద్రు; శరావతి; శైవలిని; శోణము; సంధ్య; సరస్వతి; సింధు-సింధువు; సువర్ణముఖి, స్వర్ణది; హేల. (తె) ఏఱు; హిరణ్యవాహము; హ్రదిని-హ్రాదిని, (మిగిలియున్నవానికొఱకు "హ్రాదిని" చూడుము.); (౮) గోదావరీ నదిలో పుట్టిన సప్త గోదావరులు.— గౌతమి, వశిష్ఠ, కౌశిక, ఆత్రేయ (యి), తుల్య, భారద్వాజము, వైనతేయము; (౯) వీరభద్రపాదమందలినగి. (తె).—కల్లేఱు; (౬) నీళ్లులేనినది. (తె).—గొడ్డేఱు; (౭) ఆమడకు మీఁదపాఱెడు ఏఱు.—నది; (౮)నదీమధ్యము. (తె).—నట్టేఱు;(౯)సెలయేఱు.—(ఉత్సము, ప్రస్రవణము= సెలయూట) ఝరము-ఝులము- ఝాలము- ఝరి- ఝూరి, నిర్ఝరము. (తె).—కొండకాలువ, జేక్కుర, వాఁక, వాఁగు,వ్రంత, సెల, సెలయేఱు; (౧౦) చిన్నయేఱు. (తె).—జొల్ల; (౧౧) స్వామిపుష్కరిణి. (తె).—కోమరేఱు; చిన్ననీటికాలువ.— కర్షువు, కాలసారము, కుల్య. (తె).-అప్పసము, అవుజో-జౌజో, అవుదు-జౌదు, ఓడిక, జౌదగ, కాలవ-కాలువ-కాల్వ, కయ్య- క్రియ్య, చింక, బట్టె, పంక, పరవ; (౧౨) తూముకాలువ.—కుల్యము. (చూ, వాహసము.2.); (మిగిలిన విశేషాదులకు "హ్రదిని" చూడుము) (చూ, సముద్రము, చూ, సలిలము: చూ, సెలయూట, సెలయేఱు). [సముద్రము.

నదీనము. సం. వి. అ. పుం. సముద్రుడు: చూ,

నదీప్రఘోషము. పా. ఒకానొకవృత్తము, ఇది స్రగ్విణీవృత్తచ్ఛాయను మొదటి చరణమున్నూ, పంచచామరవృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమున్నూ, భుజంగప్రయాతచ్ఛాయను మూఁడవచరణమున్నూ, ఇంద్రవంశచ్ఛాయను నాలుగవచరణమున్నూ నడచును: చూ, వృత్తము.1.

నదీమాతృకము. సం. వి. అ. పుం. ఏటినీళ్లచేత పండెడు పైరుగల దేశము: చూ, దేశము.

నదీసముద్రన్యాయము. పా. అన్నినదులకు సముద్రుఁడేగతి యనురీతి. [మద్ది.

నదీసర్జము. సం. వి. అ. పుం. ఏఱుమద్ది*: చూ,

నద్ధము. సం. విణ. 1. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4; 2. పైకెత్తఁబడినది, నిక్కినది (అనికొందఱు): ఉన్నమితము. [వరత్ర-

నధ్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. టంగువాఱు: చూ,

నన. దే. వి. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. కోరకము: చూ, మొగ్గ. 1; 3. పువ్వు: చూ, సుమము.

ననంద. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. (రూ-ననాంద-నానంద-నానాంద-ననందిని) మగనితోడఁబుట్టిన ఆఁడుది, ఆఁడుబిడ్డ: చూ, వదినె.

ననఁబోఁడి. దే. వి.(నన + పోఁడి) 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. పువ్వువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ననకారు. ద్వ. వి. చైత్ర వైశాఖ మాసములు, వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

ననసీరు. ద్వ. వి. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.

ననయు. దే. అ. క్రి. 1. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2: చూ, పల్లవించు.

ననవిలుకాఁడు. దే. వి. పుష్పధన్వుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు (ఇట్లు ననవింటివాఁడు)

ననవిలుకానన్న. దే.వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ.1.

ననవిలుతుఁడు. దే. వి: చూ, ననవిలుకాఁడు.

ననుఁబాయి. వా. వి. రూ-నన్బ్రాయి-ననుఁబ్రాయి. చక్కఁగా ఉడుకని బియ్యము, నలుసుబియ్యము: చూ, బియ్యము.

ననుఁబ్రాయి. దే. వి.—పై.—

ననుఁబ్రాయివడు. ద్వ. అ. క్రి. ననుఁబ్రాయి యగు. జై. 8, ఆ. 198.

ననుచు. దే. అ. క్రి. 1. పూఁచు: చూ, రూ-ననయు. 1; 2. మొగ్గయెత్తు; 3: చూ, పల్లవించు; 4. అనురాగమొందు; 5: చూ, ముమ్మరించు; 6: చూ, సాగియు; ప్రే. 7. ననిపించు.

ననుపు. దే. వి. 1. అనురాగము: చూ, స్నేహము. 1; 2. అతిశయము. నై. 7, ఆ. 161: చూ, హెచ్చు. 2; 3. ఇంపు: చూ, సౌందర్యము; వా. 4. పెంపు.

ననుపుకత్తె. ద్వ. విశే. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; 2: చూ, అంకులాఁడి.

ననుపుకాఁడు. దే. విశే. 1. ప్రియుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 2: చూ, విటుఁడు. స్వా. 2, ఆ. 73.

ననుపువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొత్తుసేయు.

నన్న. దే. విశే. కుఱుచ: చూ, హ్రస్వము.

నన్నూఱు. దే. స. (నాలుగు + నూఱు) (400) చతుశ్శతము. కాశీ. 5, ఆ. 192.

నన్పుకాఁడు. దే. విశే: చూ, రూ-ననుపుకాఁడు.

నన్బ్రాయి. దే. వి: చూ, రూ-ననుఁబాయి.

నఫీరు. వా. వి. ఊదువాద్యవిశేషము: చూ, స్వరము. 2.

నప్ప. వా. వి. అబ్బి: చూ, శిశువు. [డత్వము.

నపుంసకత్వము. సం. విశే. (ఊబ.): చూ, షం

నపుంసకలింగము. లం: చూ, లింగములు.

నపుంసకుఁడు. సం. వి. అ. న: చూ, షండుఁడు.

నప్తృ. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. రూ-నప్త్రి. (కొడుకు కూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు): చూ, మనుమరాలు; పుం. 2. పౌత్రుఁడు (కొడుకు కొడుకు): చూ, మనుమఁడు. (దౌహిత్రుఁడు=కూఁతురుకొడుకు); 3. ప్రపౌత్రుఁడు; చూ, మునుమనుమఁడు.

నప్త్రి. సం. వి, ఈ. స్త్రీ: చూ, నప్తృ. 1.

నప్పు. వా. స. క్రి. పచ్చీసులోనగు ఆటలలోని కాయలు నడిపించు.

నఫా. వా. వి. లాభము. (నభాఅనియు)

నభఃప్రాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ, వాయువు.

నభము. సం. వి. స్. న. 1. రూ-నభసము-నభస్సు, ఆకాశము.చూ,వ్యోమము.1; 2: చూ, స్వర్గము; పుం. 3. శ్రావణమాసము: చూ, మాసము. 1; 4. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 5. వర్షాకాలము (శ్రావణ భాద్రపదములు): చూ, మాసద్వయము; 6. బిసతంతువు: చూ, పద్మము. 1; 7. తమ్మపడికము: చూ, పాత్రము. 6; 8: చూ, ముక్కు.

నభసంగమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.

నభస్యము. సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. [ప్రాణుఁడు.

నభస్వంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నభ

నభోగజము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నభము.4.

నమకము. వా. ప్రతిమంత్రమునకును ఆద్యంతములయందు నమశ్శబ్దమున్నందున నమకమనఁబడుచున్నది. "నమస్తే రుద్రమన్యవ ఉతోతఇషవేనమః" ఇత్యాది; (చమకము.—హెచ్చుగ చకార మకారములతోఁగూడిన ప్రార్థనమంత్రములుగలది కావున చమకము. "వాజశ్చమే ప్రసవశ్చమే." ఇత్యా

ది) (రెండును రుద్రాభిషేకమందుపయోగింతురు. గనుక చమకముగూడ నిచ్చట తెలుపఁబడియె). [భగ్నము. 1.

నమనము. సం. వి. అ. న. వంగుట: చూ,

నమలి. వా. వి. కేకి: చూ, మయూరము;

నమలు. దే. స. క్రి. రూ-నములు. తిను: చూ, సాపడు.

నమలుట. వా. వి. చర్వణము.

నమశ్శివాయ. పా. పంచాక్షరి: చూ, మంత్రము. 1.

నమసితుఁడు. సం. విణ. రూ-నమస్యితుఁడు నమస్కరింపఁబడినవాఁడు: చూ, పూజితుఁడు.

నమస్కరించు. సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు.

నమస్కారము. సం.వి.అ.పుం. 1. చేమోడ్పుట: చూ, హణిగలు; అం. 2. పంచోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు; 3. షోడశోపచారములలో నొకటి: చూ, ఉపచారములు.

నమస్కారసమయము. అం. గ్రహసమయములు 27 లో నొకటి (మంగళమున్నుబొందును): చూ, గ్రహసమయములు.

నమస్కారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సోఁకుడుముడుఁగు*. [రము. 1.

నమస్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నమస్కా

నమస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పూజ:చూ, సపర్య.

నమస్యితుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-నమసితుఁడు.

నమస్సు. సం. వి. స్. న: చూ, నమస్కారము.1.

నమాజో. వా. వి: చూ, నిమాజో. [1, ఆ. 18.

నమించు. సం. స. క్రి: చూ, మ్రొక్కు.శశాం.

నమితము. సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; అం. 2: చూ, చుంబనములు.

నమిలి. దే. వి: చూ, రూ-నమలి.

నముగాములు. వా. వి: చూ, మేలుకీళ్లు.

నముచిసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, వేలుపుఱేఁడు.

నములు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నమలు.

నమూదు. వా. వి: చూ, రూ-నమోజో-నమోదు.

నమూనా. వా. వి. మాదిరి. రూ-నమోనా.

నమేరువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సురపొన్న*: (దీనికి దోహదము హసితము).

నమోజో. వా. వి. పేరుచేర్పుట.

నమోదు వా. వి.—పై.—

నమోనా. వా. వి: చూ, రూ-నమూనా.

నమ్మకము. దే. వి: చూ, విశ్వాసము.

నమ్మదుంప. దే. వి: చూ, సుపుష్పము.

నమ్మలు. వా. వి. బ. పేఁపుమీఁదఁజేయు నఖక్షతములు: చూ, నఖక్షతములు.

నమ్మి. దే. వి. 1: చూ, నమ్మదుంప*; 2. రూ-నెమ్మి: చూ, నమలి.

నమ్మిక. దే. వి: చూ, రూ-నమ్మకము.

నమ్మిగ. దే. వి. —పై.—భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 315. [హితుఁడు. 1.

నమ్మినవాఁడు. వా. వి. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నే

నమ్ము. దే. స. క్రి: చూ, విశ్వసించు.

నమ్మువాఁడు. వా. వి: చూ, నమ్మినవాఁడు.

నమ్రమగు. మి. అ. క్రి: చూ, వంగు.

నమ్రము. సం. విణ: చూ, నమితము. 1.

నయ. దే. వి: చూ, సౌందర్యము.

నయగారము. దే. వి. (నయము + కారము) 1. మృదుత్వము. స్వా. 1, ఆ. 135: చూ, సుకుమారము; 2. మృదువచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. కపటము:చూ, వ్యాజము. 1; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

నయగారి. దే. విణ. (నయగారము + ఇ) 1.మృదుత్వముగలవాఁడు; 2. మృదువచనము గలవాఁడు.

నయనము. సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2: చూ, పొందింపు.

నయపుపోరువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

నయము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీతి: చూ, సత్యము.1; 2: చూ,నయనము. 2; 3. జూదమునందలి భేదము: చూ, వ్యవహారము. 4; దే. వి. (1): చూ, లాభము; (2) నునుపు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 110: చూ, స్నిగ్ధము. 2; (3) మృదుత్వము. నిర్వ. 8, ఆ. 36· చూ, నయగారము. 1: (4): చూ, సౌందర్యము; విణ. (5) వెలతక్కువ: చూ, వెల. 1; (6) నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము.2; (7) చల్లనైనది: చూ, శైత్యము;(8) మృదువైనది: చూ, సాంద్రము. 3; (9) అందమైనది: చూ, సౌందర్యము; నా. (10) వ్యాధి తగ్గుచున్నదనెడు సూచన. "వాని జ్వరము నిన్నటికంటె నయము"; (11) సమస్తశాస్త్రములలోను పాండిత్యమును కొద్దికొద్దిగా యొకనికిమించి యొకఁడు సంపాదించినాఁడనెడు సూచన. (ప్రతివిషయమునందును "నయము" అను శబ్దము ఉపయోగింపఁబడును.) "వానికంటె వీఁడు చేదువు సంధ్యలలో నయము." [పించే.

నయించే. సం. స. క్రి. పొందించే: చూ, ప్రా

నర. దే. వి. 1. (రూ-నరపు-నరుపు-నెరపు): చూ, పలితము. 1; 2. ముదిమిచే తెల్లఁబాఱినవెండ్రుక: చూ, వెండ్రుక. 1.

నరకఁడు. వై. విణ.=నరకగ-నారంగ.దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [విష్ణువు. 1.

నరకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం. వెన్నుఁడు: చూ,

నరకమనుభవించే జాతకుఁడు. పా. ౧. శనిపంచమమందుండి రాహువుతోఁగలిసి ద్వాదశమున నున్నను; ౨. లగ్నాధిపతి షష్ఠమమందుండి అష్టమమున బుధరాహువులుండి ద్వాదశమున శనియున్నను, 3. అంగారకుఁడు ద్వాదశమందును లగ్నాధిపతిరాహువుతో కలిసి యష్టమమున నుండునప్పుడును నరకము కలుగును.

నరకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నారకము. (పాపిష్ఠులను తనసమీపమునుబొందించేవది) కుజము, దుర్గతి, నిరయము: చూ, నరకములు.

నరకములు. అం. తామిస్రము, లోహశంకువు, మహానిరయము, శల్మలి-శాల్మలి, రౌరవము, కుంభలము, పూతిమృత్తికము, కాలసూత్రము, సంఘాతము, లోహితోదము, సవిషము, సంప్రపాతనము, మహానరకము, కాకోలము, సంజీవనము, మహాపథము, అవీచి, అంధతామిస్రము, కుంభీపాకము, అసిపత్రము-అసిపత్రవనము, తపనము-తాపనము-(21). ఇవిగాక మఱికొన్ని నరకములు.—అంబరీషము, ఋజీషము, కరాళము, కల్మషము, కుట్మలము, కేనారము, ఘనవాతము, ఘనోదధి, తప్తకుంభము, తప్తపాషాణకుండము, తప్తవాలుకము, తప్తశూర్మికుండము, తప్తసురాకుండము, తమసము, దుర్గతి పరితాపము, మహారౌరవము, సంహారము. (మిగతవానికి "సంహారము 2" చూడుము.)

నరకములు. వానిని అనుభవించువారు. పా. ౧. రౌరవము (కూటసాక్షి,పక్షపాతి, అసత్యవాది, భ్రూణహంత, గురుహంత, గోఘ్నుఁడు, ఉచ్ఛ్వాసనిరోధకుఁడును); ౨. శూకరము (సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, బంగారు దొంగిలుట మొ. చేయువారును); 3. తప్తలోహము (క్షత్రియులను, వైశ్యులను, రాజభటులను వధించువాఁడును, సోదరితో సంగమించువాఁడును, గురుతల్పగుఁడును); ౪.మహాజ్వాలము(కోడలినిగాని, కుమార్తెను

గాని కూడువాఁడు); ౫. శబలము (పర దూషకుఁడు, గురున వమానించే వాఁడు, వేదమును దూషించేవాఁడు, వేదవిక్రయుఁ డు, పొందరాని స్త్రీనిఁ బొందు వాఁడు); ౬. విమోహము (మర్యాద హీనుఁడు, చో రుఁడు); ౭. కృమి భక్ష్యము (దేవ, బ్రా హ్మణ, పితరులను ద్వేషించేవాఁడు); ౮. కృమీశము (దుష్టుల నాశించియాగాదులు చేయువాఁడు); ౯. లాలాభక్ష్యము (పితృ దేవతలను, దేవతలను, అతిథులను సత్కరిం పక భుజించెడువాఁడు); ౧౦. విశసనము. (శరకర్త, వేధకుఁడు, రంధ్రాన్వేషకుఁడు. ఖడ్గాది యుద్ధ సాధనము చేయువాఁడు); ౧౧. అధోముఖము. (పట్టరాని దానమును పట్టువాఁడు, అనర్హులచే యాగములు చేయిం చేవాఁడు, తెలియకయే జ్యోతిశ్శాస్త్రము నెఱిఁగినట్లు నటించేవాఁడు); ౧౨. కృమి పూయము. (ఒంటరిగా తినువాఁడు, లక్క- పాదరసము-మాంసము- ఉప్పు - నువ్వులు అమ్మెడు బ్రాహ్మణుఁడు); ౧౩. రుధిరాం ధము. (నాటకమువలన జీవించేవాఁడు, చేఁపలఁ బట్టువాఁడు, కుండలయందన్నము తినువాఁడు, విషము పెట్టువాఁడు, కుట్టుపని వాఁడు, తనభార్య వ్యభిచారమువలన జీవిం చేవాఁడు, పర్వములయందు స్త్రీలతో సంగ మించేవాఁడు, ఇండ్లకు నిప్పుపెట్టువాఁడు, మిత్రఘ్నుఁడు, శకునములు చెప్పువాఁడు, గ్రామపురోహితుఁడు); ౧౪. వైతరణి. (కల్లమ్మువాఁడు, గ్రామములను నాశనము చేయువాఁడు, తేనెపట్టులను దీయువాఁడు); ౧౫. కృచ్ఛ్రము. (కేతఃపానము చేయువాఁ డు, మర్యాదను భేదించి వర్తించేవాఁడు, శౌచ్యములేనివాఁడు, మోసముచే జీవించే వాఁడు); ౧౬. అసిపత్రవనము. (అనవసర ముగాఁ జెట్లను నఱకు వాఁడు); ౧౭. వహ్ని జ్వాలము (గొఱ్ఱెలమందను పెంచెడువాఁ డు, వేఁటకాఁడు); ౧౮. సందంశము. (వ్రతలోపము చేయువాఁడు, స్వాశ్రమ భ్రష్టుఁడు); ౧౯. శ్వభోజనము (పగటివే ళను, స్వప్నముల యందును రేతస్ఖలనము గావించే బ్రహ్మచారియు, పుత్రులచేఁజది వింపఁబడు తండ్రులును); (మిగతవివరముల కు "సంహారము. 2." చూడుము)

నరకాంతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

నరకాసురవ్యాయోగము. అం.(ఈగ్రంథమునకు ధర్మసూరికర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నరకాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మహీ సుఁడు. [చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

నరసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకయసురుఁడు:

నగర. దే. వి. మడ్డువు, గిడిగి: చూ, పీనె.

నరగజేము. దే. వి.—వై.—

నరగతి. అం: చూ, గతులు. [రాజో. 1.

నరపాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రేఁడు: చూ,

నరపు. దే. వి: చూ, నర. 1.

నరభూమి. అం: చూ, ఇలావృతము.

నరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రామకర్పూ రము; దే. వి. (1). నాడి: చూ, సిర. 1.

నరయు. దే. అ. క్రి. ముదిమిచే వెండ్రుకలు తెలుపగు: రూ-నరియు, ఉరియు.

నరవ. దే. వి. అరవ: చూ, మార్గము. 1.

నరవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు. [2: చూ, సింగఁడు. 1.

నరసింగఁడు. వై. వి.=నరసింహ. కళా. 1, అ.

నరసింగము. వై. వి. 1.=—వై.—; 2: చూ, నృసింహము, నారసింహము. [—వై.—

నరసింహము. సం. వి. అ. పుం.=నరసింగము.

నరాజి. దే. వి. (రూ-నరాజీ-నారాజి-నా రాజీ) కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

నరాజీ. దే. వి: చూ, రూ-నరాజి. [యణుఁడు.
నరాయణుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, రూ-నారా
నరిగి. దే. వి. ఒకరకము గొఱ్ఱెరంగు.
నరిడి. దే. వి. గుండెయుబ్బరపు పశురోగము: చూ, పశురోగము.
నరియఁడు. దే. వి. నక్క. ఉ, రా. 6, ఆ. 235: చూ, సృగాలము.
నరియు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నరయు.
నరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-నారుఁడు. 1: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. అర్జునుఁడు: చూ, విజయుఁడు. 1; 3. ఒకఋషి: చూ, ముని.1.
నరుకు: చూ, రూ-నఱుకు.
నరుజో. దే. వి. చీమలచొల్పు
నరుపు. దే. వి: చూ, రూ-నర. 1.
నరులుగనని పెద్దలు. మి. వి. బ: చూ, వేలుపు. సాం. దే. 18.
నరేంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, వ్యాళగ్రాహి.
నర్కుటము. పా. (కోకిలకాకము) ఒక్కొక్క పాదమున న-జ-భ-జ-జ-వగణములు గలిగి 11వ యింట యతిగలిగి సప్తదశ ఛందస్సు నందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
నర్కురము. సం. వి. అ. న. మేకపోతు: చూ, మేషము. 1. [నటనము. 1.
నర్తకము. సం. వి. అ. న:=నాటకము: చూ,
నర్తకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆటకత్తె: చూ, శైలూషి; 2. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి. 3.గువ్వగుత్తిక *: చూ, రాజార్హము.
నర్తకుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1.=నట్టువు (ఆట చేజీవించువాఁడు): చూ, శైలూషుఁడు; 2: చూ, వ్యాళగ్రాహి; విణ. 3. ఆడెడువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.
నర్తనప్రియము. సం, వి. అ.పుం. నెమలి: చూ, మయూరము.
నర్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, నటనము. 1.
నర్తనశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆటపట్టు: చూ, సదనము. 1.
నర్తించు. సం. అ. క్రి: చూ, మలపుగొను.
నర్తిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై.—
నర్మద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నది.
నర్మదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నర్మసచివుఁడు.
నర్మము. సం. వి. న్. న: చూ, పరిహాసము.
నర్మసఖుఁడు. అం. (విదూషకుఁడు సూత్రధారునికి నర్మసఖుఁడనం బడును).
నర్మలి. దే. వి: చూ, వాంఛ విజ. 3, ఆ. 127.
నర్సిపర బ్రాహ్మణులు. అం. ఘూర్జర బ్రాహ్మణులలో నొకతెగవారు. ఋగ్వేదులు-శుక్లయజుర్వేదసూత్రులు- కృష్ణయజుర్వేదులు నైకృష్ణదేవాలయములందు పూజారులై యుందురు. వల్లభాచార్య సంప్రదాయము వారు ఈ తెగ ఋగ్వేదులు యజుర్వేదులు సామవేదులునై యున్నారు. రాజపిపల, ధర్మపూరు సంస్థానపు రాజులకు గురువులు: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు). [భార. ద్రో. 1, ఆ. 174.),
నఱకు: చూ, రూ-నఱుకు. (ఖడించుటకు.—
నఱకుడు దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు. జై. 8, ఆ. 119. [ఉ, రా. 4, ఆ. 292.
నఱకుడువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వ్రక్కలాఉ.
నఱకువాఁడు. వా. వి: చూ, హింసకుఁడు.
నఱవ. దే. వి: చూ, రూ-అఱవ. భార. విరా. 1, ఆ. 101.
నఱుకు. దే. వి. 1. దెబ్బ. రూ-నరుకు-నఱకు: చూ, హతి; స. క్రి. 2. ఖండించు.రూ-నరుకు-నఱకు.భాగ.6,స్కం. 370:చూ, సెలగు.
నఱుకుడు. దే. వి: చూ, రూ-నఱుకు. 1.
నఱు(రు)కుడుపరువడి. అం: చూ, విసరులు. (రూ-నఱుకుపరువడి.)

నఱుకుబియ్యము. దే. వి: చూ, నముచొఱియ
నఱుకులాడు. దే. స. క్రి. నఱుకుకొను.
నఱుకులు. అం. మల్లశాస్త్రములోనివి.-లోతైలి నఱుకు, గుజ్జెనెఱుకు, మేఁరణనఱుకు (3)
నఱుక్కు. దే. వి. దిగులుపడుట యందగు నను కరణము: చూ, హాహా
నఱుజో. దే. వి. అణువు.అచ్చ. కిష్కిం, కా, 105: చూ, స్వల్పము.
నఱుమాడు. దే. స క్రి: చూ, పాడిసేయు. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 237.
నఱుము. దే. వి. 1: చూ, నుఱుము; స. క్రి 2: చూ, నఱుమాడు. భార. ద్రో. 3, ఆ. 210
నట్టి. దే. వి. 1. ప్రియాసముచేత పిదుకఁదగిన యావు: చూ, ధేనువు; 2. ప్రియాసముచేత బండిలోనగువానికి పూన్పఁదగినయెద్దు:చూ, వృషభము. 1.
నల. అం. 1: చూ, రూ-నళ; నై. విశ. (1)= నైల్య-నీల: చూ, రూ-నల్ల. 1; (2) (రూ-నలి) నలుసు:చూ, పట్టిగడ్డి.(ఎండుకసవు.)
నలఁక. దే. వి. రూ-నలఁకువ. 1. వ్యాధి: చూ, రోగము. 1; 2: చూ, శ్రమము; 3. బాధ: చూ, శోకము; 4. అత్యంత సూక్ష్మవస్తువు: చూ, రేణువు. 1.
నలఁకువ. దే. వి.—పై.—
నలఁగు. దే. అ. క్రి. 1. నలియగు: చూ, సద మదమగు; 2: చూ, పీడితమగు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 130; 3: చూ, నశించు; 4 శ్రమ పడు. కళా. 4, ఆ. 93: చూ, వేసరు. 2.
నలఁగుడు. దే. వి. 1: చూ, పీడనము; 2: చూ, శ్రమము.
నలఁగుడుపడు. దే. అ. క్రి: చూ, పీడితమగు.
నలఁగుడుపెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పీడించు. ఉ, రా. 5, ఆ. 197.

నలఁచు. దే క్రి. నఁలఁగఁజేయు, శాకు.2, ఆ 99.
నలకూబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుని కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.
నలగము. అం. (న+లగ) "నగణహలఘూ": చూ, ఉపగణములు.
నలదము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వట్టివేరు; 2. పూఁదేనె: చూ, మకరందము.
నలపుట వా. వి: చూ, పీడనము.
నలప్రై. వా. వి: చూ, రూ-నలుబది. (40)
నలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-నడము; 2: చూ, నలినము. 1; అం. 3. (న+ల) "నరహరి": చూ, ఉపగణములు.
నలమేనిదొర. ద్వ. వి. కృష్ణుఁడు:చూ,కృష్ణ.1.
నలలము. అం. (న+లల) "కనకరస.": చూ, ఉపగణములు.
నలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గన్ధపత్రిక*: చూ, రాజార్హము; దే. వి. (1): చూ, రేణువు. 1; (2):చూ, నలఁక.1; (3): చూ, నుఱుము; విశ. (4) నలఁగినది. స్వా. 1, ఆ. 37) నలినలి. విజ. 1, ఆ. 102): (5). సన్న ము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 85: చూ, సూక్ష్మము. 4; ద్రి. (6) అత్యంతము: చూ, మఱీమఱీ; ద్రి. క్రి. విశ. (7) యోగ్యముగా. భార. అర. 7, ఆ. 333.
నలికండ్లపాము. దే. వి. నలికిఁచు:చూ, సర్పము.
నలికము. దే. వి. సన్నఁదనము. [చూ, సర్పము.
నలికిని. దే. వి. (రూ-నలికిలి-నల్లిక-నలికిఁచు):
నలికిలి. దే. వి.—పై.—
నలికిఁచు. దే. వి.—పై.—
నలిగులి. దే. వి. మిక్కిలినలఁగినది: గజిబిజి, నజ్జు. [శీర్ణము. 2.
నలిగొట్టు. దే. విశ. సన్నమగునది: చూ,
నలితిండి. దే. వి: చూ, చిఱుదిండి.
నలితిండికాఁడు. వా. వి: చూ, సోమరి.

నలినము. సం. వి. అ. న. (రూ-నలీనము-నలము-నళికము-నాళికము-నాళీకము). 1. తామర: చూ, పద్మము. 1: 2. నీరు: చూ, సలిలము.

నలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నలినము 1; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతీఁగ: చూ, పద్మము. 1; 4 తామరతంపర: చూ, పద్మము. 1; 5. మిన్నేఱు: చూ, నది; పా. 6. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదములో స-స-స-స-స గణములు గలిగి పదింట యతిగల పంచదశ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నలినీపద్మకోశము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

నలినేశయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1. [హరి. 3, ఆ. 80.

నలియు. దే. అ. క్రి: చూ, నలఁగు. 1. ఉ,

నలు. దే. స. వృత్తియందు హల్లుపరమగుచో నాలుగునకాదేశముగా వచ్చును. " నలుగడ-నలుమూల " మొ. (నాలుగు.).

నలుఁగు. వా. వి: చూ, నలుఁగుఁబిండి. భారవిరా. 2, ఆ. 22; దే. అ. క్రి. 2: చూ, రూ-నలఁగు. 1. [2: చూ, పీడనము.

నలుఁగుడు. దే. వి. 1: చూ, నలుగుఁబిండి;

నలుఁగుఁబిండి. వా. వి. సున్ని: చూ, సాదము(1)

నలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నలమహారాజు: చూ, రాజు. 1; 2. ఒకకోఁతి: చూ, వానరము; 3. పితృదేవత: చూ, యముఁడు.

నలుకువ. దే. వి. 1: చూ, నలఁక. 1; 2: చూ, నలఁక. 3.

నలుగు. వా. వి: చూ, రూ-నలుఁగు. 1.

నలుగురినోళ్లఁబోఁబడుట. జా. అల్లరిపాలగుట, అపకీర్తినిఁబొందుట. " పసులఁగాచేచేనలుగురినోళ్లలోఁబడ్డ గుఱుతువోవ " (శ్రీనివాసవిలాసము).

నలుగురు. దే స నాలుగునకు మహన్మహత్యర్థక బహు వచనాంతాదేశము: రూ-నలువురు-నల్గురు-నల్వురు. [చతురము. 3—4.

నలుచెదరము. వా. వి. రూ-నల్చదరము: చూ,

నలుచు. దే. ప్రే. నలియఁజేయు: నలుపు.

నలుతుము. ద్వ. వి. (నాలుగు + తూము) చతురాఢకి: రూ-నల్తుము.

నలుపగు. వా. అ. క్రి. కఁదు: చూ, సందడించు.

నలుపలము. ద్వ. వి. చతుఃపలము: రూ-నల్పలము.

నలుపు. వై. వి.=నైల్య—నీల. రూ-నల్ల-నల్లన. 1. నీలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 2. నీలవర్ణముగలది. వై. 8, ఆ. 184: చూ, వర్ణము. 6; ప్రే. 3: చూ, నలుచు.

నలుపుయెఱ్ఱచెఱకు. ద్వ. వి. ఒకరకము చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3. [ముఁడు.

నలుపుగింజెముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, బలరా-

నలుపుపాఱు. వా. అ. క్రి: చూ, కాటుకకట్టు.

నలుబది. దే. స. (40): రూ-నలభై-నలువది-నల్బది-నల్వది. [బ్రహ్మ. 1.

నలువ. ద్వ వి. (నాలుగు + వా): చూ,

నలువంద్రు. ద్వ. స. నలువదిమంది (నలువదికి-మహన్మహత్యర్థక రూపము.)

నలువతేజి. వా. వి: చూ, హంస. [బడి.

నలువది. ద్వ. స. (నాలుగు + పది): చూ, నలు-

నలువరాణి. వై. వి: రూ-నల్వరాణి. బ్రహ్మభార్య: చూ, సరస్వతి.

నలువు. దే. వి. 1. ఒప్పిదము, మంజులము: చూ, హృద్యము; 2. సొగసు: చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, సామర్థ్యము. స్వా. 4, ఆ. 37; 4. క్రమము: చూ, విధము. 1; విణ. 5. ఒప్పిదమైనది: చూ, శ్రీమంత. 2. (హృద్యము)

నలువురు. దే. స: చూ, రూ-నలుగురు.

నలుసాల. ద్వ. వి. (నాలుగు + సాల) చేట్టు-

కొల్లారు: చూ, సదనము. 1.

నలుసంత. ద్వ. వి. నలి: చూ, రేణువు. 1.

నలును. దే. వి.—పై.—

నలోదయము. అం. (ఈగ్రంథమునకు కాళిదాసుకర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నల్గురు. దే. స: చూ, రూ-నలుగురు.

నల్చదరము. వా. వి. చూ, రూ-నలుచేదరము.

నల్తిగ. వా. స: చూ, ఇరాటు. అం, పదా. నర. 124.

నల్తుము. ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుతుము.

నల్పలము. ద్వ. వి: చూ, రూ-నలుపలము.

నల్బది. దే. స: చూ, రూ-నలుబది.

నల్మొముదేవర. ద్వ. వి: చూ, నలువ.

నల్ల. వై. వి.=నైల్య. నీలః 1: చూ, రూ-నలుపు. 1. భార. ఆది. 2, ఆ. 32; 2: చూ, బొగ్గు. జై. 3, ఆ. 74; విణ. 3.=నైల్య. నీలః: చూ, నలుపు. 2; దే. వి. 4: చూ, రక్తము. అచ్చ. సుం, కాం. 105.

నల్లఁబాఱు. వా. అ. క్రి: చూ, సందడించే.

నల్లఁదపము. వై. వి: చూ, చేామనచాయ.

నల్లఅగలు. వా. వి. 1. అగరువు: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, ఊపువ్వు.

నల్లఉమ్మెత్త. దే. వి. ఒకరకము ఉమ్మెత్త * (దీనిగింజలు నిమ్మపండ్లరసములో ఒకరోజు నానవేసి యెండించేటయే శుద్ధి): చూ, హాలాపుష్పము.

నల్లక. దే. వి: చూ, సురభి.

నల్లకంద. వై. వి. ఒకకంద*: చూ, సూగణము.

నల్లకచోరము. వై. వి. చోరము *: చూ, రాజార్హము. [చూ, పద్మము. 1.

నల్లకలువ. వై. వి. రూ-నల్లగలువ_నల్లగల్వ:

నల్లగగ్గెర. ద్వ. వి: చూ, పర్ణాసము. *

నల్లగఱక. ద్వ. వి. పచ్చిక: చూ, హరిత (చూ, తృణము. 1.)

నల్లగలిజేరు. ద్వ. వి: చూ, వర్షకేతువు *.

నల్లగింజెన. ద్వ.వి. నల్లజింజెన.(సం. ప).—నీలపుష్పి *.

నల్లగినియ. వై. వి: చూ, శిరీషపత్రి*.

నల్లగిలియ. వై. వి: చూ, శుకనాసము. 1.*

నల్లగుండె. ద్వ. వి: చూ, యకృత్తు.

నల్లగురిగింజ. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి. *

నల్లగుఱ్ఱము. వై. వి. నీలాశ్వము:చూ,హయము.

నల్లగూబ. ద్వ. వి. కృతమాలకము: చూ, నకినంపుఁబులుఁగు. [మెఁగబీర.

నల్లగొలిమిడి. ద్వ. వి. నీలదూర్వ *: చూ,

నల్లగోరంట. వై. వి: చూ, మహాసహా.*

నల్లగ్రుడ్డు. ద్వ. వి. కనీనిక: చూ, లోచనము.

నల్లగోరిలునట్టి టెంకి. ద్వ. వి: చూ, మూలకేఁడు. వేం. అం. 4.

నల్లచీమ. ద్వ. వి. ఒకానొకచీమ:చూ, పిపీలిక.

నల్లచెన్నంగులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నల్లచెఱకు. ద్వ. వి: చూ, రసాలము. 3. *

నల్లచేమ. ద్వ. వి: చూ, శకుటము.*

నల్లచ్చిగాఁడు. ద్వ. వి. (నల్ల + లచ్చేనము + కాఁడు) 1: చూ, ఏటిరింత; 2. ఒకానొక పక్షి: చూ, పక్షి.

నల్లజీడి. ద్వ. వి: చూ, భల్లాతకము*.

నల్లజీలకఱ్ఱ. వై. వి. రూ-నల్లజిలకఱ్ఱ*: చూ, సుషవి. 2. [సర్పము.

నల్లజెఱ్ఱి. ద్వ. వి. ఒకరకముజెఱ్ఱి: చూ,

నల్లతీఁగ. వై. వి. కమ్మరాకుతీఁగ: చూ, సురలి*. [స్ఫూర్జకము*.

నల్లతుమికి. ద్వ. వి. కాకితుమ్మికి*: చూ,

నల్లతుమ్మ. ద్వ. వి: చూ, విట్ఖదిరము.*

నల్లతెగడ. వై. వి: చూ, సర్వానుభూతి*.

నల్లతేలు. ద్వ. వి: చూ, ఎనుపతేలు.

నల్లత్రాఁచు. ద్వ. వి. (రూ- నల్లఁద్రాఁచు) కృష్ణసర్పము: చూ, సర్పము.

నల్లదాసరిగాఁడు. ద్వి. వి: చూ, తాఁబేలు.

నల్లనిరిసెనము. వై. వి. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప.

నల్లదింటెన. ద్వి. వి: చూ, నల్లగింటెన*.

నల్లదోమ. ద్వి. వి. తీక్ష్ణతుండము: చూ, మశకము. 1. [బుడ్డపిడుఁదు

నల్లదాగుడు. దే. వి. రూ-నల్ల(ద్రా)వుడు: చూ,

నల్లదావుడు. దే. వి. 1.—పై—అచ్చ. ఆర, కాం. 12; 2 రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [ఆం. సం. దే. 20.

నల్లదావువాఁడు. ద్వి. వి: చూ, మూలకేఁశు,

నల్లన. వై. వి.=నైల్య-నీల: చూ, వర్ణము. 6.

నల్లనగు. వా. అ. క్రి: చూ, నలుపగు.

నల్లనయ్య. వై. వి. 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు 1; 2. కృష్ణుఁడు:—పై—; 3. కోమటి. సాంబ. మా. 2: చూ, వైశ్యుఁడు; విణ. 4. నల్లనివాఁడు: చూ, అసితుఁడు. 2.

నల్లనయ్యరవాలు. ద్వి. వి. గరుడుఁడు. సాంబ. దే. 15: చూ, హరివాహనుఁడు.

నల్లనియీఁగ. వా. వి: చూ, మక్షిక.

నల్లనివాఁడు. ద్వి. వి: కత్తి. (సం. ప).—కాలుఁడు.

నల్లనేల. ద్వి. వి. కృష్ణభూమి: చూ, భూమి.1.

నల్లనేలగుమ్మడు. ద్వి. వి. పాలగుమ్మడు*: చూ, మహాఫలము.

నల్లనైదువగేస్తు. ద్వి. వి: చూ, శివుఁడు.

నల్లపిచ్చుక. ద్వి. వి. పోతకి: చూ, పిచ్చుక.

నల్లపులుగుడు. ద్వి. వి. కృష్ణకాంభోజి*: చూ, వాతంగిని.

నల్లపూస. ద్వి. వి. నల్లనిగాజుపూస.

నల్లపెసలు. ద్వి. వి. బ. శింబికము: చూ, పెసర.

నల్లబుడమలు. ద్వి. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నల్లబుడుసర. ద్వి. వి: చూ, వాయసి*.

నల్లమందు. ద్వి. వి. అభిని. (సం. ప).—అఫేనము, అహిఫేనము.(దీనికి విరుగుడు ఎట్రోపిన్ అను ఇంగ్లీషుమందు) (శుద్ధి.—నేతిలో నొకదినముమర్దించినశుద్ధి)

నల్లమందుపాలు. ద్వి. వి. అభినిపాలు.

నల్లమడుఁగు. ద్వి. వి. మిక్కిలిలోఁతుగల మడుగు: చూ, సరస్సు. 1.

నల్లమరింగ. ద్వి. వి: చూ, శ్యోనము*.

నల్లమద్ది. ద్వి. వి: చూ, ఇనుమద్ది*.

నల్లమట్టి. ద్వి. వి: చూ, కర్మజము. 2.

నల్లమామిడి. ద్వి. వి: చూ, మామిడి*.

నల్లయారెలు. ద్వి. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

నల్లయతివస. ద్వి. వి: చూ, విష*.

నల్లయిరుగుడు. ద్వి. వి: చూ, శింశుప*.

నల్లయుప్పి. ద్వి. వి: చూ, లవణి.*. [పుష్పము.

నల్లయుమ్మెత్త. వై. వి. హేమిక*: చూ, హాలా

నల్లయురగ. ద్వి. వి: చూ, పుంజో.

నల్లగఁటి. ద్వి. వి: చూ, రంభ. 2.*

నల్లరాయి ద్వి. వి. నీలమణి: చూ, రత్నము.1.

నల్లవంగ. వై. వి. నీటివంగ *: చూ, వంగ.

నల్లవడు. వై. అ. క్రి: చూ, సందడించు.

నల్లవలువదాల్పు. ద్వి. వి: చూ, బలరాముఁడు.

నల్లవస. వై. వి. ఉగ్ర *: చూ, విష.

నల్లవావిలి. ద్వి. వి. శేఫాలిక *: చూ, వావిలి.

నల్లవిష్ణుకాంత. మి. వి. స్థూలపుష్పి *: చూ, విష్ణుకాంత. [వేణువు.

నల్లవెదురు. వై. వి. కృష్ణసారకము *: చూ,

నల్లవో. దే. అవ్య. రూ—నల్లవో. ఔరా. భార. విరా. 3, ఆ. 93: చూ, సంతాపము.

నల్లవో. నే. అవ్య.—పై.—

నల్లసుగంధిపాల. మి. వి: చూ, శారిబ *.

నల్లావలు. ద్వి. వి. బ: చూ, సర్షపము.

నల్లి. దే. వి. (నల్ల + ఇ): చూ, మత్కుణము.

నల్లిండ్లు. ద్వి. వి. బ. (నల్ల + ఇండ్లు) బ్రాహ్మణులపల్లె, అగ్రహారము. భార. సభా. 2, ఆ. 121: చూ, దేశము.

నల్లిక. దే. వి. రూ-నలికిరి: చూ, సర్పము.
నల్లికనరము. వా. వి: చూ, బక్క-వాఁడు.
నల్లె. దే. వి. జేన: చూ, పిత్తి.
నల్లెడు. దే. వి. జిట్టెడు: చూ, మూర. 1.
నల్లెరు. దే. వి.రూ-నల్లేరు*: చూ, హస్తిసంకి
నల్లేరు. దే. వి. —పై—
నల్లేరుపైబండి. జా. నిరభ్యంతరము, సులువు "నల్లేరుపై బండినడకమాను." (నానారాజ సందర్శనము.)
నల్వజేక్కి. ద్వ. వి: చూ,హంస. వేం. ఆం. 97.
నల్వది. ద్వ. స: చూ, రూ-నలుపది.
నల్వము. సం. వి. అ. పుం. నన్నూఱుమూరల దూరము.
నల్వరాణి. వై. వి: చూ, రూ-నలువరాణి.
నల్వురు. దే. స: చూ, రూ-నలువురు.
నవ. సం. స 1. తొమ్మిది: చూ, ముమ్మూఁడు; దే. వి. (1) దుంప: చూ, విదర్భిక.
నవఁత. దే. వి. 1. క్షయము: చూ, రోగము.1; 2. నవయుట; 3. దుఃఖము: చూ, శోకము
నవకము. సం. వి. అ. స. 1: చూ, తొమ్మిది; దే. వి. (1) మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము. [రము.
నవక్షారము. సం. వి. అ. పుం.=చూ, నవాసా
నవఖండములు. అం. 1: చూ, ఖండములు. 4; 2. భరత, హేమకూట, నైషధ, ఇలావృత, నీల, శ్వేత, కురు, భద్రాశ్వ, కేతుమాల. (ఇవే నవవర్షములు.)
నవగోజే. దే. వి. పెద్దడేరా: చూ, సదనము. 1.
నవగ్రహములు. అం: చూ, గ్రహములు.
నవటాకు. వా. వి. అరసోల, 1/8 సేరు, పది రూపాయలఎత్తు.
నవతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, తొంబది.
నవదళము. సం. వి. అ. న: చూ, సంపత్త్రిక
నవద్రవ్యములు. అం: చూ, ద్రవ్యములు.
నవధాన్యములు. అం. చూ, ధాన్యములు.
నవనందిని. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు స-జ-స-న-గగములు గలిగి తొమ్మిదింట యతిగలిగి 14 వ ఛందస్సునం దుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
నవనము. సం. వి. అ. న: చూ, స్తోత్రము.
నవనిధులు. అం: చూ, నిధులు.
నవనీతము. సం. వి. అ. న. అప్పుడు చిలికి యెత్తిన వెన్న: చూ, వెన్న.
నవబ్రహ్మలు. అం: చూ, బ్రహ్మలు.
నవమము. సం. విశే. 1. తొమ్మిదవది; అం. 2. లగ్నకారకత్వములు 12 లో నొకటి (భాగ్యము, తీర్థయాత్ర, తపస్సు, పితృ, దాన, ధర్మ, గురుదేవతాభక్తి, విద్య, వాహనము, పుత్రులు, గుఱ్ఱము, ఏనుఁగు, మహిషము, పట్టాభిషేకము): చూ, లగ్నకారకత్వములు.
నవమల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, విరజాజి*.
నవమాంశ. అం. షోడశవర్గనందొకటి. (లగ్నమును 9 సమభాగములు చేయుటయే నవమాంశ. ఏగ్రహమునకు నవమాంశకనుఁగొనవలెనో యాగ్రహ మేరాశి యందెన్నవభాగమునందున్నదో తెలిసికొనవలెను. అట్లు తెలిసికొని గ్రహము మే-సిం- ధనుస్సులయందున్నయెడల మేషాదిగను, వృష-కన్యా-మకరముల యందున్నయెడల మకరాదిగను, మి-తు-కుంభములయందున్నయెడల కర్కాటకాదిగను, గ్రహమెన్నవ భాగమందున్నదనిఁ దెలిసి కొనఁబడెనో నన్నవరాశి నవమాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతి నవమాంశ్యాధిపతియగును): చూ, షోడశవర్గు.
నవమాలిక. సం.వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నవమల్లిక*.
నవమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథులు; విశే. 2. తొమ్మిదవది.

నవము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్తోత్రము: విశే. 2. రూ-నవీనము-నవ్యము. క్రొత్తది: చూ, నూతనము.

నవయు. దే. అ. క్రి. 1. (రోగాదులచే)చిక్కు. భార. అర. 5, ఆ. 330: చూ, సొటసొట వోవు; 2. కృశించు. భార. అర. 7, ఆ. 28: చూ, శోషించు.

నవరంగము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక యిల్లు పాండు. 5, ఆ. 266: చూ, సదనము. 1.

నవరత్నములు. అం. 1: చూ, రత్నములు; 2. సంఖ్యాబద్ధములగు ముక్తకాదికములలో నొకటి చూ, త్రికము. 7.

నవరసములు. అం: చూ, రసములు.

నవరసస్థాయీభావములు. అం: చూ, రసస్థాయీభావములు. [3: చూ, సౌందర్యము.

నవరు. దే. వి.1:చూ,నగరు.1;2: చూ,నగరు. 2;

నవల. దే. వి. 1. రూ-నవలా. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. మానిక: చూ, సేరు. 1; వా. 3. కథయందలి చమత్కారమును దెలుపు వచనగ్రంథము: చూ, పుస్తకము.

నవలా. దే. వి. ఆఁడుది. స్వా. 2, ఆ. 25: చూ, స్త్రీ. [హ్మణులు.

నవలెబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియే బ్రా

నవవర్షములు. అం: చూ, నవఖండములు. 2.

నవసూతిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. (క్రొత్తగా ఈనినది) లేఁగటియావు: చూ, ధేనువు.

నవాంబరము. సం. వి. అ. న. క్రొత్తబట్ట:చూ, వస్త్రము.

నవాతు. దే. వి. తెల్లనిచెక్కెర: చూ, బెల్లము.

నవారు. వా. వి. మంచేమునపట్టెడ: చూ, పట్టెడ. 1.

నవార్చి. సం. వి. ఇ. పుం:చూ, అంగారకుఁడు.

నవాసాగరము. హై. వి.=నవక్షారము, ఒకరకము ఉప్పు: చూ, లవణము.

నవాసారము. హై.వి.=చూ,రూ-నవాసాగరము.

నవి. దే వి. కరగోడ పెట్టుటకు నిడుపునత్రివ్వి గొయ్యిత్రవ్విన మట్టిపల్లము.

నవీనము. సం. విశే: చూ, నూతనము.

నవీనుఁడు. సం. విశే: చూ, నూతనుఁడు.

నవు. దే. వి: చూ, రూ-నవ్వు.

నవుకరి. వా. వి: చూ, శుశ్రూష. 2.

నవుకరు. వా. వి: చూ, సేవకుఁడు.

నవుకు. వా. వి. 1. లోఁతు: చూ, రంధ్రము. 1; 2: చూ, మెట్టె.

నవుడుకొట్టు. దే. అ. క్రి. రూ-నాడుకొట్టు. ఏమియుతోఁచక భ్రమించు: చూ, మిణకరించు.

నవురు. దే. వి. మృదువు: చూ, సుకుమారము.

నవోఢావస్త్రము. సం. వి. అ. న. పెండ్లికూఁతునకుఁకట్టెడుమధుపర్కము:చూ,వస్త్రము.

నవోద్ధృతము. సం. వి. అ. న: చూ, నవనీతము.

నవ్యము. సం. విశే. 1. నవీనము: చూ, నూతనము; 2. నుతింపఁదగినది: చూ, శ్లాఘ్యము.

నవ్వ. దే. వి. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

నవ్వు. దే. వి. రూ-నవు. 1. అలరింత: చూ, హాస్యము. 1; 2. అపహాస్యము: చూ, హాస్యము. 1; 3: చూ, పరిహాసము; 4: చూ, వికాసము; అ. క్రి. 5: చూ, హసించు; 6:చూ,వికసించు; స. క్రి. 7. పరిహసించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 470: చూ, వెక్కిరించు. 3; 8. అపహసించు. విజ. 1, ఆ. 150: చూ, వెక్కిరించు. 3.

నవ్వుఁబాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నగుఁబాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 141. [3, ఆ. 61.

నవ్వుటాల. దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో.

నవ్వులాట. దే. వి.—పై.—

నవ్వులబండి. దే. వి. నవ్వెడు స్వభావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నశించు సం. అ. క్రి: చూ, నశించు. 8

నశ్వరము. సం. విశే. నశించునది: చూ, క్షణిక ము.

నష్టమగు. మి. అ. క్రి: చూ, అదృశ్యమగు.

నష్టము. సం. విశే. 1 నాశము. (చెడ్డనాశము) నొందినది: చూ, చేసి; 2 పాడుచేయబడినది: అం. 8 చూ, ప్రస్తార ప్రత్యయషట్కములు.

నష్టములు అం: ఇల్లుకాలిపోవుట, శిరస్త్రాము చేయుట, పశువులు చచ్చిపోవుట, మిత్రులు నశించుట, కొడుకులు చెడుట, ధనము కొల్లపోవుట, ధాన్యము కొల్లపోవుట (7)

నష్టలబ్ధి అం: చూ పత్ప్రత్యయములు

నష్టవర్తుడు సం. విశే చూ, అపకీర్తి

నష్టాగ్ని. సం వి ఇ పుం 1 వీరహా. గార్హపత్యాగ్నిని విడచినవాఁడు; 2. నష్టమైనయగ్ని గలవాఁడు:

నష్టాగ్ని స. వి ఇ పుం 1 వీరహా. గార్హపత్యాగ్నిని విడచినవాఁడు: 2. నష్టమైనయగ్ని గలవాఁడు

నష్టాశ్వదగ్ధరథన్యాయము. పా యుద్ధములో నొకని గుఱ్ఱము చచ్చెను. ఇంకొకని రథము కాలిపోయెను. ఉభయులు గలిసిన రథికులయ్యెద రనుకీతి (కష్టసమయమున పరస్పర సాహాయ్యము).

నష్టి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. నాశము: చూ, రుత్తు; 2. ద్రవ్యనాశము: చూ, సేగి.

నస. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). (రూ-నస్-నస్య-నాస-నాసిక:) చూ, ముక్కు; 2. దురద: చూ, విదర్చిక; 3. కసరు: చూ; మసము; 4. చూ, విపత్తు. [అంకులాఁడి.

నసగూఁటి. దే. విశే. (నసగూఁడు + ఇ): చూ,

నసగూఁడు. దే. వి. కామోద్రేకము.

నసిమిరి. దే. వి. 1: చూ, నస; 2; 2. ఒకానొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

నసీబు. వా. వి. నుదుటివ్రాఁత.

నసుకు. దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; విశే. 2 అబద్ధోక్తి-పై-వా 3: చూ, సణుగు.

నసువు, దే వి. మొలక: చూ, మొలక 1.

నస్తితము. సం. వి. అ. పుం. ముక్కుదాడుగట్టిన యెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

నస్యోతము. సం. వి. అ. పుం. —పై—

నహి. సం అవ్య: చూ, న. 15 16-17.

నహినిందాన్యాయము. పా పరిత్యక్తము సంకల్పించినప్పుడది యొల్లదోషములలో నెల్ల నుత్తమమని చెప్పఁబడుచుండును. ఇట్లు చెప్పుటచేఁ దక్కినవి నిందింపఁబడినవని తలంపరాదు ప్రస్తుతమునుదాని స్తుతించినంతమాత్రమున దానితో సమానములను నితరములను దూషించినట్లు తలంపరాదు అనుకీతి.

నహీనతానములు అం. అర్కకాంతము, యువకాంతము, కృష్ణకాంతము, సూర్యకాంతము, జగత్కాంతము, వలభిత్తు, నాగముత్తుకము, (7): చూ. శుద్ధతానములు.

నళ. అం. (నల): చూ, సంవత్సరములు.

నళము. సం వి అ పుం: చూ, రూ-నడము.

నళి. సం. వి ఈ. (స్త్రీ): తుంటికూర*.

నళికము. సం వి. అ. న: చూ, రూ-నలినము 1.

నా

నా అం. 1: చూ, అష్టాక్షరి (అనుబంధములో); దే. స. (1) నేనుఅనుదానికి షష్ఠివిభక్తి ము: 2. సంబంధమున "నీ—నా" లకు బహువచనరూపం బొక్కటే యగు. ఉదా.—మీ యూరు, మాతల్లి మొ.

నాంచారు వా. వి. ఒకానొక వైష్ణవదేవత. (నాంచారి అనియు).

నాంది. సం వి. ఈ. (స్త్రీ) 1. దేవతలు బ్రాహ్మణులు లోనగువారు చేయునట్టి ఆశీర్వాదము: చూ, మంగళాశాసనము; 2. నాటక ప్రారంభమునందు జరిపెడు మంగళము; (నాందియనఁ గావ్యాది పద్యము. ఇందుఁ బదములచేఁ గాని యర్థముచే గాని కథాసూచన

చేయుటాచారము. నాందికిఁ బదనియమము గలదని కొందఱు, లేదని కొందఱు, పాదమే పదమని కొందఱు, 8-12-18-22 పదము లుండవలెననియందురు. నాంది ద్వివిధము.-శుద్ధనాంది, క్రియానాందియని. కేవల పద్యపూర్వక దేవతాస్తుతి శుద్ధనాంది. ఈ స్తుతిపద్యమునం "దాశీర్నమస్క్రియా, వస్తునిర్దేశ" ములలో నొకటియుండును అక్షతలు, పుష్పములు దోయిలించి సభ్యులమీఁద జల్లుచు మంగళగీతముఁ బాడుట క్రియానాంది. పూర్వరంగమనఁగా నాట్యోపక్రమమునఁ గుశలవులచే విఘ్నోపశాంతికొఱకుఁ జేయు కృత్యము. దీనికి బెక్కు లంగము లున్నవిగాని వానిలో నాంది ముఖ్యము.); 3. భేరి: చూ, దుందుభి. 2; అం 4: చూ, స-మ-హీనతానములు. (చూ, సర్వతానములు), 5: చూ, వేసరషాడవజ భాషలు (చూ, భాష. 1); 6: చూ, జన్యతాళములు. [స్తంభము.

నాంపకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తోరణ

నాందీకరుఁడు. సం. విణ 1. మంగళపాఠకుఁడు: నాందీవాది; 2. భేరీవాయించువాఁడు: నాందీవాది.

నాందీవాఁది. సం. విణ. (క్.ఈ.న్.)—పై—

నాఁగటిచాలు. వా. వి: చూ, సీత 2

నాఁగటిచాలుకూర ద్వ్య. వి. తతిగొట్టు*: చూ, వాలిని.

నాఁగటిచాలుపేరియతివ. ద్వ్య వి. శ్రీరాముని భార్య: చూ, సీత. 1. (చూ, భార్య)

నాఁగంటిచిప్ప ద్వ్య.వి. (నాఁగలి + చిప్ప)రూ-) నాఁగటిచిప్ప, నాగంటిదుంప - నాఁగటిదుంప, నాగంటిపడత-నాఁగటిపడత-నాగంటియారు—నాఁగటియారు. పడిత - ఖణిత: చూ, లాంగలము. 1

నాఁగటిజోదు. వై. వి: చూ, బలరాముఁడు

నాఁగటిదుంప. ద్వ్య. వి: నాఁగటిచిప్ప.

నాఁగటిపడత. ద్వ్య. వి. —పై.—

నాఁగటియారు. ద్వ్య. వి. —పై.—

నాఁగటిసీల. ద్వ్య. వి. ఏడికోల జారకుండుటకై బిగించిన సీల.

నాఁగలి. వై. వి =లాంగలమ్ (రూ-నాఁగేలు-నాఁగేలు - నాఁగేరు) 1. హలము: చూ, లాంగలము 1; 2 మడక: చూ, లాంగలము. 1.

నాఁగలివాల్జోదు: వై. వి చూ, నాఁగటిజోదు. [న్యము.

నాఁగు. దే వి. ధాన్యమునకు వడ్డిగానిచ్చు ధా

నాఁగురు. వై. వి. నాగిని *: చూ, శూలిని:

నాఁగేలు. వై. వి.=: చూ, రూ-నాఁగలి.

నాఁగేరు. వై. వి.= —పై.—

నాఁగేలు. వై వి.= —పై.—

నాఁచికోలు. దే వి అపహరించుకొనుట. భార-శల్య. 1, ఆ 49: చూ, మ్రుచ్చిలి.

నాఁచు దే. వి. 1. తీఁగపాఁచి: చూ, శైవలము; 2: చూ, మ్రుచ్చు, 1; స.క్రి 3. చూ, మ్రుచ్చిలించు అని. 2, ఆ. 136.

నాఁచుఁడు దే. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1. [పద్మము. 1.

నాఁచుపగ. వా. వి. అంతరదామరి.*: చూ,

నాఁడు దే. వి. 1 తారీఖు ఆం, భా. ప్ర. 90: చూ, రోజు, 2 దినము. జై. 8, ఆ. 65; భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 407; ఉ, రా. 7, ఆ. 232; కళా. 4, ఆ. 131; 3. కాలము: చూ, సమయము. 1; 4: అకాలము.

నాఁడునాఁడు వా. వి రూ-నానాఁడు: చూ, ప్రతిదినము [కత్తె: చూ, స్త్రీ.

నాఁడెకత్తె. దే వి. నాణెముకలది రూ-నాణె

నాఁడెకాఁడు. దే వి. నాణెములుకలవాఁడు. రూ-నాణెకాఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [ణెము.

నాఁడెము. వై. వి =నాణక: చూ, రూ-నా

నాఁపతాయి. దే. వి. (నాము + తాయి) విష శిల: చూ, రాయి.

నాకబలి. సం. వి. ఇ. పుం.=నాగబ-నాగప్ప-నాగవలి-నాగవల్లి-నాబ. పెండ్లిచివరనాటి తంతు. కళా. 7, ఆ, 83

నాకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వర్గము; 2. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 3.నక్క: చూ, సృగాలము.

నాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ=: చూ, నాగిని.(1)

నాకు. వా. స. 1. నాకొఱకు; దే. స. క్రి. 2. లేహనము చేయుట.

నాకుట. వా. వి. చూ, లేహనము.

నాకులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి *

నాకువు. సం. వి ఉ పుం. 1. పుట్ట: చూ, వల్మీకము; 2. కొండ. చూ, పర్వతము; 3: చూ, ముని. 1. [ద్రేఁడు.

నాకేశుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, వేలుపు

నాక్రిము. సం వి. అ. పుం =నక్క: చూ, సృగాలము.

నాక్షత్రమానాబ్దము. పా. 27 నక్షత్రములయందుఁ చంద్రుఁడు సంచరించుకాలము నాక్షత్రమానము ఇది 12 మాసములుకలది, ఇది 324 దినములుగలది: చూ, మాసములు (చూ, చాంద్రమానాబ్దము)

నాగ. వై విశే. 1. పూజ్యము: చూ, సత్తు; 2. పెద్ద: చూ, విపులము, వా 3: చూ, నాగా.1.

నాగఁడు. వై. వి.=నాగః శేషుఁడు: చూ, సర్పము. [శివుఁడు.

నాగకంకణుఁడు సం. వి. అ పుం: చూ

నాగకన్నియ ద్వ. వి: చూ, ఉలూపి. 2

నాగకృతి. అం. చూ, క్రియాంగములు (చూ, అంగము 9) [ర్ణాఖ్యము. *

నాగకేసరము. సం. వి. అ పుం: చూ, సువ

నాగకేసర చూర్ణకము. సం. వి. అ పుం: చూ, కరికుసుంధము:

నాగకేసరలు. ద్వ. వి. బ. చూ, ధాన్యము.

నాగగన్నేరు. ద్వ. వి. ఒకరకము గన్నేరు *: చూ, హయమారకము. [చూ, స్నుహీ.

నాగచెముడు ద్వ. వి. ఒకరకము చెముడు *:

నాగజిహ్వక. సం. వి. అ స్త్రీ. మణిశిల. చూ, రాయి. [నాసము. 3.

నాగదంతకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాగ

నాగదంతి. ద్వ వి: (సం. క) —ఏకంద పత్రిక, ఏకందఫల, కాంచేరి, కామమూతిక, నాగస్ఫోట *.

నాగదమని. సం.వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ఈశ్వరి, 2.

నాగదాళి. దే. వి. ఒకానొకముండ్లచెట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ, నేరేడు.

నాగనేరేడు. ద్వ. వి. ఒకరకము నేరేడు *:

నాగప వై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాగపడగలదండ. మి. వా. వి ఆఁడువారి మెడనగ: చూ, భూషణము. 2.

నాగపడగలు. మి. వా. వి. బ:—పై.—

నాగపసాని. వై. వి. నాకబలిచిరంటి. (రూ—నాగప్పసాని - నాగసాని - నానాపసాని — నాపసాని): చూ, స్త్రీ.

నాగపాశము. సం. వి అ. పుం. 1. వరుణుని ఆయుధము: చూ, బాణము. 1; 2: చూ, రతిబంధము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణ బంధములు [మత్స్యము. 1.

నాగపెంజెర. ద్వ. వి. ఒకరకము పెంజెర: చూ,

నాగప్ప. వై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాగప్పసాని. వై. వి: చూ, రూ- నాగపసాని.

నాగబందము. వై. వి =నాగబంధ. సర్పాకృతి ముగ్గు.

నాగబంధము. సం. వి. అ. న. 1 =నాగబందము.—పై.—; అం 2: చూ, కామమానములు; 3: చూ, శబ్దాలంకారములు; 4: చూ, సంయుతహస్తములు.

నాగబల. సం. వి అ. స్త్రీ: చూ, బీజ. 2. *.

నాగబలుఁడు. సం. వి అ పుం: చూ, భీమసేనుఁడు.

నాగబెత్తము. వై. వి. పొన్ను వేసిన మంత్రపూతమైన చిన్న పేము. కళా. 2, ఆ. 48

నాగబ్రాహ్మణులు. పా సారస్వతులలో నొక తెగవారు: చూ, ఆచార్య అను బ్రాహ్మణులు (చూ, బ్రాహ్మణులు) [మల్లె *.

నాగమల్లిక. సం. వి ఆ. స్త్రీ=: చూ, నాగ

నాగమల్లె. వై. వి = నాగమల్లికా. (రూ- నాగమల్లియ - నాగుమల్లియ - నాగుమల్లె) అష్టక తిక: చూ, మల్లె 1. (వాసంతి. 2)

నాగమల్లెలు. వై. వి. బ; చూ. ధాన్యము.

నాగమాత. సం. వి బు స్త్రీ: చూ, ఇరా 9

నాగము. సం. వి. అ న. 1. సత్తు: చూ, లోహము. 1; 2. తగరము: చూ, లోహము 1; 3: చూ, నాగపాశము. 2; పుం. 4 = నాగుపు రూ- నగము: చూ, సర్పము; 5 ఏనుఁగు చూ హస్తి, 6 కొండ. రూ- నగము: చూ, పర్వతము; 7. గ్రహము, గాము చూ, రాహువు. 2; 8: చూ, నాగవాసము. (3). 9. మబ్బు: చూ, మేఘము 1; 10 ఉద్గార ప్రవర్తమానవాయువు: చూ, వాయువు: 11. ముస్తె *: చూ, తృణము 1; 12: చూ, సువర్ణాఖ్యము *; 13: చూ, సొన్న *; 14 (ఉత్తరపదమైనప్పుడు) శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; అం 15 అష్టనాగములు.— అనంతుఁడు, వాసుకి, తక్షకుఁడు, శంఖపాలుఁడు, కులికుఁడు, పద్ముఁడు, మహాపద్ముఁడు, కర్కోటకుఁడు: (చూ. సర్పము); 16 చూ, భస్మములు [తృణము. 1

నాగముస్తె వై. వి భద్రముస్తకము *: చూ,

నాగయక్షకము. అం చూ, సహీనతానములు (చూ, శుద్ధతానములు.)

నాగరంగము. సం వి. అ. పుం. నారింజ *: చూ, శర్కరాంకము

నాగరము. సం. వి. అ న. 1: చూ, శుంఠి 2 ముస్తె *. చూ, హరిత, 3. నాగరదేశీయాక్షరము; పుం. 4. గోరఁట *: చూ, మహాసహ; విణ 5 నగరమున బుట్టినది; పా 6 ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదము భగణ, రగణ, నగణములతోఁ గూడినదై యష్టమఛందమ్మునందుఁ బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1; దే: విణ (1) ఆఁడువారి శిరోభూష. చూ, భూషణము. 2.

నాగరముస్త సం. వి ఆ. స్త్రీ ఒకానొక తుంగ *. చూ, తృణము 1. [ములు.

నాగరాఖ్యము. అం. చూ, ఉత్తానకరణబంధ

నాగరికత. సం. వి ఆ. స్త్రీ. చూ. నాణెము 4.

నాగరికము. సం విణ. నాణెమైనది: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. [చూ, లోకము 1.

నాగలోకము. సం. వి. అ పుం. పాతాళము:

నాగవము. సం వి. అ న: చూ, కరణము 14

నాగవలి. వై వి =: చూ, నాకబలి

నాగవల్లి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, తాంబూలవల్లి, తాంబూలవల్లిక, తాంబూలి (తె) తమలపాకుతీఁగె *; వై వి. (1) =: చూ, రూ- నాగవలి.

నాగవల్లినిష్ఠురము. జా. 1. పెండ్లియైదవనాఁటి దెప్పులు; 2 ముగ్ధఅపిండిసగ్గఅ దెబ్బలు; 3. పరియైన పిదప పోరాటము. "లోలత నింక నాగవలిలోపల నిష్ఠురమేలకల్గగన్." (విజయవిలాసము 3, ఆ, 72)

నాగవల్లీదళము. సం. వి. అ. న: (తె. ప.)— ఆకు, తమలపాఁకు - తములపాకు - తమలపు టాకు; తద్వి.- కారపువల్లతములపాకునకు - (తె. ప.)— కమ్మెరాకు (కమ్మెరాకు తీఁగెకు.—: చూ, సురలి) (వి. గతవా; కి: చూ, సురలి.)

నాగవాసము సం. వి అ. పుం 1: చూ, నాగలోకము; వై. వి. (1) వేశ్యాసమూహము -

స్వా. 2. ఆ. 73: చూ, కేశ్య; (2) ఆట మేళము. ఆభ్వ. బాల, కాం. 33: చూ, వేశ్య; దే. వి (3) గొంగ్లెము తొలిచెడు తెండుకొనలువంచిన యినుపకమ్మి: నాగరంతము, నాగము, నిస్యూహము. (తె. స)—కత్తెమొల.

నాగవీటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మనువుకుపు త్ర్వాఁడు: ఖటాకుఁడు, టాంకపుఁడు, త్రి త్ర్వరుఁడు.

నాగశుండి. స. వి. ఈ స్త్రీ ఖురాసాని. పుచ్చ*: చూ, పుచ్చ.

నాగసంభవము. సం వి అ న: చూ, సిందూరము. 1

నాగసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు

నాగసరము. వై వి.=నాగస్వరము. రూ-నాగసార ము. 1. పాములవాఁడు ఊదు బుడబుఱ్ఱ: చూ, వీణె; 2 మంగలిగోల్ళు, సన్నాయి: చూ, వీణె

నాగసాని. పై. వి: చూ, రూ-నాగవసాని.

నాగసుగంధ. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి*.

నాగసోరము వై. వి =చూ, నాగస్వరము 1-2

నాగస్వరము. సం. వి. అ. పుం=: చూ, నాగ సరము. 1—2. [శ్యము.

నాగా. వా. వి. 1 పనిచేయనిరోజు, 2. శూ

నాగాంతకుఁడు. సం. వి. అ పుం. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు. [కేసరము*

నాగాఖ్యము. సం. వి. అ పుం: చూ, నాగ

నాగానంద నాటకము. అం. (శ్రీహర్షుఁడు గ్రంథకర్త): చూ, కావ్యనాటకములు.

నాగాపసర్పితము. అం: చూ, కరణములు.

నాగాశనుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, నాగాంతకుఁడు.

నాగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లజిడ్డు*: చూ, శూలిని; వై. వి. (1)=నాకిని. దేవత్వ మొందిన ముత్తైదువ: చూ, స్త్రీ.

నాగుఁబాము ద్వ వి: చూ, సర్పము.

నాగుమల్లె. వై. వి.=నాగమల్లికా*: చూ, రూ-నాగమల్లె.

నాగులు. వై వి. బ, =నాగాః (కశ్యపునకుఁ గద్రువయందుఁ గల్గిన సహస్రసంఖ్యాకమగు సంతతి.—శేష-వాసుకి-తక్షక-ఐరావత-కంబళ-అశ్వతర — మహాపద్మ-శంఖ-కర్కోటక—ధనంజయ—మహానీల ఏలాపత్ర-మహా కర్ణ-ధృతరాష్ట్ర-బలాహక-కుహర-పుష్పదంష్ట్ర, దుర్ముఖ, సుముఖ, శంఖపాల, కపిల, వామన, నహుష, మణి, శంఖరోమ ములు ప్రముఖులు): చూ, సర్పము.

నాగువు. వై. వి.=నాగ: చూ, సర్పము.

నాగోదము సం. వి. అ న. ఉదరత్రాణము: చూ, వారవాణము.

నాచికేతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ; వహ్ని. 1.

నాజూకు వా. విశ. సున్నితము, నాణెము.

నాట సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక రాగము: చూ, స్వరము. 2

నాటకము సం. వి. అ. న. 1. నాట్యప్రధానమై పద్యగద్యాత్మకమైన గ్రంథవిశేషము. (చూ, నాట్యము; చూ, ఉద్ధతము: 2; చూ, వ్యంజకము. 1.) రూపకము- రూపము, (౧ దృశ్యము నాటకము. దీనికే రూపకమని నామాంతరము; ౨. నాటకమనఁగా నాట్యముచేఁ జూపఁబడునది; 3 నాటకము త్రివర్గ (ధర్మ-అర్థ- కామ)ఫలదము. ౪ నాటకములు వస్తు, నేతృ, రసభేదములచేఁ బదియయ్యె.—నాటకము, ప్రకరణము, భాణము, ప్రహసనము, డిమము, వ్యాయోగము, సమవాకారము, వీథి, అంకము, ఈహామృగము (చూ, దశరూపకముల లక్షణములు); ౫ దశరూపకముల లక్షణములలో.— నాటకము.— ఇందుఁ గథ ప్రఖ్యాతము ధీరోదాత్తుఁడు, నాయకుఁడు శృంగారవీరరసములలో నొక టి ప్రధానము. ఇతరరసము లంగములు భా

రతివృత్తి సంధులైదునుగలవు. 5 మొదలు 10 లోపుగ నంకము లుండవలెను. అంక కథ పరిమితిదినమని కొందఱు వత్సరమని కొందఱు చెప్పుదురు; ౧ నాటకకథను నటించువాఁడు సూత్రధారుఁడు; ౧ నాటకములోని భాగములకు "అంక" మని పేరు; ౧ సర్వనాటకములందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వరంగము, తర్వాతఁ బ్రస్తావనము జరుగవలెనని సామాన్యలక్షణము) తద్విశేషములు.— ౬ నాటకాంగభేదములు.—అథమాసారితక్రియ, అవకృష్ట, అవతరణము, ఉత్థాపనము, గానము, చూలిక; ౪ నాటకపరిచ్ఛేదము —అంకము, ఉద్ఘాతము, ఆశ్రావణము, ఆశ్వాసము; 3 విలంబితనృత్యము — జీవనము; ౧ జక్కిణియను ఆట.— (తె. ప) జక్కిణి; ౧ నాట్యము — ఖుంఖు; ౫ నాట్యగతిభేదము.— (తె. ప).— కోపు, కారు, తీరుకు, తీరుపు-తీర్పు, సారె; ౧ నాట్యబంధము.— (తె. ప).— కంట కట్టరము-కట్టారము; ౧ నాట్యతృతీయసంధి. గర్భము; ౧ నాట్యచతుర్థసంధి — అవమర్శము; ౧౪ నాట్యచతుర్దశాంగభేదము.— అయారము, కలాసకము, కితువు, ఖుద్వత్త్వము, చలి, చాల, చాళి, తూకము. (తె. ప).— కలాసికి (మిగతవానికి "వ్యంజకము. 1." చూడుము); పుం, న. 2. నాటకగ్రంథము యొక్క నాట్యము; వై. వి. (1)=నాట్యము— నర్తక— నర్తనము. ఆట. పాండు. 4, ఆ. 77; చూ, విలాసము. 1; (2) ప్రవర్తనము. ఉ, హరి 2, ఆ.70: చూ, నర్తనము. 1

నాటకరత్నకోశము. అం: చూ, కావ్యనాటకములు.

నాటకసంధులు. అం. (సంధులు) ముఖము, ప్రతిముఖము, గర్భము, విమర్శము, నిష్ఠ

నాటకసాల వై. వి.= నాట్యశాల. ఆటపట్టు. స్కా. 5, ఆ. 63 చూ, సదనము. 1.

నాటకావతారము. అం: చూ, కావ్యనాటకములు.

నాటామ్రము. సం. వి అ పుం: చూ, తిమిటము.

నాటిక అం. నాటికలు 16 లో నొకటి (4 అంకములు. పాత్రభేదము చేప్రకరణిక వంటిది): చూ, నాటికలు

నాటికలు. అం. ఇవి 18 —నాటిక, త్రోటిక, గోష్ఠి, సట్టకము, నాట్యరాసకము, ప్రస్థానము, ఉల్లాప్యము, కావ్యము, ప్రేంకణము, రాసకము, సల్లాపకము, శ్రీగాదితము, శిల్పకము, విలాసిక, దుర్మల్లిక, ప్రకరణిక, హల్లీసకము, భాణికము.

నాటిద. వా. వి. చూ, ఆగుచి.

నాటివెడలు. వా. అ. క్రి. చూ, ఉచ్చు. 2.

నాటు దే. వి. 1. నాటులోనగునాఁటిని నాటుట: నాట్లుము; 2 నాటుట; అ. క్రి. 3. గ్రుచ్చుకొను. భార. ఉద్యో. 4, ఆ 407: చూ, స్థిరపడు; స. క్రి. 4. నాటులోనగునాని స్థాపించు చూ, మొలవేయు; అం. ప్రే 5. గ్రుచ్చు. ఉ, హరి 3, ఆ 80: చూ, మొలవేయు.

నాటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, నాటు 3 (ప్రే. నాటుకొలుపు. అచ్చ సుం, కాం. 31).

నాటుపురము. వా. వి. పల్లెటూరు.

నాట్లుము. దే. వి: చూ, నాటు 1.

నాట్యప్రదీప. అం: చూ, కావ్యనాటకములు. (దీనిని సుందరమిశ్రుఁడు వ్రాసెను.)

నాట్యభేదములు. అం. నృత్తము. నృత్యము నను రెండును నాట్యభేదములే.

నాట్యము. సం. వి అ. న.=నట్టువ. 1. నృత్యము (నాట్యము మృదుమధురమైనచో "లాస్యమని" ఉద్ధతమైనచో "తాండవమని" చెప్పుదురు): చూ, తాండవము, చూ, లాస్యము

(చూ, వ్యంజకము.1; చూ. నాటకము 1.). నాట్యమునకు భరతసూత్రములాధారములు కాబట్టియే నాట్యమునకు "భరతము" అని పేరువచ్చినది: చూ, భరతము; 2 నృత్త గీతవాద్యములకూడిక: చూ. తౌర్యత్రికము; అం. 3: చూ, విపదులు.

నాట్యరాసకము అం. నాటికలు 18 లోనొకటి. (ఒకంకము, నాట్య, గాన, హాస్య, ప్రణయములుండవలె): చూ, నాటిక.

నాట్యాలోచన. అం: చూ, కావ్యనాటకములు

నాట్యవిలాసము. అం.—ప్రై— (నాల

నాట్యశాల. సం. వి. అ (స్త్రీ) =: చూ, నాటకి

నాట్యశేఖరము. అం. చూ, కావ్యనాటకములు

నాట్యోపయోగములైన యంగములు. అం. ఇవి 19 - వీనిలో నొక్కొక్క దానికిం గల భేద సంఖ్య — శిరస్సు 17, దృష్టి 18, తారలు 9 పుటలు 9, భృవులు 7 నాసికము 6, గండములు 6, అధరము 6, చిబుకము 8, ముఖము 6, కంఠము 4, హస్తములు 10, వక్షము 3, జఠగము 3, పార్శ్వములు 5, కటి 5, ఊరులు 5 జంఘలు 5, చరణములు 9: (చూ, ఉపవిద్యలు: చూ, అంగము 9)

నాడా. వా. వి. 1. సన్నవినూలుపట్టె; 2 గుఱ్ఱములు ఎడ్లు లోనగువాని డెక్కలకు వేసెడు ఇనుపముక్క.

నాడి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1: చూ. నరము (1) (చూ, నాడులు); 2. చూ, నాడిక: 3 నారి. నారికుఱుపు: చూ, వ్రణము; 4 ఈ...: చూ, వర్నోగము; 5 కూరకాడ: చూ, శాకము. 1; 6. తెల్లగఱిక: చూ, హరిత (చూ, తృణము 1.); 7. మోసకాని నడక. [కారుడు.

నాడింధముడు. సం. వి. అ. పుం చూ, స్వర్ణకారుడు.

నాడిక సం. వి. అ. (స్త్రీ). 1. గడియకాలము గడియ-గడె. సం. వ).—ఘటిక, నాడి; (మిగతవానికి "విఘటిక" చూడుము.)

నై వి. (1) నూ-నాడు-నాశము- అప్ర. ఆ, కాం 111: చూ, దేశము.

నాడీచరణము. సం. వి. అ. నఅగసాగ: చూ, స్వర్ణకారుడు.

నాడీదేహుడు. సం. వి. అ. పుం. బృంగీశ్వరుడు: చూ, శలుడు.

నాడీవ్రణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాడి.3.

నాడు దే. వి. 1: చూ, దేశము 2. జనపదము అ. కో 3. నాటు భా. కర్ణ. 3. అ. 243: చూ, మొలకెయు; స. క్రి. 4 స్థాపించే. అం, భా. 122: చూ. స్థిరపడు.

నాడు మొదలు. దే. అవ్య. అప్పటినుండియు.

నాడులు అం. 1. దేశభేదములనుబట్టి రాబడిన బ్రాహ్మణాది వర్ణములకు గలిగినపేళ్లు. (వెలనాడు, మురకనాడు, కాసలనాడు, తెలనాడు, వేంగినాడు మొ);2 మండలములోని అంతర్భాగములనుబట్టి ఆయాభాగములకు రాబడిన పేళ్లు. (బాగలునాడు, పోలునాడు మొ) (చూ, దేశములు); 3 ఇవి 10.—నాసికాద్వారములు, నేత్రద్వారములు, కర్ణద్వారములు, శంఖినీనాడి గుదనాడి, బ్రహ్మనాడి, సుషుమ్ననాడి (దశవిధనాడుల వివరము.—౧ ఇడానాడి యన చంద్రనాడి (ముక్కునకు ఎడమభాగమున నుండును. శివుడు అధిదేవత); ౨. పింగళనాడియన సూర్యనాడి (ముక్కునకు కుడిభాగమున నుండును. విష్ణువు అధిదేవత); 3. సుషుమ్ననాడి అన అగ్నినాడి ముక్కుమధ్యనుండును, (బ్రహ్మ అధిదేవత); ౪. గాంధారినాడి (కుడినేత్రమందుండును. ఇంద్రుడు అధిదేవత); ౫. అస్థినాడి (నాలుక యందుండును. ఎడమనేత్రమందును ఉండును వరుణుడధిదేవత); ౬ పూషానాడి. (కుడిచెవియందుండును. దిగ్దేవత

అధిదేవత); ౭. యశస్వినినాడి (ఎడమచెవియందుండును. బ్రహ్మ అధిదేవత); ౮. అలంబుసనాడి (శిశ్నమందుండును. అగ్ని అధిదేవత); ౯. కుహూనాడి. (గుదస్థానమందుండును. భూమి అధిదేవత); ౧౦ శంఖినినాడి (నాభిస్థానమున నుండును: చంద్రుఁడు అధిదేవత); (శరీరమునందు మజ్జాతంతువులు (నాడులు) దాదాపుగ 700 కలవు.)

నాడె. దే. వి. నడుము నూలికండె నుంచెడు నాడా: తొట్టియ - తొట్టె - తొట్టెనాళె - (సం. ప్రి.—ఉపర, తంతుకాష్ఠము, తురి, తుర్య.

నాణకము. సం. వి. అ. న.=నాఁడెము. రూపాయలోనగు నాణెము: ఆహతము (తె ప్రి.—నాణెము. (చూ, లోహము. 1)

నాణము. వా. వి. మాంసరసము. అం, భా. ద్వి. 252.

నాణిమ. దే. వి: చూ, దేశము.

నాణియము. వై. వి.=నాణక: చూ, రూ- నాణెము.

నాణెకత్తె వై. విణ: చూ, రూ. నాఁడెకత్తె.

నాణెకాఁడు. వై. విణ. 1. కోమటి. సాంబామా 2: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ, రూ- నాఁడెకాఁడు.

నాణెము. వై. వి.=నాణక. (రూ-నాణియము- నాఁడెము.)1 శుద్ధనీనారము: చూ. లోహము. 1; 2 ముద్రింపఁబడిన రాగి వెండి బంగారములబిళ్ల: చూ, లోహము. 1; 3 ఇచ్చిపుచ్చుకొనుటయందలి యోగ్యత; 4. నాగరికత; 5. యోగ్యతాయోగ్య పరిశీలనము: చూ, శ్రేష్ఠత; 6. మంజులము: చూ, హృద్యము.

నాతము. దే. వి బత్తెము. రా, వి. 2, ఆ. 34 చూ, సంబళము.

నాతి. దే. వి. రూ_నాతుక. ఆడుది: చూ, స్త్రీ

నాతుక. దే వి. (నాతి + ఉక): చూ, రూ- నాతి.

నాతోడు. జా. నాయాన, నామైఒట్టు. నన్ను చేపుకొనితిన్నట్టు. "నీ నెచ్చెలితోడునుమ్ము సఖి నిక్కము చెప్పుము." (ప్రభావతీ 1, ఆ 87.); "కలయట్లు చెప్పుమీ కల్లలాడిన నీకు నాతోడునుమ్ము ప్రాణసఖివీవు" (ప్రభావతీ. 3, ఆ 107)

నాదము. సం. వి. వి. పుం.=నాదు. 1. ధ్వని, మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; అం. 2. ఆహతము - అనాహతము. అనిద్వివిధము. (ఆహతము - హరికీర్తనాది రూపము చేత శ్రోత్రుశ్రోత్రరంజకమై భవభంజకమైయున్నది. ఈయాహత నాదమునకే స్థానభేదములనుబట్టి 22 భేదములుగలవు. అవే వినఁబడునవి గనుక శ్రుతులనిపించుకొనినవి: చూ, ఉచ్ఛ్రతము), అనాహతము(ప్రాణాగ్నిసంయోగరూపమైనది); (నాదమనఁగా వ్యాకరణప్రకారము=మ్రోఁగెడి అస్ఫుట ధ్వనియని తాత్పర్యము. మంత్రవ్యాకరణ ప్రకారమైనచో.-న =ప్రాణము,ద=అగ్ని. ప్రాణాగ్నిసంయోగరూపమైనది గనుక నాదమనిపించుకొనినది)· చూ, స్వరము. 2; 3: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

నాదములు. అం (దశవిధనాదములు) జల, భేరీ, మద్దెల, మృదంగ, ఘంటా, కాహళ, కింకిణీ, వేణు, భ్రమర, ఓంకారనాదములు

నాదాంతరి అం: చూ, భాషాంగములు.

నాదారు. వా. వి. 1 నిర్వెచ్చే: చూ, బీదతనము; 2. పేద, 3. పొట్టి, 4 శక్తిలేమి; విణ. 5. చిక్కనది; 6. పీలది.

నాది. దే. వి. నాసంబంధమైనది.

నాదించు. సం. అ. క్రి. మ్రోఁగు. శకాం 5, ఆ 53: చూ, శబ్దించు.

నాదు. వై. వి.=నాదః. శబ్దము, ధ్వని. సా. 2, ఆ. 98: చూ, స్వరము. 2.

నాదేయము. సం. వి. అ.పుం. 1. కైవడిముస్తె*: చూ, ముస్తకము; 2. నీరుప్రబ్బ*: చూ, ప్రబ్బలి; విశే. 3. నదీసంబంధమైనది.

నాదేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కిత్తలి *: చూ, శర్కరాంకము; 2. నారదబ్బ *: చూ, శర్కరాంకము; 3. తక్కలి *: చూ, వైజయంతి; 4. దాసనము *: చూ, హయజీవన మారకము. 5: చూ, నాదేయము. 2 *; 6. కాకినేరేడు (నేలనేరేడు)*: చూ, లికుచము. (నాగరంగపు చెట్టుఅనికొందఱు)

నాధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముక్కుత్రాడు. [చూ, పరాధీనుఁడు.

నాధవంతుఁడు. సం. విశే. (త్. ఈ. త్):

నాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పెనిమిటి: చూ, భర్త. 1; 2. ఱేఁడు, ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [3, ఆ. 137.

నాన. వై. వి.=జ్ఞాన: చూ, సిగ్గు. భార. ఆది.

నానఁబ్రాలు. దే. వి: చూ, నానబియ్యము.

నానగండ. వై. విశే. సిగ్గుమాలినవాఁడు. పాండు. 5, ఆ. 179.

నానబియ్యము. దే. వి. నానఁబెట్టిన క్రొత్తచేరుడు బియ్యము: చూ, బియ్యము.

నావాఁడు. దే. వి. రూ-నాఁడునాఁడు: చూ, ప్రతిదినము.

నానాప. వై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నానాపసాని. వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నానారూపము. సం. విశే. పలుతెఱఁగులుగలది; చూ, వివిధము.

నానార్థరత్నమాల. అం: చూ, నిఘంటువులు.

నాను. దే. వి. 1. నామకోవి: చూ, భూషణము. 2; అ. క్రి. 2: చూ, ఊరు. 6.

నానుకోవి. దే. వి: చూ, నాను. 1.

నానుచే. దే. క్రి.1: రూ-నాన్చు. నానఁజేయు. పాండు. 3, ఆ. 191.

నానుడి. దే. వి. (నాను+నుడి) 1. లోకోక్తి, గాలిమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామెత. సా. 2, ఆ. 258: చూ, శబ్దము. 2.

నానుఁడు. దే. విశే. 1.—పై—; 2. తడిసినది.

నానుడువాన. దే. వి. విడువకకురిసెడు పాడిపాడి చినుకులవాన: చూ, వాన. 1.

నానుపు. దే. క్రి. (ఒట్టు) చేలువచేయు.

నానుబోర. దే. వి. మాంసముగలఱొమ్ము: చూ, వక్షము.

నానేఁత. వా. వి. ఆలస్యము: చూ, విలంబము.1.

నానొడి. వా. వి: చూ, రూ-నానుడి. అం, భా. ప్ర. 111.

నానోడు. వా. వి.—పై.—

నాన్చు. దే. క్రి: చూ, రూ-నానుచే.

నాన్తెల. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.

నాన్న. దే. వి. రూ-నాయన. 1. తండ్రి: చూ, సవిత్రుఁడు. 2; 2. పూజ్యుఁడు: చూ, మహనీయుఁడు; వా. 3. (శూద్రులలో) అన్న; 4. (శూద్రులలో) మేనమామ.

నాప. వై. వి.=: చూ, నాకబలి.

నాపసాని. వై. వి: చూ, రూ-నాగపసాని.

నాపితుఁడు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, మంగలి.

నాభాగ్యము దేవరచిత్తము. లో. దయతోఁగూడిన లాభము. "మామకస్వాంతపీఠి, చెలువభాగ్యంబు దేవరచిత్తమధప." (పాంచా)

నాభి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; పుం, స్త్రీ. 2: చూ, బొడ్డు. 1; పుం. 3. విషవిశేషము: వత్సనాభి, వసనాభి; 4. బండికంటి నడిమితూము: చూ, పిండిక. 1; 5. తిలకము: చూ, బొట్టు. 1; 6. క్షత్త్రియుఁడు: చూ, రాజు.1; 7. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1; పా. 8. దీనికి ఉప

మానములు — పొన్నపువ్వు, సుడి, మడుగు, నూయి, చక్రము; అం. 9. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (దక్షిణావర్తమై వర్తులమై యతిగంభీరమైనఁ బ్రశస్తము. వామావర్తమై మిక్కిలి లోఁతుగలిగిన పాపాత్ముఁడగు. ఉత్తానవిరళమైన దుఃఖప్రదము.): చూ, లక్షణాంగములు; 10. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (బొడ్డు) (లోఁతుగనున్న పూజ్యురాలగు. ఏటిసుడివలె దక్షిణావర్తమైన రాజపత్నియు, పుత్రవతియు, పతిప్రియయు, భోగియునగు. ఎడమసుడియైన చచ్చుబిడ్డలు కలదియగు. లోపలసుడియున్న జారయగు. బొడ్డుకు కొంచెము క్రింద కుంకుమవర్ణగర్భితమై పద్మసమమగు చిన్నెయున్న మన్నెవాని యన్నుమిన్నయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 11: చూ, అధమక్షేత్రములు; 12: చూ, కళలుండుస్థలములు; 13: చూ, హస్తక్షేత్రములు; 14: చూ, చుంబనస్థానములు; 15. నాభిశుద్ధి. — గోమూత్రములో 3 రోజులు నానవైచి యొండించినశుద్ధి (7 రోజులనికొందఱు).

నాభికావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

నాభిజన్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం. పొక్కిలిచూలి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

నాభిశ్విత్రి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

నామకరణము. సం. వి. అ. న. 1. బిడ్డలకు పేరుపెట్టుట; అం. 2: చూ, కర్మములు.

నామకా. వా. క్రి. విశ. స్వతంత్రము లేకుండఁగ

నామగుంట. ద్వి. వి. (నామము + గుంట) గళగర్తము: చూ, రోగము. 1.

నామధేయము. సం. వి. అ. న: చూ, పేరు. 1.

నామమడఁచు. మి. స. క్రి. చెంపు. భార. స్త్రీ. 2, ఆ. 54: చూ, సంహరించు.

నామము. సం. వి. న్. న. 1: చూ, నామధేయము; పా. 2. (నామము) పేరునకుఁబ్రాతిపదికమని సంజ్ఞ. "రామ, కృష్ణ" మొ; దే. వి. (1) నొసట పెట్టుకొనెడుబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నామములు. అం: చూ, పదములు. [హారము. 4.

నామరులు. దే. వి. బ. పాచికలు: చూ, వ్యవ

నామర్దా. వా. వి. అగౌరవము.

నాము. దే. వి. జొన్నలోనగువాని కొయ్యగాలున చిగిరించినమొలక: చూ, మొక్క. 1.

నామూషీ. వా. వి. అవమానము.

నాయంకరము. ద్వ. వి. (నాయకుఁడు + కరము): చూ, ప్రభుత్వము.

నాయఁకవాడి. ద్వ. వి. పంటపరామరిక చేసెడు దివాణపు బంటు. రూ-నాయఁకవాళి: చూ, మహానీరాలుదారు.

నాయఁకవాళి. ద్వ. వి. — పై. —

నాయకుఁడు. వై. వి. 1. ప్రభువు. చూ, స్వామి. 1; 2. సన్నిద్ధులు భటులకధిపతి: చూ, స్వామి. 1.

నాయఁడు. వై. వి. 1. శూద్రవిశేషము: చూ, శూద్రుఁడు; 2. = నాయకః. ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; 3. బలిజెలోనగువాని పట్టపుఁబేరు.

నాయకగుణములు. అం. కావ్యలక్షణంబున. — మహాకులీనత, మహాభాగ్యము (పరిపాలన), ఔజ్జ్వల్యము, ఔదార్యము (దాతృత్వము), తేజస్విత (పరాక్రమ), ధార్మికత, వైదగ్ధ్యము (నేర్పు), పాండిత్యము (విద్యావివేకము) మొ. వీరికిఁదగిన నాయికలు సాధారణముగ ముగ్గురు: చూ, స్వీయ, అన్య, సామాన్య. (ఈ గుణములన్నియు పూర్తిగాగలవాఁడుత్తముఁడు. కొన్నియె కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగలవాఁడధముఁడు.)

నాయకత్రయము. అం. దేవనాయకుఁడు, మనుష్యనాయకుఁడు, ఉభయనాయకుఁడు. (3.)

నాయకనర్మసచివులు. అం: చూ, నాయకసఖులు. [రత్నము: చూ, భూషణము. 2.

నాయకము. సం. వి. అ. పుం. పతకమునడిమి

నాయకసఖులు. అం. విటుఁడు, విదూషకుఁడు, పీఠమర్దుఁడు, చేటుఁడు. (4)

నాయకస్వరూపము. అం. కీర్తిప్రతాపసుభగత్వము, ఆర్జావవత్వము, సుగుణాఢ్యత్వము, భూధరణధురీణత్వము, కావ్యగీతప్రియత్వము. (5)

నాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=నాయఁడు. అధిపతి(చూ, నాయకులు):చూ, స్వామి.1; 2. శృంగార రసావలంబన పురుషుఁడు (చూ, నాయకులు); విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; వై. వి. (1).=నాయక. అధిపతి: చూ, స్వామి. 1. (పురుషోత్తమ కవీయము.)

నాయకులు. అం. 1. సర్వగస సాధారణులయిన నాయకులు నల్వురు.—ధీరోదాత్త, ధీరోద్ధత, ధీరశాంత, ధీరలలిత (4) (ధైర్యము గలిగి శాంతుఁడై సర్వమెఱింగి దయాశాలియైన వాఁడు ధీరోదాత్తుఁడు, గర్వాసూయాదంభమాయా క్రోధాదులు గలవాఁడు ధీరోద్ధతుఁడు, ప్రసన్నాత్ముఁడు ధీరుఁడు శాంతుఁడునైనవాఁడుధీరశాంతుఁడు, నిశ్చింతుఁడు విద్యాసక్తుఁడు సుఖియైనవాఁడు ధీరలలితుఁడు); 2. శృంగార నాయకులు నల్వురు.— అనుకూలుఁడు, దక్షిణుఁడు, ధృష్టుఁడు, శఠుఁడు (4) (చూ, ఉపనాయకులు) [అనుకూలుఁడు.—ఒకే నాయిక యందాసక్తుఁడు;దక్షిణుఁడు —అనేక నాయికల యందు సమస్నేహవర్తి; ధృష్టుఁడు.—పరస్త్రీగమనాదులచేఁ దప్పుచేసియు నిర్భయుఁడు; శఠుఁడు.—నాయికామాత్రవిదిత విప్రియకారి (చూ, పతులు); 3. ఉపనాయకులు నల్వురు.—పీఠమర్దుఁడు, విటుఁడు, చేటుఁడు, విదూషకుఁడు.(చూ, నాయకసఖులు. ఉపనాయకులు.)

నాయన. దే. వి. (నా + అన్న): చూ, రూనాన్న. [మహి.

నాయనమ్మ. వా. వి. తండ్రితల్లి: చూ, పితా

నాయబారము. వై. వి.=న్యాయభారః. 1.సత్యమునుపహించుట;2. నాతికిఁబ్రియత్నించుట.

నాయబారి. వై. వి.=న్యాయకారి. సత్యమూర్త.

నాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాపణము: చూ, లాభము. 1; 2. నీతి: చూ, సత్యము. 1; వై. విణ. (1)=న్యాయః. న్యాయయుక్తము: చూ, సత్యము. 1.

నాయిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శృంగారరసావలంబనస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

నాయికలు. అం. వివిధశృంగార రమణీయలైన రమణీమణులు స్వీయ, పరకీయ, సామాన్యలను ముత్తెఱంగులయి యుండిరి. అందు స్వీయ పదమూఁడు, పరకీయ రెండు, సామాన్య యొకవిధములవుటచేఁ బ్రధాననాయికలు పదునాఱ్వురైరి. అవస్థాభేదంబుచే శృంగారనాయిక లష్టవిధములైరి. ౧ స్వాధీనపతిక (ప్రియునిం దనకు వశపఱచుకొన్నది): ౨ వాసవసజ్జిక (పతి వచ్చువేళకు శయ్యాదుల లంకరించునది); ౩ విరహోత్కంఠిత (నాయకుఁడు వేళకురాకున్నఁ దపించునది); ౪ విప్రలబ్ధ(సంకేతస్థలమునం బ్రియునిం గానకకలఁగునది); ౫ కలహాంతరిత(ముందు కోపముచేఁ బతినివిడనాడి పిదపఁ బశ్చాత్తాపపడునది); ౬ ఖండిత (ప్రియుఁడు పరస్త్రీనిఁగూడిన చిన్నెలఁజూచికోపించునది); ౭ ప్రోషితభర్తృక (పతి పరదేశమున నుంటచేఁ బరితపించునది); ౮ అభిసారిక (ప్రియునిఁగూర్చి సంకేతస్థలమునకేగునది) (వీరికి దూతి, దాసి, సఖి, చేటి, ధాత్రేయి, ప్రా

తివేశిని, లింగిని, శిల్పిని యనువారు సహా
యలు) (ధాత్రేయి=దాదికూఁతురు. ప్రాతి
వేశిని=పొరుగింటిది. లింగిని=సన్యాసిది. శి
ల్పిని=ముచ్చిది.)

నాయికాత్రయము. అం. స్వీయ, పరకీయ,
సామాన్య (3).

నార. దే. వి. 1. నడితడవు, చీల్చిన తాటిమట్ట
లోనగునది: చూ, శల్కము. 2; 2. జనప
నారపీఁచు: చూ, శల్కము. 2; 3. కూర
మీఁదిపీఁచు, కడంబము: చూ, శల్కము.
2; 4. కొబ్బరి, ఈఁత, మొగలి, గోఁగులోన
గువాని పీఁచు: చూ, శల్కము. 2; 5. చెట్టు
మీఁదిపట్ట, వల్కలము. భార. అర. 2, ఆ.
326: చూ, వల్కలము. (చూ, బెరడు)

నారంగఁడు. సం. వి. అ. పుం 1: చూ, విటుఁ
డు; 2.=నరకఁడు. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యా
ఘ్రుఁడు. 2.

నారంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. నారింజ*:
చూ, శర్కరాంకము; 2. కంచెఈడ *:
చూ, శర్కరాంకము; బ. 3.అమడబిడ్డలు:
చూ, యమళశిశువులు; 4. పిప్పలిరసము.

నారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నరకము.

నారచీరలు. దే. వి. బ. పొత్తిచీరలు.

నారట్టము. సం. వి. అ. పుం. బీటికనేల, వివీ
తము: చూ, భూమి. 1. [పక్షి.

నారణపక్కి. వై. వి.=నారాయణపక్షి: చూ,

నారదబ్బ. వై. వి.=నారదము. (జేశ్యమని
శ. ర.): చూ, శర్కరాంకము.*

నారదము. సం. వి. అ. పుం. 1=: చూ, నార
దబ్బ*; 2.=నారింజ*: చూ, శర్కరాం
కము. (నారంగతత్భవము నారదమని కొం
దఱు) [తులు.

నారదస్మృతి. అం: చూ, మూలస్మృతులు, స్మృ

నారదీయము. అం. 1: చూ, పురాణములు;
2: చూ, ఉపపురాణములు.

నారదీయరత్నాకరము. అం: చూ, భరతశాస్త్ర
గ్రంథములు. [ముని: చూ, ముని. 1.

నారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవ

నారపంటలు. అం. ప్రత్తి, గోఁగు, జనుము,
కిత్తనార. మొ.

నారమడి. దే. వి. నారతోనేసినబట్ట, ముకు
టము-ముక్కుటము: చూ, వస్త్రము.

నారము. సం. వి. అ. న. 1. నరులగుంపు;
2: చూ, రూ-నారాచము. 1; పుం. 3. అ
ప్పుడుపుట్టినదూడ: చూ, ధేనువు; బ.
4. నీళ్ళు: చూ, సలిలము.

నారవేళ్లు. దే. వి. బ. ఏకబీజదళ వృక్షముల
వేళ్లు (కొబ్బరి, తాటి, ఈఁత, వరి, చోడి,
జొన్న లోనగువానివేళ్లు): చూ, వేరు. 1.

నారసము. వై. వి.=నారాచము: చూ, బాణ
ము. 1.

నారసింహోయనుః. అం. (నరసింహః=అన్యేన
నరీయతే నక్షీయత ఇతి చతుర్విధ శాఖ
రహిత ఇత్యర్థః): చూ, ఓమ్. [ములు.

నారసింహీయము. అం: చూ, ఉపపురాణ

నారాచము. సం. వి. అ. పుం. 1.=నారాసము-
నారము, అచ్చేము ఇనుప బాణము, ప్రి
క్ష్వేడనము: చూ, బాణము. 1; 2. నీటి
యేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 3: చూ,
ముప్పది రెండాయుధములు. (చూ, బాణ
ము. 1); పా. 4. ఒకానొకవృత్తము. ఒ
క్కొక్కపాదము తగణ, రగణ, వగణ
ములుగలదై యెనిమిదవ ఛందస్సునందుఁ
బుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బంగారునఱకెడు
కోఁతముట్టు. అగసాలెవాని ఇనుప త్రాసు.
(అనికొందఱు): చూ, సానము.

నారాజి. దే. వి: చూ, రూ—నరాజి.

నారాజీ. దే. వి.—పై.— [నారణపక్షి.

నారాయణపక్షి. సం. వి. న్. పుం.=: చూ,

నారాయణబలి. పా. సన్న్యాసికిఁజేయు శ్రాద్ధము (పరిషత్తు).

నారాయణము. పా. తైత్తిరీయమను వేదభాగమునందొకపన్నము (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము)

నారాయణాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

నారాయణాయస్వాహా. అం. (నారాయణః=నారస్య-జ్ఞానస్య-ముక్తేర్వా-అయనంప్రాప్తిః=(రేఫాత్ పరనకారస్యణత్వవిధానాత్ సర్వప్రాణిబుద్ధిగుహానివాసాత్ శుద్ధచైతన్యమిత్యర్థః): చూ, ఓమ్.

నారాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పార్వతి. 1; 2: చూ, లక్ష్మి; 3: చూ, శతమూలి*.

నారాయణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నారయాణుఁడు-నరాయణుఁడు- నరాయుఁడు) (౧ అవతారపురుషుఁడు, ౨ ఉదకమందు స్థానము, ౩ నరసమూహమున కునికిపట్టు, ౪ నరసమూహమునివాసము, ౫ శబ్దగమ్యుఁడు, ౬ సారూప్యముక్తికి స్థానము, ౭ తొంబదియాఱు తత్త్వములకు స్థానము, ౮ ఒక మన్వంతరమున నరుఁడనుఋషికిఁ గుమారుఁడు) 1. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 4. నలువ: చూ, బ్రహ్మ.1; 5: చూ, శివుఁడు; 6. అగ్ని: చూ, వహ్ని.1; 7: చూ, అశ్వమేధిని; 8. ఆవు: చూ, ధేనువు.

నారాశంసి. పా. నరులనుగుఱించి చెప్పెడువేదవాక్యముకలది. (పరిషత్తు)

నారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ: వై. వి. (1)=నాడి: చూ, నరము; (2)=నాడి. నాడికుఱుపు: చూ, వ్రణము; దే. వి. (3) వింటియల్లెత్రాడు: చూ, మౌర్వి.1.

నారింజి. వై. వి. 1.=నారంగ*: చూ, కర్కారాంకము; అం. 2. (దోహదశాస్త్రరీత్యా.—వాయువిళంగాలు, తిపాలు, నువ్వులు, నీళ్లు పాలతోనూతి కుంజేటిమాంసముతో మూలమందు లేపనముచేయ పెక్కుఫలముల నిచ్చును.): చూ, దోహదశాస్త్రము. (నారింజేపండుతొక్కలో విటమినులున్నవి. మన ఆహారములో యీవిటమినులు లేకపోయినచో మనకు తిమ్మిరివాతము వచ్చును.)

నారికడము. వై. వి.=: చూ, నారికేళము.*

నారికాయ. దే. వి. అల్లెత్రాటి తాఁకుడువలన చేతఁగలిగిన కిణము. (చూ, కిణము 1-2.)

నారికుఱుపు. ద్వ. వి. సెలపుండు: చూ, వ్రణము.

నారికెడము. వై. వి.=: చూ, నారికేళము*.

నారికేడము. వై. వి.=—పై.—

నారికేళము. సం. వి. అ. పుం.1.=నారికడము-నారికెడము-నారికేడము. (రూ-నారీకేళము-నారికేళి-నారీకేళి- నాళీకేరము - నాడికేరము-నాళికేరము-నారికేరము) టెంకాయ*: చూ, స్కంధఫలము; అం. 2. (దోహదశాస్త్రరీత్యా.—మినుములు, పెసలు, దేవదారువిత్తులును చల్లనినీటిలో నానవేసి దబ్బిమద్యములోకలిపి ఉప్పుతోఁగూడ చెట్టువ్రేళ్ళకు మొదట రాత్రివేళ లేపనముచేసినచో మధురములగు పెక్కుఫలముల నిచ్చును.): చూ, దోహదశాస్త్రము.

నారికేళతృణన్యాయము. పా. కొబ్బరిచెట్టెందుల కెక్కితివన దూడగడ్డికై యెక్కితినను రీతి.

నారికేళపాకము. అం. 1. పాకములు 2 లో నొకటి. (మిగుల కఠినమై యభేద్యమైనది): చూ, పాకములు. (చూ, ద్రాక్షాపాకము); 2. పాకములు 4 లో నొకటి: చూ, పాకములు. (చూ, వృత్తులు.)

నారికేళాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.

నారికేళాంబున్యాయము. పా. కొబ్బరికాయ లోనికి నీరెట్లువచ్చినది తెలియదనినరీతి.

నారి. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒక మగణముగలదై మూఁడవ ఛందస్సునందుద్భవించిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

నారీనుతము. పా. ఒకానొకవృత్తము. ఇది పదునొకండవ త్రిష్టుప్ఛందస్సునందలి శాలినీవృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములును ఇంద్రవజ్రచ్ఛాయను సరిపాదములును నడచును: చూ, వృత్తము. 1.

నారు. దే. వి: చూ, రూ–నాఱు.

నారుచు. దే. ప్రే. నాడఁజేయు: నార్చు.

నార్చు. దే. ప్రే.—పై.—

నాఱు. దే. వి: రూ–నారు, ఆకు, కోఁగు. (సం. ప.)—అంకురాళి.

నాఱునాటు. దే. స. క్రి: చూ, మొలవేయు.

నాఱునాటుట. దే. వి: ఊడుపు-ఊడ్పు.

నాఱుపోయు. దే. స. క్రి: ఆకుపోయు.

నాలము. వా. వి: చూ, లాడము.

నాలవకొలమువాఁడు. ద్వ. వి:చూ,శూద్రుఁడు.

నాలాయకు. వా. వి. లాయఖులేని.

నాలాయనము. పా. ద్రవిడవేదములోనిభాగము.

నాలి. దే. వి. 1. కుత్సితపుపని. స్వా. 3, ఆ. 51: చూ, వంచన; విశే. 2. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1; 3. మందము, ఆలస్యము: స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, విలంబము. 1; 4.తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1.

నాలిక. దే. వి: చూ, రసన. జై. 7, ఆ. 100.

నాలికచేఱు. ద్వ. వి. 1. తృణవిశేషము: చూ, తృణము. 1; 2: చూ, పశురోగము.

నాలికతీపు లోనవిషము. లో. ఉదా.—అజిత్తులమారి మృగమదొక్క తేసెమాటలకు మోసపోయితిని. నాలిక తీపు లోన విషమని గొనుంగుదునా" (నీతిచంద్రిక–మిత్రలాభము). [నాలుకలు.

నాలికలు. దే. వి. బ. సర్పజిహ్వకలు. రూ–

నాలికి. హిం. వి. పల్లకి. రూ–నాలకి–నాల్కి. (లాలకి-లాలికి- లాల్కియని వాడుక.)

నాలిగాలి. వా. వి: చూ, చిఱుగాలి.

నాలిజంఘుము. సం. వి. అ. పుం. కాకి: చూ, వాయసము.

నాలిబూతము. ద్వ. విశే. 1. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ.

నాలిముచ్చు. దే. విశే: చూ, నాలిబూతము. 1.

నాలీషు. వా. వి: చూ, నామర్దా.

నాలుక. దే. వి: చూ, రూ–నాలిక.

నాలుకమిగులుట. జా. (మాటమిగులుట) దూషించుట "నాలుక మిగులరానీయకుము" (చిన్నయసూరి నీతిచంద్రిక)

నాలుకలు. దే. వి. బ. 1: చూ, రూ–నాలికలు. భాగ. 4, స్కం. 729; 2. జ్వాలలు. భార. ద్రో. 5, ఆ. 229.

నాలుగాకులెక్కువచేదువుట. జా. విశేషాంశంబులు తెలిసియుండుట. "అంతకునాలుగాకు లెక్కువయే చేదివితివి." (ధర్మజ)

నాలుగు. దే. స: రూ–నాలువు–నాల్గు, అడ్డ–ఉడ్డ-ఉడ్డా, చేవు– చా–చేవుకము– చాకము, తిగవంచే– తీవంచే, పుంజీ, మూఁడునొకటి–మూడునొకటి. (సం. ప.).—అబ్ధి, చతుర్థము, చతుష్కము, చతుష్టయము, చరమము. (చూ, మూఁడునొకటి)

నాలుగుఅంకములుగలవి. అం. అంతఃకరణములు, అస్త్రులు, అనుబంధములు, అభినయములు, అలంకారములు, అవస్థలు, ఆశ్రమములు, ఉపదేశములు, ఉపాయములు, కరణులు,

కావ్యవృత్తులు (వృత్తులు), క్రతువులు, గ్రీవాభేదములు, జ్ఞాతులు, తార్కికప్రమాణములు, తాళగ్రహములు, దిశలు, దుష్టులు, ద్వారములు, ధనవృద్ధులు, నాయకనర్మసచివులు, నృత్యములు, పతులు, పాకములు, పురుషజాతులు, పురుషార్థములు, ప్రయోగములు, ప్రాణాయామములు, మనుజవృత్తులు, ముక్తులు, ముఖరతులు, మేఘములు, యుగములు, యోగములు, రతులు, రథికులు, రాజవిద్యలు, మనుష్యవర్ణములు, వర్జితములు, వాదిత్రము, వేదములు, వేదోపాంగములు, వ్యూ(హ)హభేదములు, శుశ్రూషలు, సముద్రములు, సాధనములు, సృష్టిభేదములు, సేనాంగములు, స్త్రీజాతులు ఇత్యాది.

నాలుగుకంబాలాట. ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నాలువు. దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్క. దే. వి: చూ, రూ-నాలిక.

నాల్గు. దే. స: చూ, రూ-నాలుగు.

నాల్గుకన్నులవేల్పు. దే. వి. అగ్ని. అచ్చ. బాల, కాం. 54: చూ, వహ్ని. 1.

నావ. సం. వి. ఔ. స్త్రీ.=నౌక. 1. తరణి: చూ, పోడము; వై.వి.(1)=నావ.ఓడ:చూ, పోడము.

నావి. దే. వి. సస్యరోగము: ఆవ, చీడ, నట్టు.

నావికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సరంగు.

నావురు. వై. వి: చూ, రూ-నాఁగురు*.

నావ్యము. సం. విణ. ఓడచేతదాఁటఁ దగినది. (నద్యాదులు)

నాశకుఁడు. సం. విణ: చూ, తుట్టు. 2.

నాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేటు: చూ, రుత్త; 2. కనఁబడమి; 3. అనుభవములేమి; 4 : చూ, మరణము; అం.5:చూ,ధనగతులు.

నాశిలు. సం. అ. క్రి. నశయు: రూ-నాశిల్లు.

నాశిల్లు. సం. అ. క్రి. —పై—

నాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు. 1; 2: చూ, లచ్చికమ్మి; 3. ఆవ *: చూ; సర్షపము.

నాసత్యులు. సం. వి. అ. పుం. ద్వి. అశ్వినీదేవతలు (అసత్యములేనివారు)

నాసాపుటావర్తి.అం: చూ, అశుభావర్తములు.

నాసాభరణము. సం. వి. అ. న. అడ్డబాస, ముక్కెర: చూ, భూషణము. 2.

నాసామణి. సం. వి. ఇ. పుం. —పై—

నాసి. దే. వి. పిల్లి: చూ, మార్జాలము.

నాసిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముక్కు; 2. దీనికి ఉపమానములు.— తిలపుష్పము, సంపెంగపువ్వు, కోఁజేరు; అం. 3: చూ, చుంబనస్థానములు; 4. పురుషలక్షణాంగములలోనొకటి(ముక్కు)(చిలుకముక్కువలెనున్న రాజగు. దీర్ఘమైన భోక్తయగు. హ్రస్వమైన ధర్మశీలుఁడగు): చూ, లక్షణాంగములు; 5. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి. (ముక్కు) (సమముగనున్న పతిని సంపన్నునిఁజేయును. నువ్వుపువ్వువలెను సంపెంగపువ్వువలెనున్న సుఖవతియగు. కుడినుడియున్న ధనవృద్ధియుఁ బుత్రవృద్ధియునగు. ఎడమసుడియున్న విధవయగు. మచ్చయున్న హానియగు. ఊర్ధ్వమైనను హ్రస్వమైనను దాసియగు. దీర్ఘమైనకోపియగు. లంబమైన నప్రశస్తురాలగు. మిక్కిలి పొడవు మిక్కిలి లావులేకున్న సుఖప్రదురాలగు. చేట్టైయున్న విధవయగు. నాసాబిలముల రోమమున్న నప్రశస్తు రాలగు. మీసములున్న విధవయగు): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు; 5: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నాసికాంగుళీన్యాయము. పా. ఎవని ముక్కు రంధ్రములలో వాని వ్రేళ్లేపైనను పట్టునను రీతి.

నాసికాక్రియలు. అం. భావాధ్యాయ ప్రమే యములోనివి.—స్వాభావికి, నత, మంద, సోచ్ఛ్వాస, నికూణిత, వికృష్ట. (6).

నాసికాద్వారములు. అం: చూ, నాడులు.

నాసికావేదనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నాస. 3. * [సమయు. 3·

నాసిరిల్లు. వై. అ. క్రి.=నాశ. నశించు: చూ,

నాసీరము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సేనా ముఖము. 1: 2. దర్పము: చూ, హంకా రము.

నాస్త. హిం. వి. చేలిదిభోజనము, ఫలహారము.

నాస్తి. వా. సం. అవ్య. లేదు.

నాస్తికత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పరలోకము లేద నెడు బుద్ధి: చూ, మిథ్యాదృష్టి.

నాస్తికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరలోకము లేదనెడువాఁడు.

నాస్తిక్యము. సం. వి. అ. న: చూ, నాస్తికత.

నాళము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. రూ-నాళి. తామరలోనగువానికాడ: చూ, బిసము. 1; 2. క్రోవి: చూ, బాణము. 1; 3. చిమ్మనఁ గ్రోవి: చూ, శృంగము.3;4. అగసాలెవాని ఊఁదుఁగ్రోవి: ఊఁదుఁగ్రోవి, క్రోవి, గొట్టము; 5. సస్యాదినాళము: చూ, క్రోవి. 2; (ఆకారాంతస్త్రీలింగమునగును); దే. వి. (1). రూ-నాలము: చూ, లాడము.

నాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, నాళము.1; 2. కూరయొక్క నార, కాడ, గొట్టము.

నాళికము: చూ, రూ-నాళీకము.

నాళికేరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నారి కేళము*.

నాళీకము. సం. వి. అ. న. రూ-నాళికము. 1. తామర: చూ, రూ-నలినము. 1; 2. తా మరతంపర: చూ, పద్మము. 1; పుం. 3. అమ్ము: చూ, బాణము.1; 4. బాణపుము లికి: చూ, బాణము. 1. [బ్రహ్మ. 1.

నాళీకాసనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నలువ:చూ,

ని

ని. సం. అవ్య. 1. నిశ్చయార్థకము: చూ, సత్యము.1; ఉప.2.(నికర్షణము=ఇచేట"ని" అనునది మిక్కిలి అనునర్థముకలది: నిక షము=ఇచేట నిరర్థకము; నికారము-ఇచేట ధాత్వర్థమును వంచనయను నర్థమునకు మార్చి నది; నికాశము= ఇచేట ధాత్వర్థమును తుల్య ముఅను నర్థముకలదిగా మార్చినది; నికృం తనము=ఇచేట వ్యర్థము): అం. 3: చూ, స్వర ము. 2; (చూ, గ. 1.) దే. అప. (1) ద్వితీ యైకవచనమునందువచ్చెడుఒకప్రత్యయము. "రాముని, సోముని" మొ; ద్రి.(2.) చార్థ కము. ఆం, భా. తృ. 67: చూ, ను (14).

నింకిరి. దే. వి. రూ-నింపిరి. ముఱికి: చూ, మలము. 1.

నింకిఱి. దే. అవ్య. క్రి. విః: చూ, వేగము.3.

నింగి. దే. వి. ఆకాశము. స్వా. 4, ఆ. 99: చూ, వ్యోమము. 1. [వాయువు.

నింగిచూలి. దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ,

నింగిమిరి. దే. వి: సువర్చల*

నింగిపడు. ద్వ. అ. క్రి.(ఉ, హరి. 5, ఆ. 84): అత్తమిల్లు, కూఁకు, క్రుంకు, పడు. (సం. ప).—అస్తమించు. [శివుఁడు.

నింగిసిగ. ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు: చూ,

నించు. దే. క్రి: రూ-నినుచు-నింపు, నెరపు-నెఱపు.

నింజిలి. వా. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

నింట. దే. వి. జలపూరము.

నిండఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. (రూ-నిండారు—

నిండు-నిండుకొను) పూర్ణమగు: చూ, మెండుకొను. 3.

నిండారు. దే. అ. క్రి —పై.—

నిండు. దే. వి. 1. పూర్ణత. చూ, సంపూర్ణత; విణ. 2. నిండినది, పూర్ణము. భార. ఆది. 1, ఆ. 100: చూ, సంపూర్ణము; అ క్రి. 3: చూ, నిండఁబడు; వా. 4: చూ, నిండుకొను. 2.

నిండుకొను దే. అ. క్రి. 1: చూ, నిండఁబడు; వా. 2. లేకపోవు. "బియ్యమునిండుకొనెను."

నిండుజవ్వనము. వా. వి. నెఱజవ్వనము. ఆం, భా. ద్వి 118: చూ, వయస్సు. 1.

నిండుమాట. వా. వి. ఆలాపము: చూ, సంభాషణము (చూ, శబ్దము. 2.)

నింద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దూఱు: చూ, సెగ్గింపు; 2. అపదూఱు: చూ, సెగ్గింపు.

నిందించు. సం. స. క్రి. దూఱు: చూ, సెగ్గించు.

నిందింపఁబడు. మి. అ. క్రి: చూ, పీటిఁబోవు.

నిందితుఁడు. సం. విణ. దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, వెలివాఁడు. 1. [హీనము. 2.

నింద్యము. సం. విణ. నిందింపఁదగినది: చూ,

నింద్యములు. పా. కవులు వాడుకొనఁగూడనివి. ఉదా.—వ్రాస్తాడు, కొంటావు, ఇచ్చేని, అందాము మొ. [చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

నింద్యుఁడు. సం. విణ. దూఱఁదగినవాఁడు:

నింపాది. దే. విణ. (నింపు + ఆది) సమృద్ధము: చూ, సమృద్ధి. [నిండఁబడు.

నింపారు. దే. అ. క్రి. రూ-నినుపారు: చూ,

నింపిరి. దే. వి: చూ, నింకిరి.

నింపు. దే. వి. 1. రూ-నినుపు. కళా. 8, ఆ. 235: చూ, సమృద్ధి; ప్రే. 2: చూ, రూ-నించు. [న్నుఁడు.

నింపువాఁడు. దే. విణ. సమృద్ధుఁడు: చూ, సంప

నింబతరువు. సం. వి. ఉ. పుం. వారిజము *: చూ, నూక్కుదారువు.

నింబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వేము*.

నికటము. సం. వి. అ. న. 1. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; విణ. 2. సమీపమైనది: చూ, సమీపము. 2: దే. వి. (1) నిర్బంధము: చూ, బలరంకము. [ము. 2.

నికటస్థము. సం. విణ. సమీపస్థము: చూ, నికట

నికరము. దే. వి, విణ: చూ, రూ-నిక్కము.

నికరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమూహము; 2: చూ, నిధి. 2; విణ. 3. శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రేష్ఠ్యము; దే. విణ (1) తోరపుము పోఁగా బిగిసినది: చూ, సారాంశము; వా. (2) శ్రేష్ఠమైనది.

నికర్షణము. సం వి. అ. న పట్టణము చుట్టువాఱినబయలు: చూ, సన్నివేశము. [మాత. 1.

నికష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాక్షసులతల్లి: చూ,

నికషము. సం. వి. అ పుం. రూ-కషము. 1. ఒఱగల్లు, శాణము: చూ, సాన. 1; 2 గంధము తీసెడుఱాయి: చూ, సాన. 3; 3 కత్తులు లోనగునవి నూఱెడుఱాయి: చూ, సాన.2; అవ్య. 4. సమీపార్థమందు వర్తించేను, హిరుక్కు: చూ, సమీపము 1.

నికషాత్మజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు.

నికామము. సం. క్రి. విణ. అ. న: చూ, స్వేచ్ఛ.

నికాయము. సం. వి. అ. పుం. 1.(రూ-నీకాయము-నికాయ్యము-నీకాయ్యము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. తెగ: చూ, సమూహము; 3. నిగా: చూ, లక్ష్యము. 1; 4. పోగు: చూ, రాశి. 1; 5. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు. [యము. 1.

నికాయ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నికా

నికారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నికారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వంచన; 2: చూ, ఉత్కారము 1; 3: చూ, ఉత్కా

రము. 2; 4. దంతినిష్పీడనముపలనఁగలిగిన ముఖవికారములో నగునని: చూ, విపరీకారము. 3; వా. 5 తిరస్కారము చూ, వహేలనము.

నికాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; విణ. 2. రూ-నీకాశము. తుల్యము: చూ, సమానము. 2.

నికుంచకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సోల.

నికుంచకార్థము. సం. వి. అ. న: అద్ద, అరసోల.

నికుంచితము, అం. 1: చూ, శిరఃక్రియలు; 2: చూ, భ్రూక్రియలు; 3: చూ, కిరణములు.

నికుంజము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-కుంజము. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1.

నికుంజికామ్ల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కుంజిక, కుంజవల్లరి *. [విశల్య. 4.

నికుంభము. సం. వి. అ. పుం. దంతి *: చూ,

నికుంభుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుంభకర్ణుని కొడుకు: చూ, పుత్రుఁడు. 1.

నికుట్టనము. అం: చూ, కరణములు. [హము.

నికురుంబము. సం. వి. అ. న: చూ, సమూ

నికూణిత. అం: చూ, నాసికా క్రియలు.

నికృంతనము. సం. వి. అ. న: చూ, హతి.

నికృతము. సం. విణ. 1. దూరంబడినది: చూ, హీనము. 2; 2. వంచింపఁబడినది: చూ, వ్యవసితము. 3; 3. త్రోపుడు చేయఁబడినది.

నికృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఔదరుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, వంచన; 3. త్రోపుడు: చూ, నిషేధము; వా. 4. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1.

నికృతుఁడు. సం. విణ; చూ, వంచకుఁడు.

నికృత్తము. సం. విణ. నఱకఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

నికృష్టము. సం. విణ. అధమము: చూ, హీనము. 1.

నికృష్టుఁడు. సం. విణ. అధముఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. (చూ, హీనుఁడు.)

నికేతనము. సం. వి. అ. న. (రూ-నికేతము-నీకేతము-కేతము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

నికోచకము. సం. వి. అ. పుం. ఊడుగ*: చూ, మహాయమళపత్రిక.

నిక్కచ్చి. దే. వి. 1. నిర్బంధము: చూ, బలపంతము; 2: చూ, శ్రమము. 1; 3. సంకటము: చూ, శోకము.

నిక్కము. దే. వి. (రూ-నికము-నిక్కువము.) 1. నిశ్చయము. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 157: చూ, సత్యము. 1; 2. యథార్థము. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 187: చూ, సత్యము. 1; 3. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; విణ. 4. సత్యమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5. పొసఁగినయర్థముగలది: చూ, అన్వర్థము.

నిక్కల. దే. వి. కన్నదియనుభవమునకు తెచ్చెడుకల. భార. అర. 6, ఆ. 401: చూ, స్వప్నము. 1.

నిక్కపుఁడు. వై. వి. 1. దంభములేనివాఁడు; 2.=నిష్కపటి: చూ, సత్యవంతుఁడు.

నిక్కపొడుచు. దే. అ. క్రి. (నిక్కు + అన పొడుచు) నిక్కన నిలుచు.

నిక్కాఁక. దే. వి. (నిండు + కాఁక) మిక్కిలి కాఁక: చూ, వేఁడిమి.

నిక్కించు. వా. స. క్రి. నిక్కనటులఁజేయు.

నిక్కు. దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము. 1; 2. బులుపు: చూ, విలాసము. 2; 3. పడుచుతనపు టెక్కు: చూ, టెక్కు; 4. ఉన్నతి: చూ, పొడవు. 2; అ. క్రి. 5: చూ, వర్ధిల్లు. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 78; 6. అతిశయించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 57: చూ ముమ్మరించు; 7. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 8. తనరారు, ఉన్నతమగు: చూ

పొడుగు.6; వా.9.ఉద్ధితము: చూ, లేచు.1.

-నిక్కుంబోతు. దే. విశే: చూ, పొగరుఁబోతు.

నిక్కుడు. దే. వి: చూ, నిక్కు. 4.

నిక్కువము. దే. వి: చూ, రూ-నిక్కము.

-నిక్కుపీనులజెక్కు. దే. వి. ఉచ్చైశ్శ్రవము: చూ, హయము.(ఇట్లు నిక్కుపీన్ వాపురము)

నిక్కుపీనులజెక్కునెక్కురాతు. ద్వి.వి. ఇంద్రుండు: చూ, సహస్రాక్షుండు.

-నిక్వణము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నిక్వాణము-క్వాణము-క్వణము-క్వణనము) వీణ లోనగువాని మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

నిక్వాణము. సం. వి. అ. పుం.—వై.—

-నిక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెప్పి చూపి యుంచిన యిల్లడ: చూ, వాకిక; 2. నిధి: చూ, లిబ్బి. 2; అం. 3: చూ, వ్యవహారపదములు; వా. 4. చేమిరి: చూ, తోడు. 4.

-నిక్షేపించు. సం. స.క్రి. పాఁతు:చూ,పూడుచు.

నిఖాతము. సం. విశే. త్రవ్వఁబడినది.

-నిఖిలము. సం. విశే. ఎల్ల: చూ, సర్వము.

-నిగడము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-నిగళము. 1. ఏనుఁగుకాలి సంకెల: చూ, శృంఖలము. 2; 2. సంకెల: చూ, శృంఖలము. 3.

నిగణము. సం. వి. అ. పుం. హోమధూమము: చూ, పొగ.

-నిగదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగాదము. స్పష్టముగాఁ బలుకుట: చూ, ప్రస్తావము.2.

-నిగదించు. సం. స. క్రి. స్పష్టముగా చెప్పు. భాగ. 2, స్కం. 37: చూ, వచించు.

-నిగనిగ. దే. వి. 1. అధికప్రకాశ: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెఱయుటయందగు ననుకరణము. వసు. 6, ఆ. 85: చూ, హూహూ.

-నిగమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేదము; 2. అంగళ్లవాడ:చూ, మార్గము. 1; 3. దారి: చూ, మార్గము. 1; 4. పట్టణము: చూ, సీమ. 1. [నక్షత్రుండు.

నిగముండు. సం. వి. అ. పుం. వేపారి: చూ,

నిగరణము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-గరణము-నిగారము: చూ, మ్రింగుట; పుం. 2. కంఠము: చూ, మెడ.

నిగరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నిగరణము. 1; వై. విశే. రూ-నిగారము. (1)=నికరః. శ్రేష్ఠము. ఉ, రా. 7, అ. 397: చూ, శ్రేష్ఠము; (2)=నికర. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; (3) బలము: చూ, శక్తి. 1.

ని—గ—హీనశాస్త్రములు. అం. శైవము, కామదము, గర్భదము, అష్టాకపాలకము, స్విష్టకృత్తు, వషట్కారము, మోక్షదము (7): (చూ, సర్వశాస్త్రములు.)

నిగళము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిగడము. 1—2; అం. 3. గ్రహములు ద్విస్వభావరాసులలో చివరమూఁడు పాదముల యందున్న నిగళముపట్టును (చూ, పాశము, భుజంగము.)

నిగా(నిగహ్). వా. వి. 1.దృష్టి:చూ,వీక్షణము; 2. జాగరూకత; వై. వి. 3.=నికాయ:చూ, లక్ష్యము. 1.

నిగాదము. సం. వి. అ. పుం:చూ,రూ-నిగదము.

నిగారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నిగరణము. 1; వై. విశే. (1)=నికరః: చూ, రూ-నిగరము (1), (2), (3). (శ్రైష్ఠ్యమునకు.—అచ్చ. అ, కాం. 83.)

నిగాళము. సం. వి. అ. పుం, న. గుఱ్ఱముమెడ సమీపప్రదేశము: చూ, హయము.

నిగిడారు. దే. అ. క్రి. (నిగిడి + ఆరు) చూ, వ్యాపించు.

నిగిరిక. దే. వి. ఇగిరిక: చూ, హవిస్సు.

నిగుడు. దే. అ. క్రి. రూ-నివుడు. 1: చూ,

వ్యాపించు. భార. ఆర. 5, ఆ. 3; ఉ. హరి. 3, ఆ. 141; 2: చూ, విజృంభించు. భార. శల్య. 1, ఆ. 129; 3. నిక్కు. భార ఉద్యో. 2, ఆ. 146: చూ, పీఁగు. 5; 4 చోఁగు. భార. విరా. 3, ఆ. 79: చూ, పొడసగు; 5: చూ, సంక్రమించు; 6. కన్నువేయు. భార. భీష్మ. 3, ఆ. 375: చూ, దృష్టించు, 7. చేక్కఁబడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 61: చూ, సరిపడు. 2; 8. చిప్పిల్లు: చూ, బుగులుగొను. [డు-నివుడుచు-నివుడ్చు.

నిగుడుచు. దే. ప్రే. నిగుడఁజేయు: రూ-నిగు

నిగుడుదెంచు. దే. అ. క్రి. నిక్కు: చూ, పీఁగు.5.

నిగుడ్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచు.

నిగుఱు. దే. వి. (రూ-నివుఱు-నీఱు) కట్టెనిప్పు మీఁదినుస్రు. ఉ, రా. 5, ఆ. 58: చూ, భస్మము. [రహస్యము.

నిగూఢము. సం. విశే. మఱుఁగుపుచ్చినది: చూ,

నిగూహనము. సం. వి. అ. న. మఱుఁగుపుచ్చుట: చూ, బందు (చూ, దాఁచుట.)

నిగ్గడి. దే. విశే. కఠినము: చూ, బెడిదము.

నిగ్గు. దే. వి. 1. ఉత్కృష్టకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. వర్ణలేశము: చూ, వర్ణము. 6; 3. కిరణము. అం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 4. పస: చూ, సారాంశము; విశే. 5: చూ, నికరము. (1); అ. క్రి. 6. రూ-నెగ్గు. నిర్వహిల్లు: చూ, రవణించు

నిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. త్రోపాటు; 2. బెదరుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. చెఱ: చూ, బంధనాలయము; 4. మేర: చూ, సన్మానము; 5. రూ-నిగ్రాహము. అడ్డగింపు: చూ, వారణము. 1; అం.6: చూ, హస్తక్రియలు.

నిగ్రహించు. సం. స. క్రి. 1. త్రోపాడు; వా.- 2. గెలుపొందు. "వానివ్యాజ్యము నిగ్రహించెను." [హము: చూ, వారణము. 1.-

నిగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిగ్ర

నిఘంటుప్రవిష్టము. అం: చూ, సుగుణములు.

నిఘంటువు. సం. వి. ఉ. పుం. పదపదార్థములను పర్యాయపదాదులను తెలియఁజేసెడు ప్రమాణగ్రంథము.

నిఘంటువులు. అం. నిఘంటువులు నాలుగు విధములు.— ౧. పర్యాయపదములఁ దెలుపు శ్లోక (పద్య) రూప నిఘంటువులు, ౨. శ్లోక (పద్య) రూప నానార్థ నిఘంటువులు, ౩. అకారాది ప్రతిపదార్థ నిఘంటువులు, ౪. అకారాది ప్రతిపదార్థ పర్యాయ పద నిఘంటువులు (ఇందు సంస్కృత నిఘంటువులును, తెలుగు నిఘంటువులును, ఉభయభాషలం దెలుపు నిఘంటువులును గూడకలవు.)

నిఘట్టనము సం. వి. అ. న.=నెగ్గడము: చూ, పీడనము.

నిఘము. సం. వి. అ. పుం. చదరపువస్తువు.

నిఘసము. సం. వి. అ. పుం. కుడుపు: చూ, సాపాటు. [వ్యానకరణబంధములు)

నిఘాతకము. అం: చూ, అదూషితములు. (చూ,

నిఘాతిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). డాకలి: చూ, పట్టెడ. [పరాధీనుఁడు-

నిఘ్నుఁడు. సం. విశే. లోఁకువైనవాఁడు: చూ,

నిచయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సమూహము.

నిచికి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). రూ-నైచికి. మంచి రూపముగలిగి చాల పాలిచ్చెడియావు: చూ, ధేనువు. [సారితము. 1.-

నిచితము. సం. విశే. పఱపఁబడినది: చూ, ప్ర

నిచుల (ళ) ము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱ్ఱగన్నేరు *: చూ, హయమారకము; 2. రూ-(నిచోళము-చోళము.) కప్పుడు దుప్పటి, పక్కదుప్పటి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; 3. నీరుప్రబ్బలి.*: చూ, ప్రబ్బలి.

నిచోళము. సం. వి. అ. పుం. 1: కోశము-కోషము, ఖడ్గకోశము, ఖడ్గపిధానకము-ఖడ్గపిధానము. (తె. ప) —ఒఱ, గలేబు-గలీబు, గవిసెన-గవుసెన-గౌసెన: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, నిచుళ (ళ) ము 2.

నిచ్చెన. వై. వి.=నిశ్రేణిః తాప. (సం. వ).-అధిరోహిణి, ఆరోహణము, నిశ్రేణి.

నిచ్చెనపంజో. ద్వ. వి. దివిటీలకమ్ములమర్చిన నిచ్చెనవంటి సాధనము, కరదీపము: చూ, స్నేహాశము.

నిచ్చెనదివ్వెపంజో. ద్వ. వి.—పై.—

నిచ్చే. వై. అవ్య. రూ-నిచ్చేలు. 1.=నిత్య. సదార్థకము. వసు. 2, ఆ. 126: చూ, సతతము. 2; 2. ప్రతిదినము. పంచ. నా. 1, ఆ. 153: చూ, వాసరము; 3. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; వా. 4. తాకీదు. ఆం, భా. ప్ర. 90: చూ, రోజే.

నిచ్చెమల్లె. వై. వి.=నిత్యమల్లికా. ఎల్లప్పుడును బూచెడుమల్లిక. ఆం, భా. ద్వి. 51: చూ, రూ-నిత్తెమల్లె.

నిచ్చేయము. వై. వి.=నిశ్చయః. రూ-నిచ్చేలము-నిచ్చేలు: చూ, సత్యము. 1.

నిచ్చేలము. వై. వి. 1.=—పై.—; 2.=నిర్మలము. ఆం, భా. తృ. 15: చూ, సాచ్చెము. 2; విశే. 3.=నిశ్చలమ్. కళా. 3, ఆ. 198: చూ, స్థావరము; 4. నిర్దోషము. శశాం. 2, ఆ. 18: చూ, సమీచీనము. 2; 5. నిరంతరము. రాఘ. 2, ఆ. 5: చూ, సతతము .2.

నిచ్చేలు. వై. వి, అవ్య.=నిత్య:చూ, రూ-నిచ్చే. (సదార్థకము.—పాండు. 2, ఆ. 53)

నిజము. సం. వి. అ. న.=నిజేము. 1. కలతెఱంగు: చూ, సత్యము. 1; 2. సత్యవచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, స్వభావము. 2; విశే. 4. నిజమైనది: చూ, సత్యము. 1; 5 యథార్థము: చూ, సత్యము. 1; 6. తనది: చూ, స్వకీయము; 7. శాశ్వతమైనది: చూ, శాశ్వతము.

నిజమోహము. ఆం: చూ, మోహచతుష్టయము.

నిజాయతీ. వా. విశే. న్యాయమైన.

నిజేరుడు. ద్వ. విశే: చూ, సత్యవంతుడు. 2.

నిజేము. వై. వి. విశే.=: చూ, నిజము (కలతెఱంగునకు.-కళా. 1, ఆ. 168; నిజమైనది అనుటకు.-లక్ష్మీ. 4, ఆ 154; భాస. కర్ణ. 3, ఆ. 60.) [మంత్రి. 1.

నిజోగి వై. వి.=నియోగి. రూ-నియ్యోగి: చూ,

నిటలము. సం. వి. అ. పుం, న.=మదురు-నొసలు.(రూ-నిటాలము- నిటీలము- నిటిలము- నీటిలము): చూ, లలాటము.

నిటలాక్షుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుడు.

నిటాకు వా. విశే. నిలువున. [నిటలము.

నిటాలము సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-

నిటిలము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై—

నిటీలము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై—

నిట్ట. దే. వి. 1 ప్రవాహము. భార. విరా. 2, ఆ. 66: చూ, వెల్లువ; 2. చోటు. భార. విరా. 1, ఆ. 45: చూ, స్థానము. 1; 3. కంబము: చూ, స్తంభము. 1; 4. ఎత్తు. పాండు. 3, ఆ. 133: చూ, నిక్కు. 4; 5. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6.(రూ-నిట్రి- నిలువు): చూ, లంకణము; విశే. 7. నిక్కినది. భాగ. 6, స్కం. 469: ఉన్నమితము, నద్ధము; 8. సరియైనది. స్వా. 4, ఆ. 73: చూ, సుషమ. 1.

నిట్టకనిలుచు. దే. అ. క్రి. సరిగానిలుచు: రూ-నిట్టనిలుచు, నిట్టనిలుచుండు. [నిల్వు.

నిట్టకనిలువు. దే. వి. సరినిలువు: రూ-నిట్టక

నిట్టకనిల్వు. దే. వి.—పై.—

నిట్టగ్రుమ్ము. దే. అ. క్రి. 1. నిట్టవొడుచు.

లక్ష్మి. 2, ఆ. 50: చూ, విజృంభించే; 2: చూ, పులకరించే.
నిట్టనిలుచే. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిట్టకని లుచే. పాండు. 2, ఆ. 55.
నిట్టనిలుచేండు. దే. అ. క్రి.—పై.—
నిట్టపంట. దే. వి. నిష్కారణము. [గుంజె.
నిట్టరాడు. దే. వి. రూ-నిటారిడు: చూ, తల
నిట్టలము. దే. విణ. రూ-ఇట్టలము. భాగ. 6, స్కం. 319: చూ, ేహెచ్చు. 1. [1, 2.
నిట్టవొడుచే. దే. అ. క్రి: చూ, నిట్టగ్రిమ్మ.
నిట్టు. దే. వి. 1. రూ-నిటుగ్రి. పస్తు. రా, వి. 2, ఆ. 69: చూ, లంకణము; 2: చూ, పి పాస; 3: చూ, వఱపు; విణ. 4: చూ, రా తిరి; వి ణ. 5. రూ-ని టుగ్రి: చూ, శుష్కము. 2.
నిట్టుపాసము. ద్వ. వి. రూ-నిటుగ్రిపాసము, శుష్కోపవాసము: చూ, లంకణము.
నిట్టూరుచే. ద్వ. అ. క్రి. (నిడుద+ఊరుచే) రూ-నిట్టూర్చు: చూ, వగర్చు.
నిట్టూర్చు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—
నిట్టూరుపు. ద్వ. వి. (నిడుద+ఊరుపు) రూ-నిట్టూర్పు. దీర్ఘనిశ్వాసము: చూ, వాయువు.
నిట్టూర్పు. ద్వ. వి.—పై.—
నిటరి. దే. వి. రూ-నిటరిము. 1. ఇల్లి: చూ, లంకణము; 2. నిలువు.
నిటరిము. దే. వి. —పై—
నిటారిడు. దే. వి: చూ, నిట్టరాడు.
నిటారియి. దే. వి. (నిట్ట+ఱాయి) పొడవు ఱాయి: చూ, రాయి.
నిటిరించే. దే. స. క్రి. నిలువుగానుంచే.
నిటిరిల్లు. దే. అ. క్రి. ఉపవాసముండు.
నిటుగ్రి. దే. వి, విణ: చూ, నిట్టు. 1-5. [ము.
నిటుగ్రిపాసము. ద్వ వి: చూ, రూ-నిట్టుపాస
నిడికుడక. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.
నిడివి. దే. వి.(రూ-నిడుద-నిడుపు.) 1. దైర్ఘ్యము: చూ, పొడవు. 2; విణ. 2. దీర్ఘము. లక్ష్మి. 3, ఆ. 76: చూ, మూల. 2.
నిడివేర్లు. దే. వి. నడిమివేర్లు: చూ, వేలు. 2.
నిడు. దే. విణ. ప్రకృతియందు నిడుద శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూప ము. "నిడుమోము, నిడువాలు" మొ.
నిడుచేట్టు. దే. వి: చూ, కుసుమ.
నిడుచేసు. దే. అ. క్రి. (నిడుద+చేసు) చాఁచు. భాగ. ఆది. 7, ఆ. 175: చూ, పొడవగు.
నిడుద. దే. విణ: చూ, నిడివి. 2.
నిడుఁదలు. పా. దీర్ఘాచ్ఛలు.
నిడుదవెన్ను. దే. వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. సుం, కాం. 57.
నిడుపఁడు. దే. వి. —పై—'
నిడుపకమ్ములు. ద్వ. వి. కడపకు నిరుప్రక్క లనుండు నిలువులు. [పు. 1.
నిడుపఁడుపాన్పు ఱేఁడు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణు
నిడుపు. దే. వి. 1: చూ, చోఁపు. 1. ఆం, భా. ద్వి. 152; 2. దీర్ఘము: చూ, పొడవు. 2; విణ. 3: చూ, నిడివి. 2.
నిడుపుకాసె. దే. వి: చూ, అంగదట్టము.
నిడుముస్తె. ద్వ. వి. (నిడుద+ముస్తె) తుంగ*: చూ, తృణము. 1.
నిడువెండుగ్రిక. దే. వి. (నిడుద+వెండుగ్రిక) 1. గగుఱు: చూ, రోమాంచము; వా. 2. పొ డవుగనుండెడు వెండుగ్రిక.
నిడువెండుగ్రికవెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, పులక రించే. భార. భీష్మ. 1, ఆ. 181.
నిడుసు. వా. వి. బారిముదరి. ఆం. భా. ద్వి. 274: చూ, లోహము. 1.
నిడ్డ. వా. వి. దెబ్బ: చూ, హతి.
నితంబము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిఱ్ఱ; (స్త్రీల మొలకు వెనుకనున్న ప్రదేశము. సు రతసమ్మర్దము చేత నిక్కలిగా సిఁబొందునది); 2. మొల: చూ, శ్రోణిఫలకము; 3. కొండ

నడుము: చూ, పర్వతము; 4. మూపు: చూ, స్కంధము. 1; 5. పఱి: చూ, కోమట్లు; అం. 6: చూ, నృత్తహస్తములు, 7: చూ, కరణములు.

నితంబిని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. గొప్పపిఱుందులు గలయాడుది: చూ, (స్త్రీ); 2. ఆడుది: చూ, (స్త్రీ). [చూ, హెచ్చు. 1.

నితాంతము. సం. క్రి. విణ. అ. న. 1. మిక్కిలి:

నిత్తెమల్లె. వై. వి.=నిత్యమల్లికా శ: నిచ్చమల్లె. (సం. ప).—నిత్యమల్లి-నిత్యమల్లిక.

నిత్యకళ్యాణము పచ్చతోరణము. జా. ఎడతెగని శుభములు. “ నిత్యకళ్యాణముఁబచ్చతోరణమై జనులందఱు నుల్లసిల్లఁగన్. ” (విజ. 1, ఆ. 84). [మల్లె.*.

నిత్యమల్లి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).=: చూ, నిచ్చ

నిత్యమల్లిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ).=—వై.—

నిత్యము. సం. క్రి. విణ. అ. న.=నిచ్చలు. 1. ఎల్లప్పుడు: చూ, సతతము. 2; విణ. 2. ఎడతెగనిది: చూ, సాంద్రము. 2; 3. స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము. [చతుష్టయము.

నిత్యానిత్యవస్తు వివేకము. అం: చూ, సాధన

నిత్యైకవచనాంతములు. పా. సస్యలోహవాచక శబ్దములును, కొన్ని సంబారధాన్య వాచక శబ్దములును, గుణరసవాచకములుసమానార్థకములైన దేశ్యవిశేషణ శబ్దంబులును, కేల్వాదులును నిత్యైక వచనాంతములు.

నిదర్శనము. సం. వి. అ. న. 1. దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; పుం. అం. 2. నిదర్శనాలంకారము. (వాక్యార్థములకు సామ్యారోపణము.) “ దాతకు సౌఖ్యత యొదిరియ దెపూర్ణేందునకు నిష్కళంకత. ”: చూ, అలంకారము. 3.

నిదాఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. వెట్టకాదు: చూ, మాసద్వయము; 2. వెచ్చన: చూ, కేడించు; 3. చెమట: చూ, స్వేదము.

నిదానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ఆదికారణము; 2. నెయ్యాదలుపు: చూ, సూత్రము. 1; 3. రోగనిర్ణయము: చూ, ఆదానము. 3; వై. వి. (1)=నిధానము. ఆత్రపడక విచారించుట: (సం. వ).—నిధానము.

నిదానించు. వై. అ. క్రి: చూ, తాసు. 3.

నిదిగ్ధము. సం. విణ. (కొలత హెచ్చిన ధాన్యములు) పెంపఁబడినది: చూ, వర్ధితము. 1.

నిదిగ్ధిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ): చూ, వాకుడు. *

నిదిధ్యాసనము. సం. వి. అ. న. మఱిమఱితలఁచుట. [స్వప్నము. 2.

నిదుర. వై. వి.=నిద్రా. రూ-నిద్దుర: చూ,

నిదురపోతు. ద్వ. విణ. రూ-నిద్దురపోతు: చూ, స్వప్నకుడు. [చూ, నిద్రించు.

నిదురవోవు. ద్వ. అ. క్రి: రూ-నిద్దురవోవు:

నిదురించు. వై. అ. క్రి.—వై.—

నిదేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. పనుపు: చూ, సెలవు; 2. రూ-నిర్దేశము, చెప్పుట: చూ, శంసనము; 3. దాపు: చూ, సమీపము. 1.

నిదేష్ట. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) ఆజ్ఞాపించువాఁడు.

నిద్ధము. వై. విణ.=స్నిగ్ధ. 1. రూ-నిద్దా. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము. 2; 2. స్నేహము కలది: చూ, స్నిగ్ధము. 1; 3. దట్టమైనది: చూ, సాంద్రము. 2; 4. చిక్కనైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 3.

నిద్దా. వై. విణ=స్నిగ్ధమ్:చూ, రూ-నిద్ధము. 1.

నిద్దుర. వై. వి.=నిద్రా: చూ, రూ-నిదుర. రాఘ. 4, ఆ. 165.

నిద్దురపోతు. ద్వ. విణ: చూ, రూ-నిదురపోతు.

నిద్దురలేనట్టి పెద్దలు. ద్వ. వి. బ. దేవతలు. వేం, ఆం. 20: చూ, వేలుపు. [వోవు.

నిద్దురవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, దురూర-ని

నిద్రి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.—నిదుర: చూ, స్వప్నము. 2; అం. 2. సంచారిభావములు 33 లో నొకటి. (అమ్మన్నుకన్నియ స్వప్నంబునసైన (బ్రియావలోకనంబు లభించునేమోయని నిద్రింగోరి నేత్రకంజంబుల మూయుచుండెను): చూ, సంచారిభావములు; 3: చూ, శిక్షాకాలములు.

నిద్రపోవు. మి. అ. క్రి: చూ, రూ-నిదురవోవు.

నిద్రాళుఁడు. సం. విశ: చూ, నిదురపోతు.

నిద్రాసమయము. అం. గ్రహసమయములు 27 లో నొకటి (భోగవిహీనము): చూ, గ్రహసమయములు.

నిద్రాళువు. సం. విశ. ఉ: చూ, నిదురపోతు.

నిద్రించు. సం. అ. క్రి: నిద్రిలు-నిద్రిల్లు. (తె. ప).—కునికిపడు, కునుకు, కూరుకు, తూఁగు, నిదురించు, నిదురవోవు-నిద్దురవోవు, నిద్రపోవు.

నిద్రిలు. సం. అ. క్రి.—పై.—

నిద్రిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై.—

నిధనము. సం. వి. అ. న. 1. కొలము: చూ, వంగడము; పుం, న. 2. చావు: చూ, మరణము; 3. చేటు: చూ, రుత్తు.

నిధానము. సం. వి. అ. న. 1. ఉంచుట: చూ, పెట్టుకోలు; 2. పాఁతఱ: చూ, లిబ్బి. 2.

నిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, లిబ్బి.2; అం 2: చూ, సంతానములు. [చూ, శ్రీదుఁడు.

నిధినాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుబేరుఁడు:

నిధులు అం. మహాపద్మము, పద్మము, మకరము, శంఖము, కచ్ఛపము, ముకుందము, కుందము, నీలము, పరము. (9)

నిధువనము. సం. వి. అ. న. 1. కలయిక: చూ, సంయోగము; 2. వడఁకు: చూ, వేపథువు.

నిధ్యానము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

ని. జే. ద్రి. చార్థకము: చూ, రూ-ను. అం, ఛా. తృ. 67. [స్వని: చూ, స్వరము. 2.

నినదము సం. వి. అ. పుం. రూ-నినాదము.

నినాదము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

నినుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-నించు. స్వా. 1, ఆ. 78.

నినుపారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నింపారు.

నినుపు. దే. వి: చూ, రూ-నింపు.

నిన్న. దే. వి. (నిరు + నాఁడు) గతదినము. (సం. వ.)— అథ్యతనము?

నిపతము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిపాతము. 1. చేదువుట: చూ, పతనము; వా. 2: చూ, హెచ్చరిక. [పడఁద్రోయు.

నిపతించు. సం. స. క్రి. రూ-నిపాతించు: చూ,

నిపము. సం. వి. అ. పుం. కలశము: చూ, భాండము. 3. [తము. 1—2.

నిపాతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిప

నిపాతనము సం. వి. అ. న: చూ, నియాతనము.

నిపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. పడుట: చూ, పతనము; 2. వ్యాకరణమునందు సాధారణ విధికి సంబంధింపక విధింపఁబడినశబ్దము; 3: చూ, అవ్యయము. 4.

నిపాతించు. సం. స. క్రి: చూ, రూ-నిపతించు.

నిపానము. సం. వి. అ. న. నీళ్లగాఁడి: చూ, లట్టు. 1.

నిపీడితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నిపుణుఁడు. సం. విశ: చూ, సమర్థుఁడు.

నిప్పచ్చు. ద్వ. వి. (నిరు + పచ్చు) రూ-నిప్పచ్చరము. 1: చూ, బీదతనము; 2. నాశము: చూ, పత్తు.

నిప్పచ్చరము. వై. వి. 1: చూ, రూ-నిప్పచ్చు. 1; 2: చూ, రూ-నిప్పచ్చు. 2; విశ. 3. ఉత్తది: చూ, శూన్యము. 1.

నిప్పటి. దే. వి: చూ, భత్యము.

నిప్పట్టు. దే. వి: చూ, నిప్పటిక.

నిప్పన్ను. దే. వి.(నిలు+పన్ను): చూ, లంకణము.

నిప్పు. దే. వి. రూ-నిప్పుక. 1. అగిని: చూ, వహ్ని. 1; 2. నిప్పుకణము. భార. భీష్మ. 4, ఆ. 349: చూ, వహ్ని. 1.

నిప్పుఁదిండి. దే. వి. 1: చూ, వెన్నెలపులుఁగు; వా. 2: నిప్పుకోడి.

నిప్పుక. దే. వి: చూ, రూ-నిప్పు.

నిప్పుకలు. దే. వి. బ. రూ-నిప్పులు. స్ఫులింగములు: చూ, వహ్ని. చూ ,2.

నిప్పుకోడి. వా. వి: నిప్పుఁదిండి. 2. [దిండి. 1.

నిప్పులను మ్రింగుపులుఁగు. దే. వి: చూ, నిప్పుఁ

నిప్పులగుంపు. వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.

నిప్పులు. దే. వి. బ: చూ, రూ-నిప్పుకలు.

నిప్పువన్నె గుత్తులకానుఁగు. ద్వ. వి: చూ, శాడఘ్నము. 1.*.

నిబంధనము. సం. వి. అ. న. 1. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. తంతులుగట్టెడి బిరడ: చూ, బిరడ; 4. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 5. కట్టుపాటు: చూ, సమ్మె; విశే. 6. కూర్పఁబడినది: చూ, సంయోజితము.

నిబంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మలమూత్రబంధము; 2: చూ, నిబంధనము. 2; 3. వర్షాశనము మొదలైనది.

నిబంధించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, బంధించు; 2: చూ, వాతించు. [చూ, సత్యము. 1.

నిబద్ది. వై. విశే.=నిబద్ధ.(రూ-నిబ్బది-నిబ్బద్ది):

నిబద్దించు. వై. స. క్రి. నిజేపఱచు: రూ-నిబద్దిలించు.

నిబద్దిలించు. వై. స. క్రి.—పై.—

నిబద్ధమగు. మి. అ. క్రి: చూ, సంధించు.

నిబద్ధము. సం. విశే. 1. బంధింపఁబడినది: చూ, సితము. 4; 2. అడ్డగింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1. [వధము.

నిబర్హణము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ,

నిబర్హితము. సం. విశే. చంపఁబడినది: చూ, ప్రోక్షితము. 2. [ము. 2.

నిబిడము. సం. విశే. దట్టమైనది: చూ, సాంద్ర

నిబిడీకరించు. సం. స. క్రి. దట్టముచేయు.

నిబిడీకృతము. సం. విశే. దట్టముగాఁజేయఁబడినది: చూ, సాంద్రము. 2.

నిబిరీసము. సం విశే: చూ, నిబిడము.

నిబోధనము. సం. వి. అ. న. మేలుపు: చూ, ఏకణము.

నిబ్బది. వై. వి.=నిబద్ధ: చూ, రూ-నిబద్ది.

నిబ్బద్ది. వై. వి.=—పై.—

నిబ్బరము. వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అశ్వగతివిశేషము: చూ, హయము; క్రి. విశే. 3. అత్యంతము: చూ, హెచ్చు. 1; విశే. 4.=నిర్భరమ్. తిక్కన: చూ, హృద్యము; వా. వి. 5. బెదరులేమి.

నిబ్బరించు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించు; 2: చూ, నిదానించు. [చూ, ప్రేమము.

నిబ్బరికము. దే. వి. దయ. సా. 2, ఆ. 216:

నిబ్బరికించు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, ముమ్మరించు; దే. అ. క్రి. 2: చూ, దయసేయు.

నిభము. సం. వి. అ. పుం. 1.=నెపము: చూ, వ్యాజము. 1; విశే. 2. సమానము: చూ, ఉపమ. 4.

నిభాయించు. వా. క్రి. తాళు.

నిభుగ్నము. అం: చూ, వత్సక్రియలు.

నిభృతము. సం. విశే. ప్రశిక్షితము, శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము.

నిమంత్రణము. సం. వి. అ. న. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించుట.

నిమంత్రించు. సం. స. క్రి. శ్రాద్ధభోజనాదులయందు తగిన వారిని నియమించు: చూ, పిలుచు. [వాఁడు.

నిమంత్రితుఁడు. సం. విశే. నిమంత్రింపఁబడిన

నిమజ్జనము. సం. వి. అ. న. మజ్జనము: చూ, స్నానము. 1. [చూ, వృక్షము.
నిమటాయి. దే. వి. ఒకరకముతీఁగ *: చూ,
నిమయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వినిమయము.
నిమాజే. వా. వి. ప్రార్థన : రూ-నమాజే.
నిమితకాఁడు. ద్వ. వి. బరువుమోసెడి పనివాఁడు: చూ, భారవాహకుఁడు.
నిమితకాండ్రు. ద్వ. వి. బాణశాలజీవిజనము.
నిమితము. వై. వి. 1: చూ, వైసి; విణ. 2.=: చూ, నియమితము. 1.
నిమిత్తము. సం. వి. అ. న. 1. కారణము: చూ, హేతువు. 1; 2: చూ, శుకనము. 1; 3. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1; 4. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; అం. 5: చూ, అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము.
నిమిషము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిమేషము. =నిముసము(మినిట్) (60సెకనులకాలము) (1/60 గంట).
నిమీలనము. సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; 2. చావు: చూ, మరణము.
నిమీలితము. అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.
నిముకళా. దే. వి. (నిమురు+కళ్లము) 1. కైలు చేసిన కళ్లమునందలి యడుగు ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి; 2.కొఱంత: చూ, వెలితి. 2.
నిముకు. దే. స. క్రి. స్తన్యపానముచేయు: చూ, త్రాగు.
నిమురు. దే. స. క్రి. 1. ఆకర్షించే. అం, భా. త్ర. 132: చూ, రెమ్మ. 2; 2. ప్రేమచే శరీరము అల్లనతడవు: రూ-నివురు.తడవు-తడుము, దువ్వు. (సం. వ).—అభిమర్శించే.
నిమురుట. దే. వి: అభిమర్శనము.
నిముసము. వై. వి.=: చూ, నిమిషము. [యము.
నిమేయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిమ
నిమేషము. సం. వి. అ. పుం. 1.= నిముసము: చూ, రూ-నిమిషము; అం. 2: చూ, పుటక్రియలు; 3: చూ, కాలప్రాణము.
నిమ్నగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏఱు: చూ, నది.
నిమ్నము. సం. విణ: చూ, లోఁతు. 2. (చూ, భూమి. 1.)
నిమ్మ. దే. వి: (సం. వ).—ఐరావతము, కరుణము, కాకఫలము, క్షుద్రాంబుపనస-క్షుద్రామ్లపనస, గంభి, గంభీరము, గిలము, జంబీరము- జంబీరము - జంభీరము, జంభము, జంభలము, జలేంద్రము, దహువు, తమాలము, దంతశఠము, దంతహర్షణము; తద్వి.—అడవినిమ్మకు.—అడవినిమ్మ. (సం. వ).—వనజంబీరము.
నిమ్మళము. వై. విణ.=నిర్మల. 1. నిశ్చింత: చూ, మదిమది; 2: చూ, శాంతము. 1; 3: చూ, స్వస్థము.
నిమ్మళి. వై. వి=: చూ, నిమ్మళము. 2.
నిమ్మళించే. వై. అ. క్రి. 1. నిశ్చింతమగు; 2: చూ, సేదదేరు.
నియంత. సం. వి. ఋ. పుం. (రూ-నియంతృఁడు-యంతృఁడు) 1. తేరునడపువాఁడు: చూ, సారథి; విణ. 2. నడపువాఁడు: చూ, సారథి.
నియంతవ్యుఁడు. సం. విణ. 1. అడ్డగింపఁదగినవాఁడు; 2. ఆజ్ఞాపింపఁదగిన వాఁడు.
నియంత్రణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అడ్డగింత: చూ, వారణము. 1. [చూ, రుద్ధము. 1.
నియంత్రితము. సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది:
నియతము. సం. విణ. 1.=నీతకము. నియతి. నియమము గలది; 2. నిత్యమైనది: చూ, శాశ్వతము.
నియతశ్రావ్యము. అం. శ్రావ్యములు 2 లో నొకటి (స్వగతము) (దరినున్నవారికివినఁ

బడుట అని కొందఱు): చూ, శాశ్వతము. (శాశ్వతము.— సర్వశాశ్వతము, నియత శాశ్వతము).

నియతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నియమము: చూ, సత్యము. 1; 2: చూ, సంపత్తి.

నియమనము. సం. వి. అ. న. నియమించుట: చూ, సత్యము. 1.

నియమము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-నియామము.=నేమము. 1.ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1; 2. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 3. పనుపు: చూ, సెలవు; 4. పట్టుదల: చూ, స్పర్థ. 4; 5. శరీరమునకంటె భిన్నములైన మృజ్జలాదులు సాధనముగాఁగలిగి నిత్యము సేయవలయునను నిర్బంధములేని శౌచతపస్స్వాధ్యాయ దేవతా నమస్కారము: చూ, పూణిగలు; 6: చూ, పైసి; 7: చూ, సమ్మతి. 1; 8. శాస్త్రముచే నియమింపఁబడునది, పుణ్యకము: చూ, వ్రతము; అం. 9: చూ, యోగాంగములు (చూ, అంగము. 9.)

నియమములు. అం. 1. తపము, సంతోషము, ఆస్తికత్వము, దానము, భగవదర్చన, వేదాంతశ్రవణము, లజ్జ, మతి, జపము, వ్రతము. (10); 2. వితాన, విలోమ,వ్యుత్పన్న, అస్తిత్వ, మధ్యమాన, బహుపద, ఉత్క్రమ, శేషఫలనియమాదులు గలవు; 3. శౌచము, సంతోషము, తపస్సు, స్వాధ్యాయము, ఈశ్వర ప్రణిధానము (5).

నియమించు. సం. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు.

నియమితము. సం. విణ. 1.=నిమితము. నియమింపఁబడినది: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

నియమ్యము. సం. విణ. నియమింపఁదగినది.

నియాతనము. సం. వి. అ. న. దిగద్రొబ్బుట: రూ-నిపాతనము. అవసాయము.(తె.ప).— పడఁద్రోయుట.

నియామకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, తండెలు; విణ. 2. నియమించువాఁడు.

నియామము. సం. వి. అ. పుం.=నేమము: చూ, రూ-నియమము. 1.

నియుక్తుఁడు. సం.విణ.నియోగింపఁబడినవాఁడు: అనుజ్ఞాతుఁడు, ఆజ్ఞప్తుఁడు.

నియుతము. సం. వి. అ. న. లక్ష: చూ, సంఖ్య. 1. [చూ, యుద్ధము.

నియుద్ధము. సం. వి. అ. న. బాహుయుద్ధము:

నియోక్తవ్యము. సం. విణ. నియోగింపఁదగినది: చూ, ప్రతిసరము. 9.

నియోగబ్రాహ్మణులు. అం. ఆంధ్రులలో నొక తెగవారు. వీరిలో ఆఱువేల నియోగులనియు, ప్రాజ్ఞాటినియోగులనియు, నందవరీకులనియు భేదములుగలవు. కొందఱు కృష్ణయజుర్వేదీయులు ఆపస్తంబసూత్రులు, కొందఱు ఋగ్వేదులు ఆశ్వలాయన సూత్రులు, కొందఱు శుక్లయజుర్వేదులు కాత్యాయన సూత్రులునైయున్నారు. ఊర్ధ్వపుండ్రధారులు చక్రాంకనపరులొక కొందఱును, త్రిపుండ్రధారులొక కొందఱును, మీసములుంచువారొక కొందఱును నైయున్నారు. లౌకిక వృత్తియందతి సమర్థులై గ్రామకరణములుగను లేఖకులుగను ఉన్నారు: చూ, బ్రాహ్మణులు. (పంజీకరుఁడు.) (నిజోగి)

నియోగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నియమము. 3. [నిజోగి.

నియోగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.)=: చూ,

నియోగించు. సం. స. క్రి: చూ, నియమించు.

నియోగ్యుఁడు. సం. విణ. నియోగింపఁదగినవాఁడు. [చూ, సెలవు.

నియోజనము. సం. వి. అ. న. ఆజ్ఞాపనము:

నియోజ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు. [చేయువాఁడు.

నియోద్ధ. సం. వి. ఋ. పుం. బాహుయుద్ధము

నియ్యోగి. వై. వి. 1.=: చూ, నియోగి; 2. నియోగిశాఖకుఁ జెందిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, లేఖకుఁడు.

నిర్. సం. ఉప. (౧) నిర్గమము.=ఇచేట "నిర్" అనునది నిరర్థకము; (౨) నిర్ణీతము=ఇచేట ధాత్వర్థమును నిశ్చయము అను నర్థమునకు మార్చినది; (౩) నిర్దయుఁడు=ఇచేటదయా శబ్దముతో సమసించి అభావార్థముకలది యైనది; (౪) నిర్దళితము=ఇచేట నిరర్థకమైనది; (౫) నిర్దేశము=ఇచేట ధాత్వర్థము ను నిర్ణయమను నర్థమునకు మార్చినది. మొ.

నిరంకుశ. సం. వి. అ. స్త్రీ. జిబిలిక*: చూ, హ్రస్వగవేధుక. [నిరర్గళము.

నిరంకుశము. సం. విణ. అడ్డములేనిది: చూ,

నిరంజన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పున్నమ.

నిరంజనము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞమున కుఁదగిన చిత్రవర్ణహరిణము: చూ, హరిణము. 1; విణ. 2. కాటుకలేనిది; 3. దోషములేనిది: చూ, సమీచీనము. 2.

నిరంతరము. సం. విణ. 1. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 2: చూ, సతతము. 2.

నిరంతస్థము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిరకు. వా. వి: చూ, రూ-నిరుకు.

నిరక్షరరేఖ. పా. భూమధ్యరేఖ.

నిరతము. సం. విణ. మిక్కిలి ఆసక్తికొన్నది: చూ, లోల. 3. [చూ, వాంఛ.

నిరతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి ఆసక్తి:

నిరత్యయము. సం. విణ. నాశములేనిది: చూ, శాశ్వతము.

నిరపరాధుఁడు. సం. విణ: చూ, అనపరాధి.

నిరపాయము. సం. విణ. అపాయములేనిది.

నిరపేక్షము. సం. విణ. అపేక్షలేనిది: నిరాశము, నిస్పృహము.

నిరయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నరకము.

నిరర్గళము. సం. విణ.= నిరుకళము, అడ్డములేనిది; చూ, విశృంఖలము.

నిరర్గళుఁడు. సం. విణ: అనర్గళుఁడు, అనివారణుఁడు, అబాధకుఁడు.

నిరర్థకము. సం. విణ. 1. ప్రయోజనములేనిది: చూ, వ్యర్థము; అం. 2. కావ్యదోషములలో నొకటి. పాదపూరణమునకై ప్రయోగించిన పదము. ఉదా.—"తలఁపగ వెలయుచుఁ లలి నుజ్జ్వలమగు నీతనివిలాస సౌష్టవమనఁగ౯" విలాసమనుపదము మాత్రిమిచేట నావశ్యకము. తలఁపగన్, వెలయుచున్, లలిన్ అను శబ్దములు నిరర్థకములు.): చూ, కావ్యదోషములు, పదదోషములు.

నిరర్థకములు. అం. శీలములేని యాఁడుది; కన్నులులేని ప్రాణి, కర్మహీనుఁడగు విప్రుఁడు, ఆవులేనియిల్లు, శాంతములేని చదువు, నీళ్లులేనియేఱు, పురుషుఁడులేని స్త్రీ. (7)

నిరలంకృతి. అం. వాక్యగతదోషములలో నొకటి. (గుణములు చెప్పుటతో శూన్యమైనది. ఉదా.— "బాహుయుతుఁడు రాజే."): చూ, వాక్యగతదోషములు. [డు.

నిరవగ్రహుఁడు. సం. విణ: చూ, స్వతంత్రుఁ

నిరవధికము. సం. విణ: చూ, నిరర్గళము.

నిరసనము. సం. వి. అ. న. 1. (రూ- నిరాసనము- నిరాసము) : చూ, పహేలనము; 2: చూ, బెదరింపు; 3: చూ, వధము; 4. ఉమియుట: చూ, నిష్ఠీవనము.

నిరసించు. సం. స. క్రి. 1. తిరస్కరించు: చూ, భంగించు; 2: చూ, విసర్జించు.

నిరస్తము. సం. విణ. 1. త్వరితముగా చెప్పఁబడినది (మాట): చూ, శబ్దము. 2; 2. తిరస్కరింపఁ

బడినది: చూ, వహేలనము; 3. వెడలఁగ్రక్కఁబడినది: చూ, వాంతము. 2; 4. న్యాయముచే త్రోయఁబడినది; 5. ప్రయోగింపఁబడినది (బాణము): చూ, ప్రయుక్తము.

నిరాకరణము. సం. వి. అ. న. ఈసడింపు: చూ, వహేలనము.

నిరాకరించు. సం. స. క్రి: చూ, నిషేధించు.

నిరాకరిష్ణువు. సం. విణ. ఉ. తిరస్కరించువాఁడు: క్షిప్నువు. (తె. ప).—త్రోపరి, త్రోయువాఁడు.

నిరాకారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నిరాకరణము; 2:చూ, వ్యోమము.1.

నిరాకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు; విణ. 4: చూ, నిరాకృతి. 2.

నిరాకృతము. సం. విణ: చూ, నిరస్తము. 4.

నిరాకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, నిరసనము.1; విణ. 2. రూపములేనివాఁడు: నిరాకారుఁడు; 3: చూ, అస్వాధ్యాయుఁడు.

నిరాఘాటము. సం. విణ. 1. కొలఁదిలేనిది; 2: చూ, నిరవధికము.

నిరాతంకము. సం. విణ. 1: చూ, నిర్భయము; 2: చూ, నిరామయము. 2.

నిరాధారము. పా: చూ, దిక్కుమాలినతనము.

నిరాపనింద. మి. వా. వి. అపదూఱు. పా. 3, ఆ. 51: చూ, సెగ్గింపు.

నిరాబారి. వై. వి.=నిరాహారి. ఉపవసించితపముచేయువాఁడు: చూ, సన్యాసి.

నిరామయము. సం. వి. అ. పుం. 1. రోగములేమి; విణ. 2. రోగములేనిది: చూ, వార్తము. [చూ, వార్తుఁడు.

నిరామయుఁడు. సం. విణ. రోగములేనివాఁడు:

నిరాయాసము. సం. విణ. ఆయాసములేనిది; చూ, మైమై. 2.

నిరాశము. సం. విణ: చూ, నిరపేక్షము.

నిరాసకము. సం. విణ. నిరసించునది: చూ, వహేలనము. [సనము. 1.

నిరాసనము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-నిరస

నిరాసము. సం. వి. అ. న.—పై—

నిరాహారి. సం. వి. ఇ. పుం=: చూ, నిరాబారి.

నిరీక్షణము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము.

నిరీక్షించు. సం. స. క్రి. చూచు:చూ, వీక్షించు.

నిరీక్షితము. సం. విణ. చూడఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

నిరీశ(ష)ము. సం. వి. అ. న:చూ, లాంగలము.

నిరు. వై. అవ్య. గతార్థము. "నిరుడు, నిన్న, నిప్పచ్చె." మొ.

నిరుకడము. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నిరుకశము. వై. విణ=:చూ, నిరర్గళము. పాండు. 2, ఆ. 223.

నిరుకు. దే.వి. రూ-నిరకు.1.నిర్ణయము:చూ,సత్యము.1; 2.నిర్ణయముచేసినవెల:చూ,పణము.6.

నిరుక్తము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదాంగములు.(చూ, అంగము. 7); విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2; పా. 3. వ్యాకరణమునకు సాధ్యముగాని వ్యుత్పత్తులనుగాని కొన్నిచోట్ల నట్టిశబ్దములుగల మంత్రభాగములనుగాని వివరించెడిగ్రంథము ఇది యాస్కమహాముని వ్రాసెను. (నిరుక్తమునకు భాష్యమును పుట్టియుండుటయేగాక వేదభాష్యములోఁ జాల మంత్రార్థముల దగ్గఱగ దీనితోడను పని గలుగుచుండునని తెలిసికొనవలసినది.)

నిరుక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అర్థనిర్వచనము; అం. 2. ఒకానొక అర్థాలంకారము. (నామసంబంధముచే నన్యార్థకల్పనము. ఉదా.-"నీచరిత్రములచేత నేనీవు దోషాకరుఁడవు.": చూ, అలంకారము. 3.

నిరుడిమావియావు. దే. వి. ఒకతూరి యీనిన యావు, గృష్టి: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)

నిరేఁడు. దే. వి. (నిరు + ఏఁడు) కడచినసంవత్సరము: చూ, సంవత్సరములు.

నిరుత్తరము. అం: చూ, తంత్రిములు.

నిరుద్ధము. సం. విణ. నిరోధింపఁబడినది: చూ, రుద్ధము. 1.

నిరుపద్రవము. సం. విణ: చూ, అరము. 7.

నిరుపమము. సం. విణ. ఉపమలేనిది.

నిరుపయోగము. సం. విణ: చూ, వ్యర్థము.

నిరూఢము. సం. విణ. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, రూఢము. 2. [1; 2: చూ, నియమము.

నిరూఢి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసిద్ధి.

నిరూపణము. సం. వి. అ. న. 1. అరయిక: చూ, వెదకుడు; 2. చూపు: చూ, వీక్షణము; 3: చూ, రుజువు. [నిర్ధరించు.

నిరూపించు. సం. స. క్రి. నిరూపణముచేయు:

నిరూపితము. సం. విణ. నిరూపింపఁబడినది.

నిరూప్యము. సం. విణ. నిరూపింపఁదగినది.

నిరూహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముగిసినవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. ఊహలేనిది; 3. నిశ్చయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3.

నిరృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అలక్ష్మి: చూ, పెద్దమ్మ; పుం. 2. (రూ-నైరృతి-నైరృతుఁడు): చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3. దినముయొక్క 12 వ భాగము: చూ, దినభాగములు; అం. 4: చూ, దిగధిపతులు.

నిరృతిమూల. మి. వి: చూ, రూ-నైరృతిమూల.

నిరేఖత. అం: చూ, నఖక్షతములు.

నిరోగి. సం. విణ: చూ, పటువు. 4.

నిరోధకము. సం. విణ: చూ, నిరోధము. 1.

నిరోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డు: చూ, వారణము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్తె.

నిరోధించు. సం. స. క్రి: చూ, వారించు.

నిరోష్ఠ్యము. అం. 1. శబ్దాలంకారములలో నొకటి (ప, ఫ, బ, భ, మ, వ, యను నక్షరములు లేకుండఁగనుండునది): చూ, హేతువు. 2. (శబ్దాలంకారములు.)

నిర్గతము. సం. విణ. వెడలఁబడినది: చూ, వాంతము. 2.

నిర్గతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చూ, వెడలఁబాటు.

నిర్గమనము. సం. వి. అ. న.—పై.—

నిర్గమము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిర్గమించు. సం. అ. క్రి. వెడలఁబడు: చూ, వెళ్లు. 3.

నిర్గళనము. సం. వి. అ. న. వెలికిజాఱుట.

నిర్గళితము. సం. విణ. వెలికిజాఱినది: చూ, వాంతము. 2.

నిర్గుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ 1: చూ, వావిలి*; 2. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి. ((2)

నిర్గుండీద్వయము. అం. నల్లవావిలి, తెల్లవావిలి*.

నిర్గుణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భగవంతుఁడు: చూ, వేలుపు; విణ. 2. గుణరహితుఁడు.

నిర్గ్రంథనము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, వధము.

నిర్గ్రంథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దిసమొలవాఁడు: చూ, బిత్తలి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, మూర్ఖుఁడు.

నిర్ఘటము. సం. వి. అ. న. బహుజనసమ్మర్దముగల అంగడి, అంగడివీధి (అనికొందఱు): చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. ఘటములేనిది.

నిర్ఘాతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిడుగు; 2. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1.

నిర్ఘాతాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. మేఘాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

నిర్ఘృణుఁడు. సం. విణ: చూ, నిర్దయుఁడు.

నిర్ఘోషము సం. వి. అ. పుం. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిర్జనత్వము. సం. వి. అ. న: చూ, ఏకాంతము. (వాడుక.)

నిర్జనము. సం. విణ. జనములేనిది.

నిర్జర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, సోమవల్లి*: 2. మురము, అందుగు*: చూ, శల్లకి.

నిర్జరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దేవత: చూ, వేలుపు; విణ. 2. ముదిమిలేనివాఁడు.

నిర్జలభూమి. సం. వి ఇ. స్త్రీ. నీరులేనినేల: చూ, భూమి. 1.

నిర్జించు. సం. స. క్రి: చూ, విజయమునొందు.

నిర్జితుఁడు. సం. విణ. గెలువఁబడినవాఁడు.

నిర్జీవుఁడు. సం. విణ. జీవములేనివాఁడు. [నది,

నిర్ఝరము. సం. వి. అ. పుం. సెలయేఱు: చూ,

నిర్ఝరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఏఱు: చూ, నది; 2. ఒకానొకనది: చూ, నది.

నిర్ణయము. సం. వి. అ. పుం. ఏర్పాటు: చూ, సత్యము. 1. [సృజించు

నిర్ణయించు. సం. స.క్రి.ఏర్పాటుచేయు: చూ,

నిర్ణయింపఁబడు. మి. అ. క్రి: చూ, ఏఱు పడు. 2. [వాఁడు: నిర్ణేత.

నిర్ణాయకుఁడు. సం. విణ. నిర్ణయము చేయు

నిర్ణిక్తము. సం. విణ: చూ, శోధితము.

నిర్ణీతము. సం. విణ. నిర్ణయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3. [చూ, రజకుఁడు.

నిర్ణేజకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చాకలవాఁడు:

నిర్ణేత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ.) : చూ, నిర్ణాయకుఁడు.

నిర్ణేయము. సం. విణ. నిర్ణయముచేయఁదగినది.

నిర్దంత్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్దగ్ధము. సం. విణ. చెక్కుఁగా కాలినది: చూ, పరిజ్వలితము.

నిర్దయుఁడు. సం. విణ. దయలేనివాఁడు: అదయుఁడు, క్రూరుఁడు, ధమనుఁడు, నిర్ఘృణుఁడు. [చుట,

నిర్దళనము. సం. వి. అ. న. చెక్కుఁగా ఛేదించుట,

నిర్దళితము. సం. విణ. చెక్కుఁగా ఛేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

నిర్దహనము. సం. వి. అ. న. చెక్కుఁగాకాలుట.

నిర్దహించు. సం. స. క్రి. చెక్కుఁగాకాలుచు.

నిర్దారణము. సం. వి. అ. న. చెక్కుఁగాచీల్చుట. [:చూ, నిర్దళితము.

నిర్దారితము. సం. విణ. చెక్కుఁగాచీల్పఁబడినది

నిర్దిష్టము. సం. విణ. నిర్దేశింపఁబడినది.

నిర్దేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆజ్ఞ: చూ, సెలవు; 2. చెప్పుట: చూ, కంపనము; 3:చూ, సమీపము. 1.

నిర్దేశించు. సం. అ. క్రి. 1.ఆజ్ఞాపించు: చూ, సెలవిచ్చు; 2 నిర్దేశముచేయు.

నిర్దేశ్యము. సం. వి. నిర్దేశింపఁదగినది.

నిర్దేష్ట. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) నిర్దేశించువాఁడు.

నిర్దోషము. సం. విణ. దోషములేనిది: చూ, సమీచీనము. 2.

నిర్ధనుఁడు. సం. విణ: చూ, చేబోడి.

నిర్ధరించు. సం. స. క్రి. నిర్ధారణచేయు: చూ, నిరూపించు. [నము. (1)

నిర్ధారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=: చూ, నిదా

నిర్ధారణము. సం. వి. అ. న. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1. [నిర్ధార్యము.

నిర్ధారణీయము. సం. విణ. నిర్ధరింపఁదగినది:

నిర్ధారితము. సం. విణ. నిర్ధరింపఁబడినది.

నిర్ధార్యము. సం. విణ: చూ, నిర్ధారణీయము.

నిర్ధార్యుఁడు. సం. విణ. ఆపత్సంపదల యందొక్కతీరున నుండెడి ధైర్యముతో పూనిన పనిని విడువక చేయువాఁడు.

నిర్ధూతము. సం. విణ. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

నిర్నిద్రము. సం. విణ. 1. నిద్రలేనిది; 2. జాగరూకతకలది.

నిర(్బ)ంధము. సం. వి. అ. పుం. 1. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము; 2. కదలమెదలఁగూడనికట్టు: చూ, బంధము. 1.

నిర్బంధించే. సం. స. క్రి: చూ, సంధించే.

నిర్భయము. సం. విశ. భయములేనిది: అఘోరము, అభయము, నిరాతంకము.

నిర్భయుఁడు. సం. విశ: అకుతోభయుఁడు, అభయుఁడు, అభీకుఁడు.

నిర్భరము. సం. క్రి. విశ. అ. న. 1. హెల్లు: చూ, హెచ్చు. 1; విశ. 2.=నిబ్బరము. తిక్కన: చూ, హృద్యము.

నిర్భర్త్సనము. సం. వి. అ. న. 1: అదలుపు-అదల్పు, దట్టన. (సం. ప.)—తర్జనము; 2: చూ, లక్కు.

నిర్భర్త్సించే. సం. స. క్రి: చూ, బెదరించే.

నిర్భర్త్సితుఁడు. సం. విశ: చూ, బీదవాఁడు.

నిర్భిన్నము. సం. విశ: చూ, నిర్దళితము.

నిర్భేదించే. సం. స. క్రి: చూ, విదారించే.

నిర్మదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముడిగిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విశ. 2. మదములేనిది.

నిర్మర్యాద. అం: చూ, పరిచారగుణులు.

నిర్మలము. సం. వి. అ. న.=నిచ్చెలము. అకళంకము, నిర్మాల్యము: చూ, శుద్ధము. 3; 2. అభ్రికము: చూ, శుద్ధము. 1; విశ. 3. మయిలకానిది.

నిర్మలాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

నిర్మాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, నిర్మితి; 2: చూ, యోగ్యత; 3. సారము: చూ, సత్యము. 1. [వాఁడు: నిర్మాయి.

నిర్మాత. సం. విశ. (ఋ. ఈ. ఋ.) నిర్మించే

నిర్మాయి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్.): చూ, నిర్మాత.

నిర్మాల్యము. సం. విశ. ధరించి తీసివేసినది: చూ, నిర్మలము. 1.

నిర్మించే. సం. స. క్రి: చూ, సృజించే.

నిర్మితము. సం. విశ. నిర్మింపఁబడినది: చూ, వ్యాపారము. 1. [నిర్మాణము.

నిర్మితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్మించుట:

నిర్మిమీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నిర్మింపనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

నిర్ముక్తము. సం. వి. అ. పుం. కుబుసము విడిచినపాము: చూ, సర్పము.

నిర్ముక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సంగము విడిచినసన్యాసి: చూ, సన్యాసి; విశ. 2. సంగమువిడిచినవాఁడు.

నిర్మూర్ధన్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మూలము. సం. విశ. వేరులేనిది.

నిర్మూలించే. సం. స. క్రి. 1. వేరులేనిదిగాఁజేయు; 2. నాశముచేయు.

నిర్మూషకము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిర్మృష్టము. సం. విశ. తుడవఁబడినది.

నిర్మోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాముకుబుసము: చూ, పీదరము. 3; 2. కుబుసము: చూ, వస్త్రము; 3. విడుపు: చూ, విమోచనము; 4. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1.

నిర్యంత్రణము. సం. విశ: చూ, నిరర్గళము.

నిర్యంత్రితము. సం. విశ. అడ్డములేనిదిగాఁజేయఁబడినది.

నిర్యాణము. సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుకడకన్ను: చూ, హస్తి; 2. చావు: చూ, మరణము; 3: చూ, మోక్షము. 1; 4: చూ, నిర్గతి.

నిర్యాతనము. సం. వి. అ. న. 1. పగతీర్చుట: 2. చేంపుట: చూ, వధము; 3. అప్పులోనగువానిఁ దీర్చుట; 4. దాఁచేఁబెట్టినసొమ్ము మరల నప్పగించేట; 5. ఈవి: చూ, వితరణము. [వాంతిము. 2.

నిర్యాతము. సం. విశ. వెడలఁబడినది: చూ

నిర్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బందన.

నిర్వ్యూహము. సం. వి. అ.పుం. 1. సిగబంతి: చూ, భూషణము. 2; 2: చూ, నాగవాసము (3); 3: చూ, నిర్యాసము; 4. వాకిలి: చూ, సదనము. 1.

నిర్లక్ష్యము. సం. విణ: చూ, వహేలనము.

నిర్లజ్జము, సం. విణ. లజ్జలేనిది: కృపణము.

నిర్లూత. వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

నిర్వచనము. సం. వి. అ. న. 1. అర్థవివరణము చేసి చెప్పుట; విణ. 2. మాటలేనిది.

నిర్వచనీయము సం. విణ. నిర్వచింపఁదగినది.

నిర్వచించు. సం. స. క్రి. నిర్వచనముచేసి చెప్పు. [రణము.

నిర్వపణము. సం. వి. అ. న. ఈవి: చూ, విత

నిర్వర్ణనము. సం. వి. అ. న. చూపు: చూ, వీక్షణము. [సలుపు.

నిర్వర్తించు. సం. ప్రే. నిర్వర్తిల్లఁజేయు: చూ,

నిర్వర్తిల్లు. సం. అ. క్రి. నెఱవేఱు: చూ, రవణించు.

నిర్వహణము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రస్తుతకథ యొక్క సమాప్తి: చూ, సంధి; 2: చూ, నిష్ఠ. 6.

నిర్వాహము. సం. విణ. గట్టిది: చూ, బెడిదము.

నిర్వహించు. సం. ప్రే. నిర్వహిల్లఁజేయు: చూ, సలుపు. [2. నెఱవేఱు: చూ, సక్తమగు.

నిర్వహిల్లు. సం. స. క్రి. 1: చూ, జేరగు. 9;

నిర్వాకము. వా. విణ. గొప్పకుచేసినపని.

నిర్వాణము. సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 2. నాశము: చూ, చత్త; 3. సుఖము: చూ, సంతోషము; 4. ఏనుఁగు నీళ్లలోమునుఁగుట: చూ, హస్తి; విణ. 5. చల్లాఱినది (దీపము నిప్పులోనగునది): 6. నీళ్ళమునిఁగినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

నిర్వాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; 2: చూ, భారవాహుఁడు; విణ. 3. శాంతుఁడైనముని: చూ, సన్యాసి; 4. శాంతిఁబొందినది (వహ్ని మొ.)

నిర్వాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. చలింపని గాలి: చూ, వాయువు: విణ. 2. గాలిలేనిది (చోటు మొ.) గాలిలేని దేశాగులు పేరు (అనికొందఱు): నివాతము.

నిర్వాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపవాదము: చూ, నింద; 2. వాదములేమి; 3. నిశ్చితవాదము.

నిర్వాపణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వధము; 2: చూ, వితరణము.

నిర్వాసనము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-నిరాసనము: చూ, వధము; 2. వెళ్లఁగొట్టుట.

నిర్వాసితము. సం. విణ. వెళ్లఁగొట్టఁబడినది.

నిర్వాస్యము. సం. విణ. వెళ్లఁగొట్టఁదగినది.

నిర్వాహకుఁడు. సం. విణ. నిర్వహించువాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.

నిర్వాహము. సం. వి. అ. పుం. 1. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 2. జరుగుఁబాటు: చూ, వృత్తి. 2.

నిర్వికారుఁడు. సం. విణ. వికారములేనివాఁడు.

నిర్విఘ్నము. సం. విణ. విఘ్నములేనిది: చూ, విశృంఖలము.

నిర్విణ్ణుఁడు. సం.విణ. నిర్వేదమునొందినవాఁడు.

నిర్వివాదము. సం. విణ: చూ, అవివాదము.

నిర్విశేషము. సం. విణ. విశేషములేనిది.

నిర్విష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అతివస*: చూ, విష; విణ. 2. విషములేనిది.

నిర్విష్టము. సం. విణ. 1. చొరఁబడినది; 2. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. నిలిచినది. [నిష్కాళ.

నిర్వీర్యము. సం. విణ. వీర్యములేనిది: చూ,

నిర్వృతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విణ. 2. సుఖించినది: చూ,

సంతోషము; 3. నశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము.

నిర్వృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము: 2. ఊఱట: చూ, సమాశ్వాసము; 3. నాశము: చూ, రత్త. [సిద్ధము. 3.

నిర్వృత్తము. సం. విణ. నెఱవేఱినది: చూ,

నిర్వృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంతోషము; 2. ముక్తి: చూ, మోక్షము. 1; 3. నెఱవేఱుట; విణ. 4. వృత్తిలేనిది.

నిర్వేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. తత్త్వజ్ఞానదుఃఖేర్ష్యాదుల చేతఁగలుగు హేయత్వబుద్ధి: చూ, బుద్ధి; అం. 2. సంచారీ భావములు 33 లో నొకటి (ఓ చెలీ! యాతనిం జూడకున్న మణిమయాభరణంబులు శిలలును, హారములు సముద్రపుచినుకులుగను గాన్పించుచున్నవి!): చూ, సంచారీభావములు.

నిర్వేదించు. సం. అ. క్రి. నిర్వేదపడు: చూ, విసుగు. 2.

నిర్వేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. కూలి: చూ, వేతనము; 2. జీతము: చూ, వేతనము; 3. భోగము: చూ, భుక్తి. 2; 4. మూర్ఛపోవుట: చూ, రోగము. 1.

నిర్వైరము. సం. విణ. వైరములేనిది.

నిర్వ్యధనము. సం. వి. అ. న. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

నిర్వ్యాజము. సం. విణ. నెపములేనిది.

నిర్వ్యాపారాంబష్టన్యాయము. పా. పనిలేని మంగలి పిల్లితలగొఱుగుననురీతి. [జ్జితము.

నిర్వ్యూఢము. సం. విణ. త్యక్తము: చూ, సము

నిర్హరణము. సం. వి. అ. న. 1. నిక్షేపముగా హరించుట; 2. పీనుఁగును కాల్చుట.

నిర్హ్రాదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిర్హ్రాదము, ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిర్హారము. సం. వి. అ. పుం. నిర్హృతి: చూ, అభ్యవకర్షణము.

నిర్హారి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) దూరముగా వ్యాపించునట్టిది (పరిమళము): చూ, సమాకర్షి. [ముల్లులోనగునది)

నిర్హృతము. సం. విణ. ఊడఁబెఱికినది. (నాటిన

నిర్హృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిర్హారము.

నిర్హ్రాదము. సం.వి.అ. పుం:చూ,రూ-నిర్హ్రాదము.

నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షము. పా. అకారణముగ కలిగినదయ (వాడుక)

నిర్హేతుకము. సం. విణ: చూ, అహేతుకము.

నిఱు. వై. ఉప.=నిర్. మిక్కిలి. "నిఱుపేద" : చూ, హెచ్చు. 1. [వాఁడు.

నిఱుపేద. వై. వి. రూ-ఇఱుపేద: చూ, బీద

నిఱ్ఱనీలుగు. దే. అ. క్రి. (నీలుగు+నీలుగు) 1. మిక్కిలినీలుగు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు.

నిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి.(రూ-నిల్వఁబడు-నిలువఁబడు.) 1. నిలుచుండు, నిలుచు: చూ, నట్టుపడు; 2. అభ్యంతరమగు: చూ, నట్టువడు; 3. ప్రతిష్ఠితమగు: రూ-నిల్వఁబడు, నిలుచు-నిల్చు.

నిలక. దే. వి: చూ, నిలుగు. 1.

నిలకడ. దే. వి: చూ, రూ-నిలుకడ.

నిలయము. సం. వి. అ. పుం. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1. [వు: చూ, శేషము. 1.

నిలవ. దే. వి. (రూ-నిలువ-నిల్వ) నిలిచినవస్తు

నిలవరము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిలింపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; 2. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

నిలీనము. సం. విణ. మిక్కిలి అడఁగినది: చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిలుకడ. దే.వి.(రూ-నిలకడ-నిల్కడ.) 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. స్థైర్యము. భార. విరా. 2, అ. 315: చూ, స్థితి. 3; 3: చూ, విరామము; 4. తక్కువ:చూ, వెలితి. 2; అం. 5. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

నిలుగు. దే.వి. నిలుచుట: నిలక, నిలుపు-నిల్పు-నిలువు; అ. క్రి. 2. ఒళ్లువిఱుచుకొను. స్వా. 3, ఆ. 58, (రూ-నీలుగు-నీల్గు-ఈలుగు)

నిలుచు. దే. అ. క్రి. రూ-నిల్చు. 1. నిలుచుండు. చూ, మట్టుపడు; 2: చూ, నిలఁబడు. 3; 3: చూ, నిలఁబడు. 2; 4: చూ, వసించు. 5: చూ, శేషించు.

నిలుచుండు దే. అ. క్రి: చూ, నిలుచు. 1.

నిల్చుండు. దే. అ. క్రి.—పై.—

నిలుచుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—

నిలుచున్నవాఁడు. వా. వి: ఊర్ధ్వంధముఁడు, ఊర్ధ్వస్థుఁడు.

నిలుపు. దే. వి. రూ-నిల్పు. 1: చూ, నిలుగు. 1; 2: చూ, నిష్ఠ. 7. భార. శాం. 4, ఆ. 111; 3. ప్రతిష్ఠ: చూ, సన్మానము; 4: చూ, రూ-నిలకడ. భాగ. ద్వి. 2, ఆ. 355; విణ. 5. నిలుపునది. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 266; 6. స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము; ప్రే. 7. నిలువఁబెట్టు: నిలువరించు-నిల్వరించు; 8. అడ్డగించు: చూ, వారించు; 9. స్థిరపఱచు: చూ, స్థాపించు; 10: చూ, నిలుపుచేయు.

నిలుపుచేయు. వా. స. క్రి: ఆపు, ఆపుచేయు, నిలుపు, నిలుపుచేయు, నిలుపుదలచేయు. (సం. ప).—ఉత్తంభించు.

నిలుపుదలచేయు. వా. స. క్రి.—పై.—

నిలుపోపు. దే. అ. క్రి. (నిలుపు + ఓపు): చూ, సహించు.

నిలువ. దే. వి: చూ, రూ-నిలవ. [7,ఆ.173.

నిలువఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నిలఁబడు. జై.

నిలువరము. దే. విణ. 1. (నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము) స్థిరమైనది: చూ, శాశ్వతము; 2. (రూ-నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము) యాథార్థ్యము): చూ, సత్యము. 1; 3. (రూ-ఇలవరము-ఇలువరము - ఇలువారము-ఇలారము,నిలవరము-నిలువారము-నిల్వరము): చూ, సదనము. 1.

నిలువరించు. దే. అ. క్రి. రూ-నిల్వరించు. 1. చలింపక నిలుచు. భార. విరా. 5, ఆ. 181; అం. ప్రే. 2. చలింపక నిలుపు. కళా. 8, ఆ. 121; 3: చూ, నిలుపు. 7.

నిలువారము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిలువు. దే. వి. 1: చూ, నిలుగు. 1; 2. చేయి మీఁదికెత్తుకొని నిలుచున్న పురుషుని చేయి పొడవుకొలఁది; 3. మీఁదిఅంతస్తు, మేడ. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 131: చూ, సదనము. 1; 4. ఆకృతి: చూ, రూపు. 3; 5. చేనిలో కొంత కోసినతర్వాత కోయఁగలభాగము.

నిలువుఁగొలువు. దే. వి. నిలుచుండిచేయుసేవ: చూ, సపర్య.

నిలువుకాళ్లు. దే. వి. బ. తాపకాళ్లకు వెనుక మాను మొదలైనవాని కాధారముగా నాటిన రాటలు: చూ, స్తంభము. 1.

నిలువుజీతము. ద్వ. వి. నిలుచుండి సేవచేయు వాని జీతము: చూ, వేతనము.

నిలువునీరగుట. జా. ఒడలంతయు కంపమొందుట. "నిలువునీరగుటెంతయనంటి కంబముల్." (కవికర్ణరసాయనము)

నిలువుబొట్టు. వా. వి. వైష్ణవభక్తులబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1.

నిలువులు. దే. వి. బ: చూ, అరిగాళ్లు.

నిలువోపు. దే. అ. క్రి: చూ, నిలుపోపు.

నిల్కడ. దే. వి: చూ, రూ-నిలుకడ.

నిల్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిలుచు.

నిల్పు. దే. వి: చూ, రూ-నిలుపు.

నిల్వ. దే. వి: చూ, రూ-నిలవ.

నిల్వఁబడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిలఁబడు.

నిల్వరము. దే. విణ: చూ, రూ-నిలువరము.

నిల్వరించు. దే. అ. క్రి, అం. ప్రే:చూ, రూ-నిలువరించు. (చలింపక నిలుచుటకు.-భార. భీష్మ. 2, ఆ. 241.)

నివరి. వై. వి.=నీవారః. రూ-నీవరి- నివ్వరి. విత్తకపండువరి: చూ, ధాన్యము.

నివర్తనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరలఁబాటు; అం. 2: చూ, తారాక్రియలు.

నివర్తించు. సం. ప్రే. నివర్తిల్లఁజేయు: చూ, విసర్జించు.

నివర్తితము. అం. 1: చూ,ఊరూక్రియలు, విణ. 2. మరలఁబడినది: అపాస్తము, ఆవర్తితము, నివృత్తము.

నివర్తిలు. సం. అ. క్రి. రూ-నివర్తిల్లు. మరలఁబడు: చూ, వటిగ్రిల్లు.

నివర్తిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై—

నివసతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

నివసథము. సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ, సీమ. 1.

నివసనము. సం. వి. అ. న: చూ, నివసతి.

నివసించు. సం. అ. క్రి: చూ, వసించు.

నివహము. సం. వి. అ. పుం. గుమి: చూ, సమూహము.

నివాకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీవాకము. జయఘంట మొదలగువానిగుండ ధాన్యాదుల వెల ప్రసిద్ధపఱచుట. వ్యవహారాదులయందు న్యూనాధిక్యములు లేక కలిగినది పలుకుట (అనికొందఱు), మహార్ఘములైనధాన్యాదుల యందలి జనుల యాదరాతిశయము (అనికొందఱు): చూ, ప్రయామము.

నివాతకవచులు. పా. సంహ్రాదుఁడు గొప్పతన మువీలనఁబొందిన మూఁడుకోట్ల రక్కసులు. మణిమతీపుర నివాసులు. వీరిని అర్జునుఁడు సంహరించెను.

నివాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆసరా: చూ, ప్రాపు. 2; విణ. 2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3: చూ,నిర్వాతము.2; 4. గట్టి. చూ, జెడిదము.

నివాపము. సం. వి. అ. పుం. పితాళ్లనుద్దేశించి నువ్వులునీళ్లు విడుచుటలోను గాఁగల కర్మము: (తర్పణము.)(తిలోదకమునువిడుచుట.)

నివారణము. సం. వి. అ. న: చూ,వారణము.1.

నివారణీయము. సం. విణ. అడ్డగింపఁదగినది.

నివారించు. సం. స. క్రి: చూ, వారించు.

నివారితము. సం. విణ. అడ్డగింపఁబడినది: చూ,రుద్ధము. 1.

నివాసము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-నివాసనము-నివసము-నివసనము-వసనము-వాసము-నివస్థానము) 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1 (న్. న. అనికొందఱు.)

నివాసి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) వాసము చేయువాఁడు.

నివాళి. వై. వి. (రూ-నివాళిక-నివ్వాళి-నివ్వాళిక)=నిరాజన: చూ, హారతి.

నివాళించు. వై. అ. క్రి. ఆరతెత్తు.

నివాళిక. వై. వి.=: చూ, రూ-నివాళి (స్వార్థమున కప్రత్యయము)

నివాళికరములు. వై. వి. బ: చూ, హాణిగలు.

నివాళితము. సం. విణ. చుట్టఁబడినది: చూ,వ్యావృత్తము. 1.

నివిష్టుఁడు. సం. విణ. 1. కూర్చున్నవాఁడు; 2. ప్రవేశించినవాఁడు.

నివీతము. సం. వి. అ. న. 1. కంఠలంబితము, మెడనుదండవలె వ్రేలెడు జన్నిదము: చూ, యజ్ఞోపవీతము: విణ. 2. ప్రావృతము, కప్పుకొనుకోక: చూ, వస్త్రము.

నివీతి. సం. వి. న్. పుం. నివీతముగలవాఁడు.

నివుడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నిగుడు.

నివుడుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-నిగుడుచు.

నివుడ్చు. దే. ప్రే.—పై—

నివురు. దే. స. క్రి: చూ, నిమురు. 2. భాగ.4, స్కం, 226.

నివులు. దే. వి: చూ, రూ-నిగులు.

నివృతము. సం. విణ. నలుప్రక్కలఁచుట్టఁబడినది: చూ, పరిక్షిప్తము.

నివృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మరలఁబాటు.

నివృత్తము. సం. విణ. మరలఁబడినది: చూ, నివర్తితము. 2.

నివృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నలుప్రక్కలచుట్టుట.

నివృత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ-నీవృత్తు.

నివేదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుక: చూ, బుద్ధి; 2: చూ, సమర్పణము.

నివేదించు. సం. స. క్రి. 1. ఎఱిఁగించు: చూ, బోధించు; 2: చూ, సమర్పించు.

నివేదితము. సం. విణ. 1. ఎఱిఁగింపఁబడినది; 2. సమర్పింపఁదగినది: చూ, సన్యస్తము. 2.

నివేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చొరవ: చూ, ప్రవేశము; 3: చూ, శిబిరము; 4: చూ, వివాహము; 5. ఇల్లడ: చూ, వాడిక; అం. 6: చూ, కరణములు.

నివ్వటించు. వై. ప్రే. నివ్వటిల్లఁజేయు.

నివ్వటిలు. వై. అ. క్రి. రూ-నివ్వటిల్లు. 1: చూ, వ్యాపించు. భార. శల్య. 1, ఆ. 228; 2. పూర్ణమగు. అం, భా. తృ. 101: చూ, మెండుకొను; 3. అతిశయించు: చూ, ముమ్మరించు; 4. కలుగు: చూ, సంభవించు; 5: చూ, సిద్ధించు.

నివ్వటిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—

నివ్వరి. వై. వి.=నీవారః: చూ, రూ-నివరి.

నివ్వాళి. వై. వి.=నీరాజన: చూ, రూ-నివాళి.

నివ్వాళిక. వై. వి:=-పై- [కరణబంధములు.)

నివ్వీటితము. అం: చూ, అదూషితములు. (వ్యాన

నివ్వెర. దే. వి. (రూ-నివ్వెఱ- నివ్వెఱఁగు.) 1: చూ, భ్రాంతి; 2: చూ, వింత. 1; 3. పాకవశ్యము. స్వా. 5, ఆ. 65: చూ, విస్మృతి; 4. నిశ్చేష్టత: చూ, వెఱవెఱపాటు; 5. మిక్కిలిభయము: చూ, వెఱపు.

నివ్వెఱ. దే. వి. —పై—

నివ్వెఱఁగు. దే. వి. —పై—(పాకవశ్యమునకు.—భార. భీష్మ. 2, ఆ. 157)

నివ్వెఱపడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, విస్మృతినొందు; 2: చూ, వెఱఁగుపడు; 3. భ్రాంతిపడు. భార. విరా. 4, ఆ. 85; 4. మిక్కిలి భయపడు: చూ, భయపడు.

నివ్వెఱపాటు. ద్వ. వి: చూ, నివ్వెర. (పాకవశ్యమునకు.—కళా. 5, ఆ. 2; మిక్కిలి భయమునకు.—భార. భీష్మ. 1, ఆ. 97)

నిశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=నిసి. రేయి: చూ, రాత్రి; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, మ్రానిపసుపు; పా. 4. ఒక వృత్తము. న, న, ర, ర, ర, ర గణములు. 9 యతి.(11వ ఛందస్సు): చూ, వృత్తము.1.

నిశంకబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కళులలో నొకతెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాణ్వశాఖ: చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు. (బ్రాహ్మణులు.)

నిశాంకుశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జిబిలిక*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

నిశాంతము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, వేగుజాము; విణ. 3. మిక్కిలి అడఁగినది: చూ, స్తబ్ధము. 1.

నిశాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు, రేఱేఁడు: చూ, హిమాంశువు.

నిశాఖ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నిశ. 2.

నిశాచరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రాక్షసి. 1; 2: చూ, ఱంకులాఁడి; 3: చూ, నిశాటనము. [సుఁడు. 1.

నిశాచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చూ, రాక్ష

నిశాటనము. సం. వి. అ. పుం. పయిఁడికంటి: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.

నిశాటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిశాచరుఁడు.

నిశాతము. సం. విణ. మిక్కిలివాఁడిచేయఁబడినది: చూ, శాతము. 1.

నిశాని. వా. వి. 1. సంస్థానాధిపతులు ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు తమకోటముందు వాయింపించెడు మంగళధ్వని; 2. వివాహాది శుభకర్మములలో ప్రాతస్సంధ్యాకాలములయందు వాయించెడు మంగళధ్వని; 3. చేదు పురానివాని వ్రాలునకు మాఱుగా (వ్రాయు (వేయు) గుఱుతు. (ఎడమచేతి బొటనవ్రేలి ముద్ర). "నిశానీదారు."

నిశాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నిశాకరుఁడు; 2. కర్పూరము: చూ, సిరము.

నిశారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నిశారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నీశారము. చలికప్పుడుదుప్పటి, శరీరమంతయుఁగప్పు పరికిణి (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము.

నిశావైజయికము. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

నిశితము. సం. విణ. 1: చూ, నిశాతము; 2. సానఁబెట్టఁబడినది (పదునుపెట్టఁబడిన ఖడ్గాదులు): క్ష్ణుతము, తేజితము.

నిశిపతి. సం. వి.ఇ. పుం:చూ, రూ-నిశాపతి. 1.

నిశీథము. సం. వి.అ. పుం.=నిసి. 1. నడురేయి: చూ, రాత్రి; 2. రేయి: చూ, రాత్రి.

నిశీథిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేయి:చూ, రాత్రి.

నిశ్చయము. సం. వి. అ. పుం.=నిచ్చెయము: చూ, సత్యము. 1. [సృజించే.

నిశ్చయించే. సం. స. క్రి. నిర్ణయించే: చూ,

నిశ్చల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; విణ. 2.=నిచ్చలము. కదలనిది: చూ, స్థావరము.

నిశ్చలతపస్వియగుట. అం: చూ, నియమములు.

నిశ్చాయకుఁడు. సం. విణ. నిశ్చయించేవాఁడు.

నిశ్చింతుఁడు. సం. విణ. చింతలేనివాఁడు.

నిశ్చితము. సం. విణ. నిశ్చయింపఁబడినది: చూ, స్థితము. 3.

నిశ్చేష్టత. సం. విణ: చూ, వెఱవెఱపాటు.

నిశ్చేష్టాకరణము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక మన్మథబాణము: చూ, బాణము. 1.

నిశ్చేష్టితుఁడు. సం.విణ. చేష్టలుతక్కినవాఁడు.

నిశ్శ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1=:చూ, నిచ్చెన.

నిశ్శ్రేణికము. అం: చూ, శుభావగ్రములు.(చూ, ఆగంతుకములు 653 పొరట.)

నిశ్శ్రేయము. సం. వి. అ. న: చూ, సదాప*.

నిశ్శ్రేయసము. సం. వి. అ. న. 1. ముక్తి:చూ, మోక్షము. 1; 2. మేలు: చూ, శుభము. 1.

నిశ్శ్రేయసుఁడు. సం. వి. అ.పుం:చూ, శివుఁడు.

నిశ్వసనము. సం. వి. అ. న. రూ-నిశ్వాసము: చూ, నిట్టూరుపు. [చూ, నిట్టూరుచే.

నిశ్వసించే. సం. అ. క్రి. రూ-నిశ్వాసించే:

నిశ్వాసనము. సం. వి. అ. పుం:చూ, నిట్టూర్పు.

నిశ్వాసము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; అం. 2: చూ, ఆగమములు.

నిశ్వాసించే. సం. అ. క్రి:చూ, రూ-నిశ్వసించే.

నిశ్శబ్దక్రియలు. అం ఆవాపము, నిష్క్రమము, విక్షేపము, ప్రవేశము. (4)

నిశ్శబ్దము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాళమానలఘుచతుష్టయకాలము: చూ, స్వరము. 2; విణ. 2. శబ్దములేనిది (ఆకారాంతస్త్రీలింగమైనప్పుడు రాత్రి అర్థము); అం. 3: చూ, కాలప్రాణము. [రహస్యము.

నిశ్శలాకము. సం. విణ. ఏకాంతము: చూ,

నిశ్శేషము. సం. విణ. అంతయు: చూ, సర్వము.

నిశ్శోధ్యము. సం. విణ. కడుగుటలోనగువాని చేత గరగరికైనది: చూ, శోధితము.

నిషంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. అమ్ములపొది: చూ, బాణము. 1; 2. మిక్కిలిసంగము: చూ, సంయోగము.

నిషంగరచనాప్రవచనము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

నిషంగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, విలుకాఁడు. [డినది: అసితము.

నిషణ్ణము. సం. విణ. 1. ఉండినది; 2. కూర్చుం

నిషదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నిషాదము. 2. [సదనము. 1; 2. కూర్చుండుట.

నిషద్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దుకాణము: చూ,

నిషద్వర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రేయి: చూ, రాత్రి. [శాదము. 2.

నిషద్వరము. సం. వి. అ. పుం. అడుసు: చూ,

నిషధము. సం. వి. అ. పుం. 1. వర్షపర్వతములు 7 లో నొకటి (ఇది హరివరమనెడు వర్షమునకు ఉత్తరమందు బాలసూర్యప్రకాశమై యుండును.): చూ, పర్వతము; 2. ఒకదేశము: చూ, సీమ. 1; విణ. 3. గట్టి: చూ, బెడిదము.

నిషా. వా. వి. మత్తు.

నిషాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకబోయపల్లె: చూ, దేశము; 2. ఒకస్వరము (మనస్సు దీనియందు నిషాదించును (కూర్చుండును) సప్తస్వరములలో కడపటిదగుటవలన దీనియందు స్వరములన్నియుఁ జేరియుండును): చూ, స్వరము. 2. (సప్తస్వరములు.)

నిషాది. సం. వి. న్. పుం: చూ, హస్త్యారోహుఁడు. [భాష. 1.)

నిషాదిని. అం: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు. (చూ,

నిషాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పుల్కసుఁడను ఒకబోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 2: చూ, మాల. (1) [సంయుతహస్తములు.

నిషిద్ధము. సం. విణ. 1. నిషేధింపఁబడినది; చూ,

నిషూదనము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నిషేకపరిస్తుతము. పా. గర్భాధానము: చూ, శోభనము. (సంయోగము)

నిషేకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిషేకపరిస్తుతము.

నిషేధము. సం. వి. అ. పుం: అంగుళితోరణము, ఆచ్ఛాదనము, ఊమము, నిష్కృతి. (తె. ప.)—గెంటుట, త్రోపుడు, నూకుడు.

నిషేధించే. సం. స. క్రి: నిరాకరించే. (తె. ప.).—అఁగు, ఒత్తు, గెంటు, త్రోద్రోపులాడు, త్రోయు.

నిషేవణము. సం. వి. అ. న. 1. చక్కఁగా సేవించుట; 2: చూ, సోమపానము.

నిషేవితము. సం. విణ. చక్కఁగా సేవింపఁబడినది: చూ, సేవితము.

నిషేవ్యము. సం. విణ. చక్కఁగా సేవింపఁదగినది.

నిష్కంక్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిష్కపటి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. =నిక్కవుఁడు: చూ, సత్యవంతుఁడు; 2. కపటములేనివాఁడు: అకౌటిల్యుఁడు, నిష్కపటుఁడు. (తె. ప.)—అంబస్తు, దమ్మఁడు.

నిష్కపటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నిష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1. మాడ: చూ, హిరణ్యము. 2; 2. పైఁడి, టంకము: చూ, లోహము. 1; 3. నూటయెనిమిది మాడలు (సువర్ణములు): చూ, హిరణ్యము. 2; 4. పతకము: చూ, భూషణము. 2; 5: చూ, పలము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. వెండి: చూ, లోహము. 1.

నిష్కర్ష. సం. వి. అ. పుం. నిశ్చయము; చూ, సత్యము. 1. (శ. ర.) (ఆ. స్త్రీ. అనికొందఱు).

నిష్కర్షము. అం. 1: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 2: చూ, అవరోహి వర్ణగతాలంకారములు. [సృజించే.

నిష్కర్షించే. సం. స. క్రి. నిశ్చయించే: చూ,

నిష్కాశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-నిష్కాశి. విగతార్తవ, ముట్లుడిగిన ఆఁడుది: చూ,

స్త్రీ; విశే. 2. కళలేనిది; 3. వీర్యములేని
ది: నిర్వీర్యము. [నిష్కళ. 1.

నిష్కళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-

నిష్కాముఁడు. సం. విశే: చూ, అకాముఁడు.

నిష్కాసితము. సం. విశే. 1. ఉనుపఁబడినది; 2. వెడలింపఁబడినది: చూ, వెడలఁబాటు.

నిష్కుటము. సం. వి. అ. పుం. రూ-నిష్కూటము. 1. తోఁట: చూ, రంధ్రము. 1; 2. అంతిపురము: చూ, సదనము. 1; 3. ఇంటితోఁట; చూ, వనము. 2; 4. తలుపు: చూ, వాకిలి; 5. మడి: చూ, భూమి. 1.

నిష్కుటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి *: చూ, పత్రిల.

నిష్కులి. అం: చూ, శస్త్రములు. [టము. 1.

నిష్కుషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిష్కు

నిష్కుహము. సం. వి. అ. పుం. —పై—

నిష్కూజితము. అం: చూ, సంచారీవర్ణగతాలంకారములు. [నిష్కుటము. 1.

నిష్కూటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

నిష్కూహము. —పై—(రూ- నిష్కుహము)

నిష్కోపి. సం. విశే: అకోపుఁడు, అక్రోధనుఁడు.

నిష్కృతము. సం. విశే. 1. ప్రాయశ్చిత్తము చేయఁబడినది; 2. చేయఁబడినది: చూ, వ్యాపారము. 1 [శ్చిత్తము; 2. చేయమి.

నిష్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రాయ

నిష్క్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెడు కులము: చూ, వంగడము; 2. సంపత్తు: చూ, బుద్ధి (శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహ, అపోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్త్వవిజ్ఞానము అను ఎనిమిది విధములైన బుద్ధిసామర్థ్య విశేషములు నిష్క్రమమనంబడును); 3: చూ, వెడలఁబాటు.

నిష్క్రాంతము. సం. విశే. బయలువెడలినది.

నిష్క్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. బయలువెడలుట: చూ, వెడలఁబాటు.

నిష్క్రమము. అం. 1: చూ, తారాక్రియలు; 2: చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు.

నిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉనికి: చూ, స్థానము. 1; 2. చేటు: చూ, రుత్త; 3. తుది: చూ, నుద. 3; 4. ముగియిక: చూ, సమాప్తి. 1; 5. వేఁడికోలు: చూ, యాచన; అం. 6: చూ, నాటకసంధులు (రూ-నిష్ఠము): చూ, నిర్వహణము. 2; వా. 7. నిలుపుట: ఉత్తంభనము. (తె. ప.)—నిలుపు-నిల్పు-

నిష్ఠానము. సం. వి. అ. న. మజ్జిగపులుసు: చూ, మజ్జిగ.

నిష్ఠించు. సం. అ. క్రి. స్థిరమగు.

నిష్ఠితము. సం. విశే. చక్కఁగానుంచఁబడినది.

నిష్ఠీవనపాత్రము. సం. వి. అ. న. పీకిదాను: చూ, పాత్రము. 6.

నిష్ఠీవనము. సం. వి. అ. న. ఉమియుట: నిరసనము, నిష్ఠ్యూతి, నిష్ఠేవనము, నిష్ఠేవము.

నిష్ఠురము. సం. విశే. 1. కఠినము: చూ, బెడిదము; 2. పరుషోక్తి, పరుషము: చూ, శబ్దము. 2. [ధుఁడు. 2.

నిష్ఠురుఁడు. సం. విశే. కఠినుఁడు: చూ, వ్యా

నిష్ఠూతము. సం. విశే. రూ- నిష్ఠ్యూతము. త్రోయఁబడినది: చూ, విద్ధము. [నిష్ఠీవనము.

నిష్ఠేవనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం: చూ,

నిష్ఠేవము. —పై.—

నిష్ఠ్యూతము. సం. విశే. 1. ఉమియఁబడినది; 2: చూ, రూ-నిష్ఠూతము.

నిష్ఠ్యూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, నిష్ఠీవనము.

నిష్ణాతుఁడు. సం. విశే: చూ, సమర్థుఁడు.

నిష్పక్వము. సం. విశే. ఎనిమిదవపాలు మిగులునట్లు కాఁచఁబడిన కషాయాదులు, క్వథితము: చూ, బృంగుడు. 1.

నిష్పత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నెఱవేఱుట: చూ, సిద్ధి. 1; 2. పరిసమాప్తి: చూ, సమాప్తి. 1; షా. 3. (Ratio) సంబంధము; రెండు సంఖ్యలపగల సంబంధము. (సమాంతర సంబంధము నిష్పత్తి. నిరంతరసంబంధము. సమ సంబంధము; అనులోమనిష్పత్తి. వర్గసంబంధము నిష్పత్తి. అంత్యమధ్య సంబంధము నిష్పత్తి. సమగుణకసంబంధము నిష్పత్తి. విలోమ సంబంధము మొ.)

నిష్పన్నము. సం. విణ: చూ, నిర్వృత్తము.

నిష్పాదనము. సం. వి. అ. న: చూ, నిష్పత్తి.1.

నిష్పాదించు. సం. స. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

నిష్పాదితము. సం. విణ. సిద్ధించినది: చూ, సిద్ధము. 3. [సిద్ధము. 3.

నిష్పాద్యము. సం. విణ. సిద్ధింపఁదగినది: చూ,

నిష్పావము. సం. వి. అ. పుం. 1. అనుములు: చూ, ధాన్యము; 2. చేటగాలి: చూ, వాయువు; 3: చూ, పవనము. 3; 4. పెసలు లోనగువాని పొట్టు: చూ, బరడు; 5. పొల్లు: చూ, సస్యము. 1; విణ. 6: చూ, స్థిరము.

నిష్పిష్టము. సం. విణ. చెక్కుఁగానూఱఁబడినది: చూ, మర్దితము.

నిష్పేషణము. సం.వి.అ.న. చెక్కుఁగానూఱుట.

నిష్ప్రభము. సం. వి. అ. వ. కాంతిలేని దివాచంద్రాదులు: చూ, అరోకము.

నిష్ప్రయోజకుఁడు. సం. విణ: చూ, వాౄజె.

నిష్ప్రయోజనము. సం. విణ: చూ, వ్యర్థము.

నిష్ప్రవాణి. సం. విణ. ఇ. క్రొత్తది (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

నిష్ఫలము. సం. విణ. ఫలములేనిది: అతిముక్తకము, అసంగతము, అసంబంధము, అసంబద్ధము, వలాలము.

నిష్షమము. సం. అవ్య. నిదింపఁదగినవానియందు వర్తించునది: దుష్షమము.

నిస్. సం. ఉప. ఇది 'నిర్' యొక్క రూపమునే పొందును.

నిస్గణములు. అం. "య-ర-త-భ-జ-స-న-మ": చూ, అష్టగణలక్షణము.

నిసర్గము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వభావము; 2. కలిగించుట; 3: చూ, వితరణము.

నిసి. వై. వి.=నిశా-నిశీథ: చూ, నిశీథము. 1-2.

నిసింపా. వా. విణ. తెలియకుండునటుల కలిపి వ్రాసినది. "నిసింపావ్రాఁత."

నిసివెలుఁగు. వ్య. వి: చూ, నిశాకరుఁడు.

నిసుంభితము. అం: చూ, కరణములు.

నిసుఁగు. వై. వి.=శిశుకః-శిశు. రూ-నిసువు. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి: చూ, శిశువు; 2. స్తనపాయి. అచ్చ. యు, కాం. 146: చూ, శిశువు.

నిసువు. వై. వి.=—వై.—

నిసృష్టము. సం. విణ. 1. దాఁచఁబెట్టినది: చూ, రహస్యము; 2. మధ్యస్థము.

నిస్తంద్రము. సం. విణ. చొరవఁగలది.

నిస్తరణము. సం. వి. అ. న. 1. దాఁటుట: చూ, లంఘు; 2: చూ, వెడలఁబాటు; 3: చూ, వెనవు [చూ, లంఘించు. 1.

నిస్తరించు. సం. స. క్రి. చెక్కుఁగాదాఁటు:

నిస్తర్హణము. సం. వి. అ. న: చూ, వధము.

నిస్తలము. సం. విణ. 1: చూ, వలితము. 3; 2: చూ, వృత్తము. 5.

నిస్తారకము. సం. విణ. నిస్తరింపఁజేయునది.

నిస్తారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిస్తరణము.

నిస్తాలవ్యము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

నిస్తుషితము. సం. విణ. 1. చెఱకనగా చేయఁబడినది; 2. పొట్టిపోఁగొట్టినది; 3. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

నిస్త్రింశము. సం. వి. అ. పుం. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; విణ. 2. కనికరములేనిది.

నిస్పందము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలిచలనము: చూ, లోలము. [వేక్షము.

నిస్పృహము. సం. విణ. ఆశలేనిది: చూ, నిర

నిస్యందము. సం. వి. అ. పుం. కాఱుట.

నిస్రావము. సం. వి. అ. పుం. గంజి: చూ, వారుపుడు.

నిస్వనము. సం. వి. అ. పుం. రూ_నిస్వానము. ధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

నిస్వానము. సం. వి అ. పుం.___పై.___

నిస్సంగుఁడు. సం. విణ. తనకుటుంబమును వర్జించి ఋషివలె సంచరించువాఁడు.

నిస్సంతతి. సం. విణ.=నిస్సంతు. సంతానము లేనిది: (తె. ప).___నిస్సంతు.

నిస్సంతు. వై. విణ.=నిస్సంతతి___పై.___

నిస్సంధి. సం. విణ: చూ, నిర్వహము.

నిస్సంపాతము. సం. వి. అ. పుం. అర్ధమరేయి: చూ, రాత్రి.

నిస్సత్తువ. వై. వి.=నిస్సత్వ. శక్తిలేమి: రూ_నిస్సత్తువు. (సం. ప).___అశక్తి, గ్లాని.

నిస్సత్తువు. వై. వి.=___పై.___

నిస్సత్వమగు. మి. అ. క్రి: అశక్తియగు. (తె. ప).___ఓటటు-ఓటాటు.

నిస్సరణము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లులోనగు వాని ముందటిభాగము: చూ, సదనము. 1; 2. చావు: చూ, మరణము; 3. ముక్తి: చూ, మోక్షము.1; 4: చూ, వెడలఁబాటు; 5:చూ, నెరవు.

నిస్సహాణము. వై. వి.=నిస్సాణ. రూ_నిస్సానము. 1. చర్మవాద్య విశేషము: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

నిస్సాకారము. వా. వి: చూ, నికారము. 4,

నిస్సాణము. సం.వి.అ.పుం.=:చూ,నిస్సహాణము.

నిస్సానము. సం. వి. అ. పుం.=___పై___

నిస్సార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి *: చూ, రంభ. 2.

నిస్సారకము. అం: చూ, జన్యతాళములు. [2

నిస్సారము. సం.విణ.సారములేనిది:చూ,బెండు.

నిస్సారుఁడు. సం. విణ: చూ, అబలుఁడు. 1.

నిస్స్వకుఁడు. సం. విణ: చూ, బీదవాఁడు.

నిస్స్వుఁడు. సం. విణ. ___పై.___

నిహంత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) చంపు వాఁడు: చూ, హింసకుఁడు.

నిహాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-నిహాక.

నిహతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హెచ్చు వేఁత; పుం. 2. అనుదాత్తస్వరము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, అనుదాత్తము); విణ. 3. చంపఁబడినది: చూ, సూదితము; 4. గుణింపఁబడినది: గుణితము.

నిహతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చావు:చూ, మరణము.

నిహననము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, వధము.

నిహాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-నిహక. 1. ఉడుము: చూ, బిలేశయ; 2. నీటియుడుము: చూ, బిలేశయ. [మంచు: చూ, హిమము.

నిహారము. సం. వి. అ. పుం. రూ_నీహారము.

నిహింసనము. సం. వి. అ. న: చూ, నిహననము.

నిహితము. సం. విణ. ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

నిహీనతానములు. అం. చాతుర్మాస్యము, సంస్థ, శత్రుశ్లోకము, చతుర్దశి, సౌత్రామణి,చిత్ర, ఉద్భిత్తు (7): చూ, శుద్ధతానములు.

నిహీనుఁడు. సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

నిహ్నవము. సం. వి. అ. పుం. 1:అవిశ్వాసము. (తె. ప).___ అపనమ్మకము- అపనమ్మిక; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, వపోలనము; 4. దాఁపరికము: చూ,బందు; 5. నమ్మిక: చూ, విశ్వాసము; 6. మఱుఁగు మాట: చూ, శబ్దము. 2.

నిహ్నవించు. సం. స. క్రి: చూ, మఱుఁగుపెట్టు.

నిహ్నుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మఱుఁగుపఱచుట: చూ, నిహ్నవము. 4.

నీ

నీ. దే. స. 1. నీవు అనుదానికి ప్రాతిపదికము; 2. సంబంధార్థమందు యుష్మచ్ఛబ్దమునకుం గల ప్రాతిపదికము; 3: చూ, నా. (2).

నీఁగు. దే. స. క్రి: చూ, నివర్తించు. భార. అర. 5, ఆ. 289.

నీఁడు. వై. వి. కమ్మవానికిబిరుదుపేరు. [1.

నీకాయ్యము. సం.వి.అ.పుం.ఇల్లు:చూ,సదనము.

నీకాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రకాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. నిశ్చయము: చూ, సత్యము: 1; విణ. 3. తుల్యము: చూ, సమానము. 2.

నీకులోఁబడితిని. అం: చూ, చిహ్నములు.

నీకేతనము. సం.వి.అ. న: చూ,రూ-నికేతనము.

నీగపోగిస. వై. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నీచపాత్రిలు. అం. విటచేటీపరిశ్చృతులు నీచపాత్రిలు. (చూ, సూచ్యము.) [జౌగా.

నీచమిత్రిపురుషసంబుద్ధి. అం. ఓరి-ఓరీ, జౌర-

నీచము. సం. విణ. తక్కువైనది:చూ, వెలితి.2.

నీచమిత్రిసంబోధన. అం. ఓసి-ఓసీ.

నీచాఃకలహమిచ్ఛంతిసంధిమిచ్ఛంతిసాధవః.లో. నీచులు జగడముంగోరుదురు. యోగ్యులు కలయికంగోరుదురు. "ఉదా.—మాచేతనయినంతదనుకం గలుపుకోలుతనంబున కడంగుదము. "నీచాఃకలహమిచ్ఛంతి సంధిమిచ్ఛంతి సాధవ" యని ధర్మజ్ఞులు పచింతురుగాదె." (నీతిచంద్రిక). [మొ.

నీచార్థకములు. అం. ఛీ, సీ, ఇస్సిరో, గాఁడు.

నీచుఁడు. సం. విణ.=నీచ. 1: చూ, హీనుఁడు; 2: చూ, వామనుఁడు.

నీచే. వై. వి.=నీచ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యామఁడు. 2; 2. అధముఁడు: చూ, హీనుఁడు.

నీచేతనము. వై. వి.=నీచత్వ. 1: దేఁడములు చేతనము, గట్టిపనము, టవళి; 2. అధమత్వము. [ః: చూ, పక్షి. 1.

నీటికానుపు. ద్వ. వి. అగ్ని. అన్య. పాల,కాం.

నీటికుప్ప. ద్వ. వి. 1: చూ, సముద్రము. వసు. 5, ఆ. 38; వా. 2. జలమయము: చూ, సరళము. [చూ, మత్స్యము. 1.

నీటికుమ్మరిపురుగు. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము:

నీటికూర. వై. వి: చూ, పద్మము. 1.

నీటికెమ్మెకప్పుపుట్టువు. ద్వ. వి. వేఁప. వేం, ఆం. 71: చూ, మత్స్యము. 1.

నీటిచెంబు. ద్వ. వి. నీరుగలచెంబు: చూ, పాత్రము. 6. [బుక్షరము.

నీటిచేలు. ద్వ. వి దార. (సం. ప.)— ధార,

నీటిచూలి. ద్వ. వి. విష్ణు: చూ, పక్షి. 1.

నీటితాత. వై. వి: చూ, వాయువు.

నీటితాలుపు. ద్వ. వి: చూ, మేఘము. 1.

నీటితొట్టి. ద్వ. వి: చూ, లట్టు. 1. [ము.1.

నీటిదయ్యము. వై.వి.జలగ్రహము: చూ, మత్స్య

నీటిపాఁచి. వై. వి. ఆకాశమూలి*; చూ, తృణము. 1. [1; 2: చూ, నీటియిక్క-.

నీటిపుట్టుగు. ద్వ. వి. 1. తామర: చూ, పద్మము.

నీటిబిడ్డఁడు. ద్వ. వి: చూ, నీటిచూలి.

నీటిబొట్టు. వై. వి: చూ, బొట్టు. 6.

నీటిమూట. వై. వి: చూ, నీరుముడియ.

నీటిమోపరి. దే. వి: చూ, నీటితాలుపు.

నీటియాట. ద్వ. వి. జలక్రీడ:చూ,విలాసము.1.

నీటియావు. ద్వ. వి. ఉస్రిక: చూ, ధేనువు (నీటిఆవు అనియు) [ము. 1.

నీటియిక్క-. ద్వ. వి. కౌస్తుభమణి: చూ, రత్న

నీటిరాసి. వై. వి: చూ, నీటికుప్ప.

నీటిరిక్క-. వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలునీటిరిక్క-: చూ, రిక్క-.(నీరురిక్క-)

నీటిరిక్క-నెల. ద్వి. వి. ఆషాఢము: చూ, మాసము.1. [2: చూ, సముద్రము.

నీటిఱేఁడు. ద్వి. వి. 1: చూ, వరుణుఁడు;

నీటిఱేనిరిక్క. ద్వి. వి. శతభిషము, నూఱుచుక్కలపోగ్రువు. రూ-నీళ్లఱేనిరిక్క: చూ, రిక్క. [లఘు.

నీటిలము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-నిట

నీటివంగ. వై. వి.=: చూ, రూ-నీరువంగ*.

నీటివ్రాలు. ద్వి. వి. 1 అసత్యము: చూ, వితథము; 2. నశ్వరము: చూ,భంగురము. 1; జా. 3. నిలిచియుండనిది. "మనయత్నంబులన్నియు నీటివ్రాలగును." (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.) [మత్స్యము. 1.

నీటీఁగె. ద్వి. వి. క్షుద్ర జలచరము: చూ,

నీటు. దే. వి. 1. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము; 2: చూ, విలాసము. 2; 3. కైసేఁత: చూ, భూషణము. 2.

నీటుకత్తియ. ద్వి. విణ. నీటుగలది: చూ, స్త్రీ.

నీటుకాఁడు. దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

నీడ. దే.వి. 1:చూ,ప్రతిబింబము.1; 2. ఛాయ: చూ, వెలుతురు. 1; 3. ఎండలేమి; 4:చూ, రక్షకము. "తోడునీడ".

నీడము. సం. వి. అ. న. 1. చోటు: చూ, జ్ఞానము. 1; పుం, న. 2. పక్షిగూఁడు: చూ, సదనము. 1.

నీడోద్భవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పక్షి.

నీతకము. వై. వి.=నియత. రూ-నీతము. నియమము: చూ, బైసి. 1.

నీతము. సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 2. ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి;విణ. 3. పొందింపఁబడినది; 4. శిక్షింపఁబడినది: చూ, వినీతము; 5. తేఁబడినది: ఆనీతము; వై. వి. (1)=నియత. శశాం. 3, ఆ. 69: చూ, నీతకము.

నీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2. పొందించుట; పా. 3. దీనికి ఉపమానము.— చాణక్యుఁడు.

నీతిశాస్త్రము. అం. (దీనిని చాణక్యుఁడువ్రాసెను.): చూ, విద్యలు.

నీనుదుటనే ప్రొద్దుపొడిచెనా. జా. అంతయుఁ నీకే తెలియునా ? "కానిమ్ము. వేగిరింపకు ! నీనుదుటనెఁ బొద్దువొడిచినే." (కళాపూర్ణోదయము.)

నీపము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 2. నీరుకడిమి*: చూ, హలిప్రియము; 3. నుంకెన*: చూ, రక్తకము; 4. నల్లయిరుగుడు*. చూ, శింశుప.

నీరంధ్రము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; విణ. 2. సందులేనిది.

నీరకము. సం. వి. అ. న. బేగడ: చూ, శుభ్రము.1.

నీరక్షీరము. అం: చూ, జాతస్మరాలింగనములు (చూ, ఆలింగనములు. 2.)

నీరజనము. సం. వి. అ. న.=నివ్వాళి. రూ-నీరాజనము: చూ, హారతి.

నీరజము. సం. వి. అ న. 1. తామర. చూ, పద్మము. 1; 2: చూ, ముత్తెము; 3. చెంగల్వకోష్టు:చూ,పారిభావ్యము; విణ. 4. నీటఁబుట్టినది.

నీరదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. తుంగ*: చూ, హరిత-(తృణము. 1.)

నీరధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

నీరనీరన్యాయము. పా. నీరునునీరునుగలిసినయెడల విడఁదీయుట యసాధ్యమనురీతి.

నీరము. సం. వి. అ. న.=నీరు: చూ, సలిలము. (నీరశబ్దమునకు సంబంధించినశబ్దములు.— నీరకాకము, నీరద్రుతి, నీరపిప్పలి, నీరబిడాల, నీరబుద్బుద, నీరమానుష, నీరవర్తిక, నీరవార్తాక, నీరశుచి ఇత్యాదులూహ్యంబులు.)

నీరసము. సం. వి. అ. పుం. 1. దానిమ్మ *: చూ, రక్తబీజకము; వా. 2. శక్తిలేమి; విణ. 3. రసములేనిది: చూ, విరసము. 1.
నీరాకు. ద్వ. వి. పాఁచి: చూ, శైవలము.
నీరాఖువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, నీరుపిల్లి.
నీరాజనము. సం. వి. అ. న.= చూ, రూ-నీరజనము.
నీరాట. ద్వ. వి. రూ-నీరాటము. 1: చూ, స్నానము; 2. జలక్రీడ: చూ, విలాసము. 1.
నీరాటము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-నీరాట. 1; 2: చూ, రూ-నీరాట. 2; 3. నీటియందు చరించెడిజంతువు: చూ, మత్స్యము. 1.
నీరాటరేవు. ద్వ. వి. (రూ-నీలాటిరేవు-నీళ్లాటరేవు.) స్నానముచేయురేవు: చూ, సరస్సు. 1.
నీరాడు. ద్వ. వి. 1. కూరాటిలో పోసెడు వేన్నీళ్ళు; అ. క్రి. 2: చూ, స్నానమాడు.
నీరామని. ద్వ. వి. వర్షఋతువు: చూ, మాసద్వయము. [నీరార్చు.
నీరారుచు. దే. ప్రే. నీరాడఁజేయు: రూ-
నీరార్చు. దే. ప్రే.—పై.—
నీరింకు. ద్వ. వి. ఎండు: చూ, మిడుకు. 8.
నీరిజె దే. వి. ఒకఆడవిచెట్టు: చూ, వృక్షము.
నీరిప్ప. ద్వ. వి: చూ, మధూకము.*.
నీరు. వై. వి.=నీరమ్. 1. జలము: చూ, సలిలము; 2. కన్నీరు. భాగ. 1, స్కం. 430: చూ, సలిలము; 3. ఉచ్చ: చూ, మూత్రము; విణ. 4: చూ, స్వల్పము. [చూ, సర్పము.
నీరుకట్టియ. వై. వి. రూ-నీరుకట్టె-నీర్కట్టె:
నీరుకట్టు. ద్వ. వి. 1. అశ్మరి: చూ, మూత్రకృఛ్రము; అ. క్రి. 2: చూ, పాతించు.
నీరుకట్టుతెవులు. ద్వ. వి: చూ, నీరుకట్టు. 1.
నీరుకట్టె. వై. వి: చూ, రూ-నీరుకట్టియ.
నీరుకడిమి. ద్వ. వి. ధారాకదంబము *: చూ, హాలిప్రియము. [యసము. 1.
నీరుకాకి. ద్వ. వి.=నీరకాక. మద్గువు: చూ, వా
నీరుకాయ. ద్వ. వి. నీరుబుడ్డ: చూ, బుద్బుదము. 1.
నీరుకాయవాఁడు. ద్వ. వి: నీరుపాప, నీరుమానిసి. (సం. ప).—కిప్రపురుషుఁడు. (చూ, మనుష్యుఁడు.)
నీరుకాయ. ద్వ వి: చూ, సంపంకకము.
నీరుకావి. దే. వి. రూ-నీర్కావి. కొంచెము ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.
నీరుకావులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
నీరుకాళ్లు. ద్వ. వి. బ. కోణాకారితపర్ణమునైన యూర్ధ్వయసంఖ్యలయందుఁ దోఁచెడు సూర్యకిరణములు (ఇవి వర్ష సూచకము): చూ, హాయనము 2. [ము.
నీరుకుక్క. వై. వి. జలకునకము: చూ, శునక
నీరుకుప్ప. ద్వ వి: చూ, రూ-నీటికుప్ప.
నీరుకోఁతి. ద్వ. వి. శింశుమారము: చూ, వానరము.
నీరుకోడి. ద్వ. వి. జలకుక్కుటము: చూ, పుంజొ-
నీరుగండి. ద్వ. వి. తూముకాలువ: చూ, వాహసము. 2. [లము.
నీరుగన్నేరు. ద్వ. వి. ఇలసము*: చూ, హింజ
నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె. లో. "ఆ. మంచు మఱుఁగుపడిన మార్తాండుఁడునుబోలె, నీరుగవిసియున్న నిప్పుఁబోలె." భార. విరా. 1. ఆ. 228.
నీరుగుట్టు. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.
నీరుగొబ్బి. ద్వ. వి: చూ, మొగబీర*.
నీరుగొలిమిడి. ద్వ. వి: చూ, పద్మము. 1.
నీరుచిచ్చు. వై. వి.=నీరకుచి. రూ=నీర్చిచ్చు. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
నీరుచిత్తి. వై. వి: రూ-నీరుచిత్తె, చెలిమిడి. (సం. ప).—జలతండులీయము. *
నీరుచిత్తె. వై. వి. —పై.— [సునిషణ్ణకము.
నీరుచెంచేలి. ద్వ. వి. ఒకానొకచెంచేలి *: చూ,
నీరుచేల్ల. ద్వ. వి: చూ, నీరుమజ్జిగ.

నీరుమేలుకు. ద్వా. వి. ఉచ్చ నిలువరించేటలో కలుగుమంట: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము.

నీరుటెంకి. ద్వా. వి: చూ, సరస్సు. 1.

నీరుడి. ద్వా. వి (నీరు + ఊడు) ఉచ్చ అధికముగా దిగు రోగము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము.

నీరుడుము. ద్వా. వి: చూ, బిలేశయ.

నీరుతాలుపు. ద్వా. వి. మబ్బు. అచ్చ. అ, కాం. 188: చూ, మేఘము. 1. [కాం. 21.

నీరుతిట్ట. ద్వా. వి: చూ, సముద్రము. అచ్చ. అ,

నీరుతిత్తి. వై. వి.=నీరదృతి. ఉచ్చబుడ్డ: చూ, మూత్రకోశము.

నీరుతుట్ర. ద్వా. వి: చూ, నీరుకట్టియ.

నీరుతుమికి. ద్వా. వి: చూ, స్ఫూర్జకము.*

నీరుతోఁటకూర. ద్వా. వి: చూ, మారిషము*.

నీరుదొత్త. ద్వా. వి: చూ, నీరుతుట్ర.

నీరుదోమ. ద్వా. వి. జలమశకము: చూ, మశకము.

నీరుద్రిమ్మరి. ద్వా. వి. జలజంతువు. అచ్చ. యు. కాం. 3: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుపంది. ద్వా. వి. జలసూకరము: చూ, సూకరము.

నీరుపట్టు. ద్వా. అ. క్రి: చూ, నీరువిడుచు. 1.

నీరుపట్టుదోమ. ద్వా. వి: చూ, నీరుదోమ.

నీరుపదును. దే. వి. కొద్దిపదును: చూ, స్తేమము.

నీరుపాది. ద్వా. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

నీరుపాప. ద్వా. వి. 1. నిప్పు; చూ, వహ్ని. 1; 2. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1; 3: చూ, నీరుకాయవాఁడు.

నీరుపాపర. ద్వా. వి: చూ, నీరుపాప. 2.

నీరుపాము. ద్వా. వి: చూ, నీరుకట్టియ.

నీరుపాయము. ద్వా. వి. జవ్వనము: చూ, వయస్సు. 1.

నీరుపాటించు. ద్వా. అ. క్రి: చూ, నీరుకట్టు. 2.

నీరుపిప్పలి. వై. వి.=నీరపిప్పలి*: చూ, శకులాదని. 2.

నీరుపిల్లి. వై. వి.=నీరబిడాల: చూ, మత్స్యము. 1.

నీరుపుట్టువ. ద్వా. వి. 1. శంఖము. అచ్చ. బాల, కాం. 3: చూ, సంకు. 1; 2. తామర: చూ, పద్మము. 1; 3: చూ, నీటియిక్క.

నీరుపుట్టువు. ద్వా. వి. 1: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 1; 2: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 2; 3: చూ, రూ-నీరుపుట్టువ. 3; 4. ఉచ్చైశ్శ్రవము: చూ, హయము; 5. నిప్పు: చూ, వహ్ని. 1; 6: చూ, హిమాంశువు; 7. ఐరావతము: చూ, హస్తి.

నీరుపెట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, నీరుకట్టు. 5.

నీరుపోసికొను. ద్వా. స. క్రి. 1: చూ, స్నానమాడు; 2: చూ, నీరువోసికొను.

నీరుప్రబ్బ. ద్వా. వి. రూ-నీరుప్రబ్బలి *: చూ, విదులము.

నీరుప్రబ్బలి. ద్వా. వి. —పై.— [యము

నీరుబుగడ. వై. వి.=నీరుబుద్బుద: చూ, నీరుకా

నీరుబుగ్గ. వై. వి.=—పై.—

నీరుబుడ్డ. వై. వి.=—పై— [దారకము.

నీరుబొద్ది. ద్వా. వి. ఒకరకముబొద్ది *: చూ, వృద్ధ

నీరుమజ్జిగ. వై. వి.=నీరమార్జికా. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుగలసిన మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

నీరుమానిసి. వై. వి.=నీరమానుష: చూ, నీరుకాయవాఁడు.

నీరుముంపు. ద్వా. విణ. కీనీరు నేల: చూ, భూమి. 1.

నీరుముట్టు. ద్వా. వి. 1. ఉచ్చ: చూ, మూత్రము; అ. క్రి. 2. నీరుముట్టుకొను; వా. 3. ఉచ్చ వెడలించు: నీరుముట్టుకొను.

నీరుముట్టుకొను. ద్వా. అ. క్రి. —పై—

నీరుముడియ. ద్వా. వి: నీరుమూట. (సం. ప.)—కమూతము.

నీరువోపరి. ద్వా. వి. 1. కడవ: చూ, భాండము. 3; 2. బిందె: చూ, పాత్రము. 6; 3. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; విణ. 4. నీరువోచేనది.

నీరువోరు. వై. వి.=: చూ, నీరుమజ్జిగ.

నీరుమోసికొను. ద్వ. స. క్రి. గర్భిణీభవించు: చూ, నీరుపోసికొను.

నీరురాసి. వై. వి: చూ, సముద్రము.

నీరురిక్క. వై. వి. పూర్వాషాఢ, తొలుసేటి రిక్క: చూ, రిక్క. (సేటిరిక్క)

నీరుల్లి. ద్వ. వి. ఎఱ్ఱగడ్డ*: చూ, పలాండువు.

నీరువంగ. వై. వి.=నీరవార్తాక*: చూ, వంగ.

నీరువట్టివేరు. ద్వ.వి. లామజ్జకము:చూ,వట్టివేరు.

నీరువట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, పిపాస; అ. క్రి. 2. దప్పికొను. భార. అర. 3, ఆ. 202:చూ, దూపటిలు. 1.

నీరువత్తిగ. వై. వి.=నీరవర్తిక: చూ, భక్ష్యము.

నీరువరి. వై. వి.=నీవార (దేశ్యమని శ. ర.) నీవారతృణము: చూ, హరితి; 2. నీవారధాన్యము: చూ, స్తంబకరి. (సస్యము.)

నీరువామి. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 64.

నీరువిడుచు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, నీరువట్టు; 2. నీరువదలు; 3: చూ, వెల్వెలఁబాఱు.

నీరూరు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్రవించు.

నీరెండ. ద్వ. వి: చూ, ఈరెండ.

నీరెత్తువంగ. ద్వ. వి: చూ, నీరువంగ.*

నీరెన. వా. వి: చూ, నీరుగట్టు.

నీరేనుఁగు. ద్వ. వి. నీటిగజము: చూ, హస్తి.

నీరొట్టియ. ద్వ. వి. రూ- నీరొట్టు- నీరొట్టె: చూ, భక్ష్యము.

నీరొట్టు. ద్వ. వి. —పై—

నీరొట్టె. ద్వ. వి. —పై— [ఆం. 75.

నీర్కట్టె. వై. వి:చూ, రూ-నీరుకట్టియ. వేం,

నీర్కావి. దే. వి: చూ, రూ-నీరుకావి.

నీర్చవి. వా. వి: చూ, నీరెన.

నీర్చిచ్చు. వై. వి.=: చూ, రూ-నీరుచిచ్చు.

నీర్చిచ్చుకాఁడు. ద్వ. వి. ఒకానొక టిట్టిభము: చూ, లకుముకి.

నీర్వట్టు. ద్వ. వి:చూ, రూ-నీరువట్టు. (దప్పికొ. —పాండు. 5, ఆ. 168.)

నీర్వామి. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరువామి.అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 31.

నీఱు. దే. వి: చూ, రూ-నుగురు.

నీలంగువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. ఈఁగ: చూ, మక్షిక; పుం. 2. నక్క: చూ, సృగాలము; 3. రూ-నీలాంగువు: చూ, పురుగు.

నీలఁడు. వై. వి. నల్లగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

నీలకంఠము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముల్లంగి*; పుం. 2. నెమలి: చూ, మయూరము; 3.ఊరఁబిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 4. బంగారు పిచ్చుక: చూ, పిచ్చుక; 6. పాము: చూ, సర్పము.

నీలకంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

నీలకము. సం. వి. అ. పుం. నల్లకోఁతి: చూ, వానరము.

నీలగంధి. సం. వి. ఇ. పుం. ఒకరకముమాణిక్యము (ఇది తుంబురమునఁబుట్టినది. నల్లదాలుగలది. అధమజాతిరత్నము: (చూ, మాణిక్యము): చూ, రత్నము. 1.

నీలఝింటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నల్లగోరంట*: చూ, మహాసహ.

నీలదూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నల్లగొలిమిడి*. [ధేనువు.

నీలధేనువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. నల్లనిఆవు: చూ,

నీలపునర్నవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు. * చూ, వర్షకేతువు.

నీలపుష్పము. సం. వి. అ. న. నల్లగింటెన * చూ, విష్ణుకాంత.

నీలపుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

నీలమణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1.

నీలము. సం. వి. అ. న. 1. నల్లఛాయి: చూ

రాయి; 2.=నీలి*: చూ, రంజని; పుం. 3.=నల్ల. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4. ఒకానొక కొండ: చూ, పర్వతము; 5. ఒకనిధి: చూ, నిధులు; విణ. 6. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

నీలలోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు. "నీలలోహితపూజ"

నీలవర్ణి. అం: చూ, అనువర్ణములు.

నీలసరస్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహా. 2. [గువు. 3.

నీలాంగువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-నీలం

నీలాంజనము. సం. వి. అ. న. 1. కాటుకతాయి: చూ, సౌవీరము. 2; అం. 2: చూ, అంజనములు.

నీలాంబరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3. శని: చూ, రాహువు. 2.

నీలాంబుజన్మము. సం. వి. అ. న: చూ, నీలాబ్జము*

నీలాగ్రికర్ణి. అం: చూ, చిత్రివర్ణములు.

నీలాటిరేవు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నీరాటరేవు.

నీలాబ్జము. సం. వి. అ. న. నల్లకలువ: చూ, పద్మము. 1. [పుతట్ట.

నీలాలి. ద్వ. వి. రెండుముఖముల దీపారాత్రిక

నీలాశ్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నీలఁడు.

నీలి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లగోరంట *: చూ, మహాసహ; 2.=నీలి*: చూ, రంజని; 2: చూ, అంకుశము; వై. వి. (1).=నీలిని*: చూ, నీలి. 2; (2) నల్లనిబట్ట. నల్లమాలు (అనికొందఱు): చూ, వస్త్రము; విణ. (3) =నీల. నల్లనిది. హాళ్ళ. 2, ఆ. 8: చూ, వర్ణము. 6; (4) గాగడముగలది. పాంచు. 3, ఆ. 71.

నీలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. నల్లవావిలి*: చూ, వావిలి; 2. ప్రాఁచితీఁగె*: చూ, శైవలము.

నీలిగోతాము. అం: చూ, మల్లశాస్త్రము.

నీలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=నీలి: చూ, నీలి. 2, (1).

నీలిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-నీలిమము. నలుపు: చూ, వర్ణము. 6. [నవస్తువు.

నీలిమందు. ద్వ. వి. నీలిమొక్కలు వండిచేసి

నీలిమబ్బు. ద్వ. వి. వేఁటసాధనము.

నీలిరాగము. సం. వి. అ. పుం. బయటికి విశేషముగాకనఁబడక లోపల నెప్పటికినివీడకుండెడు గాఢానురాగము. (చూ, పూర్వరాగము).

నీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక కోఁతి: చూ, వానరము; 2. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

నీలుగు. దే. వి. రూ-నీల్గు. 1. గాత్రివినామము; అ. క్రి. రూ-నీల్గు 2: చూ, రూ-నిలుగు. 2; 3: చూ, మరణించు.

నీలోత్పలము. సం. వి. అ. న: చూ, నీలాబ్జము*

నీలోత్పలవర్ణి. అం: చూ, అనువర్ణములు.

నీలోత్పలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, నీలుఁడు. 2; అం. 2: చూ, భాషాంగములు.

నీల్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-నీలుగు.

నీవరి. వై. వి.=నీవార: చూ, రూ-నివ్వరి.

నీవాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-నివాకము.

నీవారము. సం. వి. అ. పుం=: చూ, నీవరి.

నీవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సంచిమొదలు; 2: చూ, పలపుకీలు; 3: చూ, బంధనాలయము; 4. పందెపుసొమ్ము.

నీవీబంధము. సం. వి. అ. న: చూ, నీవి. 2.

నీవు. దే. వి. రూ-ఈవు. 1. ఎదుటవినువాఁడు; 2. నీశబ్దమునకు ప్రథమైకవచనము: చూ, త్వమ్; 3. బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించునపుడు పయోగించు శబ్దము: చూ, హుం.

నీవృత్తు. సం. వి. త్. పుం. రూ-నివృత్తు. 1. గ్రామము: చూ, సీమ. 1; 2. దేశము: చూ, సీమ. 1.

నీవ్రము. సం. వి. అ. న. 1. చూరు: చూ, వెలిసె; 2. ఒండికంటినడిమికమ్మి: చూ. ఒండికల్లు; 3: చూ, విపినము; 4. రేవతి: చూ, రిక్క.

నీశారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- నిశారము.

నీహారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- నిహారము.

నీళ సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విష్ణుభార్యలలో నొక [తె: చూ, లక్ష్మి. 1.

నీళ్లగాఁడి. వా. వి: చూ, లట్టు. 1.

నీళ్లపాఱుడు. వా. వి: చూ, వెల్లువ.

నీళ్లమ్రుక్కొనునది. అం. దూతీచతుష్టయమునందలి మూఁడవదానిలోని పదియాఱింటిలో నొకటి: చూ, దూతీచతుష్టయము.

నీళ్లరేఁడు. వా. వి: చూ, వరుణుఁడు. [రిక్క.

నీళ్లరేనిరిక్క. ద్వ. వి: చూ, రూ- నీటిరేని

నీళ్లవరుగు. ద్వ. వి. ఉప్పు: చూ, లవణము.

నీళ్ళాటబొద్దులు. వా. వి. బ. తొమ్మిదినెలలునిండిన పిదప ప్రసవమగు సమయమందలి సూచనలు.

నీళ్ళాటరేవు. ద్వ. వి: చూ, రూ- నీరాటరేవు.

నీళ్ళాడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రసవించు. భార. శల్య. 2, ఆ. 160; 2: చూ, స్నానమాడు.

నీళ్ళునములుట. జా. మాంద్యము వహించుట. "నీవివి యన్నియు నీళ్లునమలక" (నీతి చంద్రిక - విగ్రహము)

ను

ను. సం. అవ్య. 1. ప్రశ్నార్థకము: చూ, ప్రశ్నము; 2: చూ, యోచన; దే. అప. (1) నా శబ్దమునకు ప్రథమైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "నేను"; (2) తఱచుగ అమహదర్థకశబ్దములకు ద్వితీయైకవచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "వనమును"; (3) క్రియలలో తద్ధర్మార్థక ప్రథమపురుషైకవచనమునందును, తద్ధర్మవర్తమాన భవిష్యద్వ్యతిరేకార్థకోత్తమ పురుషైకవచనములయందును వచ్చెడు ప్రత్యయము. "కొట్టును, కొట్టుదును, కొట్టుచున్నాను, కొట్టఁగలను, కొట్టను" మొ; అవ్య. (4) సముచ్చయార్థమును తెలుపును. (ఇది ఉకారాంతేతరములమీఁద యుష్మత్పూర్వకముగా వచ్చును. భార. ఆది. 1, ఆ. 12; అయుగ్మము ఒకానొకచో లోపించును. భార. సభా. 2, ఆ. 282; భార. భీష్మ. 1, ఆ. 31; వన. 3, ఆ. 173): చూ, సముచ్చయము: చూ, యు; (5) అవధారణార్థకము: చూ, సత్యము. 1; (6) సహితార్థకము. స్వా. 1, ఆ. 72: చూ, సైతము; (7) వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందు సహితార్థమును తెలుపును. హై. 1, ఆ. 85; (8) ఏని, ఐన అను వానివలె వ్యతిరేకార్థద్యోతకమైన ప్రశ్నమునందువచ్చును. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 28; ఉద్యో. 4, ఆ. 285; (9) ఎటులు, ఎట్టు, ఎట్లు అనుశబ్దములు కడపటఁజేరినప్పుడు ఏవిధముచేతనైన అను నర్థమును తెలుపును. భార. అర. 1, ఆ. 49; (10) కొన్నిచోట్ల అర్థవిశేషములను తెలుపును. భార. ఆది. 1, ఆ. 14; (11) వ్యతిరేకక్రియలమీఁద వికల్పార్థమును తెలుపును. భార. ద్రో. 3, ఆ. 162; (12) పాదపూరణమందు అంతలోనగు శబ్దములమీఁద వచ్చును. (అంతయును, అందఱును, ఎప్పుడును, తద్దయును, నిచ్చలును, వాలాయమును, మఱియును, పెండియును మొ. "ఇవి యేనునన్" అనుచో ఏనుశబ్దముమీఁదిది యు పాదపూరణమునందువచ్చినదని యెఱుంగునది. ఇట్లు ఇతరస్థలములయందును తెలిసికొనవలయును. ఇది యెద్రుతమనఁబడు. దీని యుత్వమునకు తఱచుగ లోపంబగు.);

(13) "న" కారము ద్రుతము. (నకారమునకు ద్రుతమని పేరుండినను నిజమైన ద్రుతము 'ను' అను నక్షరమని యెఱుంగవలయును. ఈద్రుతము ప్రత్యయముతోఁ జేరివచ్చును. "తానుగజ్జమును గొనెను"లు ఇందుండు 'ను' కారములు ప్రత్యయములు; "హరిచేతను,గిరిచేతను"ఇందుండు'ను'లు ఆగమములు; "రాముఁడును, లక్ష్మణుఁడును" ఇందుండు 'ను' లు సముచ్చయార్థమునుదెలుపు నవ్యయములు. వీనిలో 'ను' లోపించినను దోషము లేదు, ఇట్టి 'ను' కారములు ద్రుతములగుఁ గాని చేను-పేను-మీను-బోను ఇత్యాది ప్రథమావిభక్తులయందుండు 'ను' కారములు గావు. "ఉన్నాను" ఇట్టిచోట్ల ద్రుతమునకు లోపములేదు ఇత్యాది; ద్రి. (14): చూ, ని. (2). ఆం, భా. తృ. 67.

నుంకు. దే. వి. పన్ను: చూ, లంకణము.

నుక్కటు. దే. వి. చలనము: చూ, లోలము.

నుగ్గాట. దే. వి. హింస. ఆం, పదా. నర. 115: చూ, వధము.

నుగ్గాడు. దే. స. క్రి. 1. చంపు. ఆం, భా.తృ. 123: చూ, సంహరించు; 2. ఖండించు:చూ, పెలగు.

నుగ్గు. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2: చూ, నురుము; బ. 3: చూ, పిడక; అ. క్రి. 4. నుగ్గగు, నలఁగు.లక్ష్మీ. 4, ఆ. 114: చూ, సదమదమగు.

నుగ్గులువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, నుగ్గు. 4.

నుచ్చిళ్లు. దే. వి. బ: చూ, ఫేనము.

నుచ్చు. దే. వి. 1. గొఱ్ఱెల మేఁకల పెంటుక, స్వా. 3, ఆ. 60: చూ, మలము. 1; స. క్రి. 2. నుచ్చుపాఁతలుపెట్టు.

నుచ్చుపాఁత. ద్వ. వి. గొఱ్ఱెల మేఁకల చన్నులకుఁ జుట్టెడుగుడ్డ.

నుచ్చెన. వా. వి: చూ, మాడపట్టు.

నుజ్జు. దే. వి. క్షతినొందినది.

నుడి. దే. వి. (రూ-నుడికారము-నుడు-నుడుగు-నుడువు-నొడి-నొడికారము-నొడుగు-నొడువు)1: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చెడ్డపేరు: చూ, బన్నము. 2.

నుడికారము. దే. వి. 1. మాటచమత్కారము: రూ-నొడికారము; 2: చూ, రూ-నుడి. 1. ఆం, భా. ప్ర. 110.

నుడివోనలుఁగు. దే. వి. ముమ్మొనవాలు. ఆం, పదా. నర. 12: చూ, బాణము. 1.

నుడు. దే. వి: చూ, రూ-నుడి. 1.

నుడుగు. దే.వి. 1.—పై—; స.క్రి. 2. చెప్పు: చూ, వచించు.

నుడుగుఱేఁడు. దే. వి: చూ, వేల్పుటొజ్జ.

నుడువరి. దే. విణ. 1. మాటలమారి: చూ, వక్త. 1; 2. చెప్పువాఁడు: చూ, వక్త. 1.

నుడువు: చూ, రూ-నుడుగు.

నుతము. సం. విణ. నుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము.

నుతి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ): చూ, స్తోత్రము.

నుతించు. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

నుతిక. దే. వి: చూ, సమూహము.

నుత్తము. సం.విణ.త్రోయఁబడినది:చూ,విద్ధము.

నుదురు. వై. వి.=నిటల (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, లలాటము; పా. 2. దీనికి ఉపమానము.—అర్ధచంద్రుఁడు.

నును. దే. విణ. 1. వృత్తియందు నునుపు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందిది అల్పార్థకమునగును. ఉదా.— నునుఁజెక్కిలి, నునుసిగ్గు మొ) (హల్లుపరమగుచో కడపటి ఉకారము వికల్పముగలోపించును. (నున్బూది మొ.); ద్ర. 2. చార్థకము: చూ, ని. ఆం, భా. తృ. 67.

నునుపరి. దే.విణ. నునుపుగలది: చూ, స్నిగ్ధము.2.

నునుపు. దే. వి. 1. నున్నన: చూ, స్నిగ్ధము. 3; విణ. 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్న. దే.వి. 1. నున్ననిఱువుక; విణ. 2. నునుపైనది: చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్నన. దే. వి.(రూ-నున్న-నునుపు-నున్నదనము):చూ, స్నిగ్ధము. 2.

నున్నము. దే. విణ: చూ, నుత్తము.

నుయి. దే. వి. (రూ-నుయ్యి-నూయి-నూయు) చేదబావి. పాండు. 4, ఆ. 274: చూ, నగన్ను. 1.

నుయ్యి. దే. వి. —పై—

నురుఁగు. దే. వి.1.రూ-నురువు: చూ, నుచ్చిళ్లు. రాజ. 1.ఆ, 84; 2. గటిలేనిశరము,నఱుసు: చూ, బాణము. 1.

నురుఁగుదబ్బ. దే. వి: చూ, యకృత్తు. [గు. 1.

నురువు. దే. వి. రూ-నుర్వు: చూ, రూ-నురుఁ

నురువుడు. దే. వి. సస్యమంజరీ చూర్ణము:చూ, స్తంబకరి. [ప్రి. 154.

నుర్వు. దే. వి: చూ, రూ-నురువు. ఆం, భా.

నుఱిచివేయు. దే. స. క్రి. నాశముచేయు. రాఘ. 4, ఆ. 122: చూ, సరిపెట్టు.

నుఱిపిడి. దే. వి. (రూ-నూర్పిడి- నూర్పు-నూఱిపిడి-నూఱుపు.) ధాన్యాదికమునుకాళ్లతోను దూడలతోను త్రొక్కి నుఱుచుట. భార. ద్రో. 3, ఆ. 268: చూ, నూఱుపు.

నుఱుచు. దే. స. క్రి. (రూ-నుఱుపు-నూర్చు-నూఱుచు) ధాన్యాదికమును కాళ్లతోను దూడలతోను త్రొక్కి నుఱుచు.

నుఱుపు. దే. స. క్రి. 1.—పై—; 2. చెంపు: చూ, సంహారించు; 3. పరిహరించు. ఆం, భా. కృ. 124: చూ, మొత్తు. 2.

నుఱుమాడు. దే. స. క్రి. 1:చూ, పొడిసేయు; 2.చెంపు. భార. కర్ణ.2,ఆ. 376: చూ, సంహారించు.

నుఱుము. దే. వి. 1: చూ, నురుము. భార. ఆది. 6, ఆ. 160; స. క్రి. 2: చూ, పొడిసేయు; 3: చూ, నుఱుమాడు. 2. [డు.

నుఱుముచేయు. ద్వ. స. క్రి: చూ, నుఱుమా

నులక. దే.వి.రూ-నుల్క. మంచమల్లెడుగోఁగు, జనుము, వెంగలిలోనగువాని నారతో పేనిన (త్రాడు) దారము: చూ, నూత్రము. 1.

నులి. దే. వి. 1. ప్రేగులలోనొప్పి; 2. చిక్కు. పరిభా. 2, ఆ. 42; కళా. 5, ఆ. 113:చూ, నుఱుక్కు. 3; విణ. 3: చూ, స్వల్పము. "నులివెచ్చ-నులివేఁడి."

నులించు. దే. ప్రే. నులియఁజేయు:రూ-నులుచు-నులుపు, నులివెట్టు.

నులికొమ్ములమెకము. ద్వ. వి. జింక. సాంబ. తిర్య. 4: చూ, హరిణము.1.

నులిగుల్ల. ద్వ. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1. [తాపించు.

నులిగొను. దే. అ. క్రి. చిక్కుపడు: చూ, సం

నులితడ. దే. వి: చూ, మహాబలః*.

నులిపురుగు. ద్వ. వి. కడుపులోని సన్నని రొంపిడిక: చూ, పురుగు.

నులియు. దే. అ. క్రి. 1. ఏదైననొకటి తాఁకుటచే స్థానముతప్పి యిట్టట్టుతొలఁగు. భార. శల్య. 1, ఆ. 176; 2. పొడియగు: చూ, వలియు. [వసివాళ్లు.

నులివాళ్లు. దే.వి. బ. కొంచెమువాడుటలు:చూ,

నులివాళ్లువాడు. దే. అ. క్రి. కొంచెమువాడు.

నులివు. దే. వి. నులియుట. (ఉలివువంటిది)

నులివెచ్చ. దే. వి. మందోష్ణము: చూ, వేఁడిమి.

నులివెచ్చన. దే. వి. —పై—

నులివెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, నులించు.

నులుచు. దే. ప్రే. —పై—

నులుపు. దే. పే్రి: చూ, నులివెట్టు.

నులుము. దే. స. క్రి. 1. చేంపు. ఆం, భా.త్ర. 123: చూ, సంహరించే;2.తొడబుగ్గలోనగు వానికండ రెండువే్రిళ్లతో అటునిటునొక్కి త్రిప్పు. కళా. 4, ఆ. 41: చూ, వడివేయు; 3. ఉన్మూలించే: చూ, భేదిల్లు.

నులుసు. దే. వి: న్యూనత: చూ, వెలితి. 2.

నుల్క. దే. వి: చూ, రూ–నులక.

నువు. దే. వి. (రూ–నువ్వు–నూ–నూవు) 1. సస్యవిశేషము: చూ, సస్యము. 1; బ. 2. తెలికలు: రా. వి. 3, ఆ. 48: చూ, నువ్వులు.

ను వ్వు. వా. వి. 1 : చూ, నీ వు. (అప్రి); 2: చూ, నువ్వు. *.

నువ్వు (నువ్వులు). దే. వి. బ. (బుతురక్తము జారీచేయును) 1: తెలకలు–తెలికలు, నువు–నువ్వు–నూ–నూగు–నూవు, బొట్టుగు–బొట్టువు. (సం. ప).—కరండము, కాకగుడము, కాకరుహము, కుతపము, కురపము, క్షురకము, ఖురకము, ఛిన్నరుహము, తిల, తిలకము, శ్రీమాన్. తద్వి.—౧. అడవి నువ్వులు. (సం. ప.)—జర్తిలము; ౨ కుతీనువ్వులు – కుఱునువ్వులు; ౩. పొట్టినువ్వులు. (సం. ప).—కాతిలలు, కాతువరిక; ౪.పొల్లనువ్వులు. (సం. ప.)–తిలపెంజము – తిలపేజము. (మిగతవానికి "శ్రీమాన్" చూడుము); 2: చూ, నవధాన్యములు, ధాన్యము. [హము. 2.

నువ్వులనూనె. వా. వి. తిలతైలము: చూ, స్నే

నుస. దే. వి. 1. కండూతి. ఆం, భా. ద్వి. 129: చూ, విదర్చిక; వా. 2. గొంతుకలోని పొడిదగ్గు.

నుసమ. దే. వి: చూ, రూ–నుసుమ.

నుసము. దే. వి: చూ, మసము.

నుసలు. దే. అ. క్రి. 1. ఆలస్యముచేయు: చూ, విపరించే. 3; 2. పూచు: చూ, వహించే; స క్రి. 3. (ఒళ్లు) విఱుచుకొను. శకాం. 4, ఆ. 62: చూ, విఱుచే.

నుసి. దే. వి. 1. పురుగులుతొలువఁగా రాలు మ్రానిపొడి: చూ, సురుము; 2: చూ, స్వల్పము.

నుసిపురుగు. ద్వ. వి. ఘుణము: చూ, పురుగు.

నుసుఁగు. దే. స. క్రి:చూ, తిరస్కరించే. నై. 7, ఆ. 130. [దోమ: రూ–నుసమ.

నుసుమ. దే. వి. కండ్లయందు ముసరెడు చిన్న

నుసుము. దే. స. క్రి. ఆకర్షించే. వసు. 4, ఆ. 23: చూ, రెమ్ము. 2.

నుసులు. దే. వి. 1. అలఁతి. భార. శల్య. 2, ఆ. 267: చూ, లాఘవము. 1; అ. క్రి. 2. కొంచెము చలించే, మెదలు. సా. 2, ఆ. 125: చూ, సలించే.

నూ

నూ. దే. విశ, 1. వృత్తియందు నూవుశబ్దమునకు అంత్యవర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (ఉదా.— నూఁబిండి–నూఁబువ్వు–మొ); 2: చూ, రూ–నువ్వులు.

నూఁక. దే. వి. ఒకానొకచెట్టు:చూ, వృక్షము.

నూఁగారు. వా. వి. రూ–నూఁగాఱు. 1: చూ, రోమరాజి; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.–తుమ్మెదలచాలు, చీమలబారు, సలాకు, కత్తి, నల్లత్రాఁచే, ఇంద్రనీలమణులవరుస, ధూమము, మబ్బు. మొ.

నూఁగు. దే. వి. 1. కొన్నియాకులమీఁదను, కాయలమీఁదను ఏర్పడియుండు చిన చిన్న ముండ్లు: చూ, సితాగ్రము; 2. వడ్లులోనగువాని రేణువు, రూ–నూఁగుడు: చూ, సితాగ్రము; 3. లేఁతఁదనము. భార.విరా. 1, ఆ.

245: చూ, గాడుమార్గము. 1; విశ. 4. శేఁక: చూ, సుకుమారము.
నూఁగుడు. దే. వి: చూ, రూ-నూఁగు. 2.
నూఁగుదోస. దే. వి. కూఁతురుబుడమున: చూ, మారివాలుకము.
నూక. దే. వి: చూ, కంబూకము.
నూకపొట్టు. వా. వి. ఊఁక: చూ, తుషము.
నూకు. వా. స. క్రి. 1. తుడుచు, ఊడుచు (రాయలసీమలోవాడుక): చూ, సమ్మార్జించు; 2. తుడుచు, ఒత్తు: చూ, పాత్రము. 4; 3. త్రోలు. స్వా. 4, ఆ. 44: చూ, వెలుచు.
నూకుడు. దే. వి. త్రోపుడు: చూ, నిషేధము.
నూగు. దే. వి: చూ, రూ-నూవు*.
నూచె. దే. వి. రూ-నూచేను. పొడి. భార. భీష్మ. 2, ఆ. 211: చూ, నురుము.
నూచేము. దే. వి. —పై— భార. భీష్మ. 2, ఆ. 361.
నూటయెనిమిది. వా. వి. అష్టోత్తరశతము (108).
నూతనము. సం. విశ. రూ-నూత్నము: చూ, పాస. [(తె. ప.)—క్రొత్తవాఁడు.
నూతనుఁడు. సం. విశ: ఆధునికుఁడు, నవీనుఁడు.
నూతియొఱ. వా. వి: చూ, బావియొఱ.
నూత్నము. సం. విశ: చూ, రూ-నూతనము.
నూదోస. దే. వి: చూ, రూ-నూఁగుదోస*.
నూనము. సం. క్రి. విశ, అ. న: చూ, నెట్టన.
నూనియ. ద్వ. వి. రూ-నూనె. 1. తలచేమురు. వసు. 5, ఆ. 74: చూ, స్నేహము. 2; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2; 3. నువ్వులనూనె: చూ, స్నేహము. 2.
నూనె. ద్వ. వి. (నూవు + నేయి)—పై—
నూనెముడి ద్వ. వి: చూ, వేనలి. స్వా. 3, ఆ. 31.
నూనియగిసె. ద్వ. వి. నల్లగిసె*: చూ, శుకనాసము. 1.
నూపురపాదిక. అం: చూ, ఆకాశచారులు.
నూపురము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. అందె: చూ, భూషణము. 2; అం. 2: చూ, కరణములు.
నూయ. దే. వి: చూ, రూ-నుయి.
నూయి. దే. వి.—పై.—
నూరి(జ్జ్)పోయుట. జా. వి. బాగుగబోషకేయుట. "ఆక్షుల్లసితకాలకేళీక్షీయాదలంది మీఁగొండజెంచ బెజెన్నెల్సిగ్గులకోరములతో నూరి(జ్జ్)పోసిరి." (సతిచంద్రిక-విగ్రహము.)
నూర్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-నూఱుచు.
నూర్పిడి. దే. వి: చూ, రూ-నూఱిపిడి.
నూర్పు. దే. వి: చూ, రూ-నూఱుపు.
నూఱంచులకత్తిచేఁగాంచుజోదు. ద్వ. వి. వజ్రపాణి, ఇంద్రుఁడు. వేం, ఆం. 12: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
నూఱంచులకైదువు. దే. వి. శతకోటి, వజ్రయుధము. లక్ష్మీ. 2, ఆ. 46: చూ, బాణము. 1.
నూఱంచులవాలు. దే. వి.—పై.—
నూఱార్లు. జా. విస్తారము. "నొచ్చినతరువాతగిరులు నూఱార్లు వడన్వచ్చెనే." (రామాభ్యుదయము.)
నూఱిపిడి. దే. వి: చూ, రూ-నుఱిపిడి.
నూఱు. దే. స. 1. వంద: చూ, సంఖ్య. 1; స. క్రి. 2: చూ, వాడిచేయు; 3. సన్నెకంటమర్దించు: చూ, మర్దించు.
నూఱుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నుఱుచు.
నూఱుచుక్కలపొత్తు. వా. వి. శతభిషము: చూ, రిక్క.
నూఱుట. వా. వి. పొడిచేయుట: చూ, నురుము.
నూఱుపు. దే. వి: చూ, నుఱిపిడి.
నూఱుతాయి. వా. వి. 1. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి; 2. మంగలికత్తినూఱుతాయి: చూ, రాయి.
నూఱువందలు. వా. స. పదివేలు: చూ, సంఖ్య. 1.

నూఱువేలు. వా. స. లక్ష, నియుతము: చూ, సంఖ్య. 1.

నూలాసు. వా. వి. సరకుపోయినవస్తువిశేషము.

నూలిగరను. దే. వి: చూ, బట్టకల.

నూలు. దే.వి. ప్రత్తివడికినపోఁగు:చూ,స్తోకము.

నూలుకండె. దే. వి: చూ, సరిగ.

నూలుకొను. దే. అ. క్రి. రూ-నూల్కొను. 1: చూ, సమ్మతించు; 2: చూ, మట్టుపడు; 3: చూ, సరిపడు. 2; 4: చూ, వ్యాపించు. (ప్రే. నూలుకొలుపు-నూలుకొల్పు. సమ్మతింపఁజేయుటకు.-కళా. 7, ఆ. 157; మట్టుపఱచుటకు.—భార. విరా. 4, ఆ. 187.)

నూలుకోలు. దే. వి. నూలుకొనుట.

నూలుపోఁగతుకు. వా. వి: చూ, క్రొత్తముట్టు.

నూల్కొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నూలుకొను. (మట్టుపడుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 174.)

నూవు. గ్రా. వి: చూ, రూ-నువ్వు.

నూవుచేను. దే. వి. తిల్యము. ఆం, భా. ద్వి. 229: చూ, భూమి. 1.

నృ

నృగాదికము. అం. నాటికలు 18 లో నొకటి. (ఒకటేయంకము. గానము. సంభాషణము గలది): చూ, నాటికలు.

నృత్తము. సం. వి. అ. న. 1. రూ-నృత్యము. నర్తనము, కేవలభావాశ్రయము (కాళ్లతో గంతులువైచుట): చూ,వ్యంజకము.1; (చూ, నాటకము); 2.=నెత్తము. జూజము: చూ, వ్యవహారము. 4.

నృత్తహస్తములు. అం. ఉద్ధృతము, తలముఖము, విప్రకీర్ణము, గజదంతము, అరాళకటకాముఖము, ఆవిద్ధవక్త్రము, సూచీవిద్ధము, రేచితము, అర్ధరేచితము, పల్లవము, నితంబము, కేశబంధము, లత, కరిహస్తము,దండపక్షము, ఊర్ధ్వమండలము, పార్శ్వమండలము, ఉరోమండలము, నలినీపద్మకోశము, ఉరఃపార్శ్వమండలము, కపోతము, మకరము, జ్ఞానము, పరదాభయము, ముద్ర, గరుడపక్షము, ముష్టిస్వస్తికము, ముకుళస్వస్తికము, ప్రయుక్తాలపల్లవము (29)

నృత్యము. సం. వి. అ. న. తాళలయాన్వితము. (మాటలాడకుండ భావమును హస్తాద్యవయవములచేఁగనఁబఱచుట:) చూ, నృత్తము. 1.

నృత్యవిద్యావినోదము. అం: చూ, భరతశాస్త్రగ్రంథములు.

నృత్యసంగ్రహము. అం.—పై.—

నృపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, శ్రీదుఁడు.

నృపపదము. అం. (దీనినే రాజ్యపదమందురు): చూ, ఆయూషము.

నృపలక్ష్మము. సం.వి. న్. న. రాజునకుఁబట్టెడు తెల్లగొడుగు: చూ, వారిత్ర.

నృపాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నృపతి.1.

నృపుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

నృశంసుఁడు. సం. విణ: చూ, హింసకుఁడు.

నృసింహము. అం. (నరసింగము): చూ, విష్ణు అవతారములు.

నృసింహావతారము. అం. (నారసింహము):చూ,

నృసింహుఁడు.సం.వి.అ.పుం.1:చూ, విష్ణువు. 1; 2. నరశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, సింగఁడు. 1.

నృహరి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

నె

నె. దే. విణ. నెఱనెటిశబ్దములకు వృత్తియందు అంత్యవర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (వృత్తియందు దీనిమీఁది హల్లునకు ద్విత్వ

మునచ్చెనే, ఉదా.—నెఱశబ్దమునకు.— నెచ్చెలి, నెత్తమ్మి, నెత్తురు, నెత్తామర, నెత్తావి, నెమ్మని, నెవ్వగ, నెవ్వడిమి, నెఱిశబ్దమునకు.— నెన్నడ, నెన్నడుము, నెన్నుదురు, నెన్నొసలు, నెమ్మోము, నెమ్మేను, నెమ్మొగము, నెమ్మోము మొ. నెన్నడ, నెన్నడము, నెమ్మేను ఇత్యాదిస్థలములయందు నెఱిశబ్దపూర్వకమై అర్థము పొసఁగి యుండునట్లు నెఱశబ్దపూర్వకమై పొసఁగియుండదని యెఱుఁగవలయును. కొన్నియెడల తత్సమపదము పరమగునప్పుడును ద్విత్వముకానఁబడుచున్నది. "నీవు నెమ్మనమున" భార. అర. 4, ఆ. 377.

నెంజిలి. దే. వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.

నెక్కర. దే. వి. ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

నెక్కొను. దే. అ. క్రి. (రూ-నెట్టుకొను-నెలకొను-నెలవుకొను) 1. పాదుకొను. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 287: చూ, స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు; ప్రే. 3. (రూ-నెక్కొలుపు-నెక్కొల్పు) భార. విరా. 1, ఆ. 321.

నెక్కొలు. దే. వి. నెక్కొనుట.

నెగడి. దే. వి. 1. దుష్టమృగములు బెదరుటకును, చలికాచుకొనుటకును వేసెడుమంట: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, భూతము.

నెగడు. దే. వి. రూ-నెవడు. 1. అగడు: చూ, మత్స్యము. 1; 2: చూ, తంతునాగము; అ. క్రి. 3. బయలుమెఱయు. భార. విరా. 1, ఆ. 143; 4: చూ, వర్ధిల్లు.

నెగపు. దే. వి. 1: చూ, హుంకారము; 2. మండిపడుట: రూ-ఎగపు-ఎగసిపాటు, గోరింపు.

నెగయు. దే. అ. క్రి. రూ-నెవయు-ఎగయు. 1. ఎగురు: చూ, లఘించు; 2. పైకిలేచు. భార. విరా. 1, ఆ. 162: చూ, రేఁగు.

నెగయుదెంచు. దే. అ. క్రి.—పై.—భార. ఆది. 5, ఆ. 173.

నెగప్రు. దే. వి: చూ, పండీసము.

నెగులు. దే. వి. (రూ-నెవ్వులు-నొగులు-నోవి-నొవ్వి-నొప్పు-నోవు) 1. నొప్పి: చూ, శ్రమము. 1; 2. దుఃఖము: చూ, శోకము; 3. దుఃఖహేతువైనవికారము: చూ, శ్రమము. 1 (శోకము.)

నెగ్గడము. వై. వి. 1.=నిఘట్టన: చూ, సమ్మర్దము; 2.=నికట: చూ, సాంద్రము.

నెగ్గు. దే. అ. క్రి: చూ, కసరించు.

నెగ్గుడు. దే. వి. గుండె యదరుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నెమ్మె. దే. వి. మిక్కిలి సన్నమైనయాకలసమూహము: చూ, శంబుకము.

నెచ్చెలి. దే. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

నెటిక. దే. వి. రూ-నెట్టిక. వ్రేళ్లు కీళ్ళ చేప్పుడు: చూ, చిటిక.

నెటుకతట్లు. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

నెటికురు. దే. వి. నెటికవిఱుఁగుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. వై. 8, ఆ. 17: చూ, హూహూ.

నెట్టన. దే. అవ్య. క్రి. విశ. అనివార్యముగ. భాగ. ఆది. 5, ఆ. 58: చూ, భృశము. (రూ-నెట్టనము.)

నెట్టనము. దే. అవ్య.—పై.—

నెట్టపంట. దే. అవ్య. క్రి. విశ. నిష్కారణముగ.

నెట్టము. వా. వి. నెమలియీఁకలచేఁ జేసిన దారము. (రూ-నెట్టియము-నెట్టెము): చూ, సూత్రము. 1.

నెట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-నెటిక.

నైష్ఠికశీల. వై. వి. 1.=నైష్ఠికశీల. సదాచారసంపన్నమగు స్వభావముగలవాఁడు. వై. 6, ఆ. 190: చూ, నైష్ఠికుఁడు; విశ. 2.=నైష్ఠికశీలా, సదాచార సంపన్నమగు స్వభావముగల యాఁడుది: చూ, స్త్రీ.

నెట్టియము. దే. వి.(రూ - నెట్టెము - నెట్టము) 1: చూ, రూ-నెట్టము; 2. చుట్టకుదురు: చూ, మట్టు. 3; 3. గుండుపాగ: చూ, పాగ. 2

నెట్టు. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. ఉపద్రవము: చూ, శోకము; 3: చూ, యత్నము; 4. రూ-నట్టు. ఉప్పురాసులుండెడుచోటు: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, బాలక్రీడ; స. క్రి. 6. పూనితోయు. భాగ. 3, స్కం. 13.

నెట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, యత్నించే; 2: చూ, స్థిరపడు; 3: చూ, మమ్మరించే. శశాం. 3, ఆ. 4; స. క్రి. 4: చూ, బలాత్కరించే; వా. 5. అడ్డుకొను.

నెట్టుడుగాయ. వా. వి: చూ, నెట్టు. 5.

నెట్టె. దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము. 2.

నెట్టెము. దే. వి. ద్వీపము (అప్ర): చూ, లంక. 1.

నెత్తకమ్మ. దే. వి. (నెత్తము + కమ్మ) పాచికలపందెము. కళా. 6, ఆ. 118: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తంపుపలక. ద్వ. వి. (నెత్తము + పలక) రూ-నెత్తపలక: చూ, శారిఫలము. (వాడుక) (నెత్తపలము అని కొందఱు.)

నెత్తపలక. ద్వ. వి.—పై.—(వాడుక)

నెత్తము. దే. వి. 1. దెప్ప, స్నువు. స్వా. 4, ఆ. 78: చూ, పర్వతము; 2.=నృత్త. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3.=నృత్త. పాచికలాట. జై. 3, ఆ. 42: చూ, వ్యవహారము. 4.

నెత్తమ్మికొలనికాఁపు. ద్వ. వి. గాలి. వేం, ఆం. 13: చూ, వాయువు.

నెత్తమ్మిదిమ్మల నిదురమందు. ద్వ. వి: చూ, హీమాంశువు. వేం, ఆం. 11.

నెత్తరి. వా. వి. జూదరి. ఆం, పదా. నర. 53: చూ, పందెకాఁడు.

నెత్తలు. దే. వి. బ. (నెఱ + తరలు) 1. పెద్దయలలు: చూ, వీచి. 1; 2. రూ-ముత్తరలు. ఆం, భా. ద్వి. 137: చూ, వళి. 1.

నెత్తి. దే. వి. తల. జై. 8, ఆ. 98: చూ, శిరము. 1. (తలపైభాగమనికొందఱు).

నెత్తికాయ. వా.వి.—పై.—"నీనెత్తికాయ"

నెత్తురు. దే. వి. రూ-నెత్రు: చూ, రక్తము.

నెత్తురుఁబొద్దు. ద్వ. వి: చూ, సందెజాము. స్వా. 4, ఆ. 60.

నెత్తురుకందు. ద్వ. వి. రూ-నెత్రుకందు. పాండు. 3, ఆ. 156: చూ, శిశువు.

నెత్తురుగడ్డ. వా. వి: చూ, వ్రణము. 1.

నెత్తురుదాగ్రువుఁడు. దే. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. అచ్చ. యు, కాం. 60. [సర్పము..

నెత్తురుపెనుపొడ. వా. వి. మూఱుఁబాము: చూ,

నెత్తురుపొడ. దే. వి.—పై.—

నెత్తురుబంక. దే. వి. మలముతో నెత్తురును బంకయును పడురోగము: చూ, రోగము. 1.

నెత్తురువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పల్లటిల్లు.

నెత్రు. దే. వి: చూ, రూ-నెత్తురు.

నెత్రుకందు. ద్వ. వి: చూ, రూ-నెత్తురుకందు.

నెనడు. దే. వి: చూ, మూలగ. భార. ద్రో. 2, ఆ. 312.

నెనరు. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. కృతజ్ఞత: చూ, శుభము. 1.

నెన్నడుము. వా. వి: చూ, మధ్యము. 1. సాంబ. మాన. 15. [ఆం. 37.

నెన్నుదురు. వా. వి: చూ, లలాటము. వేం,

నెన్నుదుర్లను వ్రాయుదు నేదు. వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1. ఆం. పదా. సుర. 17.

నెన్నొసలు. వా. వి: చూ, నెన్నుదురు.

నెపము. వై. వి. (రూ-నెవము-నేపము) 1.= నిభః. మిష, కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, సిగ్గు. ఆం, భా. ప్రి. 38; 3. కారణము. భార. ఆది. 8, ఆ. 112: చూ, హేతువు. 1; 4. తప్పు. భార. అర. 5, ఆ. 318: చూ, సొంటు. పా. 5. లేనిదిమీఁద మోపుట.

నెప్పరము. దే. వి. రూ-నెప్పళము. పా. 4, ఆ. 66: చూ, వేగము. 3.

నెప్పరి. దే. విశ. 1. ఉపాయశాలి: చూ, సమర్థుఁడు; 2. ఉపాయశాలిని: చూ, స్త్రీ.

నెప్పరించే. దే. స. క్రి: చూ, రుజోవుపఱచే.

నెప్పళము. దే. వి: చూ, రూ-నెప్పరము.

నెప్పు. దే. వి. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, స్థైర్యము; 3: చూ, వెరవు; 4: చూ, విధము. 1; విశ. 5: చూ, నిలువరము. 1.

నెప్పుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, స్థిరపడు. స్వా. 34.

నెమకు. దే. స. క్రి: చూ, వెదకు. పా. 2, ఆ. 33.

నెమకుట. వా. వి. చూ, వెదకుడు.

నెమకుడు. వా. వి.—పై.—

నెమరు. దే. వి. 1: చూ, రోమంథము; 2. నెరుసు: చూ, రేణువు. 1. [వేయు.

నెమరుచే. దే. అ. క్రి. రూ-నెమర్చు. నెమరు

నెమలి. దే. వి. 1. (రూ-నెమ్మి-నమలి-నమ్మి, నెమిలి-నెమ్మిలి- నెవిలి): చూ, మయూరము; 2. రూ-నెమలు*;: చూ, పూతికరజము; అం. 3. (నెమలిపలుకు): చూ, కూజితములు.

నెమలికన్ను. వా. వి: చూ, అర్ధచంద్రము. 5.

నెమలియడుగు. దే. వి. రూ-నెమిలియడుగు. 1: చూ, పూతికరజము*; బ. 2. కుచనఖక్షతములు: చూ, స్ఫుటిత. (చూ, నఖక్షతము).

నెమలు. వా. వి: చూ, రూ-నెమలి. 2. *

నెమిలి. దే. వి; చూ, రూ-నెమలి. 1. వై. 4, ఆ. 73.

నెమిలికన్లు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [రము. 2.

నెమిలిశారము. వా. వి. షడ్జస్వరము: చూ, స్వ

నెముకు. వా. వి. 1. తైలలేపనము; 2. (వియ్యములోనగునవి) నెముకుట; 3. తడప్రట.

నెమ్మది. వా. వి. 1: చూ, మడిమడి. ఆం, భా. ద్వి. 181; 2: చూ, శాంతము. 1; 3. కుదిరిక: చూ, పాదు. 3; 4. ఆరోగ్యము.

నెమ్మయి. వా. వి: చూ, శరీరము. వేం, ఆం. 36.

నెమ్మలిపరుఁజో. వా. వి: చూ, నెమ్మిలిపరుఁజో.

నెమ్మి. దే. వి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, శుభము. 1. అచ్చ. సుం, కాం. 86; 3.=స్నేహ: చూ, స్నేహము. 1. భార. అర. 1, ఆ. 63; 4. రూ-నెమ్మది: చూ, శాంతము. 1. భార. అర. 2, ఆ. 338; 5. రూ-నెమ్మది: చూ, మడిమడి; 6.=నేమి. తినాసము *: చూ, వంజులము. 2; 7: చూ, రూ- నెమలి. 1; 8.=నేమి బండికంటికడకమ్మి. రథనేమి: చూ, శకటము. 1.

నెమ్మిక. దే. వి: చూ, రూ-నెమ్మి. 3.

నెమ్మిజోట్టు. ద్వ వి: చూ, సిక. 1.

నెమ్మిరవుతు. ద్వ. వి. శిఖివాహనుఁడు: చూ, స్కందుఁడు. (ఇట్లు నెమ్మి జోఁడు)

నెమ్మిలి. దే. వి: చూ, రూ-నెమలి.

నెమ్మిలిపరుఁజు. దే. వి. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.

నెమ్ము. దే. వి. 1. తడి: చూ, స్తేమము; 2. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; బ. 3. పలకలు-తలుపుల చెక్కలు లోనగునవి ఒకదానికొకటి చేర్చి యంటవేయలోపలఁజొప్పించెడు మేకులు; బ. 4. బండిచక్రముల రంధ్రములయందు జొప్పించెడు ఇనుపగొట్టములు; వై. వి. 5.=నేమి: చూ, రూ- నెమ్మి. 8.

నెమ్మికొను. దే. అ. క్రి: చూ, పదనుకొను.

నెమ్మేను. వా. వి: చూ, నెమ్మియి. వేం, అం. 36.

నెయి. వై. వి. (రూ-నెయ్యి-నే-నేయి)=స్నేహ. 1. ఘృతము: చూ, హవిస్సు; 2. తైలము: చూ, స్నేహము. 2.

నెయ్యపుటలుక. ద్వ. వి. ప్రణయ కోపము: చూ, రోషము.

నెయ్యపు ఱేఁడు. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు.

నెయ్యమాడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు.

నెయ్యమి. వై. వి. రూ-నెయ్యము.=స్నేహః. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, సౌందర్యము.

నెయ్యము. వై.వి.=(రూ-నేయము-నెయ్యమి-నెమ్మి-నెమ్మిక)=స్నేహ.—వై.— (సౌందర్యమునకు.—భార. ఆది. 7, ఆ. 172.)

నెయ్యరి. ద్వ. విణ. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2. సఖి: చూ, స్త్రీ.

నెయ్యి. వై. వి. 1.=: చూ, రూ-నెయి; వా. స. క్రి. 2. (బట్టలు) నేయు (అప్రి)

నెయ్యుఁడు. వై. విణ.=: చూ, స్నేహితుఁడు. భార. సభా. 1, ఆ. 77.

నెయ్యురాలు. ద్వ. విణ. (నెయ్యము+ఆలు): చూ, నెయ్యరి. 2.

నెర. దే. విణ. వృత్తియందు నెరవు శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము: రూ-నెఱ-నెఱా-నేఱా.

నెరడు. దే. విణ. 1. గొగ్గి: చూ, రత్నము. 1; 2. సమముకానిది: చూ, విషమము.

నెరపు. దే. వి. .1 రూ-నెగవు: చూ, వ్యాపనము; 2: చూ, పలితము. 1; విణ. 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; ప్రే. 4. నెరయుచు. జేయు; 5: చూ, నించు; 6. నెఱవేర్చు. లక్ష్మి. 2, ఆ. 76; 7. పఱపు; 8. వ్యాపింపఁజేయు; 9: చూ, దువ్వు. 5.

నెరయిక. దే. వి. నెరయుట.

నెరయు. దే. అ. క్రి. రూ-నెఱయు. 1: చూ, వ్యాపించు. లక్ష్మి. 3, ఆ. 41; 2: చూ, మెండుకొను. భార. ఆది. 3, ఆ. 157; 3: చూ, సిద్ధించు.

నెరయొంటరి. వా. వి. తుమ్మెద. వేం, అం. 98: చూ, భ్రమరము. [చూ, సరవెంద.

నెరవంజి. దే. వి. (రూ-నెరవు-నెగవెంద *):

నెరవు. దే. వి. 1. రూ-నెఱవు. పూర్తి: చూ, సంపూర్ణత; 2.రూ-నెరపు. చుట్టుట: చూ, వ్యాపనము; 3. రూ-నెఱవు, దారి: చూ, మార్గము. 1; 4:చూ,రూ-నెరవంజి *; విణ. 5. రూ-నెఱవు. పూరణము: చూ, సంపూర్ణము; 6. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 7.యుక్తము: చూ, యోగ్యము. 2; 8. విశాలము: చూ, విస్తారము. 1; 9: చూ, వ్యాపకము; 10: చూ, వ్యాప్తము. వై. 5, ఆ. 161.

నెరవెంద. దే. వి: చూ, రూ-నెరవంజి *.

నెరసరి. వా. వి. 1. రూ-నెఱసరి: చూ, సింహము; 2. పూర్ణోపమానము: చూ, ఉపమ.

నెరసు. దే. వి. 1. కళంకము: చూ, లక్షణము. 1; 2. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 3.రూ-నెరుసు. ఉ, రా. 1, ఆ. 98: చూ, రేణువు. 1; 4.తప్పు. అని. 1, ఆ. 12:చూ, సొంటు; 5. గవుండ్లవాఁడు కత్తులునూఱెడు సాడి: చూ, రేణువు. 1.

నెరి. దే. వి. రూ-నెఱి. పాండు, 1, ఆ. 117: చూ, వేల్లితము. 2.

నెరుము. దే. స. క్రి. రాచు: చూ, రుద్దు. 1.

నెఱ. దే. విణ. 1. రూ-నెఱా-నేఱా. వృత్తియందు నెఱవు శబ్దమునకు మీఁది వర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "నెఱగాణ-నెఱజాణ" మొ; అచ్చ. యు, కాం. 420; వి. 2. కేశము. అం, భా. ద్వి. 145: చూ, వెండ్రుక. 1.

నెఱఁకు. దే. వి. రూ-నెఱను. జీవస్థానము, మర్మము (అనియు). భార. విరా. 3, ఆ. 161: చూ, మర్మము. 1.

నెఱక. దే. వి: చూ, నెఱ. 2.

నెఱకాఁడు. దే. విణ. (నెఱవు + కాఁడు): చూ, పూర్ణుఁడు.

నెఱను. దే. వి: చూ, రూ-నెఱఁకు. భార. విరా. 3, ఆ. 161; ఉ, హరి. 5, ఆ. 98.

నెఱపు. దే. వి, విణ, ప్రే: చూ, రూ-నెరపు. (వ్యాపింపఁజేయుటకు.—శశాం.3,ఆ.102.)

నెఱమీటుమొన. అం: చూ, మొనలు.

నెఱయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెరయు.

నెఱవాది. దే.వి: చూ, సమర్థుఁడు. [చూ, విద్య.1.

నెఱవిద్దె. ద్వ.వి. హస్తలాఘవముగల జాలవిద్య:

నెఱవు. దే. వి: చూ, రూ-నెరవు. (అధికము.—అచ్చ. యు, కాం. 33; యుక్తము.—స్వా. 4, ఆ. 27; విశాలము.—ఉ, హరి. 4, ఆ. 272.)

నెఱవేఱు. దే. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

నెఱవేఱుచు. దే. స. క్రి: చూ, సిద్ధిఁబొందించు.

నెఱవేఱుట. దే. వి: చూ, సమాప్తి. 1.

నెఱసరి. ద్వ. విణ. 1: చూ, శూరుఁడు; 2: చూ, రూ-నెరసరి. 1.

నెఱా. దే. విణ: చూ, రూ-నెఱ. 1.

నెఱి. దే. వి. 1. కచ్ఛభేదము: చూ, పింజె. 4; 2. క్రమము: చూ, విధము. 1. భార. ద్రో. 2, ఆ. 132; 3. న్యాయము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 283: చూ, సత్యము. 1; 4. పరాక్రమము. భార. ఆది. 4, ఆ. 201: చూ, శౌర్యము. 1; 5. రూ-నెరి. వక్రత: చూ, వేల్లితము. 2; 6: చూ, సౌందర్యము. కళా. 4, ఆ. 103; 7: చూ, తెక్కు. 1. స్వా. 4, ఆ. 58; 8. పక్షియీఁకల చిక్కు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 112; 9: చూ, నెఱిక. 1; 10. ఆధారము: చూ, వర్తనము. 1; 11: చూ, నెరవు. 1; 12. ప్రజ్ఞ: చూ, బుద్ధి; బ. 13. కేశము: చూ, వెండ్రుక. 1; 14. చుట్టువెండ్రుకలు: చూ, వెండ్రుక. 1; విణ. 15. వక్రము: చూ, వేల్లితము. 2.

నెఱిక. దే. వి. 1. వస్త్రప్రకుచ్చు: చూ, కుచ్చి. 2; 2. పైఁటపొంకము. వై. 6, ఆ. 22: చూ, వస్త్రము. [డ్రుక. 1.

నెఱికలు. దే. వి. బ. అలకలు: చూ, వెండ్రుక. 1.

నెఱిసడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

నెఱియ. దే. వి. (రూ-నెఱె-నెఱ్ఱియ-నెఱ్ఱె) 1. చీలిక: చూ, శకలము. 4; 2. నేల పగులు: చూ, బీఁట.

నెఱె. దే. వి.—పై.—

నెఱ్ఱియ. దే. వి.—పై.—

నెఱ్ఱె. దే. వి.—పై.—

నెల. దే. వి. 1: చూ, హిమాంశువు; 2: చూ, పున్నము; 3: చూ, మాసము. 1. (బ. నెల్లు అని యయాతిచరిత్రము); 4. చోటు. పాండు. 1, ఆ. 153: చూ, స్థానము. 1; 5. కర్పూరము. కళా. 7, ఆ. 60: చూ, సిరము; 6. అఁడుదానితలనగ: చూ, భూషణము. 2. [స్త్రీ.

నెలఁత. దే. వి. ఆఁడుది. రూ-నెలఁతుక: చూ,

నెలఁతుక. దే. వి.—పై—

నెలకట్టు. దే. వి. కట్టడపునేల. భార. విరా. 4, ఆ. 26: చూ, భూమి. 1.

నెలకువ. దే. వి. చోటు. నిర్వ. 2, ఆ. 11: చూ, స్థానము. 1.

నెలకూన. ద్వ వి. 1. బాలచంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు; 2. నెలవంక: చూ, నఖక్షతము.

నెలకొను. దే. అ. క్రి. రూ-నెలవుకొను. 1. నిలుకడయగు: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు.

నెలగ. దే. వి. ధనము: చూ, విత్తము. 1.
నెలచూలి. దే. వి. బుధుఁడు: చూ, రాహువు. 2.
నెలచెలియలు. దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
నెలజేవ్వనము. ద్వి. వి: చూ, నిండుజేవ్వనము. ఆం, భా. ద్వి. 118.
నెలజోడు. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాంబ. దేవ. 9. [శేఖరుఁడు: చూ, శివుఁడు.
నెలతాలుపు. దే. వి. రూ-నెలతాల్పు. చంద్ర
నెలతునియ. వా. వి. చంద్రకళ: చూ, శశికళ.
నెలతావ్రడము. దే. వి: చూ, వెన్నెలపులుఁగు.
నెలదారిసింగిణి. వా. వి: చూ, పర్వతము.
నెలపంది. వా. వి. ముండ్లపంది: చూ, సూకరము.
నెలపట్టి. దే. వి: చూ, నెలచూలి.
నెలపట్టు. దే. వి. చంద్రగ్రహణము: చూ, గ్రహణము. 1.
నెలపాలు. దే. వి: చూ, నెలతునియ.
నెలపు. వా. వి. పరిమాత్ర భాగధేయము: చూ, రూ-నెలవు. (శు. పా.) [తావ్రడము.
నెలపులుఁగు. దే. వి. రూ-నెలపుల్గు: చూ, నెల
నెలమేపరి. దే. వి. 1. విధుంతుదుఁడు: చూ, రాహువు. 1; 2. శని: చూ, రాహువు. 2.
నెలయల్లుఁడు. వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
నెలఱా. దే. వి. రూ-నెలఱాయి. చంద్రకాంతపుశిల: చూ, రాయి.
నెలఱాయి. దే. వి. —పై.—
నెలలు. అం. మాసములు: చూ, మాసము. 1.
నెలవంక. ద్వ. వి: చూ, నెలకూన. (నఖక్షత ము.—వసు. 1, ఆ. 75.) [బాణము. 1.
నెలవంకకోల. ద్వ. వి. అర్ధచంద్రబాణము: చూ,
నెలవత్తి. ద్వ. వి. 1. పచ్చికప్పురపుపలుకు. కళా. 7, ఆ. 60: చూ, సిరము; 2. పోఁక*: చూ, స్రంసి.
నెలవరి. దే. విణ. రూ-నెళవరి. 1. పరిచయము కలవాఁడు; 2: చూ, మర్మజ్ఞుఁడు. సా. 3, ఆ. 239. [రము. 2.
నెలవారగము. మి. వి. సోమవారము: చూ, వా
నెలవీసము. దే. వి: చూ, నెలతునియ.
నెలవు. దే. వి. 1. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 4. పరిచయము: చూ, సంస్తవము.
నెలవుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెలకొను.
నెలవెలుఁగు. దే. వి: చూ, వెన్నెల.
నెల్లి. దే. వి. 1: చూ, శ్రీపర్ణము. 1*; 2. ఉసిరిక *: చూ, శ్రీఫలి. 1.
నెల్లిబద్ద. వా. వి. చూరుకట్టుబద్ద. (విశాఖపట్టణ ప్రాంతమున వాడుక).
నెవడు. వా. వి: చూ, రూ-నెగడు. (బయలు మెఱయుటకు.—పంచ. వేం 4, ఆ. 159).
నెవము. వై. వి.=నిభ. మిష: చూ, రూ-నెప ము. (కారణమునకు.—వై. 8, ఆ. 47.)
నెవయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-నెగయు. (ఎగురుటకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 254.)
నెవిలి. దే. వి: చూ, రూ-నెమలి. (అప్ర.)
నెవులు. దే. వి: చూ, రూ-నెగులు.
నెవ్వ. దే. వి. 1. దారిద్ర్యము: చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, విపత్తు; 3: చూ, వఱపు.
నెవ్వగ. వా. వి. రూ-నెవ్వము. అధికవిచారము: చూ, శోకము.
నెవ్వడి. వా. వి. అతిశీఘ్రము: చూ, వేగము. 3.
నెవ్వము. వా. వి: చూ, రూ-నెవ్వగ.
నెళవరి. దే. విణ: చూ, రూ-నెలవరి.
నెళము. దే. వి. 1. రూ-నెలవు. పరిచయము: చూ, సంస్తవము, 2: చూ, మర్మము. 1.
నెళవు. వా. వి. —పై—
నెళినెళి. దే. వి. విఱుగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

నే

నే. దే. స. 1. నాశబ్దప్రథమైక వచనమునకు సరళస్థిరవర్ణములు పరములగునో ద్రుతము లోపించిన రూపము. "నేనెఱిఁగితిని" వెం; వై. వి. 2: చూ, రూ-నెయి. 1; 3: చూ, రూ-నెయి. 2.

నేఁజెల్ల. దే. అవ్య. (నేను + చెల్ల) ఖేదార్థకము: చూ, సంతాపము.

నేఁడు. దే. వి: చూ, ఈదినము.

నేఁత. వై. వి. 1.=వ్యూతి. నేయుట: చూ, వ్యూతి; బ. 2. సన్నబారఁజోఁపులు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర.) [రెవాఁడు.

నేఁతకాఁడు. దే. వి. రూ-నేఁతరి: చూ, సా

నేఁతపలక. దే. వి. నేఁతకాఁడు నేయునపుడు పడుగుపేకలను ఉగ్గించేనట్టిపలక.

నేఁతపురుగు. ద్వ. వి: చూ, సాలెపురుగు.

నేఁతరి. దే. వి: చూ, రూ-నేఁతకాఁడు.

నేజి. దే. వి. (రూ-నేజా-నేజెము) 1. చిల్లకోల. శకాం. 5, ఆ. 25: చూ, సవ్వల; 2. కుంతము: చూ, బాణము. 1.

నేజెము. దే. వి. —పై—

నేజా. దే. వి. —పై—

నేటించు. దే. అ. క్రి. దృఢపడు: నేటుకొను, పదిలపడు, పనుగొను.

నేటు. దే. వి. 1. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1; 2. నిజము: చూ, సత్యము. 1; 3. దృఢము. అచ్చ. యు, కాం. 128: చూ, స్థైర్యము; 4. శ్రేష్ఠము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

నేటుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, నేటించు.

నేటుసేయు. ద్వ. అ. క్రి. నిశ్చయపఱచు: చూ, రేణికివచ్చు.

నేత. సం. విణ. (బు. ఈ. బు.) 1. ఏలిక: చూ, స్వామి. 1; అం. 2. నేతయనఁగాఁ గా నాయకుఁడు. [(నాయకునకు) భాగ్య (పరిపాలన) ఔదార్య (దాతృత్వ) తేజస్వితా (పరాక్రమ) వైదగ్ధ్య (నేర్పు) పాండిత్య (విద్యావివేకము) ప్రముఖసుగుణములం దనరియుండు. ఈగుణములన్నియు పూర్తిగాఁ గలవాఁడు ఉత్తముఁడు. కొన్నియే కలవాఁడు మధ్యముఁడు. చాల తక్కువగల వాఁడధముఁడు. సర్వాంగ సామాన్యములైన నాయకులు నల్వురు (చూ, నాయకులు), శృంగారనాయకులు నల్వురు (చూ, నాయకులు), ఉపనాయకులు నల్వురు. (చూ, నాయకులు.)]

నేతి. సం. అవ్య: చూ, యిప్పు.

నేతిచాలు. వా. వి. ఆజ్యధార: చూ, హవిస్సు. 1.

నేతిబీర (ఱ). ద్వ. వి. ఘృతకోశాతకి *: చూ, బీఱ. 2.

నేతిబీరకాయవాటము. జా. లోపలసారములేనిది.

నేతిసంద్రము. ద్వ. వి. సర్పిస్సముద్రము: చూ, సముద్రము.

నేత్రకూలావర్తి. అం: చూ, అనుభావవర్తములు.

నేత్రపర్వము. జా. కనులపండువు. "నేత్రంబుల కపూర్వపర్వంబులొనర్చె." (నిశిచంద్రిక-విగ్రహము); "కన్నులపండువై ధగధగం" (కవికర్ణరసాయనము.)

నేత్రము. సం. వి. అ. న. 1. కన్ను: చూ, లోచనము; 2. తరిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 4. వెలిపట్టుచీర: చూ, వస్త్రము; 5. తేరు: చూ, శకటము. 1; 6. చెట్టువేరు: చూ, వేరు. 1.

నేత్రములు. పా. కండ్లు. 1. వీనికిఉపమానములు. —తామరరేకులు, లేడికన్నులు, తుమ్మెద, కలువ, చేఁపలు; అం. 2. పురుషలక్షణాంగములలో నొకటి. (రక్తరేఖలైన ధనవంతుఁ

డగు. వ్యాఘ్రాక్షుండైన నత్యంత కోపనుం
డగు. కుక్కుటాక్షుండు సదాదుఃఖియగు.
మృగాక్షుండైన శుభలాభనుండగు. బిడాలా
క్షుండైనను హంసాక్షుండైనను నరాధముం
డగు. మయూరాక్షుండును నకులాక్షుండు
నైన మధ్యముండగు. నేత్రాంతము లెఱ్ఱనైన
లక్ష్మీయుక్తుండగు. మధుపింగళ వర్ణమైన
నైశ్వర్యము దీర్ఘాయువునగు. ఏకాక్షుండైన
క్రూరుండగు. మిడిగ్రుడ్లుగలిగిన నైష్ఠికుం
డగు. తడికన్నులైన దుఃఖియగు. గుంటక
న్నులైన దరిద్ర దుఃఖియగు. రోమములున్న
దరిద్రుండగు): చూ, లక్షణాంగములు;
2. స్త్రీలక్షణాంగములలో నొకటి (లేడి క
న్నులవలెనున్న రాజభాగ్యయగు. విశాలమై
ననుఖవతియగు. పింగళవర్ణములైన బిడ్డలు
లేనిదియును దుశ్శీలురాలును విధవయును
నగు. కాటుకపిట్టవలెనున్న భాగ్యవంతురా
లగు. ఎఱ్ఱనైన వెండ్రుకలుండిన దరిద్రురా
లగు. మచ్చయున్న నశుభప్రదము. గుండ్ర
ముగనున్న రాక్షసీసమయై దుశ్చారిణియగు.
గూబకన్నులైనను పిల్లికన్నులైనను ఎనమం
డ్రుగురు మగలగుదురు. కదలుచున్న చూపు
గలిగిన జారిణియగు.): చూ, స్త్రీలక్షణాం
గములు. [రోదనము. 2.

నేత్రాంబువు. సం. వి. ఉ. న. కన్నీరు: చూ,

నేత్రామృతము. అం: చూ, అంజనములు.

నేత్రుండు. సం.విణ.ఒడయుండు:చూ,స్వామి.1.

నేదిష్ఠము. సం. విణ. రూ- నేదీయాంసము. మిక్కిలి దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1.

నేదీయాంసము. సం. విణ. —పై—

నేను. దే. స: రూ—ఏను. (సం. వ).—అహమ్.

నేపథ్యము. సం. వి. అ. న. రూ- నైపథ్యము. 1. వస్త్రాద్యలంకారము: చూ, భూషణము. 2; 2. నటినిలుచుచోటు: చూ, రంగము. 3. నేపాళదేశపుబ్రాహ్మణులు, వారి జాతులయొక్క నామములు. అం. పార్బత్య, అధికారి, అర్జల, ఆచార్య, ఉక్నియాల, కండరియ, కప్యాల, కోయిక్యాల, కోయినాల-కోయిస్రాల, ఖనాల, ఖాండ్యాల, గజ్నియాల, గురగాయి, గైతోల, ఘిమిరియా, చంపాగాయి, చపలాగాయి, దజి, దంజాలరి, దవారి, ధూంగియాల, నేపాలియా, పండిత, పనేరు, రిజాల, రిష్యాల, రుకాయి,లంసాల, లహోని, వాస్తగాయి, సత్యాల, సిద్ధియాల: చూ, బ్రాహ్మణులు. (నేపాళదేశము పర్వతములతో నిండినదగుటచే నిందు వసించే బ్రాహ్మణులు పార్బత్యాదినామములు కలవారై గోమాంసభక్షకులను శూద్రజాతిలో నధములగు కచోరా, భోటియాలనెడితక్కువ జాతివారలచే నీళ్లు తెప్పించి యుపయోగించుకొందురు. వీరిలో ఋగ్వేదులు, యజుర్వేదులు, మాధ్యందినులు,సామవేదులు, అధర్వణవేదులును కూడ కలరు. వీరు శాక్తేయ మతమునకుఁజెందిశక్త్యుపాసనాపరులై యొక తెగవారును, తంత్రోపాసకులై యొకతెగ వారునైయున్నారు. వీరిలో పార్బత్యాది బ్రాహ్మణులు బ్రాహ్మణులకును క్షత్రియులకును పురోహితులై యున్నారు. కొందఱు ఇతరజాతులవారికి పురోహితులై యున్నారు. నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణ తెగవారందఱును గొఱ్ఱెలను మేఁకలను పక్షిజాతులను భక్షించెదరు. ఆదేశపుప్రభువు క్షత్రియుఁడగుటచే బ్రాహ్మణాదిజాతులవారు కులాచారములు చెడకుండ కాపాడుచుందురు.)

నేపాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. నేపాళదేశము: చూ, దేశము; 2. ఒకరకము చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; వై. వి. (1) నేపాళము*: నేపాళిక. (ఇదిద్వివిధము.—పెద్దనేపాళము,సీమనేపాళము.)(శుద్ధి.—గింజెలలోనిపప్పును పేడనీళ్లలో రెండుజాములుఉడికించినశుద్ధి.)

నేపాళవేము. సం. వి. అ. పుం: అశ్వతిక్తము, తృణనింబము. *

నేపాళిక. సం.వి.ఆ. స్త్రీ: చూ, నేపాళము(1)*.

నేబు. దే. వి. 1. పండ్రెండుకాసుల నాణెము; వా. బ. 2.డబ్బులు(కాసులు)"నేబులసంచి"

నేమంబుఁగన్న మన్నినితల్లి. న్యా. ఓ. దేవగంగ. వేం, ఆం. 17: చూ, నది. [చూ, నైతి.

నేమకము. వై. వి.=నియమ. రూ-నేమము:

నేమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. పేఁక: చూ, పేషము. 1; 3. ఖండము: చూ, శకలము. 4; 4: చూ, ప్రాకారము; 5. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; వై.వి. (1): చూ, రూ-నేమకము. కళా. 6, ఆ. 94; (2): చూ, వ్రతము.

నేమి. సం.వి. ఇ. పుం. 1.=నెమ్మి-నెమ్ము.బండి కంటికడకమ్మి: చూ, శకటము. 1; 2. తిని శము*: చూ, వంజులము. 2; ఇ. స్త్రీ. 3.త్రిక. నూతియందునీరెత్తుటకు సమీపమున నుంచినరాట్నము, ఏతము మొదలైనదారుయంత్రము; వా. వి. (1): చూ, సామర్థ్యము. 1.

నేమించే. వై. స. క్రి.=నియమ: చూ, సెలవిచ్చే.

నేము. దే. స. క్రి. 1. ధాన్యము చేటలోఁబోసి కొనియిటునటుఁద్రిప్పు; 2. రూ-ఏము-మేము. నాశబ్దప్రథమా బహువచనమునకు రూపాంతరము.

నేయము. వై. వి. (రూ-నెయ్యము-నెయ్యమి) 1.=:చూ, స్నేహము. రస. 3, గుచ్ఛము; 2.న్యాయము. "నేయముగాదు"క్షేత్రియ: చూ, సత్యము. 1.

నేయార్థము. అల. సంధిదోషములలో నొకటి. (తనకె సంకేతమైనది): చూ, కావ్యదోషములు, సంధిదోషములు.

నేయి. వై. వి: చూ, రూ-నెయ్యి.

నేయు. వై. స. క్రి. 1. నేఁతనేయు: అనువయించే; 2: చూ, అల్లు; వా. వి. 3. జెబ్బతోమంచేమువోఁడపడుండు.

నేయుఁడు. వై. వి.(రూ-నెయ్యిఁ-నెయ్యుఁడు) =స్నేహ: చూ, స్నేహితుఁడు.

నేరఁబోతు. దే. విశే: చూ, వాక్రై.

నేరమి. దే. వి. 1. అజ్ఞానము. భాగ. అర. 5, ఆ. 311: చూ, మజ్జత. 2; 2. పాపము. ఆం, భా. ద్రో. 191; భాగ. సభా. 2, ఆ. 224: చూ, వృజినము; 3: చూ, రూ-నేరము.

నేరము. దే.వి.తప్పు. (రూ-నేరమి-నేవము-నెవము-నెపము-నెరసు): చూ, సొంటు.

నేరాజే. దే. వి. జెరబాజే (బట్ట): చూ, వస్త్రము.

నేరిమి. దే. వి: చూ, రూ-నేరుపు. 1.

నేరుచే. దే. అ. క్రి. రూ-నేర్చు. 1. ఓపు: చూ, పర్యాప్తమగు; స. క్రి. 2: చూ, వాడుకపడు.

నేరుపరి. దే. విశే.(రూ-నేర్పరి-నేరుపుకాఁడు-నేరుపులాఁడు-నేర్పుకాఁడు): చూ, సమర్థుఁడు.

నేరుపు. వై. వి.=నైపుణ్య. రూ-నేర్పు. (దేశ్యమని శ. ర) 1: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2.చమత్కారము, విజ్ఞానము: చూ, సామర్థ్యము. 1. ఆం, భా. ప్ర. 103; 3. అజ్ఞ: చూ, సమర్థనము; ప్రే. 4. నేఱుపఁజేయు.

నేరుపుకాఁడు. దే. విశే: చూ, రూ-నేరుపరి.

నేరుపులాఁడి. దే. విశే. జాణ: చూ, స్త్రీ.

నేరుపులాఁడు. దే. విశే: చూ, రూ-నేరుపరి. అచ్చ. బాల, కాం. 7.

నేరటేటు. దే. వి. జంబు: చూ, నది.

నేరెడు. దే. వి: చూ, రూ నేరేడు.

నేరేడల్లులు. వా. వి. బ: చూ, హణిగలు.

నేరేడు. దే. వి. (రూ-నేరెడు-నేఱెడు-నేఱేడు): చూ, సురభిపత్రి. (అతిమూత్రమును, మధుమూత్రమును తగ్గించును. రక్తగ్రహణి కట్టును.)
నేరేడుదీవి. ద్వ.వి:చూ, తొలుదీవి.వై. 5,ఆ.76.
నేరేడుపండు. ద్వ. వి: జంబువు, జాంబవము.
నేర్చు: చూ, రూ-నేరుచు.
నేర్పరి. దే. విశ: చూ, రూ-నేరుపరి.
నేర్పు. వై. వి, పేరి: చూ, రూ-నేరుపు (దేశ్యమని శ. ర.)
నేర్పుకాఁడు. దే. విశ:చూ,రూ-నేరుపుకాఁడు.
నేర్పువాఁడు. దే. విశ: చూ, బోధకుఁడు.
నేఱా. దే. విశ: చూ, రూ-నెఱా. 1.
నేల. దే. వి. 1. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 2.చోటు. ఉ, హరి. 2, ఆ.204:చూ, స్థానము. 1; 3. దేశము. భార. విరా. 4, ఆ. 221: చూ, సీమ. 1. (దేశము); వా. 4.పంటపండుపొలము. "నాకునాలుగుపుట్ల నేలకలదు." [రించు.
నేలఁగలుపు. దే. అ. క్రి. చంపు: చూ, సంహ
నేలఁబెట్టికాలరాచుట. జా. మిక్కిలికష్టపెట్టుట. "నేలఁబెట్టి కాలరాచునట్టియాచిన్నవాండ్రు."(ధర్మజరాజసూయము.)
నేలకడిమి. ద్వ. వి. భూకదంబము *: చూ, హలిప్రియము. [స్థాలి. 2.
నేలకలిగొట్టు. దే. వి. భూపాటలి *: చూ,
నేలకుఁగోలకుఁదెచ్చుట. జా. మిక్కిలిబాధపెట్టుట. "నేలకుఁగోలకుఁదెచ్చుచున్నవాఁడు." (కళాపూర్ణోదయము. 7, ఆ. 35).
నేలగుమ్మడి.దే.వి:చూ,భూమికర్కారువు. *
నేలగుమ్మడు. ద్వ. వి. విదారి *. (ఇది ద్వివిధము.—తెల్లనేలగుమ్మడు, నల్లనేలగుమ్మడు. ఇదియే తెల్లనేలగుమ్మడు): చూ, భూమి కర్కారువు.
నేలగోలిమిడి. దే. వి. గోలోమి*: చూ, మొగలీర.
నేలచూలి. దే. వి. మన్నుకానుపు: చూ, సీత.
నేలజెమ్మి. ద్వ.వి. పిన్నజెమ్మి*:చూ,శమీరము.
నేలతంగేడు. దే. వి: చూ, హేమపుష్పకము*.
నేలతమ్మి. ద్వ. వి. మెట్టదామర*: చూ, సహస్రపత్రము.
నేలతాడి. ద్వ. వి. రూ-నేలతాడు: చూ, శిలీంధ్రకము*.
నేలతాడు. ద్వ. వి.—పై—
నేలతామర. ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి*.
నేలతాలుపు. దే.వి. 1: చూ, పర్వతము; 2.క్షత్రియుఁడు. అచ్చ.యు,కాం. 21: చూ,రాజు.1.
నేలతోళసి.ద్వ.వి. భూతులసి*:చూ,హరిప్రియము.
నేలనమలి. దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.
నేలనేరేడు. దే. వి. భూమిజంబువు*: చూ, సురభిపత్రి.
నేలపట్టి. దే. వి. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు; 3: చూ, నేలచూలి.
నేలపట్టిమిగనిబంటు. ద్వ. వి. 1. అనుమఁడను కోఁతి. ఆం, పదా. 5—21: చూ, వానరము; 2. కోఁతి: చూ, వానరము.
నేలపడక. వా. వి. 1. చచ్చినవానిపడుక: చూ, మృతశయ్య; 2. నేలపైపరుండుట.
నేలపల్లటీ. దే. వి. ఒకరకముపావురము: చూ, సురటీ.
నేలపొన్న.ద్వ.వి.కోలపొన్న*: చూ,పృశ్నిపర్ణి.
నేలపోఁక.ద్వ.వి. బోధాంబకము*: చూ,స్రంసి.
నేలబువి. ద్వ. వి: చూ, వల్మీకము.వేం,ఆం.88.
నేలమల. ద్వ. వి. భూమిలోపలియిల్లు. (రూ-నేలమాలియ-నేలమాలె): చూ, సదనము.1.
నేలమాలియ. ద్వ. వి.—పై.—
నేలమాలె. ద్వ. వి.—పై.—

నేలములక. దే. వి. (రూ-నేలములగ-నేలములుక) వార్తాకి*: చూ, వాఁకుడు.

నేలములగ. దే. వి.—పై.—

నేలములగచెట్టువలె డొంకెనలుకట్టుట. జా. పుట్టినది పుట్టినట్టుగానే యుండుట.

నేలములుక. దే. వి: చూ, రూ-నేలములక.*

నేలయడుగు. వా. వి. పాతాళము: చూ, లోకము. 1.

నేలయుసిరిక. దే. వి. భూమ్యాలిక*: చూ, శివ. 4. (దీనిలో "ఫైలాన్‌థిన్" అనుచేఁదుగలపదార్థముండును. దీనిసమూలముఉబ్బులలోను సెగలలోను మూత్రవ్యాధులలోను ఉపయోగింతురు)

నేలరేను. దే. వి. భూబదరి*: చూ, రేఁగు. 1.

నేలఱేఁడు. దే. వి. భూపతి: చూ, రాజు. 1.

నేలవిడిచిసాము. జా. నిరాధార వ్యాపారము. "ఊరకయేల నేలవిడిచి సాముచేసెదవు." (నీతిచంద్రిక—మిత్రభేదము)

నేలవేము. దే. వి: చూ, భూనింబము*.

నేలవేలుపు. దే. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

నేలసంపెఁగ. ద్వ. వి. భూమిచంపకము*: చూ, సంపెఁగ. [(రాయలసీమలో వాడుక)

నేలసెనగబుడ్డలు. వా. వి. వేరుసెనగకాయలు

నేలాఁవు. దే. వి. ఒకరకముడేగ: చూ, శ్యేనము.

నేవ. వా. వి. 1. కోపము: చూ, కోపము; 2. నింద: చూ, సెగ్గింపు.

నేవడము. దే. వి. (రూ-నేవలము-నేవళము) రత్నాలదండ: చూ, భూషణము. 2. (రాయి.)

నేవము. వై. వి: చూ, రూ-నెవము.

నేవలము. దే. వి: చూ, రూ-నేవడము.

నేవళము. దే. వి.—పై.—కళా. 7, ఆ. 66.

నేష్టుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

నేస్తకత్తియ. వై. విశ. నేస్తకత్తె: చూ, స్త్రీ.

నేస్తకాఁడు. వై. విశ.=: చూ, స్నేహితుఁడు.

నేస్తము. వై. వి.=స్నేహః చూ, స్నేహము.

నేస్తి. వై. విశ.=—పై.—

నేస్తు. వై. విశ.=—పై.—

నేస్తురాలు. ద్వ. విశ: చూ, నేస్తకత్తియ.

నేహరము. దే. వి: చూ, నేవలము.

నై

నైకభేదము. సం. విశ: చూ, ఉచ్చావచము.

నైగనిగ్యము. సం. వి. అ. న. నిగనిగలాడుట.

నైగమము. సం. వి. అ. న. 1. వేదాంతము: చూ, వేదము; విశ. 2. పట్టణముది.

నైగముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నాగరుఁడు; 2: చూ, నిగముఁడు.

నైచికము. సం. వి. అ. న. ఆవుయొక్క తల భాగము: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)

నైచికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చక్కనిరూపము మంచిప్రాయముగలిగి పాలిచ్చెడిఆవు: చూ, సౌరభేయి. (ధేనువు.)

నైచ్యము. సం. వి. అ. న.(భక్త్యాదులచేఁగలుగు) అధమభావము: చూ, హీనము. 1.

నైజము. సం. విశ. 1. తనది: చూ, స్వతంత్రము; 2: చూ, స్వాభావికము.

నైపథ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, నేపథ్యము.

నైపాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేపాళదేశపుమణిశిల, కునటి: చూ, రాయి.

నైపుణము. సం. వి. అ. న.=నేర్పు. నేర్పరితనము: చూ, సమర్థనము.

నైపుణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=—పై.—

నైపుణ్యము. సం. వి. అ.న.=—పై.—

నైమిత్తికము. సం. విశ. నిమిత్తమువలనఁగలిగినది; వా. 2. పితృసంబంధమైనది.

నైమేయము. సం. వి.అ. పుం: చూ, వినిమయము.

నైయగ్రోధము. సం. వి. అ. న. మఱ్ఱిపండు.
నైయాయికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, న్యాయాధిపతి. [అం. 2: చూ, శస్త్రములు.
నైరాశ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వలవమి;
నైరృతి: చూ, రూ-నిరృతి. 2. 4. [(హరిత్తు.)
నైరృతిమూల. మి. వి: చూ, రూ-నిరృతిమూల.
నైరృతుఁడు: చూ, రూ-నిరృతి. 2.-4.
నైర్ఘృణ్యము. సం. వి. అ. న. దయలేనితనము.
నైర్మల్యము. సం. వి. అ. న. నిర్మలత్వము, గరగర: చూ, శుద్ధము. 3. [చూ, వర్ణము. 6.
నైల్యము. సం. వి. అ. న.=నల్ల. నల్లఁదనము:
నైవేద్యము. సం. వి. అ. న. రూ-నివేదనము. 1. నివేదింపఁదగినవస్తువు (దేవుని కొఱకర్పింపయినది); చూ, సమర్పణము; అం. 2: చూ, ఉపచారము. 1; 3: చూ, ఉపచారము. 2.
నైషధము. అం. (దీనిని శ్రీహర్షుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.
నైషధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిషధుఁడు, నలచక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1.
నైషాది. అం: చూ, శుద్ధజాతులు (అంశములు.)
నైష్కికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూపాధ్యక్షుఁడు.
నైష్ఠికుఁడు. సం. విశ.=: చూ, నెట్టికసీల. 1.
నైష్ఠుర్యము. సం. వి. అ. న. నిష్ఠురత్వము.
నైసర్గికబలము. అం. షడ్బలమునందొకటి. (శ-కు-బు-గు-శు-చం-రవులుఉత్తరోత్తరక్రమమున బలవంతులగుదురు.) ౧. రవి పూర్ణబలవంతుఁడు. 1; ౨. చం.=రవికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 1/1—1/7=6/7; ౩. శు=చంద్రునికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 6/7—1/7=5/7; ౪.గు=శుక్రునికంటె1/7బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 5/7—1/7=4/7; ౫. బు=గురునికంటె 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 4/7-1/7=3/7; ౬. కు=బుధునికన్న 1/7 బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 3/7-1/7=2/7; ౭. శ=కుజునికన్న 1/7బలముతక్కువగలవాఁడు అనఁగా 2/7—1/7=1/7: చూ, షడ్బలము.
నైసర్గికము. సం. విశ: చూ, నైజము. 2.
నైస్త్రింశికుఁడు. సం. విశ: చూ, అసిహేతి.
నైస్పృహ్యము. సం. వి. అ. న. ఇచ్ఛలేనితనము: చూ, వలవమి:

నొ

నొంచు. దే. క్రి. నొవ్వఁజేయు. భార. కర్ణ. 1, ఆ. 192: చూ, నొగులుచు. 1, 2.
నొక్కము. దే. వి. పెద్దసదాప*: చూ, సదాప.
నొక్కు. దే. వి. 1. రూ-నొక్కుడు. అదుముడు వలనఁగలిగిన పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. ముడుత. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వళి. 2; స. క్రి. 3. పేనుచేదుపు: కుక్కు-(కుక్కు-చేదుపు; 4. పంటనొక్కు: చూ, మాకొను; 5. అదుము: చూ, పిసుకు. 1.
నొక్కుడు. దే. వి: చూ, రూ-నొక్కు. 1.
నొక్కులు. దే. వి. బ. వళులు: చూ, వళి. 1.
నొగ. దే. వి: చూ, యుగంధరము.
నొగచివర. దే. వి: చూ, పంగలగుంజే.
నొగులు. దే. వి. 1. వికలమగుట; 2: చూ,రూ-నెగులు; 3: చూ, శోకము; అ. క్రి. 4:చూ, వైకల్యమగు. ఉ. హరి. 3, ఆ.80; 5: చూ, నొచ్చు. 1; 6: చూ, నొచ్చు. 2.
నొగులుచు. దే. క్రి. రూ-నొగుల్చు-నొంచు. 1. నొగులఁజేయు, ఎడలించు; 2. నొప్పించు: చూ, హింసించు.
నొగుల్చు. దే. క్రి. —పై—

నొచ్చిళ్ళు. దే. వి. బ. చొంగ: చూ, లాల.
నొచ్చు. దే. అ. క్రి. 1:చూ, వేసారు; 2. దారిద్ర్యాదులచే పీడనొందు: నొగులు.
నొచ్చుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, సుక్కు-. 1.
నొచ్చుకోలు. దే. వి: చూ, విపరీతసారము. 1.
నొట్ట. వా. వి: చూ, రూ-నొష్ట. "నొట్టమేకు-"
నొడలదొంతి. దే. వి: చూ, సంశయము (అప్రి)
నొడి. దే. వి: చూ, రూ-నుడి.
నొడికాడు. దే. విశ: చూ, నుడువరి.
నొడికారము. దే. వి: చూ, రూ-నుడికారము. (మాట చమత్కారమునకు.-కళా. 8, ఆ. 55; మాటకు.-అం, భా. ప్రి. 110.)
నొడికారి. దే. విశ. (నొడికారము + ఇ): చూ, రూ-నుడువరి. ఉ, హరి. 4, ఆ. 155.
నొడుగు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.
నొడుచు. దే. స. క్రి. తప్పులుపట్టు.
నొడుపు. దే. వి. తప్పులుపట్టుట.
నొడువు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-నుడుగు.
నొప్పి. దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు. జై. 7, ఆ.117; 3: చూ, శ్రమము.1
నొప్పించు. దే. ప్రే: చూ, హింసించు.
నొప్పిగుంటి. వా. వి: చూ, వ్యాధితుడు.
నొప్పియెత్తు. వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 29.
నొలి. వా. వి: చూ, శోకము.
నొల్లు. దే. స. క్రి. 1. బిడ్డలు నోటవేళ్లిడుకొని చేప్పరించు; వా. 2. గ్రహించు,నొల్లుకొను.
నొవులు. వా. వి: చూ, నొలి.
నొవ్వి. దే. వి. రూ-నొవ్వు. 1. వేదన: చూ, శ్రమము. 1;2. తెవులు. పంచ. నా. 1, ఆ. 408: చూ, రోగము. 1; 3: చూ, శోకము.
నొవ్వు. దే. వి.—పై—
నొసటిరొయుముక. దే. వి. అళి: చూ, శల్యము. 1.
నొసలు. నై.వి.=నిటల. రూ-నెన్నొసలు.(దేశ్యమని శ.ప) 1. నుదురు:చూ,లలాటము; అం. 2: చూ, కకలుండుస్థలములు.
నొసలుబత్తుడు నోరుతోడేలు. జా. "నసఘనొసలు బత్తుడును నోరు తోడేల, టన్న కీతి దోచుమన్న దిపుడు" (వైజయంతీవిలాసము)
నొష్ట.వా.వి.నుదురు:చూ,రూ-నొట్ట.(లలాటము)

నో

నోచు. దే. స. క్రి. నోము. పాండు. 2, ఆ. 30: చూ, వ్రతమాచరించు.
నోత. దే. వి. నోచుట.
నోటికితాళమువేయుట. జా. మాటాడకుండజేయుట. "ఈపాటికి నోటికితాళము వేయవచ్చును." (ధర్మజరాజసూయము)
నోటిబీగము. దే. వి. దేవతాప్రార్థనకై దాడలయందుపట్టుకొనెడు చొకపు లోహపుకమ్మి.
నోటీసు. వా. వి: ప్రకటన.
నోటు. వా. వి. 1. బదులుపుచ్చుకొని వ్రాసియిచ్చెడు ప్రామిస్సరీనోటు; 2. రూపాయలుగా మార్చుకొనెడు బ్యాంకినోటు; 3. జ్ఞాపకార్థము వ్రాసియుంచుకొనెడు రుకా. [గుటక.
నోటెండు. వా. వి: గుక్కెడు-గుక్కెడు,
నోము. దే. వి. 1: చూ, వ్రతము; స. క్రి. 2:చూ,నోచు;3. పోగొట్టు:చూ,భంగించు.
నోయు. దే. అ. క్రి. నొచ్చు: చూ, వేసారు.
నోరు. దే. వి: చూ, వదనము. 1.
నోరుమెంగ. దే. విశ: చూ, మూగ. కళా. 3, ఆ. 238.
నోరుమెదల్చుట. జా. మాటలాడుట. "బ్రహ్మయు నోరుమెదల్పలేని" పాండు. 3, ఆ. 151. "మిన్నకచేననంతనోరు మెదపక" కళా. 3, ఆ. 238.

నోరూరు. దే. అ. క్రి. 1. రుచిగలవస్తువులను తినెడుకోరికచే నోటనీళ్ళూరు; 2: చూ, వాంఛించు. పా. 3, ఆ. 51.

నోరెత్తు. దే. అ. క్రి. మాటాడయత్నించు: చూ, ఎత్తు. 23.

నోరోడక. జా. మాటాడ సందేహింపక. "అచ్చోట నోరోడకాయన రచ్చేలో" (శుద్ధాంధ్రనిరోష్ఠ్య నిర్వచన నైషధము)

నోవరి. దే. విణ: చూ, నొప్పిగుంటి.

నోవి. దే. వి: చూ, రూ-నొవ్వి. [267.

నోవు. దే. వి.—పై.—భార. ఉద్యో. 3, ఆ.

నౌ

నౌ. సం. వి. ఔ. స్త్రీ. 1. ఓడ. (సదార్థమును గట్టును బొందించునది): చూ, హోడము; దే. వి. (1): చూ, రూ-నవు-నవ్వు.

నౌక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=నావ: చూ, నౌ. 1;

నౌకశకట న్యాయము. పా. ఓడలు బండ్లగును. బండ్లోడలగుననురీతి.

నౌకాఖ్యము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

నౌకాదండము. సం. వి. అ. పుం. ఓడనడపుగడ: చూ, పీలి. 2.

నౌకు. దే. వి: చూ, రూ-నవుకు.

నౌడుకొట్టు. దే.అ.క్రి: చూ, రూ-నవుడుకొట్టు.

నౌబతు. వా. వి. మహారాజుల కోటముందు వాయించెడు వాద్యము. "ఢంకా నౌబతులు"

నౌరు. దే. విణ: చూ, రూ-నవురు.

న్య

న్యంకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. ఇఱ్ఱి (తిలవంచుకొనిపోవునది): చూ, హరిణము.1; 2. ముని: చూ, సన్యాసి.

న్యక్కారము. సం.వి.అ.పుం: చూ, వహేలనము.

న్యక్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.—పై—

న్యక్షము. సం. విణ. 1. అధమము; చూ, హీనము. 1; 2: చూ, సర్వము.

న్యఞ్చుఁడు. సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

న్యగ్రోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. మఱ్ఱి: చూ, వటము. 3; 2: చూ, శమి*; 3. బార: చూ, వ్యామము. [రావి, మేడి(5)

న్యగ్రోధాదిగణము. అం. మఱ్ఱి, మామిడి, జువ్వి,

న్యగ్రోధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, భల్లాతకి*

న్యర్బుదము. సం. వి. అ. న. 1. పదియర్బుదములసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ. 2. పదియర్బుదములసంఖ్యగలది. [వ్యూఢము. 2.

న్యస్తము. సం. విణ. ఉంచఁబడినది: చూ,

న్యా

న్యాదము. సం. వి. అ. పుం. కుడుపు: చూ, సాపాటు.

న్యాయము. సం. వి. అ. పుం.=నాయము. 1. తగవు, న్యాయబుద్ధి: చూ, సత్యము. 1; 2. స్వధర్మమువలన చలింపకుండుట: చూ, సత్యము. 1; అం. 3: చూ, తర్కము. 5; బ. 4: చూ, న్యాయములు.

న్యాయములు. అం. న్యాయమనఁగా పోలిక. (ఇవి సమయోచితముగాఁగొన్నిచోట్లఁ బ్రయోగించినచోఁ గావ్యము శ్రావ్యముగానుండును.) ఉదా.—అంకోల బీజన్యాయము. మొ. (గ్రంథవిస్తరభీతిచే న్యాయములన్నిటి నిచేట నుదాహరింపలేదు.)

న్యాయశాస్త్రము. పా. న్యాయమనఁగా దృష్టాంతము. దీనివలనఁదెలియఁబడని గవయాదిపదార్థములను, తెలియఁబడినగోవు మొదలగు పదార్థములనుజూపి వీటివంటివే గవయాది పదార్థములని చెప్పి తెలుపవచ్చును.

గనుక ప్రమాణము మొదలైన షోడశపదార్థ ములందొకటియగు దృష్టాంతపదార్థమునకు నామమైన న్యాయశబ్దముతో శాస్త్రము నకుఁబేరేర్పఱుపఁబడినది: (చూ, ఉప విద్యలు)

న్యాయాధికారి. సం. విశే: చూ, స్వామి. 3.

న్యాయాధిపతి. సం. విశే.—పై.—

న్యాయాన్యాయములు. పా: చూ, యుక్తా యుక్తతలు.

న్యాయ్యము. సం. విశే: చూ, యోగ్యము. 2.

న్యాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉనుచుట: చూ, విన్యాసము. 1; 2. ఇల్లడ: చూ, వాడిక.

న్యు

న్యుబ్జఖడ్గము. సం. వి. అ. పుం. బాఁకు: చూ, బాణము. 1.

న్యుబ్జము. సం. వి. అ. న. 1. కర్మరంగమను మ్రానిపండు; పుం. 2. దర్భతోఁజేసిన స్రుక్కు. (శ. ర)

న్యుబ్జుఁడు. సం. విశే. 1. క్రిందుచూచువాఁడు; 2. తెవులుచే వంకరైనవాఁడు.

న్యూ

న్యూంఖ. పా. పదునారోకారముల నుచ్చరించి న పిదప శబ్దమునుచ్చరించుట. అందు 1-7-13 ఓకారములను ప్లుతములనుగాను తక్కినవాని ననుదాత్తములఁగాను ఉచ్చరింపవలెను.

న్యూనపదము. అం. వాక్యదోషములలో నొకటి. ("శ్రీరామచంద్రుని శరణుచొరమి హతుఁ డయ్యెను." ఇందు రావణుఁడను పదము న్యూ నము. పదలోపమునొందినందున నభిప్రాయము న కెడమిచ్చెను. "ఇల్లాండ్రైనను వారికిఁ బెట్టవారికున్నంత యున్నది." ఇందు తెలివి యను పదము లుప్తము.): చూ, వాక్యదోష ములు.

న్యూనము. సం. విశే. 1. తక్కువైనది: చూ, హీనము. 1; 2. నిందింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2; వా. 3. తగ్గింపఁగలది: చూ, కొరతి. 2.

న్యూనాధిక్యము. సం. వి. అ. న: చూ, వాసి. 4.

న్యూనోపమము. అం. వాక్యదోషములలోనొకటి (ఉపమయందు న్యూనతయుండెనేనిన్యూనో పమము. ఉదా.—పీతాంబరుఁడైన హరి మేఘనిభుఁడు. మేఘముతోఁబోల్పఁబడిన గు ణము నీలవర్ణము హరియందుఁజెప్పకుండుట చే నుపమ చాలదు. ఇత్యాది): చూ, వాక్యదోష ములు.

ప

ప. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; అం. 2: చూ, కవర్గము; 3: చూ, స్వరము. 2; 4: చూ, పరుషములు;

పంకక్షాళన్యాయము. పా. బురదలోదిగి కాళ్ళు కడుగుకొనుటకంటె దూరముగా నొత్తిగి లుటయే మేలనురీతి.

పంకజము. సం. వి. అ. న. అసలుఁబుట్టువు. రూ—పంకేజము: చూ, సహస్రపత్రము.

పంకప్రక్షాళనన్యాయము. పా. అడుసుతొ్రక్క నేల? కాలుకడుగనేల?.

పంకమగ్నగజన్యాయము. పా. బురదలోనేనుఁ గు పడిచినచో దానినెత్తుట దుర్లభము. దాని నేనుఁగే యెత్తవలెననురీతి.

పంకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=పంకిః చూ, బురద; 2. పాపము: చూ, వృజిన

ము. 1; దే. వి. (1) పాలు. జై. 4, ఆ. 79.: చూ, స్తన్యము. [(రూ-పంకేరుహము.)
పంకరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, పంకజము
పంకా. వా. వి. కఱ్ఱచెక్కకు గుడ్డనతికి వ్రేలఁగట్టిలాగెడు యొకానొక పెద్దవిసనఁగఱ్ఱ. "పంకాలాగుము." [బురద.
పంకి. వై. వి.=పంకము. య. 5, ఆ. 12: చూ,
పంకించు. వై. అ. క్రి. 1.=కంపః: చూ, సలించు. జై. 3, ఆ. 40; దే. స. క్రి. 2. పట్టించు. జై. 6, ఆ. 85; పాండు. 2, ఆ. 41: చూ, పూయు.
పంకిణి. వా. వి. పరిమళద్రవ్యములుంచెడు పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6.
పంకిలమగు. మి. అ. క్రి: చూ, అసలుకొను.
పంకిలము. సం. విశ. బురదగలది (దేశము): చూ, సీమ. 1.
పంకెన. దే. వి. తడి: చూ, స్తేమము.
పంకేజము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పంకజము. [పంకరుహము.
పంకేరుహము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-
పంక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బంతి: చూ, శ్రేణి. 1; 2=పది: చూ, పది; పా. 3. పదవ ఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము. భ-భ-భ-గ 7: చూ, వృత్తము. 1; 4. పంచమఛందస్సునందుఁబుట్టినవృత్తము. ఒకభగణము రెండు గురువులుగలది: చూ, వృత్తము. 1.
పంక్తికంఠుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (పంక్తికంధరుఁడు) 1. పదుపగాఁగంఠములు గలవాఁడు; 2. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
పంక్తికంధరుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పంగ. వై. వి. 1. రూ-ప్రగ్గ, పలవకొమ్మ, పాయగొమ్మ. స్వా. 4, ఆ. 21: చూ, శాఖ; వా. 2. ఎడముగాచేయఁబడినరెండు కాళ్ళనడిమిభాగము. (అంగవంటిది.)
పంగటి. వై. విశ. ఎడముగలది.
పంగటించు. వై. స. క్రి. ఎడముగాచాఁచు.
పంగటికాళ్లవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సంజ్ఞువు.
పంగటికాళ్లు. వా. వి. బ: చూ, ముడికాళ్ళు.
పంగనామము. ద్వ. వి. నడుమఎడముగలుగ పంగవలెతీర్చినతిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.
పంగము. వై. వి. దేవబ్రాహ్మణవృత్తులమీఁద దొరతనమువారు తీసెడు చతుర్థాంశమైన కప్పము: చూ, శిస్తు. 1.
పంగలగుంజె. ద్వ. వి. 1: చూ, ఇఱుకుమ్రాను; 2: కోడిపీఁట, నొగచివర. (సం. ప).—అనుకర్షణము-అనుకర్షము.
పంగిడి. దే. వి. (రూ-పంగిడీ-పంగిణీ, పంగెన) ఓదము: చూ, వాఁక. 6.
పంగిడీ. దే. వి.—పై.—
పంగిడీయెత్తు. జా. మోసపుటెత్తు.
పంగు. దే. వి. 1: చూ, వెఱపు; వై. వి. 2.=భగః: చూ, భగము. 12.
పంగువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. శని: చూ, రాహువు. 2; విశ. 2: చూ, కలి. 4.
పంగెన. దే. వి: చూ, రూ-పంగిడి.
పంగ్వంధన్యాయము. పా. ఒకఁడుగ్రుడ్డి. మఱియొకఁడుకుంటి. కుంటివానిని గ్రుడ్డివాఁడు మోచికొనిపోవుచుండెను. కుంటివాఁడు మార్గము చెప్పుచుండెను. పరస్పరలాభమునకై పరస్పర సాహాయ్యము.
పంచకము. సం. వి. అ. న. 1. యుద్ధభూమిః చూ, భూమి. 1; స. 2. నాలుగునొకటిః ఇంద్రియము; (తె. ప.)—అయిదు-ఐదు, అరపది, ఏను, చేవ్వంచే-చావంచే-చావంచి; అం. 3. (అయిదు అంకములుగలవి) అంగములు, అగ్నులు (గార్హపత్యాది), అగ్నులు (పూర్వాగ్న్యాది), అమృతములు, అలంకారములు, అవయవములు (ప్రతిజ్ఞాది), అవస్థలు,

అశ్వధారలు, ఆకాశములు, ఆరామములు, ఆసనములు, ఇంద్రియములు, ఇంద్రియవిషయములు, ఉత్తరవాదములు, ఉపచారములు, ఉపవాయువులు, కన్యకలు, కన్యాదానాంగములు, కర్మేంద్రియములు, కల్పవృక్షములు, కాలములు, కావ్యములు, కృతసాక్షులు, కోలములు, కోశములు, క్రియలు, క్షారములు, క్షేత్రములు, ఖండములు, గంగలు, గవ్యములు, గురుమూలములు, గౌడులు, జ్యోతిర్లింగములు, తంత్రములు, తన్మాత్రలు, తాళకళలు, తాళజాతులు, తిక్తకగణము, తృణములు, దినాంగములు, దేవతలు, ద్రావిడులు, నాటకసంధులు, పంచాక్షరి, పంచసూత్రములు, పర్వతములు, పాకయజ్ఞములు, పితలు, పుత్రులు, ప్రకరణములు, ప్రాణములు, బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు, భక్ష్యములు, భూతములు, మన్మథబాణములు, మహాపాతకములు, మహాయజ్ఞములు, మహావాద్యములు, మాతలు, మార్గములు, ముఖములు (శివునివి), ముద్రలు, యానములు, రంగులు, లఘుమూలము, లవణములు, లోహములు, వర్ణములు, విలుకాని స్థానములు, విష్ణ్వాయుధములు, శక్తులు, శిఖలు, శిల్పులు, శివాననములు, సంస్కారములు, సమాధులు, సామములు, సూత్రములు, సోమయజ్ఞములు, హవిర్యజ్ఞములు, హేత్వాభాసము ఇత్యాది(సందర్భానుసారముగ ఇందుగలశబ్దములకు "పంచ" అనునది మొదట చేర్చి యుచ్చరింపవలెను.)

పంచకరహితము. పా. తిథివారనక్షత్రలగ్నముల సంఖ్యను కలిపి 9 చే భాగింపఁగా 1-2-4-6-8 సంఖ్యలు మిగులకుండుట.

పంచకల్యాణము. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

పంచకోలములు. అం. శొంఠి, చవ్యము, మోడి, పిప్పళ్లు, చిత్రమూలము. (5)

పంచక్రియలు. అం. ఉక్తి, ఆదానము, గమనము, విసర్గము, ఆనందకము. (5)

పంచక్షేత్రములు. అం. శ్రీశైలము, కాశి, కేదారము, కాళహస్తి, పట్టిసము. (5)

పంచగవ్యము. అం. ఆవుపేడ, ఆవుపంచితము, ఆవుపాలు, ఆవుపెరుఁగు, ఆవునెయ్యి (5)

పంచగూఢము. సం. వి. అ. పుం. తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4. (ఇట్లుపంచగుప్తము.)

పంచగౌడులు. అం. ఉత్కల, మైథిల, కనోజ, కాన్యకుబ్జ, సారస్వతులు (5). (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

పంచచామరము. పా. షోడశచ్ఛందోద్భవవృత్తము. జ-ర-జ-ర-జ-గ. 10: చూ, వృత్తము. 1.

పంచజనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

పంచజ్ఞానుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పంచతంత్రము. పా. (ఇదివిష్ణుశర్మకృతము): చూ, కావ్యనాటకములు.

పంచతన్మాత్రలు. అం. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధములు(5)

పంచతిక్తగణము. అం. మారేడుపిందెలు, వట్టివేరు, దనియాలు, శుంఠి, తుంగముస్తెలు (5)

పంచత్వము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మరణము; 2. పంచభావము.

పంచదశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భద్ర. పదునైదు; 2: చూ, వృత్తము. 1.

పంచదశప్రకరణములు. అం. ప్రత్యక్తత్త్వ, పంచభూత, పంచకోశ, ద్వైత, మహావాక్య వివేకములు; చిత్ర, తృప్తి, కూటస్థ, ధ్యాన, నాటకదీపములు; బ్రహ్మానందమందు యోగానందము, బ్రహ్మానందమందు ఆత్మానందము, అద్వైతానందము, విద్యానందము, విషయానందము. (15)

పంచదశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అమవస: చూ, సూర్యేందుసంగమము; 2: చూ, పున్నమ.

పంచదైవతములు. అం. బ్రహ్మ, విష్ణువు, మహేశ్వరుఁడు, రుద్రుఁడు, సదాశివుఁడు. (5)

పంచనఖము. సం. వి. అ. పుం. పులి: చూ, శార్దూలము. [గోధికము.

పంచనఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉడుము: చూ,

పంచపాత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. పంచపాత్రముల సమూహము: చూ, పాత్రము. 6; వా. 2. కోలగానుండులోహపాత్రము (పంచపాత్రఅనియు): చూ, పాత్రము. 6.

పంచభద్రము. సం. వి. అ. పుం. ఐదుచోట్ల మంచిసుళ్ళుగలగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పంచమంగళము. సం. వి. అ. పుం. స్తన శిర కంఠ చూళికా వక్షో మధ్యములయందు మంచి సుళ్లుగల గజము: చూ, హస్తి.

పంచమజభాషలు. అం. కైశికి, త్రవణ, తానోద్భవ, ఆభీరి, ఘూర్జరి, సైంధవి, దాక్షిణాత్య, ఆంధ్రి, మాంగళి, భావని.(10)

పంచమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల, చూ, పికము; అం. 2. రాగవిశేషము: చూ, స్వరము. 2 (నాభి, ఉరము, హృదయము, కంఠము, శిరస్సు అను అయిదు స్థానములందును బుట్టినది. కోయిలలచే విస్తరింపఁబడునది. సప్తస్వరములలో నొకటి); విశే. 3: అయిదవది-ఐదవది; 4. ఇంపైనది: చూ, హృద్యము; పా. 5. (జ్యో): చూ, లగ్నకారకత్వములు (సంతానము, బుద్ధి, మంత్రము, మనస్సు, ఘనత, వినయము, రహస్యము, క్షేమము, అన్నప్రదానము, పాండిత్యము, ప్రజ్ఞ)

పంచమలక్షిక. అం: చూ, టక్కజభాషలు.

పంచమషాడవజభాషలు. అం. వేళావళి, శుద్ధమాళి, నట్ట (3) (భాష)

పంచమషాడవజవిభాష. అం: వల్లవిభాష. (1)

పంచమషాడవజాంతరభాషలు. అం. లలిత, కిరణావళి, శకాద్యావళి. (3) (భాష)

పంచమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పక్షమునందు అయిదవతిథి: చూ, తిథులు; 2. ద్రౌపది: చూ, మూస. 1; అం. 3: చూ, శుద్ధజాతులు.

పంచమిజవిభాష. అం. కౌసలి. (1) (భాష)

పంచమిజవిభాషలు. అం. భర్మాణి, అందోళిక (2).

పంచమీవిభక్తి. అం. (వలన, కంటె, పట్టి): చూ, విభక్తులు.

పంచముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. మాలఁడు: చూ, మాల(1); 2. అయిదవవాఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు. [స్యము.

పంచముఖము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచాస్యము.

పంచముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పంచాస్యుఁడు, అయిదుమోములవేలుపు: చూ, శివుఁడు. (ఈశానము, తత్పురుషము, వామదేవము, సద్యోజాతము, అఘోరము అని 5 ముఖములు) [(చూ, త్రికము. 7.)

పంచరత్నములు. అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

పంచరాశికము. పా. త్రయిరాశికము మాదిరినే 5 రాసులమీఁదలెక్కించుట.

పంచలక్షణము. అం.(అయిదులక్షణములుగలది.) పురాణము. (పురాణమాత్రమునందెల్ల సాధారణముగ సర్గము, ప్రతిసర్గము, వంశము, మన్వంతరము, వంశానుచరితము అని పంచలక్షణములుండును. శ్రీకృష్ణభాగవతమునందు దశలక్షణ లక్షితత్వము చెప్పఁబడియున్నది)

పంచవటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్సూటుఁడు: చూ, మహావ్రతి.

పంచవీరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైన విశేషము: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

పంచశరుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, మన్మథుఁడు. (ఉన్మాదన, తాపన, శోషణ, స్తంభన, సమ్మోహనములను ఐదుబాణములుకలవాఁడు.)

పంచశాఖము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హస్తము.

పంచసరము. సం. వి. అ. పుం.=బన్నసరి: చూ, భూషణము. 2. [చూ, శర్కర. 1
పంచసారము. సం. వి. అ. పుం.=పంచదార:
పంచస్వరయుక్తరాగము. అం. (ఔడవము): చూ, స్వరము. 2.
పంచాంగము. సం. వి. అ. న. 1.(తిథి, వారము, నక్షత్రము, కరణము, యోగములతెలిపెడి పొత్తము):చూ, అంగము. 9; పుం. 2. తాంబేలు: చూ, కృత్తము. 4; 3. ఒకానొకగుఱ్ఱము:చూ, హయము; 4: చూ, వాణిగలు.
పంచాంగములు. అం: చూ, పంచాంగము. 1.
పంచాంగుపుష్పితము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచభద్రము. [చూ, వ్యడంబకము.
పంచాంగులము. సం. వి. అ. పుం. ఆముదము*:
పంచాక్షరీ మహామంత్రము. అం. న-మ-శి-వా-య(లేక)న-మ-శి-వ-యః చూ,మంత్రము.1.
పంచాణుడు. సం. వి. అ. పుం.=పంచాణపువాడు. శిల్పి: చూ, స్వర్ణకారుడు.
పంచాదశ. అం. సంఖ్యాబద్ధమందొకటి: చూ, త్రికము. 7. [స్యము.
పంచాననము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచా
పంచాననుడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, శివుడు.
పంచామృతములు. అం. 1: చూ, తంత్రములు; 2: చూ, అమృతము. 9. (పీనిమిశ్రము)
పంచాయతి. వా. వి: చూ, అయిదుగురికూటమి.
పంచార్చి. సం. వి. స్. స్త్రీ. బుధుడు :చూ, రాహువు. 2. [స్వరము. 2.
పంచాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పంజేళము: చూ,
పంచావటము. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్సూటము, పాలురకట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పంచావయవములు. అం. ప్రతిజ్ఞ, హేతువు, ఉదాహరణము, ఉపనయము,నిగమనము.(5)
పంచాస్యము. సం. వి. అ. పుం. తెలనోటిమెకము: చూ, సింహము.
పంచాస్యుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పంచముఖుడు.
పంచితము. దే. వి. ఆవుపచ్చే:చూ,మూత్రము.
పంచితిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పంచితిల్లు గోవు మూత్రము విడుచు.
పంచియ. వై. వి. రూ-పంచె. కట్టుకొనుపెద్ద పంచె; కట్టుకొనుచిన్నపంచె; అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.
పంచివేత. దే. వి. 1. ఒక్కొక్కనిపై వియమించినచేంతా;వా.2పంచిపెట్టుట.[పాడు.
పంచేషువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మ
పంచోత్తరవాదము. అం. సామాన్యనిరుక్తి, సవ్యభిచారము, సత్ప్రతిపక్షము, అసిద్ధము, బాధ (5)
పంచే. వై. వి.=పార్శ్వ-ప్రాంతః. రూ-పంచేపాక-పంచేపాళి-పంచారి) ఇంటిప్రక్కప్రదేశము, ఇంటిప్రక్క వంచి కట్టినకట్టడము (అనియు). ఉ. హరి. 4, ఆ. 270: చూ, సదనము. 1; 2. దగ్గఱ: చూ, సమీపము. 1; వా. 3: చూ, రూ-పంచియ; విశే. 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.
పంచేకము. దే. వి. 1. గుఱ్ఱముయొక్క పశ్చాత్ప్రదేశము. సా. 1, ఆ. 31:చూ, హయము; వై. వి. 2: అయిదుకూములు, ఏడుము, ఏనుము. (20 కుంచములు)
పంచేకరపాటులు. ద్వ. వి. బ. అత్యధిక దుఃఖములు. కాశీ. 4, ఆ. 18: చూ, శోకము.
పంచగౌడులు. అం. "సారస్వతాః కన్యకుబ్జా గౌడాఉత్కలమైథిలాః। గౌడాః పంచవిధాః ప్రోక్తావింధ్యాయుత్తరవాసినః.": సారస్వతులు, కన్యాకుబ్జులు, గౌడులు, ఉత్కలులు, మైథిలులు: చూ, బ్రాహ్మణులు.
పంచేదార. వై. వి.=పంచసారః: చూ, శర్కర. 1. [థుడు.
పంచేదారతింపి తేజిరౌతు. ద్వ. వి: చూ, మన్మ

పంచప్రాణములు. అం. "మహోదా [illegible] కర్ణాదా [illegible] ప్రాణాదా పంచ [illegible]" మహాభాష్య[illegible]లు. అంఘ్రులు, ప్రాణములు, కర్ణాదులు, [illegible]: చూ, ప్రాణ్యాదులు.

పంచేహాళ. వ్య. వి: చూ, పంచే. 1.

పంచేహాళి. వ్య. వి.—శై—

పంచేబంగారము. వై. వా. సూరము. కాశీ. 1, ఆ. 122: చూ, విచిత్రము.

పంచేస్త్రై. వై. వి. అయిదుమస్త్రైలు. (పంక్త్యం [illegible]. 1, ఆ.)

పంచేరత్నియ. వై. వి.=పంచరత్న. రూ-పంచేరత్న: చూ, రత్నము. 6.

పంచేరత్నెపిసులు: వా. వి. బ: చూ, [illegible]నకంచె.

పంచోణంపువాడు. వై. వి.=: చూ, పంచాణుడు. (రూ-పంచోణమువాడు-పంచోణపువాడు-పంచోణంబువాడు) (ద్వయము [illegible] కొందఱు.) [ము. 1.

పంచోణము. వై. వి.=పంచాననః చూ, శిల్ప

పంచోలి. వ్య. వి: చూ, పంచే. 1. [ఘూరతి.

పంచోరతి. వై. వి.=పంచరాత్రిక: చూ, అశ్వ

పంచోరము. వై. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, వ్యాపనము.

పంచోరించు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. పాండు. 3, ఆ. 179; 2. అతిశయించు. కాశీ. 6, ఆ. 125: చూ, సంపడించు.

పంచు. దే. స. క్రి. రూ-పనుచు. 1. ఆజ్ఞాపించు. భార. ఆది. 1, ఆ. 30: చూ, సెలవిచ్చు; 2. పుచ్చు: చూ, సెలవిచ్చు; 3: చూ, భాగించు; 4: చూ, పంపు. 11.

పంచె. వై. వి: చూ, రూ-పంచియ.

పంజరము. సం. వి. అ. న. 1.=పంజేరము: చూ, సదనము. 1; 2. గవుసెన: చూ, [illegible]స్త్రము; పుం. 3: చూ, శరీరము; 4. శరీరముయొక్క ఎముకలగూడు: చూ, శల్యము. 1.

పంజి. దే. వి: చూ, పంగము.

పంజిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1: చూ, పింజనము; [illegible]. 2: చూ, పింజిక. [చూ, హంజిక.

పంజియ. వై. వి.=భార్గి. రూ-పంజె.బారంగి*:

పంజీకరుడు. సం. వి. అ. పుం. కరణము: చూ, సంప్రతి.

పంజె. వై. వి. 1: చూ, రూ-పంజియ.*; 2. దారిద్ర్యము: చూ, సీదరము. 1; 3. దరిద్రుడు: చూ, శాతుడు. 1.

పంజెతనము. వై. వి: చూ, పంజె. 2.

పంజే. వై. వి: చూ, అవిక. రామా. 4, ఆ. 168.

పంజేన. దే. వి. నిగరమైనది. (అప్రి)

పంజేరము. వై. వి.=: చూ, పంజరము. 1. అచ్చ. ఆ, కాం. 90. [చూ, స్వరము. 2.

పంజేళము. వై. వి.=పంచాలి. కాశీ. 6, ఆ. 265: చూ, [illegible]

పంజోయి. దే. వి. అగ్గిబొడి. హంస. 3, ఆ. 28: చూ, స్నేహాళము.

పంజో. దే. వి. 1. దివటీ: చూ, స్నేహాళము; 2: చూ, పంజోయి; 3. విడవలిలోనగువానికట్ట. రామా. 5, ఆ. 41: చూ, విడవలి; 4. విడవలిలోనగువాని గంటు: చూ, విడవలి.

పంజోలకమ్ములు. దే. వి. బ. రత్నములుచెక్కిన కమ్ములు. ఉ, రా. 3, ఆ. 81: చూ, భూషణము. 2.

పంట. దే. వి. 1. పండుట; 2. కృషి: చూ, వ్యవసాయము; 3: చూ, ఫలము. 1; 4. వరిపైరు: చూ, సస్యము. 1. [పంటరెడ్డి.: చూ, రెడ్డి.

పంటకాడు. దే. వి. 1: చూ, వ్యవసాయి; 2.

పంటపొలము. వా. వి. 1. పండినసేల: చూ, భూమి. 1; 2. పండెడుసేల: చూ, భూమి. 1

పంటరెడ్డి. దే. వి: చూ, పంటకాఁపు. 2.

పంటపలంతి. దే. వి. నేల: చూ, భూమి. 1. పా. 1, ఆ. 24. (ఇట్లు పంటచెలి, పంటపొలంతి.)

పంటపలంతితోడికోడలు. దే. వి: చూ, లక్ష్మి. ఆం. పదా. సుర. 14.

పంటసాల. ద్వ. వి. (ధాన్యాదులుపోసెడుగాదె, పాంతఱ, పురి, కొట్టు, పాణక, బోరెము లోనగు వానిస్థానము; మఱియు ధనాదికము దాఁచికొనెడు బొక్కసములోనగువాని స్థానము): తద్వి.-గాదెకు.—కణంజెము, గరిసె-గరిసె, గవిసె, గాదె-గాదె, సుమ్మ. (సం. ప.)—కంతువు, కుశూలము-కుసూలము, క్మదరము, కోష్ఠము, వ్రీహ్యాగారము; పాంతఱకు.—కణంజము, దూబ, పాంతఱ. (సం. ప).—గుప్తి; పురికి.—కూటు, పురి; పాణకకు.-కుమి-కుమ్మ, కూటము, కొట్టె, గుమి, పాడక-పాణక, బొట్ట; (సం. ప).—అవలలము; బోరెమునకు.—బోరెము; వడ్లు, ఉప్పు లోనగు రాసులుండెడుచోటునకు.—కొటారము—కొటారు—కొట్టరువు, గొదాము, పంటసాల; బొక్కసమునకు.— ఉగ్రాణము, ఖజానా, పంటసాల, బండరము-బండారము-బండారు-బండరువు, బొక్కసము, మొదలుగు. (సం. ప).—కోశము-కోషము, గంజము, భండారము, భాండాగారము; సామగ్రిల కొట్టునకు.—ఉగ్రాణము, కొట్టడి, కొట్టము-కొట్టాము-కొట్టు-కొఠారు, గిడ్డంగి. (సం. ప).—కోశము-కోషము-కోష్ఠము, కోష్ఠాగారము. (మిగతవిశేషాదులకు చూ, "సదనము. 1.")

పంటి. దే. వి: చూ, రూ—పఁటి.

పంటించు. దే. అ. క్రి. 1. జాగుచేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124: చూ, వివరించు; 2: చూ, సంభ్రమించు. [అర్బుదము.

పంటితెవులు. వా. వి: పుప్పి-పుప్పి. (సం. ప).-

పంటియ. దే. వి. రూ-పంటె-పఁటె-పంటెకోల. పంటెకఱ్ఱ. సాలెవాఁడు నూలుమైదుసాధనము: చూ, మగ్గము. 1.

పంటె. దే. వి.—పై.—

పంటెకఱ్ఱ. దే. వి.—పై.—

పంటెకోల. దే. వి.—పై.—

పంట్రి. దే. వి. చిల్లులుగల ఆలుఁగులు మూఁడు నాలుగుగలకఱ్ఱ: పంట్రికోల, బల్లెగోల.

పంట్రికోల. దే. వి.—పై.—స్కా. 4, ఆ. 54.

పంట్రించు. దే. స. క్రి. పంట్రితోఁబొడుచు.

పండ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). యథార్థమెఱిఁగిన బుద్ధి: చూ, బుద్ధి.

పండగ. వా. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండాకు. వా. వి. రూ-పండుటాకు: చూ, సారుగాకు.

పండాబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఉత్కళులు. (ఉత్కళదేశ దేవాలయములలో పూజారులుగనుందురు. సామవేదులు, శుక్లయజుర్వేదులుగూడనున్నారు.): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పండాలు. దే. వి. బ. (పండావారు) జగన్నాథ ప్రాంతవాసులు.

పండించు. వా. స. క్రి. 1: చూ, పంచించు; 2. పండఁబారిన కాయలు కావువేయు; 3. శవమునుకాల్చు; 4. ఆటలో గెలుపును పొందించు.

పండితంమన్యుఁడు. పా. తనను పండితునిగాఁ దలఁచుకొనువాఁడు.

పండితపుత్రుఁడు. పా. పండితునికొడుకు. (శుంఠయని వాడుక.)

పండితబ్రాహ్మణులు. అం. 1: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు; 2: చూ, కపూరియె బ్రాహ్మణులు.

పండితరాయశతకము. అం. (దీనిని పండితరాయఁడువ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

పండితుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పంతులు. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; 2. వ్యాపారి.

పండు. దే. వి. 1: చూ, ఫలము. 1; విణ. 2. పండినది; వా. 3. జయము; 4. గెలుపు; అ. క్రి. 5: చూ, ఫలించు; 6: చూ, శయనించు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 218. [డుఁడు.

పండుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పేడి: చూ, పం

పండుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, శయనించు.

పండుగ. దే. వి. (రూ-పండగ-పండుగు-పండువ-పండువు) 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, సంబరము; 3. సంక్రాంతిలోనగు పండుగ: చూ, సంబరము.

పండుగలు. అం. సంవత్సరాదిపాడ్యమి, భానువిదియ, అక్షయతృతీయ, నాగులచవితి, ఋషిపంచమి, సుబ్రహ్మణ్యషష్ఠి, రథసప్తమి, కృష్ణాష్టమి, శ్రీరామనవమి, విజయదశమి, ముక్కోటియేకాదశి, క్షీరాబ్ధిద్వాదశి, శనిత్రయోదశి, అనంతపద్మనాభచతుర్దశి, వ్యాసపౌర్ణమి, దీపావళీ అమావాస్య, సంక్రాంతి ఇత్యాది.

పండుగు. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ. (ము.1.

పండుచేప. దే. వి. ఝషము: చూ, మత్స్య

పండుటాకు. వా. వి: చూ, రూ-పండాకు.

పండురతిబుడంట. ద్వ. వి. చిలుక: చూ, శుకము. వేం. అం. 99.

పండువ. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువంటికాఁపురము. జా. సమస్తసంపదలతో నిండియున్న కాఁపురము.

పండువు. దే. వి: చూ, రూ-పండుగ.

పండువెన్నెల. ద్వ. వి. పూర్ణచంద్రిక: చూ, వెన్నెల. [పుంజో: చూ, పుంజో.

పండెట్టుడి. ద్వ. వి. ఒకరకము పందెపుకోడి

పండేరము. వై. వి.=భక్ష్యః: చూ, భక్ష్యము. సా. 1, ఆ. 23.

పండ్రెండు. ద్వ. స. (పది + రెండు): చూ మువ్వాకము. [లము.

పండ్లపాచి. వా. వి. దంతమలము: చూ, శమ

పండ్లమ్రాఁకు. దే. వి. రూ-పండ్లమ్రాను. 1. చేలయందుగల పైరులోని గాదముపోవునట్లు దున్నెడుసాధనము; 2: అవంధ్య, ఫలేగ్రహి.

పండ్లమ్రాను. వా. వి.—పై.—

పండ్లుకొఱుకుట. జా. అధికముగకోపపడుట. "పాపితుంబురుఁడాయంచుఁ బండ్లుకొఱుకఁ గాంచె." (కళాపూర్ణోదయము.)

పంతకాఁడు. ద్వ. విణ. (పంతము + కాఁడు). 1. పోటీచేయువాఁడు: పోటిగాఁడు; 2. ప్రతిజ్ఞకలవాఁడు; 3. పౌరుషముగలవాఁడు.

పంతగించు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, పోటీచేయు;. 2. ప్రతిజ్ఞచేయు: పట్టు, పట్టుపట్టు; 3: చూ, గెలవిచ్చు.

పంతము. వై. వి. 1.=స్పర్ధా. రూ-పంతు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 178: చూ, స్పర్ధ. 4; 2. పౌరుషము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 47: చూ, శక్తి. 1; 3. రీతి: చూ, విధము. 1; 4. పోటి. కళా. 1, ఆ. 146: చూ, స్పర్ధ. 1.

పంతు. వై. వి. 1.=స్పర్ధా: చూ, రూ-పంతము. 1; దే. వి. 2. మేలిమి: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 3. మేలు: చూ, శుభము. 1. [స్త్రీ.

పంతులమ్మ. వా. వి. ఉపాధ్యాయిని: చూ,

పంతులు. వై. వి. బ.=పండిత. (దేశ్యమని శ.ర.) 1: అయగారు- అయవారు- అయ్యగారు- అయ్యవారు, ఒజ్జ- ఓజే, చదువులయ్య, ఠాకురు. (సం. ప.)—ఇజ్య, ఉపాధ్యాయుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, తీర్థము, తీర్థుఁడు, దేశికుఁడు, ద్రోణుఁడు; తద్వి.—నాట్యోపాధ్యాయుఁడు.—నట్టువొజ్జ; (మిగతవానికి చూ, "సురాచార్యుఁడు."); 2. బ్రాహ్మణులలో గొప్ప యుద్యోగస్థులకును, లౌక్యులకును, నియోగులులోనగువారికిని పూజ్యవాచకము. (దేశ్యమని శ. ర.)

పంథ. సం. వి.న.పుం. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1.

పంద. వై. విశే. 1. పిఱికి. భార. అర. 6, ఆ. 245: చూ, వెఱపరి; 2: చూ, షండుఁడు.

పంది. దే. వి: చూ, సూకరము. (దీనిభేదములు.—ఊరబంది, అడవిపంది, ముండ్లపంది.)

పందికొక్కు. దే. వి. రూ-కొక్కు: చూ, మూషికము.

పందికొమ్ము. వా. వి. పందికోఱ: చూ, పల్లు. 1.

పందికోఱ. వా. వి.—పై—

పందిగడ్డ. ద్వ. వి: చూ, శృంగాటకము*.

పందిగోరు. ద్వ. వి. వేఁటకానిసాధనము: చూ, బాణము. 1.

పందితోఁక. వా. వి. ఋషభము: చూ, వాలము. 1.

పందిపీఁట. ద్వ. వి. గాఁడీమొదలగు ఎక్కుడు బండ్ల చివరను పందిమూతివలె మూతిసులోన గువానితోఁజేసి యమర్చిన పరికరము: పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ-ముట్టె.

పందిపోటు. దే. వి. పందినిపొడిచెడియీఁటె. రూ-పందీఁటె: చూ, బాణము. 1.

పందిముక్కు. దే. వి: చూ, పందిపీఁట.

పందిమూతి. దే. వి. —పై—

పందియము. వై. వి.=ఫణిత: చూ, రూ-పందెము.

పందిరి. దే. వి. రూ-పందిలి. కాయమానము: చూ, సదనము. 1.

పందిలి. దే. వి—పై—

పందిపెంట. వా. వి.ఇది గుఱ్ఱపుపెంటవలె వేఁడి చేయును. నీరుపెట్టఁబడు కూరమొక్కలు, ఉల్లి, చెఱకు, తములపాకులు మొదలగుసస్యముల కిదిమంచిది. ఈపెంటవలన తయారైన ఫలాదులను బాగుగతోమి కడిగివండనిచో వీనినంటియుండు సూక్ష్మజీవులు కీడుచేయును. ఇందుస్ఫురత్వంచామ్లజనిదముకలదు.

పందీఁటె. దే. వి: చూ, రూ-పందిపోటు. [ము.

పందుము. వై. వి. పదితూములు: చూ, రూ-పదు

పందెకాఁడు. ద్వ. వి. రూ-పందెపుకాఁడు. విక్రి. 7, ఆ. 124: చూ, హారకుఁడు. 2.

పందెపుకాఁడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పందెకాఁడు. అం, పదా. నర. 53.

పందెప్రకోడి. వా. వి: చూ, రూ-పుంజె.

పందెనమందుము. వా. వి. పదునెనిమిది తూములు.

పందెమిడు. వా. స. క్రి: ఒడ్డు, కాయు.

పందెము. వై. వి.=ఫణిత. రూ-పందియము. 1. ఒడ్డనము, జూదెములోనగు వానియందు ఓడెడువాఁడు గెలిచెడి వానికిచ్చునట్లు పంతమాడిపెట్టెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పాయము, జూదెము: చూ, వ్యవహారము. 4. [చూ, పంపిణి. 1.

పందేరము. దే. వి. ధనాదికముపంచిపెట్టుట:

పందొమ్మండుము. ద్వ. వి. పందొమ్మిదితూములు.

పందొమ్మిది. ద్వ. స: ఏకోనవింశతి.

పందొమ్మిదవవాఁడు. ద్వ. వి: ఏకోనవింశుఁడు.

పందారియెత్తు. అం. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు)

పంపకము. దే. వి. 1. పంచుట: చూ, భాగము. 1; 2. పంపుట: చూ, ప్రేషణము.

పంపర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: పంపరపనస *.

పంపరపనస. మి. వి.—పై—; తద్వి.— ఫుల్ల పంపరపనసకు.—ఫుల్లపంపరపనస. (సం. వ).—అ (అ) మ్లపంపర, కుంతీభోజము.

పంపించు. దే. స. క్రి: చూ, పంచు. 1-2-11.

పంపిణి. దే. వి. 1: చూ, పందేరము; 2. కట్టువడి.

పంపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యభిచారము. అం, పదా. నర. 99; 2. ఆజ్ఞ. జై. 7, ఆ. 96: చూ, సెలవు; 3. ఆజ్ఞాపింపఁబడినపని. నిర్వ 8, ఆ. 82; 4: చూ, రూ-పంపకము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 9; 5. దాస్యము. అం, పదా. నర. 67: చూ, సేవ; 6. వరిమళ్ళ పరుస. వసు. 1, ఆ. 99: చూ, భూమి. 1; వై. వి. 7. మారణకర్మము: చూ, హింస. 1;

8. పిల్లలో కల పంపు (15 తులములు.); 9. అభిప్రాయవాచకము; స. క్రి. 10: చూ. వెలువచ్చు. నిర్వ. 5, ఆ. 102; 11. అరుగం కేయు: అంపు-అనుచు-అన్పు-అనుపు, పంచు-పంపించు-పనుచు-పన్పు, ప్రచ్చు; వా. వి. 12. గాలిలోనికువాని నెక్కించు గోష్టము

పంపట. వా. వి: చూ, దేహపనము.

పంప్రపడు. వ్య. అ. క్రి. ఆజ్ఞాపింపఁబడు. శై. 4, ఆ. 122: చూ, వెలువచ్చు. [వెలువచ్చు.

పంప్రపెట్టు. దే. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించు: చూ,

పంబ. వై. వి.=పనసము. పర్మవాక్యవిశేషము, "పంబవానము.": చూ, పిరా. [వాఁడు.

పంబలవాఁడు. వా. వి. బ. పంబవాయించెడు

పంటిన. వా. అవ్య. స్త్రీ శాస్త్రకము: చూ, స్త్రీతము. 3.

పంబు. దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁదవేసెడు పెద్దపిద్ద: చూ, పిద్ద; 2. జయము: ఆం, పవా. నర. 116: చూ, విజయము 1; అ. క్రి. 3: చూ, సందడించు.

పంబుదార్లు. దే. వి. బ. దేనినేని ఈడ్చికట్టెడి త్రాళ్ళు: చూ, మోత్రము. 1. (పంబుత్రాళ్ళు అనియు)

పకపక. దే. వి. రూ-పకాపక. నవ్వుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 148: చూ, హహాహా.

పకాపక. దే. వి.—పై—

పకాలి. దే. వి: చూ, రూ-పక్కాలి.

పకాలు. వా. వి: చూ, పకపక.

పకీరు. వా. వి. 1 మహమ్మదీయుల వైరాగి; 2. మహమ్మదీయుని చిహ్నము; 3. బిచ్చగాఁడు.

పకీలు. దే. వి. ఏయాటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హహాహా.

పకోడి. వా. వి. రూ-పగోడా: చూ, భక్ష్యము.

పక్క. వై. వి.=పక్ష. రూ-ప్రక్క. 1: చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, ప్రక్క. 2; 3: చూ, సహాయము; 4: చూ, పక్షము. 1; దే. వి. 5: చూ, శయ్య.

పక్కణము. సం. వి. అ పుం. బోయపల్లె: చూ, దేశము.

పక్కణి. వై. వి.=భరణి. దబ్బ. రూ-పక్కిణి. (దేశ్యమణి శ. ర): చూ, పాత్రము. 6.

పక్కము. వై. వి.=పక్షము. 1: చూ, పక్క. 4; 2: చూ, స్నేహితుఁడు; 3: చూ, పక్క. 3; విశే. 4. తోడు: చూ, పక్క. 5.

పక్కా. వా. విశే. పక్వమైన, సిద్ధమైన, నిండు. "పక్కారంగు" "పక్కావ్యవహారము."

పక్కాలి. దే. వి. రూ-పకాలి: చూ, తగడను.

పక్కి. వై. వి. 1.=పక్షి. పులుఁగు చూ, పక్షి; 2.=స్పృక్క. స్పృక్కయను గంధద్రవ్యము. రూ-పక్కియ-పక్కె: చూ, రాజార్హము; వా. 3. రీతి: చూ, విధము. 1. [విష్ణువు. 1.

పక్కిరాతేజులుపు. వ్య. వి. గరుడధ్వజుఁడు: చూ,

పక్కిణి. వై. వి.=: చూ, రూ-పక్కణి.

పక్కిపాప. వా. వి. పక్షిపిల్ల: చూ, పక్షి.

పక్కియ. దే. వి. రూ-పక్కె. 1. (రూ-పక్కె-ప్రిక్క-ప్రిక్కి-ప్రిక్కె) బరిమెంక*: చూ, శాఖోట; వై. వి. 2.=పక్షః. భార. ఆర. 1, ఆ. 303: చూ, పార్శ్వము. 2; 3. పక్షము. ఆం. భా. ద్వి. 138: చూ, ప్రిక్క. 2; 4. ఒకానొక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పక్కిరాయఁడు. వై. వి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పక్కు. దే. వి. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2. ఎండిన మెతుకు: చూ, సాదము. (1); 3. ఎండినవట్టు; 4. నవ్వుటలోనగు వానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. స్వా. 4, ఆ. 103: చూ, హహాహా (ఆమ్రేడితమందు పక్కుపక్కు)

పక్కున. దే. దృ. క్రి. విశే. తటాలున. స్వా. 3, ఆ. 69: చూ, వేగము. 3.

పక్కె. చూ, రూ-పక్కియ. (చేఁపలలోని భేదములు.—చందమామపక్కె, బుడ్డపక్కె, మొదలగునవి)

పక్కెర. దే. వి.=ప్రఖరః. 1. గుఱ్ఱములోనగు వాని అంగీ, కంబళము. పా. 4, ఆ. 76; భార. ఆర. 1, ఆ. 378; భార. ద్రో. 1, ఆ. 353; భార. విరా. 3, ఆ. 131; భో. 3, ఆ. 238: చూ, ప్రఖరము; 2. కవచము: చూ, వారవారణము.

పక్కెరాలు. ద్వ. వి. అంతఃపురకావలికత్తె. రామా. 6, ఆ. 171: చూ, స్త్రీ.

పక్త్రిమము. సం. విశే. 1. పండినది: చూ, శ్రాణ. 2; 2. పండఁబడినది: చూ, శ్రాణ. 2.

పక్వమగు. మి. అ. క్రి: చూ, ఫలించు.

పక్వము. సం. విశే. 1, పరిపాకముఁబొందినది. (నశింపనాయిత్తమైనది); 2. చేటుమూఁడినది: చూ, పరిణతము. 1. [సదనము. 1.

పక్షకము. సం. వి. అ. పుం. దిడ్డివాకిలి: చూ,

పక్షగ్రహణము. అం: చూ, సూర్యగ్రహణము.

పక్షచరము. సం. వి. అ. పుం. తనకదుపును బాసియొంటిఁజరించెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి. [చూ, హిమాంశువు.

పక్షచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చంద్రుఁడు:

పక్షజన్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై—

పక్షతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పాడ్యమి: చూ, పారివాసరము; 2: చూ, రెక్కమొదలు.

పక్షపరిమాణప్రశంస. అం: చూ, ప్రమేయములు.

పక్షపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకప్రక్కకొఱఁగుట; వా. 2. పక్షపాతబుద్ధితో వర్తించుట. (ఒకపక్షము పనిచేయుట): చూ, వలపక్షము. [వాఁడు.

పక్షపాతి. సం. వి. న్. పుం. పక్షపాతముకల

పక్షభాగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుయొక్క పార్శ్వభాగము: చూ, హస్తి.

పక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పక్క-పక్కము, నెలయందు పదునైదుదినములు. (ఇది ద్వివిధము.—శుక్ల (శుద్ధ) పక్షము; కృష్ణ(బహుళ) పక్షము) శుక్ల పక్షమునకు.—ధవళపక్షము, శుక్లము, సితపక్షము. (తె. ప.)-తెలిపక్కము, తొలుపక్కము; బహుళపక్షమునకు.—అసితపక్షము, కృష్ణపక్షము, కృష్ణము, బహుళపక్షము. (తె. ప).—కటిపక్కము, మలుపక్కము; పక్షమునకు.— (తె. ప).—పక్క-పక్కము, (మిగతవానికి "చూ, శుక్లము. 3"); 2: చూ, రెక్క. 1; 3.=ప్రక్క-పక్క. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2; 4. ప్రక్కయిల్లు: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, విరోధము; 6. బలము: చూ, శక్తి. 1; 7. రాజెక్కెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 8. ప్రియ్యనోడు: చూ, ప్రియ్యు; 9: చూ, స్నేహితుఁడు; 10: చూ, సహాయుఁడు. 1; 11. తర్కవిషయసాధ్యము; 12 ఏటము: చూ, ప్రక్క. 2; 13. కేశతత్పర్యాయములకు పరమైనచో సమూహము. "కేశపక్షము" మొ: చూ, సమూహము.

పక్షములు అం. 1: చూ, పక్షము. 1; 2 కుడిరెక్క, ఎడమరెక్క; 3. వాదిపక్షము, ప్రతివాదిపక్షము; 4. పాండవులపక్షము, కౌరవులపక్షము. ఇత్యాదులూహ్యంబులు; 5. వ్యూహాంగములు.

పక్షవంచితము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పక్షవాతము. సం. వి. అ. పుం. శరీరమున ఒకప్రక్క శూలుగఁజేసెడి రోగము: చూ, రోగము. 1.

పక్షాంతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పున్నమ; 2. అమవస: చూ, సూర్యేందుసంగమము.

పక్షాంతరము. వా. సం. అవ్య. 1. ఆలోచింపఁగా ఒకపద్ధతిని; 2. మఱొకప్పుడు.

పక్షి. సం. వి. న్. పుం.=పక్కి. (రెక్కలుగలిగినది) 1. చిలుక మొదలైనది: అండజము, అగౌకసము, అనేకజము, అభ్రగము,

ఊకము, ఊర్ధ్వరతము, కటాకువు, కామాళిము, కీకశాస్యము-కీకసాస్యము, కీశము, కపక్షము, కుటరువు, కులాయస్థము, క్రాంతువు, ఖగము, ఖచరము, ఖజాకము, ఖేటము, ఖేళి, గరుత్మంతము, గాంధారరాజము, చంచుభృత్తు, తపము-తపస్సు, తరుశాయి, తుండి, దివౌకసము, ద్విజన్మము, ద్విజము, ద్విజాతి, నగౌకసము, నభస్సంగమము, నాడీచరణము, నీడోద్భవము, పతంగము-పతగము, పతత్తు-పతత్త్రి-పత్రి, పత్రిరథము, పిత్సంగము, బంధురము- బంధూరము, వాఃకంకము, వాజి, విహంగము-విహంగమము- విహగము, వికిరము, విష్కిరము, విహాయము-విహాయసము, వ్యోమచారి, శకుంతము, శకుంతి, శకునము, శకుని. (తె. ప).—ఇరుఁబుట్టువు, గువ్వ, గూఁడుకానువు; గుడ్డుకానువు, పక్కి, పిట్ట, పులుఁగు, పులువు; తద్విశేషములు:—పర్యాయపదములఁజూపెడివి.—కాఁకి, హరివాహనుఁడు (గరుత్మంతుఁడు), నకిరంపుఁబులుఁగు (గుడ్లగూబ), డేగ (శ్యేనము), జీనువాయి, జీలుఁగు, తీతువు, తైలపాయిక, దాత్యూహము, పాలపిట్ట, పావురము, పాఁకుడుపులుఁగు (పికము), పిగిలిపిట్ట, పిచ్చుక, పిన్నగ్రద్ద, పెన్నడపులుఁగు, బకము, బటువుగువ్వ, బెళగువ్వ, భారిటము, భృంగరాజము, మల్లెజేగురు, మహాపక్షము, రాబందు, లకుముకి, లావుక, వర్తిక, వానకోయిల, వాయసము, విట్చారిక, వెన్నెలపులుఁగు (చకోరము), వేసడము, వ్యాఘ్రాటము, వ్యోమనాసిక, శకునము, శతపత్రము, శారిక, శుకము, సారసము, హారితము; (మఱియు) పలురకముల పక్షులు.—అంగదీర్ఘసంతము, అట్టయోధి-అష్టయోధి, అవచకర్రము, కంఠాగ్ని, కచాటురము, కతిసోలము, కరకము, కరటువు, కవి, కాష్ఠకుట్టము, కుతాకువు, కుథరము, క్రౌంకణము, క్షుద్రచూడము, గండభేరుండము, గరగండము, గిరివర్తికము, గుంద్రము, గూఢలక్ష్మము, చికురము, ప్లవము ఇత్యాది. (మఱియు) పలురకముల పక్షుల తెనుఁగుపేళ్లు.—అంబటిజోరిగాఁడు, అణుజో, ఆలజేడిదరి, ఆసకప్పెరగాఁడు, ఉల్లంకి-ఉల్లఁగి, ఉల్లాము, ఎఱ్ఱగ, కల్లేడు, కలుకు-కల్కి, కాటిగాఁడు, కుటాక, కురుజో, కేర్జము, గడ్డిపిట్ట, గావ, గుండుములువుగాఁడు, గుడుగురావిలము, గున్నంగి, గొంగడికాఁడు, గొబడి, గోగడి, గ్రద్దకానువు, చెల్లపిట్ట, చేకిబాన, చీకలవ, జిట్ట, జీనువ-జీనువాయి, జేమ్మ, తప్పడుగాఁడు, దోరువా, నల్లచిగాఁడు, నేలనమలి, పగడంపుజిట్ట-పగడపుజిట్ట, పరబ, పరిక, పరిగపిట్ట, పాతుకాఁడు, పాములనారిగాఁడు, పాలకాకి, పాంళము, పురిడిపిట్ట, పూరెడు-పూరేడు, పెడిసె, పొట్టిపిట్ట, పాడిపిట్ట, పొన్నంగి, పోతుకాఁడు, పోపిట్ట, పోలుగ-పోలువ, బంగరుపిచ్చిక, బట్టమేఁక, బెలంచి, బెళగువ్వ, బెళవ, బొఱ్ఱజిట్ట, మాస, ముల్లంగిపిట్ట, మూఁగ, రివ్వ, లాటి, లావిల, లొటకజిట్ట, లొట్టకన్నుజిట్ట, వంగపండు, వరిక, వాజము, వామన, వామనపోతుకాఁడు, వెదురుకంపజిట్ట, వెదురుపిచ్చిక, వెన్నడాయి, వెన్నముద్దికోడి; (మఱియు) కేర్జమునకు.—గేరంజనము-గేరజము. (తె. ప).-కెర్జము-కేరజేము-కేర్జము; గండభేరుండమునకు.—గండభేరుండము-భేరుండము. (తె. ప).—ఇరుఁదలపులుఁగు, ఇరువాయిపక్కి, ఏనుఁగులతిండి, దుగమొగములపులుఁగు; పదుదల పక్కికి.—డాబ-దాబ, పదదల-పదుదల; నారాయణపక్షికి.—నారాయణపక్షి. (తె. ప).—నారణపక్కి; ఈఁకలురాల్చినపక్షికి.—(తె. ప).—అణుజు, కురుజు, గూఁటి

గువ్వ; గువ్వలగుంపునకు.— (తె. ప).— గువ్వకరి; పక్షిజాతికి.— కషిక-కష్మీక; పక్షిపిల్లకు.— అపటము, పమసము. (తె. ప).—పక్కిపాప; రెక్కలువచ్చి పయస్సువచ్చిన పక్షిపిల్లకు.—(తె. ప).—ఎగుబోఁత; ఆఁడుపక్షికి.—(తె. ప).—పక్కిణి మొదలగునవి. (మిగత విశేషములకు "శకుంతి" చూడుము.); అం. 2: చూ, గతులు.

పక్షిణి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. రెండుపగళ్ల నడుమనున్న రాత్రి: చూ, రాత్రి; 2: చూ, రాత్రి; 3: చూ, పున్నమ; 4. ఆఁడుపక్షి: చూ, పక్షి; వా. 5. చనిపోయినవానిం గూర్చి దగ్గరబంధువులు లోనగువారికింగలుగు మృతాశౌచము: చూ, మృతాశౌచము.

పక్షివృక్షన్యాయము. అం. పక్షి చెట్టుమీఁద నిలుచునట్టిదనుకీతి.

పక్షిసింహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పన్నగాశనుఁడు.

పక్షీకరించు. సం. అ. క్రి. పక్షమునుంచు.

పక్ష్మము. సం. వి. న్. న. 1. రెప్పవెండ్రుక: చూ, వెండ్రుక. 1; 2. పక్షితుప్పుడు: చూ, వెండ్రుక. 1; 3. నూలులోనగువాని సన్నపు తునుక: చూ, సూత్రము. 1; 4. ఆకరువు, కింజల్కము: చూ, సహస్రపత్రము.

-పక్ష్మలము. సం. విశే. పక్షములుగలది.

-పక్ష్మలించు. సం. అ. క్రి: చూ, రెప్పవేయు. కాశీ. 2, ఆ. 44.

-పగ. వై. వి. 1.రూ-పగర: చూ, విరోధము. 1. నిర్వ. 5, ఆ. 139; 2: చూ, రూ-పగతుఁడు.

-పగఁబట్టు. వ్యా. అ. క్రి. పగగొను: చూ, విరోధించు.

-పగకెదిరించు. వా. స. క్రి: చూ, అభియోగించు.

-పగకెదురు. వా. వి. 1: అభిగ్రహుఁడు, అభియుక్తుఁడు; 2: చూ, లూటీ. 4.

-పగగొను. వ్యా. అ. క్రి. విరోధపడు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 227: చూ, విరోధించు.

పగచోటు. వ్యా. వి. మాటించుచోటు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 60: చూ, వెన్నెంపు.

పగటిచీఁకు. వా. వి: చూ, పకింపుఁబులుఁగు.

పగటిజోతి. వ్యా. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

పగటివేలుపు. దే. వి.-సై.-(రూ-పగటివేల్పు.)

పగటు. సై. వి. 1.=పరికటు. పరికాశము: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, లావణ్యము; 3. విరోధపుమాట. అం, ప్రా. స్రి. 116: చూ, పరుషము. 2; స. క్రి. 4.=పరికటించు. కళా. 8. ఆ. 175; హంస. 1, ఆ. 37: చూ, వెల్లడించు.

పగడ. దే. వి. 1. ఒకటి: చూ, పంచి; 2. పాచికలమీఁది ఒంటిమొక్క: చూ, వ్యవహారము. 4.

పగడచాపంచే యిడుకులుగలపక్కి. వ్యా. వి. తుమ్మెద: చూ, భ్రమరము.

పగడ పంటికోర. వ్యా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పగడపుజిట్ట. వ్యా. వి. రూ-పగడంపుజిట్ట. ఒకరకముపిట్ట: చూ, పక్షి.

పగడపుతీఁగెలు. వ్యా. వి. రూ-పగడంపుతీఁగెలు. ఒకరకమువడ్లు: చూ, ధాన్యము.

పగడపురెక్క. సై. వి. రూ-పగడంపురెక్క=ప్రవాళపక్ష. అద్రి: చూ, రెక్క.

పగడము. సై. వి. 1.=ప్రవాళము: చూ, రత్నము. 1; వా. వి. 2: చూ, రూ-పగడ. 1; పా. 3. పగడముశుద్ధి.- నిమ్మపండ్లరసములో నానవేయుటయేశుద్ధి.

పగడసాల. వ్యా. వి. (పగడ + సాల) 1. పాచికలు సాలెలుగల సొగటాలజెత: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. సొగటాలఆట, సొగటాలు: చూ, వ్యవహారము. 4.

పగతుఁడు. వ్యా. వి. (పగ + అతఁడు) (రూ-పవతుఁడు-పగ-పగఱు-పగవాఁడు): చూ, శత్రువు. 1.

పగతుకాలు. ద్వ. వి. (పగతుండు + అలుక) క్రము పగ కాలు: చూ, శ్రీ.

పగదారి. వై. వి. 1. పగగొనదలచినవాడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. పగకొనిపించువాడు: చూ, శత్రువు. 1.

పగరించు. వా. స. క్రి. పెంపు. ఆం, భా. త్ర. 123: చూ, సంహరించు.

పగరించుట. వా. వి. పెంపుట. ఆం, పదా. నర. 115: చూ, హింస. 1.

పగయూడుట. దే. వి. వైరసక్తి. ఆం, భా. స్వి. 224: చూ, విరోధము. 1.

పగలు. ద్వ. వి. ఒ. (పగ + వాడు) (శత్రువులు. భార. శా. 1, ఆ. 120: చూ, శత్రువు. 1. [పగటిజ్యోతి.

పగలింటికోర. దే. వి. (పగలు + కోర): చూ,

పగలు. దే. వి. రూ-పవలు. 1. పట్టపగలు. చూ, వాసరము; వా. వి. 2. పండ్రెండు గంటలకాలము: చూ, వాసరము; 3. 24 గంటలకాలము: చూ, వాసరము; బ. 4. విరోధములు. "పగలువెరిగినవి".

పగలుకానరిపుల్గు. ద్వ. వి: చూ, పగటిజ్యోతి. వెం. ఆం. 101. [ప్రమాణము.

పగలుపొద్దుకట్టువిధము. పా: చూ, అహః

పగలువత్తి. ద్వ. వి. మతాబు: చూ, బాణాసంచు.

పగలుచేయుపలంతి. వా. వి: చూ, పగలింటికోర.

పగలొత్తులు. వా. వి. బ. కరదీపికాభేదము: చూ, స్నేహాళము.

పగవాడు. ద్వ. వి: చూ, పగతుండు.

పగిడి. దే. వి. 1: కరబుజెము. (సం. ప).— ఇతాత్రిలము*; 2. రూ-పగిడె. ఉపధ: చూ, లంచము; 3. రూ-పగిడి. కప్పము: చూ, శిస్తు. 1.

పగిది. దే. వి: చూ, రూ-పగిడి 2—3; 4.= ప్రకృతి, రీతి: చూ, విధము. 1.

పగులంగొట్టు. దే. స. క్రి. పగులంజేయు: పగులుచు-పగుల్చు. [రించు.

పగులంబాఱు. దే. అ. క్రి. పగులు: చూ, విదారించు.

పగులు. దే. వి. 1. చీలిక. ఆం, భా. ద్వి. 130: చూ, స్ఫోటనము; అ. క్రి. 2. రూ-పవులు.

ప్రక్కలగు: చూ, పగులంబాఱు.

పగులుచు దే. క్రి: చూ, పగులంగొట్టు.

పగుల్చు. దే. క్రి.—వై.—

పగుల్పవాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పగులంబాఱు.

పగోడా. వా. వి: చూ, రూ-పకోడి.

పగ్గము. వై. వి.=ప్రగ్రహః. రూ-ప్రగ్గము. 1. గుఱ్ఱములోనగువాని కళ్ళెములోనగువాని యందు తగిల్చి యీడ్చిపట్టెడుత్రాడు. భార. విరా. 3, ఆ. 180: చూ, సూత్రము. 1; 2. సాలెవాడు పడుగునీడ్చికట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1: 3. తరిత్రాడు. స్వా. 5, ఆ. 30: చూ, సూత్రము. 1; 4. త్రాడు. నీలా. 2, ఆ. 66: చూ, సూత్రము. 1; 5. ఎడ్లతలకుఁ బెట్టెడిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; వా. వి. 6. రథాదుల నులాగెడిత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

పగ్గించు. వై. అ. క్రి. ప్రజ్ఞలుపలుకు.

పగ్గియ. వై. వి. రూ-పగ్గె.=ప్రజ్ఞా. 1. గర్వోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2. సామర్థ్యమును తెలుపు మాట: చూ, శబ్దము: 2; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.

పగ్గె. వై. వి.=—వై.—(3వ యర్థమునకు.— ఉ, రా. 6, ఆ. 80, 3వ యర్థమునకు.— అచ్చ. యు, కాం. 288.) [కారము.

పచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. వంట: చూ, సూపకారము.

పచంపచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.= పచ్చే-పసుపు. రూ-పత్రింపచ. *: చూ, హరిద్రువు.

పచనము. సం. వి. అ. న.=బొనసము: చూ, పచ. [చూ, వర్తకుండు.

పచా (చో) రి. వా. వి. చిల్లరదినుసులమ్మువాడు:

పచి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

పచేరము. వై. వి.=పరిచారః. 1: చూ, పహారము. 1; 2: చూ, పచోరు.

పచేరు. వై. వి.=—పై.—

పచేళిమము. సం. విశే. తనంతట పక్వమైనది: చూ, శాగ్రా. 2.

పచ్చి. దే. వి. 1. తడిగలది: చూ, స్తిమితము. 2; 2. ఉడుకనిది; 3. ఎండనిది; 4. కాలనిది; 5. తేఱనిది; 6. మఱుఁగుబేనిది; 7. ముదురనిది.

పచ్చిక. దే. వి. (పచ్చి + కలది) గాదము: చూ, హరిత.(తృణము. 1.)

పచ్చికపడియ. వా. వి. అల్పసరస్సు: చూ, [సరస్సు. 1.

పచ్చికాయ. వా. వి. 1: చూ, శలాటువు; 2.లేఁతవయస్సువాఁడు: చూ, యౌవనుఁడు.

పచ్చిగడ్డి. వా. వి: చూ, గడ్డి.

పచ్చిదేలు. దే. అ. క్రి. పచ్చియగు.

పచ్చిదొంగ.వా.వి.గజదొంగ:చూ,చోరకుఁడు.1.

పచ్చినెత్తురు. వా. వి. నికరమైనరక్తము: చూ, రక్తము. 1.

పచ్చిపులుసు. వా. వి.కాచనిచింతపండురసము.

పచ్చిబియ్యపుమామిడి. దే. వి. నార లేక కండ గల మామిడి*: చూ, మామిడి.

పచ్చిబియ్యము. దే. వి. 1. నానఁబ్రాలు: చూ, బియ్యము; 2. ఉప్పుడుచేయని బియ్యము: చూ, బియ్యము; వా. వి. 3. ఈసంవత్సరపు పంటబియ్యము: చూ, బియ్యము.

పచ్చియము. వై. వి. రూ-పచ్చెము.=పశ్యతోహరణ. చూచుచుండఁగా దొంగిలుట: చూ, ముచ్చిలి.

పచ్చీసు. హి. వి: చూ, బాలికాక్రీడ.

పచ్చెకాఁడు. ద్వి. విశే: చూ, పచ్చిదొంగ. (వైకృతము అనికొందఱు)

పచ్చెపువాఁడు. ద్వి. విశే.—పై—

పచ్చెము. వై. వి.=: చూ, రూ-పచ్చియము.

పచేరణ. వై. వి.=పరిచరణ: చూ, మిహి.

పచేరించు. వై. అ. క్రి.=పరిచర. 1. ప్రవర్తించు. ము. 1, ఆ. 87: చూ, వర్తించు; స.క్రి. 2.=పరిచర: చూ, రూ-పచోరించు.2. హరి. పూ. 7, ఆ. 189; 3.(అంగడియందమ్ముటకు) [illegible]. [illegible] 8, ఆ. 73; 4. పలుచు. [illegible], హరి. 4, ఆ. 271; 5: చూ, ప్రయోగించు. 2. [illegible]. 5, ఆ. 243; 6. [illegible] ప్రయోగించు. పసు. 5, ఆ. 60: చూ, ప్రయోగించు. 4; 7. చేయు. మార్క. 1, ఆ. 251: ఒగ్గు, ఒడ్డు, చేయు,చేయు; 8: చూ, పచోరించు. 1. పసు. 3, ఆ. 85; 9: చూ, సవరించు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 252; 10: చూ, పగలు. 4.

పచేరింపు. వై. వి. పరిచరణము: చూ, వ్యాప[నము.

పచోరము. వై. వి.=పరిసారః. అంగడి: చూ, సదనము. 1.

పచోరించు. వై. స. క్రి. (రూ- పచేరించు- పసరించు) 1. నడపు. రామా. 6, ఆ. 144: చూ, వర్తించు; 2. ప్రసరింపఁజేయు. స్వా. 5, ఆ 101: చూ, వ్యాపించు.

పచోరు. వై. వి.=పరిచారః (రూ-పచేరుపచేరము) మంచపాదవిన్యాసము: చూ, ప్రయాణము.

పచ్చె. వై.వి.1.=పచంపచ. రూ-పచ్చెన .పసరు వన్నె:చూ,వర్ణము.6; 2.పసుపువన్నె.రూ-పచ్చెన:చూ వర్ణము 6; 3.మరకతమణి: చూ, రత్నము. 1; 4. పచ్చెనిచెట్టు మొదలైనది. పాండు.3,ఆ.46:హరిశ్చ. 3,ఆ.162; 5. కరచరణాదుల యందు పొడుచుకొనుటచేత నేర్పడెడు పసరువన్నెరేఖ; విశే. 6. పసరు వన్నెగలది:చూ, వర్ణము. 6; 7. పసుపు వన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పచ్చఁదనము. వై. వి.=పచంపచ: చూ, పచ్చ. 1.
పచ్చఁబ్రాలు. ద్వా. వి. బ. శోభనాక్షతలు: చూ, శేసఁబ్రాలు.
పచ్చకప్పుఁబెరకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము
పచ్చకప్పుఁజేల్పుగాఁడు. ద్వ. వి. సింహాక్షుఁ డు. అచ్చ. సుం, కాం. 105: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [చూ, శాస్త్రము.
పచ్చకప్పురపుసరులు. వా. వి. [illegible]
పచ్చకప్పురమయ్యో. వా. ఆశ్చర్యసమాసము. "పచ్చకప్పురమయ్యో [illegible]—." (విజయవిలాసము)
పచ్చకప్పురము. వై. వి. [illegible], మంచి [illegible]: చూ, [illegible]
పచ్చగన్నేరు. ద్వ. వి. 1. పచ్చపూవులగన్నేరు*: చూ, హయమారకము; 2. [illegible]: చూ, [illegible].
పచ్చగుజ్జము. వై. వి. కలేనము: చూ, హయము.
పచ్చగుజ్జముగలాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, భా. స. 81.
పచ్చగోరంట. వై. వి: చూ, మహాసహ*.
పచ్చచేమంతి. వై. వి. కురంటకము*: చూ, చేమంతి.
పచ్చజేనము. వై. వి: చూ, శణపుష్పి*.
పచ్చతావి. ద్వ. వి. కలమోవ్వి*: చూ, ప్లక్షము.
పచ్చడము. వై. వి.=పరిచ్ఛద. 1. బట్ట. య. 2, ఆ. 68: చూ, వస్త్రము; 2. పక్కదుప్పటి. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 89: చూ, వస్త్రము; 3. కట్టుబట్ట. కాశీ. 6, ఆ. 184: చూ, వస్త్రము; 4. అంగవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.
పచ్చడి. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. సంజో. పాండు. 4, ఆ. 184: చూ, రుచింగాయ; 3. ఊరుఁబిండి: చూ, భక్ష్యము; వా. 4. ముద్ద: చూ, సరువడము.
పచ్చతళుకుమేఁక. ద్వ. వి. బంగారుకుమేఁక: చూ, కిమేఁక.
పచ్చన వై. వి.=పచంపచ. 1: చూ, రూ-పచ్చ. 1 కి. 2: చూ, రూ-పచ్చ. 2. స్వా. 4, ఆ. 28.
పచ్చనిపల్లి. ద్వ. వి. దుర్గ్రామము*: చూ, సుకంటకము. 1. [పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6.
పచ్చపచేన. వై. వి.=పచంపచ. రూ- పచ్చ
పచ్చపచ్చన. వై వి.=—వై.—
పచ్చపిట్ట వై. వి: చూ, హరితము. 3.
పచ్చపూవుమొగలి. ద్వ. వి: చూ, హేమపుష్పిక*.
పచ్చపూమొల్ల. ద్వ. వి: చూ, మొల్ల*.
పచ్చపూసాయె. వా: చూ, పచ్చకప్పురమయ్యో. "పచ్చపూసాయెఁ బోపాలఁతియారు." (విజయ విలాసము.)
పచ్చపైకము గుజ్జముచేచ్చినదాఁకనె. లో. "పచ్చపయికంబు గుజ్జము, చేచ్చినదాఁకనె యట్లన్న సామెత వినవే." (నిరంకుశోపాఖ్యానము)
పచ్చముపాడు. దే. విశ. (పాడు + పాడు) మిక్కిలి శూన్యము. వై. 4, ఆ. 20: చూ, శూన్యము. 1. [మహాసహ.
పచ్చములుగోరంట. ద్వ. వి. కురంటకము*: చూ,
పచ్చయరఁటి. ద్వ. వి. మహారంభ*: చూ, రంభ.
పచ్చయిరుగుడు. ద్వ. వి: చూ, శింశుప*.
పచ్చయెన్నువిల్లు. ద్వ. వి: చూ, చిగురువిల్లు. వేం. ఆం. 9.
పచ్చరాయి. ద్వ. వి: చూ, పచ్చ. 3.
పచ్చరెక్కలపిట్ట. ద్వ. వి: చూ, శుకము.
పచ్చవలువదారి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పచ్చవారువపుజోదు. ద్వ. వి. రూ-పచ్చవార్వపుజోదు. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, మన్మథుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 3.
పచ్చవార్వపుజోదు. ద్వ. వి.—వై.—

పచ్చేఁబులుతుఁడు. ద్వా. వి: చూ, మత్స్యకూఁడు. భార. అర. 7, ఆ. 174. [వై. తిక్క. 8.

పచ్చేవిలుకుఱిచేజి. ద్వా. వి: చూ, శుకము. సాం

పచ్చేసరులు. వా. వి: చూ, ధాన్యము.

పచ్చేసెగ. వా. వి. ఒకానొక సెగరోగము: చూ, రోగము. 1.

పచ్చోకు. ద్వా. వి: చూ, హరితపత్రిక *.

పజె. వై. వి.=పఱ్ఱిజా: చూ, పఱ్ఱిజ.

పజెహోర. ద్వా వి. సలుప. వేం. ఆం. 4: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పజ్జె. వై. వి.=పశ్చాత్. 1. వెనుక. భార. ఆది. 7, ఆ. 239: చూ, వెనుక. 1; 2: చూ, సమీపము. 1. ఉ, రా. 2, ఆ. 330.

పటకా. వా. వి. నడికట్టు (బెల్టు): చూ, సూత్రము. 1.

పటకారు. వా. వి: చూ, రూ-పట్టుకారు(ఱు).

పటకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సాలెవాఁడు.

పటకుటీరన్యాయము. పా. డేరా యెక్కడ కావలెనన్న నచ్చోట నిల్లుగా నేర్పడునన్యాయము.

పటచ్చరము. సం. వి. అ. న. ప్రాంతగుడ్డ: చూ, వస్త్రము.

పటపట. దే. వి. కదలుట, కొఱుకుట, పగులుట, విఱుగుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. పా. 3, ఆ. 32; స్వా. 4, ఆ. 113: చూ, హూహూ.

పటపత్రము. సం. వి. అ. న: కాకలము-కాగలము, పత్రిక. (తె. ప).—కాకితము-కాకిదము-కాగితము-కాగిదము. తద్వి.—ఒకబందుకాకితమునకు.—(తె).—టావు-తావు-తావు; ఇరువదినాలుగు కాగితములకు.—(తె).—దస్తా; ఇరువదిదస్తాలకు.-(తె).-రీము; పదిరీములకు.—(తె).—బేలు. (మిగతవానికి" చూ, సంపుటము. 3. ")

పటము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=వసనము-పుట్టము. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్తరువు వ్రాసియుండు వస్త్రాదికము: చూ, వస్త్రము; పుం. 3: చూ, మొరటిగ; వై. వి. (1).=స్ఫుటా. పాముపడగ: చూ, సర్పము.

పటలప్రాంతము. సం. వి. అ.న. చూరుకొననీడ: చూ, నీడ.

పటలము. సం. వి. అ. న. 1. ఇంటికప్పు: చూ, కప్పు 1; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. గ్రంథభాగము: చూ, సర్గము. 1; 5. నేత్రరోగము: చూ, హానము; 6. నొసటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 7.=పొట్లము. సేనాసమూహము: చూ, సేన. 1; పుం. 8. దత్తుదోషము: చూ, దత్తుము. 1.

పటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సమూహము.

పటవణి. దే. వి: చూ, వ్యాపనము.

పటవణించే. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే

పటవాసకము. సం. వి. అ. పుం. వస్త్రములకు వాసనకయ్యెడు బుక్కాము: చూ, సంపము.

పటహము. సం వి. అ. పుం. 1. తప్పెట: చూ, కీసె; పుం. 2. యుద్ధవాద్యప్రమోగిత: చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, పంచమహావాద్యములు; 4: చూ, అనద్ధవాద్యములు.

పటా. వై. వి.=పట్ట. రూ-పట్టి-పట్టా. గోనె పట్టలోనగునది: చూ, సంచి.

పటాకి. వా. వి: చూ, పటాసు.

పటాణి. దే. వి. గుఱ్ఱము. ఉ, రా. 4, ఆ. 200: చూ, హయము.

పటాపంచే. దే. విశ. రూ-పటాపంచేము. అగోచరము. పాండు. 2, ఆ. 8: చూ, విచ్చేమొగము. [65.

పటాపంచేము. దే. వి.—వై.—విజ. 2, ఆ.

పటాపంచేలు. వా. వి. బ: చూ, కకవికలు.

పటాలము. వై. వి. దండు: చూ, సేన. 1.

పటాసు. వా. వి. తుపాకిమందుతోఁజేసి ప్రేలుడుశబ్దము కలుగఁజేయు ఒకానొక యంత్రవిశేషము: పటాకి.

పటిక. వై. వి.= స్ఫటిక: చూ, పటికారము. (అక్షపాలలోనుఁబెట్టినది.)

పటికపురాయి. వా. వి: చూ, పటికము.

పటికబెల్లము. వ్యా. వి: చూ, శర్కర. 1

పటికము. వై. వి.=స్ఫటిక: చూ, రాయి.

పటికారము. వై. వి.=స్ఫటికా. (పటిక + కారము): చూ, వెలిగారము.

పటికింత. దే. వి. చేఁప: చూ, లోలము.

పటిఘటించు. దే. స. క్రి. (భా, హరి. 6, ఆ. 65): ఆస్ఫాలించు. చేష్టించు, చేయు, చేఱచు, తట్టు, పడ్డించు. (సం. ప).— ఆస్ఫాలించు, ఆస్ఫోటించు.

పటిమ. సం. వి. న్. పుం. 1. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము. 1; 2. ఓపిక: చూ, శాంతము.1.

పటిష్ఠము. సం. విశే. మిక్కిలిపటువైనది.

పటీరము. సం. వి. అ. న. 1. చందనము: చూ, వాసన. 1; పుం. 2. చందనవృక్షము*: చూ, సుగంధము. [(ఱు).

పటుకారు(ఱు). దే. వి: చూ, రూ- పట్టుకారు

పటుకు. దే. వి. రూ-పటుక్కు. పడవైచుట, త్రెంచుటలోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పటుక్కు. దే. వి.—వై.—(ఫుటుక్కు)

పటుతాళించు. దే. స. క్రి. అటునిటు పెలుకంగఁజూచు. ఆం, భా. తృ. 138.

పటుసర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ, స్వర్ణక్షీరి*.

పటువు. సం. వి. ఉ. న. 1. ఇందుప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2 చేఁతిపొట్ల*: చూ, పొట్ల; విశే. 3:చూ, సాహసికుఁడు; 4. నిరోగి; 5.=పటుగ: చూ, సమర్థుఁడు.

పటుసాలె. వై. వి.=పట్టశాలిక. (రూ-పటుసాలీడు, పట్టుసాలియ - పట్టుసాలె): చూ, సాలెవాఁడు.

పటెమంచము. వై. వి.=పట్టికామంచ. (రూ-పట్టెమంచము-పట్టెడమంచము) ఆం, భా. ద్వి. 164: చూ, మంచము.

పటేలు. వా. వి. 1. పేలుట పగులుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. ఒకానొకజాతివారి బిరుదు (పేరు) "వల్లభాయిపటేలు." మొ.

పటోలము. సం. వి. అ పుం. 1: చూ, పటువు. 2*, 2 =పొట్ల*: చూ, పొట్ల

పటోలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ=బొళ్ళ. రూ-పటోలిక*: చూ, పొట్ల.

పటోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—వై—

పట్ట వై. వి. 1. చెట్టుమీఁదితోలు: చూ, బెరడు; 2: చూ, రూ—పటా.

పట్టకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పడిగ. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6; పా. 2. మూఁడుపలకలుగల గాజుకడ్డీ.

పట్టడ. దే. వి. కమ్మరసాల: చూ, సదనము.1.

పట్టణము. సం. వి. అ. న.=పట్టము-పట్నము (రూ-పట్టనము-పత్తనము - పాట్టణము-పాత్తనము): చూ, దేశము.

పట్టపగలు. దే. వి. (పగలు + పగలు) మట్టమధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము.

పట్టపగ్గములులేవు. జా. పట్టుటకుఁదాళ్ళులేవు అనఁగాలొంగఁడనుట.

పట్టపుటేనుఁగు. వై. వి.=పట్టణానేకప. రాజెక్కెడియేనుఁగు: చూ, హస్తి.

పట్టపుదేవి. మి. వి. పట్టపురాణి: చూ, రాజ్ఞి.

పట్టపువాఁడు. దే. వి: చూ, వలకాఁడు.

పట్టభంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సోపానము. స్వా. 2, ఆ. 21.

పట్టభద్రుఁడు. వా. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టా

మార్పుడి. ఒకానొకపందెపుకోడి పుంజో: చూ, పుంజో; 2. పట్టాభిషిక్తుఁడు.

పట్టమార్పుడి. వా. వి: చూ, పట్టభద్రుఁడు. 1.

పట్టము. సం. వి. అ. పుం. 1. రాజ్యాభిషేక కాలమున నొసటఁగట్టెడుపట్టె: చూ, లలామకము; 2. పట్టునూలు: చూ, నూతి్రము. 1; 3. చెట్టుమీఁదిపట్ట: చూ, బెరడు; 4. (రాజు రైతులకిచ్చెడు) పట్టా (కవులు): చూ, పట్టా. 1; 5. చేదుకము: చూ, మార్గదు. 1; 6. (గ్రామము మొదలైనకానికకట్టెడు) కట్టు; 7. సన్నెకల్లు: చూ, రాయి; 8: చూ, పీఁట; దే. వి. (1): చూ, బిరుదము; వై. వి. (2)=పట్టణ. రూ-పట్నము. య. 2, ఆ. 62: చూ, దేశము; (3)=పట్టిస. అడ్డకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి.2.)

పట్టసారాయి. వై. వి: చూ, సుర. 2.

పట్టా. వై. వి. 1: చూ, కవులు. 1; 2. రెండు వైపుల వాదరగల పెద్దకత్తి: చూ, బాణము. 1. (రిష్టి. 2.); 3: చూ, రూ-పటా.

పట్టాకత్తి. వై. వి: చూ, పట్టా. 2.

పట్టాభిషేకము. వా. సం. వి. అ. పుం. పట్టాభిషిక్తునిగఁజేయుట, పట్టముగట్టుట.

పట్టి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పలక (లలాటపట్టి): చూ, లలాటము; 2: చూ, పట్టము. 1; ఈ. స్త్రీ, న్. పుం. 3. ఎఱ్ఱలొద్దుగు*: చూ, లొద్దుగు; దే. అప. (1) పంచమీవిభక్తిప్రత్యయము; (2) అపత్యము(కొడుకు కూఁతురు): చూ, శిశువు; వి. (3) కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; (4) కూఁతురు: చూ, సూన. 1; (5) హేతువుసందును, గుణముసందును క్రియయందును వచ్చేను; వా. (6): చూ, పట్టీ. 1.

పట్టించే. దే. ప్రే. 1. పూయు: చూ, లేపనముచేయు; 2. విద్యార్థులకు నూతనపఠనముచేయు; 3. ప్రారంభముచేయించే; వా. 4. ఎద్దునకు బుడ్డకొట్టించే.

పట్టింపు. దే. వి. 1. (విద్యార్థులకు నూతనపుస్తకపఠనమును) ప్రారంభముచేయించుట.(అక్షరాభ్యాసానంతరము పాత్తముపట్టించేకర్మము); 2. ప్రారంభముచేయించుట; 3. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; వా. 4. పట్టుదల.

పట్టిక. సం. వి. అ. స్త్రీ 1. పలక (ఫాలపట్టిక): చూ, లలాటము; 2. మంచేము లోనగువాని చేట్టము: చూ, మంచేము; 3. కమ్మరివాని దాగలి: చూ, పట్టెడ. 6; వా. దే. వి. (1): పట్టి-పట్టీ, జాబితా.

పట్టికాఖ్యము. సం. వి. అ.పుం:చూ,పట్టి. 3.*.

పట్టికామంచేము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పట్టెమంచేము. [పట్టి. 3. *.

పట్టికాలోధ్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పట్టినదెల్లబంగారు. జా. ప్రయత్నించిన ప్రతికార్యమును సఫలమగుట.

పట్టిపట్టి. దే. వి. 1: చూ, మనుమఁడు; 2:చూ, మనుమరాలు; వా. క్రి. 3. గట్టిగానొక్కి-నొక్కి.

పట్టిపల్లార్చుట. జా. వివాదముచే సిద్ధాంతముచేయుట. “ జారచోరాదులు సుజనులంబట్టిపల్లార్తురు ” (ధర్మజరాజనూయము); “పట్టిపల్లార్చినామీఁద వట్టి లేని, పోనివాదువేయఁగఁబాడియౌనెమీకు. ” (రసికజనమనోరంజనము.).

పట్టియ. వై. వి. రూ-పట్టె. 1. పలక: చూ, లలాటము; 2.=పట్టః: చూ, పట్టము. 1; 3.=పట్టికా. మంచేములోనగు వానిపట్టె. అని. 2, ఆ. 61: య. 1, అ. 97: చూ, మంచేము; 4. మిద్దెటింటిమీఁది అడ్డుదూలము: చూ, మదనచేతులు; 5. పక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 6. పట్టెపలెతీర్చిన ద్రవద్రి

స్త్రపురేఖ; వా. 7. కోకపడిగపట్టె: గోటు: 8. ఎల్లమట్టిపట్టె: చూ, సమాలంభము; 9: చూ, నుడటి.

పట్టియము. సై. వి.= పాటక. రూ- కట్టెము. 1, పెద్దకత్తి: చూ, కట్టి. 2; 2. కత్తి: చూ, కట్టి. 2. [లప్పు.

పట్టిక. దే. వి. కమి, కమిటిక, కప్పు: చూ,

పట్టిసము. సం. వి. అ. పుం. 1. అడ్డకత్తి: చూ, బాణము. 1 (కట్టి.2); 2.ఒకదివ్యక్షేత్రము.

పట్టీ. దే. వి. 1. వస్త్రములవెక్కజాబితా: పట్టి, పట్టిక, జాబితా; వా.2.కాల్ పుకిళ్లి,కాలాకిళ్లి, కిళ్లి మొదలగునవి; 3. ఇనుములోనగువాని రేకు : చూ, పరిగ; 4. (వ్రణాదులపై వేయబడెడు పాలా స్ట్రిప్) పట్టీ.

పట్టు. సై. వి. 1.=పట్టు. కౌశేయము. పట్టుపురుగులవలన కలిగినదారము: చూ, సూత్రము.1; దే. వి. 2. పద్దు. భార. ఉద్యో. 4, అ. 242: చూ, స్పర్ధ. 4; 3. గ్రహణము. (చంద్రగ్రహణము=నెలపట్టు, సూర్యగ్రహణము =పొద్దుపట్టు): చూ, ప్రతిగ్రహము. 1; 4. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 5: చూ, సైశాల్యము. స్వా. 3, ఆ. 28; 6. వాసస్థానము: చూ, సదనము. 1; 7. పూంత: పా. 1, ఆ. 93; అచ్చ. బాల, కాం. 33: చూ, సమాలంభము; 8. అవకాశము. భార. అర. 4, ఆ. 224: చూ, సందు. 6; 9. ధైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 10: చూ, విషయము. 4. య. 3, ఆ. 115; 11. అవలంబము:చూ, ప్రాపు. 2; 12. కారణము:చూ, హేతువు. 1; 13. కోరిక: చూ, వాంఛ; 14: చూ, ఘట్టము. 4; 15. పేకాట (చీట్లాట)యందు హుకుము లోనగువానివలన పట్టినపట్టు. "కళావరు ఆసుపట్టు, ఇస్పేటు జాకీపట్టు, అరఖుతురఫుపట్టు,డైమానుహుకుముపట్టు" మొ; 16. జెట్టికి జెట్టిచేగి కరచరణాద్యవయవములను ఇటునటుకదలక యదుముట. "కుస్తీపట్టు, చూ, సమ్మర్దము; 17. చుట్టరికము: చూ, సంబంధము; అ. క్రి. 18. చెల్లు: చూ, సిద్ధించు; 19. బహుకాలము చెల్లు; 20. పద్దుపట్టు. సై. 4, ఆ. 50; 21. ఇంపగు. భాగ. విరా. 2, ఆ. 192: చూ, రమ్యమగు; 22: చూ, యత్నించు; 23. అంటు: చూ, లంకించు.1; 24. అక్కఱకలుగు; 25. పట్టుదలచేయు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 308: చూ, పంతగించు. 2; 26. కలుగు: చూ, సంభవించు; 27. శంఖములోనగువాని నూదు: ఊలవిడుచు, ఊలవేయు, ఊదు, ఒత్తు; స.క్రి. 28. గ్రహించు. భార. విరా. 2, ఆ. 47: చూ, స్వీకరించు; 29. నిర్బంధముచేసి గ్రహించు; 30. అవలంబించు. భార. విరా. 2, ఆ. 140: చూ, ప్రాపుగొను; 31. ఊదు: (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 27); 32: చూ, మూర్కొను; 33: చూ, పిసుకు. 1; 34. జెట్టికి జెట్టిచేగి కరచరణాద్యవయవములు ఇటునటు కదలక యదుము. "కుస్తీపట్టు"; 35. తగులు-తవులు-తౌలు (చూ, అ. క్రి. పట్టు. 23.) (గొంతుపట్టు,దెయ్యముపట్టు, గంధముపట్టు మొ; తిక్కపట్టు, నొక్కుపట్టు, నీరుపట్టు,నోటబట్టు,పెంకిపట్టు.మొ);అం. 36: చూ, చిహ్నములు. [ఎత్తనగోల.

పట్టుగొమ్మ. దే. వి: ఆనుకఱ్ఱ, ఊతకోల,

పట్టుగొమ్మలు. జా. ఆధారములు. "పట్టుకొమ్మలు రమణీయ భావములకు."(కవికర్ణరసాయనము); "నూనృతలక్ష్మికిఁబట్టుకొమ్మలై." (పాండురంగమహాత్మ్యము); "లక్ష్మీలీలకుం బట్టుఁగొమ్మ." (రామాభ్యుదయము).

పట్టుకారు(లు). దే. వి. (రూ-పటకారు(లు), పటుకారు(లు)): చూ, సందంశము.

పట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1. నెలకొను. నిర్వ. 10, ఆ. 115: చూ, స్థిరపడు; 2. నిలుచుండు: చూ, మట్టుపడు; 3. (వాయుగోగము మొదలగువానిచేత) బిగిసికొను: చూ, బిగిసికొను; ప్రే. 4. పట్టుకొలుపు. [2,ఆ.292.

పట్టుకోలు. దే. వి: చూ, నిలకడ. భార. విరా.

పట్టుగా. వా. అవ్య: ఒత్తిలి.

పట్టుచీర. వా. వి. పట్టాంశుకము. (స్త్రీలుధరింతురు) అం, భా. ద్వి. 152: చూ, వస్త్రము.

పట్టుజీనువు. ద్వ. వి: చూ, పిగిలిపిట్ట. వసు. 1, ఆ. 113.

పట్టుట. వా.వి. గ్రహణము: చూ, స్వీకారము.2.

పట్టుడు. దే. వి. 1.—పై.—; వా. 2. పంతము: చూ, స్పర్ధ. 4.

పట్టుదల. దే. వి. —పై.—

పట్టునూలు. వా. వి: చూ, పట్టు. 1.

పట్టుపంచె. వా. వి. పట్టాంశుకము: చూ, వస్త్రము (ఇంచు అంచుగలవి పురుషులును, అంచులేనివి విధవలును ధరింతురు.)

పట్టుపట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు. 2.

పట్టుపురుగు. వై. వి. ఇంద్రగోపము: చూ, పురుగు.

పట్టుబడి. దే. వి. 1. ఏదేనొకదానిక్రిందవ్యయమైన సొమ్ము; వా. 2. ధాన్యాదులు సంచులలో నింపుట: బస్తాబంది.

పట్టురబ్రాహ్మణులు. అం. శైవబ్రాహ్మణులలో నొక తెగవారు. వీరును మాత్తదుబ్రాహ్మణులు (కేరళదేశస్థులు) ను కృష్ణశుక్లయజుస్సులకును ఋగ్వేదమునకును అధర్వణశాఖలకును జెంది ఆపస్తంబ హిరణ్యకేశి సత్యాషాఢ శాంభవీయాది సూత్రములకుఁజెంది శైవ వైష్ణవాది ప్రవర్తకులై లౌక్యవైదికములయందఱి సమర్థులైయున్నారు: చూ, శైవబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు)

పట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. చిక్కు. భార. ఆర. 7, ఆ. 102: చూ, లోఁబడు; 2: చూ, విదితమగు. భార. విరా. 2, ఆ. 47; ప్రే. 3. పట్టువఱుచు. భార. సభా. 2, ఆ. 21.

పట్టుసారువ. దే. వి. మీటఁద్రొక్కువాఁడు పట్టుకొనుటకు గుంజెతోఁ జేర్చి కట్టిన పంగలకొయ్య.

పట్టుసాలియ. వై. వి.=పట్టశాలిక: చూ, రూ-పటుసాలె. (ఇట్లు పట్టుసాలె, పట్టుసాలెవాఁడు.) [-అచ్చ. యు, కాం. 462)

పట్టె. వై. వి: చూ, రూ-పట్టియ,(పట్టమునకు.

పట్టెడ. దే. వి. 1. మంచమునకల్లెడు నవారు. అని. 2,ఆ.61: చూ, సూత్రము.1;2. ఎద్దుమొదలైనవాని మెడకుకట్టుటకు ఉపయోగముగా నూలితో నేసినపట్టె: చూ, సూత్రము.1;3. పట్టెవలెచేఁగఁగొట్టినతగడు: చూ, సరిగ; 4. పట్టెవలెకోసినతోలు. రామా. 2, ఆ. 21: చూ, శెరడు; 5. ఆఁడుదానిమెడనగ: చూ, భూషణము. 2; 6. చెక్కడుమ్రానికి ఊఁతగా క్రిందనుంచుకొనెడు కఱ్ఱదుంగ బల్ల ఇనుపముద్ద లోనగునది, కమ్మరదాగలి (అనియు): డాకలి-డాకల్లు-దాకలి-దాకల్లు-దాగలి, డాయి-దాయి, దాలికఱ్ఱ, దాఁదుంగ. (సం. ప).—ఉద్ఘనము, కర్మధారము, చతురశ్రికము, నిఘాతిక, పట్టిక; 7. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ, పుంజో.

పట్టెడజొట్టుది. వా. వి. పందెపుకోడిపుంజో:

పట్టెడమంచము. వై. వి: చూ, రూ-పట్టెమంచము. [కొయ్యలక్రిందిచేట్టము.

పట్టెడమ్రాను. దే. వి. సానదిండు ప్రక్క-

పట్టెమంచము. వై. వి. నవారుఅల్లినమంచము, రూ-పట్టెమంచము: చూ, మంచము.

పట్టెమాలుపు. ద్వ. వి. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణవిశేషము: చూ, వస్త్రము.

పట్టైము. నై. వి.=: చూ, రూ-పట్టీయము. (క్షత్రికి.—కళా. 3, ఆ. 120)

పట్టైపక్షకము. మి. వి. మగవాడు మిక్కిలి వెడల్పుగాను, పకముగాను పట్టైకలె తీర్చిన కొంటెబొట్టు. హరిశ్చం. 4, ఆ. 162: చూ, బొట్టు. 1.

పట్టైక. వా. వి: చూ, రూ-పట్టీయము.

పట్ట్నము. నై. వి.=పట్టణము: చూ, దేశము.

పట్యాలవాఁడు. వా. వి: చూ, పటుసాలె.

పటారి. దే. వి. ఒకానొకకిరాతుఁడు, కిరాతుల జాతి (అరియు): చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పటారివాఁడు. దే. వి. కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పటారి. దే. వి. ఎఱ్ఱకెఱ: చూ, సోదకత్తె.

పఠనము. సం. వి. అ. న. చదువు: చూ, విద్య.1.

పఠాణి. వా. వి. 1. యవనభేదము; 2. కచ్చిదేశపు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పఠానులు. వా. వి. ఒకానొకజాతివారు.

పఠించు. సం. స. క్రి: అధికరించు, అధిగమించు, అనుసంధించు. (తె. ప):—చదువు, సంతచెప్పు(చూ,సంతచెప్పు) [చెప్పువాఁడు.

పఠిత. సం. విశ. పఠించువాఁడు: చూ, సంత

పఠితము. సం విశ. పఠింపఁబడినది: అధిగతము.

పఠితవ్యము. సం. విశ. పఠింపఁదగినది.

పడ. దే. వి. బః: చూ, రాశి. 1.

పడఁకు. దే. వి. రూ-పణఁకు. 1. గుహ. అచ్చయము, కాం. 384: చూ, రంధ్రము. 1; 2. సందు. స్వా. 5, ఆ. 52: చూ, సరి. 9.

పడఁత. దే. వి. హనువు. కాశీ. 6, ఆ. 19: చూ, పార్శ్వము. 2.

పడఁతి. దే. వి. (రూ-పణఁతి-పణఁతుక-పడఁతుక) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పడఁతుక. దే. వి. (పడఁతి + ఉక)—పై—

పడఁద్రోయు. వా. స. క్రి: (సం. ప).-నిపతించు-నిపాతించు.

పడఁద్రోయుట. వా. వి: చూ, నియాతనము.

పడక. వా. నై. వి. రూ-పడుక, పఱపు: చూ, శయ్య. 1.

పడగ. నై. వి. 1.=స్ఫటా. (రూ-పడిగ-పడిగె) పాముపడగ: చూ, సర్పము; 2.=పతాకా. టెక్కెము. నిర్వ. 6, ఆ 91: చూ, సిడము; 3 ఆఁడుదానిచెవినగ. పంచ. వేం. 4, ఆ. 416: చూ, భూషణము. 2; 4. నదిప్రాంతము. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ-పడిగెమడి): చూ, మడి. 1. [సర్పము.

పడగదారి. నై. వి.=స్ఫటాధారి. పాము: చూ,

పడచు. దే. స. క్రి. రూ-పడయు. 1. పొందు: చూ, ప్రాపించు; 2: చూ, సంపాదించు; 3: చూ, ప్రసవించు.

పడచ్చు. వా. వి: చూ, పనిముట్టు.

పడత. దే. వి: చూ, రూ-పణత.

పడతామర. వా. వి: చూ, మండలము. 3.

పడదల. వా. వి. 1. ఒడ్డాణము: చూ, భూషణము. 2; 2. రూ-పడుదల: చూ, పక్షి.

పడపు. దే. వి. 1: చూ, సంపాదనము; 2. ఆర్జితము: చూ, విత్తము, 1.

పడపుఁగొమ్మ. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పడమట. వా. వి. రూ-పడమర. 1. పశ్చిమదిక్కు: చూ, హరిత్తు. 1; విశ. 2. పశ్చిమము: చూ, హరిత్తు. 1. [పర్వతము.

పడమటికొండ. ద్వ. వి. క్రుంకుకొండ: చూ,

పడమటిగాలి. వా. వి. పడమరనుంచి వీచెడు గాలి: చూ, వాయువు.

పడమటిదొర. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు.

పడమటిపంకతేఁడు. వా. వి.—పై.—

పడమర: చూ, రూ-పడమట. 1—2.

పడము. నై. వి. 1. అందలమున క్రిందపఱచెడు రత్నకంబళము. రా, వి. 2, ఆ. 43: చూ, రల్లకము; 2.=పట్ట. బట్ట: చూ, వస్త్రము

పడయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పడచే. (ప్రి
సవించేటకు.—నిర్వ. 3, ఆ. 58; సంపా
దించేటకు.—భాగ. అర. 3, ఆ. 132).
పడవ. దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. ఎక్కు
టికయ్యము చేయు భూమి: చూ, భూమి. 1;
3. ప్రిళయము: చూ, హాని. 2; వై.వి.4.=
ప్లవ. చిన్నదోనె: చూ, హోడము.
పడవలము. దే. వి. (పడలు + సలము) 1: చూ,
సేనాముఖము. 1; వా. 2. పూజ్యాశ్వము:
చూ, హయము.
పడవవాఁడు. వా. వి: చూ, సరంగు.
పడవాలు. వై. వి. రూ-పడాలు: 1. సేనాధి
పతి: చూ, సైనికుఁడు; 2. స్వల్పసేనాధిపతి.
అని. 4, ఆ. 23: చూ, సైనికుఁడు; వా.
3.=ప్రితీహార: చూ, వేగువాఁడు.
పడసాల. ద్వ. వి. (పడము + సాల) కూటము:
చూ, సభ. 2. [పన్నాగము.
పడాల. వై. వి. అందలముమీఁది పన్నాగము:
పడాలు. వై. వి: చూ, రూ-పడవాలు.
పడి. దే. వి. రెండుసోలలకొలఁది:తప్వ-త్రివ్వ.
పడిక. వై. వి.=పతద్గ్రాహ. రూ-పడికము.
తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6.
పడికము. వై. వి.=—పై—
పడికట్టు. దే. వి. 1. తూనికకట్టె: చూ,రాయి;
2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3: చూ,
సోపానము; వా. స. క్రి. 4: తూఁచే, తూ
నికవేయు, దడకట్టు.
పడిగ. వై. వి. 1.=పట్టక. రూ-పడిగము: చూ,
పడిక; 2.=స్ఫటా: చూ, పడగ. 1.
పడిగము. వై. వి.=పట్టక: చూ, రూ-పడిగ. 1.
పడిగల్లు. దే. వి. తుపాకిగుండు: చూ, పిరంగి
గుండు. [చూ, సేవకుఁడు.
పడిగాపు. దే. వి. పంచేనుకాచియుండుబంటు:
పడిగాపులుండుట. జా. నిరీక్షించియుండుట.
"అంకణభూమిపల్లకులు, వందలముల్పడి గా
పులుండఁగన్" (వై. 2, ఆ. 71.)
పడిగె. వై. వి.=స్ఫటా: చూ, రూ- పడిగ. 1.
పడిగెమడి. వా. వి: చూ, పడగ. 4. ఆం, భా.
ద్వి. 6. (రూ-పడిగమడ-పడిగమెడ)
పడితరము. దే. వి. 1. ఏరుపాటు: చూ, బైసి;
2. ఏఁడేఁటవచ్చేమొత్తము: చూ, వార్షి
కము. 4.
పడిద. వా. వి. (రూ-పడిదియ-పడిదె-పణిది
య) చోకలవాఁడు చేలువలు అద్దెకిచ్చేట.
పడిదియ. దే. వి. —పై—
పడిదియము. దే.వి.రూ-పడిదెము. 1. బజ్జి.చూ,
భక్ష్యము; 2. కట్టు: చూ, యూషము.
పడిదె. దే. వి: చూ, రూ-పడిద.
పడిదెము. దే. వి. 1: చూ, రూ-పడిదియము.1.
జై.3,ఆ.50;వా. 2:చూ,రూ-పడిదియము.2.
పడినవాఁడు. వా. విణ: (సం ప.)—పతితుఁడు.
పడియ. దే. వి. రూ-పడె. హరిశ్చ. 2, ఆ. 67:
చూ, సరస్సు. 1.
పడియమ్చే. ద్వ. వి: చూ, గండరువు.
పడివాగె. ద్వ. వి. 1. ఎక్కుటకాయిత్తపఱుచే
నపుడు పసరించెడు గుఱ్ఱపుసవరణ; వా.
2: చూ, పడవలము. 2. [ప. 2.
పడిసెము. వై. వి.=ప్రితిశ్యాయము: చూ, రొం
పడిసేటు. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
పడిహారి. వై. వి.=ప్రితిహారి. (రూ-పడిహారుఁ
డు-పణిహారి-పణిహారుఁడు) 1: చూ, వేత్రి
హస్తుఁడు; 2. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతి
హారుఁడు. 2.
పడిహారుఁడు. వై. వి.—పై—
పడు. వై. అ.క్రి. 1:చూ, శయనించే; 2:చూ,
మరణించే. భార. అర.4,ఆ. 401; 3. అస్త
మించే. భార. అర. 2, ఆ. 67: చూ, నింగి
పడు; 4. శ్రిమమునొందు: చూ, వేసరు. 2;
5.= పత్. పతనమగు: కూలఁబడు, కూలు,

కెపయు, ముల్లు-డొల్లు, కొరలు; 6: చూ, రాలు; 7. ప్రాకు: చూ, వెండుకొను. 3; ఎ. కౌ. 8. అనుభవించే. భార. అర. 2, ఆ. 209: చూ, భుజించే. 2; 9.=పడి. పొందు. భార. విరా. 2, ఆ. 316: చూ, ప్రాపించే.

పడుక. వై. వి: చూ, రూ-పడక.

పడుకటిల్లు. ద్వ. వి. (పడుక + ఇల్లు) శయనగృహము: చూ, శయనము. 1.

పడుసు. దే. వి. 1. శిల: చూ, రాయి; 2. రూ-పడుగు. చేతియు: చూ, పర్వతము.ాలువు.2.

పడుగాయ. ద్వ. వి. రాతినకాయ: చూ, శిలా

పడుగు. దే. వి. 1: చూ, పంగము. ఆం, పహా. చర. 48; 2. అతానము, వస్త్రము నేతయందలి నిడుపునూలు: చూ, మగ్గము; 3: చూ, రూ-పడుకు. 2; 4. పైకప్పుతీసిన జొన్న మచ్చెల పరికుప్పలోనగునది.

పడుగొమ్మ. ద్వ. వి. ఊహ: చూ, శిఫ. 1.

పడుచేఁడు. వా. వి. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు.

పడుచే. దే. వి. 1. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 2.యువతి: చూ, స్త్రీ;3.బాలుఁడు.మార్క. 5, ఆ. 304: చూ, శిశువు; 4. కన్నెఁకము కానివేశ్య: చూ, వేశ్య; 5. పోతి. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 285: చూ, స్త్రీ.

పడుచేఁజేఁత. ద్వ. వి: చూ, వ్యభిచారము.

పడుచేతనము. వా. వి. 1. బాల్యము: చూ, శైశవము; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు.1.

పడుచేది. దే. విశే. (పడుచే + అది): చూ, పడుచే. 2. [రాశి. 2.

పడుచేరాశి. ద్వ. వి. కన్యారాశి: చూ,

పడుచేలతిండి.దే.విశే:చూ,శిశుఘాతిని.హరిశ్చ. 5, ఆ. 130.

పడుచేవాఁడు. దే. విశే: చూ, యౌవనుఁడు.

పడుట. వై. వి=పతన: చూ, రాలుపు.

పడుదల. దే. వి: చూ, చూ, రూ-పడపల. 2. ఆం, భా. ద్వి. 204.

పడుపు. వా. వి: చూ, పడుచేఁజేఁత.

పడుపుకత్తియ. వా. వి: చూ, పడపుఁగొమ్మ.

పడుబాటు. వా. వి. 1. నతి: చూ, హాణిగలు; విశే. 2. శిథిలమైనది: చూ, శ్లథము.

పడువ. దే. విశే. మిక్కిలిపల్లమైనది (నేల): చూ, భూమి. 1.

పడువరి. ద్వ. వి. కోఁతకోయునప్పుడు గింజెలు రాలి మొలచిన వరిపైరు: చూ, సస్యము. 1.

పడె. దే. వి: చూ, రూ-పడియ. భాగ. 10, స్కం. ఉ. 257.

పడ్డ. వై. వి. 1. తొలిచూలియావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గేదె: చూ, మహిషి.

పణఁకు. దే. వి: చూ, రూ-పడఁకు.

పణఁతి. వా. వి: చూ, రూ-పడఁతి.

పణఁతుక. వా. వి.—పై.—

పణత. దే. వి. రూ-పడత: చూ, నాఁగటిచిప్ప.

పణఫరములు. పా. జన్మలగ్నమునకు 2, 5, 8, 11 రాసులు పణఫరములనఁబడును.

పణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. విలువ: చూ, వెల. 1; 3. కూలి: చూ, వేతనము; 4. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 5. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6: చూ, విరుకు; 7: చూ, అక్షము.8; 8. కర్షమెత్తు రాగి టంకము: చూ, లోహము. 1; 9. గవ్వయెత్తు; 10. అమ్మఁదగిన కూరలోనగువానిపిడికిలి; 11.=పన్ను: చూ, శిస్తు. 1; దే.వి. (1): చూ, విన్నాణములు.

పణవము. సం. వి. అ. పుం.=పంబ. 1. ఉడుక, వాద్యభేదములలో నొకటి: చూ, వీణె. (స్వరము. 2.); అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. ఒక్కొక్క పాదమునందు మగణ, నగణ, యగణ గురువుతోఁగూడి యాటింటయతి గలిగి 10 వ ఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.

పణస. సం. వి. అ. పుం.=పనస*: చూ, పనస.2.

పణాయితము. సం. విణ. (రూ-పనాయితము-పణితము-పనితము) పొగడఁబడినది: చూ, స్తుతము.

పణార్ఘము. సం. వి. అ. పుం: చూ, అడ్డిగ.

పణితము. సం. విణ. 1: చూ, రూ-పణాయితము; 2. పందెముగాఁజేయఁబడినది; 3. సీమయందలి యేకదేశము.

పణితవ్యము. సం. విణ. 1. పొగడఁదగినది: చూ, స్తుత్యము; 2. అమ్మఁదగినది: చూ, విక్రేయము.

పణిదము. వా. వి. గుడపాకము: చూ, శర్కర.1.

పణిదియ. దే. వి: చూ, రూ-పడిద.

పణిహారి. వై. వి.=: చూ, రూ-పడిహారి.

పణిహారుఁడు. వై. వి.=——పై——

పణుగు. వా. వి: చూ, పడుకు. 2.

పణ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.

పణ్యము. సం. విణ. 1: చూ, పణితవ్యము. 1; 2: చూ, పణితవ్యము. 2.

పణ్యవీథి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. విపణి, అంగడి వీథి: చూ, మార్గము. 1.

పణ్యాంగన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.

పణ్యాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వర్తకుఁడు.

పణ్యారము. వై. వి.=పణ్యాహార. 1. పానఁబప్పు: చూ, సూపము; 2: చూ, భక్ష్యము.

పతంగము. సం. వి. అ. న. 1. పాదరసము: చూ, సూతము; పుం. 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, శలభము; 4: చూ, బాణము. 1; 5: చూ, మార్జాలము; 6. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పతంగిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.

పతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పతంతకము. అం: చూ, భోగవ్యూహములు.

పతకము. వై. వి.=పదక. హారమునడుమనుండెడు రత్నపుబిళ్ల: చూ, భూషణము. 2.

పతగము. సం. వి. అ. పుం.(రూ-పతంగమము-పతంగము-పతము.): చూ, పక్షి.

పతత్తు. సం. వి. త్. పుం.——పై.——

పతత్రము. సం. వి. అ. న. పత్రము: చూ, ఱెక్క. 1.

పతత్రి. సం. వి. ఇ. న్. పుం: చూ, పతగము.

పతత్ప్రకర్షము. అం. అతిశయముతప్పిచెప్పుట. (ఈభటుఁడు పులులను, వరాహములను, జింకలను వధించెను. ఇందు ముందుఁజెప్పిన వానికన్న వెనుకటివి బలహీనములు కావున దోషము. పులులను జంపినాఁడని చెప్పిన తరువాత జింకలను జంపినాఁడని చెప్పుట యందు సారస్యములేదు.): చూ, వాక్యదోషములు.

పతద్గ్రహము. సం.వి. అ. పుం.=పడికము. రూ-పతద్గ్రాహము: చూ, పాత్రము. 6.

పతద్గ్రాహము. సం. వి. అ. పుం.=——పై.——

పతనము. సం. వి. అ. న.=పడుట: చూ, రాలుపు.

పతయాళువు. సం. విణ. ఉ: చూ, పాతుకుఁడు.

పతాక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పడగ. టెక్కెము: చూ, సిడము; 2. టెక్కెపుఁగంబము: చూ, స్తంభము. 1; 3: చూ, సౌభాగ్యము.

పతాకము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (బొటనవ్రేలినివంచిచూపుడు వ్రేలిమొదటఁ గూర్చి వ్రేళ్లన్ని చేక్కఁగఁజోచి పట్టినది.)

పతాకస్వస్తికము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పతాకి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) టెక్కెము గలవాఁడు: చూ, వైజయంతికుఁడు.

పతాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ధ్వజిని: చూ, సేన. 1.

పతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విణ. 2. ఏలిక: చూ, స్వామి.1.

పతింవర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తనంతట మగని

పతించేపట్టి ఆఁడుది, వర్య, స్వయంవర: చూ, స్త్రీ.

పతిత. అం: చూ, కేశీయక్రియలు.

పతితుఁడు. సం. విణ. 1: (తె. వ).—పడిన వాఁడు; 2. పదవిచెడినవాఁడు.

పతిపత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పతివత్ని. మగనాలు: చూ, స్త్రీ.

పతిమ. నై. వి.=ప్రతిమ: చూ, బింబము. 3.

పతివత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పతిపత్ని.

పతివ్రత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సాధ్వి: చూ, స్త్రీ.

పతులు. అం. శృంగారనాయకచతుష్టయము :చూ, నాయకులు. 2.

పత్తనము. సం. వి. అ. న. రూ-పట్టణము:చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పత్తా. వా. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రయాణము; 2. సేనావిశేషము. (ఒకరథము, ఒక యేనుఁగు, మూఁడుగుఱ్ఱములు, ఏవురుకాల్బ్యురునుగలది): చూ, సేన.1; పుం. 3. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు; దే. వి. (1): చూ, రూ-ప్రత్తి.*

పత్తికట్టు. వా. వి: చూ, పత్తిరేకు.

పత్తిరాకు. నై. వి.=పత్త్రి: చూ, పత్తిరి.

పత్తిరి. నై. వి.=పత్త్రిమ్. 1. పూజకుపయోగించెడుబిల్వదళాదులు. కాశీ. 2, ఆ. 49:చూ, పర్ణము. 1; వా. వి. 2. గంజాయిపత్తిరి. "పత్తిరిపీల్చుచున్నాఁడు": చూ, పర్ణము. 1.

పత్తిరిబొట్టు. నై. వి. తిలకవిశేషము: చూ, బొట్టు. 1.

పత్తిరేకు. దే. వి. లోహాదులనొకదానితో నొకటి యతికించునపుడు పత్తివలెఁ గొట్టిపెట్టెడు సజాతీయమైన పాడిరేకు: పత్తికట్టు.

పత్తు. వా. వి. 1. నేల: చూ, భూమి. 1; 2. రూ-పస్తు: చూ, లంకణము.

పత్తెచ్చెము. నై. వి.=ప్రత్యక్షము, ఐంద్రియకము: చూ, స్పష్టము.

పత్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.

పత్రఝంకారము. సం. వి. అ. పుం. నీటిసుడి: చూ, సుడి.1.

పత్రనాడి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పొరక.

పత్రపరశువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఆకుజాయి: చూ, వృశ్చనము. (చీరణము-చీర్ణము అను పదములకు "వృక్షాదనము. 1." చూడుము.)

పత్రపాత్రము. సం. వి. అ. పుం. కుట్టుడాకు: చూ, పత్రము. 8.

పత్రపాశ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పాపటబొట్టు: లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

పత్రభంగము. సం వి. అ. పుం. స్త్రీలయొక్క చెక్కిలి స్తనములు లోనగువానియందు లిఖించెడుమకరికాపత్రము: పత్రరేఖ, పత్రలేఖ, పత్రాంగుళి, పత్రావళి.

పత్రము. సం. వి.అ. న. 1.=పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; 2. వ్యవహారముయొక్క చెల్లుబడికై యొకరికొకరువ్రాసికొనెడు ఆకు: చూ, దస్తావేజీ; 3: చూ, పతత్రము; 4. ఎక్కఁదగినయేనుఁగు లోనగునది: చూ, వాహనము; 5: చూ, బాణము. 1; 6. చురకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 7. లవంగపుపట్టె: చూ, వరాంగకము; 8. భోజనపాత్రము (కుట్టినఆకు(అడ్డాకు),కుట్టనిఆకు (తామరపాకు)లోనగునది): చూ, విస్తరి. [పక్షి.

పత్రరథము. సం. వి. అ. పుం. పులుఁగు: చూ,

పత్రరేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పత్రభంగము.

పత్రిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పెద్దయేలకి: ఏల, ఐంద్రి, కటుచాతుర్జాతకము, కన్యక, గుల్మి, చంద్రబాల, త్వచిసుగంధ, దాడిమము, నిష్కుటి, పుటిక, పృథ్వీక, పృథ్వేల, బహుళ, బృహదేల. (తె వ.)—ఏలకి, పెద్ద

యేలకి, పేరేలకి; తద్విశేషములు.— సన్న
యేలకికి.—ఉపకుంచిక - ఉపకుంభిక, ఏలీ
క, కటుక, కపోతక, కపోతపర్ణి, కోరం
గి, తుచ్ఛ, త్రిపుట, తుత్రిటి, బహుళ, భ
ద్రేల, మహాతుక, సూక్ష్మ, సూక్ష్మైల.
(తె. ప).—చిట్టేలకి, పిన్నయేలకి, సన్న
యేలకి, (చూ, సూక్ష్మైల); 2: చూ, శ్రీ
తాళము*. [చేరియు: చూ, రిష్టి. 2.
పత్రిలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మిక్కిలినిడుపు
పత్రిలేఖ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పత్రభంగము.
పత్రివాహనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బా
ణము. 1. [పితాగ్రము.
పత్రిసూచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ ముల్లు: చూ,
పత్రిస్నుహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, సువి
రేచని*.
పత్రిస్రుక్కు. సం. వి. చ్. స్త్రీ.—వై.—
పత్రిహారి. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.
పత్రాంగము. సం. వి. అ. న. 1. గన్ధచంద
నము. చూ, వాసన.1; 2: చూ, భూర్జము*;
3: చూ, పద్మకాష్ఠము. * [భంగము.
పత్రాంగుళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పత్ర
పత్త్రి. సం. వి. న్. పుం 1. డేగ: చూ, శ్యేన
ము; 2: చూ, పక్షి; 3: చూ, బాణము. 1;
4: చూ, పర్వతము; 5: చూ, మ్రాను;
6:చూ, రథికుఁడు; వై. వి.(1)=పత్త్రి:చూ,
రూ—పత్తిరి.
పత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కాగితము: చూ,
పటపత్రము; 2: చూ, పత్రము. 2; అం.
3: చూ, దూతీచతుష్టయము; వా. 4. వా
ర్తాపత్రిక. "ఆంధ్రపత్రిక, హిందు" మొ.
పత్రోర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉదికిన పాత్తి
చీర, పట్టుచీర మొ: చూ, వస్త్రము; పుం.
2: చూ, శోణకము * [మార్గము. 1.
పథము. సం. వి. అ. పుం. త్రోవ: చూ,

పథికుఁడు. సం. విణ: చూ, పాంథుఁడు.
పథ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కరక*: చూ, హరీ
తకి.
పథ్యాకందము. పా. (పద్య): చూ, కందము.3.
పదంపడి. దే. అవ్య. రూ-పదపడి. 1. వెనుక.
ఉ, హరి. 4, ఆ. 17: చూ, వెనుక. 1;
2. మఱియు. భాగ. 4, స్కం. 118: చూ,
వెండియు.
పదకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పతక. సర
విశేషము: చూ, భూషణము. 2; వై. వి.
(1)=పదక. క్రమము. నిర్వ. 4, ఆ. 31:
చూ, విధము. 1; వా. (2) పన్నుగడ,
రచన. [ణములు.
పదకవితారచనానైపుణ్యము. అం: చూ, సుగు
పదకీర్తన. అం. ఒకానొక రాగము (చూ, గాన
శాస్త్రపండితుఁడు): చూ, స్వరము. 2.
పదఖండనము. అం: చూ, కాయమానములు.
పదగతము. అం: చూ, అర్థాంత సంక్రమితవా
చ్యము.
పదగతములు. అం: చూ, కావ్యదోషములు.
పదగళాప్తి. అం: చూ, విన్నాణములు.
పదగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,భటుఁడు. 1.
పదచౌళి. వై. వి. పెక్కణమను నాట్యము:చూ,
వ్యంజకము. 1.
పదచ్ఛేదము. పా. పదములు విభజించుట.
పదటము. దే. వి. (రూ-పదటు-పల్లటము):
చూ, సంభ్రమము. [చూ, రేణువు. 1.
పదటి. దే. వి. ధూళి. అం, శ్రా. ద్వి. 220:
పదటు. దే. వి: చూ, రూ-పదటము.
పదడు. దే. వి. బూడిదె: చూ, భస్మము.
పదదోషములు. అం: చూ, కావ్యదోషములు.
పదను. దే. వి. 1: చూ, సమయము.1; 2. తడి.
రామా. 4, ఆ. 176: చూ, స్తేమము; 3. వై
శిత్యము, రూ-పదును. య.2, ఆ. 67:చూ,

వాఁడి. 1; 4. పరిపాకము: చూ, పదువు; వా. 5: చూ, రూ-పదును. 1. [మను.

పదనుకొను. దే. అ. క్రి. తడియు: చూ, క్లేమ

పదపడి. దే. అవ్య: చూ, రూ-పదంపడి. (వెను కఅనుటకు.—భార. ఆది. 3, ఆ.109; మఱి యు అనుటకు.—భార. ఆది. 1, ఆ. 68.)

పదభ్రమకము. పా. ఒకానొక చిత్రకవిత్వము: చూ, వృత్తము. 1.

పదము. సం. వి. అ. న. 1. పాదము: చూ, పాజ్జే; 2. పద్యపాదము, చరణము: చూ, వృత్తము. 1; 3. ఇసుకలోనగుచోట్లఁ గనఁబడెడు పాదచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 4. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 5. శబ్దము (ధ్వనితోఁగూడినది): చూ, స్వరము. 2; 6. వాక్యము, పాట (అనికొందఱు): చూ, శబ్దము. 2; 7. ప్రయత్నము: చూ, యత్నము; 8: చూ, స్థానము. 1; 9: చూ, వ్యాజము. 4; 10: చూ, సరకు. 2; 11: చూ, పేరు. 1; పుం. 12. కిరణము: చూ, హోయనము. 2; పా. 13. కర్తెము. (Term); ధనము. (దీనికి సంబంధించిన పరిభాషాపదములు.— శుద్ధపదము, తుల్యపదము, పూర్వపదము, సాధారణపదము (తర్క), సహోహారక సాధారణపదము, శుద్ధ సాధారణపదము (తర్క) ఇత్యాది.

పదములు. అం. 1. నామములు, క్రియలు, అవ్యయములు, విశేషణములు, సర్వనామములు అని ౫ విధములు; (పదములనఁగా (వర్ణసముదాయము) మాటలు. ఉదా.—శివుఁడు, చిలుక, చూచె, భళి, నల్లని, ఒకటి మొ.); 2. తత్సమము (సంస్కృతప్రాకృత తుల్యంబగుభాష), తద్భవము (సంస్కృతప్రాకృతతద్భవంబగుభాష), దేశ్యము (త్రిలింగదేశ వ్యవహారసిద్ధంబగు భాష), గ్రామ్యము (లక్షణవిరుద్ధమగుభాష) అని ౪ విధములు; 3. పదములు.— కళలు, ప్రకృతిప్రకృతికములు అనిద్వివిధము.

పదయమకము. అం: చూ, యమకము.

పదరము. వై. వి. తములపాకులయడపము: చూ, పాదపము.

పదరు. వా. వి. 1. పదరుఁబోతుతనము: చూ, శబ్దము. 2; 2. నింద: చూ, సెగ్గింపు; బ. 3. త్వరితోక్తి. స్వా. 6, ఆ. 44: చూ, శబ్దము. 2; బ. 4. కోపోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 5. చలనము: చూ, లోలము; అ. క్రి. 6. రూ-పదురు. త్వరపడు. కళా. 6, ఆ. 222: చూ, సంభ్రమించు; 7. కోపించు: చూ, రోషించు; 8. చలించు: చూ, సలించు; స. క్రి. 9. ఆక్షేపించు. భార. ఆది. 5, ఆ. 101: చూ, సెగ్గించు.

పదలము, వా.వి. అరవీసె. (½వీసె=రెండుఏబులములు=60 తులముల యెత్తు)

పదవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; వై. వి. (1) కలిమి: చూ, సంపత్తి.1; (2)=పద. ఉన్నతమగుస్థితి. “చక్రవర్తిపదవి. మహారాజపదవి.”

పదాజి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భటుఁడు. 1.

పదాడము. వా. వి: చూ, బిరుదము. [గము.9.]

పదాతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పదాజి (అం

పదార్థటీక. అం: చూ, హస్తప్రాణములు.

పదార్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 2. శబ్దములయొక్క అభిధేయము.

పదార్థములు. అం. 1. ద్రవ్యము, గుణము, కర్మము, సామాన్యము, విశేషము, సమవాయము, అభావము (7); 2. మాంసకృత్తులు, పిండిపదార్థములు, క్రొవ్వుపదార్థములు, ఉప్పుపదార్థములు, నీరు (5); 3. పదములయొక్క అర్థములు (టీక); 4.సరకులు.

పదార్పాళ్లదొర. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు. అం, పదా. సుర. 23.

పదాఱు. ద్వ. స. రూ-పదియాఱు-పదునాఱు, కల-కళ: చూ, షోడశము. 1.

పది. సం. వి. ద్. పుం. 1. పాదము. రా. వి. 1, ఆ. 36:చూ, హజ్జ; వై. స. (1)=పంక్తి: దశమము, పంక్తి. (తె. ప.)—ఈరేను, ఈరైదు, బంతి, రెండయిదులు-రెండైదులు.

పదింబదిగ. ద్వ. క్రి.విశ. (పదియున్ + పది + కాన్) 1. గట్టిగా, చక్కఁగా. రాఘ. 4, ఆ. 101; వా. 2. అదేపనిగ.

పదికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పదాతి.

పదికోట్లు. మి. వి. స. బ. అర్బుదము: చూ, సంఖ్య. 1. [(బాణము 1.)

పదినూఱంచులవాలు. ద్వ. వి: చూ, కడిదలుఁగు

పదియార్దుము. ద్వ. వి. పదునాఱుతూములు.

పదియాఱు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదియేడు. ద్వ. స: రూ-పదునేడు.

పదియేడ్దుము. ద్వ. వి. పదియేడుతూములు: రూ-పదునేడ్దుము. [దు పదిహేను)

పదియేను. ద్వ. స: రూ-పదునేను (వాడుకయం

పదిరెండు. ద్వ. స: చూ, ముచ్చొకము.

పదిలపడు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, నేటించు; 2: చూ, స్థిరపడు; ప్రే. 3. పదిలపఱుచు.

పదిలము. వై. వి.=భద్ర. 1. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. అవధానము: చూ, హెచ్చరిక; 3: చూ, స్థైర్యము. హరి. ఉ. 10, ఆ. 147; విశ. 4: చూ, మేలుకోలు. నీలా. 2, ఆ. 59; 5. దృఢము. భో. 4,ఆ. 309: చూ, స్థైర్యము. 1. [స్థిరపఱుచు. జై. 7, ఆ. 221,

పదిలించు వై. స.క్రి. 1. దృఢపఱుచు; 2: చూ,

డిదిలుఁడు. వై. విశ. 1.=భద్ర: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 69; 2. స్థిరుఁడు, శని: చూ, రాహువు. 2.

పదివేలకు. జా. శాశ్వతముగా. "వీరు మనవలదే పదివేలకైన" (దాశరథివిలాసము); "చాలు పదివేలువచ్చె నీచలమువిడువు" (రసికజన మనోరంజనము)"; చాలుపదివేలువచ్చెఁబాంచాలిదొరకినట్టెగద."(పాంచాలీపరిణయము)

పదివేలు. ద్వ. వి. నూఱువందలు: చూ,సంఖ్య.1.

పదివేసములసామి. వై. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పదుండ్రు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదుగుండ్రు.

పదుగు. దే. వి. 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 2. కొలము: చూ, వంగడము; 3. రూ-పదువు. సజాతీయప్రాణి సమూహము: చూ, వంగడము.

పదుగుండ్రు. ద్వ. స. పదిమంది: (రూ-పదుగురు-పదువురు-పదుండ్రు-పదుదు-పదువు).

పదుగురు. ద్వ. స.—వై.—(పదికి మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము.)

పదునల్తుము. ద్వ. వి. పదునాలుగుతూములు.

పదునాఱు. ద్వ. స: చూ, రూ-పదాఱు.

పదునాలుగు. ద్వ. స:రూ-పదునాల్గు, ఈరేడు. (సం. ప).— ఇంద్రము.

పదును. దే. వి. (పది + ఊను.) రూ-పదను. 1. పదియంగుళములవఱకు నేలయందు తడిచొచ్చునంతటివర్ష ప్రమాణము;వా. 2: చూ, రూ-పదను. 3.

పదునుపెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, వాఁడిచేయు.

పదునెనమందుము. ద్వ.వి.పదునెనిమిదితూములు.

పదునెనిమిది. ద్వ. స: అష్టాదశకము.

పదునెనిమిదివర్ణనములు. అం. ప్రబంధమన కవికల్పిత చరిత్రము.ఇందు 18 వర్ణనలనికొందఱు, 22 వర్ణనలని కొందఱు. ఈచెప్పిన వర్ణనలందేవేని 4-5 తక్కువైననుసరే. పెక్కులు లోపించినచో దానిని ప్రబంధమనరు. 18 వర్ణనములు.—పుర, సముద్ర, పర్వత, రవి, శశి, ఋతు,వివాహ,రతి,విరహ,సుతోదయ, వన, జల, యాన,పాన,దౌత్య, నృప,మంత్రి,

యమ్మ్ములు. టీకి స్త్రీ, గౌర్యాది, వృద్ధ యు, ఇయములు కలిగినవో 22 అక్షరములుండు. (చూ, కావ్యము. 5.)

పదునేడు. వ్య. స: రూ-పదియేడు.

పదునేడ్వురు. వ్య. వి: రూ-పదియేడ్వురు.

పదునేను. వ్య. స: రూ-పదియేను.

పదునొకటి. వై. స: ఏ, ఏకాదశకము, ఏకాదశము.

పదునొకొల్లుము. వై. వి: (పది + ఒకండు + తూము) పదునొకండుతూములు.

పదుపు. దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3. అప్ప. రాయ, కాం. 491. (శ్రేనువు)

పదుము. వై. వి: చూ, పందుము.

పదుముత్తుము. వ్య. వి. పదుమూఁడుతూములు.

పదురు. వై. స. 1: చూ, రూ-పదుగురు. కాశీ. 3, ఆ. 142; 2: చూ, విధము. 1; బ. 3: చూ, రూ-పదరు. 8; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-పదును. 6.

పదురుచు. దే. క్రి. రూ-పదర్చు. పదురఁజేయు: చూ, వక్కాణించు.

పదువు. దే. వి: చూ, రూ-పదుగు. 3.

పదువురు. వ్య. స: చూ, రూ-పదుగురు.

పద్గుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పదకుఁడు-పదికుఁడు-పత్తి-పదాతి-పదాతికుఁడు-పదాతిసుఁడు): చూ, భటుఁడు. 1.

పద్దియము. వై. వి. (రూ-పద్దె-పద్దెము.)=పద్యమ్. ఛందోబద్ధమైన కావ్యము. నీలా. 2, ఆ. 91: (చూ, వృత్తము. 1): చూ, శ్లోకము.

పద్దు. వై. వి. 1.=ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్ధ. 4; 2.=స్పర్ధా. పోటి: చూ, స్పర్ధ. 1; 3.=క్రెడి. అంకెలకత్తెము; వా. 4. (అంగడిసరుకుల) జాబితా; 5: (ఒదులు పత్రమునకు మారుగా వ్రాసినది) పద్దు; 6. (కూలీలను వ్రాయు) పద్దు; 7. తాకట్టుపద్దు; 8. సత్రమందు భోజనపుపద్దు; 9: కవుడు, చిట్టా-చిఠా. "పద్దులవిత్తము"; వైణ. 10.=అబద్ధ. నిజముకానిది: చూ, వితథము; వా. క్రి. 11. వెళ్లు "నీవు పద్దు. నేను వచ్చెదను." (వాడుక. అప్రి)

పద్దె. వై. వి.=పద్యమ్: చూ, రూ-పద్దియము.

పద్దెము. వై. వి.=—పై—య. 1, ఆ. 12.

పద్ధతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1; 2. వరుస: చూ, విధము. 1; 3. అడుసు: చూ, బురద.

పద్నాల్గు. వ్య. స: చూ, రూ-పదునాలుగు.

పద్మ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి; 2. బారంగి*: చూ, హంజిక; 3. మెట్టతామర*: చూ, సహస్రపత్రము.

పద్మకంద సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము. (పద్మకందము అనియు)

పద్మకము. సం. వి అ. న. 1: చూ, పద్మము. 5; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*: పా. 3. ఒకానొక వృత్తము. "న-భ-జ-జ-జ గురువులు." 11వ యింటయతి. పదునాఱవఛందస్సు: చూ, వృత్తము. 1.

పద్మకాష్ఠము. సం. వి. అ. న. ఒకానొక ఓషధి*: పతాంగము, పద్మకము, పన్నగము.

పద్మకోశము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు. (అయిదువ్రేళ్లను కొనలు కూడకుండునట్లు విల్లువలెవంచి రొండముగలవానిగాఁబట్టునది.)

పద్మగర్భి. సం. వి. ఇ. పుం. (రూ-పద్మగర్భుఁడు, పద్మనాభి, పద్మనాభుఁడు): చూ, విష్ణువు. 1.

పద్మచారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పద్మ. 3.

పద్మనాభము. అం. 1: చూ, శస్త్రములు; పా. 2. ఒకానొక వృత్తము. "త-త-త-త-త-త-త- గగములు." 13వ యింట యతి. 23వఛందస్సు: చూ, వృత్తము. 1.

పద్మనాభాయనమః. అం. (పద్మనాభః=హృదయపద్మస్యనాభౌ నాభేరీషదు పరిభాగేప్రకాశనాత్.): చూ, ఓమ్.

పద్మనాభుఁడు. సం.వి. అ. పుం: చూ, పద్మగర్భి.

పద్మనాయకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలమ

పద్మపత్త్రము. సం.వి.అ.న.1: చూ, తామరపాకు; 2. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్త్రము

పద్మపాణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఒకానొక బుద్ధుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు.

పద్మపుఁదీఁగ. మి. వి.-చోరపుష్పి*: చూ, శంకిని.

పద్మబాంధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పద్మము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. తామర, కమలము: చూ, సహస్రపత్త్రము; అం.బ.2: చూ, నిధులు. (లిబ్బి. 2.); 3: చూ, వ్యూహభేదములు; 4. సంఖ్యాభేదము: చూ, సంఖ్య. 1; 5. ఏనుఁగు మొగమునందలి బొట్లసమూహము, జోల, పొగరుపొడ, పద్మకము: చూ, హస్తి; పుం. 6: చూ, సర్పము.

పద్మరాగము. సం. వి. అ. పుం. తామరకెంపు, మాణిక్యము, (ఇది సింహళమున పుట్టినది. రక్తవర్ణముగలది. ఉత్తమజాతి రత్నము.): చూ, రత్నము.1. [చూ, సహస్రపత్త్రము.

పద్మలతాశిఫ. సం. వి. ఆ.స్త్రీ. తామరతూడు:

పద్మవెలమ. మి. వి: చూ, వెలమ.

పద్మవ్యూహము. అం: చూ, ప్రధానవ్యూహములు. (వ్యూహములు)

పద్మాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

పద్మాకరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొలను: చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1. [ప్రపున్నాటము.

పద్మాటము. సం. వి. అ. పుం. తగిరిస*: చూ,

పద్మాలయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లక్ష్మి.

పద్మాసనము. అం. 1: చూ, ఆసనములు; 2: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

పద్మి. సం. వి. న్. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పద్మిని. సం.వి.ఈ.స్త్రీ. 1. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్త్రము; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. తామరతంపర: చూ, సమృద్ధి; 4. పద్మినీజాతి స్త్రీ. (స్త్రీలలో నత్యుత్తమమైనది. పాంచాలుఁడనుపురుషుఁడు ప్రేమించెను. నాలుగవజామునఁ బంకజాసనపద్మమను బంధమిష్టము. నాభి, పిఱుఁదులు, తొడలు కళాస్థానములు. పంకలైన బహుకేశములు, కుటిలములగు స్తనములు, మొల్లమొగ్గలవంటిదంతములు, పద్మగంధము, హంసస్వరము, ముఖసౌభాగ్యము, ప్రేమఁగోరుట కలిగియుండును): చూ, స్త్రీ; 5. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 6: చూ, పద్మాలయ; అం. 7: చూ, స్త్రీజాతులు; 8: చూ, దేశీయక్రియలు.

పద్మినీపత్త్రజలబిందున్యాయము. పా. తామరపాకులోనినీరు అకునంటకుండుననురీతి.

పద్మినీవల్లభుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

పద్య. సం.వి. ఆ.స్త్రీ. త్రోవ: చూ, మార్గము. 1.

పద్యకావ్యము అం. (గణయతిప్రాస నియమము గలది): చూ, కావ్యము. (తిక్కనసోమయాజి నిర్వచనోత్తరరామాయణము మొ॥ వి)

పద్యభ్రమకము. పా. చిత్రకవిత్వమునందొకటి: చూ, వృత్తము. 1.

పద్యము. సం. వి. అ. న.=పద్దెము: చూ, పద్దెము.

పద్యములు. అం: చూ, జాతులు. 5.

పద్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శూద్రుఁడు.

పద్రిచే. దే. పే: చూ, రూ-పదురుచే.

పన. దే. వి. ఓదియ-ఓదె: చూ, సస్యము. 1.

పనఁటి. దే. వి. రూ-పంటి. 1. వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 2. కుండ: చూ, భాండము. 3.

పనవు. జై. స. క్రి.=పరిలక్. ప్రలాపించు: చూ, కొల్లు.

పనస. జై. వి. 1.=పంచాశత్తు. పరిచ్ఛేదము. (ఏఁబదిపదముల సమూహము పంచాశత్తనఁబడును. ఇది తెనుఁగుదేశమున పనసయని చెప్పఁబడుచున్నది): చూ, తైత్తిరీయ సంహిత. 1432 పారలు; 2. = పూస. *: చూ, వేరుపనస (బో హ ద రా త్ర ము) (చెట్టుమొదటునుండి కొమ్మలవఱకుఁజామర పాకులుచేట్టి చెట్టుమొదట సన్న ముళ్ళకంప వేయ గొప్పఫలములు పెక్కులుపుట్టును.)

పనసలవాండ్రు. ద్వ. వి. బ. కమసాలెవారిని యాచించిబ్రదుకువారు.

పనాయితము. సం. విణ: చూ, రూ-పణాయితము.

పని. దే. వి. 1. చేఁత: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కర్మము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3: చూ, ప్రయోజనము; 4: చూ, శిల్పము; 5. ఆజ్ఞ. భార. ఆది. 2, ఆ. 46: చూ, సెలవు; వా. 6. సేవకావృత్తి. "మా అబ్బాయికి కలెక్టరు ఆఫీసులోపని."; 7. స్వతంత్రవృత్తి. "మాఅబ్బాయికి మాభూములు సేద్యము చేయించెడుపని."

పనికచ్చు. వా. వి. అధికకాంతిగల కృత్రిమ పద్మరాగము. ఆం, భా. ద్వి. 227: చూ, రత్నము. 1.

పనిగొను. దే. స. క్రి. నియోగించు. భార. విరా. 1, ఆ. 269: చూ, సెలవిచ్చు.

పనిగోరపడిబంప. వా.వి. పనులుచేసెడిపలుగాకి.

పనిచెఱుచువాఁడు. వా.వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1. (ఇట్లు పనిచెఱుపు వేల్పు)

పనిచెఱుపు. వా. వి: చూ, విఘ్నము.

పనిఁజేసిన పాతికపట్టము. లో. "ఉదా.— "మేముపనిఁజేసినపాతికపట్టమనుమాట మదిఁ బెట్టక." (ధర్మజరాజసూయము)

పనితము. సం. విణ: చూ, రూ-పణాయితము.

పనిముట్టు. దే. వి: చూ, సాధనము. 2.

పనిపంచు. దే. స. క్రి: చూ, పనిగొను.

పనిపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. అక్కఱపడు: చూ, వాంఛించు; వా. 2. పనియందు నేర్పుతియగు.

పనివాఁడు. దే. వి. 1: చూ, సేవకుఁడు; 2. కర్మకారుఁడు: చూ, వ్యవహర్త.

పనివిను. దే. అ. క్రి. 1. ఆజ్ఞావశవర్తియగు. రామా. 4, ఆ. 4: చూ, విను; 2. వచ్చెదను. భో. 6, ఆ. 378; 3. పోయెదను. "ఏనుబనియెదనన్న." భార. అను. 1, ఆ.

పనుకు. దే. అ. క్రి: చూ, రోషించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 63.

పనుగొను. దే.అ.క్రి. (పన్ను + కొను) 1: చూ, నెటించు. భార. ఆది. 4, ఆ. 163; 2. కలుగు: చూ, సంభవించు.

పనుచు. దే.స. క్రి: చూ, రూ-పంచు. 1-2-11.

పనుపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. రూ-పన్నుపడు: చూ, వాడుకపడు; 2: చూ, పనుగొను. 2; 3. నాటు: చూ, మొలవేయు.

పనుపరి. దే. విణ. రూ-పన్పరి. ఆజ్ఞకులోఁబడినవాఁడు: చూ, పరాధీనుఁడు.

పనుపు. దే. వి. రూ-పన్పు. 1: చూ, పని. 5; వా. 2. దాస్యము: చూ, సేవ.

పనులసాకిరి. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, పదా. సుర. 20.

పనేరుబ్రాహ్మణులు. ఆం: చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు.

పన్పు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పనుచు.

పన్న. దే. విణ. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2: చూ, పేరులేనివాఁడు.

పన్నకము. దే. వి. (రూ- పన్నుగడ- పన్నిక- పన్నికము): చూ, రచన.

పన్నగము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; 2: చూ, పద్మకాష్ఠము*.

పన్నగాశనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పాఁపమేపరి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పన్నము. సం. విణ. 1. జారినది: చూ, స్రస్తము; వై. వి. (1)=ప్రశ్నః. వేదమునందలి అట్టమునకు అవయవము. (వేదపరిచ్ఛేదము) (చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము-తైత్తిరీయ సంహిత): చూ, వేదము. [డవు వెడల్పులు.

పన్నా. వా. వి. కాగితము బట్టలోనగువాని పొ

పన్నాగము. దే. వి. 1: చూ, పడాల. 1; వా. 2. ఎత్తుగడ; 3. మోసము

పన్నారు. దే. వి. బాలిక లాడెడుగురిగి. య. 3, ఆ. 151. [త్రము. 6

పన్నారులోవి. వా. వి. చిన్నగిన్నె: చూ, పా

పన్నిక. దే. వి: చూ, పన్నకము.

పన్నికము. వా. వి. —పై—

పన్నిదము. వై. వి.=పణితమ్. 1. జూదమునందు ఒడ్డెడు ధనాదికము: చూ, వ్యవహారము. 4; 2. పాచికలు గవ్వలు మొదలగువాని పొర్లిక: చూ, వ్యవహారము. 4.

పన్నిద్దఱు. వ్య. స. (పది + ఇద్దఱు) (రూ-పన్నిరుగురు-పన్నిరువురు-పన్నిర్వురు) పండ్రెండు మంది. (పండ్రెండింటికి మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము)

పన్నిద్దుము. ద్వ. వి. పండ్రెండుతూములు: రూ-పన్నిర్దుము.

పన్నియ. దే. వి: చూ, రూ-పన్నె.

పన్నిరుగురు. ద్వ. స: చూ, రూ-పన్నిద్దఱు.

పన్నిరువురు. ద్వ. స. —పై—

పన్నిర్దుము. ద్వ. వి: రూ-పన్నిద్దుము.

పన్నిర్లము. వా.వి. రూ-పన్నిల్లము. పండ్రెండు పలములు. ఆం, భా. ద్వి. 269.

పన్నిర్వురు. ద్వ. స: రూ-పన్నిరువురు.

పన్నిల్లము. వా. వి: రూ-పన్నిర్లము.

పన్నీరము. సం.వి. అ.న =పన్నీరు: చూ, సలిలము.

పన్నీరు. వై. వి.=పన్నీర. —పై.—

పన్ను. వై. వి. 1.=పణ. పంగము: చూ, సిస్తు. 1.(ఇందుల భేదములు.—ఇంటిపన్ను, భూమిపన్ను, వృత్తిపన్ను మొ.); వా. 2: చూ, పల్లు. 1; దే. విణ. 3. ఒప్పైనది. భార. ఆది. 3, ఆ. 128: చూ, హృద్యము; దే. అ. క్రి. 4. యుద్ధమునకు సిద్ధపడు.-ఉ, హరి. 3, ఆ. 52: చూ, సిద్ధించు; 5. కలుగు.హరిశ్చ. 2,ఆ.90: చూ, సంభవించు; అం. ప్రే. 6: చూ, సిద్ధపఱచు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 212; 7. కలుగఁజేయు. పాండు. 5, ఆ. 122; స. క్రి. 8. ఏర్పఱచు, రచించు: చూ, సృజించు; 9: చూ, ఉపదేశించు; 10. చేయు: చూ, సమకట్టు; (మాయోపాయముపన్ను; కావడిబద్దకు మట్లుపన్ను; యుక్తి పన్ను మొ.)

పన్నుండు. దే. అ. క్రి: చూ, శయనించు.

పన్నుగడ. దే. వి. 1: చూ, పన్నకము; 2 ఏతపుకడవపైదండెనుంచి త్రాళ్ళతో బిగించుట; వా. 3. కావడిమట్లుబద్దకు సన్నాహము చేయుట. [(ప్రే. పన్నుపఱచు.)

పన్నుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-పనుపడు.

పన్నె. దే. వి. రూ-పన్నియ. 1. మగ్గమునందు పడుగునూలు వేఱువేఱుచొప్పించుటకై నడుమదువ్వెనపండ్లవలె నిలువునేర్పడి యుండునట్లు వెదురుబద్దలతో అడ్డముగాఁగట్టఁబడిన సాలెవాని సాధనవిశేషము; 2. అంకపన్నెవెనుకటియినుపముల్లు; 3. దువ్వెన. ఆం, పదా. 4—31: చూ, ప్రసాధని.

పన్పరి. దే. విణ: చూ, రూ-పనుపరి.

పన్పు. దే. వి: చూ, రూ-పనుపు.

పప్ప. దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా. 2. బండికియెడమపై పునపూసెడుఎద్దు (చూ, టిక్ట్రీ): చూ, వృషభము. 1; వా. 3. ఆఁడుగుఱ్ఱి. (అప్ర)(నీచజాతులయందు వాడుక)

పప్పణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాపట*.

పప్పర. దే. వి: చూ, మోదుగు*.

పప్పళి. దే.వి. 1. వస్త్రమునందలి చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 2. చిత్రవర్ణముగల వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.

పప్పళిపచ్చడము. వా.వి. బొంత:చూ,వస్త్రము.

పప్పు. దే. వి. 1: చూ, సూపము; 2. పొట్టుపోయి బద్దలైన కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము) [నయాషము.

పప్పుకట్టు. వా. వి. పప్పువేసికాచినచారు: చూ,

పప్పుచేయు. ద్వి. స. క్రి. 1: చూ, నలుమాడు; వా. 2. కందులు, పెసలులోనగువాని పొట్టుపోయి బద్దలగునట్లుచేయు.

పబలుట. వై. వి =ప్రబల. వృద్ధినందుట.

పబువు. వై. విశ.=ప్రభువు: చూ, స్వామి. 1.

పబ్బము. వై. వి.=పర్వ. 1. ఉత్సవము: చూ, సంబరము; 2. సంక్రాంతిపండుగలోనగునది : చూ, సంబరము; 3. అతిక్ష్యము. పంచ. నా. 5, ఆ. 56: చూ, విందు. 2.

పబ్లిసు. వా.వి. బహిరంగమైన; అందఱికిచెందిన.

పమిదె. వై. వి. (రూ-ప్రమిద-ప్రమిదె-ప్రమ్మిద) దీపముంచే పాత్రము:చూ, పాత్రము.6.

పముజో. దే. వి: చూ, రూ-పంజో. 2.

పమ్మికము. దే. వి. అంచులుమడిచి పట్టెడకట్టు: చూ, న్యూతి. 1.

పమ్ము. దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించే. మార్క. 5, ఆ. 245: చూ, సంపడించే; స. క్రి. 2. అంచులు మడిచికట్టు: చూ, పాడుచే.9.

పయంట. వై. వి.=పైరా (రూ-పయింట-పయ్యంట-పయ్యొంట-పైంట, పయ్యద-పయ్యెద-పైయద) స్త్రీలరొమ్ముమీఁదివస్త్రము. విజ. 2, ఆ. 26: చూ, వస్త్రము.

పయనము. వై. వి.=ప్రయాణ. (రూ-పయినము-పైనము): చూ, ప్రయాణము.

పయనించే. వై. అ. క్రి.=ప్రయాణించే: చూ, వెళ్లు. 3.

పయర. దే. వి. (రూ-పయిర-పయ్యర-పయ్యెర-పైర) 1. దక్షిణపుగాలి:చూ, వాయువు; 2. గాలి: చూ, వాయువు; బ.3: చూ, అపరాలు.

పయస్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 2. పిన్నపాల*: చూ, రాజాదనము. 1; 3. రెడ్డివారినానఁబ్రాలు*: చూ, స్వర్ణక్షీరి; విశ. 4. పాలక. హితనైనది; 5. పాలయొక్క వికారము (నెయ్యి-పెరుఁగు-చేల్లమొ): చూ, స్తన్యము.

పయస్విని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. ఏఱు: చూ, స్వర్ణది (నది); 3: చూ, పాలగొలిమిడి*.

పయస్సు. సం. వి.స్. న. (రూ-పయము-పయసము-పాయసము)=పాయి. 1. చేనుపాలు: చూ, స్తన్యము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; 3. నీరు: చూ, సలిలము.

పయాట. వా. వి. రూ-పైయాట. 1: చూ, వ్యభిచారము; 2. ఉపరతి: చూ, సంయోగము; 3. చీట్లాటయందలి ఆటపై యాట.

పయి. దే. వి. 1. (రూ-పై-పైని) ఉపరము: చూ, మీఁదు. 2; ద్రి. 2. (రూ-పై-పైని) ఊర్ధ్వార్థకను. అం, భా. తృ. 66.

పయింబక్కఁబడుట. జా. స్నేహముగానుండుట, ఎక్కువ మమతగానుండుట. "పయింబక్కఁబడంగఁ జెక్కనికుమారుని మక్కువమీఱ" (సారంగధరచరిత్ర).

పయింట. వై. వి.=: చూ, రూ-పయంట.

పయింటకొంగు. ద్వి. వి. రూ-పైంటకొంగు: చూ, మైజోఱు.

పయిఁడి. దే. వి. రూ-పైఁడి. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1: 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1; 3. ఉంకువ: చూ, శుల్కము. 2; 4. కోయి: చూ, శుల్కము. 3.

పయిఁడికంటి. దే. వి. (పైఁడి + కన్ను) (రూ- పయిఁడికంటె-పైఁడికంటి.) 1: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2 మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; విణ. 3. బంగారుచాయకన్నులు గలది: పయిఁడికంటె.

పయిఁడికంటె. దే. వి.—పై.—

పయిఁడిచూలాలు. దే.వి. రూ-పైఁడిచూలాలు. వసుగర్భ: చూ, భూమి. 1.

పయిఁడితామర. ద్వ. వి. రూ-పైఁడితామర. మెట్టతామర: చూ, సహస్రపత్రము.

పయిఁడినెలఁత. దే. వి. రూ-పైఁడినెలఁత: చూ, లక్ష్మి. 1. [చూ, ప్రత్తి. *.

పయిఁడిప్రత్తి. ద్వ. వి. రూ-పైఁడిప్రత్తి:

పయిఁడిబాసము. ద్వ. వి. రూ-పైఁడిబాసము: చూ, గాలిమాట. (శబ్దము. 2.)

పయిఁడిముడుచే. దే. అ. క్రి. రూ-పైఁడిముడుచే. నిశ్చితార్థముచేయు.

పయిఁడిముడుపు. దే. వి. రూ-పైఁడిముడుపు, నిశ్చితార్థము.

పయిఁడియుమ్మెత్త. ద్వ. వి. రూ-పైఁడియుమ్మెత్త. కాంచనము *: చూ, యుగపత్రకము. [రుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

పయిఁడిఱేఁడు. వా.వి.రూ-పైఁడిఱేఁడు.కుబే

పయికము. దే. వి. రూ-పైకము. 1. రెండు కొనుల నాణెము:చూ, హరువు. 4; 2: చూ, విత్తము. 1; 3: చూ, సమూహము.

పయికాఁపు. జా. రూ-పైకాఁపు, పైజాగ్రత్త. "కుచోత్థత భరంబునకుం బయికాఁపువోలె." (కళాపూర్ణోదయము).

పయికూటమి. దే. వి. రూ-పైకూటమి. ఉపరిసురతము: చూ, సంయోగము.

పయికొను. దే.అ.క్రి.రూ-పైకొను. 1. మీఱు: చూ, సందడించు; 2. కవియు: చూ, వ్యాపించు; 3: చూ, యత్నించు; 4. కలుగు: చూ, సంభవించు. (పే్రి. పయికొలుపు.)

పయిచేయి. జా. రూ-పైచేయి. అధికుఁడు. "చిల్వరాయనికిఁబై చేయియయ్యె." (శ్రీనివాసవిలాసము). [దుక.

పయిజోడు. దే. వి. రూ-పైజోడు: చూ, పా

పయిజోడుమట్టు. దే. వి. రూ-పైజోడుమట్టు: చూ, మత్స్యము. 1. [చర. 83.

పయిజో. వా. వి: చూ, పదరు. 1. ఆం, పదా.

పయిద. దే. వి. రూ-పైద. పిల్లకాయ: చూ, శిశువు. [స్త్రీ.

పయిదలి. దే. వి. రూ-పైదలి. ఆఁడుది: చూ,

పయినము. వై. వి.=ప్రయాణ: చూ, రూ-పయనము.

పయిపడు. ద్వ. అ. క్రి.రూ-పైపడు. 1: చూ, సందడించు; 2. కవియు:చూ, వ్యాపించు.

పయిపయిగ. దే. ద్రి.క్రి. విణ. (పయిపయి + కాన్) రూ-పైపైగ: చూ, సులభము. 2.

పయిపాటు. ద్వ. వి. రూ-పైపాటు. 1. (పైపడుట) కవియుట: చూ, వ్యాపనము; వా. వి. 2. చీఁకటితప్పువలన వచ్చెడు రాబడి; 3. ఇతర వృత్తివలనవచ్చెడు రాబడి.

పయిఁబూసికొనుట. జా. సంబంధములేనివి కలుగఁజేసికొనుట. "అయినదానికిఁగానిదానికి నడ్డమువచ్చి పయిఁబూసికొనక." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము.)

పయిర. దే. వి. రూ-పైర: చూ, రూ-పఁుర.

పయిరము. దే. వి. రూ-పైరము. ఆవు: చూ, ధేనువు.

పయిరు. దే. వి. రూ-పైరు: చూ, సస్యము. 1.

పయిరుదుబ్బు. వా. వి. దుబ్బు: చూ, రూ-పైరుదుబ్బు. [వస్త్రాదు. 2.

పయిరుమాను. వా. వి. రూ-పైరుమాను: చూ,

పయిరులరొకిమీఁడు. దే. వి. రూ- పైరులరొకిమీఁడు:చూ, హిమాంశువు. [ముఖం

పయిశాచము. అం. (పైశాచము): చూ, అస్త్ర

పయిస. వా. వి. రూ-పైస. [(కానికి పైసలు=3; కాని=½ అణా; పైస=దమ్మిడి (అని కొందఱు); (కానికి దమ్మిడీలు=4 (అనికొందఱు)]: చూ, దుడ్డు. 1.

పయిసలుసుఱు. వా. వి. రూ-పైసలుసుఱు. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

పయిలుమాను. వా. వి: చూ, రూ-పయిసమాను.

పయిసరము. దే. వి. రూ-పైసరము. రతి: చూ, సంయోగము. [ప్యా-రము.

పయిసలా. వా. వి. రూ-పైసలా. తీర్పు, పరి

పయోజము. సం. వి. అ. న. నీటిపుట్టుగు, తామర: చూ, సహస్రపత్త్రము.

పయోధరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఱ. పాలిండ్లు: చూ, స్తనము; 2. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 3: చూ, ముక్కంటిపండు; 4. కోరకారమను చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3.

పయోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

పయోముఖవిషకుంభన్యాయము. పా. లోపలవిషము నోటపాలునుగలకుండ యనునీతి.

పయోరాశి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, పయోధి.

పయ్యా. నై. వి.=పాటల. రూ-పయ్యో. 1. పాటలవర్ణము, ఘల్లవన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పయ్యాఁట. పై. వి.=పై రా: చూ, రూ-పయఁట.

పయ్యాప. ద్వి. వి.—పై.—

పయ్యార. దే. వి: చూ, రూ-పయర. (దక్షిణపుగాలికి.—స్వా. 3, ఆ. 84; గాలికి.—అచ్చ. బాల, కాం. 63.)

పయ్యో. నై. వి, విణ: చూ, రూ-పయ్యా.

పయ్యోఁట. పై. వి.=పైటా: చూ, రూ-పయ్యాఁట.

పయ్యెద. ద్వి. వి. (పయి + ఎద)—పై.—

పయ్యోర. వా. వి. 1: చూ, రూ- పయఁట; 2. పయ్యోరగాలి: చూ, రూ- పయర.

పర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వాగ్భేదము; దే. వి. (1) కంటిపొర: చూ, పొర. 4; (2) అరఁటిలోనగువాని పొర: చూ, పొర. 5; నై. విణ. (3) వృత్తియందు పరముశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. [చెక్కు.

పరంగి. నై. వి. 1. శ్వేతముఖుఁడు; 2. పరంగి

పరంగీలాగి. ద్వి. వి. కెంపుజాతివస్తువు.

పరంజము. సం. వి. అ. పుం. 1: తిలయంత్రము. (తె. ప).— గానుఁగ- గా ను ఁ గ-గానుఁగు-గాన్గు; 2. చేరకత్తియలుఁగు: చూ, రిష్టి. 2; 3. నురుగు: చూ, ఫేనము; 4.=పరుఁజో. కత్తిపిడి: చూ, పిడి. 2.

పరంజే. వై. వి. రూ-పరంజో. గోడకట్టుబాలునకెత్తుగకట్టినకట్టడము: చూ, సారువ. 3.

పరంజో. నై. వి.—పై.—

పరంజోగూఁడు. ద్వి. వి. పరంజోబొక్క: చూ, రంధ్రము. 1.

పరంపర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=తెరతెర. వరుస (విడువక సాగునది): చూ, వెల్లి. 4; 2. పుత్త్రపౌత్త్రపారంపర్యము: చూ, సంతానము. 2; 3. బాధ: చూ, శోకము; వా. వి. (1) వరుస: చూ, పరంపర. 1.

పరంపరాకము. సం. వి. అ. న. యజ్ఞమునందలి పశువధ: చూ, శసనము.

పరంపరావాహనము. సం. వి. అ. న. తేరుమోఁకు, పలువురు మోయఁదగిన యందలము, మోవలగునది (అనికొందఱు): చూ, నూత్రము. 1.

పరంపరుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, ముమ్మనుమఁడు.

పరఁగు. నై. అ. క్రి. 1.=ప్రయుజ్. ఒప్పు. ఆం, భా. త్రి. 83: చూ, సమ్మతించు; 2.=ప్రయుజ్. ప్రయాణమగు. మార్క. 4, ఆ. 220: చూ, వెళ్లు. 3; 3.=ప్రయుజ్; ప్రయుక్తమగు; 4.=ప్రయుజ్. ప్రవర్తిల్లు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 316; 5. ప్రసరించు.

ఉ. హరి. 5, ఆ. 313: చూ, వ్యాపించు; 6. ప్రసిద్ధమగు. మార్క. 5, ఆ. 220; 7. ప్రవహించు: చూ, జాల్లిగొను; 8. విహరించు. ప్రభా. 1, ఆ. 65.

పరంజో. వా. వి: చూ, రూ-పరుంజో.

పరంట. దే. వి: చూ, పిడక.

పరంటి. దే. వి: చూ, రూ-పనంటి. 1-2.

పరంటిపుట్టువు. దే. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు. య. 1, ఆ. 95: చూ, సన్యాసి.

పరంటె. దే. వి: చూ, రూ-పంటియ.

పరక. దే. వి. 1. రెండువీసములు; వా. 2. రెండు కానులు, ఆరుపైసలు, అరణా, 1/32 వంతు రూపాయ; 3. పండ్రెండు, డజను. (పండ్లవర్తకులు పరకకొకపండు పైగా నిచ్చెదరు.); 4. గడ్డిపోఁచ. స్వా. 4, ఆ. 48: చూ, మేటి.

పరకాయప్రవేశము. పా. ఒకశరీరమునుండి వేఱొక నిర్జీవశరీరమున జీవునిఁ బ్రవేశింపఁ జేయుట.

పరకాళాగుడ్డ. వై. వి. తెల్లని నాజూకుబట్ట: చూ, వస్త్రము.

పరకీయ. అం. 1. ఇది అన్య, కన్యయని ద్వివిధము. (అన్య అతిరహస్యమైన పరపురుష భోగముకలది. కన్య వివాహముకానిది. సామాన్య వేశ్య. (ఇట్లు స్వీయ 13, పరకీయ 2, సామాన్య. 1. విధములవుటచేఁ బ్రధాననాయికలు పదునాఱుగురైరి. (చూ, నాయికలు, స్వీయ,అన్య,కన్య); విణ. 2. ఇతరునిది.

పరగడ. వై. వి.=పరిసర. రూ-పరవడ. ఊరివెలుపలిపొలము: చూ, భూమి. 1.

పరగడుపు. ద్వ. వి. (పరము + కడుపు) ఆహారము వేయనికడుపు: చూ, భ్రూణము. 1.

పరగణా. వా. వి. జిల్లాలోనిభాగము: చూ, సీమ. 1 (దేశము).

పరచేంటివాఁడు. వా. వి. స్తనపాయి: చూ, శిశువు.

పరచి. దే. వి. యాచితకము: చూ, బాకీ. 2.

పరచిత్తపరిజ్ఞానము. అం: చూ, సుగుణములు.

పరజాతుఁడు. సం. విణ: చూ, సేవకుఁడు.

పరజె. దే. వి. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పరతంత్రము. అం: చూ, ద్వైధీభావద్వయము.

పరతంత్రుఁడు. సం. విణ: చూ, పరాధీనుఁడు.

పరద. వా. వి: చూ, బకము.

పరదము. వా. వి: చూ, హడపము. ఆం, భా. ద్వి. 167.

పరదా. వా. వి. 1. తెర: చూ, వస్త్రము; 2. బాడు. ఆం, భా. ద్వి. 199: చూ, ముసుంగు. 3.

పరదూషణము. అం: చూ, షోడశసంధులు.

పరదేశి. సం. వి. న్. పుం: చూ, విందు. 4.

పరపతి. వై. వి. 1. మాటనిలుకడ; 2.=పరభృతి. అప్పుతీసికొనుట: చూ, పరసత్తేము.

పరపత్తేము. వై. వి.=పరిభృతి: చూ, పరపతి.2.

పరపిండాదుఁడు. సం. విణ: చూ, పరాన్నుఁడు.

పరపు. వా. వి. 1: చూ, పరిణాహము; 2: చూ, శయ్య. 1; 3. విశాలము. నిర్వ. 9, ఆ. 102: చూ, విస్తారము. 1; విణ. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; వై. ప్రే. 5. (బాణము)ప్రయోగించు. హరి. ఉ. 10, ఆ. 89: చూ, ప్రయోగించు. 4; 6. ప్రవహింపఁజేయు. హరి. పూ. 2, ఆ. 71.

పరపుకరము. వా. వి: చూ, హణిగలు.

పరపురుషుఁడు. సం.వి. అ.పుం: చూ,విష్ణువు.1.

పరబ్రహ్మము. సం.వి.అ.పుం: చూ, హంసుఁడు.

పరభక్షకులు. అం. మక్షికము, మశకము, వేశ్య, మూషికము, యాచకుఁడు, గ్రామణి, గణకుఁడు (7).

పరభాగము. సం. వి. అ. పుం. గుణోత్కర్షము.

పరభృతము. సం. వి. అ. పుం.=కోయిల: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పరభృత్తు. సం. వి. త్. పుం. కాకి: చూ, వాయసము.

పరమనీచ. అం: చూ, గ్రహముల దశాపరిమాణములు.

పరమపదము. సం. వి. అ. న. విష్ణువుండెడు లోకము, వైకుంఠము: చూ, స్వర్గము.

పరమభాగవతోత్తములు. అం. ప్రహ్లాదుఁడు, నారదుఁడు, పరాశరుఁడు, పుండరీకుఁడు, వ్యాసుఁడు, అంబరీషుఁడు, శుకుఁడు, శౌనకుఁడు, భీష్ముఁడు, రుక్మాంగదుఁడు, అర్జునుఁడు, వసిష్ఠుఁడు, విభీషణుఁడు మొ.

పరమము. సం. వి. అ.పుం. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; విణ. 2. ఆద్యము; 3: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 4. ప్రధానము, ముఖ్య. 5: చూ, సమ్మతము. 1.

పరమహంస. సం. వి. అ. పుం. ఉత్తమపదము నొందిన సన్న్యాసి: చూ, సన్న్యాసి.

పరమాణువు. సం. వి. ఉ. పుం. సూక్ష్మముల కంటె సూక్ష్మమైనఅణువు: చూ, రేణువు.1.

పరమాత్మ. సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమము.1.

పరమాత్మయందలిఅవస్థలు. అం. చిత్తు, అంతర్యామి, సూత్రాత్మ, విరాట్టు .(4)

పరమాత్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, పరమాత్మ. [పరమాయించు.

పరమానా. వా. వి. రాజాజ్ఞ, రాజసన్నదు:

పరమాన్నము. సం. వి.అ. న: చూ, సాదము(1).

పరమాయించు. వా. స. క్రి: చూ, సెలవిచ్చు.

పరమాయింపు. వా. వి: చూ, పరమానా.

పరము. సం. వి. అ. న. 1. కేవలము: చూ, సర్వము; 2: చూ, మోక్షము. 1; విణ. 3.=పరాయి-పెర. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 4. దూరము: చూ, విప్రకృష్టము; 5. మీఁదిది: చూ, మీఁదు. 1; 6: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; దే. వి. (1) రథకూబరము: చూ, యుగంధరము; (2) కట్టెబండిమీఁదిపఱుపు మాత్రను: వలుగాఁడె; (3) చేమను. కాశీ. 5, ఆ. 205: చూ, సపాటము; వై. వి. (4).=ప్రాయ. అనశనవ్రతము, నిరాహార వ్రతము.

పరముపడు వై. అ. క్రి. 1.=ప్రాణము: చూ, సొగిలపడు; 2. ప్రాయోపవేశము చేయు: ప్రాణాచారముపడు.

పరమేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.

పరమేష్ఠి. సం. వి. న్. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పరమోచ్చ. అం: చూ, గ్రహముల దశాపరిమాణములు.

పరలోకములు, వానియధిపతులు. అం. దేవలోకము(దేవేంద్రుఁడు), బ్రహ్మలోకము (లేక) సత్యలోకము (బ్రహ్మ), కైలాసము (ఈశ్వరుఁడు), వైకుంఠము (విష్ణువు).

పరవంజె. దే. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

పరవంతుఁడు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్): చూ, పరాధీనుఁడు.

పరవడ. వై. వి.=: చూ, రూ-పరగడ.

పరవశమగు. మి. అ. క్రి: చూ, విస్మృతినొందు.

పరవశము. సం. విణ 1: చూ, పరాధీనము; వా. వి. 2. ఒడలెఱుంగమి: చూ, విస్మృతి-

పరవా. వా. వి. 1. ప్రావరణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము.(పరదాఅనియు); 2. రూ-పర్వా. ప్రమాదము: చూ, స్ఖాలిత్యము.

పరవాది. దే. విణ: చూ, వేగిరకాఁడు. స్వా. 3, ఆ. 84.

పరవు. దే. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. స్వా. 4, ఆ. 115; అ. క్రి 2. రూ-పర్వు: చూ, వ్యాపించు. [శురాముఁడు.)

పరశురామము. అం: చూ, అవతారములు (పర

పరశురాముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: కార్తవీర్యారిపువు, జామదగ్న్య. (పరశురాముఁడు జమదగ్నికి రేణుకయందుఁ బుట్టినవాఁడు. అతనితండ్రినిఁ గార్తవీర్యార్జునుఁడను చక్రి

వర్తించెను. అందుచేతఁ బరశురాముఁడు రాజవంశము నాశనము చేయుచుండెను. రాజులనందఱను ఇరువది యొక్కసారులు యుద్ధముచేసి చంపెను. ఇతనికి గండ్రగొడ్డలి ఆయుధము. దానిని యీశ్వరుఁడిచ్చెను. పరశువు=గండ్రగొడ్డలి. పరశువును దాల్చిన వాఁడుకానఁ బరశురాముఁడనఁబడెను. ఇది యె పరశురామావతారము): చూ, అవతారములు; 2. జమదగ్ని కొడుకు: అధ్యక్షుఁడు; 3: చిరజీవి. [ముద్గరము.

పరశువు. సం. వి. ఉ. పుం. గండ్రగొడ్డలి: చూ,

పరశ్వధము. సం. వి. అ. పుం. 1.—వై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పరశ్శతము. సం. విశే. స. నూటికంటె నధికసంఖ్య గలది: చూ, సంఖ్య. 1.

పరస. దే. వి. ఉత్సవమునందువచ్చెడుజనము.

పరసవేది. వై. వి.=స్పర్శవేధి. రూ-పరుసవేది: చూ, స్పర్శవేధి. (ఇనుమునంటి బంగారము చేయు రసము.)

పరస్పరము. సం. విశే: చూ, మిథము.

పరస్పరోపకారదర్శనము. అం: చూ, సామపంచకము. [స్త్రీ

పరస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అన్యస్త్రీ: చూ,

పరస్సహస్రము. సం. విశే. స. వేయికంటె అధికమైన సంఖ్యగలది: చూ, సంఖ్య.1. [దము.

పరస్మైపదము. పా. క్రియాపదముయొక్క భే

పరా. సం. ఉప. (౧. పరాక్రమము=ఇచ్చోట 'పరా' అనునది ధాత్వర్థమును వీర్యమనునర్థమునకు మార్చినది; ౨. పరాజయము=ఇచట ధాత్వర్థమును వ్యతిరేకార్థమునుగామార్చినది; ౩. పరాభవము-ఇచట ధాత్వర్థమును అవమానమను నర్థముగామార్చినది; ౪. పరాయణము.=ఇచట ధాత్వర్థమును ఆశ్రయమను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరాసువు=ఇచట "అసు" శబ్దముతోఁగలసి తానుకొట్టఁబడిన యను నర్థముకలది యయినది. ఇత్యాది.)

పరాంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సముద్రము.

పరాంతిక. పా. వైతాళీయజాతి వృత్తములలో నొకటి. నాలుగుపాదములును ప్రవర్తక వృత్తచ్ఛాయనే నడచును: చూ, వృత్తము.1.

పరాకకృఛ్రము. అం: చూ, కృఛ్రము. 5.

పరాకు. దే. వి.=పరాక్. 1: చూ, స్ఖాలిత్యము; 2. తత్పరత. విజ. 2, ఆ. 152.

పరాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పరాకుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, ప్రమాదించు.

పరాక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వీర్యము. 1; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1; 4: చూ, యత్నము; పా. 5. దీనికి ఉపమానములు.—కుమారస్వామి, శ్రీరామమూర్తి, అర్జునుఁడు, పరశురాముఁడు, బలరాముఁడు మొ. [క్రమము.

పరాక్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరా

పరాగము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పుప్పొడి; 2. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 3. నలుగుఁబిండి: చూ, పాదము. (1); 4. రాహువు సూర్యచంద్రులఁబట్టుట: చూ, గ్రహణము. 1; 5. చందనము: చూ, వాసన. 1; 6: చూ, విఖ్యాతి; 7. ఒకానొకకొండ: చూ, పర్వతము.

పరాచీనము. సం. వి. అ. న. వెడమొగము: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖము. సం. వి. అ. న. 1—వై.—; అం. 2: చూ, శస్త్రములు; 3: చూ, హస్తప్రచారములు.

పరాఙ్ముఖత్వము. సం. విశే. **విముఖత్వము**: చూ, వైముఖ్యము.

పరాఙ్ముఖుఁడు. సం. విశే: చూ, **విముఖుఁడు**

పరాచేకము. వై. వి.=: చూ, పరిహాసము.(వా).
పరాచితుఁడు. సం. విణ: చూ, పరజాతుఁడు.
పరాచీనము. సం.వి.అ.న: చూ, పరాఙ్ముఖము.
పరాచీనుఁడు. సం. విణ: చూ, విముఖుఁడు.
పరాజయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఓటమి.7.
పరాజితుఁడు. సం.విణ: చూ, పరాభూతుఁడు.
పరాత్పరుఁడు. సం. విణ. శ్రేష్ఠుఁడైనవానికి శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [చూ, పరము. 1.
పరాధీనము. సం. విణ. ఒకరికి లోఁబడినది:
పరాధీనుఁడు. సం. విణ: అధీనుఁడు, ఆయత్తుఁడు, అస్వచ్ఛందుఁడు, క్షణుఁడు, గృహ్యకుఁడు, సాధవంతుఁడు, నిఘ్నుఁడు, పరతంత్రుఁడు, పరవంతుఁడు. (తె. ప.)—పోలు మానిసి, పనుపరి-పన్పరి.

పరాన్నభుక్కు. సం. విణ: చూ, పదనిక.*
పరాన్నుఁడు. సం. విణ. ఒకరింటికూడు తిను వాఁడు: చూ, భక్షకుఁడు.

పరాభవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.
పరాభవము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పరాభవము; 2: చూ, సంస్థ. 3.
పరాభవించే. సం. స. క్రి: చూ, భంగించే.
పరాభూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరాభవము.

పరాభూతుఁడు. సం. విణ. యుద్ధమందోడిన వాఁడు: చూ, పరాజితుఁడు.
పరామరిక. వై. వి.=పరామర్శ. రూ-పరామరిస. స్వా. 3, ఆ. 129: చూ, పరామర్శము.
సరామరిస. వై. వి.=—పై—
పరామరిసించే. వై. స. క్రి.=పరామర్శించే. ఉ, రా. 7, ఆ. 17: చూ, విమర్శించే.
పరామర్శము. సం. వి అ. పుం.=పరామరిక: చూ, విమర్శనము. [చూ, విమర్శించే.
పరామర్శించే. సం. స. క్రి.=పరామరిసించే;
పరామృతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.

పరాయణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆశ్రయము: చూ, సన్నిధానము. 2; విణ. 2. అభీష్టము: చూ, వాంఛ.
పరాయణుఁడు. సం. విణ. ఒకటి ఆసక్తిగల వాఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు, 2. [వేఱు. 3.
పరాయి. వై. విణ.=పర. ఇతరము: చూ,
పరాయివాఁడు. వై. విణ: చూ, వేఱయినవాఁడు
పరారి. దే. విణ. ఎత్తుపడి ఊరువిడిచిపాఱి పోయినవాఁడు: చూ, పాంథుఁడు.
పరారువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పొట్లి*.
పరార్థవాది. సం. వి. న్. పుం: చూ, వకీలు.
పరార్థ్యము. సం. విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
పరార్థ్యుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు 2.
పరావతి. పా. ఒకానొక వృత్తము. బేసిపాదంబుల ర-జ-ర-జ-గురువులును, సరులను జ-ర-జ-ర-గురువులును గలిగి బేసిపాదంబుల 9, సరులను 10, యతులుగలవృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
పరావృతము. సం. విణ. పొర్లాడినది.
పరావృత్తము. అం. 1: చూ, శిరఃక్రియలు; 2: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.
పరాశరగోత్రము. అం: చూ, గోత్రము. 13.
పరాశరస్మృతి. అం. (కలియుగధర్మములఁదెలుపునది): చూ, స్మృతులు (దీనికివ్యాఖ్యానము పరాశరమాధవీయము.)
పరాసకము. వా. వి: పరియాచేకము.
పరాసనము. సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ, హింస. 1. [స్థితుఁడు.
పరాసువు. సం. విణ. చచ్చినవాఁడు: చూ, సం
పరాస్కందివి. సం. వి. న్. పుం. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరాస్తము. సం. విణ. 1. అపజయమొందినది: చూ, ఓటమి.7; 2. నిరాకరింపఁబడినది: చూ, పరిత్యాగిష్టము.
పరి. సం. ఉప. 1. (౧. పరిశుద్ధుఁడు=ఇచేట

"పరి" అనునదినిరర్థకము; ౨. పరిధానము=ఇచేట అంతట అను నర్థముగలది; 3. పరిదానము=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చు అను నర్థముగా మార్చినది; ౪. పరిభూతము=ఇచేట ధాత్వర్థమును తిరస్కరించే అను నర్థముగా మార్చినది; ౫. పరిభ్రమము=ఇచ్చటఅంతట అను నర్థముకలది): దే.వి. (1): చూ, సమూహము. హరి. ఉ. 6, ఆ. 173; (2). పదాతి. అం, పదా. నర. 42: చూ, భటుఁడు. 1; (3). దండు. భార. విరా. 4, ఆ. 78: చూ, సేన. 1; (4). పంక్తి. స్వా. 4, ఆ. 10: చూ, శ్రేణి. 1; (5). వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము; (6). చతురంగబలసేన: చూ, సేన. 1; (7). పంటబోదె (లేక)ముతికిబోదె: చూ, స్వర్ణది; (8). రూ-పారి. ఆవృత్తి (ఈయర్థమందిది యేకార్థశబ్దపూర్వకముగా నేప్రయోగింపఁబడును. ఉదా.—ఒకపరి-ఒక్కపరి. మొ) [5, ఆ. 45.

పరిజించే. నై. స. క్రి. పరుఁజేతోఁబట్టు. భో.

పరిక. దే. వి. 1. ముగ్గు: చూ, రంగవల్లి; 2. ఇల్లుఅలికిపెట్టిన ముగ్గుయొక్కఅలంకారము: చూ, రంగవల్లి. [14: చూ, శాతుఁడు.

పరికట్టె. వా. వి. దరిద్రుఁడు. అం, భా. తృ.

పరికథ. అం. కావ్యభేదము. తద్వి.— ఆఖ్యాయిక, (ఉపలబ్ధార్థ), ఆశ్వాసము, ఉచ్ఛ్వాసము, కథ, ఖండకథ, చంపువు: చూ, సంపుటము.

పరికరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉపకరణము: చూ, సాధనము. 2; 2: చూ, సమూహము; 3: చూ, పరివారము. 1; 4. నడికట్టు: చూ, వస్త్రము; 5: చూ, యోగపట్టె; 6: చూ, యత్నము; 7: చూ, మంచేము; 8: చూ, స్మృతి. 3; అం. 9. పరికరాలంకారము. సాభిప్రాయ విశేషణములుగలది. "ఉదా.— చతుర్భుజుఁడైనవిష్ణువేపురుషార్థములిచ్చెను": చూ, అలంకారము. 3.

పరికరాంకురము. అం. సాభిప్రాయవిశేష్యముగల యర్థాలంకారము; "ఉదా.—ఈరాజు శత్రువులకుయముఁడు. స్త్రీలకుఁగాముఁడు. యాచకులకుఁ గామధేనువునయ్యె. ఇతనిం జూచి స్త్రీలుకాముఁడని, రిపులు కాలుఁడని, దీనులు కల్పవృక్షమనియెన్నుచుండిరి.": చూ, అలంకారము. 3.

పరికరించే. వై. స. క్రి.=పరీక్షా. రూ-పరికించే. జై. 1, ఆ. 103: చూ, విమర్శించే.

పరికర్మము. సం. వి. న్. న: చూ, స్నానము. 1.

పరికాఁడు. దే. వి. యూథపము: చూ, హస్తి.

పరికి. దే. వి. ఒకానొకకిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

పరికించే. వై. స. క్రి. 1: చూ, రూ-పరికరించే. భార. ఆది. 3, ఆ. 130; 2: చూ, వెదకు. అం, భా. తృ. 122.

పరికించుట. వా. వి: చూ, వెదకుట. అం. పదా. చర. 39.

పరికిణీ. దే. వి. పావడ: చూ, వస్త్రము.

పరికూటము. సం. వి. అ. పుం. గవనివాకిట నుండెడుమంటిదిబ్బ.

పరికె. దే. వి: చూ, శృంగాటకము*.

పరికెగడ్డ. దే. వి.—వై—

పరిక్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విహారము. 1; అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.

పరిక్రమసహము. సం. వి.అ.పుం. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

పరిక్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చుట్టుకొని వచ్చుట: చూ, వ్యాపనము; అం. 2: చూ, షోడశసంధులు.

పరిక్లేశము. అం: చూ, దండ్రత్రియము.

పరిక్షిప్తము. సం. విశే. నలుపక్కలఁజొట్టఁబడి నది: చూ, వ్యాప్తము, 2.

పరిక్షేపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చుట్టుకొని యుండుట: చూ, వ్యాపనము; 2: ఉన్నమనము-ఉన్నయము-ఉన్నాయము. (తె. వ).—ఎత్తుట.

పరిఖ. సం. వి. అ. స్త్రీ. అగడిత: చూ, స్వర్ణది.

పరిగణనము. సం. వి. అ. న. ఎన్నిక: చూ, సంకల్పము.

పరిగణించు. సం. స. క్రి: చూ, లెక్కించు.

పరిగణితము. సం. విశే. 1. కడలిపోయినది: చూ, క్షేల్లితము. 1; 2. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 1; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2; 4. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 5. మఱుఁగఁబడినది.

పరిగమి. వా. వి: చూ, పరి. 6.

పరిగియ. దే. వి: చూ, రూ-పరిగె.

పరిగృహీతము. సం. విశే. ప్రియముతోఁ బుచ్చుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 2.

పరిగె. దే. వి. రూ-పరిగియ. 1.పరిగె*;2.పరిగెచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; క్రి. విశే. 3: చూ, వేగము. 3; వా. వి. 4. కోసిన చేలోఁదిగఁబడిన వెన్నులు: రూ-పఱిగె.

పరిగెచేను. వా. వి. సస్యముకోసినపొలము: చూ, భూమి. 1.

పరిగెబ్రిదుకు. వా. వి. పరిగెయేరుకొనువృత్తి: [చూ, బ్రిదుకు. 1.

పరిగొను. దే. అ. క్రి. 1. (వసు. 5, ఆ. 65): పవుఁజేలుతీరు- పాఁజేలుతీరు, బారుతీరు; స. క్రి. 2: చూ, వేష్టించు. హరి. పూ. 6, ఆ. 85.

పరిగ్రహణము. సం. వి. అ. న. ప్రియముతోఁ బుచ్చుకొనుట: చూ, స్వీకారము. 2.

పరిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1 —పై—; 2: చూ, భార్య; 3.=బలఁగము: చూ, పరివారము.1; 4: చూ, సంచిమొదలు; 5: చూ, శాపము. 1; 6. ఉపకరణము: చూ, సాధనము. 2; అం. 7: చూ, హస్తక్రియలు.

పరిగ్రహించు. సం. స. క్రి. ప్రియముతోఁ బుచ్చుకొను: చూ, స్వీకరించు.

పరిఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. (పరిఘ): చూ, రోగములు; 2: చూ, లవుడి; 3: చూ, బాణము. 1; 4. గడెమ్రాను: చూ, విష్కంభము. 2; 5. కోటగవను: చూ, వాకిలి; 6. గాజుకుండ: చూ, భాండము. 3; 7. కుండ: చూ, భాండము. 3; 8. దెబ్బ: చూ, హతి; 9. ద్వారమునందుంచు లాటీకఱ్ఱ: చూ, లాటీ; 10. చంపుట (హింసించుటయు హింసించునదియు పరిఘము): చూ, హింస. 1; అం. 11: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పరిఘాణించు. దే. అ. క్రి: చూ, ఎదురాడు.

పరిఘాతనము. సం వి.అ.పుం: చూ, పరిఘము.2.

పరిఘోషము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. సైఁగ చేఁదెలిపెడుమాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

పరిచయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 2: చూ, స్నేహము.

పరిచయించు. సం. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు. సై. 7, ఆ. 128.

పరిచరించు. సం. అ. క్రి: చూ, సేవించు.

పరిచరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరిధిస్థుఁడు. కాచియుండు భటుఁడు, సేనగాచుభటుఁడు (అనికొందఱు): చూ, భటుఁడు. 1.

పరిచర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సేవ.

పరిచాయ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఉపచాయ్యము.

పరిచారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బంటు: చూ, [సేవకుఁడు.

పరిచారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచర్య.

పరిచారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఊడిగపుది: కర్మకరి. (తె.ప).—ఊడిగపుకత్తె; తద్వి.—౧.వెలకుఁ గొన్నదాసి.— కుటహారిక, కుటి, దాసి. (తె. ప).— ఇంటిపాప, ఉంపుడుకత్తియ-ఉంపుడుకత్తె;౨.(శివపరిచారికలు.-కర్మమోటి, చాముండ-చాముండి, చర్మముండ, చర్చిక.)

పరిచార్యుఁడు. సం. విశే. పరిచర్య చేయువాఁడు: చూ, సేవ్యుఁడు.

పరిచితము. సం. విశే. పరిచయముగలది: చూ, సంస్తవము. 1. [చూ, సంస్తవము. 1.

పరిచితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పరిచయము, వెలవు:

పరిచ్యుతము. సం. విశే. చెక్కుఁగావిడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

పరిచోళిక. దే. వి. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పరిచ్ఛదనము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్పుడుబట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. పరిజనము: చూ, సంఘము.

పరిచ్ఛిత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిశ్చయము: చూ, సత్యము. 1. [చూ, విభాజితము.

పరిచ్ఛిన్నము. సం. విశే. పరిచ్ఛేదమునొందినది:

పరిచ్ఛేదము. సం. వి. అ. పుం. 1. గ్రంథభాగము, ఆశ్వాసము:చూ,సంపుటము; 2.మేర: చూ, సీమ. 1.

పరిజనము. సం. వి. అ. పుం:చూ,పరివారము.1.

పరిఢవము. వా. వి. అతిశయము,విశేషము:చూ, హెచ్చు. 2 (దేశ్యమని శ. ర)

పరిఢవించే. వా. ప్రే. 1. పరిఢవిల్లఁజేయు: చూ, వర్తించే; 2. అతిక్రమించే. భాగ. 6, స్కం. 369: చూ, వాలు. 12; 3. ధరించే. కాశీ. 3, ఆ. 12: చూ, వహించే. (దేశ్యమని శ. ర)

పరిఢవిల్లు. వా. అ. క్రి. 1. ఒప్పు. ఆం, భా. తృ. 83: చూ, సమ్మతించే; 2. ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించే; 3. అతిశయిల్లు. భాగ. 6, స్కం: చూ, సందడించే. (దేశ్యమని శ.ర.)

పరిణతము. సం. విశే. 1. పరిపాకముబొందినది: చూ, పక్వము. 2; 2. కొమ్ముతో నడ్డముగాఁ బొడిచినది (ఏనుఁగు): చూ, హస్తి.

పరిణతి. సం.వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పరిపాకము;చూ, పరువు. (5); 2. త్రివిధమైన తెనుఁగుక్రియలలో నొకటి.

పరిణద్ధము. సం. విశే: చూ, సితము. 4.

పరిణమించే. సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించే. స్వా. 5, ఆ. 95; భాగ. 2, స్కం. 244.

పరిణయము. సం. వి.అ.పుం: చూ, వివాహము.

పరిణామము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2. అడ్డముగావిసరఁబడిన యేనుఁగుకొమ్ముదెబ్బ: చూ, హస్తి; 3. మాఱుపాటు (పాలు పెరుఁగగుట, కాష్ఠము భస్మమగుటమొ. ప్రకృతుల యన్యధాత్వము పేరు):చూ, ప్రతిబింబము.1; అం. 4. ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఉపమానము ఉపమేయముగాఁ బరిణమించుట. ఉదా.—మదవతి తనకనుఁదమ్ములతోఁ బతింజూచె చూ, అలంకారము. 3.

పరిణామిన్యాయము. పా. కాలమునుబట్టి ప్రతివస్తువునకును మార్పుగలుగుననురీతి.

పరిణాయము. సం. వి. అ.పుం. సారెలయొక్క సవ్యాపసవ్య ప్రసాదము.

పరిణాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ,వెడలుపు,

పరిణేత. సం. వి. ఋ. పుం. మగఁడు: చూ, సామి. 2.

పరితపించే. సం. అ. క్రి: చూ, సంతాపించే.

పరితము. వై. వి.=పరభృతః. కోయిల. య. 5, ఆ. 11: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పరితాపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీతాప

ము. 1: చూ, సంతాపము. 2: చూ, నర
కములు. [షము: చూ, సంతోషము.
పరితుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిసంతో
పరితోషము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పరితోషించు. సం. అ. క్రి. మిక్కిలిసంతో
షించు: చూ, సంతోషించు.
పరిత్యక్తము. సం. విణ. పూర్తిగావిడువఁబడి
నది: చూ, హీనము. 3.
పరిత్యక్తుఁడు. సం. విణ: చూ, వెలివాఁడు.
పరిత్యజించు. సం. స. క్రి. పూర్తిగావిడుచు:
చూ, విసర్జించు.
పరిత్యాగము. సం. వి. అ. పుం. పూర్తిగావిడు
చుట: చూ, విమోచనము.
పరిత్యాజ్యము సం. విణ. పూర్తిగావిడువఁదగి
నది: చూ, హీనము. 3. [మానములు.
పరిత్రాఁడు. అం. (పరిత్రాఁడు) చూ, కాయ
పరిత్రాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రక్ష
ణము; 2. పొలుసవెడితలఁపు: చూ, రోచ
న; 3. చంపవచ్చినవాని నడ్డగించుట, పర్యా
ప్తి: చూ, హస్తవారణము. 3.
పరిదానము. సం. వి. అ. న: చూ, వినిమయము. 1.
పరిది. వై. వి.=పరిధి: చూ, పరిధి.
పరిదేవనము. సం. వి. అ. న. దుఃఖముతోఁబలి
కెడుమాట: చూ, వాచారపము.
పరిదేసి. వా. వి. రూ-పరదేసి: చూ, విందు 4.
పరిద్రోణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నారికడపు
పొత్తి: చూ, పొత్తి. 4. [వస్త్రము.
పరిధానము. సం. వి. అ. న. దోవతి: చూ,
పరిధి. సం. వి. ఇ. పుం.=పరివి. సూర్యాదిపరి
వేషము: చూ, వరదగుడి; 2. సున్నయొక్క
చుట్టుగీఁత: చూ, సున్న. 1; 3. యజ్ఞమునందు
పశుబంధనార్థము నాటినపైపట్టగలకొయ్యా,
యజ్ఞార్థమైన మేడిచెట్టు మొదలైనదాని
కొమ్మ (అనికొందఱు).

పరిధిస్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరిచరుఁడు.
పరిపంథి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, శత్రువు;
2. తెరువాటుకొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.
పరిపక్వము. సం. విణ. 1. పరిపాకముపొందినది:
చూ, సంస్కృతము. 5; వా. 2. జ్ఞానోదయ
మైనది.
పరిపణము. సం. వి. అ. న: చూ, పంచి మొదలు.
పరిపరి. దే. విణ. 1. బహుప్రకారము. జై. 2,
ఆ. 15; అవ్య. 2. కణశోర్థకము: ఆం, భా,
తృ. 67: చూ, చింగిలివందల. 4.
పరిపరిగతులు. వా. వి. బ. నానావిధములు.
పరిపాకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరువు. (5.)
పరిపాటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=పరువడి. సోరిది:
చూ, విధము. 1.
పరిపాలకుఁడు. సం. విణ. చేక్కఁగా కాపాడు
వాఁడు: చూ, స్వామి. 1.
పరిపాలనము. సం. వి. అ. న. చేక్కఁగా కాపా
డుట: చూ, రపము. 1. [డు: చూ, రక్షించు.
పరిపాలించు. సం. స. క్రి. చేక్కఁగా కాపా
పరిపాలితము. సం. విణ. చేక్కఁగా కాపాడఁ
బడినది: చూ, రక్షితము.
పరిపూతము. సం. విణ. చేక్కఁగా పవిత్రమై
నది: చూ, శుక్లము. 3. [ములు.
పరిపూర్ణచంద్రాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశ
పరిపూర్ణత. సం. వి. ఆ. న. ఆభోగము: చూ,
సంపూర్ణత. [చూ, సంపూర్ణము.
పరిపూర్ణము. సం. విణ. చేక్కఁగా నిండినది:
పరిపూర్తి. సం. విణ. స్త్రీ. చేక్కఁగానిండుట:
చూ, సంపూర్ణత. [చూ, ముస్తము. 1.
పరిపేలవము. సం. వి. అ. న. తుంగముస్తె *:
పరిపోవు. వా. అ క్రి: చూ, పల్లివిరియు. ఆం,
భా. తృ. 105. [వాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.
పరిపోషకుఁడు. సం. విణ. చక్కఁగా పోషించు
పరిపోషణము. సం. వి. అ. న. చక్కఁగా పో
షించుట: చూ, రక్షణము.

పరిపోషించే. సం. స. క్రి. చక్కఁగా పోషించే: చూ, రక్షించే.

పరిపోషితుఁడు. సం. విణ. చక్కఁగా పోషింపఁబడినవాఁడు: చూ, రక్షితుఁడు.

పరిప్లవము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుకోడి: చూ, పుంజో; విణ.2. కదలునది: చూ, లోలము.

పరిబర్హము. సం. వి.అ.పుం. 1. శ్వేతచ్ఛత్రాదిరాజార్హవస్తువు: చూ, వారిత్ర; 2. పరివారము: చూ, సంఘము.

పరిభవము. సం. వి.అ.పుం. అవమానము. (రూ-పరిభావము-పరాభవము-పరీభవము-పరీభావము-పారాభవము): చూ, వహేలనము.

పరిభవించే. సం. స. క్రి: చూ, పరాభవించే

పరిభావము. సం.వి.అ.పుం:చూ,రూ-పరిభవము

పరిభాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పదార్థవివేచకాచార్యులయొక్క యుక్తియుక్తవాక్యః: చూ, శబ్దము. 2; 2.గ్రంథసంక్షేప నిర్వాహముకొఱకు చేయునట్టిసంకేత విశేషము:(చూ, కండరములు)

పరిభాషణము. సం. వి. అ. న. 1. నిందతోఁగూడిన దుర్వాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; 2.ఆలాపము: చూ, సంభాషణము; 3. నియమము: చూ, కైసి.

పరిభూతము. సం. విణ. అవమానింపఁబడినది: చూ, వహేలనము (సెగ్గింపు).

పరిభూతుఁడు. సం. విణ. తిరస్కరింపఁబడినవాఁడు: చూ, వహేలనుఁడు.

పరిభ్రమము. సం. వి. అ. పుం. అంతట తిరుగుట: చూ, విహారము. 1.

పరిభ్రమించే. సం. అ. క్రి. అంతటతిరుగు, గుబ్బటిల్లు: చూ, విహరించే. [చూ, వృత్తము. 5.

పరిమండలము. సం. విణ. అంతటగుండ్రమైనది:

పరిమళము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీమళము. 1. మెదుపుటవలనను, రాయిడివలనను బుట్టిన యొప్పిదపుతావి: చూ, వాసన. 1, 2. సురతమున నలఁగిన మేనిపూఁతలోనగువానివలనఁ బుట్టినతావి: చూ, వాసన. 1; 3.(కుంకుమాదుల) మెదుపుట: చూ, విమర్దనము.

పరిమళించే. సం.అ. క్రి. తావివీచే:చూ,విసరు.6.

పరిమాణము. సం. వి.అ. న. 1.తూములోనగు వాని కొలత: చూ, పరిమితి; వా. వి.2: చూ, సంచిమొదలు; 3. విశాలము.

పరిమాణార్థకములు. అం. "అంత, ఇంత, ఎంత." అనునవి. [లు: చూ, రుద్దుదు.

పరిమార్జనము. సం. వి. అ. న. అంతట తుడుచే

పరిమార్పు. దే. వి. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పరిమాఱుచే. దే. స. క్రి. (పరియ + మాఱుచే) 1. ఖండించే భాగ. 10, స్కం ఉ. 444: చూ, సెలగు; 2. చంపు. భార. విరా. 2, ఆ. 193: చూ, సంహరించే. (రూ-పరిమార్చు-పరిమార్చు అనియు). [చూ, వృక్షము.

పరిమికంప. వా. వి. ఒకానొక ముండ్లచెట్టు:

పరిమితము. సం. విణ. 1.కొలఁది యిడఁబడినది: ఉచితము;2.చేర్పఁబడినది: చూ, మట్టసము.

పరిమితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: ఇయత్త,ఇయాన్, గరళము, పరిమాణము, పరివాపము, మితి. (తె. ప).—అలవి, కొలఁది-కొల్ది, కొలత, పాళము, మట్టము, మట్టసము, వాసి. తద్వి.- ౧. అల్ప పరిమాణమునకు.— కణము; ౨. ధాన్యపు కొలతకు.—కణము.(తె .ప).-(చూ, కొలత); 3. రెండువేల పలముల పరిమాణమునకు.— శకటము. (మిగత వానికి "చూ, వాసి. 6.") (కొలత అను పదము కడనుగల వివరములు చూడుము).

పరిమేయత. పా. ఆక్రమణశక్తి.

పరియ. దే. వి: చూ, రూ-పఱియ.

పరియంకము. వై. వి.=పర్యంకః. పానుపు. విక్ర. 6, ఆ. 21: చూ, శయ్య. 1.

పరియాచేకము. వై. వి.=పరిహాసః. రూ-పరేచేకము. 1: చూ, పరిహాసము; విశే. 2. పరిహాస సంయుక్తము.

పరియాచేకముసేయు. వై. స. క్రి. వెక్కిరించు. కాశీ. 4, ఆ. 81: చూ, హసించు.

పరియాచేకుఁడు. వై. వి.=పరిహాసకః: చూ, హాస్యగాఁడు.

పరియు. దే. అ. క్రి. 1. తప్పు: చూ, విడివోవు; 2. నశించు: చూ, నమయు 3; 3. విరిఁగి భాగము సాహీనమై చెక్కులు వాసి పోవు.

పరిరంభము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీరంభము. కౌఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము.

పరివట్టము. వై. వి. 1. అంగవట్టము: చూ, నూరివాసు; 2.=పరికట్టు. ఒకానొకమూలిక: చూ, వృషము; 3.=పరివేష్టన. విష్ణుప్రసాదముగా గ్రహించి తలకుఁ జుట్టుకొనెడు పట్టు బట్ట: చూ, వస్త్రము.

పరివర్జనము. సం. వి. అ. న. 1. పూర్తిగా విడుచుట: చూ, విసర్జనము; 2. చంపుట: చూ, హింస. 1. [చూ, హీనము.3

పరివర్జితము. సం. విశే. పూర్తిగావిడువఁబడినది:

పరివర్తనము. సం. వి. అ. న. 1 (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము.) వస్తువులమార్పు: చూ, వినిమయము. 1; 2. (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము.) చుట్టివచ్చుట: చూ, వ్యాపనము; 3. (రూ-పరివర్తము-పరీవర్తము.) వెనుకకు తిరుగుట: చూ, వైముఖ్యము; 4. కథావిభాగము: చూ, సంపుటము; అం. 5: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

పరివర్తము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.— 1-2-3; అం. 4: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు. (రూ-పరీవర్తము).

పరివర్తించు. సం. అ. క్రి. చుట్టివచ్చు, తిరుగు: చూ, విహరించు.

పరివర్తితము. అం. 1: చూ, తిర్యక్కరణ బంధములు (బంధములు); 2: చూ, కంఠక్రియలు; 3: చూ, హస్తకరణములు.

పరివసథము. సం. వి. అ. పుం. ఊరు: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పరివాదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాదము. 1. నింద: చూ, వెగ్గింపు; 2. వీణవాయించెడు కోడుపు: చూ, శలాక. 2.

పరివాదిని. అం: చూ, తతవాద్యములు (ఏడుతంతులుగలవీణె) (చూ, వీణె)

పరివారు. వై. వి.=పరివారః. పరిజనము: చూ, సంఘము. [ముండనము.

పరివాపనము. సం. వి. అ. న. గొఱుగుట: చూ,

పరివాపము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాపము. 1. నెపపెట్టుట; 2. కొలఁది: చూ, పరిమితి (కొలత); 3: చూ, పాదు. 1; 4. తనివి: చూ, సౌహిత్యము.

పరివాపితము. సం. విశే. 1. గొఱుగఁబడినది, ముండితము: చూ, వాపితము. 1; 2. చెక్కఁగా ఛేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

పరివారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవారము. 1.=పరివారు. ప్రాణిసమూహము: చూ, సంఘము: 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3. కత్తియొఱ: చూ, ప్రత్యాకారము; 4. తిరిగెడిప్రాణి: చూ, శరీరి.

పరివారు. వై. వి.=: చూ, పరివారము. 1.

పరివాహము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పరీవాహము. 1. కలుఁజు: చూ, వాహాసము. 2; 2: చూ, పరిభ్రమము.1.

పరివాహితము. అం: చూ, శిరఃక్రియలు.

పరివిగ్నము. సం. విశే. వ్యవస్థ తప్పినది: ఉద్విగ్నము.

పరివిత్తి. సం. వి. ఇ. పుం. తమ్మునికి పెండ్లియయి తనకులేకుండెడి యన్న. రూ-పరివిత్తుఁ

డు. (వీనికి రెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. అట్లు చేయనిచో నరకము ను పొందును).

-పరివిత్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

-పరివృఢుఁడు. సం. విణ. ఏలిక. రూ-పరీవృఢుఁడు: చూ, స్వామి. 1.

-పరివృతము. సం. విణ. రూ-పరీవృతము. 1. చుట్టఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2; 2. పొందఁబడినది: చూ, వ్యాప్తము. 3; 3. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

పరివృత్తము. అం. 1: చూ, జంఘాక్రియలు; 2: చూ, కరణములు.

-పరివృత్తి. అం. ఒకానొకయర్థాలంకారము(కొంచెమిచ్చి హెచ్చుఁగొనుటగాని హెచ్చిచ్చియించుకగొనుటగాని పరివృత్తియె. ఉదా.-"ఏకవిశిఖమువిడిచి యరినృపాలపురవరముల గొనియె."): చూ, అలంకారము. 3.

-పరివేత్త. సం. వి. ఋ. పుం. అన్నకన్నముందుఁ బెండ్లాడిన తమ్ముఁడు. (వీనికిరెండు ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రములు ప్రాయశ్చిత్తము. ఇవి చేయనిచో నరకము తప్పదు.)

-పరివేదిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరివేత్తయగువానిని పెండ్లిచేసికొనినస్త్రీ. (దీనికొకప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రము. అదిచేయనిచో నరకము సిద్ధము.) (మఱియుఅట్టి పరివేత్తకుపిల్లనిచ్చినవాఁడు, అట్టిపెండ్లికి యాజకుఁడుకూడ నరకమును పొందుదురు. కన్యాదాతకు కృచ్ఛ్రాతి కృచ్ఛ్రము, యాజకునకు చాంద్రాయణము ప్రాయశ్చిత్తములు.)

-పరివేశము. సం. వి. అ. పుం.1. రూ-పరివేషము-పరీవేషము. గాలిగుడి: చూ, వఱదగుడి; 2. వేష్టనము: చూ, వ్యాపనము.

-పరివేషము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

-పరివేష్టనము. సం. వి. అ. న. 1.—పై—; 2: చూ, పరివట్టము. 3.

పరివేష్టించు. సం. స. క్రి: చూ, వేష్టించు.

పరివ్యాధము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండగోఁగు*: చూ, మృదుద్రుమము; 2.నీరుప్రబ్బ*: చూ, విదులము.

పరివ్రాజకుఁడు. సం. వి. అ పుం:చూ,సన్యాసి.

పరివ్రాట్టు. సం. వి. జ్. పుం.—పై—

పరిశిష్టము. సం. విణ. కడపట శేషించినది: చూ, శేషము. 1.

పరిశీలనము. సం. వి. అ. న: చూ, శోధన. 1.

పరిశీలించు. సం. స. క్రి: చూ, శోధించు.

పరిశుద్ధము. సం. విణ. మిక్కిలి శుద్ధిపొందినది: చూ, శుద్ధము. 3.

పరిశుద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిగరగర, తెలుపు: చూ, పరిశీలనము.

పరిశుద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శుద్ధుఁడు.

పరిశేషన్యాయము. పా. ఆఁడువాండ్రును మగవాండ్రును గలసి పదిమంది. అందులో నలుగురు మగవాండ్రు అని చెప్పఁగా మిగిలిన ఆఱుగురు ఆఁడువాండ్రని చెప్పనక్కఱలేకుండఁగనే తెలియుననురీతి.

పరిశోధనము. సం. వి. అ. న: చూ,పరిశీలనము.

పరిశోధించు. సం. స. క్రి: చూ, పరిశీలించు.

పరిశ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, స్వభావము; 2. మిక్కిలి అలపు: చూ, హాంత.

పరిశ్రాంతము. సం. విణ. మిక్కిలి యాఱటఁ జెందినది. [ఱట: చూ, శ్రాంతి.

పరిశ్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలియాఱటి

పరిషత్తు. సం.వి. ద్. స్త్రీ. 1.=పరుస. సమితి: చూ, సభ. 2. (పరిషత్తు 5 విధపక్షములు.- ౧. వేదవేదాంగములు పఠించి యజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు నలుగురుండుట; ౨.వేదవేదాంగములు పఠించియజ్ఞాదికము నాచరించిన ఆహితాగ్నులు ముగ్గురుండుట;

3. ఆహితాగ్నులు కాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు అయిదుగురుండుట; 4. ఆహితాగ్నులు కాకపోయినను వేదవేదాంగములు పఠించినవారలు ముగ్గురుండుట; 5. ఆత్మవిద్యాసంపన్నుఁ డొకఁడైనను మననశీలుఁడై ఆహితాగ్నియగు వాఁడొకఁడుండుట. ఇట్లు లేక లేకల నానావారిక బ్రాహ్మణులు వేల కొలఁది యున్నను వారు పరిషత్త్వమునకు అర్హులుకారు.); 2: చూ, సమూహము; వా 3.=సభ: చూ, సంగమము.

పరిషేచనము. సం. వి. అ.న. పుడిసిలి నీళ్లుపోసి కొని భోజనపాత్రాదుల చుట్టు విడుచుట.

పరిష్కరించు. సం. స.క్రి: చూ, సవరించు.

పరిష్కారము. సం. వి. అ. పుం. 1. చక్కఁజేయుట: పరిష్కృతి; 2. తొడవు: చూ, భూషణము. 2.

పరిష్కృతము. సం.విశే.1. చక్కఁజేయఁబడినది: చూ, సుకృతము. 3; 2. అలంకరింపఁబడినది: చూ, సజ్జితము. 2.

పరిష్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పరిష్కారము. 1; 2: చూ, పరిష్కారము. 2.

పరిష్కృతుఁడు. సం. విశే: చూ, భూషితుఁడు.

పరిష్వంగము. సం. వి. అ. పుం. కౌఁగిలింత: చూ, సంశ్లేషము.

పరిసంఖ్య. అం. 1.ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఒకచోటనే యని మఱొకచోట నియమించుట. ఉదా.--"స్నేహక్షయము చెలులయెడంబులందుఁగాదు దీపములందుఁగాని.": చూ, అలంకారము. 3; అం. 2: చూ, విధులు.

పరిసరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమీపము.1; 2.=పరగడ. ఊరుదరి పొలము: చూ, భూమి. 1; 3: చూ, మరణము.

పరిసర్పము. సం. వి. అ. పుం:చూ, పరిక్రియ.1.

పరిసర్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.రూ-పరిసారము-

పరిసారము. 1. కొండ లోనగువాని సమీపమార్గము ననుసరించిపోవుట; 2. అంతటటిరుగుట: చూ, వ్యాపనము.

పరిసారము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పరిసెనము. దే. వి. గంతు. స్వా. 4, ఆ. 27: చూ, లంఘు. [జాతుఁడు.

పరిస్కందుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పర

పరిస్తరణము. సం.వి. అ.న. అగ్నిచుట్టు పఱచిన దర్భ: చూ, పారిత. 1. (తృణము.1.)

పరిస్తోమము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుమీఁద పఱచెడియెఱ్ఱకంబళి, కుథము:చూ,రల్లకము.

పరిస్పందము. సం. వి. అ పుం. 1. మాల్యాది నిర్మాణము: చూ, రచన; 2. దర్పణాద్యుపకరణము: చూ, సాధనము. 2.

పరిస్ఫోటనము. సం. వి. అ. న. 1. చీల్చుట: చూ, విదారణము. 1; 2. ప్రకాశింపఁజేయుట: చూ, వెలుతురు. 1.

పరిస్ఫోటించు. సం. స. క్రి. 1. చీల్చు: చూ, విదారించు; 2. ప్రకాశింపఁజేయు.

పరిస్రుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 1; విశే. 2. కాఱినది: చూ, స్రుతము.

పరిహరించు. సం. స. క్రి: చూ, విసర్జించు.

పరిహసనము. సం. వి. అ. న.=పరియాచకము: చూ, హేళి.

పరిహసించు. సం. స. క్రి. నవ్వు:చూ,హసించు.

పరిహస్తబ్రాహ్మణులు. అం. మైథిలులలో నొక తెగవారు.(సామవేదులుకొందఱును,కృష్ణయజుర్వేదులుకొందఱును,శుక్లయజుర్వేదులొక కొందఱును నైయున్నారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పరిహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. విడుపు:చూ, విమోచనము; 2. చేయి: చూ, హస్తము. (శ. ర.) [వాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1.

పరిహారి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్.) పరిహరించు

పరిహార్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. హస్తవలయము: చూ, భూషణము. 2; విణ. 2. విడువఁదగినది, హేయము: చూ, హీనము. 3.
పరిహాసకులు. అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.
పరిహాసము. సం.వి. అ. పుం. రూ- పరీహాసము: చూ, పరిహసనము.
ప-రి-హీనతానములు. అం. సౌభాగ్యకృత్తు, శారీరి, శాంతి, పుష్టికృత్తు, వైనతేయము, ఉచ్చాటనము,వశీకరణము. (7):చూ, తానములు. [చూ, హీనము. 3.
పరిహృతము. సం. విణ. పరిహరింపఁబడినది:
పరిహృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిహారము.1.
పరీక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నరిశీలనము.
పరీక్షకుఁడు. సం. విణ. కారణికుఁడు: చూ, శోధకుఁడు.
పరీక్షాతంత్రములు. అం: చూ, పంచతంత్రములు.
పరీక్షించు. సం. స. క్రి.=పరికించు: చూ, శోధించు. 1. [యుఁడు.
పరీక్షిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, జ్యోత్తరే
పరీతము. సం. విణ. చుట్టుకొనఁబడినది: చూ, వ్యావృత్తము. 2. [పరితాపము.1.
పరీతాపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
పరీధావి. అం: చూ, సంవత్సరములు. [భవము.
పరీభవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి
పరీభావము. సం. వి. అ. పుం.—పై—
పరీరంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిరంభము.
పరీవర్తము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివర్తము. 1—2—3; అం. 4: చూ, హస్తప్రాణములు. [వాదము.
పరీవాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి
పరీవాపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాపము. [వారము.
పరీవారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి

పరీవాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరివాహము. 1—2.
పరీవృఢుఁడు. సం. విణ: చూ,రూ-పరివృఢుఁడు.
పరీవృతము. సం. విణ: చూ, రూ-పరివృతము.
పరీష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. అమంత్రణార్థము వెదకుట: చూ, వెదకుడు; 2. పరిచర్య: చూ, సేవ; అం. 3. అష్టసిద్ధులలో నొకటి (ప్రాకామ్యము): చూ, సిద్ధులు (విభూతులు).
పరీసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరిసారము. [హాసము.
పరీహాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పరి
పరుండు. దే. అ. క్రి. (పడి + ఉండు): చూ, శయనించు (రేఫాదేశము.)
పరుఁజో. వై. వి.=పరంజ. కత్తిపిడి. స్వా. 4, ఆ. 28: చూ, పిడి. 2.
పరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శత్రువు; 2. పరమాత్ముఁడు: చూ, హంసుఁడు. 2; విణ. 3. అన్యుఁడు: చూ, వేఱయినవాఁడు.
పరుగిడు. వా. అ. క్రి. రూ-పరువిడు. పరుగెత్తు: చూ, వెళ్లు. 1.
పరుగు. దే. వి. 1: చూ, పరువు. (1); 2.(రూ-పఱుగు-పరువు-పర్వు): చూ, ప్రధావనము.
పరుగుగొను. వా. అ. క్రి: చూ, పరుగిడు.
పరుగునేల. వా. వి: చూ, పరువు. (1).
పరుగుమెట్టు. వా. వి. —పై.—
పరుగువాఱు. వా. అ.క్రి. (రూ-పరువువాఱు-పరుగువెట్టు- పరువువెట్టు- పరుగెత్తు-పరువెత్తు-పరుగుగొను-పరువుగొను-పరుగిడు—పరువిడు): చూ, వెళ్లు. 1.
పరుగువెట్టు. వా. అ. క్రి.—పై.—
పరుగెత్తు. వా. అ. క్రి—పై.— [శయ్య. 1.
పరుపు. వా. వి. 1: చూ, వైశాల్యము; 2:చూ,
పరుము. వా. వి: చూ, సురుము.

పరుపడము. దే. వి. చేయుట, పరుపడము: చూ, పహ్హె. 1.

పరుపడి. దే. వి. ఏ. 1. పర్యాయము: చూ, సమానము. 2; 2.=పరిపాటి. క్రమము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 86: చూ, విడము. 1.

పరుపము. వై. వి. 1.=పార్శ్వము. హరి. ఉ, 5, ఆ. 218: చూ, పయస్సు. 1; 2.=ప్రాయ. పరూపనము: చూ, పయస్సు. 1; 3. పరిపాకము: చూ, పరుపు; 4.=పర్వ. ఉత్సవము: చూ, సంబరము.

పరుపష్టు. అం. ఎడమచేతు పరుపడి, కుడియెడు గుదుపరుపడి, కడలుపరుపడి, వాలుపరుపడి, కోపుపరుపడి, ఒంటియడుగుకత్తెర, సర్వాంగముకత్తెర, చిట్టడుగుకత్తెర, జోగినకత్తెర, పావలికకత్తెర, పావురపు పావులు, జోగిన పావులు. (12) (మల్లశాస్త్రములోనివి.)

పరుపిడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగిడు.

పరువు. సం. వి. ఉ. పుం. క్ల. న. 1. వెదురుగనుపు, గ్రంథి, పర్వము: చూ, వేణువు; దే. వి. (1) కోనుమారము: కూఁతనేల, కూఁతపట్టు, కూఁతపట్టునేల, కూఁతవేటు, కోను, పరుగు-పరుగునేల-పరువు-పర్వ, పరుగుమెట్టు. (సం. ప).—క్రోశము, గవ్య, గోమితము, గోరుతము, గోవు; తద్వి.—రెండుకోనులకు.— ఇరుపరువునేల-ఇరుపర్వనేల. (సం. ప).— క్రోశద్వయము, క్రోశయుగము, గోయుజ (మిగతవానికి "చూ, విప్రకృష్టము"); (2) భావనము: చూ, రూ-పరుగు. 2; (3) ఇంటికప్పు: చూ, సదనము. 1; వై. వి. (4)=భర.గొప్పదనము: చూ, సన్మానము; (5)=పర్వ: కొలికి, పదను, పరువము, పరువు. (సం. ప).-పరిపాకము, పరిణతి, పాకము.

పరువుగొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పరుగుగొను. అచ్చ, యు, కాం. 90.

పర్రువాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పరువుగొను.

పరువువెట్టు. దే. అ. క్రి.—వై.—

పరువెత్తు. వా. అ. క్రి.—వై.—

పరుషము. సం. విశే. 1: కఠినము, నిష్ఠురము. (తె. ప).—ఈఱతాఱలు, కంకర, కరసు, కఱకు, కుఱుకు, క్రొవ్విదము, గండ్రిలు, చిడిపి, దుసుసు, పరుసఁదనము, పరుసన-పరుసనము-పరుసు, పలుసము, పిఱుము, ప్రిల్లదము, మొఱకు, మొఱ్ఱు; (మిగతవానికి "చూ, శబ్దము. 2."); 2. నిష్ఠురవాక్యము: చూ, శబ్దము. 2; 3. చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 4.=కరుసు, బిరుసు-బెరుసు, కఠినము: చూ, బెడిదము; అం. 5. పదదోషములలో నొకటి (శ్రుతికటువు): చూ, కావ్యదోషములు; 6. వాక్యగతదోషములలో నొకటి (కఠినార్థముగలది): చూ, వాక్యగతదోషములు (వాక్యదోషములు); 7. కావ్యదోషములలో నొకటి (వినుటకుఁగఠినములగు పదములుగలది. ఉదా.—"కుధ్రేడ్జాపతిమూర్ధ ధృతార్ధోస్వ్యధి పతికోల్లు".) :చూ, కావ్యదోషములు; 8: చూ, అర్థదోషములు ("ఈరాజు సౌందర్యమునకు మంటలోఁబడిన మన్మథుఁడేసాటి.")

పరుషములు. అం. 1. క-చ-ట-త-ప (ఇవికఠినోచ్చారణములు.); 2. తెలుఁగులమీఁదితత్సమశబ్దంబుల క-చ-ట-త-ప లకు గ-స-డ-ద-వ లురావు.

పరుషోక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరుషము.2.

పరుస. వై. వి. 1. బాటసారులగుంపు: చూ, సమూహము; విశే. 2. కఠినుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 47: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3.=పరిషత్: చూ, పరిషత్తు. 1; 4.=పరిషత్. కదుపు: చూ, పంగడము; 5.=పరిషత్. గుంపు: చూ, సమూహము.

పరుసదనము. వై. వి.=పరుషత. (రూ_పరుసన ము-పరుసన-పరుసు-పలుసము): చూ, పరుషము. 1.
పరుసన వై. వి.=__పై__
పరుసనము. వై. వి.=__పై__
పరుసము. వై. వి.=స్పర్శవేధి: చూ, రూ_పరసవేది; విణ. 2. రూ_పలుసము: చూ, పరుషము.
పరుసవేది. వై. వి.=స్పర్శవేధి: చూ, రూ_పరసవేది. హరి. ఉ. 5, ఆ. 238.
పరుసు. వై. వి. 1.=పరుషత: చూ, పరుషము. 1; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.
పరూషము. సం. వి.అ.పుం. పేరీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక.
పరూషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చిట్టీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక.
పరేచేకము. వై. వి.=పరిహాసము: చూ, పరిహాసము.
పరేతరాట్టు. సం.వి. ట్. పుం: చూ, యముఁడు.
పరేతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భూతవిశేషము: చూ, భూతము; విణ. 2. చచ్చినవాఁడు: చూ, మృతుఁడు. (తద్వి__ కీర్తిశేషుఁడు, మృతజీవుఁడు, జీవన్మృతుఁడు, జీవన్ముక్తుఁడు ఇత్యాది.)
పరేద్యవి. సం. అవ్య. మఱునాటికి పేరు.
పరేష్టుక. సం. వి.ఆ. స్త్రీ. పెక్కు ఈఁత లీనిన యావు, బహుసూత: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పరైధితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పరజాతుఁడు.
పరోక్షము. సం. విణ. ఇంద్రియగోచరముకానిది.
పరోఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పరకీయాభేదము (ఒకనిఁ బెండ్లాడినది)
పరోపకారార్థమిదంశరీరమ్. లో. ఈశరీరము పరులకుపకారము చేయుటకొఱకు. "అరయ బరోపకారార్థ మిదంశరీరమ్మ'ను వాక్యసారము గ్రహించి." (కుచేలోపాఖ్యానము)
పరోయుతులు. సం. విణ. పదివేలకంటె నధికమైన సంఖ్యగలది: చూ, సంఖ్య. 1.
పరోష్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, తైలపాయిక. (తైలపాయికదగ్గఱ పరోష్ణి చేర్చిచేదువు.)
పర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. న్. పుం. 1. జువ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 2. పోఁకమ్రాను లోనగు వాని క్రొత్తపండు: చూ, స్రింసి. 1.
పర్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచంపచ, మ్రాని పసుపు*: చూ, హరిద్రువు.
పర్జన్యన్యాయము. పా. మేఘునివలన చేనిటినేల ను మంచినేలనుగూడ వానకురియును. మంచినేలను గురిసినది యుపయోగించును. చేవిటినేలను గురిసినది వ్యర్థమగుననురీతి.
పర్జన్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. ఉఱిమెడు మేఘము: చూ, మేఘము, 1.
పర్జన్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వర్షాధిదేవత. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు. [సహాము.
పర్ణభోజనము. సం. వి. అ. న: చూ, పరికర్షము
పర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. (వృక్షమున నిండియుండునది): (చూ, ఆకు) అరరము, ఉటము, కచపము, కవచము, ఛదనము-ఛదము, దళము, పత్రము, పర్ణము, పలాశము. (తె. ప).__ఆకు, గాదము; తద్వి.__ ౧. ఎండిన ఆకునకు.__(తె).__ ఎండాకు, కారాకు, చొక్కాకు, చొరుగు-చొరువు, సొరుగాకు; ౨. గంజోయిఆకునకు.__(తె).__ పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి; ౩. చివికినఆకునకు.__ చీకాకు; ౪. పండిన ఆకునకు.__(తె).__ కారాకు, పండుటాకు-పండాకు; ౫. పూజాదళమునకు.__(తె).__పత్తిరాకు-పత్తిరి-పత్రి (మిగత విశేషాదులకు " చూ, సొరుగాకు"); పుం. 2: చూ, మోదుగు *.

పర్ణశాకము. సం. వి. అ. న: ఆకుకూర.
పర్ణశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆకుజిల్లు: చూ, సదనము. 1. [ఆకుబుట్ట
పర్ణపుటకము. సం. వి. అ. పుం: ఆకుమేట్లు,
పర్ణాస. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. తెల్లతులసి: చూ, సుగంధికము; 2. నల్లతులసి: చూ, సుగంధికము.
పర్ణాసము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పద్మినిక.
పర్షగాథాబ్రాహ్మణాలు. అం. ఉపనిషత్తులలో నొకతెగవారు. (శుక్లయజుర్వేదము, మాధ్యందినశాఖ): చూ, బ్రాహ్మణాలు.
పర్పటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాపడు 2.
పర్పటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, కృష్ణ. 14.
పర్పరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పర్పటము.
పర్పరీకము. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పర్యాటకము. తై.వి: చూ, త్రాణము. 1.
పర్మిటు. ఇం. వి: చూ, సెలవు.
పర్యంకము. సం.వి. అ. పుం. 1.=పరియంకము. పలంగు: చూ, మంచము; 2: చూ, పర్యస్తిక.
పర్యంతము. సం. వి. అ. పుం. వఱదాఁక, వఱకు: చూ, వఱకు. [అవ్యయవి.
పర్యంతార్థకములు. అం. "ఏమక, దాఁక, వఱకు".
పర్యటనము. సం. వి. అ. న. పరివ్రజ. భిక్షులోనగు వారికొఱకు తిరుగుట: చూ, విహారము.1.
పర్యటించు. సం. అ. క్రి. భిక్షులోనగువారికొఱకు తిరుగు: చూ, సంచరించు.
పర్యయము. సం. వి. అ.పుం. క్రమముతప్పుట: చూ, వ్యత్యయము.
పర్యవసానము. సం. వి. అ. న. ముగియుట: చూ, సమాప్తి. 1. [మాప్తము.
పర్యవసితము. సం. విశే. ముగిసినది: చూ, స
పర్యవస్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. విరోధించుట: చూ, విరోధము .1.

పర్యస్తము. సం. విశే. 1. పడినది; 2. కొట్టఁబడినది: చూ, పరిహతము. 1. [యోగపట్టె.
పర్యస్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పర్యంకము: చూ,
పర్యాప్తమగు. మి. అ. క్రి.(తె.ప).—అంటు, ఉమగు, ఓపు, కలుగు-కల్గు-కలువు, నేరు చే-నేర్చు.
పర్యాప్తము. సం. వి. అ. న. 1. యథేష్టము: చూ, స్వేచ్ఛ; 2. తృప్తి: చూ, సాహిత్యము; 3: చూ, శక్తి. 1; 4. నివారణము: చూ, వారణము. 1.
పర్యాప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పర్యాప్తము. 2; 2: చూ, పరిత్రాణము. 3.
పర్యాయము. సం. వి. అ. పుం. 1. అవసరము: చూ, సమయము. 1; 2. క్రమము: చూ, విధము. 1; 3. పోలిక: చూ, సమానము. 2; అం.4.ఒకానొక యర్థాలంకారము. (ఒకవస్తువున కనేకసంశ్రియములఁజెప్పుట.ఉదా— "కామినీముఖప్రభ తమ్మివిడిచి చంద్రుం బొందె."): చూ, అలంకారము. 3.
పర్యాయోక్తి. అం. (పర్యాయోక్తము) ఒకానొక యర్థాలంకారము (చేయవలసిన పనిని భంగ్యంతరముచేఁదెల్పుట. ఉదా.—"సమారాధనము చేసిన మునికివందనము.") :చూ, అలంకారము. 3.
పర్యాలోచనము. సం. వి. అ. న. చేకట్టుఁగా నాలోచించుట: చూ, యోచన.
పర్యాలోచించు. సం. స. క్రి. చేకట్టుఁగానాలోచించు: చూ, విమర్శించు. [బాకీ. 2.
పర్యుదంచనము. సం. వి. అ. న. అప్పు: చూ,
పర్యుదస్తము. సం. విశే: చూ, విద్ధము.
పర్యుదాసము. సం. వి. అ. పుం. త్రోయుట: చూ, విద్ధము.
పర్యుషితము. సం. వి. అ. న. 1. చలిది: చూ, సాదము. (1); విశే. 2. బహుకాలము ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యాధము. 2.

పర్యుదస్తము. సం. విణ. త్రోయఁబడినది: చూ, విద్ధము. [చూ, విద్ధము.

పర్యుదాసము. సం. వి. అ. పుం. త్రోయుట:

పర్యుదాసించు. సం. స. క్రి. త్రోయు: చూ, రాకొట్టు.

పర్యుషితము. సం. వి. అ. న. 1. చెలిది: చూ, పాచు (1); విణ. 2. బహుకాలము ఉంచేఁబడినది: చూ, వ్యూషము. 2.

పర్యేషణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పరీక్ష. 1.

పర్వతమార్గము. సం. వి. అ. పుం. కొండమీఁది దారి: చూ, మార్గము. 1.

పర్వతము. సం. వి. అ. పుం. (సంధులుగలిగినది): అగమము, అగము, అచలము, అద్రి, అబ్దము, అర్బుదము, అవి, ఆహార్యము, ఇలా, ఇరా, కందరాకరము, కటకి, కళింగము, కాలంజరము, కుంజము, కుండము, కుకీలము, కుట్టారము, కుట్టీరము, కుతి, కుత్కీలము, కుధరము, కుధ్రము, కుశీలము, కుశేశయము, కేదారము, క్షితిధరము, క్ష్మాభృత్తు, గంగాధరము, గిరి, గోత్రము, గోమేధము, గోవిందము, గ్రావము, ఘనాఘనము, చికురము, జీమూతకూటము, జీమూతము, జీమూలము, తుంగము, న, దంతి, ధరణి, ధరణీధరము, ధరము, ధరాధరము, ధాతుభృత్తు, నగము, నాకువు, నాగము, నిర్ఝరి, పత్రి, పృథుశేఖరము, భూభృత్తు, మహీధ్రము, మహేంద్రము, వరాహము, వలాహకము, వ్యంగకము, శిఖరి, శిలోచ్చయము, శృంగి, శైలము, సానుమంతము, స్థావరము, స్థిరము, (తె. ప).—కరువ, కొండ, గట్టు, గుండు, గుట్ట, గుబ్బలి, చేట్టు, తిప్ప, నేలతాలుపు, పుడమితాలుపు, మల, మెట్ట - మెట్టు; తద్విశేషములు.- ౧. అంజనపర్వతమునకు.—అంజనాచలము, నీలము. (తె. ప).- కప్పుమల, కాటుకకొండ, కాటుకగుబ్బలి; ౨. అస్తాద్రికి.—అబ్దము, అర్బుదము, అస్తము, అస్తాచలము, అస్తాద్రి, కనకాచలము, కనకాద్రి, చరమక్ష్మాభృత్తు. (తె. ప).— క్రుంకుకొండ, క్రుంకుడుగట్టు, క్రుంకుమల, క్రుంకుమెట్ట, పడమటికొండ; ౩. ఉదయాద్రికి.— ఉదయము, ఉదయాద్రి, ఖగాసనము, పూర్వపర్వతము. (తె. ప).— తూరుపుఁగొండ, తొలుగట్టు, పుట్టుగట్టు, పొడుపుఁగొండ, మునుగట్టు; ౪. ఋక్షమునకొండకు.— ఋక్షపర్వతము, ఋక్షము; ౫. ఓఢ్రదేశస్థపర్వతవిశేషమునకు.- కిష్కింధము-కిష్కింధ్య; ౬. కప్పపుఁగొండకు.—ఇంద్రకీలము, మందరము, మంథాద్రి. (తె. ప).—కప్పంపుమల, కవ్వపుఁగొండ, కవ్వపుమల, తరిగట్టు, తరిగొండ; ౭. కుల (ప్రధాన) పర్వతములు.—మహేంద్రము, మలయము, సహ్యము, శక్తిమంతము, గంధమాదనము, వింధ్య, పారియాత్రము (7) (చూ, 892 పాకటు); ౮. కృతకాద్రికి.— కృతకాద్రి, క్రీడాస్థానము. (తె. ప).— ఆటతిప్ప, ఆటపట్టు, చేఁతగట్టు; ౯. కైలాసపర్వతమునకు.— అపరాహ్ణత్రిలయము, అష్టాపదము, కర్పూరవేదిక, కుబేరాచలము- కువేరాచలము, కేలాసము-కైలాసము, గణపర్వతము, గౌతమీద్వారము, రజతప్రస్థము, రజతాద్రి, శివాద్రి. (తె. ప) —తెల్లగుబ్బలి, మడికాసుమలగట్టు, ముక్కంటిమల, ముక్కంటియిల్లు, విసపుమేఁతరిబలు టెంకి, వెండికొండ, వెండిగుండు, వెండిమించుకొండ, వెలిగొండ, వెలితిప్ప; ౧౦. కొండగుహకు.—(చూ, రంధ్రము.1.); ౧౧. కొండచేఱియకు.—అగము, తటము, ప్రపాతము, భృగువు. (తె. ప.)—కొండచేఱియ, కొండనడుము, గుబ్బపేట, చేఱి-చేఱియ, జోఱుపు, పడుకు-పడుగు-పణుగు; ౧౨. కొండ

నపుంసకము.—పండము; ౨౪. కొండమీఁది సమప్రదేశమునకు.—ప్రస్థము, స్నుపు. (తె.ప).—దెప్ప, దెప్పము, పాళ్ళ; ౨౫. క్రౌంచాద్రికి.—కొంచము-క్రౌంచము. (తె. ప).-కొంచె; ౨౬. చక్రవాళపర్వతమునకు.—చక్రవాళము. (తె. ప).— కనకపుమల, చుట్టుగొండ, బయల్పుగుబ్బలి, మేరగట్టు, సరిగట్టు; ౨౭. చిత్రకూటాద్రికి.—సుకేశ్వరము, చిత్రకూటము; ౨౮. చిన్నచిన్న రాళ్ళగుట్టకు.— (తె. ప).— దిబ్బ; ౨౯. త్రికూటాద్రికి.—త్రికకుత్తు, త్రికూటము; ౩౦. ద్రోణాద్రికి.—ద్రోణము, దీపకేతము; ౩౧. ప్రతిధ్వనించే కొండకు.— (తె. ప).—పలుకుగుండ; ౩౨. మలయాద్రికి.—ఆషాఢము, శిరినారము, చందనాచలము, మలయము. (తె.ప.)-గంధపుఁగొండ; ౩౩. మేరుపర్వతమునకు.—ఉరు, కనకాచలము, కనకాద్రి, కర్ణికాచలము, కల్యాణగోత్రము, కాంచనగిరి, చామీకరము, జ, మేరువు, శక్రక్రీడాచలము, సుమేరువు, హేమాద్రి. (తె.ప).-కేడెగట్టు-కేడెలగట్టు, నెలఱా [illegible] సింగిణి, పొంగట్టు, బంగరుకొండ-బంగారుకొండ, వేలుపుమల-వేల్పుమల, వేలుపులయిల్లు, వేవన్నెల పసిఁడిగట్టు; ౩౪. మైనాకపర్వతమునకు.— క్రౌంచానుజము, మైనాకము. (తె. ప).— గట్టుపట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రాచూలి; ౩౫. రైవత పర్వతమునకు.—కృష్ణాచలము, రైవతము; ౩౬. వర్షపర్వతములు.—చైత్రము, హిమవంతము, హేమకూటము, నిషధము, మేరువు, కర్ణి, శృంగి; (7) ౩౭. వృషభ పర్వతమునకు.— ఋషభము, విష్ణుక్షేత్రము, వృషభము, వేంకటాచలము. (తె. ప).-తిరుపతి, తిరుమల; ౩౮. హిమాద్రికి.-అద్రిరాజు, ఉమాపిత, [illegible] కారము, గోవిందుఁడు, నగపతి, నగాధిపుఁడు, నారాయణుఁడు, మేనాధవము, హిమధాతువు, హిమవంతము, హిమాచలము, హిమాద్రి, హిమాలయము.(తె. ప).-కొండఱేఁడు, గట్టులఱేఁడు, గట్లమొకిమీఁదు, గుబ్బలిదొర, చలిగొండ, చలువగట్టు, చలిపటుమల, చల్లనిజలిదిబ్బ, తొడుకుసాహిణిమామ, మగ్గతండ్రి, దుగ్గికన్నయ్య, పులుచూలితాత, జేసికంటిమామ, మంచుగుబ్బలి, మంచుగొండ, మంచుటిలుఁదాల్పు, రెల్లుకానుపుతాత, వడఁకుగుబ్బలి, వడఁకుఁగొండ, వలిమల; ౩౯. పర్వతవిశేషములు.- అయోముఖము; ఋష్యమూకము; కపథము; కగోత్రులు(సముద్రము నందలి కొండలు); కళింగము; కాలాంజనము; కులాచలము; కూపిక (నీటినడిమికొండ); కూలకము (కృమిపర్వతము); కేదారము;(తె. ప).—కొండకోట (వరణాకారమైనకొండ); కోలాహలము; గులూచి-గుళూచి(పర్వతప్రాంతము); గోమంతము; గోవర్ధనము; ధారమల; (తె.ప).—నడఁగొండ(జంగమపర్వతము); పరాగము; వింధ్యము; ౪౦. శిలకు.—(చూ, రాయి);(మిగతవానికి "చూ, హిమాలయము.")

పర్వతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక దేవఋషి: చూ, సన్యాసి. [శుభ్రిము. 1.

పర్వతోద్భూతము. సం. వి. అ.న. బేగడ: చూ,.

పర్వము. సం. వి. న్. పుం. 1. గనుపు: చూ, బుడిపి; 2. దర్శపత్రితి పత్సంధి: చూ, పున్నమ; 3.=పబ్బము—ప్రబ్బము-పరువము, పండుగ: చూ, సంబరము; 4. విషువదాది: చూ, విషువత్తు; 5: చూ, సమూహము; 6: చూ, శంసనము; 7. లక్షణాంతరము; 8. గ్రంథ సంధి: చూ, సంపుటము (సర్గము).

పర్వములు. అం. 1. కృష్ణపక్షాష్టమి, కృష్ణపక్ష చతుర్దశి, కుహూవు (అమవస), పూర్ణిమ (పున్నమ), రవిసంక్రాంతి (5): చూ, పం

-చకము; 2. భారతపర్వములు.—ఆది, సభా, ఆర, విరా, ఉద్యో. భీష్మ, ద్రోణ, కర్ణ, శల్య, సౌప్తిక, స్త్రీ, శాంతి, అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములు (18).

-పర్వరీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వహ్ని. 1.

-పర్వరీణము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకులయీనె: చూ, పొరక; 2. జోజేమాడెడు కంబళి: చూ, వ్యవహారము. 4. (రల్లకము); 3. గనుపు: చూ, బుడిపి; 4: చూ, పసరు. 2.

-పర్వసంధి. సం. వి. ఇ. పుం. పున్నమకును పాడ్యమికిని, అమావాస్యకును పాడ్యమికిని మధ్యకాలము: చూ, పున్నమ.

-పర్వా. వా. వి. 1. గుఱి: చూ, లక్ష్యము. 1; 2: చూ, రూ-పరవా. 2; 3: చూ, వెఱపు. "నీకుపర్వాలేదు."

-పర్వు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పరుగు. 2; 2: చూ, రూ-పరువు (1); అ. క్రి. 3. రూ-పరవు: చూ, వ్యాపించు. [చూ, శల్యము. 1.

-పర్శుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రక్కయెముక:

పఱ. దే. వి. 1. రూ-పఱ్ఱ. ఉప్పుపండెడు బయలు: చూ, భూమి. 1; 2. రూ-పఱ్ఱ. బయలు: చూ, భూమి. 1; 3. రూ-పఱ్ఱ. సున్నము లోనగువానిఁ గొలిచెడుమానవిశేషము; 4: చూ, సమూహము; వై. విశే. 5.=పరః. ఇతరము: చూ, వేఱు. 3; 6. మిక్కిలి. భో. 5, ఆ. 289: చూ, హెచ్చు. 1; 7.=పృథు. గొప్పది. భార. విరా. 4, ఆ. 86: చూ, విపులము. [ఉ. 7, ఆ. 34:

-పఱఁగు. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు. హరి.

-పఱగడ. వై. వి. 1.=పరిసర. (రూ-పరగడ-పరవడ-పఱగడము) ఇతరస్థలము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 48: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పార్శ్వము. 2. రామా. 7, ఆ. 249.

-పఱగడము. వై. వి.=—పై.—

పఱగు. వై. అ. క్రి.=ప్రసర-ప్రయుజ్: చూ, వ్యాపించు.

పఱచినపాటు. వా. వి. పొందించిన దురవస్థ.

పఱచు. దే. అ. క్రి. 1. పాఱు. భార. ఆది. 2, ఆ. 67: చూ, వ్యాపించు; 2. పలపఱచు: ఒగ్గు, ఒడ్డు; వై. ప్రే. (రూ-పఱుపో-పఱుపు.) 3. పడఁజేయు. కళా. 7, ఆ. 225; 4. దుప్పటిఁగోచగువానిపఱచు; 5. పాఱుపడఁజేయు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 245.

పఱచుట. వా. వి: చూ, తోలుట.

పఱత. దే. వి. (రూ-పఱతి-పఱద-పఱవ-పఱ్ఱు, పరద-పఱద.) ప్రవాహము: చూ, వెల్లువ.

పఱతి. దే. వి.—పై.—

పఱతెంచు. దే. అ. క్రి. (పఱచు + తెంచు). పాఱివచ్చు. భార. ఆది. 5, ఆ. 255.

పఱద. దే. వి: చూ, రూ-పఱత.

పఱపఱ. దే. వి. చించుట నమలుటలోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పఱపు. దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; 2. శీఘ్రము: చూ, వేగము. 3; 3. విరివి. కళా. 2, ఆ. 133: చూ, విస్తారము. 1; విశే. 4. విరివిగలది: చూ, విపులము; దే. ప్రే. 5. పోఁగొట్టు. భార. విరా. 4, ఆ. 201: చూ, భంగించు; 6. తోలు: చూ, వెలుచు; 7: చూ, ప్రయోగించు; 8: చూ, పూయు. నిర్వ. 6, ఆ. 128.

పఱవ. దే. వి: చూ, రూ-పఱత. [బరువు.

పఱి. దే. వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2. కాఁడి

పఱిక. దే. వి. 1. ఒకానొకతాయి: చూ, రాయి; 2. ఒకరకముపక్కి: చూ, పక్షి.

పఱిగ. దే. వి: చూ, రూ-పరిగె. 4. [పక్షి.

పఱిగపిట్ట. ద్వ. వి. పఱిగయేఱితినెడుపిట్ట: చూ,

పఱిగబ్రతుకు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పరిగెబ్రదుకు.

పఱిగరి. దే. విశే. (పఱిగ + అరి) పఱిగయేఱువాఁడు: పఱిగవాఁడు.

పఱిగవాఁడు. దే. విణ: చూ, పఱిగరి. [పఱపు.
పఱిగొను. దే. స. క్రి. అపహరించు: చూ,
పఱిపఱి. దే. విణ. [illegible]. హరి. ఉ. 8, ఆ. 6; హరి. ఉ. 8, ఆ. 48: చూ, సమ్మర్దము.
పఱియ. దే. వి. రూ-పఱ్ఱియ: చూ, శకలము. 4.
పఱియలువాఱు. దే. అ. క్రి. 1. చీలు: చూ, విదారించు; క్రి. 2. పఱియవాఱు. భార. శాం. 1, ఆ. 77.
పఱివోవు. దే. అ. క్రి. 1. చెదరిపోవు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 44: చూ, మూర్ఛవోవు; 2. నశించు: చూ, సమయు. 4.
పఱుకు. దే. వి: చూ, రూ-పఱకు.
పఱుచు. దే. క్రి: చూ, రూ-పఱచు. 3-4-5. (పఱఁజేయుటకు — భాగ. 6, స్కం. 370).
పఱుపు. దే. వి. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; క్రి. 2: చూ, రూ-పఱచు. 3-4-5.
పఱె. వా. వి. 1: చూ, రూ-పఱియ; 2. గర్తము: చూ, రంధ్రము. 1.
పఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, ముడ్డి. సాంబ. మాన. 19; 2: చూ, రూ-పఱ. 1-2-3. [ము.1.
పఱ్ఱఉప్పు. వా. వి. ఊషుంజరము: చూ, లవణ
పఱ్ఱపంట. వా. వి. పఱ్ఱనేలయందుపండినపంట.
పఱ్ఱియ. దే. వి: చూ, రూ-పఱియ.
పఱ్ఱు. దే. వి. చినుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
పఱ్ఱె. దే. వి. 1: చూ, రూ-పఱ్ఱియ; వా. 2: చూ, రూ-పఱ్ఱ. 1. [మత్స్యము. 1.
పఱ్ఱెమీను. దే. వి. పెనుచొరచేఁప: చూ,
పలంకష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పల్లేరు*: చూ, స్వాదుకంటకము. 1; 2. గుగ్గిలము*: చూ, మహిసాక్షి; 3: చూ, మోదుగు*; 4. రాస్న*: చూ, సన్నరాష్ట్రము; 5. బోడతరము*: హాపుష. [కులఁడు.
పలంకషుఁడు. సం. విణ. నైర్ఋతి; చూ, సోఁ
పలంగు. వై. వి.=పర్యంక: చూ, శయ్య. 1.
పలండువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పలాండువు.*
పలఁకు. దే. అ. క్రి. పండు: చూ, ఫలించు(అప్ర).
పలక. వై. వి. 1.=ఫలకమ్. వ్రాయఁదగినసాధనము: (సం. ప).—ఖమ్, ఫలకము; 2.=ఫలకమ్. కేడెము: చూ, హలిగ; 3.=ఫలకమ్. జూదమాడెడుబల్ల: చూ, శారిఫలము; 4. తలుపులోనగువాని కుపయోగించెడు మ్రాని చెక్క: చూ, శకలము. 4; 5. బల్ల, మేజో కూర్చుండుటకై కాళ్ళమర్చిన యెత్తుపలక: చూ, పీఁట; 6. సాలెవాఁడు నేఁతసరిచేయు సాధనము: చూ, మగ్గము; 7.=ఫలకమ్. నుదురు: చూ, లలాటము.
పలకపుల్ల. వా. వి. బలపము: చూ, లేఖని.
పలకము. వై. వి. 1.=పల్యంక. కుక్కి, చిన్నమంచము: చూ, మంచము; 2. ఒకానొకగుఱ్ఱము (నిలువుముడి యగ్రభాగముగలది): చూ, హయము.
పలకసరి. వై. వి. స్త్రీపురుషుల కంఠాభరణము: చూ, భూషణము. 2.
పలగండఁడు. సం. వి. అ. పుం. సున్నముపూఁతపూయువాఁడు, లేపకుఁడు: చూ, సూనరి.
పలఘ్నము. సం. వి. అ. పుం. గుగ్గిడికామంచి*: చూ, తృణము. 1.
పలచే. వా. విణ: చూ, రూ-పలుచే.
పలచేన. వా. వి: చూ, రూ-పలుచేన.
పలచేము. దే. వి: చూ, పంగము. నిర్వ. 1, ఆ. 33. [ఆ. 18. (చూ, నాడులు. 1.)
పలనాడు. దే. వి. రూ-పల్నాడు. ప్రభా. 1,
పలపల. దే. వి. 1. తోఁరఁగుట యందగునమకరణము. ఉ, రా. 5, ఆ. 308: చూ, హూహూ; 2. వేగుటయందగు ననుకరణము. కాశీ. 5, ఆ. 144: చూ, హూహూ; విణ. 3. విర-

శము. పాండు. 2, ఆ. 46: చూ, వెలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సారవు.

*పలపలన. దే. వి. 1. నైరళ్యము: చూ, వెలితి. 1; 2. కార్శ్యము: చూ, సాటసాట; విశ. 3. విరళము: చూ, వెలితి. 1; 4. కృశము: చూ, సారవు.

పలపైతృకము. పా. శ్రాద్ధమున మాంసము నుప యోగించే పూర్వకాలపుకర్మ.

పలము. సం. వి. అ. న. 1. నిష్కము. నాలుగు కర్షములయెత్తు. (వెండిపలము=ఇరువు; బంగారుపలము=కురుబిస్తము) తద్వి.—(సం. ప).—అక్షము, అర్థపలము, కర్షము. (తె. ప.)—అరపలము; 2. మూడుతులములు (లేక) 1/8 శేరు: చూ, శతమానము. 1; 3.రూ—పలలము- పొలలము.=పొలసు: చూ, మాంసము; వై. వి. (1).=ఫల. మిగులు: చూ, లాభము. 1.

పలలము. సం. వి. అ. న. 1.=పొలసు: చూ, పలము. 3; 2. బురద: చూ, శాదము. 2; 3. నూవుపిండి: చూ, సాదము. (1).

పలలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [శాఖ. 1.

పలవ. దే. వి. రెండుకొమ్మల మొదలు: చూ, పలవకొమ్మ. వా. వి. పంగ- ప్రగ్గ, పాయగొమ్మ, ఎడముగా చీలినశాఖ: చూ, శాఖ.1.

పలవరము. వై. వి.=ప్రలాపము. స్వప్నభాషణము (రూ-పలువరము- పలవరింత- పలువరింత- పలవరింపు- పలువరింపు- పల్లఅపు): చూ, శబ్దము. 2.

పలవరించే. వై. అ. క్రి.=ప్రలాప. ప్రలాపించే. (రూ-పలవించే-పలవు-పలుము- పల్వరించే)ఉ,హరి.5,ఆ. 282: చూ, రొల్లు. 2.

పలవరింత. వై. వి.=ప్రలాప. 1. పలవరించేట: చూ, రూ-పలవరము; 2. వ్యర్థోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

పలవరింపు. వై. వి.=ప్రలాప: చూ,రూ-పలవరము. ఆం. భా. ప్ర. 116.

పలవించే. వై. అ. క్రి.=ప్రలాపించే: చూ, రూ-పలవరించే. జై. 6, ఆ. 76.

పలాండువు. సం. వి. ఉ.పుం. రూ-పలండువు. నీరుల్లి* (ఇందుల భేదములు.—ఎఱ్ఱనీరుల్లి, తెల్లనీరుల్లి, పచ్చనీరుల్లి): చూ, సుకందకము. 1. (ఇదె ఎఱ్ఱనీరుల్లి)

పలాములు. వా. వి. బ.నాశనము:చూ, సంస్థ.3.

పలాములుచేయుట. వా. స. క్రి. 1. పాడుచేయుట; 2. దోపిడిచేయుట.

పలాయనము. సం. వి. అ. న. పాఱిపోవుట: చూ, సంద్రావము. [గ్రిగ్గలుకాఁడు.

పలాయితుఁడు. సం. విశ. పాఱిపోయినవాఁడు:

పలాలము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=పొల్లు- పొల్లు: చూ, నిష్ఫలము; 2. కిర్మి, మోడు: చూ, తృణము. 1. (తృణము 1 అను నర్థమందు 'రులాలము' అను పదము "పలాలము" అని చేదువవలెను.)

పలాశము. సం. వి. అ. న. 1. ఆకు: చూ, పర్ణము. 1; పుం. 2. ఆకుపచ్చ: చూ, పర్ణము. 6; 3. గంట్లకచోరము*: చూ, షడ్గ్రంథ; 4: చూ, మోదుగు*; విశ. 5. ఆకుపచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పలాశి. సం. వి. న్. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. కోరింద*: చూ, ముచపత్రి; 3. జోవ్వి*: చూ, ప్లక్షము; 4: చూ, పలాశము. 3*; 5: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పలాశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పలాశి.5.

పలాస్త్రి. వా. వి. వ్రణములకంటించే మలాముపట్టి: రూ-పాలాస్త్రి.

పలిక్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముదిసినయాఁడుది, వృద్ధ: చూ, స్త్రీ; 2. తొలిచూలి యావు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పలితము. సం. వి. అ. న. 1: నర-నరపు-నరపు-

కెరపు. (సం. ప). -పాకము; 2. సరకెండుక్రి: చూ, సర. 2; 3. బురద: చూ, కాదము. 2; 4: చూ, బొప్పప్పి

పలియ. హై. వి.=పల్లి. రూ-పల్లె: చూ, సీమ. 1. (దేశము).

పలు. దే. వి. రూ-పల్లు. 1. దంతము. భాగ. 9, స్కం. 196: చూ, రూ-పల్లు. 1; 2. అనేకము: చూ, విస్తారము. 1; అవ్య. 3. నానార్థకము. ఆం, భా. శ్రీ. 68.

పలుఁగు. హై. వి.=స్ఫటికము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 172; భార. సభా. 1, ఆ. 12: చూ, సటికము.

పలుక. హై. వి. 1. తెల్లన. హరి. ఉ. 3, ఆ. 43: చూ, వర్ణము. 6; 2.=పలక. వాలు: చూ, హరిగ. [బు. పా. 2, ఆ. 59.

పలుకఁబాలు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, తెల్లఁబా

పలుకన. హై. వి: చూ, రూ-పలుక. (విశేషణ మగునో.—విక్రి. 2, ఆ. 155.)

పలుకప్పు. వా. వి. రూ-పల్కప్పు. పెదవి: చూ, వాతెఱ.

పలుకమి. వా. వి: చూ, మౌనము.

పలుకరించే. దే. స. క్రి. రూ-పల్కరించే. 1.మాటాడు: చూ, వచించే; 2. పిలిచిమాటాడు: చూ, వచించే; 3. నిద్దుర లేపిమాటాడు: చూ, వచించే; అం. ప్రే. 4. మాటాడించే: చూ, వచించే; స. క్రి. 5: చూ, హెచ్చరించే.

పలుకరింత. దే. వి. (రూ-పల్కరింత-పలుకరింపు) 1. మాటాడుట: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, హెచ్చరిక.

పలుకరింపు. దే. వి.—పై—

పలుకసరి. వా. వి: చూ, రూ-పలకసరి.

పలుకు. దే. వి. రూ-పల్కు. 1. తునుక. య. 1, ఆ. 97: చూ, శకలము. 4; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. చేసువు: చూ, విద్య; 5. నింద. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 286: చూ, సెగ్గింపు: 6. పక్షిధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 7. విత్తులోపలి భాగము: చూ, బద్ద. 1; 8. వీణాదిస్వరము; చూ, స్వరము. 2; స. క్రి. 9. అను. భార. ఆర. 7, ఆ. 309: చూ, వచించే; 10. నిందించే చూ, సెగ్గించే; అ. క్రి. 11. మాటాడు: చూ, వచించే.

పలుకుఁజెలి. దే. వి. రూ-పల్కుఁజెలి. వసు. 1, ఆ. 3: చూ, సరస్వతి.

పలుకుఁదత్తడి. దే. వి. చిలుక: చూ, శుకము.

పలుకుఁబోఁడు. దే. విశ. మాటతోఁడు.

పలుకుముబండ. వా. వి. ప్రతిధ్వనించేకొండ: చూ, పర్వతము.

పలుకుపగ్గిల్లదనము. అం: చూ, సప్తవ్యసనములు.

పలుకుబంగారము. జా. అపురూపము. "చిలుకా నీతోనైనను పలుకంగారాదె పలుకు బంగారఁటవే." (విజ. 2, ఆ. 181).

పలుకుబడి. దే. వి. రూ-పల్కుబడి. 1. ఉచ్చారణము: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచోనిబంధనము: చూ, రాజి.

పలుకుఱాయి. దే. వి. ప్రతిధ్వనినిచ్చేశిల. రూ-పలుగుఱాయి: చూ, రాయి.

పలుకులపులుఁగు. వా. వి: చూ, పలుకుఁదత్తడి.

పలుకులు. పా. దీనికిఉపమానములు.—కోకిల వాక్కులు, చిలుకవాక్కులు, చక్కెర, తేనె, కర్పూరము, అమృతము, మామిడి, పండు, చెఱకు. మొ. [బ్రహ్మ. 1.

పలుకువెలఁదిమగఁడు. వా. వి. నలువ: చూ,

పలుకెంపు. దే. వి: రూ-పల్కెంపు: చూ, పలుగంటి.

పలుగంటి. వా. వి. (రూ-పలుగంటు-పల్గంటి-పల్గంటు, పలునొక్కు-పల్నొక్కు, పలుకెంపు-పల్కెంపు) దంతక్షతము: చూ, వాతెఱకెంపు.

పలుగంటు. వా. వి.—పై—ఆం, భా. ద్వి. 180.

పలుగఱ. ద్వా. వి. పండ్లపొడి.ప్రిభా. 5,ఆ. 66: చూ, సురము.

పలుగాఁడి. దే. వి. 1. పెండెము. పసులదొడ్డి లోనగువానికి పెట్టెడుతలుపు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 34: చూ, వాకిలి; 2. బండిపరము. హరి. పూ. 5, ఆ. 174: చూ, పరము. (2); విణ. 3. పెక్కుగాఁడులుగలది.

పలుగాకి. దే. విణ. దుష్టుఁడు. హరిశ్చ. 2, ఆ. 154: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పలుగు. దే. వి. 1. గుంటకగజ్జెలకును, పాపటపు గజ్జెలకును తగిలించెడు దళమైన తగడు: చూ, సరిగ; వా. వి. 2. గడ్డపలుగు: చూ, పలుగుగుంటక;వై. వి. 3.= స్ఫటిక: చూ, రాయి; 4.= ఫాల. పశువు పలుపు: చూ, సూత్రిము. 1; దే. విణ. 5: చూ,పలుగాకి. హరిశ్చ. 2, ఆ. 154.

పలుగుండ్రు. దే. స. బ. (రూ-పలువుండ్రు-పలుగురు-పలువురు- పల్వురు, పెక్కండ్రు-పెక్కండ్రురు-పెక్కురు) అనేకులు.

పలుగుగుంటక. దే. వి: చూ, పలుగు. 2.

పలుగుడు. వా. వి. శరీరమును పగుల్చురోగము: చూ, విపాదిక.

పలుగుడుఁబాము. దే. వి కట్లెపడ: చూ,సర్పము.

పలుగుఁబిట్ట. ద్వా. వి. గుడ్లగూబ: చూ, సకినం పుఁబులుఁగు.

పలుగురు. దే. స. బ: చూ, రూ-పలుగుండ్రు.

పలుగుబాయి. వా. వి: చూ, రూ-పలుకుబాయి.

పలుగొమ్ముల మెకము.ద్వా.వి.ఏనుఁగు:చూ,హస్తి.

పలుగొట్టు. దే. వి. పలుగులోని గాదము పెల్లగించుటకై పండ్లవలె మేకులమర్చిన పలక.

పలుచే. దే. విణ. రూ-పలచే. 1. దళిసరికానిది; 2. వెలితియైనది, వెలితి: చూ, హీనము. 1; 3. చిక్కనకానిది:చూ, వెలితి.3;4. చేలుకనైనది: చూ, లఘ్వి.2; 5. సన్నమైనది:చూ, సైకము.

పలుచేన దే. వి. రూ-పలచేన. 1. సన్నఁదనము, సన్నన:చూ, సూక్ష్మము. 4;2.వెలితితనము, తక్కువ:చూ, వెలితి. 1; 3. అనుకుఁదనము: చూ, పిడపిడ. 2; 4. చేలుకఁదనము. స్వా. 4, ఆ. 70:చూ,లాఘువము. 1; వా. 5. నీరు కలిసిన పాలు మజ్జిగ లోనగునవి తేటగా అగుట. ("పాలుపలుచేన, మజ్జిగపలుచేన." మొ.) [ము.

పలుచేరిపప్పు. వా. వి. నూపఖళము:చూ,నూప

పలుదెర(అ). ద్వా. వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.

పలుదోముట. దే వి. (సం. ప).-ఖమ్, దంతధావనము.

పలునొక్కు. దే. వి. రూ-పల్నొక్కు: చూ, పలుగంటి. [తలి. 6.

పలుపట్టుప. దే. వి. సంకరజాతిజనము: చూ, సం

పలుపు. వై.వి.=ఫాల.రూ-పలుగు. 1. పసుల మెడఁగట్టెడు తలుగు: చూ,సూత్రము. 1 (దేశ్య మని శ.ర); 2. గుఱ్ఱము మెడఁగట్టెడుత్రాడు. భార. విరా. 5, ఆ. 53: చూ,సూత్రిము. 1.

పలుమరు. దే. ద్రి. క్రి. విణ. (పలు + మారు) (రూ-పలుమారు-పలుమఱు-పలుమాఱు-పల్మరు-పల్మారు-పల్మఱు-పల్మాఱు)మాటిమాటికి. రామా. 3, ఆ. 153: చూ, శశ్వత్తు.

పలుమఱు. దే. ద్రి. క్రి. విణ.—పై—

పలుమాఱు. దే. ప్రి. క్రి. విణ.—పై—

పలుమారు. దే. ద్రి. క్రి. విణ —పై—

పలుకు. వై. వి.=ప్రిలాప. 1: చూ, పలవరము; అ. క్రి. 2: చూ, పలవరించే.

పలుమేరు. దే. వి: చూ, వృక్షము. స్వా. 4,ఆ. 37.

పలువ. ద్వా. విణ. (పలు + వా): చూ,పలుగాకి; 2: చూ, పలుము. 1; వా. 3. బొంకు: చూ, వితథము. [పలువితములు.

పలువగలు. వా. వి. బ. ఉచ్చావచనములు:

పలువతిట్టు. వా. వి: చూ, పలువ. 3.

పలువరము. వై. వి.=ప్రలాప: చూ, రూ-పలవరము.
పలువరింత. వై. వి.=—పై.—
పలువరింపు. వై. వి.=—పై.— [కల్ప.
పలుపలుక. దే. వి. రూ-పల్వాల్వ: చూ, పలు
పలువితములు. వా. వి. బ: చూ, పలువగలు.
పలువిత్తు. దే. విశే. పలువ్రుకడుబుట్టినవాఁడు: లంకెకొడుకు: చూ, సూరుఁడు. 1.
పలుప్రందుప్రి. దే. స. బ: చూ, రూ-పలుకుందుప్రి.
పలువురు. దే. స. బ.—పై.—
పలుసము. వై. విశే.=పరుష: చూ, రూ-పరుసము 2. హరిశ్చ. 5, ఆ, 111.
పల్కన. వై. వి: చూ, రూ-పలుకన. (ఆమ్రేడితమందు పలుపల్కన.—య. 1, ఆ.123).
పల్కప్పు. దే. వి: చూ, రూ-పలుకప్పు.
పల్కరించే: చూ, రూ-పలుకరించే. (మాటాడుటకు.—భార. అను. 4, ఆ. 68; మాటాడించుటకు.—స్వా. 4, ఆ. 41).
పల్కరింత. దే. వి: చూ, రూ-పలుకరింత.
పల్కు: చూ, రూ-పలుకు.
పల్కుఁజెలి. దే. వి: చూ, రూ-పలుకుఁజెలి.
పల్కుటల్లువేటులు. వా. వి. బ. దేవతలు. సాంబ. దేవ. 8: చూ, వేలుపు.
పల్కుము. వా. వి. పల్లము: చూ, కంఫ్రిము.1.
పల్కుబడి. దే. వి: చూ, రూ-పలుకుబడి.కళా. 3. ఆ. 163.
పల్కులచెలియత్త. వా. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.
పల్కెంపు. దే. వి: చూ, రూ-పలుకెంపు.
పల్గంటి. వా. వి: చూ, రూ-పలుగంటి.
పల్గంటు. వా. వి.—పై.— [5, ఆ. 70.
పల్గాకి. దే. వి: చూ, రూ-పలుగాకి. రామా,
పల్నాడు. వా. వి: చూ, రూ-పలనాడు.
పల్నొక్కు. వా. వి: చూ, రూ-పలునొక్కు.
పల్పల: చూ, రూ-పలపల.
పల్పలన: చూ, రూ-పలపలన. (విరళమునకు.—భాగ. 10, స్కం. పూ. 75).
పల్మరు. దే. ద్రి. క్రి. విశే: చూ, రూ-పలుమరు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 124.
పల్మఱు.—పై.—
పల్మారు.—పై.—
పల్మాఱు.—పై.—
పల్యంకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పలంకము-పలంకు: చూ, మంచేము; 2. అరప: చూ, మంచె; 3. యతులులోనగువారి యానము: చూ, సవారి; 4: చూ, యోగపట్టె; 5 =పల్లకి-పాలకి. రూ-పల్యంకిక: చూ, సవారి. [చూ, పల్యంకము. 5.
పల్యంకిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పల్లకి-పాలకి:
పల్యయణము. సం. వి. అ. న.=పల్లాయనము-పల్లము. (రూ-పల్యయనము-పల్యాణము-పళ్యాణము) గుఱ్ఱపుజీను: చూ, హయము.
పల్యయనము. సం. వి. అ. న.—పై.—
పల్యాణము. సం. వి. అ. న. 1.—పై.—;2=పల్లన. ఏనుఁగుమీఁదిఅంబారి: చూ, హస్తి.
పల్ల. వై. విశే.=పాటల. 1. పాటలవర్ణముకలది: చూ, వర్ణము. 6; 2. కపిలవర్ణముకలది.కాశీ. 4, ఆ. 158: చూ, వర్ణము. 6; 3. అరుణవర్ణముకలది, పల్లకమ్మ: చూ; వర్ణము. 6.
పల్లకట్టు. ద్వ. విశే. పల్లవన్నెచూపట్టునది.
పల్లకమ్మ. వా. వి. 1. ఒకానొక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3; 2: చూ, పల్ల. 3.
పల్లకి. వై. వి.=పల్యంకికా. రూ-పల్లకీ. ఉత్సవవిగ్రహములు వధూవరులు లోనగువారిని శుభదినములలోమనుష్యులు మోసికొనిపోయెడువాహనము. జై. 2, ఆ. 103: చూ, సవారి.
పల్లకీ. వై. వి.=—పై.—కళా. 2, ఆ. 7.
పల్లగించే. వై.స.క్రి.=పల్యాణ:చూ,పల్లించే.

పల్లగేదె. వా. వి. తెల్లబఱ్ఱె: చూ, మహిషి.

పల్లట. దే. వి. రూ-పల్లటము. 1: చూ, లోలము; 2: చూ, వ్యత్యాసము: 3: చూ, సంభ్రమము. [స్త్రీ. కష్టము: చూ, శోకము.

పల్లటము. దే. వి.—పై—; పై. వి. 4.=పర్య

పల్లటి. దే. వి. రూ-పల్లటీ- చేసల్లటీ- అంతరసల్లటీ. 1. ప్లుతగతిభేదము: చూ, హయము; 2. ఎగపు:చూ,సండీనము; పై. వి. 3.=పాటలాంఘ్రి.ఒకానొకపావురము; చూ, సురటీ.

పల్లటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పల్లటిల్లు. 1: చూ, సలించే. భార. అర. 5, ఆ. 394; పై. అ. క్రి. 2.=పర్యస్త. తడఁబడు: చూ, వ్యత్యస్తమగు (దేశ్యమని శ. ర); 3: చూ, జల్లఁబాఱు; 4: ఎఱ్ఱవాఱు; వా. 5: చూ, శోకించే. [విరా. 2, ఆ. 135.)

పల్లటిల్లు.—పై.— (ఎఱ్ఱవాఱుటకు.— భార.

పల్లటీ: చూ, రూ-పల్లటి (పారావతవిశేషమునకు.— సా. 1, ఆ. 117)

పల్లటీల్గొను. దే. అ. క్రి. ఎగురు. కళా. 8, ఆ 98: చూ, లంఘించే. [ఆ. 41.

పల్లటీల్గాఁటు. దే. అ. క్రి.—పై—కళా. 8,

పల్లటీల్వైచే. దే. అ. క్రి.—పై.—

పల్లదము. దే. వి. రూ-ప్రల్లదము: చూ, శబ్దము. 2.

పల్లన. పై. వి.=పల్యాణ. (రూ-పల్లనము-పల్లము-పల్లాయనము) 1: చూ, పల్యయణము; 2. అంబారి. పా. 4, ఆ. 111: చూ, పల్యాణము. 2. [5, ఆ. 132.

పల్లనము. పై. వి.=పల్యాణ.—పై.—విక్రి.

పల్లపుఁబంట. ద్వ. వి. నీరొసరాను పండెడు పంట: చూ, వ్యవసాయము.

పల్లము. సం. వి. అ. పుం. 1. ధాన్యముపోసెడు పెద్దగరిసె: చూ, సదనము. 1 (పంటపాల); పై. వి. (1).=పల్వల.(రూ-పల్లు-పల్లుసు-పల్కుడు) గోయి: చూ, రంధ్రము. 1; (2).=పల్యాణమ్. కోగిరి. స్వా. 4, ఆ. 28; కళా. 3, ఆ. 81; హరి. ఉ. 7, ఆ. 92: చూ, పల్లన. 1; (3).=ప్లవః. పల్లపు నేల: చూ, భూమి. 1; విశే. (4) పల్లు (నేల): చూ, భూమి. 1.

పల్లఱపులు. ద్వ. వి. బ. (పలు + అఱపులు) 1: చూ, పలవరము; 2. (పలువ + అఱపులు) ఆడరాని పెక్కుమాటలు. హరిశ్చ.4,ఆ. 109.

పల్లవము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; 2. చిగిరించిన కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 3. కోకచెఱఁగు:చూ, మైజాఱు; 4. లత్తుకరంగు: చూ, వర్ణము. 6; 5. శృంగారము: చూ, సౌందర్యము; 6. విరివి: చూ, విస్తారము. 1; పుం. 7. వెనుకటిచరణములయందలి యర్థముననుసరించి సంగీతము మొదటచెప్పెడు వాక్యము: చూ, స్వగము. 2; అం. 8: చూ, నృత్తహస్తములు.

పల్లవి. అం. ఒకరకమురాగము:చూ,స్వరము.2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు).

పల్లవించే. సం. అ. క్రి: (తె. ప).—ఇంకించే, ఇగిరించే-ఇవిరించే, ఇగురుకొను, ఇగురుచే-ఇగుర్చు- ఇగుర్చే, ఇగురొత్తు, ఇవురు, ఇవురుచే-ఇవుర్చు - ఇవులుచే-ఇవుల్చు, చిగిరించే, చిగురుకొను, చిగురుచే-చిగుర్చు, చిగురొత్తు, తలిరుచే-తలిర్చు, ననయు, మొగ్గవిచ్చు.

పల్లవితము. సం. విశే. 1. చిగిరించినది: చూ, సంభూతము; 2. లత్తుకచే నెఱ్ఱనైనది: చూ, వర్ణము. 6: 3. విరివియైనది: చూ, విపులము.

పల్లవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పల్లవికుఁడు: చూ, విటుఁడు.

పల్లా. హిం. వి. నూటయిరువది పక్కాసేరుల మానము, పందుము (శ. ర.)

పల్లాయనంబువాఁడు. ద్వ. విశే. రూ-పల్లాయన

మువాఁడు. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 94.

పల్లాయనమువాఁడు. వ్యు. విశే.—వై.—

పల్లాయనము. వై. వి. 1. ఆప్తత: చూ, స్నేహము. 1; 2 =పల్యయన: చూ, పల్యన. 1.

పల్లి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1.=పల్లె-పల్లియ: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 2. గుడిసె: చూ, సదనము. 1; 3.=బల్లి. గౌళి: చూ, బల్లి.

పల్లించు. వై. స. క్రి. పల్లముకట్టు. పా. 4, ఆ. 66: పల్లగించు.

పల్లిక. వై. వి.=పిలక. రూ-పల్లిక. పెదల్పుగల చిన్నతట్టు: చూ, స్యూనము. [మత్స్యము. 1

పల్లికతట్టు. వా. వి. ఒకానొకచేఁప: చూ,

పల్లియ. వై. వి. 1.=పల్లి: చూ, రూ-పల్లె. 1. దే. వి. 2: చూ, రూ-పల్లె. 2; 3: చూ, రూ-పల్లె. 3.

పల్లు. దే. వి. 1: రూ-పలు, అప్పుడు-పౌడు, కోఱ, పన్ను. (సం. ప).—ఖురువు, ఖాదనము, జంభము, దంతము, దశనము, ద్విజన్మము, ద్విజము, రదనము, రదము, వక్త్రఖురువు, వాసువు; తద్విశేషములు.-౧. కోఱపల్లునకు.— రూ-పలు, కోఱ, దౌడ, (సం. ప).—దంష్ట్రి, దాడ; ౨. పందికోఱకు.—కొమ్ము, కోఱ, పందికొమ్ము, పందికోఱ; 3. పాముకోఱకు.-కోఱ. (సం.ప.)-ఆశి, ఆశీస్సు, దంష్ట్రి; ౪. ఏనుఁగుదంతమునకు.—(చూ, హస్తి); (మిగతవానికి"చూ, వాసువు."); వై. వి. 2.=ప్లవ. నిమ్నము: చూ, రంధ్రము. 1. [గ్రము. 1.

పల్లుడు. వై. విశే.=ప్లవ. పల్లము: చూ, రం

పల్లె. వై. వి. రూ-పల్లియ. 1.=పల్లి. చిన్నఊరు: చూ, సీమ 1 (దేశము); దే. వి. 2.రూ-పల్లియ. అగ్నికులక్షత్రియజాతి; 3. రూ-పల్లియ. చేదువులబడి: చూ, మూలు.

పల్లెకూటము. దే. వి: చూ, పల్లె. 3.

పల్లెబూరివాఁడు. వా. వి: గ్రామేయుఁడు.-గ్రామ్యుఁడు. [బుట్టిన యాఁడుది.

పల్లెత. దే. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁ

పల్లెమాట. దే. వి. పల్లెటూరి పలుకు: చూ, శబ్దము.2. [స్వాదుకంటకము.

పల్లెరు. దే. వి. రూ-పల్లేరు=పలంకష*: చూ,

పల్లెరుపూవు. వా. వి. (రూ-పల్లేరుఁబూవు.) జడయందును, చెవులయందును ధరించెడు ఆఁడుదానినగ: చూ, భూషణము. 2.

పల్లెవాఁడు. వా. వి. అగ్నికులక్షత్రియజాతియందుఁ బుట్టినవాఁడు (ఇతఁడు ఓడదాఁటించుచు సర్వవర్ణములను మోసెడు వృత్తిగలవాఁడు): చూ, సరంగు.

పల్లేరు. దే. వి: చూ, రూ-పల్లెరు*.

పల్లేరుఁగాయ. దే. వి: చూ, పల్లెరుపూవు.

పల్లొత్తు. దే. వి: చూ, పలుగంటి. పాండు. 3, ఆ. 10. [రించు. రుక్మి. 3,ఆ. 96.

పల్వరించు. వై. అ. క్రి.=: చూ, రూ-పలవ

పల్వలము. సం. వి. అ. న. పడియ: చూ, సరస్సు. 1. [బాల,కాం.135.

పల్వల్వ. దే. వి: చూ, రూ-పలువలువ. అచ్చ.

పల్వాలుగలదొర. వా. వి. సర్పరాజు. వేం. ఆం. 102: చూ, సర్పము.

పవటిగుడ్డిగూబ. వా. వి: చూ, సకినంపుబులుఁగు. సాంబ. తిర్య. 10.

పవడగీతి. పా. ఇది ఆటవెలఁదివలె నడచును. ప్రతిపాదమునను రెండవయక్షరముప్రాస: చూ, వృత్తము. 1. [డము.

పవడము. వై. వి.=ప్రవాళ: చూ, రూ-పగ

పవడించు. దే. అ. క్రి. (రూ-పవళించు-పవ్వడించు-పవ్వళించు): చూ, శయనించు.

పవతుఁడు. వ్యు. వి: చూ, రూ-పగతుఁడు. పం. వేం. 4, ఆ. 181.

-పవనతనయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భీముఁడు. 1; 2. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

-పవనము. సం వి. అ. పుం. 1. అపము; 2. గాలి: చూ, వాయువు; 3: రూ-పవము, నిష్పావము. (తె. ప).—ఎగరఁబోఁత, తూరుపెత్తు-తూర్పెత్తు. (చూ, స్తంబకరి)

పవనాశనము. సం. వి. అ. పుం. పాము: చూ, సర్పము. [వాయువు.

పవమానుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గాలి: చూ,

పవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పవనము. 3.

పవర్గము. అం. "ప-ఫ-బ-భ-మ": చూ, కవర్గము.

పవలు. దే. వి: చూ, రూ-పగలు.

-పవళించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పవడించు.

పవళింత. దే. వి. పవళించుట: చూ, శయ్య. 1.

పవళింపు. దే. వి.—పై.—

-పవాడము. వై. వి. 1. రూ-పావాడము. కోరిక నెఱవేఱునినాఁడు దేవునిఁకిఁజేయు నిందారోపణము; 2: చూ, బిరుదము. ఆం, భా. ద్వి. 193. [ము: చూ, బాణము. 1.

పవి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-భవి. వజ్రాయుధ

-పవిత్రకము. సం. వి. అ. న. 1. శణసూత్రము, జనపనారత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; పుం. 2: చూ, మేడి *; 3: చూ, రావి *.

-పవిత్రము. సం. వి. అ. న. 1. జందెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము; 2 దర్భ *: చూ, తృణము. 1; 3. నీరు: చూ, సలిలము; 4. ఆవుపేఁడ: చూ, పిడక; 5. తామ్రము: చూ, లోహము. 1; విశ. 6. పరిశుద్ధమైనది: చూ, శుద్ధము. 3. [వాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

పవిత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. శుచియైన

పవిది. వై. వి.=ప్రకృతి: చూ, రూ-పగిది.

పవుఁజో. వై. వి. రూ-పౌఁజో. 1. వరుస, బారు: చూ, శ్రేణి; 2. దండు: చూ, సేన. 1; అం. 3. బలము, రాజ్యాంగములలోనొకటి. (చూ, అంగము. 9.)

పవుఁజోలకమ్మ. వా. వి. రూ-పౌఁజోలకమ్మ: చూ, భూషణము. 2.

పవుఁజోలుతీరు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-పౌఁజోలుతీరు: చూ, పరిగొను.

పవుఁజోలుతీరుచు. ద్వ. ప్రే. బారుతీర్చు. (రూ-పవుఁజోలుతీర్చు - పౌఁజోతీరుచు - పౌఁజోతీర్చు-పౌఁజోలుతీరుచు - పౌఁజోలుతీర్చు - పవుఁజోలు సేయు - పౌఁజోలు సేయు-పౌఁజోసేయు, పౌఁజోలుతీరఁజేయు (అనికొందఱు)

పవులు. దే. అ. క్రి. (రూ-పగులు-పౌలు): చూ, విదారించు. [త్రము. 6.

పవ్వ. వా. వి. తతముఖభాండము: చూ, పా

పవ్వడించు దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పవళించు.

పవ్వళించు దే. అ. క్రి.—పై.—

పవ్వళింపు. వా. వి: చూ, రూ-పవళింత.

పశుకంఠగవము. సం. వి. అ. పుం అఱుపు. చూ, స్వరము. 2.

పశుపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పశుపాదరోగము. సం. వి. అ. న. గొరిసెగాలి: చూ, పశురోగము.

పశుబ్రాహ్మణులు. అం. "గమ్యాంగమ్యాంసజానాతి స్త్రీయంయోఽశౌచనిర్గుణః । కృత్యాకృత్య పరిభ్రాంత సవిప్రః పశురుచ్యతే." (గమ్యాగమ్యములను కృత్యాకృత్యములను ఎఱుఁగక పరస్త్రీలోలులగువారు): చూ, బ్రాహ్మణులు. [మక్షిక.

పశుమక్షిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. జోఁటీఁగ: చూ,

పశుమార్గము. సం. వి. అ. పుం. దర్శని: చూ, మార్గము. 1. (నక్షత్రమార్గమనియువాడుక).

పశురోగములు. సం. వి. అ. పుం. బ. పశువులకు వచ్చెడు తెవుళ్లు. పాదరోగమునకు.— అడప-అడుప, గాలికుంటు, గొరిసెగాలి, పుప్పి; నుతికొన్ని రోగములు.—అదురు

దిక్కు-అపరపుదిక్కు — అపరదిక్కు; ఉంగడ-ఉంగిడి, కడుపూడి; కప్పనా వ్రస; కింక; గుడుసు; చేసుక; బొమ్మ; దరి డి; నాటికచేలు. మొ. (చూ. కోగము.1.)

పశువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.=పశులము-పశువము-నాలుగుకాళ్ల జంతువు: చూ, మృగము. 1; 2. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1.

పశ్చాత్. సం. అవ్య. 1. పడమటిదిక్కునందు వర్తించునది; 2. వెనుకదిక్కునందు వర్తించునది. [11.

పశ్చాత్తాపపడు. మి. అ. క్రి: చూ, పురిక్కు.

పశ్చాత్తాపము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విప్రతీసారము.

పశ్చాద్భాగము సం. వి. అ. పుం: చూ, వెనుక. 1.

పశ్చిమము. సం. విశే. 1. పడమటిది: చూ, హరిత్తు. 1; 2. వెనుకటిది: చూ, వెనుక. 1; 3. కడపటిది: చూ, కడసి 2; అం. 4: చూ, తంత్రములు.

పశ్చిమసముద్రము. అం: చూ, సముద్రములు.

పశ్యతోహరుడు. సం.వి. అ.పుం. 1. కంసాలె: చూ, స్వర్ణకారుడు; 2.=పచ్చెపువాడు. ఎదుటదొంగిలించేవాడు:చూ,హారకుడు.1.

పశ్యత్పాలుడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,శివుడు.

పష్ఠౌహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తొలుచూలిపడ్డ. రూ-ప్రష్ఠౌహి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పస. వా. వి. 1. అధికపరిధ: చూ, వెలుతురు. 1; 2. ఉపస్థితి, తోచేట. అం, భా. తృ. 30; చూ, స్మరణము. 2; 3. సారము: చూ, సారాంశము; 4: చూ, సమృద్ధి. కళా. 1, ఆ. 33; 5: చూ, సామర్థ్యము. 1. కళా.1, ఆ. 10; వై. వి. 6.=పచంపచా. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పసందు. వా. వి: చూ, సౌందర్యము.

పసంగు. దే. అ. క్రి: చూ, విశదమగు.

పసగడుగు. వా. వి. కడుగు: చూ, శుక్తము.

పసగాగొను. దే. స. క్రి. పీడించు. హరి. పూ. 7, ఆ. 167: చూ, హింసించు 2.

పసదనము. వై. వి. 1.=ప్రసాదనమ్. అలంకారశోభ: చూ, భూషణము. 2; 2. తాను కోరినపని నెఱవేరినప్పుడు నెఱవేర్చుకొన్నవాడు సంతోషించి నెఱవేర్చినవానికి సంతోషముగా నిచ్చెడు వస్త్రాభరణాది ద్రవ్యము: పారితోషికము; వా. 5. (రూ-పసాదము-సాదిము)భోజనము:చూ,సాదము.(1).

పసను. దే. వి. 1. ఎఱుపుమించినపసుపువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; విశే. 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము.6; 3:చూ, సౌందర్యము.

పసపస. దే. వి: చూ, నానుడువాన.

పసపు. వై. వి.=పచంపచా. రూ-పసుపు 1. హరిద్రము: చూ, వర్ణము. 6. (దీనిభేదములు —కస్తూరిపసపు, కూరపసపు, మ్రానిపసపు); 2. హరిద్రావర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 3. జాతిమీఁదజాబిపూసికొనెడుపసుపు, బండారు: చూ, వర్ణము. 6; విశే. 4 పసుపువన్నెకలది: చూ, వర్ణము. 6.

పసపుంజాయ. వా. వి. పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6.

పసరము. వై. వి.=పశు: చూ, రూ-పసులము.

పసరించు. వై. అ. క్రి.=ప్రసర: చూ, వ్యాపించు.

పసరింపు. వై. వి.=ప్రసర: చూ, వ్యాపనము.

పసరిక. వా. వి: చూ, రూ-పసిరిక. 4.

పసరు. వై. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. హరి-ఉ. 8, ఆ. 158; దే. వి. రూ-పసురు; 2. ఆకునలిపిన రసము: అసరు, ఆకుపసరు-(సం. ప).—పర్వరీణము; విశే. 3. ఆకుపచ్చని. ఉ,రా. 6, ఆ. 8: చూ,వర్ణము. 6-

పసరుగాయ. దే. వి. ముదిరినపిందె: చూ, శలాటువు. 2.
పసరుచాయ. వా. వి: చూ, పసపుంజాయ.
పసరుమొగ్గ. ద్వ. వి. (రూ-పసిమొగ్గ, పసిరికమొగ్గ) లేఁతమొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.
పసలము. వై. వి.=: చూ, రూ-పసరము.
పసాదపడు. వై. స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.
పసాదము. వై. వి.=ప్రసాదనమ్. అన్నము: చూ, సాదము. (1.)
పసాపడు. వై. స. క్రి.(పసాదము + సాపడు): చూ,రూ-పసాదపడు. అచ్చ.బాల,కాం.75.
పసారము. వై. వి. రూ-పసారు. 1. అంగడి. రాజ. 2, ఆ. 90: చూ, సగనము. 1; 2.=ప్రిసార. సంచారము.(రూ-పసారు-పచేరు-పచేరు) చూ, ప్రయాణము.
పసారు. వై. వి.—పై—అచ్చ.బాల, కాం.34.
పసి. దే. వి. 1. పశ్వాదులమీఁదిగాలి. స్వా. 4, ఆ. 41; స్వా. 4, ఆ. 51: చూ, వాయువు; 2. పువ్వులమీఁదిగాలి. భో. 3, ఆ. 176: చూ, వాయువు; వై. వి. 3.=పశు. గోకులము: చూ, పసులము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 285; (బ. పసులకు.— హరి. ఉ. 8, ఆ. 260); 4. ఆఁకలి: చూ, బుభుక్షు; 5: చూ, వాసన. 1; విశే. 6. లేఁత: చూ, సుకుమారము.
పసిఁడి. దే. వి. 1. బంగారు. కాశీ. 5, ఆ. 53: చూ, లోహము. 1; 2. ధనము: చూ, విత్తము. 1.
పసిఁడికంటి. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడికంటి.
పసిఁడికంబె. వా. వి.—పై— (రూ-పైఁడికంబె. [2, స్క.ం. 51.
పసిఁడికాయ. దే. వి: పాత్తినాలికాయ. భాగ.
పసిఁడిపుట్టముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు.1. ఆం. సం. దే. 7. (ఇట్లు పసిఁడివలువదాల్పు.)
పసిఁడిపురుగు. ద్వ. వి. పాత్తినాలికాయపురుగు. మార్క. 2, ఆ. 118: చూ, పురుగు.
పసిఁడిఱేఁడు. దే. వి: చూ, శ్రీదుఁడు.
పసిక. దే. వి. 1. పస: చూ, సారాంశము; వా. 2: చూ, సమృద్ధి; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1.
పసిగాఁపు. ద్వ. వి. గోపకుఁడు. పాండు. 2, ఆ. 128: చూ, మహాశూద్రుఁడు.
పసిగొను. దే. అ. క్రి. గాలిపట్టు: పసిపట్టు.
పసిలిండి. ద్వ. వి. పులి. అచ్చ. బాల, కాం. 122. చూ, శార్దూలము.
పసిపట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, పసిగొను.
పసిపాప. దే. వి. 1. లేఁతబిడ్డ: చూ, శిశువు; విశే. 2. మిక్కిలిలేఁత యైనది. వై. 8, ఆ. 12: చూ,సుకుమారము.
పసిబిడ్డ. వా. వి: చూ, పసిపాప. 1.
పసిమంద. వా. వి. పసులము, ఆవులమంద: చూ, ధేనువు.
పసిమనుపరి. వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.
పసిమనుపు. వా. వి. గోరక్షణము: చూ, రక్షణము.
పసిమి. దే. వి. (రూ-పసిమిడి). 1. ఆకుపచ్చన. కళా. 3, ఆ. 83: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె. కళా. 3, ఆ. 204: చూ, వర్ణము. 6; 3. గోరోజనపువన్నె. హరి. ఉ. 7, ఆ. 60: చూ, వర్ణము. 6. [ది: చూ, వర్ణము. 6.
పసిమిడి. దే. విశే. (పసిమి + మిడి) పసిమిగలది: చూ, వర్ణము. 6.
పసిమొగ్గ. వా. వి; చూ, పసరుమొగ్గ.
పసిరిక. దే. వి. (పసరు + ఇక) 1. పసరువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 2. పచ్చపిట్ట: చూ, హారితము. 3; 3. నల్లగటిక*: చూ, హారిత; వా. 4: రూ-పసరిక, కామాల-కామెల. (సం. ప.)—కామల-కామలము; విశే. 5. పసరువన్నెకలది: చూ, వర్ణము. 6.

పసిరికపాము. దే. వి. పచ్చపాము: చూ, సర్పము.
పసిరికపిట్ట. ద్వై. వి: చూ, పసిరిక. 2.
పసిరికమొగ్గ. ద్వై. వి: చూ, పసరుమొగ్గ.
పసివాఁడు. వా. వి: చూ, శిశువు. బాంచ మాన.5.
పసుపాడు. ద్వై. అ. క్రి. (పసుపు + ఆడు) పసుపుపూసికొని జలకమాడు: చూ, స్నానమాడు.
పసుపు: చూ, రూ-పసపు. (పసుపు పుంజ్లు మామ్మను. పసుపు ఒటిక కలిపి చెంబోపో సిన శ్రీముగాఁబుటగ్గను.)
పసుపుఁబిట్ట. ద్వై. వి: చూ, పసిరికపిట్ట.
పసుపుముద్ద. ద్వై. వి.—పై.—
పసుపుమొల్ల. ద్వై. వి: చూ, పచ్చపూమొగలి*.
పసుపులమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
పసురము. ద్వై. వి.=పసు: చూ, రూ-పసులము
పసురు. వా, వి: చూ, రూ-పసరు. 2.
పసులకాఁపరి. వా. వి: చూ, పసిగాఁపు.
పసులకొట్టము. వా.వి. పసవులసాల: చూ, సదనము. 1.
పసులదారి. వా. వి: చూ, పశుమార్గము.
పసులపుంత. వా. వి.—పై.—
పసులపోలిగాఁడు. ద్వై. వి. ఏటిదిరింత: చూ, వ్యాఘ్రటము.
పసులము. ద్వై. వి.=పసు. గోమహిషజాతి (శాకభక్షకజంతువుల గణము): (రూ-పసురము-పసరము-పసలము), పసి, తొడుకు, తొట్టి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).
పసులవాఁడు. ద్వై. వి: చూ, పసిగాఁపు.
పసులు. ద్వై. వి. బ.=పసు. గోవులు: చూ, ధేనువు.
పస్తాయించు. దే. అ. క్రి: చూ, పశ్చాత్తాప పడు. [లంకణము.
పస్తిల్లి. వా. వి. (రూ-పస్తు-నిప్పస్తు): చూ,
పస్తు. ద్వై. వి —పై.—
పస్తుండు. వా. అ. క్రి: ఉపవసించు.
పస్తున్నవాఁడు. వా. వి: ఉపోషితుఁడు.
పస్త్యము. దే. వి. (రూ-వస్త్యము - వాస్త్యము - పస్త్యము-అవస్త్యము) ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.
పహ్నా. ద్వై. వి. వి: చూ, పయ్యా. 1—2.
పళపళ. దే. వి. పగిలించుట యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. లెంపలు వాయించుట, ఎండినఆకులు లోనగునవి విఱుచుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
పళశబ్రాహ్మణులు అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (పీరువాజసనేయ శాఖవారు. బొంబాయి రాజధానియందుఁజోడనగు. ఇతరబ్రాహ్మణులు వీరియాచారముల నిందింతురు) (చూ, బ్రాహ్మణులు).
పళ్ళాలమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
పళ్ళిక. వా. వి: చూ, రూ-పల్లిక.
పళ్ళెము. ద్వై. వి. (రూ-పళ్ళెము-పళ్ళెరము) 1 భోజనపాత్రము. కాశీ. 3, ఆ. 307: చూ, పాత్రము. 6; 2. తాంబాళము: చూ, పాత్రము. 6.
పళ్ళెము. ద్వై. వి.—పై.—
పళ్ళెరము. ద్వై. వి.—పై.—పా. 3, ఆ. 38.

పా

పాంచజన్యము. సం. వి. అ. పుం. విష్ణుశంఖము: చూ, శంఖము. 1. [వహ్ని. 1.
పాంచజన్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అగ్ని: చూ,
పాంచాలము. సం. వి. అ పుం: చూ, దేశము.
పాంచాలి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పంచమి, ద్రౌపది: చూ, నూన. 1; 2: చూ, పుత్తడి. 2; అం. 3: చూ, రీతులు; వా. 4: చూ, పంచాలి.
పాంచాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పాంచాలి.2.

పాంచాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పాంచాల పురుషుఁడు: చూ, పురుషజాతులు; విణ. 2. పాంచాలదేశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు.

పాంజేబు. వై. వి. రూ-పాఁజేబు, అందువాని కాలిసరి: చూ, భూషణము. 2.

పాండరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పాండురము; విణ. 2: చూ, రూ-పాండురము.

పాండవబీడు. వా. మి. వి. రూ-పాడవబీడు-పాడవ. దున్నని నేల: చూ, భూమి. 1.

పాండవాభీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పాండవులు. అం. ధర్మరాజు, అర్జునుఁడు, భీముఁడు, నకులుఁడు, సహదేవుఁడు (వీరియజ్ఞాతవాసమందలి పేర్లు.—(వరుసగా) కంకుభట్టు, బృహన్నల, వలలుఁడు, దామగ్రంథి, తంత్రీపాలుఁడు; (ద్రౌపది=మాలిని)

పాండితి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: రూ-పాండిత్యము.

పాండిత్యము. సం. వి. అ. న.—పై—

పాండిమ. సం. వి. న్. పుం. రూ-పాండిమము. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పాండిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పాండీఁడు. వై. వి.=పాండ్యః. పాండ్యదేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1.

పాండుకంబళి. సం. వి. న్. పుం. 1. తెల్లనికంబళిచేఁగప్పఁబడిన రథము: చూ, శకటము. 1; విణ. 2. తెల్లకంబళిగలది.

పాండుపృష్ఠుఁడు. సం. విణ. చెడుగుణములు కలవాఁడు.

పాండురము. సం. వి. అ. న. రూ-పాండరము. 1. తెల్ల పులుము: చూ, మండలము. 3; పుం. 2. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3. తెలుపు మించిన పచ్చన: చూ, వర్ణము. 6; 4. తెలుపు పసుపు కలసినరంగు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. రూ-పాండరము. 5. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 6. తెలుపుమించినపచ్చనిది: చూ, వర్ణము. 6.

పాండువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.=పాలుడు. పాండురోగము: చూ, రోగము. 1; 2. పేకీఁదు*: చూ, మధుఖర్జూరిక; 3. తెలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4: చూ, పాండురము. 3; 5: చూ, పాండురము. 4; విణ. 6: చూ, పాండురము. 5; 7: చూ, పాండురము. 6; 8. పాండురాజు. (ఇట్లుపాండుఁడు - పాండువుఁడు): చూ, రాజు. 1.

పాండ్యము. అం. పాండ్యదేశము: చూ, దేశము.

పాందాను. వా. వి: చూ, హడపము. 1.

పాంథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పథికుఁడు-తెరువరి: చూ, వాటచారి.

పాంశల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పాంశుల.

పాంశలవణము. సం. వి. అ. పుం. విరిణము: చూ, లవణము. 1.

పాంశుచందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, [శివుఁడు.

పాంశుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాంశల-పాంసుల: చూ, అంకులాఁడి.

పాంశువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. రూ-పాంసువు. దుమ్ము: చూ, రేణువు. 1; 2. ఎరువు: చూ, పిడక.

పాంసనము. సం. వి. అ. న: చూ, పహేలనము.

పాంసనుఁడు. సం. విణ. దూషకుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాంసుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-పాంశుల; 2. పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పాంసువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, రూ-పాంశువు. 1.

పాఁకు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రాఁకు. 3-4.

పాఁకుడు. దే. వి. రూ-ప్రాఁకుడు. 1: చూ, ప్రాఁకుడు. 1; 2: చూ, ప్రాఁకుడు. 2;

3.నూతిపాఁకుడు: చూ, శైవలము; 4.నీళ్లమీఁదబలిసె పాఁకెడుకూర *: పాఁచి-ప్రాఁచి. (సం. ప).—గుంపాలువు, జలమంటపము: (చూ, శైవలము.)

పాఁకులాడు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రాఁకులాడు.

పాఁకోడు. వా. వి: చూ, పాముక.

పాఁగెము. వై. వి: చూ, సంబంధము. య. 2, ఆ. 108.

పాఁచి. వై. వి. రూ-ప్రాఁచి 1. పండ్లమురికి: చూ, శమలము; 2. నీటియందుకలిగెడు పచ్చని మురికి. రూ-ప్రాఁచి: చూ, శైవలము; 3. నీటియందుకలిగెడుపచ్చనితీఁగె*: చూ, శైవలము; విశే. 4. రూ-ప్రాఁచి. ప్రాఁతది: చూ, పురాతనము.

పాఁచితీఁగ. వై. వి. మజ్జిగచిక్కనఁజేయునొకానొకతీఁగ*: బసర.(సం. ప).-ఘృష్టి:(చూ, శైవలము)

పాఁజేబు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పాంజేబు. "పాఁజేబు పట్టీలు."

పాఁడి దే. వి. 1. పాలు. కాశీ. 3, ఆ. 181: చూ, స్తన్యము; 2. పాలయొక్కవికారము: చూ, స్తన్యము.

పాఁత. వై. వి.=వస్త్ర. రూ-ప్రాఁత. 1. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 2. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విశే. రూ-ప్రాఁత: చూ, పురాతనము.

పాఁతగిలు. వై. అ. క్రి=ప్రాక్తన. (రూ-పాఁతగిల్లు-(ప్రాఁతగిలు-(ప్రాఁతగిల్లు)ప్రాఁతదియగు.

పాఁతగిలు. వై. అ. క్రి.—పై—

పాఁతడము. వా. విశే: చూ, స్థాపితము. 1.

పాఁతఱ. దే. వి. (పాఁతు + అఱ) 1. ధాన్యముంచెడుగొయ్యి: చూ, పంటసాల; 2.నిధి: చూ, లిబ్బి. 2.

పాఁతటేకము. వా. వి. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము.

పాఁతు. దే. వి. 1. భూమిలోనగువాని లోపలదిగినట్టు పర్వతములోనగువాని క్రిందిభాగము. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 11; భార. విరా. 2, ఆ. 19; స. క్రి. 2: చూ, పూడుచే.

పాఁపజేంజెములమేటి. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

[కము. 1.

పాఁపజేగము. ద్వ. వి. నాగలోకము: చూ, లో

పాఁపజేన్నిగట్టు. ద్వ. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పాఁపతూపు. దే. వి. వరుణాయుధము: చూ, బాణము. 2.

పాఁపతొడవులవేలువు. వా. వి: చూ, శివుఁడు.

పాఁపమీను. ద్వ. వి. శృంగి, ఒకానొకఆఁడుచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

పాఁపమేపరి. దే. వి. 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. నెమలి: చూ, మయూరము.

పాఁపమేపుడు. దే. వి.—పై.—య. 4, ఆ. 106.

పాఁపర. దే. వి: చిన్నపాఁపర, పిన్నపాఁపర, (సం. ప).—గోతుంబి *.

పాఁపరబుడమ. వా. వి: చూ, శ్రీపర్ణి. *

పాఁపరమ్ము. ద్వ. వి: చూ, పాఁపతూపు.

పాఁపఱేఁడు. దే. వి. నాగుఁబాము: చూ, సర్పము.

(సదనము. 1.

పాక. దే. వి. రూ-ప్రాక. సాల: చూ,

పాకకృష్ణము. సం. వి. అ. పుం. కలివి*. (రూ-కృష్ణపాకము- ఫలకృష్ణము-కృష్ణఫలము-ఫలపాకము-పాకఫలము- కృష్ణపాకఫలము-కృష్ణ ఫలపాకము-పాకకృష్ణఫలము-పాకఫలకృష్ణము): చూ, సాప్లపుష్పఫల.

పాకత్రియము. అం. నారికేళ-కదళీ-ద్రాక్షాపాకములు. (చూ, పాకములు, త్రియము)

పాకనాటిరెడ్లు. వా. వి. ఒకానొకరెడ్డిజాతివారు: చూ, రెడ్డి.

పాకనాడు. దే. వి: చూ, నాడులు.

పాకనాడు. దే.వి.దేశవిశేషము: (చూ, నాడులు)
పాకపుచేలిమిడి. వా. వి. బెల్లపుపాకపు పిండి ముద్ద: చూ, సాదము (1)
పాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పరిపాకము: చూ, పరువు. (5); 2. వంట: చూ, సూప కారము; 3. నర: చూ, పలితము. 1; 4.పిల్ల:చూ, స్త్రీ; 5.=పాఁగు:చూ, శర్కర. 1; అం. 6: చూ, కావ్యస్వరూపము; అం. 7: చూ, పాకములు.
పాకములు. అం. ౧. ద్రాక్షాపాకము (మృదుమధురమై సర్వజనవేద్యమైనది), ౨. నారికేళ పాకము (మిగులకఠినమై యభేద్యమైనది), మఱియు 3. కదళీపాకము, ౪. రసాలపాకము అనియు నాలుగు విధములు.
పాకలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పారిభావ్యము *; పుం. 2. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. గజమునకుఁగలుగు పిత్తజ్వరము: చూ, రోగము. 1.
పాకశాసని. సం. వి. ఇ. పుం. ఇంద్రునికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
పాకశాసనుఁడు సం. వి. అ. పుం:చూ,పాకారి.
పాకశాస్త్రము. పా. ఆయుర్వేదమున నీపాకశాస్త్ర మొకభాగము. ఇందు నల భీమపాకములు ప్రసిద్ధములు. (భీమసేనుఁడొకనాఁడు ధర్మజుసభకు వచ్చి పాకశుద్ధినొందిన చేరు తెచ్చి తాఁవ్రుమనిన నాతఁడు సభాస్థలమని సంశయించిన నాభీమసేనుఁడు కోపించి సభయందాచేరు పాఱఁబోయ దానిచినుకులచ్చేటి స్తంభములయందును ద్వారములయందును సోఁకి స్తంభాది దారువులు చిగిరించెనట ఇత్యాది): చూ, ఉపవిద్యలు. [సదనము. 1.
పాకస్థానము. సం. వి. అ. న. వంటయిల్లు:చూ,
పాకాన్నము. సం. వి. అ. న.=పాకెన-పాకెన్న. సదస్యభువిందు: చూ, సాదము. (1).

పాకారి. సం. వి. ఇ.పుం. ఇంద్రుఁడు:చూ,సహస్రాక్షుఁడు. [యోత్తెమువాఁడు: పాకీవాఁడు.
పాకి. దే. వి. రూ-పాకీ. మఱుఁగుపెరటికసవు
పాకీ. దే. వి.—పై.—
పాకీవాఁడు. దే. వి. 1. —పై.—; వా. 2. నేలపైప్రాఁకెడుశిశువు: చూ, ప్రాఁకెడువాఁడు. 2. (పాఁకువాఁడు అనియు)
పాకుఁడు. వా. వి. బిడ్డ: చూ, శిశువు.
పాకెత. వా. వి. పాకీవానిభార్య: చూ,భార్య.
పాకెన. వై. వి.=పాకాన్న. రూ-పాకెన్న-ప్రాకెన-ప్రాకెన్న: చూ, పాకాన్నము.
పాకెన్న. వై. వి.=—పై.—
పాక్యము. సం. వి. అ. న. 1. ఉప్పు: చూ, లవణము. 1; పుం. 2. యవక్షారము: చూ, లవణము. 1.
పాక్షికము. సం. విశే. పక్షమునఁగలిగినది.
పాగ. దే. వి. రూ-పాగా. 1. అశ్వశాల: చూ, సదనము. 1; 2: రూ-పాగా, తలకట్టు, తలచుట్టు, తలపాగ. (సం. ప).—ఉష్ణీషము, చోలండుకము-చోలోండుకము. తద్వి.—గుండుపాగకు.— సెట్టియము-సెట్టెము.(మిగతవానికి "చూ, సీసకము. 1."); 3. గుఱ్ఱములవరుస: రూ-పాగా-బాగా. (సం. ప).—అశ్వపంక్తి, అశ్వాతరము (చూ, హయము); 4. గుఱ్ఱములగుంపు: చూ, హయము; వై. వి. బ. 5.=పాదుకా. (రూ-పాగా-పావ-పావా)పావకోళ్లు: చూ, సమ్మాళిగలు.
పాగడ. వా. వి. నూలుపిడి: చూ,సూత్రము.1.
పాగడము. వై. వి.=పాటకః. రూ-పాడగము-పాడహము. అఁదుదానికాలినగ: చూ, భూషణము. 2.
పాగా: చూ, రూ-పాగ. (పావకోళ్లకు.—వై. 8, ఆ. 103; అశ్వశాలకు.—కాశీ.1,ఆ.35).

పాచ వై. వి.=పాక. నడ (చేక్కు) పాకము: చూ, గొబ్బు. 1.
పాచకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వంటలక్క.
పాచకుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూపకారుడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.
పాచనము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పాచితము; 2. పులుసు: చూ, పుల్లన. 1; 3.=పాచేనము-పాచనము. స్త్రీహానికి: చూ, రోగము. 1. [హరీతకి.
పాచని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కరక*: చూ,
పాచిక. వై. వి. 1.=పాశిక. జూదమాడెడు అక్షసాధ్య: చూ, వ్యవహారము. 4; వా. 2. దాళి: చూ, దాళిక.
పాచితము. వై. వి.=ప్రాయశ్చిత్తము. రూ-ప్రాచితము. దోషనివృత్తి. పాండు. 5, ఆ. 47: చూ, శిక్ష. 1. [నము. 3.
పాచేనము. వై. వి.=పాచన. జేది: చూ, పాచ
పాచు. దే. క్రి. (పాయఁజేయు) 1. తొలఁగించు. భార. ఆర. 1, ఆ. 195: చూ, విసర్జించు; 2. చిక్కుడలించు.
పాట్. సం. అవ్య: చూ, సంబోధనార్థకములు.
పాట. దే. వి. 1. సంగీతము: చూ, స్వరము. 2; 2. రీతి. భార. సభా. 1, ఆ. 127. (రూ-పాటి-పాటు-పాళము): చూ, విధము. 1; 3. ఏలము: చూ, వేలము. 4; వై. వి. 4.=పాఠా. అగలుసొంటి*: చూ, విద్ధకర్ణి.
పాటకర్త. వా. వి. గాణ: చూ, స్త్రీ.
పాటకము. సం. వి. అ. పుం. 1=: చూ, పాగడము; 2.=పట్టియము. పట్టాకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. వాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 4. నద్యాదితీరము: చూ, రోధస్సు; 5. అక్షాదిచాలనము: చూ, వ్యవహారము. 4; 6. సేనానివేశనము: చూ, శిబిరము; వై. వి. (1)=స్ఫోటకము. రూ-పోటకము-పోడకము, మశూచి: చూ, స్ఫోటకము; వా. (2) తక్కువ, హీనము. "పాటకపుజాతి."
పాటకాఁడు. వా. వి. రూ-పాటరి. 1. గాణ: చూ, సీకారి; 2. వేలముపాడినవాఁడు.
పాటచ్చరయామికన్యాయము. పా. దొంగకుగస్తి తిరుగుమని యిచ్చినయెడల వానిదొంగతనము పట్టువారుండరను రీతి. [హారకుఁడు. 1.
పాటచ్చరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దొంగ: చూ,
పాటన. దే. వి. 1. కైసేత: చూ, భూషణము. 2; 2. సంస్కారము. స్వా. 3, ఆ. 53: చూ, సాతాళింపు(ఇదివిచార్యము); 3. ఆదరణము: చూ, ముద్దు. [విదారణము. 1.
పాటనము. సం. వి. అ. న. చీల్చుట: చూ,
పాటపాట. దే. విణ. కొంచెము కొంచెము. కళా. 4, ఆ. 89: చూ, స్వల్పము.
పాటపొలము. దే. వి. చిఱువేరు పైరయ్యెడు నేల: చూ, భూమి. 1.
పాటబండి. దే. వి. గాడీ: చూ, శకటము. 1.
పాటము. వై. వి. కెంపులు నాణెముచూచేటకు తగినయెండ: చూ, వెలుఁగు. 3.
పాటరి. వా. వి: చూ, పాటకాఁడు.
పాటఅవళి. వా. వి. సంగీత సప్తస్వర సమూహము: చూ, స్వరము. 2.
పాటల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రూ-పాటలము. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి. 2; 2. పాటలగంధి: చూ, స్త్రీ.
పాటలము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న. 1. కలిగొట్టుపువ్వు: చూ, స్థాలి. 2; అ. పుం. 2. ఎఱ్ఱవడ్లు: చూ, ధాన్యము; 3.=పయ్యా. తెలుపుమించిన యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4.=పయ్యా. తెలుపు మించిన యెఱుపుగలది: చూ, వర్ణము. 6.
పాటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ముష్కము*: చూ, మొక్కము; పుం, స్త్రీ: 2.=పాదిరి:* చూ, పాటల.

పాటవము. సం. వి. అ. న. 1. ఆరోగ్యము: చూ, లాఘవము. 2; 2. నైపుణ్యము: చూ, సమర్థనము; 3. శక్తత: చూ, శక్తి. 1; 4. తైక్ష్ణ్యము: చూ, మిడి. 4; వా. 5. కేమము: చూ, వ్రణము. 1.

పాటి. దే. వి. ఏ. 1. సామ్యము. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1598: చూ, సమానము. 2; 2. ప్రమాణము. పాండు. 1, ఆ. 148: చూ, శపథము; విణ. 3. సమము: చూ, సపాటము; 4. సామాన్యము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 8: చూ, సాధారణము. 2; 5. న్యాయము. భార. విరా. 5, ఆ. 278: చూ, సత్యము. 1; 6. కొలఁదిది. కాశీ. 7, ఆ. 130; వా. వి. 7. రీతి: చూ, విధము. 1.

పాటించే. దే. స. క్రి. 1. ఆదరించే. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 83: చూ, సంబాళించే; 2: చూ, ప్రతీక్షించే; 3: చూ, విమర్శించే; 4: చూ, వహించే; 5: చూ, ప్రాపించే. నై. 1, ఆ. 95.

పాటింపు. వా. విణ: చూ, పాటన. 3.

పాటికంద. వా. వి. ఊరఁగంద*: చూ, సూరణము.

పాటిగొను. దే. స. క్రి: చూ, సరిపెట్టు.

పాటితము. సం. విణ. చీల్పఁబడినది, ఘటితము: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

పాటినేల. దే. వి. ఊరెత్తుపడిపోయి పాడుపడిన నేల, పాడు: చూ, భూమి. 1.

పాటిరేవు. దే. వి. దిగినడచి దాఁటిపోఁదగిన రేవు: చూ, రేవు. 1.

పాటిలు. నై. అ. క్రి.=ప్రాప్తిః. రూ-పాటిల్లు. కలుగు: చూ, సంభవించే.

పాటిల్లు. నై. అ. క్రి.=—పై—

పాటీనము. నై. వి.=పాఠీన: చూ, పాఠీనము.

పాటీలు. దే. వి. బ. ఆఁడుదాని హస్తభూష: చూ, భూషణము. 2.

పాటు. నై. వి. 1. కష్టము: చూ, శోకము; 2: చూ, విపత్తు; 3: చూ, శ్రమము. హరి. ఉ. 4, ఆ. 98; 4: చూ, విధము. 1; 5. పడుట. కళా. 6, ఆ. 75: చూ, రాలుపు; 6. సముద్రజలోల్బణ శమనము; వా. 7. ఉడుకుప: చూ, విరామము.

పాటునఁబడు. నై. అ. క్రి. యథార్థస్థితికివచ్చు.

పాటుపడు. నై. అ. క్రి: చూ, వేసరు. 2.

పాటుమానిసి. నై. వి: చూ, పాల్లమారి.

పాట్లరి. వా. వి. అట్లఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు 2.

పాట్లమారి. ద్వ. విణ. మిక్కిలిశ్రమపడు స్వభావముగలవాఁడు: చూ, శ్రద్ధధానుఁడు.

పాఠ. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చిఱుపొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి; 2. విసబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి.

పాఠకబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియె గ్రాహ్మణులు.

పాఠకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వేదపాఠము చేయువాఁడు: అధ్యేత, పాఠి, పఠిత. (తె. ప.) —చేదువరి, సంతచెప్పువాఁడు; తద్విశేషములు.—౧. వైదికములుకాని గ్రంథములు చేదువువానికి.—అజపుఁడు; ౨. బట్టువానికి.— స్వస్తిముఖుఁడు. బ. (తె. ప).— క్రికక్కలు, చేదువరులు, బట్టులు-బట్లు-బట్టువారు, బూతులు, వంది; ౩. అన్యశాఖాపాఠకునకు.— శాఖాదండుఁడు (మిగతవానికి "చూ, సంతచెప్పువాఁడు.")

పాఠము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేదువు (రూ-పఠనము-పఠము-నిపాఠము): చూ, విద్య. 1; 2. వేదపఠనము: చూ, విద్య. 1; 3. బ్రహ్మయజ్ఞము: చూ, యజ్ఞము; 4. ఎచ్చెరిక: చూ, హెచ్చరిక.

పాఠశాల. సం. వి. అ. స్త్రీ. బడి: చూ, న్కూలు.

పాఠి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, పాఠకుఁడు; 2: చూ, వహ్నిసంజ్ఞికము*.

పాఠీనము, సం. వి. అ. పుం.=పాఠీనము. సహస్రదంష్ట్రము: చూ, మత్స్యము. 1.

పాఠ్యము. సం. విశే. పఠింపఁబడినది: పఠితవ్యము.

పాడగము. వై. వి.=పాటక: చూ, రూ-పాగడము.

పాడము. వై. వి.=—పై.—

పాడలు. దే. అ. క్రి. నశించే: చూ, సమయు. 3.

పాడలి. వా. వి. గోడకుక్రిందుగా నిర్మించిన క్షుద్రశాల: చూ, సదనము. 1.

పాడప. వా. వి. పాంసపీఠము: చూ, భూమి. 1.

పాడపపీఠము. వా. వి.—పై.— [డము.

పాడహము. వై. వి.=పాటక: చూ, రూ-పాగ

పాడి. దే. వి. 1. ధర్మము: చూ, పుణ్యము. 1; 2. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 3: చూ, సమానము. 2; 4: చూ, వ్యవహారము. 3; 5: చూ, స్వభావము. భా. వి. రా. 3, ఆ. 42.

పాడింట్లో దీపముఁ బెట్టినట్లు. లో. ఉదా.— "పాడింటికి నిడిన దీపపఙ్క్తియుఁబో లెన్" (కుచేలోపాఖ్యానము) [డము.

పాడిగము. వై. వి.=పాదాంగద: చూ, పాగ

పాడియాబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్కళులలో నొక తెగవారు. (సామవేదులు. గోభిలసూత్రజ్ఞులు. పౌరోహిత వృత్తిగలవారు. కాలక్రమమున కృష్ణయజుశ్శాఖనవలంబించుచున్నారు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

పాడియావు. వై. వి. మిగులపాలిచ్చేగోవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పాడు. దే. వి. 1: చూ, పాటిసేల; 2. శూన్యగ్రామము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); 3. పల్లె: చూ, దేశము; 4. చేటు: చూ, సంస్థ. 3; విశే. 5. చిక్కులేని స్థితిగలది; 6. రిక్త: చూ, శూన్యము. 1; అ. క్రి. 7: పాటపాడు, ఆలపించే. (సం. ప).—ఆలాపించు.

పాడునుయ్యి. దే. వి. అంధకూపము: చూ, సరస్సు. 1. [శబ్దము. 2.

పాడుమాట. వా. వి. అశుభవాక్కు: చూ,

పాడుముండ. వా. వి. పాడుపనులు చేసెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పాడుపడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, పాడలు.

పాడువాఱు. ద్వి. అ. క్రి.—పై.—హరి. పూ. 5, ఆ. 32. [డమోపి: చూ, స్త్రీ.

పాడువిధవ. వా. మి. వి. పాడుపనులుచేసెడుముం

పాడువెధవ. వా. మి. వి. తుంటరి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాడుసేయు. వా. స. క్రి: అఱపఱసేయు, కాడుచేయు. (సం. ప).—ధ్వంసించే.

పాడె. దే. వి: చూ, శవయానము.

పాడెగట్టు. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాడ్యమి. వై. వి.=ప్రతిపత్. ప్రథమా. మొదటితిథి. (ఇది సంస్కృతమనికొందఱు): చూ, ప్రతిపత్తు. [చూ, నురియాళువు.

పాణసి. దే. వి. మాల. హరిశ్చ. 2, ఆ. 174:

పాణి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రూ-పాణము. మణికట్టుమొదలుకొని చేఁచినవ్రేళ్లతోఁగూడిన చేయి: చూ, హస్తము; అం. 2: చూ, ఇంద్రియములు; వై. వి. (1)=పానీయ. ముత్తెపునీరు: చూ, సలిలము.

పాణింధమము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొలిమితిత్తి: చూ, భస్త్రి; 2. చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1; 3. ఒకానొక వాద్యము: చూ, వీణె.

పాణిగృహీతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, భార్య.

పాణిగ్రహణము. సం. వి. అ. న. చేపట్టు: చూ, వివాహము.

పాణిఘుఁడు. సం. వి. అ. పుం. చేతులతో తాళమువేయువాఁడు: పాణివాదుఁడు.

పాణిని. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-పానిని. (ఇతఁడు వ్యాకరణసూత్రకర్త. ఇతని చిత్రచరిత్రము పారాశర్యమను పురాణమున విశేషముగ గలదు): చూ, సన్యాసి. [హణము—

పాణిపీడనము. సం. వి. అ. న: చూ, పాణిగ్ర

పాణివడము. దే. వి. అమ్ములపాది: చూ, బాణము. 1. [ఘుఁడు.

పాణివాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాణి

పాణౌకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వివాహము.

పాత. సం. విణ. కాచేవాఁడు: చూ, రక్షకుఁడు.

పాతకము. సం. వి. అ. పుం. మహాపాపము: చూ, వృజినము. 1.

పాతకములు. అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, ఇవి చేయువారితోడి సహవాసము (5)

పాతనము. అం: చూ, భ్రూక్రియలు.

పాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. పతనము: చూ, రాలుపు; 2. రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 1; విణ. 3. కాపఁబడినది: చూ, రక్షితము; అం. 4: చూ, తారాక్రియలు.

పాతరకత్తె. వా. వి. ఆటకత్తె: చూ, శైలూషి.

పాతగలాడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నర్తించే. భాగ. 10, స్కం. పూ. 726.

పాతరలు. వై. వి. బ.=పాత్ర. 1: చూ, పాతరకత్తె; 2. ఆట: చూ, వ్యంజకము. 1.

పాతరి. వా. వి: చూ, పాతరకత్తె. ఆం, భా. ప్ర. 129. [ప్రాణములు.

పాతాళకము. అం: చూ, ప్రస్తాగప్రత్యయ

పాతాళగరుడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దూసరి*: చూ, పత్సాదని.

పాతాళము. సం. వి. అ. న. 1. క్రిందిలోకము: చూ, లోకము. 1; 2. బడబాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; అం. 3: చూ, అధోలోకములు; 4: చూ, లోకములు.

పాతిక. వై. వి. రూ-పాతికె. 1=పాద-పాదిక, కాలు, ఒకటిలో నాలుగవభాగము, 1/4 వంతు; వా. 2. ఇరువది యైదు, నూఱిలో నాలుగవభాగము; (ఇట్లు తూనిక, కొలత మానములయందు 1/4 వంతు పాతికఅని గ్రహించేనది).

పాతికె. వై. వి.= —పై—

పాతివ్రత్యము. సం. వి. అ. న. 1. పతివ్రతాత్వము: ఈలువు; పా. 2. దీనికిఉపమానములు —సీత, అరుంధతి, దమయంతి, సావిత్రి, పార్వతి, సరస్వతి, లక్ష్మి.

పాతు. వై. వి.=పాత. 1. భూస్థాపనము: పాతుట; 2: చూ, లిబ్బి. 2.

పాతుకుఁడు సం. విణ: చూ, పతయాళువు.

పాతుట. వై. వి.=పాత: చూ, పాతు. 1.

పాత్రము. సం. వి. అ. న. 1. నద్యాదులయొక్క రెండుదరులనడుము: చూ, వంకము. 1; 2. భ్రుకుంసాది.- స్త్రీవేషధారియై నటనముచేయు పురుషుఁడు: చూ, భ్రూకుంసుఁడు; 3: చూ, మంత్రి. 1; 4: చూ, యోగ్యము; బ. 5. స్రువము మొదలైనయజ్ఞపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6-ర2, (స్రుక్కు. 1); త్రి. 6. భాజనము. (ఇది తెనుఁగున భాజనార్థమునందు కొందఱిచే పాత్రి అని ప్రయోగింపఁబడియున్నది. ఒకచో నర్తకియను నర్థమందు వైకృతముగా ప్రయోగింపఁబడియున్నది "తీవెపాత్రిలకు" (య. 4, ఆ.) (పాత్రము=ఆధేయవస్తువులను రక్షించునది): పాత్రము, భాజనము, స్థాలము, స్థాలిక, హరివాణము. (తె. ప.)— అరివాణము, కంచేము, కోర, చాకి, చాకీ, తట్ట, తట్టి, తలియ-తళియ, తళిగ, తెలి-, తెలిగ, తెలియ-తెలె, బోనపుట్టిక; పాత్రముల భేదములు.— ౧. అండీకి.—అలంజరము-అలింజరము-ఆవింజరము-అళింజరము, ఆ, కర్పరము-ఖర్పరము, గోల, గోలకము-గోళకము, నందా, మందామణి, మణికము, లోహకటాహము-హండ-హండా, హండి-హండీ.(తె.ప).-అండా-అండి-అండీ, అనికి,

ఆలాయుపు, కంగాళము- గంగాళము, కడప-కడుప, కప్పెర-కొప్పెర, కళాయి, కాగు, కొప్పెర, గాబు, గోళియము-గోళెము, చెక్కా-చేగిస-చేకిసా- దేకిస, తపెల, తొట్టి, పెనుపాపరి, పళ్ళ, పెద్దబాన, బండదము-బండికము-బండలము, బాన; ౨. ఆటికకు. -(తె.ప)-ఆటిక-అట్టిక, ఎసల, పేట్టి, పాక-పాక, బోగిణీ; ౩. కరాటమునకు.-కరండకము-కరండము, ఘ. (తె. ప).—కరడ, కరడటము-కరవడము-కరాటము, గుండీ, డబ్బి-డప్పి, తాపవు-తాప్పు, పక్కాణి-పక్కాణి, పూరౌ, బరణి-బరిణె; ౪. కల్లుత్రాగెడు గిన్నెకు.—అనుకర్షణము, అనుకర్షము, అనుతర్షణము, అనుతర్షము, గల్వర్కము, చమసము, చషకము, పారి, పిష్టవర్తి, సరకము, సుర. (తె. ప).—కల్లుగిన్నె, కోర, చిప్ప; ౫. కాచపాత్రమునకు. (మూంతిగలనిది) .—(తె. ప).— ఆవిలి; ౬. కొమ్ముచెంబునకు.—జాకీ-ఝూరి. (తె. ప) —జోకీ; ౭. కొయ్యతోఁజేసిన నీటిపాత్రమునకు.—అద్మని; ౮. గంధపుకుడకకు.—(తె. ప).—కుడక, గంధపుకుడక; ౯. గంపవంటి పాత్రమునకు.—(తె. ప).—గుండిగ, తొట్టి; ౧౦. గరగకు.—ఘటము. (తె. ప).—గరగ-గరిగె; ౧౧. గరిఁటెకు.-(కఱ్ఱగరిఁటె).—తెండువు-తెండువు-తెడ్డువు. (తె. ప).—కొయ్యతెడ్డు, తెడ్డు-తెడ్డు, చేట్టువ-చేట్టువము, పొన్నకట్టు; (ఇనుపగరిఁటె).—కంబి-కంభి, కరిత్రము, కాష్ఠ, ఖజ, ఖజపము, ఖజము, ఖజాక, దర్వి. (తె. ప).—గంటె-గరిఁటె-గజిఁటె, చేట్టువము; (మిక్కిలిచిన్నగరిఁటె).—ఖజపము, దర్వి. (తె.ప.) —మిళ్లి; (చిల్లులుగరిఁటె)—(తె. వ.)-చేట్టము, ఓత్తెడ; ౧౨. గళ్ళాకు.-(తె. ప).— గరగడ, గళ్ళా, గళాసు; ౧౩. గాజుగిన్నెకు(చిన్నమూతిగలనిడుపాటి కాచపాత్రము).— కటఖాదకము, కాచపాత్రము, కాచభాజనము, కుస్నసము, కుసాన్నరము, కుహనము. (తె.ప.)—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, కోవి, గాజుగిన్నె, పిడత-పిడుత, బుడిగ- బుడ్డి- బుడ్డిగ, బోడిగ; ౧౪. గిండిచెంబునకు.—ఆలుక, ఆలువు-ఆలూవు, ఆళు, కనకాలుక, కరక, కర్కరి-కర్కరిక, కర్కలి, గలంతిక-గళంతిక, చషకము, పారి, భృంగారము, (తె. ప).—కలంత, కైతట్ట, గరిగ-గరిగె, గరిగెపిడత, గలంతియ, గిండి, గిండిచెంబు, చిన్నపిడత, జోకీ, వేసలు; ౧౫. గిన్నెకు.—(గిన్నె.)—కోశము-కోషము, కోశిక, గల్వర్కము, చషకము, హరివాణము. (తె. ప).-అరివాణము, కోర గిన్నె, చిప్ప, డబ్బర- దబ్బర- దబ్బుర; తద్వి.—ఉగ్గుచిప్పకు.— గుండకము.(తె).-గుండక, పాకడ, పాలడ; బిచ్చగానిగిన్నెకు.-అక్షయపాత్రము, కటాహము, కమతము, కర్పరము-ఖర్పరము, కోశిక-కోషిక, భవనాసి, భాజనము.(తె. ప).-కడవ, కడుప, కప్పెర-కొప్పెర, చిప్ప; చిన్నగిన్నెకు.-(తె. ప).—పన్నాగులోవి; ౧౬. చుల్లకిఅనుపాత్రమునకు.-చుల్లకి; ౧౭. చెంబునకు.-(తె. ప)-చీ(చే)ముంత, చెంబు, తంబుగ, సగ్గెడ; ౧౮. జలపాత్రమునకు.-కర్కరికము, గడ్డుకము-గడ్డూకము. (తె.ప).-నీటిచెంబు; ౧౯. జాజాలపాలికకు.-, పాలిక. (తె.)-జాజాలపాలిక, పాలిక, పాలియ, ౨౦జో డ్డ వెలవంటిపాత్రమునకు.- నంద. (తె. ప).-ముంత; ౨౦. తాంబూలపాత్రమునకు.-తాంబూళము; (తె.ప).-కంపె-కుంపె, కుప్పియ-కుప్పె, జోలవల్లిక, తబుకు, పళ్ళెము-పళ్లెము-పళ్లెరము; (చూ, పాడపము 1); ౨౧. తైలాదిపాకపాత్రమునకు.-కటాహము, క్వథము, కలశము, కుండము, ఘటము, గుండకము, ఘటము, నిపము.

ప).—కడవ-కడువ, కుండ, నీరుమోపరి; ౨౩. దీపపాత్రమునకు.- కౌశిక, చక్రవాటము, మల్లము.(తె.ప).-కుందె-కుందియన-కుందెన, ప్రమిదె-ప్రమిద-ప్రమిదె-ప్రమ్మిద; ౨౪. దొప్పకు.-(తె.ప).—గూడ, డొప్ప-దొప్ప, దొన్నియ-దొన్నె, పొట.(సం.ప).-పుటము, పుటి; ౨౫. నీరుతోడెడు పాత్రమునకు.-(తె.ప).—చేఁద, బొక్కెన; ౨౬. పంచపాత్రమునకు.—పంచపాత్రము; ౨౭. పంచపాత్రములసమూహమునకు.— పంచపాత్రము; ౨౮. పచనపాత్రమునకు.— (తె. ప).— తపెల-తపేలా, పంటె- పనఁటి- పరఁటె, బానసము, లోవి, పెనల; ౨౯. పలుగకముల పాత్రములకు.. అయోముఖము, ఆవపనము, కడత్రము, కఠినము, ప్రితలాల్పభాండము, భాజనము; ౩౦. పరిమళద్రవ్యము లుంచే పాత్రమునకు.— (తె. ప).— పంకిణి; ౩౧. పళ్ళెమునకు.— కందువు.(తె.ప).-కంచెము, తబుకు, నగ, పళ్యము-పళ్ళెము-పళ్లెరము; ౩౨. పానపాత్రమునకు.—కాంస్యము, కుళపము, కోషము, కౌశిక, గల్వర్కము, చషకము, పానపాత్రము, పానభాజనము. (తె.ప).-కాసండీ; ౩౩. పాలచెంబునకు.-గవి, తుంబ, దోహని, నిపానము, నిలింప, పార, పారి, రోహిణి. (తె. ప).—ఈడుముంత, గుత్త, పాలతప్పెల, పాలచెంబు, బుగ్గ; ౩౪. పింగాణి చిప్పకు.—(తె. ప).—కుప్పి-కుప్పియ-కుప్పె, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౩౫. పీఁకెదానకు.- ఆచామనకము, కటకోలము, కలాచి, చర్వితపాత్రము, నభము, నిష్ఠీవనపాత్రము, పట్టకము, పతద్గ్రహము, పాలము, పూగపీఠము, ప్రతిగ్రహము, ప్రోంతము. (తె. ప).—కళాంజి-కాళంజి-కాళాంజి, కళాసిక, తమ్మతనుకు, తమ్మపడిగ-తమ్మపడిగము, తనుకు, పడిక-పడికము, పడిగ-పడిగము, పీఁకెదాను; ౩౬. పురోడాశపాత్రమునకు.-ఇడ; ౩౭. పుష్పాదులుంచెడు కరండమునకు— (చూ, సజ్జె. 1.); ౩౮. పెనమునకు.— అగ్నిప్లవము, కందువు, స్వేదని. (తె. ప).—కంచె, పెనము; ౩౯. బూరెల మూఁకుడుకు.— బుచీషము-బుజీషము-ఋచీషము, ఖల్లిక, పిష్టపచనము.(తె.ప).—బాణలి, బూరెలమూఁకుడు-బూర్లెమూఁకుడు, ౪౦. బైరాగుల జోలెకు.—కక్షపాల. (తె. ప.)—కకపాల- కక్కపాల-కైపాల; ౪౧. మంగలమునకు.—అంబరీషము, కందువు, భ్రాష్ట్రము. (తె. ప).—కంచెకంటు, బాణలి, బోరుసు, మంగలము, మండ, వేఁపుడు, వేఁపుడుచేట్టి; ౪౨. మందు మర్దించుగిన్నెకు.—ఖల్లము(తె. ప).—కలువము-కల్వము: (చూ, రాయి); ౪౩. మట్టి కంచెమునకు.—(తె. ప).—దడ్డెము, బట్లి-బట్లె, మల్ల, సాద, సానిక; ౪౪. మాదిగవాఁడు కొర్వ్యంచెడు పాత్రమునకు.-(తె. ప).—కొమ్ము; ౪౫. ముడుపులు చెల్లించు డిబ్బి.— (తె. ప).—డబ్బి- డబ్బి- డిబ్బి; ౪౬. మూఁకుడుకు.—ఉదంచనము, కూర్మపృష్ఠకము, వర్ధమానకము, వర్ధమానము, శరావము. (తె. ప).—దబ్బడము, దబ్బ, దబ్బడు, దిబ్బడము, పలక, మూఁకుడు, సిబ్బి; (ఇత్తడి మూఁకుడు).—(తె. ప).—సిబ్బి; (చిల్లులుగల మూఁకుడు).— (తె. ప.)—జల్లిమూఁకుడు; ౪౭. యజ్ఞపాత్రవిశేషములు.—ఉపభృత్తు, గ్రహము, చమనము-చమసి, జుహువు, ధ్రువ, పాత్రము-ప్రణీత, శమ్య, స్రుక్కు-స్రువము; ౪౮. రాగిపాత్రమునకు.—కిట్టాలము; ౪౯. రాగి లోనగు బిందెకు.—ప్రఘుణము (తె. ప).—బిందియ-బిందె; ౫౦. లోహదళమునకు.— (తె. ప.)—తగటు-తగడు, దళము, రేకు-రేఁకు; ౫౧. లోహపాత్రమునకు.— ఖరపాత్రము

ఖర్పరము, లోహపాత్రము, లోహిక; 2.౧. పండికమగనిపాత్రమునకు.— (తె. ప).—బి. అంటులు-అంట్లు; 2.3. సన్న్యాసులపాత్రమునకు.— కకుంభము, కమండలువు, కరకము, కుండి, కుమంభము, నైత్యముఖము. (తె. ప).— కమండలము, జోకే, బుడిపి-బుడ్డి, బుడ్డి-బుడ్డిగ, బోలె; 2.4. హుక్కాకు నిప్పుపెట్టుకొనెడు పాత్రము.(తె. ప).—చిల్లము (ఇందు వ్రాయఁబడినవానిలోఁగొన్ని మట్టితోఁజేయఁబడిన వైనను పాత్రములని వాడఁబడుటచే నిందువ్రాయఁబడియె: చూ, భాండము. 3.) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము.")

పాత్రిలాడు. ద్వ. అ క్రి. చూ, రూ-పాతరలాడు. రుక్మి. 3, ఆ. 96.

పాత్రులు. అం. వేషధారులు. [సజ్జనుఁడు.

పాత్రుఁడు. సం విశే. యోగ్యుఁడు; చూ,

పాత్రేసమ్మితన్యాయము. పా. భోజనసమయమునకుసిద్ధపడువారుపనికుపయోగించరనురీతి.

పాథస్సు. సం. వి. స్. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; 2. అన్నము: చూ, సాదము. (1)

పాథేయము. సం. వి. అ. న. అన్నము బియ్యము మొదలగుదారిబత్తెము. "స్వర్గపాథేయము": చూ, సంబళము.

పాథోధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, సముద్రము.

పాథోనిధి. సం. వి. ఇ. పుం.—వై.—

పాదకటకము. సం. వి. అ. పుం. అందియ: చూ, భూషణము. 2. [ద్వి. 67.

పాదకి. వా. వి: చూ, బానిసె. అం, పదా.

పాదకృచ్ఛ్రము. పా: చూ, అర్ధకృచ్ఛ్రము.

పాదక్రియలు. అం. అడుగులు అడవలు గంతులు అనియును విశేషముగానైన కుప్పిలు పేరెవులు ఆల్లీలు మొగ్గలు మెఱుములు అనియును మొదలుగ వాడఁబడుచున్నవి:(చూ, ఉద్ధతము, వ్యంజకము).

పాదగ్రహణము. సం. వి. అ. న. అభివాదనము: చూ, హణిగలు. [నడ-కాల్నడ.

పాదచారము. సం. వి. అ. న: (తె.ప).—కాలి

పాదచారి. సం. వి. న్. పుం. 1. కాలిబంటు: చూ, భటుఁడు. 1; విశే. 2. నడచిపోవువాఁడు; అం. 3: చూ, గతివిశేషములు.

పాదచ్ఛాయలు. పా. మనుష్యుఁడు సూర్యునకెదురుగ నిలబడి తర్జనివ్రేలు చెవియందుంచుకొని యదితననీడలో గుర్తుపెట్టుకొని ఆచోటికి తాను నిలుచుండియున్న పాదముతోఁగూడ కలిపి కొలిచిన నెన్నియడుగులగునో అవి పాదచ్ఛాయలగును.(చూ, అహఃప్రమాణము). [చూ, శూద్రుఁడు.

పాదజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అడుగుపుట్టువు:

పాదట్టు. దే. వి. (పాదు + తట్టు) రూ-పాదొట్టు. పాసములకుఁబట్టెడుబూసి: బూసి.

పాదతలము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, అరకాలు; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు.— మెట్టదామర, చెంగలువలు, కెంపులు, పగడములు, చిగుళ్లు మొ.

పాదతలములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని అఱకాళ్లు —ఎఱ్ఱఁదామరలఁబోలె రక్తిమయు, మృదుత్వముగలిగి చెమటలేకయున్న నైశ్వర్యప్రదము. చేటలవలెనుండి చెమటగలిగి వ్రేళ్లసందులుగలిగి తెల్లనైయున్న దారిద్ర్య దుఃఖము లనుభవించును.); 2: చూ, స్త్రీ లక్షణాంగములు. (ఆఁడుదాని అఱకాళ్లు.—తామరపువ్వుఁబోలి రక్తవర్ణములైన రాజపత్నియగు. అంతయు భూమినంటిన అష్టపుత్రసంపదనొంది మగనికి సంతసమొసంగును. ఛిద్రములైన ప్రవ్రజితయగు. కుఱుచలైన పతిదుఃఖితయగు. గుంటలు చెమటయు లేకున్న సుఖవతియగు. అరుగుడులైన దరిద్రురాలగు.)

పాదతలరేఖలు. అం: చూ, లక్షణాంగములు. (ధ్వజ, వజ్ర, అంకుశ, ఛత్ర, శంఖ, పద్మ, కలశ, హల, మత్స్య, కుండలము మొదలగు రేఖలున్న శ్రీపతియును, భూపతియును అగును. రేఖలు రక్తవర్ణములైలోఁతుగనున్న శుభప్రదము.)

పాదనఖములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలిగోళ్లు.— రక్తతామ్రవర్ణములైన రాజగును.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు (ఆడుఁదానికాలిగోళ్లు.— రక్తవర్ణములైన భాగ్యవతియగు. ఊర్ధ్వముఖములైన దాసియగు.)

పాదనివారణము. అం: చూ, విన్నాణములు.

పాదప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పావకోళ్ళు: చూ, పాదుక.

పాదపము. సం. వి. అ. పుం. 1. చెట్టు: చూ, వృక్షము; 2. కాళ్ళుంచుకొనెడు పీఁట: చూ, సింహాసనము.

పాదపవృత్తము. పా: చూ, వృత్తము. 1.

పాదపుపారువు. అం: చూ, ఉపవీతములు.

పాదపరిమాణము. సం. వి. అ. పుం. (తె. ప.)- అడుగు-అడ్గు. (చూ, హజ్జే.)

పాదబంధనము. సం. వి. అ. న. ఆవుగేదెలోన గునది: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)

పాదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పాదు. రూ- పదము: చూ, హజ్జే; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 3: చూ, వేరు. 1; 4. పద్యమునందలి యొకచరణము: చూ, వృత్తము. 1; 5.=పాతిక-పావు.పాదిక. 1/4వ వంతు; 6. కొండతటితిప్ప, ప్రత్యంతపర్వతము: చూ, హిమాలయము(పర్వతము); అం.7: చూ, ఇంద్రియములు, [స్థలములు.

పాదములు. అం. (అడుగులు): చూ, కళలుండు

పాదయమకము. అం: చూ, యమకము.

పాదరక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (పాదమును రక్షించునది) పాదుక: చూ, సమ్మాళిగలు.

పాదరసము. వై. వి.=పారద: చూ, సూతము. (శుద్ధి.—కఱదూపము, ఇటికపొడుము, పెరుఁగు, బెల్లము, పసుపు వీటితో విడివిడిగా నూఱి గుడ్డలో వడపోయుటయేశుద్ధి. ఇంగిలీకములోనుండి తీసిన పాదరసము విడిగా శుద్ధులుచేసినదానికంటె శ్రేష్ఠము).

పాదరి. వై. వి.=పాటలి: చూ, రూ-పొదిరి*.

పాదరేఖలు. అం: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వజ్ర, చక్ర, పద్మ, ధ్వజ, స్వస్తిక, వర్ధమాన, తోరణ, మకరరేఖలున్న రాజపత్నియగు. అంకుశ, కుండల, మాలికాది రేఖలున్న భాగ్యవంతులగు రాజులకు తల్లియగును.)

పాదలి. వై. వి. 1.=—పై—; 2. ఓరపాక: చూ, సదనము. 1; విణ. 3: చూ, హీనుఁడు.

పాదవల్మీకము. సం. వి. అ. న. బోదకాలు: చూ, హజ్జే.

పాదసరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పాంజేబు.

పాదసేవకుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, సేవకుఁడు.

పాదస్ఫోటము. సం. వి. అ. పుం. కాళ్లుపగుళ్లువాఱెడు కుష్ఠభేదము: చూ, విపాదిక.

పాదాంగదము. సం. వి. అ. న.=పాడిగము: చూ, పాదకటకము.

పాదాంగుళములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషుని కాలివేళ్లు.—పొడుగులై సమములై నునుపులై అసితములైన సుఖియగు. వేళ్లకొనలు సమమై వంకరలేకున్న రాజగు. నరములుగనిపించుచు శుష్కములై కుటిలములై విరళములైన దుఃఖియగు. బొటనవేలు విస్తారమైన దుఃఖియగు. రెండవవేలు బొటనవేలుకన్న నధికమైన స్త్రీసంభోగియగు. మూఁడవవేలధికమైన భార్యకు హానియగు. నాలవవేలు హ్రస్వమైన

పరస్త్రీలోలుఁడగు. ఇదియు దీర్ఘమైనచో ద్రా
భోగములుగలుగు. చిటికెనవ్రేలు హ్రస్వ
మై సన్నమైన భోగియగు. బొటనవ్రేలు
రెండవమూఁడవ వ్రేళ్లసమములైన యుత్త
ముఁడగు. చిటికెనవ్రేలు పొడవై వ్రేళ్లైన
ములకుమేకులువలెనైన దాసత్వముపొందును);
2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (అడుఁగాని
కాలివ్రేళ్లు — పెసరకాయలవలెనున్న భా
గ్యవతియగు. మృదువులైన సుఖవతియగు.
విరళములైన దాసియగు. రెండవవ్రేలు బొ
టనవ్రేలికన్నఁ బొడవైన విధవయో జార
యోనగు. మూఁడవవ్రేలు పొడవైయున్న
దుశ్శీలురాలును దౌర్భాగ్యురాలును కృపణు
రాలును అగును. నాలుగవవ్రేలు కురుచ
యైన కలహప్రియయగు. ఇది యెత్తుగనున్న
విధవయు దరిద్రురాలును అగును. చిటికెన
వ్రేలు భూమినంటకున్న విధవయో జారయో
అసౌఖ్యురాలును అగు. నాలుగవవ్రేలును
చిటికెనవ్రేలును భూమినంటకున్న జారిణి
యగు.)

పాదాంటుప్రురుగు. దే. వి: రూ-పాదాండప్రు-పాదొట్టుపురుగు: చూ, సాలెపురుగు.

పాదాండప్రు. దే. వి. —వై— [హాజ్జె.

పాదాగ్రము. సం. వి. అ. న. మీఁగాలు: చూ,

పాదాతము. సం. వి. అ. న. పదాతులసమూహము: చూ, భటుఁడు. 1. [భటుఁడు. 1.

పాదాతికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పదాతి: చూ,

పాదాపవిద్ధకము. అం: చూ, కరణములు.

పాదావర్తి. అం: చూ, అనుభావర్తములు.

పాది. దే. వి. 1. ఏఱుదాఁటించుసాధనము: చూ, హరోడము; 2. కక్కెర కొఁజో కారు కోడి పూరేడు లోనగు పెంపుడుపిట్టలను పైకివిడిచి పిట్టలనుపట్టెడు ఒకానొకవేఁట: పాదివేఁట, పారివేఁట: (చూ, వేఁట);

వై. వి. 3.=పాద. కుదురు: చూ, రూ-పాదు.

పాదిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చిన్నకంబము: చూ, స్తంభము. 1; 2.=పాతిక: చూ, పాదము. 5; విణ. 3. నాలుగవది.

పాదిగువ్వ. దే. వి. పాదివేఁటకుపయుక్తమైన పెంపుడుపిట్ట: చూ, శకుంతి (పక్షి).

పాదిరి. వై. వి.=పాటలి. (రూ-పాదరి-పాదిలి), కలిగొట్టు*: చూ, స్థాలి. 2.

పాదిలి. వై. వి.=—వై.— [21.

పాదివేఁట. దే. వి: చూ, పాది. 2. య. 2, ఆ.

పాదు. వై. వి. 1.=పాద. (రూ-పాది.) కుదురు. కళా. 4, ఆ. 78: చూ, విల్లము; 2.=పాద. క్రిందు. భాగ. 5, స్కం. 2, ఆ. 120: చూ, దిగువాటు; 3. నిలుకడ: చూ, స్థితి. 3.

పాదుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (రూ-పాదప-పాదువు) పావకోళ్ళు: చూ, సమ్మాళిగలు; అం. 2: చూ, ఆవర్తరూపములు.

పాదుకము. సం. వి. అ. న. ముచ్చె: చూ, సమ్మాళిగలు.

పాదుకాంతాభిషేకము. అం: చూ, అభిషేకములు.

పాదుకృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పాదూకృతుఁడు: చూ, మాదిగ.

పాదుకొను. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, స్థిరపడు; 2: చూ, మట్టుపడు. అని. 2, ఆ. 139; ప్రే. 3. పాదుకొలుపు.

పాదునిలుచు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పాదుకొను. 2. హరి. ఉ. 6, ఆ. 157.

పాదువు. సం. వి. ఉ. ఊ. స్త్రీ. 1: చూ, పాదుక. 1; 2: చూ, పాదుకము.

పాదుసా. వై. వి. (రూ-పాదుసాహి-పాదుషా): చూ, రాజు. 1.

పాదుసాహి. వై. వి.—వై.—

పాదుషా. వై. వి.—వై.—(వాడుక).

పాదూకృతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పాదుకృతుఁడు.

పాదూవాహుఁడు. సం.వి.అ.పుం. పావకోళ్లను, చెప్పులను తెచ్చెడువాఁడు: చూ, మాదిగ.

పాదొట్టు. దే. వి: చూ, రూ-పాదట్టు.

పాదొట్టుపురుగు. ద్వ. వి: చూ, పాదాంట్రి పురుగు.

పాథోదకము. సం. వి. అ. పుం. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1.

పాథోధి. సం. వి. ఇ. పుం:చూ,రూ-పాథోధి.

పాథోనిధి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

పాద్యము. సం. విణ. 1. పాదములకొఱకైనది (జలాదికలు); అం.2: చూ, ఉపచారములు.

పానకము. సం. వి. అ. పుం. 1. బెల్లము, యాలకులగింజెలు, మిరియములుకుండ మున్నగునవి కలిపిన పానీయము: చూ, సలిలము; దే. వి. (1) ఫలరసము. పంచ. నా. 1, ఆ. 321; అచ్చ. అ, కాం. 105: చూ, రసము. 13; (2) పాదు: చూ, పల్లము.

పానగోష్ఠిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లుత్రాగెడు చోటు (లేక) ఇల్లు. చూ, సదనము. 1.

పానపాత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. కల్లుత్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6; 2. నీరు త్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

పానము. సం. వి. అ. న. 1. త్రాగుడు: చూ, నరకము. 3; 2. త్రాగెడుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6; 3: చూ, రక్షణము; అం. 4: చూ, కామజంబులు: వై. వి. (1)=లింగపీఠము. (తె. ప).—జలేరి, పానవట్టము; (2)=ప్రాణము: చూ, ప్రాణము. 6.

పానలు. దే. వి. బ: చూ, సంశయము.

పానవట్టము. దే. వి: చూ, పానము (1).

పానసము. వా. వి. రూ-బానసము: చూ, సదనము. 1.

పానసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁగాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.

పానసీఁడు. వా. వి: చూ, పాచకుఁడు. 1.

పానారము. దే. వి. పండుపోఁక: చూ, పోఁక.

పానిని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-పాణిని.

పానీయము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 2. త్రాగఁదగినది: చూ, స్వాదితము; 3: చూ, రక్షితము.

పానీయవల్లి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆకాశతీఁగె*: చూ, సుపవికాఫల.

పానీయశాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చలిపందిలి: చూ, సదనము. 1.

పానుపు. దే. వి. రూ-పాన్పు. 1. పడక: చూ, శయ్య. 1; 2: చూ, మంచము; 3. పఱపు. అని. 3, ఆ. 12: చూ, శయ్య. 1.

పాన్పు. దే. వి.—పై.—

పాప. దే. వి. 1. రూ-పాపఁడు. భార. ఆర. 7, ఆ. 187: చూ, శిశువు; 2. ఆబ: చూ, లోచనము.

పాపంపుమొన. అం: చూ, మొసలు.

పాపఁడు. దే. వి. రూ-పాప. 1. బాలుఁడు. భార. విరా. 5, ఆ. 284: చూ, శిశువు; 2. పురుషశిశువు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 115: చూ, శిశువు.

పాపచేలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అగలుసొంటి *: చూ, విద్ధకర్ణి.

పాపట. దే. వి. 1. కేశవీథి. (ఇదిపాయుధాతు కృదంతము: చూ, సేస. 3; వై. వి. 2: చూ, వృకధూమకము *.

పాపటచేలు. ద్వ. వి. లాలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.

పాపటపడ్డ. వా. వి. పైరుమీఁద దున్నెడుసాధనమునకు వేసిన యడ్డుకట్ట.

పాపటపుగుజ్జలు. వా. వి. బ. పాపటపడ్డకుఁ బండ్లవలె వేసిన మేకులులోనగునవి.

పాపటపునొసలు. వా. వి. బ. పాపటపడ్డకువేసి కాఁడికిఁగట్టినవి.

పాపటపుపాన్నులు. వా. వి. బ. పాపటపు గుజ్జులకువేయుపాన్నులు.

పాపటబొట్టు. ద్వ. వి. 1: చూ, పాపటచేలు; 2: చూ, భూషణము. 2.

పాపటము. దే. వి. గొర్రెపైపయిీంటగాడనుపోవ దువ్వెనుపనిముట్టు. రూ-పాపనము. గుంటక-గుంటుగు, దింపు-దిగ్గిండు: చూ, హలము.

పాటపప్రుచ్చే. జై. క్రి. (పాపటపోవఁజేయు) జాడివిడిచి తొలఁగించే. రామా. 8, ఆ.165: చూ, పాయపడు. 1.

పాపటపోవు. జై. అ. క్రి.—పై.—

పాపదశకము. అం. అసత్యోక్తి, దోషారోప ణోక్తి, కఠినోక్తి, నిష్ఫలోక్తి, శౌర్యకర ణము, దుష్కార్యకరణము, దుష్కార్యాపేక్ష, పరభార్యాపేక్ష, పరద్రవ్యాపేక్ష, జీవ హింస. (10). [ము).

పాపది. వా వి. పాముది: ఆహేయము. (చూ, సర్ప

పాపనము. దే. వి: చూ, రూ-పాపటము.

పాపము. సం. వి. అ. న. రూ-పాప్మము. 1.=పాప్రివ. దుష్కృతము: చూ, వృజినము. 1; 2: చూ, దయ. "పాపము వానికాలువిఱిగి [illegible] విణ. 3. దుష్కృతముగలది.

పాపరహితుఁడు. సం. విణ: అనఘుఁడు.

పాపలగనుతావు. ద్వ. వి: చూ, భగము. 12. సాం. మా. 19. [చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాపాత్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం. పాపాలముద్ద:

పాపాయపరపీడనమ్. లో. పెరవారిని బాధించుట పాపముకొఱకు. "పా। పాయ పర పీడన" మ్మను । న్యాయమ్మన" (కుచేలోపాఖ్యానము)

పాపాలముద్ద. మి. వి: చూ, పాపాత్ముఁడు.

పాపాసు. వై. వి.=పాదపోష: చూ, సమ్మాళిగలు.

పాపి. సం. విణ.=పావి. (న్.ఈ.న్.) 1: చూ, పాపాలముద్ద; 2: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పాపిష్ఠుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలిపాపి: చూ, పాపి-

పాప్రు. దే. క్రి. 1. పాయఁజేయు; 2: దును-దున్ను. జై. 8, ఆ. 174.

పాప్రుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, పాపి. 1—2; 3: చూ, హింసకుఁడు; 4: చూ, హీనుఁడు.

పాపోసు. వై. వి.=పాదపోష: చూ, రూ-పాపాసు. [పాపము-

పాప్మము. సం. వి. న్. పుం, విణ: చూ, రూ-

పామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-పామము-

పామనుఁడు. సం. విణ. గజ్జికలవాఁడు, కచ్ఛురుఁడు: చూ, వ్యాధితుఁడు. [వ్రణము.

పామము. సం. వి. న్. పుం, న. గజ్జి: చూ,

పామరుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, మూర్ఖుఁడు: 2: చూ, హీనుఁడు; 3: చూ, గోండుఁడు.1-

పాము. దే. వి. 1: చూ, సర్పము; 2. కష్టము: చూ, శోకము; స. క్రి. 3. రూ-పాప్రిము: చూ, రుద్దు. 1.

పాముచోపు. వా. వి. ఋా: చూ, సర్పము.

పాముది. దే. వి: చూ, రూ-పావది. [ఫల.

పాముదొండ. ద్వ. వి. నాగదొండ*: చూ, రక్త-

పాము మేత. వా. వి: చూ, వాయువు.

పాములనారిగాఁడు దే. వి: చూ, పక్షి.

పాములబిడారు. వా. వి: చూ, వల్మీకము.

పాములమేతరి. వా. వి: చూ, హరివాహనుఁడు.

పాములవాఁడు. దే. వి: చూ, వ్యాళగ్రాహి. కాశీ. 2, ఆ. 87. [మేతరి.

పాములవేఁటకాఁడు. వా. వి: చూ, పాముల-

పాయ. దే. వి. 1. చీలిక. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, శకలము. 4; 2. ఖండము: చూ, శకలము. 4; 3. చర్మములోనగుకాని ఖండము. హరిశ్చ. 4, ఆ. 213: చూ, శకలము. 4; 4. ఒకనదిలోనుండి చీలిఁతిన పావది: చూ, స్వర్ణది (నది); 5: మునుము-మున్ను.

పాయఁబాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పాయు. 3. పాండు. 3, ఆ. 22.

పాయకట్టు. దే. వి. ఒకముఖ్యగ్రామముతోఁ జేరిన యుపగ్రామముల సమూహము, జనపదము: చూ, సీమ. 1 (దేశము).

పాయకారి. దే. వి. భాగపరికారము భూస్వాతంత్ర్యములేని రైతు: చూ, రైతు.

పాయకానా. వా. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.

పాయగిలు. దే. అ. క్రి.(రూ-పాయగిల్లు.తొలఁగు. వై. 3, ఆ. 83: చూ, విరియు. 5.

పాయగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పాయగొమ్మ. దే. వి. పంగ. ఉ, హరి. 5, ఆ. 56: చూ, శాఖ. 1.

పాయపోసు. వై. వి.=: చూ, రూ-పాపోసు.

పాయము. వై. వి.=ప్రాయ. 1. ఈడు. పర. 2, ఆ. 49: చూ, వయస్సు. 1; 2. యౌవనము: చూ, వయస్సు. 1; 3. జీవితకాలము: ఈడు. [భూషణము. 2.

పాయవట్టము. వై. వి.=పాదపట్టు, అందె: చూ,

పాయవడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. తొలఁగు. హరి. ఉ. 4, ఆ. 33: చూ, విరియు. 5; 2. చీలు: చూ, విదారించు; 3. దారివిడిచితొలఁగు. హరి. పూ. 9, ఆ.78: చూ, పాపటపుచ్చు, పాపటవోవు; 4: చూ, వెలివడు.

పాయవాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, పాయవడు.1. భార. విరా. 5, ఆ. 61.

పాయసము. సం. వి. అ. న. 1=పాసెము: చూ, పరమాన్నము; పుం. 2. సరళ ద్రవము: చూ, రాజార్హము.

పాయి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) 1: చూ, త్రాగుఁబోతు; వై.వి. (1)=పయస్. పాలు: చూ, స్తన్యము.

పాయికానా. వా. వి: చూ, రూ-పాయకానా.

పాయిదా. వా. వి: చూ, వృద్ధి. 4.

పాయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, పాయవడు. 1; 2. చిక్కూడలు; 3. చూ, ముద్దకట్టు; 4: చూ, వేఱుపడు; స. క్రి. 5: చూ, విసర్జించు.

పాయువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, ముడ్డి; అం. 2: చూ, ఇంద్రియములు.

పాయ్యము. సం. వి. అ. న. 1. త్రాసు-మూర-తూములలోనగుమానము: చూ, వర్జ; 2. నీరు: చూ, సలిలము; విణ. 3. నిందింపఁదగినది: చూ, హీనము. 2.

పార. దే. వి. రూ-పాఱ: చూ, ముద్గరము.

పారంగతుఁడు. సం. విణ. దరిఁజేరనివాఁడు: పారగుఁడు.

పారంపరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పారంపర్యము. వై. 1, ఆ. 56.

పారంపర్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పారంపరి. 1. కులక్రమము. (పుం.గురుక్రమముఅనికొందఱు. అనుస్యూతము అనికొందఱు): చూ, ఐతిహ్యము; 2. పరంపరాభావము.

పారఁజూచు. వా. స. క్రి. తప్పకనుజూచు.

పారఁగుఁడు సం. విణ: చూ, పారంగతుఁడు.

పారడ. ద్వ. వి. ఉగ్గుచిప్ప: చూ, పాత్రము.6.

పారణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పారణము. 1.ఉపవాసముండి మఱునాఁడు చేయుభోజనము: చూ, సాపాటు; పుం.2:చూ, మేఘము. 1;వా.3. పార్వణము: చూ, పిండము.4.

పారణము. సం. వి. అ. న.—పై—

పారతంత్ర్యము. సం. వి.అ.న. పరాధీనత:అజ్ఞా.

పారతము. సం. వి. అ. పుం.=పాదరసము: చూ, సూతము.

పారత్రికము. సం. విణ. పరలోకసంబంధమైనది: ఆముత్రికము, ఆముష్మికము, పారలౌకికము. [తేము.

పారదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-పార

పారదారికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరదార రతుఁడు. [2: చూ, వాటవాటి.

పారదేశికుఁడు. సం. విశే. 1. అన్యదేశస్థుఁడు;

పారమార్థికుఁడు. సం. విశే. 1. పరమార్థబుద్ధికల వాఁడు; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

పారమేశ్వరము. అం: చూ, ఆగమములు.

పారమేష్ఠ్యరాజ్యము. పా. మోక్షరాజ్యము.

పారము. సం. వి. అ. న. 1. అవలిదరి: చూ, రోధస్సు; 2: చూ, సమీపము. 1; 3.=పాళము. కొలఁది; అం. 4. మల్లబంధవిశేషము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పారలౌకికము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పాయసము. 1; విశే. 2: చూ, పారత్రికము.

పారవతము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పారువాయి-పావురాయి. : చూ, రూ-పారావతము. 1; వై. వి. (1).=పారావతము: చూ, పారవము. 1.

పారవశ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, విస్మృతి; పా. 2: చూ, అశ్వహృదయ పరిజ్ఞానము.

పారవి. అం: చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు. [చూ, బాణము. 1.

పారశవము. సం. వి. అ. పుం. ఒకఆయుధము:

పారశవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. శూద్రవనితయందు బ్రాహ్మణునివలనఁ బుట్టినవాఁడు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పారశీకము. సం. వి. అ. పుం.=పారసి. 1. (రూ-పారసికము-పారసీకము): చూ, దేశము; 2. పారశీకదేశపుగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పారశ్వధికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పారశ్వధుఁడు: చూ, యాష్టీకుఁడు.

పారశ్వధుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారసి. వై. వి. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2.=పారశీక. పారశీకదేశభాష: చూ, భాష. 1; విశే. 3. పారశీకదేశమునందుఁగలిగినది. స్వా. 4, ఆ, 28. [పారశీకము.

పారసికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

పారసీకము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారస్త్రైణేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పరస్త్రీవలనఁబుట్టినకొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

పారా. వా. వి. రూ-పహరా: చూ, రక్షణము.

పారాణి. దే. వి. 1. కుంకుమలోనగువానితో పాదములకుఁజేసెడు అలంకారము: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. 2. పసుపుసున్నము కలిపిన వస్తువు. (పుండ్లుమాన్పును).

పారాణించు. దే. స. క్రి. పారాణిపాదములకు అలంకరించు: చూ, సింగారించు.

పారాపతము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, రూ-పారావతము. 1.

పారాయణము. సం. వి. అ. న. 1. అంతయు: చూ, రూ-పరాయణము; 2. అంతయుచేదువుట. 3. పారమునుపొందుట.

పారావతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పారువాయి-పావురాయి. (రూ-పారవతము-పారవము): చూ, సురటి; 2. కోఁతితుమికి *: చూ, న్యాగ్రోధకము; 3. విశాలముఖముగలబాణము: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, భావదూషితములు.

పారావతాంఘ్రి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మానేరు*.

పారావతాంశ. అం. ఏగ్రహంబునకైనను షోడశవర్గు చేయఁగా ఆయువర్గంబులు స్వవర్గంబులు వచ్చెనేని పారావతాంశయగును.

పారావారము. సం. వి. అ. న. 1. ఈవలావలిదరులు: చూ, రోధస్సు; పుం. 2. (రూ-పరావరము-పారవారము-పారాపారము): చూ, సముద్రము.

పారాశరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వ్యాసముని: చూ, సన్యాసి; క్రొ. 2. ముని: చూ, సన్యాసి.

పారాశర్యబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (యజుర్వేదులు. పరాశర ఋషినిఁబట్టిపిరికీనామముకలిగెనది. జాషర్ రు-క్త్రియవాడలలో గానంబడియెదరు)

పారాశర్యము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

పారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గిండి: చూ, పాత్రము. 8; 2. ఈడుముంత: చూ, పాత్రము. 6; 3.=బారి. ఏనుఁగుకాలి గొలుసు: చూ, శృంఖలము. 2; 4: (తె. ప).—మల్లచిప్ప; 5. నీరుప్రిబ్బ*: చూ, విదులము; దే. వి. (1) తడవ. ఉ,రా. 3,ఆ. 54:చూ, వెండియు; (2) మన్ను: చూ, భూమి. 1.

పారిక. దే. వి: చూ, బానిసె.

పారికాంక్షి. సం. వి. న్. పుం. 1. ముని: చూ, సన్యాసి; 2. తపస్వి: చూ, సన్యాసి;3. కృఛ్రి చాంద్రాయణాదివ్రితశీలుఁడు.

పారికాఁపు. దే. వి: చూ, పరిచరుఁడు.

పారిజాతకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పారిభద్ర*: చూ, నూత్క్రదారువు. (దీనిలో " నిక్టాన్తిన్ "అనేప్రాముఖ్య పదార్థముకలదు. దీనిపసరు విరేచనకారి. జ్వరహారము); 2:చూ, వేలుపుఁజెట్టు; అం.3. ఒకదేవవృక్షము. (దేవవృక్షములు.—మందారము, పారిజాతము, సంతానము, కల్పవృక్షము, హరిచందనము) (5)

పారిజాతము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారిజాతములు. సం.వి.అ.పుం.బ:చూ,ధాన్యము.

పారిజాతాంశ. అం. ఏగ్రిహమైనకైనను షోడశవర్గుచేయఁగా రెండువర్గంబులు స్వవర్గంబులు వచ్చెనేనిఁ బారిజాతాంశయగును.

పారిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చయిరుగుడు*: చూ, శింశుప.

పారితథ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. జేడబిల్ల:చూ, భూషణము. 2; 2. సిగపువ్వు: చూ, భూషణము. 2.

పారితోషికము. సం. వి. అ.న:చూ,స్వర్ణము.3.

పారిపార్శ్వకుఁడు. అం. సూత్రిధారుని ప్రిక్కనెయుండి యతఁడుచెప్పెడుసర్వాంశములను బరిష్కరించెడువాఁడు. ఇతనికే మారీషుఁడని పేరు. (దండుఁడు, పింగళుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు ఈ ముగ్గురును నామాంతర ధారులై సూర్యునకుఁబరిచర్యసేయు నింద్రాదులు 18 మందిలోఁగ్రిమముగముఖులై యున్నారు.)

పారిప్లవము. సం. విశ. చలించెడునది: చూ, లోలము.

పారిభద్రిము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పారిజాతకము*; 2: చూ, వేము *.

పారిభావ్యము. సం. వి. అ. న. చెంగల్వకోష్టు*: చూ, వాలుకము.

పారియాత్రికము. సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునందలికులపర్వతము: చూ,పర్వతము.

పారియాత్రిము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పారివాఁడు. దే. వి: చూ, పారికాఁపు.

పారివేఁట. వా. వి: చూ, పాడి. 2.

పారిషదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పారిషత్తు. శివభటుఁడు. (ప్రిమథగణమునందలి చండి కేశ్వరాది): చూ, ప్రిమథుఁడు.

పారిహారికుఁడు. సం. విశ. పరిహారము చేయువాఁడు.

పారిహార్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. సూడిగము: చూ, భూషణము. 2; 2. కపటము: చూ, వ్యాజము. 1; 3: చూ, రూ-పరిహార్యము; విశ. 4. పరిహారము చేయఁదగినది: చూ, హీనము. 3.

పారీంద్రిము. సం. వి. అ. పుం:చూ, సింహము.

పారీక(ఖ)త్తు. వా. వి: చూ, విభాగపత్రిము.

పారీణుఁడు. సం. విశ. పారముముట్టినవాఁడు.

పారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాఱు.

పారుకాడు. దే. అ. క్రి: చూ, పాఱు.1.

పారుడు. దే. వి. పాసనము: చూ, రోగము. 1.

పారుపత్తెకాఁడు. దే. విశే. దొరతనమువారికి య్యవలసిన ధనమును ప్రజలవలనరాఁబట్టెడి అధికారి. (తిరుపతిమున్నగు దేవస్థానములలో వాడుక. ఇతరిని దేవస్థానప్రతహాస్సీలుదారం డురు.): చూ, స్వామి. 3.

పారుపత్తెదారు. దే. విశే. —పై—

పారుపత్తెము. దే. వి. రూ-పార్పత్తెము. దేవుని కిని దొరతనమువారికిని ఇయ్యవలసినధనమును ప్రజలవలనరాఁబట్టెడి అధికారము: చూ, రపము. 1.

పారువ. దే. వి. జోడ. ఉ, రా. 6, ఆ. 73: చూ, సూచన. 1. [చూ, వీక్షించు.

పారువమోచు. వా. స. క్రి. చేక్రుఁగాఁజూచు:

పారువము. వై. వి.=పారావత. సా. 2, ఆ. 65: చూ, సురటి.

పారువాయి. వై. వి. బ.=—పై—

పారువేఁట. వా. వి. ఉత్సవవిగ్రహాదులను వేఁటకు తీసికొనిపోవుట.

పారుష్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పౌరుషము. 1: చూ, పరుషము. 1; 2. పరుసఁదనపు మాట: చూ, శబ్దము. 2.

పారె (రె) డుబండ్ల కెదురుగాఁగాళ్ళు జోతు రా? లో. "పారెడు బండ్లకెదురు, కాళ్లు సాతురె యొవెట్టికాన వినుము." (కువలయాశ్వచరిత్ర). [చూ, శర్కరాంకము.

పారేవతము. సం. వి. అ.న.ఒకానొకఎత్తుకి త్తలి*.

పార్ఘటము. సం. వి. అ. న: చూ, భస్మము.

పార్తెంచు. దే. అ. క్రి. రూ-పాఱుతెంచు. 1. పరుగెత్తివచ్చు; 2: చూ, వెళ్లిగొను.

పార్థక్యము. సం. వి. అ. న:చూ,వేఱుపాటు.1.

పార్థివ. అం: చూ, సంవత్సరములు. (నిఘంటు కర్త కొట్రి శ్యామల కామశాస్త్రి జననము.—పార్థివ సం॥ర అధిక జ్యేష్ఠ బ ౯ఆది వారము రాత్రి ౧౦ గడియలకు విశాఖా నక్షత్రము శిరోవీధినిదాఁటిఅనూరాధరాసై యుండఁగా రేవతీనక్షత్ర ప్రథమచరణ మకరలగ్నమందు జననము. బుధమహాదశా శేషము. సం 15-నె4-రో 13-గ౯).

పార్థివము. సం. వి. అ. పుం. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము; విశే. 2. పృథివీసంబంధమైనది: చూ, భూమి. 1.

పార్థివుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు; 2: చూ, రాజు. 1.

పార్థుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పార్పత్తెము. దే. వి: చూ, రూ-పారుపత్తెము.

పార్పోతు. వా. వి: చూ, వెలపరి.

పార్వణము. సం. వి. అ. పుం. 1. పార్వణమను మృగము: చూ, మృగము. 1; పుం. న. 2. పిండప్రదానము, పారణ- పారణము: చూ, పిండము. 4; విశే. 3. పర్వతసంబంధమైనది: చూ, హిమాలయము.

పార్వతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.(పర్వతమునకుఁ గూఁతురు): అ, అంబ, అంబిక, అగజాత, అదితి, అనంత, అపర, అపరాజిత, అపర్ణ, ఆర్య, ఇంద్రాక్షి, ఈ, ఈశాని, ఈశి, ఈశ్వర, ఈశ్వరి, ఈశ్వరేశ్వరి, ఉమ, బుద్ధి, ఏకపాటల, ఏకానంశ, ఐంద్రి, కధ, కపాలిని, కమల, కర్బరి-కర్బురి, కర్వరి, కల్యాణి, కాత్యాయని, కార్తికేయప్రసువు, కాలంజరి, కాలరాత్రి, కాలి-కాళి,కాలిక, కిరాతి, కుజ, కుమారసువు, కుమారి, కుష్మాండి, కృష్ణపింగళ, కైటభ-కైటభ-కైటభి, కోటరి, కోటవి-కొట్టవి, కౌమారి, కౌశికి-కౌషికి. క్షమ, క్షీరసాగరసుత, క్షేమ, గంగ, గణనాయిక, గిరిక, గిరిజ, గిరిసుత, గృహప్రసువు, గోమిని, గోల, గౌతమి, గౌరి, చండముండ-చండముండి, చండాలిక, చండి, చండిక, చర్చ, చర్చిక, చర్మముండ, చా

ణ్డిక (చాండిక),జయ, జయంతి, తామసి, ద
క్షకన్య, దక్షజ,దర్దుర,దాక్షాయణి,దుర్గ,దుర్గి,
దృషద్వతి, దేవి, ధేనుక, నందపుత్రి,నారా
యణి, పింగ, ప్రిథ, బర్హిర్ధ్వజి, బాభ్రవి,
భవాని, భార్గవి, భ్రామరి, మంగళ, మాత,
మాతృక, మారి, మృడాని, మేనకాత్మజ,
యమస్వస, యమున, యాదవి, రుద్రాణి,
లంబ, వారాలిక, వృషాకపాయి, శక్తి, శ
ర్వాణి, శివ, శాంభవి, శివదూతి, శిఖరవా
సిని, శూలన్యక్కు, శైలేయి, షష్ఠి, సతి,
సర్వమంగళ, సర్వార్థానుసాధిని, సింహధరి,
సినీవాలి,సో,హిండి, హైమవతి.(అవ్య).—
అంతి. (తె. ప).—అమ్మిక, కతిచేడియ,
కల్వలవొరదారి, కొండచూలి, కొండరా
చూలి, గట్టుపట్టి, గట్టురాచూలి-గట్రా
చూలి, గయిరమ్మ- గవరమ్మ- గౌరమ్మ,
గవురు-గౌరు, చేండి-చెండి, జేగముతల్లి,
దుగ్గ-దుగ్గి, మలయమ్మ, ముక్కంటివెలది,
లచ్చినెచ్చెలి, వలిమలకూతురు, వెనకయ్య
తల్లి, వేల్పుకేటిసవతి, సత్తి, సామితల్లి,
సామిసామేను చేకొన్నచాన,సింగమునెక్కు
దంట; తద్వి.— ౧. కాళికి.-కాలి-కాళి,
కాలిక-కాళిక. (తె. ప).—దుగ్గ, సత్తి;
౨. పార్వతిదూతకు.—జ్వాలాజిహ్వుఁడు.
(ఇందు "క్షీరసాగరసుత" పొరపాటున పడి
నది. గద్దుచేయవలెను) (మిగతవానికి "చూ,
హైమవతి"); 2. ద్రౌపది: చూ, నూన. 1;
3. ఒకగోపిక: చూ, మహాశూద్రి; 4. అం
దుగు*: చూ, సల్లకి; 5. పాలకూర *: చూ,
సుమంగళ; అం. 6: చూ, వేసరపాదవజభా
షలు; 7: చూ, శాస్త్రపరివర్తములు.

పార్వతీనందనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుమార
స్వామి: చూ, స్కందుఁడు.

పార్వతీయము. సం. వి. అ. పుం. 1. పొద్దు
తిరుగుడు*:చూ, సూర్యావర్తిని; 2. ఏటు
జోజి*: చూ, సుభిక్ష; 3. కొండగోనుగు*:
చూ, మృదు,దుముము;విశే. 4.పర్వతమునందుఁ
బుట్టినది: చూ, హిమాలయము. (పర్వతము)

పార్వతీలోచనము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

పార్వము. వై. వి.=: చూ, రూ-పారువము.

పార్శ్వకాంత. అం:చూ, ఆకాశచారులు.

పార్శ్వకాంతము. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వక్రియలు. అం: సమున్నతము, నతము,
ప్రసారితము,వినివర్తితము, అపస్మృతము.(5)

పార్శ్వగతము. అం. 1: చూ, దృష్టిక్రియలు;
2: చూ, హస్తపరివారములు.

పార్శ్వజానువు. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వతలము. అం: చూ, హస్తపరిచారములు.

పార్శ్వతోముఖము. అం.—పై—

పార్శ్వనికుట్టనము. అం: చూ, కరణములు.

పార్శ్వభాగము. అం: చూ, పక్షభాగము.

పార్శ్వమండలము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

పార్శ్వము. సం. వి. అ. న. 1. పర్శువులసమూ
హము; పుం. 2.=పంచే (ఎముకలచేతపూర్ణ
మై యుండునది. చంక క్రిందిభాగము):
కచ్ఛము, పక్షము. (తె. ప).—అంక, అం
చెల, ఇడుపు, ఇరుగు-ఇరువు, ఇఱ్ఱియలు,
ఓర, కడ-కెడ, కెలఁకు, కెడను- కెలను,
కెలవు- కెళవు, కోపు, క్రోవ, చెక్కిలి-చెక్కి
య, చోయ,చెంప,చెరఁగు-చెఱఁగు, చేయి,
తట్టు, దెస, నిట్ట, పక్క-ప్రక్క, పక్కి
య-పక్కె, పట్టియ-పట్టె, పఱగడ, పొరు
గు-పొర్గు-పొరువు, బగి-బగులు, బరి , బరి
వాగె, మయి-మెయి-మై-మే-మేను, లెంప,
వయిపు-వైపు, వలను, సంగడి, సూరెలు;
తద్వి.— ౧. ఏనుఁగుకటుమరలకు.— కుంజ
ము; ౨. కంటికిక్రింద మొదలుకొని చెక్కిళ్ల
పార్శ్వమునకు.—కుంజము; ౩. గుమ్మముపరి
క్కకు.— (తె. ప). -ఈడుపు - ఈడ్పు;
౪.చెక్కిలిక్రిందిభాగమునకు.—బుగ్గ;౫.చె

కీలుకీమీఁదిభాగమునకు.—హనువు;ఒ. శిరః పార్శ్వమునకు.-అక్షము,కటము,కణము, కతలము. (తె. ప).—కణఁత-కణఁత, కణత. (సంగతవానికి "చూ, సూరెలు"); పిం. 3: చూ, సమీపము. 1; అం. 4: చూ, తాడితాంగములు.

పార్శ్వములు. అం. 1: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (ఎండియున్న మాఁడుచేయ్యును); 2: చూ, నాట్యోప మోగాంగములు (అంగము. 9).

పార్శ్వవేష్టితము. అం: చూ, ఉద్ధితకరణబంధములు.

పార్శ్వసంఘటితము. అం. —పై.—

పార్శ్వాపక్తి. అం: చూ, అకుభావక్తములు.

పార్శ్వోన్నత.అం:చూ,అశ్వసంచారమార్గములు

పార్ష్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. వేఁడుకెత్తిన యాఁడుది:చూ, స్త్రీ; పుం, న. 2:చూ, మడమ; 3. దండువెనుక: చూ, వెనుక. 1; 4: చూ, వెనుక. 1.

పార్ష్ణిగ్రాహసారుఁడు. అం: చూ, ద్వాదశరాజమండలము(దండెత్తిపోవురాజునకు వెనుక దిక్కునందు శత్రువు): పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు.

పార్ష్ణిగ్రాహుఁడు. అం.—పై—

పార్ష్ణిత్రి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.అఱికాలుమీఁగాలు మడమను మూసికొనియుండెడు ముచ్చె: చూ,సమ్మాళిగలు.

పార్ష్ణిత్రము. సం. వి.అ. న. మొండటనుండిరక్షించెడుసేన: చూ,సేన. 1.

దార్ష్ణిపార్శ్వగతము. అం: చూ,ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణియుద్ధము. అం: చూ, యుద్ధము.

పార్ష్ణివిద్ధము. అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు.

పార్ష్ణులు.అం:(మడమలు)1:చూ,లక్షణాంగములు. (పురుషునిమడమలుసమములైరక్తవర్ణములైనకనుత్తముఁడగు); 2:చూ,స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీమడమలు మట్టిసండ్లవలె పగడపుచాయగలిగిన పుత్రినతియగు.)

పాఱ. దే. వి: చూ,రూ-పార.

పాఱఁజూచు. వా. స. క్రి. దృష్టించిచూచు.విజ.-1, ఆ. 95: చూ, వీక్షించు.

పాఱఁగోలు.వా.స.క్రి.తఱుము:చూ,వెంబడించు.-

పాఱఁబోఁక. వా. వి:చూ, వారఁబోఁత.

పాఱఁబోఁత. వా. వి.—పై—

పాఱఁబోయు. దే. స. క్రి: కుమ్మరించు.

పాఱమ్మ. ద్వ. వి. (పాఱ + అమ్మ) (రూ-పాఱవాతమ్మ-పాఱవాతియమ్మ): చూ, బాణము. 1.

పాఱవాతమ్మ.ద్వ.వి.—పై—అం,భా.ద్వి.213-

పాఱవాతియమ్మ. ద్వ. వి.—పై.— అచ్చ. సుం, కాం. 121.

పాఱవేయు. దే. స. క్రి. 1. విసరివేయు:పాఱవైచు; 2. వదలవిడుచు: పాఱవైచు.

పాఱవైచు. దే. స.క్రి.—పై—స్వా.2,ఆ.17.

పాఱాడు. దే. అ.క్రి. (రూ-పారు-పారాడు-పారుకాడు) 1. పరుగెత్తు. భాగ. 7, స్కం. 99:చూ, వెళ్లు. 1; 2: చూ, వెల్లిగొను; 3.పానసముచేయు: చూ,విప్లించు; 4: చూ, వ్యాపించు. ఉ, హరి.3, ఆ. 58;(ఇదికొన్నిక్రియలకు స్వార్థమందును, కొన్నిటికి ఇంచుక్త్వానమందును, మఱికొన్నిటికి ఆరంభార్థమందును అనుప్రయుక్తమగుచున్నది.విరియఁబాఱు, తెల్లవాఱు, పండఁబాఱు మొ.)

పాఱుఁడు.నై.వి.—విప్ర:చూ,స్వస్తిముఖుఁడు.1.

పాఱుటక్క. ద్వ. వి. (పాఱుఁడు + అక్క) 1. బాఁపనది:చూ,స్త్రీ;2. బ్రాహ్మణునిభార్య:చూ,భార్య.

పాఱుటసుర. మి. వి. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు:చూ, రాక్షసుఁడు.1.(రాక్షసి)

పాఱుటాకులు. దే. వి. బ. మునులుకట్టుకొనెడు ఆకులు. య. 1, ఆ. 120.
పాఱుడు. దే. వి: చూ, పఱత.
పాఱుత. దే. వి: చూ, పాఱుటక్క.
పాఱుతెంచు. దే.అ.క్రి:చూ, రూ-పార్తెంచు
పాఱునీరు.వా.వి.ప్రవాహజలము:చూ,సలిలము.
పాఱుపోఁగు. దే. వి. మూరదూరముగా పోయు నూలిపోఁగు: చూ, సూత్రము. 1.
పాఱులకెకిమీఁడు. వా. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పాఱువాఁడు. దే. వి: చూ,స్వస్తిముఖుఁడు. 1. భార. అర. 4, ఆ. 342. [సంబరము.
పాఱువేఁట. దే. వి. దేవోత్సవము: చూ,
పాల. దే. వి. 1: చూ, సుమంగళి *; వై. వి. 2: చూ, పాలగుమ్మ; 3.=పాటల: చూ, వర్ణము. 6; 4.=పాటల. కలిగొట్టు *: చూ, స్థాలి 2; విణ. 5. శ్వేతము: చూ, వర్ణము. 6. (ఇది పాలుధాతుకృదంతము).
పాలంక్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పాలుక్య. కుందురువు: చూ, రాజార్హము.
పాలకడలల్లుఁడు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పాలకడలి. ద్వ. వి. క్షీరాబ్ధి: చూ, సముద్రము.
పాలకడలివెన్న. ద్వ. వి: చూ, హిమాంశువు.
పాలకన్నులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పాలకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగుపిత్త జ్వరము: చూ, హస్తి; 2: చూ, త్రిదోష పజము; 3: చూ, రక్షణము.
పాలకాకి. వా. వి. 1. తెల్లకాకి: చూ, వాయ సము. 1; 2. ఒకానొకపిట్ట: చూ, పక్షి.
పాలకాయ. దే. వి:చూ, భక్ష్యము.
పాలకావడి చేక్కలు. వా. వి. బ:చూ, గొల్ల కావడి చేక్కలు.
పాలకి. వై. వి.=పల్యంకికా. (రూ-పాలంకీ-పల్ల కి-పల్లకీ-పల్లక్కి-పాల్కి) వై. 7, ఆ. 145: చూ, సవారి.
పాలకీ. వై. వి.=:చూ, రూ-పాలకి.
పాలంకీబొంగు నొక్క.ద్వ.వి.ముకు:చూ,రిక్క.1.
పాలకుండ. వై. వి. పాలుకాచెడు కడవ:చూ, భాండము. 3.
పాలకుప్ప. ద్వ.వి. పయోరాశి: చూ,స్తన్యము.
పాలకూర. వై. వి: చూ, సుమంగళి*.
పాలకొడిస. ద్వ. వి: చూ, వత్సకము*.
పాలకొయ్య. దే. వి:చూ,యూపము. 1.
పాలగచ్చు. దే. వి: చూ, సమాలంభము.
పాలగరువు. ద్వ. వి. మీఁదయినుకగలఱాతిపా ఱునేల:చూ, భూమి. 1.
పాలగార. దే. వి:చూ, పాలగచ్చు.
పాలగుంజె. ద్వ. వి:చూ, పాలకొయ్య.
పాలగుమ్మ. దే. వి: చూ, పాలపిట్ట.
పాలగుమ్మడు. వై.వి.నల్లనేలగుమ్మడు*(ఇక్క డవ్యతిరేకలక్షణ):చూ, సర్వతోభద్ర.
పాలగొలిమిడి. ద్వ. వి. పయస్విని*: చూ, మెంగబీర. [గంటు.
పాలగోఁకుడు. ద్వ. వి. పాలకుండ లోనియడు
పాలఘ్నము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ- పలఘ్నము *. [పాత్రము. 6.
పాలచెంబు. వై. వి. పాలుపితికెడుచెంబు:చూ,
పాలచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పాలచేరులు. ద్వ. వి. బ. రూ-పాలచేర్లు. గజ్జెవర ము. స్వా.4,ఆ.42. :చూ,సిర. 1.[ఆ. 413.
పాలచేర్లు. ద్వ. వి. బ.—వై.—ఉ, రా. 7,.
పాలచొఱ దే. వి. తెల్లనిచొఱ: చూ, మత్స్యము. 1. [పొరడ.
పాలడ. ద్వ. వి. (పాలు + అడఁగు): చూ,
పాలతప్పేల. వా. వి: చూ, పాత్రము. 6.
పాలతుత్తము. ద్వ. వి: చూ, ఖర్పరి (సున్నపు నీటిలో రెండుజాములు వండిన శుద్ధి.)
పాలఱేఁకు. దే. వి. రూ-పాలతేఁకు, గృహద్రు మము*: చూ, శాకోటము.

పాలతేఁప. దే. వి: చూ, రూ-పాలకేఁప.*

పాలనము. సం. వి. అ. న: చూ, రక్షణము (ఆ. స్త్రీ. అగును).

పాలనేలగుమ్మడు. వా. వి: చూ, పాలగుమ్మడు*. [పొనుపు.

పాలపండ్లు. ద్వ. వి. బ. పుట్టుపంతములు: చూ,

పాలపాపఁడు. ద్వ. వి: చూ, శిశువు.

పాలపిట్ట. వై. వి: పాల, పాలగుమ్మ.(సం.ప).- కికి-కీకి, కికిదివి-కికీదివి - కికీదివి-కికీదివము-కీకదివి, కూటకము, కికరము, చాషము-చాస ము, చిత్రవాలము, దివి. (చూ, శకుంతి).

పాలపూస. దే.వి. తెల్లనిగాజుపూస:చూ,పూస.

పాలబుగ్గలు. ద్వ. వి. బ: చూ, లెంప. 2.

పాలమడ్డి. వా. వి:చూ, సరళద్రవము.

పాలమున్ను. ద్వ. వి:చూ, భూమి. 1.

పాలమీఁగడలు. వా. వి. బ. 1: చూ,భక్ష్యము; 2: చూ, ధాన్యము.

పాలము. సం. వి. అ.పుం. 1. కొయ్యపడిగము: చూ,పాత్రము.6 ;2. మడ్డు:చూ,లోహము.1.

పాలముంచెదరో నీలముంచెదరో. జా. మేలుచే సెదరో కీడుచేసెదరో. "సీ.నీటను ముంచెదో పాలముంచెదవో యీబాలనింక."(శశిరేఖనా టకము)

పాలమున్నీటి కూఁతురు. ద్వ. వి:చూ,లక్ష్మి. 1.

పాలమున్నీటియల్లుఁడు. ద్వ వి: చూ,విష్ణువు. 1.

పాలమున్నీరు. ద్వ.వి. క్షీరాబ్ధి:చూ,సముద్రము.

పాలరాయి. వా. వి. తెల్లరాయి:చూ,రాయి.

పాలలము.సం.వి.అ.న.=పాలను:చూ,పలలము.1.

పాలవన్నె. వా. వి. పయ్యా:చూ,వర్ణము. 6.

పాలవల్లి. వా. మి. వి. దేవునిపీఠమునకు మీఁదు గా వ్రేలాడఁగట్టెడు పాల లత.

పాలవాఁగు. వై. వి:చూ, పాలమున్నీరు.

పాలవాహినిక. అం: చూ, అంతరభాషలు.

పాలవిలుగుడు. ద్వ. వి. కూకు: చూ, స్తన్యము.

పాలవెల్లి. ద్వ. వి: చూ, పాలమున్నీరు.

పాలసంద్రము. వై. వి: చూ, పాలవెల్లి.

పాలసతాళ్లు. ద్వ. వి. బ. రూ-పాలాసతాళ్లు గుజ్జముకాళ్ళగట్టెడుతాళ్లు: చూ, సూత్రము. 1.

పాలసుఁడు. వై. విణ.=బాలిశః. 1: చూ, హంపీరుఁడు; 2: చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ, రా. 7, ఆ. 484; 3: చూ, వ్యాధుఁడు.2. అచ్చ. బాల, కాం. 159; 4.=పలాశః: చూ,రాక్షసుఁడు. 1.

పాలసున్నము. ద్వ. వి: చూ, పాలగచ్చు.

పాలసురాలు. మి. వి. 1. దుష్టస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2. మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.

పాలాడు. దే. స. క్రి. ఖండించే. స్వా. 4, ఆ. 50: చూ, సెలగు.

పాలానుగు. ద్వ. వి. దుగ్ధతుంబి*: చూ, సొఱ.

పాలారుచే. దే. స. క్రి. రూ-పాలార్చు. భాగ. 3, స్కం. 670: చూ, వివరించే. 3.

పాలార్చు. దే. స. క్రి.—వై.—

పాలావు. ద్వ. వి: చూ, పాడియావు.

పాలాశదలము. పా. (త్వరితగతి) ఒకానొకవృత్తము. "న-న-న-న-న-గగములు. 11 యతి. 17 పఛందస్సు": చూ, వృత్తము. 1.

పాలాశము. సం. వి, విణ: చూ, రూ-పలాశము.

పాలాసతాళ్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-పాలసతాళ్ళు.

పాలాస్త్రీ. వా. వి: చూ, రూ-పలాస్త్రీ.

పాలించే. సం. స. క్రి: చూ, రక్షించే.

పాలిండ్లు. ద్వ.వి.బ.స్త్రీస్తనములు:చూ,స్తనము.

పాలింది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ,పాలిని.*

పాలిందితము. సం. వి. అ. పుం, న: అశ్మంతకము, అశ్మంతము, కుశలి*.

పాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పాలియ: చూ, జోజోలపాలిక; అం. 2:చూ,సుషిరవాద్యములు; వై. వి. (1).=పాలికా:చూ,పాలిక. 1.

పాలికాఁపు. దే. విణ. (రూ-పాలిచేట్టము, పాలివాఁడు, పాలేరు, పాలేరువాఁడు. ఇవి రూపాంతరములని కొందఱు) 1. భాగస్థుఁడు: చూ, సగంధుఁడు; వా. 2. రైతుయొక్క పొలములోఁ చాకిరిచేయుబంటు; 3. మేఁడిపాలికి దున్నెడు మడకవాఁడు: చూ, వ్యవసాయి.

పాలిచేట్టము. దే. విణ.—పై—

పాలితము. సం.వి.అ.పుం.1. పెద్దపేఁకు*:చూ, శాకోటము; విణ. 2:చూ, రక్షితము;3. పెంచికొనఁబడినది:చూ, వర్ధితము. 1.

పాలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి;విణ. 2. పాలించునది: చూ, రక్షితము.

పాలియ. వై. వి.=: చూ, పాలిక. (1), 1.

పాలియము. వై. వి.=పాళికా. రూ-పాలెము. ఊరుదరిపల్లె:చూ, సీమ. 1 (దేశము.)

పాలివాఁడు. దే. విణ:చూ, పాలికాఁపు.

పాలు. వై. వి. 1.=పయస్సు:చూ,స్తన్యము(పాలకును తద్విశేషములకును "చూ,స్తన్యము"); 2. మఱ్ఱిలోనగుచెట్లరసము: చూ, స్తన్యము; దే.వి. 3. భాగము: చూ, పంపకము. 2; 4: చూ, వంతు. 5; 5:చూ,వశము. 1; 6:చూ,సమీపము. 1;బ.7.రూ-ప్రాలు:చూ, బియ్యము; 8: చూ, సేసఁబ్రాలు; అ. క్రి. 9:చూ, వెల్లఁబోవు.

పాలుక్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,పాలంక్య.

పాలుగొను. దే. స. క్రి. రూ-పాల్గొను:చూ, సంవిభాగించు.

పాలుడు. వై. వి.=పాండు:చూ, పాండువు.

పాలునీరునువెలిఁజేయుపక్కి. వా.వి:చూ,హంస.

పాలుపడు. ద్వ. అ.క్రి.రూ-పాల్పడు. 1:చూ, లోఁబడు; 2:చూ, సమకట్టు.2.నై.4,ఆ.26.

పాలుపుచ్చు. దే. ప్రే. (పాలుపోఁజేయు)1:చూ, పాలుగొను; 2. నిర్ణయించు: చూ,సృజించు.

పాలుపోవు. దే.అ.క్రి.1:చూ,విభక్తమగు;2:ఏరుపడు-ఏర్పడు. (మి. ప). నిర్ణయింపఁబడు; 3. తోఁచు: చూ,స్ఫురించు.

పాలుబాన. దే. వి. ఉభయరాశియైన అంబారములోఁ కాఁపువానికి చేరవలసిన వర్తనధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము)

పాలుమాలిక. దే. వి. (రూ-పాల్మాలిక-ప్రాలుమాలిక-ప్రాల్మాలిక): చూ, విలంబము. 1.

పాలుమాలు. దే. అ. క్రి. (రూ-పాల్మాలు-ప్రాలుమాలు-ప్రాల్మాలు) బద్దకించు· చూ, వివరించు. 3. [1—2.

పాలువెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పాలుపుచ్చు.

పాలెగాఁడు. వా. వి. చిన్నజమీదారుఁడు: గుత్తగాఁడు, ఇజారాదారు-ఇజారాదారుఁడు, మొఖాసాదారు: చూ, రాజు. 1.

పాలెము. వై. వి.=: చూ, రూ-పాలియము.

పావెలు. దే. వి. బ. బిల్లలమొలత్రాటియందలి వెండి బంగారముల బిల్లలు. భో. 4, ఆ.60: చూ, భూషణము. 2.

పాలేరు. దే.వి. 1. మేఁడిపాలికి దున్నెడు మడక:చూ,లాంగలము; విణ.2:చూ,పాలికాఁపు.

పాలేరువాఁడు. దే. విణ :చూ, పాలికాఁపు.

పాలేఱు.ద్వ.వి.1: చూ, పాలమున్నీరు; 2. క్షీరనది. పర. 4, ఆ. 233:చూ,క్షీరిణి (నది).

పాలొల్లనిపిల్లియున్నదా. లో. "పాలొల్లనిపిల్లిగలదెవరికింపంగన్" (కుచేలోపాఖ్యానము).

పాల్కడలి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పాలకడలి.

పాల్కడలికొన్న. ద్వ. వి. కామధేనువు: చూ, ధేనువు.

పాల్కడలిపట్టి. ద్వ. వి: చూ,పాలకడలివెన్న.

పాల్కి. వై. వి.=:చూ, రూ-పాలకి.

పాల్గొను. దే. స. క్రి:చూ, రూ-పాలుగొను.

పాల్పడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుపడు. రామా. 2, ఆ. 32.

పాల్మాలిక. దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

పాల్మాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.

పావ. వై. వి.=పాదుకా: చూ, సమ్మాళిగలు.

పావంచే. ద్వ. వి. 1. మెట్టు: చూ, సోపానము; 2. (చెఱువులోనగువానియందలి) మెట్టు: చూ, సోపానము; 3. (కుమ్మములోనగువానియందలి) పీఠి: చూ, సోపానము; 4. (మేడకొండలోనగువానియందలి) మెట్టు: చూ, సోపానము.

పావకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వహ్ని సంజ్ఞికము*; 2. జీడి*: చూ, భల్లాతకి; 3. చెల్లి*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1.

పావకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 2: చూ, సూర్యుఁడు; 3. మంచి నడవడి కలవాఁడు: చూ, శుద్ధుఁడు.

పావకోడు. వై. వి.=పాదుకా (రూ-పావుకోడు-పాఁకోడు) పావ-పాగ-పాగె: చూ, సమ్మాళిగలు. (ద్వయమని శ. ర.)

పావటి. దే. వి: చూ, పావంచే.

పావడ. వై. వి. 1. ధౌతవస్త్రము. కళా. 7, ఆ. 65; ఉ, రా. 6, ఆ. 125: చూ, వస్త్రము; 2.=పావన. ప్రావార. పరికిణీ: చూ, వస్త్రము; 3. బట్ట. ప్రభా. 1, ఆ. 80: చూ, వస్త్రము.

పావడము. దే. వి. కానుక. విక్రి. 5, ఆ. 115: చూ, లంచేము.

పావనము. సం. వి. అ. న. 1. సాంతపనాది వ్రతము: చూ, కృఛ్రము. 7; 2: చూ, సలిలము; 3. ఆవుపేఁడ: చూ, పిడక; 4: చూ, రుద్రాక్షము. 2; పుం. 5. అందుగు బంకతోఁజేసిన ధూపద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము; 6. పచ్చిగుంట గలిజేరు *: చూ, వర్షకేతువు; విశే. 7. పవిత్రము: చూ, శుద్ధము. 3.

పావని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 2. గంగ: చూ, హ్రదిని (నది); 3. తులసి*: చూ, హరిప్రియ; ఇ. పుం. 4: చూ, భీముఁడు; 5. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము; విశే. 6. పవిత్రురాలు: చూ, స్త్రీ.

పావనుఁడు. సం. విశే: చూ, శుద్ధుఁడు.

పావలా. వై. వి.=: చూ, రూ-పావులా.

పావలి. దే. వి: చూ, విచిల్లిక*

పావశము. వా. వి: చూ, పక్షి.

పావాడము. దే. వి: చూ, రూ-పవాడము. 1.

పావి. వై. వి.=పాపి. పర. 2, ఆ. 176: చూ, పాపాలముద్ద.

పావిలి. దే. వి: చూ, రూ-పావలి*.

పావు. వై. వి. 1.=పాద. వరహాలో ¼ భాగము; 2.=పాదుకా: చూ, సమ్మాళిగలు; వా. 3. నాలుగు సమభాగములలో నొకభాగము.

పావుకోడు. వై. వి.=పాదుకా: చూ, రూ-పావకోడు.

[పరువళ్లు.

పావురపుపావులు. అం. (పావుపావులు): చూ, పావురపుఁబలుకు. ద్వ. వి. రూ-పావురాఁబల్కు. మణితము: చూ, స్వరము. 2.

పావురము. వై. వి. 1.=పారావత. (రూ-పావురాయి-పారువము-పారవము-పార్వము-పారువాయి): చూ, సురటీ; అం. 2: చూ, కూజితములు.

[బలుకు.

పావురాఁబల్కు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పావురపుఁ

పావురాయి. వై. వి.=: చూ, రూ-పావురము.

పావులా. వై. వి.=పాద. రూ-పావలా. (రు0-4-0)

పావుసేరు. వా. వి. 1. సోల, 20 తులముల ఎత్తు; 2. ఆలుతులముల బంగారు మొదలగునది.

పాశకము. సం. వి. అ. పుం.=పాచిక. రూ-ప్రాసకము. సొగటాలకాయ: చూ, వ్యవహారము. 4.

పాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. కేశపర్యాయములకు పరమైనచో వానిసమూహము: చూ, సిక. 4; 3. కర్ణశబ్దపూర్వక మైనపుడు సుకర్ణము; 4. ఛత్రపూర్వకమైనపుడు పత్రితఛత్రము: అం. 5. గ్రహములు చరరాసులలో మొదటి మూఁడు పాదములయందున్న పాశముపట్టును (చూ, నిగళము, భుజంగము); అం. 6: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

పాశి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వ్యాధుఁడు; విణ. 4. పాశధరుఁడు: చూ, సూత్రధారుఁడు. 5.

పాశుపతము. సం వి. అ పుం. 1. పశుపతి యధిదైవతముగాఁగల యొక యస్త్రము: చూ, బాణము. 1; 2. పశుపతిమతము; 3: చూ, బకపుష్పము*; విణ. 4. పశుపతియందాస కలది.

పాశుపాల్యము. అం. గోమహిష్యాదిపోషణవృత్తి: చూ, వైశ్యవృత్తి. [చూ, వేదము.

పాశురము. పా. ద్రావిడవేదములోని భాగము:

పాశ్చాత్యము. సం. విణ: చూ, పశ్చిమము.

పాశ్చాత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వరుణుఁడు. 1; విణ. 2. పడమటివాఁడు; 3: చూ, వెనుకటివాఁడు. 2; 4: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1.

పాశ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. త్రాళ్ళయొక్క సమూహము: చూ, సూత్రము. 1. [తము.

పాషండము. సం. వి. అ. పుం. వేదబాహ్యమ

పాషండి. సం. వి. న్. పుం. రూ-పాషండుఁడు. వేదబాహ్యుఁడు: చూ, సర్వలింగి.

పాషండుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పాషాణదారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఱాతిపనివాఁడు.

పాషాణదారణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వృక్షాదనము. 1. [బండదుబ్బు. *.

పాషాణభేది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పిండి

పాషాణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాయి.

పాసంగు. దే. వి. రూ-పాసఁగు. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పాసనము. వై. వి.=: చూ, పాచనము.

పాసిక. వై. వి.=పాశక: చూ, రూ-పాచిక.

పాసియము. వై. వి.=పాయస. రూ-పాసెము: చూ, పాయసము. 1.

పాసెము. వై. వి.=—పై.— [ఆ. 84.

పాళ. దే. వి: చూ, పోఁకపొత్తి. స్వా. 3,

పాళము. దే. వి. 1: చూ, విధము. 1; 2: చూ, సమయము. 1. పా. 4, ఆ.16; వై.వి. 3.=ఫాల.రూ-పాళా. బంగారులోనగువానికడ్డి: చూ, శలాక; 4.=పార. కొలఁది. పాండు. 4,ఆ.211: చూ, పరిమితి.

పాళా. వై. వి.=: చూ,రూ-పాళము. 3.

పాళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. అంచు: చూ, మైజోఱు; 2. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 3. చోటు:చూ,స్థానము. 1; 4. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 5. చెవితమ్మె: చూ, భూషణము. 2; 6. కొండనెత్తము, స్నువు:చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 7. మీసములుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 8. పేను: చూ, యూకము; వై. వి. (1)=ప్రాళికా. జూదమాడెడి పలక, జూదము (అనికొందఱు). (రూ-పాళియ-పాళె-పాళీ): చూ, వ్యవహారము. 4; (2). = పాళికా: చూ, పాళియము. 1; (3). సారెలపోఁత: చూ, వ్యవహారము. 4; వా. వి.(4): చూ, రూ-పాళీ. 3.

పాళియ. వై. వి.=: చూ, రూ-పాళి. (1).

పాళియము. వై. వి.=పాళికా. 1. దండువిడియుచోటు (రూ-పాళె-పాళెము): చూ, శిబి

రము; 2.=బలమ్. దండు: చూ, సేన. 1; 3: చూ, రక్షణము; 4 పాళెగాని పట్టణము (రూ-పాళెము)పాళెముపట్టు: చూ, సీమ. 1 (జేరము)

పాళీ. వై. వి. రూ-పాళి 1.=పాళికా: చూ, పాళి (1); 2.=పాళికా: చూ, పాళి (2); దే. వి. 3. వ్రాసెడి ఇనుపకలముమొక్క మొన: రూ-పాళి; వా.4. పాళ్.పాళీనివచ్చె డుజ్వరము: చూ, రోగము. 1.

పాళె. వై. వి.=:చూ, రూ-పాళియ.

పాళెంబుదిగు. ద్వి. అ. క్రి. 1. (దండు) విడియు: చూ, విడియు. 1; ప్రే. 2. పాళెంబుదించే. ఉ, రా. 4, ఆ. 146.

పాళెగాఁడు. ద్వి. వి. (పాళెము + కాఁడు) పాళెనుపట్టుదొర. అని. 3, ఆ. 9.

పాళెము. వై. వి.=:చూ,రూ-పాళియము (దండువిడియు చోటునకు.-రామా. 7, ఆ. 40; దండునకు.—ఉ, రా. 7, ఆ. 63; చిన్న పట్టణమునకు.—య. 1, ఆ. 87)

పాళెముపట్టు. ద్వి. వి: చూ, పాళియము. 4

పి

పింగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, రోచన; 2: చూ, పార్వతి. 1; 3: చూ, హింగువు. 2; 4: చూ, వృంతము.

పింగటించే. వా. స. క్రి: చూ, పింగళించే.

పింగము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హ్రీబేరము *; పుం. 2. రూ-పింగళము. గోరోజనమువంటి వన్నె: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3.రూ-పింగళము. గోరోజనమువంటివర్ణముగలది; చూ, వర్ణము. 6.

పింగలి. దే. వి. 1. వెనుకటేది; 2: చూ, వెనుకటివాఁడు. 1—2. నిర్వ. 6, ఆ. 146.

పింగళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దక్షిణదిక్కునందలి ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. పింగళనాడి: చూ, నాడులు. 3; 3: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 4. పింగళయను భోగముది: చూ, వేశ్య; అం. 5: చూ, సంవత్సరములు; 6: చూ, దిగ్గజభార్యలు.

పింగళము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-పింగము. 2; 2: చూ, వానరము; 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, ముంగిస; 5: చూ, లిబ్బి. 2; విణ. 6: చూ, పింగము. 3.

పింగళాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పచ్చకన్నులవేల్పునూఁడు.

పింగళి. వా. వి: చూ, పుంజో.

పింగళించే. వా. స. క్రి. మోసమునరాఁబట్టు: పింగటించు, పిక్కలించే.

పింగళుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. సూర్యుని పరిక్కనుండెడు వారిలో నొకఁడు (చూ, దండుఁడు, పారిపార్శ్వకుఁడు); 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 3: చూ, శివుఁడు.

పింగాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, శివుఁడు.

పింగాణి. దే. వి. పింగాణిమట్టిగిన్నె: చూ, భాండము. 3.

పింగాణిచిప్ప. వా. వి.—వై.—

పింగు. వా. వి: చూ, సొమ్ము.

పించియము. వై. వి.=పింఛమ్. (రూ-పించెము-పించేము-పీఁచేము-పెంచేము) 1. నెమలిపురి. పాం. 1,ఆ.213:చూ,శిఖండము; 2. నెమలిపురికన్ను: కన్ను. (సం. ప).—చంద్రికము.

పించెము. వై. వి.=—వై.—

పించే. వా. వి. బలము: చూ, శక్తి. 1.

పించేను. వా. వి: పెన్నను.

పించేమడపు. వా. వి: చూ, హింస. 1.

పించేము. వై. వి. రూ-పీఁచము=పింజ. 1:చూ, హామిక; 2: చూ, హంకారము; 3.=పింఛః రూ-పించియము.

పించే. వా. వి. బోఁకి: చూ, శల్యము. 1.

పిఁచేమన్నిగొను. వా. స. క్రి: చూ, సంహరించే.

పింఛము. సం. వి. అ. న. 1.=: చూ, పించియము; 2 =పింజె బాణపుఁగోన: చూ, బాణము. 1; 3. శ్రీకృష్ణుని శిరోభూషణము: చూ, భూషణము. 2.

పింజ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. మాది: చూ, సముదాంత. 3; 2. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6.

పింజనము. సం. వి. అ. న. మాదేకషిల్లు; చూ, బాణము. 1.

పింజము. సం. వి. అ. న. 1.=పించే. బలము: చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, హింస. 1; విణ. 3. కలఁతపాఱినది. చూ, వ్యాకులము.

పింజరము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, హరిదళము; పుం. 3. ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6: 4. తామ్రము: చూ, లోహము. 1; విణ. 5. ఎఱుపుమించిన పసుపురంగు గలది: చూ, వర్ణము. 6;6· చూ, పింజము. 3.

పింజలము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలి కలఁత పాఱిన సేనలోనగునది: చూ, సేన. 1.

పింజలి. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

పింజించే. దే. స. క్రి. 1. పింజెవోయు; 2 నీళ్లు చిలుకరిలఁజిమ్ము. భాగ. 8, స్కం. 47: చూ, ప్రోక్షించే. [ము. 1.

పింజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నూలిచుట్ట: చూ, సూత్ర

పింజూషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, శమలము.

పింజె. దే. వి. 1. ముందుఁజెక్కికొనెడివస్త్రపు కుచ్చె. స్వా. 3, ఆ. 71: చూ, వళి. 2; 2. వెనుకకుఁజెక్కుకొనెడి దోవతికొంగు. ఉ, రా. 6, ఆ. 361: చూ, వళి. 2; 3. కచ్ఛభేదము: చూ, వళి. 2; బ. 4. కుచ్చిళ్లు: చూ, వళి. 2.

పింజే. వై. వి.=పింఛ. 1: చూ, పింఛము. 2; 2: చూ, పింజనము.

పింజేకాడ. ద్వ. వి: చూ, పింజే. 1.

పింజేనఁగొఱవి. దే. వి. చిమ్మనకొఱవి. వై. 2, ఆ. 69: చూ, శృంగము. 3.

పింజేపెంజేఁగఱచేట. జా. ఒకదాని వెనుకనొకటి పోవుట (పింజే=బాణముయొక్క వెనుకభాగము.) "పింజేపెంజేగఱచేకొని పాఱుతూపు లొక్కటియవోలె." (కళాపూర్ణోదయము)

పింజోరి. ద్వ. వి. రూ-పెంజోరి. 1. దూదేకులవాఁడు: చూ, రూ- పెంజోరి; వా. 2. తుచ్ఛుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. తుచ్ఛస్త్రీ: చూ, స్త్రీ. [(అనికొండలు): చూ, సదనము. 1.

పింఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పేఁట. అంగళ్ళవాడ

పిండకము. సం. వి. అ. న 1 చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్హము); 2: చూ, భూతము.

పిండఖర్జూర. సం. వి. ఆ స్త్రీ· అచ్ఛపిండ*.

పిండదానకరులు. అం: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

పిండపాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హస్తి.

పిండపుష్పము. సం. వి. అ. న. 1 మెట్లనూయి: చూ, సరస్సు. 1; 2. అశోకపుఁబువ్వు: చూ, హేమపుష్పము; 3. దాసనపుఁబువ్వు: చూ, హయజీవనమారకము. [చూ, సౌఖ.

పిండఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదుసొఱ*:

పిండము. సం. వి. అ. న. 1. బ్రదుకుఁదెరువు: చూ, వృత్తి. 2; 2. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; పుం. 3.=పిండలి. అన్నపుపిడుచే ముద్ద: చూ, సాదము. (1); 4. పితృదేవతలకిచ్చెడు అన్నములోనగువానిముద్ద: చూ, సాదము (1); 5. గర్భము: చూ, భ్రూణము. 1; 6: చూ, శరీరము; 7. శరీరమునందుఏకదేశము: చూ, శరీరము; 8. గృహమునందు ఏకదేశము: చూ, సదనము. 1; 9. చెండు: చూ, సరి. 3; 10. గజకుంభము: చూ, హస్తి; 11. బో

క్షము: చూ, క్షోభ్యక్షము.3; 12 బలము: చూ, శక్తి. 1; 13: చూ, సమూహము; 14. పెట్టి ము: చూ, సాంద్రము. 2; 15: చూ, రూ-పిండకము. 1; 16. పాకవము*: హయకేవవ మాత్రకము. [హ, హరి. 4, ఆ. 229.

పిండలి. వై. వి.=పిండి: చూ, పిండము. 3

పిండాంశుకము. సం. వి. అ.న:చూ,తృణము. 1.

పిండాకూడు. వా. వి. వి: చూ, పిండము. 4. (ప్రేతని ఒకానొకతిట్టునందుపయోగింతురు) (ఇట్లుపిండాకుడు) [చూ, వాన. 1.

పిండాభ్రము. సం. వి. అ. న. వానతూర:

పిండాలువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1.చేఱకంద*: చూ, సూరణము, 2 చూ,పిండాంశుకము *.

పిండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పిండు: చూ, సమూహము; 2. ఒకానొక ఈఁదు*: చూ, హింతాలము; 3. మంగ *: చూ, శ్వసనము; 4: చూ, సాఱ*; వై. వి. (1).=పిష్టము. ఓయ్యములోనగువానిపొడి: చూ, సాదము. (1). (ఉడికినపిండినిగూడ పిండిఅనివాడె దరు.) [2: చూ, పిండకము. 1.

పిండిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నాభి. 4;

పిండికూడు. ద్వ. వి. సంకటి.చూ,సాదము (1).

పిండికూర. వై. వి: పిండిజొద్దికూర*. జై. 4. ఆ. 96.

పిండికొండ. వై. వి. నగభేది*: కొండపిండి.

పిండితము. సం. విశే. 1. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; 2. గుణింపఁబడినది:చూ,హెచ్చవేత; 3.ఎంచేఁబడినది: చూ, సంఖ్యేయము; 4. చేర్పఁబడినది: చూ, మట్టసము.

పిండిదొండ. వై. వి: చూ, రక్తఫల *.

పిండిపిఁచే. వా. వి: చూ, సంవాహనము. 1.

పిండిపోఁక. వై. వి. చిమిడిన అన్నపు ముద్ద: చూ, సాదము. (1). (లగడపిండమందురు).

పిండిబండ. వా. వి: చూ, పిండిబండదుబ్బు *.

పిండిబండదుబ్బు. వా. వి: పిండిబండ. (సర్వాప).—అశ్మగర్భజము, అశ్మఘ్నము, అశ్మభేది,పాషాణభేది. (చూ, వృక్షము) *.

పిండిజొద్దికూర. వా వి: చూ, పిండికూర.*

పిండిమిరియము. వై. వి:చూ, భక్ష్యము.

పిండిలము. సం. వి. అ. పుం:చూ, వంతెన.

పిండివంట. ద్వ. వి. 1. అప్పము:చూ, భక్ష్యము; 2. చేక్కిలము:చూ, భక్ష్యము;వా. బ. 3. పిండితోఁతయారైన రొట్టె మొదలగునవి.

పిండివడియము. వై. వి:చూ, భక్ష్యము.

పిండివంటవాఁడు. వా. వి:చూ, అపూపకుఁడు.

పిండీకృతము. సం. విశే. ముద్దగాఁజేయఁబడినది.

పిండీతకము. సం. వి.అ. పుం. 1. మంగ*:చూ, శ్వసనము; 2:చూ, మరువము*.

పిండీతగర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కఫవర్ధనము.*

పిండు. సం. వి. అ. పుం. 1. చెండు(తెనుఁగున ఉత్పము) భార. ఆది. 5, ఆ. 209:చూ, సరి. 3; వై. వి. (1).=బృంద:చూ, పిండి. 1; దే. స. క్రి. (2). పాలుపిండు:చూ,పిదుకు; (3) రసము పిండు: పిడుచు; (4) (తడిసినబట్ట) పిండు: పిడుచు.

పిండుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంతనకట్టు. భార. అర. 3, ఆ.13. [టువు. 2.

పిండ. దే. వి. (రూ-.సిందియపి-ండె):చూ,శలా

పిందియ. దే.వి. రూ-పిందె. 1.—వై.—వసు. 1, ఆ.135; 2.రత్నాలపోఁగులులోనగువాని యందుజేవచుట్టు చేర్పఱచెడు తదవయవము.

పిందె. దే. వి.—వై.—

పింఛిణీ. దే.వి. స్త్రీ వేణీవిశేషము:చూ, వేణి.2.

పింపిసలాడు. దే. అ. క్రి. 1. బాలికలు పెదవిమీఁదుగా నొకవిధమైనధ్వని కలిగించుచు నర్తించు. రుక్మి. 1, ఆ. 86:చూ, మలపుగొను; 2. నర్తించు:చూ, మలపుగొను.

పింపిసలు. దే. వి. బ:చూ, పింపిళ్లు.

పింపిళులు. దే. వి. బ:చూ, రూ-పింపిళ్లు.

పింపిళ్లాడు. దే. అ. క్రి:చూ, పింపిసలాడు.

పింపిళ్లు. దే. వి. బ. 1:చూ, బాలికాక్రీడ;వా. 2:చూ, సన్నాహము;3:చూ, లంఘు;4:చూ, హణిగలు.

పింపిళ్లుగూయు. దే.అ.క్రి.(పింపిళ్లు + గూయు) చూ, పింపిసలాడు. (1వ యర్థమునకు.—హరి. పూ. 7, ఆ. 160; 2వ యర్థమునకు.—య. 3, ఆ. 56; కళా. 6, ఆ. 6.)

పికపికలు. దే. విశే. బ:చూ, వికావికలు. నిర్వ. 6, ఆ. 148.

పికము. సం.వి.అ. పుం:చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పికవర్ధనము. సం. వి. అ. పుం:చూ, వాయసము.

పికిలి. దే. వి. రూ-పిక్కిలి:చూ, పిగిలిపిట్ట.

పికిలిపువ్వు. ద్వ.వి. పికిలిపిట్టతోఁకక్రిందిపువ్వు.

పికులు. వా. అ. క్రి చినుఁగు: చూ,విదారించు

పిక్క. పై. వి. 1.=పిండికా:చిఱుతొడ-చిఱుఁదొడ, జంగ. (సం. ప).—జంఘ, టంక, ప్రసృత. (చూ, హజ్జ); 2.=స్పృక్కా *: చూ, రాజార్హము; వా. 3. గింజ. "జీడిపిక్క" "పనసపిక్క": చూ, విత్తనము.

పిక్కటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పిక్కటిల్లు. 1: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, వ్యాపించు; 3: చూ, పికులు. ఉ, రా. 6, ఆ. 45; 4: చూ, మెండుకొను. నిర్వ. 10, ఆ. 10; 5: చూ, సందడించు.

పిక్కటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—(సందడించుటకు.—భాగ. 6, స్కం. 221; వ్యాపించుటకు.—ప్రభా. 1, ఆ. 68.)

పిక్కపాశము. వా. మి. వి:చూ, సొంటిపిక్క.

పిక్కలు. పా. 1. దీనికి ఉపమానములు.—మొసలులు, కాహళములు, వరిపొట్టలు, అంబులపొదులు, ఆవుతోఁక; అం. 2:చూ,నక్షత్రస్థానములు.

పిక్కారు. ద్వ. వి. (పిదప + కారు) దాళవా-దాళువా-దాళ్వా:చూ, రెండవపంట.

పిక్కిలి. దే. వి. 1:చూ, రూ-పికిలి. హై. 1,ఆ. 45; వా. 2. అబద్ధము. "పిక్కిలిఆట":చూ, వితథము.

పిక్కిలించు. వా. స. క్రి:చూ, పింగళించు.

పిక్కు. దే. వి.1. కపటము;చూ, వ్యాజము. 1; 2: చూ, వంచనము; 3: చూ, మర్మము; 4. క్రొత్త బట్టమడతలోనున్నతక్కువ రెంగు: చూ, పళి. 2;దే.స. క్రి. 5:చూ, వంచించు; అ. క్రి. 6:చూ, వెనుదీయు.

పిక్కుమోకము. వా.వి. నక్క:చూ, సృగాలము.

పిగిలి.వా.వి:చూ,రూ-పికిలి. [గమండలి తూలిక.

పిగిలికుచ్చు. వా. వి. పిగిలిపిట్టయొక్క పృష్ఠభా

పిగిలిపిట్ట. వా. వి: పికిలి-పిక్కిలి-పిగిలి- పీలి; తద్వి.-తురకపికిలి;పట్టుజీనువు.(చూ,శకుంతి)

పిగులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పికులు

పిచండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1; 2. పఱపు: చూ, శయ్య. 1.

పిచండిలుఁడు. సం. విశే: చూ, బొజ్జవాఁడు.

పిచిండము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పిచండము. 1; 2. మృగములవీఁపు: చూ, వీఁపు.

పిచికారి. వా. వి. నూదితోమందు ఎక్కించుట.

పిచుతూలము. సం. వి. అ. న: చూ, పిచువు.1.

పిచుమందము. సం. వి. అ. పుం :చూ, వేము.*.

పిచుమర్దము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పిచులము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీరుకాకి:చూ, వాయసము. 1; 2. గన్నేరు *: చూ, హయమారకము; 3. పక్కి*: చూ, శాఖోట.

పిచువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1 దూది: చూ, సముద్రాంత. 3; 2. కుష్ఠభేదము:చూ, విపాదిక: 3.మాడ:చూ, హిరణ్యము. 2; 4:చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పిచ్ఛటము. సం. వి. అ. న. 1. తగరము: చూ,

లోహము. 1; 2. సత్తు: చూ, లోహము 1; పుం. 3. కంటిరెప్పలు: చూ, పక్ష్మము.

పిచ్చి. వై. వి.=క్షిప్త: చూ, పిచ్చు.

పిచ్చిక. దే. వి: చూ, రూ-పిచ్చుక.

పిచ్చికకుంటు. దే. వి. (రూ-పిచ్చికకుంటు-పిచ్చుకకుంటు-పిచ్చుకుంటు).1. అనూరుఁడు: చూ, సూర్యసూతుఁడు; విశే. 2. కాళ్లులేని వాఁడు: చూ, సూర్యసూతుఁడు. [కి,ఆ.13.)

పిచ్చికుంటు. దే.వి.-వై—(అనూరునకు.—వై.

పిచ్చితనము. వా. వి: చూ, పిచ్చు. 1. [లుకొను.

పిచ్చిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పిచ్చిల్లు: చూ, బుగు

పిచ్చిల్లు. దే అ.క్రి.—వై— [వాఁడు అనియు).

పిచ్చివాఁడు. ద్వ. విశే: చూ, వెఱ్ఱివాఁడు. (పిచ్చు

పిచ్చు. వై. వి. 1.=క్షిప్త. మతిభ్రమ: చూ, వెఱ్ఱి. 1; వా. 2: చూ, వృషణము; విశే. 3: చూ, హీనము. 1. రామా. 7, ఆ. 259.

పిచ్చుకుంచము. వా. వి. కొలతతగ్గడు కుంచెము.

పిచ్చుపట్టు. దే.వి. 1. లుబ్ధత్వము: చూ, లోభము; వా. 2. పిడనిపట్టునల. [చూ, పెసర.

పిచ్చుపెసర. దే. వి. ఒకరకము పెసర*:

పిచ్చులించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 181; 2. భయపడు. అచ్చ. రయు, కాం. 170: చూ, సుగ్రీవ. 6; స. క్రి. 3: చూ, ప్రశంసించు. భార. విరా. 3, ఆ. 205.

పిచ్చు. దే. వి. రూ-పిచ్చె. 1. చింతవిత్తు: చూ, విత్తనము; వై. వి. రూ-పిచ్చె. 2.=పిత్త. జంతువుల కడుపులోని పిత్తకోశము; వా. 3: చూ, వృషణము; 4: చూ, పిచ్చు. 1.

పిచ్చుక. దే. వి: రూ-పిచ్చిక, ఊరఁబిచ్చిక, పిట్ట. (సం. వ) —ఆటకము, కలవింకము, కలానువా(నా)ది, కళావికలము, కాలకంఠము, కాలానునాది, కులింగకము-కులింగము, గృహనీడము, గృహబలిభుక్కు-చటకము, చటాకము, చిత్రపృష్ఠము, నీలకంఠము, వృషాయణము; తద్విశేషములు.-౧.అడవిపిచ్చుకకు.--(సం. వ).— కులింగము; ౨. ఆఁడుఊరఁబిచ్చుకకు.—(సం. వ).—అకృష్ణిక,. కుమారి, చటక-చటకక, చటకోత్తమ;. ౩. ఆఁడుపిచ్చుక పిల్లకు.— (సం. వ).— చటక; ౪. నల్లపిచ్చుకకు.— నల్లపిచ్చుక.. (సం. వ).— కుమారి, కృష్ణిక, గాంధారరాజము, దుర్గ, పోతకి, శకుని; ౫. బంగరుపిచ్చుకకు.—పచ్చతలపిచ్చుక, బంగారుపిచ్చుక. (సం. వ).—కలికారము, కావృకము, నీలకంఠము, పీతముస్తకము, పీతముండము; ౬. మగపిచ్చుకపిల్లకు. (సం.వ).--చాటకైరము; ౭. మందపిచ్చుకకు.—ఉవ్వ, ఉవ్వపిట్ట, కాటుకపిట్ట, కురవకపులుఁగు, మందపిచ్చుక, రువ్వపులుఁగు-ఉవ్వపులుఁగు. (సం. వ).—కణాటీనము, కణాటీరకము—. కాకచ్ఛదము, కాకచ్ఛది, కృష్ణము, ఖంజఖేటము, ఖంజఖేలము, ఖంజనము, ఖంజరీటము, గూఢనీడము, గోలత్తిక, చంచలము, చరటము, తండకము; ౮. ఆఁడుకాటుకపిట్టకు.-(సం.వ).-ఖంజరీటి; ౯.నల్లనికడుపుగల మందపిచ్చుకకు.—(సం. వ).—కృష్ణము. (మిగతవానికి "చూ, శకుంతి")

పిచ్చుకకాలు. దే. వి. పర్పటమను తృణము*: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పిచ్చుకకుంటిది. వా. వి: కుంటిది. (అవ్రి)

పిచ్చుకకుంటు. దే. వి, విశే: చూ, రూ-పిచ్చిక కుంటు (అనూరునకు.—కాశీ. 1, ఆ. 126.)

పిచ్చుకపైబ్రహ్మాస్త్రము. జా. కొద్దివానిమీఁద విస్తారప్రయత్నము చేయుట. "పిచ్చుకపై బ్రహ్మాస్త్రమన్నట్లు"(ధర్మజరాజనూయ).

పిచ్చుకగూఁడు. వా. వి: చూ, గూఁడు. 1.

పిచ్చుకుంటు. దే. వి, విశే: చూ, రూ-పిచ్చుక కుంటు.(అనూరునకు.—ఉ,రా. 1, ఆ.17.)

పిచ్చిగుంటివాఁడు. దే.వి. 1. కమ్మవారికి అడిగి కొని జీవించువాఁడు: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, యాచకుఁడు.

పిచ్చిగుంటుమీఁద భాగీరథి ప్రవేశించినట్లు. లో. పిచ్చికపై బ్రహ్మాస్త్రమువంటిది. (సా రం. 3, ఆ. 175.)

పిచ్చె. దే, వై. వి: చూ, రూ-పిచ్చి.

పిచ్చెత్తు. హి. అ. క్రి: చూ, వెఱ్ఱెత్తు.

పిచ్ఛ. సం. వి.ఆ. స్త్రీ.1. అరఁటి*: చూ, రంభ. 2; 2: చూ, ప్రత్యాకారము; 3. గుజ్జుపుకాలిపుండు: చూ, వ్రణము; 4. పోఁక*: చూ, స్రంసి. 1; 5: చూ, సమూహము; 6. పాము యొక్క జోల్లు: చూ, స్యందిని; 7: చూ, శాల్మలీవేష్టనము; 8. వరుస: చూ, శ్రేణి. 1; 9. గంజిమీఁది మీఁగడ: చూ, సాదము. (1). [చూ, సదనము.1.

పిచ్ఛందనము. సం. వి. అ. న. రాజగృహరచన:

పిచ్ఛము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పించియము; 2: చూ, సిక. 4; పుం. 3: చూ, వాలము. 1.

పిచ్ఛిల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇరుగుడు*: చూ, శింశుప; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి; విణ. 3. పేరినది; 4. మీఁగడకట్టినది: చూ, విజిలము.

పిటకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. పుండు. రూ-పీటకము: చూ, వ్రణము; పుం. 2. చిన్నపెట్టె. రూ-పేటకము: చూ, సందుకా; 3.=బుట్టిక. చిన్నగంప: చూ, సజ్జి. 1; 4.=: చూ, పిడుగు.

పిటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పిటకము. 3.

పిట్ట. వై. వి. 1.=పిత్సన్. పులుఁగు: చూ, పక్షి; 2: చూ, జచ్చిక; 3: చూ, గడ్డ.

పిట్టగూఁడు. ద్వ. వి. పక్షిగృహము: చూ, సదనము. 1.

పిట్టతగవుపిల్లితీర్చెను. లో. "పిట్టతగవుపిల్లితీర్చినట్లా జతరమార్గాలంబు కాళ్లతో నారెంటినిఁ జిక్కఁబట్టి" (నీతిచంద్రిక-సంధి).

పిట్టపిడుగు. దే. క్రి. విణ. 1. అనివార్యము: చూ, వాలాయము. 2; 2. అధికారము: చూ, రపము. 1. [సాదము. (1).

పిట్టు. వై. వి.=పిష్ట. వాసెనపోలె; చూ,

పిఠరము. సం. వి. అ. న. 1. కవ్వపుకోల: చూ, స్తంభము. 1; 2. ముస్తె*: చూ, హరిత (తృణము. 1.); పుం, న. 3 వంటకుండ: చూ, భాండము. 3; 4: చూ, ఉఖ్యము.

పిడక. వై. వి.=పిష్టక. (దేశ్యమని శ. ర.) పిసికిముద్దగాఁజేసి తట్టియెండించిన పేఁడ: రూ-పిడుక, చేఅపుఁపిడక. (సం. ప).— ఉత్పలము, ఉపలనాడి, గరిండము, గహరము, గోగణము, గోగ్రంథి, గోహలము-గోహాళము, చాణము, ఛగణము, బుషము-బుసము; తద్విశేషములు.— ౧. ఎరివికి.— రూ-పిడుక, ఎరివి-ఎరువు, గత్త-గత్తము, గొబ్బరము. (సం. ప).— కరీషము-కారీషము, గోగ్రంథి, దోహవము, పాంశువు, శుష్కగోమయము; ౨. ఏరుపిడకకు.— రూ-పిడుక, ఏరు పిడక-ఏర్పిడక-ఏఱుపిడక-ఏఱ్పిడక, ఏఱునుగ్గు, నుగ్గు, పరట, వంట. (సం. ప).— కరీషము-కారీషము; ౩. కాలిన పిడక తునకకు.— కచిక-కచ్చిక; ౪. గోమయమునకు:— పెండ-పేఁడ. (సం. ప).— గోకృతము, గోపురీషము, గోమయము, గోవిట్టు, గోవిష్ఠ, గోకృత్తు, గోహన్నము; ౫. నిప్పతగిలించిన పిడకలవరుసకు.-తోఁకచిచ్చి. (సం. ప).— ఉపాహితము; ౬. పేఁడకు.— పెండ-పేఁడ. (సం. ప).—గోమయము; (మిగతవానికి "చూ, శుష్కగోమయము.") (శమలము).

పిడకనిప్పు. వా. వి: చూ, వహ్ని. 1.

పిడకమొసలి. వా. వై. రూ-పిడుకమొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.
పిడచే వా. వి. రూ-పిడుచే: చూ, పాదము(1).
పిడచేపాఁత. వా. వి: చూ, అలుకుచొట్టు.
పిడత. వా. వి. రూ-పిడుత. 1. మిక్కిలిచిన్న కుండ. చూ, భాండము. 3; 2. చిన్నగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.
పిడప. వా. వి. పిడిచినబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పిడి. దే. వి. 1. రూ-పిడికిలి. గుప్పిలి, గప్పిలి, ముష్టి (చూ, హస్తము.) 1; 2. కత్తిలోనగువాని పిడి: గాజోపడుఁజో, జేన, పడుఁజో, నెమ్మలిపడుఁజో-నెమ్మిలిపడుఁజో. (సం. ప.)— తలము, త్సరుక్రు, వరంజము (మిగతవానికి "చూ, దష్ట్రి. 2"); 3. ఆఁడుఏంక. ఉ, హరి. 4, ఆ. 23; హరి. ఉ. 7, ఆ. 155: చూ, హరిణము 1; వా. 4. (నాలులోనగువాని) పిడి, పొగడ: చూ, సూత్రము. 1; 5. క్రొద్ధతో వేషము లోనగువానిని వల్లించుట.
పిడికట్టు. దే. వి. రూ-పిడికిటికట్టు: చూ, లస్తకము.
పిడికిటికట్టు. వా. వి.—వై.—
పిడికిటిపోటు. వా. వి: చూ, సోర్మధ్యము.
పిడికిలి. దే. వి: చూ, పిడి. 1.
పిడికిలించు. దే. స. క్రి. పిడికిటఁబట్టు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 180.
పిడికిలింత. వా. వి. నతి: చూ, వాణిగలు.
పిడికెడు. వా. వి. పిడికిలిపట్టెడు పరిమాణము: చూ, హస్తము. [చూ, మేఁడి.
పిడికోల. దే. వి. నాఁగేలులోనగువాని మేఁడి:
పిడిగంట. ద్వ. వి. నిడుపుపిడిగలగంట. రాజ. 1, ఆ. 167: చూ, పీణె.
పిడిగంటలింగయ్య భీమలింగయ్య. వా. జా. పట్టి పట్టు వీడనివాఁడు.
పిడిగుద్దులు. దే. వి. బ. 1: చూ, బాలక్రీడ; 2. (ముష్టియుద్ధమునందలి) గుద్దులు.
పిడిగొట్టు. దే. స. క్రి: చూ, బుడ్డకొట్టు.
పిడివెలితిమూర. దే. వి: చూ, రత్ని. (చిటికెన వ్రేఁచినపిడిమూర అరత్ని): చూ, హస్తము. 1.
పిడియము. దే. వి. రూ-పిడెము. బాఁకు. స్వా. 4, ఆ. 30: చూ, బాణము. 1.
పిడిరోముఁగు. ద్వ. వి. కరిణి: చూ, హస్తి.
పిడివాలు. దే. వి. 1. పసకట్టలను చేతికోలఁది నెత్తి గింజెల రాలఁగొట్టుట: బల్లకొట్టు; 2: చూ, రాజి. 3. [బము. 1.
పిడివాదము. వా. వి: చూ, దగ్ధవాదము.
పిడివేయు. దే. అ. క్రి. 1. పసులకటిలో చేయిడి త్రిప్పు; వా. 2. (కట్టెలోనగువానిని కత్తిలోనగువానికి మొదట) చెక్కివేయు.
పిడిసాన. ద్వ. వి: చూ, వైధనిక.
పిడుఁజో. వా. వి. (రూ-పిడుఁదు- పిణుఁజో) కొణుఁజో, గోమారి, చెక్కకొణుఁజు, చెక్కపిడుఁజు: చూ, బుడ్డపిడుఁదు.
పిడుఁదు. వా. వి.—వై.— [దేశ్యమని. శ. ర).
పిడుక. వై. వి.=పిష్టక: చూ, రూ-పిడక.
పిడుకమొసలి. దే. వి: చూ, రూ-పిడకమొసలి.
పిడుగు. వై. వి.=పిటక. రూ-పిడ్గు. (దేశ్యమని శ. ర.) (సం. ప.)—అశని, నిర్ఘాతము, పిటకము; తద్వి.— చేలిపిడుగు. [బాణము. 1.
పిడుగుకైదువు. దే. వి. వజ్రాయుధము: చూ,
పిడుగుమొత్తినరాయి. జా. 1. పిడుగుచే అదుముడు పడినరాయి; 2. జవాబుచెప్పని వాఁడు, మూర్ఖుఁడు.
పిడుచే. దే. వి: చూ, రూ-పిడచే.
పిడుచేపాఁత. ద్వ. వి: చూ, రూ-పిడచేపాఁత.
పిడుచే. దే. స. క్రి: చూ, పిండు, (2) (3) (4).
పిడుత. దే. వి: చూ, రూ-పిడత.
పిడెము. దే. వి: చూ, రూ-పిడియము. [శ.ర.)
పిడ్గు. వై. వి.=: చూ, రూ-పిడుగు (దేశ్యమని
పిణుఁజో. వా. వి: చూ, రూ-పిడుఁజో.

పిణ్యాకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1: కిణ్వము, తిలకిట్టము. (తె. ప).— గానుగపిండి, తెలకపిండి- తెలికపిండి; 2. ఇంగువ: చూ, హింగువు. 1; 3. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి (రాజార్హము); 4. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. [సవిత. 2.

పిత. సం. వి. ఋ. పుం =పితరుఁడు: చూ,

పితర. వై. వి.=పితృ.-వై.-మార్క.3, ఆ.177.

పితరదొర. ద్వం. వి: చూ, యముఁడు.

పితరుఁడు. వై. వి.=పితృ: చూ, పిత. భార. ఆర. 4, ఆ. 215. [రికృ.

పితరులచేకృ. వై. వి.=పితృాక్షు. మఖ: చూ,

పితరులు. వై. వి. బ.=పితరః. పితృదేవతలు: రూ- పెతరులు, పితాళ్లు. [లోభము.

పితలాటకము. దే. వి. రూ-పితలాటము: చూ,

పితలాటము. దే. వి.—వై.—

పితలు. అం. కన్నవాఁడు, వడుగుచేసినవాఁడు, చేదువుచెప్పినవాఁడు, అన్నము పెట్టినవాఁడు, వెఱపుదీర్చి కాపాడినవాఁడు. (5)(ద్వి. తల్లిదండ్రులు.) [హుఁడు. 1

పితాపిత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామ

పితామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తండ్రితల్లి: అయ్యమ్మ, నాయనమ్మ, బామ్మ, మామ్మ. (చూ, సవిత. 2.)

పితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. తండ్రి తండ్రి.(రూ-పీతమహుఁడు-పీతామహుఁడు- పైతామహుఁడు): అ, గురువు, పితాపిత- పితృపిత. (తె. ప).—తండ్రితండ్రి, తాత. (చూ, సపిత. 2); 2. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3: చూ, బ్రహ్మ. 1.

పితాళ్లు. వై. వి. బ: చూ, పితరులు.

పితుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ- పిదుకు. హరి. పూ. 1, ఆ. 134. [చూ, యుద్ధము.

పితూరి. వా. వి. రాజద్రోహము, కలహము:

పితృదేవత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పితరదొర.

పితృపతి. సం. వి. ఇ. పుం.—వై.—

పితృపిత. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, పితామహుఁడు. 1.

పితృప్రసువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. పొద్దు పొడుచుటకు ముందైదుగడియల వఱకును, ప్రొద్దుగ్రుంకిన వెనుక మూఁడు గడియలవఱకును గలకాలము: చూ, సందెజాము. [త్యకర్మము.

పితృమేధము. పా. తల్లిదండ్రులకుఁజేసెడు అం

పితృయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1. తనుపు: చూ, తర్పణము. 2; అం. 2: చూ, యజ్ఞములు.

పితృవనము. సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.

పితృవ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తండ్రితోడఁ బుట్టినవాఁడు. [ట్టినది:చూ, మేనత్త.

పితృష్వస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తండ్రితోడఁబు

పితృసౌమనసము. అం: చూ, శస్త్రములు.

పితృాక్షుము. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, పితరులచేకృ.

పితృాణము. అం: చూ, ఋణత్రయము.

పిత్తజ్వరము. అం: చూ, త్రిదోషజము.

పిత్తడి. వై. వి.=పిత్తళి (రూ-పిత్తళి-ఇత్తడి- ఇత్తళి): చూ, లోహము. 1.

పిత్తము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ధాతువు. 1; వా. 2.=పిచ్చి: చూ, వెఱ్ఱి. 1; 3. జత్తరోగము, కాంతిదము:చూ, రోగము. 1.

పిత్తల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శకులాదని*.

పిత్తలము. సం. వి. అ. న. 1.=ఇత్తడి: చూ, పిత్తడి; విణ. 2. పిచ్చిగలది.

పిత్తళి. వై. వి.=పిత్తళి: చూ, రూ-పిత్తడి.

పిత్తు. దే. వి. 1. అపానవాయువు: చూ, వాయువు; అ. క్రి. 2. అపానవాయువువిడుచు: పిత్తుకొను.

పిత్తుకొను. వా. అ. క్రి. 1: చూ, పిత్తు. 2; 2. అసమర్థతను వెల్లడించు. [పైత్రము-

పిత్ర్యము. సం. విణ. తండ్రిది: పితార్జితము,

పిత్రార్జితము. సం. విణ.: చూ, పిత్ర్యము(వాడుక)

పిత్సంతము. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, పక్షి (ఇందుగల పిత్సంగముతప్పు. పిత్సంతము అని చేసుకవలెను); విణ. 2. పడనిచ్ఛగలది.

పిదప. వా. అవ్య. 1: చూ, పిమ్మట; దే. వి. 2: చూ, వెనుక. 1; విణ. 3. వెనుకటిది: చూ, వెనుక. 1; 4. తక్కువ: చూ, హీనము. 1.

పిదపిద. దే. వి. 1: చూ, సుకుమారము. 2; విణ. 2. ముద్దగాకపలుచనైనది: రూ-పిదపిదన, అనుకు, లెనువు, తొళక, వలుచేన, పేలవము, జక్కు, ముదుగు-ముదుము-ముదువు. (మిగత వానికి "చూ, పేలవము. 3")

పిదపిదన. దే. వి. విణ.—పై—(విణ. 2వ అర్థమునకు.—భాగ. 10.స్కం. పూ. 758.)

పిదుకు. దే. స. క్రి: రూ-పితుకు, పిండు, పిదుచు, ఈడు: చూ, పెమ్ము. 2.

పిదుకువాఁడు. వా. వి: దోగ్ధ.

పిధానము. సం. వి. అ. న: చూ, వ్యవధానము. 3.

పిన. దే. విణ. రూ-పిన్న. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పినగుమ్ముడు. ద్వ. వి. కేంకుశ*: చూ, శాకోటము.

పినతండ్రి. వా. వి. పిన్నయ్య: చూ, పిత. 2.

పినతల్లి. వా. వి. తల్లిచెల్లెలు (మఱియు) పినతండ్రిభార్య. (మేనమామభార్య మేనత్తకాదు-పినతండ్రిభార్యపినతల్లికాదుఅనునది నిజమగు లోకోక్తి): చూ, మాత. 1.

పినద్ధము సం. విణ: చూ, రూ-అపినద్ధము.

పినాకము. సం. వి. అ. పుం, న. 1 శివునివిల్లు (త్రిపురదహనకాలమున బాణజ్వాలలచేనాకమును గప్పినది.): చూ, బాణము. 1; 2. త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1; 3. మట్టివాన: చూ, వాన. 1.

పినాకి. సం. వి. న్. పుం: చూ, శివుఁడు.

పినాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పెన్న: చూ, హ్రాదిని (నది); 2. ఒకానొకవీణె: చూ, వీణె; అం.3: చూ, తతవాద్యములు.

పినుఁగు. దే. వి. 1. రూ-పిలుఁగు. లుబ్ధకుఁడు: చూ, లోభి; విణ 2. రూ-పిలుఁగు. లుబ్ధుఁడు: చూ, లోభి. [రూ-పిన.

పిన్న. దే వి. 1: చూ, శిశువు; విణ. 2: చూ,

పిన్నకక్కెర. ద్వ. వి. కక్కెర: చూ, బకము.

పిన్నగోరంట. ద్వ. వి: చూ, సహా.3.* [నుఁడు.

పిన్నగద్ద. ద్వ. వి. చింద: చూ, హరివాహ

పిన్నచెఱకు. వా. వి: చూ, హలిని *. [రము.

పిన్నజెమ్మి. ద్వ. వి. నేలజెమ్మి*: చూ, శమీ

పిన్నటనాఁడు. దే. వి. రూ-పిన్ననాఁడు. జై. 1, ఆ. 53: చూ, శైశవము.

పిన్నతుమికి. దే. వి. కాకితుమికి*: చూ, స్ఫూర్జకము. [శూకశింబి.

పిన్నదూలగోవెల. దే. వి. కండూర *: చూ,

పిన్ననాఁడు. దే. వి: చూ, రూ-పిన్నటనాఁడు.

పిన్ననీలి. ద్వ. వి. విషాణిక *: చూ, రంజని.

పిన్ననుదురు. దే. వి. ఏనుఁగునొసటి బుడిపి, వాతకుంభము: చూ, హస్తి.

పిన్ననెల్లి. దే. వి. క్షుద్రాగ్నిమంథము*: చూ, శ్రీపర్ణము. 1. [సురభిపత్రి.

పిన్ననేరేడు. ద్వ. వి. కాకినేరేడు *: చూ,

పిన్నపాఁపర. దే. వి: చూ, పాఁపర *.

పిన్నపాప. దే. వి. కన్యక: చూ, స్త్రీ.

పిన్నపాల. దే. వి. చిఱుపాల *: చూ, సుమంగళి. (ఓషధులు పచ్చకామెర్లకు వాడెదరు.)

పిన్నబూరుగు. దే. వి: చూ, శాల్మలి *.

పిన్నములక. దే. వి. నేలములక *: చూ, వాఁకుడు. [చూ, హస్తికంద.

పిన్నముల్లంగి. ద్వ. వి. క్షుద్రమూలకము *:

పిన్నమ్మ. వా. వి: చూ, పినతల్లి. [ప్రస్థము. 2.

పిన్నయిప్ప. దే. వి. మధూళిక *: చూ, వాన

పిన్నయేలకి. వా. వి: చూ, పత్రిల*.

పిన్నయ్య. వా. వి: చూ, పినతండ్రి.

పిన్నరేగటిదూల. వా. వి: చూ, స్వల్పదురాలభ*.

పిన్నతికము. వా. వి: చూ, శైశవము. [గోఁగు.
పిన్నవరగోఁగు. దే. వి. పీలువు *: చూ, వర
పిన్నవాఁడు. వా. వి: చూ, శిశువు.
పిన్ని. వా. వి: చూ, పినతల్లి. [చూ, బొత్తాము.
పిన్నీసు. వా. వి. ఒకరకము సూదిబొత్తాము:
పిపాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అనుబంధ, ఉదన్య, ఓషము, తర్షము, తృట్టు, తృష, తృష్ణ, దాహము. (తె. ప).—డప్పి-దప్పి, దప్పిక, దగ, దూప, నిట్టు, నీరువట్టు-నీర్వట్టు.
పిపాసితుఁడు. సం. విణ. నీరుతాగవలెనని కోరుకొన్నవాఁడు: పిపాసువు.
పిపాసువు. సం. విణ. ఉ.—పై—
పిపీలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పిపీలిక.
పిపీలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-పిపీలి, హీర. (తె. ప).—చీమ, సన్నగాఁడు; తద్విశేషములు.—౧. ఎఱ్ఱచీమకు.—కపింజిక, ఘృతేళిక, తైలపిపీలి-తైలపిపీలిక, రక్తపిపీలిక. (తె).—ఎఱ్ఱచీమ; ౨. చిన్నఎఱ్ఱచీమకు.—కపిశ; ౩. పెద్ద ఎఱ్ఱచీమకు.— (తె).—కొఱవిచీమ; ౪. కొండచీమకు.—ఉద్దీపకము, వజ్రిహేతువు. (తె).—కొండచీమ, గామ; ౫. నల్లచీమకు.—ఉలంగవము, కృష్ణపిపీలి, కృష్ణపులంగవము, మర్కటపిపీలిక, మహద్వజ్రిహేతి. (తె).—కండ చీమ, కండ్రి, కట్టెచీమ, గండ్రచీమ, నల్లచీమ, పెద్దనల్లచీమ; ౬. ఒకరకము నల్లచీమకు.—(తె)—చేలిచీమ; ౭. తెట్టెపెట్టెడునల్లచీమకు.— అస్థ్యుపదేహిక, ఉద్దీపకము, ఉపజిహ్వక, ఉపతీక, కన్యాపిపీలిక, వమ్రము, వమ్రి, వమ్రిక; ౮. పుట్టపెట్టెడుచీమకు.-ఉపదేహిక, శిథిలి. (తె).—చెద, చెదపురుగు, చెదలు, చేకొణుజే- చేకొణుదు; ౯. శ్రోహ్మి. (తె).-బాఁపనచీమ.(చూ, హీర.)

పిపీలికాన్యాయము. పా. చీమ పండుకొఱకు చెట్టుమొదటినుండియు ప్రాఁకపోయిపండును కన్నము వైచి లోని రసమానునరీతి.
పిప్పల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిప్పలి*: చూ, పిప్పలి. 1. [చూ, ప్లక్షము.
పిప్పలచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం. జువ్వి *:
పిప్పలము. సం. వి. అ. న. 1. జలము: చూ, సలిలము; పుం. 2: చూ, రావి*; 3. బాతు: చూ, శరారి.
పిప్పలాశనము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.
పిప్పలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: అమృత, ఉపకుల్య, ఉషణము, ఊషణ, కటి, కటుబీజ, కణ, కఫఘ్ని, కృకల, కృష్ణ, కోరంగి, కోల, కోలమూలము, కోల్య, క్రాంచాదనము, చపల, జటిల, తండులఫల, పిప్పల, మాగధి, వైదేహి, శౌండి. (తె).—పిప్పలితీఁగె, పిప్పళ్లమోడి*; తద్విశేషములు.—౧. అడవి పిప్పలికి.—కారంభము, క్షుద్రపిప్పలి, వనపిప్పలి, వనీరము. (తె).—అడవిపిప్పలి; ౨. గజపిప్పలికి.—కచ్ఛటము, కపిల్లిక, కపివల్లి, కరిపిప్పలి, కాండీరము, కుంజరపిప్పలి, కృత్రిమ, కోలవల్లి, గజకణ, గజపిప్పలి, గజాహ్వ, గృహకాండము, చవికాఫల, జలపిప్పలి, వశిరము- వసిరము, శ్రేయసి. (తె).—ఏనుఁగుపిప్పలి; ౩. నీరుపిప్పలికి.—కోష్ఠి, గైరి, తోయపిప్పలి, పిత్తల, లాంగల, శకులాదని, శారది. (తె).—నీరుపిప్పలి, బొక్కెన; ౪. పిప్పలీమూలమునకు.—కోలమూలము, గ్రంథికము, చటక, పిప్పలీమూలము*. (మిగతవానికి "చూ, శౌండి"); ౫, పుం. 2: చూ, రావి*; ౬. 3: చూ, పిప్పలీద్వయము. [పిప్పలి.1*.
పిప్పలితీఁగె. వా. మి. వి. పిప్పలికట్టె: చూ,

పిప్పలీద్వయము. అం. పిప్పలి, గజపిప్పలి.
పిప్పలీమూలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పిప్పలి. 1 *
పిప్పల్యాదిలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్యములు.
పిప్పళ్లమోడి. మి. వి: చూ, పిప్పలి. 1.*
పిప్పి. వై.వి.=పిప్పలీ. రసములేని తుక్కు (దేశ్యమని శ. ర): పిప్పిరి, పిసరు.
పిప్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శమలము.
పిప్పిపన్ను. వా. వి. పురుగుపట్టినపన్ను. రూ-పుప్పిపన్ను: చూ, పోసువు (పల్లు.)
పిప్పిరి. వై. వి.=పిప్పలీ: చూ, రూ-పిప్పి. (దేశ్యమని శ. ర.) జై. 6, ఆ. 157.
పిప్లువు. సం. వి. ఉ. పుం:చూ, పుట్టుమచ్చ.
పిమ్మట. దే. వి. 1. మనోవ్యథ. విజ. 3, ఆ. 3: చూ, శోకము; 2: చూ, అవతల. 2; ద్రి. 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1; 4. పరోక్షమందు. [ప్రియాలము. 1.
పియాళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
పియ్యి. దే. వి: చూ, రూ-పీయి.
పిర.దే.వి.కానిలోశ్లేభాగము:రూ-పిఱ, ప్రియ.
పిరంగి. వా. వి. 1. రూ-పీరంగి. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 2: చూ, ఫుంజో; 3: చూ, వానరము; దే. వి. 4. (రూ-పిరంగీ-పీరంగి-పేరంగి) ఒకానొకతుపాకి: చూ, బాణము. 1.
పిరంగిగుండు. వా. వి. తోటుగుండు, పడిగల్లు: చూ, రాయి.
పిరంగిచెక్క. వా. వి: (సం. ప).—ఏలాపర్ణి, కార్స్సిఎల్లి (ఈచెట్టు చైనా జపానుదేశములలో పెరుగును.హిందూదేశములోలేదు. సవాయికి పనిచేయును.)
పిరంగీ. దే. వి: చూ, రూ-పిరంగి. 4.
పిరంగు. వా. వి. —పై.—
పిరి. దే. వి. రూ-పురి. 1. గోనెలులోనగునవి కట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; 2. మెలి: చూ, లంకె; 3. పెంటి. కళా. 6, ఆ. 58: చూ, సూత్రము. 1.
పిరిగొను. వా.స. క్రి. 1:చూ, వేష్టించు; దే. స. క్రి. 2: చూ, మెలిపెట్టు; అ. క్రి. 3: చూ, పెంటిగొను.
పిరుపీకు. దే.వి. (పీకు + పీకు) రూ-పిర్వీకు. 1. బాధ. పరిభా. 5, ఆ. 155: చూ, శోకము; 2: చూ, పైశున్యము. కళా. 1,ఆ.176.
పిరుపీకులాడు. దే. అ. క్రి: చూ, పిరిగొను. 3.
పిరుపీకుసేయు. ద్వ. స. క్రి.1.—పై.— పర. 5, ఆ. 54; 2: చూ, హింసించు. హరిశ్చ. 4, ఆ. 163.
పిరుపీకులుసేయు. ద్వ. స. క్రి.—పై.—
పిర్వీకు. దే. వి: చూ, రూ-పిరుపీకు. (బాధకు.—పాండు. 4, ఆ. 146.)
పిఱ. వా. వి: చూ, రూ-పిర.
పిఱికి. వై. విశ.=భీరుకః. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 57: చూ, వెఱపరి. [ఆ. 86.
పిఱికికండ. వై. వి: చూ, వెఱపు. కాశీ. 2,
పిఱికిమెకము. వై. వి.=భీరుకమృగ. ఇట్టి: చూ, హరిణము.
పిఱు. దే. వి. వృత్తియందు పిఱుఁదుశబ్దముపకా- మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము.
పిఱుఁదు. దే. వి. 1. రూ-పిఱ్ఱ: చూ, శ్రోణి. 1; 2: చూ, వెనుక. 1. భార. ఆది. 6, ఆ. 9; అం. 3: చూ, కళలుండుస్థలములు; 4: చూ, నక్షత్రస్థానములు.
పిఱుఁదుకొను. దే. స. క్రి: చూ, వెంబడించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 24.
పిఱుఁదులు. అం. వీనికి ఉపమానములు.— భూమి, ఇసుకతిన్నెలు, బండిచక్రములు, గిన్నెలు.
పిఱుతివియు. దే. అ. క్రి.(పిఱుఁదు + తివియు). (రూ-పిఱుతివుచు-పిఱుదీయు-పిఱువోవు-పిఱుసను): చూ, జనుదీయు.
పిఱుతివుచు. దే. అ. క్రి.—పై.— య.3,ఆ.34.

పిఱుదీయు. దే.అ.క్రి.—పై.— స్వా.3,ఆ.31.
పిఱుము. దే. వి. 1. పరుషభావము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 126; విణ. 2: చూ, పరుషము. 1. హరిశ్చ. 4, ఆ. 11.
పిఱువడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, న్రిక్కు. 6 .జై. 8, ఆ. 156.
పిఱువెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, రాకొట్టు.
పిఱువోవు. దే. అ. క్రి:చూ, వెనుదీయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 165.
పిఱుసను. దే. అ. క్రి.—పై—
పిఱ్ఱ. దే. వి: చూ, రూ–పిఱుఁదు. 1.
పిలక. పై. వి.=పీలుక–పిల్లాక, రూ–పిలుక–పిల్క. 1. (కందగడ్డలలోనగువాని యందుండు) మొలక: చూ, విత్తనము; 2. (మూలశంక తెవులునందలి) మొటిమ: మొటిము, మొలక–మొల్క; 3. (తలమీఁదకొద్దిగా నుంచికొనిన) జొట్టు:చూ, వెండ్రుక.1; 4. (పక్షిలోనగువాని)పిల్ల:చూ, శకుంతి(పక్షి).
పిలపిల. దే. వి. మూఁగుట–వచ్చుట– పోవుట–చిక్కించుట లోనగువాని యందలి అనుకరణము. సా. 3, ఆ. 117; విజ. 2, ఆ. 193: చూ, హూహూ. (బిలబిలఅనియుఁవాడుక.)
పిలుఁగు. దే. వి, విణ: చూ, రూ–పినుఁగు. (లుబ్ధునకు.–పంచ. వేం. 1, ఆ. 217.)
పిలుక. వా. పై. వి.=: చూ, రూ–పిలక:
పిలుకు. దే. వి: చూ, హుంకారము.
పిలుకుమారు. దే. అ. క్రి. (రూ–పిలుకుమాలు–పిల్కుమాలు)1:చూ,మరణించు;2. పొకారు, నాశమగు: చూ, సమయు. 3.
పిలుకుమారుచు. దే. ప్రే. పిలుకుమారఁజేయు. (రూ–పిలుకుమార్చు–పిలుకుమాలుచు – పిలుకుమాల్చు) 1: చూ, సంహరించు. జై. 6, ఆ. 190; 2. నాశముచేయు :చూ, సమయు. 3.
పిలుకుమార్చు. దే. ప్రే.—పై.—
పిలుకుమాలు. దే. అ. క్రి:చూ, రూ-పిలుకుమారు.
పిలుకుమాలుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ–పిలుకుమారుచు.
పిలుకుమాల్చు. దే. ప్రే.—పై.—
పిలుచు. దే. స. క్రి. రూ–పిల్చు: చూ, సంబోధించు. [సంబోధనము.
పిలుపు. దే. వి. (రూ–పిల్పు–పిలుపుడు): చూ,
పిలుపుడు. దే. వి. —పై.—
పిలువనిపేరంటము. జా. తనకుఁదాను వచ్చినది. "పిలువని పేరఁటంబనుచు" విజ. 1,ఆ. 79.
పిల్క. వా. పై. వి.=: చూ, రూ–పిలక.
పిల్కుమాలు. దే.అ.క్రి: చూ, రూ–పిలుకుమాలు.
పిల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ–పిలుచు.
పిల్ల. పై. వి. 1.=పిల్లాక. 1. పక్షిలోనగువాని సంతతి: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. మనుష్యాదులసంతతి: చూ, శిశువు; 3. వృక్షాదులసంతతి."అరఁటిపిల్ల":చూ, వృక్షము; 4.ఆఁడుపడుచు: చూ,స్త్రీ; బ. 5. బిడ్డలు; విణ. 6. చిన్న: చూ, స్వల్పము. [వీణె.
పిల్లఁగ్రోలు.వా.ద్వ.వి.మురళి.నీల.1,ఆ.81:చూ,
పిల్లఁగ్రోవి. ద్వ. వి.—పై.—
పిల్లకాయ. ద్వ. వి: చూ, శిశువు.
పిల్లకోడి చుక్కలు. వా. వి. బ. ఆకాశమున సంచరించెడు చుక్కలగుంపు.(ఇవి రైతులకు వేళఁదెలుపును.)
పిల్లగడ్డము. ద్వ. వి. నడుమమాత్రము కొంచెము వెంట్రుకలుగల గడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు.
పిల్లగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పిల్లకాయ.
పిల్లగిఱులు. ద్వ. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.
పిల్లజొట్టు. ద్వ.వి.తలముందటిసిగ: చూ,సిక. 4.
పిల్లదీపు. ద్వ. వి: చూ, బాలక్రీడ.
పిల్లదీవి. పై. వి.—పై—
పిల్లనఁగ్రోలు. ద్వ. వి: చూ, రూ–పిల్లఁగ్రోలు.
పిల్లనఁగ్రోవి. ద్వ. వి.—పై—

పిల్లనూయి. ద్వా. వి. నూతిలోపలి చిన్ననూయి: చూ, పరన్నూ. 1. [పిల్లపేంచేర

పిల్లపిచ్చేర. ద్వా. వి: చూ, శతావరి* (రూ-

పిల్లపేంచేర. ద్వా. వి.—వై.—

పిల్లపెసర. ద్వా. వి. ముద్గపర్ణి*: చూ, పెసర.

పిల్లమిరియము. వా. వి. 1. వేశ్యాకన్య*: చూ, మిరియము; 2:చూ, పిల్లమెఱము. 1—2.

పిల్లము. సం. వి. అ. పుం. 1. తడికన్ను: చిల్లము, చుల్లము: చూ, లోచనము; విశ. 2. తడికన్నుగలది: చిల్లము, చుల్లము.

పిల్లమెఱము. ద్వా. వి. 1. తలక్రిందుగాపేరెడు లాంగు, పిల్లేరుగంతు, మెఱము: చూ, వాలు మొగ్గ; 2. లాంగు. రామా. 6, ఆ. 72:చూ, వాలుమొగ్గ. [రాం. మా. 19.

పిల్లంగలిగించేకామ. వా. వి: చూ, శిశ్నము.

పిల్లవేళ్లు. ద్వా. వి. చిటికెనవేళ్లు. వై. 8, ఆ. 41: చూ, వేలు. 2.

పిల్లాండి. దే. వి. (రూ-పిల్లాణి-గిఱపిల్లాణి) అందుపాని కాలి వాలుగవవేళ్లిలినగ. కళా. 7, ఆ. 204: చూ, భూషణము. 2.

పిల్లాకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పిల్లి: చూ, పిలక. 4; 2.=పిలక. బీజము:చూ, విత్తనము.

పిల్లాణి. దే. వి: చూ, రూ-పిల్లాండి.

పిల్లి. వై. వి.=బిడాలు: చూ, మార్జాలము.

పిల్లికన్నితనము. ద్వా. వి. వైడూర్యము: చూ, రత్నము. 1.

పిల్లికూన. వా. వి. పిల్లిపిల్ల: చూ, మార్జాలము.

పిల్లిగడ్డ. వై. వి: చూ, పునంగుచెట్టు. నీలా. 1, ఆ. 911.

పిల్లితేగలు. వా. వి: చూ, పిల్లపిచ్చేర*.

పిల్లిపెసర. ద్వా. వి. కాకిపెసర*: చూ, పెసర.

పిల్లిశీలము. జా. కృత్రిమస్వభావము. "శీలమఖిలంబునిది పిల్లిశీలమనుచే." పాండు.3,ఆ.36.

పిల్లు. దే. వి. రూ-పుల్లు.*. విక్రి.2,ఆ. 171: చూ,తృణము. 1.

పిల్లేరుగంతు. ద్వా. వి. (పిల్ల + వేరుగంతు):చూ, పిల్లమెఱము. 1.

పిశంగము. సం. వి. అ. పుం. 1. కపిలవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; విశ. 2. కపిలవర్ణముగలది: చూ, వర్ణము. 6.

పిశాచకి. సం. వి. న్. పుం: చూ, శ్రీదుండు.

పిశాచము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దేవతాభేదము; 2.=పిసాసి: చూ, భూతము; 3: చూ, పిల్లి.

పిశాచసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వాలు.

పిశాచి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. స్త్రీపిశాచము: చూ, భూతము; 2: చూ, మాంసి.*

పిశిత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పిశాచి. 2.

పిశితము. సం. వి. అ. న: చూ, మాంసము.

పిశున. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్పృక్కా: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, షడ్గ్రంథ. *

పిశునము. సం.వి. అ.న. 1. కుంకుమపువ్వు:చూ, వహ్నిశిఖము. 1; పుం. 2:చూ, వాయసము.

పిశునుండు. సం. వి. అ. పుం. 1. నారదుండు: చూ, సన్యాసి; విశ. 2: చూ,సూచకుండు.1; 3: చూ,హీనుండు; 4: చూ, వ్యాధుండు. 2.

పిష్టకము. సం. వి. అ. న. 1. నూంబొడి: చూ, శ్రీమాన్. 1; పుం. 2: చూ, భక్ష్యము; 3. కంటిటెవులు: చూ, హర్షణము; 4. కించిజ్జఘనాధిక్యమును స్తనాంతవిస్తృతియు గల గజవిశేషము: చూ, హస్తి.

పిష్టపచనము. సం. వి. అ. న. బూరెలమూంకుడు: చూ, పాత్రము. 6. [ముగ నూఱుట.

పిష్టపేషణన్యాయము. పా. నూఱినపిండినే వ్యర్థ

పిష్టప్రమిత్యపూపన్యాయము. పా. పిండియెంతయో రొట్టెయు నంతయే యనురీతి.

పిష్టము. సం. వి. అ. న. 1.=పిండి (విసిరినది): చూ, పిండి (1); 2.=పిట్టు. వాసెనపోలె: చూ, సాదము (1); 3. సీసము: చూ, లో-

హము. 1; వా. 4: చూ, పిణ్యాకము; విశే. 5. పొడిచేయఁబడినది.

పిష్టపక్త్రి. సం. వి. ఇ. న: చూ, చమసము. 1.

పిష్టసౌరభము. సం. వి. అ. పుం,న. చందనము: చూ, వాసన. 1.

పిష్టాతరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పటవాసకము.

పిస. దే. వి. అవివేకము: చూ, వెఱ్ఱి. 2.

పిసక. దే. వి. తల వెండ్రుకలయందు చెమటచే బందనగొను మురికి: చూ, మలినము.

పిసరు. దే. వి. 1: చూ, పిప్పి; 2. కడిగినధాన్యములో తోఁపుడుపడినది: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 3. లేశము: చూ, స్వల్పము. 4: చూ, శకలము.

పిసాసి. వై. వి.=పిశాచ. 1. పిశాచము: చూ, భూతము; 2. ఆఁడుదయ్యము: చూ, భూతము.

పిసాళము. దే. వి. 1: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, పరిహాసము. పర. 3, ఆ. 196; 3: చూ, వ్యాపనము; 4: చూ, వికాసము. పాండు. 4, ఆ. 13; 5. దొంగటక్కరి: చూ, వంచన; 6: చూ, రోషము.

పిసాళి. దే. విశే. 1. వ్యాపనముగలది. విజ. 2, ఆ. 128: చూ, హిండితము; 2. ప్రకాశము గలది. పాండు. 4, ఆ. 132: చూ, శోభితము. 5; 3. దొంగయెత్తుగలది; వా. 4. కోపముగలది (ఆఁడుది), కోపన: చూ, స్త్రీ; 5. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 6: చూ, మూర్ఖుఁడు; 7. కుత్సితపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పిసాళించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు. వై. 7, ఆ. 198; 2: చూ, హావణిల్లు; 3: చూ, హేళనము చేయు. కళా. 1, ఆ. 143; 4. పరిమళించు. స్వా. 2, ఆ. 55: చూ, విసరు. 6; 5. దొంగటక్కరివేయు: చూ, వంచించు; 6: చూ, రోషించు; స. క్రి. 7: చూ, హసించు.

పిసి. వా. వి. 1: చూ, రూ-పిస; దే. వి. 2. తొలయందు బిగఁగొట్టుటకై చెక్కిన స్తంభము పట్టెలోనగువాని చివర.

పిసికిళ్లు. దే. వి. బ. 1. జొన్నలులోనగువాని యూఁచెబియ్యము; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. పిసుకుటలు.

పిసిడి. దే. విశే. (రూ-పిసిని-పిసినారి) వై. 1, ఆ. 84: చూ, లోభి.

పిసినారి. దే. విశే. —పై.—

పిసిని. దే. విశే. —పై.—

పిసినిగొట్టు. దే. విశే. —పై.—

పిసినితనము. వా. వి. లోభత్వము: చూ, లోభము.

పిసుకు. దే. స. క్రి. 1. పిండిలోనగువానిచేత మర్దించు: చూ, సమ్మర్దించు; 2. పాదములు లోనగువాని నొత్తు: అదుము, ఇఱుకు, ఊఁదు, ఒత్తు, కుక్కు, నొక్కు. (సం. ప).—ఘర్షించు (చూ, సమ్మర్దించు); 3. అడఁగఁజేయు: అడఁచు-అణఁచు, అదుము, ఆనించు, ఆను, ఇఱుకు, ఊఁదు, ఒత్తియాడు, ఒత్తు, క్రుక్కు, దమించు-దమియించు, పట్టు. (చూ, సమ్మర్దించు).

పిసుకుట. వా. వి: చూ, పిండిపీఁచు.

పిసుకువాఁడు. వా. వి: చూ, సంవాహకుఁడు.

పిస్తాపప్పు. వా. వి. అభిషుకము (జ్ఞాపకశక్తినిచ్చును)

పిహితము. సం. వి. అ. న. 1. కనుఱెప్పమూఁత: చూ, మూఁత. 3; విశే. 2: చూ, స్థగితము; అం. 3: చూ, పుటక్రియలు; 4: చూ, ఆకాశమండలములు; 5: చూ, అలంకారము. 3. (ఇతర రహస్యవృత్తితానెఱిఁగినట్లు చెప్పుట. ఉదా.—"పతియుదయవేళ నింటికిరాఁగ శయ్యఁబఱచె.")

పిళ్ల. వా. వి. కొన్నిజాతుల పేరునకు తుదను జేర్చెడుపదము.

పిళ్ళారి. దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

పిళ్లు. దే. వి. బ. దూడలను కుడవనీని యావులను దూడలు చేప్పినయావులను మరలు కొలుపుటకై తద్యోనిద్వారమునఁ జొప్పించి లాగెడు తోరపుకుఱుచ కసవువెంటి, పొదుఁగుపట్టుట.

పీఁ

పీఁకిపిండెట్టు. ఘా.స.క్రి.నలిపినవల్లెరుకాఁకవలెఁ జేయు, బాధించు: చూ, హింసించు.
పీఁకు. దే. స. క్రి. 1. పెఱుకు: చూ, పెఱుకు; 2. తీసివేయు: పెరుకు-పెర్కు-పెఱుకు; వా. 3. లాగు: చూ, రెమ్మ. 2.
పీఁకులాట. దే. వి: చూ, పిరుపీఁకు.
పీఁకులాటపంచాంగము. జా. సాధ్యముకానిపని.
పీఁకులాడు. దే. అ. క్రి: చూ, వెంటిగొను.
పీఁకుపీఁకాడు. దే.స.క్రి. మిక్కిలి పెఱుకులాడు.
పీఁకె. దే. వి. 1. నాగసరము లోనగు వాద్యముఖమునఁ జొప్పించెడుకొ్రవిపుల్ల; 2. కాశెవలెఁ జుట్టిన చిన్న ఆకుచుట్ట; 3. తాగి మిగిలినపొగచుట్ట. [త్రిము. 6.
పీఁకెదాను. వా. వి. తమ్మపడిగము: చూ, పా
పీఁకెవాఱు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సొటసొట వోవు. అచ్చ. అర, కాం. 22; 2. చేవ్వటయగు.
పీఁచే. వై. వి.=పింఛ: చూ, రూ- పింఛియము.
పీఁచెమడపు. దే. వి: చూ, రూ-పింఁచెమడపు.
పీఁచెమణఁచు. వా. స. క్రి. (రూ- పీఁచెమడఁచు-పించెమడఁచు-పించెమణఁచు): చూ, సంహరించు. [4: చూ, శక్తి. 1.
పీఁచెము. వై. వి: చూ, రూ-పించెము. 1-2-3;
పీఁచెర. దే. వి: చూ, శతావరి * (ఇదిద్వివిధము.-పిల్లపీఁచెర, పెద్దపీఁచర. ఇదెపిల్లపీఁచెర.)
పీఁచు. దే. వి. జీబు, నార: చూ, శల్కము. 2.
పీఁట. వై. వి.=పీఠ: చూ, సింహాసనము.
పీఁటముడి. వా. వి. దట్టముగావేయఁబడినముడి.
పీఁటవెట్టు. ద్వ. అ. క్రి. లేవక యొకచోటనే పాదుకొనియుండు. స్వా. 4, ఆ. 42; పారం. 1, ఆ. 92.
పీఁటవెట్టుమెకము. ద్వ. వి: చూ, సూకరము.

పీక. వా. వి. 1: చూ, మెడ; 2. పిల్ల. "ఆఁడుపీక" (భద్రాచలప్రాంతమున వాడుక).
పీకఁడు. వా. వి. కొడుకు. "పీకఁడుపుట్టెను" చూ, సూనుఁడు. 1. (భ-ప్రాం-వాడుక.)
పీకి. వా. వి: చూ, రూ-పీక. 1-2. (భద్రాచలప్రాంతమునవాడుక).
పీకియ. వా. వి.—పై.—
పీకె. వా. వి.—పై.—
పీగ్రద్ద. ద్వ. వి: చూ, పిన్నగ్రద్ద.
పీఠకేళి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, విటుఁడు.
పీఠమర్దుఁడు. సం. విశే. 1.—పై.—; అం. 2. ధృష్టుఁడు: చూ, నాయకులు. 2; 3: చూ, నాయకులు. 3.
పీఠము. సం. వి. అ. పుం.=పీఁట: చూ, పీఁట.
పీఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=—పై.—
పీఠిక. సం. వి.ఆ. స్త్రీ. 1: ఎగ్గురు-ఎగ్గులుతు; 2. ఉత్కృష్టపీఠము: చూ, సింహాసనము.
పీడ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2. కరుణ: చూ, హార్దము. 2; 3. సిగదండ, కచ్చే: చూ, భూషణము. 2; 4. తెల్ల తెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.
పీడనము. సం. వి. అ. న. 1. పరులచేఁగలుగు రాయిడి: చూ, సమ్మర్దము; అం. 2: చూ, ఆలింగనములు.
పీడాకరుఁడు. సం. విశే: చూ, కనుకుట్టు.
పీడావస్థ. అం. రాశ్యంతనవాంశయందున్న గ్రహము పీడావస్థను బొందును.=బంధుమిత్ర విరోధము, బంధనము, దాసత్వము గలుగును. (చూ, అవస్థలు. 5.)
పీడించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, పీడితమగు; 2: చూ, హింసించు; 3: చూ, సమ్మర్దించు.
పీడితమగు. మి. అ. క్రి: అణఁగు, అదుముడుపడు, అలుగులపడు, ఇఱుకు, ఈండ్రించు, ఒత్తువడు, కమియు, కసుగు, దండసిలు—

దండసిల్లు, నలఁగు, నలఁగుడుపడు, నలఁగుడు పెట్టు, పొట్టుపొదలగు.(సం.వ).—పీడించే. (చూ, సమ్మర్దించే.)
పీడితము. సం. విణ. 1: చూ, గజబిజి. 5; 2: చూ, సమ్మర్దితము; అం. 3: చూ, ఉత్తా వకరణబంధములు; 4: చూ, చుంబనములు.
పీడ్యమానము. సం. విణ. పీడింపఁబడుచున్నది.
పీత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పసుపు: చూ, వర్ణ ము. 6; వై. వి. (1)=పీతము. ఎండ్రికాయ: చూ, హరిలాంఛనము.
పీతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అగ్ని మేడి, తిండుకిని. (తె. వ).— అగ్గిమేడి.* (చూ,వృక్షము).
పీతఘోష.సం.వి.ఆ.స్త్రీ:చూ,పీతపుష్పము.1.*.
పీతచందనము. సం. వి. అ. న: చూ, వాసన. 1.
పీతదారువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ. (రూ- పూతిదారువు) 1. దేవదారువు*: చూ, సూ త్మదారువు; 2: చూ, హరిద్రువు *.
పీతద్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, పీతదా రువు. 2; 2. సరళము*:చూ,సర్వానుభూతి.
పీతనము. సం. వి. అ. న. 1. కుంకుమపువ్వు: చూ, వహ్ని శిఖము. 1; 2: చూ, హరిదళ ము; 3: చూ, పీతదారువు. 1*. [కుపొన్న.
పీతని.సం.వి.ఈ.స్త్రీ.రూ-పీవని*:చూ, ముయ్యా
పీతపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోఁగు, మృదుద్రుమము*:చూ, వరగోఁగు; 2: చూ, శ్వేతపుష్పము *.
పీతభద్రము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పీతమస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భృంగ రాజము. 3.
పీతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పీత: చూ, పీత. 1; 2. పసుపురంగు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 3. పసుపురంగుగలది: చూ, వర్ణము. 6; 4.త్రాగఁబడినది: ఆపీతము. [చూ,పిచ్ఛిక.
పీతముండము. సం. వి.అ. పుం. పచ్చతలపిచ్ఛిక:
పీతమస్తకము. సం.వి.అ.పుం:చూ,పీతముండము
పీతమ్మ. వా. వి. ఆంశేద: చూ, వాగ్రెజె; 2. పని చేయని ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (ఉత్తరస ర్కారులలోవాడుక).“చేఁతకానిపీతమ్మ”.
పీతశాఖము. సం. వి. అ. పుం. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము. [చూ, సర్జకము. 2.
పీతసారకము. సం. వి. అ. పుం. వేఁగిస *:
పీతసాలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
పీతాంబరుఁడు.సం.వి.అ.పుం.1:చూ, పచ్చవలువ దారి; విణ. 2. పీతవస్త్రముగలవాఁడు.
పీతి.సం వి.ఇ.స్త్రీ.1.పానము:చూ,సరకము. 3; పుం. 2.గుఱ్ఱము.(రూ-వీతి): చూ, హయము.
పీతిగోరువంక. ద్వ. వి: చూ, విట్చారిక.
పీతిరిగుంట. ద్వ. వి: చూ, ముఱుఁగుదొడ్డి.
పీతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
పీతోలు. వా. వి. పైనుండుసన్నని చర్మము: చూ, బెరడు. [డు; 2: చూ, వహ్ని. 1.
పీథువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సూర్యు
పీనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సంతోషము; పుం. 2: చూ, స్వేదము. 1; విణ. 3. బలిసి నది, పీవము, పీవరము: చూ, స్థూలము. 2.
పీనశము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పీనసము:చూ, రొంప. 2.
పీనసము. సం. వి. అ. పుం.—పై—
పీనస రోగజాతకుఁడు. పా. ౧. షష్ఠమమందు చంద్రుఁడును అష్టమమందుశనియును లగ్నా ధిపతి వ్యయమందు నున్నపుడును, ౨ లగ్నా ధిపతి పాపుఁడై వ్యయమందును పాపగ్ర హాంశలయందును నుండి షష్ఠమమందు చం ద్రుఁడును అష్టమమందు శనియును నుండు నపుడును, ౩ షష్ఠాధిపతిఁ జంద్రునితోఁగలి సి యష్టమమున శనిచేఁ జూడఁబడినను, ౪ ద్వాదశమందుఁ బాపగ్రహములుండి యష్టమమున శనిచంద్రులు గలిసినను పీనస రోగము గలవాఁడగును.

పీనాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తాగాఁడి.

పీనుఁగు. దే. వి. రూ-పీన్గు:చూ, శవము.

పీనుఁగుఁబెండి. దే. వి: చూ, భూతము.

పీనుఁగునకుఁ జేసిన శృంగారము రాజోలకుఁ జేసిన కొలువు. జా. వ్యర్థము.

పీనుఁగుకెంట. వా.వి. 1. శవకాలుష్యము:చూ, క్షస్మము;2. సంకష్టః కొడిమె-కొడిమె, జీంజర్రము, జెన; 3. కష్టము:చూ, శోకము.

పీనోధ్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపొదుఁగుగల యావు, పీవరస్తని:చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పీన్గు. దే. వి:చూ, రూ-పీనుఁగు.

పీయి. దే. వి. రూ-పియ్యి: చూ, శమలము.

పీయూషము. సం. వి. అ. న. రూ-పేయూషము. 1. అమృతము:చూ,సుధ.1; 2. జున్నుపాలు: చూ, స్తన్యము.

పీరంగి. వా. వి: చూ, రూ-ఫిరంగి. 4.

పీరంగిబాణము. వా. మి. వి.——పై——

పీరు. దే. వి. 1: చూ, గుమ్మ.1;అ.క్రి. 2:చూ, [పికులు.

పీరుచు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పీల్చు.

పీర్లు. పా. వి. తురకల జ్ఞాపకార్థమైన గుఱుతు.

పీల. దే. విణ. బక్క:చూ, సోలపు.

పీలి. దే. వి. 1:చూ, పిగిలిపిట్ట. స్వా.4, ఆ.14; 2. ఓడకుదారిచూపెడు చుక్కాను: అగపఅపక-అబక (ఇవి వాడుకలోనివి), కడపుఁజేయి, చుక్కాని-చుక్కాను. (సం.ప).——అరిత్రము, కర్ణము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము; తద్వి.—— గి. ఓడనడపు గెడకు.——(సం.ప).-క్షిపణి- క్షేపణి, నౌకాదండము; 3. ఓడలోనుండు కఱ్ఱ గుద్దలికిని లవణాదులనుత్రవ్వనట్టి మ్రానుగుద్దలికిని.——(సం ప.).-అభ్రి; 3. పడవతోత్రోసెడుపలక (ఓడతెడ్డు)కు.——కొయ్యతెడ్డు,తెడ్డు-త్రెడ్డు. (సం. ప).——కృపీటపాలము, కేనిపాతకము-కేనిపాతనము-కేనిపాతము, ఖజపము, తండువు-తండువు-తడ్డు-తడ్డువు-తద్దు-తర్డువు. (చూ, హోడము).

పీలిక. దే. వి. గుడ్డముక్క:చూ, వస్త్రము.

పీలికాఁడు. దే. వి. కర్ణధారుఁడు:చూ, సరంగు.

పీలిదండలు. వా. వి. బ. సందిట నుంచుకొనెడు కుచ్చులమాలికలు: చూ, భూషణము. 2.

పీలు. దే. అ. క్రి:చూ, రూ-పికులు.

పీలుకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2.=పిల్క. కంద*:చూ,సూరణము.

పీలుచు. దే. స. క్రి:చూ, రూ-పీల్చు.

పీలుపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*:చూ, స్రివ; 2. దొండ *: చూ, రక్తఫల.

పీలువాది. సం. వి.న్. పుం. ఒకమతమువాఁడు.

పీలువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. గోలుగు*: చూ, వరగోఁగు; 2. ఏనుఁగు:చూ,హస్తి; 3: చూ, పరమాణువు; 4. తాటిచెక్క: చూ, శకలము. 4:5: చూ, సుమము; 6:చూ, బాణము.1.

పీల్చు. దే.స.క్రి. రూ-పీలుచు-పీరుచు-పీర్చు. 1. నీరు పాలులోనగునవి జొట్టు: జొట్టు; 2. గాలిని పీల్చు: ఎగఁగ్రోలు.(సం.ప).——ఉచ్ఛ్వసించు.

పీవము. సం. విణ. (న్. ఈ. న్)బలిసినది:చూ, రూ-పీనము. 3. (స్త్రీలింగము పీవరి.)

పీవరము. సం. వి. అ. పుం. 1. తాఁబేలు:చూ, కృత్తము. 4 (తాఁబేలు); విణ. 2: చూ, పీవము. (క్రొవ్వినదిఅనియు)

పీవరస్తని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ, పీనోధ్ని.

పీవరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపీఁచెర *: చూ, శతావరి.

పు

పుంఖము. సం. వి. అ. పుం.=పింజె. బాణపుపిడి: చూ, పింఛము. 2.

పుంఖానుపుంఖము. జా. పరంపరగా, ఒకదానివెంబడినొకటి. "శంఖారవంబులు పుంఖానుపుంఖంబులుగా" (ధర్మజ రాజసూయము)

పుంఖితము. సం. విణ. 1. పుంఖానుపుంఖము గాఁజేయఁబడినది; అం. 2: చూ, హస్త ప్రాణములు. [యములు.

పుంఖోద్వేజితవిభజనము. అం: చూ, ప్రమే

పుంఖోపసంఖ్యానము. అం.—పై.—

పుంగవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 2. ఒకఓషధి: చూ, వృక్షము.

పుంగవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (ఉత్తరపదమైనచో) శ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

పుంగుడు. దే. వి. 1. రూ-ప్రింగుడు: చూ, పులిపిరి; 2: చూ, పుండరీకము. 9; 3: చూ, బొప్పి. [చూ, రాశి. 1.

పుంజము. సం. వి. అ. పుం.=పుంజి. ప్రోవు:

పుంజి. వై. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2. వరిమొదలగుపైరు: చూ, సస్యము. 1; 3.=పుంజ: చూ, పుంజము;విణ. 4: చూ, సంపన్నము. 2.

పుంజికొను. ద్వ. అ. క్రి: జేజేరుకొను.

పుంజీ. దే. వి. (స): చూ, నాలుగు.

పుంజీభవించె. సం. అ. క్రి: చూ, ప్రోగువడు.

పుంజె. వా. వి. ఎద్దడినేల: చూ, భూమి. 1.

పుంజేము. వై. వి. 1. ముప్పదియెనికలనూలు: చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. (నులకమంచముయొక్క) కాళ్లకట్టుత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

పుంజోలదండ. వై. వి. ఆఁడుదానిమెడనగ. పాండు. 3, ఆ. 62: చూ, భూషణము. 2.

పుంజో. దే. వి: అజ్జివాలు, అడుగువాలుపులుఁగు, ఆరణి, కొమరుడాలు,కోడి, పెట్టపోలి, మెట్టవాలుపిట్ట-మెట్టవాల్పిట్ట. (సం.ప).-అండజము, ఇంద్రనామము, ఉదగ్రధము, కలావికము, కాలజ్ఞము, కావృకము, కాహళము, కికిటి-కిరీటి, కుక్కుటకము, కుక్కుటము, కుమారోపవాహము, కుహూకస్వనము, కుహూకస్వరము, కృకవాకువు, గోవృకము, చంద్రికి, చటకము, చరణాయుధము, జ్ఞాని, తామ్రచూడము, నఖరాయుధము; తద్వి.— ౧. అడవికోడికి.—అడవికోడి, కానపుంజో, కారుకోడి-కాఱుకోడి, గునపనకోడి, పూడకోడి. (సం.ప).—కుక్కుటము, కుక్కుభము, కులాలము, కుహూకస్వనము, కుహూకస్వరము, వనకుక్కుటము; ౨.ఆఁడుకోడికి.—పెంటి,పెట్ట,బోబు.(సం.ప).—కుక్కుటి; ౩. కుక్కుటస్త్రీపురుషసామాన్యమునకు.—కోడి; ౪. గ్రామపుకోడికి.— (సం. ప).— కృకవాకువు, మయూరచటకము; ౫. తెల్లవారజామున మొదటకూయుకోడికి.—తొలికోడి; ౬. నీరుకోడికి.— గుండఁగి. చిలవ, నీరుకోడి, పుల్లగొరక, బుడకోడి, బొల్లికోడి. (సం. ప).— అంత్రసమావృతము,జలకుక్కుటము,సరిప్లవము, సలిలకుక్కుటము;౭.పందెపు కోడిపుంజోనకు.— కాకివన్నె, జెట్టి. (సం.ప).—కపిలము; ౮. పుంజోలరకములు.— అరజొట్టు, ఈఁకెలదారము, కంచుడమారము, కాత్చిచ్చు, కోడిడేగ, గద్దెకాకు (ఘ)లది, గరుడండు, గాజోలగాఁడు, తెల్లయురగపిల్లవేళ్లది, నల్లగయురగ, పండెబ్బది,పట్టెడజొట్టుది, పింగళి, పిరంగి, మూగఁబిట్టుకోడి, పుంజోలవేరువిత్తు, రణబేరు, రాహుత్తి, వసులపాతఱ, సెలుకాలుది, (సం. ప).—పట్టభద్రుఁడు. (మిగతవానికి "చూ, సెలుకాలుది").

పుంజోదాలుపు. దే. వి: చూ, స్కందుఁడు.

పుంజోలవేరువిత్తు. వా. వి:చూ, పుంజో.

పుంట. దే. వి. (రూ-పుంటె-పురంట-పురఁట-పూఁట) సంధ్య:చూ, సందెజోము.

పుంటె. వా. వి.—పై—

పుండరీకము. సం. వి. అ. న. 1. తెల్లతామర*: చూ,సహస్రపత్రము; 2. తెల్లగొడుగు:చూ, వారిత్రా; 3. ఒకతీర్థము; 4. గంధద్రవ్యము:

చూ, రాజాగ్రమము; పుం. 5. ఆగ్నేయపు దిక్కునందలి ఏనుఁగు:చూ, హస్తి(చూ,దిగ్గజములు); 6. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 7.కప్పు:చూ, హరి. 12; 8.తియ్యమామిడి*: చూ, మామిడి; 9. తెల్లపాదలపుష్పము:చూ, విపాదిక. [కంటి: చూ, విష్ణువు. 1.

పుండరీకాక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తెలివమ్మి

పుండరీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకానొక ముని: చూ, సన్యాసి; 2. నిఘంటుకర్తలలో నొకఁడు. [డర్యము.

పుండర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పౌం

పుండలించే. దే. అ. క్రి. అభూతకల్పనచేయు.

పుంజాకోరు. వా. వి: చూ, వంచకుఁడు. 1.

పుండికూర.వా.వి.గోంగుకూర:చూ,వరగోంగు.

పుండు. దే. వి. కురుపు: చూ, వ్రణము.

పుండ్రకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పుండ్రము. 5 *; 2: చూ, పుండ్రము. 6.

పుండ్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. నలుపుగలిసిన యెఱ్ఱచెఱకు *: చూ, రసాలము. 3; 2:చూ, పుండరీకము. 1; 3.=బొట్టు:చూ, బొట్టు. 1; 4: చూ, పురుగు; 5. పుండ్రకము, పువ్వులగురివెంద *: చూ, శ్వేతపాకి; 6. పుండ్రకము, వంగదేశము: చూ, దేశములు. [సుఁడు. 1.

పుందుగ్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షు

పుంత. దే. వి. ఇసుకదారి: చూ, మార్గము. 1.

పుంభావము. సం.వి.అ.పుం: చూ, పౌరుషము.

పుంలింగము. అం: చూ, లింగములు.

పుంశ్చలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ:చూ,అంకులాఁడి.

పుంసవనము. సం. వి. అ. న. 1. గర్భచిహ్నము తేలినతోడనే పురుషుఁడు పుట్టవలెనని చేసెడు శుభకర్మము: చూ, కర్మములు; 2. క్షీరము: చూ, స్తన్యము.

పుంస్థానకములు. అం. వైష్ణవము, సమపాదము, వైశాఖము, మండలము, ఆలీఢము, ప్రత్యాలీఢము (6) (చూ, స్థానకములు.)

పుకారు. వా. వి. వదంతి: చూ, శబ్దము. 2.

పుకిలించే. దే. స. క్రి: రూ-పుక్కిలించే, గుప్పించే. (సం. ప).—గండూషించే.

పుకిలింత. దే. వి: రూ-పుక్కిలింత- పుక్కిలి, పుక్క-బుగ్గ.(సం.ప).—గండూషము.

పుక్క. దే. వి. రూ-బుగ్గ. 1: చూ, లెంప. 2; 2. నీటికాయ: చూ, స్ఫోటము. 2; 3. పర్వతాదులయందుండి సంతతధారగా పైకుబికి వచ్చెడు నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; వా. 4: చూ, పుకిలింత. [సుఁడు.

పుక్కసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుల్క

పుక్కిటిపురాణము. జా. పుక్కిటినుండి వెలువడు వ్యర్థపుపలుకులు. "పుక్కిటిపురాణములఁ బొ్రద్దుఁబుచ్చునతఁడు." (రామలింగేశశతకము); "కన్యకయిది పుక్కిటిపురాణమైతోఁచెఁ జామీ." (రామాభ్యుదయము)

పుక్కిలి. వా. వి. 1: చూ,రూ-పుకిలింత;దే.వి. 2. బుగ్గలోపలిభాగము.

పుక్కిలించే. దే. స. క్రి: చూ,రూ-పుకిలించే.

పుక్కిలింత. దే. వి: చూ, రూ-పుకిలింత.

పుచ్చి. వా. వి. (రూ-పుచ్చియ-పుచ్చె.) 1. కొబ్బరి పూఁచిందెది: చూ, స్కంధఫలము; 2. తలపుట్టె: చూ, శల్యము. 1.

పుచ్చికోలు. వా. వి. రూ-పుచ్చుకోలు: చూ, ప్రతిగ్రహము.

పుచ్చినట్టు. వా. క్రి. విశ. తప్పనిసరిగా. "నాబాకీని పుచ్చినట్టు తీర్చుము."

పుచ్చియ. వా. వి: చూ, రూ-పుచ్చి.

పుచ్చె. వా. వి.—పై—

పుచ్చే. దే. వి: పుచ్చెతీఁగె, పుచ్చెపాదు. (సం. ప).—కర్కారుకము,కలింగము- కళింగము- కాలింగము- కాళింగము-కాళింగి, కృష్ణబీజము, గోతుంబ. తద్వి.— ౧. ఖురా

సానిపుచ్చేకు.—(సం. ప).—డంగరి-డాంగరి, డింగరము, నాగకుండి; ౨. తిక్తకాళింగికి.— చేఁతిస్పచ్చే. (చూ,హరివాలుకము.)

పుచ్చేటిక. వా. వి. (రూ-పుచ్చేడిక-పుచ్చేడీక-పుచ్చేడీకతనము): చూ, సిగ్గు.

పుచ్చేడిక. వా. వి.—పై—

పుచ్చేడీక. దే. వి. 1.—పై—; 2: చూ, హ్రీమంతుఁడు;3. హ్రీమంతురాలు: చూ, స్త్రీ.

పుచ్చేడీకతనము. వా. వి: చూ, పుచ్చేటిక.

పుచ్చేతీఁగె. వా. వి: చూ, పుచ్చే.*

పుచ్చేపాదు. వా. వి.—పై—

పుచ్చే. దే. వి. 1. ఆముదపుమడ్డి; చూ, మడ్డి. 2; స. క్రి. 2. ఆజ్ఞాపించే: చూ, సెలవిచ్చే; 3. ఇఱుకు. భాగ. 4, స్కం. 105—106: చూ, పీఁకు. 1; 4. గ్రహించే. పంచ. నా. 1, ఆ. 245: చూ, స్వీకరించే; అ. క్రి. 5.పుప్పిపట్టు:చూ,రూ-పుచ్చే;[పే.6.పోఁజేయు. భార. ఆర. 3, ఆ. 372· చూ, పుచ్చే. 2; స. క్రి. 7: చూ, పంపు. 11.

పుచ్చేకొను. దే. స. క్రి. 1: చూ, పుచ్చే. 4. భార. సభా. 1, ఆ. 143; 2. పరిగ్రహించే: చూ, స్వీకరించే.

పుచ్చేకోలు. దే. వి: చూ, రూ-పుచ్చికోలు.

పుచ్చేట. వా. వి: ఉత్తేజనము.

పుచ్ఛటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (పున్నపుంసకలింగమని కొందఱు) నెటికవిఱుచుట: చూ, వ్రేల్మిడి.

పుచ్ఛము. సం. వి.అ.పుం, న. 1. తోఁక:చూ, వాలము.1;2.వెనుకపక్క:చూ,వెనుక. 1.

పుచ్ఛావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

పుట. వా. వి. (సం. వి. అ. వ. అనియు, దీనికి పొరటతద్భవమనియుకొందఱు):చూ,పొరట.

పుటక్రియలు. అం. వివర్తితము, ఉన్మేషము, పిహితము, కుంచితము, సమము, వితాళితము, స్ఫురితము, నిమేషము, ప్రసృతము. (9) (చూ,ఉపవిద్యలు).

పుటపుట. జే. వి. అదురుట యందగుననుకరణము: చూ, హూహూ.

పుటపుటన. జే. వి. 1: చూ, హెచ్చే. 1; విశే. 2: చూ, ప్రవృద్ధము. పాండు. 2, ఆ. 35.

పుటపుటనగు. జే. అ. క్రి: ప్రవృద్ధమగు. స్వా. 3, ఆ. 28. [సీమ. 1 (జేశము).

పుటభేదనము. సం. వి. అ. న. పట్టణము: చూ,

పుటభేదము. సం. వి. అ. న. 1. —పై—; 2. చతుర్విధవాద్యము: చూ, స్వరము. 2; 3. ఏటివంపు, చక్రాణి:చూ,హ్రాదిని (నది).

పుటము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. పూలబుట్ట: చూ, సజ్జె. 1; 2. దొప్ప:చూ, హరివాణము. (పాత్రము 6); 3. గుఱ్ఱపుకాలిగొరిజె: చూ, వింఖము; వై. వి. (1).=ప్లుత. అశ్వగతి: చూ, హయము; వా. (2) లోహాదులను పుటమువేయుట: రూ-పుశము.

పుటముబ్బు. ద్వ. అ. క్రి. మీఁదికుబ్బు. వసు. 2, ఆ. 39. [చూ, మల్లశాస్త్రము.

పుటఃములు. వా. వి. బ. మల్లయుద్ధవిశేషము:

పుట(వ)ములు. అం. అంకపోత, కుక్కుట, గజ, గోవర,మహో,వరాహపుటములు మొదలగునవి.

పుటమెగయు. ద్వ. అ. క్రి. 1. మీఁదికెగయు: చూ, రేఁగు. 1; 2. దాఁటు. రామా. 6, ఆ. 84: చూ, లంఘించే.

పుటలు. అం: చూ, నాట్యోపయోగములైన యంగములు (అంగము. 9.)

పుటి. సం.వి.ఈ. స్త్రీ. 1.=పుటికె-పుట్టిక-బుట్ట: చూ, పుటము. 1; 2: చూ, పుటము. 2.

పుటిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఏలకి*: చూ,పత్రిల; వై. వి. (1).=పిటకః. (రూ-పుటికె-పుట్టి-పుట్టిక-బుట్ట-బుట్టి-బుట్టిక): చూ, పుటము. 1.

పుటికె. వై. వి.=చూ, రూ-పుటిక. (1)
పుటితము. సం. వి. అ. న. 1. దోసిలి: చూ, హస్తము; విణ. 2. కుట్టఁబడినది: చూ, స్యూతము; 3. దొప్పఁగాఁజేయఁబడినది.
పుటుక్కు. దే. వి. తెగుటయందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హాహాహా.
పుట్ట. వై. వి. 1.=పుటకమ్: చూ, వల్మీకము. (దేశ్యమని శ. ర.); 2. చిన్నపాప: చూ, పాప. 2; 3. జన్మస్థానము. "రోగముల పుట్ట": చూ, స్థానము. 1; 4: చూ, పునాది; 5: చూ, రాశి. 1. [తిక్క. 10.
పుట్టకాఁపరి. వా. వి: చూ, సర్పము. సాం.
పుట్టకాఁపు. దే. వి. 1.—పై—; 2: చూ, తెలుఁగుబంటి. [దుఁడు.
పుట్టకాడివాఁడు. వా. విణ: చూ, వల్మీకపా
పుట్టకాలు. దే. వి. బోదకాలు: చూ, హజ్జ.
పుట్టకేలు. వా. వి.పుట్టగోడ.
పుట్టకట్టము. అం: చూ, ఘౌమమండలములు.
పుట్టకూటిమెకము. వా. వి:చూ,పుట్టకాఁపు. 2.
పుట్టకూడు. దే. వి. చీమగుడ్లతోఁ గలసిన పుట్టమట్టిముద్ద. స్వా. 4, ఆ. 37.
పుట్టకూడుదిండి. వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపు.2.
పుట్టకూడుమెక్కు-మెకము. ద్వ. వి.—పై—
పుట్టకొక్కు. ద్వ. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టకోట. ద్వ. వి. కోటకు బలముకొఱకు కోట బయటవేసిన మట్టితిన్నె: చూ, వేదిక.
పుట్టకోవలు. వా. వి.పుట్టమీఁదిశిఖరములు:చూ, వల్మీకము. [సర్పాక్షి.
పుట్టగొడుగు. వా. వి. కుక్కగొడుగు*: చూ,
పుట్టగోఁచి. దే. వి. పోటముంజి:చూ,బొట్టము.
పుట్టచేలు. వా. వి. వాల్మీకిమహర్షి: చూ, సన్యాసి.
పుట్టచెండు. ద్వ. వి. 1. ఎగురఁగొట్టియాడెడు బంతి. రామా. 8, ఆ. 51: చూ, సరి. 3;బ. 2: చూ, బాలక్రీడ.
పుట్టచెమ్మ. వా. వి: చూ, వల్మీకశింబి *.
పుట్టచేర్పు. దే. వి: చూ, పుట్టగొడుగు.*
పుట్టతమ్మ. దే. వి: చూ, పుట్టచెమ్మ *.
పుట్టతేనె. దే. వి. (పుట్టలోఁ పెట్టిన) పెరతేనె చూ, మధువు. 5. [చూ, వృశ్చికము. 1
పుట్టతేలు. దే. వి. మండగబ్బ-మండ్రిగబ్బ
పుట్టదిట్ట. వా. వి: చూ, పుట్టకాఁపరి.
పుట్టపుట్టువు. దే. వి: చూ, పుట్టచేలు. విక్రి. 1, ఆ. 9. [సం. మా. 17.
పుట్టపెట్టినట్టు. వా. వి: చూ,పుట్టకాఁపరి.ఆం.
పుట్టమనెడుగబ్బి. వా. వి.—పై.—
పుట్టము. వై. వి.=పటః. బట్ట: చూ, వస్త్రము.
పుట్టి. దే. వి. 1. ఏఱుదాఁటెడుసాధనము: చూ, హోడము; 2: చూ, ఖారి; 3. ఇరువది మణుగులు; వై. వి. 4.=పుటి: చూ, పుటిక. (దేశ్యమని శ. ర.)
పుట్టించే. దే. పేరి: చూ, సృజించే.
పుట్టించేట. వా. వి. కలిగించేట: చూ, సంభవము. 1. [ఆ. 156.
పుట్టిక. వై. వి: చూ, రూ-పుటిక. కళా. 6,
పుట్టినవాఁడు. వా. విణ: చూ, సంభూతుఁడు.
పుట్టినిల్లు. దే. వి. (పుట్టిన + ఇల్లు) రూ-పుట్టిల్లు, మాతృగృహము: చూ, సదనము. 1.
పుట్టిమున్గుట. జా. నష్టమగుట. (పుట్టి=ఏఱు దాఁటించుబుట్ట) రామా. 8, ఆ. 55.
పుట్టు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పుట్టుక. 1; అ. క్రి. 2. జన్మించే: చూ, సంభవించే.
పుట్టుక. దే. వి. (రూ-పుట్టు-పుట్టుగు-పుట్టువు): చూ, సంభవము.
పుట్టుకచేల్వజోతి. వా. వి: చూ, హిమాంశువు.
పుట్టుకల్లరి. దే. విణ. పుట్టుకమొదలు కల్లలాడు వాఁడు. భార. అర. 5, ఆ. 405: చూ, ముఖరుఁడు. [చూ, పర్వతము.
పుట్టుగట్టు. ద్వ. వి.ఉదయాద్రి. య.3,ఆ. 143:
పుట్టుగు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టుక.

పుట్టుగొడ్డు. దే. విణ. పుట్టుక మొదలు గొడ్డుకొన ముకలది (అందుది): చూ, స్త్రీ. [కేచీఁకు.
పుట్టుగుడ్డి. దే. విణ. జనుసాంధుఁడు: చూ,
పుట్టుచీఁకు. దే. విణ.—పై— భాగ. ఆది. 4, ఆ. 231. [చూ, జాతకర్మము.
పుట్టుచెయువు. ద్వ. వి. రూ-పుట్టుచెయ్యువు:
పుట్టుచెయ్యువు. ద్వ. వి.—పై—
పుట్టుచోటు. వా. వి: (సం. ప).—అభిజనము, ఆకరము, జన్మభూమి. [హాముగలవాఁడు.
పుట్టుపాప. దే. విణ. వ్యాధిచే తెల్లఁబాఱిన దే
పుట్టుపునుఁగు. వా. వి. లోమశమృగమదము.
పుట్టుబడి. దే. వి: చూ, పుట్టుక.
పుట్టుమచ్చ. దే. వి: మచ్చ, మఱువు. (సం.ప). —కాలకము, తిలకము, తిలకాలకము, జటులము-జడులము, పిప్లువు (చూ,లక్షణము.1.)
పుట్టుమూఁగ. ద్వ. వి. పుట్టుక మొదలుమూఁగ: చూ, మూఁగ. 3.
పుట్టుమొండి. వా. వి. పుట్టుక మొదలు మొండి వాఁడు: చూ, నూరసూతుఁడు.
పుట్టువడుగు. ద్వ. వి. 1. పుట్టుక మొదలు బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2:చూ, విష్ణువు.1.
పుట్టువు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టుగు.
పుట్టువెట్టి. దే. విణ. పుట్టుక మొదలు వెఱ్ఱివాఁడు: చూ, వెఱ్ఱివాఁడు.
పుట్టెడు. వా. వి. పుట్టెడుపరిమితి. (80 కుం. అనికొందఱు, 200 కుం. అని కొందఱు)
పుట్టెడునేల. వా. వి. 20 కుంటలు (2 పందుములు, 4 ఏదుములు, 8 ఎకరములు, 80 కుంచెములు, 800 సెంట్లు, 38720చతురపు గజములు) [8, స్కా౦. 155.
పుట్టినిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పుట్టినిల్లు. భాగ.
పుతము. వా. వి: చూ, రూ-పుటము. (2).
పుడక. వా. వి. (రూ-పుడుక-పుల్ల) 1. తృణకాండము:చూ, హరిత(తృణము.1); 2. కట్టె పుల్ల(చిన్నచిదుగు):చూ, సమిధ; 3. అడ్డము.
"పానకములోనిపుడక": చూ, సంరోధము.
పుడమి. వై. వి.=పృథ్వీ: చూ, భూమి. 1.
పుడమిచెలి. వా. వి: చూ, వల్మీకము.
పుడమితాలుపు ద్వ. వి. 1. శేషుఁడు:చూ, సర్పము; 2. కొండ. అచ్చ.బాల, కాం. 40:చూ, పర్వతము; 3. భూపతి:చూ, రాజు. 1.
పుడమితేరెక్కు-వాఁడు. వా. వి: చూ, శివుఁడు.
పుడమినంటు. వా. వి: చూ,విష్ణువు. 1.
పుడమిపట్టి. ద్వ. వి. 1. అంగారకుఁడు:చూ,రాహువు. 2; 2: చూ, నేలపట్టి.2; 3.భూమిజ. రామా. 5, ఆ. 65:చూ, సీత.
పుడమిపుట్టు. ద్వ. వి. 1. భూజము,చెట్టు:చూ, వృక్షము; 2: చూ, పుడమిపట్టి. 3. రామా. 5, ఆ. 244. [సాంబ. దే. 17.
పుడమిముద్దియకోక. వా. వి:చూ, సముద్రము.
పుడమిమొలనూలు. వా. వి. —పై—
పుడమిరా. వా. వి: చూ, పుడమినంటు.
పుడమిఱేఁడు. ద్వ. వి:చూ, రాజు. 1.
పుడమివేలుపు. ద్వ. వి:చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.. పర. 2, ఆ. 136. [ఱేఁడు.
పుడమీశుఁడు. వై. వి.=పృథివీశ: చూ, పుడమి
పుడికిరించు. దే. స. క్రి. రూ-పుణికిరించు. 1. కొంచెముగాయిచ్చు: చూ, పెట్టు. 8; 2. సన్నిపాతదోషముచేత గ్రహించు.
పుడికిరింత. దే. వి. (రూ-పుణికిరింత-పుడుకరింత) 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2. పుణికిరించుట. [బాలక్రీడ.
పుడికిళ్లు. దే. వి. బ. రూ-పుణికిళ్లు: చూ,
పుడిగ. వా. వి. (రూ-పుడుగ-పుడుకు-పుణుకు). ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3.
పుడిసలి. వా. వి. రూ-పుడిసిలి. కుదియఁబట్టిన చేరలో సగము: చూ, హస్తము.
పుడిసిలి. వా. వి. —పై—

పుడిసిలించు. దే. స. క్రి. పుడిసిటఁబట్టు.

పుడిసిలింత. దే. వి. పుడిసిటఁబట్టుట.

పుడిసెడు. వా. వి. కవియఁబట్టినచేరలోసగము పరిమాణము: చూ, హస్తము.

పుడుఁకులు. దే. వి. బ. రూ-పుణుఁకులు. కాశీ. 7, ఆ. 138: చూ, భక్ష్యము.

పుడుక. దే. వి: చూ, రూ-పుదక. [ణము. 2.

పుడుకజావిలి. దే. వి. స్త్రీ చెవిపగ: చూ, భూష

పుడుకరింత. దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.

పుడుకు. దే. వి. రూ-పుణుకు. 1. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; స. క్రి. 2. కొంచెముగాయిచ్చు. విక్రి. 2, ఆ. 170: చూ, పెట్టు. 8; 3. ఇచ్చు. హరి. ఉ. 9, ఆ. 46: చూ, పెట్టు. 8; 4. (అయిదు వేళ్లతో) గ్రహించు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 202: చూ, స్వీకరించు; 5. త్రిచ్చు: చూ, మథించు; 6.(చీఁకటిలో) తడవు: చూ, వెదకు.

పుడుకుఁగల్లు. దే. వి. చింతామణి. అచ్చ. బాల, కాం. 8: చూ, రత్నము. 1. [ధేనువు.

పుడుకుఁబోడుకు. దే. వి. కామధేనువు: చూ,

పుడుకుమ్రాను. దే. వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు. అచ్చ. బాల, కాం. 2. [ద్వి. 182.

పుడుగ. వా. వి: చూ, రూ-పుడిగ. ఆం, భా.

పుణికిపుచ్చుకొనుట. జా. పుడికి గ్రహించుట. విజ. 1, ఆ. 198; విజ. 2, ఆ. 162.

పుణికిరించు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడికిరించు.

పుణికిరింత. దే. వి: చూ, రూ-పుడికిరింత.

పుణికిళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పుడికిళ్ళు.

పుణుఁకులు. దే. వి. బ:చూ, రూ-పుడుఁకులు.

పుణుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పుడుకు.

పుణ్యంపుమొన. అం: చూ, మొనలు.

పుణ్యకము. సం. వి. అ. న: చూ, వ్రతము.

పుణ్యక్షేత్రము. సం. వి. అ. న: ఆక్షేత్రము, దివ్యక్షేత్రము.(చూ, క్షేత్రములు."కకారాది" అనుబంధములో)

పుణ్యక్షేత్రములు.అం.1: చూ, పుణ్యక్షేత్రము; 2: చూ,భూమి. 1. (చూ, పుణ్యనగరములు)

పుణ్యజనుఁడు. సం. వి. అ పుం. 1. నైరృతి: చూ, సోఁకులఱేఁడు;3:చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3: చూ, యక్షుఁడు; 4: చూ, పుణ్యాత్ముఁడు. [శ్రీదుఁడు.

పుణ్యజనేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పుణ్యనగరములు. అం: చూ, దేశము 1516 పొరట. [1515 పొరట.

పుణ్యభూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, దేశము

పుణ్యము. సం. వి. అ. న.=పున్నియము-పున్నెము. 1. ధర్మము: చూ, సుకృతము. 1; 2. దానము:చూ, స్పర్శము. 3;విణ. 3: చూ, శుద్ధము. 3; 4: చూ, హృద్యము.

పుణ్యవంతుఁడు. సం. విణ (త్. ఈ. త్):చూ, పుణ్యాత్ముఁడు. [కుఁడు.

పుణ్యశ్లోకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాహు

పుణ్యాత్ముఁడు. సం. విణ.(న్) పుణ్యస్వరూపుఁడు: చూ, సుకృతి. [రోజు.

పుణ్యాహము. సం. వి. అ. న. పుణ్యదినము:చూ,

పుణ్యాహవాచనము. పా. దైవాదికర్మ ప్రారంభమునందు విఘ్నేశ్వర పూజానంతరము మంగళార్థము పుణ్యాహవాచనమను శబ్దమును మూఁడుమారులు చెప్పెడు శుభకర్మము.

పుతపుత. దే. వి. చలనమునందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ. [ఉ, హరి. 6, ఆ. 104.

పుతపుతపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, వివశమగు.

పుత్త. వై. వి.=పృష్ఠ: చూ, వెనుక. 1.

పుత్తడ. వా. వి.నూలికండె:చూ,సూత్రము. 1.

పుత్తడి. వై. వి.=పుత్తళికా. (రూ-పుత్తళి-పుత్తళిక) 1. అపరంజి, మేలిమి (దేశ్యమని శ. ర): చూ, లోహము. 1; 2. బొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్తడికాసు. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పుత్తళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.1.=:చూ,పుత్తడి.2; వై. వి. (1).=పుత్తళి:చూ,రూ-పుత్తడి. 1. (దేశ్యమని శ. ర)

పుత్తళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పుత్తడి. 1. కిర్మి. బంగారుబొమ్మ: చూ, సకిన. 3; 2. కిర్మి, లోహపుబొమ్మ: చూ, సకిన. 3.

పుత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెరయీఁగ.

పుత్తెంచు. దే. ప్రే. (పుచ్చు + తెంచు)1:చూ, రూ-పుచ్చు. 6. ఉ, హరి.1, ఆ.59;స. క్రి. 2: చూ, రూ-పుచ్చు.3.ఆం, భా. తృ.121.

పుత్రంజీవకము.సం.వి.అ.పుం: చూ,పుత్రజీవి*.

పుత్రకామేష్టి. సా. పుత్రునిఁగోరి చేయుయాగము: చూ, యజ్ఞము. [జీవి*.

పుత్రజీవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుత్ర

పుత్రజీవి. సం. వి. ఇ. పుం: అక్షఫలము, అర్థసిద్ధి, కుమారజీవము, కృతజిజ్ఞము, గర్భండము, గర్భకరము, పుత్రంజీవకము, పుత్రజీవము, సూనజీవి*. (దీని విత్తులు గర్భోత్పత్తిఁగలుగఁజేయును. (చూ, సూనజీవి).

పుత్రధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: అశ్మజాత, గంధాలువు, పుత్రాలువు*.

పుత్రవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.కరవీరి:చూ,స్త్రీ.

పుత్రాలువు.సం.వి.ఊ.స్త్రీ:చూ, పుత్రధాత్రి*.

పుత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కూఁతురు:చూ, సూన. 1; 2: చూ, పుత్తడి. 2; 3. లక్కదూది: చూ, పత్తి; 4.=పొత్తిక. బొమ్మచీరె: చూ, వస్త్రము.

పుత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బురకఁడు. (పున్నామ నరకమునుండి రక్షించువాఁడు) 1. కొడుకు. మార్క౦. 3, ఆ. 100: చూ, సూనుఁడు. 1; అం. 2: చూ, సంతానములు; 3: చూ, పుత్రులు. 1; 4:చూ,పుత్రులు. 2.

పుత్రులు. అం. 1. (కొడుకులు) (వీరుపన్నిద్దఱు.—౧. ఔరసుఁడు (భార్యయందు తనకుఁబుట్టినకొడుకు), ౨. క్షేత్రజుఁడు (ఏదేని యొక కారణమున సంతానవిచ్ఛిత్తి కలుగఁగా పెద్దలయనుజ్ఞచేతతనభార్యయందు దేవరుఁడులోనగువారికిఁబుట్టినకొడుకు); 3. దత్తుఁడు (దత్తుతీసికొన్నకొడుకు), ౪.కృత్రిముఁడు:(గుణజ్ఞుఁడని యభిమానించి పెంచుకొన్నకొడుకు), ౫. గూఢోత్పన్నుఁడు (భార్యయందు తనకు తెలియకుండ అంకుమగనికిఁబుట్టినకొడుకు), ౬. అపవిద్ధుఁడు (తల్లి చేతగాని తండ్రిచేతగాని యుభయులచేతగాని విడువఁబడఁగా తెచ్చి పెంచుకొన్నకొడుకు), ౭. కానీనుఁడు (తనభార్యయందు కన్యాత్వమున రహస్యముగా నితరునికిఁ బుట్టినకొడుకు), ౮. సహోఢజుఁడు (గర్భిణిగానుండ తెలిసికాని, తెలియక కాని వివాహము చేసికొన్న భార్యయందుఁబుట్టినయాకొడుకు), ౯. క్రీతుఁడు (తల్లిదండ్రుల వద్ద వెలయిచ్చి కొనుకొన్నకొడుకు), ౧౦.పౌనర్భవుఁడు (పునర్భువునందుఁబుట్టినకొడుకు), ౧౧.స్వయందత్తుఁడు (తల్లిదండ్రులు లేక కాని తల్లిదండ్రులచేత నకారణముగ విడువఁబడికాని తనంతట నేననీకుఁబుత్రుఁడనయ్యెదనని వచ్చినకొడుకు), ౧౨. జ్ఞాతిరేయుఁడు (జ్ఞాతికొడుకు). వీరిలో మొదటి యార్గురు బంధువులు దాయాదులు నగుదురు. వెనుకటి యార్గురు బంధువులగుదురుగాని దాయాదులు కారు. ఇది భారతమునందు వ్రాయఁబడియున్న విధము ననుసరించినది. జ్ఞాతిరేయుఁడనుదానికి మాఱుగా మనుస్మృతియందు పారశవుఁడు (లేక) శౌద్రుఁడనియు, విజ్ఞానేశ్వరీయమునందు పుత్రికాపుత్రుఁడనియు వ్రాయఁబడియున్నది): చూ, సూనుఁడు. 1; 2. పుత్రులనంబడువారు.—శిష్యుఁడు, భృత్యుఁడు, పుత్రుఁడు, దౌహిత్రుఁడు, భగినీపుత్రుఁడు (5):-

పుత్రేషణము. అం: చూ, ఈషణాత్రయము.

పుదియబొట్టు. ద్వ. వి. ఊర్ధ్వపుండ్రము: చూ, బొట్టు. 1.

పుదీన. వా. వి: రూ-పుదీనా-పొదీనా, ఒకగ యొంగిలికూర *. (జీర్ణశక్తి నిచ్చును).

పుదీనా. వా. వి.—పై.—"పుదీనాపువ్వు".

పుమారిపాపవిధులు. అం: చూ, పాపవిధులు.

పునఃపునః. సం. అవ్య. మాటిమాటికి: చూ, శశ్వత్తు.

పునరుక్తవదాభాసము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు. (మరలఁజెప్పినట్లు దోపించునది. ఉదా.—"జిష్ణుఁడింద్రుఁడు")

పునరుక్తి. అం: చూ, వాక్యదోషములు.(చెప్పినదే చెప్పుట. ఉదా.—"చక్రమున రాక్షసులద్రుంచె చక్రధరుఁడు").

పునర్జీవితము. సం. వి. అ న: ఉజ్జీవనము.

పునర్నవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గలిజేరు *: చూ, శోథఘ్ని.

పునర్నవము. సం. వి. అ. పుం. గోరు: చూ, నఖము. 1. (నఖముకడఁ జూపఁబడినవానికి సంబంధించిన మిగతవిశేషములు.—నఖము చిప్పకు—కర్బురహము, కాలి, కేశి, కోలము; తంతిమీటుగోరునకు.—(తె).—కోడుపు, గోరు; పులియొక్క గోరునకు.—(తె).—పులిగోరు.(మిగతవానికి "చూ,హస్తము")

పునర్భవ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చంద్రికళ, జా, కల, కళ: చూ, పున్నమ.

పునర్భవము. సం. వి. అ. పుం. 1. గోరు: చూ, పునర్నవము; 2. కుటుంబము: చూ, సంసారము. 1; విశే. 3. మరలఁబుట్టినది.

పునర్భువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, దిధిషువు. 1.

పునర్వసు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. పునర్వసు నక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2.=పునాస. ముందుపంట: చూ, సస్యము. 1.

పునర్వసువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3. కాత్యాయనముని: చూ, వ్యాసి. [పునః పతనము.

పునశ్చరణము. సం. వి. అ. న. మంత్రముయొక్క

పునస్సంధానము. సం. వి. అ. న. 1. విచ్ఛిన్నాగ్నిని మరల హోమగుండమునందుఁ గూర్చుట: చూ, వహ్ని. 1; వా. 2. కలపడము, గర్భాధానము.

పునస్సంస్కారము. సం. వి. అ. పుం. ద్వితీయవారోపనయనాది సంస్కారము. [బంధము.

పునాది. దే. వి. గోడక్రింది పుట్ట: చూ, మూల

పునాస. వై. వి.=1: చూ, పునర్వసు. 2; బ. 2. సూర్యుఁడుపునర్వసునక్షత్రమందుండఁగా విత్తినసజ్జలులోనగుధాన్యము: చూ, ధాన్యము

పునాసాటకడాలు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పునిస్త్రీ. వా. సం. వి. సువాసిని: చూ, స్త్రీ.

పునీతుఁడు. సం. విశే: చూ, శుద్ధుఁడు.

పునుఁగు. దే. వి. 1. పూతిగడ్డ, జాలిక, గంధ ఓడాలిక, పూతికోశి: చూ, రాజాగ్రహము; వా. 2. కమలధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుఁగుపిల్లి. ద్వ. వి. రూ-పున్గుపిల్లి: చూ, మార్జాలము.

పునుఁగురాజనాలు. దే. వి. బ. మిక్కిలివాసన గల శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము.

పునుక. దే. వి. రూ-పుర్క. తలచిప్పయెముక: చూ, శల్యము. 1. [శివుఁడు.

పునుకకంచేమువాఁడు. దే.వి. కపాలభృత్తు: చూ,

పునుకకంచేమువానివిల్లు. ద్వ. వి. మేరునగము: చూ, పర్వతము. [వాఁడు.

పునుకచేట్టులదణి. ద్వ. వి: చూ, పునుకకంచేము

పునుకతాలుపు. దే. వి.—పై.—

పునుకదారి. ద్వ. వి.—పై.— [యము.

పునెము. వై. వి, విశే.=పుణ్య: చూ, రూ-పున్నె

పుర్క. దే. వి: చూ, రూ-పునుక.

పుస్గంబిల్లి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పునుంగుపిల్లి.

పున్న. దే. విశ. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

పున్నమ. వై. వి.=పూర్ణిమా. (నిండుతిథి) శుక్ల పక్షమునందు పదునేనవతిథి: నెల.(సం.ప)— అశ్వత్థ, నిరంజన, పంచదశి, పక్షిణి,పూర్ణ, పూర్ణిమ, పౌర్ణమాసి, పౌర్ణిమ; తద్విశేషములు.—౧. ఒకకళతక్కువైన చంద్రుఁడుగల పున్నమకు.— (సం.ప).— అనుమతి; ౨. చంద్రునిలో పదునాఱవభాగమునకు.— (సం.).—జ్యో, కల-కళ, పునర్భవ; ౩.దర్శప్రతిపత్సంధికి.— (సం.).— పర్వము; ౪.పున్నమకుపాడ్యమికిని,అమవసకును పాడ్యమికినినడుమ కాలమునకు.— (సం).— పర్వసంధి;౫.చైత్రిపౌర్ణిమకు (వసంతోత్సవము)—(సం) —కర్దమి-కూర్దని, కామమహము,చైత్రావళి—చైత్రి, మధూత్సవము,వాసంతి,సువసంతము;౬.జ్యేష్ఠపౌర్ణిమకు.-(సం).-జ్యేష్ఠి - జైష్ఠి; ౭. ఆషాఢపున్నమకు.— (సం).- ఆషాఢి; ౮. ఆశ్వయుజపూర్ణిమకు- (సం).—ఆశ్వయుజి, కోజాగరము, కౌముదీచారము, ద్యూతపూర్ణిమ, శరత్పర్వము, శారది. (మిగిలినవానికి చూ, హరివాసరము. చూ, హిమాంశువు.)

పున్నాగము. సం.వి.అ.పుం. 1.=పొన్న.సురపొన్న*(అనికొందఱు):చూ,సురపొన్న; 2.ఇందుని యేనుఁగు: చూ,హస్తి; 3. పురుషశ్రేష్ఠుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4. తెల్లఁగలువ: చూ, సహస్రపత్రము; 5. జాజికాయ; అం. 6: చూ, దోహదశాస్త్రము.

పున్నియము. వై. వి.=పుణ్య.(రూ-పునియము-పునెము-పున్నెము).1: చూ,సుకృతము. 1. కాశీ. 2, ఆ. 45; 2.=పుణ్యా. ఈవి:చూ,స్వర్ణము. 3; విశ. 3. సుకృతముకలది.

పున్నెము. వై. వి, విశ.—పై—

పుప్పము. వై. వి.=పుష్ప: చూ, సుమము.

పుప్పి. దే. వి. రూ-ప్రుప్పి. 1: చూ, పంటితెవులు; వా. వి 2: చూ, గోరుచుట్టు.

పుప్పించే. దే. ప్రే: చూ,పుచ్చే.6. [హాసువు.

పుప్పిపన్ను. వా. వి. రూ-పిప్పిపన్ను: చూ,

పుప్పిపురుగు. ద్వ. వి. చలిపురుగు:చూ, పురుగు.

పుప్పు. దే. వి. పశువులగొరిజెలు వ్రస్సిపురుగులుపడెడు వ్యాధి: చూ, పశురోగము.

పుప్పొడి. ద్వ. వి. (పూ+పొడి) పుష్పములయందలిధూళి: చూ, సుమరోరజము.

పుబ్బ. వై. వి.=పూర్వా. సాముకంటి చుక్క: చూ, రిక్క (సం. అనికొందఱు)

పుమాంసుఁడు. సం.వి. స్. పుం: చూ, మనుష్యుఁడు. [చూ, వస్త్రము.

పుముత్తరీయము. సం. వి. అ. న. అధోంశుకము:

పుయిలోటు. దే. వి. 1: చూ, సిగ్గు; 2: చూ, వెఱపు: 3: చూ,పిఱికికండ; 4. రూ—పుఁయిలోటము. జెంకు. భార. విరా. 3, ఆ. 206: చూ, సంకోచము. 3; 5:చూ, మొహమోటమి.

పుయిలోటము. దే. వి: చూ,రూ-పుఁయిలోటు.4. భార. విరా. 2, ఆ. 70.

పుయిలోడు. దే. అ. క్రి. 1:చూ,సంకోచించు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 22; 2. ఖిన్నుఁడగు. ఆం. శే. 28:చూ, విన్నవోవు.

పురంటు. వా. వి. 1: చూ,రూ—పురుటు; 2. కాలము: చూ, సమయము. 1.

పురందరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పురందుఁడు. 1: చూ, రాముఁడు; 2: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

పురందుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

పురంధ్రి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1. కుటుంబిని: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ,స్త్రీ.

పురఁటు. వా. వి: చూ, రూ-పురుటు.

పురడించు. వై. అ.క్రి.=పూర. (రూ-పురణించు

పురాణించే-ప్రాయించే)1: చూ, వర్ధిల్లు. హరి.పు,6. ఆ. 174; 2: చూ, విజృంభించే.

పురణించే. దై. అ. క్రి.—పై.—

పురపుర. దే. వి. ఘాక్కుటయందగు నచుకరణము: చూ, హాహా.

పురపురఘాక్కు. దే.స. క్రి. మిక్కిలి జెతనొందు: చూ, శోకించే.

పురపురలాడు. దే. స.క్రి. మిక్కిలిఅపేక్షపడు: చూ, వాంఛించే. [మాయించే

పురమాయించే. వా. స. క్రి: చూ, రూ-పర

పురము. సం. వి. అ. న. 1. పట్టణము: చూ, దేశములు; 2. పాటలీపుత్రమను పట్టణము: చూ, సీమ. 1. (దేశములు); 3. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 4. మేడ: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, శరీరము; 6: చూ, మూఁడు; పుం. 7: చూ, మహిసాక్షి *.

పురస్కరించే. సం. స. క్రి. 1. ముందిడుకొను; 2. పూజించే: చూ, సమర్పించే.

పురస్కారము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-పురస్కృతి - పురస్క్రియ) 1. ముందిడుట; 2.పూజనము: చూ, సపర్య; 3: చూ,సన్మానము; 4. పరిగ్రహించేట:చూ, స్వీకారము. 2; 5. తడుపుట; 6. శత్రువులఆక్రమించేట; 7. అపదూఱుపడుట.

పురస్కార్యము. సం. విశ.పురస్కరింపఁదగినది.

పురస్కృతము. సం. విశ. 1. ముందిడఁబడినది; 2. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 3. సన్మానింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 4. పరిగ్రహింపఁబడినది: చూ, స్వీకృతము; 5. తడుపఁబడినది: ఉక్షితము; 6.శత్రువుచేనాక్రమింపఁబడినది;7.అపదూఱుపడినది: చూ, హీనము. 2. [రము.

పురస్కృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పురస్కా

పురస్క్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

పురస్సరుఁడు. సం. విశ: చూ, పురోగముఁడు.

పురహరుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, శివుఁడు.

పురాకృతము. సం. విశ. పూర్వజన్మమందు చేయఁబడినది (శుభాశుభకర్మము)

పురాణగుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,బ్రహ్మ 1.

పురాణపురుషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

పురాణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, పురాణములు; న. 2. పదునెనిమిది; పుం. 3. కర్షమెత్తుటంకసాలవాలు; విశ. 4. ప్రాఁతది: చూ, పురాతనము; అం. 5: చూ, ఉపాంగము. 4; 6. (పంచలక్షణము).— వైవస్వతాది— సర్గ (సృష్టి) ప్రతిసర్గ(ప్రళయ) వంశ (సూర్య చంద్రవంశ)మన్వంతర (మనువులైన స్వాయంభువ, స్వారోచిష, రైవత, తామస, ఉత్తమ, వైవస్వత, చాక్షుష,సూర్యసావర్ణి, ధర్మసావర్ణి, రౌచ్య, దక్షసావర్ణి, బ్రహ్మసావర్ణి, రుద్రసావర్ణి,భౌచ్యులను పదునల్వురి కాలములోజేరిగిన చరిత్ర) వంశానుచరిత (సూర్యచంద్రవంశస్థుల కథ) అను పంచలక్షణములుగలది.

పురాణములు. అం. 1. (అష్టాదశమహాపురాణములు).— ౧ బ్రాహ్మము ౧౦౦౦౦, ౨ పాద్మము—౫ ఖండములు ౫౦౦౦౦, ౩ వైష్ణవము—౬ అంశములు ౮౦౦౦, ౪ శైవము ౨౪౦౦౦, ౫ భాగవతము—౧౨ స్కంధములు ౧౮౦౦౦, ౬ భవిష్యోత్తరము ౩౧౦౦౦, ౭ నారదీయము ౨౫౦౦౦, ౮ మార్కండేయము ౩౨౦౧౦, ౯ ఆగ్నేయము ౮౦౦౦, ౧౦ బ్రహ్మకైవర్తము ౧౨౦౦౦, ౧౧ లైంగము ౧౧౦౦౦, ౧౨ వారాహము ౨౪౦౦౦,౧౩ స్కాందము—౫౦ ఖండములు ౧౦౦౦౦౦, ౧౪ వామనము ౧౪౦౦౦, ౧౫ మాత్స్యము ౧౪౦౦౦, ౧౬ కూర్మము ౬౦౦౦,౧౭ గారుడము ౧౨౦౦౦,

-బరా బ్రిహ్మాండము ౧౨౦౦౦;2. ఇవిద్వివిధ ము.— మహాపురాణములు (బ్రాహ్మ్యాది) (చూ, పురాణములు. 1.), ఉపపురాణములు (సనత్కుమారీయాది) (చూ, ఉపపురాణ ములు.)

-పురాణించు. సం. స. క్రి. 1. పురాణముచెప్పు; వై. అ. క్రి. (1)=పూరణ: చూ,రూ-పుర డించు. 1. భార. విరా.1, ఆ.285; పాండు. 4, ఆ. 77; (2): చూ, రూ-పురడించు. 2.

-పురాణేతిహాసాదులను తెలియఁజేసెడివారు.అం: చూ, ఉపదేశకులు.

-పురాతనము. సం.విశే.=ప్రాఁతది:చూ,ప్రాఁత.4.

-పురాయించు వై. అ. క్రి.=పూరణ:చూ,రూ-పురడించు. పాండు. 4, ఆ. 77.

-పురారి. సం. వి. ఇ. పుం:చూ, శివుఁడు.

-పురావృత్తము. సం. వి. అ.న.తొల్లిటికథ:చూ, సమాచారము. 2.

-పుర్జా. వా. వి. లెక్కలచీటా.

-పురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రూ-పురము.= ప్రోలు. పాండు. 1, ఆ.107:చూ, సీమ. 1. (దేశములు); దే.వి (1) నెమిలిపింఛము.రామా. 6, ఆ. 10:చూ, శిఖండము; (2):చూ, పిరి. 1; (3): చూ, పిరి. 2; (4): అఱుము, అల -ము, ఆవరింత, ఒత్తు, దీటు. (సం. ప).— అధిష్ఠానము, అధ్యాసనము, అభివేదనము, ఆయోగము, ఆక్రమణము, ఆక్రాంతి,క్రాం -తి, (అవ్య)ఆజ్. తద్వి.—విశే. ఆక్రమింపఁ బడినది అనుటకు.—(సం.)-అవష్టబ్ధము;(5) కూటు: చూ, వంటసాల; (6) గోనెకుట్టెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1; (7):చూ,పాం కారము. [2: డీకొను-దీకొను.

-పురికొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించు;

-పురికొలుపు. దే. ప్రే. 1:చూ, సెలవిచ్చు; 2.ప్రేరేపించు: చూ, రేఁచు.

పురికోస. వా. వి.రూ-పురికోస. చూ,పురి.(6).

పురికోస. వా. వి. 1.—పై.—; 2 పురికోచే: చూ, పురుగు.

పురిటిల్లు. వా.వి. రూ-పురుటిల్లు:చూ, సదనము.1.

పురిపిట్ట. ద్వ. వి. పూరేడు:చూ, పక్షి.

పురిడిపిట్ట. ద్వ. వి. నెమలి: చూ, మయూరము.

పురిపులుఁగు. దే. వి.—పై—

పురిలోము. దే. స. క్రి:చూ, పురులోము.

పురివిచ్చు. దే. అ. క్రి:చూ, వేఱుపడు.

పురివిచ్చుపిట్ట. ద్వ. వి: చూ,పురిపిట్ట.వేం. అం. 97. (ఇట్లుపురిపిప్పి యాడెడు పులుఁగు)

పురివెట్టు. వా. స. క్రి:చూ, పేఁడు.

పురీతత్తు. సం. వి. త్. న: చూ, ప్రేవు.

పురీషము. సం. వి. అ. న: చూ, శమలము. 1.

పురుగు. వై. వి.=పులక. (రూ-పుర్గు-పురువు-పుర్వు-ప్రువ్వు.(సం. ప).—కీటకము,కీటము, కృకణము, కృపణము, కృమి, కోశకారము, క్రిమి, క్రిమి, ఖద్యవు, తంతుకీణము-తందు (దూ)రీణము, నీలంగువు-నీలాంగువు,పుండ్రకము,పులకము;తద్విశేషములు.—౧:ఆరుద్రపురుగు,మిడుఁగుఱుఁబురువు-మిడుఁగుఱుఁబుర్వు-మిడుఁగుఱు-మిణుఁగుఱు, మిణుఁగుఱుఁబురువు-మిణుఁగుఱుఁబుర్వు, మిణుఁగుఱుబూచి,మెఱుఁగుడుఁబురువు-మెఱుఁగుడుఁబుర్వు. (సం).—అర్ద్రికము, కీటమణి, కోటికము, కోటీరము, ఖద్యోతము-ఖద్యోతము,జ్యోతిరింగణము, జ్యోతిర్బీజము, జ్యోతిర్మాలి,తామ్రకృమి; ౨: ఉరిడే,కుమ్మరపురుగు. (సం).—కీటరాజము, ఘర్ఘరము, ఘుర్ఘురము,ఘుర్మరము,పృథుకంఠము, యమకీటకము; 3: (సం).—కాలిక-కాళిక, క్షీరకీటము;౪:కొంకిపురుగు, నులిపురుగు.(సం).—కీకసము, ౫: దేగుఱుపురుగు-దేవుఱుపురువు, పట్టుపురుగు, పసెడిపురుగు;(సం).—ఇంద్రగోపకము, ఇంద్రగోపము, కాష్ఠతంతువు

క్రోశకారము, తంతుకీటము, ఘంఘుమారము; ౬: మసిపురుగు, ముష్టిపురుగు. (సం).—కాష్ఠకీటము, కాష్ఠలేఖకము, ఘుణము, వ్రణకార్కి; ౭; చీడ, చీడపురుగు.(సం).—సస్యకీటకము, సస్యసంహారి; మరికొన్ని రకములు — ౮: కర్ణకీటి,కర్ణమంజుషి,ఖర్జువు, గోపాలిక, శకుంతము;౯: కీఁచురాయి; ౧౦: కుంకుమపుఁ బురువు;౧౧:కృమి,పులకము;౧౨:గెబ్బుపురుగు; ౧౩:గుఱువు; ౧౪:జెలకులు;౧౫: తుట్టపురుగు, పెంటపురుగు; ౧౬: తృణ జలూక;౧౭: తోఁకపురువు-తోకపుర్వు;౧౮:నత్త;౧౯:పురికోస-పురికోసే;౨౦:పులుకాసిపురువు;౨౧:పూత్యండము;౨౨: పేఁడపురుగు;౨౩:వజ్రచిలుక, చిలకపిట్ట, చిలుకపిట్ట,నంగనాచి, పెంకె పురుగు. (సం. ప).—అశ్వాతరము; ౨౪. సెనగలులోనగు అపరములకును చింతపండులోనగువానికిని బట్టెడు పురుగు:— పెంకె పురుగు; ౨౫. పుస్తకములను తొలిచెడి క్రిమి. (సం.)— రామబాణము. (మిగతవానికి "చూ, సస్యసంహారి.")

పురుటాలు. దే. వి. రూ-పురుటియాలు. భాగ. 8, స్కం. 520: చూ, బాలెంతరాలు.

పురుటితగువు. వా. వి. పురుషుఁడు పురుటాలు నకుకాయపువస్తువులులోనగువానినిఁబంపుట.

పురుటియాలు. దే. వి.: చూ, రూ-పురుటాలు. రామా. 6, ఆ. 250.

పురుటిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పురిటిల్లు.

పురుడించే. దే. అ. క్రి. 1. పోలికయగు; స, క్రి. 2: చూ, సరిపోలు. భార. విరా. 2. ఆ. 330.

పురుడు. దే. వి. 1: (సం) జాతము, జాతాశౌచము. రామా. 3, ఆ. 124; 2. జాతాశౌచ సమయము. భార. ఆర. 3, ఆ. 241; 3. ఉపమావాచకము: చూ, సమానము. 2; విశే. 4: చూ, సమానము. 2. హరి. ఉ. 5, ఆ. 75; 5: చూ, సమానుఁడు. (ఈయర్థమునందు పురుఁడు అని కొందఱు).

పురుషువు. సం. విశే. (ఊ. ఊ. ఉ) రూ-పురుహువు. మిక్కుటము: చూ, రూ-పురువు. 3.

పురులోము. దే. అ. క్రి. త్రాతిముమొలయించే: రూ-పురిలోము.

పురువు. సం. వి. ఉ. న. 1. తల: చూ, శిరము. 1; 2: చూ, పురూరవుఁడు; విశే. 3.=పారి. మిక్కుటము: చూ, హెచ్చు. 1; వై. వి. (1).=పులకః. రూ-పుర్వు: చూ, రూ-పురుగు. [ము: చూ, హయము.

పురుషకము. సం. వి. అ. పుం. ఒకానొక గుఱ్ఱ

పురుషకారము. సం. వి. అ. పుం. పురుషప్రయత్నము.

పురుషజాతులు. అం. 1. పాంచాలుఁడు, కూచిమారుఁడు, భద్రుఁడు, దత్తుఁడు (4); 2. శశ, వృషభ, తురగజాతులు (3)

పురుషభుజములు. పా. దీనికి ఉపమానములు.— ఏనుఁగు తొండములు, పాములు, కాఁడి.

పురుషము. సం. వి. అ. పుం. 1. క్రియలమీఁది విభక్తులసంజ్ఞ: చూ, పురుషములు; 2: చూ, శాస్త్రము; 3: చూ, సురపొన్న*.

పురుషములు. అం. ప్రథమ, మధ్యమ, ఉత్తమ పురుషములు (3).

పురుషమృగారతి. వా. వి: చూ, అశ్వారతి.

పురుషమేధము. అం: చూ, మహీనతానములు.

పురుషలక్షణాంగములు. అం: చూ, లక్షణాంగములు.

పురుషలీల. అం: చూ, కరణములు.

పురుషసూక్తము. పా. విష్ణ్వాదిదేవుల పూజావిధానము. కాశీ. 3, ఆ. 82.

పురుషాంతరము. పా. 1: చూ, తరబడి. తరము; అం. 2: చూ, షోడశసంధులు.

పురుషాయితము. సం. వి. అ. న. 1. ఉపరతి. కాశీ. 3, ఆ. 82: చూ, సంయోగము; అం. 2: (చూ, విపరీత కరణబంధములు, వ్యాన కరణబంధములు)

పురుషార్థములు. అం. 1. (పురుష ప్రయోజనములు) ధర్మార్థ కామమోక్షములు (4); 2.(పురుషార్థత్రయము) ధర్మార్థకామములు(3).
పురుషికము. సం. వి. అ. న: చూ, ఊర్ధ్వస్థితి.
పురుషుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పూరుషుఁడు. 1: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. ఆత్మబద్ధవాది: చూ, సాంఖ్యుఁడు; 3: చూ, హంసుఁడు.
పురుషోత్తమాయనమః. అం. (పురుషోత్తమః= పురుషజీవేషు వ్యాపకత్వాదితి పురుషః సచాసావుత్తమశ్చ-పురుషోత్తమః): చూ, ఓమ్.
పురుషోత్తముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, విష్ణువు. 1.
పురుహువు. సం. విణ: చూ, రూ-పురుభువు.
పురుహూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [డు: చూ, రాజు. 1.
పురూరవుఁడు. సం.విణ.రూ-పురూరవసు(వు)ఁ
పురూరవసు(వు)ఁడు. సం. విణ.—పై—
పురె. దే. అవ్య. రూ-పురే. ప్రశంసనార్థకము; చూ, సెబాసు.
పురే. దే. అవ్య.—పై.—భాగ. 3, స్కం.381.
పురోగముఁడు. సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.
పురోగామి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.)-పై.-
పురోగుఁడు. సం. విణ.—పై.—
పురోటి. సం. వి. ఇ. న. నీటినుడి:చూ,నుడి.1.
పురోడాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. యజ్ఞార్థమైన అపూపము: అదము, ఐందాగ్నేయి; 2. సోమలతరసము; 3. హుతశేషము: చూ, హుతము. [త్రిక: చూ, లేఖ. 3.
పురోణి. వై. వి. చిన్నఉత్తరము, అను,ఖండప
పురోధ. సం. వి. అ. పుం. రూ-పురోధసుఁడు: చూ, యాజ్ఞికుఁడు.
పురోధసుఁడు. సం. వి. స్. పుం.—పై.—
పురోభాగము. సం. వి. అ. న:చూ, ముందఱ.1.
పురోభాగి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) ఎప్పుడును తప్పులు వెదకువాఁడు.
పురోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,పురోధ.
పుర్వు. వై. వి.=: చూ, రూ-పురువు (1)
పుఱియ. వై. వి. (రూ-పుఱ్ఱియ-పుఱ్ఱె) ఉ. హరి. 2, ఆ. 126: చూ, శల్యము. 1.
పుఱ్ఱ. దే. విశే. ఎడమ:చూ, సవ్యము. 1.
పుఱ్ఱాకులు. వా. వి. బ. లేనిపోనిచిక్కులు:మారాముల్లు. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)
పుఱ్ఱియ. వై. వి:చూ, రూ-పుఱియ.
పుఱ్ఱు. దే. వి. 1. పలుచేనిమలము: చూ, శమలము; వా. 2. పలుచేనిపేడ: చూ, శుష్కగోమయము; 3. పలుచేని అడుసు: చూ, శాదము. 2.
పుఱ్ఱె. వై. వి: చూ, రూ—పుఱియ.
పుల. దే. వి. పసుపుకుంచిన తెలుపువన్నెగలది.- రూ-పుల్ల: చూ, వర్ణము. 6.
పుల్ దాల్పుటాయి. వా. వి. నీలమణి.వేం. ఆం. 84: చూ, రత్నము. 1. [శర్కర. 1.
పులకండము. ద్వ. వి. రూ-పులకండము: చూ,
పులకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పులగము-పులుగము-పుల్గము. పెసరపప్పుచేర్చి వండినయన్నము:చూ,సాదము(1);2.ఏనుఁగునకిచ్చెడుయన్నపుముద్ద: చూ, సాదము. (1);3:చూ, పురుగు; 4. కృమి, చెట్టుమీఁది నల్లపురుగు: చూ, పురుగు. ౧౧; 5. నులిపురుగు: చూ, పురుగు. ౮; 6. మణిదోషము: చూ, రత్నము. 1; 7. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1; 8: చూ, హరిదళము; 9. కడప*: చూ, హరిప్రియము; 10: చూ, పులకము (1);వై.- వి. (1)=పులక. గగుర్పాటు: చూ, రోమాంచము.
పులకరము. వై. వి.=పులకః. 1: చూ, పుల

కము (1); 2. జ్వరము: చూ, రోగము. 1.
పులకరించే. వై. అ. క్రి: గగుర్పాటుచే, గగు
ర్పాటు, గట్టుగ్రుమ్మ, గిట్టపొడుచే, నిడువెం
డ్రుకలెత్తు.
పులకలు. సం. వి. అ. పుం. 1.=పులకలు-పుల్కా-
లు. గగురు: చూ, పులకము (1) (ర్. ర);
వై. వి. బ. (1).=పులక. గగురు: చూ,
పులకము. (1) (అనికొంటలు)
పులకించే. సం. అ. క్రి. గగుర్పాటుగలదియగు.
(తెనుఁగు అనికొంటలు).
పులగము. వై. వి.=పులక: చూ, పులకము. 1.
పులగలి. వా. వి. పులికడుగు: చూ, శుక్తము.1.
పులపరము. వా. వి: చూ, పులకరము.
పులపాడుచే. దే. అ. క్రి. రెప్పవేయక చూచే
రూ-పుల్పాడుచే: చూ, వీక్షించే.
పులము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పులకలు. (రూ-
పులకము-పులాకము-పూలకము) గగురు:
చూ, పులకము (1); విశే. 2.=పెల్లు: చూ,
హెచ్చు. 2; అం. 3: చూ, ధారలు.
పులస. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
పులసరము. దే. వి. పాకము చెడుటవలనగలిగిన
పులుసు. [బుఁడు. 2.
పులసరి. దే. వి. పొగరుఁబోతు: చూ, పోరం
పులస్త్యుఁడు. అం. సప్తఋషులలో నొకఁడు:
(చూ, సన్యాసి): చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.
పులహుఁడు. అం.—పై.—
పులాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పొల్లుధాన్య
ము: చూ, స్తంబకరి; 2. మెతుకు: చూ,
పాదము (1); 3. చయము, సంక్షేపము:
చూ, సంగ్రహము. 2; 4.=పులగము: చూ,
పులకము. 1.
పులావు. వా. వి. 1. మాంసాదులంజేర్చి వండిన
వంటకము; 2. మాంసాహారము.
పులి. దే. వి. 1. (రూ-పులుపు-పుల్పు) పుల్లన:
చూ, శుక్తము. 3, 2: చూ, శార్దూలము;
విశే. 3. పులిసినది: చూ, శుక్తము. 4.
పులికడుగు. దే. వి: చూ, పులగలి.
పులికూడు. దే. వి. 1. పులిసినయన్నము: చూ,
సాదము (1); 2. భిక్షాన్నము. వసు. 1, ఆ.
98: చూ, సాదము (1); 3. పులియొక్క ఆ
హారము: చూ, సాదము (1).
పులికోచే దే. వి. పులిమొగమువంటి ముఖము
కలిగి విషపు కోఱలుగల సాలెపురుగు
వంటి యొక పెద్దపురుగు, పురికోస: చూ,
పురుగు. (దీనిపోటు పాముకాటువంటిది.)
పులిగంజి. ద్వ. వి: చూ, పుల్లనీళ్ళు.
పులిగాయము. దే. వి. ఆఱినగంటిమచ్చ.
పులిగోరు. ద్వ. వి. 1. పులిగోరునుగూర్చినహార
ము: చూ, భూషణము. 2; 2. పులియొక్క
గోరు: చూ, పునర్నవము; 3: చూ, వ్యాఘ్ర
నఖము*.
పులిగోళ్లవంకెలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పులిచించేలము. ద్వ. వి. (రూ-పులిచించేల-పులి
చించేలి-పులిచెంచేలి) చూ, సునిషణ్ణకము*.
పులిచించేల. ద్వ. వి.—పై—
పులిచించేలి. ద్వ. వి.—పై—
పులిచెంచేలి. ద్వ.వి.—పై— [వృక్షము.
పులిచెవులాకు. ద్వ. వి. ఒకమందు చెట్టు: చూ,
పులిజూదము. ద్వ. వి. ఒకరకముఆట: చూ, వ్య
వహారము. 4. [ఆ. 165: చూ, బెరడు.
పులితోలు. వా. వి. పులిచర్మము. పాండు. 1,
పులితేఁపు. దే. వి. అజీర్ణపుతేఁపు. (చూ,
తేనుపు) [హోరాళము.
పులినము. సం. విశే. ఆధిక్యముగలిగినది: చూ,
పులినీరు. ద్వ. వి. క్షుద్ర: చూ, సలిలము.
పులినాకినవాఁడు. జా. చావుఁ దప్పినవాఁడు.
(నీతిచంద్రిక-సంధి)
పులినోరుకండ. జా. తప్పకవళించుటకు సిద్ధమై

నసి.(ప్ర)భావతీ ప్ర్రద్యుమ్న ము. 1, ఆ. 36.)
పులిపిరి, దే. వి. (రూ-పులిపిరికాయ-పులిపిలి-పులిపులి- పులిపురికాయ పుల్పిరి-పుల్పిలి) కేమము: చూ, వ్రణము.
పులిపిరికాయ. దే. వి.—పై—
పులిపిలి. దే. వి.—పై—
పులిపులి. దే. వి. 1.—పై—: విణ.2;గజిబిజి. (సం. ప).—పీడితము.
పులిపురికాయ. దే. వి: చూ, పులిపిరి.
పులిపెంజెర. దే. వి: చూ, సర్పము.
పులిమల. దే. వి: చూ,పులిపిరి.
పులిమిపుచ్చు. దే. స. క్రి. (విషయమును) తేలిక గాపోనిచ్చు. నిర్వ. 1, ఆ. 7.
పులిమీఁదపుట్రి. జా. కష్టముమీఁదకష్టము.
పులిమెకము ద్వ.వి.ఒకచేఁప:చూ, మత్స్యము.1.
పులిమెట్టు. దే. వి. తేర్చునకడుగుయొక్క యడుగుది. మెట్టు, మెడుద:చూ, శుక్తము. 1.
పులిమేర. వా. వి. (రూ-పొలిమెర-పొలిమేర) సీమ. ఆం, భా. ద్వి. 24:చూ, హద్దు.
పులియ. దే. వి. (రూ-పుల్లియ-పుల్లె) 1. విస్తరాకు: చూ, విస్తరి; 2. ఎంగిలివిస్తరి: చూ, విస్తరి.
పులియఁడు. దే. వి. పులివలెనుండుటచే పక్కికియ్యఁబడినపేరు: చూ, సివఁగి.
పులియఁబాఱు. దే. స. క్రి.పుల్లనగు: పులియు.
పులియాట. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.
పులియు. దే. స. క్రి: చూ, పులియఁబాఱు.
పులియోర. వా. వి. (రూ-పులిహోర-పులిహోర) పులుసు పసుపులోనగునవి కలిపిన అన్నము: చూ, సాదము (1).
పులిరసు. దే. వి. తోండాపుతాృటికి అనుకుదలగా నమర్చినయిరుసు; రూ-పుల్లిరసు.
పులివరుగు. దే. వి. పులియఁబెట్టినవరుగు. కాశీ. 7, ఆ. 186:చూ, వరుగు. 1.
పులిసరి. దే. వి: చూ, వాతంగిని*.
పులిహోర. వా. వి:చూ, రూ-పులియోగ.
పులు. దే. వి. 1. రత్నమాణిక్యము. పర. 2, ఆ. 31: చూ,రత్నము. 1; 2. రూ-పుల్లు.కసవు: చూ, తృణము. 1; విణ. 3. రూ-పుల్లు:చూ, స్వల్పము; వై. వి. 4.=పులక. గగురు: చూ, రోమాంచము.
పులుఁగు. దే. వి. 1. పిట్ట:చూ, పక్షి; వా. వి. 2:చూ, పులుఁగుపిట్ట; 3. తీతువు. "పులుఁగు కూఁత పిల్లలకు కీడుచేయును." (దీనికూఁత దోషపరిహారమునకు.— "ఛీఛీ లేపల్లెవాఁడు మావాఁడు" అని ముమ్మాఱు స్మరింతురు)
పులుఁగుతత్తడికాఁడు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.
పులుఁగుపిట్ట. ద్వ. వి:చూ, సకినంపుఁబులుఁగు.
పులుఁగుబోల్లఁడు. ద్వ.వి:చూ,హరివాహనుఁడు.
పులుఁగుఱాయి. దే. వి. పచ్చ:చూ, రత్నము. 1.
పులుఁగుఱేఁడు. దే. వి:చూ, పులుఁగుబోల్లఁడు.
పులుఁగులదొర. దే. వి.—పై.—
పులుకండము. వా. వి: చూ, రూ-పులకండము.
పులుకాసిపురువు. ద్వ. వి. 1, పచ్చెఱెక్కల పురువు: చూ, పురువు; బ. 2. అల్పులు.
పులుకాసిపులుఁగు. దే. వి: చూ, శుకము.
పులుకుపులుకు. దే. వి. రూ-పుల్కు-పుల్కు-ఱెప్పమూసిమూసి తెఱచుట చూచుట యందగు ననుకరణము. సా. 2, ఆ. 110: చూ, హుహాహూ.
పులుగడిగినముత్యము. జా. నిర్మలమైనది. వాసనలేకుండఁగడుగఁబడినముత్యము. పాండు. 3, ఆ. 9; పారి. 1, ఆ. 57. [పులకము. 1.
పులుగము. వై. వి.=పులక. రూ-పుల్గము: చూ,
పులుగరి. దే. విణ. రూ-పుల్గరి. జోడయొఱఁగిన వాఁడు. పర. 5, ఆ. 51: చూ, వాటచారి.
పులుగాకు. దే. వి: చూ, శోకము.

పులుగు. దే. వి. 1. గురుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పులుగుడు. దే. వి: చూ, పులిపిరి* (ఇది ద్వివిధము.— నల్లపులుగుడు, తెల్లపులుగుడు). (గ్రహణికట్టుట).

పులుగులగములమరి.వా.వి:చూ పసులపోలిగాఁడు.

పులుచే. దే. వి: చూ,రూ-పులస.

పులుచోలితాత. దే. వి. హిమాలయము. సాంబ. స్థా. 1: చూ, పర్వతము. [17: చూ, నది.

పులుచోలి సవతితల్లి. ద్వి. వి. గంగ. వేం. అం.

పులుదిండిజాయి. దే. వి. ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1. [ధేత్యము.

పులుప. దే. వి. ఉలుప. కాశీ.7,ఆ.186: చూ,

పులుపు. వా. వి. రూ-పుల్పు: చూ, పులి. 1.

పులుమానిసి. ద్వి. వి. అల్పమనుష్యుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు.

పులుము. దే. వి. 1. కుష్ఠరోగము:చూ,విపాదిక; స. క్రి. 2. తోము:చూ, రుద్దు.1;3: నలుచే_ నలుపు; 4 ఉనుము: చూ, రుద్దు; 5: చూ, మొత్తు. 2.

పులుముడు. దే. వి:చూ, రుద్దుడు.

పులుమ్రాను. దే. వి. తాళనారికేళాదితృణద్రుమము: చూ, హారిత (తృణము. 1.)

పులువు. వా. వి: చూ, రూ-పులుఁగు (రాయలసీమయందువాడుక) [జనము. 1.

పులుసు. దే. వి. 1: చూ, పులి. 1; 2:చూ,వ్యం

పులుసుఁగూర. ద్వి.వి పులుసుపోసి వండినకూర. రూ-పుల్లఁగూర:చూ,వ్యంజనము.1. [యి

పులెదాల్పుజాయి. దే.వి:చూ,పుల్ దాల్పు జా

పులోజే. దే. వి:చూ,శర్కర. 1. [వారిణి.

పులోటజము. సం. వి. అ. న. గొడుగు: చూ,

పులోమజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. శచి: చూ, భార్య. [సాత్రుఁడు.

పులోమజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, సహ

పుల్కము. వై. వి.=పులక (రూ-పులకము) గగురు: చూ, రోమాంచము.

పుల్కరము. వై.వి.=—పై.- (రూ-పులకరము)

పుల్కలు. వై. వి.=—పై.— (రూ-పులకలు)

పుల్కసుఁడు. సం.వి.అ.పుం.రూ-పుల్కసుఁడు. 1: చూ, నిషాదుఁడు. 1; 2: చూ, నిషాదుఁడు. 2; 3: చూ, హీనుఁడు.

పుల్కసుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

పుల్కుపుల్కు. దే. వి: చూ, రూ-పులుకుపులుకు. వై. 7, ఆ. 53.

పుల్గము. వై. వి.=: చూ, రూ-పులగము.

పుల్గరి. దే. విశ: చూ, రూ-పులుగరి. పర. 5, ఆ. 161.

పుల్పిరి. దే. వి:చూ, రూ-పులిపిరి.

పుల్పిలి. దే. వి.—పై—

పుల్పు. వా. వి: చూ, రూ--పులుపు.

పుల్పొడుచే. దే.అ. క్రి: చూ,రూ-పులపొడుచే.

పుల్ల. దే. వి. 1:చూ, పులి. 1; 2:చూ, పుడక_ 1; 3. పొయినిడుకట్టె: చూ, వంటచెఱకు; విశ 4. పుల్లనిది: చూ,శుక్తము. 4; 5.పసుపుమించినతెలుపువన్నెగలది: చూ,వర్ణము.6.

పుల్లంటుజాయి. దే.వి.(పుల్ల + అంటుజాయి). ఇంద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1.

పుల్లఁగూర. వా. వి: చూ, రూ-పులుసుఁగూర.

పుల్లకంద. ద్వి. వి. ఒకరకమైకంద *: చూ, సూరణము.

పుల్లకలివె. దే. వి: చూ, ఓఁక.*. [వాడుక)

పుల్లకాయ. వా. వి. పొట్లకాయ(రాయలసీమలో

పుల్లగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లగిల్లు. భయపడు. భో. 5, ఆ. 67: చూ, సుగ్రుక్కు. 6.

పుల్లగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—

పుల్లగొరక. దే. వి: చూ, పరిప్లవము. [క్రోల.

పుల్లతి. దే. వి. సాదనకాండ్రము గుతికినా చెడు

పుల్లతీఁగ. ద్వి. వి:చూ, సోమలత*. పాండు.5, ఆ. 289. (ఇందు 24 రకములుగలవు)

-పుల్లదానిమ్మ. ద్వ. వి:చూ, రక్తబీజము*.
-పుల్లన. దే. వి. 1: చూ, శుక్తము. 3; విశే 2: చూ, శుక్తము. 4.
-పుల్లనీళ్లు. ద్వ. వి. కూటినీళ్లు:చూ, శుక్తము.1.
-పుల్లపంపరపనస. ద్వ. వి: చూ, పంపరపనస*. (చూ, వేరుపనస) [సముద్రాంత. 3.
-పుల్లప్రత్తి. దే. వి. ఒకానొకప్రత్తి *: చూ,
పుల్లప్రబ్బ. దే. వి. చేక్కుకూర* :చూ, సహస్రవేధి.2.
పుల్లప్రబ్బలి. దే. వి.—పై—
-పుల్లబచ్చలి. దే. వి. 1.—పై—; 2. అత్యమ్లపర్ణ*: చూ, బచ్చలి. [మామిడి.
-పుల్లమామిడి. దే. వి. కొండమామిడి *: చూ,
-పుల్లయుసిరిక. దే. వి. కొండయుసిరిక * (దీని కాయలు పెద్దవి. ఊరుగాయకుప్రశస్తము) :చూ, శ్రీఫలి. 1.
-పుల్లరి. దే వి. పసులు కసవు మేయుటకై యిచ్చెడుపన్ను:చూ, లావణి.
పుల్లరజా. దే.వి. ఒకచేప:చూ, మత్స్యము. 1.
-పుల్లలావు. వా. వి. పులుపుహెచ్చు. "మజ్జిగలో పుల్లలావు."
పుల్లపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 162; భార.అర.4,ఆ. 360.
-పుల్లవావిలి. దే. వి. తెల్లవావిలి *: చూ, వావిలి.
-పుల్లవిఱుచుట. జా. దృష్టిదోషము తీర్చుట. భయము తీర్చుటకై పుల్లను విఱచి పాఱవైచుట. పాండు. 3, ఆ. 156. [వాక్యము.
పుల్లవిఱుపుమాట. జా.కలియకుండగఁజేయుభేద
-పుల్లవెలఁగ. దే. వి. ఒకవెలఁగ *: చూ, వెలఁగ.
-పుల్లసిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పుల్లసిల్లు. 1:చూ,వెల్వెలఁబాఱు;2:చూ,సంక్షోభించు.
పుల్లసిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—
పుల్లాకు. వా. వి: చూ, పులియ. 2.
పుల్లావు. దే. వి. కపిలగోవు: చూ, ధేనువు.
-పుల్లియ. దే. వి: చూ, రూ-పులియ.

పుల్లిరుసు. దే. వి: చూ, రూ-పులిసుసు.
పుల్లు. దే. వి, విశే: చూ, రూ-పులు. 2—3.
పుల్లుడి. దే. వి. ఒకానొకప్పుడు సాగుబడికి ఉపయోగించెడు పొలము: చూ, భూమి. 1.
పుల్లురుకుపాము. దే. వి: చూ, సర్పము.
పుల్లె. దే. వి :చూ, రూ-పులియ. (పుల్లెఆకు)
పుల్లెన. దే. వి. ఒకమందుచెట్టు:చూ, వృక్షము.
పువు. వై. వి.=పుష్ప. (రూ-పువ్వు-పువ్వము-పూ-పూవు.) 1. పుష్పము. ఉ, రా. 3, ఆ. 199: చూ, సుమము; 2. కాఁకరవత్తిలోన గువానియందలి పువ్వు; 3. కంటియందుపడెడు పువ్వు; 4: చూ, సౌందర్యము. [బోఁడి.
పువుఁబోఁడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వారుఁ
పువుబెత్తు. ద్వ. వి. (రూ-పువ్వుబెత్తు-పూబెత్తు-పూవుబెత్తు) తూలిక :చూ, పూవుల పొట్లము.
పువుఁదేనె. ద్వ. వి: చూ, మధువు. 5.
పువ్వాటు.ద్వ. వి. ముందువెనుకలనూఁగాడుట.
పువ్వార.ద్వ.వి.రూ-పువ్వారము, ఈఁదుకొబ్బరివరిలోన గువాని చెట్లపూత: చూ, సుమము.
పువ్వారము.వా. ద్వ. వి.—పై.—
పువ్వారుఁబోఁడి. ద్వ. వి. (పువ్వు + ఆరు + పోఁడి) (రూ-పువుఁబోఁడి -పూఁబోఁడి-పూవుఁబోఁడి) 1. పువ్వువలె మిక్కిలి మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
పువ్విలుకాఁడు. ద్వ. వి. పుష్పధన్వుఁడు. ఉ,రా. 7, ఆ. 468: చూ,మన్మథుఁడు.
పువ్విలుతుఁడు,ద్వ.వి.-పై.-పాండు.5,ఆ. 22.
పువ్వు. వై. వి.=పుష్ప: చూ, రూ-పువు.
పువ్వుబెత్తు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుబెత్తు.
పువ్వులపొట్లము. వై. వి.—పై.—
పువ్వులముడుపు. ద్వ. వి. రూ-పూలముడుపు. గర్భిణికి చేయించెడు పుష్పధారణము: చూ, సీమంతము. 2.

పుష్పాలమ్మకన్నె. అం: చూ, మాతీచతుష్టయము.

పుషితము. సం. విణ. పుష్టము. పోషింపఁబడి నది (పక్షిమృగాదులు): చూ, రక్షితము.

పుష్కర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మెట్టతామర *: చూ, సహస్రపత్త్రము.

పుష్కరము. సం. వి. అ. న. (చూ-పుష్కర ము-పుష్కరము) 1. ఆకాశము: చూ, వ్యోమము. 1; 2. నీరు: చూ, సలిలము; 3. తామర: చూ, సహస్రపత్త్రము; 4 మెట్ట తామరదుంప: చూ, సహస్రపత్త్రము; 5: తొండముచివర. (సం.వ).-అంగుళి-అంగులీ-అంగు ళీ, కర్ణిక, గండూషము, హస్తపు(చూ, హస్తి); 6. వాద్యముఖము: చూ, పీకె; 7. కత్తివాదర: చూ, వాదర; 8. అమ్ము: చూ, బాణము. 1; 9. కుష్ఠమనెడు ఓషధి: చూ, పుష్కర మూలము; 10. పుష్కరద్వీపము: చూ, లంక. 1; 11. పుష్కరమను తీర్థము; (పండ్రెండుసం వత్సరముల కొకమాఱువచ్చెడు పుణ్యనదుల తీర్థము): చూ, భూమి. 1: పుం. 12.= బెగ్గురు-బెగ్గురు: చూ, సారసము; 13. పు ష్కరమనురోగము: చూ, రోగము. 1; 14. పుష్కరమను పాము: చూ, సర్పము; 15. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి; వా.స. 16. పంద్రెండు.

పుష్కరమూలము. సం. వి. అ. న: కాశ్మీరము, పుష్కరము *. (వాలుకమనికొందఱు).

పుష్కరాహ్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పు ష్కరము. 12.

పుష్కరి. సం. వి. న్. పుం. 1. మగయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోనేఱు: చూ, సరస్సు. 1; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు. 1; 3. ఆఁడేనుఁగు: చూ, హస్తి.

పుష్కరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరాజు: చూ, రాజు. 1; 2. వరుణుని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1. [2: చూ, పేరాశము.

పుష్కలము. సం. విణ. 1: చూ, శ్రేష్ఠము; పుష్టము. సం. విణ. 1: చూ, పుషితము; 2: చూ, స్థూలము. 2.

పుష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంరక్షణము, 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి.

పుష్టికృత్తు. అం. (చూ, తానములు. 3): చూ, ష-రి-హీనతానములు. [చూ, షట్పదము.

పుష్పంధయము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద:

పుష్పకము. సం. వి. అ. న. 1. కుబేరుని విమా నము: చూ, విమానము. 1; 2. కుసుమాంజ నము: చూ, రసాంజనము; 3. రత్నకంక ణము: చూ, భూషణము. 2; 4. కుంపటి: చూ, పొయ్యి; విణ. 5. కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱము లలో నొకటి: చూ, హయము. [ధయము.

పుష్పకీటకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పం

పుష్పకేతువు. సం. వి. ఉ. న. 1: చూ, పుష్ప కము. 2; పుం. 2: చూ, మన్మథుఁడు.

పుష్పదంతము. సం. వి. అ. పుం. 1. వాయువు దిక్కునందలి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; అం. 2: చూ, దిగ్గజములు. (చూ, హస్తి)

పుష్పదంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒక విద్యా ధరుఁడు: చూ, వేలుపు. [థుఁడు.

పుష్పధన్వుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, మన్మ

పుష్పపథము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భగము. 12.

పుష్పపుటము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

పుష్పఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సొర.*

పుష్పఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలఁగ*.

పుష్పబాణవిలాసము. అం. (ఈగ్రంథమును కాళి దాసు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

పుష్పమంజరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ పూగుత్తి; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

పుష్పమాలిక. అం: చూ, ఉద్ధతము. [రములు.

పుష్పమాలికాబంధము. అం: చూ, శబ్దాలంకా

పుష్పము. సం. వి. అ. న. 1.= పువ్వు: చూ,

సుమము; 2. (స్త్రీ)రజస్సు: చూ, రజస్సు.3; 3. గండివనము, స్థౌణేయమను గంధద్రవ్యము: చూ,రాజార్హము; 4. మాచి*:చూ, స్థౌణేయము. 2;అం. 5:చూ,ఉపచారములు; 6: చూ, అష్టభోగములు.

పుష్పరథము. సం. వి. అ. పుం. రూ-పుష్పరథము, క్రీడాయోగ్యమగు రథము: చూ, శకటము. 1. [దము.

పుష్పరసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరం

పుష్పరోచనము.సం.వి. అ. పుం: చూ, సుపర్ణాఖ్యము.*

పుష్పలావిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). పూలజంతులు సరములు లోనగునవి గ్రుచ్చి యమ్మెడు ఆఁడుది: చూ, (స్త్రీ). [ద్రయము.

పుష్పలిహము. సం. వి. హ్. పుం: చూ, పుష్పం

పుష్పవంతులు. సం. వి. త్. పుం. ద్వి: సూర్య చంద్రులు.

పుష్పవతి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, రజస్వల.

పుష్పశకటి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). ఉపశ్రుతి: చూ, వినికిడి. [థుఁడు

పుష్పశరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

పుష్పసమయము. సం. వి. అ.పుం.పూఁదఱి,వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము. [సపండు.

పుష్పసమూహపరిణామఫలము. పా: చూ, అనా

పుష్పాంజనము. సం. వి.అ.న:చూ,పుష్పకము.2.

పుష్పించే.సం.అ.క్రి.=పూచే:చూ, వికసించే.

పుష్పిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ).1.దంతమలము:చూ, శమలము, 2. లింగమలము: చూ, శమలము.

పుష్పిణి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ): చూ, పుష్పవతి.

పుష్పితము. సం.విశ.పూచినది:చూ,హసితము.1.

పుష్పిమోహిని. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము. [ము: చూ, రిక్క.

పుష్యమి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). పుష్యమీనక్షత్రి

పుష్యము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2. పౌషమాసము, సహస్యము:చూ,మాసము; 3: చూ, పుష్యరాగము; 4. కలియుగము: చూ, యుగములు. [థము.

పుష్యరథము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుష్పర

పుష్యరాగము. సం. వి. అ. పుం. శ్వేతమణి విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

పుసలాయించే. పై. స. క్రి: చూ, ఉజ్జగించే.

పుసి. దే. వి. రూ-పుసె: చూ, శమలము.

పుసికండ్లవాఁడు. దే. వి: (సం. ప).— చిల్లఁడు-మల్లుఁడు.

పుసుకు. దే. వి. రూ-పుసుక్కు.తుమ్ముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

పుసుక్కు. దే. వి.—పై.—

పుసుగుడుగాఁడు. వా. వి. జేరములనడుమ సంధాత. (బోర్కరు): చూ, సంధాయకుఁడు.

పుస్తకము. సం. వి. అ. న.=పొత్తము-పొస్తకము:చూ,సంపుటము.3. (పుస్తకమనియు)

పుస్తకవాచకము. అం: చూ, ఉపవిద్యలు. 1.

పుస్తము. సం. వి. అ. న. 1. చెక్కే: చూ, లప్పము; 2.=పొత్తము: చూ, పుస్తకము; 3. మాంసపుచేక్కిలము: చూ, భక్ష్యము; 4.=పొత్తువు: చూ, సరస్వతి.

పుస్తియ. దే. వి: చూ, రూ-పుస్తె.

పుస్తు. దే. వి. దుర్గంధము: చూ, వాసన. 1.

పుస్తె.దే.వి.రూ-పుస్తియ:చూ,భూషణము. 2.

పుస్తెముడుపు. దే. వి. 1. కంటెబొట్టు: చూ, భూషణము. 2; వా. 2: చూ, లంకె. 3.

పుస్సు. వా. వి. కోపము:చూ, రోషము.

పుళిందము. సం. వి. అ. పుం. ఒక దేశము: చూ, సీమ. 1(దేశము)

పుళిందిక. అం: చూ, భిన్నషడ్జకజభాషలు.

పుళిందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇతరభాష తెలియక అడవియందుండి మిక్కిలి జీవహింసాపరుఁడై తిరిగెడు:బోయ:చూ, వ్యాధుఁడు.1.

పులిహోర. వా. వి: చూ, రూ- పులిహోర. (పులిహోర-పులిహోర అనియు)

పూ

పూ. వై. వి.=పుష్యమ్. కాశీ. 1, ఆ. 2: చూ, రూ- పువ్వు.

పూంచే దే. క్రి. పూనఁజేయు. భార. విరా. 4, ఆ. 45: పూనుచే-పూన్చు.

పూఁడ్లు. దే. విశ. బ: చూ, రూ-పూఁడులు.

పూఁగమ్మ. ద్వ. వి. ఉత్తంసము: చూ, భూషణము. 2. [4, ఆ. 188.

పూఁచే. దే. అ. క్రి: చూ, పూను. 1. శశాం.

పూఁజేఁప. ద్వ. వి.ఒకచేఁప: చూ,మత్స్యము.1.

పూఁట. దే. వి. 1. రూ- ప్రొద్దు. కాలము: చూ, సమయము. 1; 2. దినము. భో. 4, ఆ. 254: చూ, రోజు; 3: చూ, రూ-పుంట; 4. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనుట, ప్రతిభూత్వము; విశ. 5: చూ,లగ్నకుఁడు. 1.[2,ఆ. 86.

పూఁటకాఁపు. దే. విశ: చూ, పూఁట.5. నై. 2,

పూఁటకాఁడు. దే. విశ: చూ, సూపకారుఁడు.

పూఁటకూళ్ళమ్మ. ద్వ. వి. వెలతీసికొని వేళవేళకు అన్నము వండిపెట్టెడు వంటలక్క: చూ, స్త్రీ. [చూ, సదనము. 1.

పూఁటకూళ్ళయిల్లు. దే. వి. వంటపూఁటియిల్లు:

పూఁటకూళ్ళవాఁడు. దే. వి: చూ, వంటపూఁటివాఁడు. 2.

పూఁటకూళ్లు. దే. వి. బ. వెలతీసికొని వేళవేళకు పెట్టెడు అన్నము: చూ, సాదము. (1).

పూఁటపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఒకఁడు చేయవలసిన పనిని నేను చేసెదనని మఱియొకఁడు పూనికగొను: చూ,రూ-పూఁటవడు. [ఆ. 171.

పూఁటవడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—పర. 4,

పూఁటవెట్టు. దే. స. క్రి. ఒకఁడుతాను చేయవలసిన పనిని మఱియొకనిని నీవుచేయుమని పూనికగొలుపు. పర. 4, ఆ. 170.

పూఁటె. వా. వి. ఘుళిక: చూ, పూస. 1.

పూఁడులు. దే. విశ. బ. రూ-పూండ్లు. (అనేకసంవత్సరములు). జై. 4, ఆ. 68; స్కా- 1, ఆ. 72: చూ. సంవత్సరములు.

పూఁత. దే. వి. 1. బచ్చెన: చూ, సమాలంభము; 2. చందనము: చూ, వాసన. 1; 3.చందనాదుల పూఁత: చూ, సమాలంభము; 4. పాలగచ్చు: చూ, సమాలంభము. [ము.6.

పూఁతపసుపు. ద్వ వి. ఓలగందము: చూ, వర్ణ

పూఁదఱి. ద్వ. వి: చూ, పుష్పసమయము.

పూఁదేనియ. ద్వ. వి. రూ-పూఁదేనె- పూవుఁదేనియ. య. 4, ఆ. 64: చూ,మకరందము.

పూఁదేనె. ద్వ. వి.—పై.— [ము. 2.

పూఁదోఁట. ద్వ. వి. పూలతోఁట: చూ, వన

పూఁపు. దే. వి. 1. యత్నము. హరి, పూ. 9, ఆ. 57: చూ, సన్నాహము. 2; 2: చూ, శక్తి. 1; 3: చూ, శౌర్యము.

పూఁబాళ. ద్వ. వి. 1. పువ్వులుగలపాళ: చూ, సజ్జే. 1; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

పూఁబిందియ. ద్వ. వి. రూ-పూఁబిందె. లేఁతపిందె: చూ, శలాటువు. 2.

పూఁబిందె. ద్వ. వి.—పై.—

పూఁబోఁడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుఁబోఁడి.

పూగఖండము. సం. వి. అ. న. వీయొ: చూ, పోఁక. [శంకుల.

పూగదళని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. పోఁకొత్తు: చూ,

పూగఫలము. సం. వి. అ. న. పోఁకపండు: చూ, పోఁక.

పూగపీఠము. సం. వి. అ. పుం. పీఁకిదాను: చూ, పాత్రము. 6. [పాత్రి.

పూగపుష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పోఁక

పూగము. సం. వి. అ. న. 1.=పోఁక *: చూ,

పోఁక; పుం. 2.=పోగ్రు. గుంపు: చూ, సమూహము; బ. 3.=బొగాలు. ఒత్తినవక్కలు; 4. గంగరావి *: చూ, రావి.

పూగుత్తి. వై. వి.=పుష్పగుచ్ఛ.రూ-పూలగుత్తి, పూలగెల:చూ, సుమము. తద్విశేషములు.— ౧. పువ్వులుకాయలులోనగువాని గుత్తికి.— అత్తము,కుచ్చు,గుత్తి,గుది,గొత్తు, గెల, గొల. (సం).—గుంఛము- గుంజము- గుచ్ఛకము- గుచ్ఛము- గుత్సకము- గుత్సము, గులుంఛకము- గులుచ్ఛము- గుళుచ్ఛము- స్తబకము; ౨. గెలలోనొకభాగమునకు.— అత్తము-అత్తెము, అస్తము, గెల- గొల, చీపు, తీపు; 3. వికసించిన పువ్వులగుత్తికి.—(సం).—గుంఛము(గుచ్ఛము): (చూ, స్తబకము.) (చూ, సుమము).

పూచి. దే. వి. 1. రూ-పూచిక:చూ, తృణము. 1; 2. రూ-పూచీ: చూ, బాధ్యత; వై. వి. 3. రూ-పూత: చూ,వికసనము. 2.

పూచిక. దే. వి: చూ, పూచి. 1-2.

పూచినతంగేడు. వా.జా. సిరిసంపదలతో నిండిన సంసారము."వానిగృహము పూచినతంగేడు"

పూచినమావు. దే. వి. మచ్చలుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము. [కత్తు."

పూచీ. వా. వి: చూ, రూ-పూచి. 2. "పూచీ

పూచు. వై. అ. క్రి. 1.=పుష్ప. పుష్పించు: చూ, వికసించు; 2. తప్పునుఱ్ఱుపాడము. ఆము. 5, ఆ; 3. నిస్సారమగు. భార.సభా. 2, ఆ. 41: చివుకు.

పూచెండు. వా. వి. పూలబంతి: చూ, సరి. 3.

పూజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పూజ. 1:చూ, సపర్య; ఆం. 2:చూ, ఉపచారములు. 2.

పూజకుఁడు. సం. విణ:చూ, పూజారి. 1-2-3.

పూజనము. సం. వి. అ. న: చూ, పూజ.

పూజనీయుఁడు. సం.విణ:చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజాకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూజకుఁడు.

పూజించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, సమర్పించు; వై. స. క్రి. (1) పూజసేయు. అచ్చ. బాల. కాం. 15: చూ, సమర్పించు.

పూజితము. సం. విణ: చూ,సన్యస్తము. 2.

పూజితవ్యుఁడు.సం. విణ: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజితుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2: చూ, పూజనీయుఁడు.

పూజె. దే. వి. 1. ఘటాదులమీఁదిచిత్రము; వై. వి. 2.=పూజ: చూ, సపర్య; వా. 3. కరఁగిపోసినబంగారువెండిలోనగువానిపూస.

పూజెకుండలు. ద్వ. వి. అయిరేని. య. 4, ఆ. 117: చూ, భాండము.3. [—వై.—

పూజెగులు. దే. వి. బ. (పూజె+కాఁగులు).

పూజెసేయు. ద్వ.అ.క్రి. ఘటాదులనుచిత్రించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 60: చూ, వ్రాయు; 2: చూ, పూజించు. 1- (1)

పూజ్యము. సం. విణ. 1. గిరి, గంగ, మహితము: చూ, సత్తు. 4; వా. 2. ఉత్తది.

పూజ్యస్త్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

పూజ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం.1:చూ, గురువు. 8. (వాడుక); 2: చూ, గురువు. 9. (వాడుక); విణ. 3. పూజింపఁదగినవాఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

పూజే. వై. వి.=పూజా: చూ, పూజ. నీలా, 3, ఆ. 37.

పూజేరి. వై. వి.=పూజాకర. (ద్వయమని శ.ర) (పూజే+అరి) కళా. 4, ఆ. 80: చూ, రూ-పూజారి. (వైకృతమని కొందఱు).

పూజారి. వై. వి. రూ-పూజేరి. (విక్రి. 6, ఆ. 124.)1. పూజచేయువాఁడు:తంబళ-తంబలి-తంబి గ-తమ్మళి-తమ్మళి. (సం. ప).— అర్చకుఁడు, ఆరాధకుఁడు, దేవలుఁడు, దేవా

శీవి-దేవాజీవుఁడు,పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు; 2. విష్ణుపూజకుఁడు:-తంబళ-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళ-తమ్మళి,నంబి.(సం.ప).-దేవద్రవ్యకుఁ, దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, విష్ణ్వర్చకుఁడు; 3.శివార్చకుఁడు:-తంబళ-తంబళి-తంబిగ-తమ్మళ-తమ్మళి. (సం.ప).-కరూశుఁడు,దేవలుఁడు, దేవాజీవి-దేవాజీవుఁడు, పూజకుఁడు-పూజాకరుఁడు, శివార్చకుఁడు.(ఈమూఁడు అర్థములలోను పేరిగిలినవానికి "చూ,సేవకుఁడు.")

పూజ్యార్థకములు. అం. "అయ్య,గారు,జియ్య." అనునవి.

పూటము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరకముగుఱ్ఱము: చూ, హయము; దే. వి. (1) బరువు: చూ, భారము. 1.

పూటు. వా. వి:చూ, పూటము (1).

పూటెత్తు. ద్వ. వి:చూ, రూ-పువ్వుటెత్తు.

పూడ. దే. వి: చూ, మడ్డి.

పూడిక. దే. వి. నూయి మొదలగు వానియందు అడుగున పూడిన మన్ను: చూ, భూమి. 1.

పూడు. దే. వి. 1.—పై—; అ. క్రి.2.పల్లము మట్టిలోనగువానిచే నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు; 3. నిండు: చూ, సంపూర్ణమగు.

పూడుఁబాము. దే. వి. మట్టిలో పూడియుండెడు ఇరుదల పాము: చూ, సర్పము.

పూడుచే. దే. ప్రే. రూ-పూడ్చు. 1. పూడఁజేయు; 2. పాఁతు: చూ, మూయు. 1.

పూడ్చు. దే. ప్రే.—పై— [చూ, లిబ్బి. 2.

పూడుపు. దే. వి. 1. పూడ్పుట; 2. నిక్షేపము:

పూత. దే. వి: చూ, పూచి. 3.

పూతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఒకరక్కసి: చూ, రాక్షసి; 2. కరక*: చూ, హరీతకి.

పూతనము. సం. వి. అ. పుం. గజవిశేషము, (విషాణకర్ణనయన చరణములలో నే దేనియొక్కటి నొకపరిక్కకలుగక మఱియొక పరిక్క సన్నియుఁ జెక్కుఁగాఁ గలిగి మేఘమువలె నల్లనై మంజిడివన్నెగల నఖరోమములుగలిగినది. యూ ధనాశక మందురు.). చూ, హస్తి. [విష్ణువు. 1.

పూతనాసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పూతము. సం. విణ. 1. తూర్పెత్తినది: బహుళీకృతము; 2. పరిశుద్ధమైనది: చూ, సమీచీనము. 2; 3. వడకట్టఁబడినది: చూ, వడఁబోఁత; 4.=పూచి (మూలల వెలిసెలంబట్టునది): చూ, బూఁజో. 2. [చూ, శుద్ధుఁడు.

పూతాత్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం పరిశుద్ధుఁడు:

పూతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1' గుడబల, (తె).—కొమ్మనగొట్టిపిండి.* (చూ, వృక్షము.) (దీని పర్యాతు కఫహరము, జ్వరహరము.); అం. 2: చూ, తైలములు; వా. వి. (1). చీఁపురుముల్లు: చూ, సితాగ్రము.

పూతికము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పూతీకము. *: చూ, పూతికరజము; 2. పూతిమార్జాలము: చూ, మార్జాలము.

పూతికరజము.సం.వి.అ.పుం: చూ,రీఠాకరజము.

పూతికాష్ఠము. సం. వి. అ. న 1. దేవదారువు*: చూ, సూక్ష్మదారువు; 2: చూ, సరళము*.

పూతికోశి. సం. వి. ఇ. న: చూ, పునుఁగు. 1.

పూతిగంధి. సం. వి. ఇ. పుం. గదురు. దుర్గంధము: చూ, పుస్తు.

పూతిగడ్డ. వా. వి: చూ, పూతికోశి.

పూతిదారువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పూతికాష్ఠము. 1 *.

పూతిపునుఁగు. వా. వి: చూ, తట్టుపునుఁగు.

పూతిఫలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కారుగచ్చె *: చూ, సోమరాజి.. [నరకములు.

పూతిమృత్తికము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పూతీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—పూతికము. 1.

పూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2: చూ, శుద్ధుఁడు.

పూ(పూ)త్కృతి. అం: చూ, రతిధ్వనులు.

పూత్యండము. సం. వి. అ. పుం. 1. కస్తురి మెకము: చూ, కిటిఁగి. 2; 2. గదురుకంపు గల ఒకపురుగు: చూ, పురుగు.

పూదండ వా. వి: చూ, ప్రతిసరము. 5. [ము.

పూదారము. వా. వి.అకరువు:చూ,సహస్రపత్రి

పూదియ. దే. వి. రూ-పూదె. పూదె.బంగారు పూస. కళా. 8, ఆ. 9: చూ, పూస. 1.

పూదె. దే. వి.—పై.— [డు.కళా.3,ఆ.12.

పూదెగట్టు. దే. అ. క్రి. బంగారుపూసగా నేర్చు

పూనిక. దే. వి. రూ-పూనికి-పూన్కి-. 1. యత్నము: చూ, సన్నాహము; వా. 2.ఒట్టు: చూ, శపథము; 3. పట్టుదల: చూ, స్పర్ధ. 4.

పూనికి.—పై.— [శూద్రుఁడు.

పూనిగొల్ల. ద్వ. వి. ఒకతెగగొల్ల: చూ, మహా

పూనీరు. వై.వి.=పన్నీరు.పన్నీరు:చూ, సలిలము.

పూను. దే. అ. క్రి. 1. కడఁగు హరి, ఉ. 3, ఆ. 94: చూ, సమకట్టు. 2; స. క్రి. 2. ధరించు: చూ, సవరించు. 4; 3. రూ-ఊను. వహించు. ఉ. రా. 7, ఆ. 174: చూ, సవరించు. 4; 4: సివముఎత్తు-సివమెత్తు.

పూనుచు. దే. ప్రే. పూనఁజేయు: చూ, రూ-పూంచు. భార. ఆది. 3, ఆ. 195; భార. సభా. 1, ఆ. 99. [నేసఁబ్రాలు.

పూనూక. ద్వ. వి. మిక్కిలి సన్ననూక: చూ,

పూనూనె. ద్వ. వి. సంపెంగనూనె: చూ, స్నేహము. 2.

పూనె. దే. వి. బరణి: చూ, పాత్రము. 6.

పూన్కి-: చూ, రూ-పూనిక.

పూన్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పూనుచు.

పూప. దే. వి. 1: చూ, రూ-పూఁబిందియ. కళా. 1, ఆ. 116; 2. అడ్డపట్టుపాప: చూ, శిశువు; 3. కంటిపాప: చూ, లోచనము; విణ. 4. లేఁత: చూ, సుకుమారము.

పూపము. సం. వి. అ. పుం. 1. అపూపము: చూ, భక్ష్యము; 2. ఒకానొక పిండివంట: చూ, భక్ష్యము.

పూపలిక. సం. వి. అ. స్త్రీ.—పై.—

పూబంతి. ద్వ. వి: చూ, పూచెండు.

పూమేను. వా. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పూమొగ్గ. వా. వి: చూ, మొగ్గ. 1.

పూయము. సం. వి. అ. పుం. 1. చీము: చూ, రక్తము. 1; 2. జూదము: చూ, వ్యవహారము. 4; 3. పీనుఁగు: చూ, శవము.

పూయు. దే. స. క్రి. 1. (చందనములోనగు దానిని) అలఁదు: చూ, లేపనముచేయు; 2.(మన్నులోనగువానిని) మెత్తు: చూ, లేపనముచేయు; 3. (మొగ్గలోనగునవి) విరియు: చూ,వికసించు; వా. 4. (నాలుకలోనగునది) గఱిగలదియగు; 5. (బండికి ఎడ్లను) కట్టు.

పూరకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఊపిరిఁబూరించుట: చూ, కుంభకాదిత్రియము; 2. మాదీఫలము*: చూ, సుపూరము.

పూరకుఁడు. సం. విణ: నించువాఁడు.

పూరగించు. వై. స. క్రి. 1.=పూరణ.నెఱవేఱుచు: చూ, సిద్ధిపొందించు; 2: చూ, వెలుచు.

పూరగిల్లు. వై. అ. క్రి. (రూ-పూరటిల్లు-బూరటిలు) నిండు:చూ, సంపూర్ణమగు.

పూరటిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—

పూరణము. సం. వి. అ. న. 1. నించుట: చూ,సంపూర్ణత; 2. గుణించుట: చూ, హెచ్చవేఁత; 3.=పూర్ణము-పూర్ణము.బూరెలుమడుములు లోనగు పిండివంటలలోపల జేర్చెడు బెల్లము పప్పులోనగువానిముద్ద:చూ,భక్ష్యము; 4.గలిజేరు*: చూ, శోధఘ్ని; విణ. 5. నించునది: చూ, సంపూర్ణము.

పూరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1:చూ, నౌక. 1; 2. బూరుగు*: చూ, శాల్మలి.

పూరణించు. సం. స. క్రి.=:చూ, పూరగించు.1.

పూరము. సం. వి. అ. పుం. 1. జలప్రవాహము :చూ, వెల్లువ;2:చూ, భక్ష్యము; 3. వ్రణసంశుద్ధి: చూ,వ్రణము; 4:చూ, పూరణము 4*.

పూరా. వా. విణ పూరాగా:చూ, సీదా.

పూరాణము. సం. విణ: చూ, పురాతనము.

పూరాయించు. వై. అ. క్రి.=పూరా: చూ, రూ-పురాయించు.

పూరి. దే. వి. 1. గడ్డి: చూ, తృణము. 1; 2.మృగములచేసుగాలు. వై.4,ఆ. 79: చూ, ద్రవ్యము; 3. ఒకపట్టణము: చూ, సీమ. 1 (దేశము); వై. వి. 4.=పూరికా. రూ-పూరీ: చూ, భక్ష్యము.

పూరించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, పూరగించు; 2.=ప్రకడించు: చూ,ప్రకడించు. 1; 3.=పురడించు: చూ, ప్రకడించు. 2; 4. ఊదు: చూ, పట్టు. 27.

పూరించుట. వా. అవ్య. ఊదుట: ఆజ్.

పూరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=బూరె: చూ, భక్ష్యము; 2.=పూరీ: చూ, భక్ష్యము.

పూరిగుడిసె. వా. వి: చూ, పూరిల్లు.

పూరితము. సం. విణ. 1. రూ-పూర్తము-పూర్ణము. నింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము; 2.గుణింపఁబడినది:గుణితము, నిహతము, పిండితము: చూ, హెచ్చవేఁత.

పూరిల్లు. వా. వి. గడ్డియిల్లు:చూ, సదనము. 1.

పూరీ. హై. వి.=పూరికా: చూ, రూ-పూరి. 4.

పూరుపోన్నె. ద్వ. వి. ఒకచెట్టు:చూ,వృక్షము.

పూరుషుఁడు. సం.వి. అ. పుం:చూ,మనుష్యుఁడు.

పూరెడు. ద్వ. వి. రూ-పూరేడు:చూ, పక్షి.

పూరేకు. ద్వ. వి. రూ-పూరేకు. పుష్పదళము: చూ, సంవర్తిక.

పూరేకులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

పూరేడు. దే. వి: చూ, రూ-పూరెడు.

పూర్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పున్నమ.

పూర్ణకుంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్రకుంభము. (చూ, గ్రహణము 1.)

పూర్ణగ్రహణము. అం: చూ,సూర్యగ్రహణము.

పూర్ణఘటన్యాయము. పా. నిండుకుండ తొణఁకదనునీతి.

పూర్ణపాత్రము. సం. వి. అ. న. 1. దోఁపు, ఉత్సవకాలమునందు సంతోషముచే వస్త్రాభరణాదికము దోఁచుకొనుట: చూ, పూర్ణానకము. 1; 2. వస్తుసంపూర్ణపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.) [పూర్ణమగు.

పూర్ణమగు. మి. అ. క్రి. నిండు:చూ, సం

పూర్ణము. సం. వి. అ. న. 1. వింటినారిని చెవిదాఁక తిగుచుట: చూ,శింజిని; విణ. 2. నిండినది:చూ,సంపూర్ణము; 3. శక్తికలది:చూ, యోగ్యము. 5; 4:చూ,సర్వము; 5.=పూర్ణము: చూ, పూరణము. 3; అం. 6: చూ, గండక్రియలు; 7: చూ, జఠరక్రియలు.

పూర్ణవేగము. అం: చూ, ధారలు.

పూర్ణానకము సం. వి. అ. పుం. 1: పూర్ణపాత్రము.(తె.ప).—దోఁపు;2.తప్పెట:చూ,వీణె.

పూర్ణానుస్వారము.పా.ఇదిసిద్ధము, సాధ్యముఅని ద్వివిధము:(చూ, సున్న.1.) [వృద్ధుఁడు. 1.

పూర్ణాయుర్దాయవంతుఁడు. సం. విణ: చూ,

పూర్ణాహుతి. పా. హోమాంతమందు ప్రీతికై పరిమళద్రవ్యాదులతోఁజేయుహోమము.

పూర్ణిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పున్నమ (అఖండచంద్రుఁడుగలిగినది): చూ, పున్నమ.

పూర్ణీభవించు. సం. అ. క్రి: చూ, పూర్ణమగు.

పూర్ణుఁడు. సం. విణ: చూ, సంపూర్ణుఁడు.

పూర్ణోపమ. అం: చూ, అలంకారము. 3 ("నీకీర్తిహంసాంగనవలెస్వర్గంగం దేలు చుండె.") (చూ, లుప్తోపమ.)

పూర్తము. సం. వి. అ. న. 1. నూతిని బావిని చెఱువును త్రవ్వించుట, గుడికట్టించుట, తోఁట పెట్టించుట, అన్నము పెట్టుట; 2. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; విశే. 3. నింపఁబడినది: చూ, పూరితము. 1; 4. కప్పఁబడినది: చూ, స్థగితము.

పూర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నింపు: చూ, సమృద్ధి

పూర్ణము. వై. వి.=: చూ, పూరణము. 3.

పూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తూర్పు, తొలి దిక్కు: చూ, హరిత్తు. [చూ, హ్రదిని (నది)

పూర్వగంగ. సం. వి. ఆ స్త్రీ: చూ, నర్మద:

పూర్వజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అక్క: చూ, సహోదరి; విశే. 2. మొదట పుట్టినది: చూ, మొదలు. 4. [చూ, సంభవము. 1.

పూర్వజన్మము. సం. వి. అ. పుం. అనూకము:

పూర్వజినుఁడు. సం వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

పూర్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; విశే. 2. మొదటపుట్టినవాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు.

పూర్వదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తొలివేల్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పూర్వపక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాదము: చూ, హజ్జ:. 2. శుక్లపక్షము: చూ, శుక్లము. 3 (పక్షము.1.); వా. 4. సిద్ధాంతముకానిది.

పూర్వపర్వతము. సం. వి. అ. పుం. తూరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.

పూర్వఫల్గుని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పుబ్బ: చూ, రిక్క. [పూర్వాభాద్ర.

పూర్వభద్రపదము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పూర్వమీమాంస. అం: చూ, గహన.

పూర్వము. సం. విశే. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటి దిక్కుది, పౌరస్త్యము: చూ, హరిత్తు; 3. మొదటి చోటుది: చూ, మొదలు. 4; 4. ముందటికాలముది: చూ, మొదలు. 4; అం. 5: చూ, తంత్రములు. 3.

పూర్వరంగము. అం: చూ, నాంది. 2.

పూర్వరాగము. సం. వి. అ. పుం. శ్రవణము వలనఁగాని దర్శనము వలనఁగాని పరస్పరము వృద్ధిఁబొందిన యనురాగముగల నాయికా నాయకులకు అయోగమునందుఁగలిగెడి దశా శేషము. (ఇది త్రివిధము.—(చూ, నీలిరాగము, కుసుంభరాగము, మంజిష్ఠారాగము).

పూర్వరాత్రము. సం. వి. అ. పుం. ముందటి దినము రాత్రి: చూ, రాత్రి.

పూర్వరూపము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (పెరగుణములచేఁ దనరూపు నిల్పుట. ఉదా.— "శివుని కంఠనీలిమచే నల్లనయ్యు ధవద్యశమున భుజగేంద్రుఁడు తెల్లఁబడియె.)

పూర్వవాదములు. అం. పంచలక్షణి, వ్యధికరణము, సిద్ధాంతలక్షణము, అవచ్ఛేద కత్వ నిరుక్తి, పక్షత (5).

పూర్వసముద్రము. అం: చూ, సముద్రములు.

పూర్వాషాఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నీటిరిక్క: చూ, రిక్క. [కాళ్లమేక్క: చూ, రిక్క.

పూర్వాభాద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎనిమిది

పూర్వాహ్ణము. సం. వి. అ. పుం. దినపూర్వభాగము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.

పూర్వులు. సం. వి. అ. పుం. బ. ముందటివారు.

పూర్వోత్తర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఈశాన్యదిగ్భాగము: చూ, హరిత్తు.

పూలెక్క. ద్వ. వి: చూ, పూరేకు.

పూలేకు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూరేకు. [పాకి.

పూలగురిగింజే. ద్వ. వి. వాసంతి*: చూ, శ్వేత

పూలతోఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూఁదోఁట.

పూలదండ. వై. వి: చూ, రూ-పూదండ.

పూలపొట్లము. వై. వి: చూ, పూవుకెత్తు.

పూలబంతి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూబంతి.

పూలబుట్ట. వై. వి.కటినము: చూ, పాత్రము. 6.

పూలమట్ట. ద్వ. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పూలము. సం. వి. అ. పుం. గడ్డికట్ట. [డుపు.

పూలముడుపు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుల ము

పూలమ్మువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మాలకరి.

పూలవరహా. వా. వి: చూ, పూలి. 2.

పూలవరా. వా. వి.—పై.—

పూలి. దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; వా. 2. పూలవరహా (రు 3-8-0): చూ, వరహా. [సంమే.

పూవత్తి. వై. వి.=పువ్వువత్తి: చూ, బాణ

పూవింటి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్విలుకాఁడు. పర. 2, ఆ. 35:

పూవింటివాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

పూవిలుకాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

పూవిలుతుఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

పూవు. వై. వి.=పుష్పు: చూ, రూ-పువు.

పూవుఁదేనియ. ద్వ. వి: చూ, రూ-పూఁదేనియ. పాండు. 1, ఆ. 182. [స్వా. 6, ఆ. 61

పూవుఁబోఁడి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువ్వుఁబోఁడి.

పూవుగట్టు. ద్వ. అ. క్రి. పూవుగలదియగు. రామా. 8, ఆ. 144.

పూవుబెత్తు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పువుబెత్తు.

పూవులపొట్లము. వై. వి.—పై.—

పూవులమ్మినయంగటనేఁ గట్టెలమ్ముట. లో. "కటకటా! పూవులమ్మినయంగడినె కట్టె, లమ్మఁజేసెను." వైజ. 3, ఆ. 72; "పూవులుముడిచిన యంగళ్లనె కలకల వీడెల్లనవ్వఁ గట్టెలు మోసెన్." పాండు. 3, ఆ. 21.

పూషుఁడు: సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

పూష్కరము. సం. వి. అ. న. రూ-పూష్కారము: చూ, రూ-పుష్కరము.

పూష్కారము. సం. వి. అ. న.—పై.—

పూస. దే. వి. 1. పూదియ: చూ, మాత్ర (1); 2. మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. వ్రేలు లోనగువానికీలు: చూ, సంధి. 7; 4.రంధ్రముగలిగినమణి: చూ, రత్నము. 1; 5. రంధ్రముగలపూస. తద్వి.—౧. తెల్లని గాజుపూసకు.—పాలపూస; ౨. గాజుపూసకు.— గాజుపూస. (సం).—కాచము; 3. రంధ్రముగల ముత్యమునకు.—పూస. (మిగతవానికి "చూ, హురుమంజి.")

పూసకజ్జము. ద్వ.వి.మనోహరము:చూ,భక్ష్యము.

పూసకామంచి. ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.

పూసగురుగింజ. ద్వ. వి: చూ, పూలగురిగింజ*. (ఇట్లు రూ-పూసగురివెంద-పూసగురువెంద-పూసలగురివెంద-పూసలగురువెంద.)

పూసగ్రుచ్చినరీతి. జా. వివరముగా. "పూస గ్రుచ్చినరీతిని వినిపించెను." (నీతిచంద్రిక-సంధి); "చిలుకలకొలికి తెఱంగెల్లఁ బూస గ్రుచ్చిన రీతిన్." (విజయ విలాసము); "పూసగ్రుచ్చినరీతి నప్పువ్వుఁబోఁడి చెప్పినది విని" (కళాపూర్ణోదయము). [ము. 1.

పూసయెముక. దే. వి. వెన్నుపూస: చూ, కల్య

పూసలలోదారము. జా. అభేదముగా, లోపల ప్రవేశించి, ఇష్టముగా. "పూ। సలలో దారంబు పాలఁజేర్లిననీరుం। బలె." పాండు. 3, ఆ. 59. (ఇది ఉపమానము)

పూసలవాఁడు. దే. వి: చూ, సానలవాఁడు.

పూసికొను. వా. స. క్రి. 1. కలుగఁజేసికొను; 2. చందనాదుల నలఁదుకొను.

పృ

పృక్కా. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. పిక్కా*: చూ, స్పృక్కా; 2. ఒకశాకము: చూ, శాకము. 1.

పృక్తము. సం. విశే. కూడుకొన్నది: చూ, సంచితము. 2.

పృక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. తాకుడు: చూ, స్పర్శము. 1. [సవాలు.

పృచ్ఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రశ్నము: చూ,

పృచ్ఛించు. సం. స. క్రి. ప్రశ్నించు: చూ, సవాలువేయు.

పృతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దండు: చూ, సేన. 1; 2. సేనావిశేషము. (ఇన్నూటనలువదిమూఁడు రథములు అన్నియేనుఁగులు, ఏన్నూట యిరువది తొమ్మిది గుఱ్ఱములు, వేయిన్నూట పదునేవురు కాల్బలము గలది): చూ, సేన. 1.

పృతనాషాట్టు. సం. వి. హ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు. [చూ, సురపొన్న.

పృథక్పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న *:

పృథగ్జనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. నీచుఁడు: చూ, హీనుఁడు; 2. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 3: చూ, పాపాలముద్ద.

పృథగ్విధము. సం. విశే. పెక్కువిధములుగలది: చూ, వివిధము.

పృథవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-పృథివి-పృథ్వి=పుడమి: చూ, భూమి. 1.

పృథివి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=పుడమి.—పై.—

పృథివీపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, యముఁడు; 3: చూ, వృషభము. 3.*

పృథివ్యాది పంచతత్వములు. అం. పృథివీతత్వము 8 గడియలు, జలతత్వము గ 4లు, అగ్నితత్వము గ 6లు, వాయుతత్వము గ5లు, ఆకాశతత్వము గ7 లు=గ 30 లు. (ఆదివారము మొదలు బుధవారమువఱకు పృథివ్యాదిగా జరించును. గు-శు-శనివారముల యందు ఆకాశము మొదలుగా జరించును. ఈ 5 న వరుసగా సంపద, శున్యము, ఆర్తి, రోగము, దారిద్ర్యము ఇచ్చును).

పృథుకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బాడిగ: చూ, శిశువు; బ. 2. అటుకులు-అడుకులు, ఖర్పరిక, చిపిటకము-చిపిటము-చిప్రుటము: చూ, పాదము. (1) [పృథుకము. 1.

పృథుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బాడిగ: చూ,

పృథురోమము. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మత్స్యము. 1; విశే.2 పెద్దవెండ్రుకలుగలది.

పృథులము. సం. విశే. 1. పెద్దది: చూ, సుర. 3; అం 2: చూ, గణివిశేషములు.

పృథువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. రూ-పృథ్వి. 1. నల్లజీలకఱ్ఱ: చూ, సుషవి. 2; 2. ఇంగువమాను: చూ, హింగువు. 1; పుం. 3. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; 4. పృథ్వీరాజు: చూ, రాజు. 1; విశే. 5.=పఱ. గొప్పది: చూ, సుర. 3; 6. విరివియైనది: చూ, సుర. 3.

పృథుశేఖరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పర్వతము. [మేషము. 1.

పృథూనకము. సం. వి. అ. న. మేఁక: చూ,

పృథ్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పుడమి: చూ, రూ-పృథివి; 2: చూ, రూ-పృథువు. 1; 3: చూ, రూ-పృథువు. 2; పా. 4. ఒక వృత్తము. "జ-స-జ-స-య-వ, 12 యతి." ఉదా.—"ప్రసన్న, వదనాం, బుజాభ్య, తపర, శ్వధామా-ధవా.": చూ, వృత్తము. 1.

పృథ్వీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి: చూ, పత్రిల (పృథ్వీక అనియు)

పృథ్వీపంచకము. అం. అహంకారము, అపానము, ఘ్రాణము, గంధము, గుదము (5)

పృధాకువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, సర్పము; 2: చూ, వృశ్చికము. 1; 3. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 4. చిఱుతపులి: చూ, శార్దూలము. 1.

పృశ్నేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పృశ్నిక.

పృశ్ని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2: చూ, పృశ్నిపర్ణి*; విశే. 3: అల్పతనువు, కిరాతుఁడు. (తె).—అల్పతనువు-అల్పిరి: చూ, శకిరి. 2; 3. జోయ: చూ, వ్యాఘుఁడు. 1.

పృశ్నిపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కోలపొన్న*: చూ, సురపొన్న. [వినాయకుఁడు. 1.

పృశ్నిశృంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

పృషతము. సం. వి. అ. పుం. 1. దుప్పి: చూ, హరిణము, 1; 2. రూ-పృషత్తు-పృషదము. నీటిబొట్టు: చూ, విప్రుషము; విశే. 3. బిన్దువుతోఁగూడినది, రూ-పృషత్తు: చూ, బిన్దుబిందువు. [బాణము. 1.

పృషత్కము. సం. వి. అ. పుం. అమ్ము: చూ,

పృషత్తు. సం. వి. త్. న. 1: చూ, పృషతము. 2; పుం. 2: చూ, పృషతము. 1; విశే. 3: చూ, పృషతము. 3.

పృషదంశకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-వృషదంశకము: చూ, మార్జాలము. [యువు.

పృషదశ్వుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వా

పృషదాజ్యము. సం. వి. అ. న. పెరుఁగుతోఁ గలపఁబడిననేయి; చూ, హవిస్సు. 1.

పృష్టము. సం. విశే: చూ, ప్రార్థితము. 1.

పృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. తాఁకుడు: చూ, స్పర్శము. 1; 2. కిరణము: చూ, హాయనము. 2. [ము మడ్డికిఁబెట్టినసురీతి.

పృష్ఠఖలీనన్యాయము. పా. నోటికిఁబెట్టినకళ్లె

పృష్ఠతాడనాద్దంతభంగః. లో. తుంటినిఁగొట్టినఁ బండ్లురాలినవి. "పృత్తుంబన నెక్కడ? సాత్యుంబు పలిచనన నెక్కడ? "పృష్ఠతాడనాద్దంత భంగ యనునట్లున్నది" (నీతి చంద్రిక)

పృష్ఠభాగము. అం: చూ, హస్తక్షేత్రములు.

పృష్ఠమాంసాదనము. సం. వి. అ. న. కడచినపనికి చింతించుట.

పృష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మడ్డి; 2.=పుత్తి: చూ, వీఁపు; 3. వెనుకప్రక్క: చూ, వెనుక. 1; 4. యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషము; 5.=పెరడు: చూ, పెరడు; 6.=పొరటు: చూ, పొరటు; అం. 7: చూ, లక్షణాంగములు (వీఁపు.—పురుషుని వీఁపు.—మచ్చయున్న కోరికలొసఁగువాఁడగును); 8: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (వీఁపు.—అందుదానివీఁపు.—మాంసయుక్తమై రోమరహితమై అరఁటి యాకువలెనున్న ధనవంతురాలగు. రోమమున్నన శుభప్రదము. ముడియున్న మగఁడుచేచ్చును.); 9: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు (అనుబంధములో చూడుము); 10: చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు.

పృష్ఠస్వస్తికము. అం: చూ, కరణములు.

పృష్ఠానుసారి. అం: చూ, బాహ్యప్రచారములు (హస్తక్రియా భేదములు)

పృష్ఠోత్థానతలము. అం: చూ, ఏకవింశతిస్థానకములు (స్థానకములు)

పృష్ఠ్యము. సం. వి. అ. న. 1. పృష్ఠములనెడి యజ్ఞసంబంధి స్తోత్రవిశేషములసమూహము; పుం. 2. మోపుమోసెడు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

పె

పె. దే. విశే. వృత్తియందు పెనుపుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికి పరుష సరళములు పరములగునపుడును మాగమంబగు. పెన్గురుఁజో, పెన్జీఁకటి, పెన్దడి, పెన్బులుఁగు మొ. ఇందలి

దుర్గితంబుసకుబిందువునకు. పెంజీఁకటి మొ). (ఒకానొకచో స్థిరము పరమగునపుడును బిందువు కానంబడియెడి. "పెంపూళియై సఁగ" మార్క. 6, ఆ. 107)

పెంకి. దే. వి. 1. ఒకతీఁగ. *: చూ, వృక్షము; వా. విణ. 2. మిక్కిలి ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 3: చూ, రూ-పెంకె. 1.2-3.

పెంకితనము. వా. వి. చెప్పినమాటవినకపోవుట.

పెంకివాఁడు. వా. వి: చూ, దిట్టఁడు.

పెంకు. దే.వి. (రూ-పెంచి-పెంచిక-పెంచె). 1. తలపెంకు. ఆం, బా. ద్వి. 133: చూ, శల్యము. 1; 2. ఇంటికికప్పెడు ఓడుబిల్ల: చూ, శర్కర. 3; 3. కుండ లోనగువాని పెంకు: చూ, బోలె; వా. 4. చితికిన అద్దము లోనగువాని పెంకు; 5. కొబ్బరి లోనగువాని పెంకు; 6. ముష్టిచిప్ప.

పెంకె. దే. విణ. రూ-పెంకి. 1. మొండికట్టై: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2; 2: చూ, మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; వా. 3: చూ, దిట్టఁడు.

పెంకెపురుగు. ద్వ. వి. 1. వడ్లచిలుక: చూ, పురుగు; 2. సెనగలులోనగు అపరడినుసులకును, చింతపండు లోనగువానికినిఁబట్టెడు క్రిమి: చూ, పురుగు.

పెంచి. వా. వి: చూ, రూ-పెంకు.

పెంచిక. దే. వి.—పై— జై. 4, ఆ. 137.

పెంచెము. వై. వి.=పింఛ: చూ, రూ-పించియము.

పెంచు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెంకు. రామా, 7, ఆ. 67; పేర్చి. 2. రూ-పెనుచు. వర్ధిల్లఁజేయు; స.క్రి. 3. పోషించు: చూ, రక్షించు.

పెంచుకొను. దే. స. క్రి. దత్తుతీసికొను.

పెంచులబేరి. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

పెంజారి. ద్వ. వి:చూ,రూ-పింజారి.(వాడుక)

పెంజీఁకటి. వా. వి. కటికచీఁకటి: చూ, మేచకము. 1.

పెంజెర. దే. వి. ఒక కొండచిలువ (దీని భేదములు:-తొస్సుపెంజెర, పొట్టపెంజెర,రక్తపెంజెర): చూ, సర్పము.

పెంట. దే.వి. 1. ఇంటిపెంట:చూ,సంకరము.2; 2. ఎరువుపెప్పు. జై.4,ఆ.100:చూ,సంకరము. 2; 3. అవులమంద ముండున్నచోటు. రూ-పెంటె: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); వై. వి. 4.=పింతా. రూ-పేఁట. నగరము:చూ, సీమ. 1 (దేశము); 5.=పింరా. రూ-పేఁట. అంగడి, శాఖానగరము (అనికొందఱు): చూ, సదనము. 1.

పెంటగట్టు. దే. అ. క్రి: మందకట్టు-మందగట్టు.

పెంటగాడిద. వా. వి: చూ, వాగ్రిజె.

పెంటబట్టు. దే. వి. పసులదొడ్డి. స్వా. 4, ఆ. 60: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పెంటపురుగు. వా. వి. తుట్టపురుగు: చూ, పురుగు. [చూ, శకటము. 1.

పెంటబండి. దే. వి. అమతము, గంత్రిరథము:

పెంటి. దే. వి. పశుపక్ష్యాది స్త్రీజాతి. రామా. 6, ఆ. 107; భార. ఆది. 5, ఆ. 53: చూ, శకుంతి (పక్షి.)

పెంటిక. దే. వి. (రూ-పెంటిక్రి-పెంటుక్రి) మేకలు లోనగువానిపేఁడ:చూ, శుష్కగోమయము (శమలము. 1.)

పెంటికరడు. దే. వి. చిన్నఅల: చూ, వీచి. 1.

పెంటిగూర్చువాఁడు. వా. వి: చూ, దూతుఁడు.

పెంటిజింక. వా. వి. ఆఁడుదుప్పి: చూ, హారిణము. 1. [తాళము.

పెంటితాడి. వా. వి. ఆఁడుతాడి*; చూ, శ్రీ

పెంటిపడుట.ద్వ. వి కవగూడుట.

పెంటె. వా. వి: చూ, రూ-పెంట.3.

పెంటిక్రి. దే. వి: చూ, రూ-పెంటిక.

పెంటుక్రి. దే. వి.—పై—

పెండ. దే. వి. రూ-పేఁడ: చూ, పిడక.

పెండరము. దే. వి. రూ-పెండారము: చూ, గండపెండరము.
పెండలము. దే. వి: చూ, సమష్టిలః.
పెండారము. దే. వి: చూ, రూ- పెండరము.
పెండారిమూఁక. వా. వి. దండులోని అల్లరి జనము: చూ, సేన 1.
పెండియము. దే. వి. రూ- పెండెము. 1:చూ, పెండరము: 2. నొడ్డి మొదలైనవానివాకిటి కిఁ బెట్టెడు పెండెము; 3:చూ, పలుగాఁడి.1.
పెండిలి. దే. వి. రూ-పెండ్లి: చూ, వివాహము.
పెండిలియగు. దే. స. క్రి. వివాహమగు: చూ, రూ- పెండ్లియగు. భార. ఆది. 8, ఆ. 144.
పెండిలియాడు. దే. స. క్రి. —పై.—
పెండిలిసేయు. దే. స. క్రి.—పై.—(అం. ప్రే. పెండ్లాడఁజేయు.—ఉ, హరి. 4, ఆ. 19)
పెండె. దే. వి. 1. ఇంటి వాసములమీఁదిఅడ్డు కొయ్య. రా, వి. 3, ఆ. 40; 2. పొగాకు మొదలైనవాని నగయందు సగము.
పెండెకట్టు. వా. వి. రెండువాసములు కలిపి కట్టినకట్టు. [గాతీర్చిన విబూతిరేఖలు.
పెండెకట్లు. వా. వి. బ. పెండెలవలె పట్టెలు
పెండెకత్తె. వా. వి. చెడుగుడులోనగు ఆటల యందుండెడు యజమాని: రూ. పెండేకత్తె.
పెండెము. దే. వి: చూ, రూ- పెండియము.
పెండెరము. దే. వి: చూ, రూ-పెండరము.
పెండేకత్తె. వా. వి: చూ, రూ- పెండెకత్తె.
పెండేరము. దే. వి: చూ, రూ-పెండెరము.
పెండ్లము. దే. వి. (పెండ్లి + అము) రూ-పెండ్లాము-పెళ్లము-పెళ్లాము) భాగ. 9, స్కం, 474: చూ, భార్య. [యాడు.
పెండ్లాడు. దే. స. క్రి: చూ, రూ- పెండిలి
పెండ్లాము. దే. వి: చూ, రూ- పెండ్లము.
పెండ్లి. దే. వి. రూ-పెళ్లి: చూ, రూ- పెండిలి.
పెండ్లికుండలు. ద్వ. వి. బ: చూ, భాండము.3.
పెండ్లికూఁతురు. దే. వి. రూ- పెళ్ళికూఁతురు. 1. వివాహదీక్షితురాలు: చూ, వధువు; 2 కోడలు: చూ, స్నుష.
పెండ్లికొడుకు. ద్వ. వి. రూ-పెళ్ళికొడుకు. 1.వివాహదీక్షితుఁడు: చూ, వరుఁడు; 2.అల్లుఁడు: చూ, మేనల్లుఁడు.
పెండ్లిగుమ్మడి. దే. వి. వివాహాదులలో నుపయోగించెడి పడియముల గుమ్మడి, బూడిద గుమ్మడి *: చూ, సర్వతోభద్ర.
పెండ్లిపాలకి. వా. వి. వధూవరులు ఊరేగెడు పాలకి: చూ, సవారి.
పెండ్లిపీఁట. వా. వి. వధూవరులు కూర్చుండెడి పీఁట(అరుఁగు): చూ, సింహాసనము.
పెండ్లియగు. వా. స. క్రి. రూ- పెండిలియగు. భార. ఆది. 7, ఆ. 281. [సై. 4, ఆ. 48.
పెండ్లియాడు. దే. స. క్రి: చూ, పెండిలియగు.
పెండ్లిలేనివాఁడు. వా. వి: అకృతోద్వాహుఁడు, అవివాహితుఁడు, కుంతుఁడు. [సేయు.
పెండ్లిసేయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెండిలి
పెందలకడ. దే. ద్రి. క్రి. విణ. (పెన్ + తల కడ) రూ-పెందలాడ, పొద్దుపోకమునుపు.
పెందలాడ. దే. ద్రి. క్రి. విణ.—పై.—
పెందిరువడి. దే. వి. (వైష్ణవ పరిభాషయందు) గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
పెందెరువు. దే. వి. రాజమార్గము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 145: చూ, మార్గము. 1.
పెందొడ. దే. వి. ఊరుమూలము.
పెందోవ. దే. వి. ముక్తి: చూ, సదాగతి. 2.
పెంపకము. వా. వి: చూ, దత్తత.
పెంపగు. దే. అ. క్రి: చూ, వర్ధిల్లు. [హరించే.
పెంపరలాడు. దే. స. క్రి. చెంపు: చూ, సం
పెంపారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పెనుపారు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 96.
పెంపు. దే. వి. 1: చూ, సమృద్ధి; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, సన్మానము ;4: చూ,

సంస్థ. 3; 5. రూ-పెనుపు. మహత్త్వము; 6: చూ, పెంపకము; ప్రే. 7. నాశము చేయు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 154; వసు. 1, ఆ. 28; స. క్రి. 8. చేంపు: చూ, సంహరించు.

పెంపుడు. దే. వి. పెంపఁబడినది.

పెంపుడుగున్న. వా. వి: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.

పెంపుడుచిలుక. వా. వి. పంజరమునందుంచి పెంచెడు చిలుక: చూ, శుకము.

పెంపుమీఱు. దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు పు. 1, ఆ. 202.

పెకలు. దే. అ. క్రి. 1. పెల్లగిల్లు. పా. 3, ఆ. 31: చూ, విదారించు; 2. రాలు: చూ, సడలు. 4; 3. ఉన్మూలించు: చూ, విదారించు; 4. ప్రయాణమగు. జై. 2, ఆ. 10.

పెకలించు. దే. ప్రే. పెకలఁజేయు: రూ-పెకలుచు-పెకల్చు-పెగలుచు-పెగల్చు. రామా. 8, ఆ. 92.

పెకలుచు. దే. ప్రే.—పై.—

పెకల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పెక్కండ్రు. వై. స. బ.=పుష్కల. (రూ-పెక్కండ్రురు-పెక్కురు) పా. 4, ఆ. 54. (పెక్కు శబ్దమునకు మహన్మహత్త్వార్థకరూపము): చూ, పలుగుండ్రు.

పెక్కండ్రురు. వై. స. బ.=—పై.—

పెక్కణము. వై. వి. రూ-ప్రెక్కణము.=(ప్రేక్షణ. 1. అభినయముతోడి నృత్యము. ఉ, హరి. 4, ఆ. 216: చూ, వ్యంజకము. 1; 2. మల్లరంగము: చూ, మల్లశాస్త్రము.

పెక్కలి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

పెక్కు. వై. స.= బహు. పుష్కల: చూ, హేరాళము. [పెక్కండ్రు.

పెక్కురు. వై. స. బ.= పుష్కల: చూ,

పెక్కువ. దే. వి. 1: చూ, వర్ధనము. 1. భార. అర. 3, ఆ. 26; 2: చూ, హెచ్చు. 2. జై. 5, ఆ. 193.

పెగడ. దే. వి. (రూ-పెగ్గడ-ప్రెగడ-ప్రెగ్గడ-ప్రెగడ) 1: చూ, మంత్రి; 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2; 3. యువరాజు: చూ, రాజు. 1.

పెగలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెకలు. (పెల్లగిల్లుటకు.—భాగ. 6, స్కం. 61.)

పెగలుచు. దే. ప్రే: రూ-పెకలించు.

పెగల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

పెగ్గడ. దే. వి: చూ, రూ-పెగడ.

పెగ్గుమ్మడు. వై. వి. (పెద్ద+గుమ్మడు.) శ్రీపర్ణి*: చూ, సర్వతోభద్ర.

పెగ్గువ. వై. వి.= పుష్కర. రూ-బెగ్గువ; చూ, సారసము. [హరి. 3, ఆ. 10.

పెచ్చారి. దే. విశే: చూ, మూర్ఖుఁడు. ఉ.

పెచ్చు. దే. వి. 1. అతిశయము. పాండు. 1, ఆ. 111: చూ, రూ-హెచ్చు. 2; 2: చూ, కొసరు; 3. వెలఁగలోనగు కాయలపై పెంకు: చూ, బరడు; విశే 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

పెచ్చుపెరుగు. దే. అ. క్రి. మిక్కిలివర్ధిల్లు. ఆం, భా. తృ. 89: చూ, వర్ధిల్లు.

పెటపెట. దే. వి. పండ్లుకొఱుకుటలోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము. భాగ. 6, స్కం. 249: చూ, హూహూ.

పెటపెటమను. దే. అ. క్రి. పెటపెటమనుధ్వని కలదియగు: పెటపెటలాడు.

పెటపెటలాడు. దే. అ. క్రి. —పై.—

పెటిలు. దే. అ. క్రి. కాలిధ్వనిపూర్వకముగా బ్రద్దలగు. రూ-పెటులు-పెట్లు-పెడులు. పర. 3, ఆ. 229.

పెటుకు. దే. విశే: చూ, విరసము. 2. [శబ్దము. 2.

పెటుకుమాట. దే. విశే. విరసపుమాట: చూ,

పెటులు. దే. వి. 1: చూ, పెట్లుకంబము. స్వా. 5, ఆ. 44; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-పెటిలు.

పెట్ట. దే. వి. (పశుపక్షిస్త్రీజాతి) 1. ఆఁడు కోడి: చూ, పుంజు; 2. ఆఁడుపిట్ట: చూ, పక్షి; (పశుపక్షి స్త్రీజాతికి.— కాశీ. 6, ఆ. 232); 3. గడ్డ, లోష్టము: చూ, భూమి. 1.

పెట్టపోలి. వా. వి: చూ, పుంజు.

పెట్టమారి. దే. వి.—పై.—

పెట్టి. వై. వి.=పేటిక: చూ, రూ-పెట్టియ.

పెట్టిక. వై. వి.=—పై.—

పెట్టిపుట్టనివాఁడు. వా. వి: అదృష్టహీనుఁడు.

పెట్టిపుట్టినవాఁడు. వా. వి: చూ, సంపన్నుఁడు.

పెట్టియ. వై. వి. (రూ-పెట్టి-పెట్టె-పెట్టిక-పేడె) 1.=పేటికా: చూ, సంపుకా; 2. పల్లకి నడిమిపెట్టె: చూ, సందుకా; 3. బండి పరముమీఁది పెట్టె: చూ, సందుకా; 4 పాముచుట్టుకొనుపెట్టె: చూ, సందుకా.

పెట్టు. దే. వి. 1. రూ-పెట్టుడు. ఈవి: చూ, స్పర్శము. 3; 2: చూ, మాఱు. 1; 3: చూ, హతి. కళా. 7, ఆ. 255; 4: చూ, వెండియు; స. క్రి. 5: చూ, హవణించు. 4; 6. (పక్షులు లోనగునవి) గుడ్లను వెలిపుచ్చు: చూ, వెలిపుచ్చు; 7. గుడ్లుపొదిఁగి పిల్లలనుచేయు; 8: చూ, వహించు. హరి. పూ. 9, ఆ. 178; 9. అచ్చు, అచ్చుకొను, ఇచ్చు, ఇడు, ఒసఁగు- ఒసవు, దయచేయు-దయసేయు, దోఁటు, పుడుకు-పుణుకు, పెట్టు, విడుచు. (సం. వ).— దానమిచ్చు; తద్వి.— ౧. కానుకగానిచ్చుటకు.— దరిసించు; ౨. కొంచెమిచ్చుటకు.—పుడికిరించు-పుణికిరించు-పుడుకు-పుణుకు. (మిగతవానికి " చూ, విడుచు. 3. "); 10: చూ, మోపు. 7; 11. గోడ మొదలగువాని లేపు. భార. ఉద్యో. 1. ఆ, 298; 12: చూ, మొలవేయు. రామా. 6, ఆ. 43; 13: చూ, మొత్తు. 2; అ. క్రి. 14: చూ, సంభవించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 96.

పెట్టుజెట్టు. దే. వి: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

పెట్టుకొను. దే. స. క్రి: చూ, వహించు.

పెట్టుకోలు. దే. వి. పెట్టుకొనుట: చూ, సంభృతి. 2.

పెట్టుడు. దే. వి: చూ, రూ-పెట్టు. 1.

పెట్టుబడి. దే. వి. దేనికేని వెచ్చమునకై మొదట పెట్టిన ధనము: చూ, వ్యయము.

పెట్టుమందు దే. వి: చూ, వశ్యౌషధము.

పెట్టువడు. ద్వ. అ. క్రి. దెబ్బతిను.

పెట్టె వై. వి.=పేటికా: చూ, రూ-పెట్టియ. (పల్లకి నడిమిపెట్టెను.—జై. 3, ఆ. 61.)

పెట్టెబండి. ద్వ. వి. పరముమీఁద పెట్టెవలె నమర్చిన బండి: చూ, శకటము. 1.

పెట్టెవెట్టు. ద్వ. అ. క్రి. (పాము) చుట్టుకొను. పాండు. 4, ఆ. 250: చూ, వేష్టించు.

పెట్రికోలికికట్టు. దే. స. క్రి. పెడ ఱెక్కలు విఱిచికట్టు: చూ, విఱిచికట్టు.

పెట్లకంబము. ద్వ. వి. అదురువేటుగొట్టము: పెట్లదిమ్మె, పెట్లుఁగ్రోవి, పెటులు.

పెట్లదిమ్మె. దే. వి. 1.—పై.—; 2. చేలయందు పక్షులను దోలుటకై సర్పాకారముగా పేనిపెట్టుకొని యుండెడు చేరు: చూ, సూత్రము. 1.

పెట్లమారి. దే. విశే. 1. దెబ్బలుతిను స్వభావము కలవాఁడు: కొట్లమారి; 2. దెబ్బలుతిను స్వభావముకలది: చూ, స్త్రీ.

పెట్లాఁగు. అం: చూ, విన్నాణములు.

పెట్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటులు.

పెట్లుఁగ్రోవి. దే. వి: చూ, పెట్లకంబము. హరి. శ్చ. 2, ఆ. 6.

పెట్లుప్పు. దే. వి: చూ, లవణము. 1.

పెఠిల్లు. దే. వి. 1. హతియందగు ధ్వన్యనుకరణ

ము: చూ, హాహాహా; 2. పిడుగుపడుటయం దగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 4, ఆ. 86: చూ, హాహాహా.

పెడ. వై. విశే. 1.=పృష్ఠ, వృద్ధ. పెద్దది. పర. 4, ఆ. 151: చూ, విపులము; 2: చూ, వెను కటిది; 3: చూ, వ్యత్యయము. ఉ, రా. 7, ఆ. 123.

పెడఁబాయు. దే. స. క్రి. రూ-ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు.

పెడక. వై. వి. రూ-పెణక.=పృష్ఠ. 1. కత్తి యొక్క పృష్ఠభాగము; 2. ఆకుయొక్క పృష్ఠ భాగము. 3. ఇంటియొక్క పసారాపైకప్పు: చూ, సదనము. 1. [పెడగంటిరెడ్లు)

పెడకంటి(రి)రెడ్లు. వా. వి. బ: చూ, రెడ్డి(ఇట్లు

పెడకంత. వా. వి. తప్పుత్రోవ: చూ, మార్గము. 1.

పెడకట్టె. వై. విశే. రూ-పెడసరకట్టె. 1: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, పాలసురాలు.

పెడకట్టెమాట. ద్వ. వి. కట్టెవిఱుపుమాట: చూ, శబ్దము. 2. [కట్టుట.

పెడకట్లు. ద్వ. వి. బ. చేతులనువెనుకకు విఱిచి

పెడకేలు. వై. వి. వెనుకకుత్రిప్పిన భుజము: చూ, స్కంధము. 1. [చూ, హజ్జే.

పెడగాలు. ద్వ. వి. వెనుకకు మడిచినకాలు:

పెడచెవి. వై. వి. చెవివెనుకటిభాగము. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 76: చూ, శ్రోత్రము.

పెడచెవిఁబెట్టు ద్వ. స. క్రి. 1: వినకపోవు; వా. 2. చేక్కగావిను: చూ, విను. 2.

పెడచేయి. వై. వి. మీఁజేయి: చూ, హస్తము.

పెడతల. ద్వ. వి. తలవెనుకటి భాగము: చూ, శిరము. 1.

పెడదారి. వై. వి: చూ, పెడకంత.

పెడనెల. ద్వ. వి. తీర్పరి: చూ, స్వామి. 3 (అప్ర)

పెడబొబ్బ. ద్వ. వి. 1. యుద్ధమునం దుత్సాహముచే చేయుధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 2. విపరీతధ్వని, మొత్తుకోళ్లు: చూ, స్వరము. 2.

పెడమరలు. స్వ. వి. (రూ-పెడమర్లు-పెడమఱు) 1. వెనుకకుతిరుగుట. వై. 6, ఆ. 116: చూ, సంద్రావము; అ. క్రి. 2. వెనుకకుతిరుగు: చూ, వెనుదీయు. 1.

పెడమర్లు.—పై— [పెడమురించే)

పెడమఱు.—పై.—నిర్వ. 3, ఆ. 27. (ప్రే

పెడమల్లె. వై. వి. పెద్దమల్లె: చూ, మల్లె.

పెడము. వై. వి. రూ-పెడమోము: చూ, వైముఖ్యము.

పెడమోము. వై. వి.—పై— [మొగముపడు.

పెడమోముపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మాఱు

పెడరేఁచే. వై. ప్రే: చూ, పురికొలుపు. 2.

పెడరెక్కల గొడ్డు. వా. వి: చూ, వ్రాజె.

పెడలు. దే. వి: చూ, పెరడు.

పెడసరకట్టె. ద్వ. విశే: చూ, రూ-పెడకట్టె.

పెడసరము. వే. వి; చూ, పార్ష్ణ్యము.

పెడిసె. దే. వి: చూ, పక్షి.

పెడుచేఁడు. వా. వి: చూ, శిశువు. ఆం, భా. ద్వి. 118. [ఆది. 8, ఆ. 259.

పెడులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెటిలు. భార.

పెడ్డ. దే. వి. మట్టిపెల్ల: చూ, భూమి. 1.

పెణక. వై. వి.=పృష్ఠ: చూ, రూ-పెడక.

పెతరులచుక్క. వై. వి: చూ, రూ-పితరులచుక్క.

పెతరులసామి. వై. వి: చూ, యముఁడు.

పెతరులు. వై. వి. బ: చూ, పితాళ్లు.

పెత్తనగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, పారుపత్తెకాఁడు.

పెత్తనదారు. వా. వి. కొద్ది మదరాతీసికొని రైతులదగ్గఱ శిస్తులు రాఁబట్టు వాఁడు.

పెత్తనము. వై. వి.=వృద్ధతా. (పెద్ద+తనము) 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2: చూ, వార్ధకము. 1; 3: చూ, సన్మానము.

పెద. వై. విశే. రూ-పెద్ద.=పృథు, వృద్ధ. 1: చూ, వృద్ధుఁడు; 2. అన్న: చూ, సహోదరుఁడు; 3. గొప్పవాఁడు: చూ, హేమా

హెూములు; 4. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 5: చూ, శ్రేష్ఠము; 6. దీర్ఘము: చూ, పొడవు. 2; 7: చూ, విద్వాంసుఁడు; 8.= వృద్ధుఁడు: చూ, విపులము; క్రి. విశే. 9.అత్యంతము (ఇదియుపద్యాంత మయ్యెడి): చూ, మతిమతి. [సవిత. 2.

పెదతండ్రి. ద్వి. వి. తండ్రికిఅన్న: చూ,

పెదతల్లి. ద్వి. వి. తల్లికిఅక్క: చూ, సవిత. 2.

పెదవి. దే. వి: చూ, వాతెఱ. [ఆం. 75.

పెదవికెంపు. వా. వి: చూ, వాతెఱకెంపు. వేం.

పెదవిగంటు. వా. వి.—పై.—సాంబ.మా.51.

పెద్ద. పై. విశే.= చూ, రూ–పెద. (దీర్ఘమున కు.–భాగ. ఆది. 4, ఆ. 64)

పెద్దకక్కెర. పై. వి: చూ, బకము.

పెద్దకడుపువాఁడు. ద్వి. వి: చూ, లంద.

పెద్దకడుపువేల్పు. ద్వి.వి:చూ,వినాయకుఁడు.1.

పెద్దకప్ప. ద్వి. వి: చూ, మండూకము. 1.

పెద్దకాఁకర. పై. వి. మహాకారవేల్లము*:చూ, సుషవి. 1.

పెద్దకాఁచి. పై. వి. కాకాదని*:చూ, వాయసి.

పెద్దకాఁపు. ద్వి. వి. కాఁపువారిలో పెద్ద.

పెద్దకూఁకటిమూగ. ద్వి వి. మూందిలవము:చూ, భృంగరాజము. 3.

పెద్దకొంగ. పై. వి. బలాకము:చూ, బకము.

పెద్దకొమ్మ. ద్వి. వి: చూ, శాఖ.

పెద్దగజ్జెక. ద్వి. వి. గండాలి*:చూ, హరిత(తృణము.1.)(తెల్లగజికె,తీఁగెగజికెలనియు)

పెద్దగుమ్మడి. పై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.

పెద్దగుమ్ముడు. పై. వి:చూ,రూ–పెగ్గుమ్ముడు*.

పెద్దగోఁచి. వా. వి:చూ, పుట్టగోఁచి.

పెద్దగోరఁట. పై. వి: చూ, సహ. 2. [శమల.

పెద్దచేఁతరాసి. పై. వి. మహాఝురసి*: చూ,

పెద్దచేమంతి. పై. వి: చూ, సేమంతి*.

పెద్దజెల్లిమెకము. ద్వి. వి. సృమరము: చూ, సవరపు మెకము.

పెద్దటేఁకుమ్రాను. ద్వి. వి: చూ, శాకోటము*.

పెద్దతనము. పై. వి. 1: చూ, సన్మానము; 2 =వృద్ధత్వ: చూ, వార్ధకము. 1.

పెద్దతల. ద్వి. విశే. 1. పెద్దగానుండి కార్యము నడిపించేవాఁడు. కళా. 6, ఆ. 150; వా. 2. గొప్పశిరము.

పెద్దతలవాఁడు. ద్వి. వి: అడ్డతలవాఁడు. (సం. ప).—ఉరుశిరుఁడు. [స్థూలశీర్షకము.

పెద్దతుమ్మి. పై. వి. మహాద్రోణము*: చూ,

పెద్దతోలువేలుపు. ద్వి. వి: చూ, రాక్షసుఁడు.1.

పెద్దదగు. వా. అ. క్రి. 1. గొప్పదగు; 2. (దీపము) ఆఱిపోవు. "దీపము పెద్దదగుచున్నది."

పెద్దదవనము.పై.వి.మహాదమనము*:చూ,రుచి.5.

పెద్దదుప్పి. ద్వి. వి: చూ, రామము. 3.

పెద్దదూలగోవెల. ద్వి. వి. మహాత్మగుప్త*: చూ, శూకశింబి. [హరివాలుకము.

పెద్దదోస. ద్వి. వి. రాజకర్కటి*: చూ,

పెద్దనక్క. పై.వి.గృండీరము: చూ,సృగాలము.

పెద్దనల్లచీమ. ద్వి. వి. గండ్రచీమ:చూ,పిపీలిక.

పెద్దనవు. ద్వి. వి. రూ–పెద్దనవ్వు.అట్టహాసము: చూ, హాస్యము. 1.

పెద్దనవ్వు. ద్వి. వి.—పై— [మరణము.

పెద్దనిదుర. పై. వి. రూ–పెద్దనిద్దుర: చూ,

పెద్దనిదురపోవు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, మరణించు.

పెద్దనిద్దుర. పై. వి:చూ, రూ–పెద్దనిదుర.భాగ. 6, స్కం. 429.

పెద్దనీలి. ద్వి. వి. అజలోమి*: చూ, రంజిని.

పెద్దనువ్వు. ద్వి. వి. మహాతిలము*:చూ,శ్రీమాన్.

పెద్దనెల ద్వి.వి.తాటిరిక్కనెల:చూ,మాసము. 1.

పెద్దనేపాళము. ద్వి. వి: చూ, నేపాళము*.

పెద్దనేరేడు. ద్వి వి. మహాజంబువు*: చూ,సురభిపత్రి. [దుకంటకము. 1.

పెద్దపల్లేరు. ద్వి. వి. మహాపలంకష*:చూ,స్వాదు

పెద్దపాఁచి. పై. వి:చూ,శైవలము.వేం,ఆం,74.

పెద్దపాఁపర. ద్వ. వి: చూ, సుపూరము*.
పెద్దపీఁచేర. ద్వ. వి. పీవరి*: చూ, శతమూలి.
పెద్దపులి. ద్వ. వి: చూ, శార్దూలము.
పెద్దపులుఁగు. ద్వ. వి: చూ, పకీనంపుఁబులుఁగు.
పెద్దపెన్నేరు. ద్వ. వి. మహాశ్వగంధ*: చూ, వారాహాకర్ణి. [శుక్తము. 2.
పెద్దపాల. వై. వి. గోమాంసము: చూ,
పెద్దబట్ట. వై. వి. పొడుగు వెడల్పులు హెచ్చై గాగలబట్ట: చూ, వస్త్రము.
పెద్దబాడిసె. వై వి: చూ, వాశి. [గవేధుక
పెద్దబీఱ. ద్వ. వి. ఏనుఁగుబీఱ*; చూ, హస్తి
పెద్దబోడతర (స) రము. ద్వ. వి. మహాముండిని*: చూ, హపుష. [చూ, స్వర్ణవల్లి.
పెద్దమానేరు. ద్వ. వి. మహాజ్యోతిష్మతి *:
పెద్దముత్తవపులగము. ద్వ. వి. అతిబల *: చూ, సహదేవ. [హింగుళి.
పెద్దములక. ద్వ. వి. మహావార్తాకి *: చూ,
పెద్దమ్మ. వై. వి. 1: (మి. వ).- మూదేవి. (సం. వ).- అలక్ష్మి, కాలకంఠిక, కాలకర్ణి - కాలకర్ణిక, జ్యేష్ఠ, నిర్బతి; 2: చూ, పెదతల్లి.
పెద్దమ్రింగ. ద్వ. వి: చూ, శ్వపనము. *.
పెద్దమ్రాను. ద్వ. వి: చూ, శోణకము.*
పెద్దయల. ద్వ. వి: చూ, వీచి. 1.
పెద్దయీడాడ. ద్వ. వి. స్వర్ణపారేవతము*: చూ, శర్కరాంకము. [పత్రిల.
పెద్దయేలకి. వై. వి. బృహదేల *: చూ,
పెద్దయ్య. వై. వి: చూ, పెదతండ్రి.
పెద్దరోగము. మి. వి: చూ, పులుము. 1.
పెద్దఱికము. వై. వి: చూ, పెద్దతనము. 1—2.
పెద్దలచోటుది. జా. అస్వతంత్రురాలు. "తరుణీమణి, పెద్దలచోటుదాన" (ఉత్తర హరిశ్చందోపాఖ్యానము. [ఆ. 104.
పెద్దలు. వై. వి. బ. తెలిసినవారు. పాండు. 2,

పెద్దవరిగోఁగు. ద్వ. వి. బృహత్పీలువు *: చూ, వరిగోఁగు.
పెద్దవాఁడు. ప్వ. వి: చూ, వృద్ధుఁడు. 1.
పెద్దవాకిలి ద్వ వి. గోపురద్వారము: చూ, వాకిలి. వా. 2. వాకిలికిముందుండువిశాలప్రదేశము.
పెద్దవారము. మి. వి: చూ, బుధవారము.
పెద్దవిన్నపము. వై. వి. 1. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము; వా. 2. గొప్పమనవి. [బధిరుఁడు.
పెద్దవిన్నపమువాఁడు. ద్వ. వి ణ: చూ,
పెద్దవిరి. ద్వ. వి. మహానీలి*: చూ, రంజని.
పెద్దవీది. ద్వ. వి. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1.
పెద్దవేము. ద్వ. వి. మహానింబము*: చూ, వేము.
పెద్దవేలుపు. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.
పెద్దవ్రేలు. ద్వ. వి. బొట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.
పెద్దసదాప. వా. వి: చూ, నొక్కము.*.
పెద్దాకుచెట్టు. ద్వ. వి: చూ, వృక్షము.
పెద్దాపురి. దే. వి గోదావరీమండలమందలి పెద్దాపురముతాలూకాలో తయారు చేయఁబడెడుబెల్లము: చూ, శర్కర. 1. [(ధాన్యము)
పెద్దారుగ. ద్వ. వి. వరకము*: చూ, స్తంబకరి.
పెద్దింటమ్మ. ద్వ. వి. (పెద్ద + ఇల్లు + అమ్మ): చూ, మహాలక్ష్మి. 3.
పెన. దే. వి. 1: చూ, యుద్ధము; 2. మెలిక. పాండు. 5, ఆ. 264: చూ, లంకియ. 3; 3. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 4. రెండు పశువులను చేర్చి కట్టెడుబంధము. చూ, లంకియ. 5.
పెనఁకువ. దే. వి. రూ- పెనుఁకువ. 1 వాదము చూ, వ్యాజ్యము; 2. కలయిక: చూ, సంయోగము; 3: చూ, యుద్ధము; 4: చూ, మేళనము; 5. చుట్టుకొనుట: చూ, వ్యాపనము; 6: చూ, యుద్ధము; 7: అల్లికబిల్లిక - అల్లిబిల్లి, పెనఁగు.
పెనఁకువలుగొను. దే. అ. క్రి. మెలివడు; చూ, పెంటిగొను. భాగ. 8, స్కం. 399.

పెనఁగఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పెనఁకువలుగొను. జై. 5, ఆ. 31.

పెనఁగాడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగియాడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగు. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెనఁకువ. 7; అ. క్రి. 2: చూ, పెనఁకువలుగొను; 3: చూ, పెట్టిపెట్టు; 4: చూ, మేళగించు. భార. ఆది. 5, ఆ. 49; 5: చూ, వాటులాడు; 6. మాఱాడు: చూ, వక్కాణించు; వా. స. క్రి. 7. ప్రార్థించు: చూ, సక్తమగు. [డి: చూ, యుద్ధము.

పెనఁగులాట. దే. వి. రూ-పెనఁగులాటము. మల్ల

పెనఁగులాటము. దే. వి.—పై—

పెనఁగులాడు. దే. అ. క్రి. మల్లాడు: చూ, వెంటిగొను. [77: చూ, సమీపించు.

పెనఁగువడు. దే. అ. క్రి. చేరు. నిర్వ. 10, ఆ.

పెనఁగూడు. దే. అ. క్రి.—పై—

పెనఁగొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2: చూ, పెనఁగులాడు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 9.

పెనఁచు. దే. ప్రే. పెనఁగఁజేయు. భో. 2, ఆ. 64: పెనపు, మెలచు.

పెనపరి. దే. విశే. (పెనపు + అరి) వివాదశీలుఁడు: చూ, రెచ్చెల; 2. భేదశీలుఁడు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 214.

పెనపు. దే. వి. 1. వివాదము: చూ, పెనఁకువ. 1; 2. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; ప్రే. 3: చూ, పెనఁచు; 4. కలపు.

పెనము. దే. వి. స్వేదని: చూ, పాత్రము. 6.

పెనయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మేళగించు; 2: చూ, పెనఁగు. 7. [4, ఆ. 73.

పెనవెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, పడివేయు. స్వా.

పెనవేయు. దే. స. క్రి. 1.—పై.—; 2. పశువులను ఒకటితో నొకటిఁజేర్చిముడివేయు; చూ, లంకెవెట్టు. 1.

పెనసలు. వా. వి. (రూ-పెన్సలు-పెనిసిలు-పెన్సిలు): చూ, లేఖిని.

పెనిమిటి. దే: వి. (పెనుపు + మేటి) రూ-పెన్మిటి. మగఁడు: చూ, సామి. 2.

పెను. దే. విశే. వృత్తియందు పెనుపు శబ్దము నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. పాండు. 2, ఆ. 55; పాండు. 2, ఆ. 58.

పెనుఁకువ. దే. వి: చూ, రూ-పెనఁకువ.

పెనుఁగొమ్మ. దే. వి. (పెనుపు + కొమ్మ): చూ, పెద్దకొమ్మ.

పెనుఁబాము. దే. వి. (పెనుపు + పాము) కొండచిలువ. భార. అర. 2, ఆ. 88: చూ, సర్పము.

పెనుచు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెంచు. 2-3.

పెనుతిండి. ద్వ. వి. అబూతి: చూ, సాదము. (1)

పెనుపంజా. ద్వ. వి: చూ, స్నేహాళము. వేం. ఆం. 70.

పెనుపడు. దే. అ. క్రి. (పెనుపు + పడు) 1: చూ, ముమ్మరించు. జై. 2, ఆ. 64; 2: చూ, వర్ధిల్లు.

పెనుపరి. దే. విశే. (పెనుపు + అరి) వృద్ధిబొందించువాఁడు: చూ, సంరక్షకుఁడు. [పెంపారు.

పెనుపారు. దే. అ. క్రి. గొప్పయగు: రూ-

పెనుపు. దే. వి. 1. వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 2: చూ, రూ-పెంపు. 5; 3. పెంచుట: చూ, సంరక్షణము.

పెనుమసనము. ద్వ. వి. (పెనుపు + మసనము) కాశి, వారణాసి. కాశీ. 6, ఆ. 124: చూ, సీమ. 1 (దేశము.) [కులు): చూ, వేదము.

పెనుమినుకులు. దే. వి. బ. (పెనుపు + మిను

పెనుమీనువేఁటరి. ద్వ. వి: చూ, వలఱేఁడు. వేం, ఆం. 31. [చూ, పెద్దమ్రాను*.

పెనుమ్రాను. దే. వి. (పెనుపు + మ్రాను):

పెనువెల్లి. దే. వి. (పెనుపు + వెల్లి) 1. ప్రళయకాలమునందలి యేకార్ణవము: చూ, వెల్లువ. 2:

పెనువేఁలు. దే. వి. (పెనుపు+వేఁలు): చూ, పెద్దవేఁలు.
పెన్న. వై. వి.=పినాకినీనది: చూ, పినాకిని. 1.
పెన్నడపులుఁగు. దే. వి(పెన్ + నడపులుఁగు): చూ, లకుముకి.
పెన్నిదుర. వై. వి: చూ, మరణము.
పెన్నెరు. దే. వి. రూ-పెన్నేరు*: చూ, వారాహకర్ణి.
పెన్నెఱులవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, సుకేశుఁడు.
పెన్నేరు. దే. వి: చూ, రూ-పెన్నెరు*.(ఆవు పాలలో ఉడికించిన శుద్ధి.)
పెన్నేరుగడ్డ. ద్వ. వి.—వై.— [మా. 15.
పెన్నొసలు. ద్వ. వి: చూ, లలాటము. పాం.
పెన్నను. వా. వి: చూ, ఓంచేను.
పెన్మిటి. దే. వి: చూ, రూ-పెనిమిటి. కళా. 8, ఆ. 138.
పెప్పె. వా. వి. శూన్యము.
పెప్పెప్పె. వా. వి. 1. మిక్కిలి శూన్యము; 2. చేతకానివానిమాట. (తెత్తెత్తె-మెమ్మె మ్మె మొదలగునవిఈయర్థమందువాడెదరు.)
పెమ్మె. దే. వి: చూ, రూ-పెరిమె.
పెయ్య. దే. వి. రూ-పేయ.1. వత్సము: చూ, ధేనువు; 2. పాలువిడిచిన ఆఁడుదూడ:చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); 3. ఆవు. ఉ, రా. 5, ఆ. 208: చూ, ధేనువు; 4: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 5: చూ, హీనుఁడు.
పెయ్యదూడ. దే. వి: చూ, పెయ్య. 1-2-3.
పెయ్యమ్మ. వా. వి: చూ, వాఁజె.
పెర. వై. స.=పరః. రూ-పెఱ.1: చూ, వేఱు. 3. మార్క. 5, ఆ. 76; దే. వి. 2. తేనెతెట్టె.పాండు.1,ఆ.181: చూ,మధుపటలము.
పెగక. దే. వి: చూ, పింఛె.
పెరజో. దే. వి: చూ, సర్పము. [చూ,వాకిలి.
పెరటిగుమ్మము. వా. వి .దొడ్డివైపు గుమ్మము.
పెరటిమందు. జా. స్వాధీనము.
పెరడు. వై. వి.=పృష్ఠ. (దేశ్యమని శ. ర) ఇంటివెనుకదొడ్డి: చూ, స్థానము.1. (బ.పెళ్లు)
పెరతేనె. వా. వి: చూ, పుట్టతేనె.వేం.ఆం.72.
పెరమ. వై. వి.=ప్రేమ: చూ, రూ-పెరిమ.
పెరయీఁగ. దే. వి. తేనెటీఁగ: చూ, మక్షిక.
పెరయు. వా. స. క్రి:చూ, పెనఁగు. 7.
పెరరేఁచు. వై. స. క్రి.=ప్రేర్. ప్రేరేపణచేయు. (రూ-పెరరేపు-ప్రేచు-ప్రేరేఁచు-ప్రేరేపు-ప్రేరేపించు) వై. 6, ఆ. 215: చూ, రేఁచు. (రేచుఅనికొందఱు).
పెరరేపు. వై. స. క్రి =—వై—
పెరవణి. వై. వి.=ప్రేరణ. భాండోపరిన్యస్త్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.
పెరసు. దే. వి. పొలు: చూ, మాంసము.
పెరిమ. వై. వి.=ప్రేమ. (రూ-పెరమ-పెరిమె) పర. 3, ఆ. 127: చూ, స్నేహము.1.
పెరిమె. వై. వి. 1.—వై—; 2. రూ-పెమ్మె. స్వా. 3, ఆ. 84: చూ, సన్మానము.
పెరుఁగాకు. దే. వి: చూ, శాకిని. 2.*.
పెరుఁగు. (రూ-పెర్గు-పెరువు-పెర్వు) దే. వి. 1. దధి: చూ, స్తన్యము; 2: చూ,వృద్ధుఁడు; 3. ఏండ్లుచెల్లినది: చూ, వృద్ధ; 4. వృద్ధిపొందినది: చూ, వృద్ధము. 2; అ. క్రి. 5. రూ-పెఱుగు: చూ, వర్ధిల్లు. మార్క. 3, ఆ. 380; 6. ఎదుగు. పాండు. 5, ఆ. 165: చూ, పొడవగు.
పెరుఁగుకడవ. ద్వ. వి: చూ, భాండము. 3.
పెరుఁగుముంత. ద్వ. వి.—వై.—
పెరుఁగుట. దే. వి. 1. తగ్గుట: చూ, వెలితి. 2; 2. ఎదుగుట, వృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, వర్ధనము. 1.
పెరుఁగుడు. దే. వి: చూ, పెరుఁగుట. 2—3.
పెరుఁగుతోఁటకూర.దే.వి:చూ, పెరుఁగాకు. *-
పెరుఁగుసంద్రము. ద్వ. వి. దధ్యుదము: చూ, సముద్రము.

పెరుకు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు-.

పెరుసు. దే. అ. క్రి. తెను. పా. 4, ఆ. 37: చూ, పర్కిక్కు-వాఱు.

పెరుమాకోయిల. దే. వి. (పెరుమాళ్లు + కోయిల) కాంచీపురము: చూ, సీమ. 1 (దేశము)

పెరుమాళ్లదుగుబుగ్గ. ద్వి. వి. గంగ: చూ, నది.

పెరుమాళ్ళు. దే. వి. బ: చూ, విష్ణువు. 1. పర. 2, ఆ. 173.

పెరువు. దే. వి, విశ, అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు (వర్ధకి.—హరి. పూ. 5, ఆ. 206; ఏండ్లు చెల్లినవానికి, ఏండ్లుచెల్లినవానికి.—కాశీ. 2, ఆ. 163; వృద్ధిపొందినదిఅనుటకు.-రాజ. 2, ఆ. 46.)

పెర్కు-. దే. అ. క్రి. రూ-పెరుకు-పెఱుకు, 1. పీఁకు: చూ, మెఱుకు; 2. పెల్లగించు: చూ, విదారించు; 3: చూ, వహించు; అం. ప్రే. 4. మోయించు.

పెర్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-పెరుఁగు. (వర్ధిల్లుటకు.—విక్ర. 7, ఆ. 50.)

పెర్వు. దే. వి, అ. క్రి.—పై.—(దధికి.-హరి. పూ. 5, ఆ. 198.)

పెఱ. దే. వి. 1: చూ, రూ-పెర. 2; పై. స. 2.=పరః. (రూ-పర-పెర-పరాయి) భార. ఆది. 2, ఆ. 67: చూ, వేఱు. 3.

పెఱగాయ. ద్వి. విశ: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు. 2. శశాం. 3, ఆ. 78.

పెఱమగఁడు. ద్వి. వి. జారుఁడు: చూ, విటుఁడు.

పెఱిక. దే. వి: అంకియము-అంకెము, అండియము-అండెము.

పెఱికాటము. దే. వి. ఎడ్లులోనగువానిచే ధాన్యాదులు మోయించేటు.

పెఱుకు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పెర్కు-. (మోయించుటకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 268)

పెఱుకుట. వా. వి: ఉత్పాటనము.

పెలుగు. దే. అ. క్రి. 1. కడఁగు. భార. ఆది. 6, ఆ. 202; భార. ఆది. 6, ఆ. 147: చూ, సమకట్టు. 2; 2: చూ, విజృంభించు; 3: చూ, రూ-పెరుఁగు. 5.

పెలుకుఱు. దే. అ. క్రి. రూ-పెల్కు-ఱు: చూ, విహ్వలించు. భార. సభా. 1, ఆ. 118.

పెలుచే. దే. వి. (రూ-పెల్చ-పెలుచేన-పెల్చన-పేల్చ-పేల్చన) 1: చూ, హెచ్చు. 2. భార. ఆది. 5, ఆ. 178; 2. అధికము. య. 3, ఆ. 7: చూ, హెచ్చు. 1; 3: చూ, రోషము. భార. విరా. 2, ఆ. 54; స్వా. 4, ఆ. 86; 4. కాఠిన్యము: చూ, బెడిదము; 5: చూ, సంభ్రమము; ద్రి. 6. ఉచ్చైరర్థకము, గట్టిగా. నిర్వ. 3, ఆ. 7.

పెలుచేన. దే. వి, ద్రి.—పై.— (కోపముననుటకు.—హరి. పూ. 1, ఆ. 182; కాఠిన్యముననుటకు.—హరి. ఉ. 5, ఆ. 149.)

పెల్కు-ఱు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పెలుకుఱు.

పెల్చ. దే. వి, ద్రి: చూ, రూ-పెలుచే.

పెల్చన. దే. వి, ద్రి.—పై.—

పెల్ల. దే. వి: చూ, లోష్టము.

పెల్లగించు. దే. ప్రే: చూ, విదారించు.

పెల్లగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-పెల్లగిల్లు. 1. ఉన్మూలితమగు: చూ, విదారించు; 2. పాఱు: చూ, వెళ్ళు. 3.

పెల్లగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై— (1 వ అర్థమునకు.—రామా. 5, ఆ. 312.)

పెల్లాటకత్తె. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పెల్లిదము. ద్వి. వి. (పెల్లు + ఇదము) 1. పెల్లు. భార. విరా. 3, ఆ. 173: చూ, హెచ్చు. 2; విశ. 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1.

పెల్లు. వై. వి.=పుల. 1: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2: చూ, హెచ్చే. 1. [సందడించే

పెల్లుకొను. ద్వ. అ. క్రి. అతిశయిల్లు: చూ,

పెసర. దే. వి. ఒకానొకసస్యము. (సం. ప).- గంధసారము, ముద్గము. (పెసలు. బ. పైపర ధాన్యము) తద్విశేషములు.—౧. అడవి పెసర, కారుపెసర - కాఱుపెసర. (సం).— కులీనకము, కృమిమాలకము, మకుష్ఠకము, మకుష్ఠకము, మయష్టకము - మయష్ట్రికము, వనముద్గము; ౨. కాకిపెసర, కారుపెసర-కాఱుపెసర, పిల్లపెసర-పిల్లి పెసర; (సం).—కాకపర్ణి, కాకముద్గ, కురంగిక, కోశిల, క్షుద్రసహ, మహానూపపర్ణి, మార్జాలగంధిక, ముద్గపర్ణి, సహ, హ్రస్వ; ౩: కొమ్ముపెసర-కొమ్ముపెసలు; ౪:నల్లపెసలు. (సం .ప).-కృష్ణముద్గము, సంతము, శింబికము; ౫: పచ్చపెసర.(సం).—ఖండిరము-ఖండీరము, హరితము; ౬: పిచ్చిపెసర; ౭. పెసరపప్పునకు.—(చూ, సూపము), ౮ పెసరపొట్టునకు.—(చూ, బరడు) (మిగతవానికి "చూ, స్తంబకరి".)

పెసరకట్టు. వా. వి. పెసరచారు.

పెసరపప్పు. దే. వి: చూ, పప్పు.

పెసరపొట్టు. వా. వి: చూ, శింబ.

పెసవము. వా.వై.వి.=ప్రసవ:చూ,ప్రసవము.1.

పెళపెళ. దే. వి. 1. విఱుచుట ఊఱుముట ఆర్చుట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. (విఱుచుటకు.— ఉ, రా. 7, ఆ. 415; ఆర్చుటకు— య. 5, ఆ. 81.); 2. ఒకధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

పెళపెళయను. దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించే.పా. 2,ఆ.19. [165; 2: చూ,విరసము. 2.

పెళుచు. దే. విణ.1:చూ,స్తబ్ధుఁడు.పాండు.4,ఆ.

పెళ్ళమాను. దే. వి. దున్నినపిమ్మట పుణ్ణుపల్లములు సరిపడమీఁదనీడ్చెడు పలక (చూ, దిండు. 5)

పెళ్లము. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లాము.

పెళ్ళాము. వా. వి.—పై.—

పెళ్ళి. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లి. [తురు.

పెళ్ళికూఁతురు. వా. వి: చూ, రూ-పెండ్లికూఁ

పెళ్ళికొడుకు. వా.వి:చూ, రూ-పెండ్లికొడుకు.

పెళ్లివారు. వా. వి. పెండ్లికివచ్చిన బంధువులు.

పెళ్లు. దే. వి 1: చూ, పెళపెళ(విఱుచుటకు-హరి. పూ. 6, ఆ. 84.); బ. 2:చూ,పెరడు.

పేళ్లెము. దే. వి. మద్యముచేయుటకు అనేకవస్తువులుచేర్చి చేసినపిండి: మేదకము; 2: చూ, కిణ్వము.*.

పే

పేఁట. వై. వి.=పింఛా: చూ, పెంట. 4—5. (5 వ యర్థమునకు.-బ్ర. 4, ఆ. 132)

పేఁటు. దే. వి: చూ, పగులు. 1.

పేఁడ. దే. వి: చూ, రూ-పెండ. [పేఁడముద్ద.

పేఁడకిడి. వా. వి. (ఒకసారి వెలువరించిన)

పేఁడగువ్వ. దే. వి: చూ, సురటీ.

పేఁడనీళ్లు. దే. వి. బ. రూ-పేన్నీళ్లు. కలయఁపి: చూ, సలిలము.

పేఁడపురుగు. ద్వ. వి: చూ, పురుగు.

పేఁడు. దే. స. క్రి. దారముపేను: పురిపెట్టు.

పేక. దే. వి. 1. వస్త్రములనేఁతయందలి యడ్డనూలు:చూ, మగ్గము; వా. 2. చీట్లపేక(ఇందలి రంగులు.—అరఖు, ఇస్పేటు, కళావరు, డైమాను.)

పేగు. దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

పేచకము. సం. వి. అ.పుం.1: చూ, సకినంపుఁబులుఁగు; 2. ఏనుఁగు తోఁకమొదలు:చూ, హస్తి; 3. దానిసమీపము.

పేచకి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, హస్తి.

పేచిక. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
పేచిలము. సం. వి. అ. పుం. చూ, పేచకి.
పేచీ. వా. వి. తగవు. (యిగాఁడు.
పేచీకోరు. వా. వి. కలహశీలుఁడు:చూ, లడా
పేజి. వా. వి: చూ, పుట.
పేట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె (రూ-పేటము-పేటి-పేడ): చూ, సందుకా; దే. వి. (1) యష్టి: చూ, భూషణము. 2.
పేటకము. సం.వి.అ.న.=పెట్టె: చూ, పేట. 1.
పేటనఁబెట్టు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2. కళా. 6, ఆ. 83.
పేటాడు. దే. అ. క్రి: చూ, వేఱుపడు.
పేటాపన. వా. వి. దురాలోచన.
పేటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె: చూ, పేట. 1; వై. వి.=పట్టా. రూ-పేటీ. (1) నడికట్టు: చూ, వస్త్రము (దేశ్యమని శ. ర)
పేటిక సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పెట్టె: చూ, పేట. 1; 2: చూ, సమూహము.
పేటీ. వై. వి.=పట్టా: చూ, రూ-పేటి. (1) (దేశ్యమని శ. ర.)
పేటు. దే. వి. 1. సరిగలోవగువానితో నేసిన పట్టె: చూ, వస్త్రము; 2. పర్వతశిఖరము: చూ, హిమాలయము.
పేడి. వై. వి.=షండః. భార. సభా. 2, ఆ. 14: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
పేడితనము. వై. విణ. ఊబ: చూ, షండత్వము.
పేడు. దే. వి. 1. సన్ననికట్టెచెక్క: చూ, సమిధ. 1; 2. వంటకట్టియ: చూ, సమిధ.2.
పేడె. వై. వి. 1.=పేటి: చూ, పేట. 1; విణ. 2. తూబరుఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
పేడెమూతి. వై. వి. గడ్డముమీసములేనిది: చూ, వదనము. 1. [2, ఆ. 38.
పేడెత్తు. దే. అ. క్రి: చూ, విరియు. 5. స్వా.
పేణి. వై. వి.=పేనికా: చూ, భక్ష్యము.

పేద. వై. వి. 1: చూ, భటుఁడు. 1. సా. 2, ఆ. 34; విణ. 2.=భీతః: చూ, వెఱపరి. స్వా. 4, ఆ. 105; 3. దరిద్రుఁడు. విక్ర. 2, ఆ. 171: చూ, బీదవాఁడు; 4. అశక్తుఁడు. భార. అర. 2, ఆ. 166: చూ, శాతుఁడు.
పేదకోపము పెదవులచేటు.లో.నియపయోగము. కళా. 6, ఆ. 30.
పేదరాలు వా. వి. దరిద్రురాలు: చూ, స్త్రీ.
పేదర్కి. ద్వ. వి. రూ-పేదతిమి. 1. దరిద్రము. పంచ. నా. 5, ఆ. 35: చూ, సీదరము. 1; 2: చూ, పఱపు. [చూ, సీదరము. 1.
పేదతికము. ద్వ.వి.దారిద్ర్యము.విక్ర.2,ఆ.176:
పేదతిమి. ద్వ. వి: చూ, రూ-పేదర్కి.
పేదవడు. వై. అ.క్రి. 1.దారిద్ర్యమునుపొందు. భార.ఉద్యో 2,ఆ.42;2.ధైర్యమునుపొందు.
పేనా. వా. వి. కలము (పెన్): చూ, లేఖిని.
పేనిక. సం.వి. ఆ. స్త్రీ.=పేణి:చూ,భక్ష్యము.
పేను. దే. వి. 1: చూ, యూకము; స. క్రి. 2:చూ, పేఁడు.
పేనుకొఱుకుడు. దే. వి: చూ, బట్టతల.
పేనుగ్రుక్కినపాటి.జా. తేలికగా,స్వల్పకాలము. లో. "పేనుగ్రుక్కినపాటిగానిష్టమైన యర్థ మెల్లఁబడసి" (ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నము.)
పేనుగ్రొడ్డు. దే. వి: చూ, పీకు.
పేనుపిల్ల. దే. వి.—పై— [పేఁడనీళ్ళు.
పేన్నీళ్లు. ద్వ.వి.బ.(పేఁడ + నీళ్లు): చూ, రూ-
పేపజొవ్వ. వా. వి: చూ, వేత్రము. 1.
పేపపొద. దే వి.వేత్రగుల్మిని*:చూ,వేత్రము.2.
పేపబెత్తము. వా. వి: చూ, పేపజొవ్వ.
పేపర. దే. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.
పేము, దే. వి. రూ-పేప్రము:చూ, వేత్రము. 2.
పేముబొద్దు. దే. వి. గోడబొద్దు: గోలు.
పేయ. దే. వి: చూ,రూ-పెయ్య. 1-2-3.

పేయగంజి. వా. వి. మెతుకులుగలగంజి: చూ, సాదము. (1)

పేయము. సం. వి. అ. న. 1, నీరు: చూ, సలిలము; 2. పాలు: చూ, స్తన్యము; పుం. 3. అచ్చెపుఁదేట: చూ, శుద్ధము. 3; 4. వెలవ, కాఁపుడుగంజి: చూ, సాదము. (1); విణ. 5. త్రాగఁదగినది: చూ పానీయము.

పేయూషము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-పీయూషము. [2:చూ,రూ-పిరంగి. 4.

పేరంగి. వా. వి. 1. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2;

పేరంటము. వా. వి: చూ, రూ-పేరంట్రము.

పేరంటాలు. వా. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.

పేరంట్రము. దే. వి. రూ-పేరంటము-పేరఁటము. 1. పసుపుబొట్టులకు ముత్తైదువులఁ బిలుచేట. హరిశ్చ. 4, ఆ. 138; 2. పసుపు బొట్టులకుముత్తైదువులువచ్చిచేయుకార్యము.

పేరఁటము. దే. వి.—పై.—(1 వ యర్థమునకు.— కళా. 7, ఆ, 59; 2 వ యర్థమునకు.—హరి. ఉ. 8, ఆ. 257.)

పేరఁటలు. దే. వి: చూ, రూ-పేరఁటాలు.

పేరఁటాలికూర. వా. వి. ఒకకూరాకు.

పేరఁటాలు. దే. వి. (రూ-పేరంటాలు-పేరఁటలు) 1. పేరఁటమునకు వచ్చిన ముత్తైదువ. కళా. 7, ఆ. 70: చూ, స్త్రీ; 2. మృతసువాసిని, శ్లేక్ష్మిణి: చూ, స్త్రీ.

పేరడవి. ద్వ. వి. మహారణ్యము: చూ, విపినము

పేరణపద్ధతి అం: చూ, ఉద్ధతము.

పేరణము. నై. వి.=ప్రేరణ. (రూ-పేరణి-పేరిణి) 1: చూ, పెరవణి. ఉ. హరి. 4, ఆ. 215; దే. వి. 2. కవచము: చూ, వారవాణము; 3. అంగీ: చూ, వస్త్రము.

పేరణి. నై, దే. వి.—పై.—(అంగీకి.—రా, వి. 2, ఆ. 52; పెరవణికి.—ఉ, రా. 2, ఆ. 115.)

పేరము. దే. వి. రూ-పేరెము. 1. గుఱ్ఱపుపరుగు: చూ, హయము; 2. పరుగు: చూ, పరిధావనము. [యము.

పేరా. వా. వి. కథాభాగమునుతెలుపు విషయము.

పేరాముదపుఁజెట్టు. ద్వ. వి. రక్తైరండము *: చూ, వ్యడంబకము. [స్నేహము. 2.

పేరాముదము. ద్వ. వి. రక్తైరండతైలము: చూ, స్నేహము. 2.

పేరాముదాలు. ద్వ. వి. బ. పేరాముదపు విత్తులు.

పేరాస. వా. వి. అత్యాశ: చూ, వాంఛ.

పేరిణి. నై, దే. వి: చూ, రూ-పేరణి.

పేరిమ. దే. వి. గుట్టు: చూ, రహస్యము. 1.

పేరిమి. దే. వి. (పేరు + ఇమి) (రూ-పేర్మి-పేరిమె-పెమ్మె) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు.2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; నై. వి. 3.=ప్రేమ: చూ, స్నేహము.

పేరిమికాఁడు. దే. విణ: చూ, విశ్రుతుఁడు. అచ్చ. సుం, కాం. 184. [ఖర్జూరిక.

పేరీఁదు. దే. వి. ఖర్జూరము *: చూ, మధుఖర్జూరిక.

పేరు. దే. వి. 1. నామము: చూ, సంకేతము.1; 2. కీర్తి. హరి. ఉ. 9, ఆ. 141: చూ, సమాఖ్య. 1; 3. దండ. పాండు. 3, ఆ. 50: చూ, భూషణము. 2; విణ. 4. పెద్ద: చూ, విపులము; 5. అధికము. రామా. 3, ఆ. 143: చూ, హారాళము. 1; అ. క్రి. 6: చూ, ముద్దకట్టు. హరి.ఉ. 10, ఆ. 206; 7. దట్టమగు: చూ, వ్యాపించు; 8: చూ, సందడించు.

పేరుంగరము. దే. వి. రూ-పేరుటుంగరము. ముద్రిక: చూ, భూషణము. 2.

పేరుకొను. దే. స. క్రి. రూ-పేర్కొను. 1. పేరుపెట్టిపిలుచు: పేరుగుర్తిచ్చు; 2. పిలుచు: చూ, సంబోధించు; 3. ఉచ్చరించు ఉ. హరి. 2, ఆ. 128; నై. 4, ఆ. 94: చూ, వచిం

చే; 4: చూ, స్తుతించే; అ. క్రి. 5; చూ, పేరు. 6.

పేరుకొనుట. దే. వి. రూ-పేర్కొనుట. పేరు చెప్పిపిలుచుట. ఆం, భా. షష్ఠ. 113: చూ, సంబోధనము.

పేరుకోలు. దే. వి. రూ-పేర్కోలు —పై.—

పేరుకుచ్చే. దే. స. క్రి. 1: చూ, పేరుకొను 1; 2: చూ, వచించే; వా. 3. నారకమునకు పోవలసినవాని రక్షించే.

పేరుచే. దే. అ. క్రి. రూ-పేర్చు. 1: చూ, విజృంభించే: 2: చూ, ముమ్మరించే, స. క్రి. 3. ఒకటిమీఁదనొకటి పెట్టు; 4. ఒకటిమీఁద నొకటిపెట్టి రాశిచేయుచే.

పేరుబుంగరము. దే. వి: చూ, రూ-పేరుంగరము.

పేరుటురము. వా. వి. పేరెద*: చూ, శాల. 4.

పేరుడు. దే. వి. ఘనీభవించినముద్ద: చూ, సాదము. (1)

పేరుపు. దే. వి. రూ-పేర్పు. 1. ఒకటిమీఁద నొకటిపెట్టుట: చూ, వరుస.1; 2. కుండ పెంకు: చూ, బోకె.

పేరుపెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, సంకేతించే.

పేరులేనివాఁడు. వా. వి: పన్న. (సం). -అనామకుఁడు, అనామధేయుఁడు.

పేరె. వా. వి: చూ, రూ-పేరెము.

పేరెక్కు. వా. అ. క్రి. ప్రసిద్ధికెక్కు.

పేరెద. వా. వి: చూ, పేరుటురము. *.

పేరెము. పై. వి.=ప్రేంఖా: చూ, రూ-పేరము. 1-2. (దేశ్యమని శ. ర)

పేరెములు. అం: చూ, పాదక్రియలు.

పేరెమువాఱు. వా. అ. క్రి. పాఱు: చూ, వెళ్లు.1.

పేరేలకి. వా. వి: చూ, పత్రిల*.

పేరైనవాఁడు. వా. వి: చూ, విశ్రుతుఁడు. 1.

పేరొజెము. పై. వి.=ఫిరోజః. రూ-పేరోదనము. మరకతమణి విశేషము: చూ, రత్నము. 1.

పేరోజము. సం. వి. అ. న. క్షుద్రమణివిశేషము: చూ, రత్నము. 1.(దీనితద్భవము పేరొజెము అనికొంటను)

పేరోదనము. పై. వి.=: చూ, రూ-పేరొజెము.

పేరోలగము. వా. వి. ఒడ్డోలగము: చూ, సభ.2.

పేర్కొను. దే. స. క్రి, అ. క్రి: చూ, రూ-పేరుకొను. (1 వ అర్థమునకు.—హరి. ఉ.9, ఆ. 115.)

పేర్కొనుట. వా. వి: చూ, రూ-పేరుకొనుట.

పేర్కోలు. దే. వి: చూ, రూ-పేరుకోలు.

పేర్చు. దే అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-పేరుచే.

పేర్పు. దే. వి: చూ, రూ-పేరుపు.

పేర్మి. దే. వి, పై. వి: చూ, రూ-పేరిమి.(అతిశయమునకు.—భార. అర.4, ఆ. 32; గౌరవమునకు.—భార. సభా. 1, ఆ. 7.)

పేర్మించే. వా. వి. మట్టెలీపలరానీని త్రాడు. ఆం. భా. ద్వి. 151: చూ, సూత్రము. 1.

పేలపిండి. ద్వ. వి. సక్తువు: చూ, సాదము. (1)

పేలలు. దే. వి. బ.రూ-పేలాలు-ప్రేలలు-ప్రేఁబ్రాలు: చూ, సాదము (1)

పేలవము. సం. విశ. పలుచేనిది: చూ, విరళము.3.

పేలా. దే. వి. నీళ్లుత్రాగెడు ఒకానొకగిన్నె: చూ, హరివాణము. (పాత్రము, 6.)

పేలాపన. వా. వి. 1. పలవరింత: చూ, శబ్దము. 2; 2. అనవసరపు సంభాషణ: చూ, శబ్దము. 2; 3. సంధిదోషమునవాడెడు పలవరింత: చూ, శబ్దము. 2. [డ్డ: చూ, వస్త్రము.

పేలిక. దే. వి. రూ-పేలికె-ప్రేలికె. చింపిగు

పేలికె. వా. వి.—పై—

పేలు. దే. అ. క్రి. రూ-ప్రేలు. 1. సెగచేత వేఁగి యుబుకు; వా. 2. అదేపనిగమాటలాడు: చూ, వదరు. 5.

పేలుచే. దే. ప్రే. రూ-పేల్చు. పేలఁజేయు.

పేల్చు. దే. ప్రే.—పై—

పేవు. దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.

—పేశలము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోయిల: చూ, సాకుఁడుపులుఁగు; 2: చూ, కోఁకిల; విశే. 3. సమర్థురాలు: చూ, స్త్రీ; 4. శ్రేష్ఠమైన: చూ, హృద్యము.

—పేశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గుడ్డు (ఇకారాంతమునకు): చూ, పేశీకోశము; 2: చూ, పక్కి త్యాకారము; 3.=పేసెము. మాంసపుముద్ద: చూ, పక్తము. 2; 4.=పేసెము. గుంజో: చూ, పేసెము. 1.

—పేశీకోశము. సం. వి. అ. పుం: అండము, ఆఘాతము, కోశము-కోషకము-కోషము, డింబము-డింభము, పేశి, (తె. ప).—గుడ్డు-గుడ్డు (చూ, శకుంతి-పక్షి).

—పేశీజాలము. పా: చూ, ధాతువు. 10.

—పేశీసంఘాతము. పా.—పై.— [సురుము.

—పేషణము. సం. వి. అ. న. నూఱుట: చూ,

—పేషణి.సం.వి.ఈ.స్త్రీ.సన్నికల్లు: చూ, రాయి.

—పేషాకము. సం. వి. అ. న.—పై—

—పేష్కషు. వా. వి. జమీందారులు ప్రభుత్వమువారికి కట్టెడుపన్ను: చూ, సిస్తు. 1.

—పేష్కారు. వా. వి.అమల్దారు క్రిందియుద్యోగి.

—పేసెము. వై. వి.=పేశి. (అనుకరురసద్రవ్యము) 1. పండ్లలోనిగుజ్జు: గిజేరు, గుంజో, గుజ్జు, పేసెము-బేసము.(సం.).—పేశి; తద్వ.-౧. కొబ్బెరకు.— పడక, కురిడి-కురిడీ, కొప్పెర-కొబ్బరి-కొబ్బెర; ౨. తాటిటెంక గుంజోనకు — (తె) బుజ్జగుంజో; 2.=పేశి: చూ, పేశి. 3.

పై

—పై. దే. వి, అవ్య: చూ, రూ-పయి.1—2.

పైఁట. వై. వి.=పైఁటా: చూ, రూ-పయిఁట.

పైఁటకొంగు. ద్వ. వి: చూ,రూ-పయిఁటకొంగు.

పైఁడి. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడి.

పైఁడికంటి. దే. వి. (పైఁడి+కన్ను): చూ, రూ-పయిఁడికంటి.

పైఁడిచోఁలాలు. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిచోఁలాలు. య. 4, ఆ.9. [తామర.

పైఁడితామర. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడి

పైఁడినెలఁత. దే. వి: చూ,రూ-పయిఁడినెలఁత. య. 1. ఆ. 26.

పైఁడిప్రత్తి. ద్వ. వి: చూ,రూ-పయిఁడిప్రత్తి.

పైఁడిబాసము. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడిబాసము. [డిముడుచు.

పైఁడిముడుచు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిఁ

పైఁడిముడుపు. దే. వి: చూ, రూ-పయిఁడిముడుపు. [యమ్మెత్త *.

పైఁడియమ్మెత్త. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిఁడి

పైఁడితోఁడు. దే.వి:చూ, రూ-పయిఁడితోఁడు.

పైకము. సం. వి. అ. న. 1. పికమూలగుంపు: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు; దే. వి. (1): చూ, రూ-పయికము. (1) (2) (3).

పైకాఁపు. జా: చూ, రూ-పయికాఁపు.

పైకిఁజేల్లు. వా. స. క్రి: ఎగఁజేల్లు.

పైకిక్రిందికి. వా. అవ్య: ఎగదిగ-ఎగాదిగ.

పైకిదువ్వు. వా. స. క్రి: ఎగదువ్వు.

పైకినూఁదు. వా. స. క్రి: ఎగనూఁదు.

పైకూటమి. దే. వి: చూ, రూ-పయికూటమి.

పైకెత్తు. వా. స. క్రి: చూ, ఎత్తు. 16.

పైకెత్తుట. వా. వి. (సం).—ఉత్పాదనము.

పైకొను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పయికొను. (కలుగుటకు.— మార్క. 4, ఆ. 186; ప్రే. పైకొలుపుటకు —పా. 5, ఆ. 30; పయికొను అనుటకు.— కళా. 7, ఆ. 227.)

పైచేయి. జా: చూ, రూ-పయిచేయి.

పైజోలు. దే. వి: చూ, రూ-పయిజోలు.

పైజోలుమట్టు. దే.వి:చూ,రూ-పయిజోలుమట్టు.

పైఠ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ.=పయఁట—పైఁట: చూ, రూ-పయఁట, "పైఠాపట" (మరువ్మండన శతకము)

పైఠరము. సం. విణ. పిఠరమునందు వండఁబడినది. పిఠరము: చూ, ఉఖ్యము. [సరిగ.

పైఠాణి. వా. వి. రూ-పైఠాణీ. జరత: చూ,

పైఠాణీ. వా. వి.—పై.—

పైడాలము. వా. వి: చూ, రోషము. [మైనది.

పైతామహము. సం. విణ. పితామహసంబంధ

పైతృకము. సం. విణ. పితృసంబంధమైనది.

పైతృష్వసేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పైతృష్వస్రీయుఁడు. (తండ్రితోఁడఁబుట్టినదాని కొడుకు) మేనత్తకొడుకు:చూ, మేనబావ.

పైతృష్వస్రీయుఁడు.—పై.—

పైత్తము. సం. విణ. పిత్తమువలనఁగలిగినది(వ్యాధి),పైత్యము(అనికొందఱు):చూ,రోగము.1.

పైత్యప్రకృతి. అం: చూ, ప్రకృతిత్రయము.

పైత్యములు. అం. ఆవర్త, వివర్త, సూర్యావర్త, కామల, ఆమ్ల, రక్త, స్వేద, ఉన్మాద, పుండరీక, భుజంగ, కరపాద, శీత, మూర్ఛ, మధుర, కుసుమ, క్రోధ, భ్రంశ, శిరః, క్షుధ, తృష్ణ, దుర్భాష, చర్మ, దుర్గంధ, మదములు. (24)

పైత్రము. సం.విణ. 1: చూ,పిత్ర్యము; 2. పితృసంబంధమైన అహోరాత్రము (మనుష్యుల యొక్క మాసము పితరులకొక యహోరాత్రము.) [138; పాండు. 5, ఆ. 159.

పైద. దే. వి: చూ, రూ-పయిద. భో. 4, ఆ.

పైదలి. దే. వి: చూ, రూ-పయిదలి.

పైనము. వై. వి.=: చూ, రూ-పయినము.

పైనాకాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

పైని. వా. ద్రి: చూ, పయి. 2.

పైపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-పయిపడు.

పైపాటు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పయిపాటు. విజ. 3, ఆ. 32.

పైపెచ్చులు జా. ఎక్కువలు. "పైపెచ్చులదివాకిన్." పాంచా. 2, ఆ. 95. [పయిుగ.

పైపైగ. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-పయి-

పైపొర. వా. వి: చూ, బెరడు.

పైయాట. వా. వి: చూ, రూ-పయాట. [యు).

పైర. దే. వి: చూ, రూ-పయిర (పయర అని-

పైరము. దే. వి: చూ, రూ-పయిరము.

పైరు. దే. వి: చూ, రూ-పయిరు.

పైరుదుబ్బు. వా. వి: చూ, రూ-పయిరుదుబ్బు.

పైరుమాను. వా. వి: చూ, రూ-పయిరుమాను.

పైరులయెకిమీఁడు. దే. వి: చూ, రూ-పయిరులయెకిమీఁడు. [అం, పదా.సుర. 43.

పైరులుసులు. వా.వి:చూ,రూ-పయిరులుసులు.

పైలాపచ్చీసు. జా. 1. పడుచుమేళపుచేష్ట; 2. పండెపుపావుల మొదటిగెలుపు.

పైలుమాను. వా. వి: చూ, రూ-పయిలుమాను.

పైశాచము. సం. వి. అ. పుం. 1. నిద్రించియు త్రాగిమైమఱచియు శీలము సంరక్షింపకఁబరాకుపడి యున్నదానిని సంభోగేచ్ఛచే రహస్యముగాఁజేసికొను పెండ్లి: చూ, వివాహము (ఇది యధమము); విణ. 2. పిశాచసంబంధమైనది.

పైశున్యము. సం. వి. అ. న: (తె).—ఒరుదల, కొండెతనము, కొండియము- కొండెము, కొండెకానితనము, పిరువీఁకు- పిర్వీఁకు, పీఁకులాట.

పైస. వా. వి: చూ, రూ-పయిస.

పైసర. అం: చూ, ఉపవీతములు.

పైసరము. దే. వి: చూ, రూ-పయిసరము.

పైసలా. వా. వి: చూ, రూ-పయిసలా.

పౌ

పౌ. దే. విణ. 1. వృత్తియందు పౌన్నశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన-

రూపము. (దీనికి పరుషసరళములు పరముల
గునపుడు నుమాగమంబగు. పొంబట్టుకొను);
అవ్య. రూ-పో. 2. నిశ్చయార్థకము. పర.
4, ఆ. 178: చూ, సత్యము. 1; 3. అనాద
రమును తెలుపును: చూ, హేళనము.
పొంకపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.
పొంకము. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము;
2: చూ, సౌందర్యము.
పొంకించు. దే. స. క్రి: చూ, పొందికపఱచు
పొంఖేపించు వా. సం. అ. క్రి: సొగసెక్కు.
పొంగటినెల. దే. వి. (పొంగలి + నెల) మార్గ
శీర్షమాసము, జింకతల చుక్కనెల: చూ,
మాసము 1.
పొంగటిపండుగ. ద్వ. వి. (పొంగలి + పండుగ)
మకరసంక్రాంతి: చూ, సంక్రాంతి. 2.
పొంగట్టు. ద్వ. వి. (పొన్ను + గట్టు) హేమా
ద్రి. చూ, పర్వతము.
పొంగరము. దే. వి. 1: చూ, భక్ష్యము; వా.
2. ఉబ్బరము, పొంగరింపు: చూ, రోగము. 1.
పొంగలి. దే. వి. 1. పాలుచేర్చి పొంగించినట్టి
అన్నము, పాయసము (దీనిభేదములు.—
పప్పుపొంగలి, చక్కెరపొంగలి): చూ,
సాదము (1); వా. 2. పులగము: చూ,
సానము (1).
పొంగరింపు. వా. వి: చూ, పొంగరము. 2.
పొంగలించు. దే. అ. క్రి. నిక్కు: చూ, వీఁగు.
పొంగారు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు.
య. 3, ఆ. 54; 2: చూ, విజృంభించు. భార.
ఆర. 5, ఆ. 180; 3. ఉబుకు. భార. ఆర.
4, ఆ. 229: చూ, సందడించు; 4: చూ, సం
తోషించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 90; 5: చూ,
పొంగలించు. [ఆ. 30: చూ, సాదము (1).
పొంగిలి. దే. వి. పత్తులయాహారము. మార్క. 6,
పొంగు. దే. వి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ,
హ్రుంకారము. హరి. ఉ. 8, ఆ. 207;
3. పోటు, ఉప్పెన, ఉబుకు. (సం)—ఉల్బణ
ము: చూ, సముద్రము; 4: చూ, పొంగరము.
2; 5. ఆట్లమ్మ: చూ, స్ఫోటకము; అ. క్రి.
6: చూ, హుంకరించు; 7: చూ, సంతో
షించు; 8: ఉబ్బరించు, ఉబ్బు, కడుపుబ్బు.
పొంగుపేల్లు. ద్వ. వి. బ. చిట్టుముపేల్లు: చూ,
సాదము (1).
పొంగుపాలు. దే. వి. ఒ: చూ, ధాన్యము.
పొంగులమ్మ. వా. వి. 1. ఒకానొకఅమ్మవారు:
చూ, మహాలక్ష్మి 3; 2: చూ, స్ఫోటకము.
పొంచిక. దే. వి: పొంచు పంచ. నా. 1, ఆ
528. [మఱుఁగుపడు.
పొంచు. దే. వి. 1.—పై.—; అ. క్రి. 2: చూ,
పొంచువేయు. వా. అ. క్రి: చూ, పొంచు. 2.
పొంజు. దే. స. క్రి. (రూ-పోఁజు-ప్రోఁజు)
నారలోనగువాని నలుసులువాయ సన్నము
గాఁదీయు: మంటఁజీల్చు.
పొంటె. దే. ద్రి. కొఱకుఅను ప్రత్యయార్థము
నందు వచ్చునది. భార. ఆది. 2, ఆ. 181.
పొంత. వై. వి. 1. తీరము: భార. ఉద్యో. 4,
ఆ. 130: చూ, రోధస్సు; 2: చూ, మార్గము;
3. =ప్రాంతః. పు. 2, ఆ. 17; పొందు. 2,
ఆ. 6: చూ, సమీపము. 1.
పొంతకడవ. వై. వి. పొయ్యిదగ్గరనీళ్ళకుండ:
చూ, భాండము. 1.
పొంతకత్తె. ద్వ. వి. (పొంతము + కత్తె) కం
టెనకత్తె: చూ, శంభళి.
పొంతనము. ద్వ. వి. (పొందు + తనము) గ్రహ
మైత్రి. [ఉద్యో. 2, ఆ. 163.
పొంతము. దే. వి: చూ, స్నేహము. భార.
పొందనిచ్చ. వా. వి. ఆలిప్స: చూ, వాంఛ.
పొందామరలపంట. వా. వి. గంగ. సాంబ. దే.
16: చూ, నది. [సక్తమగు.
పొందించు. వా. స. క్రి. ప్రాపించు: చూ,
పొందించుట. వా: వి: చూ, పొందింపు.

పొందించువాఁడు. వా. వి. అనేత: చూ, సంధాయకుఁడు. [ను. 1

పొందింపు. వా. వి. అనయము: చూ, సంధాన

పొందిక. దే. వి. 1: చూ, పొంకము; 2. చేరిక. రామా. 5, ఆ. 66: చూ, సమీపము. 1; 3. కలయిక. రామా. 5, ఆ. 133: చూ, సంయోగము; 4: చూ, స్నేహము.

పొందికపడు. వా. అ. క్రి: చూ, సిద్ధించు.

పొందికపఱచు. వా. స. క్రి. అన్వయించు: చూ, సంధించు. 2.

పొందు. దే. వి. (రూ-ఒందు-పొందిక) 1: మైత్రి: చూ, స్నేహము. అచ్చ. సుం, కాం. 72; 2. సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4. అభేదము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 68: చూ, సమరసము; 5 అనుకూల్యము. నై. 4, ఆ. 129: చూ, పొందు. 1; విణ. 6: చూ, స్నేహితుఁడు; అ. క్రి. 7. (కన్ను) వాలు. భార. ఆది. 6, ఆ. 285; స. క్రి. 8: చూ, పొందించు.

పొందుకాఁడు. దే. విణ: చూ, స్నేహితుఁడు. భాగ. 6, స్కం. 215.

పొందుకొను. దే. అ. క్రి. నెలకొను. పంచ. నా. 1, ఆ. 310: చూ, స్థిరపడు.

పొందుట. వా. వి. కలన, పొందుపాటు, అంటుబడి: చూ, సంసక్తము. [సరిపడు. 1.

పొందుపడు. ద్వ. అ. క్రి. అనుకూలించు: చూ,

పొందుపఱచు. వా. స. క్రి: చూ, రూ-పొందికపఱచు.

పొందుపాటు. ద్వ. వి: చూ, పొందుట.

పొందువాఁడు. వా. విణ: చూ, ప్రాపకుఁడు.

పొంపిరి. దే. వి. 1. సాంద్రత: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 2. అచ్చము. భో. 4, ఆ. 107: చూ, సాంద్రము. 2.

పొంపిరివోవు. దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు. భార. అర. 7, ఆ. 433: చూ, సందడించు; 2: చూ, వర్ధిల్లు; 3. చూ, వ్యాపించు. నిర్వ. 3, ఆ. 65; 4: చూ, సంభవించు. నిర్వ. 7, ఆ. 62; 5: చూ, సంక్షోభించు, నిర్వ. 5, ఆ. 95; 6: చూ, విజృంభించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 213; 7: చూ, వెలయు 4.

పొంప్రు. దే. వి. 1. మెడవెనుకటిభాగము: మెడపొంప్రు, మెడసంప్రు; 2. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము. 2; 3. ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 140: చూ, హృద్యము; 4: చూ, శౌర్యము. 1.

పొంపెసలారు. దే. అ. క్రి. ఒప్పగు.

పొంబోరవేల్పు. వా. వి. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. వేం. అం. 4.

పొకారు. దే. అ. క్రి. రూ-పోకారు. నాశమగు: చూ, నమయు. 3.

పొకారుచు. దే. ప్రే. రూ-పోకారుచు. నాశముచేయు. రామా. 2, ఆ. 52: చూ, నమ్మయు. 3.

పొకాలు. దే. అ. క్రి. రూ-పోకాలు. 1. వెడలు. స్వా. 6, ఆ. 45: చూ, వెళ్లు. 3; 2. పోవు. కాశీ. 2, ఆ. 156; జై. 7, ఆ. 228: చూ, వెళ్లు. 3.

పొక్కడ. వా. వి. వ్యథ: చూ, శోకము.

పొక్కలి. దే. వి. 1. ఎత్తుడుపొయ్యి: చూ, హసంతి; 2. మూఁడురాళ్లుపెట్టినపొయ్యి: చూ, హసంతి.

పొక్కి. దే. వి. 1. గుఱుతు. పంచ. వేం. 3, ఆ. 252: చూ, లక్షణము. 1; 2: చూ, చెరవు: 3: చూ, సమీపము. 1. ఆం, భా. త్రై. 21. [చూ, శబ్దము. 2.

పొక్కిపోవడి. వా. వి. జనశ్రుతిభేదము, ప్రాక్పు:

పొక్కిలి. దే. వి. 1: చూ, బొడ్డు. 1. వసు. 2, ఆ. 73; 2: గుంట. వసు. 2, ఆ. 73: చూ, రంధ్రము. 1. బ్రహ్మ. 1.

పొక్కిలిచూలి. దే. వి. నాభిజన్ముఁడు: చూ,

పొక్కిలిపాపఁడు. దే. వి.—పై.—

పొక్కు. దే. వి. 1: చూ, పొక్కిపోవడి; 2: చూ, శోకము. భాగ. 8, స్కం. 487; 3. ఎండిలేచినపెల్ల: చూ, భూమి. 1; 4 బొబ్బ: చూ, వ్రణము; అ. క్రి. 5. చూ, శోకించు. భాగ. 7, స్కం. 63; 6. బొబ్బలేచు. భార. విరా. 1, ఆ 147; 7 ఉడుకు. పంచ. నా. 1, ఆ 328: చూ, సుక్కు. 6; 8. (లోకమందు) వ్యాపించు చూ, వ్యాపించు.

పొక్కుడు. దే. వి: చూ, పొక్కు. 3.

పొగ. దే వి. రూ-పొప. (సం).—అగ్నిలింగము, కందరాలము, కచమాలము, కరమాలము, కాలధూమము, ఖతమాలము, గృహధూమము, ట, తరి, ధూపము, ధూమము, మంథము, మరుద్వాహము, శిఖిధ్వజము; తద్వి.—౧. పొగచూరిన దూగఅను — కఅమాపము, దూగఅ.(స).-కాలధూమము, గంధపిశాచిక, గృహధూమము, ధూంధుమారము; ౨. కాయలు పండుటకు ఎలుకలులోలోనగునవి చచ్చుటకును వేసెడు పొగను.- ఊదర; 3. వాసనగలపొగను.— దూపము. (సం) —ధూపము, ధూమము; ౪. పొగపంక్తికి.—పొగగుమి- (సం).-కాలిక-కాళిక; ౫. హోమధూమము.—(సం).- నిగణము. ("మిగతవానికి : చూ, వాయువు").

పొగకన్ను. దే. వి. అగ్నిజనించిన శివుని ఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.

పొగకట్టు. దే. వి. ఇంటిపైకప్పుసందులయందు పొగచేతచుట్టఁబడి కట్టువలెఁగనఁబడెడు సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2.

పొగగుమి. వా. వి: చూ, పొగ.

పొగగూఁడు. దే. వి. ఇంటికప్పునందు పొగపోవుట కేర్పఱచినసందు.

పొగచు. దే. స్రే. పొగయఁజేయు. 1. పొఁగయించు. నై. 8, ఆ. 108: చూ, సాతాళించు; 2. పొగుపు. ఉ, రా. 5, ఆ. 288: చూ, పొగపు. 2.

పొగచుట్టు. దే. వి. పొగాకుచుట్ట: చూ, సిగరెట్టు.

పొగచూరు దే. అ. క్రి. పొగదట్టు.

పొగచెట్టు దే. వి. పొగాకుచెట్టు: క్రిమిఘ్నము, ధూమ్రపత్రిక.

పొగచూరుట. జా. చెడుట, వన్నెతగ్గుట. "హరునికోపాగ్ని పొగచూరి" నై. 3, ఆ. 161.

పొగడ నై. వి.=వకుళః రూ-పొవడ. చూ, వకుళము, (దీని చెక్క చూర్ణము సంతానము కలుగుటకు పంజాబులో వాడెదరు. పండు సుంజా రక్తగ్రాహణికట్టును.)

పొగడపండు. నై. వి. పొవడపూవులహారము.

పొగడిక. దే వి (రూ-పొగడిత-పొగడు-పొగడ్త-పొగడికోలు) 1: చూ, స్తోత్రము; 2 కీర్తి చూ, సమాఖ్య. 1; వా 3. స్తుతించుట.

పొగడికోలు. దే. వి.—పై.— (స్తుతికి.— భార. సభా. 2, ఆ. 49; కీర్తికి.— భాగ. అర. 7, ఆ. 290.)

పొగడిత. దే. వి.—పై.—

పొగడు. దే. వి.—పై.—; స. క్రి. 4: చూ, స్తుతించు భాగ. 10, స్కం.1018; పాండు. 1, ఆ. 112.

పొగడ్త. దే. వి: చూ, రూ-పొగడిత (స్తుతికి.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 23; కీర్తికి.— భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 67.)

పొగడ్తవడు. ద్వ. అ. క్రి. స్తుతింపఁబడు.

పొగపు. దే. వి. రూ-పొగుపు. 1: చూ, సాతాళింపు; స్రే. 2: రూ-పొగుపు. పొగచు. పాండు. 1, ఆ.190: చూ, సాతాళించు.

పొగబండి. వా. వి. రైలు, కమ్మ్రులపైబండి, కేకలబండి, ధూమశకటము: చూ, శకటము. 1.

పొగబాణము. మి. వి. ఒకరకము బాణము: చూ, బాణము. 1.

పొగమంచు. వా. వి. పొగతోఁగూడిన మంచు: [చూ, హిమము.

పొగయు. దే. అ. క్రి. 1. పొగగలదియగు; 2. కసములు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 274: చూ, పొవ్రులు.

పొగరు. దే. వి. 1: చూ, హంకారము; 2. తైక్ష్ణ్యము. రామా. 6, ఆ. 103: చూ, పొడవు. 2; 3. తీక్ష్ణగంధము: చూ, రూ-పొవరు.

పొగరుఁబోతు. దే. విశ: చూ, పోరంబుఁడు.

పొగరుగోయిల. వా. వి: గండుగోయిల.

పొగరుపోడ. వా. వి: చూ, పద్మము. 5.

పొగరుమాన్చు. వా. స. క్రి. చేంపు: చూ, సంహరించు.

పొగరెక్కు. వా. అ. క్రి: ప్రంశోభించు.

పొగాకు. దే. వి. ధూమ్రపత్రము. (దీనిలో "నికొటిన్" అను విషముకలదు. పాము విషమునకు పొగాకు విఱుగుడు. పొగాకుతోఁట లోనికి పాముచేరదు.):(సం).—గృధ్రాక్షి, గృధ్రాని, గృధ్రపత్రి.

పొగుపు. వా. వి, పేరి: చూ, రూ-పొగపు.

పొగులు. దే. అ. క్రి. 1. పరితపించు. రామా. 5, ఆ. 241: చూ, సంతాపించు; 2: చూ, పొగయు. 2. భాగ. 10, స్కం. పూ. 239.

పొచ్చెము. దే. వి. 1. కపటము. హరి. పూ. 2, ఆ. 217; హరి. ఉ. 9, ఆ. 122: చూ, వ్యాజము. 1; 2. న్యూనత. పాండు. 2, ఆ. 53: చూ, వెలితి. 2; విశ. 3. న్యూనము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 11: చూ, వెలితి. 2.

పొట. వై. వి. 1. దొప్ప: చూ, పాత్రము. 6: వా. 2.=పుట, పొఁట, పేజీ.

పొటకరించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సందడించు. కాశీ. 5, ఆ. 107; 2: చూ, పర్విల్లు. భాగ. 8, స్కం. 504.

పొటకలు. దే. వి. (రూ-పొటకట్టు-పొట్టకలు-పొట్టకట్టు) కమలగర్భము బయటికిరాక లోపలబలిసియుండు వరిమెందలుగు వాని ఎన్ను. పస్యగుచ్ఛము (అనికొందఱు).—అత్తము, కరుగు- కరువు, గంటకట్టు, పొట్ట, పరిపొట్ట-(సం).—కలమము. (చూ, సుమము).

పొటకట్టు. దే. వి.—పై.—

పొటపొట. దే. వి. రాలుట పడుట కురియుటలు పొడముట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (పడుటకు.—రామా. 8, ఆ. 74; రాలుటకు.—భాగ. 9. స్కం. 102)

పొటమరించు. దే. అ. క్రి. 1. పొటమరిలు-పొటమరిల్లు, ఉబ్బు: చూ, లేచు; 2. చిగురు లోనగునవి పుట్టు: రూ-పొటమరిలు-పొటమరిల్లు.

పొటమరిలు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పొటమరిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

పొటము. వై. వి. 1: చూ, ముక్కుఁజెఱము; దే అ. క్రి. 2. రూ-పొడము. పుట్టు. విక్రి. 2, ఆ. 87: చూ, సంభవించు.

పొటి. వై. విశ.=పంత. (రూ-పొట్టి-పొదటి-పొదటు-పొదడు-పొనుగు) 1: చూ, వామనుఁడు; 2: చూ, వామనము. [5, ఆ. 49.

పొటిపొటి. వై. విశ: చూ, స్వల్పము. పాండు.

పొటుకు. దే. వి. రూ-పొటుక్కు. 1. చెట్టు మీఁదనుండి వానచినుకులు పడుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. ప్రొద్దు పొడుచుట యందును ప్రొద్దుక్రుంకుట యందును అగు అనుకరణము: చూ, హూహూ, (క్రుంకుటకు. —పా. 3, ఆ. 169.)

పొటుక్కు. దే. వి.—పై.—

పొటేలు. దే. వి. రూ-పొట్టేలు. గొఱ్ఱెపోతు: చూ, మేషము. 1.

పొటో. వా. వి. యంత్రముమీఁదతీసెడు మనుష్యాదుల ప్రతిబింబము: చూ, ప్రతి. 2.

పొట్ట. దే. వి. 1. కడుపు: చూ, భ్రూణము. 1; 2. వరిపొట్ట: చూ, పొటకలు.

పొట్టకఅ. దే. వి: చూ, రూ-పొటకఱ.

పొట్టకఅుసు. దే. వి ఎన్నుపొట్టకట్టు పరువము.

పొట్టకఱ్ఱ. దే. వి: చూ, రూ-పొటకఱ

పొట్టకూటివాఁడు. వా. విణ: పొట్టసాఁకువాఁడు. (సం).— ఆత్మంభరి, ఉదరంభరి, కుక్షింభరి. [పాదము. (1)

పొట్టకూడు. దే. వి. కడుపుకూడు: చూ,

పొట్టపట్టెడ. దే. వి. టంగువాలు: చూ, వరత్రి. [ము. 1.

పొట్టపెంజెర. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య

పొట్టపోసికొను. దే. అ. క్రి. మానావమానము లెంచేకకడుపు నించుకొను.

పొట్టము. దే. వి. రూ-బొట్టము: చూ, లంగోటి.

పొట్టలి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ).=పొట్లము: చూ, పొట్లము. 3.

పొట్టవాఁడు. దే. విణ: చూ, లంద.

పొట్టసాఁకువాఁడు. వా. విణ: చూ, పొట్టకూటివాఁడు.

పొట్టి. వై. విణ.=పంత: చూ, రూ-పొటి.

పొట్టింపుచీరణము. దే. వి. ఒకరకము చిన్నచీరణము: చూ, వృశ్చినము.

పొట్టికంది. ద్వ. వి. బ: చూ, సురాష్ట్రజము*.

పొట్టికాఁకర. వై. వి. కర్కోటము *: చూ, సుషవి. 1.

పొట్టిటెంకాయ. ద్వ. వి. పొట్టికొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము. [లము.

పొట్టినక్క. వై. వి. ఓడినక్క: చూ, సృగా

పొట్టిపిట్ట. వై. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పొట్టిపొట్ల వై. వి. గుజ్జెపొట్ల*. చూ, పొట్ల.

పొట్టిమెడ. ద్వ. వి. కుఱుచమెడ: చూ, మెడ.

పొట్టియ దే. వి. తేలు. అచ్చ. యు, కాం. 41: చూ, వృశ్చికము.

పొట్టివడుగు. వై వి: చూ, విష్ణువు. 1.

పొట్టు. దే. వి. 1. ఉముక: చూ, తుషము. 1; 2. కాయధాన్యములపొఁడితోలు: చూ, శింబ.

పొట్టునువ్వులు దే. వి. ఒకరకమునువ్వులు: చూ, శ్రీవారా. 1.

పొట్టుపోవలను. దే. అ. క్రి: సిడితమగు.

పొట్టెలు. దే. వి: చూ, రూ-పొటెలు.

పొట్టేలు. దే వి.—పై.— [ము.

పొట్రేచు. ద్వ. వి. (పొట్టి + రేచు): చూ, వృక్ష

పొట్ల. వై. వి. 1.=పటోలికా. రూ-పొక్ల-బొక్ల. (సం) —ఉగ్రాన్వేషిత, కన్య, కర్కశచ్ఛద-కర్కశచ్ఛదము, కాలిక, కుష్ఠారి, కోశాతకి, జాంగలి, జాలి, జ్యోత్స్ని, తిలకము, పటోలము, పటోలి, పటోలిక, పరావువు, రాజపటోలిక; తద్విశేషములు.—౧: కొమ్ముపొట్ల. (సం).—కన్యాకుబ్జము; ౨: గుజ్జెపొట్ల, పొట్టిపొట్ల. (సం).—కన్యాకుబ్జము; ౩: చేఁదిపొట్ల. (సం).—అమృతఫలము, కచ్ఛఘ్ని, కటుఫలము, కటువు, కటోలము, కర్కశదలము, కాసనుత్తు, కాసమర్దనము, కులకము, కులము, కుష్ఠఘ్నము, తిక్తము, పటువు, పటోలము; ౪: రేఁగుడు, లింగపొట్ల. (సం).—లింగబీజ, సిధ్రికి. (చూ, సిధ్రికి); 2. కాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.

పొట్లపూరిక్క. వై. వి. తొండరూపురిక్క, పుష్యమి: చూ, రిక్క. [చూ, మాసము. 1.

పొట్లపూరిక్కనెల. ద్వ. వి. పుష్యమాసము:

పొట్లము. వై వి. 1.=పటల. గుంపు. అచ్చ. యు, కాం 100: చూ, సమూహము; 2.=పటల. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 72: చూ, సేన. 1; 3.=పొట్టలి. పువ్వులు లోనగువానిని ఆకులలోనగువానియందుంచి మడచిన మడుపు: పొతము. (సం).—పొట్టలి.

పొట్లు. దే. అ. క్రి. పొఁచిపట్టు. (అప్ర.) (శర).

పొడ. దే. వి. 1. రూపు. హరి. ఉ. 9,

ఆ. 57: చూ, స్వరూపము; 2. దృష్టి: చూ, వీక్షణము; 3. జగ్గె. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, శిక్కెము; వా. 4: చూ, పొడపాము.

పొడకి. దే. వి. రూ-పొణక: చూ, పంటసాల.

పొడకట్టు. దే. అ. క్రి. 1. కనఁబడు. ప్స్వా. 6, ఆ. 31: చూ, సాక్షాత్కరించు; 2. ఎదురగు: చూ, సాక్షాత్కరించు. [వేం. ఆం. 2.

పొడకోకఁగట్టుపోఁడ. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

పొడకోడి. వా. వి: చూ, పుంజు.

పొడగను. దే. స. క్రి. 1: చూచు. నిర్వ. 7, ఆ. 80; ఉ, హరి. 1, ఆ. 55: చూ, వీక్షించు; ప్రే. 2. పొడగనిపించు. పాండు. 2, ఆ. 48. [డు మానిసి.

పొడగరి. వా. వి. ఉద్దంతుఁడు: చూ, సొఁగు

పొడగాంచు. దే. స. క్రి: చూ, పొడగను.

పొడగానుపు. దే. వి. రూ-పొడగాన్పు: చూ, వీక్షణము.

పొడగాన్పు. దే. వి.—వై.—

పొడగు. వా. వి. (రూ-పొడవు-పొడుగు-పొడువు). 1. రూపు: చూ, స్వరూపము; విరా. 2. నిడుపు: చూ, నిగ; 3: చూ, పొడగరి. [భార. విరా. 4, ఆ. 81.

పొడచూచు. ద్వ. స. క్రి: చూ, పొడగను.

పొడచూపు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడకట్టు. 1; 2: తలచూపు, తోఁచు; 3: చూ, పొడకట్టు. 2. భార. ఆర. 4, ఆ. 284.

పొడతెంచు. దే. అ. క్రి. 1. తెలవాఱు. నై. 5, ఆ. 48: చూ, వేగు. 4; 2. పుట్టు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 112: చూ, సంభవించు.

పొడదామర. దే. వి. 1: చూ, మండలము. 3; 2. ఒకరకముపచ్చొకు.

పొడనీడ. దే. వి: సందులగుండతోఁచి పొడపొడగానేర్పడు నీడ. (నీడకు.—చాయ, నీడ (సం).—ఛాయ): చూ, వెలుతురు. 1.

పొడపత్రి. ద్వ. వి: చూ, వృక్షము.

పొడపాము. వా. వి: చూ, సర్పము.

పొడము. దే. అ. క్రి. రూ-పొడమ్రు. జనించు.- పాండు. 1, ఆ. 157; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, సంభవించు. [5: చూ, హరిణము. 1.

పొడమేనుమెకము. ద్వ. వి. దుష్ప్రి. సాంబ. తి.

పొడయెండ. దే. వి. సందులగుండతోఁచి పొడపొడగానేర్పడు ఎండ. పాండు. 5, ఆ. 14: చూ, వెలుఁగు. 3. [సాంబ. దే. 3.-

పొడలగింటెముదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

పొడలమెకము. ద్వ. వి: చూ, పొడమేనుమెకము. [చూ, సౌరభేయి (ధేనువు).

పొడలావు. వా. వి. చిన్నచిన్నమచ్చలుగలఆవు:

పొడవగు, వా. అ. క్రి: చూ, సొఁగు. 2.

పొడవడగు. దే. అ. క్రి. 1. చెడు. కళా. 8, ఆ. 121: చూ, సమయు. 3; 2: చూ, మరణించు. ఉ. హరి. 4, ఆ. 196.

పొడవడచు. దే. ప్రే. (పొడవడగఁజేయు.). 1. చెఱచు. భార. ఆర. 5, ఆ. 18: చూ, హేళనముచేయు; 2. చంపు: చూ, సంహరించు.

పొడవడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొడకట్టు. 1-2.- పా. 5, ఆ. 67.

పొడవు. దే. వి: చూ, రూ-పొడగు. (రూపునకు.—ఉ, హరి. 2, ఆ. 69.)

పొడవుసూపు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, పొడవడు.

పొడసుత్తె. దే. వి. చిన్నసుత్తె: చూ, వృక్షాదనము. 1.

పొడి. దే. వి. (రూ-పొడుము-పొడ్మి) 1. చూర్ణము: చూ, సురుము; వా. 2. సారవంతమగుమాట; 3. చీట్లాటలోని చేతిముక్క.- "ఇస్తోసుపొడి"; 4. అతుకుటకుపయుక్తమగు టంకములోనగువాని ముక్క, టంకపుపొడి: విణ. 5. ఎండినది: చూ, వానము. 6.

పొడిగించు. వా. స. క్రి. ఉత్తంభించు: చూ, సొఁగఁదీయు. [గఁదీయుట,

పొడిగించుట. వా. వి. ఉత్తంభనము: చూ, సొఁ

పొడిగొట్టు. దే.స. క్రి. చేనియందలి చెట్లుకొట్టు.

పొడిచీఁకటి. దే. వి. మసమసకని చీఁకటి: చూ, మేచకము. 1. [అ. 84

పొడిదగ్గు. వా. వి: చూ, రోఁగము. 1. కాశీ. 3,

పొడిపట్టు. వా. వి. ఒకానొకపక్షి: చూ, పక్షి.

పొడిసేయు. ద్వ.స.క్రి: చూ, నుసుముచేయు.

పొడిసేయుట. వా. వి: చూ, నుసుము.

పొడుగు. దే. వి, విశే: చూ, రూ-పొడవు. 1-2-3; వి. 4: చూ, మీఁదు. 2; విశే. 5: చూ, రూ-పొడవు. 2; అ. క్రి. 6. ఉన్నతమగు: తనరారు, నిక్కు; 7: చూ, వర్ధిల్లు.

పొడుగుమడుఁగు. దే. వి. ఆకాశగంగ: చూ, వాహిని(నది).

పొడుచు. దే. అ. క్రి. 1. పోట్లాడు. భార. సభా. 1, ఆ. 197: చూ, వాటులాడు; 2. ఉదయించు: చూ, వేవు; స. క్రి. 3. పిడికిలి లోనగువానితో కుమ్ము. పంచ. వేం. 1, ఆ. 763: చూ, స్ఫోటించు; 4. బల్లెము లోనగువానితో గ్రుచ్చు: చూ, మొలవేయు; 5: చూ, వ్రేయు. 3. భార. అర. 1, ఆ. 159; 6. (తేలులోనగునవి) కుట్టు, అంటించు, మీటు. అచ్చ, యు, కాం. 223: చూ, కుట్టు. 7; 7. (ఆన) పెట్టు. కళా. 3, ఆ. 193; 8. (ఆకు) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 5; 9. (గుడ్డ) కుట్టు: చూ, కుమ్మ 2; 10. (చీమ) కుట్టు: చూ, కుట్టు. 10.

పొడుచుకొను. వా. స.క్రి. 1: చూ, పొడుచు. 4; 2. (ఒకరినొకరుయుద్ధములో) పొడుచుకొను

పొడుచుట. వా. వి. కుట్టుట: చూ, స్యూతి. 1.

పొడుపు. దే. వి. 1.—పై.—; 2. ఉదయము: చూ, వేగుజాము; 3: చూ, పోటు. 4.

పొడుపుఁగొండ. ద్వ. వి. ఉదయాద్రి. రామా. 8, ఆ. 202: చూ, పర్వతము.

పొడుము. దే. వి. రూ-పొడ్ము. 1. పొడి: చూ, నుసుము; 2. నస్యము: చూ, ముక్కు-పొడుము. (పొగాకుకాల్చి నేయి నున్నము లోనగునవి వేసినూరినగుండ.)

పొడువ. దే. వి. (పొడుచువాఁడు) రూ-పొలువ. మర్దనుఁడు. శో. 3, ఆ. 48: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

పొడువఁడు. దే. విశే. (పొడువ + అఁడు)-పై- పంచ. వేం. 1, ఆ. 604.

పొడువు. దే. వి, విశే. చూ, రూ-పొడుగు. 1-2-3-4-5. (ఉన్నతికి.— భార. ఆది. 4, ఆ. 93; ఎత్తునకు.— పాండు. 2, ఆ. 322; ఉత్కృష్టమునకు.— ఉ, హరి. 2, ఆ. 171.) [అర. 6, ఆ. 178.

పొడ్ము. దే. వి: చూ, రూ-పొడుము. భార,

పొణక. దే. వి: చూ, రూ-పొడక.

పొణకుకట్టె. దే. వి. తేలికయైనకట్టె: చూ, వేత్రము. 1.

పొణివి. వా. వి: చూ, హెచ్చరిక.

పొణుకుగడ్డి. వా. వి: చూ, తృణము. 1. *.

పొతక. దే.వి.1. ఆకులులోనగువానికట్టు: పొత్తర-పొత్రి; వా. విశే. 2. లావు: చూ, స్థూలము. 2.

పొతము. వై. వి. 1.=పొట్టలి: చూ, పొట్లము. 3; 2: చూ, సమూహము.

పొతుకు. దే. వి. ధాన్యపురాశి చుట్టుగఁ చెదుగిజె: చూ, రేఖ. 3.

పొత్తము. వై. వి.=పుస్తకమ్. 1. పుస్తకము: చూ, సంపుటము. 3; 2. కావ్యము: చూ, సంపుటము. 3; 3. గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3. [పం. దే. 4.

పొత్తముముత్తో. వా. వి: చూ, సరస్వతి. అం.

పొత్తర. దే. వి. రూ-పొత్రి. 1: చూ, రూ-పొతక. 1; వా. 2: చూ, ఆనుదివ్యములు.

పొత్తరము. వై. వి.=ప్రస్తర. రూ-పొత్రిము చూ, రాయి.

పొత్తరముల్లు. దే. వి. ఒకపచ్చిక*:చూ, హరిత (తృణము.1.)

పొత్తి. వై. వి. 1. శాలల్కి, చెన్నచెఱపు*:చూ, పాలిక; 2.=ప్రతిక్రికా. బొమ్మచీర. కళా.5, ఆ. 3: చూ, వస్త్రము; 3. పీఁ: చూ, వల్కలము; 4. పోఁకపూఁగుత్తిపిందిపట్టు, కుహళి, పాళి: చూ, పోఁకపొత్తి; 5. అనఁటిపట్టుపదళ: పొత్తిక.

పొత్తిక. వై. వి. 1.=ప్రతిక్రిక. భార. విరా. 4, ఆ. 471: చూ, పొత్తి. 2; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 5. (సార్థకమున క ప్రత్యయము.)

పొత్తికడుపు. వై. వి. క్రిందికడుపు: చూ, వస్తి. 1.

పొత్తిగడ్డ. వై. వి: చూ, పొత్తి. 1.*

పొత్తిగుడ్డ. వా. వి: చూ. పొత్తి. 2.

పొత్తిచీర. వై. వి. నారచీర: చూ, పొత్తి. 2.

పొత్తిదామర. వై. వి. ముడుఁగుఁదామర*: చూ, సహస్రపత్రము. [పసిఁడికాయ.

పొత్తినాళికాయ. ద్వ. వి. పొత్తినాళిపూఁడు

పొత్తినూలు. ద్వ. వి. పట్టుపురుగునేసెడు పట్టు నూలు: చూ, సూత్రము. 1.

పొత్తియ. వా. వి. 1. తడుపంచె: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, రూ-పొత్తి. 2. అం, భా. ద్వి. 157.

పొత్తు. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 260; 2. సంగతి: చూ, సంయోగము; 3: చూ, పొత్తియ. 1; 4: చూ, పొత్తియ. 2; వై. 5.=పుస్తక: చూ, రూ-పొత్తువు; దే. 6: చూ, పొత్తినూలు; 7: పొత్తుగుడుపు: చూ, సజగ్ధి; విణ. 8: ఉమ్మడి. (సం).—అవిభక్తత; 9: చూ, సంగతము.5. హరి. పూ. 5, ఆ. 151.

పొత్తుకత్తె. ద్వ. విణ. నెచ్చెలి. భాగ.10,స్కం. పూ. 772: చూ, స్త్రీ.

పొత్తుకాఁడు. దే. వి: చూ, స్నేహితుఁడు.

పొత్తుగుడుపు. దే. వి: చూ, పొత్తు. 7.

పొత్తుటాలు. వా. వి: చూ, వేశ్య.

పొత్తుపడు. వా. వి: చూ, సరిపడు. 1.

పొత్తువు. వై. వి.=పుస్తక: చూ, సరస్వతి.

పొత్తుసేయు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్నేహించు. వై. 1, ఆ. 111.

పొత్తె. వా. వి: చూ, రూ-పొత్తియ.

పొత్తెము. దే. వి. గరిడీసాలయందు క్రిందపఱచెడి యొజ్జమన్ను: చూ, భూమి. 1.

పొత్ర. వా. వి: చూ, రూ-పొత్తర.

పొత్రము. వై. వి.=: చూ, రూ-పొత్తరము.

పొద. దే. వి. 1. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; 2. ఒకటితోనొకటి పెనఁగొన్న దాక్షుతీఁగలోనగువానిపొద: చూ, వీరుధము. 1.

పొదక. దే. వి. పెద్దయెలుఁగు, పెద్దగొంతుః చూ, స్వరము. 2.

పొదటు. వా. విణ: చూ, వామనుఁడు.

పొదడు. దే. విణ.—పై.— [రిక్కు.

పొదరిండ్లచుక్క. ద్వ. వి. పునర్వసు: చూ,

పొదరిల్లు. దే. వి. రూ- పొదరుటిల్లు : చూ, పొద. 1. [2, ఆ. 112.

పొదరు. దే. వి: చూ, పొద. 2. భార. విరా.

పొదరుటిల్లు. దే. వి: చూ, రూ-పొదరిల్లు.

పొదలాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పొదలియాడు.

పొదలు. హరి, ఉ. 7, ఆ. 204: చూ,వర్ధిల్లు.

పొదలిక. దే. వి. 1. పెంపు: చూ, వర్ధనము.1; వా. 2. చక్రవాకము: చూ, బటువుగువ్వ.

పొదలికకత్తెర. అం: చూ, పరువళ్లు.

పొదలికదండ. అం: చూ, దండలు.

పొదలియాడు. దే.అ. క్రి: చూ, రూ-పొదలాడు.

పొదలు. దే. అ. క్రి: చూ, పొదలాడు. భార. ఆర. 4, ఆ. 223; పాండు. 2, ఆ. 55.

పొదలుకొను. దే. అ. క్రి. 1.—పై—;2. బలియు. నిర్వ. 8, ఆ. 86: చూ, స్థూలించు.

పొదవెట్టు. దే. స. క్రి. 1: చూ, సూచించు. 1. వై.5,ఆ.54;2.ఆరోపించు:చూ, మోపు. 7.

పొది. దే. వి. 1. గుంపు. నిర్వ. 8, ఆ. 58: చూ, సమూహము; 2. అమ్ములపొది. వై. 5, ఆ. 111: చూ, బాణము. 1; 3: చూ, పొదుఁగు. భో. 6, ఆ. 25: 4. (మంగలి) పొది: చూ, హడపము. 2; 5. బరువు: చూ, భారము. 1.

పొదికట్టు. దే. వి. వాకిటిముంగటిపంచపాక; ఇడుపు. పర. 4, ఆ, 186: చూ. సదనము.1.

పొదిగిలి. దే. వి. ప్రక్కకును సందిటికిని నడిమి భాగము. హరిశ్చ. 5, ఆ. 181: చూ. మూల.1.

పొదిగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రోగుపడు; స. క్రి 2: చూ, వేష్టించు. ఉ, హరి. 4. ఆ.137.

పొదిటి. దే. విశే: చూ, వామనుఁడు.

పొదీనా. వా. వి: చూ, రూ-పుదీనా*.

పొదుఁగ. దే. వి. రూ-పొదుఁగు. భో. 6, ఆ. 20: చూ, స్తన్యము.

పొదుఁగుచేయు. వా. అ. క్రి. (ఆవులోనగునవి యీనఁబోవు సమయమున) పెద్దపొదుఁగు గలదియగు.

పొదుఁగుపట్టుట. వా. వి: చూ, శిశ్న.

పొదుక. దే. వి: చూ, పొది. 5. (స్వార్థమునఁ-క)

పొదుగు. దే. వి. 1: చూ, పొత్తి. 2; స. క్రి. రూ-పొదువు. 2. క్రమ్ము. రూ-పొదువు. పు. 2, ఆ. 73; 3. (రత్నాదులను) చెక్కు; 4. కప్పు: చూ, మూయు. 1;5. పక్షులు గ్రుడ్లను రెక్కలతోఁ గప్పు; 6. ఖచించు: చూ, వారు.

పొదుగుడు. దే. వి. కప్పుడు. పర. 1, ఆ. 145: చూ, వ్యవధానము. 3.

పొదుగునీళ్లు. వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

పొదుపు. దే. వి. 1. వృద్ధి. భో. 6,ఆ.316: చూ, హెచ్చు. 2; వా. 2. వ్యయము చేయకుండుట.

పొదురు. దే. అ. క్రి: చూ, వికసించు. (ప్రే. పొదిరించుటకు.— య. 4, ఆ. 20.)

పొదువు. దే. క్రి. 1: చూ, రూ-పొదుఁగు; 2: చూ, పొదుగుడు. భా. విరా. 4, ఆ. 117; అ. క్రి. 3: చూ, వ్యాపించు. పాండు. 1, ఆ. 188; స. క్రి. రూ-పొదుగు. 4: చూ, పొదుగు. 2; 5: చూ, పొదుగు. 3; 6: చూ, పొదుగు. 4. పా. 1. ఆ. 52; 7: చూ, పొదుగు. 5; 8: చూ, పొదుగు. 6.

పొద్దు. వై. వి. రూ-ప్రొద్దు=బ్రధ్న. 1: చూ, సూర్యుడు; 2: చూ, సమయము. 1; 3: చూ, దినము; 4: చూ, ప్రంటు; 5: చూ, వేకువ; బ. 6 ప్రసవదినములు రూ-ప్రొద్దు, ప్రొద్దు నెల-ప్రొద్దుల నెల.

పొన. వై. వి. 1 =పున్నాగ: చూ, రూ-పొన్న. 1*; దే.విశే. 2: చూ, రూ-పొన్న. 2. ఉ, రా.6,ఆ.61: (పొనపానకు.—స్వా.4,ఆ.16)

పొనఁటినది. వా. వి. రూ-పొరఁటినది: చూ, తావితోఁ బెనఁచినది. ఆం, భా. ద్వి. 252.

పొనరారు. దే. అ. క్రి. ఒప్పు. అచ్చ. యు, కాం. 499: చూ, సమ్మతించు.

పొనరు. దే. వి. 1: చూ, హృద్యము. వేం. ఆం. 56; 2. రూ-ఒనరు: చూ, సౌందర్యము; 3: చూ, స్నేహము; అ. క్రి. 4. అగు: చూ, రవణించు; 5. పొసఁగు. శకాం. 4, ఆ. 191: చూ, పొనరు; 6. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు.

పొనరుచు. దే. ప్రే. రూ-పొనర్చు. (పొనరఁ జేయు) కావించు, కాఁజేయు; 2: పొసఁగించు.

పొనరుపడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, సరిపడు. 1.

పొనర్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పొనరుచు. (కావించుటకు.— మార్కం. 3, ఆ. 339.)

పొనలు. దే.అ.క్రి.దగదగమండు: చూ, వెలుఁగు.5.

పొనిక. దే. వి. ముంజిగడ్డి*: చూ, తృణము.1.

పొనుఁగు. దే.వి.1.—పై—; విశే.2. నిస్తేజము. భార. అర. 6, ఆ. 239; 3: చూ, వామనుఁడు; 4: చూ, హ్రస్వము.

పొనుఁగుచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పొనుఁగుపడు. దే. అ. క్రి. 1. రూ-పొనుపడు-పొన్పడు. నిస్తేజమగు. నిర్వ. 6, ఆ. 110; 2. నశించు. భాగ. అర. 5, ఆ. 152; హరి. పూ. 7, ఆ. 83: చూ, నశియు. 3; 3: చూ, వ్యర్థమగు; 4. తగ్గు: చూ, సుక్కు. 9; ఆ. (ప్రే). పొనుఁగుపఱుచు ఆనుటకు.—భో. 2, ఆ. 261.)

పొనుపడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—(వ్యర్థమగుటకు.—హరి. ఉ. 10, ఆ. 167; తగ్గుటకు.-హరి. ఉ. 1, ఆ. 168.)

పొనుపు. దే. విణ: చూ, శౌర్యము. 1.

పొన్న. వై. వి. 1.=పున్నాగః. రూ-పొన *: చూ, సురపొన్న. (దీని విత్తులనూనెనుయూరపుదేశములో "డొంబాఆయిల్" అందురు. వాతనొప్పులను హరించును. విరేచనకారి.); 2. రూ-పొన. దృగ్గోచరమైనది. రా, వి. 3, ఆ. 83. [2, ఆ. 24.

పొన్నంగి. దే. వి. ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి. య.

పొన్నగంటి. దే. వి. మత్స్యాక్షి *: చూ, శీతసారము*. [99: చూ, పాత్రము. 6.

పొన్నట్టు. దే. వి. చేట్టువము. బహు. 4, ఆ.

పొన్నరి. దే. విణ. రూ-పొన్నారి. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము. [చూ, శార్దూలము. 1.

పొన్నాడ. దే. వి. ఒకరకము చిఱుతపులి:

పొన్నారి. దే. విణ. 1: చూ, స్వర్ణకారుఁడు; 2: చూ, రూ-పొన్నరి. కాశీ. 1, ఆ. 7.

పొన్నికొమ్మ. వా. వి. మనోజ్ఞారాలు. ఆం, పదా. నర. 54: చూ, స్త్రీ.

పొన్ను. దే. వి. 1. రోఁకలిపొన్ను, బొందియ: చూ, శంబరము. 4; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1.

పొన్పడు. ద్వ. వి: చూ, రూ-పొనుపడు.

పొప్పర. వా. వి: చూ, బెరడు.

పొమ్ము. వా. క్రి. 1. పో, నిశ్చయమునుదెలుపును: చూ, సత్యము. 1; అ. క్రి. 2: చూ, వెళ్లు. 3.

పొయి. దే. వి. (రూ-పొయ్యి-పొ్రయి-పొ్రయ్యి.): చూ, రూ-పొ్రయ్యి.

పొయ్యి. దే. వి.—పై.—

పొర. దే. వి. 1. కపటము. అచ్చ. బాల, కాం. 106: చూ, వ్యాజము 1; 2. పొరపాటు. పంచ. నా. 3, ఆ. 328: చూ, స్ఖాలిత్యము; 3. కుబుసము: చూ, సీదరము. 3; 4. నేత్రరోగ విశేషము. పర, కీసర చూ, హర్షణము; 5. అరఁటిలోనగువాని యావరణవిశేషము. పా. 3, ఆ. 139: పర; 6. బొత్తి, మడత: చూ, మడుపు. 1.

పొరంబోకు. వా. వి. రూ-పోరంబోకు. సర్కారు భూమి: చూ, భూమి. 1.

పొరఁటినది. వా. వి: చూ, రూ-పొనఁటినది.

పొరఁటు. దే. స. క్రి. కూరాకునీళ్ళుగురపొర్లించివండు: చూ, సంస్కరించు. 2.

పొరక. దే. వి. 1: చూ, సమ్మార్జని; 2. పర్యాయ రీణము: ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, కాఁడ, కామ. (సం).—కాండము, దండము, నాడి, పత్రినాడి, పర్వరీణము; తద్వ.—(తె).-ఈనకు.-ఈన, ఈనపుడక, ఈనపుల్ల, ఈనియ-ఈనె, చీఁపురుపుల్ల. (చూ, శాకము. 1.); 3: చూ, హత్తి. 3.

పొరకచేఁప. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

పొరకటి. దే. వి. వాకిటిచేరువగోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ. [తప్పుసుడి: చూ, సుడి. 1.

పొరకసుడి. దే. వి. ఎద్దులోనగువానిమీఁది

పొరచి. దే. వి. చేబదులు: చూ, బాకి. 2.

పొరట. వై. వి.=పృష్ఠమ్, పుటు: చూ, పుటం

పొరతెరవు. వా. వి: చూ, తప్పుతోవ.

పొరపడు. ద్వ. అ, క్రి: చూ, ప్రమాదించు.

పొరపాటు. ద్వ. వి: చూ, పొర. 2.

పొరపు. దే. వి. 1. ఛేదము. జై. 5, ఆ. 192: చూ, వేఱుపాటు; విణ. 2. వేఱైనది. ఉ, హరి. 5, ఆ. 100: చూ, విలక్షణము. 2.

పొరపొచ్చెము. వా. వి. కపటకల్మషము.

పొరపోవు. దే. అ. క్రి. పొరదారినెక్కు.

పొరయు. దే. స. క్రి. 1. రూ-పొఱయు. పొందు: చూ, సక్తమగు; 2. ఫలముఁబొందు; అ. క్రి. 3: చూ, సిద్ధించు; 4: చూ, పొందు 2.

పొరలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, లుఠనమగు.

పొరలాట. దే. వి: చూ, లుఠనము.

పొరలాడు. దే. అ. క్రి. (రూ-పొరలియాడు-పొర్లాడు): చూ, పొరలఁబడు.

పొరలిక. దే. వి. రూ-పొర్లిక. 1: చూ, పొరలాట; 2: చూ, సంయోగము.

పొరలిపాఱు. వా. అ. క్రి: దయివాఱు-జైవాఱు.

పొరలియాడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలాడు.

పొరలు. దే. వి. 1: చూ, పొరలిక. ఉ, హరి. 3, ఆ. 128; అ. క్రి. రూ-పొర్లు. 2: చూ, పొరలఁబడు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 134; 3. ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు; 4. పశుమిథునము కూడు: చూ, సంభోగించు.

పొరలుచు. దే. ప్రే. పొరలఁజేయు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 287: రూ-పొరలించు-పొరల్చు.

పొరలుదండము. దే. వి. పొరలుచు పెట్టెడు దండము: చూ, హాణిగలు.

పొరలువెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, పొరలఁబడు.

పొరల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పొరలుచు.

పొరాటు. వా. వి. చెట్టుపట్ట నంటియుండెడు లోపలిభాగము: పొరాటుచెక్క.

పొరాటుచెక్క. వా. వి. —పై—

పొరి. వై. వి. 1: చూ, రూ-పొలి 1; ప్ర. క్రి. విణ. 2.=పురు. అత్యంతము: చూ, మఱిమఱి; 3. పునరర్థకము: చూ, వెండియు (పొరిపొరికి.—భో. 7, ఆ. 141); 4. క్రమముగా. భార. అర. 1, ఆ. 118; 5. దృఢముగా: బిగ్గర, గట్టి.

పొరిగొను. ద్వ. స. క్రి. 1. చంపు: చూ, సంహరించు; 2. నాశముచేయు: చూ, సరిపెట్టు.

పొరిగొనుట. ద్వ. వి. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పొరిమోపు. దే. వి. 1. ఉగ్రవృష్టి: చూ, వీక్షణము; 2. ఛేదవృష్టి: చూ, వీక్షణము.

పొరిమారుచు. దే. ప్రే. (రూ-పొరిమాఱుచు-పొరిమార్చు-పొరిమాలుచు-పొరిమాల్చు} చంపు. రాజ. 1, ఆ. 49: చూ, సంహరించు.

పొరిమార్చు. దే. ప్రే. —పై—

పొరిమాఱుచు. దే. ప్రే. —పై—

పొరిమాలు. దే. అ. క్రి: చూ, మరణించు.

పొరిమాలుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పొరిమారుచు.

పొరిమాల్చు. దే. ప్రే. —పై—

పొరివుచ్చు. దే. ప్రే. 1.—పై—. నిర్వ. 5, ఆ. 37; 2: చూ, రూ-పొఱివుచ్చు.

పొరివోవు. దే. అ. క్రి: చూ, పొరిమాలు.

పొరుగు. దే. వి. (రూ-పొర్గు-పొరువు) 1. ప్రక్క: చూ, పార్శ్వము. 2; 2. ఇరుగునకుప్రక్క; 3: చూ, సమీపము. 1. కాశీ. 7, ఆ. 226.

పొరువు. దే. వి. —పై—. ఉ, హరి. 6, ఆ. 28.

పొర్గు. దే. వి. —పై—

పొర్లాడు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలాడు.

పొర్లిక. దే. వి: చూ, రూ-పొరలిక.

పొర్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొరలు.

పొర్లుకట్ట దే. వి. వెల్లువపొరలిరాక అడ్డముగా వేసెడు కట్ట: చూ, సేతువు. 1. [సురపాన్ల.

పొర్లుగాడి. దే. వి. క్రోష్టుపుచ్ఛిక *: చూ,

పొర్లుట. వా. వి: చూ, త్రొక్కు. 1.

పొఱఁడు. దే. వి: చూ, హ్రస్వము.

పొఱడువోవు. దే. అ. క్రి: చూ, గూనుగిల్లు.

పొఱయు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పొరయు. 1.

పొఱివుచ్చు. దే. ప్రే: రూ-పొరివుచ్చు, కలఁ

చిమూడు, కలఁచు, కలసుండుపెట్టు, పొ్రు, ఆలోడించు, చిటుముటించు, త్రొక్కు.

పొరిపోవు. దే. అ. క్రి, కలఁగు. విక్ర. 8, ఆ. 73: చూ, సంక్షోభించు.

పొల. వై. వి.=పలమ్. (రూ-పొలసు-పొలి-పొలుసు) 1: చూ, మాంసము. పాండు. 5, ఆ 235; 2. మాంసప్రముఖ్యాంశము: చూ, వాసన. 1; 3. చేఁపమీఁదిపొట్టు: చూ, పొలుసు. 3; దే. విశే. 4. అల-అల్ల-ఇల్ల. పరిస్థితి తెలుపును: చూ, సంభావన. 3. [(త్రైణము. 1.)

పొలఁకు. దే. వి. త్రైణశ్రేణి: చూ, హరిత

పొలఁతి. దే. వి. (రూ-పొలఁతి-పొల్తి, పొలఁతుక-పొల్తుక, పొలుఁత. పొలుఁతుక, పొల్తి-పొల్తుక-పోలి) ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పొలఁతుక. దే. వి. —పై.—

పొలకు. దే. వి. కట్వాంగఫలము. (అప్ర.)

పొలకువ. దే. వి. జాడ: చూ, సూచన. 1.

పొలదిండి ద్వ. వి. రూ-పొలసుదిండి. క్రవ్యాదుఁడు. ఉ, రా. 4, ఆ. 306: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పొలపము. దే. వి. 1: చూ, వ్యాపనము. పా. 5, ఆ. 103; 2: చూ, వాసన. 1; 3. ప్రకాశము. పాండు. 4, ఆ. 42: చూ, వెలుతురు. 1; విశే. 4. వ్యాపించినది. భార. విరా. 2, ఆ. 83: చూ, వ్యాప్తము. 1.

పొలపరి. దే. వి. (పొలము + అరి) 1. జాడ తెలిసినవాఁడు: చూ, వాటచారి; 2. దారిదొంగ: చూ, చోరకుఁడు. 1.

పొలపొల. దే. వి. పొక్కుటయందగు ననుకరణము: చూ, హాహా.

పొలమరి. దే. వి. (పొలము + అరి) పొలము కాఁపు: చూ, సేద్యకాఁడు.

పొలమారు. దే. అ. క్రి: చూ, పరిమాదించు; వా. 2. గొంతులోని పదార్థము ముక్కున కెక్కి ఉక్కిరిబిక్కిరియగు.

పొలము. దే. వి. 1. పైరుపెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 2. పరిపైరు పెట్టునేల: చూ, భూమి. 1; 3. పసులుమేయు కంచె: చూ, వివీతము; 4. అడవి: చూ, విపినము; 5. చోటు. పాండు. 2, ఆ. 6: చూ, స్థానము. 1; 6. ఊరు. హరి. పూ 5, ఆ. 220: చూ, దేశము; 7: చూ, పొలకువ; 8. రూ-పొలుపు-పొల్పు. రీతి: చూ, విధము. 1.

పొలముపాటు. ద్వ. వి. కృషి: చూ, సేద్యము.

పొలయలుక. దే. వి (పొల్ల + అలుక) రూ-పొలయల్క: చూ, నెయ్యంపుటలుక.

పొలయల్క. దే. వి.—పై.—

పొలయిక. దే. వి. 1. మెలఁకువ: చూ, సంచారము; 2: చూ, వ్యాపనము.

పొలయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంచరించు. భార. ఆర. 6, ఆ. 324; 2: చూ, వ్యాపించు. రామా. 5, ఆ. 181; 3: చూ, సమీపించు; 4: చూ, సోఁకు. 4. విక్ర. 3, ఆ. 59.

పొలస. వై. వి.=పల: చూ, మత్స్యము. 1.

పొలసాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పొలసియాఁడు: చూ, పొలయు. 1. విక్ర. 1, ఆ. 95.

పొలసియాడు. దే. అ. క్రి.—పై.— భో. 6, ఆ. 25. [రూ-పొల. 1-2-3.

పొలసు. వై. వి.=పల. రూ-పొలుసు: చూ,

పొలసుదిండి. ద్వ. వి. 1: చూ, రూ-పొలదిండి. ఉ, రా. 5, ఆ. 198; 2: చూ, సోఁకులఱేఁడు; 3: చూ, మాంసాహారి.

పొలి. వై. వి. 1. చంపుట: చూ, హింస. 1; 2.=బలి. రూ-పొలి. "పొలిమేఁక": చూ, లాడి. 2; 3: చూ, లాభము "పొలిఁగలుగు"; 4: చూ, సేగి. "పొలిపోవు"; 5. ఆహీకము, పాళీ: చూ, రోగము. 1.

పొలికట్టు. వా. వి. కల్లముఊడ్చెడు కొండమిరపమొక్కల చీఁపురు: చూ, సమ్మార్జని.

పొలింతి. వా. వి: చూ, రూ-పొలంతి. ఆం, భా. ద్వి. 104. [స్త్రీ. 237: చూ, భూమి. 1.

పొలికలను. ద్వ. వి. యుద్ధభూమి. ఉ, హరి. 5,

పొలికలుగు. వా. అ. క్రి. బాధముకలుగు. (ధాన్యాదుల కొలతపారింభపుమాట.)

పొలికేక. వా. వి. 1. పొలిమేరలలో వేయుకేక: చూ, స్వరము. 2; 2. నిరుపయోగమగుకేక: చూ, స్వరము.2; 3. పెద్దకేక: చూ, స్వరము.2.

పొలిమెర. సై. వి. (రూ-పొలిమేర-పొలమేర) గ్రామద్వయమధ్యసీమ: చూ, హద్దు.

పొలిమేర. సై. వి. —పై.—

పొలిమోపు. వా. వి. పరికుప్పయొక్క మొదటి మోపు. [గ్రామము. చూ, సంస్థ 3.

పొలియిక. దే. వి. 1: చూ, మరణము; 2 నా

పొలియు. దే. అ. క్రి. 1. నశించు చూ, నను యు 3; 2: చూ, మరణించు. య. 3, ఆ.106.

పొలివుచ్చు. దే. ప్రే: చూ, సంహరించు.

పొలిపెంటి. వా. వి. కుప్పనూర్పునందు పశువులు వేయు పేడ: చూ, కుప్ప-గోమయము (పిడక).

పొలిపెట్టు. దే. వి. గుడికేర్పఱచినస్థితి.

పొలివేయు. వా. స. క్రి. బలివేయు.

పొలివోవు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, పొలియు. 1; 2: చూ, పొలియు. 2; 3: చూ, వ్యర్థమగు. స్వా. 6, ఆ. 36; 4: చూ, భంగపడు. య.3,ఆ.106; 5. ఉడుగు: చూ, (సుక్క.4.

పొలు.సై.వి:చూ,పొల.1.ఆం.పదా.నర. 70.

పొలుచు. దే. అ. క్రి. రూ-పొల్చు. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 2. ఎదురగు. హరిశ్చ. 5, ఆ. 172: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 3. కనబడు. పా. 2, ఆ. 78: చూ, ప్రత్యక్షమగు; 4: చూ, స్థిరపడు. [ఆం. భా. ద్వి.104.

పొలుతుక. వా. వి: చూ, రూ-పొలంతుక.

పొలునోరు. దే. వి.వంకరనోరు: చూ,వదనము.1.

పొలుపారు. దే. అ. క్రి. రూ- పొల్పారు. ఒప్పారు: చూ, సమ్మతించు.

పొలుపు. దే. వి. రూ-పొల్పు. 1. పెకుప్పు: చూ, విలాసము. 2; 2: చూ, విధము. 1; 3. చూ, హృద్యము; 4: చూ, సౌందర్యము; 5: చూ, స్థైర్యము; విశ. 6: చూ, స్థిరము. భార. అని. 7, ఆ. 3.

పొలుప. దే. విశ: చూ, రూ-పొడుప.

పొలువడు. ద్వ. అ. క్రి. (రూ-పొల్లువడు-పొల్లుపడు) 1. క్షయించు: చూ, సక్రిక్క. 9; 2: చూ, వ్యర్థమగు.

పొలుసు. సై. వి: చూ, రూ-పొలసు.

పొల్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొలుచు.

పొల్తి. దే. వి: చూ, రూ-పొలంతి.

పొల్తుక. దే. వి.—పై—పాండు. 2, ఆ. 117.

పొల్పారు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొలుపారు.

పొల్పు. దే. వి, విశ: చూ, రూ-పొలుపు.

పొల్ల. సై. వి. 1.=పులాకః. పొత్తిగా గింజపట్టనిధాన్యము: చూ, ధాన్యము; 2. కల్ల: చూ, వితథము: విశ 3: చూ, వ్యర్థము; 4. తోర్రపుడైనది: చూ, విద్ధము. 2.

పొల్లకట్టు. వా. వి: చూ, పొల్ల. 1.

పొల్లతనము. వా. వి. రూ-పొల్లుతనము. 1. అపజయము: చూ, పీక. 7; 2.పౌరుషములేమి.

పొల్లవడు. సై. అ క్రి: చూ, రూ-పొలువడు. (వ్యర్థమగు.—భార. ఆర. 4, ఆ. 360).

పొల్లవుచ్చు. ద్వ. ప్రే. పొల్లవోవజేయు.

పొల్లవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, పొలువడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 7.

పొల్లు. సై. వి, విశ: చూ,రూ-పొల్ల.1-2-3-4.

పొల్లుదనము. సై. వి: చూ, రూ-పొల్లతనము. భార. ఆర. 6, ఆ. 62. [తృణము. 1.

పొల్లుగడ్డి. వా. వి. కడంగరము*: చూ,

పొల్లులు. అం: చూ, వ్యంజనములు.

పొల్లువడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పొల్లవడు.

పొవ. దే. వి: చూ, రూ-పొగ.

పొవడ. వై. వి: చూ, రూ-పొగడ.*

పొవడు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-పొగడు.

పొవయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగయు.

పొవరు. దే. వి: చూ, రూ-పొగరు.

పొవులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పొగులు.

పొసఁగించు. వా. స. క్రి: చూ, పొసగుచు. 2.

పొసఁగు. దే. అ. క్రి. 1. ఒప్పు: చూ, సమ్మతించు; 2. చేకూఁడు. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 313: చూ, కలుగు. 2; 3. అనుకూలించు. భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 167; పాండు. 2, ఆ. 55: చూ, కలుగు. 1; 4: చూ, లభించు. కళా. 2, ఆ. 20; 5: చూ, సిద్ధించు.

పొసగ. వా. వి: చూ, లంచ.

పొసగుడు. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.

పొసపొస. దే. క్రి. విశే. త్వరితముగా. (అప): చూ, వేగము. 3. [ఆకు.

పొసరాకు. దే. వి. దగ్గుకై మూచూచే ఒకానొక

పొస్తకము. వై. వి.=పుస్తక. రూ-పొస్తుకము: చూ, సంపుటము. 3. (పొత్తకముఅనియు.)

పొస్తుకము. వై. వి.=—పై.—

పొళవు. వా. వి. రూ-పిళవు. ఆం, భా. వి. 126: చూ, వీణాదండము.

పొళ్ల. వై. వి.=పటోలికా. ఆం, భా. ద్వి. 60: చూ, రూ-పొట్ల*.

పో

పో. దే. అ.క్రి.రూ-పొమ్ము:చూ,రూ-పో.2-3. (2వఅర్థమునకు.—కాశీ.5,ఆ.116;3వ అర్థమునకు.—కళా. 2, ఆ. 73.)

పోఁక. వై. వి.=పూగమ్ *: రూ-పోఁక,పోఁకమ్రాను, ఒప్పులు. (సం).—అకోటము,-అస్వాటికము, కజకము, కరమట్టము, కషాయము, కాండకారము, క్రముకము, క్రముకి,-క్రముపు, కూర్రము, ఖపురము, గువాకము-గూవాకము-గువాకువు, ఘు, ఘోంట, ఘోంటాఫల, చామరపుష్పము, చిక్క, చిక్కణము, ఫలాఫలము, ఝూణి, తాంబూలము,-పిచ్ఛ, పూగము, స్రింసి; తద్విశేషములు.—౧: కాయపోఁక. (సం)— గాలేయకము, శైలపూగము; ౨: గొంటు, గొంటుపోఁక. (సం).—ఖరము: 3. తోఁటపోఁక. (సం).—భూపూగము; 4: నేలపోఁక. (సం).—క్షుద్రఫలము, బోధాంబకము; ౫. పండుపోఁకకు:—పానారము. (సం).—పోఘము; ౬: ఆఖోటము, కీరేష్టము; (చూ, స్రింసి. 1); పూగభాగములు.—౭. పోఁకపండు,-చిక్కా. (సం.)—ఉద్వేగము, క్రముకఫలము, క్రముకము, శుకవృత్తు, గువాకఫలము,-చిక్కటి, పక్కటి, పూగఫలము; ౮: పోఁకగెల.(సం)-గోలకము-గోళకము; ౯: అరఁగపువక్క, ఆరంగము, చెక్క, నెలవత్తి, పోఁకచెక్క, పోఁకవక్క, బాగ-బాగము-(బ) బాగాలు, వీయె-వీయొ,వక్క. (సం).-పూగఖండము. ఇందు "ఆల్కలాయిడ్ ఎరీకులైన్" అను చేమురు నూటికి ఒకవంతును, నూటికి 14 వంతులు "టానిక్కు"నుమఱియు "గాలిక్కుఆసిడ్డు"ను ఉండుటచే తాంబూలము ఎఱ్ఱఁబడును); ౧౦: చోయవక్క, చికినము, చికిని. (సం).-చిక్కణము, చిక్కము; ౧౧: పోఁకపట్ట.(సం).-ఖపురము, ఖేలకము,ఖోలకము; ౧౨: పోఁకపొత్తి, పొత్తి, పాళ. (సం).-కుహాళి, పూగపుష్పిక (నారికడపు పొత్తికి.-పరిద్రోణి అందురు);

౧౩. పోఁకగంజి, కవిరి, కాఁచు. (సం). - ఖదిరోద్భూతము, ఖాదిరము; ౧౪: పోఁకగంజియుండ, కవిరియుండ, కయిరవడి - కైరవడి, కాఁచువడియము, గరివడి, గరివడియము (సం). - ఖాదిరము, రంగదము. (చూ, స్రింపి. 1.)

పోఁకగంజి. వై. వి. కవిరి: చూ, పోఁక.

పోఁకగంజియుండ. వా. వి. కవిరియుండ: చూ, పోఁక.

పోఁకగెల. వా. వి. గోలకము: చూ, పోఁక. [పోఁక.

పోఁకచెక్క. వా. వి. పూగఖండము: చూ,

పోఁకపండు. వై. వి. పూగఫలము: చూ, పోఁక.

పోఁకపట్ట. వై. వి. ఖపురము: చూ, పోఁక.

పోఁకపేరు. ద్వి. వి: చూ, ధక్క్యము.

పోఁకపాడి. వా. వి: చూ, లమ్మ.

పోఁకపొత్తి. ద్వి. వి. పూగపుష్పిక: చూ, పోఁక.

పోఁకబంతిపువ్వు. వై. వి. ఒకరకము బంతిపువ్వు.

పోఁకమామిడి. వా. వి: చూ, మామిడి *.

పోఁకముడి. ద్వి. వి. నీవి. ఉ. రా. 6, ఆ. 61: చూ, వలపుకీలు.

పోఁకమ్రాను. వా. వి: చూ, పోఁక *.

పోఁకవక్క. వా. వి. పూగఖండము: చూ, పోఁక.

పోఁకపు. దే. వి. మంచుకదిసినగడ్డి. రూ - పోఁపు. హరి. పూ. 6, ఆ. 10: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

పోఁకొత్తు. ద్వి. వి: చూ, పూగదళని.

పోఁగు. దే. వి. రూ - ప్రోఁగు. (ప్రోఁగుఁద్రాడు) 1. తంతువు: చూ, సూత్రము. 1; 2. వేఁటాడెడు చోట చెట్టిరానేర్చెడు త్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

పోఁగుఁద్రాడు. దే. వి. — పై. — (2వ అర్థమునకు. — య. 1, ఆ. 111.)

పోఁగుపోఁత. దే. వి. పోఁగుపోయుట.

పోఁగుపోయు. దే. స. క్రి. సంతతనకై తిన్నగా పోఁగుపాతించిచుట్టు.

పోఁగువాఱు. దే. స. క్రి. 1: అనుపోయు - అనుపోయు; 2: చూ, వేష్టించు.

పోఁగొట్టు. దే. స. క్రి: చూ, భంగించు. [పోఁచి.

పోఁచి. దే. వి. మరికట్టునిూఁదిచోటు: రూ -

పోఁచీ. దే. వి. — పై. —

పోఁచిలు. దే. వి. ఒ. ఆఁడువారి ముంజేతినగ: చూ, భూషణము. 2.

పోఁచే. వా. వి. రూ - ప్రోఁచే. 1. దారము: చూ, సూత్రము. 1; వా. 2. జన్నిదము. "కుజ్జువానికి పోఁచేపడినట్లే నాకు బెంగ ఉండదు.": చూ, సూత్రము. 1. [షుఁడు. 2.

పోఁచేవాఁడు. వా. వి. మష్టుఁడు: చూ, వ్యా

పోఁజే. దే. స. క్రి. రూ - ప్రోఁజే: చూ, పొంజే.

పోఁడి. దే. వి. (రూ - పోఁడిమి - పోణి - పోణిమి). 1. ఒప్పు: చూ, హృద్యము; విణ. 2: చూ, సౌందర్యము. భార. ఆది 3, ఆ. 111.

పోఁడిమి. దే. వి. 1. రూ - పోణి - పోణిమి. ఒప్పు: చూ, రూ - పోఁడి. 1; 2: చూ, సంపద. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 197: 3: చూ, సౌఖ్యము. కళా. 7, ఆ. 223; 4: చూ, విధము. 1. కళా. 3, ఆ. 159; కాశీ. 3, ఆ. 93; వా. 5: చూ, పొదుపు. 2; విణ. 5: చూ, పోఁడి. 2.

పోఁత. దే. వి. పోయుట. నిర్వ. 5, ఆ. 112, (కరఁగిన లోహాదులపోఁత, ధాన్యాదులపోఁత, వృక్షాదులకునీళ్లపోఁత మొ).

పోఁతఅచ్చు. వా. వి: కరుగు, కరువు.

పోఁదగినవాఁడు. వా. వి: చూ, బాటసారి.

పోఁపు. దే. వి: చూ, పోఁకు.

పోక. దే. వి. 1: చూ, రూ - పోకడ. 1; 2: చూ, రూ - పోకడ. 2; 3: చూ, రూ - పోకడ. 3; అం. 4. సంధ్యాది: చూ, గుణములు.

పోకడ. దే. వి. 1. గమనము: చూ, ప్రయా

ణము; 2. నడత: చూ, వర్తనము. 1. కళా. 6, ఆ. 242; 2. కపట ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1; 3. నాశము: చూ, సంస్థ. 3.

పోకడపెట్టు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 48;2: చూ, వికర్షించుచే

పోకమాను. దే. వి: చూ, కొంకిమాను.

పోకలాఁడి. దే. విశే. కపటప్రవర్తనముగలది: చూ, స్త్రీ.

పోకలాఁడు. దే. విశే. (పోకలు + ఆఁడు). కపటప్రవర్తనముకలవాఁడు. కాశీ. 6,ఆ. 72: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2.

పోకాడు. దే. అ. క్రి. నశించు. పా. 2, ఆ. 58: చూ, నశియు. 3. -పోఁగొట్టు.

పోకాడుచు. దే. క్రి. రూ-పోకాడు: చూ,

పోకార్చు. గే. క్రి.—పై.—

పోకాలు. దే. అ. క్రి: చూ, పోకాడు.

పోకిరి. దే. విశే. 1.దుర్మార్గప్రవర్తనముకలవాఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2; వా.2.వ్యభిచారి.

పోకిళ్లు. దే. వి. బ. దుర్మార్గ ప్రవర్తనము: చూ, వర్తనము. 1. [2: చూ, సేగి.

పోకు. దే. వి. 1. నడపడిక: చూ, వృత్తి. 1;

పోగండఁడు. సం. విశే: చూ,లేవజాలనివాఁడు.

పోగర. దే. వి. కమసాలెవాని పనిముట్టు.

పోగు. వై. వి.=పూగ. రూ-పోగు: చూ, రాశి. 1.

పోగుపడు. వా. అ. క్రి: చూ, సందడించు.

పోచికోలు. వా. వి: చూ, రూ-ప్రోచికోలు.

పోచికోలుతిండి. జా. పనియేమియుఁజేయక తినుట. "వెండిగిన్నెలో వెన్ననించుకొని, పైడిగిన్నెలో పాలుపోసికొని పోచికోలు తిండ్లుతినుచు" (ధర్మజ రాజసూయము).

పోచిళ్ళు. వై. వి. బ. రూ-ప్రోచిళ్ళు. శకునము చూచుటకై యిరుగుపొరుగిండ్లమీఁద అక్షతలు నీళ్లుచల్లుట.

పోటి. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. మాచేకమ్మ: చూ, స్త్రీ; 2. దాసి: చూ, సేవకురాలు. (పరిచారిక); దే. విశే. (1) పెద్ద: చూ, విపులము. [స్తంబకరి (ధాన్యము).

పోటకందులు. దే. వి. బ. తెల్లకందులు: చూ,

పోటకత్తి. ద్వ. వి. అడవినఱకెడుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2. [చూ, స్ఫోటకము.

పోటకము. వై. వి.=స్ఫోటక. రూ-పోడకము:

పోటగళము. సం. వి. అ. పుం. 1. కిక్కసకసవు*: చూ, తృణము. 1; 2. జెల్లు. *: చూ, తృణము. 1; 3:చూ, మత్స్యము. 1.

పోటనబంతి. ద్వ. వి. (పోటు + బంతి) వసు. 2, ఆ. 155: చూ, పుట్టచెండు.

పోటముంజి. ద్వ. వి: చూ, పుట్టగోఁచి.

పోటరి. దే. విశే: చూ, హంవీరుఁడు. 2. భార. విరా. 2, ఆ. 257.

పోటి. దే. వి. 1: చూ, స్పర్థ. 1; 2. ఊఁతగా నిలిపిన స్తంభాదికము: చూ, స్తంభము. 1; విశే. 3: చూ,మాఱు. కాశీ. 6, ఆ.304.

పోటిగాఁడు. దే. వి: చూ, పంతకాఁడు. 1.

పోటీచేయు. వా. అ. క్రి: చూ, పంతగించు.1.

పోటు. దే. వి. 1: చూ, శౌర్యము. పాండు. 5, ఆ. 226; 2: చూ, యుద్ధము. భార. విరా. 4, ఆ. 83; 3: చూ, పొంగు. 3;. 4. పొడుపు. భార. విరా. 5, ఆ. 236: ఆణిపోటు, కుమ్మఱ-కుమ్మఱడు, పొడుపు. (సం).—ఆస్ఫోటనము; తద్వి.—మోఁచేతిపోటునకు.—(సం).—కేల. (మిగతవానికి "చూ, పోరము. 2.")

పోటుఁగంబము. ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.

పోటుఁగలుపు. దే. వి.రెండవసారితీయుకలుపు.

పోటుఁగోల. ద్వ. వి: చూ, పోటి. 2.

పోటుకాఁడు. దే. విశే: చూ, పోటరి. అచ్చ-యు, కాం. 232.

పోటుపడు. వా. అ. క్రి: కుమ్ముడువడు.

పోటుబంటు. దే. విణ: చూ, పోటుకాఁడు. విక్ర. 4, ఆ. 59. [విరా. 5, ఆ. 89.
పోటుమగఁడు. దే. విణ.—పై.—భార.
పోటుమానిసి. ద్వ. విణ.—పై.—
పోటుముట్టు. దే. వి: చూ, బాణము. 1. విక్ర. 2, ఆ. 192.
పోటులాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పోట్లాడు: చూ, వాటులాడు. [చేయు: పోటొడ్డు.
పోటొగ్గు. దే. అ. క్రి. యుద్ధప్రయత్నము
పోటొడ్డు. దే. అ. క్రి.—పై.—
పోట్లాట. దే. వి: చూ, యుద్ధము.
పోట్లావు. దే. వి. సుకత: చూ, క్షేమవు.
పోడకము. వై. వి.=స్ఫోటక: చూ, రూ-పోటకము. [ఆ. 107: చూ, భూమి. 1.
పోడు. దే. వి. చిఱువేరు పైరగు నేల. య. 1,
పోఢము. సం. వి. అ. న. పానారము: చూ, పోఁక. [4, ఆ. 50.
పోణి. దే. వి, విణ: చూ, రూ-పోఁడి. శశాం.
పోణిమి. దే. వి: చూ, రూ-పోఁడిమి. (సౌందర్యమునకు.—రాజ. 1, ఆ. 61.)
పోతము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పిల్ల, పక్షిపిల్ల: చూ, శకుంతి (పక్షి); 2. పదేండ్లయేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. మనుజోలెక్కెడిఓడ: చూ, హోడము; 4. ఇంటిచోటు: చూ, సదనము. 1; 5: చూ, వస్త్రము.
పోతరము. దే. వి. 1. క్రొవ్వు. కళా. 3, ఆ. 154: చూ, హేమిక; 2: చూ, హంకారము. ఆం, భా. ప్ర. 133. [పోతురాజు.
పోతరాజు. వా. వి. క్షుద్రపురుష దేవత: రూ-
పోతరి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.
పోతరించు. దే. అ. క్రి: చూ, మదించు. 1.
పోతలకప్రియుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. [చూ, సాంయాత్రికుఁడు.
పోతవణిజుఁడు. సం. వి. జ్. పుం. ఓడబేరగాఁడు:
పోతవహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-పోతవాహుఁడు: చూ, సరంగు.
పోతధానము. సం. వి. అ. న. చేఁపపిల్లలగుంపు: చూ, మత్స్యము. 1.
పోతు. దే. అవ.1. రూ-వోతు. తౌర్ప్యర్థ్యమునందువచ్చెడుఒకానొకప్రత్యయము "తాగుఁబోతు, తిండిపోతు" మొ; వి. 2. పశుపక్ష్యాదులలో పురుషజాతి. "ఆఁబోతు, ఎనుఁబోతు" మొ; 3. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 4. ఎనుఁబోతు: చూ, మహిషము.
పోతుఁడు. వా. వి. 1: చూ, శిశువు; అం. 2: చూ, ఋత్విజుఁడు.
పోతుకరడు. దే. వి. పెద్దఅల: చూ, వీచి. 1.
పోతుకాఁడు. వా. వి ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.
పోతుగంటరాజన్నములు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
పోతుగుఱ్ఱముగలాఁడు. వా. వి: చూ, యముఁడు.
పోతురాజు. వా. వి: చూ, రూ-పోతరాజు.
పోతురౌతు. ద్వ. వి: చూ, యముఁడు.
పోతులరాజో. వా. వి: చూ, సివఁగి.
పోత్రము. సం. వి. అ. న. 1. పందిమూతి: చూ, సూకరము; 2. నాఁగటిదుంపమొన: చూ, లాంగలము. 1; 3: చూ, వస్త్రము; వా. 4: చూ, రూ-పోతరము. 1.
పోత్రి. సం. వి. న్. పుం. పంది: చూ, సూకరము.
పోదు. వా. వి. 1. లేత: చూ, సుకుమారము; క్రి. 2. ధాత్వర్థమందుపొమ్ము.
పోనాడు. దే. స. క్రి. 1: చూ, పోఁగొట్టు; 2: చూ, నిందించు. పర. 2, ఆ. 27.
పోని. దే. విణ. పోలిక. భార. అర. 2, ఆ. 33: చూ, సమానము. 2.
పోపడు. ద్వ. అ. క్రి. (పోవు + పడు) పోవు: చూ, వెళ్ళు. 3.
పోపరి. వా. వి. దారిదొంగ: చూ, వారకుఁడు. 1.
పోపిట్ట. ద్వ. వి. (పోట + పిట్ట) ఒకపిట్ట: చూ, పక్షి.

పోపిడి. వా. వి: చూ, విధము. 1.

పోబడి. దే. వి. (పోవు + బడి)రూ-పోవడి. జోడు. రామా. 6, ఆ. 67: చూ, సూచన. 1.

పోపెట్టు. దే. వి. (పోటు + పెట్టు)చూ, పరిహాసము. 1.

పోయు. దే. అ. క్రి 1: చూ, సంపాదించు; స క్రి. 2. (జలాదికము) విడుచు: చూ, విసర్జించు; 3. (నాటు) విడుచు: చూ, విసర్జించు; 4. ఉపేక్షించు; 5. (ప్రాణమును) వంచించు; 6: ఒలుకు, కులుకు.

పోయేకాలము. వా. వి. వి. 1. వినాశకాలము. (దీనినే పోయె (వ) (రాయ్య)కాలమని వాడుదురు); 2. గడచిపోవుచున్నకాలము.

పోరంబోకు. వా. వి: చూ, రూ-పారంబోకు.

పోరచి. దే. వి. 1. కాపుక: చూ, లంచము; విశే. 2: చూ, వ్యర్థము; 3 అసారము: భార. అను. 5, ఆ. 173: చూ, పల్లువ 2.

పోరాట. దే. వి. 1. కలహము: చూ, యుద్ధము; 2. పోట్లాట: చూ,యుద్ధము; 3. మల్లాడుట. చూ, మల్లట-మల్లాట. (భాగ. 8, స్కం. 19.)

పోరాటము. దే. వి.—పై—(కలహమునకు.—

పోరాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పోరు. 1 కలహించు: చూ,వాటులాడు; 2. యుద్ధము చేయు: చూ, వాటులాడు; 3. మల్లాడు: చూ,పెంటిగొను. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 242.

పోరాని. దే. విశే. అప్తమైన. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 329.

పోరామి. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. ఆప్తత. విక్ర. 7, ఆ 145: చూ, స్నేహము. 1; 3. సంకటము. హరి. పూ. 3, ఆ. 208; విక్ర. 7, ఆ. 145: చూ, శోకము; 4. పని: చూ, వ్యాపారము. 1.

పోరితమాడు. దే. అ. క్రి: చూ,పోరాడు. (మల్లాడు.—భార. ఉద్యో. 4, ఆ. 3.)

పోరితము. దే. వి. 1: చూ, పోరాట. 1. కాశీ. 3, ఆ. 124; 2: చూ, పోరాట. 2. భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 305; 3: చూ, స్పర్ధ. 1.

పోరు. దే. వి: చూ,రూ-పోరాట. 1-2-3; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-పోరాడు. 1-2-3; అం. 7: చూ, గుణములు. [చూ, సన్యాపి.

పోరుదిండి. దే.వి. కలహాశనుఁడు, నారదుఁడు:

పోరుపెట్టు. దే. అ. క్రి. ఒడ్డఉడుగక గట్టిగా ఏడ్చు. బ్ర. 2, ఆ. 239.

పోరువ. దే. వి. 1. నెల్లా. శశాం. 3, ఆ. 13: చూ, వస్త్రము; 2. పార. పాండు. 4. ఆ. 233: చూ, సీదరము. 3.

పోరోగిరపుదంట. వా. వి: చూ, పోరుదిండి.

పోరోగిరపుదిండి. వా. వి.—పై—

పోఱఁడు. దే. విశే: చూ శిశువు.

పోఱి. దే. విశే: చూ, పడుచు. 5.

పోఱగాఁడు. దే. విశే: చూ, పోఱఁడు.

పోలఁడు. దే. వి: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

పోలక. ద్వ. వి.(పోలు + అక)పోలకమ్మ: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

పోలకమ్మ. ద్వ. వి.—పై—

పోలానిగంటలు. ద్వ. వి. బ. ఏనుఁగు మెడను గట్టెడు గంటలు.

పోలి. వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

పోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పోళీలు (రూ-పోళీ. ఈ. స్త్రీ.): చూ, భక్ష్యము; దే. వి. (రూ-పోలికి-పోల్కి.) (1). సామ్యము, ఉపమ: చూ, సమానము. 2: (2): చూ, స్వరూపము.

పోలికి. దే. వి. రూ-పోల్కి: చూ,పోలిక(1)

పోలిగాఁడు. దే. వి: చూ, పోలఁడు.

పోలీసు. వా. వి. దండపాశికుఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

పోలు. దే. వి. 1. ఒప్పు. హరి. పూ. 7, ఆ.

16: చూ, హృద్యము; 2: చూ, శిరము; అ. క్రి. 3. ఒప్పు. స్వా. 1, ఆ. 55: చూ, సమ్మతించు; 4 యుక్తమగు: చూ, సరిపడు. 2; 5. శక్యమగు. భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 40: చూ, వసపోవు; స. క్రి 6: చూ, సరిపోలు. భార. అర. 2, ఆ. 19. [పక్షి.

పోలుగ. దే. వి. రూ-పోలువ. ఒకపిట్ట: చూ,

పోలుకఱ్ఱ. దే. వి. రూ-పోలుగఱ్ఱ. బండినొగ మీఁదితోట్టికి ఈవలావల అమర్చినకొయ్య: చూ, యుగంధరము.

పోలుగఱ్ఱ. దే. వి.—పై.—

పోలుచు. దే. ప్రే. పోలఁజేయు: రూ-పోల్చు. (చూ, నిరూపించు-నిర్ధరించు).

పోలుపొందు. దే. వి. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2.

పోలువ. దే. వి. చూ, రూ-పోలుగ.

పోలె. దే. ద్రి. వలె, బలె: చూ, సామ్యము.

పోలెవాఁడు. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

పోలేరమ్మ. వా. వి: చూ, పోలక.

పోలేరు. వా. వి.—పై.—

పోల్కి. దే. వి: చూ, రూ-ప్రోలిక (1)-(2).

పోల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-పోలుచు.

పోవడి. దే. వి: చూ, రూ-పోబడి.

పోవు. దే. అ. క్రి. 1. సమీపమునుండి దూరమున కరుగు: చూ, వెళ్లు. 3; 2: చూ, మరణించు. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 258; 3. యత్నించు. భార. అర. 2, ఆ. 31: చూ, సమకట్టు. 2; 4. కడచు: చూ, సను. 3; 5. నశించు: చూ, సమయు. 3; 6. కలయు: చూ, మేళగించు; 7. అగు: చూ, రవణించు.

పోవుడెంచు. దే. అ. క్రి. పోవు. భార. అది. 2, ఆ. 195: చూ, సను. 3.

పోవువాఁడు. వా. వి. గంత: చూ, వాటచారి.

పోషకుఁడు. సం. విశే: చూ, రక్షకుఁడు.

పోషణము. సం. వి. అ. న. ప్రోద్రి-పోసనము: చూ, సంరక్షణము.

పోషించు. సం. స. క్రి.=ప్రోచు: చూ. రక్షించు.

పోష్ట. సం. విశే. (బు. తే. బు): చూ, పోషకుఁడు. [రక్షితవ్యము.

పోష్యము. సం. విశే. పోషింపఁదగినది: చూ,

పోసనము. వై. వి. 1.=పోషణము: చూ, రక్షణము; దే. వి. 2. కాంతి. ము. 4, ఆ. 13: చూ, వెలుతురు. 1; 3. పాలు: చూ, స్తన్యము; 4. వైప్రాఁత. పాండు. 3, ఆ. 113.

పోసనాలు. దే. వి: చూ, పోసనము. 3.

పోసరము. దే. వి: చూ, రూ-పోతరము.

పోసరించు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పోతరించు. పాండు. 4, ఆ. 16. [ము. 1.

పోసబొక్క. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య

పోసూడు. దే. వి: చూ, సమ్మాళిగలు.

పోస్టు. వా. వి. 1. తపాలాఆఫీసు; 2. ఉద్యోగస్థుని నియోగించుట కేర్పఱచిన కాళీపద్రేశము. (రూ-పోష్టు)

పోహణ. వై. వి. 1. కూరుపు: చూ, సంధానము. 1; 2. నేర్పు: చూ, సామర్థ్యము 1.

పోహణించు. వై. స. క్రి. కూర్చు: చూ, సంధించు. 2. [భత్యము.

పోళి. వై. వి.=పోలికా. ఒబ్బట్టు: చూ,

పోళీ. వై. వి.=—పై—

పౌ

పౌండరీకము. అం. 1: చూ, భావదూషితములు; 2: చూ, తానములు.

పౌండర్యము. సం. వి. అ. న. రూ-పుండర్యము: చూ, రాజార్హము.

పౌండ్రి. అం: చూ, దేశస్త్రీలు (స్త్రీ).

పౌంజే. హై. వి.=పుంజ: చూ, రూ-పవుంజే.

పౌంజేలకమ్మ. పా. వి: చూ, రూ-పవుంజేల కమ్మ. [య. 4, ఆ. 155.

పౌంజేలుతీరు. ద్వ. వి: చూ, పవుంజేలుతీరు

పౌంజేలుతీరుచే. ద్వ. క్రి: చూ, రూ-పవుంజేలు తీరుచే. [6, ఆ. 52; రామా. 7, ఆ. 274.

పౌంజేలుతీర్చు. ద్వ. క్రి.—హై.—రామా,

పౌంజేలుసేయు హై. స. క్రి: చూ, రూ-పవుంజేలు సేయు. హై. 3, ఆ. 98.

పౌగండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

పౌతవము. సం. వి. అ. న. త్రాసు మూర తూములోనగు మానము: చూ, పడ్డ.

పౌత్తికము. సం. వి. అ. న. నేతిపోయగల తేనె: చూ, మధువు. 6.

పౌత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కొడుకుకూఁతురు, కూఁతుకూఁతురు. నప్త: చూ, మనుమరాలు; 2. పంచె: చూ, నూకరము.

పౌత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొడుకుకొడుకు: చూ, మనుమఁడు. [చెప్పఁట.

పౌనఃపున్యము. సం. వి. అ. న. మరలమరల

పౌనర్భవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పునర్భువునందుఁ బుట్టినకొడుకు: చూ, పుత్రులు. (పుత్రుఁడు)

పౌరము. సం. వి. అ. న. కామంచి*: చూ, తృణము. 1; విణ. 2. పురమునందుపుట్టినది.

పౌరస్త్యము. సం. విణ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. మొదటిదిక్కునది: చూ, హరిత్తు.

పౌరాణికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఏకనటుఁడు.

పౌరాణికులు. అం: చూ, సభాసప్తాంగములు.

పౌరుషము. సం. వి. అ. న. 1. మగతనము: చూ, శక్తి. 1; 2. పురుషప్రయత్నము; 3. పురుషవ్యాపారము; 4. పరాక్రమము: చూ, శక్తి. 1; విణ. 5. పురుషునిచేయెత్తుపొడవు; నిలువు (సొగ).

పౌరుషేయము. సం. వి. అ. న. 1. పురుషుఁడు చేసినపని; విణ. 2. పురుషుఁడు చేసినది.

పౌరోగవుఁడు. సం. విణ. వంటయింటిఅధికారి.

పౌరోహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, యాజకుఁడు. [మాసము.

పౌర్ణమాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణ

పౌర్ణమాసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పున్నమ; అం. 2: చూ, తానములు.

పౌర్ణము. అం: చూ, తతవాద్యములు.

పౌర్ణిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పౌర్ణమాసి. 1.

పౌలస్త్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శ్రీదుఁడు; 2. రావణుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పౌలు. జే. అ. క్రి: చూ, రూ-పవులు.

పౌలోమి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇంద్రునిభార్య, శచి: చూ, భార్య.

పౌలోములు. పా. మారీచునకుఁబులోమయందుఁ గల్గినసంతతి (60, 000 దానవులు).

పౌషము. సం. వి. అ. పుం. పుష్యమీనక్షత్రముతోఁ గూడిన పున్నమగలనెల, పుష్యమాసము: చూ, మాసము. 1.

పౌషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పుష్యమాసమునందలి పున్నమ: చూ, హరివాసరము(పున్నమ)

పౌష్కరము. సం. వి. అ. న. మెట్టతామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము.

పౌష్పకము. సం. వి. అ. న. కుసుమాంజనము: చూ, రసాంజనము.

పౌష్పము. సం. విణ. 1. పుష్పముచే చేయఁబడినది; 2. పుష్పసంబంధమైనది.

పౌళి. సం. వి. ఇ. పుం: అభ్యూషము-అభ్యూషము—అభ్యోషము, ఆపక్వము, కరభర్జితము, కుల్మాసము. (తె.).—గుగ్గిళ్లు. (ఉడికినగుగ్గిళ్లకును ఇవే.)

ప్యా

-ప్యాట్. సం. అవ్య. చూ, సంబోధనార్థకములు.

ప్యు

-ప్యుషితుఁడు. సం. విణ: ఉషితుఁడు. (తె).-ఉన్నట్టివాఁడు-ఉన్నవాఁడు.

ప్ర

-ప్ర. సం. ఉప. ప్రకర్షార్థకము. ఇదిసంస్కృత పదములకు ముందునిలిచి మిక్కిలియను నర్థమునిచ్చుచున్నది. ఉదా.—ప్రోక్తము, ప్రోక్షితము, ప్రోత్తుంగము, ప్రోత్థితము, ప్రోత్సాహము, ప్రోద్దామము, ప్రోద్ధతము. మొ (౧ ప్రకంపనుఁడు=ఎక్కువగాఁ గదల్చువాఁడు; ౨. ప్రకటనము=ప్ర + కట=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చి ప్రసిద్ధమను నర్థమును దెచ్చినది; ౩. ప్రకరణము=ఇచేట "ప్ర" అనునది ధాత్వర్థమునుమార్చి ప్రస్తుతమను నర్థమును దెచ్చినది; ౪. ప్రకరము=ఇచేట సమూహమను నర్థమునుదెచ్చినది; ౫. ప్రకర్షము=ఇచేట అతిశయమను నర్థము నిచ్చుచున్నది; ౬. ప్రకాండము=ఇచేట "ప్ర" అనుదానికి కాండశబ్దముతో సమాసము; ౭. ప్రకామము=ఇదియు పైరీతినే; ౮. ప్రకారము=ఇచేట ధాత్వర్థమునుమార్చి పోలిక అను నర్థము నిచ్చినది; ౯. ప్రకాశము=ఇచేట ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము నిచ్చినది; ౧౦. ప్రకీర్ణము=ఇచట కీర్ణశబ్దముతో సమసించి వ్యాప్తమైనదను నర్థమును దెచ్చినది; ౧౧. ప్రకృతము=చేకొఁగాఁ జేయఁబడినది యను నర్థమందు ధాత్వర్థమున కుత్కర్షమును బ్రస్తుతము అను నర్థమందు ధాతువునకర్థాంతరము నిచ్చినది; ౧౨. ప్రకృతి=ఇచేటఁబ్రత్యయమున కాదియందుండు శబ్దస్వరూపమును దెలుపుచున్నది; ౧౩. ప్రకృష్టము=ధాత్వర్థమును అతిశయమయినదను నర్థమునకు మార్చినది; ౧౪. ప్రకోపము=ధాత్వర్థమున కుత్కర్షము తెచ్చినది. ఇత్యాది.)

ప్రంగ. సై. వి. రూ-ప్రగ్గ: చూ,రూ.పంగ. 1.

ప్రండి. వా. వి. కన్యాశుల్కము(శు.పా): చూ, శుల్కము. 2. [2: చూ,పక్షక్రియలు.

ప్రకంపితము. అం. 1: చూ, కంఠక్రియలు;

ప్రకంపనుఁడు. సం. వి.అ. పుం. మిక్కిలిబలము గల గాలి: చూ, వాయువు. [భావన. 3.

ప్రకటనము. సం. వి. అ. న.=పగటు:చూ, సం

ప్రకటము. సం. విణ.—పై—

ప్రకటించు. సం. స. క్రి: చూ, వెల్లడించు.

ప్రకటితము. సం. విణ. ప్రకటింపఁబడినది,ఆవిష్కృతము: చూ, శోభితము. 5.

ప్రకరణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రస్తావము. 1; 2. గ్రంథభాగము:చూ,సంపుటము; 3. నాటకభేదము. (కథకల్పితము. ధీరశాంతుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. తక్కిన విషయములచే నాటకమును బోలునది. నాయకుఁడు ప్రధాని. ద్విజుఁడు. నాయకకులస్త్రీ లేక వారకాంత కావచ్చును. స్త్రీపురుషు లేక మండలమున రారాదు. వచ్చినా వారకాంతయే యగును.); చూ,నాటకము, దశరూపకముల లక్షణములు. , [టిది): చూ,నాటికలు.

ప్రకరణిక. అం. (కొంచెము భేదముగ నాటికవం

ప్రకరణములు. అం. 1. కామందకుఁడను ఋషి యొక నెయ్యి శ్లోకములకులోపుగా కామందకమనుదండనీతి శాస్త్రమును సూత్రించెను—

ఈ గ్రంథమునందు ప్రకరణములు.— ౧. ఇంద్రియజయాఖ్యాయము, ౨.విద్యావిభాగము క్లేశము, ౩. ఆచార వ్యవస్థాపనపద్ధతి, ౪. సప్తప్రకృతివిభాగము, ౫. సేనాకర్మము, ౬. కంటకశోధనవిధి. ౭. అమాత్యరక్షణవిధి, ౮. మండల వికల్పము, ౯. సంధివికల్పము, ౧౦. విగ్రహవికల్పము, ౧౧. యానవిధి. ౧౨. మంత్రవికల్పము, ౧౩. దూతవికల్పము, ౧౪. ప్రకృతివ్యసనవిభాగము. ౧౫. రాజవ్యసనభేదము, ౧౬. యాత్రావిధి, ౧౭. స్కంధావార నివేశవిధి, ౧౮. ఉపయోగవిధి, ౧౯. యుద్ధసన్నాహవిధి, ౨౦. వ్యూహవిభాగాది.(ఈ ఇరువది సర్గలయందే ప్రకరణములలో పదికొండు అంశములు చేరియున్నవి. ఇత్యాది.); 2. సంగ్రహము,న్యాయబోధిని, దీపిక, నీలకంఠీయము, ముక్తావళి (5).

ప్రకరము. సం. వి. అ. న. 1. అగలు: చూ, రాజాగ్రమము; పుం. 2: చూ, సమూహము; 3. చెదరిన పువ్వులోనగునవి: ఉపకారము; 4: చూ, మేలు. 12. [ప్యోశ.

ప్రకరి. అం. 1: చూ, వస్తువు. 2; 2: చూ,ప్రా

ప్రకర్షము. సం. వి. అ. పుం. అతిశయము:చూ, హెచ్చు. 2.

ప్రకాండము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చెట్టు నడిమినిడుకొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. చెట్టు బోదె: చూ, శాఖ. 1; విశ. 3. ప్రశస్తవాచకము. (ఇది వృత్తియందు ఉత్తర పదమై శ్రేష్ఠతను తెలుపును. ఉదా.—గోప్రకాండము మొ): చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.

ప్రకామము. సం. క్రి. విశ, అ. న. ఇచ్చవచ్చినట్లు: చూ, స్వేచ్ఛ.

ప్రకారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పోలిక: చూ, సమానము. 2; 2: చూ,వేలుపాటు. 1.

ప్రకాశము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఎండ: చూ, వెలుగు. 3; 2. వెలుగు: చూ, వెలుతురు. 1; 3. తలయాడించేమేనవ్వేడునవ్వు: చూ, హాస్యము. 1; విశ. 4. మిక్కిలి ప్రసిద్ధము: చూ, సంభావన. 3; 5. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము: 6. సమానము: చూ, సుషమ. 2; 7. కాశరోగముగలది.

ప్రకాశయుద్ధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యుద్ధము.

ప్రకాశలేఖనము. పా. ఫొటోతీయువిద్య.

ప్రకాశించు. సం. అ. క్రి. 1. వెలుగు: చూ, హజిల్లు. [చూ, వెలుతురు. 1.

ప్రకాశితము. సం. విశ. వెలిగింపబడినది:

ప్రకాశ్యార్థప్రకాశనము. అం: చూ, ఇతివృత్త విస్తరము. [ర్యము. 1. *.

ప్రకరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రకీ

ప్రకీరము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్రకీర్ణకము. సం. వి. అ. న. 1. వింజామరము: చూ, సురటి; 2. విరివి: చూ, హేరాళము; పుం. 3. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

ప్రకీర్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-ప్రకరము-ప్రకీరము: చూ, పూతికరజము*; విశ. 2. చెల్లదగినది: చూ, సేచకము. 2.

ప్రకుట్యము. సం. వి. అ. పుం. అడవిమల్లె *: చూ, హసంతి. 2.

ప్రకృతము. సం. విశ. 1. చేకూరగాఁజేయఁబడినది: చూ,సుకృతము. 3; 2. ప్రకరణము వలన పొందఁబడినది.

ప్రకృతి.సం.వి.ఇ.స్త్రీ.1.(అంకః) మొ.ప్రత్యయము రాకముందున్న శబ్దస్వరూపము:అక్షరము, ప్రధానము; 2. ఉపాదానకారణము:చూ, మాయ; 3. పౌరవర్గము, పురశ్రేణులు; 4. సత్వాదిగుణసామ్యావస్థ;* 5: చూ, స్వభావము; 6.=పగిది. రీతి: చూ, విధము. 1; 7:చూ, భగము. 12; అం. 8. స్వామ్యాది: చూ, ప్రకృతులు. 2; 9. అవ్యక్తాది: చూ, ప్రకృతులు.1;10:చూ,ఛందస్సులు;11:చూ, తత్సమము.ప్రకృతిఅంకః=వికృతిఅంకె-అంకియ.మొ.)(చూ,వైకృతము)చూ,ప్రాకృతము.

ప్రకృతిత్రయము. అం. శ్లేష్మ-పైత్య-వాత ప్రకృతులు.(చూ, త్రయము.) [ములు.

ప్రకృతివ్యసన విభాగము. అం: చూ, ప్రకరణ

ప్రకృతివ్యూహములు. అం. దండవ్యూహములు, భోగవ్యూహములు, మండలవ్యూహములు, అసంహతవ్యూహములు (4).

ప్రకృతులు. అం. 1. అవ్యక్తము, బుద్ధి, అహంకారము, పంచతన్మాత్రలు; 2. స్వామి, అమాత్యుఁడు, సుహృత్తు, కోశము, రాష్ట్రము, దుర్గము, బలము (7); పా. 3. ప్రకృతులయందుదంత్యములు లేవు. "ఉదా.—చంద్రుఁడు-చాంద్రము-చుబుకము-చూతము-చోరుఁడు-చైత్రము-చాలము- జముఁడు-జాలము-జూహువు-జూటము- జోనాళములు. మొ"; అం. 4: చూ, ప్రకృతిత్రయము.

ప్రకృష్టము. సం. విశే. ప్రకర్షముగలది.

ప్రకోపము. సం. వి. అ. పుం. ముమ్మరము: చూ, హెచ్చు. 1. [హెచ్చు. 3.

ప్రకోపించు. సం. అ. క్రి. ముమ్మరించు: చూ,

ప్రకోష్ఠము. సం. వి. అ. పుం. 1. తొట్టికట్టు: చూ, ముంగిలి. 2; 2. బుజేముతుద, కలాచిక: చూ, స్కంధము. 1; 3. ముంజేయి: చూ, హస్తము; 4. ఇంటికోన, కలాచిక: చూ, సదనము. 1.

ప్రక్క. వై. వి. 1.=స్పృక్కా: చూ, పక్కియ*; 2.=పక్షః. ఏట-ఏటము, తల, తెగ, పక్క-పక్కియ-పక్కె-ప్రక్క, బరి, రెట్ట, వంక. (సం).—పక్షము: చూ, సూరెలు (చూ, పార్శ్వము. 2); 3.=పక్షః. వైపు: చూ, పార్శ్వము. 2.

ప్రక్కగోంచి. వా. వి. ఓరగచ్చె, వారగోంచి: చూ, లంగోటి. [చూ, రూ- ప్రక్క. 1. *

ప్రక్కి. వై.వి.=స్పృక్కా.(దేశ్యమని శ. ర.):

ప్రక్కె. వై. వి.=—పై.—రూ-ప్రక్కి.

ప్రక్రమభంగము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. (ప్రారంభించిన ప్రక్రమమునకు భంగము కలిగించుట. ఉదా.—"అతనికి నారచీరలు వస్త్రములు, కూరలు మధురాహారములు, అడవి యిల్లు." తొలుత నన్నియు బహువచనముల జెప్పి "అడవియిల్లు" అని ఏకవచనముఁ జెప్పుట ప్రక్రమభంగము.)

ప్రక్రమము. సం, వి. అ. పుం. 1. క్రమము: చూ, విధము. 1; 2: రూ-ఉపక్రమము, ఉపధ; 3: చూ, ప్రతిక్రియ. 1; 4. రూ-ఉపక్రమము, పనికిముందు యత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; 5: చూ, అవసరము. 1.

ప్రక్రాంతము. సం.విశే. 1: చూ, సన్నాహము. 2; 2: చూ, ఉల్లంఘితము; 3. కడవఁబడినది.

ప్రక్రియ. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1. అధికారము: చూ, రపము. 1; 2: చూ, ప్రస్తావము. 1; 3. మేలైనకార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 4. శబ్దరూపముకలిగినవిధము: చూ, విధము. 1.

ప్రక్వణము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రక్వాణము, వీణాధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

ప్రక్వాణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్రక్షాళకుఁడు. సం. విశే. చేక్కఁగా(చేక్కగా) కడుగువాఁడు: చూ, శోధకుఁడు.

ప్రక్షాళనము. సం. వి. అ. న. చేక్కఁగాకడుగుట, క్షాళనము: చూ, శోధనము. 1.

ప్రక్షాళితము. సం. విశే. చేక్కఁగాకడుగఁబడినది, క్షాళితము: చూ, శోధితము.

ప్రక్షిప్తము. సం. విశే. 1. చేక్కఁగాసరిచేయఁబడ్డది: చూ, సరి. 1; 2. చేర్పఁబడ్డది: చూ, మట్టసము. [చూ, హీనము. 1.

ప్రక్షీణము. సం. విశే. మిక్కిలిక్షయించినది:

ప్రక్షేపణము. సం. వి. అ. పుం. చేక్కఁగా విసరివేయుట: చూ, విమోచనము.

ప్రక్షోభించు. సం. అ. క్రి. మిక్కిలికలఁతపడు: చూ, సంక్షోభించు.

పరిక్ష్వేడనము. సం. వి. అ. పుం. ఇనుపబాణము, నారాచము: చూ, బాణము. 1.
పరిష్కటము. సం వి. అ. పుం. 1.=పక్కెర. గుఱ్ఱపుకవచము, కంబళము: చూ, హయము; 2. కంచేరగాడిదె: చూ, రాసభము; 3.కుక్క: చూ, శునకము; 4. ఏనుఁగుకవచము: చూ, హస్తి; విశే. 5. మిక్కిలికఠినమైనది: చూ, రూక్షము. 1.
పరిఖ్యాతము. సం. విశే. 1. మిక్కిలిప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, విఖ్యాతము. 1; అం 2. చూ, వస్తువు. 2.
పరిఖ్యాతి. సం. వి ఇ. స్త్రీ మిక్కిలిప్రసిద్ధి. [చూ, సంభావన. 3.
పరిక్ష్యుఁడు. సం. విశే. (ఉత్తరపదమైనచో) తుల్యుఁడు: చూ, సమానుఁడు.
పరిగండము. సం. వి. అ. పుం. మోఁచేతికిమీఁదిభాగము, సందిలి: చూ, హస్తము. 1.
పరిగడ. వై. వి.=పరిధాని: రూ-పెగడ, మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1.
పరిగతజానుకుఁడు. సం. విశే: చూ, దొడ్డికాళ్ల [వాఁడు.
పరిగతము. సం. విశే. 1. జొత్తిగాపోయినది: చూ, విగతము. 1; 2. ఎడముకలది: చూ, విరళము.
పరిగల్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. స్వీయాంతర్భేదవిశిష్టనాయికావిశేషము. (పదునెనిమిదేండ్లకు మించినవయసుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముచే వెలయునది. దీనికి రతికళాపరిజ్ఞానము మెండు.): చూ, స్వీయ; అం. 2: చూ, యౌవనభేదములు.
పరిగల్భుఁడు సం. విశే: చూ, ప్రౌఢుఁడు.
పరిగాఢము. సం. క్రి. విశే. అ. న. 1. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 3. దృఢము: చూ, బెడిదము.5.
పరిగుణ. అం. ఒకానొకవృత్తము. ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒకసగణము, రెండుగురువులుగలిగి పదవఛందస్సునందుఁబుట్టిన వృత్తము: చూ, వృత్తము. 1.
పరిగుణము. సం. విశే: చూ, సరి. 7.
పరిగ్గ. వై. వి: చూ, రూ-పరింగ-పంగ.
పరిగ్గడ. వై. వి.=పరిధాని: చూ, రూ-పరిగడ.
పరిగ్గము.వై.వి.=పరిగ్రహః: చూ, రూ-పగ్గము.
పరిగ్గెడ. వై. వి.=పరిధాని: చూ, రూ-ప్రగడ.
పరిగ్రహము. సం. వి, అ. పుం. 1. చెఱసాల: చూ, సదనము.1; విశే.2. చెఱఁబట్టఁబడ్డది: ఉపగ్రహము. (తె).—బంది; వి.3. త్రాసు, తూనికకోల మొదలైనవానిత్రాడు. రూ-పరిగ్రాహము: చూ, సూత్రము.2; 4.=పగ్గము. రూ-ప్రగ్రాహము: చూ, సూత్రము.1; 5.గుఱ్ఱములో నగువానిఁగట్టెడు పగ్గము. రూ-పరిగ్రాహము: చూ, సూత్రము. 1; 6. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 7. నియమనము: చూ, సత్యము. 1; 8: చూ, స్కంధము.1; 9: చూ, హరిద్రువు *.
పరిగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం.=పగ్గము: చూ, రూ-పరిగ్రహము. 3—4—5.
పరిగ్రీవము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. కలశము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6); 2. ఒఱగుదిండు: చూ, లోడు; 3: చూ, మెడ; 4.ప్రాసాదమువంటికిటికీ: చూ, వాతాయనము
పరిఘణము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పరిఘాణము. తలవాకిటికి ప్రక్కనుండెడు చిన్నగది, హజారము: చూ, సదనము. 1; 2. ఇనుపగుదియ: చూ, బాణము. 1; 3. రాగిబిందె: చూ, పాత్రము. 6-ర్గ.
పరిఘాణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప [ఘణము. 1.
పరిఘారము.సం.వి.అ. పుం. రూ-ప్రాఘారము. జలాదిధార, కాఱుట: చూ, స్రవము.
పరిఘూర్ణము. సం. విశే. మిక్కిలి తిరుగుడుగలది: చూ, వ్యాఘూర్ణితము.
పరిచండము. సం. వి. అ. పుం.1. తెల్లగన్నేరు*: చూ, హయమారకము; విశే. 2. చేరరానిది;

3. వాఁడిమిగలది: చూ, శితము. 1; 4. సాధ్యముకానిది: చూ, ముగ్గొయ్య. 2.

ప్రచక్రము. సం. వి. అ. న. ప్రయాణమైన సేన: చూ, సేన. 1.

ప్రచయము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సమూహము; 2. అనుదాత్తస్వరవిశేషము: చూ, స్వరము. 2. [వాఁడు: ఘూర్ణితుఁడు.

ప్రచలాయితుఁడు. సం. విణ. కదలికపొందు

ప్రచారము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పచేరము తిరుగుట: చూ, సంచారము. 1; 2. కులాచారము: చూ, వర్తనము. 1; 3: చూ, వ్యాపనము; 4. ప్రవేశనిర్గమమార్గము: చూ, మార్గము. 1.

ప్రచారములు. అం. (మల్లశాస్త్రములోనివి) భ్రాంతము, ఉద్భ్రాంతము, ఆప్లుతము, అవిష్కృతము, ఆహీకము, అవిధము, ఆకరము, అవికరము, వికృతము, మిశ్రితము, మానవము, నిర్మర్యాద, చిత్రికము, ఛిన్నము, సవ్యజానువు, అపసవ్యజానువు, క్షిప్రము, దుర్ధృతము, సవ్యబాహువు, వినీతబాహువు, త్రిబాహువు, సవ్యోత్తరము, ఉత్తరము, సవ్యకరము, తుంగబాహువు, ప్రోద్ధతము, యాధికము, అపృష్టప్రవాహరణము, వల్గితము, కుంచితము, స్వస్తికము, గుడంబము (32). [ళము. 2.

ప్రచాలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రవా

ప్రచురము. సం. విణ. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; వా. 2. వెల్లడియైనది, చిట్టు: చూ, స్పష్టము.

ప్రచేతసుఁడు. సం. వి. స్. పుం. రూ-ప్రచేతుఁడు-ప్రాచేతసుఁడు. 1: చూ, వరుణుఁడు; 2. వాల్మీకుఁడనుముని: చూ, సన్యాసి; విణ. 3. గొప్పమనస్సు కలవాఁడు.

ప్రచేతుఁడు. సం. వి, విణ.—పై.—

ప్రచోదనము. సం. వి. అ.న: చూ, ప్రేరేచుట.

ప్రచోదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. సంగడితెడ్డు: చూ, హోడము (పేలి.)

ప్రచోదితము. సం. విణ: చూ, ప్రేరితము.

ప్రఛ(చ్ఛ)ర్దిక. సం.వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాంతి.

ప్రచ్ఛదపటము. సం. వి. అ. పుం. 1. గవుసెన: చూ, వస్త్రము; 2. పఱచెడుబట్ట: చూ, వస్త్రము

ప్రచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పచ్ఛదము: చూ, వస్త్రము; వా. 2. కప్పుడు: చూ, స్థగనము.

ప్రచ్ఛన్నము. సం. వి. అ. న. 1. లోవాకిలి, అంతర్ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. కప్పఁబడినది: చూ, స్థగితము.

ప్రచ్ఛాదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2: చూ, ప్రచ్ఛదము. 2. [నము చేయు.

ప్రచ్ఛాదించు. సం. స. క్రి. కప్పు: చూ, స్థగ

ప్రచ్ఛాదితము. సం. విణ: చూ, ప్రచ్ఛన్నము.2.

ప్రజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=పజే. 1. సంతానము, కులము: చూ, సంతతి.1; 2. జనము, మంది: చూ, సంతతి. 1.

ప్రజంఘాగ్రము. సం. వి. అ. న. మోఁకాలిమొదలు: చూ, హజ్జ.

ప్రజనము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆవు ఎనుము లోనగువాని తొలిచూలు: చూ, వెద. 3; 2. చూలొనట్టికాలము: చూ, వెద. 3.

ప్రజవి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్): చూ, వేగిరకాఁడు. [సూతిక.

ప్రజాత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పురుటాలు: చూ,

ప్రజాపతి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; అం. 2: చూ, బ్రహ్మలు.

ప్రజావతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తోడఁబుట్టి

నవాశిభార్య: చూ, భార్య; 2. అన్నపెం డ్లాము, వసినె: చూ, భార్య.

ప్రిజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=ప్రగ్న 1: చూ, బుద్ధి; 2.=: చూ, ప్రగ్నయ.2; 3.=: చూ, ప్రగ్నయ. 3.

ప్రిజ్ఞాకాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

ప్రిజ్ఞానము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, బుద్ధి; 2. గుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1.

ప్రిజ్ఞాపత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పుస్తకమందు గుఱుతువేసిన కాగితము: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రిజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, ప్రిజ్ఞువు.

ప్రిజ్ఞువు. సం. విణ. (ఉ). పొడ్డికాళ్లవాఁడు: చూ, సంజ్ఞువు.

ప్రిజ్వలనము. సం. వి. అ. న: చూ, జ్వలనము.

ప్రిజ్వలించే. సం. స. క్రి: చూ, జ్వలించే.

ప్రిజ్వలితము. సం. విణ. 1. మండినది, జ్వలితము: చూ, శోభితము; 2. ప్రికాశించినది: చూ, శోభితము. [చూ, సండీనము.

ప్రిడీనము. సం. వి. అ. న. మొదటియెగురు:

ప్రిణతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నమ్రిత: చూ, వినయము. 1; 2. నతి: చూ, హణిగలు.

ప్రిణతుఁడు. సం. విణ. 1. మిక్కిలివంగినవాఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 2. నమస్కరించినవాఁడు: చూ, వినతుఁడు; 3. శిక్షింపఁబడినవాఁడు: చూ, శిక్షితుఁడు. 1.[చూ, మొ్రిక్క.

ప్రిణమిల్లు. సం. అ. క్రి. ప్రిణామముచేయు:

ప్రిణయకోపము. సం. వి. అ పుం: చూ, పొలయలుక.

ప్రిణయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 2. ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రిము; 3: చూ, వినయము. 1; 4: చూ, విశ్వాసము; 5. పరిచయము: చూ, సంస్తవము 1.

ప్రిణయించే. సం. స. క్రి. జ్వలింపఁజేయు. కళా. 8, ఆ. 26.

ప్రిణయిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; విణ. 2. ప్రేమగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ప్రిణవము. సం. వి. అ. పుం: అక్షరము, ఓమ్, ఓంకారము, కలాపము, తారి. (మిక్కిలి స్తోత్రిము చేయఁబడునది.) (ఓ 3 మ్-ఓమ్-ఓం=ప్రిణవము, ఓంకారము, ఉద్గీథము, ఏకాక్షరము, తారకము, శబ్దబ్రిహ్మము) ఓంకారము పరబ్రిహ్మముయొక్క నామము లన్నిటియందును సర్వోత్కృష్టమైన నామము. మిగిలిన నామములెల్ల దీనియందంతర్గతములు. "ఓంఖంబ్రిహ్మ" యజుః. ౪౦. ౧౭. " అవతిరక్షతీత్యోమ్ " రక్షించుటచేత "ఓమ్"; " ఆకాశమివవ్యాపకత్వాత్ ఖమ్" ఆకాశమువలెసర్వవ్యాపకుఁడగుటచే"ఖమ్" "సర్వేభ్యో బృహత్త్వాద్బ్రిహ్మ" అన్నింటికంటె గొప్పవాఁడగుటచే "బ్రిహ్మము" కాన ఓంకారము సర్వవ్యాపకుఁడైన పరబ్రహ్మస్వరూపము. ఇక్కడ ఓంకారము బ్రిహ్మప్రాప్తికిరూఢియైనట్టియు, పూర్ణమైనట్టియు సాధనమని స్పష్టీకరించుటకే అదిబ్రిహ్మముతో అభేదముగ (తద్రూపముగ) చెప్పఁబడినది. ఏదేని ఒకసాధనమును రూఢియైనదని చెప్పవలసివచ్చినపుడు సాధనమనియే చెప్పక సాధ్యవస్తువుతో నేకరూపకముగ (తద్రూపముగ) చెప్పునాచారముగలదు. దీనికి ఔపచారిక ధర్మనుందురు. ఉదా:—ఆయుర్వృద్ధియందు ఘృతము ఉత్కృష్టమైన సాధనమని చెప్పుటకు "ఆయుర్వైఘృతమ్" "యథార్థముగ ఘృతము ఆయువే" అని చెప్పఁబడినది. అట్లే ఇక్కడ ఓంకారము బ్రిహ్మమని చెప్పఁబడినది. (చూ, ఉద్గీథము) "సర్వేవేదా యత్పదమామనన్తి తపాగ్ంసి సర్వాణిచయద్వదన్తి। యదిచ్ఛంతో బ్రిహ్మచర్యం చరన్తి తత్తే

దగ్ంసంగ్రహేణ బ్రవీమ్యోమిత్యేతత్॥" కఠ. ౨. ౧౫. అన్నివేదములును సమస్త ధర్మానుష్ఠాన రూపతపశ్చరణమును, ఎవనిని చెప్పుచునే గానము చేయుచున్నవో, ఎవనినిఁబొందఁగోరి బ్రహ్మచర్యవ్రతము నాచరించుచున్నారో అట్టి పరమేశ్వరుని యొక్క ఉత్తమ నామమే ఓంకారము. "ఓమిత్యేకాక్షరం బ్రహ్మవ్యాహరన్మామనుస్మరన్। యఃప్రయాతిత్యజన్దేహం సయాతి పరమాం గతిమ్॥" భగవద్గీత. ౮. ౧౩. "ఓంతత్సదితి నిర్దేశో బ్రహ్మణస్త్రివిధః స్మృతః।" భ. గీ. ౧౭. ౨౩. (చూ, ఓమ్.) "తస్మాదోమిత్యుదాహృత్య యజ్ఞదానతపఃక్రియాః। ప్రవర్తన్తే విధానోక్తాః సతతం బ్రహ్మవాదినామ్." భ. గీ. ౧౭. ౨౪. "ప్రణవోధనుః శరోహ్యాత్మా బ్రహ్మతల్లక్ష్యముచ్యతే। అప్రమత్తేన వేద్ధవ్యంశరవత్తన్మయోభవేత్॥" ముండక. ౨. ౨. ౪. "తస్యవాచకః ప్రణవః" పాతంజలి యోగదర్శనమ్. ౧. ౨౭. ఈశ్వరునకు "ప్రణవమే" (ఓంకారమే) నామధేయము. "తజ్జపస్తదర్థభావనమ్." ౧. ౨౮. "తతః ప్రత్యక్చేతనాధిగమోఽప్యన్తరాయాభావశ్చ.॥" ౧. ౨౯. "ప్రణవః సర్వవేదేషు" భ. గీ. ౭. ౮. "తైలధారావదచ్ఛిన్నం దీర్ఘం ఘంటానినాదవత్। అప్లుతంప్రణవస్యాంతంయస్తంవేదసవేదవిత్।" "ఓమితి బ్రహ్మ। ఓమితీదగ్ం సర్వమ్।" తైత్తి. శి. ౮. "అవతేష్టిలోపశ్చ॥" ౧. ౧౪౧ అని పాణిని యొక్క ఉణాదిసూత్రము. "ఓమభ్యాదానే॥" ౮. ౨. ౮౭. "ఓంశబ్దస్యప్లుతః స్యాదారమ్భే। ఓ 3 మ్ అగ్నిమీళేపురోహితమ్।" మంత్రారంభమందు "ఓమ్" శబ్దముయొక్క ఉచ్చారణ ప్లుతము. ప్లుతము త్రైమాత్రికము. కాన "ఓ" తరువాత "౩" అంకె వ్రాయఁబడును; "ఓ ౩ మ్." "ఆప్లృ" ధాతువునుండి "తస్మాదాపేరోంకారః సర్వమాప్నోతీత్యర్థః॥" గోపథ. బ్రా. ౧, ౨౬. ఇది బ్రాహ్మణ గ్రంథకారుల మతము. "అకారం చాప్యుకారంచ మకారంచప్రజాపతిః। వేదత్రయాన్నిరదుహద్భూర్భువః స్వరితీతి చ॥" మను. ౨. ౭౬. ఇది స్మృతికర్తల మతము. "ప్రకృష్టోనవః ప్రణవః, పుష్కలస్తోత్రమిత్యర్థః, ణుస్తుతావితిధాతోః, యద్వాప్రకర్షేణ నూయతే అనయాబ్రహ్మేతి ప్రణవః॥" పుష్కలమైనట్టి స్తోత్రము ప్రణవము; "ప్రాణాన్ సర్వాన్ పరమాత్మని ప్రణామయతీత్యేతస్మాత్ప్రణవః। చతుర్ధావస్థిత ఇతి సర్వదేవవేదయోనిః సర్వవాచ్యవస్తు ప్రణవాత్మకమ్.॥" అథర్వశిఖోపనిషత్; "దేవాశ్చేతి సంధత్తాం సర్వేభ్యో దుఃఖభయేభ్యః సంతారయతీతి తారణాత్తారః." (చూ, గాయత్రి.) ఇత్యాది విశేషంబులెల్ల ప్రణవము మంత్రరాజములలోని కెల్ల శిరోమణియని చెప్పుచున్నవి. (గాయత్రీమంత్రార్థవివరణము) "తే. పురుషసూక్తము శ్రీసూక్తమును జపింపఁ, బావమాని జపింపఁదత్పరతమీఱ, నర్థిశతరుద్రియంబు పంచాక్షరంబు, ప్రణవమంత్రంబు జపియింపఁబ్రతిదినంబు." కాశీ. 3, ఆ. 82.

ప్రణిహితము. సం. విణ. (రూ-ప్రణీహితము) 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. ఒప్పుకొనఁబడినది: చూ, స్వీకృతము. 1; 3. ఉంచఁబడినది: చూ, వ్యూఢము. 2.

ప్రణాదము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పోటెట్టు; 2. గట్టిమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2; 3. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము.

ప్రిణామము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రిణతి. 2.
ప్రిణాళము. సం. వి. అ. పుం. రూ- ప్రినాళము: చూ, రూ_ప్రిణాళి.
ప్రిణాళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాలువ (లేక) తూము, నీళ్లుపోవుటకు భూమిలోత్రివ్విన కోవి (అనికొందఱు): చూ, వాహనము. 2.
ప్రిణాళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.—పై.—: వా. 2. క్రమము, ఏర్పాటు, పద్ధతి.
ప్రిణిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. వేగువాఁడు: చూ, సందేశహరుఁడు; 2. ప్రార్థన: చూ, స్తోత్రము. [హణము.
ప్రిణిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పాదగ్ర
ప్రిణిపాతము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
ప్రిణిహితము. సం. విణ: చూ, రూ-ప్రిణహితము. [చూ, పాత్రము. 6.
ప్రిణీత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యజ్ఞపాత్రము:
ప్రిణీతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంత్రముచేత సంస్కరింపఁబడిన అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1; విణ. 2. చేయఁబడినది: ఆహితము, ఉద్ధృతము, కృతము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3. చొప్పింపఁబడినది; 4. త్రోయఁబడినది, నికృతము, పొల్లు: చూ, విద్ధము. 2; 5. నీళ్లుపోసి వండఁబడినది. [చూ, స్తుతము.
ప్రిణుతము. సం. విణ. మిక్కిలిపొగడఁబడినది:
ప్రిణుతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మిక్కిలిపొగడిక: చూ, స్తోత్రము. [చూ, స్తుతించే.
ప్రిణుతించే. సం. స. క్రి: మిక్కిలిపొగడు:
ప్రిణేయము. సం. విణ: చూ, వశ్యము.
ప్రిణేయుఁడు. సం. విణ: చూ, వశ్యుఁడు.
ప్రితతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-పతతి-ప్రితత-ప్రితతి) 1. లత*: చూ, వృక్షము; 2: చూ, వరిస. 2.
ప్రితనము. సం. విణ: చూ, పురాతనము.
ప్రితప్తము. వా. విణ. కాఁచేఁబడినది: చూ, శాణ. 2.
ప్రితలము. సం. వి. అ. న. 1. ఒకపాతాళము: చూ, లోకము. 1; పుం. 2: చూ, పాణి. 1.
ప్రితలాల్పభాండము. సం. వి. అ. న: చూ, పాత్రము. 6-అ.
ప్రితాపము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రిభావము. 1; 2. వాఁడిమి: చూ, వేఁడిమి. 3; అం. 3: చూ, వేళావళ్యుపాంగములు.
ప్రితాపరుద్రీయము. అం. (విద్యానాథుఁడువ్రాసెను): చూ, కావ్య నాటకములు.
ప్రితాపవంతుఁడు. సం. విణ: దండి.
ప్రితాపవరాటి. అం: చూ, వరాట్యుపాంగములు (అంగము. 9).
ప్రితాపశేఖరము. అం: చూ, జన్యతాళములు.
ప్రితాపనము. సం. వి. అ. పుం. తెల్లజిల్లేడు*: చూ, వికీరణము.
ప్రితాపించే. సం. అ. క్రి. ప్రితాపముచూపు.
ప్రితారకుఁడు. సం. విణ: చూ, వంచకుఁడు. 1.
ప్రితారణము. సం. వి. అ. న: చూ, వంచన.
ప్రితారించే. సం. స. క్రి: చూ, వంచించే.
ప్రితారితుఁడు. సం. విణ. మోసపుచ్చఁబడినవాఁడు: చూ, వంచకుఁడు.
ప్రితి. సం. అవ్య. 1. తుల్యము: చూ, సమానము. 2; 2. ప్రితికి ప్రితి: ఆదర్శము, ప్రితిబింబము. (తె).- నకలు, కాపి, పొటో. 3. మారు. పై. 8, ఆ. 107: చూ, సమానము. 2; వా. 4. ఒకగ్రంథము "అనేకప్రితులు చదివితిని"; బ. 5. గ్రంథములసంఖ్య: వా అవ్య. 6. వ్యతిరేకమును తెపపును. "యతి. అరిన ప్రితియనును"; 7. (విరామములేకుండఁగ) ఒక్కొకటివంతున అను దానిని తెలుపును. "ప్రితిశబ్దము, ప్రితి విషయము, ప్రి తి మ ని షి, ప్రితి దినము" మొ. ఉప. 8. ౧. ప్రితికారము=ఇచేట 'ప్రితి'

అనునది ధాత్వర్థమును ఒదులుచేయుట అను నర్థముగా మార్చినది; ౩. ప్రతికూలము=ఇచేట కూలశబ్దముతో సమసించి వ్యతిరేకమైన అనువర్థము నిచ్చుచున్నది; ౪. ప్రతిఘటనము=ఇచేట ధాత్వర్థమును మాఱొడ్డుట అను నర్థమునకు మార్చినది; ౫. ప్రతిజ్ఞ=ఇచేట ధాత్వర్థమును 'ప్రతిన' యను నర్థము కల దానినిగా మార్చినది; ౬. ప్రతిదానము=ఇచేట తిరిగి అనువర్థముకలది); అం. 4: చూ, ప్రతులు. [భూషణము. 2.

ప్రతికర్మము. సం. వి. న్. న. కైసేఁత: చూ,

ప్రతికారము. సం. వి. అ. పుం: ప్రతిక్రియ, ప్రతివిధానము. (తె)—మాఱుచేఁత-మాఱుసేఁత. (చూ, ప్రతి. 8).

ప్రతికూలమగు. మి. అ. క్రి: చూ, ఎదురుచు. 1.

ప్రతికూలము. సం. విశే. అనుకూలముకానిది: చూ, సవ్యము. 3. (చూ, ప్రతి. 8.)

ప్రతికృతము. సం. విశే. మాఱుచేయఁబడినది.

ప్రతికృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 2: మాఱురూపు; 3: చూ, ప్రతికారము. [వ్యాఘుఁడు. 2.

ప్రతికృష్టుఁడు. సం. విశే. అడిబండ: చూ,

ప్రతిక్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: ఉపక్రమము, చికిత్స, ప్రక్రమము, ప్రతీకారము; 2: చూ, మందు. 1. [సెకనుసెకను.

ప్రతిక్షణము. సం. క్రి. విశే. అనుక్షణము: చూ,

ప్రతిక్షిప్తుఁడు. సం. విశే. 1: చూ, ప్రతికృష్టుఁడు; 2. అడ్డగింపఁబడినవాఁడు; 3. పంపఁబడినవాఁడు. [ట: చూ, సంభావన. 3.

ప్రతిఖ్యాతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలి చెప్పు

ప్రతిగృహీత. సం. విశే. దానము పుచ్చుకొనువాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు. (గ్రహీత)

ప్రతిగృహీతుఁడు. సం. విశే. దానము పుచ్చుకొన్నవాఁడు: చూ, స్వీకృతుఁడు.

ప్రతిగ్రహము. సం. వి. అ. పుం. 1. పట్టు, పుచ్చుకొనుట చూ, స్వీకారము. 2; 2. దానద్రవ్యము; 3. సేనకు వెనుకటిబలము (ఏకాదశాదశాయుండి సైన్యము గాని కొంచె కందనల్లుచేపట్టిదచ్చెనో ఆ సైన్యమునెనుక నిల్పుబలము కొంచెపట్టునుండు ప్రత్యేకమైన మూఁక); 4. తమ్మపసిగము: చూ, పాత్రము. 6; 5. గ్రహణేపము; అం. 6: చూ, కర్మములు. 3; 7. చూ, నయమతమున వ్యూహాంగములు. (తకారాది అనుబంధములో చూడుము); 8: చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు.

ప్రతిగ్రహించు. సం. స. క్రి. దానముపుచ్చుకొను. [గ్రహము. 4.

ప్రతిగ్రాహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతి

ప్రతిగ్రాహ్యము. సం. విశే. పుచ్చుకొనఁదగినది, గ్రాహ్యము: చూ, స్వీకృతము. 2.

ప్రతిఘటనము. సం. వి. అ. న. ఒడ్డారము. (చూ, ప్రతి. 8): చూ, మాఱొడ్డు. 1.

ప్రతిఘటించు. సం. అ. క్రి. మాఱొడ్డు: చూ, పక్కలించు.

ప్రతిఘము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రోషము; 2: చూ, మాఱుదెబ్బ; 3. పగతీర్చుకొనుట; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

ప్రతిఘాతనము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1. [కొనువాఁడు.

ప్రతిఘాతి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్.) పగతీర్చు

ప్రతిచ్ఛాయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రతికృతి. 1-2-3.

ప్రతిజాగరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హెచ్చరిక. (కాచుట అని కొందఱు)

ప్రతిజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పంతము: చూ, స్పర్థ. 4; 2: చూ, సమ్మతము. 1.

ప్రతిజ్ఞాతము. సం. విశే: చూ, స్వీకృతము. 1.

ప్రతిజ్ఞాతవ్యము. సం. విశే. 1. అంగీకరింపఁదగి

నది: ప్రతిజ్ఞేయము; 2. ప్రతిజ్ఞచేయఁబడి
నది: ప్రతిజ్ఞేయము.

ప్రతిజ్ఞానము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 2.

ప్రతిజ్ఞేయము. సం. విణ: చూ, ప్రతిజ్ఞాతవ్యము.

ప్రతితాళము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

ప్రతిదానము. సం. వి. అ. న. 1. వస్తుప్రతిమాఱుపు: చూ, వినిమయము; 2 దాఁపరిచ్చిన దానిని మరల నిచ్చుట (చూ. ప్రతి. 8.)

ప్రతిదారణము. సం. వి. అ. న: చూ, యుద్ధము.

ప్రతిదినము. సం. వి. అ. న. (పాండు. 2, అ. 118): అనుదినము, ప్రత్యహము, దినదినము (తె)—నాఁడునాఁడు- నానాఁడు (చూ, రోజూ) [డు

ప్రతిదివ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁ

ప్రతిధ్వని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, ప్రతిధ్వానము. [చూ, శబ్దించే

ప్రతిధ్వనించే. సం. అ. క్రి. మాఱుమ్రోయు:

ప్రతిధ్వానము. సం. వి. అ. పుం. మాఱుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

ప్రతిన. వై. వి.=ప్రతిజ్ఞా: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1.

ప్రతినిధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, ప్రతికృతి. 1; 2: చూ, మాఱు. 1; వా. విణ. 3. ఒకనికి బదులుగా వచ్చినవాఁడు.

ప్రతినివిష్టము. సం. విణ. పట్టుపట్టఁబడినది.

ప్రతినివేశము. సం. వి. అ.పుం. అక్కఱ,పట్టు: చూ, స్పర్థ. 4.

ప్రతిపక్షుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1:చూ, శత్రువు. 1; 2: చూ, ప్రతివాది.

ప్రతిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సన్మానము; 2: చూ, హృల్లేఖము. 2; 3: చూ, సామర్థ్యము. 1; 4: చూ, సాహసము. 1; 5. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 6. పదప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1.

ప్రతిపత్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ. 1.=పాడ్యమి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, హృల్లేఖము. 2.

ప్రతిపదార్థము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఖండాన్వయము, దండాన్వయము; వా. 2. ప్రతిశబ్దముయొక్క అర్థము.

ప్రతిపన్నము. సం. విణ. 1: చూ, స్వీకృతము. 1; 2: చూ, వ్యక్తము. 2

ప్రతిపాదకము. సం.విణ. 1.ఇచ్చేనది; 2. కలిగించేనది. అపాదకము, ఆవహము, ఉత్పాదకము, ఉపపాదకము(చూ, సంభూతము); 3. తెలుపునది: చూ, వ్యక్తము. 2; 4. నిరూపించేనది.

ప్రతిపాదనము. సం. వి. అ. న. 1. ఇచ్చేట: చూ, స్పర్శము. 3; 2. కలిగించేట: చూ, సంభవము. 1; 3. తెలుపుట (చెప్పుట): చూ, ప్రస్తావము. 2; 4. నిరూపించేట.

ప్రతిపాదించే. సం. స. క్రి. 1. కలిగించే: చూ, సృజించే; 2. తెలియచెప్పు: చూ, స్పష్టీకరించే; 3: నిరూపించే, నిర్ధరించే.

ప్రతిపాదితము. సం. విణ. ప్రతిపాదింపఁబడినది.

ప్రతిపాద్యము. సం. విణ. ప్రతిపాదింపఁదగినది.

ప్రతిపాలకుఁడు. సం. విణ: చూ, సంరక్షకుఁడు.

ప్రతిపాలనము. సం. వి.అ.న:చూ, సంరక్షణము.

ప్రతిపాలించే. సం. స. క్రి: చూ, సంరక్షించే.

ప్రతిప్రస్థాతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁడు. [బింబము. 1.

ప్రతిఫలనము. సం. వి. అ. న. చూ, ప్రతి

ప్రతిఫలించే. సం. అ. క్రి. మాఱురూపము తోఁచే: ప్రతిబింబించే. [వికారము. 1.

ప్రతిఫలితము. సం. విణ. ప్రతిఫలించినది: చూ,

ప్రతిబంధకము. సం. విణ. అడ్డగించేనది, ప్రతిరోధకము: చూ, రుద్ధము. 1.

ప్రతిబంధము. సం. వి. అ. పుం. అడ్డగింత: చూ, సంరోధము. [సంరోధించే.

ప్రతిబంధించే. సం. స. క్రి. అడ్డగించే: చూ,

-ప్రతిబద్ధుఁడు. సం. విశ. 1. అడ్డగింపఁబడినవాఁడు; 2. ప్రతిహతుఁడు; 3. మనసు చెడినవాఁడు: చూ, హతుఁడు. 3.

ప్రతిబింబము. సం. వి. అ.న. 1. ప్రతిఫలనము: చూ, వికారము. 1; 2. ప్రతిమ: చూ, ప్రతికృతి.1;వా.3.ప్రతికి ప్రతి:చూ, ప్రతి.2

-ప్రతిబింబించే. సం. అ. క్రి: చూ,ప్రతిఫలించే

-ప్రతిబింబితము. సం. విశ: చూ, ప్రతిఫలితము.

-ప్రతిభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అప్పటప్పటికి వికసించెడు బుద్ధి: చూ, హ్యాల్లేఖము. 2.

ప్రతిభటుఁడు. సం. వి.అ. పుం:చూ,శత్రువు.1

-ప్రతిభయము. సం. వి. అ. న. 1 భయానకరసము: చూ, రసములు; విశ. 2 భయానకరసముగలది: చూ, రసములు.

ప్రతిభావిశేషశాలిత్వము. అం:చూ,సుగుణములు.

-ప్రతిభువు. సం. వి. ఊ. పుం. పూఁటకాఁపు: చూ, లగ్నకుఁడు. 1.

ప్రతిభూత్వము. సం. వి. అ. న:చూ, పూఁట.4.

-ప్రతిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=పతిమ: చూ, ప్రతికృతి. 1; 2. ఏనుఁగువాహిత్థము క్రింది కొమ్ములనడిమిచోటు, ప్రతిమానము: చూ, హస్తి; 3. తడగట్టెడిఒద్దిక: ప్రతిమానము. (తె).—ఒద్దిక.

-ప్రతిమర్థము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

-ప్రతిమానము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతిమ

ప్రతిమార్గకము. సం వి. అ. పుం: ఉపప్రింగము, త్రింగ-త్రింగము, ప్రతిమార్గపురము.

-ప్రతిమార్గపురము. సం. వి. అ. పుం.—పై—.

-ప్రతిమాల. సం. వి.ఆ.స్త్రీ. అంతాదిగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3.

-ప్రతిముక్తము. సం. విశ. 1. కట్టఁబడినది (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము; 2. తొడుగఁబడినది (కవచము): చూ, వారవారణము.

-ప్రతిముఖసంధి. అం.(ప్రతిముఖము)ఒక నాటకసంధి, యత్నబిందువులచే ప్రతిముఖసంధి: చూ, సంధులు.

ప్రతిమోక్షము. సం: చూ, దానపంచకము. (దానపంచకమునందలి పదములలో నిటతిమోక్షము ను ప్రతిమోక్షమని చేయుపుఁడు)

ప్రతియత్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇచ్ఛ: చూ, వాంఛ; 2. ఆనుకూల్యము: చూ, స్నేహము. 1;3: చూ,ప్రతీకారము. 1;4: చూ, సంస్కారము. 6

ప్రతియాతన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ,ప్రతికృతి. 1; 2. తుల్యయాతన. [విరోధము. 1.

ప్రతియోగము. సం. వి. అ. పుం. పగ: చూ,

ప్రతియోగి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్): చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1. [ము. 1.

ప్రతిరోధకము. సం. విశ: చూ, ప్రతిబంధక

ప్రతిరోధము. సం. వి. అ. పుం. 1.ఎదిరించుట: చూ, లూటీ 4; 2. దొంగతనము: చూ, హరణము. 1.

ప్రతిరోధించే. సం.స.క్రి: చూ, ప్రతిబంధించే.

ప్రతిరోధి. సం. వి. న్. పుం. 1. ఎదిరించువాఁడు: చూ, ప్రతిపక్షుఁడు. 1—2; 3.దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1. [ముకలది.

ప్రతిలోమము. సం. విశ. అవరోహణ క్రము

ప్రతివచనము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రతివాక్యము. [పరవసథము.

ప్రతివసథము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

ప్రతివసించే. సం. అ. క్రి. ఉండు: చూ, వసించే.

ప్రతివస్తూపమ. అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానోపమేయ వాక్య సమత్వము. "ఉదా.—చాపమున శూరుఁడుదగు. తాపమున సూరుఁడు దగు.")

ప్రతివాక్యము. సం. వి. అ. న. మాఱుమాట: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రతివాది. సం. విశే. (క్రి. ఈ. న్) వాదికి ప్రతిపక్షము వాఁడు: చూ, శత్రువు. 1.

ప్రతివాదించు. సం. అ. క్రి. వాదికి ప్రతిపక్షముగా మాటాడు. [గుననుండువాఁడు.

ప్రతివాసి. సం. విశే.(క్రి. ఈ. న్.) ఇరుగుపొరు

ప్రతివిధానము. సం.వి.అ.న: చూ, ప్రతీకారము.

ప్రతివిరోధి. సం. వి. ఇ. పుం: ప్రతిరోధి. 2

ప్రతివిష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.(విషమునకువిరోధి) అతివస*: చూ, విష.

ప్రతివేశము. సం. వి. అ. పుం. ఇరుగుపొరుగు ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

ప్రతిశాసనము. సం. వి. అ.న.పిలిచిపనిపంచుట.

ప్రతిశీర్షకము. సం. వి. అ. న. కుదువ: చూ, వాదకము. (1) [చూ, రొంప.

ప్రతిశ్యాయము. సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము:

ప్రతిశ్రయము. సం. వి. అ.పుం. 1.=పడిసెము: చూ, రొంప; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. పాత్రము: చూ, సన్నిధానము. 2; 4. కొలువుకూటము: చూ, సభ. 2; 5.సత్రము: చూ, సదనము. 1.

ప్రతిశ్రవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతిజ్ఞ.2.

ప్రతిశ్రాయము. సం. వి. అ. పుం.=పడిసెము. చూ, రొంప. [నము.

ప్రతిశ్రుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రతిధ్వా

ప్రతిషిద్ధము. సం. విశే. నిషేధింపఁబడ్డది: నిషిద్ధము, బహిష్కృతము.

ప్రతిషేధకుఁడు. సం. విశే. నిషేధించువాఁడు.

ప్రతిషేధము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రతిబంధము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (ముందుచేసినపని యొగతాళి యన్నట్లు దానికి వ్యతిరిక్తముగఁజెప్పు ప్రాశ్నవాక్యము. "ఉ.-ఓయీకృష్ణ ! జలక్రీడలుగాదు వాఁడిగల బాణయుద్ధమునుమీ.")

ప్రతిషేధించు. సం. స. క్రి: చూ, ప్రతిబంధించు.

ప్రతిష్టంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతిషేధము. 1. [రుద్ధము. 1.

ప్రతిష్టబ్దము. సం. విశే. అడ్డగింపఁబడినది: చూ,

ప్రతిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 3. శాశ్వతముగ నిలుపుట; 4. నేల: చూ, భూమి. 1; 5: చూ, ఛందస్సులు; 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1.

ప్రతిష్ఠము. అం: చూ, దండవ్యూహములు.

ప్రతిష్ఠించు. సం. స. క్రి. శాశ్వతముగనిలుపు.

ప్రతిష్ఠితము. సం. విశే. శాశ్వతముగనిలుపఁబడినది: చూ, శాశ్వతము.

ప్రతిసరము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. ఏనుఁగు కుంభముల క్రిందిచోటు: చూ, హస్తి; 2. చేతఁగట్టుకొనుతోరము,కంకణము: చూ, ప్రతిసూత్రము; 3: చూ, భూషణము. 2; పుం. 4. కడియము: చూ, భూషణము. 2; 5. పూదండ: చూ, భూషణము. 2; 6. ఒకానొకమంత్రము: చూ, మంత్రము. 1; 7. సేనవెనుకటి దిక్కు: చూ, సేన. 1; 8.వ్రణశుద్ధి: చూ, పూరము.3; విశే.9: చూ, నియోక్తవ్యము.

ప్రతిసర్గము. అం: చూ, పురాణము. 6.

ప్రతిసీర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కటము, కాండపటము, యవనిక.(తె)— చాఁప, డమాను, తెరచాఁప (చూ,వస్త్రము.) [స్పర్థ. 1.

ప్రతిస్పర్థ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పోటి: చూ,

ప్రతిస్పర్థించు. సం. అ. క్రి. పోటీచేయు. కాశీ. 2, ఆ. 98: చూ, స్పర్థించు.

ప్రతిహతి. సం. వి. ఇ.స్త్రీ:చూ, ప్రతిబంధము

ప్రతిహతుఁడు. సం. విశే: చూ, ప్రతిబద్ధుఁడు

ప్రతిహర్తుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు.

ప్రతిహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్రతిహారికుఁడు-ప్రాతిహారకుఁడు.) గారడివిద్య

యందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాక్గ్రాహి.

ప్రతిహారతరము. అం: చూ, శస్త్రములు.

ప్రతిహారి. సం. వి. న్. పుం.=పడిహారి: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 1-2.

ప్రతిహారుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పడిహారి. 1. కటికె: చూ, వేత్రహస్తుఁడు; 2: ఉపక్షితుఁడు, కక్షావేక్షకుఁడు, క్షత్త, గర్వాలుఁడు, దండి, దౌవారికుఁడు, ద్వారపాలకుఁడు, ద్వార్స్థితుఁడు, ద్వాస్థుఁడు, ప్రతిహారి-ప్రతీహారుఁడు. (తె).-గొల్ల, పడిహారి-పడిహారుడు, పణిహారి-పణిహారుఁడు; త్రిస్త్రీ.—ద్వారపాలకురాలునకు.—ప్రతీహారి.

ప్రతిహాసము. సం. వి. అ. పుం. గన్నేరు: చూ, హయమారకము.

ప్రతీకము. సం. వి. అ. పుం. 1. అవయవము: చూ, విషయము. 3; విణ. 2: చూ, ప్రతికూలము; 3. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

ప్రతీకారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వైరశుద్ధి; 2. చికిత్స: చూ, ప్రతిక్రియ. 1.

ప్రతీకాశము. సం. విణ. (ఉత్తరపదము) తుల్యము: చూ, సమానము. 2. (చూ, ఉపమ. 409 వ పొరట.)

ప్రతీక్షణము. సం. వి. అ. న. (ప్రత్యాశతో) ఎదురు చూచుట: చూ, వీక్షణము.

ప్రతీక్షించు. సం. అ. క్రి (ప్రత్యాశతో) ఎదురుచూచు: చూ, వీక్షించు

ప్రతీక్ష్యుఁడు. సం. విణ: చూ, పూజ్యుఁడు. 3.

ప్రతీచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పడమర: చూ, హరిత్తు. 1.

ప్రతీచీనము. సం. విణ. పశ్చిమదిక్కునందు [పుట్టినది.

ప్రతీతము. సం. విణ. 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 2. ఎఱుఁగఁబడినది, కలితము, ఉచితము: చూ, వ్యక్తము. 2; 3. ఆదరింపఁబడినది: ఆదృతము, దృతము; 4. సంతోషము గొందినది: చూ, ముదితము. 2.

ప్రతీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ప్రసిద్ధి: చూ, సంభావన. 3; 2. ఎఱుక: చూ, సంస్తవము; 3. ఆదరము: చూ, సన్మానము; 4: చూ, సంతోషము.

ప్రతీతుఁడు. సం. విణ: చూ, విశ్రుతుఁడు.

ప్రతీపదర్శిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

ప్రతీపము. అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (ఉపమానమున నుపమేయత్వము కల్పించుట. "ఉదా.—నీకన్నులకు సమములమ్మి."); విణ. 2: చూ, ప్రతికూలము.

ప్రతీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పగతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1; 2. చంద్రవంశజుఁడైన ఒకానొక రాజు: చూ, రాజు. 1.

ప్రతీరము. సం. వి. అ. న. (నద్యాది) తీరము: చూ, రోధస్సు.

ప్రతీవాపము. సం. వి. అ. పుం. 1. జనోపద్రవము: చూ, విపత్తు; 2. నిక్షేపించుట; 3. రాలిన లోహపుపొడిని కాఁచి చొంగఁగొట్టుట.

ప్రతీహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. పూర్వము నేను వీనికి మేలుచేసితినిగాన నిప్పుడు వీఁడు నాకు మేలుచేయునని యెంచి చేయునట్టి సంధి: చూ, సంధి. 1.

ప్రతీహారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ద్వారపాలకురాలు: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2; న్. పుం. 2. ద్వారపాలకుఁడు: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2.

ప్రతీహారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రతిహారుఁడు.

ప్రతున్నము. సం. విణ. మిక్కిలివ్యథపెట్టఁబడి [నది: చూ, వేధితము. 2.

ప్రతోదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముల్లు.

ప్రతోదనము. అం: చూ, పంచప్రాణములు.
ప్రతోళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. వెడదవీధి: చూ, మార్గము. 1.
ప్రత్తి. దే. వి.=ఇవకి. (దేశ్యమని శ. ర.)విత్తుల తోనుండుదూది. (దీని భేదములు - ఎఱ్ఱప్రత్తి, జెనప్రత్తి, పుల్లప్రత్తి, పైఁడిప్రత్తి మొ): చూ, కమిజాప్రంత. 3. [ప్రాప్త.4.
ప్రత్నము. సం. విశే. పూ-ప్రతనము: చూ,
ప్రత్యంగము. అం: చూ, జన్యతాళములు.
ప్రత్యంతపర్వతము. సం. వి. అ. పుం. పెద్ద కొండ చేరువనుండు చిన్నకొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము)
ప్రత్యక్శ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఎలుక చెవి*: చూ, స్ఫోటకోష; 2. దంతి*: చూ, విశల్య. 4. [చూ, శైఖరికము.
ప్రత్యక్పర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఉత్తరేణు*:
ప్రత్యక్పుష్పి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై—
ప్రత్యక్షమగు.మి.స.క్రి: చూ,సాక్షాత్కరించు.
ప్రత్యక్షము. సం. వి. అ. పుం.=పత్తెచ్చము. 1: చూ, స్పష్టము; అం. 2: చూ, ప్రత్యక్షాది ప్రమాణములు; 3: చూ, గసవద లంకారములు.
ప్రత్యక్షవాది. సం. వి. న్. పుం. జైనుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.
ప్రత్యక్షాదిప్రమాణములు. అం. ప్రత్యక్షము, అనుమానము, ఉపమానము, శబ్దము, అర్థాపత్తి, అనుపలబ్ధి, సంభవము, ఐతిహ్యము. (ఇందు మొదటనుండి నాలుగు తార్కికుల మతమునందు, ఆఱు వేదాంతుల మతమునందు, ఎనిమిది పౌరాణికుల మతమునందునని క్రమముగా నెఱుంగునది.)
ప్రత్యగ్రము. సం. విశే. 1. నూతనము: చూ, కొ్రొత్త; 2: చూ, పరిశుద్ధము.
ప్రత్యనీకము. అం: చూ,అలంకారము. 3. (బలవంతుఁడగు శత్రువు నేమి సేయఁజాలక యతని పక్షమువారిని బాధించుట. "ఉదా.— తన్నుం గొల్చిన మేఘుకాలఁదాకియున్న చెవులపైనెక్కు నుత్పలములు.") [వు. 1.
ప్రత్యనీకుఁడు. సం. వి. అ, పుం: చూ, శత్రు
ప్రత్యయము. సం. వి. అ. పుం. 1. సుప్తిఙాది; 2: చూ, విశ్వాసము; 3: చూ, ప్రసిద్ధి. 1; 4. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 5. నడవడి: చూ, వర్తనము. 1; 6: చూ, శపథము; 7. అవకాశము:చూ,సందు. 6; 8: చూ, వశము 1; 9: చూ, హేతువు. 1.
ప్రత్యయితుఁడు. సం. విశే. ఆప్తుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు. [2: చూ, ప్రతివాది.
ప్రత్యర్థి. సం. వి. న్. పుం. 1:చూ,శత్రువు.1;
ప్రత్యవసాయము. సం. వి. అ. న. కుడుపు: చూ, పాపాటు. [చూ, భుక్తము. 1.
ప్రత్యవసితము. సం. విశే. కుడువఁబడినది:
ప్రత్యవాయము సం. వి. అ. పుం. పాపము: చూ, వృజినము. 1; 2. దురదృష్టము. (చూ, అదృష్టము. 1.)
ప్రత్యహము. సం. అవ్య: చూ, వాసరము.
ప్రత్యాకారము. సం. వి. అ. పుం. ఖడ్గాదుల యొఱ: చూ, వస్త్రము.
ప్రత్యాఖ్యాతము. సం. విశే. కూడదని నిరాకరింపఁబడినది: చూ, ప్రత్యాదిష్టము.
ప్రత్యాదిష్టము. సం. విశే. నిరాకరింపఁబడినది: నిరస్తము, నిరాకృతము, పరాస్తము, ప్రతిషిద్ధము, ప్రత్యాఖ్యాతము, ప్రత్యాదేశము.
ప్రత్యాదేశము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రత్యాఖ్యాతము.
ప్రత్యాబ్దికము. సం. వి. అ. న. ప్రతిసంవత్సరము చేసెడు శ్రాద్ధము: చూ, శ్రాద్ధము. 1.
ప్రత్యామ్నాయము. పా: చూ, కృచ్ఛ్రము. 6.
ప్రత్యాలీఢము. సం. వి. అ. న. 1. విలుకాఁడు ఎడమకాలు ముందటికిచాఁచినిలుచుట: చూ,

స్థానము. 4; అం. 2: చూ, గతివిశేషములు; 3: చూ, పుంస్థానకములు. [వాంఛ.

ప్రత్యాశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆడియాస: చూ,

ప్రత్యాసత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. చేరిక, సంగతి: చూ, సంయోగము.

ప్రత్యాసన్నము. సం. విణ. చేరికయైనది. పొత్తు: చూ, సంగతము. 5.

ప్రత్యాసారము. సం. వి. అ. పుం. వ్యూహము వెనుకనుండు మఱియొక వ్యూహము: చూ, వ్యూహభేదములు.

ప్రత్యాహారము. సం. వి. అ. పుం. 1. విషయములవలన నింద్రియముల మరలించుట: చూ, అంగము 9, యోగాంగములు; 2. (వ్యాకరణమున) వర్ణసంగ్రహము.

ప్రత్యుత్క్రమము. సం. వి. అ. పుం. ప్రయోగము, యుద్ధమునకొఱకైన భటుల యుద్యమము. (అనికొందఱు): చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రత్యుత్తరము. సం. వి. అ. న. మాఱుత్తరము: చూ, సమాధానము. 4.

ప్రత్యుత్థానము. సం. వి. అ. న: అభ్యాగమము, అభ్యుత్థానము, ప్రత్యుద్గమము.

ప్రత్యుద్గతుఁడు. సం. విణ. ఎదురుకొనిలేచినవాఁడు: చూ, శత్రువు. 1. [త్థానము.

ప్రత్యుద్గమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రత్యు

ప్రత్యుద్గమించు. సం. అ. క్రి. ఎదుర్కొనిపో వు. కాశీ. 2, ఆ. 159: చూ, వక్కాణించు.

ప్రత్యుషము. సం. వి. స్. న. రూ-ప్రత్యూషము: చూ, వేగుజాము.

ప్రత్యూషము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై—

ప్రత్యూషుఁడు. సం. వి.అ. పుం: చూ, వసువులు.

ప్రత్యూహము. సం. వి. అ. పుం. చెఱుపు: చూ, విఘ్నము.

ప్రత్యేకబుద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బుద్ధశిష్యుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు. 1.

ప్రత్యేకము. సం. వి. అ. న: చూ, వేఱువేఱు.

ప్రత్యేకించు. సం. అ. క్రి: చూ, వేఱువేఱగు.

ప్రథ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ప్రఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3.

ప్రథమచతుష్టయము. అం: చూ, క్రతుచతుష్టయము.

ప్రథమము. సం. విణ. 1. మొదటిది: చూ, మొదలు. 4; 2. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము; అం. 3: చూ, అసంహతవ్యూహములు.

ప్రథమావిభక్తి. అం. "డు-ము-వు-లు": చూ, విభక్తులు. [పెట్టఁబడినది.

ప్రథమాశ్రితము. సం. విణ. ముందుగా ప్రవేశ

ప్రధానకైరవము. అం: చూ, తంత్రములు.

ప్రధానవాక్యము. పా. కర్తృ కర్మ క్రియలు మూఁడును గలసినది. తక్కిన పదము లంగములు.

ప్రధానవ్యూహములు. అం: చూ, వ్యూహములు.

ప్రథితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రథ.

ప్రథితుఁడు. సం. విణ: చూ, ప్రతీతుఁడు.

ప్రథిమ. సం. వి. న్. పుం: చూ, విరివి. 2.

ప్రథిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

ప్రదక్షిణము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రదక్షిణించుట: చూ, సంవృతము; అం. 2: చూ, ఉపచారములు. 2.

ప్రదక్షిణించు. సం. స. క్రి: దేవతాదుల నుద్దేశించి కుడికి తిరిగివచ్చు: చూ, వలగొను.

ప్రదరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బాణము. 1; 2: చూ, విదారణము. 1; 3: చూ, విఱుపు. 1; 4. ఆఁడుదానికి కలుగు రక్తస్రావరోగము: చూ, రోగము. 1. [డు.

ప్రదర్శకుఁడు. సం. విణ. విశదపఱచిచూపువాఁ

ప్రదర్శనము. సం. వి. అ. న. విశదపఱచి చూపుట: చూ, వీక్షణము.

ప్రదర్శితము. సం. విణ. 1. విశదపఱచిచూపఁబడినది: చూ, స్పష్టము; 2. చూడఁబడినది: చూ, వీక్షితము.

ప్రదానము. సం. వి. అ. న. గొప్పయీవి. "అన్నప్రదానము": చూ, స్వర్గము. 3.

ప్రదీపకము. సం. వి. అ. పుం. అంజనాద్రియందుఁబుట్టిన రక్తవర్ణముగల విషభేదము.

ప్రదీపము. సం. వి. అ. పుం. దీపము, దివ్వె: చూ, రూ-దీపము. 1.

ప్రదేశనము. సం. వి. అ. న. కానుక: చూ, నూడిద. [-దేశిని.

ప్రదేశని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్ర

ప్రదేశము. సం. వి. అ. పుం. 1. చోటు: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, దేశము; 3. రూ-ప్రాదేశము. జాడితిలి: చూ, హస్తము; 4 రూ-ప్రాదేశము. జెత్తిలి: చూ, హస్తము.

ప్రదేశిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జొట్టనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2.

ప్రదోషము. సం. వి. అ. పుం. 1. మునిమాపు: చూ, సంజెజోము; 2. మిక్కిలిదోషము: చూ, వృజినము. 1.

ప్రద్యుమ్నాయనము. అం. (ప్రద్యుమ్న=ప్రకర్షేణద్యోతయతి, స్వయంజ్యోతి రూపత్వాత్): చూ, ఓమ్. [థుఁడు.

ప్రద్యుమ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

ప్రద్యోతనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు. [ము: చూ, సంద్రావము.

ప్రద్రవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రద్రావ

ప్రద్రావము. సం. వి. అ. పుం.—పై—

ప్రధనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము; 2. చీల్చుట: చూ, విదారణము. 1.

ప్రధానము. సం. వి. అ. న. 1. పరమాత్మ: చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, ప్రకృతి. 1; 3. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; ఏ. 4. ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 5.=బయానా. ముందిచ్చేసొమ్ము: చూ, సత్యంకారము; వా. 6. వివాహోత్సవము వధువున కలంకారాదులనిచ్చి నిశ్చయించుకొనుట.

ప్రధాని. సం. వి. ఇ. పుం. కార్యసహాయుఁడు, మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1.

ప్రధానుఁడు. సం. వి. అ. న. 1.—పై—; 2. మధ్యమాధికారి; ఏ. 3. ముఖ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. [యిచ్చుట.

ప్రధారణము. సం. వి. అ. న. ఫలమపేక్షించి

ప్రధావనము. సం. వి. అ. న: ధావనము, ద్రవము. (తె).-దవుడు, పరుగు-పరువు-పర్వు, పాఱుడు, పేరము-పేరెము; తద్వి.—అల్పధావనమునకు.—గునక-గునుకు-గునుకుడు-గునుగుడు, గునుగుపరుగు; చేచ్చేనంతటి పరుగునకు.—(తె).—చౌపరువు; (చూ, సంచారము.) [వెళ్లు. 1.

ప్రధావించు. సం. అ. క్రి. పరుగెత్తు: చూ,

ప్రధి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, నేమి.

ప్రధితము. అం: చూ, ప్రచారములు.

ప్రధ్వంసము. సం. వి. అ. పుం. చేటు: చూ, సంస్థ. 3. [వాహసము. 2.

ప్రనాళము. సం. వి. అ. న. నీళ్లతూము: చూ,

ప్రన్న. దే. విశ. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము.

ప్రన్నఁదనము. వా. వి: చూ, సౌందర్యము.

ప్రన్నన. దే. వి. మనోజ్ఞత. (ఇది విశేషణమగుచో.—పాండు. 5, ఆ. 128; పాండు. 2, ఆ. 108.): చూ, ప్రన్న.

ప్రన్ననివాఁడు. వా. వి: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

ప్రప. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పానీయశాలిక.

ప్రపంచము. సం. వి. అ. పుం. 1. భూలోకము: చూ, లోకము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. శబ్దవిస్తరము: చూ, శబ్దము. 1; 4: చూ, విరివి. 2; 5. రచన: చూ, విన్యాసము. 2; 6: చూ, వ్యత్యయము; 7. మోసపుచ్చుట: చూ, వంచన.

-పరిపంచించు. సం. స. క్రి: చూ, విస్తరించు.
పరిపంచితము. సం. విశే. విస్తరింపఁజేయఁబడినది.
పరిపత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. భక్తిపరులు చేయు శరణాగతి; వా. 2. గౌరవాదులు.
-పరిపదము. సం. వి. అ. పుం. 1. మంగాలు: చూ, హజ్జ; 2. మోఁగాలు: చూ, హజ్జ.
-పరిపదములు. అం. (మోఁగాళ్లు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి-మూఁకాళ్ళెన్నైనవియు రక్తవర్ణములైన రాజెసు; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు) (స్త్రీకి.—తొఁడెబెడి పిఁదునల నుండి మెత్తగనున్న భాగ్యవతియగు.)
-పరిపన్నుఁడు. సం. విశే. పరిపత్తిచేసినవాఁడు.
-పరిపాఠకము. పా. కొన్నియనువాకములుగల వేదభాగము: చూ, వేదము.
-పరిపాతము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండచెఱియ: చూ, పర్వతము. ౧౧; 2. పరికిపాటు: చూ, పరిమాల. [వర్తములు.
-పరిపానోత్తరపరిదేశావర్తి. అం: చూ, అసభా
-పరిపితామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పరిపితామహునిభార్య: చూ, సవిత. 2.
-పరిపితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ముత్తాత: చూ, సవిత. 2; 2. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1. [పరిపున్నాటము.*.
-పరిపున్నటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
-పరిపున్నాటము. సం. వి. అ. పుం: రూ-పరిపున్నటము, ఉరణాక్షము, ఉరణాఖ్యము, ఊరణాక్షము, ఏడగజము, చక్రిమర్దకము, చక్రిమర్దనము, దద్రుఘ్నము, పద్మాటము. (తె).—తంటియము-తంటెము, తగిరిస-తగిరిస.(చూ,వృక్షము.)
-పరిపుల్లము. వా. సం.విశే: చూ, రూ-ప్రఫల్లము.
-పరిపాండరీకము. సం. వి. అ. న. రూ-పుండర్యము-పౌండర్యము) పుండరీకమను గంధద్రవ్యము: చూ, రాజార్హము.

పరిపౌత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మునిమనుమరాలు: చూ, మనుమ. 1.
పరిపౌత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మునిమనుమఁడు: చూ, మనుమఁడు 1. -చూ, కులము. 4.
పరిప్ప. దే. వి. ఉపుక. ఆం, హా. వ్రి. 73:
పరిప్రపితామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ప్రపితామహుని తండ్రి: చూ, సవిత. 2
పరిప్లుల్లము. సం. విశే. రూ-పరిప్రఫుల్లము. వికసించినది: చూ, సంఫుల్లము
పరిబంధకల్పన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, కథ 1.
పరిబంధవాగ్వైచిత్ర్యము. అం: చూ, సుగుణములు.
పరిబంధము సం.వి. అ. పుం.1: చూ, కావ్యము; 2. కట్టు: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3: చూ, సంతానములు. [చూ, వైరస్యము.
పరిబర్హము. సం. విశే. ముఖ్యము, మొదటిది:
పరిబర్హుఁడు. సం. విశే: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.
పరిబలము. సం. వి. అ. పుం. 1. చిగురు: చూ, విద్రుమము; విశే. 2. మిక్కిలి బలముకలది: చూ, యోగ్యము. 5.
పరిబలు. వై. అ. క్రి.=పరిబల. 1: చూ, సంపదించు. వై. 2, ఆ. 93; 2: చూ, వర్ధిల్లు. హరి. పూ. 6, ఆ. 79.
పరిబుద్ధము. సం. విశే: చూ, సంఫుల్లము.
పరిబుద్ధుఁడు. సం. విశే. 1: మేలుకొన్నవాఁడు; వా. 2: చూ, ప్రాజ్ఞ.
పరిబోధనము. సం. వి. అ. న: అనుబోధము. (తె).—అత్తరు- అత్తరువు, తావినూనె; తద్వి.-చెందినీఅత్తరునకు: చూ, స్నేహము. 2.
పరిబోధము సం. వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలితెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, మేలుకోలు.
ప్రబోధాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.
పరిబోధించు. సం. స. క్రి. 1. మిక్కిలితెలుపు: చూ, బోధించు; 2: చూ, మేలుకొలుపు.
పరిబ్బ. దే. వి. రూ-పెరిబ్బ-పరిబ్బలి-పెరిబ్బలి*: చూ, సహాసరివేది. 2.

ప్రబ్బము. వై. వి.=పర్వ. రూ-ఒబ్బము: చూ, సంబరము. 3.

ప్రబ్బలి. దే. వి: చూ, రూ-ప్రబ్బ. శ.రసి. 6, ఆ. 84. [2, ఆ. 43.

ప్రబ్బికోలు. దే. వి. ప్రబ్బికొనుట. భాగ.సభా.

ప్రబ్బు. దే. వి. 1. నింప. కాశీ, 5, ఆ. 163: చూ, నెగ్గింపు; స. క్రి. 2. నింపించే. భార. సభా. 2, ఆ. 49: చూ, నెగ్గించే; 3. కలయు. ఉ, రా. 5, ఆ. 203: చూ, సక్తమగు: అ. క్రి. 4: చూ, వ్యాపించే భో. 4, ఆ. 105; 5: చూ, పట్టిల్లు; 6: చూ, సంపడించే. భాగ. 10, స్కం.పూ.352; 7: చూ, వర్తించే. భాగ. 10, స్కం. 123.

ప్రభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వెలుగు: చూ, వెలుతురు. 1; 2. కుబేరుని పట్టణము: చూ, సీమ. (1) (దేశము.); 3. సూర్యునిభార్య: చూ, భార్య; 4. దుర్గ: చూ, పార్వతి. 1; వా. 5. వీరభద్రోత్సవమునకు వస్త్రాదులతో పాడవు గంగకైడి ప్రభఅనుభూష" ప్రభలసంబరము"

ప్రభంజనుడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గాలి: చూ, వాయువు; విశే. 2. చేక్కంగా విఱుచువాడు.

ప్రభవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రభవము. సం. వి. అ. పుం. 1. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2. పుట్టుటకు కారణము: చూ, హేతువు. 1; 3. తెలివికి మొదటిచోటు: చూ, స్థానము. 1; 4. ప్రభావము: చూ, శక్తి. 1. [సంభవించే.

ప్రభవించే. సం. అ. క్రి. పుట్టు: చూ,

ప్రభాకరబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియొ బ్రాహ్మణులు.

ప్రభాకరుడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుడు; 2: చూ, వహ్ని. 1.

ప్రభాకలిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-భ-ర-స-వగణములు. 13 యతి. 20 వ ఛందస్సు.)

ప్రభాతము. సం. వి. అ. న. 1.=పలువాత: చూ, వేగుజాము; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-జ-ర-గురువులు. 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు.")

ప్రభాసుడు. అం: చూ, వసువులు. (ప్రభావసుడు-ప్రభావసుడు అని కొందఱు)

ప్రభావము. సం. వి. అ. పుం. 1: అధిష్ఠానము, ఆయతి, తేజము-తేజస్సు, దండి, ధామము, ప్రతాపము. (తె).—ఒఱపు, తేజో. (చూ, శక్తి. 1); 2: చూ, శక్తి. 1.

ప్రభావసిద్ధము. వా. సం. విశే. అలవాటైనది: చూ, సిద్ధము. 3.

ప్రభావసిద్ధి. అం: చూ, సిద్ధిత్రయము(త్రయము.)

ప్రభిన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుగు: చూ, హస్తి; విశే. 2. మిక్కిలి భేదపడినది: చూ, వ్యస్తము. 1.

ప్రభుత్వము. సం.వి.అ.పుం: చూ, స్వారాజ్యము.

ప్రభువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; విశే. 2.=ఏలువు: చూ, స్వామి. 1; 3: చూ, సమర్థుడు.

ప్రభుశక్తి. అం. 1: చూ, శక్తిత్రయము (త్రయము); 2: చూ, వింశతివిగ్రహములు.

ప్రభువృత్తము. అం: చూ, వృత్తము. 1 ("న-న-న-జ-జ-జ-జ-జ వగణము. 9-15 యతులు. 24 వ ఛందస్సు.)

ప్రభూతము. సం. విశే. 1. అధికము: చూ, హేరాళము; 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ. 3; 3: చూ, సంభూతము.

ప్రభృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మొదలు. 6.

ప్రభ్రష్టకము. సం. వి. అ. న. సిగనువ్రేలెడు దండ: చూ, భూషణము. 2.

-పరిభ్వాణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒడయురాలు: చూ, స్వామిని.

-పరిమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. యథార్థజ్ఞానము, రూ-పరిమితి: చూ, ప్రత్యక్షము. 2.

-పరిమత్తుఁడు. సం. విశే.1. పరిమాదపడినవాఁడు; 2.మిక్కిలిమత్తుకొన్నవాఁడు: చూ, మత్తుఁడు.

-పరిమథనము. సం. వి. అ.న: చూ, పరిమాపణము.

-పరిమథాధిపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పరిమథాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు.

పరిమథితము. సం. వి. అ. న. నీళ్లుపోయక చిలికినమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

-పరిమథుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, పాశికుఁడు.

-పరిమద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1. యౌవనాదిమదముగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

-పరిమదము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పరిమోదము. పాండు. 2, ఆ. 104: చూ, సంతోషము; విశే. 2. మిక్కిలి మదముగలది; ద్వి—మదముగలది.—మల్లరము, మిటారి.

-పరిమదవనము. సం. వి. అ. న. రూ-పరిమదావనము. అంతఃపురస్త్రీలు విహరించు ఉద్యానవనము: చూ, వనము. 2.

-పరిమదావనము. సం. వి. అ. న.—పై—

-పరిమనుఁడు. సం. విశే. (న్): చూ, హృష్టుఁడు.

-పరిమాణము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రత్యక్షాది జ్ఞానకారణము; 2. అంగుళీమానాదిమానము; 3. అంగుళీమానము; 4: చూ, సత్యము. 1; 5. మేర: చూ, హద్దు; 6. శాస్త్రము: చూ, శాస్త్రములు; ఏ. 7. ఎఱుఁగునది; వా. 8: చూ, శపథము; 9. న్యాయస్థానమున రామాయణమును తలపైనిడుకొని యథార్థమును చెప్పుట. [ణములు.

-పరిమాణములు. అం: చూ, ప్రత్యక్షాది పరిమా

-పరిమాణి. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("జ–ర–నగణములు. 8 వ ఛందస్సు".)

పరిమాణీకరించు. సం. స. క్రి. సత్యముగా నెంచు.

పరిమాత. సం. విశే. (ఋ. ఈ. ఋ) ఎఱుఁగఁగ డివాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

పరిమాతామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మాతామహుని తండ్రి భార్య: చూ, సవిత. 2.

పరిమాతామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాతామహుని తండ్రి: చూ, సవిత. 2.

పరిమాదపడు. వి. అ. క్రి: చూ, మోసపోవు.

పరిమాదము. సం. వి.అ. పుం. 1.ఏమఱుపాటు: చూ, స్ఖాలిత్యము; వా. 2. కష్టము.

పరిమాది. సం. విశే. 1. పరిమాణముకలవాఁడు; అం. 2: చూ, సంవత్సరములు.

పరిమాదించు. సం. అ. క్రి: (తె).—ఏమఱుట్లు, ఏమఱు, పరాకుపడు, పొరపడు, పొలమారు.

పరిమాదీచ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

పరిమాపణము. సం. వి. అ. న. చంపుట: చూ, హింస. 1.

పరిమితాక్షరము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("స–జ–స–స గణములు. 9 యతి. 12 న ఛందస్సు.")

పరిమితి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రమ.

పరిమిద. దే. వి. రూ-పరిమిడె. మల్లకము: చూ, పాత్రము. 6.

పరిమిడె. దే. వి.—పై—

పరిమీతము. సం. విశే. 1: చూ, ప్రోక్షితము 2; 2. చేచ్చినది: చూ, సంస్థితము. 1.

పరిమీతుఁడు. సం. విశే. చేచ్చినవాఁడు: చూ, సంస్థితుఁడు. [స్వప్నము. 2.

పరిమీల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కునికిపాటు: చూ,

పరిమీలనము. సం. వి. అ. న: చూ, సావు.

పరిముఖము. సం. వి. అ. న. 1. జరుగుచున్న కాలము; పుం. 2. పున్నాగము*: చూ, పొన్న; విశే. 3. ముఖ్యము: చూ, శ్రేష్ఠము.

పరిముఖుఁడు. సం. విశే: చూ, పరిధానుఁడు. 3.

ప్రముదితవదన. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న-న-ర-రగణములు. 8యతి. 12వ ఛందస్సు.")

ప్రముదితుఁడు. సం. విశే: చూ, హృష్టుఁడు.

ప్రమృతము. సం. వి. అ. న. 1.కృషి: చూ, వ్యవసాయము; విశే. 2.మరణించినది: అంతరితము, అఘ్రినము, అవసన్నము, ఉపహతము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము. [గఁదగినది.

ప్రమేయము. సం. విశే. యథార్థముగా ఎఱుఁ

ప్రమేయములు. అం. (ధనుర్విద్యా విలాసము లోనివి): గురుసంకీర్తనము, శిష్యవరణము, విద్యాప్రభావసూచనము, ధనుర్ద్వయనామోద్దేశము, ధనుర్నిర్మాణాది విశేషము, బాణభేదపరిగణనము, బాణనిర్మాణాదికము, పుంఖోపసంఖ్యానము, పక్షపరిమాణ ప్రశంస, నిషంగరచనా ప్రవచనము, మౌర్వీవిధానకరణము, అంగుళీత్రాణకీర్తనము, జ్యారోపణ ప్రకరణము, ధనురూర్ధ్వాధరభాగ నిర్ణయము, ముష్టిప్రకరణము, స్థానోపసంఖ్యానము, శరగ్రహణ హస్తప్రతిపాదనము, సంధాన క్రమవివరణము, ఆకర్షణహస్తప్రస్తావము, బాణహస్తక్షేత్రనిరూపణము, దృష్టిలక్షణాన్వీక్షణము, ధనురాకర్షణకౌశలోపన్యాసము, పుంఖోద్వేజిత విభజనము, చాపముష్టిప్రేరణవివరము, శరమోచనప్రకారము, చాపోచ్చరణ లక్షణము, శరాభ్యాసోచిత మాసోపన్యాసము, శరవ్యాపారయోగ్యతిథివారాది వివరణము, ఖురళికారంగ ప్రసంగము, రంగప్రవేశ లక్షణ నిర్దేశము, ధనుశ్శర పూజాయోజనము, గురుప్రణామస్థేమము, శరశరాసన గ్రహణ పౌర్వాపర్య సూచనము, లక్ష్యశుద్ధిలాభము, లక్ష్యవేదికారచనావివేచనము, నారాచమోచన ప్రకార సూచనము, చిత్రలక్ష్య భేదనోపాయ ప్రతిపాదనము, శాబ్దిలక్ష్య శరాభ్యాస విలాసము, దూరనికటస్థ లక్ష్యభేదన లక్షణము, రథారోహణ శరాభ్యాస విశేషభావనము, గజారోహణ శరప్రయోగ విభాగము, హయారోహణ శరమోక్షణ లక్షణము, దూరపాతి శరాభ్యాస విస్తర కీర్తనము, శరప్రయోగ సమయాసమయనిరూపణము, శరగమనగుణ దోష విభాగము, దివ్యాస్త్రమంత్రతంత్ర ప్రయోగ విస్తర ప్రస్తావము (46) (ఈ ప్రమేయములకు ఉద్దేశలక్షణములు ద్రోణాచార్య ప్రణీతమైన ధనుశ్శాస్త్రమునందుఁ జూడఁదగినవి. మంత్రప్రయోగయుక్తములగునవి యస్త్రములనఁబడును. మంత్రప్రయోగములేక ప్రయోగించేనవి శస్త్రములనఁబడును: చూ, అస్త్రములు, శస్త్రములు). [షము.

ప్రమోదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంతో

ప్రమోదించే. సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించే.

ప్రమోదూత. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్రమ్మిద. దే. వి: చూ, రూ-ప్రమిద. పర. 1, ఆ. 94.

ప్రమ్ము. దే. స. క్రి: చూ, వేష్టించే.

ప్రయతుఁడు. సం. విశే: చూ, శుద్ధుఁడు.

ప్రయత్నము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలియత్నము: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రయత్నించే. సం. అ. క్రి. మిక్కిలి యత్నించే: చూ, సమకట్టు. 2.

ప్రయస్తము. సం. విశే. (నేయి నూనె లోనగువానిచేత) పోతాళింపఁబడినది: చూ, సంస్కృతము.6. [చూ, క్షేత్రములు.

ప్రయాగ. అం.రూ-ప్రయాగము. తీర్థవిశేషము:

ప్రయాగము. సం. వి. అ. పుం. 1.___పై.___; బ.2: చూ, ధాన్యములు; వి.3: చూ, యజ్ఞము; 4: చూ, హయము; అం. 5: చూ, దేశములు.

ప్రయాగలు. వా. వి. బ: చూ, ప్రయాగము.2.

ప్రయాగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

ప్రయాణము. సం. వి. అ. న.=పయనము: చూ, సంచారము.

ప్రయాణించు. సం. అ. క్రి.=పయనించు చూ, వెళ్లు. 2. [ప్రక్షిప్తము.

ప్రయాతము. సం. విణ. ప్రయాణమైపోయినది

ప్రయామము. సం. వి. అ. పుం. 1. జయమునందు లోనగువానిగుండు ధాన్యాదులను పరిక్షేపఱుచుట; 2. వ్యవహారాదులయందు హెచ్చుతగ్గులులేక కలిగినది కలిగినట్లు చెప్పుట; 3. మహార్ఘములైన ధాన్యాదులయందలి జనుల యాదరాతిశయము.

ప్రయాసపడు. మి. అ. క్రి: చూ, శ్రమపడు

ప్రయాసము. సం. వి. అ. పుం.=ఆయాసము: చూ, శ్రమము. 1.

ప్రయి. దే. వి. 1. నింద. భార. విరా. 2, అ. 154: చూ, వెగ్గింపు; 2. సడి, సద్దు: చూ, స్వరము. 2.

ప్రయాసపెట్టు. మి. స. క్రి: చూ, శ్రమపెట్టు.

ప్రయుక్తమగు. మి. అ. క్రి: చూ, పరఁగు. 1.

ప్రయుక్తము. సం విణ. 1. ప్రయోగింపఁబడినది; 2. మిక్కిలికూడుకొన్నది: చూ, సహితము.

ప్రయుక్తాలపల్లవము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

ప్రయుతము. సం. వి. అ. న. 1. దశలక్షసంఖ్య: చూ, సంఖ్య. 1; విణ. 2. దశలక్షసంఖ్య గలది. [గించువాఁడు: ప్రయోజకుఁడు.

ప్రయోక్త. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) ప్రయో

ప్రయోగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరఁగుట. ఉత్తేజము. (తె).— నడపుట; 2. మంత్రతంత్రాదులను నడపుట; 3. ప్రయత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; 4. తారకాణము: చూ, రుజువు; 5. కర్తృకర్మ క్రియాల కూడిక; వా. 6. భూతాదులను ప్రయోగించుట: కట్టుమోతు, చేఁతబడి.

ప్రయోగాతిశయము. అం: చూ, ప్రస్తావనాంగములు. (సూత్రధారుఁడీదిగో యని సూచించు కథా విశేషము.)

ప్రయోగించు. సం. అ. క్రి. 1. నడపు: చూ, వర్తించు; 2. మంత్రతంత్రాదులను నడపు: (తె).—గుప్పించు, గుప్పు, పచేరించు, పఱపు; 3. గ్రంథమునందు వాక్యమును ప్రయోగించు; 4. బాణాదులను ప్రయోగించు: చూ, సెలయు. 2.

ప్రయోజకుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, ప్రయోక్త; 2. కార్యము నెఱవేర్చువాఁడు: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రయోజనము. సం. వి. అ. న. 1. పని: చూ, వ్యాపారము. 1; 2. కార్యము: చూ, వ్యాపారము. 1; 3: చూ, హేతువు. 1.

ప్రరోచన. అం: చూ, ప్రస్తావన.

ప్రరోహము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మొలక; అం. 2: చూ, ఉపసంహృతి.

ప్రలంబఘ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బలరాముఁడు.

ప్రలంబము. సం. వి. అ. పుం. 1. మిక్కిలి లంబనము: చూ, వ్రేలుడు; 2. హారవిశేషము: చూ, భూషణము. 2; 3: చూ, స్తనము; 4. కొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 5: చూ, హింతాలము*; 6. తగరము: చూ, లోహము. 1.

ప్రలంబుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ప్రలంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వంచన.

ప్రలాపము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పనుపుట. పలవరము-పలుము, ఏడుపు: చూ, శోకము; 2.=: చూ, పలవరము; అం. 3: చూ, ద్వాదశావస్థలు. [రొల్లు. 2.

ప్రలాపించు. సం. అ. క్రి.=పలవరించు: చూ,

ప్రలోకితము. అం: చూ, దృష్టిక్రియలు.

ప్రలోభనము. సం. వి. అ. న. మృగములను పట్టుటకు పెట్టుమచ్చు: చూ, మచ్చు. 3.

ప్రలోక్షము. సం. వి. అ. పుం. మిక్కిలిలోక్షము: చూ, లోక్షము.

ప్రలోభించే. సం. స. క్రి. ఆసగొనఁజేయు. భార. అను. 6, ఆ. 323.

ప్రల్లఁదనము. వ్య. వి. (ప్రల్లద + తనము) 1: చూ, రూ-పల్లదము; 2: చూ, హంకారము; 3: చూ, కోపము.

ప్రల్లటీఁడు. వా. వి. (రూ-ప్రల్లటీఁడు-ప్రల్లదుఁడు): చూ, తలకొట్టుమారి. 1—2.

ప్రల్లదకాఁడు. వా. వి.—పై—

ప్రల్లదము. దే. వి. 1: చూ, రూ-ప్రల్లఁదనము. 1—2—3; 4. పారుష్యము. భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 44: చూ, శబ్దము. 2; 5. దుర్భాషణము. భార. సభా. 2, ఆ. 63; భో. 6, ఆ. 16: చూ, శబ్దము. 2; 6. దుష్కృత్యము. భార. ఆర. 6, ఆ. 246; భాగ. 7, స్కం. 225. [(దుష్టునకు.—విక్రి. 1, ఆ. 129).

ప్రల్లదీఁడు. వా. విణ: చూ, ప్రల్లటీఁడు.

ప్రల్లదుఁడు. దే. విణ. —పై.—(దుష్టునకు.— మార్క. 2, ఆ. 93; భార. ఆది.1,ఆ.125.)

ప్రల్లదురాలు. దే. విణ. (ప్రల్లద + ఆలు) దుష్టురాలు. నిర్వ. 5, ఆ. 121 (దుష్టురాలు= దుర్భాషలాడునది): చూ, స్త్రీ.

ప్రవక్త. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) చేకఁగా మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1.

ప్రవచనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేదము; 2. గొప్పమాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రవచనీయము. సం. విణ. చేకఁగా మాటాడదగినది: చూ, వక్తవ్యము. 2.

ప్రవణము. సం. వి. అ. పుం. 1. చతుష్పథము: చూ, మార్గము. 1; విణ. 2. వాటపు పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

ప్రవణుఁడు. సం. విణ. ఆసక్తుఁడు: చూ, లుబ్ధుఁడు. 2; 2. నమ్రుఁడు: చూ, వినమ్రుఁడు; 3: చూ, సమర్థుఁడు. [వృద్ధుఁడు. 1.

ప్రవయుఁడు. సం. విణ. స్. ముసలి: చూ,

ప్రవర. వా. అం: చూ, రూ-ప్రవరము.

ప్రవరము. సం. వి. అ. న. 1. (చూ, గోత్రము. 13) మిగిలినవి.—(1) కశ్యప.=లభింపలేదు; (2.) అత్రి.=౧. అతిథి.— ఆత్రేయ, అర్చనాన, అతిథి; మఱియు ౨. బీజావాప; ౩. వామరథ్య; ౪. సుమంగలగోత్రములు గానవచ్చుచున్నవి; (3). ఆంగీరస.=౧. ఆయాస్య.— ఆంగీరస, ఆయాస్య, గౌతమ; ౨. ఔశిజ.— ఆంగీరస, ఔశిజ, గౌతమ; మఱియు ౩. ఆరుణి; ౪ ఔపగవి; ౫. ఔపమితి; ౬. బాదరాయణ; ౭. భద్రిణ; ౮. మద్రణ; ౯. సాత్యంకామి; ౧౦. సాత్యకి; ౧౧. ద్విగోత్రికులు.—ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, కాత్య, ఆక్షీల (కాత్య, ఆక్షీల యనువారు విశ్వామిత్రగోత్రికులు (లేక) ఆంగీరస, కాత్య, ఆక్షీల ముగ్గురు ఋషులు. మఱియు ఆంగీరస, బార్హస్పత్య, భారద్వాజ, మాందన, మాతవచస అయిదుగురు ఋషులు. మఱియు ఆంగీరస, మాందన, మాతవచస ముగ్గురు ఋషులు గానవచ్చుచుండె); (4). కౌశిక.=౧. ఉలూక; ౨. ఔలకి; ౩. బభ్రవ; ౪. బృహదగ్నయ; ౫. యజ్ఞవల్క; ౬. వాలకయ; ౭. శాలావత; ౮. శాలినయ గోత్రములు చూపట్టుచున్నవి; (5). వశిష్ఠ.=లభింపవయ్యె; (6). భృగు.=౧. ఆర్ష్టిషేణగోత్రికులు కొందఱు జామదగ్న్య గోత్రికుల ప్రవరమునే చెప్పుచున్నారు. కౌశికయందలి వైణ (వేణు) గోత్రికులు కొందఱు శైత్యగోత్ర ప్రవరమునే చెప్పుచున్నారు; (7). అగస్తి.=లేవు; ☞ (౧. క్షత్రియులకు పురోహితునియొక్క ప్రవరము చెప్పి

పఠింపవలెనని, (లేక) ఋషితోఁగూడపఠించే డమైనచో మానవ,ఐల (వ), పౌరూరవస అని పఠింపవలయును; 2. వైశ్యులకు వాత్సప్రి అను ఋషిప్రవరము హోత చెప్పవలయును. వత్సప్రివత్ అని అధ్వర్యుఁడు పఠింపవలయును; 3. పృషదశ్వులును, ముద్గలుఁడును, విష్ణువృద్ధులును, కణ్వుఁడును, అగస్త్యుఁడును, హారితుఁడును, సంకృతియును, కపియును, యస్కుఁడును పరస్పరము వివాహము ఇష్టమైనది; 4. ఎంతవఱకు విశ్వామిత్రుఁడు ఉంచేన్నాఁడో అంతవఱకు వశిష్ఠుఁడును, అత్రియును, కశ్యపుఁడును వేర్వేఱుగా ఒక గోత్రము గలవారలు అనుచున్నారు; 5. రెండుప్రవరములు గలవారికిని మూఁడు ప్రవరములు గలవారికిని వివాహము లేదు. మూఁడుప్రవరములు గలవారికిని అయిదుప్రవరములుగలవారికిని వివాహము లేదు; 6. ఋషులు — విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భారద్వాజ, గౌతమ, అత్రి, వశిష్ఠ, కశ్యప మఱియు అగస్త్యుఁడు; 7. ప్రవరములయం దెంతవఱకు ఒకేఋషిఅనువర్తించేన్నాఁడో అంతవఱకు భృంగిరులయొక్క గణముకంటె వేఱుచోట సమానగోత్రముగలది కనుక భిన్నప్రవరముల వారితో వివాహము చేయవలయును. ఎవరు రెండు గోత్రములుగలవారో వారికి రెండు గోత్రములయందును వివాహము కూడదు. సమానఋషులుబహుమంది అగుటవలన ఋషులకు_గర్గులకు-భరద్వాజులకు పరస్పర వివాహము లేదయ్యె. ఇత్యాదివివరములు ప్రవరఖండమను గ్రంథమందుఁ జూడనగును.); 2. పేరు: చూ, సంకేతము. 1; 3. కులము: చూ, వంగడము.

ప్రవరుఁడు. సం. విణ. మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2.

ప్రవర్గ్యము. సం. వి. అ. పుం. అగ్నిష్టోమాది యాగములకు అంగభూతమైన యాగవిశేషము: చూ, యజ్ఞము.

ప్రవర్తక. అం: చూ, వృత్తము. 1. (వైతాళీయ జాతివృత్తములలో నొకటి. బేసిపాదంబులు ఉదీచ్యవృత్తి యాయను, సరిపాదంబులుప్రాచ్య వృత్తియాయను నడచును: చూ, వైతాళీయము.)

ప్రవర్తకము. అం: చూ, ప్రస్తావనాంగములు. (భారతివృత్తి నాశ్రయించి ప్రస్తుతమైనవసంత, శరత్ప్రవృత్తి ఋతువులలో నొక దానిని వర్ణించుట.)

ప్రవర్తకుఁడు. సం. విణ: నడపువాఁడు.

ప్రవర్తనము. సం. వి. అ. న: చూ, వర్తనము. 1.

ప్రవర్తించు. సం. అ. క్రి. రూ-ప్రవర్తిల్లు: చూ, వర్తించు.

ప్రవర్తిల్లు. సం. అ. క్రి. — పై —

ప్రవర్ధిల్లు. సం. అ. క్రి. 1. మిక్కిలివృద్ధిబొందు: చూ, వర్ధిల్లు; 2: చూ, ప్రవర్తించు. (ప్రే. ప్రవర్ధించు.)

ప్రవల్హిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గూఢార్థముగల ప్రబంధము, ప్రహేళిక: చూ, సంపుటము. 3.

ప్రవహణము. సం. వి. అ. న. బాలక్రీడాదుల శకటము: చూ, శకటము. 1; 2: చూ, యానపాత్రము.

ప్రవహము. సం. వి. అ. పుం. 1. బహిర్గమనము: చూ, సంచారము; 2. మహావాయువు: చూ, వాయువు; 3. గాలి: చూ, వాయువు.

ప్రవహించు. సం. అ. క్రి: చూ, వెల్లిగొను. 1.

ప్రవాణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. లాక: చూ, మగ్గము.

ప్రవాదము. సం. వి. అ. పుం. కారణములేకయే కలిగి లోకమునందంతటను వ్యాపించిన మాట: చూ, శబ్దము. 2.

ప్రవారణము. సం. వి. అ. న. 1. కామ్యదాన

ము: చూ, స్పర్శము. 3; 2. నిషేధము: చూ, వారణము. 1. [ళము.
పరివాసనము. సం. వి. అ. న: చూ, పరిమా
పరివాసము. సం. వి. అ. న. 1. పరదేశవాసము: చూ, సదనము. 1; 2. పరదేశగమనము, ఊరువిడిచి పోవుట: చూ, పరివిశ్లేషము, విరహము. (తె)—ఎడబాయుట. (చూ, విరహము); అం. 3: చూ, విప్రలంభము.
పరివాహము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లువ; 2. పరివృత్తి: చూ, వర్తనము. 1; 3. పరంపర: చూ, వెల్లి. 4. [రోగము. 1.
పరివాహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. గర్భాణి: చూ,
పరివాళమణి. అం: చూ, దంతక్షతములు.
పరివాళము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరడము: చూ, పత్రము. 1; 2: చూ, కోదండము; 3. చిగురు: చూ, విద్రుమము.
పరివిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,ఆవోలము.
పరివిదారణము. సం. వి. అ. న: చూ,యుద్ధము.
పరివిశ్లేషము. సం. వి. అ. న:చూ,ప్రవాసము.2.
పరివిష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*: చూ, విష.
పరివిష్టుడు. సం.విశ. ప్రవేశించినవాడు:చూ, సాహసికుడు.
పరివీక్షించే. సం. స. క్రి: చూ, వీక్షించే.
పరివీణాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.
పరివీణుడు. సం. విశ: చూ, సమర్థుడు.
పరివృత్తము. అం: చూ, సంచారి వర్ణగతాలంకారములు.
పరివృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నడక: చూ, వర్తనము. 1; 2. పరివేశము: చూ, సాహసము. 1; 3. బదులుపెడుదరువు: చూ, వృత్తి. 2; 4.వృత్తాంతము:చూ,సమాచారము.2;5. ఎడతెగకవచ్చే జలాదుల పరంపర: చూ, ప్రవాహము. 1.
పరివృత్తుడు. సం. విశ. పరివర్తించినవాడు.
పరివృఢమగు. మి. అ. క్రి: పుటపుటనగు.
పరివృఢము. సం. విశ. 1. పెరిగినది: చూ,స్ఫూర్తము. 2; 2. కొనసాగి పెరిగినది: ప్రసృతము.
పరివృద్ధుడు. సం. విశ: చూ, ప్రౌఢుడు.
పరివేకము. సం. విశ: చూ, శైత్యము.
పరివేషుడు. సం. విశ: చూ, పరిధానుడు. 3.
పరివేశి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఏనుగుమీదివెండి బఱచెడి యొజ్జకంబళి: చూ, రల్లకము; 2. సర్పాకారముగాఅల్లినజడ:చూ,రూ--వేణి2;
పరివేశకము. అం: చూ,సూచ్యము. (ఒకరుగాని ఇద్దఱుగాని లేక పెక్కండ్రు గాని నీచ పాత్రలు వృత్తివర్తిష్యమాణ కథ చెప్పుట.)
పరివేశనము. అం: చూ, నిశ్శబ్దక్రియలు.
పరివేశము. సం. వి. అ. పుం:చూ, సాహసము.1.
పరివేశించే. సం. అ. క్రి: చూ, సోకు. 4.
పరివేష్టము. సం. వి. అ పుం. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1. (చూ, హస్తము.)
పరివ్యక్తము. సం. విశ: చూ, స్పష్టము.
పరివ్రాజితుడు. సం. వి. అ. పుం:చూ,సన్యాసి.
పరివ్రాజ్య. సం. వి, ఆ. స్త్రీ. 1. సన్యాసాశ్రమము: చూ,సదనము. 1; 2. తిరుగుట: చూ, విహారము. 1. [చూ, భాండము. 3.
పరివ్య. దే. వి. కుండ. భాగ. 6, స్కం. 205:
పరిశంస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ,స్తోత్రము; వా. 2. మాటలోమాట: చూ, శబ్దము. 2.
పరిశంసార్థకములు. పా. అయ్యారె-బళా-బళీ-బలీ-బళిర,భళా-భళి-భళీ-భళిం, మఝ్ఝూ-మఝ్ఝూరె, బాపురె.
పరిశంసించే. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించే.
పరిశమనము. అం: చూ, అస్త్రములు.
పరిశస్తము. సం. విశ 1. ప్రసిద్ధికెక్కినది:చూ, సంభావన. 3;2.(నేయినూనెలోనగువానిచే) పొగడబడినది: చూ, సాతాళింపు; 3:చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
పరిశస్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పరిసిద్ధి. 1.

ప్రశస్యము. సం. విణ. ప్రసిద్ధికెక్కఁదగినది: చూ, సంభావన. 3. [చూ. శాంతి. 1.

ప్రశాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిశాంతి:

ప్రశాంతుఁడు. సం. విణ. మిక్కిలిశాంతినొందిన వాఁడు: చూ, సహనుఁడు. [ప్రశ్నము.

ప్రశ్న. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=ప్రశ్నము: చూ, రూ-

ప్రశ్నకర్త. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, కథంకథికుఁడు.

ప్రశ్నము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సవాలు.

ప్రశ్నార్థకములు. అం. 1. ఏల-ఎందు-ఎట-ఎప్పుడు మొ. "ఉదా.—ఏలరావు, ఎందుఁగలదు, ఎందుుంటివి, ఎప్పుడువెళ్లెను."; అవ్య. 2. ఏ-ఏది-ఏల-ఏలా-ఎందుకు.

ప్రశ్నించు. సం. స. క్రి: చూ, సవాలువేయు

ప్రశ్రయము. సం. వి. అ. పుం. కూఁకట: చూ, సమాశ్వాసము.

ప్రశ్రితుఁడు. సం. విణ: చూ, వినీతుఁడు 6.

ప్రష్ట. సం. విణ. (ఋ ఈ. ఋ) అడుగువాఁడు: చూ, ప్రాశ్నికుఁడు. 2. [పార్శ్వకము.

ప్రష్ఠవాహము. సం. వి. హ. పుం: చూ, యుగ

ప్రష్ఠుఁడు. సం. విణ: చూ, ముందునడచువాఁడు.

ప్రష్ఠౌహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-పష్ఠౌహి.

ప్రసంగము సం. వి. అ. పుం. 1. విషయవిస్తరము; 2. ప్రస్తావము: చూ, శంసనము; అం. 3: చూ, యానపంచకము.

ప్రసంగాసనము. అం: చూ, యానము. 2.

ప్రసంగించు. సం. స. క్రి. 1. ఏదేని యొకవిషయము విస్తరించిచెప్పు: చూ, వచించు; 2: చూ, ప్రస్తావించు. భో.6, ఆ. 130.

ప్రసక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రసంగము. 2; వా. 2. సంబంధము: చూ, సంయోగము.

ప్రసక్తించు. సం. అ.క్రి. ప్రస్తావమునకువచ్చు.

ప్రసత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ప్రసాదము. 1.

ప్రసన్న. సం.వి. ఆ. స్త్రీ. కల్లు: చూ, సుర. 2.

ప్రసన్నతనొందు. వి. క్రి: తేటుచు-తేర్చు.

ప్రసన్నమధ్యము. అం: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.)

ప్రసన్నము. సం. విణ. 1. నిర్మలము: చూ, సమీచీనము. 2; 2: చూ, సంతోషము.

ప్రసన్నరాఘవనాటకము. అం. (జయదేవుఁడు వ్రాసెను); చూ, కావ్యనాటకములు.

ప్రసన్నాంతము. అం: చూ, ప్రసన్నమధ్యము.

ప్రసన్నాది. అం.—పై—

ప్రసన్నాద్యంతము. అం.—పై—

ప్రసభము. సం. వి. అ. పుం. బలాత్కారము: చూ, హఠము. 2.

ప్రసరణము. సం. వి. అ. న. అంతట సేనవ్యాపించుట: చూ, శిబిరము.

ప్రసరణి. సం. వి. ఇ, ఈ స్త్రీ.—పై—

ప్రసరము. సం. వి. అ. పుం. 1. వ్యాపనము: చూ, సంవృతము; 2: చూ, వినయము; 3: చూ, వేగము.3; 4. ఇనుపచువ్వగల బాణము: చూ, బాణము. 1. [వ్యాపించు.

ప్రసరించు. సం. అ. క్రి. రూ-ప్రసరిల్లు: చూ,

ప్రసరిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై—

ప్రసర్పణము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రసరము.1.

ప్రసర్పకము. అం: చూ, కరణములు. [సదనము.1.

ప్రసవగృహము. సం. వి. అ. న. పురిటిల్లు: చూ,

ప్రసవజలము. సం. వి. అ. న: చూ, ఉబ్బనీరు.

ప్రసవబంధనము. సం. వి. అ. న. తొడిమ: చూ, వృంతము. 1.

ప్రసవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పెసవము. కానుపు: చూ, సూతి. 2; న. 2. పువ్వు: చూ, సుమము; 3. పండు: చూ, ఫలము. 1; పుం. 4. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 5. బిడ్డ: చూ, శిశువు; 6. పశ్వాదులయీనిక, ఈనిక: చూ, సూతి. 2. [చూ, సంభవించు

ప్రసవించు. సం. స. క్రి. (బిడ్డ)కను, ఈను, కను

ప్రిసవ్యము. సం. విణ: చూ, సవ్యము. 1-2-3; 4. అనుకూలము: చూ, స్నేహము. 1.

ప్రిసాదనము. సం. వి. అ. న. 1. తేర్చుట; 2.=పసదనము: చూ, పసదనము. 1; 3. అన్నము: చూ, సాదము (1).

ప్రిసాదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మూలుగు*.

ప్రిసాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రిసన్నత. రూ-ప్రిసత్తి: చూ, సాదము. (1); 2. అనుగ్రహము: చూ, సాకతము. 2; 3: చూ, స్వాస్థ్యము; 4.=పసాదము. భగవంతుడులోనగువారిచే భుక్తపరిశిష్టమైన అన్నాదులు: చూ, సాదము. (1); అం. 5: చూ, గుణములు. 1; 6: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.); 7: చూ, సంచారవర్ణగతాలంకారములు. [యిచ్చు: చూ, విడుచు. 3.

ప్రిసాదించు. సం. స. క్రి. అనుగ్రహించి

ప్రిసాధనము. సం. వి. అ. న. 1. వస్త్రాద్యలంకరణము: చూ, భూషణము. 2; 2: చూ, సిద్ధి. 1.

ప్రిసాధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: కంకతము, కంకతిక, కేశమార్జకము, కేశమార్జనము. (తె).—దువ్వెన, పన్నె. తద్వి- (తె).—ఈరు పెన—ఈర్పెన, చిక్కంటు-చిక్కంటె, చిక్కోల, దువ్వెన.

ప్రిసాసితుడు. సం. విణ: చూ, సజ్జుడు. 2.

ప్రిసారణము. సం. వి. అ. న. 1. చాచుట: చాపు; 2. తిగుచుట; అం. 3: చూ, హస్తప్రాణములు; 4: చూ, కర్మములు. 2.

ప్రిసారణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, లంజెసవరము*.

ప్రిసారము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పసారము: చూ, సంచారము; 2. వ్యాపనము: చూ, సంవృతము.

ప్రిసారి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్) ప్రిసరించునది.

ప్రిసారిణి. అం: చూ, శ్రుతులు.

ప్రిసారితము. సం. విణ. 1. చాపబడినది: నిచితము; 2. తిగువబడినది: ఆకర్షితము; అం. 3: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు; 4: చూ, బాహుక్రియలు; 5: చూ, పార్శ్వక్రియలు.

ప్రిసితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. నిర్బంధము: చూ, బంధము. 1. (కట్టైను సాధనము అనియు)

ప్రిసితుడు. సం. విణ: చూ, తత్పరుడు.

ప్రిసిద్ధము. సం. విణ. 1. ప్రిసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 3. అలంకరింపబడినది: చూ, సజ్జితము. 2.

ప్రిసిద్ధి. సం వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఖ్యాతి: చూ, సంభావన. 3; 2. అలంకారము: చూ, భూషణము. 2.

ప్రిసువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ, సవిత్రి. 1; 2. ఆడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 3. అరటి*: చూ, రంభ. 2; 4. ఒకటితోనొకటి పెనగొన్నద్రాక్షతీగలో నగునది: చూ, వృక్షము.

ప్రిసూత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, సూతిక.

ప్రిసూతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రిసవము. 2; విణ. 2: చూ, సంభూతము.

ప్రిసూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, ప్రిసవము. 2; 2: చూ, ప్రిసవము. 4; 3: చూ, ప్రిసవము. 5.

ప్రిసూతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రిసూత.

ప్రిసూతిజము. సం. వి. అ. న. బాధ: చూ, శోకము.

ప్రిసూనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రిసవము. 2; 2: చూ, ఫలము. 1; విణ. 3: చూ, ప్రిసూతము. 2. [థుడు.

ప్రిసూనేషువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మ

ప్రిస్రుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పిక్క.

ప్రిస్రుతము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేర: చూ, రూ-ప్రిస్రుతి. 1; విణ. 2: చూ, ప్రివృద్ధము. 2; 3. తీర్పబడినది; అం. 4: చూ, పుటక్రియలు.

ప్రసృతి సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. చేరః చూ, హస్తము; 2. పుడిసిలిః చూ, హస్తము.

ప్రసేకము. సం. వి. అ. పుం. 1. చేల్లుటః చూ, ప్రోక్షణము. 1; 2. జాఱుటః చూ, స్ఖలనము. 2.

ప్రసేవకము. సం. వి. అ. పుం. ః చూ, వీణా[దండము.

ప్రసేవము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై—; 2: చూ, స్యూనము.

ప్రస్తరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=సొత్తరము: చూ, రాయి; 2: చూ, రత్నము. 1; 3. కుధము: చూ, హరిత (తృణము. 1); 4. చిగుళ్లులోనగువానిచే ఏర్పఱచిన సెజ్జ: చూ, శయ్య 1.

ప్రస్తరించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, విస్తరించు; 2. ఛందః ప్రస్తారముచేయు.

ప్రస్తవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విషయము. 1. భార. సభా. 1, ఆ. 39.

ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు. అం. ప్రస్తారము, సంఖ్య, నష్టము, ఉద్దిష్టము, పాతాళకము, ద్రుతమేరువు, లఘుమేరువు, గురుమేరువు, ప్లుతమేరువు, సంయోగమేరువు, ఖండప్రస్తారము, ద్రుతమేరునష్టము, ద్రుతమేరూద్దిష్టము, లఘుమేరునష్టము, లఘుమేరూద్దిష్టము, గురుమేరునష్టము, గురుమేరూద్దిష్టము, ప్లుతమేరునష్టము, ప్లుతమేరూద్దిష్టము. మఱియు యతిప్రస్తారము (అనికొందఱు) (20)

ప్రస్తారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఛందశ్శాస్త్రమునందలి ప్రత్యయవిశేషము; 2. వృక్షవిస్తారము; అం. 3: చూ, స్థాయీవర్ణగతాలంకారములు (అలంకారము. 3.); 4: చూ, సంచారివర్ణగతాలంకారములు; 5: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు.

ప్రస్తారములు. అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయప్రాణములు. (పది అనికొందఱు)

ప్రస్తావన. అం. ప్రస్తావనద్వివిధము —ప్రరోచన, ఆముఖమునని. పూర్వరంగముచేయువాఁడొకసూత్రధారుఁడు. ప్రస్తావన ప్రవర్తకుఁడు (నటస్థాపకుఁడు) మఱియొక సూత్రధారుఁడు అని కొందఱు. ఇద్దఱునొకరే కావచ్చునని మఱికొందఱందురు. ఎట్లయినం బ్రస్తావనతోనే కథ ప్రారంభమవును. (కవి కావ్యప్రముఖ ప్రస్తుతార్థప్రశంసచే శ్రోతలచిత్తము రంజించుట ప్రరోచన. సూత్రధారుఁడునటితోగాని, మారిషునితోఁగాని, విదూషకునితోఁగాని ప్రకృతముబోధించువాక్కులను విచిత్రముగఁబలుకుట ఆముఖము) ప్రస్తావనయే ఆముఖమని ఆముఖమే ప్రస్తావనయని ఇదిరెండుపర్యాయపదములని మతాంతరము.

ప్రస్తావనము. అం: చూ, నాటికలు. (రెండంకములు, గాననాట్యములుగలవు. నీచపాత్రలు) (సర్వనాటకములయందుఁ బ్రథమమునఁ బూర్వరంగము. తర్వాతఁ బ్రస్తావనముజేరుపవలెనని సామాన్యలక్షణము.)

ప్రస్తావనాంగములు. అం. (చూ) కథోద్ఘాతము, ప్రవర్తకము, ప్రయోగాతిశయము (3); అంకాదిని నాంది ఋతువర్ణనమును ముఖ్యములు. ప్రస్తావనానంతరము విష్కంభమనికొందఱు, అంకద్వయమధ్యమందే విష్కంభమని కొందఱు చెప్పుదురు. దేవ, మనుష్యమిశ్రములందెట్టిదో కథయట్టివేషముతో నదిసూత్రధారుఁడు వినిపింపవలయు. సాధారణముగా నాకథ ప్రశ్నోత్తరరూపమైనది. ఆసంభాషణ వచనముగాను, వర్ణనాంశము మాత్రము పద్యరూపముగాను ఉండును. కొన్నిచోట్ల గీతములును జేర్తురు. స్త్రీపాత్రలుపద్యములతో ముచ్చటించు పూర్వాచారముగానరాదు. దృశ్యప్రబంధములలోఁ గావలసినంతవఱకే తీసికొని తక్కిన కథను వదలినను లేక సంగ్రహించి చెప్పవనుదప్పులేదు. దూరాహ్వానము, వధ, యుద్ధము, రాజ్యదేశవిప్లవము, సంరోధము, భోజనము, స్నా

నము, సంభోగము, అనులేపనము, వస్త్రాసజ్జనము, పరిశ్రుతికృత్యములు ప్రత్యక్షముగఁ జూపఁగూడదు. దేవస్త్రవచనఁ, ఆకాశభాషితములుండవచ్చును. నాయకునిమృతినేచెప్పరాదు. మరలబ్రతికెనా చెప్పవచ్చును. నాటకములెల్లసుఖాంత్యములే గాని శోకాంత్యములులేవు.) (చూ, నాంది) (చూ, నాటకము.)

పరిస్తావము. సం. వి. అ. పుం. 1: అవసరము, పరికరణము, పరిక్రియ; పుం. 2. చెప్పుట: చూ, పరిసంగము. 2; అం. 3: చూ, పరిస్తావన. (పరిస్తావనము అనియువాడుక.)

పరిస్తావించే. సం. స. క్రి. పరిస్తావమునకు తెచ్చు: చూ, వచించే.

పరిస్రుత. సం. వి. అ. స్త్రీ. (ఈనఁబోవుసమయమున) పొదుగుచేసిన ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు)

పరిస్తుతము. సం. విణ. 1. మిక్కిలిస్తుతింపఁబడినది: చూ, స్తుతము; 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2; 3. పరియత్నముచేయఁబడినది: చూ, సన్నిహితము. 2; 4. సిద్ధముచేయఁబడినది: చూ, సిద్ధము. 2; వా. అవ్య. 5. ఇప్పుడు: చూ, సాంప్రతము. 2.

పరిస్తుతాంకురము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (పరిస్తుతవర్ణనచే పరిస్తుతార్థమేద్యోతకమవుట. "ఉ॥ మాలతియుండఁ దేఁటి, కేతకికేగనేల ?") [చూ, స్తుతి.

పరిస్తుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. మిక్కిలిస్తోత్రము:

పరిస్తుతించే. సం. స. క్రి. మిక్కిలిస్తుతించే: చూ, స్తుతించే. [డు. 1.

పరిస్తోతుఁడు. సం. వి. ఋ. పుం: చూ, ఋత్విజుఁ

పరిస్థపుష్పము. సం. వి. అ. పుం. మరువముః: చూ, సమీరణము.

పరిస్థమానము. సం. వి. అ. న. తూములోనగు వానికొలత: చూ, మానము.

పరిస్థము. సం. వి. అ. పుం. 1. —పై—.(కొలతలు.—ఆఢకము (తూము), ద్రోణము (నలుతుము) (ఇవి తూమునకు ఇద్దుమునకుఁగూడ పేరు), ఖారి (పుట్టి), వాహము (ఇరువదిపుట్లు), నికుంచకము (సోల), కుడుపము (మానెడు): చూ, కొలత; 2. నాలుగుమానికల కొలఁది: కుంచము. (తె) —కుంచేము. 3. కొండనెత్తము: చూ, పర్వతము.

పరిస్థానము. సం. వి. అ. న. 1. (గెలువనిచ్ఛయించిన రాజుయొక్క) ప్రయాణము: చూ, సంచారము; 2: చూ, శాస్త్రము.

పరిస్థాపించే. సం. స. క్రి. చక్కఁగాస్థాపనము చేయు: చూ, స్థాపించే.

పరిస్థాపితము. సం. విణ. చక్కఁగాస్థాపింపఁబడినది: చూ, స్థాపితము.

పరిస్థితము. సం. విణ: చూ, పరియాతము.

పరిస్ఫుటము. అం: చూ, స్థితకరణబంధనములు.

పరిస్ఫోటనము. సం. వి. అ. న. 1. చేట: చూ, శూర్పము; 2. పరికాశనము; 3. దెబ్బ: చూ, హతి.

పరిస్రవణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సెలయూట; 2. చెమట: చూ, స్వేదము. 1.

పరిస్రావము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మూత్రము.

పరిస్రావనము. అం: చూ, అస్త్రములు.

పరిస్స. వా. వి: చూ, బ్రహ్మబిందువు.

పరిహతము. సం. విణ. 1. కొట్టఁబడినది: ఆయస్తము, ఆవిద్ధము, ఆహతము, తాడితము, పర్యవస్తము; తద్వి.—కొట్టఁదగినది. (సం).—గాఢము; 2. పొడిచేయఁబడినది; 3. విస్తరింపఁబడినది.

పరిహారణకలిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్కపాదమునందు న, న, భ, న, తగణములు, ఎనిమిదింటయతి, 14వ ఛందస్సు.)

పరిహారణము. సం. వి. అ. న: చూ, బాణము. 1.

పరిహరము. సం. వి. అ. పుం. 1. జాము: చూ, యామము. 1; 2. దెబ్బ: చూ, హతి.

పరిహరి. వై. వి. రూ-పరిహారి.=ప్రాకారము. పా. 4, ఆ. 76: చూ, ప్రాకారము.

పరిహరించు. సం. స. క్రి కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2.

పరిహరిచేరించు. మి. అ. క్రి: ప్రదక్షిణించు, పరిహరిచుట్టు, పరిహరిదిరుగు. [ఆ. 68.

పరిహరిచుట్టు. మి. అ. క్రి.—పై.—వసు. 4,

పరిహరిదిరుగు. మి. అ. క్రి.—పై—కాశీ. 1, ఆ. 116.

పరిహర్షణము. అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఒక కార్యమునకై ప్రయత్నించునపుడుపకరణములయందె ఫలసిద్ధియగుట. "ఉదా.—గనియున్నచోటు గని పెట్ట నంజనము వేయుటకు వేరుఁద్రవ్వఁబోగా నక్కడ నిధి దొరికినది"

పరిహర్షణి. అం: చూ, వృత్తము. 1. (మ, న, జ, ర, గురువులు, 8 యతి, 13 వ ఛందస్సు.)

పరిహర్షణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుధుఁడు. 1.

పరిహసనము. సం. వి. అ. న. 1. పెద్దనవ్వు: చూ, హాస్యము; 2. పరిహాసము: చూ, హేళి; అం. 3: చూ, నాటకము. (కథకల్పితము, పాషండ చోరాదులలో నొకఁడు నాయకుఁడు. హాస్యరసము ప్రధానము. భారతవృత్తి. సేవక, భిక్షుక, వేశ్యాపరిభృతులే రాజ పరివారము. ఒకటేయంకము. ముఖనిర్వహణ సంధులురెండే.)

పరిహసించు. సం. అ. క్రి. పెద్దనవ్వునవ్వు: చూ, హసించు.

పరిహసితము. సం. వి. అ. న. శిరఃకంపముతోఁ గూడిననవ్వు. (ఇదిమధ్యమము): చూ, హాస్యము. 1. [లము. 2.

పరిహస్తము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రతి

పరిహస్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

పరిహారకుఁడు. సం. విశ: చూ, పరిహారి. 1.

పరిహారము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బవరము: చూ, యుద్ధము; 2: చూ, రూ-పరిహరము. 2.

పరిహారి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్) 1: చూ, హారకుఁడు. 3; వా. 2: చూ, రూ-పరిహరి.

పరిహాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

పరిహి. సం. వి. ఇ. పుం. నూయి: చూ, సరస్సు. 1.

పరిహిత. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.

పరిహితము. సం. విశ. వింటనుండి విడువఁబడినది (బాణము.): చూ, బాణము. 1.

పరిహితుఁడు. సం. విశ: చూ, వ్యుత్పన్నుఁడు.

పరిహేయము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (న, న, మ, య గణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.)

పరిహేళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రవల్హిక.

పరిహ్లత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, రూ-పరిహ్లాదము.

పరిహ్లన్నుఁడు. సం. విశ: చూ, ప్రముదితుఁడు.

పరిహ్లాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంతోషము.

పరిహ్లాదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-హ్లాదుఁడు. హిరణ్యకశిపుని కొడుకు: (చూ, సూనుఁడు. 1.) చూ, పరమభాగవతోత్తములు.

పరిహ్వము. సం. విశ. 1. నమ్రము: చూ, వక్రిమము; 2. ఆసక్తము: చూ, సహితము.

పరిళయము. సం. వి. అ. పుం. రూ పరిలయము. 1. కల్పాంతము: చూ, సంవర్తము; 2. అపాయము: చూ, హాని. 2; 3. చావు: చూ, సావు; 4. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

పరిళయములు. అం. వృత్తి, అవస్థా, శరీర, మను, బ్రహ్మ, విష్ణు, రుద్ర, మహేశ్వర, సదాశివ, విరాట్పురుషపరిళయములు (10).

ప్రా

ప్రా. వై. విశ.=పురా. వెనుకటి: చూ, రూ-ప్రాఁత. 4. (వృత్తియందు ప్రాఁతశబ్దమునకుమీఁదివర్ణ

ములలోఁ పింపఁగామిగిలినరూపము. ఉదా.- "ప్రామత్తి, ప్రావేలుపు" మొ.) (దీనికి వృత్తియందు అచ్చుపరమగునప్పుడు యడాగమంబును, పరుషములు పరంబులగునప్పుడు నుగాగమంబునగు. ఉదా.— "ప్రాయిల్లు, ప్రాయేలు, ప్రాఁగెంపు, ప్రాఁజాఁతు. ప్రాఁబచ్చు, ప్రాఁబసిఁడి" మొ.)

ప్రాంగణము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ముంగిలి. 2; 2. పణవవాద్యము: చూ, స్వరము. 2

ప్రాంతము. సం. వి. అ పుం. 1. తీరము: చూ, రోధస్సు; 2 =సంచే-ప్రాంత: చూ, సమీపము. 1.

ప్రాంతరము. సం. వి. అ. న. 1. అడవి: చూ, విపినము; 2. తొఱ్ఱ: చూ, రంధ్రము. 1; 3. దవ్వయిన యెడారితోవ: చూ, మార్గము. 1; 4. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1.

ప్రాంశువు. సం. విణ. (ఉ) పొడుగైనది: చూ, పోగ. 3.

ప్రాఁకు. దే. వి. 1: చూ, ఉపఘ్నము; 2: చూ, మలినము. భాగ. అర. 7, ఆ. 28; అ. క్రి. 3: రూ-పాఁకు, అల్లు, ఎక్కు; 4: రూ-పాఁకు, ఎక్కు, జేరగు-జేరుగు, తడవు, ప్రాఁకుదెంచు. (సం. ప).—అధిరోహించు, ఆరోహించు.

ప్రాఁకుడు. దే. వి. రూ-పాఁకుడు. 1: ఎక్కుడు, జేరగు-జేరుగు. (సం. ప.)—అధిరోహణము, ఆరూఢి, ఆరోహణము, ఆరోహము; 2. పండ్లపాఁచి: చూ, శమలము.

ప్రాఁకుదెంచు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రాఁకు. 4. పా. 2, ఆ. 38.

ప్రాఁకులాడు. దే. అ. క్రి. రూ-పాఁకులాడు. 1. ప్రాఁకియెక్కు; గా. 2. బ్రతిమాలు; 3. పేఁకులాడు; 4. వచ్చినంతరాఁబట్టు.

ప్రాఁకెడువాఁడు. దే. విణ. 1: ఎక్కెడువాఁడు. (సం).—ఆరోహకుఁడు; వా. 2: చూ, పాకీవాఁడు. 2.

ప్రాఁకొను. దే. అ. క్రి: పాఁచిపట్టు.

ప్రాఁగబ్బము. వై. వి. బ, (ప్రాఁత + కబ్బము): చూ, వేదము.

ప్రాఁచి. వై. వి, విణ: చూ, రూ-పాఁచి. (ప్రాఁతదనుటకు.— హరి. పూ.5, ఆ. 209.)

ప్రాఁచిపురుగు. వా. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.

ప్రాఁజదువులపెట్టె. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు.

ప్రాఁజదువులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ప్రాఁగబ్బము. స్వా. 2, ఆ. 62.

ప్రాఁత. వై. వి. రూ-పాఁత. 1. భృత్యుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 93: చూ, సేవకుఁడు; 2. బట్ట: చూ, వస్త్రము; 3. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. 4.=పురాతన. రూ-పాఁత-ప్రా, అడువ, తుకాటము, వెనుకటి. (సం).—చిరంతనము, చిరత్నము, జీర్ణము, టకము, పురాతనము, పురాణము-పూరాణము, ప్రతనము-ప్రత్నము, ప్రాక్తనము, (అవ్య)-కిన్ను; 5. మొదలు, పూర్వము: చూ, లోవిడి; 6. ప్రాఁతది. "ప్రాఁత-చీర".

ప్రాఁతగిలు. వై. అ. క్రి.=ప్రాక్తన. ప్రాఁతపడు: రూ-ప్రాఁతగిల్లు, ప్రాఁబడు.

ప్రాఁతగిల్లు. వై. అ. క్రి.=—పై.—

ప్రాఁతఁబలుకులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబడు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రాఁతగిలు; 2. అలవడు: చూ, సిద్ధించు.

ప్రాఁబలుకులటెంకి. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, భా. ప్ర. 181.

ప్రాఁబలుకులు. ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రాఁబల్కులు:

ప్రాఁబల్కులు. ద్వ. వి. బ.—పై.—ఉ, రా. 2, ఆ. 178. [చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రాఁబల్కుసొమ్ముపెట్టె. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. సాం .దే. 9.

ప్రాక. దే. వి: చూ, రూ-పాక.

ప్రాకటము. సం. విణ: చూ, ప్రకటనము.

ప్రాకామ్యము. అం. పరిశిష్టి: చూ, సిద్ధులు. (విభూతులు.)

ప్రాకారము. సం. వి. అ. పుం.=ప్రహరి: అవి, కంధావాటము, కళత్రము, నేమము, వరణము. (తె).—కోట, ప్రహరి-ప్రహారి.

ప్రాకృతభవము. పా: చూ, ప్రాకృతము.

ప్రాకృతభాషాభేదములు. అం. ఇవిఆఱు.— ౧. మహారాష్ట్రదేశములో ప్రాకృతము, ౨. శూరసేనదేశములో శౌరసేని, 3. మగధదేశములో మాగధి, ౪-౫ బాహ్లీక,సహ్యా, నేపాళ, పాండ్య, కేకయ, కుంతల, చోళ, భోట, గాంధార, సుధేష్ణ, ద్రవిడ, గౌడ, లాటదేశములను పిశాచదేశములందుఁ పైశాచియు, చూళికయును, ౬. ఆభీర, ఘూర్జరాది దేశములందపభ్రంశభాషయును వాడుచేన్నారు:(చూ, ప్రాకృతము. 1;భాష.1.)

ప్రాకృతము. పా. ఒకానొకభాష. (సంస్కృత పదములు రెండువిధములుగాఁ దెనుఁగునం బ్రవేశించుచేన్నవి. (1) అందుఁ గొన్ని ప్రాకృతభాషలోఁజొచ్చి ప్రాకృతపదంబులై అచ్చేటనుండి తెనుఁగునఁజేరుచున్నవి; (2) మఱికొన్ని సంస్కృతశబ్దములు ప్రాకృతభాషయందుఁజేరక సరిగా తెనుఁగునంబ్రవేశించుచున్నవి. ఈసంస్కృత ప్రాకృతశబ్దములు తెనుఁగునఁ జేరునపుడు చివరమాత్రముస్వల్పములగుమార్పులు చెందినంజెందుఁగానియితర భేదములనొందవు. ఈద్వివిధపదంబులే తత్సమంబులని వ్యవహరింపఁబడును. ఇట్లు తెలుఁగులోనికి వచ్చిన సంస్కృత పదములు "సంస్కృతసమము" లనియు, ఇట్లే వచ్చిన ప్రాకృతపదములు "ప్రాకృతిసమము" లనియుఁదెలియఁబడుచున్నవి. ఇట్టి పదములు గాక, సంస్కృత ప్రాకృత శబ్దంబులలోఁ గొన్ని చివర మార్పులేగాక, పదములలోని వర్ణములు పోయిగాని, వర్ణములు మాఱికాని, క్రొత్తవర్ణములు చేరికాని మాఱురూపంబులనొంది తెనుఁగునఁజేరెడు కొన్ని సంస్కృతప్రాకృతశబ్దములు "తద్భవంబులు" అని చెప్పఁబడును. ఇట్లు సంస్కృతమునుండి పుట్టినపదములు "సంస్కృతభవములు",ప్రాకృతమునుండిపుట్టినవి"ప్రాకృతభవములు" సంస్కృతసమ, ప్రాకృతసమ, సంస్కృతభవ,ప్రాకృతభవములేకాక," దేశ్యములు "అనెడిపదంబులును దెలుఁగునంగలవు. సంస్కృతసమంబులు గాక తక్కిననాల్గువిధములైన యాంధ్రపదంబులు "ఆచ్ఛికములు"లేక అచ్చ తెనుఁగులనియుఁ దెలియఁబడును.(ఉ॥దర్పణము.) (ఇది తెలుఁగుభాషా ప్రణాళికయైనను విషమంతయుఁ దెలుపుటకిచేట వివరింపఁబడియె): (చూ, ప్రాకృతభాషాభేదములు, భాష. 1.); అం. 2: చూ, శారాక్రియలు.

ప్రాకృతసమము. పా: చూ, ప్రాకృతము.

ప్రాకృతుఁడు. సం. విణ. పామరుఁడు: చూ, హీనుఁడు.

ప్రాకెన. వై. వి.=పాకాన్న. (రూ-పాకెన-పాకెన్న-ప్రాకెన్న) య. 4, అ. 115: చూ, పాకాన్నము.

ప్రాకెన్న. వై. వి =—వై.—

ప్రాక్తనము. సం. విణ: చూ, ప్రాఁత. 4.

ప్రాగల్భ్యము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రగల్భత్వము; 2. స్త్రీలయొక్క అయత్నజమైన యొకానొక శృంగారచేష్ట.

ప్రాగ్జ్యోతిషము. అం: చూ, దేశములు.

ప్రాగ్భారము. సం. వి. అ. పుం. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. పర్వతములు

లోనగువాని శిఖరము: చూ, శిఖరము. 1.

ప్రాగ్రసరుఁడు. సం. విణ.1: చూ, ముందునడచువాఁడు; 2: చూ, మొదటివాఁడు.

ప్రాగ్రహరము. సం. విణ. 1. ముందునడచునది: ప్రాగ్ర్యము; 2. మొదటిది: చూ, శ్రేష్ఠము

ప్రాగ్రహరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రధానుఁడు.

ప్రాగ్ర్యము. సం. విణ: చూ, ప్రాగ్రహరము.

ప్రాగ్ర్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రాగ్రహరుఁడు.

ప్రాగ్వంశము. సం. వి. అ. పుం హవిర్గృహము నకు ముందున్న గృహభాగము: చూ, సదనము. 1. [రము: చూ, ప్రఘణము

ప్రాఘారము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రఘా

ప్రాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. తూర్పు: చూ, హరిత్తు. 1; 2. పశ్చ్యాకసః: చూ, హరితపత్రిక. [జై. 7,ఆ. 133.

ప్రాచితము. వై. వి: చూ, రూ-పాచితము.

ప్రాచీన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిఱుబొద్ది*: చూ, విద్ధకర్ణి.

ప్రాచీనబర్హి. సం. వి. న్. పుం. 1. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; 2. ఒకానొక రాజు: చూ, రాజు. 1.

ప్రాచీనము. సం. వి. అ. న. 1.కంపకోట:చూ, వెలుగు; విణ. 2. పూర్వదిశయందుఁగలిగినది; 3. పూర్వకాలమందుఁ గలిగినది.

ప్రాచీనావీతము. సం. వి. అ. న. కుడిభుజము మీఁదుగా ఎడమపార్శ్వమున వ్రేలెడుజందెము: చూ, యజ్ఞోపవీతము. [నము. 1.

ప్రాచీరము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ప్రాచీ

ప్రాచుర్యము. సం. వి. అ. న. ప్రచురత్వము.

ప్రాచేతసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రచేతసుఁడు.

ప్రాచ్యము. సం. వి.అ. పుం. 1. శరావతియను నది యెల్లగాఁగల ప్రాగ్దక్షిణముల మధ్యదేశము: చూ, దేశములు; విణ. 2. తూర్పుదిక్కునందలిది: చూ, హరిత్తు. 1.

ప్రాచ్యవృత్తి. అం: చూ, వైతాళీయము, వృత్తము. 1. (బేసిపాదంబులందు 14 లఘువులు సరిపాదంబులందు 16 లఘువులు గలిగి బేసిపాదంబులేడింట సరిపాదంబుల తొమ్మిదింటయు తిగల వృత్తము.)

ప్రాజనము. సం. వి. అ న. ములుకోల: చూ, సిల్లు.

ప్రాజాపత్యకాండములు. అం: చూ, తైత్తిరీయ బ్రాహ్మణము.

ప్రాజాపత్యకృచ్ఛ్రము. అం: చూ, కృచ్ఛ్రము 6.

ప్రాజాపత్యము. సం. వి. అ న. 1. అధికారము: చూ, రవము. 1; 2 ఇష్టివిశేషము: చూ, యజ్ఞము; 3 పండ్రెండుదినములలో ముగింపఁబడిన వ్రతము: చూ, కృచ్ఛ్రము. 6: చూ, వ్రతము; పుం. 4. మీరిరువురుఁగూడి ధర్మము చేయుఁడని వరునితో పరిభాషించి కన్నె నిచ్చి చేయు పెండ్లి: చూ, వివాహము; అం. 4: చూ, కర్మములు; 5: చూ, తానములు (శుద్ధతానములు.) [సారథి.

ప్రాజిత. సం. వి. ఋ.పుం. తేరుపూన్పరి: చూ,

ప్రాజ్ఞ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మంచిబుద్ధిగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2.

ప్రాజ్ఞి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. లౌకికవ్యవహారమునందు మిక్కిలి తెలివిగల ఆఁడుది: చూ, ప్రాజ్ఞ. 1; 2. పండితునిభార్య: చూ, భార్య.

ప్రాజ్ఞుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, సుధి; 2:చూ, సమర్థుఁడు. [రాళము.

ప్రాజ్యము. సం. విణ. అధికము: చూ, హే

ప్రాడ్వివాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తగవరి: చూ, స్వామి. 3. [ప్రాణహింసకము.

ప్రాణగొడ్డము. వై. విణ.=ప్రాణకుట్టు: చూ,

ప్రాణదళకముఁగొనురీతి. పా. ఎవని సూక్ష్మదే

శలో నెవని ప్రాణదశ కనుఁగొనవలెనో యట్టివాని సూక్ష్మదశాపరిమాణమును ప్రాణదశానాథుని మహాదశా సంవత్సరసంఖ్యచే గుణింపవలెను. అట్లుగుణించిన మొత్తమును 120చే భాగించినయెడల ప్రాణదశాపరిమాణము తెలియును. [భర్త; 2: చూ, యముఁడు.

ప్రాణనాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,

ప్రాణభయము. సం. వి. అ. న. ప్రాణమునకు భంగము. (వా)

ప్రాణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=ప్రానము గాలి: చూ, వాయువు: 2.=పానము. హృదయమందలిగాలి: చూ, వాయువు; 3. కావ్యజీవనము; 4. బలిమి: చూ, శక్తి. 1; 5. బోళము: చూ, శశము; బ. 6.=ప్రానము: అసువు-అసువు, చైతన్యము, జీవము, జీవితము, (తె). -ఉసుము, పానము, మండల, మిడుకు; తద్వి.-కొంచెము మిగిలియున్న ప్రాణము.-(తె).—కట్టుసుఖు, (మి) కొఱప్రాణము; విణ 7. నిండింపఁబడినది: చూ, సంపూర్ణము.

ప్రాణము ప్రాణముగా. జా. ఏకీభావముతో. "ప్రాణంబు ప్రాణంబుగా నిను మన్నింపఁడో" (పారి. 2, ఆ. 25.)

ప్రాణముగక్షించుట. అం: చూ, చిహ్నములు.

ప్రాణములు. అం 1. ప్రాణ, అపాన, సమాన, ఉదాన, వ్యానవాయువులు: చూ, వాయువు; 2. ఘాతజధ్వనులతోను తన్మధ్యస్థములైన విరామకాలములతోనైన నృత్యగీతవాద్యకాల పరిచ్ఛేదనమే తాళశబ్దార్థము. ఇట్టి తాళమునకు ప్రాణములు 10. కాలప్రాణాది: చూ, తాళప్రాణములు.

ప్రాణవాయువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రాణము. 1—2. [ప్రవేశము.

ప్రాణాచారము. సం. వి. అ. పుం. ప్రాయో

ప్రాణాచార్యమువడు. మి. అ. క్రి: చూ, పగ ముపడు. 2.

ప్రాణాయామము. సం. వి. అ. పుం. "ఓం భూః ... ... బ్రహ్మభూర్భువస్సువరోమ్.": చూ, యోగాంగములు (అంగము. 8.) (నాసికాముఖములయందు సంచరించెడు వాయువును మంత్రపూర్వకముగా నిరోధించుట.) (చూ, ఓమ్, గాయత్రి.)

ప్రాణి సం. వి. న్. పుం. 1. మనుష్యాదిజంతువు: ఆత్మవీరుఁడు, చేతనము; విణ. 2. ప్రాణముగలది: చూ, హంసుఁడు. 2.

ప్రాణిద్యూతము. సం. వి. అ. న. కోడిపందెలోనగునది: చూ, సమాహ్వాయము. 2.

ప్రాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1.

ప్రాణులు. అం. ప్రాణసహాయముచేఁ బల్కఁబడుహల్లులు ప్రాణులనఁబడును. ఉదా.— "క, గి, చు, న్యా, టే, మ్లు, యొ, రా." మొ.

ప్రాణేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రాణనాథుఁడు. 1-2. [సాదము. (1)

ప్రాతరాశనము. సం. వి. అ. పుం. చద్ది: చూ,

ప్రాతర్భోజనము. సం. వి. అ. న.—పై—

ప్రాతస్స్నానము. సం. వి.అ. పుం. వేకువతానము: చూ, స్నానము. 1.

ప్రాతస్సంధ్య. అం. ప్రాతఃకాలసంధ్యావందనము: చూ, సంధ్యావందనము.

ప్రాతికూల్యము. సం.వి. అ న. ప్రతికూలత్వము.

ప్రాతిపదికము. పా. ధాతుభిన్నంబును ప్రత్యయభిన్నంబును ప్రత్యయాంతభిన్నంబునగు అర్థవచ్ఛబ్దరూపము. దీనికినామమనియుఁ పేరుగలదు. ఉదా.—శివ-శివా, హరి,నదీ. మొ.

ప్రాతిబోధకము. అం: చూ, చుంబనస్థానములు.

ప్రాతిభావ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రతిభూత్వము.

ప్రాతివేశిని. అం. 1. దూతికావిశేషము: చూ, నాయికలు; 2:, చూ, దూతీచతుష్టయము.

ప్రాతిహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గారడీ

విద్యయందు నేర్పరియైనవాఁడు: చూ, వ్యాళ గ్రాహి.

ప్రాథమకల్పికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. క్రొత్తగా చేయ నారంభించిన శిష్యుఁడు: చూ, శైక్షుఁడు.

ప్రాథమికుఁడు. సం. విణ: చూ, మొదటివాఁడు.

ప్రాథమ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రథమత్వము.

ప్రా[illegible]పదములు. సం. వి. [illegible] (రే. [illegible])

ప్రా[illegible]పదములు. వి. వి.—వై—(పాణిని)

ప్రాదుర్భవించు. సం. అ. క్రి. పుట్టు: చూ, సంభవించు. [చూ, సంభవము. 1.

ప్రాదుర్భావము. సం. వి. అ. పుం. పుట్టుక:

ప్రాదుర్భూతము. సం. విణ. పుట్టినది: చూ, సంజాతము. [స్వప్నము. 3.

ప్రాదేశనము. సం. వి. అ. న. దానము: చూ,

ప్రాదేశము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ప్రదేశము. 3—4.

ప్రాధాన్యము. సం. వి. అ. న. ప్రధానత్వము.

ప్రాపకుఁడు. సం. విణ: ఆశ్రయుఁడు (తె).— పొందువాఁడు. [లాభము. 1.

ప్రాపణము. సం. వి. అ. న.=ప్రాపు: చూ,

ప్రాపణీయము. సం. విణ. పొందఁదగినది: చూ, లభ్యము. 1. [ఆ. 244: చూ, సక్తమగు.

ప్రాపించు. సం. స. క్రి. పొందు. ఉ, రా. 6,

ప్రాపు. వై. వి. 1.=ప్రాపణమ్. ఆశ్రయము: చూ, సన్నిధానము. 2; 2: చూ, సమీపము.

ప్రాపుగొను. వా. స. క్రి: అండగొను, ఊఁతకొను, ఊఁదు,ఊను,చేపట్టు, తాచే,తొట్టు, తొడుకు, పట్టు. (సం).—అవలంబించు, ఆలంబించు, ఆశ్రయించు, ఉపసర్పించు.

ప్రాపుచేయువాఁడు. వా. విణ: (సం).— ఆశ్రయాశుఁడు. [పరాసుపు.

ప్రాప్తపంచత్వము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

ప్రాప్తము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కూడుకొన్నది: చూ, సహితము. [పుఁడు; 2. చూ, సుధి.

ప్రాప్తరూపుఁడు. సం. విణ. 1: చూ, సురూ

ప్రాప్త్యాశ. అం. (ఉపాయాపాయములయుక్తిచేఁ గార్యసంభవము) (బహుమారవ్యాపి కథ పతాక; అపాయములేమిఁ గార్యమొనర్ప యత్నించుట నియతాప్తి; కొంతవఱకేవచ్చి నిలిచిపోవుకథ ప్రకరి.)

ప్రాప్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. పొందు: చూ, లాభము. 1; 2. భాగోదయము: చూ, లాభము 1; 3. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; అం. 4 ఒకఐశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు) [చూ, సక్తమగు.

ప్రాప్తించు సం. అ. క్రి. కలుగు, పొందు:

ప్రాప్యము. సం. విణ: చూ, ప్రాపణీయము.

ప్రాబల్యము. సం. వి. అ. న. ప్రబలత్వము, బలిష్ఠత.

ప్రాభవము. సం. వి. అ. న: చూ, ప్రభుత్వము.

ప్రాభాతికము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-ప్రభాతము.

ప్రాభృతము. సం. వి. అ. న. కానుక: చూ, నూడిది.

ప్రామాణికుఁడు. సం. విణ. 1. మేరమీఱనివాఁడు; 2. సత్యముతప్పనివాఁడు; 3. శాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, శాస్త్రవిదుఁడు.

ప్రామాణ్యము. సం. వి. అ. న. 1.దృష్టాంతము: చూ, వృత్తాంతము. 7; 2:చూ,సాక్ష్యము.1.

ప్రామిడి. దే. వి. 1. క్రౌర్యము: బెట్టిదము; విణ. 2. క్రూరము: చూ, రౌరవము. 2; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. క్రూరురాలు. వి.క్రి. 6, ఆ.73: చూ,స్త్రీ.

ప్రామినుకులు. ద్వ. వి. బ. రూ-ప్రామిన్కులు: చూ, ప్రాఁగబ్బము.

ప్రామిన్కులు. ద్వ. వి. బ.-వై.-యు.1,ఆ. 16.

ప్రామిత్యము. సం. వి. అ. న. అప్పు: చూ, వాగకము. (1).

ప్రాము. దే. స. క్రి. 1. రూ-పాము. విజ. 3, ఆ. 80: చూ, రుద్దు. 1; 2. పూయు. కాశీ. 7, ఆ. 36: చూ, లేపనముచేయు; 3. మూయు; స్వా. 4, ఆ. 106: చూ, స్థగనముచేయు; 4. తడిపోవనొత్తు. భాగ. 1, స్కం. 192: అప్పళించు, ఉసుము, ఒత్తు, చేఱచు. తుడుచు-తుడ్చు, నూకు; 5. చెఱుచు. చూ, ఱాచు; 6. పీడించు చూ, హింసించు 2; 7 ఖండించు మార్క. 1, ఆ. 39: చూ, సెలగు.

ప్రాముడు. దే. వి: చూ, పులుముడు.

ప్రాయశ్చిత్తము. సం. వి అ. న.=పాచితము-ప్రాచితము: చూ, శిక్ష. 1.

ప్రాయము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరువము-పాయము. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, వయస్సు. 1; 2. మరణార్థముసర్వకర్మపరిత్యాగపూర్వకమైన ఉపవాసము: చూ, లంకణము; 3. చావు: చూ, సావు; 4: చూ, బాహుళ్యము; 5. వృత్తియందుత్తరపదమైనచో సమానము. "పశుప్రాయము" మొ.

ప్రాయి. దే. వి. 1. పౌరుషము. జై. 7, ఆ. 150; చూ, శక్తి. 1; 2. భాగ్యము. హరి. పూ. 5, ఆ. 222: చూ, సంపద; 3. సౌమంగల్యము. నై. 2, ఆ. 138.

ప్రాయిడి. దే. విశ. 1: దరిచేసి. (సం).—దీనుడు; 2. భాగ్యహీనము: చూ, సీదరము. 1.

ప్రాయికము. సం. విశ: చూ, సామాన్యము. 3.

ప్రాయేలు. ద్వి. వి. మున్నీరు: చూ, సముద్రము.

ప్రారంభము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2; 2. దొరకోలు. చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రారంభించు. సం. అ. క్రి: చూ, సమకట్టు. 2.

ప్రారబ్ధము సం. వి. అ. పుం. 1. శరీరమునెత్తించెడి కర్మవిశేషము. ఆగామి, సంచిత, ప్రారబ్ధములలో నొకటి: చూ, త్రయము; విశ. 2. ఆరంభము: చూ, సన్నాహము. 2.

ప్రారబ్ధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, కరిబంధము.

ప్రార్థకుడు. సం. విశ. 1: కథంకథికుడు, పృశ్నకర్త, పృష్ట (తె).—అడుగువాడు; 2: చూ, వేడువాడు.

ప్రార్థన. సం. వి. ఆ స్త్రీ. రూ-ప్రార్థనము. 1 అడుగుట: చూ, వేడికోలు; 2 వేడుట: చూ, స్తోత్రము.

ప్రార్థనము. సం. వి అ. న.—పై—

ప్రార్థనార్థకము. పా. వ్యతిరేకమధ్యమపురుషచివర ఎ, ఏ, ఒ, ఓ, అయ్యా, అమ్మ అనునవిచేరి ప్రార్థనార్థకమగును. ఉదా.—వండవె, వండవే, వండవొ, వండవో, వండవయ్యా, వండగమ్మ. (ఇట్లు వండరె మొ.)

ప్రార్థనీయము. సం. విశ. 1. అడుగదగినది; 2. వేడదగినది: ఆశాస్యము.

ప్రార్థించు. సం. స. క్రి. 1. వేడు: చూ, వేడికొను; 2. కోరు: చూ, వాంఛించు.

ప్రార్థితము. సం. విశ. 1. అడుగబడినది: చూ, వాంఛితము; 2. వేడబడినది: అర్థితము-అర్దితము; 3. శత్రువుచే అడ్డగింపబడినది: చూ, రుద్ధము 1. [వేడబడినవాడు.

ప్రార్థితుడు. సం. విశ. అభ్యర్థితుడు: చూ,

ప్రాలంబము. సం. వి. అ. న. మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు పూలదండలోనగునగ: చూ, భూషణము. 2

ప్రాలంబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ మెడనుండి సరిగా నురమున వ్రేలెడు బంగారు కాసులదండలోనగునని: చూ, భూషణము. 2.

ప్రాలు. దే. వి. బ: చూ, రూ-పాలు. 7—8.

ప్రాలుమాలిక. దే. వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాలుమాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలుమాలు.

ప్రాలేయము. సం. వి. అ. న: చూ, హిమము.

ప్రాల్మాలిక. దే వి: చూ, రూ-పాలుమాలిక.

ప్రాల్మాలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పాలు మాలు. స్వా. 1, ఆ. 9.

ప్రావ. వై. వి. 1. దోషము: చూ, వృజినము. 1; 2. పద్ధతి. వై. 2, ఆ. 112: చూ, విధము. 1; విణ. 3. అనుకూలము కళా. 3, ఆ. 191: చూ, స్నేహము. 1; 4. యుక్తము. పర. 1, ఆ. 126: చూ, సహితము.

ప్రావరణము. సం. వి. అ. న. 1. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 2. ముసుఁగు: చూ, వ్యాపనము.

ప్రావారము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రావరణము. 1; 2. కంబళి: చూ, రల్లకము; 3.=పావడ. అంగడట్టము: చూ, వస్త్రము.

ప్రావీణ్యము. సం. వి. అ. న. ప్రవీణత్వము: చూ, సామర్థ్యము. 1.

ప్రావు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-పరవు. 2.

ప్రావృట్టు. సం. వి. ష. స్త్రీ. వర్షర్తువు. (రూ-ప్రావృష: చూ, మాసద్వయము(ఋతువులు)

ప్రావృతము. సం. విణ. కప్పఁబడినది (దుప్పటి.)

ప్రావృతుఁడు. సం. విణ: చూ, హీనుఁడు.

ప్రావృష. సం. వి. ష. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రావృట్టు.

ప్రావృషాయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, శూకశింబి*.

ప్రావృషేణ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. కడప*: చూ, హలిప్రియము; 2. కొడిసె*: చూ, వత్సకము; విణ. 3. ప్రావృట్కాలమునఁ బుట్టినది.

ప్రావేలుపు. ద్వ. వి. (ప్రాఁత + వేలుపు) రూ-ప్రావేల్పు. అసురుఁడు, పూర్వదేవుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1. [సాపాటు.

ప్రాశనము. సం. వి. అ. న. కుడుపు: చూ,

ప్రాశస్త్యము. సం. వి. అ. న. ప్రశస్తత్వము.

ప్రాశించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, సాపడు; 2. పానము చేయు: చూ, త్రాగు.

ప్రాశితము. సం. విణ. 1. భుజింపఁబడినది: చూ, లిప్తము. 2; 2. త్రాగఁబడినది: ఆపీతము, పీతము.

ప్రాశ్నికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సభ్యుఁడు. 1; విణ. 2. ప్రశ్న చేయువాఁడు: కథంకథికుఁడు, ప్రశ్నకర్త, ప్రష్ట, ప్రార్థకుఁడు. (తె).—అడుగువాఁడు.

ప్రాస. పా. ప్రాసమనఁబ్రతిచరణముయొక్క రెండవయక్షరము. "అనంతరాక్షరంప్రాస" యని నన్నయ భట్టీయము. ప్రాసమునకు హల్లెముఖ్యముగాని స్వరము ప్రధానము గాదు. అనఁగా నొకేహల్లు ఏయచ్చుతోనైనఁగూడి యుండవచ్చుననుట. మొదటి చరణమందలి రెండవవర్గమేదో యదే నాల్గుచరణములందును రావలెను. ప్రాసాక్షరమునకు ముందు హ్రస్వమున్న హ్రస్వము. దీర్ఘమున్న దీర్ఘము. సున్నయున్న సున్న. నాల్గుచోట్ల సరిగ నుండవలసినదే. ప్రాసాక్షరములు ద్విత్వ, సంయుక్తములు గలవయ్యోనేని నాల్గుచోట్ల నట్టి ద్విత్వసంయుక్తములే రావలెను. సున్నగాని సంయుక్తముగాని యున్నపుడు దానికిఁబూర్వము హ్రస్వదీర్ఘములతోఁబనిలేదు. అవి యెట్లయినను గురువులే. కం॥ చంచలలోచన లప్పుడు । గాంచిరి కమలాకరంబుఁ గాననసీమన్." రేఫసంయుక్తముగాని అఱసున్నగాని యొకపాదమందుండి తక్కినచో లేకున్నను దప్పులేదు. "ఉ॥ క్షత్రియ వంశవర్ధనులు సర్వజనస్తుతి పాత్రులైన మాం । ధాతృ ముఖావనీశ్వరులు." "వాఁడు పరమాప్తుఁడని నేఁ డెఱక." సంధివలన మాఱిన సిద్ధమైన "గ, స, డ, ద, వ, బ, య" లు మిత్రములు

"ఉ. భయభక్తుల తోడనువా । నియెడలసేఁ దిరుగుచేమేంటి." ద్విత్వము, బిందువునుగలిసి ద్విత్వములైన "సమ"లు సిద్ధములైన "న్నమ్మ" లతో మైత్రినందుచు. "ఉ. భ। క్తిమ్మురహరు పూజనములు । నెమ్మదితోఁ జేతు." ఇత్యాది. (చూ, త్రిప్రాస.) (ఛందోలక్షణము.)

ప్రాసంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, తలకాఁడి (కాఁడికివెనుకటికాఁడిఅనికొందఱు)

ప్రాసంగికము. అం: చూ, వస్తువు. 2.

ప్రాసంగ్యము. సం. వి. అ. పుం. కాఁడిమోసెడుఎద్దు, శాకటము: చూ, వృషభము. 1.

ప్రాసఁగు. దే. వి. ఒకసస్యము. పాండు. 3, ఆ. 3; అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 69: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)

ప్రాసము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రాసయతి; 2: చూ, ప్రాస; 3. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1; అం. 4: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

ప్రాసయతి. పా. (ప్రాసము) ప్రాసయతియన పద్యపాదద్వితీయాక్షరమును, విశ్రమాక్షర ద్వితీయాక్షరమును, మైత్రిఁగనుట. "భానురంబు పొత్తముచేసినాఁడ." ఇందు భాతర్వాతి "స" ప్రాస; భాకు యతిచే సరి కాదు కావున, చేతర్వాతి "సి" ప్రాసకు సరిపుచ్చఁబడియె. ప్రాసయతి సీస, గీత, లయగ్రాహులందె కలదు. సీస, గీతములకుఁ బ్రాసలేదు. లయగ్రాహి లయ విభాతులకుఁ బ్రాసయతియేగాని యతిలేదు. దండకము నకు గణప్రధానమేకాని యతిప్రాసలులేవు. ఇత్యాది. [(ప్రసవము=పుష్పము.)

ప్రాసవము. సం. విణ. ప్రసవసంబంధమైనది.

ప్రాసాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. దేవళము; చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

ప్రాసికుఁడు. సం. విణ: కాంతికుఁడు, కొంతికుఁడు. (తె).—ఈఁటెకాఁడు.

ప్రాహ్ణము. సం. వి. అ. పుం. ఉదయాది పదిగడియలవఱకుఁ గలకాలము, లేఁబగలు: చూ, వాసరము.

ప్రి

ప్రిదులు. నై. అ. క్రి. 1.=భిద్. విరియు. స్వా. 3, ఆ. 23: చూ, వికసించు; 2. బిగువుతగ్గు: చూ, సడలు 6; 3. తగ్గు కళా. 8, ఆ. 99: చూ, సుగ్రీవ. 9; 4. ఊడు. మార్క. 7, ఆ. 242: చూ, సడలు. 4; 5. జాఱు: చూ, సడలు. 5; 6. తొలఁగు. హరి. పూ. 7, ఆ. 96: చూ, విరియు. 5.

ప్రియ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ప్రియురాలు: చూ, స్త్రీ; దే. వి. (1): చూ, పిర–పిఱ.

ప్రియంగువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కొఱ్ఱలు: చూ, ధాన్యము; 2. నల్లావలు: చూ, సర్షపము; 3. పిప్పలి*: చూ, శౌండి (పిప్పలి); 4.=పేంకణము*: చూ, సన్నకదుర్వు; న. 5. కుంకుమము: చూ, వహ్నిశిఖము. 1.

ప్రియంపడు. మి. అ. క్రి: రూ-ప్రియపడు. ఇష్టమగు: చూ, సంధించు. 2.

ప్రియంవద. అం: చూ, వృత్తము. 1. (న, భ, జ, రగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.)

ప్రియంవదుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకఖేచరుఁడు: చూ, వేలుపు (దేవతాభేదములు); విణ. 2. ఇచ్చకమాడువాఁడు: చూ, శ్లక్ష్ణుఁడు. 2.

ప్రియకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, ప్రియంగువు. 5; 2. చిత్రవర్ణముగలజింక: చూ, హరిణము. 1; 3. తుమ్మెద: చూ, సారంగము. 3; 4. కడప*: చూ, హాలిప్రియము; 5. (పేం

కణము*: చూ, శ్యామ. 7; 6. వేఁగిస *: చూ, సర్జకము. 2.

ప్రియకాంత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("న, య, న, య, న గురువులు. 11 యతి 16 వ ఛందస్సు); వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 2 చూ, ప్రియురాలు.

ప్రియత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, స్నేహము.

ప్రియదర్శికనాటిక. అం. (శ్రీహర్షుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు. [పడు.

ప్రియపడు. మి. అ. క్రి: చూ, రూ-ప్రియం

ప్రియము. సం. వి. అ. పుం. 1. వృద్ధి *: చూ, రాజార్హము; 2: చూ, స్నేహము. మార్క. 3, ఆ. 98; 3: చూ, సంతోషము; విశే. 4: అనురక్తము. ఇష్టము: చూ, వల్లభము. 2; 5: (తె).—గాయకము, గిరాకి; 6. కోరఁబడినది: చూ, వాంఛ; అం. 7: చూ, జన్యరాగములు.

ప్రియవాది. సం. విశే. (న్. ఈ. న్): చూ, ప్రియంవదుఁడు. 2.

ప్రియవాదిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. వివాహాది ప్రయుక్తమగు మంగళవాద్యము: చూ, వీణె; 2. వివాహాది ప్రయుక్తమంగళవాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

ప్రియాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ద్రాక్ష *: చూ, స్వాదుఫల.

ప్రియాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-పియాళము *: చూ, సన్నకదుర్వు; 2. అడవి మామిడి: చూ, మామిడి. [లము. 1. *.

ప్రియాళువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, ప్రియా

ప్రియుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణనాథుఁడు: చూ, సామి. 2; 2: చూ, స్నేహితుఁడు.

ప్రియురాలు. వా. మి. వి: చూ, ప్రేయసి.

ప్రీ

ప్రీణనము. సం. వి. అ. న. తృప్తిఁబుట్టించుట: చూ, సౌహిత్యము.

ప్రీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, సంతోషము. పాండు. 2, ఆ. 104: లక్ష్మి. 3, ఆ. 108; 2 =ప్రాతి: చూ, స్నేహము; 3. మన్మథుని భార్య: చూ, భార్య; అం. 4: చూ, యోగములు; 5: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున ఒకరగణము రెండుగురువులు గలది 5వ ఛందస్సు.)

ప్రీతిదత్తము. సం. వి. అ. న. అత్తగారి చేతఁగాని మామగారిచేతఁగాని ప్రేమచే నియ్యఁబడినదియు పాదవందన కాలమునందియ్యఁబడినదియునైన స్త్రీధనము: చూ, విత్తము. 1.

ప్రీతుఁడు. సం. విశే: చూ, హృష్టుఁడు.

ప్రు

ప్రుంగుడు దే. వి: చూ, రూ-పుంగుడు. 1—2—3. [భాగ. 7, స్కం. 12.

ప్రుచ్చు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-పుచ్చు. 5.

ప్రుప్పి. దే. వి: చూ, రూ-పుప్పి. 1—2; 3. మణిదోషవిశేషము: చూ, రత్నము. 1.

ప్రువ్వు. వై. వి.=పులక: చూ, రూ-పురుగు.

ప్రుష్టము. సం విశే: చూ, రూ-ప్లుష్టము.

ప్రె

ప్రెంకడము. వై. వి.=ప్రియంగు *: చూ, సన్నకదుర్వు.

ప్రెంకణము. వై. వి.=—వై.—

ప్రెక్కణము. వై. వి.=ప్రేక్షణము: చూ, రూ-పెక్కణము. 1—2.

ప్రెగడ. వై. వి.=ప్రధాని (ద్వ్యయమని శ.ర): చూ, రూ-పెగడ. 1—2—3; అం. 4. (అమాత్యుఁడు): చూ, రాజ్యాంగములు.
ప్రెగ్గడ. వై. వి.=ప్రధాని (ద్వ్యయమని శ. ర.) (పేరు + కడ)—పై— (యువరాజునకు.-వై. 3, ఆ. 28.) [సాని: చూ, భార్య.
ప్రెగ్గడసాని. ద్వ. వి. మంత్రిభార్య, మంతు
ప్రెబ్బ. దే. వి: చూ, రూ-పృబ్బ *.
ప్రెబ్బలి. దే. వి.—పై.— [నిజముగా.
ప్రెబ్బొత్తి ద్వ. క్రి. విణ. (పేరు + బొత్తి)
ప్రెఁవడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-ప్రెగడ.

(ప్రే

ప్రేంకడము. వై. వి.=పియంగు *. రుక్మి. 3, ఆ. 35: చూ, సన్నకదుర్వు.
ప్రేంకణపద్ధతి. అం: చూ, ఉద్ధతము.
ప్రేంకణము. వై. వి. 1.=: చూ, రూ-ప్రేంకడము. *. స్వా. 3, ఆ. 84; అం. 2: చూ, నాటికలు (ఒకంకము, యుద్ధకథ, నీచపాత్రనాయకుఁడు). [డము *.
ప్రేంకనము. వై. వి.=: చూ, రూ-ప్రేంక
ప్రేంఖ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. 1. డోల, ఉయ్యాల: చూ, సవారి; 2. పర్యటనము: చూ, విహారము. 1; 3. నృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1; 4.=పేరెము. అశ్వగతి: చూ, పేరెము.
ప్రేంఖణము. సం. వి. అ. న. 1. నృత్యవిశేషము. భాగ. విరా. 1, ఆ. 239. చూ, ప్రేంఖ. 3; 2: చూ, ప్రేంఖ. 2; 3. ప్రవేశము: చూ, సాహసము. 1; 4. నాటకము: చూ, వ్యంజకము.1. [బంధములు.
ప్రేంఖాయితము. అం: చూ, ఉత్తానకరణ
ప్రేంఖావతి. అం: చూ, వ్యానకరణ బంధములు. (అఱువదినాలుగు విపరీతకరణబంధములలో నొకటి).
ప్రేంఖితము. సం. విణ. 1. ఊఁచేఁబడినది, ఆందోళితము: చూ, లోలితము; 2. కదలింపఁబడినది: చూ, వేల్లితము. 2; అం. 3: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 4: చూ, అవరోహి వర్ణగతాలంకారములు.
ప్రేంఖోలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చాతాడోల: చూ, సవారి.
ప్రేంఖోళితము. అం: చూ, కరణములు.
ప్రేఁపుడు. దే. విణ. అధికుఁడు. పంచ. నా. 1, ఆ. 414: చూ, హేమాహేములు.
ప్రేఁబ్రాలు. దే. వి. బ. (ప్రేల + ప్రాలు) ప్రేలగింజలు. పాండు. 4, ఆ. 196: చూ, పేలలు.
ప్రేక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2. ఈక్షణము: చూ, వీక్షణము; 3. నృత్యేక్షణము.
ప్రేక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. నేత్రము: చూ, లోచనము; 2: చూ, ప్రేక్ష. 2; 3.ప్రత్యేక్షణము; 4.=పెక్కణము. సాభినయనృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1; 5.=పెక్కణము. జెట్టీల కుస్తీతావు, మల్లరంగము: చూ, వ్యంజకము. 1: (చూ, మల్లశాస్త్రము).
ప్రేక్షణికుఁడు. సం. విణ. 1: దర్శకుఁడు. (తె).—చూచేవాఁడు; 2: చూ, ప్రతిహారుఁడు. 2. [నీయము: చూ, వీక్ష్యము. 2.
ప్రేక్షణీయము. సం. విణ. చూడఁదగినది: దర్శ
ప్రేక్షితము. సం. విణ. చూడఁబడినది, వీక్షితము: చూ, స్పష్టము.
ప్రేగు. దే. వి: చూ, రూ-ప్రేవు.
ప్రేచే. వై. స. క్రి.=ప్రేరణ. రూ-ప్రేరేచే: చూ, రేఁచే.
ప్రేతపురము. సం. వి. అ. న. యమపట్టణము:

చూ, సీమ (1) (దేశములు.)
ప్రేతపురీశాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.
ప్రేతము. సం. వి. అ. పుం. 1. నరకమందుండు జంతువు; 2. ఒకానొక భూతము: చూ, భూతము. 2; విణ. 3. పీనుఁగు: చూ, సంస్థితుఁడు.
ప్రేతవనము. సం. వి. అ. న: చూ, శ్మశానము.
ప్రేతవాలురను బ్రాహ్మణులు: అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (వీరు యజుర్వేదులు. క్షత్రియవారూ ప్రదేశములందుఁ గానంబడి యెదరు.) (చూ, బ్రాహ్మణులు.)
ప్రేతవాహితుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఆవిష్టుఁడు, భూతావిష్టుఁడు.
ప్రేత్య. సం. అవ్య. జన్మాంతరము: అముత్ర.
ప్రేపు. వై. వి: చూ, వేగుజాము.
ప్రేమ. సం. వి. న్. పుం, న. రూ- ప్రేమము.= పెరిమ- పెమ్మి. 1: చూ, సంతోషము; 2: చూ, స్నేహము; వా. 3. దయ: చూ, హార్దము. 2.
ప్రేమపంచకము. అం. అభ్యాసయోగము, అభిమానజము, సంప్రత్యయోగము, వైషయికము, స్వభావసాత్వము (5) [1-2-3.
ప్రేమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేమ.
ప్రేము. దే. వి: చూ, రూ- పేము.
ప్రేముడి. వై. వి= ప్రేమ: చూ, స్నేహము. 1.
ప్రేముడించు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, శోకించు, 2: చూ, ప్రియంపడు. భార. అర. 6, ఆ. 123; 3: చూ, బాధపడు. పంచ. నా. 3, ఆ. 393:
ప్రేయసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ప్రియురాలు. పాండు. 2, ఆ. 27: చూ, స్త్రీ.
ప్రేయసుఁడు. సం. వి. స్. పుం: చూ, ప్రియుఁడు. 1-2. [రసవదలంకారములు.
ప్రేయస్సు. అం. 1: చూ, గుణములు; 2: చూ,

ప్రేరకుఁడు. సం. విణ. ప్రేరేపణ చేయువాఁడు.
ప్రేరణపేళ్లు. ఆం. ణిచ్చు, ణిజంతము, ణ్యంతము అనునవి.
ప్రేరణము. సం. వి. అ. న. (ఇది ఆ. స్త్రీ. గాను కనఁబడుచున్నదిఅని శ.ర.): చూ, ప్రేరేపణ.
ప్రేరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.= పేరణి: చూ, రూ- పెరవణి. పు. 1, ఆ. 194.
ప్రేరణీయము. సం. విణ. ప్రేరణ చేయఁదగినది.
ప్రేరి. అం: చూ, మాళవ కైశికిజభాషలు.
ప్రేరించు. సం. స. క్రి .= ప్రేరేఁచు- పెరరేఁచు: చూ, రేఁచు.
ప్రేరితము. సం. విణ. 1. ప్రేరేపఁబడినది: ఉత్తేజితము, ప్రచోదితము; అం. 2: చూ, హస్తప్రాణములు.
ప్రేరేఁచు వై. స. క్రి.= ప్రేరణ: చూ, ప్రేరించు. ఉ, రా. 2, ఆ. 129.
ప్రేరేఁచుట. వా. వి: (సం).- ఉత్తేజనకము, గర్జాఫలము, ప్రచోదనము.
ప్రేరేపకుఁడు. వై. విణ: చూ, చోదకుఁడు. 2.
ప్రేరేపణ. వై. వి.= ప్రేరణ: రూ- ప్రేరేపణము: చూ, హెచ్చరిక. 4.
ప్రేరేపణము. వై. వి.= ప్రేరణ.—పై.—
ప్రేరేపించు. వై. స. క్రి.= ప్రేరణ: చూ, ప్రేరించు.
ప్రేరేపు. వై. స. క్రి.= ప్రేరణ.—పై.—
ప్రేలడము. వై. వి.= ప్రలాప. (దేశ్యమని శ. ర): చూ, పదరు. 1.
ప్రేలరి. దే. వి. వదరుఁబోతు. హరి. ఉ. 1, ఆ. 17: చూ, వక్త. 1.
ప్రేలలు. దే. వి. బ: చూ, రూ- పేలలు (వృత్తియం దేక వచనాంతము. ప్రేలగింజెలు.)
ప్రేలిక. దే. వి: చూ, రూ- పేలిక.
ప్రేలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ- పేలు. 1-2; 3. రజ్జు: చూ, పదరు. 5; 4. వేఁగు, తపించు:

చూ, సంతాపించు. (సెగచేత వేఁగియుఁబుకు టకు.—జై. 4, ఆ. 23; ఆదేపనిగమాటలా డుటకు.—భార. ఉద్యో. 2, ఆ. 263.)
ప్రేలుచే. దే. ప్రే. (ప్రేలఁజేయు): చూ, వ్రేఁచే భార. ఆర. 4, ఆ. 245.(రూ-ప్రేల్చు.)
ప్రేల్చు. దే. ప్రే.—పై—
ప్రేలువాఁడు. దే. విణ: చూ, ప్రేలరి.
ప్రేవు. దే. వి: రూ-ప్రేగు-పేగు-పేవు (సం. ప.).— అంత్రము-ఆంత్రము-ఇడ,ఉచ్చారము, పురీతత్తు. తద్వి—కడుపునపుట్టినబిడ్డ ను.-(చూ, ప్రేవులోని పదములుఅన్నియు దీనికి వర్తించును.) "ఇతఁడు నాప్రేవు" (వాడుక)
ప్రేషకము. పా. తీఁగెటపాలుపంపుయంత్రము.
ప్రేషకుఁడు. సం. విణ. పంపువాఁడు.
ప్రేషణము. సం. వి. అ.న: ప్రైషము;(తె.ప.). అంపకము, అంపుట, పంపుట.
ప్రేషణీయుఁడు. సం. విణ. పంపఁదగినవాఁడు. ప్రేష్యుఁడు. 1.
ప్రేషితుఁడు. సం. విణ. పంపఁబడినవాఁడు.
ప్రేష్ఠము. సం.విణ. మిక్కిలిప్రియమైనది: చూ, వల్లభము. 2.
ప్రేష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భృత్యుఁడు; విణ. 2: చూ, ప్రేషణీయుఁడు.

ప్రై

ప్రైమరీతరగతి. వా వి. నాలుగవ(చిన్న)తరగతి.
ప్రైవేటు. వా. వి పబ్లికుకానిది.
ప్రైషము. సం. వి. అ. పుం.1: చూ, ప్రేషణము; 2. మర్దనము: చూ, సంవాహనము; 3. క్లేశము: చూ, శోకము; 4. ఉన్మాదము: చూ, సీసము. (2).

ప్రొ

ప్రొద్దు. నై. వి.=బ్రొధ్న: చూ, రూ-పొద్దు. (సూర్యునకు.-భార. ఆర. 2, ఆ. 118; కాలమునకు.—నిర్వ. 10, ఆ. 83; ఉషఃకాలమునకు.—భాగ 10, స్కం. 813; ప్రసవదినములకు.—రామా.3, ఆ. 107; ఉషఃకాలము అను నర్థమునందుకొందఱు అవ్యయముగా వ్రాసియున్నారు. అపక్షమున ప్రొద్దిటి పూఁట, ప్రొద్దుటెండ ఇత్యాదిరూపములు సిద్ధించవు.)
ప్రొద్దుఁగట్టుట. వా.వి: చూ, అహః ప్రమాణము.
ప్రొద్దుఁగల్లు. ద్వ. వి. సూర్యకాంతశిల. అచ్చ. సుం, కాం. 9: చూ, రత్నము. 1.
ప్రొద్దుఁగొడుకు. నై. వి. 1: చూ, యముఁడు; 2. శని: చూ, రాహువు. 2; 3. కుంతికికన్యావస్థయందు సూర్యునివలనపుట్టినవాఁడు: చూ, రాధేయుఁడు; 4: చూ, సుగ్రీవుఁడు. 1.
ప్రొద్దుఁబట్టి. నై. వి.—పై.—
ప్రొద్దుకూన. నై. వి.—పై.— (యమునకు.-సాంబ. దే. 12)
ప్రొద్దుచూలి. ద్వ. వి.—పై.— [దే. 10.
ప్రొద్దుజెంట. నై. వి: చూ, హిమాంశువు. సాంబ.
ప్రొద్దుకొడు. నై. వి.—పై.— [దే. 15.]
ప్రొద్దుకొడుకోడె. ద్వ. వి.—పై.—(ఆం,సం.
ప్రొద్దుతిరుగుడు. ద్వ.వి: చూ, సూర్యానువర్తిని*.
ప్రొద్దునెల. ద్వ. వి. 1. ప్రసవమగునెల, రూ-ప్రొద్దులనెల: చూ, మాసము. 1; వా 2. చూ, ప్రొద్దు. 6.
ప్రొద్దునెలకనుదోయి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1. ఆం, సదా. సుర. 14. [(గ్రహణము).
ప్రొద్దుపట్టు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యగ్రహణము.
ప్రొద్దురిక్క. నై. వి. ఉత్తరఫల్గుని: చూ, రిక్క. [చేలినెల: చూ, మాసము. 1.
ప్రొద్దురిక్కనెల. ద్వ. వి. ఫాల్గునమాసము,
ప్రొద్దుఱాయి. ద్వ. వి: చూ, ప్రొద్దుఁగల్లు.
ప్రొద్దులనెల. ద్వ.వి. 1: చూ, రూ-ప్రొద్దునెల. కళా. 5, ఆ. 125; వా. 2: చూ, పొద్దు. 6.

ప్రాయి. దే. వి: చూ, రూ-ప్రొయ్యి.

ప్రాయ్యి. దే. వి. రూ-పొయి-పొయ్యి-ప్రొయి (ఇది త్రికపదము —గక్షప్రొయ్యి, గాడిప్రొయ్యి, కంజప్రొయ్యి): చూ, హసంతి

ప్రో

ప్రోంఛనము. సం. వి. అ. న. తమ్మపడిగము: చూ, పాత్రము. 6.

ప్రోఁక. వై. వి.=ప్రోగు: చూ, రూ-పోఁక. *.

ప్రోఁగు. దే. వి: చూ, రూ-పోఁగు.

ప్రోఁగులు. దే వి. బ: చూ, రూ-పోఁగులు.

ప్రోఁచ. వా. వి: చూ, రూ-పోఁచే. [పాంజే.

ప్రోఁజే. దే. స. క్రి: చూ, రూ-పోఁజే-

ప్రోక. వై. వి: చూ, రాశి. 1.

ప్రోక్షణము. సం. వి. అ. న. 1. (నీళ్లు) చిలుకరించుట: చూ, సంప్రోక్షణము. 1; 2.(యజ్ఞమునందు)పశువును వధించుట: చూ, శసనము.

ప్రోక్షించే. సం. స. క్రి. 1. (నీళ్లు) చిలుకరించే: చూ, సంప్రోక్షించే; 2. (యజ్ఞమునందు) పశువును వధించే, చంపు: చూ, సంహరించే.

ప్రోక్షితము. సం. విణ. 1. చిలుకరింపఁబడినది: ఉత్సిక్తము; 2. (యజ్ఞమునందు) వధింపఁబడినది: అపాకృతము, ఉపసంపన్నము, ప్రమీతము. (చూ, సూదితము).

ప్రోగు. వై. వి. రూ-ప్రోవు: చూ, రాశి. 1.

ప్రోగుపడు. దే. అ. క్రి: చూ, సంతనకట్టు.

ప్రోచికోలు. దే. వి. రూ-పోచికోలు. 1.(బలహీనత్వము పొందిన గవాదికమును) కాపాడి యనుభవించుకొనుట; విణ. 2: చూ, వ్యర్థము. "ప్రోచికోలుమాటలు"

ప్రోఁచిళ్లు. వై. వి. బ: చూ, రూ-పోచిళ్లు.

ప్రోచే. వై. స. క్రి.=పోషు. అన్నపానాదు లిచ్చి పోషించే: చూ, సంతరించే. 1.

ప్రోడ. వై. విణ. 1.=ప్రౌఢా. ప్రౌఢస్త్రీ; ప్రగల్భ: చూ, స్త్రీ; వై. విణ =ప్రౌఢ 2 రూ-ప్రోడఁడు: చూ, ప్రౌఢుఁడు; 3. రూ-ప్రోడఁడు. నిపుణుఁడు, ఉపాయశాలి (అనికొందఱు)అచ్చ.యు, కాం 284;4: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రోడఁడు. వై. విణ.=—పై.—2-3-4.

ప్రోతము. సం. వి. అ. న. 1. బట్ట. రూ-పోతము-ప్రోతము: చూ, వస్త్రము; విణ. 2.=బొంత, కుట్టఁబడినది(గంత): చూ, వస్త్రము.

ప్రోథము. సం.వి. అ పుం,న. 1.ఘోణ,గుఱ్ఱపుముక్కు: చూ, ముక్కు; పుం. 2. గర్భపిండము: చూ, భ్రూణము.1; 3. పిఱుఁదు: చూ, శ్రోణి. 1; 4. జీర్ణవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; విణ. 5. తెరువరి: చూ, వాటచారి; 6. ప్రసిద్ధికెక్కినది: చూ, సంభావన. 3; 7. స్థాపింపఁబడినది: చూ, స్థాపితము. 1.

ప్రోది. వై. వి. 1.=పోషణ. పాండు. 2, ఆ. 12: చూ, సంరక్షణము; 2: చూ, వైభవము. య. 4, ఆ. 161. [కళా. 1, ఆ. 44.

ప్రోదిసేయు. వై. స. క్రి: చూ, సంతరించే. 1.

ప్రోద్గీతము. అం: చూ, ఆగమములు.

ప్రోద్యతము. సం. విణ. లేచినది: ఉద్ధితము.

ప్రోధావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

ప్రోవడు. వై. అ. క్రి. పోషింపఁబడు (ఇది తోఁపఁబడువంటిది): చూ, సంరక్షింపఁబడు.

ప్రోవరి. ద్వ. విణ. పోషకుఁడు, రక్షకుఁడు (అని కొందఱు) అచ్చ. అ, కాం. 34: చూ, సంరక్షకుఁడు. [7, ఆ. 342.

ప్రోవు. వై. వి: చూ, ప్రోది. 1. భార. అర.

ప్రోయాలు. ద్వ. వి. (ప్రోలు + ఆలు) 1. ఇల్లాలు. రామా. 1, ఆ. 8: చూ, భార్య.

(ప్రోలు=ఇల్లు); 2. ఆఁడుది. అం, భా. ద్వి. 104: చూ, స్త్రీ.

ప్రోలు. వై. వి.=పురి. పట్టణము. "ఆప్రోలు" ఉ, రా. 3, ఆ. 179: చూ, దేశము.

ప్రోలుగుడుపు. దే. స. క్రి రూ-ప్రోల్గుడుపు చూ, రేఁచే

ప్రోల్గుడుపు. దే. స క్రి.—పై.—

ప్రోవడి. నా. వి. ప్రతిష్ఠ: చూ, సన్మానము.

ప్రోవు. వై వి=పోషః: చూ, రూ-ప్రోగు (రాశికి.—హరి, ఉ. 9, ఆ. 215; హరి,ఉ 3, ఆ. 175.)

ప్రోవుకొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రాశిపడు.

ప్రోషము. సం వి.అ.పుం. కాల్చుట: రూ-ప్లోషము, ఓషము, దహనము,

ప్రోషితభర్తృక. అం: చూ, నాయికలు. (ప్రియుఁడు దేశాంతరగతుఁడైయుండ ఖేదము నొందియుండు నాయిక.)

ప్రోష్ఠపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ-ప్రౌష్ఠపద. [ప్రౌష్ఠపదము.

ప్రోష్ఠపదము. సం. వి అ. పుం: చూ, రూ-

ప్రోషితుఁడు. సం. విణ. దేశాంతరగతుఁడు.

ప్రోష్ఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎగిరిపడెడు చేఁప చూ, మత్స్యము. 1.

ప్రోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏనుఁగు కాలు: చూ, హస్తి; 2. ఏనుఁగుమోఁకాలు చూ, హస్తి; 3. కూర్పు; 4. నేర్పు.

ప్రోహుఁడు. సం. విణ. 1: తార్కికుఁడు, అక్షపాదకుఁడు, ఘటశాసి; 2: చూ, సమర్థుఁడు.

ప్రౌ

ప్రౌఢ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=ప్రోఢ- బోటి. 1: చూ, స్త్రీ; అం. 2: చూ,స్వీయ-యౌవనభేదములు. (స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికా విశేషము, ఊరియ, పదునెనిమిదియేండ్లకు పైఁబడిన వయస్సుగలిగి సంపూర్ణయౌవనముగలది.) [ఢము. 1.

ప్రౌఢము. సం. విణ. పెరిఁగినది: చూ, సన్నిహ్న

ప్రౌఢి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (రూ-ప్రౌఢిమ-ప్రౌఢిమము.) 1: చూ,సామర్థ్యము. 1; అం. 2: చూ, గుణములు. [ప్రౌఢి. 1.

ప్రౌఢిమ. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-

ప్రౌఢిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్రౌఢుఁడు. సం. విణ.=ప్రోఢ. 1. నిపుణుఁడు: చూ, సమర్థుఁడు; 2: ప్రవృద్ధుఁడు.

ప్రౌఢోక్తి. అం: చూ, అలంకారము. 3. (విశేషహేతువు లేకున్న నదే హేతువుగ చెప్పుట. "ఉదా —లేమకొప్పు యమునా తీరతమాల జాలనీలము.")

ప్రౌష్ఠపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ప్రోష్ఠపద. పూర్వాభాద్ర: చూ, రిక్ష. 1.

ప్రౌష్ఠపదము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ప్రోష్ఠపదము. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. 1.

ప్ల

ప్లక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. జువ్వి *: చూ, సుపార్శ్వము; 2. కలజువ్వి *: చూ, సుపార్శ్వకము; 3. రావి *: చూ, శ్యామలము.2; అం. 4: చూ, ద్వీపములు.

ప్లవ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

ప్లవంగమము. సం. వి. అ. పుం. (రూ-ప్లవంగము-ప్లవగము) 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2. కప్ప: చూ,హరి. 12.

ప్లవంగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్లవగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ప్లవగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు; 2. అనూరుఁడు: చూ, సూరసూతుఁడు.

ప్లవము. సం. వి. అ. పుం. 1. కఱుకడిమిచెట్టు*: చూ, ముస్తకము; 2. గంధతృణము*: చూ. మాలిక. (తృణము. 1); పుం. 3.=పడవ, తెప్ప: చూ, పోతము; 4. కప్ప: చూ, రూ-ప్లవంగమము. 2; 5. కోఁతి: చూ, రూ-ప్లవంగమము. 1; 6. గొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1; 7. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 8. నీరుకోడి, కన్నెలేడి (అరికొంటెలు): చూ, కెలుకాలుది (ప్రంజో); 9.=పల్లు: చూ, ప్రవణము. 2; 10. చూ, ప్లుతము. 1; 11. వాలు: చూ, ఒంపు; 12 కాకిపుమ్మిత్రక*. చూ, న్యూఙ్జకము; 13 జువ్వి*: సుపార్శ్వము. [సురియాళువు.

ప్లవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాలవాఁడు: చూ,

ప్లస్సు. వా. వి: సంకలనపుగుఱుతు. +

ప్లా

ప్లాక్షము. సం. వి. అ. పుం. జువ్విపండు.

ప్లాటు. ఆం. వి. 1. పద్ధతి; 2. కొలతను స్కేలు పట్టు కంపసు అనువానితో క్లుప్తపఱచి పటముగీయుట.

ప్లాసలు. వా. వి. ఒకరకము మెత్తనిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

ప్లాను. వా. వి. కొలతపటము.

ప్లాలితము. అం: చూ, గమకములు.

ప్లీ

ప్లీడరు. వా. వి. (వకీలు) న్యాయవాది.

ప్లీహము. సం. వి. న్. పుం. (రూ-ప్లీహము) హృదయమున యెడమప్రక్క నుండెడు మాంసగోళము: గుల్మము.

ప్లీహశత్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. ములుమోదుగు*: చూ, రోహి. 2.

ప్లు

ప్లుతము. సం. వి. అ. పుం. 1. మూఁడుమాత్రల కాలముగల స్వరము, ప్లవము: చూ, స్వరము. 2; అం. 2.=ప్లుతము. వేగమున అంతే మీఁదను సమముగాఁబోయెడు అశ్వధారా విశేషము, నిబ్బరము: చూ, ధారలు, చూ, హయము. [పాణ్రిములు.

ప్లుతమేరునష్టము. అం: చూ, ప్రస్తారప్రత్యయ

ప్లుతమేరువు. అం.—పై.—

ప్లుతమేరూద్దిష్టము. అం, —పై.—

ప్లుష్టము. సం. విణ. కాల్పఁబడినది: ఉషితము, దగ్ధ, దగ్ధము, ప్రుష్టము.

ప్లో

ప్లోషము. సం వి.అ.పుం:చూ, రూ-ప్రోషము.

ఫ

ఫ. ఒకయక్షరము.

ఫక్కి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రీతి: చూ, విధము. 1.

ఫక్కిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఏకగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3.

ఫక్తు. వా. క్రి, విణ. మాత్రము; ఊరక; ఉత్త.

ఫణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం. రూ-ఫణము. పడగ: చూ, సర్పము.

ఫణము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ఫణి. సం. వి. న్. పుం: చూ, సర్పము.

ఫణిజ్జకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫణిర్జకము. మరువము*: చూ, సమీరణము.

ఫణిర్జకము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

ఫణితము. సం. వి. అ. న. 1. వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. చెప్పఁబడినది: చూ, శబ్దము. 2.

ఫణితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, ఫణితము. 1.
ఫర్మానా. వా. వి. రాజాజ్ఞ: చూ, శాసనము.5.
ఫర్వానా. వా. వి.—పై.—
ఫలకము. సం. వి. అ. పుం.= పలక. 1: చూ, పలక; పుం. న. 2:చూ,రూ-ఫలము.7 8; 3. వ్రాతపలక: చూ, పలక.
ఫలకోశము. సం. వి. అ. పుం:చూ, వృషణము.
ఫలపాకాంతము. సం. విశ: ఓషధ్యము (ఒక్క పంటతోనే తుదముట్టెడిఅరఁటి, వరి మొదలగు వాని పేరు) [చూ, సుషవి. 1.
ఫలపూరకము. సం. వి. అ.పుం. మట్టుకాఁకర*:
ఫలపూరము. సం. వి. అ. పుం. మాదిఫలము*. చూ, సుపూరము.
ఫలము. సం. వి. అ. న. 1: ప్రసవము, ప్రసూనము. (తె).—పంట, పండు; తద్వి — పెద్దపండునకు.—(తె). -గొబ్బంము; 2. లభించిన ప్రతిపదార్థము; 3. ప్రయోజనము: చూ, వ్యాపారము. 1; 4.=పలము: చూ, పలము (1); 5. జాజికాయ; 6. పత్త్రికాయ; 7. కేడెము: చూ. హరిగ; 8. బెత్తము తోచేసిన కేడెము: చూ, హరిగ; 9. బాణము ములికి:చూ, బాణము. 1; 10. నాఁగటి కఱ్ఱు: చూ, కఱుగోల. (హలము. 1.); 11. పందికోఅచివర: చూ, సూకరము; 12: చూ, ఫలసాయము; విశ. 13. అధికము: చూ, హెరాళము.
ఫలములు. అం. అశ్వత్థము (రావిపండు), వైణవము (వెదురుబియ్యము), ప్లాక్షము (జువ్విపండు), నైయగ్రోధము (మఱ్ఱిపండు), ఇంగుదము (గారపండు), బార్హతము (ములగపండు), జంబువు (నేరేడుపండు), ఫేనిలము (రేఁగుపండు) మొ. [పూరకము.
ఫలమూలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఫల
ఫలవంతము. సం. విశ. (త్. ఈ. త్.) రూ—
ఫలవతి. పండ్లుగలది (వృక్షము). ఫలీ, ఫలినము, ఫలిని: చూ, వృక్షము.
ఫలపాడబము. సం. వి. అ పుం:చూ,దాడింబ*.
ఫలసమృద్ధి సం. వి. ఇ. స్త్రీ: ఆమని.
ఫలసదనము. పా: చూ,వృత్తము. 1. (న,న,న, న, స గురువులు. 10 యతి. 16వఛందస్సు.)
ఫలసాయము. వా. వి: పండినపంట: ఫలము.
ఫలాధ్యక్షము. సం. వి. అ. న:చూ,సుమంగళ*.
ఫలానా. వా. సం. వి. పేరునకుబదులుగా నుచ్చరించెడిది, ఒకానొక, అట్టి "ఫలానావారు"
ఫలాశ్రియము. సం. వి. అ. పుం. కొండగోగు*: చూ, మృదుద్రుమము.
ఫలి. సం వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ప్రేంకణము*:చూ, సన్నకదుర్రు; విశ. న్. 2:చూ,ఫలవంతము.
ఫలించు. సం. అ. క్రి. 1: పక్వమగు. (తె).- ఊరియు, పండు, పలఁకు; 2. నెఱవేఱు: చూ, సిద్ధించు. [విశ. 2. ఫలించినది.
ఫలితము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వృక్షము;
ఫలినము. సం. విశ: చూ, ఫలవంతము.
ఫలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-హలిని* (తఱిగొఱ్ఱ; వెన్నవెదురుకూర; పిన్నచెఱకు. ఈమూఁడింటికిని వర్తించును); 4:చూ,సన్నకదుర్రు*; విశ. 5: చూ, ఫలవంతము.
ఫలేగ్రహి. సం. విశ. (ఇ). అవంధ్య, పండ్లమాఁను: చూ, వృక్షము. [స్థాలి. 2.
ఫలేరుహ. సం, వి. ఆ. స్త్రీ. కలిగొట్టు*: చూ,
ఫలోదయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, స్వర్గము.
ఫల్గునుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.
ఫల్గువు. సం. వి ఉ. స్త్రీ.1.ఉక్కమేడి*:చూ, బొమ్మమేడి; విశ. 2. సారములేనిది: చూ, బెండు. 2.
ఫసందు. వా. వి. సొగసు.
ఫసలీ. వా. వి. మహమ్మదీయుల పత్సరము.
ఫసిఫిక్కుమహాసముద్రము. అం: చూ, సముద్రములు.

ఫా

ఫాంటము. సం. వి. అ. పుం: అనాయాసకృతము. [శర్కర. 1
ఫాణితము. సం. వి. అ. న. చెక్కెర: చూ,
ఫామేదా. వా. విశే. గొప్ప.
ఫాయిదా. వా. వి: చూ, పాయిదా.
ఫారము. వా. వి. 1. ఒకతరగతి (క్లాసు); 2. ఒకభాగము; 3. ఒకపెద్దకాకితము(షీటు).
ఫారసి. వా. వి: చూ. పారసి. [చూ, శివుఁడు
ఫాలనేత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ముక్కంటి:
ఫాలము. సం. వి. అ. న. 1. నెత్తి: చూ, శిరము. 1; 2: చూ, లలాటము; పుం. 3: చూ, రూ-ఫలము. 10; విశే. 4 నారలతో నేయఁబడినది (వస్త్రము): చూ, వస్త్రము.
ఫాలుఁడు. సం.వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, ఫాలనేత్రుఁడు.
ఫాల్గుణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఫాల్గునికము: చూ, మాసము. 1; 2. ఏఱుమద్ది *: చూ, సాలము. 3.
ఫాల్గుణము. వా. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-ఫాల్గునము. 1. [ము. 1.
ఫాల్గునికము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఫాల్గుణ
ఫాల్గునుఁడు. సం వి. అ. పుం: చూ, ఫల్గునుఁడు.

ఫి

ఫిదిరము. సం. వి. అ. న. (రూ-ఫిదురము-భిదిరము- భిదురము-ఫిది-భిది-ఫిదువు-భిదువు.) వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.
ఫిరంగి. వా. వి: చూ, పిరంగి.
ఫిరాయించే. వా. స. క్రి. (పిరాయించే అనియు) మార్చు.
ఫిరాయింపు. వా. స. క్రి. (పిరాయింపుఅనియు) మార్పు. "ఫిరాయింపు పెండ్లి".
ఫిర్కా. వా. వి. పరిపాలనలోనిఒకభాగము.
ఫిర్యాది. వా. వి. మొఱపెట్టువాఁడు.
ఫిర్యాదు. వా. వి. మొఱ్ఱ, విన్నపము.

ఫీ

ఫీజు. వా. వి. 1. చేయించుకొనినపనికియిచ్చెడు గౌరవద్రవ్యము. "ప్లీడరు ఫీజు"; 2. చదువుకొనినందులకు బడికి చెల్లించెడు ద్రవ్యము. "స్కూలుఫీజు"; 3. రిజిస్ట్రేషన్ రుసుము మొ.

ఫు

ఫురుసత్తు. వా. వి. అవకాశము, నియమితకాలము. (ఫురుసత్తుఅనియు)
ఫుల్లము. సం. విశే. 1. ప్రఫుల్లము, ఉత్ఫుల్లము: చూ, సంఫుల్లము; అం. 2: చూ, గండక్రియలు.
ఫుల్లరీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము.

ఫే

ఫేనము. సం. వి. అ. పుం. సముద్రపునురుగు: చూ, సముద్రము. (పాలనురుగునకు.—కార్కారకము. (చూ, స్తన్యము.)
ఫేనిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ).=పేణీ: చూ, భక్ష్యము.
ఫేనిలము. సం. వి. అ. న. 1. రేఁగుఁబండు: చూ, ఫలములు; పుం. 2. అంబుప్రసాధనము-అంబుప్రసాధము, అరిష్టము, అరిష్టసాధనము, కటకము, కాంతము, కృష్ణబీజము, క్షుణము, గర్భపాతిము, గర్భస్రావము. (తె).—కుంకుడు *; విశే. 3. నురుగుగలది.
ఫేరవము. సం. వి. అ. పుం. రూ-ఫేరవు. నక్క: చూ, సృగాలము.
ఫేరవు. సం. వి. ఉ. పుం. —పై.—
ఫేరవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

ఫేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-ఫేలి. ఎంగిలి: చూ, భుక్తోఝ్ఝితము.
ఫేలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. —పై.—

ఫ్రా

ఫ్రాంతము. సం. విశ. 1. తినఁదగినది; 2. తినఁబడినది: చూ, భుక్తము.

బ

బ. ఒకఅక్షరము. అం. 1: చూ, సరళములు; 2: చూ, కవర్గము. [చూ, రోగము. 1.
బంక. దే. వి. 1: చూ, బందన; 2. గ్రిహణి:
బంకమన్ను. ద్వ.వి.చిక్కమన్ను: చూ, భూమి.1
బంకముచ్చె. దే. విశ: చూ, లోభి.
బంకు. దే. వి. 1. సందువీధి: చూ, సందు. 5; 2. శూరునివలె నటించువాఁడు. ఉ, హరి 4, ఆ. 131; 3. చూ, రక్షకుఁడు.
బంకెత. దే. విశ. (బంక + ఎత) ఉబ్బురాలు: చూ, స్త్రీ.
బంకోలు. వై.వి. జన్మఖయిదీలనుఁబంపెడి యొక ద్వీపము. [వెలుపల. 1
బంగనబయలు. వా. వి. మిక్కిలిబయలు: చూ,
బంగరము. వై. వి. 1.=భృంగార. (రూ-బంగరు-బంగారు-బంగారము): చూ, లోహము.1; 2.=భ్రమరక: చూ, బొంగరము.
బంగరు. వై.వి.1.=భృంగార: చూ, బంగరము.1; 2: చూ, సంపెఁగ*. అం, పదా. 6-71.
బంగరుకొండ. వై. వి. రూ-బంగారుకొండ. 1.హేమాద్రి. బ్ర.2, ఆ. 174: చూ, పర్వతము; వా.విశ.2.మంచివాఁడు: చూ, సుకృతి.
బంగరుపురువు. వై. వి. క్షుద్రజలచరము: చూ, మత్స్యము. 1.
బంగరుమొగలి. ద్వ. వి: చూ, స్వర్ణకేతకి *.
బంగరువు. వై.వి.=భృంగార: చూ, రూ-బంగరము. 1. పాండు. 1, ఆ. 106.
బంగల. దే. వి. కుంపటి: చూ, హసంతి.
బంగారము. వై. వి. 1.=భృంగార: చూ, రూ-బంగరము. 1; 2. ఒకచెఱకు*: చూ, రసాలము. 3; విశ. 3. దుర్లభము. రూ-బంగారు; చూ, వెక్కసము. 3.
బంగారు. వై. వి, విశ.—పై.— [రంభ. 2.
బంగారుఅరఁటి. ద్వ. వి. సువర్ణకదళి*: చూ,
బంగారుఇల్లు. ద్వ. వి. స్వర్ణగృహము: చూ, సదనము. 1. [పుఁబులుఁగు.
బంగారుకంటె వా. వి. కనకాక్షి: చూ, సకినం
బంగారుకడుపువాఁడు. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ.1.
బంగారుకాళ్లయ్య జా. శుభప్రదమైన పాదన్యాసముకలవాఁడు. "బంగారుకాళ్లయ్య జేజే వేయేదులు రాజ్యమేలు మనుచేన్." వైజ. 2, ఆ. 851.
బంగారుకుండ. వై. వి. 1. స్వర్ణఘటము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము. 6); విశ. 2: చూ, హృద్యము; జా. 3. అందకత్తె, బంగారుబొమ్మ. "బలిరా తేరకు తేరదక్క నిటులీ బంగారుకుండంచునే." (పాండు. 3, ఆ. 67.)
బంగారుకొండ. వై. వి, విశ: చూ, రూ-బంగరుకొండ. [అం. 17: చూ, నది.
బంగారు తామరపంటచేను. ద్వ. వి. గంగ. వేం,
బంగారుతీఁగలు. వై. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [పిచ్చుక.
బంగారుపిచ్చిక. ద్వ. వి. పచ్చతలపిచ్చుక: చూ,
బంగారుపూఁత. ద్వ. వి. బంగారుపునీటితో చేసిన మలామా. (గిల్టు)
బంగారుబొమ్మ. 1. జా; చూ, బంగారుకుండ.3; ద్వ. వి. 2: చూ, స్త్రీ.
బంగాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకపిట్ట: చూ, శకుంతి (పక్షి); అం. 2: చూ, రాగాం

గములు; వై. వి. (1).=వంగ. వంగదేశము: చూ, దేశములు (సం. అనికొందఱు)

బంగాళా. వా. వి. మండువాలేనియిల్లు: చూ, సదనము. 1. "బంగాళాపెంకుటిల్లు"

బంగాళాఘాతము. వా. వి. చెన్నపురిరాజధానికితూర్పువెల్లగనున్నసముద్రము: చూ, సముద్రములు.

బంగాళాదుంప. వా. వి. ఒకజాతిదుంప.*.

బంగాళి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. కొమ్మకొంటి*: చూ, రంభ. 2; ఆం. 2: చూ, శ్రీస్వ షడ్జకజ భాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికిజ భాషలు.

బంగి. వై. వి. 1.=భంగీ. గంజా-గంజాయి-గంజాయి-గాంజే-గెంజాయి,బంగు. (సం).-కలంజము, గంధారి.జయ, త్రిపురాలిని* ("పెడగాంజే" అనుపదముకడ నున్న పదములుగూడ దీనికి వర్తించునని కొందఱు);వా. 2. తపాలులో పంపెడు మూట (పార్సెల్)

బంగిముచ్చు. ద్వా. విశే. బంగితాగువాఁడు.

బంగు. వై. వి.=భంగీ: చూ, రూ-బంగి. 1.

బంజరు. వా. వి. బీడునేల: చూ, భూమి. 1.

బంజారి. వా. వి. లంబాడీజాతివారు.

బంటి. దే. అప. నీళ్లకొలఁతను తెలిపెడి ప్రత్యయము. "సముద్రము మోఁకాలిబంటి."

బంటు. వై. వి.=భట. 1: చూ, సేవకుఁడు; 2: చూ, భటుఁడు. 1; 3: చూ, భక్తుఁడు పా. 1, ఆ. 143; 4: చూ, శిష్యుఁడు. య. 1, ఆ. 132; విశే.=భట. 5. శూరుఁడు. చూ, హంవీరుఁడు; 6 దాసుఁడు: చూ, సేవకుఁడు. [చూ, శౌర్యము. 1

బంటుతనము. వై. వి.=భటత్వ. శూరత్వము:

బంటుమేకము. వై. వి: చూ, సూకరము.

బంటోత్రు. వా. వి. బంటు: చూ, సేవకుఁడు.

బండ. దే. వి. 1. వెడల్పుఱాయి: చూ, రాయి; 2. పొట్టిగోఁకలి: చూ, రోఁకలి; 3: చూ, గుదిగఱ్ఱ;విశే. 4. అఱిఁగినది; వై. వి. 5=భండ. నెత్తిగోఁతులవాఁడు, మేనుకోసికొని పెచ్చుమెత్తువాఁడు; విశే. 6.=భండ. (రూ-బండఁడు-బండగుఁడు) అకతాయి: చూ, వ్యాఘ్రుఁడు.2.

బండఁడు. వై. వి.=భండక: చూ, రూ-బండ.6.

బండను. వై. వి.=బంధక. 1: చూ, బోను. 2; 2: చూ, బోను. 3.

బండగుఁడు. వై. విశే.=భండక. వై. 8, ఆ. 122. చూ, రూ-బండ. 6. [శాపము. 1.

బండబూతు. వా. వి. పచ్చిబూతు: చూ,

బండము. వై. వి.=భాండమ్: చూ, సరకు. 2.

బండరము. వై. వి.=భండార. (రూ-బండారము-బండరువు): చూ. భాండాగారము.

బండరువు. వై. వి.=—పై.—

బండవలము. వై. వి.=భాండ. రూ-బండాలము. 1:చూ, సంచిమొదలు; 2:చూ,సామర్థ్యము; 3: చూ, సామగ్రి. 2.

బండాట. ద్వా. వి. తిట్టు: చూ, శాపము. 1. (రూ-బండాటము.)

బండాటము. ద్వా. వి. —పై.—

బండారము వై. వి.=భాండాగార: చూ, భాండాగారము.

బండారి. ద్వా. వి. (బండారము + ఇ) బొక్కసమున కధికారి. మార్క. 1, ఆ. 43: బచ్చు.

బండారు. వై. వి. 1.=భండార: చూ, రూ-బండరము; 2. ఓలగందము: చూ,పూఁతపసుపు.

బండారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గేదెలనుకాచెడివాఁడు.

బండారుపిచ్చిక. దే. వి: చూ,బంగారుపిచ్చిక.

బండాలము. వై. వి.=భాండ: చూ, రూ-బండవలము.1—2—3.

బండి. దే. వి. 1. (మనుష్యాదులకుపయుక్తమగునది) తేరు: చూ,శకటము.1;2. (దేవతాదులకుపయుక్తమగునది)రథము: చూ, శకటము. 1;

(పలురకముల బండ్లు.—"ఒంటెద్దు బండి, జోడెద్దు బండి, ఒకపోతు బండి, జోడు పోతులబండి, ఒకగుఱ్ఱముబండి (జట్కా), జోడుగుఱ్ఱాలబండి (బగ్గీ), మనిషిలాగెడు బండి (రిక్షా), తొక్కుడుబండి (బైసికిలు) లేక (సైకిలు), నూనెతో నడచుబండి (మోటారు) లేక (ట్రాం) మఱియు (డీసెల్ కారు), పొగబండి ధూమశకటము (రైలు), (విమానము.)" ఇత్యాది.

బండికన్ను. దే. వి: రూ—బండికలు-బండి కల్లు, చోయమేకు, చిలుక, చీల, జంజెడ, మొల. (సం).—అక్షము, అక్షాగ్రకీలము, అణి-అణీ, అధిష్ఠానము, అరి, ఉపధి, కుందము, కేశవాయుధము, రథాంగము (చూ, శకటము. 1.) (తద్వి.—౧.బండికంటి నడిమితూమునకు. (సం.)—నాభి, పిండిక; ౨ దొలుపుంగమ్మి; 3. ఇరుసు; ౪. శీఘ్రము; ౫. చక్రము; ౬. పూటీ; ౭. కుంచెము; ౮.బండికల్లి; ౯. బండికంటి నడిమికమ్మికి. (సం).—నీవ్రము).

బండికలు. వా. వి.—పై.—

బండికల్లు. వా.వి.1.—పై.—; 2.రథచక్రము. కన్ను, కలు-కల్లు. (సం).—గోత్రము; 3: చూ, బాలికాక్రీడ.

బండిగిల్లు. దే. అ. క్రి. 1. కడగండ్లుపడు; 2.బండితలక్రిందగు:బోలతాకొట్టు-బోల్తాకొట్టు, బోలతాపడు-బోల్తాపడు.

బండిగురిగింజ. ద్వ. వి. 1. బండిగురివెందగింజ; 2: చూ, బండిగురివెంద*.

బండిగురివెంద. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

బండిపేటిపిట్ట ద్వ. వి:చూ,బటువుగువ్వ.అం, పదా. 5-31.

బండిబరువు.వా.వి.ఆచితము: చూ,శాకటము. 2.

బండిబాట. వా. వి. బండిపోవుదారి: చూ, మార్గము. 1.

బండిమొగ్గరము. దే. వి: శకటవ్యూహము.

బండిరిక్క. ద్వ. వి. రోహిణి: చూ, రిక్క.

బండు. వై. వి.=భండః చూ, బండాటు.కాశీ. 7, ఆ. 70.

బంతి. వై. వి. 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి.1; 2.=పంక్తి: చూ, పది (1); దే. వి. 3. చెండు: చూ, సరి. 3; 4. బంతి*: (సం).-గుచ్ఛపత్రి, గుచ్ఛపుష్పః తద్వి.—౧. ఊకబంతి, ౨. చేమంతి; 3. నిండుబంతి; ౪. రేకబంతి మొ. (చూ, వృక్షము.)

బంతికట్టు. ద్వ. వి. కుప్పనుఅుమేపుడు ఎడ్ల వరుసకుగట్టెడి పలుపు: చూ, సూత్రము. 1.

బంతికట్టుపలుపు. ద్వ. వి.—పై.—

బంతికుడుపు. ద్వ. వి. పఙ్క్తి: చూ, సాపాటు.

బంతిదూగులాట. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బంద. వా. వి. 1.బురద: చూ,శాదము.2.; 2.చిన్నగుంట. హరవా౦.2,ఆ.51: చూ,రంధ్రము. 1.

బందకము. వై. వి.=బంధక. తాకట్టు: చూ, వారకము (1) [డః: చూ, భాండము. 3.

బందడము. దే. వి. రూ-బందలము. దొంతికుం

బందన. వై. వి.=బంధన. 1: గోఁదె-గోఁదు, జిగట, జిగురు-జివురు-జీవురు, బంక, మానిబంక. (సం):— కషాయము, కూర్చిక, నిర్యాసము, నిర్యూహము; 2. చిక్కన, జిగట, జిగురు-జివురు-జీవురు: చూ, స్నిగ్ధము 3; 3. బురద: చూ, శాదము. 2.

బందనగొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, జిగురుకొను. స్వా. 3, ఆ. 28.

బందము. వై. వి. 1. దూలముపై గుజ్జెలకు బిగువునిమిత్తము లంకెగానమర్చిన పట్టె; 2. చెట్టెక్కువాని కాలితాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3.=బంధ: చూ, గుదితాడు. 1; 4=బంధ: చూ, గుదితాడు. 2. (చూ, సూత్రము. 1.); 5.=బంధన: చూ, లంకియ. 2.

బందరము. వా. వి. అనికి: చూ, భాండము. 3.

బందలము. దే. వి: చూ, రూ—బందడము.

బందా. వై. విశ.=బంధీ స్వా.2, ఆ.73 ఇయ్యది, బందాకోరు, బందెకాఁడు, బందెలపోటు

గములు; వై. వి. (1) =వంగ. వంగదేశము: చూ, దేశములు (సం. అనికొందఱు)
బంగాళా. వా. వి. మండువాలేనియిల్లు: చూ, సదనము. 1. "బంగాళాపంక్తిమేడిళ్లు"
బంగాళాఖాతము. వా. వి. చెన్నపురిరాజధానికి తూర్పువైపుగనున్న సముద్రము: చూ, సముద్రములు.
బంగాళాదుంప. వా. వి. ఒకజాతిదుంప.*.
బంగాళి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. కొమ్మ్రాగిణి: చూ, రంధ్ర. 2; అం. 2. చూ, ధీశ్న షడ్జకజ భాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికి జ భాషలు.
బంగి. వై. వి. 1.=భంగీ. గంజా-గంజాయి-గంజాకీ-గాంజే-గెంజాయి,బంగు. (సం).-కలంజము, గంధారి.జయ, త్రిశూలిని* ("సడ గాంజే" అనుపదముకడ నున్న పదములుగూడ దీనికి వర్తించునని కొందఱు);వా. 2. టపాలులో పంపెడు మూట (పార్సెల్)
బంగిముచ్చు. ద్వ. విశే. బంగిత్రాగువాడు.
బంగు. వై. వి.=భంగీ: చూ, రూ-బంగి. 1.
బంజేరు. వా. వి. బీడునేల: చూ, భూమి. 1.
బంజారి. వా. వి. లంబాడీజాతివాడు.
బంటి. దే. అవ. నీళ్లకొలుతను దెలిపెడి ప్రత్యయము. "సముద్రము మోకాలిబంటి"
బంటు. వై. వి.=భట. 1: చూ, సేవకుడు; 2. చూ, ఘటుడు. 1; 3: చూ, భక్తుడు. పా. 1, ఆ. 143; 4: చూ, శిష్యుడు. య. 1, ఆ. 132; విశే.=భట. 5. శూరుడు. చూ, హంవీరుడు; 6. దాసుడు: చూ, సేవకుడు. [చూ, శౌర్యము. 1.
బంటుతనము. వై. వి.=భటత్వ. శూరత్వము.
బంటుమేకము. వై. వి: చూ, సూకరము.
బంట్రోతు. వా. వి. బంటు: చూ, సేవకుడు.
బండ. దే. వి. 1. వెడల్పుతాయి: చూ, రాయి; 2. పొట్టిగోకలి: చూ, రోకలి; 3: చూ, గుదిగఱ్ఱ;విశే. 4. అజ్ఞానుడు; వై. వి. 5 =షండ. నెత్తిగోతులవాడు, మేనుకోసికొని ఇచ్చిమెత్తువాడు; విశే. 6.=షండ. (రూ-బండడు-బండగుడు) ఆకతాయి: చూ, వ్యాఘుడు.2.
బండడు. వై. వి.=షండక: చూ, రూ-బండ.6.
బండగు. వై. వి.=బంధక. 1: చూ, బోను. 2; 2: చూ, బోను. 3.
బండగుడు. వై. విశే.=షండక. వై. 8, ఆ. 122: చూ, రూ-బండ. 6. [శాపము. 1.
బండబూతు. వా. వి. పచ్చిబూతు: చూ,
బండము. వై. వి.=భాండమ్: చూ, సరకు. 2.
బండరము. వై. వి.=భండార. (రూ-బండారము-బండరువు)' చూ. భాండాగారము.
బండరువు. వై. వి.=—పై.—
బండవలము. వై. వి.=భాండ. రూ-బండాలము. 1: చూ, సంచిమొదలు; 2: చూ, సామర్థ్యము; 3: చూ, సామగ్రి. 2.
బండాట. ద్వ. వి. తిట్టు: చూ, శాపము. 1. (రూ-బండాటము)
బండాటము. ద్వ. వి. —పై.—
బండారము వై. వి.=భాండాగార: చూ, భాండాగారము.
బండారి. ద్వ. వి. (బండారము + ఇ) బొక్కసమున కధికారి. మార్క. 1, ఆ. 43: బచ్చు.
బండారు. వై. వి. 1.=భండార: చూ, రూ-బండరము; 2. ఓలగందము: చూ, పూతపసుపు.
బండారుడు. సం. వి. అ. పుం. గేదెలనుకాచెడివాడు.
బండారుపిచ్చిక. దే. వి: చూ, బంగారుపిచ్చిక.
బండాలము. వై. వి.=భాండ: చూ, రూ-బండవలము.1—2—3.
బండి. దే. వి. 1. (మనుష్యాదులకుపయుక్తమగునది) తేరు: చూ, శకటము.1;2. (దేవతాదులకుపయుక్తమగునది) రథము: చూ, శకటము. 1;

(పలురకముల బండ్లు.—"ఒంటెద్దు బండి, జోడెడ్ల బండి, ఒకపోతు బండి, జోడు పోతులబండి, ఒకగుఱ్ఱముబండి (జట్కా), జోడుగుఱ్ఱాలబండి (బగ్గీ), మనిషిలాగెడు బండి (రిక్షా), తొక్కెడుబండి (బైసికిలు) లేక (సైకిలు), నూనెతో నడచుబండి (మోటారు) లేక (టాక్సీ) మఱియు (డీసెల్ కారు), పొగబండి ధూమశకటము (రైలు), (విమానము.)" ఇత్యాది.

బండికన్ను. దే. వి: రూ—బండికలు—బండి కల్లు, చోయమేకు, చిలుక, చీల, జెంజెడ, మొల. (సం).—అక్షము, అక్షాగ్రకీలము, అణి—అణీ, అధిష్ఠానము, అరి, ఉపధి, కుందము, కేశవాయుధము, రథాంగము (చూ, శకటము. 1.) (తద్వి.—౧.బండికంటి నడిమితూమనకు. (సం.)—నాభి, పిండిక; ౨ దోలుపుంగమ్మి; ౩. ఇరుసు; ౪. శీఘ్రము; ౫. చక్రము; ౬. పూటీ; ౭. కుంచేము; ౮.బండికల్లు; ౯. బండికంటి నడిమికమ్మికి. (సం).—నీవ్రము).

బండికలు. వా. వి.—పై.—

బండికల్లు. వా.వి.1.—పై.—; 2.రథచక్రము. కన్ను, కలు—కల్లు. (సం).—గోత్రము; 3: చూ, బాలికాక్రీడ.

బండిగిల్లు. దే. అ. క్రి. 1. కడగండ్లుపడు; 2.బండితలక్రిందగు: బోలతాకొట్టు—బోల్తాకొట్టు, బోలతాపడు—బోల్తాపడు.

బండిగురిగింజే. ద్వ. వి. 1. బండిగురివెందగింజే; 2: చూ, బండిగురివెంద*.

బండిగురివెంద. ద్వ. వి: చూ, శ్వేతపాకి*.

బండిపేఁటిపిట్ట ద్వ. వి: చూ, బటువుగువ్వ.ఆం, పదా. 5-31.

బండిబయవు.వా.వి.ఆచితము: చూ, శాకటము. 2.

బండిబాట. వా. వి. బండిపోవుదారి: చూ, మార్గము. 1.

బండిమొగ్గరము. దే. వి: శకటవ్యూహము.

బండిరిక్క. ద్వ. వి. రోహిణి: చూ, రిక్క.

బండు. వై. వి.=భండ: చూ, బండాట.కాశీ. 7, ఆ. 70.

బంతి. వై. వి. 1. పంక్తి: చూ, శ్రేణి.1; 2.=పంక్తి: చూ, పది (1); దే. వి. 3. చెండు: చూ, సరి. 3; 4. బంతి*: (సం).—గుచ్ఛపత్రి, గుచ్ఛపుష్ప; తద్వి.—౧. ఊఁకబంతి, ౨ చేమంతి; 3. నిండుబంతి; ౪. రేకబంతి మొ. (చూ, వృక్షము.)

బంతికట్టు. ద్వ. వి. కుప్పనులుచేయునపుడు ఎడ్ల వరుసకుఁగట్టెడి పలుపు: చూ, సూత్రము. 1.

బంతికట్టుపలుపు. ద్వ. వి.—పై.—

బంతికుడుపు, ద్వ. వి. పజ్క్తి: చూ, సాపాటు.

బంతిదూగులాట. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బంద. వా. వి. 1.బురద: చూ, శాదము.2; 2.చిన్నగుంట. హరవా.రి.2,ఆ.51: చూ, రంధ్రము. 1.

బందకము. వై. వి.=బంధక. తాకట్టు: చూ, వారకము (1) [డ: చూ, భాండము. 3.

బందడము. దే. వి. రూ—బందలము. దొంతికుం

బందన. వై. వి.=బంధవ. 1: గోఁజో—గోఁదు, జిగట, జిగురు—జివురు—జీవురు, బంక, మ్రాని బంక. (సం):— కషాయము, కూర్చిక, నిర్యాసము, నిర్యూహము; 2. చిక్కన, జిగట, జిగురు—జివురు—జీవురు: చూ, స్నిగ్ధము 3; 3. బురద: చూ, శాదము. 2.

బందనగొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, జిగురుకొను. హ్యా. 3, ఆ. 28.

బందము. వై. వి. 1. దూలముపై గుజ్జోలకు బిగువునిమిత్తము లంకెగానమర్చిన పట్టె; 2. చెట్టెక్కువాని కాలితాడు: చూ, సూత్రము. 1; 3.=బంధ: చూ, గుదితాడు. 1; 4.=బంధ: చూ, గుదితాడు. 2. (చూ, సూత్రము. 1.); 5.=బంధన: చూ, లంకియ. 2.

బందరము. వా. వి. అనికి: చూ, భాండము. 3.

బందలము. దే. వి: చూ, రూ—బందడము.

బందా. వై. విణ.=బంధీ హ్యా.2, అ.73 ఇయిడ్, బందాకోరు, బందెకాఁడు, బందెలపోతు.

బందాకోరు. వా. విశే: చూ, బందా.

బందారు. దే. వి. 1. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము; 2: చూ, బాలక్రీడ.

బంది. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బందా. చెఱ: చూ, సదనము. 1; 2.=బందె. కైదు: చూ, శిక్ష. 2; విశే. 3: చూ, పరిగ్రహము. 2; వై. వి. (1)=బంధ. నిర్బంధము: చూ, బలవంతము; వా. (2) ఇబ్బంది, బాధ.

బందికాఁడు. ద్వ. వి. రూ-బందెకాఁడు. 1.బందిపోటు దొంగ. పా. 2, ఆ. 59: చూ, చోరకుఁడు. 1; 2: చెఱఁబడ్డవాఁడు:(సం) - ఉపగ్రహుఁడు.

బందికానా. వా. వి: చూ, బంది. 1. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

బందిగము. వై. వి.=బంధక.—వై.—

బందిపట్టు. ద్వ. వి. బందిపోటు: చూ, వారణము. 1.

బందిపోటు. ద్వ. వి.—వై.— [(రూ-బందె)

బందియ. వై. వి.=బంధకి: చూ, బంది. 1.

బందు. దే. వి. 1. బోరువపిట్ట: చూ, బోరువ (శకుంతి); వై. వి. 2. ఆవరణము: చూ, స్థగనము; 3: చూ, దాఁచేట; 4.=బంధ. పెట్టె మొదలగువాని మూలల బిగించెడి యినుములోనగువాని తగడు; 5.=బంధ. నిరోధము: చూ, సంరోధము.

బందుకట్టు. వై. వి: చూ, సమాఖ్య 2.

బందుగు. వై. వి.=బంధు.1.(రూ-బందుగుఁడు-బందువు-బందువుఁడు.: చూ, సంబంధి. 1; అం. 2: చూ, అష్టైశ్వర్యములు. [ఆ. 70)

బందుగుఁడు, వై. వి.=—వై—(నీలా, 3,

బందువు. వై. వి.=—వై.—

బందువుఁడు. వై. వి.=—వై.—

బందె. వై. వి.=బంధక. 1. చెఱ: చూ, బంది. 1; 2: చూ, బంది. 2; 3: పశువులచెఱ. స్వా. 3, ఆ. 128: బందెలదొడ్డి, 4. నిర్బంధము—చూ, బలవంతము. [6, స్కాం. 446:

బందెకత్తె. వై. విశే. చెఱలోవేయునది. భాగ.

బందెకాఁడు. ద్వ. విశే: చూ, బందా.

బందెకానా. వా. వి: చూ, రూ—బందికానా.

బందెగొను. ద్వ. స. క్రి. చెఱఁబెట్టు.

బందెన. దే. వి. శ్వేతసురస*: చూ, వావిలి.

బందెలదొడ్డి. వా. వి: చూ, బందె. 3.

బందెలపోతు. ద్వ. విశే. చెఱవేయుస్వభావము గలవాఁడు: చూ, బందా.

బందోబస్తు. వా. వి. కట్టుదిట్టము, జాగ్రత్త: చూ, హుసారు.

బంధకము. సం. వి. అ. న. 1.=బందిగము: చూ, బంది. 1; 2. మాఱుపు: చూ, వినిమయము; పుం. 3 కుదువ: చూ, వారకము. (1).

బంధకవిత్వము. అం. చక్రము, ఖడ్గము, రథము లోనగువాని యాకృతులుగఁ బద్యములఁ జెప్పుట: చూ, మాటలల్లుట.

బంధకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఱంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; 2. ఆటకత్తె: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడేనుగు: చూ, హస్తి.

బంధనము. సం. వి. అ. న. 1. కట్టు. ప్రసితి: చూ, బంధము. 1; 2. కట్టుటకుఁదగిన సాధనము; 3: చూ, బంధకము. 3; 4. కొల: చూ, హింస 1; 5. కైదు: చూ, బంది. 2; 6. చెఱసాల: చూ, బంది. 1; 7. తొడిమ: చూ, వృంతము 1; 8.=బందము: చూ, లంకియ. 2.

బంధనములు. అం: మూలము, ధాన్యము, జాలాంధరము. (3).

బంధనాలయము సం. వి. అ. పుం. చెఱ, చెఱసాల: చూ, సదనము. 1.

బంధము. సం. వి. అ. పుం. 1: అనుబంధము, అభిమరము, ఆకలనము, ఉత్థానము, ఉద్దానము, కచము, కలహము, ఝు, ఢ, నిబంధన

ము, నిబంధము, నియమము, నిర్బంధము, పరినీతి, బంధనము, యంత్రణము, శ్రథనము, సంయమనము. అవ్య.—అజ్; విశ.—నియమితము. (తె).-నిమితము; వి.—(తె) — కట్టనము, కట్టు, కట్టుట, తగులము–తగులు, తవులు–తౌలు, పెన, బారి; 2 చెఱసాల: చూ, బంధనాలయము; 3. కుదువ: చూ, వారకము (1); 4. కావ్యరచనావిశేషము; 5. సంయోగవిశేషము: చూ, బంధములు.

బంధములు. అం: చూ, రతిబంధములు. (చూ, కామము.)

బంధస్తంభము. సం. వి. అ. పుం. (ఏనుఁగును కట్టెడు) కట్టుకంబము: చూ, స్తంభము. 1.

బంధించే. సం. స. క్రి: చూ, సంధించే.

బంధుకము. సం. వి. అ. పుం. రూ—బంధూకము. మంకెన*: చూ, రక్తకము.

బంధుజీవకము. సం. వి అ. పుం.—పై.—

బంధుత. సం వి. ఆ. స్త్రీ. బంధుసమూహము: చూ, సంబంధము. 1.

బంధుర, సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వేశ్య.

బంధురము. సం. వి అ. ప రూ=బంధూరము. 1. కిరీటము: చూ, సీసకము (1); పుం. 2 కలహంస: చూ, హంస; 3: చూ, పక్షి; 4. నూనెమడ్డి: చూ, స్నేహము. 2; 5 అఁడుగుఱి: చూ, భగము. 12; 6. చూ, బంధుజీవకము*; విశ. 7 ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము; 8. వంగినది. రూ-బంధూరము: చూ, వక్రిమము; 9. మధ్యోన్నతమును పార్శ్వోన్నతమునునైనది; అం.10: చూ, వృత్తము 1 ("న, న, న, న, స, భ, భ, భ గురువులు. 14 యతి, 25 ఛందస్సు")

బంధురితము. అం: చూ, ఉత్తాపకరణబంధములు.

బంధులుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అంకుటాలికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

బంధువినాశము. అం: చూ, వింశతివిగ్రహములు.

బంధువు. సం వి. ఉ. పుం. 1.=బంధుగు: చూ, బంధుగు; 2. జ్ఞాతి: చూ, సగంధుఁడు. 2, 3: చూ, స్నేహితుఁడు. 1; 4. చూ, బంధుజీవకము*.

బంధూకపుష్పము. సం.వి.అ పుం: చూ, వేగిస*.

బంధూకము. సం వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ—బంధుకము*, 2: చూ, బంధూకపుష్పము.

బంధూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—బంధురము.

బంపు. దే. వి: చూ, చండ్లపాఁచి.

బంబ. దే. విశ: చూ, స్థూలము. 2.

బంబం. వా. వి. శంఖముయొక్క ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బంబము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమునకు ఒక భగణము, ఒక గురువు, 4వ ఛందస్సు).

బంబోతు. వా, విశ: చూ, బలిమికాఁడు.

బంభరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రమరము.

బంహిష్ఠము. సం. విశ. మిక్కిలిబహువు.

బకజిత్తు సం. వి. త్. పుం భీమసేనుఁడు: చూ, వృకోదరుఁడు.

బకదారి. దే. వి పారావతవిశేషము: చూ, నురఁటి.

బకపుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, శ్రీవల్లి*

బకము. సం. వి. అ. పుం. 1=పక్కు: రూ—పకము, కహ్వము, గృహబలిప్రియము, గృహబలిభుక్కు, చండప్రిహంగమము, జాలపాదము, బకోటము. (తె).—అడేలు–అడేలు, ఆరణపక్కి, కొంగ, కొక్కెరాయి, కొక్కెర, తక్కుపకంటి, పరపబాతు, పక్కి–పక్కు, పక్కుకొంగ. పక్కుపులుఁగు, బగ్గటము, వాలుకొంగ. తద్వి:—౧. ఓదెకొంగకు.—(తె)—ఓదెకొంగ, ఓదెకోలకు; ౨. కొంగకు.— కలీకము—కాలీకము, క్రౌంచము. (తె).—కొంగ,

కొంచే-కొఱంచే; 3:(తె)—తెల్లమూతికొంగ; 4. పెద్దకొంగకు.—బలాకము. (తె).- పెద్దకొంగ; 5. గుడ్డికొక్కెరాయికి — కోయష్టికము, జలకుక్కుటము, శిఖరి. (తె)— గుడ్డికొక్కెర- గుడ్డికొక్కెరాయి- గుడ్డికొక్కెరాయి, చీమకొక్కెర; 6. పిన్న కక్కెరకు.—కృకణము, కృకరము, క్రకరము, క్రకణము. (తె) —పిన్నకక్కెర; 7. పెద్దకక్కెరకు.—కరేటువ్వ, కరేటువు కర్కటము, కర్కటువు, కర్కరాటుకము, కర్కరేటువు, కారాయిక, కృకణము. ధ్వాంక్షము, బలాక, బలిపుష్టము. (తె).- కక్కెర-కెక్కెర-క్రిక్కెర, పెద్ద కక్కెర: 8. పెద్దపెంటి కొక్కెరకు.— కరాయిక, బలాక; 9. గూడబాతు. (మిగతవానికి:చూ, "శకుంతి");[illegible] బకపుష్పము*. రూ- బుకము: చూ, శ్రీవల్లి.

బకవైరి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కృష్ణుఁడు:చూ, విష్ణువు;[illegible] భీమసేనుఁడు: చూ, వృకోదరుఁడు

బకాను. దే. వి: చిటివేరు-చిటువేరు*.

బకాయి. వా. వి. పాఁతబాకీ.

బకాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కొక్కెరతో లివేల్పు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

బకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

బకేడా. వా. వి. 1: చూ, యుద్ధము; విణ. 2: చూ, బక్క. 2. [చూ, బకము.

బకోటము. సం. వి. అ. పుం. పక్కికొంగ:

బక్క. దే. వి. 1. బక్కవాఁడు: చూ, కాతుఁడు; విణ. 2. బకేడా, బక్కటిల్లినది: చూ సారవు.

బక్కటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-బక్కటిల్లు. 1. శుష్కించు: చూ, శోషించు; 2. కృశించు: చూ, సొటసొటవోవు.

బక్కటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బక్కనీళ్లు. వా. వి. నీళ్లమజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ.

బక్కమజ్జిగ. వా. వి.—పై.—

బక్కలు. దే. వి. గనికత్రవ్వువారు.

బగబగ. దే. వి. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హలాహలా.

బగళంబు సేయు. ద్వ. స. క్రి రూ-బగళము సేయు-బగళమ్ము సేయు, తొలఁగించు: చూ, విసర్జించు.

బగళము సేయు. ద్వ. స. క్రి.—పై —

బగళమ్ము సేయు. ద్వ. స. క్రి.—పై.—

బగళము. దే. వి. తొలఁగుట: చూ, విమోచనము. [బగులు.)

బగి. పై. వి. పగ్గు: చూ, పార్శ్వము.2. (బ-

బగిప. దే. వి. ఒక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

బగిసి. పై. వి. రూ-బవిసి-బయిసి-బైసి. 1.= భవిష్య. భాగ్యము: చూ, సుకృతము. 1; 2. గౌరవము; చూ, సన్మానము.

బగిలు. దే. వి. సంతాపానుకరణధ్వని: చూ, హాహాహా. [హ్మణులు.

బగెబాఁహ్మణాలు. అం: చూ, కపూరిరోబాఁ

బగ్గముపాడు. దే. విణ. (పాడు + పాడు) మిక్కిలి పాడైనది.

బగ్గరి. దే. విణ. బగ్గనిమండిపడువాఁడు.

బగ్గి. దే. వి: చూ, బూడిద. [బండి.

బగ్గీ. వా. వి. గుఱ్ఱపుబండి. (జట్కా): చూ,

బగ్గు. దే. వి: చూ, బగబగ. (పిండి.

బగ్గుండ. వా. వి. రూ-బగ్గుండి. ఎఱ్ఱనిరంగుకలిపిన

బగ్గుండి. దే. వి.—పై.—అచ్చ. అ, కాం. 13.

బగ్గుమను. దే. అ. క్రి. బగ్గనమండు: చూ, వెలుఁగు. 5.

బగ్గె. వా. వి: చూ, సిబ్బియము.

బచ్చెన. పై. వి. 1 =పరిచ్ఛన్న. పూఁత: చూ, సమాలంభము; 2. చాయ: చూ, వర్ణము. 6.

బచ్చెప్ప. వా. వి: చూ, వాఁజె. (గోదావరీ మండలమున వాడుక)

బచ్చేలి. దే. వి. అల్లుబచ్చేలి-అల్లుడుబచ్చేలి, తీఁగ బచ్చేలి. (సం).—కటంభర, కడంబి, కలంబి, జలబ్రహ్మి, హీలమోచి; తద్వి.—౧: అడవి బచ్చేలి. (సం).—చంచువు, వనోపోదక; ౨: పుల్లబచ్చేలి. (సం).— అత్యమ్లపర్ణ. అమ్లకలంబ, అరణ్యవాసిని, కందూర, కవటూతి, వల్లిసూరణము; 3: దుంపబచ్చేలి, మట్టుబచ్చేలి. (సం).—అపోదకి, ఉపోదక-ఉపోదకి-ఉపోదిక, కుపోదకి*: (చూ, హీలమోచి.)

బచ్చు. వై. వి. 1.=వైశ్య: చూ, వైశ్యుఁడు. పాండు. 1, ఆ. 111; 2: చూ, బండారి. సై 6, ఆ. 115; 3. వెండిబంగారములను సాణెముచేయువాఁడు. పను. 3, ఆ. 136

బజంత్రి. వా. వి: చూ, మేళగాఁడు.

బజితు. వై. విణ =భంజిత. భంగమునొందినది: చూ, భగ్నము. [చూ, స్త్రీ.

బజెగడుగుద్ది. వా. వి. నిలుకడలేని ఆఁడుది:

బజెగేడి. వా. వి. రంగుపూసిన పాంచాలిక: చూ, వారిణి. 3.

బజోనా. వా. వి: చూ, రూ_బయూనా.

బజారము. వై. వి =పరిసార. రూ_బాజారము: చూ, వ్యభిచారము.

బజారి. వై. విణ. (బజారము + ఇ.)1. ధూర్తస్త్రీ: చూ, స్త్రీ; 2 =జారిణీ-పరిసారిణీ. సా. 3, ఆ. 58: చూ, స్వైరిణి.

బజారించు. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యభిచరించు 2.

బజారు. వై. వి. 1.=పరిసార. రూ_బాజారు, అంగడివీధి: చూ, మార్గము. 1; 2. రూ. బాజారు. దుకాణము: చూ, సదనము. 1; 3. ప్రలాపము: చూ, శబ్దము. 2. [ము. 2

బజారుమాట. ద్వ. వి. కోలాహలము: చూ, శబ్ద

బజ్జడి. దే. వి. పాదవిన్యాసవిశేషము. "బహువిచిత్రముతో బజ్జళ్లఁద్రొక్కు." పల్నాటి చరిత్రము. 2, భా: చూ, సంచారము

బజ్జి. దే. వి. ఎరిచికలుచేగాఁజేసెడి వ్యంజనము: చూ, భక్ష్యము.

బటాకబయలు. వై. వి: చూ, బంగనబయలు. (స్వార్థమున కకారాగమము.) సా. 3, ఆ. 16

బటాని. వా. వి. బటానీజాతిచెట్టు: చూ, చిక్కుడు, చూ, చిక్కుడుకుటుంబము.

బటాబయలు. వై. వి: చూ, బటాకబయలు. సా. 2, ఆ. 113.

బటాబూరము. వై. వి. (బటారము + బూరము) పెద్దటెకము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 141: చూ, సన్మానము. [హారాళము.

బటారము. వై. విణ.=పటు. గొప్ప: చూ,

బటాసాలు. వా. వి. సింధుపేషణములను భక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము. [బాణము. 1.

బటువడిదము. వా. వి. చక్రమను బాణము: చూ,

బటువాడా. వా. వి: చూ, రూ-బట్వాడా.

బటువాలాయుఁడు. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు. ఆం, భా. వి. 26: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

బటువు. వై. వి =వటు (దేశ్యమని శ. ర.): 1: చూ, భూషణము. 2; దే. వి. 2. గుండ్రన: చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, దిండు. 1; విణ. 4. గుండ్రనిది: చూ, వృత్తము. 5; వై. విణ. 5. దృఢము: చూ, స్థిరము.

బటువుఁగత్తి. ద్వ. వి: చూ, బటువడిదము.

బటువుఁగైదువు. దే. వి.—వై.—

బటువుఁగైదువుజోదు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

బటువుగుబ్బలి. దే. వి. చక్రవాళశైలము: చూ, పర్వతము

బటువుగువ్వ. దే. వి: కవపులుఁగు, గుండుపులుఁగు, మెట్టుఁబులుఁగు-మెట్టుఁబుల్గు, జెక్కవ-జెక్కవ, జెంటపిట్ట, పొదలిక, బండిపేరిటిపిట్ట. (సం).—కామి, కావృకము, కోకము, గోవృకము, చక్రవాకము, చక్రాంగము,

చక్రి, ద్వికము: తద్వి:- ఆఁడుజక్కవకు.- (సం). కామిని(మిగతవానికి: చూ, "శకుంతి")

బటువ్రబిల్ల. దే. వి: చూ, దిండు. 1.

బటువువాలు. ద్వ. వి: చూ, బటువడిదము.

బటూకరణము. మి. వి: చూ, వడుగు.

బట్ట. వై. వి. 1.=పట: చూ, వస్త్రము (స్త్రీపురుషుల కట్టు వస్త్రమునందును, పైనధరించు బట్టయందును, సాధారణముగా నూలుతో సేయఁబడిన వస్త్రమాత్రియందును వర్తించును.); 2: చూ, నురగు; 3. పశువులలో నగువాని మేనిచో అ. "బట్టావు."; విణ. 4 వెంట్రుకలూడినది. "బట్టతల."

బట్టఁగట్టనివాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, దిగంబరుఁడు. 3.

బట్టకడిమి. ద్వ. వి: చూ, హాలిప్రియము.*.

బట్టగు. వా. అ. క్రి. చెఱఁగుమాయు: చూ, నవరాత్ర.

బట్టగుత్త. వై. విణ. సిగ్గుమాలినవాఁడు

బట్టతల. దే. వి: చెంబుతల, నూలిగరను, పేనకొఱుకుడు. (సం) — ఇంద్రలుప్తకము- ఇంద్రలుప్తము, కేశఘ్నము.

బట్టతలకు మోఁకాళ్లకు ముడిపెట్టుట. లో "బట్టతలలు మోఁకాళ్లుముళ్లు పెట్టఁగలవో కాని" (కళాపూర్ణోదయము)

బట్టతలవాఁడు. వా. విణ: (సం). ఇంద్రలుప్తకుఁడు, ఐంద్రలుప్తకుఁడు, ఖలతి-ఖలితి, ఖల్లిటుఁడు-ఖల్లీటుఁడు, ఖల్లీధుఁడు, ఖర్వాటుఁడు, బభ్రువు, శిపివిష్టుఁడు.

బట్టబయలు. వై. వి. (బయలు + బయలు) 1. మిక్కిలిబయలు. పర. 1, ఆ. 113: చూ, వెలుపల. 1; విణ. 2. మిక్కిలి బయలైనది.

బట్టమేఁక. ద్వ. వి. ఒకపక్షి: చూ, పక్షి.

బట్టలపెట్టె. వై. వి. కరోటకము: చూ, సందుకా.

బట్టావు. వా. వి. పెద్దతెల్లమచ్చలుగలఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు) (వా. బట్లావు.)

బట్టి. దే. వి. రూ-బట్టీ. 1. ఆదేవనిగచేసువృట, వాగ్ధోరణి; 2. ఆవము (చూ, కావు. 6.); 3: చూ, అధోయంత్రము. [కారిక.

బట్టికాఁడు. దే. వి. 1: చూ, శుకము; 2: చూ,

బట్టివగోల. దే. వి: చూ, ఎత్తుగోల.

బట్టీ. దే. వి: చూ, రూ-బట్టి.

బట్టు. వై. వి: చూ, పాఠకుఁడు.

బట్టువాఁడు. ద్వ. వి.—వై.—

బట్టె. దే. వి. కాలవ: చూ, నది. [ము. 6.

బట్ల. దే. వి. దడ్డెము. రూ-బట్లె: చూ, పాత్ర

బట్లె. దే. వి.—వై.—

బట్వాడా. వా. వి. రూ-బటువాడా. ఉత్తరములు. వేతనములులోనగువాని నిచ్చుట.

బడ. దే. వి. 1. పెద్ద. "బడగొండ": చూ, హెచ్చు. 1, 2. మిక్కిలి "బడబాకినోరు": చూ, హెచ్చు. 1. [లో వాడుక

బడకా. వా. వి. బకాయి. (ఉత్తరసర్కారుల

బడగా. వా. వి —వై.—

బడగులు. వా. వి. నీలగిరిప్రాంతవానులలో నొకజాతి: వడగరులు.

బడగొండ. ద్వ. వి. పెద్దమబ్బు: చూ, మేఘము. 1. (బెడగొండ అనియు)

బడవ. దే. వి 1. ఆపద: చూ, విపత్తు; 2. కష్టము: చూ, శోకము.

బడబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 2. బ్రాహ్మణస్త్రీ: చూ, బాఁపత; 3. తార్పుకత్తె: చూ, శంభలి.

బడబచోలు. వా. వి: చూ, సాబను.

బడబడ. దే. వి. పాఱుట తొందరమాట లోనగువానియందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు. 5, ఆ. 232; చూ, హాహాహా.

బడబాగ్ని. సం వి. ఇ. పుం బడబానలము: చూ, వహ్ని. 1.

బడబానలము. సం. వి. అ. పుం.—వై.— లక్ష్మీ. 5, ఆ. 81.

బడబాలోకనాత్సుక్యము. అం: చూ, శిక్షాకాలములు.

బడలిక. దే. వి. అలయిక: చూ, శ్రమము. 1.

బడలు. దే. వి. 1.—వై.—; అ. క్రి. 2: చూ, వేసరు. 2.

బడలువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బడలు. 2.

బడవ. వై. వి.= వడవా. 1: చూ, బడబ. 3; 2. దూత. రూ - బడవా: చూ, విటదూత; వా. 3. రూ-బడవా. ఒకతిట్టు: చూ, శాపము. 1; వా. 4: చూ, రూ_బడువ.

బడవా. వై. వి =వడవా; చూ, రూ-బడవ. 1-2-3.

బడాయి. వా. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; 2: చూ, స్తోత్రము; విణ. 3: గొప్ప, జంజాటము, డంబు-డబ్బా-డాబు. (పటాటోపమనియు వాడుక).

బడాయించే. వా. అ. క్రి. 1. అభివృద్ధియగు: వృద్ధియగు; స. క్రి. 2. అభివృద్ధిచేయు: వృద్ధిచేయు. [మాయాకారుఁడు.

బడాయికోరు. వా. వి. డాంబికుఁడు: చూ,

బడి. దే. వి. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1; 2: చూ, స్కూలు; 3. దిట్టము: చూ, సత్యము. 1; 4 క్రమము: చూ, విధము. 1; క్రి. 5: చూ, వెంబడి. 2. వసు. 1, ఆ. 9; 6. గుణార్థకము. "ఇబ్బడి" మొ; అశ. 7. భావార్థకమునందు వచ్చెడి యొకానొక ప్రత్యయము. (బడి ఏల్వాదులకగు) "ఏలుబడి, వచ్చుబడి" మొ. [భత్యము.

బడికోడి. దే. వి. రూ_కోడిబడి: చూ,

బడికోలు. దే. వి. పోలిక: చూ, సమానము. 2.

బడిత. దే. వి. రూ-బడితె: చూ, లవుడి.

బడితపాఠము. వై. వి. చదివినపాఠము.

బడితె. దే. వి: చూ, రూ-బడిత.

బడిద్రిప్పు. దే. స. క్రి. (బడిమి + త్రిప్పు). (దృష్టిదోష పరిహారార్థము) దిగఁదుడుచు: చూ, సురాళించే.

బడిపెద్ద. వా. వి. 1. అన్నితరగతులకును యజమాని; 2. తనతరగతికి యజమాని (మాస్టరు); 3. పాఠశాలకు అధికారి.

బడిమి. దే. వి. 1. బడియుట; 2. చక్రాకారభ్రమణము; 3: చూ, భూతబలి.

బడియ. దే. వి. రూ-బడె. 1. చిన్నదుడ్డుకఱ్ఱ. హరి. పూ. 6, ఆ. 84: చూ, వేత్రము. 1; 2: చూ, శవయానము.

బడియు. దే. స. క్రి: చూ, బడిద్రిప్పు.

బడలి. దే. వి. బెజ్జము: చూ, రంధ్రము. 1.

బడివారడి. వా. వి. రూ-బడేవారడి. 1. చాలతేడా, రెంటికినిగల విశేషభేదము; 2. ప్రతివానికిని వేసెడు హెచ్చుపన్ను.

బడిశము. సం. వి. అ. న. (రూ-బడిశ-బడిశి-బలిశము): చూ, మత్స్యబంధనము.

బడిసిసెవాటు. దే. వి. 1: చూ, సురాళింపు; విణ. 2. దిగఁదీసివేసినది. కాశీ. 7, ఆ 51.

బడుగు. దే. వి. 1: చూ, శవము; విణ. 2: చూ, శాతుఁడు. కాశీ. 4, ఆ. 50: 3. కృశము. కళా. 8, ఆ. 164: చూ, సారపు.

బడువ. దే. విణ. రూ-బాడువ_బాడవ: చూ, భూమి. 1.

బడువు. దే. విణ: చూ, రూ-బడుగు. 2—3.

బడె. దే. వి: చూ, రూ-బడియ. (చిన్నదుడ్డుకఱ్ఱకు.—భో. 4, ఆ, 45.)

బడ్డి. వా. వి: చూ, రూ-బడ్డీ.

బడ్డీ. వా. వి. రూ-బడ్డి. గడమంచె-గడవంచె.

బడ్డీకాఁపు. వా. వి. ముందుజాగ్రత. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.) (వెంద్దు.

బడ్డు. దే.వి.1. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము. వా. 2.

బణ్ణము. వై. వి. క్రొత్త యిత్తడి పాత్రముల సమూహము: చూ, హరివాణము. (పాత్రము.6.)

బత. సం. అవ్య. 1. ఖేదమునందు, 2 దయయందు, 3. సంతోషమునందు, 4. ఆశ్చర్యమునందు, 5. పిలుపుమాటయందు వర్తించును.
బతము. వై. వి.=వ్రతము: చూ, వ్రతము.
బతిసీ. వా. వి. ఒకరకము పట్టుబట్ట: చూ, వస్త్రము.
బతిమాలడము. దే. వి: చూ, వాచోరవము.
బతిమాలిక. దే. వి.—పై.—
బతిమాలు. దే. స. క్రి. దైన్యముతో వేఁడికొను. రూ—బ్రతిమాలు: చూ, వేఁడికొను.
బతిమాలుకొను. దే. స. క్రి.—పై —
బతిమాలుచే దే ప్రే. బతిమాలఁజేయు. రామా. 8, ఆ. 220. [లపాడి: చూ, బాణము. 1.
బత్తడిక. దే. వి. (రూ-బత్తళిక-బత్తళి) అమ్ము
బత్తళి. దే. వి.—పై.—
బత్తళిక. దే. వి.—పై.—
బత్తాచేపు వా. వి. ఒకరకముకత్తి.
బత్తాయి. వా.వి.(బతావియ అను ద్వీపమునుండి వచ్చినది) నారింజ*: చూ, శర్కరాంకము.
బత్తాయినారింజ. వా.వి.—పై —(బత్తానారింజ.)
బత్తి. వై. వి.=భక్తి: చూ, విరాళి. 2.
బత్తియము. వై. వి.=భక్త. రూ-బత్తెము. 1: చూ, సంబళము; 2. భోజనము: చూ, సాదము (1).
బత్తీస. వా. వి. ఒకరకము అరఁటి*: చూ, రంభ. 2.
బత్తుఁడు. వై. వి. 1.=భక్త: చూ, సేవకుఁడు పాండు. 3, ఆ. 78; దే. వి.2. కమసాలుల పట్టపుఁబేరు; 3. దేవాంగుల పట్టపుఁబేరు. "కరిణబత్తుఁడు, కైకోలబత్తుఁడు"
బత్తెము. వై. వి.=: చూ, రూ-బత్తియము.
బదట్టు. వా. వి. సురతము.
బదనామి. వా. వి. చెడ్డపేరు: చూ, సడి. 3
బదనిక. వై. వి.=వృక్షాదనీ. రూ-బవనిక-వదనిక: చూ, వృక్షాదని.
బదర. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. కారేలకి*: చూ, సన్నరాష్ట్రము; 2 పాచితీఁగ*: చూ, విష్వక్సేనప్రియ; 3 ప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3; దే. వి. (1) పగులు: చూ, స్ఫోటము; (3) పాఁచితీఁగ*: చూ, బదర. 2
బదరము. సం. వి. అ. న. 1. రేఁగుపండు: చూ, రేఁగు. 2, 2. ప్రత్తికాయ: చూ, సముద్రాంత. 3; పుం. 3 ప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3; 4. ప్రత్తిజేప: చూ, సముద్రాంత. 3.
బదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రేఁగు. 2. *; 2. గంగరేఁగు. *: చూ, శికుచము. 2; 3.=ప్రత్తి. దూది: చూ, సముద్రాంత. 3.
బదరికము. దే. వి. పెట్టె. జై. 8, ఆ. 58: చూ, సందుకా. [చూ, మార్పు.
బదలాయించు. వా. స. క్రి. పిరాయించు.
బదలాయింపు. వా. వి. పిరాయింపు: చూ, మార్పు.
బదులిచ్చు. వా. స. క్రి: చూ, అప్పిచ్చు.
బదులు. దే. వి. 1. మాఱు: చూ, సమానము 2; 2. అప్పు: చూ, వారకము (1); 3. చేబదులు: చూ, వారకము (1).
బద్ద. వై. వి. (రూ—బద్దర-బ్రద్ద-బ్రద్దర)=ఖేద. 1. కాయయొక్కముక్క: చూ, శకలము. 4; 2. వెదురులోనగువానిముక్క: దబ్బ: చూ, శకలము. 4; 3. కావడి: చూ, స్కంధాటిక; 4.=భిత్త. చీలిక: చూ, శకలము. 4; విణ. 5. పలుచనిది, పలచే-పలుచే: చూ, పైకము.
బద్దకము. వై. వి.=బంధక: చూ, పాలుమాలిక.
బద్దకించు. వై. అ. క్రి: చూ, పాలుమాలు.
బద్దకుఁడు. వై. వి.=బద్ధక: చూ, సోమరి.
బద్దపరి. ద్వ. వి రూ-బ్రద్దపరి. (పేముతో అల్లిన కేడెము): చూ, ఫారిగ.
బద్దపరిక. వా. వి. పలుచనిబిళ్ల.

బద్దర. వా. వి. చీలిక: చూ, శకలము. 4.

బద్దించు. దే. స. క్రి.1. అంచేనావేయు;2. (సరి గనున్నదా లేదా అని) కొలిచినది తిరుగకొలుచు; వా. 3. నాణెమువారీని లెక్కకట్టు.

బద్దింపు. వా.వి. నాణెమువారీని లెక్కకట్టుట.

బద్దియ. వై. వి. రూ-బద్దె. 1 =వస్తి. వస్త్రము మొదలు: చూ, వత్తె; 2. అపరకర్మము చేయునపుడు జంధెమువలె వేసికొనెడువస్త్ర ఖండము; వా. 3. కొలతబద్దె:స్కేపు,నాడా.

బద్దు. దే. వి. 1. బొంకు. పంచ. నా. 1, ఆ. 557: చూ, వితథము; 2. అబద్ధపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

బద్దురు. దే. వి.—వై.—

బద్దె. వై. వి.=వస్తి: చూ, రూ-బద్దియ.1-2-3.

బద్రి. వై. వి.=ద్వాదశి. ఉ. హరి. 3,ఆ. 122: చూ, ముచ్చొకము.

బదరిము. వై. విణ.=భద్ర: చూ, మేలుకోలు.

బధిరజాపన్యాయము. పా. చెవిటివాని చెవిలో నేకాంతముచెప్పెనను రీతి.

బధిరవీణాన్యాయము. పా. చెవిటివానికి వీణె వినిపించెనను రీతి. [శంకూదెనను రీతి.

బధిరశంఖాన్యాయము. పా. చెవిటివాని చెవిలో

బధిరత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చెవుడు: చూ, బాధిర్యము. [చూ, బాధిర్యము.

బధిరితము. సం విణ. బధిరముగా చేయఁబడినది:

బధిరుఁడు. సం. విణ. అనేడమూకుఁడు, ఏడమూకుఁడు, ఏడుఁడు, కల్లఁడు, కల్యుఁడు. (తె).—చెవిటి, చెవిటిమూగ, పెద్దవిన్నపమువాఁడు, లవిటి, విననివాఁడు; తద్వి.—మూఁగచెవుడుకలవానికి.— కలంబకుఁడు. (మిగతవానికి: "చూ, విననివాఁడు.")

బద్ధ. అం: చూ, భూచారులు.

బద్ధకము. సం. వి. అ. పుం.=:చూ, బద్దకము.

బద్ధమగు. మి. అ, క్రి: కట్టుపడు.

బద్ధము. సం. విణ. కట్టఁబడినది: చూ, సందానితము. 1.

బద్ధాసనము. అం. స్వస్తికాది: చూ,ఆసనములు.

బద్ధుఁడు. సం. విణ. కట్టువడినవాఁడు.

బధ్యమానకము. అం: చూ, గతివిశేషములు.

బధ్యము. సం. వి. అ. పుం. నీళ్లురాకుండకట్టిన కట్ట: చూ, సేతువు. 1.

బధ్యుఁడు. సం. విణ. చావఁదగిన వాఁడు.

బనాతు. వా. వి. ఒకరకము ఉన్నిబట్ట: చూ, వస్త్రము. (బణాతు అనియు).

బనాయించు. వా. స. క్రి. 1. కల్పించు: చూ, సృజించు; వా. 2. దమాయించు: బుకాయించు.

బనారసు.వా.వి.కాశీపట్టణము: చూ, దేశములు.

బనియను. వా. వి. శరీరమును అంటియుండెడి చొక్కాయ: చూ, వస్త్రము.

బన్నపడు. వై. అ. క్రి. భంగపడు: చూ, మొక్కపోవు. 2.

బన్నము. వై. వి.=భంగ-భగ్న. 1. అవమానము: చూ, నడి. 3; 2: చూ, విపత్తు; 3. అపజయము: చూ, వీఁక. 7.

బన్నసరము. వై. వి.=పంచసరః. నానావిధమణులు గ్రుచ్చినహారము. పాండు. 4, ఆ. 231: చూ, భూషణము. 2.

బన్నసరి. వై. వి.=—వై.—య. 4, ఆ. 100.

బభ్రాజమానము. వా. వి. తెలివితక్కువతనము.

బభ్రువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. కపిలగోవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.); పుం. 2: చూ, జంటుగ్రివ; 3: చూ, విష్ణువు. 1; 4: చూ, శివుఁడు; 5:చూ, వహ్ని. 1; విణ. 6. పచ్చనిది:చూ,వర్ణము. 6; 7: చూ,బట్టతలవాఁడు.

బమ. వై. వి.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మ.1-2

బమపుర్వు. వై. వి: చూ, భ్రమరము. 1.

బమి. వై. వి.=భ్రమర.—వై.—

బమ్మ. వై. వి. 1.=బ్రహ్మ. నలువ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర; 3.=ప్రతిమ: చూ, బొమ్మ.

బమ్మచారి. వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ-బమ్మా చారి-బమ్మాసారి): చూ, వటువు. 1.

బమ్మతండ్రి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1.

బమ్మదేవరతండ్రి. ద్వ. వి.—పై—

బమ్మదండి. వై. వి.=బ్రహ్మదండి.*: చూ, వారాహి. 5.

బమ్మమేడి. వా. వి: చూ, రూ-బ్రమ్మమేడి*.

బమ్మర. వై. వి.=భ్రమ. రూ-బమ్మ: చూ, భ్రాంతి.1. [పాండురంగ.

బమ్మరక్కసి. వై. వి.=బ్రహ్మరక్షస్: చూ,

బమ్మరించే. వై. అ. క్రి.=భ్రమ. రూ-బమ్మరిలు-బమ్మరిల్లు: చూ, సంభ్రమించే.

బమ్మరిలు. వై. అ. క్రి.=—పై.— [ఆ.50.

బమ్మరిల్లు. వై. అ. క్రి.=—పై.—విక్ర. 4,

బ్రమ్మచారి.వా. వై.వి.=: చూ, రూ-బమ్మచారి.

బమ్మాసారి. వై. వి.=—పై.—

బమ్మెర. వై. వి.=భ్రమ: చూ, రూ-బమ్మర.

బమ్మెరపోక. ద్వ. వి. భ్రమపడుట: చూ, భ్రాంతి. 1. [హరి. పూ. 9, ఆ. 49.

బమ్మెరపోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బమ్మరించే.

బయకాఁడు. ద్వ. వి. (బయలు + కాఁడు) 1. గాయకుఁడు. శశాం. 4, ఆ. 191; అని. 2, ఆ. 41; విజ. 1, ఆ. 184: చూ, సీకారి; 2: చూ, వైణికుఁడు; 3. గానవిద్యోపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు; వై. వి. 4.=భయకార, భోగముమేళము వెనుక శబ్దములంగొలుపువాఁడు.

బయకారము. ద్వ. వి. (బయలు + కారము) యౌవనమునందుబయలుపడు శృంగారచేష్ట: చూ, శృంగారచేష్టలు. (అలసానిపెద్దన్నగారి ఉత్పలమాలిక.)

బయకారి. ద్వ. విశే. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.

బయట. వా. ద్రి. బహిరర్థకము: చూ, వెలపట.

బయలు. వై. వి.=బహి. 1. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; 2. బహిఃప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1; 3. చెట్లుచేమలులేని నిర్జలభూమి: చూ, భూమి. 1; విశే. 4. ఏమియు లేనిది: చూ, శూన్యము. 1.

బయలుదామర. వై. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

బయలుదేరు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, నిర్గమించే.

బయలుపడు. వై. అ. క్రి. రూ-బయల్పడు: చూ, సుబ్బు. 2.

బయలుపఱచే. వా. స. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చే.

బయలుమెఱయు.ద్వ.అ.క్రి: చూ, బయలుపడు.

బయలువెడలు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుదేరు; 2. కడకుఁబోవు: చూ, సమర్థాడు; 3: చూ, విష్ఠించే.

బయలువోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బయల్పడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.— [కరువు.

బయానా. వా. వి. రూ-బజానా: చూ, సంచే

బయావారి. వా. అవ్య. వివరమైన.

బయికలు. దే. వి. బ. రూ-బైకలు: చూ, బయ్యంకలు.

బయిజే. దే. వి: చూ, రూ-బైజే.

బయిడాలము. దే. వి: చూ, రూ-బైడాలము.

బయిరవాసము. వై. వి.=బహిర్వాసము: చూ, రూ-బైరవాసము. (బయిరువాసముఅనియు).

బయిరాగి. వై. వి.=విరాగి. బ్ర. 2, ఆ. 175: చూ, రూ-బైరాగి.

బయిరి. దే. వి: చూ, రూ-బైరి.

బయిలగు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బైలగు. ఉ. రా. 2, ఆ. 137.

బయిలు. వై. వి.=బహి: చూ, రూ-బైలు.

బయిసణ. దే. వి: చూ, రూ-బైసణ.

బయిసి. వై. వి: చూ, రూ-బైసి. (భాగ్యమునకు.—పంచ. నా. 1, ఆ. 83.)

బయిసికిలు. వా. వి: చూ, రూ-బైసికిలు.

బయిసుక. దే.వి: చూ, బైసుక.ఉ,హరి.3,ఆ.124.

బయ్యంకలు. దే. వి. బ. బైకలు: చూ, వేవిళ్లు.

బయ్యండు. దే. విణ: చూ, సోమరి.

బరందు. వా. వి. బ్రాంది: చూ, సుర. 2:

బరక. దే. విణ. బరుసు; చూ, రూక్షము. 1.

బరకము. దే. వి. 1. దూదిబరువు; 2. నారనూలు లోనగువానితో నేయఁబడిన వస్త్రభేదము: చూ, వస్త్రము.

బరకు వా.స. క్రి.(రూ-బరుకు-బఱకు-బఱుకు). చూ, రూ-బరుకు. (గోదావరీమండల ప్రాంతమునవాడుక.) [ముద్రి.

బరగడ. దే. వి. ధాన్యపురాసిపైముద్రి: చూ,

బరగడము. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

బరడు. వై. వి =బర్బర. 1. పెసరపొట్టు. రూ-బెరడు, ఖొప్పర-బొబ్బర, పెచ్చు. (సం)-కోశము-కోషము, నిష్పావము, బర్బరము; (మిగతవానికి "చూ, శకలము 1-2"); 2. చర్మము: చూ, రూ-బెరడు. 1; 3. చింత వెలఁగ ఆనబ లోనగువానిడొలక: రూ-బెరడు: చూ, బోలు. [పాత్రము. 6

బరణి. వై. వి.=భరణి. పా. 4, ఆ. 49: చూ,

బరణిచుక్క. వై.వి.=భరణి.రూ-బరిణెచుక్క: చూ, రిక్క.

బరతరపు. వా. వి. సమాప్తము. [బులుఁగు.

బరతుపిట్ట. వై. వి.=భరత: చూ, సాఁకుడుఁ

బరపట. దే. వి. 1. ఒకానొకతృణము: చూ, తృణము. 1; బ. 2: చూ, ధాన్యము.

బరమా. దే. వి: చూ, పిడిసాన.

బరవసము. దే. వి. 1. స్థైర్యము: చూ, స్థైర్యము. 1; 2. ఉత్సాహము: చూ, యత్నము; 3.=పరవశ: చూ, విస్మృతి; 4: చూ, సంతోషము.

బరాడీబ్రాహ్మణులు. అం; చూ, మహారాష్ట్రులు. (వీరుశుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందిన శాఖవారు. కొందఱు ఋగ్వేదులు. ఋక్ శాఖ ఆశ్వలాయన సూత్రముగలవారు. బీరారు దేశవాసులు. చాలకాలము నైజాము రాజ్యమునవసించినవారగుటచే వీరిని బీరారు బ్రాహ్మణులనియు, బంగాళీలనియు అందురు) (చూ, బ్రాహ్మణులు)

బరాతము. వా. వి. 1. లిఖితపూర్వకమైనఆజ్ఞ: చూ, సెలవు.1; 2: హుండి-హుండీ; 3. బత్తెము: చూ, సాదము (1). (ఉత్తసరర్కారులలో వాడుక).

బరాబరి. దే. వి. 1. రూ-బరాబరిక. ఎచ్చెరిక: చూ, హెచ్చెరిక. 1; విణ. 2. సరియైనది: చూ, సుషమ. 2; వా. 3. లక్ష్యములేనిది. "నీమాట వెండ్రుకముక్కవలె బరాబరి."; 4. నిండింపఁబడినది: చూ, పూరితము. 1.

బరాబరిక. దే. వి: చూ, రూ-బరాబరి. 1.

బరావర్జు. వా. వి. జీతములులోనగువానిబిల్లు. (అక్విటెన్సురోలు).

బరి. వా. వి. 1: చూ, రూ-బడి. 2; దే. వి. 2: చూ, ప్రక్క. 2; 3: చూ, శత్రువు. కాశీ. 6, ఆ. 234; 4: చూ, తోత్రము. 1; 5: చూ, తోత్రము. 2; 6. దొంగ.స్వా. 5, ఆ. 82: చూ, హారకుఁడు. 1; 7: చూ, ప్రక్క. 3. జై. 2, ఆ. 13; 8. గీఱు: చూ, రేఖ. 3; 9. వృత్తియందు బరిగి శబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. [యీఁటె: చూ, బరిగమ్మ.

బరికట్టె. ద్వ. వి. (బరిగి + కట్టె) అలుఁగులేని

బరికాఁడు. దే. వి. మావటి. నిర్వ. 7, ఆ. 55: చూ, హస్త్యారోహుఁడు.

బరికాయ. వా. వి. కొంటె: చూ, వ్యాధుఁడు.2.

బరికె. దే వి. 1. గఱుకులుగల యెండినతాటిమట్ట; వా. 2. (చింత) జోఁక. "సంటుటు చింతబరికెతోకొట్టెను" చూ, వేత్రము. 1;

3. చింపిజే, జొంజోలు. మార్క. 5, ఆ. 141: చూ, ఖండుర్రిక. 1.

బరిగమిత్ర. ద్వ. వి. (బరిగి + కమిత్ర): చూ, హేతి (బాణము. 1).

బరిగి. దే. విశ: చూ, కూస్వము. 1.

బరిగెతాతు. ద్వ. వి. పల్లము వేయని గుజ్జము మీఁదనెక్కెడు సారథి: చూ, సారథి.

బరికోల. దే. వి. 1: చూ, బరి. 4; 2. శరము: చూ, బాణము. 1. వసు. 3, ఆ. 149.

బరిచి. దే. వి. రూ-బరిచీ. ఈఁటె: చూ, బాణము. 1.

బరిచీ. దే. వి.—పై.—

బరిజోగి. ద్వ. వి. (బరిగి + జోగి): చూ, పాము లవాఁడు. జై. 7, ఆ. 82.

బరిడెగవ్వ. ద్వ. వి: చూ, ధక్ష్యము.

బరిడెపురుగు. ద్వ. వి. బొద్దిఁక: చూ, మక్షిక.

బరిణిపురుగు. ద్వ.వి.—పై.-(రూ-బరిణెపురుగు)

బరిణెపురుగు. ద్వ. వి.—పై.—

బరిణెమేక. పై.వి.=:చూ, రూ-బరణిమేక.

బరితము. పై. వి.=భరత: చూ, బరతుపిట్ట.

బరితోలు. వా. వి. పార్శ్వపుచర్మము: చూ, ఔరడు.

బరిదెగు. వా. అ. క్రి: చూ, విడివడు. 4.

బరిపోటు. అం. (చూ, విన్నాణములు): చూ, మల్లశాస్త్రము. [శరీరము.

బరిమేను. వా. వి. దిగంబరదేహము: చూ,

బరివాఁగె. వా. వి. 1. వ్రికడ: చూ, పార్శ్వము. 2; 2: చూ, పురోభాగము.

బరివెంక. దే. వి: చూ, శాఖోట *.

బరిస. దే. వి: చూ, బడిత.

బరుకు. దే. స. క్రి. రూ-బరకు. 1. తోలులేచే నట్లు గీఱు,బఱుటు; 2. గీఱు:చూ,అక్క.2.

బరుజో. దే. వి: చూ, భూషణము. 2.

బరువడి. దే. ద్రి. మరల. భో. 3, ఆ. 253: చూ, వెండియు.

బరువసము. వా. వి: చూ, రూ-బరవసము.

బరువు. పై. వి.=భర. రూ-బలువు. 1: చూ, భారము. 1; 2. ‡ సరకులునింపిన కంట్లము లోనగునది. [సింహాస్యము.

బరుసడ్డసరము. పై. వి. అంబష్ఠము*: చూ,

బరుసు. పై. వి.=పరుష. 1: చూ, గఱుకు. 1; 2. విశ. కఱుకైనది: చూ, రూక్షము. 1.

బర్కరము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాయపు పశువు: చూ, మృగము. 1; 2. మేఁక: చూ, మేషము.1; 3. పరిహాసము:చూ,హేళి.

బర్బర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాయింట *.

బర్బరద్విజుఁడు. సం. విశ: చూ, మిడిపండ్లవాఁడు.

బర్బరము. సం. వి. అ. పుం. 1:చూ,బారంగి*; బ. 2.=బొబ్బర: చూ, ధాన్యము; 3 =బరడు: చూ, శకలము.1-2; విశ. 4. గఱుకులు గలది. జై. 1, ఆ. 14; అం. 5: చూ, దేశములు.

బర్బురము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బొబ్బలి *.

బర్భారము. సం. వి. అ. పుం: తుమ్మ*: చూ, విట్ఖదిరము.

బర్హధ్వజి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

బర్హపుష్పము. సం. వి. అ. న. (రూ-బర్హిపుష్పము-బర్హము) 1. గండివనము*: చూ, రాజార్హము; 2. పచ్చాకు: చూ, హరితపత్రిక; 3. మాచిపత్రి*: చూ, స్థౌణేయము. 2.

బర్హము. సం. వి. అ. పుం, న.—పై.—; 4. నెమిలిపురి: చూ, శిఖండము; 5. ఆకు: చూ, సొరుగాకు (పర్ణము. 1.)

బర్హి. సం. వి. న్. పుం. 1.=బర్హిణము. నెమలి: చూ, శిఖి 2; 2. దర్భ *: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 3. అగ్ని:చూ, వహ్ని. 1; 4. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము; అం. 5: చూ, తానములు.

బర్హిచూడము. సం. వి. అ. న. నెమలిజోట్టుచెట్టు: చూ, పూతికరజము.
బర్హిణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బర్హి.1-2.
బర్హిపుష్పము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బర్హపుష్పము. [చూ, వేలుపు.
బర్హిర్ముఖుఁడు. సం. వి. అ. పుం. నిర్జరుఁడు:
బర్హిశ్శుష్మ. సం. వి. న్. పుం: చూ,వహ్ని. 1.
బర్హిష్ఠము. సం. వి. అ. న: చూ, బర్హి. 4.*
బర్హిస్సు. సం. వి. స్. పుం: చూ, బర్హి. 2-3.
బఱకు. వా. స. క్రి: చూ, రూ-బరుకు.
బఱటు. దే.స.క్రి.గోఁకు.భో.6,ఆ.383:చూ,బరుకు 1-2; 3. సైఁగగాగోఁకు.
బఱబఱ. దే వి. ఈడ్చుటయందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బఱుకు. వా. స. క్రి: చూ, రూ-బరుకు.
బఱ్ఱె. దే. వి. గేదె: చూ, మహిషి. [లము. 1.
బల్చోరలమెకము. వా. వి. పులి: చూ, శార్దూ
బల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, ముత్తవపులగము *; 2. విద్యావిశేషము: చూ, విద్యలు; అం. 3: చూ, తతవాద్యములు.
బలఁగము. వై.వి.=పరిగ్రహము.రూ-బలగరము-బల్లము, మంది.కళా. 3,ఆ. 136:చూ, పరివారము.1. [రామా. 5, ఆ. 51:చూ, రక్షణము.
బలకరము. దే. వి. రూ-బళికరము. కావలి.
బలకరించే. వై. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే.
బలకాయించే. దే. అ. క్రి. (బలము + ఇంచే) అతిశయించే: చూ, సందడించే. (సంధియందు వర్ణవికారము)
బలకొట్టు. దే. అ. క్రి. "ఆఁ" అనిశ్రితిపట్టు.
బలకొను. దే. అ. క్రి. (బలము + కొను): చూ, బలకాయించే. భాగ. 3, స్కం. 967.
బలగరము. వా. వి: చూ, బలఁగము. (శు.పా.)
బలదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2: చూ, వాయువు.
బలపడు. ద్వ. అ. క్రి. (బలము + పడు) అధికమగు: చూ, హెచ్చే. 3.
బలపము. దే. వి. 1. పలకపుల్ల: చూ, లేఖిని; 2. చోరసాధనము: చూ, ములుబంతి; 3. ఖటికశిల: చూ, రాయి.
బలభద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వార్షికము. 1. * [రాముఁడు.
బలభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల
బలము. సం. వి. అ. న. 1. గంధము: చూ, వాసన. 1; 2. రసము: చూ, సూతము; 3. రూపము: చూ, స్వరూపము; 4. సత్త్వ: చూ, శక్తి. 1; 5. బలువు: చూ, శక్తి. 1; 6. సైన్యము: చూ, సేన. 1; పుం. 7. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము;అం.8: చూ, సప్తాంగములు (అంగము.9); 9: చూ, అశ్వహృదయ పరిజ్ఞానము; 10: చూ, గుణములు; దే. విశ. (1) అధికము: చూ, హేరాళము.
బలముతి. వా. విశ. శరీరబలముకలవాఁడు: చూ, బంబోతు. [వేష్టించే.
బలయు. వై. స. క్రి.=వల. పరివేష్టించే: చూ,
బలరామబోగులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
బలరాముఁడు. అం: చూ, అవతారములు.
బలవంతము. సం. విశ. (త్. ఈ. త్,) 1. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము; వై. వి.(1)=బలాత్కారము: చూ, హఠము. 2. (వైకృతము అనికొందఱు) [వ్రుఁడు: చూ, లావరి.
బలవంతుఁడు. సం. విశ. (త్)=బళాయి- బలు
బలవంతువాక్రమించుట. అం: చూ, గుణములు.
బలవత్. సం. అవ్య. మిక్కిలి యనునర్థమందు వర్తించును. (బలవత్, సుష్ఠు, కిముత, సు, అతి, అతీవ ఈటనుమిక్కిలియను నర్థమందు వర్తించును.): చూ, హెచ్చే. 1.
బలవిన్యాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యూహభేదములు. [చూ, సహస్రాక్షుఁడు.
బలసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు:

బలా. దే. అవ్య. రూ-బళా. స్వా. 4, ఆ. 33 చూ, నేబాను.

బలాక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ) రూ-వలాక. 1. ఓసకంతిక, పెద్ద పెంటికొక్కెర: చూ, బకము; 2. ఓసకంతిక, పెంటికొక్కెర: చూ,బకము.

బలాకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దకొక్కెర (బకము): చూ, శకుంతి. 2. కొక్కెర (బకము): చూ, శకుంతి.

బలాత్కరించు. సం. స. క్రి. (తె).—బత్తు, తెఱుము, నెట్టుకొను. [వంతము (1).

బలాత్కారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల

బలాదూరు. వా. వి దిగఁదుడుకుపు చూ, సురాశమము. 1. [ఆ. 164.

బలారా. దే. అవ్య: చూ, రూ-బలా. విజ. 3,

బలారాతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బలసూదనుఁడు.

బలారి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

బలారుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

బలారె దే. అవ్య: చూ, రూ-బలా.

బలారే. దే. అవ్య.—పై.—

బలాహకము. సం వి.అ. పుం. 1. రూ-వలాహకము. మబ్బు: చూ, మేఘము. 1; 2. రూ-వలాహకము. విష్ణువు తేరి గుఱ్ఱములలో నొకటి: చూ, హయము; 3. పాము: చూ, సర్పము.

బలి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కప్పము: చూ, సిస్తు. 1; 2. (పూజార్థమైన) కానుక: చూ, నూడిదె; 3. చామరదండము: చూ,సురఁటి 1; 4. ఒక అసురరాజు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 5: చూ, బలిచక్రవర్తి; 6. ఎర, గావు, బోరి, పోలి: చూ, లాడి; విణ. 7.(న్. ఈ. న్): చూ, బలవంతుఁడు.

బలిచక్రవర్తి. సం. వి. న్. పుం: చిరజీవి, బలి.

బలిజె. దే. వి: రూ-బల్జె, గాజులవాఁడు.

బలితము. వై. విణ. 1 =బలిష్ఠ. బలువిడి. లాఁతు: చూ, స్థూలము. 2; 2.=బలిష్ఠ. లావైనది: చూ, స్థూలము. 4; 3.=బలిష్ఠ. బలముగలది: చూ, స్థౌల్యము.

బలితుఁడు. వా. వి: చూ, బంబోతు.

బలిధ్వంసి. సం వి. న్. పుం. రూ-బలిధ్వంసుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

బలిధ్వంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై—

బలిపుష్టము. సం. వి అ. పుం. 1. కాకి: చూ, బలము. 7; 2. వన్నెకొంగ: చూ, బకము.

బలిభుక్కు. సం. వి. జ్. పుం. కాకి: చూ, బలము. 7; 2. ఊరఁబిచ్చుక: చూ, (పిచ్చుక) శకుంతి.

బలిమి. వై. వి =బల. రూ-బల్మి. 1. దేహబలము:చూ, శక్తి. 1; 2: చూ, బలాత్కారము.

బలిమికాఁడు. ద్వ. విణ. రూ-బలియుఁడు:చూ, శక్తుఁడు.

బలియు. వై. అ. క్రి 1.=బల: స్థూలించు; 2 అధికమగు. రాఘ. 1, ఆ. 61: చూ, హెచ్చు. 4.

బలియుఁడు. వై. వి. 1: చూ, బలరాముఁడు; 2.=బలవంత: చూ, బలిమికాఁడు.

బలిష్ఠము. సం. విణ. మిక్కిలిబలముకలది: చూ, స్థూలము. 4. [చూ, లోకము. 1.

బలిసద్మము. సం. వి. న్. న. పాతాళలోకము:

బలిసినవాఁడు. వా. వి: చూ, బలిమికాఁడు.

బలీయము. సం. విణ: చూ, బలిష్ఠము. [భము.1.

బలీవర్దము. సం. వి. అ. పుం. ఎద్దు: చూ, వృష

బలు. వై. విణ.=బల: చూ, పృథువు.5-6; 3. (వృత్తియందు బలువుశబ్దమునకు మీఁది వర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. "బలువడి-బలువిడి." మొ). (హల్లుపరమగుచో ఉత్వమునకు వికల్పముగా లోపంబగు. ఉదా.—బల్వింట. మొ.)

బలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బలరాముఁడు.(ఇతనినాఁగలిసంవర్తకము. రోఁకలి సౌనందము.); 2: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3. కాకి: చూ, సకృత్ప్రజము; విణ. 4: చూ, బలిమికాఁడు; వా. 5: చూ, మాంసలుఁడు.

బలుగు. వా. వి. ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1.

బలుగుత్తులు. వై. వి. బ. (బలువు + గుత్తులు.) చూ, ధాన్యము.

బలునంజెమెకము. వా. వి: చూ, హస్తి.

బలుపు. వై. వి.=బల. రూ-బల్పు. 1: చూ, బలము. 4—5. [చూ, బలకాయించు

బలుపుకొను. ద్వ. అ. క్రి. రూ-బల్పుకొను:

బలురక్కసి. వై. వి. (బలువు + రక్కసి) బృహచ్ఛదము *: చూ, స్వర్ణక్షీరి.

బలురక్కస. వై. వి.—వై.—

బలువిడి. దే. వి. రూ-బల్విడి. నిర్వ. 1, అ. 42: చూ, విధము. 1; 2: చూ, బలాత్కారము; 3: చూ, బలితము; వై. వి. 4.=బలపతి: చూ, యుద్ధము; వా. 5. దండు: చూ, సేన. 1.

బలువు. వై. వి. 1.=బలమ్: చూ, శక్తి. 1;విణ. 2. మిక్కుటము. జై. 5, అ. 103: చూ, పేరాళము; 3. పృథువు, పెద్ద: చూ, సుర. (3); 4.=భర. బరువు: చూ, భారము. 1.

బలువుఁడు. వా. వై. విణ.=బలవంత: చూ, బలిమికాఁడు. (ఇదివిచార్యము).

బలుసు. దే. వి. కసింద. *: చూ, వేషణము.

బలుహజ్జెమెకము. ద్వ. వి. ఏనుఁగు:చూ, హస్తి.

బలె. దే. ద్రి: చూ, పోలె.

బలే. దే. అవ్య: చూ, బలా.

బల్గము. వై. వి: చూ, రూ-బలఁగము.

బల్జె. వా. వి: చూ, రూ-బలిజె.

బల్లలమెకము. వా. వి: చూ,బలునంజెమెకము.

బల్పు. వై. వి.=బల: చూ, రూ-బలుపు.

బల్పుకొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బలుపుకొను. (చూ, తృణము. 1.

బల్బజము. సం. వి. అ. పుం. మొదవగడ్డి *:

బల్మి. వై. వి.=బల: చూ, రూ-బలిమి.

బల్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెన్నేరు *: చూ, వారాహకర్ణి.

బల్యము. సం. విణ. బలముచేయునది.

బల్ల. దే. వి. 1. కంచెము: చూ, పర్యస్థము. 2; 2: చూ, పలక. 5; 3. కడుపులోని దుర్మాంసపుబిళ్ళ.

బల్లకట్టు. దే. వి. కాలువను ఇటునటు మనుష్యుల దాఁటించే పడవ: చూ, హోడము.

బల్లగోల. వా. వి: చూ, పంటి-పంటికోల.

బల్లాడబట్టే. ద్వ. వి. ఒకానొకకాసె: చూ, వస్త్రము.

బల్లి.వై.వి =పల్లి - పల్లి: చూ, హాలాహలము. 2.

బల్లిదము. వై. విణ.=బలిష్ఠ. మిక్కిలిబలముగలది: చూ, స్థూలము. 4. (వి. అనికొందఱు.)

బల్లిదుఁడు. వై. విణ.=బలిష్ఠ: చూ, శక్తుఁడు.

బల్లియము. వై. వి.=భల్ల. (అత్తలము. 1—2): చూ, బాణము. 1:

బల్లు. దే. వి. రూ-బల్లు 1. తెల్లవాఱుట యందగు ననుకరణము: చూ, హూహూ; 2. విఱుగుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బల్లెకోల. ద్వ. వి. (బల్లెము + కోల): చూ, (అత్తలము. 1): చూ, బాణము. 1.

బల్లెము. వై. వి.=భల్ల: చూ, రూ-బల్లియము. 1—2. (2 వ అర్థమునకు.—అచ్చ. యు, కాం. 364.)

బల్విడి. వా. దే. వై, వి:చూ,రూ-బలువిడి.

బవ. అం: చూ, కరణములు.

బవంతము. దే.వి. కపటము:చూ,సూక్ష్మము.12.

బవంతి. దే. వి. 1. చిత్రవర్ణముగలచీర: చూ, వస్త్రము; 2. చిత్రవర్ణము: చూ, వర్ణము. 6; 3. కొలారము- కొల్లారము_ కొల్లారు, మేట్టుకొల్లారము- మేట్టుకొల్లారు: చూ, సదనము. 1; వా.4. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

బవనిక. వై. వి.=వ్యచ్ఛాదని: చూ, రూ-బవనిక*.

బవరము. వై. వి.=ప్రహార: చూ, యుద్ధము.

బవరి. వా. వి. రూ-బవిరి: చూ, సౌందర్యము.2.

బవనిక. దే. వి. జాతరయందలి బవనీలనృత్యము.

బవవసము. వై. వి =ప్రయాస: చూ, శ్రమము.2.

బవినీఁడు. దే. వి. జాతరయందు సుద్దులు చెప్పు చు బవిని యాడువాఁడు. కాశీ. 7, ఆ. 231.

బవిర. దే. వి. గుండ్రని కర్ణభూష. ఉ, రా. 6, ఆ. 118: చూ, భూషణము. 2.

బవిరి. దే. వి, రూ-బవ్రి. 1. రేచితము: చూ, హయము; 2: చూ, భ్రాంతి. 1; విణ. 3. గుండ్రము. విజ. 3, ఆ. 82: చూ, వర్తులము; 4. రూ-బలవరి: చూ, సౌందర్యము. 2.

బవిసనము. వై. వి: చూ, బయిసణ.

బవిసి. వై. వి. 1: చూ, రూ-బగిసి. 1—2; 3.మర్యాద, గౌరవము: చూ, సన్మానము; 4. గణ్యత; 5. యశము: చూ, సమాఖ్య. 1; 6. నియతి: చూ, సత్యము.1; 7: చూ, శుభము. 1.

బవిసిన. వై. వి: చూ, బయిసణ.

బవిసెన. వై. వి.—పై.—

బవిళి. వా వి. మూర్ఛ: చూ, రోగము. 1.

బవ్రి. దే. విణ: చూ, రూ-బవిరి.

బష్కయణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తఱచీయావు: చూ, ధేనువు.

బష్కయము. సం. వి. అ. పుం. తఱపెదూడ: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు). [ము. 1.

బస. వై. వి.=వాస. ఉనికిపట్టు: చూ, స్థాన

బసవఁడు. వై. వి.=వృషభ. (రూ-బసవన_ బసవన్న): చూ, వృషభము. 1.

బసవన. వై. వి.=వృషభ. (బసవఁడు + అన. శ. ర) (ద్వయమని శ. ర): చూ, బసవఁడు.

బసవన్న. వై. వి.=—పై.—

బసవన్నాట. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బసవి. వై. వి. రూ-బసివి. 1. జారిణి: చూ, స్వైరిణి.; 2. శివదాసియై వ్యభిచరించుస్త్రీ: చూ, స్వైరిణి.

బసివి. వై. వి.—పై.—

బసుమము. వై. వి.=భస్మ: చూ, భస్మము.

బస్తకము. సం. వి. అ. న. రూ-బాస్తకము. రుమాకరలవణము, రౌమకము: చూ, లవణము. 1.

బస్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1; వా. వి. 2. శ్లేష్మదోషకమును తగ్గించుమందు.

బస్తా. వా. వి. ధాన్యాదులతో నింపెడుమూట. (సంచిగాక 166 పౌనులతూనికగల సరుకు)

బస్తాంద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అటకమామిడి*: చూ, మామిడి; 2. ఒద్ది *: చూ, వద్ది; 3. గాడిదగడపర *: చూ, శ్వాసనము. 2; 4. మామెన *: చూ, శారిబ.

బస్తాబంది. వా. వి: చూ, పట్టుబడి.

బస్తీ. వా. వి. పెద్దపట్టణము: చూ, దేశము.

బహాదరు. వా. వి. గొప్పవారి బిరుదు: రూ-బహాదూరు-బహద్దరు.

బహాదూరు. వా. వి.—పై.—

బహద్దరు. వా. వి.—పై.— [చేను.

బహి. సం. అవ్య. వెలుపటఅనునర్థమందు వర్తించు

బహిత్రము. సం. వి. అ. న. ఒకరకముఓడ: చూ, హోడము.

బహిరంగపఱచు. మి. అ. క్రి: చూ, వెలిపుచ్చు.

బహిరంగము. సం. వి. అ. న. 1. వెలుపటి అవయవము; విణ. 2 .=బహిరము. బయలుపడినది: చూ, వ్యంజితము.

బహిరంగవిద్యలు. అం: చూ, మహావిద్యలు. (చూ, ఉపవిద్యలు)
బహిరంధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వేరు పనస *.
బహిర్దేశము. వా. సం. వి. అ. న. 1. తనదేశము కానిదేశము; 2. చెంబట్టికకు వెడలుచోటు, బహిర్భూమి: చూ, భూమి. 1. [కిలి.
బహిర్ద్వారము. సం. వి. అ. న: చూ, తలవా
బహిర్భూమి. సం. వి. ఇ స్త్రీ. 1. మలవిసర్జన స్థలము: చూ, భూమి. 1; 2. బయలు.
బహిర్లాపి. సం. వి. న్. పుం. ఉత్తరము వేఱు మాటలయందణఁగియుండునట్టివిషమసమస్య.
బహివడు మి. అ. క్రి: వెలివేయఁబడు.
బహివెట్టు. మి. అ. క్రి: చూ, వెలివేయు.
బహిష్కరణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలి.2.
బహిష్కరించు. సం. స. క్రి: చూ, బహివెట్టు.
బహిష్కారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెలి.2.
బహిష్కృతము. సం. విశ: చూ, ప్రతిషిద్ధము.
బహిష్కృతుఁడు. సం. విశ. బహిష్కరింపఁ బడినవాఁడు. [సమర్థాడు.
బహిష్టయగు. మి. అ. క్రి. కడకుఁబోవు: చూ,
బహుకరుఁడు. సం. విశ: చూ, ఖలపువు.
బహుక్షముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; వా. 2. మిక్కిలిశాంతుఁడు.
బహుగర్హ్యవాక్కు. సం. విశ. చ్. కుత్సితపు మాటలాడువాఁడు: చూ, వక్త. 1.
బహుధా. సం. అవ్య. అనేకవిధములచేత.
బహుధాన్య. అం: చూ, సంవత్సరములు.
బహుపత్ర. సం. వి. అ. స్త్రీ. చింత *: చూ, శుక్లిక.
బహుపదద్వంద్వములు. పా. "వాపీకూపతటాకములు, ధర్మార్థకామమోక్షములు." మొ.
బహుపాత్తు. సం. వి. ద్. పుం. రూ-బహుపాదము. మఱ్ఱి *: చూ, వటము.
బహుపాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బహుపాత్తు.
బహుపుత్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వాఁకుడు*. [త్ముఁడు. 1.
బహుప్రదుఁడు. సం. విశ. చూ, స్థూల ల
బహుమతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.
బహుమానము. సం. వి. అ. న.—పై.—
బహురంధ్రిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. (తె). కమ్మచ్చు—కమ్మెచ్చు.
బహురూపము. సం. వి. అ. పుం. 1, ఊసరవెల్లి: చూ, సరటము; 2: చూ, సర్జరసము; అం. 3: చూ, వ్యంజకము. 1.
బహురూపుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, మన్మథుఁడు; 4: చూ, బుద్ధుఁడు; విశ. 5. పెక్కురూపములు కలవాఁడు.
బహురోగము. సం. వి. అ. న. మేఁక: చూ, మేషము. 1.
బహువచనము అం. ఒకటికన్న నెక్కువ వస్తువులను చెప్పునది. [విరిగి *.
బహువారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
బహువార్షికములు. అం: చూ, ఏకవార్షికములు.
బహువిదారణపుటకఫలము. పా: చూ, ఎండుకాయలు: చూ, గుంజేకాయలు.
బహువిధము. సం. విశ: చూ, వివిధము.
బహువు. సం. విశ. (ఉ. ఊ. ఈ. ఉ). 1. అధికము: చూ, పేరాశము; 2. ఎడ ముగలది: చూ, సుర (3).
బహువ్రీహి. అం. అన్యపదార్థ ప్రధానము బహువ్రీహి. (నఞ్ పూర్వపద, సహపూర్వపద, సంఖ్యోభయపద, దిగంతరాళ, వ్యతిహారలక్షణ, తెనుఁగున స్త్రీసమఘటితంబ యొకానొకండు బహువ్రీహి చూపట్టెడు. తెలుఁగునను బహువ్రీహిని సమాసాంతకార్యంబులు గానంబడియెడి. ఇత్యాది).

బహుసుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిల్లపీఁచేర*; విణ. 2. జాతపత్య: చూ, స్త్రీ.
బహుసువర్ణము. అం: చూ, తానములు.
బహుసూతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పరేష్టుక.
బహుళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆవు: చూ, ధేనువు; 2. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రిల; 3. చిట్టేలకి*: చూ, పత్రిల; 4. నీలి*: చూ, శ్రీపలి. 2; బ. 5. కృత్తికానక్షత్రము: చూ, రిక్క. [చూ, పక్షము. 1.
బహుళపక్షము. సం. వి. అ. పుం. కటిపక్కము:
బహుళము. సం. వి. అ. న. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం. 2: చూ, బహుళపక్షము, (చూ, శుక్లము. 3); విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము; 4. తఱచే: చూ, మొత్తము.
బహులీకృతము. సం. విణ. తూర్పెత్తినది (ధాన్యము), పూతము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.)
బహులుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వహ్ని. 1.
బహూకరణము. సం. వి. అ. న: చూ, బహూకృతి.
బహూకరించే. సం. స. క్రి: చూ, సన్మానించే.
బహూకృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, సన్మానము.
బహ్వాశిని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, భక్షకుఁడు.
బళకరము. దే. వి: చూ, రూ_బలకరము.
బళా. దే. అవ్య. మెచ్చేను తెలుపును (రూ_బళారె_బళారే_బళి_బళిర_ బళిరయ్యా_బళిరా_బళిరె_బళిరే_బళీరె_బళీరే_బళీ_బలా_బలారె_బలారే_బలె_బలే): చూ, సెబాసు.
బళాయి. వై. విణ.=బలవాన్. కాశీ. 7, ఆ. 253: చూ, శక్తుఁడు. [6, ఆ. 55.)
బళారె. దే. అవ్య: చూ, రూ_బళా. (రామా.
బళారే. దే. అవ్య.—పై.—
బళి. దే. అవ్య.—పై.—
బళిర. దే. అవ్య.—పై.—
బళిరయ్యా. దే. అవ్య: చూ, బళారె.
బళిరా. దే. అవ్య.—పై.—(రుక్మి.5, ఆ.59.)
బళిరె. దే. అవ్య.—పై.—
బళిరే. దే. అవ్య.—పై.—
బళీ. దే. అవ్య.—పై.—(పర. 3, ఆ. 292.)
బళీరె. దే. అవ్య.—పై.—
బళీరే. దే. అవ్య.—పై.— [బళుక్కున
బళుకు. వా. అవ్య. సారెకు సారెకు: రూ_బళుకున_
బళుకున. వా. దృ. 1.—పై.—; వా. వి. 2. డోఁకునందగు ధ్వన్యను కరణము: చూ, హూహూ. (రూ_బళుక్కున_బళ్లున.)
బళుక్కున. వా. దృ, వి.—పై.—
బళువు. వా. వి. పూటము: చూ, రూ_బలువు (కొండదొరలవాడుక)
బళ్ల. వా. వి: చూ, రూ_బల్ల. 1.
బళ్లు. వా. వి. 1: చూ, రూ_బల్లు; బ. 2. బండ్లు "బళ్లుకట్టిరి" (ఇదివిచార్యము.)
బళ్లున. వా. వి: చూ, బళుకున. 2.

బా

బాంకి. వా. వి: చూ, రూ_బ్యాంకి.
బాంకినోటు. వా. వి: చూ, రూ_బ్యాంకినోటు..
బాండు. వా. వి. 1. పూచీపత్రము; 2: చూ, బ్యాండు. [డము. 3.
బాండవ. వై. వి.=భాండ. కుండ: చూ, భాం
బాండ్లి. వా. వి. వండెడిలోహపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6)
బాంది. వా. వి. 1. వేఁడిమినిచ్చెడి మత్తుద్రవము: రూ_బాంది; 2. పనికత్తె.
బాంధకినేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అంకులాఁడి కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.
బాంబు. వా. వి. ప్రాణముతీసెడు ఒకానొక బాణసంచే: చూ, బాణసంచే.
బాఁకి. వై. వి.=భక్తి. రూ_బాఁకీ. నిలువ: చూ, శేషము.1. (అరసున్నకలదనికొందఱు)_

బాఁకీ. వై. వి.=: చూ, రూ-బాఁకి.

బాఁకు. దే. వి. 1. కటారి: చూ, బాణము. 1; 2. మేరకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; 3. చేల్లాణము: చూ, బాణము. 1.

బాఁకుదారు. వా. వి. బాగుదార: చూ, రిష్టి.2.

బాఁజో. దే. వి: చూ, శ్యేనము.

బాఁతి. దే. వి. రూ-బ్రాఁతి. 1.=ప్రీతి: చూ, స్నేహము; విశే. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; వై. వి.3.=భ్రాంతి: చూ, భ్రాంతి. 1; విశే. 4. దుర్లభము: చూ, వెక్కసము. 3; 5. ప్రియము: చూ, వాంఛ.

బాఁదు. వై. స. క్రి.=బాధ. కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2. (బాదుఅనికొందఱు)

బాఁదుకొను. వై. స. క్రి.—పై.—

బాఁపఁడు. వై. వి.= బ్రహ్మ- బ్రాహ్మణ. (రూ-బాఁపనుఁడు- బాఁపనయ్య): చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

బాఁపత. ద్వ. వి. (బాఁపన+త)=బ్రాహ్మణీ. బాఁపనక్క: చూ, స్త్రీ.

బాఁపన. వై. వి. బ్రహ్మకులము.

బాఁపనకొలము. వై. వి.=బ్రహ్మకులమ్, కపిలము: చూ, సంతతి. 1. [పత.

బాఁపనక్క. వై. వి.=బ్రాహ్మణీ: చూ, బాఁ

బాఁపనచీమ. ద్వ. వి. గోరోచనపురంగుగలచీమ, బ్రాహ్మీ: చూ, పిపీలిక.

బాఁపనది. వా. వి: చూ, బాఁపత.

బాఁపనబూరి. వా. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము. [89: చూ, బాఁపఁడు.

బాఁపనయ్య. వై. వి.=బ్రాహ్మణ. నీలా.1, ఆ.

బాఁపనవాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

బాఁపనుఁడు. వై. వి.=: చూ, రూ-బాఁపఁడు.

బాఁపటికము. ద్వ. వి. (బాఁపన+టికము)= బ్రాహ్మ్య. బ్రాహ్మణత్వము.

బాకా. వా. వి. కాహళియను ఊఁదువాద్యము. "సమయమునకు లేనిబాకా—": చూ, వీణె.

బాకాపట్టు. వా. అ. క్రి. బాకాఊఁదు.

బాకి. దే. వి. రూ—బాకీ. 1. అప్పు: చూ, వారకము. (1); 2: చూ, శేషము. 1; విశే. 3. విస్తృతము: చూ, హేరాళము.

బాకినోటిమెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

బాకినోరుమెకము. ద్వ. వి.—పై.—

బాకిళ్ళమారి. వా. వి. దుష్టుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బాకీ. దే. వి: చూ, రూ-బాకి. 1—2.

బాకీపడు. వా. అ. క్రి: ఆచ్చే, అప్పుపడు- అప్పువడు, (మి) ఋణపడు.

బాకురుబాకురు. వా. వి. బాతుల అఱపునందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బాగము. వై. వి.=భాగ. 1. రూ-బాగలు- బాగాలు. పక్కి-పాడి. రాజ. 1, ఆ. 134: చూ, పోఁక; 2: చూ, భాగము. 1.

బాగరి. ద్వ. విశే. 1: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు; 2. అందకత్తె. విజ. 1, ఆ. 175: చూ, స్త్రీ.

బాగలు. వై. వి. బ.=భాగ; చూ, బాగము. 1. శశాం. 2, ఆ. 80; కళా. 4, ఆ. 69.

బాగా. వా. వి. 1: చూ, రూ—పాగ-పాగా; అవ్య. 2: సొగసుగా.

బాగాలు. వై. వి. బ: చూ, రూ—బాగలు.

బాగు. వై. వి.=భావుక. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సౌందర్యము; విశే. 4: చూ, హృద్యము; 5. అందముగలది: చూ, సౌందర్యము; 6. క్షేమముగలది: చూ, సుఖము; 7 యోగ్యమైనది: చూ, శ్రేష్ఠము; 8. యుక్తమైనది: చూ, సంగతము. 3; 9. హితమైనది: చూ, సమర్థము; 10 సఫలమైనది: చూ, సిద్ధము.3.

బాగుఓగులు. జా. మంచిచెడ్డలు.

బాగుగా. వా. క్రి. విశే. అసలార, సరిగా.

బాగుచేయు. వై. స. క్రి. చెక్కపఱచు.

బాగుదార. వై. వి. చిన్నకత్తి: చూ, బాఁకుదారు.

బాగులాఁడి. ద్వ. విశ. అండకత్తె. పా. 1, అ. 38: చూ, స్త్రీ.

బాజాలు. వా. వి.బ. భజంత్రీలవాద్యధ్వని: చూ, స్వరము. 2.

బాజాబము. వై. వి.=ప్రసార: చూ, వ్యభి [చారము.

బాజాజీ. వా. వి: చూ, రూ-బజాజీ.

బాజాబు. వై. వి.=ప్రసార: చూ, రూ-బజాబు.

బాజీ. వై. వి. 1.=ఫా. కాంతి. అచ్చ. బాల, కాం. 26: చూ, వెలుతురు. 1; 2. ప్రక్క: చూ, నూరెలు. (పార్శ్వము. 2.)

బాజోబందు. వై. వి.=భుజబంధ: చూ, భూషణము. 2.

బాట. వై. వి.=బాహ్యాట. రాజమార్గము: చూ, [మార్గము.1.

బాటసారి. వై. విశ.=వాటచారి–బాహ్యాటచారి: చూ, సమీరణుఁడు. 2.

బాడకాచాకిరి. వా.వి. 1. వెట్టిపని; 2. ఎక్కువ [పని.

బాడబము. సం. వి. అ. న. 1. గోడిగలమూఁక: చూ, హయము; పుం. 2.(రూ-బాడవము-బడబము-బాడాబము): చూ, బడబానలము.

బాడవ. వా. వి. రూ-బాడువ. పల్లపునేల: చూ, భూమి. 1.

బాడబికము. అం: చూ, ఉత్తానకరణబంధములు.

బాడబుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.

బాడబ్యము. సం. వి. అ. న. రూ-బాడవ్యము: [చూ, బ్రాహ్మణము. 1.

బాడవ్యము. సం. వి. అ. న.—పై.—

బాడాసువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ.=బాడిస-బాడిత: చూ, వాశి.

బాడి. వా. వి: చూ, బురద.

బాడిగ. వై. వి.=భాటక. 1: చూ, భాటకము; 2. కూలి: చూ, సంబళము. 2.

బాడిత. వై. వి.=బాడాసు: చూ, వాశి.

బాడిద. వై. వి. 1.=—పై.—(వాడుక); 2.=పారిభద్ర*: చూ, వారిదము (1).

బాడిదము. వై. వి.=—పై.—

బాడియ. వా. వి: చూ, బాడి.

బాడిస. వై. వి. 1.=పారిభద్ర*: చూ, బాడిద. 2; 2.=బాడాసు: చూ, బాడిత.

బాడిసె. వై. వి.=—పై.—

బాడు. దే. వి. పరదా: చూ, ముసుఁగు. 3.

బాడుకాబంటు. వా. వి. మానహీనుఁడు: బాడుగోలు.

బాడుగ. వై. వి: చూ, బాడిగ.

బాడుగోలు. వా. వి: చూ, బాడుకాబంటు.

బాడుదల. దే. వి. (బాడు + తలఁగించేట) అవమానించేట: చూ, సడి. 3.

బాడువ. దే. వి: చూ, రూ-బాడవ.

బాడె. దే. వి: చూ, బురద.

బాఢము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిజ్ఞ: చూ, స్పర్థ. 4; క్రి. విశ. 2. పెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విశ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము.

బాణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాణమూలము: చూ, బాణము. 1; అ. పుం. 2. నల్లగోరంట*: చూ, బాణము. 3.

బాణనిర్మాణాదికము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

బాణపుంఖి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వెంపలి*.

బాణభేదపరిగణనము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

బాణపురము. అం. శోణితపురము: చూ, దేశములు.

బాణము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంబకము, అజిహ్మగము, అస్త్రకంటకము, అస్త్రము, అలీకము, ఆయుధము, ఆశుగము, ఇషువు, ఈ, కంకపత్త్రము, కటంబము–కడంబము-కదంబము, కణము, కర్వరము, కలంబము-కళంబము, కాండము, కాదంబకము, కాదంబము, కింశారువు, కూటము, క్షిపణి, క్షురప్రము, ఖగము, గోవు, ఘు, ఘాతము, చక్రపుంఖము, చిత్రపుంఖము, నాళికము–నాళీకము, పత్త్రము, పత్త్రవా-

హాము, పత్రి, పీలువు, పుష్కరము, పృష
త్కము, ప్రదరము, ప్రహరణము, మార్గ
ణము, రోపము, వాజి, వికర్షము, విపాఠము,
విశిఖము, విహంగము, వీరతరము, శణము,
శరము, శలాక, శల్యము, శస్త్రము, శిఖి,
సరము, సాయకము, సాయము, సూచీము
ఖము, స్థూలక్ష్వేడము, స్వరువు, హనువు,
హేతి. (తె).——అంప, అంపకోల, అంపఱ,
అంబు-అమ్ము, అలుఁగు-అల్గు, ఆయిదము,
కట్టియ-కట్టె, కత్తి, కయిదువు-కైదువ-
కైదువు, కోల, గసిక, గిట్ట, చిలు
కు, జిట్ట, జిరా, తీరు-తీఱు, తూపు,
తోడుగు-తోడువు-తోడ్గు, నారసము,
పోటుముట్టు, బరిగోల, ములికి-ముల్కి,
లకోరి, సరము, సరుకు, సెల, సెల
కట్టియ-సెలకట్టె. (మిగతవానికి "చూ,
హేతి. 4."); తద్విశేషములు.——౧. అగ్ని
పరిసారణాయుధములు.——దంచన, నాళ
ము, శతఘ్ని. (తె).——క్రోవి, గుంటక్రో
వ, జెంగి, జెజోయి, జెబురుజెంగి, జెవురు,
తుపాకి, పిరంగి, సురక్రోవి; ౨. అచ్చేము
ఇనుపబాణమునకు.——అమోఘ, ఏషణము,
కాండగోచరము, ఖురాలకము- ఖురా
లికము, నారాచము, ప్రక్ష్వేడనము,
ప్రఘము, ప్రసరము, రామబాణము,
లోహనాళము; (తె).——గోరక, గోరక
కట్టె, నారసము; ౩. అమ్ములపొదికి.——
ఇషుధి, ఇష్వాసము, ఉపాసంగము, కలా
పము, తూణము, తూణీరము, ద్రో
ణి, నిషంగము, శరధి, శరనిధి. (తె).——
అంబులపొది- అమ్ములపొది, తరకసము,
తరకసా, పొణివడము, పొది, పొన, బత్త
డిక-బత్తళి- బత్తళిక; ౪. అర్ధచంద్ర
బాణమునకు.——అర్ధచంద్రము, కరఫలము,
క్షురప్రము, క్షురప్రగము. (తె).——కత్తి

వాతియమ్ము, కోఱపము-గోఱపము, సెల
వంకకోల; ౫. అర్జునునిధనువునకు.-గాండివ
ము-గాండీవము; ౬. అలుఁగులేనియీఁటెకు.
(తె).——బరికట్టె, బరిగమ్ము; ౭. అలుఁ
గువేసిన చేతికఱ్ఱకు.——(తె).——గోరకకట్టె;
౮. అల్పకుంతమునకు.——గోరక, గోరకకట్టె;
౯. అల్పశిరమునకు.——(తె).—— దోనము;
౧౦. అస్తకయనెడిబాణమునకు.-అంధకము;
౧౧. (చూ, అస్త్రములు); ౧౨. ఆకాశబా
ణమునకు.——ఆకాశబాణము; ౧౩. ఆగ్నే
యాస్త్రమునకు.——(తె).—— చిచ్చఱకోల;
౧౪. ఆయుధపు అంచునకు.——అశ్రము-
అశ్రి-అశ్రి, కుటి, కోటి, కోణము, ధార.
(తె).——దార, దారి, వా-వాయి-వాదర;
౧౫. ఆయుధవిశేషములు.—— చక్రఫలము;
ఆరాముఖము; కంపణము; కరముక్తము;
కర్ణిక; కాకతుండము; కుంతము; కుణపము;
కోంకణము; కౌక్షేయము; ఖురప్రము; గద;
చక్రము; ముసుండి; విజ్జలము, శాయకము;
(౧) (తె).——అంబు; ఈండసురియ; ఒడ్డగ;
కట్లగుదియ; కత్తికాను; కోల; గుమితి-
గుమ్ముతి; చింగోటి, చికటూరి- చిక్క
టూరి; డొంకెన-దొంకెన; తగుకత్తి; దసెన;
దోదుముదారి; బాణా; మొహాదా; సత్తి;
సామంతరాగోల, సిగాణము; మఱియు.——
౧౬. ఇంద్రధనుస్సునకు.—— అధనాశ్రము,
అశని-అశుని, ఇంద్రచాపము, ఇంద్రధనువు,
ఇంద్రాయుధము, ఈ, ఐరావతము, కోటీ
రము, కౌశికాయుధము, త్రిదశాయుధము,
శక్రధనువు. (తె).—కొరడు-కొఱడు, మువ్వ
న్నెవిల్లు, రతనపువిల్లు; (౧). చేక్కని యింద్ర
ధనుస్సునకు.-బుజరోహితము, రోహితము;
౧౭. ఇరువదినాలుగు బాణములకట్ట. (తె).-
దస్తా; ౧౮. ఈఁటెకు.——కణయము, కుం

తము, కుంతలము, దీర్ఘాయుధము, ప్రాసాయుధము, విషాంకురము, శంకువు, శలము, శల్యము. (తె).— అత్తలము—అత్తళము, ఈఁటియ—ఈఁటె, కొంతము, చివ్వ, నేజే-నేజేము-నేజా, బరిచి—బరిసె; ౧౯. ఉపనయనకాలమందు ధరించేదని.—కార్ముకము; ౨౦. ఉభయపార్శ్వధారాసికి. (తె).—దోదమ్మి—దోదుమి—దోదుమ్మి, పట్టా, పట్టాకత్తి, సైబు; ౨౧. ఏనుఁగు కుంభస్థలము మీఁదఁబొడిచెడి ఆయుధమునకు.—అంకుశము, తోత్త్రము, సైణుకము, సృణి. (తె).— అంకుసము; ౨౨. కత్తికి.—(చూ, కత్తి. 2.); ౨౩. కత్తెరకు —కర్తరి, కృపాణి, ఖండధార. (తె)- కత్తెర; ౨౪. కర్ణధనుస్సునకు.—కాండపృష్ఠము, కాలపృష్ఠము; ౨౫. కలికుటమ్మునకు.(తె).—కరి, కలికుటమ్ము; ౨౬. కామదేవాస్త్రమునకు.— కామాయుధము, కేశటము, శోణము; ౨౭. గన్నేరాకువంటి యలుఁగుగల బాణమునకు.-(తె).—గన్నేరాకమ్ము; ౨౮. గఱిలేనిశరమునకు.(తె).—నరుఁగు, నరుడు; ౨౯. గుజ్జమును బోలెడు గొలుసమునకు.—కరఫలము, కేశకారము.(తె)—కొడసము, కొలసము—గొలసము; ౩౦. చక్రాయుధమునకు.—చక్రము, చక్రాయుధము. (తె).— కంటివాలు, కడిదలుఁగు, గుదుసుకైదువు, గుదుసువాలు, చేట్లలుఁగు-చేట్లలు, చేట్టుకైదువ, చేట్టువాలు, పదినూఱంచులవాలు, బటువుఁగైదువ, బటువువాలు, బటువడిదము, బటువుఁగత్తి, బిల్లవాలు, వేమొనలలుఁగు, వేయంచులవాలు, సుడికత్తి, సుడియడిదము, సుడివాలు; ౩౧. చాపకర్షణబలసాధనమునకు.(తె).—తోణము-తోనమ్ము; ౩౨. చిల్లకోలకు.— కీలము, తోమరము, మండము, శక్తి, సవ్వాల.(తె)- చిల్లకోల, నేజే- నేజా-నేజము, తండుగోల;

౩౩. త్రికాష్ఠికి.— త్రికాష్ఠి. (తె).—తిక్కటి; ౩౪. త్రిశూలమునకు.—త్రిశూలము, పినాకము. (తె).—నుడివోనలుఁగు, ముమ్మొనవాలు; ౩౫. దుష్కంటకశరమునకు. (తె).— చిలుకమ్ము—చిలుకుటమ్ము, నోఁటమ్ము; ౩౬. దూదియేకువిల్లునకు.—తూలకార్ముకము, పంజిక, పింజనము. (తె).—పింజె; ౩౭. ధనువునకు.—అజగవము—అజీగవము—అజీగావము-అజాగవము-అజగావము-ఆజగవము, అనూకము, ఇష్వాసము, కార్ముకము, కాలపృష్ఠము, కోదండము, గాండివము-గాండీవము, గుణి, చాపము, ట, తాలము, తృణత, త్రిణత, తృణిత, ద్రుణము, ధనువు, ధన్వము, పినాకము, బాణాసనము, శరావాపము, శరాసనము, స్థావరము. (తె).—విలు-విల్లు, సింగాణి-సింగణి-సింగిణి, కమాను; ౩౮. నాలుగుమూరలవిల్లునకు.— కోదండము; ౩౯. నాలుగుప్రక్కలు తీరిన ఇనుపదండమునకు. (తె). చేవుకాఁడిగుదియ—చోకాఁడిగుదియ; ౪౦. నాలుగు మూరల బాణమునకు —గద. (తె).—గుదియ, దుడ్డు; ౪౧. నైరృతిధనువునకు.— కమలము; ౪౨. పందీఁటె-పందిపోటు; ౪౩. పట్టిసమునకు.— పట్టిసము. (తె).—అడ్డకత్తి, మొహదా; ౪౪. పాశుపతాస్త్రమునకు.—పాశుపతము; ౪౫. పెద్దపిరంగికి. (తె).—దంచేన-దంచేనము- దెంచేనము, పిరంగి, సుకాలి, సుబాణము; ౪౬. (చూ, ప్రమేయములు); ౪౭. ప్రాసాయుధమునకు — కుంతము, ప్రాసము; ౪౮. బరిగోలకు.— తోత్రము. (తె).—బరి, బరిగోల; ౪౯. బలరాముని గదాయుధమునకు.— ఖేటము; ౫౦. బల్లెమునకు.—ఖంజము, ఖేలి, ఘల్లము. (తె).— అత్తలము-అత్తళము, బల్లియము-బల్లెము-బల్లె

కోల, బోడమ్ము; ౫౧. బాణపుకొనకు.— పింఛము, పుంఖము.(తె).—పింజె; ౫౨.బాణపుములికికి.— నాళికము-నాళీకము, ఫలము. (తె).—అలుఁగు-అల్గు, చిలుకు, ములికి-ములికి, సెల;౫౩.బాణమునకు.—(చూ, బాణము. 1.); ౫౪. బాణమునకుఁగట్టిన యీఁకలు.—(తె).—అంపగరి-అంపగఱి; ౫౫.బాణమునుసంధించేకార్ముకమునకు.— (తె).—తొడవిల్లు; ౫౬. బాణముల గుంపునకు.— కాడంబము. (తె).— అంపఱ; ౫౭. బాణమూలమునకు.—బాణ;౫౮.బాణవిశేషమునకు.—(మి). పాగబాణము;౫౯.బాణాగ్రములు.—(చూ, కార్ముకము 7, బాణాగ్రములు.);౬౦. బొమ్మదేవునివిల్లునకు.—ఘోరరూపిణి; ౬౧. భిండివాలమునకు.— కోణము, భిండిపాలము- భిండివాలము-భిందివాలము,లగుడము, సృగము;౬౨. రామబాణమునకు.-అమోఘు,ప్రక్ష్వేడనము.రామబాణము;౬౩. (చూ, మన్మథబాణములు.): ౬౪. (చూ, మల్లయుద్ధాయుధములు.);౬౫.(చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ,ఆయుధములు.);౬౬. మెడకత్తెరకు. (తె).— గండకత్తెర-గండ్రకత్తెర; ౬౭. మొనలకు.— (చూ, మొనలు.); ౬౮. యుద్ధసాధన విశేషమునకు. (తె).—దగరు; ౬౯. రిష్టికి.— (రిష్టి=కత్తి) (చూ, రిష్టి. 2.); ౭౦. వంకరఅలుఁగులయీఁటెకు.— (తె)— డొంకెన-దొంకెన; ౭౧. వంకిణికి.(తె).— చెల్లాణము, చిల్లాడము — చిల్లాణము, పిడియము-పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, మొలకత్తి, వంక, వంకిణి; ౭౨. వజ్రాయుధమునకు.—అశని-అశుని, అహి, అస్థికము, కులిశము, గిరికంటము, గిరిపక్షభిత్తు, గోవు, జంభారి, జసురి, దంభోళి, నిర్ఘాతము, పవి, ఛిది-భిది, ఛిదిరము-ఛిదురము-భిదిరము-భిదురము, ఛిదువు-భిదుక్షు, భదృము, వజ్రము, వజ్రాయుధము, వజ్రాశని, శంబము-సంబము, శతకోటి, శతధారము, శతారము, శతహ్రద, స్వరువు, హ్రదిని-హ్రాదిని, (తె).-నూఱంచులకైదువు, పిడుగుకైదువు, ఱాతివాలు; ౭౩. వరుణపాశమునకు.—నాగపాశము,నాగము.(తె) —పాఁపతూపు,పాఁపరమ్ము; ౭౪.వింటనుండివిడువఁబడినబాణమునకు-విణ. ప్రహితము; ౭౫. వాయుధనువునకు.-కిణీతము; ౭౬. విశాల ముఖసాయకమునకు.— (తె).— అడ్డవాతియమ్ము, పొత్తావతము - పాఱవాతమ్ము - పాఱమ్ము - పాఱవాతియమ్ము; ౭౭. విషము పూసినబాణమునకు.—దిగ్ధము, లిప్తకము; ౭౮. విష్ణుచక్రమునకు.— అరి, ఆయుధేంద్రము, కౌపోదకి-కౌమోదకి-కౌమోది, చరణము, పాంచజన్యము, సుదర్శనము. (తె)-కూఁతవాలు, లచ్చిదొరబూరఁగొమ్ము, వలమురి; ౭౯. వెదురువిల్లునకు.— కోదండము, వేణుచాపము.(తె).—వెదురువిల్లు; ౮౦.వేఁటసాధనములు.— (తె).— గెడ, తడవిల్లు, పందిగోరు, పిడియము-పిడెము, బాఁకు, ముప్పిడి, వడవోలు, వెడదవాతియలుఁగు;౮౧. శక్తియనుబాణమునకు,—కాసువు; ౮౨. శిథిలధనువునకు —(తె).—కపోదా; ౮౩.శివునివిల్లునకు.—ఖట్వాంగము, ఖింఖిరము;౮౪. శూలమునకు.—శూలము, త్రిశూలము, సీసకము;౮౫.సాముచేయువారు త్రిప్పెడు కోలకు.(తె).-చిఱుత; ౮౬. సూర్యునివిల్లునకు.-చామీకరము, చామీరము;౮౭. సూర్యాగ్రబాణమునకు.—గోధనము; ౮౮. (చూ, ముద్గరము); (మిగతవానికి "చూ, హేతి. 4.") (బాణము తెనుఁగు అనికొందఱు); 2. ఆవుపొదుఁగు: చూ, స్తన్యము; (చూ, సౌరభేయి; 3. నల్లగోరంట, బాణ*: చూ,

మహాసహ; అం. 4: చూ, అసంయుతహస్త
ములు; 5: చూ, అనద్ధవాద్యములు.

బాణలి. దే. వి. 1. కంచుకంటు: చూ, పాత్రి
ము. 6; వా. 2. బూరెలమూఁకుడు : చూ,
పాత్రము. 6.

బాణవిద్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బాణసంచు
లను కాల్చుట; వా. 2. ధనుర్విద్య.

బాణసంచు. మి. వి. (బాణము + సంచు.)
దీపావళి అమావాస్యనాటిరాత్రి (ఆశ్వయు
జ బ 30 రాత్రి) తుపాకిమందుతోఁజేసి
కాల్చెడు పగలు వత్తులులోనగునవాని వేడు
కవిశేషము: తద్భే—౧. అవాయి, అవాయి
గొట్టము, చేందురజోతి, చిచ్చు, జోవ్వ,
తారాజోవ్వ. (సం).— ఆకాశబాణము,
చంద్రజ్యోతి, చంద్రద్యుతి, చంద్రజ్యోతి,
(మి).— తేలుబాణము; ౨. కాఁకరవత్తి;
౩. సుండబిరుసులు; ౪.చిచ్చుబుడ్డి; ౫.టపా
కాయ; ౬. పంచెవన్నెబిరుసులు; ౭. పగలు
వత్తి;౮.పూవత్తి; ౯.బాంబు, ౧౦.మతాబు-
మత్తాబు; ౧౧. బాణసంచు పగ.—కురుజో,
ఇత్యాదులుబాహ్యంబులు. (మిగతవానికి:
"చూ,సీమటపాకాయలు.") [యములు.

బాణహస్తక్షేత్రనిరూపణము. అం:చూ,ప్రమే

బాణా. దే. వి. దండాయుధము. "బాణా
కఱ్ఱ.": చూ, బాణము. 1.

బాణాగ్రములు. అం. ఇవి పదివిధములు.—
౧. ఆరాముఖము, ౨. ద్విభల్లకము, ౩.వత్స
దూతము, ౪. కర్ణికము, ౫.కాకతుండము,
౬. క్షురవప్రము, ౭. గోపుచ్ఛము, ౮. అర్ధ
చంద్రము (చేందురుపంకలు), ౯. సూచీము
ఖము, ౧౦. భల్లము. ఇట్టి ప్రసిద్ధిగల బాణ
ములయొక్క విసర్జనాది క్రియలకాస్పదమై
నది కార్ముకము: చూ, కార్ముకము. 7: చూ,
బాణము. 1.

బాణాత్మజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జుని, ఉషః
చూ, సూన. 1.

బాణాసనము. సం. వి. అ. న. విల్లు: చూ,
బాణము. 1.

బాణాసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బాణుఁ
డు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; అం. 2: చూ,
శాస్త్రప్రవర్తకులు.

బాణుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—

బాతళించు. దే. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు.

బాతాకా (ఖా)ని. వా. వి. 1. వ్యర్థోక్తులు;
2: చూ, వవరుఁబోతు.

బాతిని. వా. వి. 1. గుట్టు: చూ, రహస్యము.1;
2: చూ, వేగువాఁడు.

బాతు. దే. వి. 1. రూ-బాతువు: చూ, శరారి;
2: చూ, సాపాటు; 3: చూ, శర్కర. 1;
4. రూ-బాతువు: చూ, బకము.

బాతువు. దే. వి: చూ, రూ-బాతు. 1-4.

బాద. వై. వి.=బాధా: చూ, శోకము.

బాదము. వై. వి. రూ-బాదాము.*: చూ,
వృక్షము. దరము. (1)

బాదర. వా. వి. రూ-బాదరు: చూ, రూ-బా

బాదరబంది. వా. వి. జెంజాటము: చూ, శ్రమ
ము. 1. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బాదరము. సం. విణ. 1: చూ, ఫాలము. 4; దే.
వి. (1) రూ-బాదర-బాదరు. జానకితాడ్రి
దుంచెడు కర్ణాటకపు తుపాకిచెవి.

బాదరాయణుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,
సమానుఁడు.

బాదరించు. వై. అ. క్రి.=భ్రాంతా: చూ, నరి
పోవు. 1. కాశీ. 3, ఆ. 241.

బాదరు. వా. వి: చూ, రూ-బాదరము. (1)

బాదామము. సం. వి. అ. న. బాదముకాయ.

బాదాము. వై. వి: చూ, రూ-బాదము*.

బాదు. వా. స. క్రి: చూ, మొత్తు. 1.

బాదుకొను. వా. స. క్రి: చూ, బాదు.

బాధ. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1.=బాద: చూ, శోకము; 2. గెంటుట: చూ, నిషేధము; అం. 3: చూ, పంచోత్తరవాదము. [సితము.

బాధకము. సం. విశే. బాధించేవది: చూ, హిం

బాధకుడు. సం. విశే: చూ, వేసరి.

బాధపడు. మి. అ. క్రి: కక్కసపడు, కటకటబడు, కుతిలపడు, కొట్టాడు, కోడాడు, గాసిబడు, గాసిలు-గాసిల్లు, చేడ్పడు, తట్టువడు, దెప్పరిలు-దెప్పరిల్లు, పేర్మిముడించే, మెరమెరలాడు.("చూ, శ్రమపడు.")

బాధించే. సం. స. క్రి: చూ, హింసించే. 2. (ఇందు బాధపఱచే, నొప్పించే, తొందరపెట్టు మొదలగునవి చేరును.) [హింసితము.

బాధితము. సం. విశే. బాధింపబడినది: చూ,

బాధిర్యము. సం. వి. అ. న. కర్ణకండువ, కర్ణక్ష్వేడము, కర్ణగూధకము, కర్ణప్రతినాహము, కర్ణసంస్రావము, కల్లత్వము, క్ష్వేడము, ప్రణాదము, బధిరత. (తె).—చెముడు-చెవుడు, చెవుడుపాటు-చెవుడ్పాటు, పెద్దవిన్నపము. ("చూ, శ్రోత్రము. 1.") (విశే: చూ, బధిరితము.) [హామీ

బాధ్యత. వా. సం. వి: (తె).—పూచి-పూచీ,

బాధ్యము. సం. విశే. బాధింపదగినది: చూ, హింసితము.

బాన. వై. వి.=భాండ-భాజన. 1. కడవ: చూ, భాండము. 3; 2. ఏతపుకడవ: చూ, భాండము. 3; వా. 3. చోకలికడవ: చూ, భాండము. 3; విశే. 4. పెద్దది. "బానకడుపు": చూ, సుర. (3). [త్కృతమగు.

బానగిలు. దే. అ. క్రి. రూ-బానగిల్లు. బలా

బానగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై—

బానసము. వై. వి.=పచన. 1. వంట: చూ, సూపకారము; 2.=మహానస: చూ, వంటసాల. ఉ, హరి. 4, ఆ. 196.

బానసీకుడు. ద్వి. విశే. 1. బంటు: చూ, సేవకుడు. 1; 2. పాదసేవకుడు: చూ, సేవకుడు. 1.

బానసీడు. ద్వి. విశే. (బానసము + ఈడు) 1: చూ, సూపకారుడు; 2: చూ, బానసీకుడు. 1; 3. చూ, బానసీకుడు. 2.

బానిస. దే. వి. దాసి: చూ, రూ-బానిసె.

బానిసము. దే. వి. దాస్యము: చూ, సేవ.

బానిసీడు. దే. వి. (బానిసము + ఈడు): చూ, బానసీకుడు. 1—2.

బానిసె. దే. వి. 1. రూ-బానిస, గులాము-గుల్లాము, తొత్తు, పాచిక, పాదకి, పారిక, బోనకత్తియ-బోనకత్తె, వరవు-వరవుడు, విలువరమ్మడు.(సం) -కింకర.-కింకరి("చూ, స్త్రీ."); అం. 2: చూ, దూతీచతుష్టయము.

బాపతు. వా. వి. విషయము. "నానాబాపతులు" (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

బాపు. దే. అవ్య: చూ, బళీ. విజ. 1, ఆ. 102.

బాపురె. దే. అవ్య.—పై.—

బాపురే. దే. అవ్య.—పై.—

బాబయ్య. వా. వి. 1. తండ్రి: చూ, సవిత. 2; 2. పినతండ్రి: చూ, సవిత. 2; 3. పూజ్యుడు: చూ, శుద్ధుడు.

బాబా. వై. వి. గుఱ్ఱము. రామా. 1, ఆ. 124: చూ, హయము. [దుడు.

బాబారాతు. వై. వి. కుబేరుడు: చూ, శ్రీ

బాబు. వై. వి.=భావ: చూ, బాబయ్య 1.2.3.

బాభ్రవి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

బాము. వై. వి. 1.=భవః. జన్మము: చూ, సంభవము; 2: చూ, శోకము.

బార. దే.వి.1: చూ, వ్యామము.1; వై. వి. 2.=ద్వాదశ. రూ-బారా. పండ్రెండు. అచ్చుబాల, కాం. 8: చూ, ముచ్చౌకము.

బారంగి. వై. వి.=భార్గీ*: చూ, హంజిక.

బారకము. వై. వి.=భారక. 1. మేనిబరువు: చూ, భారము.1; వా.వి. 2. రొంపతగులుట: బారకింపు.
బారకయిపోటరి. ద్వ, వి. కుమారస్వామి. ఆం, పహా. సుర. 19: చూ, స్కందుఁడు.
బారకాఁడి. దే. వి. కోడెలను ఎద్దులతోఁజేర్చి మరపుటకు కట్టెడు కాఁడి.
బారకించు. వై. అ. క్రి.=భార. భారమగు.
బారకింపు. వా. వై.వి.=: చూ, బారకము. 1.
బారచేఁపు. వా. వి: చూ, రూ-బారుచేఁపు.
బారచోఁపుట. వా. వి. కుడిఎడమలకు రెండు చేతుల చోఁపుట.
బారతీసేసలు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
బారపట్టె. ద్వ. వి. నిడుపుపట్టె: రూ-బారు పట్టె. [వడుకు.
బారపోయు. దే. స. క్రి. చేతికొలఁది నూలు
బారబలావతీలు. వా. వి. బ. పండ్రెండుమంది గ్రామసేవకులు.—నంబి, రెడ్డి, కరణము, పురోహితుఁడు, తలారి, వడ్రంగి, కమ్మరి, కుమ్మరి, చాకలి, మంగలి, మాల, మాదిగ (12).
బారమేనులపోరిడ. వా. వి: చూ, సూర్యుఁడు. వేం, ఆం. 11. [దేవ. 9.
బారరూపులవేలుపు. వా. వి. —వై— సాం.
బారసాల. వై. వి.=ద్వాదశాహ. బాలసారె. (చూ, నామకరణము)
బారసి. వై. వి.=ద్వాదశి: చూ, దోదసి.
బారా. వై. వి.=ద్వాదశ: చూ, రూ-బార.
బారాది. దే. విశ. 1. అధికము. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, హెరాళము; 2. అనేకము. పాండు. 4, ఆ. 232: చూ, హెరాళము.
బారి. వై. వి. 1: చూ, శోకము; 2.=పారీ. రూ-బారీ: చూ. శృంఖలము. 2; 3.=భార, కొల. హరి. ఉ. 8, ఆ. 99: చూ, హింస. 1; 4. కట్టు: చూ, బంధము. 1; 5. బలాత్కారము: చూ, బలవంతము (1); 6. కపిలెయొడ్లకు నిర్బంధముగా యేర్పఱచినదారి: చూ, మార్గము. 1.
బారికె. వా. వి. దినబత్తెములేని వెట్టేఁడు: వెట్టివాఁడు-వెట్టేఁడు. [దము. (1).
బారిజేము. వై. వి.=పారిజాత*: చూ, వారి
బారిదము. వై. వి.=పారిభద్రిక*.—సై.—
బారిముద్రి. మి. వి ఎడఁబెట్టు: చూ, దీనారము.
బారిసమరు. ద్వ. స. క్రి. వెంపరలాడు: చూ, హింసించు. 3.
బారిసము. దే. వి. 1. వేషము: చూ, వేసము. 1; వై. వి. 2.=పారిభద్రిక*: చూ. వారిదము. (1). [రు, న్యాయవాది.
బారిష్టరు. వా. వి అడ్వొకేటు, వకీలు, ప్లీడ
బారీ. వై. వి. 1: చూ, రూ-బారి. 2; వా. వి. 2. హెచ్చుధర్మము; 3. వదలుటః 4.=భార. గొప్ప. "బారీమనిషి."
బారీవాఁడు. వా. వి. పాడగరి.
బారు. వై. వి. 1.=వార. పంక్తి. పు. 2, ఆ. 127: చూ, శ్రేణి. 1; 2: చూ, సమూహము. రా, వి. 5, ఆ. 20; 3.=భార: చూ, బారువ.
బారుచేఁపు. దే. వి. రూ-బారచేఁపు. పెక్కుమూరల తెకు (తెకు=బట్ట), మూరకోక, ఱెక్కచేఁపు: చూ, వస్త్రము.
బారుచేయు. వా. స. క్రి. తుపాకిలోమందు గుండు వేసికూరు.
బారుడము. ఆం: చూ, ఉద్ధతము.
బారుతీరు. వా. అ. క్రి: చూ, పరిగొను.
బారుదూలము. వై. వి. నిడుపాటిదూలము.
బారుపట్టె వా. వి చూ, రూ-బారపట్టె.
బారువ. వై. వి.=భార. ఇరువదిమణుగుల కొలఁది: బారు, ఖారి, పుట్టిఅనునవి దీనికి చెల్లును.
బారెడు. వా. వి. బారకొలఁది: చూ, మూర.1.
బార్హతము. సం. వి. అ. న. మాలగపండు: చూ, ఫలములు.

బార్హద్రథి. సం. వి. ఇ. పుం: జరాసంధుఁడు, ద్వైమాతురుఁడు.

బార్హస్పత్యమానాబ్దము. పా. ఒకరాశియందు బృహస్పతి నివసించియుండు కాలము. ఇది వింధ్యపర్వతమున కుత్తరదేశమున వ్యవహరింపఁబడుచున్నది. ఇది 361 దినములుగలది.

బాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. (12 సం॥లు నెఱజవ్వనము మతాంతరమున 16 సం॥రముల వఱకు.); 2. కొబ్బరి*: చూ, స్కంధఫలము; 3. పసుపు: చూ, వర్ణము. 6; 4. మల్లికావిశేషము*: చూ, హాసంతి. 2; న. 5. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము. [చూ, శిశువు.

బాలకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మాణవకుఁడు:

బాలక్రీడ. అం: (బాలబాలికలఆటలు):-౧. బాలక్రీడావిశేషములు.—ఖంజపాదము; హరిణక్రీడనము; మఱియు (తె).-అంచలములు; అక్కిబిక్కిదండ; అప్పచిలు-అప్పచ్చిలు, అప్పళములు; అల్లి, అల్లోనేరెడు-అల్లోనేరేడు-అల్లోనేరెడు_అల్లోనేరేడు; ఆకుపీఁకలు-ఆకుపీఁకెలు; ఆడిక, ఆడికోడలు; ఆలంకిగుడి, ఆలంకి, ఆలంకులు; ఇఱికె; ఈలకూఁతలు; ఊట్లు, ఊప్పట, ఊప్పట్లు, ఊప్పుఁబట్లు, ఊప్పుఁబట్టెలు, ఊప్పుఁగుందము; ఊవ్వాలపోటి; ఏలపాటలు; ఒక్కసికొక్కు; ఒడ్డువిడుపు; ఓటిల్లుచిందఱ; కట్టపుట్టచెండ్లు; కట్టెగుఱ్ఱము; కాలికంచెము; కిఱ్ఱుగానుగు; కుందికాళ్లు, కుందనగిరి, కుంచెనగుడి; కుప్పిగంతులు; కుమ్మరసారెలు; కొండకోఁతి, కోఁతికొమ్మచ్చి, క్రోలకోఁతులు; గంగెద్దులాట; గంటిపోట్లాట; గచ్చకాయలాట, గచ్చకాయలు; గట్టినబోది, గడ్డెనబొద్దు; గిరిసింగన్నవృత్తి; గుంటచోళ్లు; గుడిగుడిగుంచేము-గుడుగుడుగుంచేము; గురిగింజే; గుఱ్ఱపెక్కుడు; గుళ్లు; గూవనాలు; గొబ్బిళ్లు; గోటదొర్లుడుకాయ, గోటికాయ, గోలీ, గోలీకాయ, (సం).—గుళి, గోలకము; గోడిపట్టెలు; (మి) చకారిలతిప్పుడు; చౌకిబాన; చౌకిమాట; చింతాకుచేఁఱుడు; చిందుపరువు; చిక్కనాబిళ్ల-చిక్కనాబిల్ల; చిటికలాట; చిట్టిహాట్లకాయ; చిడుగుడు; చిమ్మజాయి; చిమ్ముబిల్లలు; చిఱుతినగోడు; చిత్తపట్టె; చిఱ్ఱుబుఱ్ఱు; చీఁకటిమొటికిళ్లు; చేండాళ్లు; చెంగనలు-చెంగనాలు; చెండు; జిరుకుజాతిదాబాట; తన్నుబిల్ల; తాటాకుచేక్కర; తాళ్లపాము; తుమ్మెదరేపుడు; తూనరతుక్కము; తూనిఁగతానిగ; తూనికొట్లాట; తూరనగోలలు, తూరనడుక్కు, తూరనతుంకము; తోడా; త్రిప్పాళ్లు; తొక్కుడుబిళ్ల; దాటాయి; దూబూచేలు, దోబూచి; దూఱుదుంకెన; దోకుడుబార; నట్టకోఁతి; నట్టువాలు; నాలుగుకంబాలాట; నీగిపోగిస; నెటికతట్లు, నెట్టుడుగాయ, నెట్టు, పచ్చీసు; పిడిగుద్దులు; పిల్లగిఱులు, పిల్లదీపు, పిల్లదీవి; పుటచెండు-పుట్టచెండు; పుళికిళ్లు; పులియాట; పెంచేలబేరీ; పొదుగునీళ్లు; బండికలు; బంతిదూగులాట; బందారు; బసవన్నాట; బిల్లగోళ్లు; బిల్వబిద్దెము; బుడికిన్ను; బూచికన్నులకచ్చె; బొట్టనగోలలు; బొమ్మరములు; బోటిరాళ్ళు; బోర్లపక్కె; మంకెలు; మొకమాట; రామన్నాట; విద్దియము-విద్దెము; వినాయకుపిరి; వెన్నెలకుప్పలు; వేలుబొట్టన; సరిబేసులు; సింగన్నదాఁటులు; సిరిసింగణావత్తి_సిరిసింగణాలవత్తి. (ఇందు కొన్ని బాలికాక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁ గానవచ్చుచున్నవి); మఱియు- బాలికాక్రీడా విశేషములు.— అచ్చము; అక్షమాలవకేళి; క్రీడాదురము; గిఁయకము. మఱియు (తె).—అంజి;

అచ్చనఁగండ్లు-అచ్చనఁగాయలు-అచ్చనగుండ్లు, అచ్చనలు; అట్టచెమ్మ; అమ్మనబోంట్లు, అమ్మనములు-అమ్మనలు; ఈనెగాజులు; ఉప్పల్లంచి; ఒడ్డుగుండ్లు; ఒడ్డువిడుపు; ఒప్పులకుప్ప; ఓమనగుంటలు; కంబాలాట; కనుమూసిగంతలు(చూ, మూసిగంతలు); కుచ్చెళ్ళు; కుప్పెలు; గీరనగింజె-గీరనంగింజె-గీరనగింజె; గుజ్జనగూళ్లు-గుజ్జెనగూళ్లు; గాలిపటము, గాలిపడగ; గిలక; గుజేగుజేఱేకులు; గొబ్బిళ్లు; చిఱుతనబిల్లలు; చెమ్మచెక్క; జోబిళ్లు; దొంగతొత్తులు; పింపిళులు-పింపిళ్ళు, పింపిసలు; బిరికీలు, బొమ్మపెండ్లిండ్లు; మూసిగంతలు, కనుమూసిగంతలు, డాఁగనమ్రిచ్చు లు-డాఁగనమ్రిచ్చిళ్లు, డాఁగిలిమ్రిచ్చులు-డాఁగిలిమూఁతలు-డాఁగుడుమూఁతలు-డాఁగురింతలు-డాఁగురుమూఁతలు-దాఁగనమ్రిచ్చులు-దాఁగిలిమ్రిచ్చులు- దాఁగిలిమూఁతలు- దాఁగుడుమూఁతలు; మేలిమచ్చులు (ఇందుకొన్ని బాలక్రీడలగుటయు వాడుకయందుఁగానవచ్చుచున్నవి.) (మిగతవానికి "చూ, సిరిసింగణాలవత్తి.")

బాలతనయము. సం. వి. అ. పుం. చండ్ర*: చూ, ఖట్టదిరము. [హారిత. (తృణము. 1.)

బాలతృణము. సం. వి. అ. న. పచ్చిక: చూ,

బాలపాపచిన్నె. వా. వి: చూ, బాలారిష్టము.

బాలబందు. వా. వి. 1. దేవనాగరలిపినిబోలు లిపి; 2. సంచులు కుట్టువాఁడు.

బాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. అయిదేండ్ల యేనుఁగుపిల్ల: చూ, హస్తి; పుం, న. 2. కురువేరు*: చూ, హ్రీబేరము; విణ. 3. పదునారేండ్లకు లోఁబడినది (ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ.

బాలమూషిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చిట్టెలుక: చూ, మూషికము.

బాలయజ్ఞోపవీతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఉరస్కటుఁడు: చూ, మహావ్రతి.

బాలవ. అం: చూ, కరణములు.

బాలవాహ్యము. సం. వి. అ. పుం. మేఁక: చూ, మేషము. 1.

బాలవ్రతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పూర్వజైనవిశేషము: చూ, సుగతుఁడు.

బాలశలాటువు. సం. వి. ఉ. న. లేఁతపిందె: చూ, శలాటువు. 2. [మల్లశాస్త్రము.

బాలసంగడము. అం. మల్లసాధనము: చూ,

బాలసారె. వా. వి: చూ, బారసాల.

బాలసూర్యోదయము. అం. 1: చూ, అంజనములు; వా. 2. ఒకానొకఘుటికౌషధము; 3. అరుణోదయము. (వాడుక).

బాలాజి. వై. వి. 1. తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు బైరాగులువాడెడుపేరు; వా. 2. ఒకానొకజాతివాఁడు: చూ, సింగులు.

బాలారిష్టము. పా. (బాల + అరిష్టము) పుట్టినది మొదలు 12 సంవత్సరముల లోపున బాలురకు గలుగు కీడులు లేక మరణములు. (౧. 4 సం. లోపున తల్లిదోషములవలనను, ౨. 4 సం. మొదలు 8 సం. లోపున తండ్రి దోషముల వలనను, 3. 8 సం. మొదలు 12 సం. లోపున బాలునియొక్క దోషముల చేతను గలుగునని కొందఱు ఋషుల యభిప్రాయము). [సూతిక.

బాలింత. వా. వై. వి. రూ-బాలెంత: చూ,

బాలింతరాలు. వా. వై. వి.—పై.—

బాలింతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, రూ-బాలెంతబోళము.

బాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పదునారేండ్లకులోఁబడినపిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కన్యక: చూ, స్త్రీ; 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 4. చెవిబొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బాలికాక్రీడ. అం: చూ, బాలక్రీడ. [లోఁడు.

బాలిశము. సం. వి. అ. న.=బాలీసు: చూ,

బాలిశుఁడు. సం. విణ. 1.=పాలసుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.
బాలీసు. వై. వి.=బాలిశము: చూ, లోఁడు.
బాలుఁడు. వా. సం. వి. అ. పుం: చూ, బాలకుఁడు. [3, ఆ. 84.
బాలెంత. వై. వి: చూ, రూ-బాలింత. స్వా.
బాలెంతరాలు. వా. వై. వి.—పై.—
బాలెంతబోలు. వా. ద్వ. వి: చూ, బోళము.
బాలెంతబోళము. ద్వ. వి.—పై.—
బాలెబాహ్మణులు. పా: చూ, కవ్వూరియొబ్రాహ్మణులు.
బాలేయము. సం. వి. అ. న. 1. పిన్నముల్లంగి*: చూ, హస్తికంద; పుం. 2. గాడిద: చూ, రాసభము; విణ. 3. బాలునికి హితమైనది; 4. మెత్తనిది: చూ, సాంద్రము. 3.
బాలేయశాకము. సం. వి. అ. పుం. బారంగి*: చూ, హంజిక.
బాల్యము. అం.1: చూ, అవస్థలు2:చూ,దశలు.
బాల్వంగి సం. వి. ఈ. స్త్రీ. దోసకాయ:చూ, హరివాలుకము.
బావ. వై. వి.=భావుక. 1. తోఁడఁబుట్టినదాని మగఁడు,బావగారు,బావమఱఁది. (సం.)—భావుకుఁడు;వా. 2. బావగారు: చూ, మగని అన్న; 3. తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు: బావగారు; (తద్వి.-మేనత్తకొడుకునకు.—పైతృష్వసేయుఁడు-పైతృష్వసీయుఁడు); 4. భార్యతోఁడఁబుట్టినవాఁడు: బావగారు; 5. నటుఁడు సూత్రధారునిపిలిచెడుపేరు: బావగారు.
బావంజి. వై. వి.=వాగుజీ*: చూ, సోమరాజి.
బావగారు. వా. వి: చూ, బావ. 1-2-3-4-5.
బావమఱఁది. వా. వి: చూ, బావ. 1.
బావి. వై. వి. 1.=వాపీ. నుయ్యి: చూ, సరస్సు. 1; 2. చెఱువు: చూ, సరస్సు. 1; 3.=వాపీ. దిగుడుబావి: చూ, సరస్సు. 1; 4. పల్లము: చూ, రంధ్రము. 1.

బావిడీ. వా. వి. బావి. 1.
బావియొఱ. వా. వి: ఒఱ, ఒఱపెంకు, నూతియొఱ. తద్వి.—నూతిపైయొఱకు.-తల్లియొఱ.
బావిలీ. దే. వి. ఆఁడుదానికొనచెవినగ: చూ, భూషణము.2. [చూ, భూషణము. 2.
బావిలీగొలుసు. వా.వి. మగవానికొన చెవినగ:
బావుకొను. దే. స. క్రి. 1. అంతయు నాకే కావలయునని ఆతురతపడు; 2.అన్నము లోనగునది చేతినిండుగ యెత్తి నోటనిడుకొను. హరి. పూ.5,ఆ.208:చూ,భుజించు.2.
బావుటా. వా. వి. జెండా.
బావురు. వా. వి. 1. బావురుఁబిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 2. ఏడ్పుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.
బావురుఁబిల్లి. వా. వి: చూ, బావురు. 1. కళా. 6, ఆ. 269.
బావురుగడ్డము. దే. వి. పిల్లగడ్డము, మేఁకగడ్డము: చూ, శ్మశ్రువు. [రా. 4, ఆ. 195.
బావురుగాఁడు. దే. వి: చూ, బావురు. 1. ఉ,
బావురుమను. దే. అ. క్రి. (బావురు + అను) 1. జనశూన్యమగుటచే బావురుమని మాఱుమోఁతకలదియగు: చూ, శబ్దించు; 2. పెద్దయేడుపుయేడ్చు: చూ, శోకించు.
బాష్పము. సం. వి. అ. న. 1. కన్నీరు: చూ, రోదనము. 2; 2. కొయ్యగూర *: చూ, మారిషము; పుం. 3. అవిరి: చూ, హర్షణము; 4. ఇనుము: చూ, లోహము. 1.
బాష్పిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఇంగువమాను *: చూ, హింగువు; 2. ఇంగువమానిఆకు.
బాస్. వా. విణ. మంచిది.
బాస. వై. వి.=భాష. 1. సంస్కృతాదిభాష: చూ,భాష.1;భాషలు1;2 ప్రతిజ్ఞ.కాశీ.5,ఆ. 271: చూ, స్పర్ధ. 4; 3.=భాషా. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 4. ఒట్టు: చూ, శాపము.

1; 5. జేన్నియ: చూ, వ్రతము; 6. ప్రమాణము. య. 3, ఆ. 38: చూ, శపథము; 7. సంకేతము, సైగ: చూ, రహస్యము; 8: చూ, భాషణము. 2.
బాసట. దే. విణ. ఏ: చూ, సహాయము.
బాసనము. వై. వి.=భాజన. పచనపాత్రము: చూ, పాత్రము 6-అర.
బాసము. వై. వి. జోలె: చూ, జోలియ. 2.
బాసవాలు. వై. వి. 1: చూ, వేలుపు; 2. ఋషి: చూ, సన్యాసి. య. 2, ఆ. 49.
బాసవాలుదిట్టరులు. వా. వి. బ: చూ, బాసవాలు. 1.
బాసవాల్దొర. ద్వి. వి. 1. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు; 2. ఋషీశ్వరుఁడు: చూ, సన్యాసి. [వచించే.
బాసాడు. ద్వి. అ. క్రి. మాటాడు: చూ,
బాసికదండ. ద్వి. వి. తలముందుప్రక్కనుంచేఁబడెడి పుష్పహారము: చూ, భూషణము. 2. [నపట్టు అనియు వాడుక).
బాసికపట్టు. ద్వి. వి: చూ, పద్మాసనము (బాసి
బాసికము. దే. వి. పెండ్లియందు వధూవరుల నొసటఁగట్టెడు మూఁడుప్రక్కలేర్పడిన ముక్తికాది హారము. వసు. 4, ఆ. 86: చూ, భూషణము. 2.
బాస్తకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బస్తకము.
బాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహువు: చూ, స్కంధము. 1.
బాహాటము. వై. వి.=బాహ్యాట: చూ, స్పష్టము.
బాహాటము. వై. విణ.=బాహ్యాట.—పై.— (సం. అనికొందఱు).
బాహిరపోవు. ద్వి. అ. క్రి. 1: చూ, బయలుపడు; 2: చూ, సొమ్మసిల్లు.
బాహిరము. వై. విణ.=బహిరంగ. 1. బయలుపడినది, వెలియైనది (అనికొందఱు): చూ, స్పష్టము.
బాహు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ. రూ-బాహువు: స్కంధము. 1.
బాహుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: అశ్వవిదుఁడు, కీచకుఁడు, పుణ్యశ్లోకుఁడు: చూ, నలుఁడు, 1.
బాహుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రాచవాఁడు: చూ, రాజు. 1; విణ. 2. బుజమునందుపుట్టినవాఁడు. [తనుత్రాణము.
బాహుత్రాణము. సం. వి. అ. న: చూ,
బాహుద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహుదయనునది: చూ, నది. [భూషణము. 2.
బాహుపము. సం. వి. అ. న. జెబ్బ: చూ,
బాహుపురి. సం. వి. అ. న.—పై.—
బాహుపురులు. అం: చూ, ధాన్యము.
బాహుప్రచారములు. అం. (చూ, హస్తక్రియాభేదములు) ఊర్ధ్వము, అధోముఖము, తిర్యక్కు, అపవిద్ధము, ప్రసారితము, అంచితము, మండలగతి, స్వస్తికము, ఉద్వేష్టితము, పృష్ఠానుసారి. (10.) (చేతిమడుపు.
బాహుమధ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మో
బాహుమూలము. సం. వి. అ. న. చంక: చూ, మడిసంది
బాహులము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, తనుత్రాణము; 2. కార్తికమాసము: చూ, మాసము. 1. [స్వామి: చూ, స్కందుఁడు.
బాహులేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుమార
బాహువారకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, విరిగి*.
బాహువు. సం. వి. ఉ. పుం, స్త్రీ: చూ, రూ-బాహు
బాహుసహస్రభృత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, హైహయుఁడు. [ప్రియము.
బాహుళ్యము. సం. వి. అ. న. బహుళభావము:
బాహ్యదృశ్యానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.
బాహ్యము. సం. విణ. 1: చూ, స్పష్టము; వా. 2: చూ, బహిర్దేశము. 2; 3: చూ, శౌచములు.
బాహ్యశబ్దానువిధము. అం: చూ, సమాధులు.
బాహ్యషాడవ. అం: చూ, వేసరషాడవజభాషలు.

బాహ్యాసంగము. అం: చూ, సంగములు.
బాహ్లికము. సం. వి. అ. న. రూ-బాహ్లీకము. 1. ఇంగువ: చూ, హింగువు; 2. కుంకుమ పువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 2; పుం. 3. ఒక దేశము: చూ, దేశములు; 4. బాహ్లికదేశపు గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
బాహ్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బాహ్లికదేశస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
బాహ్లీకము. సం. వి. అ. న, పుం: చూ, రూ-బాహ్లికము.
బాహ్లీకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బాహ్లీకదేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1.
బాళి. దే. వి. 1: చూ, స్నేహము; 2: చూ, మూర్ఛ; 3: చూ, వాంఛ. ఉ, రా. 1, అ. 28; 4: చూ, విచారము. 2; విణ. 5: చూ, హేరాళము.
బాళీలు. వా. వి. బ. పుష్పవిశేషములు: చూ, సుమము.

బి

బింకము. దే. వి. రూ-బింకెము. 1. గర్వము. పర. 3, ఆ. 277: చూ, హుంకారము; 2. బిగువు: చూ, లవణి; 3. గర్వోక్తి. పాండు. 2, ఆ. 41: చూ, శబ్దము. 2; 4. శూరత: చూ, శౌర్యము. 1: వా. 5. నిక్కు: చూ, లేచుట.
బింకెము. దే. వి.——పై——
బింగీలు. వా. వి. బ. బడిపిల్లల శిక్షలగు గుంజిళ్లు గోడకుర్చీ కోదండములోనగువానిలో నొకటి.
బిందము. వై. వి.=బృంద: చూ, సమూహము.
బిందియ. దే. వి. రూ-బిందె: చూ, పాత్రము. 6-ర్గ.
బిందీ. వై. వి. లలాటిక: చూ, బొట్టు. 1.
బిందుకము. అం: చూ, దంతక్షతములు.
బిందుచిత్రము. సం. వి. అ. పుం. కామంచి*: చూ, తృణము. 1.
బిందుతంత్రము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, చతురంగము; 2: చూ, శారిఫలము.
బిందుమాలి. అం: చూ, జన్యతాళములు.
బిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీటిబొట్టు: చూ, బొట్టు. 1; 2. చుక్క: చూ, బొట్టు. 1; 3: చూ, సున్న. 1; 4: చూ, శుక్రము. 1, 5: చూ, భ్రూమధ్యము; 6. దంతక్షతవిశేషము: చూ, వాతెఱకెంపు; అం. 7: చూ, ఆరోహివర్ణగతాలంకారములు; 8: చూ, కాలప్రాణము; పా. 9. ఒకనాటకలక్షణము (మధ్యమధ్య నవాంతరములు వచ్చినను సామర్థ్యముచేఁ జెడకుండునట్లుపలుకుట బిందువు); అం. 10: చూ, సంచారీవర్ణగతాలంకారములు.
బిందె. దే. వి: చూ, రూ-బిందియ.
బింబకము. సం. వి. అ. పుం. ఊసరవెల్లి: చూ, సరటము.
బింబచ్ఛద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, శింశుప.*
బింబము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, ప్రతిబింబము. 1; 2. దొండపండు, ఓష్ఠి: చూ, రక్తఫల; 3. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; 4: చూ, సమానము. 2; పుం. 5: చూ, బింబకము; పుం, న. 6. (చంద్రసూర్యాది) మండలము: అ, గోలము-గోళము, త, మండలము. (కె).——బిల్ల-బిల్లి-బిల్లిక-బిళ్ల ("చూ, మండలము. 9."); వా. 7: చూ, భగము. 12; అం. 8: చూ, ఆగమములు.
బింబార్ద్రకలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్యములు.
బింబిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దొండ*: చూ, రక్తఫల.
బింబితము. సం. విణ. ప్రతిబింబించినది: చూ, వికారము. 1.
బింబోష్ఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. దొండపండువంటి పెదవిగలఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బికారి. వై. విణ.=వికారి. రూ-బికాసి. 1.=వికిరవాన్. బిచ్చెగాఁడు: చూ, యాచకుఁడు; 2. దరిద్రుఁడు: చూ, శాతుఁడు; 3. వికృత

వేషధారి; 4. అపప్రయోజకుఁడు: చూ, వ్రాజె.

బికాసి. వై. విశ.=—వై.—

బికాళి. వై. వి.=వికారి. వికృతవేషధరుఁడు.

బికిరము. వై. వి.=వికిరమ్: చూ, వేఁడికోలు. వసు. 1, ఆ. 64.

బికిరాలమారి. ద్వ. విశ: చూ, బికారి. 1.

బిక్క. వా. వై.విశ. 1:చూ, నిలుపేద; 2. బలహీనము. "రయితుబిక్క (లేక) చేను బిక్క." [దుర్భిక్షము.

బిక్కి. దే. వి. అక్షోటము *: చూ, మృదు

బిక్కిరించే. దే. స. క్రి: చూ, తిక్కించే.

బిగ. దే. దప్ర. క్రి. విశ: రూ-బిగ్గ. బిగియ. "బిగఁగొట్టు-బిగఁబట్టు."

బిగఁబట్టు. వా. స. క్రి. కుంచించే.

బిగాని. దే. విశ.ధూర్తుఁడు:చూ,వ్యాఘుఁడు. 2.

బిగి. దే. వి. 1. బిగువు: చూ, లవణి; 2. గర్వము: చూ, హంకారము; 3. దృఢత: చూ, స్థైర్యము. 1.

బిగించే. దే. ప్రే. బిగువుచేయు. పా. 3, ఆ. 4· రూ-బిగియించే, బిగుచే, ఇలకఅచే-ఇల్కఅచే-ఈలకఅచే. [చూ, బిగి. 3.

బిగితము. దే. విశ. (బిగి + ఇతము) దృఢము:

బిగిబద్ద. ద్వ. వి. రెండుగాఁడికమ్మలకు నడుమ వేయు బిగువుబద్ద: బిగువు. [వుచేరు.

బిగియు. దే. అ. క్రి. 1: బిగువుకొను; 2. బిగు

బిగిసికొను. వా. అ. క్రి: చూ, పట్టుకొను. 3.

బిగుచే. దే. ప్రే: చూ, బిగించే.

బిగుతు. దే. విశ. వదులుకానిది.

బిగువాళ్లు. వా. వి. బ. కట్టెలమోపుకట్టెడు త్రాళ్లు: చూ, సూత్రము. 1.

బిగువు. దే. వి. 1: చూ, బిగి. 2; 2: చూ, బిగి. 3; 3: చూ, బింకము. 4; 4: చూ, బిగిబద్ద; 5. త్రాటికొలత; 6: చూ,బింకము. 2.

బిగువుకొను. దే. అ. క్రి: బిగియు.

బిగ్గ. దే. దప్ర. క్రి. విశ: చూ, రూ-బిగ.

బిగ్గర. దే. దప్ర. క్రి. విశ. 1: ఎత్తిలి, ఒత్తిలి, గట్టిగ; 2: పారి, బిట్టు.

బిచౌనా. వా. వి. పడక.

బిచ్చ. వా. వి.=భిక్ష: చూ, వేఁడికోలు.

బిచ్చగాఁడు. వై. విశ.=భిక్షుకుఁడు. (ద్వ. అనికొందఱు) 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్న్యాసి.

బిచ్చపుజోగి. ద్వ. విశ.—వై.—

బిచ్చము. వై. వి.=భిక్షము: చూ, బిచ్చ.

బిచ్చమెత్తు. వా. వి: చూ, ఎత్తు. 26.

బిజోగు. దే. స. క్రి: చూ, బొంకు. సా. 3, ఆ. 214. [సము. 2.

బిటారము. దే. వి. ఒయ్యారము: చూ, విలా

బిటారి. దే. వి. విలాసవతి: చూ, స్త్రీ.

బిటికి. వా. వి. పలువభార్య: చూ, భార్య.

బిట్టబిట్టు. దే. వి. (బిట్టు + బిట్టు) మిక్కిలి బిగువు. భో. 4, ఆ. 309.

బిట్టు. దే. అవ్య. 1: చూ, వేగము.3; 2: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, బిగ్గర. 2; వా. 4. కొలతబద్ద: చూ, స్థాణు.

బిట్టుబిట్టు. దే. అవ్య. తటాలున. భో. 5, ఆ. 77: చూ, వేగము. 3.

బిడ. వై. వి.=అపత్య. రూ-బిడ్డ-బిడ్డే: చూ, శిశువు. (ఇది ఆ-ఈ-ఏ శబ్దములకు అనుప్రయుక్తమై స్త్రీవాచకమగును. ఉదా.—ఆబిడ-ఈబిడ-ఏబిడమొ.) (దేశ్యమని.శ.ర.)

బిడము. సం. వి. అ. న. అట్టుప్పు: చూ, లవణము. 1. [అం.2:చూ,క్షారములు.

బిడలవణము. సం. వి. అ. న. 1. —వై.—;

బిడాయించే. వా. స. క్రి. 1. కోపముతో మూతి పెదవులు గట్టిగానొక్కి మూసికొను; 2. ఒకదానిలో మఱొకదాన్నినుంచే.

బిడారము. దే. వి. 1: చూ, పాళియము. 1. జై. 3, ఆ. 118; 2: చూ, వీడుపట్టు.

బిడారు. దే. వి. 1: చూ, బిడారము. 2. విజ. 1, ఆ.195; 2. చేనువ:చూ,లంబాడీతండా; 3: చూ, బిడారము. 1.

బిడాలకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, హరిదళము; 2: చూ, పునుఁగు. 1; 3. కంటిమందు: చూ, మందు. 1.

బిడాలబ్రాహ్మణులు.అం."శ్లో. యత్రకుత్రప్రగ్రాహీ నిత్యం భ్రమణతత్పరః, స్వకార్యముద్దిశ్య సదాసబిడాలక ఉచ్యతే" (దురాన్న దుర్గానాదు లెచ్చెచ్చట సంప్రాప్తమగునాయని వెదకుచు స్వకార్యము కొఱకు ఎల్లప్పుడు సంచరించెడువారలు): చూ, దశవిధ బ్రాహ్మణులు.

బిడాలము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 2. కనుగ్రుడ్డు: చూ, లోచనము; 3. కంటితెవులు: చూ, హర్షణము.

బిడాలవణము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-బిడలవణము.

బిడాలవిణ్మోచనన్యాయము.పా. పిల్లి మలవిసర్జనము చేయునపుడు గోయిఁద్రవ్వి అందువిడిచి పూడ్చివేయుననురీతి.

బిడియము. వై. వి.=వ్రీడా. (దేశ్యమని శ.ర.) రూ-బిడెము: చూ, సిగ్గు.

బిడువు. దే. వి. 1. అవకాశము: చూ, సందు. 6; విణ. 2. అవకాశము గలది.

బిడెము. వై. వి.=వ్రీడా (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, రూ-బిడియము.

బిడౌజుఁడు. సం. వి.స్. పుం.ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

బిడ్డ. వై. వి.=అపత్యా. (దేశ్యమని శ. ర.) 1: చూ, రూ-బిడ. భో. 1, ఆ. 70; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; 3. కూఁతురు: చూ, సూన.1.

బిడ్డఁడు. దే.వి.(వై, అనికొందఱు). 1. మగశిశువు: చూ, శిశువు; 2. కొడుకు. కాశీ. 4, ఆ. 13: చూ, సూనుఁడు. 1; 3. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

బిడ్డకట్టు. దే. వి. ప్రసవవేదన: చూ, వేదన.1.

బిడ్డతల్లి. దే. వి. 1: చూ, బాలింత; 2. బిడ్డను గన్నతల్లి: చూ, సవిత 2.

బిడ్డనిచ్చిన యత్తమామలు. అం: చూ, గయాపిండదాతార్హులు.

బిడ్డలతోను పెండ్లాముతోను హఠాత్తుగ చనిపోవు జాతకుఁడు. పా. ౧. లగ్నము కన్యయైయచేట రవియును, మకరమున కుజుఁడును, మీనమున శనియును నుండి వీరికి శుభగ్రహసంబంధములేక రాహువుచేగాని, కేతువుచేగాని చూడఁబడునపుడును, ౨. లగ్నమున రాహువుండి, శనిబుధకేతువులు మీనమున నుండి వీరిలో నెవరిదయిన మహాదశ వచ్చునపుడును గలుగును.

బిడ్డలులేంగృహము. అం: చూ, అప్రకాశములు.

బిడ్డె. వై వి.=. చూ, రూ-బిడ్డ.

బిత్తరపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, సలించు.

బిత్తరము. దే. వి. 1. జోతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2. శృంగారచేష్ట. నీలా. 3, ఆ. 10: చూ, విలాసము. 2; విణ. 3. చంచలము. స్వా. 2, ఆ. 33: చూ, వలితము. 3; 4: చూ, సరసము. అని. 2, ఆ. 27.

బిత్తరములాడు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రకాశించు.

బిత్తిరి. దే. వి. (బిత్తరము + ఇ) 1. శృంగారచేష్టలుగల ఆఁడుది. రాజ. 3, ఆ-64: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

బిత్తరించు. దే. అ. క్రి. 1. సరసమాడు. కాశీ. 7, ఆ. 186; 2: చూ, బిత్తరములాడు; 3: చూ, సలించు; 4. ఊఁగాడు: చూ, వ్రేలాడు.

బిత్తరిజింకదాల్పు. వ్యు. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

బిత్తల. దే. వి: అంగమొల, దిసమొల-దిస్సమొల.

బిత్తలి. దే. వి. 1: చూ, దిగంబరుఁడు. 3; విశే. 2. దిసమొలది.

బిత్తిరి. వా. వి. 1. మాయ. "వాఁడు నన్ను బిత్తిరి పెట్టిఆటగెలుపొందినాఁడు."; 2: చూ, షికిల్‌. 2. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక).

బిత్తిలి. దే. వి: చూ, దిగంబరుఁడు. 3. అం, భా. తృ. 12.

బిత్తెడ. దే. వి. చేకొలములలోనగువానినెత్తెడు లోహదళము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

బిడ్డ. వా. వి. రూ-బిడ్డె, బిస్త, దుర్గతి, నరకము, కోవరము: చూ, సంహారము. 2.

బిద్ధము. పై. వి.=భిన్నమ్: చూ, వేఱుపాటు. 1.

బిద్దు. దే. అ. క్రి: చూ, మరణించు. సా. 1, ఆ. 107.

బిద్దె. దే. వి: చూ, రూ-బిద్ద.

బిద్దెమువాఁడు. వా. వి. ఆటలాడి జీవించువాఁడు: చూ, శైలూషుఁడు.

బిబ్బరించు. దే. అ. క్రి. (పులి) కూయు. రూ-బిబ్బరిల్లు: చూ, శబ్దించు.

బిబ్బరింత. దే. వి. పులికూఁత: చూ, స్వరము. 2.

బిబ్బరిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-బిబ్బరించు.

బిబ్బిలికాయ. దే. వి. ఆఁడుదానికాలి మూఁడవ వ్రేలినగ. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2. (పిల్లెల్లుఅని కొందఱు.)

బిబ్బి. దే. వి. 1: చూ, తోరణము; 2. తురుష్కుల యంతఃపురస్త్రీ. వసు. 1, ఆ. 45: చూ, స్త్రీ.

బిబ్బుకడుపువేల్పు. వా వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

బిబ్బోకము. అం. రూ-బిబ్వోకము. నాయికకు గర్వాతిశయముచేత ఇష్టవస్తువునందేనియు కలిగెడు అనాదరము: చూ, శృంగారచేష్టలు.

బిబ్వోకము. అం.—పై.—

బిమ్మటి. దే. వి. 1. మనోవ్యధ: చూ, శోకము; 2. స్వవశముకానిబుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; 3: చూ, సంకోచము. 3. పాండు. 2, ఆ. 190; విశే. 4. స్వవశముకాని బుద్ధిగలది. హరి, ఉ. 7, ఆ. 230.

బిమ్మటిగొను. దే. అ. క్రి. 1. వివశత్వమునొందు: బిమ్మటిపోవు. [2: చూ, సొమ్మసిల్లు.

బిమ్మటిపోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—;

బియ్యము. దే. వి. పొట్టూడదంచిన ధాన్యము: పాలు-ప్రాలు. (సం).—తండులము; తద్విశేషములు.—౧ అక్షతలకు.—అక్షింతలు, తలఁబ్రాలు, దీవనఁబ్రాలు-దీవెనఁబ్రాలు, పచ్చఁబ్రాలు, పాలు-ప్రాలు, మెట్టుఁబ్రాలు, విఱుగనిబియ్యము, సేసఁబ్రాలు, సేసలు. (సం).—అక్షతలు; ౨. ఈ సంవత్సరపు పంటబియ్యమునకు.—పచ్చిబియ్యము; ౩. ఉప్పుడు చేయనిబియ్యమునకు.-పచ్చిబియ్యము; ౪. ఉప్పుడు చేసినబియ్యమునకు.—ఉప్పిళ్లు-ఉప్పుడు; ౫. చేరుళ్లకు.—చేరుడుబియ్యము, చేరుడులు-చేరుళ్లు, దంగుడులు-గంగుళ్లు; ౬. చేకుఁగాఉడకని బియ్యమునకు.-నసుఁబాయి- నసుఁబ్రాయి- నస్ప్రాయి, నఱుకుబియ్యము; ౭. తండులకణమునకు.-(చూ, శంబుకము); ౮. నానబియ్యమునకు.-నానఁబ్రాలు, నానబియ్యము, పచ్చిబియ్యము. (సం).—లాజము; ౯. పెండ్లివధూవరులపై చెరుగుబియ్యమునకు.-సుంకు; ౧౦. పరియాణపు బియ్యమునకు.-క్షేమతండులములు; ౧౧. యవలబియ్యమునకు.—(సం).-దీప్యకము. (మిగతవానికి "చూ, సేసఁబ్రాలు.").

బిరడ. దే. వి. 1: చూ, వీణానుబంధము;

2. మూఁతవేసెడు తతిమెపకొయ్యతునుక: గట్టు, దిమ్మె, మూఁత.

బిరబిర. దే. ద్రి. క్రి. విణ. రూ-బిఱబిఱ. అతిత్వరితముగా: చూ, వేగము. 3.

బిరాన. దే.ద్రి.క్రి.విణ. రూ-బిఱాన.—పై—

బిరికీ. దే. వి. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; వా. వి. బ. 2: చూ, బాలికాక్రీడ.

బిరీన. దే. ద్రి. క్రి విణ: చూ, బిరబిర.

బిరీలున. దే. ద్రి. క్రి. విణ.—పై—

బిరుదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బిరుదు: అభిజనము. (తె).—అరిగ, పవాడము-పావాడము-పదాడము, పట్టము, బిరుదు; 2.=బిరుదు. సామర్థ్యచిహ్నము; 3.=బిరుదు శౌర్యచిహ్నము.

బిరుదాఢ్యుఁడు. సం విణ.=బిరుదాయత్తు.బిరుదారి-బిరుదు-బిరుదులాఁడు: చూ,శూరుఁడు.5.

బిరుదాయత్తు. వై. విణ.=బిరుదాఢ్య.—పై—

బిరుదారి. వై. విణ.=—పై—(శు. పా.)

బిరుదులాఁడు. వై. విణ.—పై—(ద్వ.అనియు)

బిరుదు. వై. వి. 1: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 2.=: చూ, బిరుదము.1; 3.=: చూ, బిరుదము. 2; 4.=: చూ, బిరుదము. 3; విణ. 5: చూ, సమర్థుఁడు; 6: చూ, సమర్థము. 3; 7.=బిరుదాఢ్య: చూ, శూరుఁడు. 5.

బిరుసగు. వా. అ. క్రి. 1. కఱకుగిలు, బిఱ్ఱు; వా. 2. సరిగాపచనముకానిదగు: బిఱ్ఱు.

బిరుసు. వై.వి.రూ-బిఱుసు(దేశ్యమని శ.ర.)=పరుష. 1. గట్టి. కళా. 3, ఆ. 243: చూ, బెడిదము; బ. 2. బిరుసుఁగ్రోవి, బిఱుసు; విణ. 3. కఠినము. జై. 7, ఆ. 39: చూ, బెడిదము; వా. 4. చిమ్ముడకుండునటుల ఊడకఁబెట్టుట. "బిరుసుపదును."

బిరుసుఁగ్రోవి. దే. వి: చూ, బిరుసు. 2.

బిఱబిఱ. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-బిరబిర.

బిఱాన. దే. ద్రి. క్రి. విణ: చూ, రూ-బిఱబిఱ. (రూ-బిరాన). [బిరీన).

బిఱీన. దే. ద్రి. క్రి. విణ.—పై.—(రూ-

బిఱీలున. దే. ద్రి. క్రి. విణ.—పై.—(రూ-బిరీలున).

బిఱుబిఱ్ఱు దే.వి. జాలులోనగువవి పడుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బిఱుసు. వై. వి, విణ.=పరుష: చూ, రూ-బిరుసు.(దేశ్యమనిశ.ర.)(కాఠిన్యమునకు.—కళా. 8, ఆ. 84.)

బిఱుసైనవాఁడు. వా. వి. 1. బెట్టుసరిగలవాఁడు; 2. కఠినహృదయుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2. [నకు.—భో. 4, ఆ. 309)

బిఱ్ఱు. దే. వి: చూ, బిగి. 1—2—3. (బిగువు

బిఱ్ఱుబిగియు. దే. అ. క్రి. (బిగియు + బిగియు) మిక్కిలిబిగిసికొను. కాశీ. 7, ఆ. 50.

బిఱ్ఱు. దే. వి 1 తడిక బిగువుగానిలుచుటకై దారముగట్టియాడ్చి యాలించెడుకొయ్య: బిసి; 2. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; విణ. 3. గట్టి: చూ, బెడిదము; 4: ఉదుటు, దుడుకు, బెట్టిదము. (సం).—అవలిప్తము, ఉత్సిక్తము, ఉద్ధతము, ఉద్వృత్తము; అ. క్రి. 5: చూ, బిరుసగు. 1. భో. 4, ఆ. 115; 6: చూ, బిరుసగు. 2.

బిలకము. సం. వి. అ.పుం.=పల్లిక: చూ, పల్లిక.

బిలబిలలాడు. వా. అ. క్రి. ముద్దుపలుకులతో నాడుకొనుచే కలసి మెలసియుండు.

బిలబిలాక్షులు. వా. వి. బ. ఒకజాతిపిట్టలు: చూ, శకుంతి (పక్షి).

బిలమెట్లు. వా. వి. బ: చూ, బిల్లచెప్పులు.

బిలము. సం. వి. అ. న. 1.=బిలేము_విలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గుహ: చూ, రంధ్రము. 1; పుం. 3. ఉచ్చైశ్రవము: చూ. హయము.

బిలిబిలి. వా. వి: ముద్దుముద్దు.

బిలువము. వై. వి.=బిల్వ. 1: చూ, శ్రీఫలము.*; 2. మారేడుపండు: చూ, శ్రీఫలము.

బిలేశయ. సం. వి. అ. స్త్రీ: రూ-బిలేశయము. అండజము, కోకడము, గోధ, గోధిక, గౌలి, నిహాక-నిహాక, పంచనఖి, ముసలి. (తె)— ఉడుము, ఉటుము, ఏపరి, తేలుమేపరి, తజ్వ.— ౧. ఉడుపపిల్లకు.— గౌధారము, గౌధేయము, గౌధేరము. (తె)— ఉడుపపిల్ల; ౨. నీరుడుమునకు.— గోధిక, నిహాక- నిహాక. (తె).—నీరుడుము. (మిగతవానికి "చూ, హాలాహాలము.")

బిలేశయము. సం. వి. అ. పుం. 1. —పై.—; 2. పాము: చూ, సర్పము; 3. ఎలుక: చూ, మూషికము.

బిల్కుమార్పు. వా. వి. కోల: చూ, హింస. 1.

బిల్మక్తా. వా. వి. 1. కొన్నిరాసులుకలిసిన మొత్తము; 2. కొన్నిసంవత్సరములమక్తా; కలిపినమొత్తము; 3. కొన్నింటిమొత్తము.

బిల్ల. దే. వి. రూ-బిళ్ల. 1. ఖండము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 99. చూ, శకలము. 4; 2. (సూర్య చంద్రాదుల) బింబము. రూ-బిల్లి- బిల్లిక: చూ, బింబము. 6; 3. గుండ్రపుతలగడ: చూ, లోడు; 4. కపిలెరాట్నము: చూ, రాటణము. 2; 5. చెవినగ: చూ, భూషణము. 2; 6. పలుచేని గుండ్రనివస్తువు; 7. తాళ్లపనివాఁడు దిండునకంటించెడు చక్రము; 8. మెడలోనగుచోట్లయందు గుండ్రముగాలేచెడు నెత్తురుగడ్డ: చూ, నెత్తురుగడ్డ (సెగరోగముచే గజ్జెలో పుట్టినగడ్డఅనికొందఱు); 9. తపాలుబిళ్ల; విణ. 10. రూ_బిళ్ల. గుండ్రనిది.

బిల్లకట్టు. దే. వి. రూ-బిళ్లకట్టు. 1. మెడలోనగుచోట్ల యందు నెత్తురుగడ్డకట్టు; వా. 2. పుటముపెట్టుటకుముందు మూఁకుళ్లలోనుంచెడు మందుబిళ్లల అమరిక.

బిల్లకట్లు. దే. వి. బ. తములపాకులమడెలక్రిందనుమీఁదనుసంతనచేసికట్టెడుకట్లు.

బిల్లగోళ్లు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బిల్లచెప్పులు. దే. వి. బ. రూ-బిళ్లచెప్పులు. తోలుబిళ్లలకు కుచ్చులమర్చిన చెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు.

బిల్లతలగడ. వా. వి: చూ, బిల్ల. 3.

బిల్లవాలు. ద్వ. వి. చక్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

బిల్లి. వా. వి. 1. (చంద్రసూర్యుల) బింబము: చూ, రూ-బిల్ల. 2; 2. చెడుగుడు ఆటలో నికూఁత. "అల్లిబిల్లిచెంగలనాత్ బిల్లి బిల్లి బిల్లి (గుడుగుడుగుడు)": చూ, స్వరము. 2.

బిల్లిక. దే. వి: చూ, బిల్లి. 1.

బిల్లు. వా. వి. రావలసిన సొమ్మునకు చెక్కు. "జీతపుబిల్లు" (చూ, బరావర్జు)

బిల్లుకలెక్టరు. వా. వి: చూ, సుంకరి.

బిల్వబిద్దెము. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బిల్వము. సం. వి. అ. న.=బిలువము. 1. మారేడుపండు: చూ, శ్రీఫలము; పుం. 2. మారేడు*: చూ, శ్రీఫలము.

బిల్వాది. అం: చూ, లేహ్యములు.

బిస. దే. వి. 1. ఏతపుమ్రానిక్రింది యరభాగము: మీటు; 2. యంత్రపుకీలు. స్వా.4, ఆ. 37; 3: చూ, యంత్రము. 1.

బిసకంఠిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, బలాక: (చూ, శకుంతి.) [సహస్రపత్రము.

బిసప్రసూనము. సం. వి. అ. న. తామర: చూ,

బిసబిస. దే. వి: చూ, వేగము. 3.

బిసము. సం. వి. అ. న. 1. తామరతూఁడు, మృణాళము: చూ, సహస్రపత్రము; 2. తామరతీఁగ: చూ, సహస్రపత్రము.

బిసరుహము. సం. వి.అ.న:చూ, బిసప్రసూనము.

బిసాతు. వా. విణ.1.నిర్లక్ష్యము; 2.బలాదూరు.

బిసాదు. వా. విణ.—పై.—

బిసి. దే. వి: చూ, బిజ్జు. 1.

బిసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, బిసము. 2; 2. తామరకొలను: చూ, సరస్సు.1; 3: చూ, తామరతంపము. 1. [ఆ. 27

బిసిబిసి. దే. విణ. లగుపుబిగువుగలది. పర. 5,

బిసివోవు. దే. అ. క్రి. పట్టువదలు.

బిస్త. దే. వి: చూ, బిద్ద.

బిస్తము. సం. వి. అ. పుం. రూ—విస్తము—కర్ష మెత్తు బంగారు, మాడ, సువర్ణము: చూ, లోహము. 1.

బిస్తి. వా. వి. తోలుసంచులతో నీళ్ళు మోయు వాఁడు. (పకాలిఅని కొందఱు.)

బిస్సు. దే. వి. వేగమునందగు ధ్వన్యనుకరణము. సా. 1, ఆ. 93: చూ, హుూహుూ.

బిళ్ళ. వా. వి, విణ: చూ, రూ—బిల్ల.

బిళ్లకజ్జులు. వా. వి. బ: చూ, రూ—బిల్లకజ్జులు,

బిళ్లకుడుములు. వా. వి. బ. మోదకవిశేషము: చూ, భక్ష్యము. [చెప్పులు.

బిళ్ళచెప్పులు. దే. వి. బ: చూ, రూ—బిల్ల

బిళ్ళదున్న. వా. వి:చూ, ముక్కొమ్మ్మమెకము.

బిళ్ళు. దే. వి: చూ, సోధ్రకము *.

బీ

బీఁట. దే. వి. రూ—బీఁటిక. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 103: చూ, స్ఫోటము.

బీఁటగిలు. దే. అ. క్రి. రూ—బీఁటగిల్లు: చూ, స్ఫోటించు.

బీఁటగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీఁటలువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీఁటలువోవు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బీఁటిక. దే. వి: చూ, రూ—బీఁట. [పీఠి.

బీకము. వా. వి. ఊఁదెడువాద్యము: చూ,

బీకర. వా. వి. బీఅ*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

బీగము. దే. వి: తాలము—తాళము. తద్వి.—

౧. కుంచిక-కుంచెకోల. (సం).—కూర్చిక;

౨. తాళముచెవికి.—తాళముచెవి, చెవి.

బీజకోశము. సం. వి. అ. పుం. తామరపూస: చూ, మిద్దె. 2. [సాగర *.

బీజపత్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, హేమ

బీజపూరము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాది ఫలము *. (చూ,దోహదశాస్త్రము).

బీజమాతృక. సం.వి.ఆ.స్త్రీ:చూ, బీజపత్రము*.

బీజము. సం. వి అ. న. 1: చూ, విత్తనము; 2. విత్తులునాటు: చూ, వెద. 2; 3.=బీర జేము: చూ, వృషణము; 4: చూ, రేతస్సు. 1; 5: చూ, హేతువు. 1; 6. బలము:చూ, శక్తి. 1; అం. 7. ఫలాగమ కార్యములచే నిర్వహణసంధియేర్పడియె. గొప్పదైన ప్రయోజనము కొఱకైన యుత్సాహారంభము. మొదట స్వల్పముగ నుద్దేశింపఁబడి తర్వాతఁదర్వాత శాఖోపశాఖలుగ విస్తరించిన నాయకోపనాయకుల యుత్సాహము బీజము: చూ, సంధులు.

బీజాంకురన్యాయము.పా.(చెట్టుముందా? విత్తనము ముందా? చెట్టులేక విత్తనములేదు. విత్తనములేక చెట్టుపుట్టదు.) గింజెయందు మొలక అణఁగియున్నదనురీతి.

బీజాకృతము. సం. విణ. విత్తిదున్నినది (పొలము), ఉప్తకృష్టము: చూ, భూమి. 1.

బీజాక్షరములు. అం.(హ్రాం—హ్రీం-హ్రూం—హ్రియాం-హ్రౌం-హ్రః.): చూ, మంత్రము. 1. (బీజాక్షరములు పెక్కురీతుల నుచ్చరింతురు.)

బీజావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

బీజావాపము. సం. వి. అ. న. విత్తుట, ఉప్తి: చూ, వెద. 2. [భూమి. 1.
బీజావాపితము. సం. విశే. ఉప్తము: చూ,
బీజోదకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వడగల్లు.
బీజ్యుఁడు. సం.విశే:చూ,సత్కులప్రసూతుఁడు.
బీటినేల. వా. వి. చిరకాలమునుండి దున్నని నేల. చూ, భూమి. 1.
బీటిసరులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
బీడు. దే. వి. 1: చూ, బీటినేల; 2. మట్టమైన యినుము (కాఁకరపువ్వుపత్తులలోని మందు లో బీడు కలిపెదరు): చూ, లోహము. 1; విశే. 3. నికృష్టము: చూ, హీనము. 1; 4. ఉత్త: చూ, శూన్యము 1.
బీతు. వై. వి.=భీతి: చూ, సాధ్వసము.
బీతుకొను. ద్వ. అ. క్రి. భయపడు. పు. 2, అ. 82: చూ, సృక్కు. 8.
బీద. వై. విశే. 1: చూ, సన్యాసి; 2: చూ, బీదవాఁడు; 3: చూ, పేదరాలు; విశే. 4.=భీత. భయమునొందినది: చూ, భీతము.
బీదతనము. వై. వి: చూ,పేదరము. 1. [దే. 13.
బీదలపెనుబాద. ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాం.
బీదవాఁడు. వా. వి: గాలిగుడ్డు, గుల్లకాఁడు, పంజె, పరికట్టె, పేద, బికారి - బికాసి, బీద, బొబ్బలగొట్టు, బ్రక్క, లొల్లిగాఁడు. (సం).— అకించనుఁడు, అభావుఁడు, అర్థహీనుఁడు, ఇత్వరుఁడు, కంకేరుఁడు, కటుంటుకుఁడు, కాకరూకుఁడు_కాకలూకుఁడు, కీకటము, కీనాశుఁడు, క్షుల్లకుఁడు, ఖ, ఖిద్రుఁడు, జాయాజీవుఁడు, జాయానుజీవుఁడు, దరిద్రుఁడు, దీనుఁడు, దుర్గతుఁడు, దుర్విధుఁడు, నిర్గ్రంథుఁడు, నిర్ధనుఁడు, నిర్భర్త్సితుఁడు, నిస్స్వకుఁడు, నిస్స్వుఁడు, భీతుఁడు. తద్వి.— మిక్కిలి బీదకు.— ఇరుపేద.— నిఱుపేద,బుక్కాపకీరు.("చూ,లొల్లిగాఁడు.")
బీభత్సము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రసములు.
బీభత్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సుభద్రేశుఁడు; విశే. 2. వికారముగలవాఁడు: చూ, వెఱ్ఱి. 5; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 4. కనికరముగలవాఁడు: చూ, సురతుఁడు.
బీర. వా. వి: చూ, రూ-బీఱ*.
బీరజెము. వై. వి.=బీజ: చూ, బీజము. 3.
బీరతీఁగె. ద్వ. వి. 1. కోశాతకీలత*: చూ, బీఱ; అం. 2: చూ, దోహదశాస్త్రము.
బీరనరము. వా. వి: చూ, రూ-బీఱనరము. (కు. పా.) [1; 2: చూ, హుంకారము.
బీరము. వై. వి.=వీర్యమ్. 1: చూ, శౌర్యము.
బీరాజో. వా. స. క్రి. తుడిచికుప్పచేయు.
బీరింగు. వా. వి: చూ, నటుపెయిడ్డు.
బీరిజెము. వై. వి.=బీజ: చూ, బీజము. 3.
బీరు. వా. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. ఒకరకము సారాయము: చూ, సుర. 2.
బీరువ. వా. వి. రూ_బీరువా. లోపలఅంతస్తులమర్చిన పొడవగుపెట్టె: చూ, సందుకా. (అలమారునకు.—చూ, సందుకా)
బీరువా. వా. వి.—పై.—
బీఱ. దే. వి. రూ-బీర*: చూ, హ్రస్వగవేధుక; విశే. 2. పెద్ద. "బీఱెండ": చూ, సుర. (3). [సిర. 1.
బీఱనరము. వా. వి. రూ_బీరనరము: చూ,
బీఱు. దే. విశే: చూ, వ్యర్థము. "బీఱువడు."
బీఱువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వ్యర్థమగు. హరి. ఉ. 3, ఆ. 8.
బీఱువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—
బీఱువోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; 2. బెండువడు: చూ, వలియు. 2.

బు

బుంగ. దే. వి. 1. చిన్నమూతిగలకుండ: చూ, భాండము. 3; వా. 2. బుట్ట: చూ, సజ్జ. 1.

బుంగనామము. దే. వి. నడుమవెడములేక తీర్చినతిరుమణి: చూ, బొట్టు. 1.

బుండ్రము. వా. వి. గుడ్లగూబ: చూ, పకినం పుఁబులుఁగు. [ము. 2. *.

బుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-బక

బుకాయించు. వా. స. క్రి: చూ, బనాయించు. 2.

బుకాయింపు. వా. వి: డమాయింపు.

బుక్క. దే. వి. రూ-బుక్కా-బుక్కాము: చూ, సురుము.

బుక్కసము. సం. వి. అ. న. కుక్కకూఁతి: చూ, స్వరము. 2.

బుక్కము. సం. వి. న్. న, అ. పుం. 1. శ్రోత్రమునందు ప్రసిద్ధమైన మాంసము: చూ, శుక్తము. 2; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

బుక్కా. దే. వి: చూ, రూ-బుక్క.

బుక్కాపకీరు. వా. వి. 1: చూ, బీదవాఁడు: 2. ఒకానొకతురక.

బుక్కాము. దే. వి. 1: చూ, రూ-బుక్క. స్వా. 3, ఆ. 84; 2. పుష్పాడి: చూ, సుమనోరజము. [యమ్మెడువాఁడు.

బుక్కావాఁడు. దే. వి. గంధవొడిలోనగునవి

బుక్కింగుఆఫీసు. వా. వి. టిక్కెట్లుఅమ్మెడు చోటు. ["ఎక్కాలబుక్కు."

బుక్కు. వా. వి. పాత్రము: చూ, సంపుటము.

బుగడ. దే. వి. ఆఁడుదానికొన చెవినగ. రూ-బొగడ: చూ, భూషణము. 2.

బుగబుగ. దే. వి. బుగులు కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 2, ఆ. 78: చూ, హూహూ.

బుగులు. దే. వి: చూ, రూ-గుబులు.

బుగులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. గుబాళించు. పర. 3, ఆ. 239: చూ, వలచు. 1; 2: చూ, వ్యాపించు. కాశీ. 6, ఆ. 240; 3: చూ, విజృంభించు. అచ్చ. యు, కాం. 280; 4. నీటిబొట్టులోనగునవి లోపలనుండి పైకు జై. 6, ఆ. 197: ఒడ్డగిలు-ఒడ్డగిల్లు; చిదుకు, చిప్పిలు-చిప్పిల్లు, నిగుడు-నివుడు, పిచ్చిలు-పిచ్చిల్లు.

బుగులుపుచ్చు. దే. ప్రే: చూ, బయలుపఱచు.

బుగులుపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, బయలుపడు.

బుగులుబుగులు. దే. వి. క్రిక్కుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బుగ్గ. దే. వి: చూ, రూ-ప్రక్క. 1—2—3.

బుగ్గి. దే. వి. 1. బూడిద: చూ, భస్మము; 2. ధూళి: చూ, రేణువు. 1.

బుచ్చి. దే. విశే. చిన్న: చూ, స్వల్పము.

బుచ్చిగాఁడు. దే. విశే: చిన్నవాఁడు.

బుచ్చివాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, చిన్నవోవు.

బుజ. దే. వి. 1 కుండలీకరణము: చూ, సున్న. 1; వై. వి. 2.=భుజ. రూ-బుజము: చూ, స్కంధము. 1. [నము. 3.

బుజపత్త్రి. వై. వి.=భుజపత్త్రి.*: చూ, లేఖ

బుజపత్రి. వై. వి.=— వై. —

బుజము. వై. వి.=భుజ: చూ, రూ-బుజ. 2.

బుజముపుట్టువు. ద్వ. వి. రాచవాఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 123: చూ, రాజు. 1.

బుజముబుజముకలుపుట. జా. కార్యమునకు సహాయమగుట, సవారిమోయువాఁడొకఁడె గుబుజము మఱియొకఁడు దిగుబుజము వేయక సరిగాపట్టుట. "ఎన్నిగతులఁజూచిన దమ రావెన్నునితో బుజముబుజము గలుపుటయే మేలు." (ధర్మజరాజనూయము).

బుజ్జగము. దే. వి. 1. ఇచ్చకము, ఉపలాలనము.

చూ, సమరసము. 2; విశే. 2. మిక్కిలిమధురమైనది: చూ, సాంత్వము. 2.

బుజ్జగించు. దే. అ. క్రి: అచ్చికబుచ్చికలాడు, ఇచ్చకమాడు, చేలివాపు, పుసలాయించు, బెల్లించు, బెల్లించుకొను. (సం)—ఉపలాలించు.

బుజ్జగింత. దే. వి: చూ, బుజ్జగము. 1—2.

బుజ్జగింపు. దే. వి.—పై.—

బుజ్జగింపుమాట. వా. వి: చూ, బెల్లింపుమాట.

బుజ్జనము. దే. వి: చూ, రూ-బుజ్జగము. 1—2.

బుటా. వా. వి. వస్త్రములమీఁదవేయుపువ్వు.

బుటుకు. దే. వి. రూ—బుటుక్కు. మునుకుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పాండు. 5, ఆ. 283: చూ, హూహూ.

బుటుక్కు. దే. వి.—పై.—

బుట్ట. వై. వి.=పుట: చూ, సజ్జ. 1.

బుట్టి. వై. వి.=—పై.—పాండు. 2, ఆ 17.

బుట్టిక. వై. వి.=—పై.— [పదా. 5—36.

బుటేర్పు. వా. వి: చూ, బుండ్రము. ఆం,

బుడక. వా. వి. రూ-బుడుక: చూ, స్నానము.

బుడకోడి. ద్వ. వి. సీరకోడి: చూ, పుంజు.

బుడగ. దే. వి: చూ, బుగ్గ.

బుడబుడ. దే. వి. నీళ్లలోనుండి వెడలుట, క్రిక్కుట, పొక్కుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. (నీళ్లలోనుండి వెడలుటకు.—స్వా. 4, ఆ. 17; క్రిక్కుటకు.—భాగ. 3, స్కం. 702.)

బుడమ. దే. వి. 1. (సం).—గవాక్షి, క్షుద్రఫల, గోతుంబ, గోపాలకర్కటి, గోపాలి, చిత్రి, మృగేర్వారువు; తద్వి.—౧. కారుబుడమకు.(సం).—తీవ్రగంధము; ౨. రామబుడమకు.—(చూ, రామబుడమ.); బ. 2. బుడమవడ్లు: చూ, ధాన్యము.

బుడము. దే. వి: చూ, మొదలు. 4.

బుడికిస్స. దే. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బుడిగ. దే. వి. 1. ఎద్దుమీఁదియొకనై పుసిద్దె: రూ-బుడిగె; 2. పిడత: చూ, పాత్రము. 6.

బుడిగి. దే. విశే: చూ, రూ—బుడుగు.

బుడిగె. వా. వి: చూ, రూ—బుడిగ. 1.

బుడిపి. దే. వి. రూ-బుడ్పి. 1. బొడప. మ్రానియందలిముడి: చూ, ముడుత; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6.-౨౩; 3: చూ, బొప్పి; 4. చెఱకులోనగువాని కనుపు: చూ, బుడిపి. 1; 5: చూ, శిరోగ్రీవము.

బుడిబుడిదీర్ఘములు. వా. వి. బ. దొంగదొంగయేడ్పులు. (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక.)

బుడిబుడిపి. దే. వి. 1: చూ, సంభ్రమము. వసు. 4, ఆ. 65; విశే. 2: చూ, స్వల్పము.

బుడిబుడుక్కు. వా. వి: చూ, రూ—బుడుబుడుక్కు.

బుడివడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంభ్రమించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 164.

బుడుక. దే. వి: చూ, రూ-బుడక.

బుడుకు. దే. వి. బ: చూ, భక్ష్యము. కాశీ. 7, ఆ. 186.

బుడుగు. దే. విశే. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము.

బుడుత. దే. వి. రూ-బుడుతఁడు. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు; విశే. 3. పొట్టి: చూ, బుడుగు; 4: చూ, వామనుఁడు. 2.

బుడుతఁడు. దే. వి: చూ, రూ—బుడుత. 1—2. (బాలునికి.—ఉ, రా. 6, ఆ. 190.)

బుడుతనెలతాల్పు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. ఆం. దేవ. 6.

బుడుబుడుక్కు. దే. వి. రూ-డుబుడుక్కు. హుడుక్కు: చూ, ఢక్క.

బుడుబుడుక్కువాఁడు. దే. వి: చూ, సావలీఁడు.

బుడుబుడుక్కులవాఁడు. దే. వి.—పై.—

బుడుమ. దే. వి: చూ, రూ-బుడమ.

బుడ్డ. దే.వి.1: చూ, పట్టవాఁపు; 2. నీరుకాయ: చూ, స్ఫోటము. 2.

బుడ్డకాయలు. వా. వి. వేరుసెనగకాయలు. (రాయల సీమలో వాడుక.)

బుడ్డకొట్టు. వా. స. క్రి: ఎద్దుపట్టు, పిడిగొట్టు.

బుడ్డగించు. దే. అ. క్రి: కోరాడు, కోరు.

బుడ్డగింపు. దే. వి. బుడ్డగించుట.

బుడ్డపక్కి. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

బుడ్డపిడుఁదు. దే. వి. పశువుల మేనసంటికొని గక్తముపీల్చెడి జంతువిశేషము. తద్వి — ౧. అంబారుపిడుఁజో, కొణుఁజో - కొణుఁదు - కొనుఁదు, గోమారి; ౨. చెక్క కొణుఁజో - చెక్క కొణుఁదురు - చెక్కపిడుఁజో, పిడుఁజో - పిడుఁదు - పిణుఁదు; (సం).— బృహదస్మృత్ మూర్తి; 3. జలగ-జెలగ, నల్లదాగిుడు- నల్లదాగివుడు. (సం).— అర్కనస్స, ఉరగము, కారుండి, జలమక్షిక, జలసూచి, జలాటని, జలూక-జలౌక - జలౌకస-జలౌకసము, ఝల-ఝాలి, పటాలుక, వేణివేధిని; ౪. ఏనుఁగుజెలగ. (సం).— గిరిక, దీర్ఘకోశిక, దుర్నామ; ("చూ, వేణివేధిని.")

బుడ్డబుడుసర. దే. వి. రూ- బుడ్డబూసర, కాఁచేర-కాఁజేర-కాసర. (సం).— కాశహర. *.

బుడ్డబూసర. వా. వి.—పై.—

బుడ్డవాఁడు. దే. వి. అండవృద్ధిగలవాఁడు.

బుడ్డి. దే. వి. చిన్నమూతిగల నిడుపాటికాచపాత్రము: చూ, పాత్రము.6_౧౩; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6-౫౩.

బుడ్డిగ. దే. వి.—పై.—

బుడ్పి. దే. వి: చూ, రూ-బుడిపి.

బుత్త. వా. వి. ఆఁడుగుఱి. సాం. మా. 19: చూ, భగము. 12.

బుత్తి. వై. వి.=భుక్తి.తిండి.నీలా. 1, ఆ. 118: చూ, సాపాటు.

బుదవారము. వై. వి.=బుధవాసర. సౌమ్యవారము, పెద్దవారము: చూ, వారము. 2.

బుదుఁడు. వై. వి.=బుధ. 1: చూ, నెలచూలి; 2. పండితుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు; 3: చూ, వేలుపు.

బుద్ది. వై. వి.=బుద్ధి. 1.మతి. అచ్చ.సుం, కాం. 12: చూ, వ్యాల్లేఖము. 2; అం. 2. చూ, మానసిక పూజాకుసుమములు.

బుదిమెకము. వై. వి. నక్క: చూ, సృగాలము.

బుద్దుఁడు. వై. వి.=బుద్ధ: చూ, బుద్ధుఁడు.

బుద్బుదము. సం. వి. అ. పుం.=బుబ్బుదము. 1. నీరుబుగ్గ: చూ, స్ఫోటము. 2; 2. గర్భమునందలి అవయవ విశేషము.

బుధవారము. సం. వి. అ. పుం.=బుదవారము: చూ, బుదవారము.

బుధితము. సం. విణ. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2.

బుధుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బుదుఁడు: చూ, [బుదుఁడు.

బుద్ధము. సం. విణ: చూ, బుధితము.

బుద్ధావతారము. అం: చూ, అవతారములు. (ప్రజలందఱును వేదమార్గములను, నీతినివిడిచిరి. జీవహింసల కలవాటుపడిరి. ఇదిచూచి సహింపలేక అహింసను బోధించుటకై దేవుఁడు బుద్ధుఁడై పుట్టెను. ఇదియె బుద్ధావతారము) (చూ, బుద్ధుఁడు.)

బుద్ధి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=బుద్ది: చూ, బుద్ది 1-2.(అంతఃకరణ వృత్తులు నాలుగింటిలో నొకటి. ఇది పండ, మేధ, చార్వి, గృహీతి, శ్రాంతి, చత్వారి అని ఆఱువిధములు.)

బుద్ధిగుణములు. అం. శుశ్రూష, శ్రవణము, గ్రహణము, ధారణము, ఊహము, అపోహము, అర్థవిజ్ఞానము, తత్త్వజ్ఞానము. (8)

బుద్ధిపెడతలఁబట్టుట. జా. బుద్ధిచెడుట. "పెద్దతనముఁబోయి బుద్ధిపెడతలఁబట్టెన్." శార. 4, జ. 15; "ఉవిదలకు బుద్ధి పెడతలనుండుఁ గావె." పాండు. 3, అ. 81.

బుద్ధిమంతుఁడు. సం. విశ. (తె. ఈ. త్): చూ, సహృదయుఁడు.

బుద్ధిహీనుఁడు. సం. విశ: అక్కుపక్కి.

బుద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బుద్ధుఁడు: అక్షచరణుఁడు, అద్వయవాది, అభిమానుఁడు, అర్కబంధువు, అర్హుఁడు, అసముఁడు, కనిష్ఠగుఁడు, కరుణాకూర్చుఁడు, కారభూషణుఁడు, కులిశాసనుఁడు, కేవలి, ఖసముఁడు, గుణాకరుఁడు, గోపకుఁడు, గౌతముఁడు, చైత్యుఁడు, జితారి, జినుఁడు, తథాగతుఁడు, తమోఘ్నుఁడు, తమోపహుఁడు, తాపి, త్రిమూర్తి, త్రిశరణుఁడు, తీర్థంకరుఁడు- తీర్థకరుఁడు, దశబలుఁడు, దశభూమీశుఁడు, దశార్హుఁడు, ద్వాదశాక్షుఁడు, ధర్మకాయుఁడు, ధర్మచక్షుఁడు, ధర్మధాతువు, ధర్మరాజు, నగ్నుఁడు, పంచజ్ఞానుఁడు, బహుక్షముఁడు, భగవంతుఁడు, భగవానుఁడు, మహాబలుఁడు, మహాబోధి, మహాముని, మహాసుఖుఁడు, మాయాదేవీసుతుఁడు, మాయాసుతుఁడు, మారజిత్తు, ముని, మునీంద్రుఁడు, మైత్రిబలుఁడు, రాగజని, లోకజిత్తు, వజ్రి, వినాయకుఁడు, విశ్వబోధుఁడు, వీతరాగుఁడు, వ్యోమాభుఁడు, శంభువు, శాక్యముని, శాక్యసింహుఁడు, శాస్త, శౌద్ధోదని, శ్రీఘనుఁడు, శ్వేతకేతుఁడు, షడభిజ్ఞుఁడు, సంగుప్తుఁడు, సంబుద్ధుఁడు, సమంతభద్రుఁడు, సర్వజ్ఞుఁడు, సర్వదర్శి, సర్వార్థసిద్ధుఁడు, సాధువు, సుగతుఁడు, సునిశ్చితుఁడు, సుభాషితుఁడు: (చూ, సన్యాసి); తద్విశేషములు.— బుద్ధభేదములు.—అనంతుఁడు, అవలోకితుఁడు, అసితాభ్రశేఖరుఁడు, అహ్రీకుఁడు, ఆసేచనదర్శి, కన్యారాముఁడు, కారండవ్యూహుఁడు, కీరకుఁడు, కుంభువు, కృపాద్వైతుఁడు, క్షపణకుఁడు, క్షపణుఁడు, ఖజిత్తు, ఖసర్పణుఁడు, గుణసాగరుఁడు, చక్రసంవరుఁడు, చింతామణి, జంభలుఁడు, జటాధరుఁడు, జినుఁడు, పద్మపాణి, పోతలకప్రియుఁడు, బహురూపుఁడు, బౌద్ధుఁడు, భిన్నకుఁడు, మహాశ్రమణుఁడు, మహావీర్యుఁడు, లోకనాథుఁడు, లోకేశుఁడు, లోకేశ్వరుఁడు, వజ్రసూర్యుఁడు, వైనాయికుఁడు, సరోజి, సుఖావతీశ్వరుఁడు, సుధావర్షి, హాలాహలుఁడు. మఱిన్ని ౧. కబౌద్ధుఁడు; ౨. బౌద్ధమతస్థుఁడు.— కీరకుఁడు, క్షపణకుఁడు; ౩. బౌద్ధభిక్షుఁడు.—చీవరి, ౪. బౌద్ధబ్రాహ్మణుఁడు.— చైత్యుఁడు; ౫. బుద్ధశక్తివిశేషము.— కులిశాంకుశ, ఖదూరవాసిని, మహాశ్రీ; ౬. బుద్ధుని శిష్యులు.— ఏకచారిణుఁడు, ఖడ్గుఁడు, ప్రత్యేక బుద్ధుఁడు, సుదంతుఁడు, స్వయంభువు; ౭. బుద్ధభిక్షుకశిష్యులు.— గోమి, చేలుకుఁడు, చైత్రుఁడు, మనాపాసకుఁడు, శ్రమణేరుఁడు; ౮. బుద్ధునితల్లి.— గౌరిపోత్రి, త్రిముఖ, రథాచన, మారాచి, వజ్రమూలిక, వజ్రవారాహి, వికట; ౯. పూర్వజైనవిశేషము.— అష్టార చక్రవంతుఁడు, కుమారుఁడు, ఖడ్గి, జ్ఞానదర్పణుఁడు- జ్ఞానదర్పుఁడు, దండి, ధియాంపతి, నీలుఁడు, నీలోత్పలి, పంచవీరుఁడు, పూర్వజినుఁడు, ప్రజ్ఞాకాయుఁడు, బాలవ్రతుఁడు, మంజుఘోషుఁడు, మంజుభద్రుఁడు, మంజుశ్రీ, మహారాజు, వజ్రధరుఁడు, వాగీశ్వరుఁడు, వాదిరాట్టు, విభూషణుఁడు, శార్దూలవాహనుఁడు. శిఖాధరుఁడు, సింహకేళి, స్థిరచక్రుఁడు: (చూ,

సన్న్యాసి.); 2: చూ, విద్వాంసుఁడు; విశ. 3. తెలియఁబడినవాఁడు.

బుధ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. బ్రిధ్నము: చూ, వేరు. 1; 2. ఊఁడ: చూ, శిఫ. 1.

బుధ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

బుబ్బుదము. వై. వి.=బుద్బుద: చూ, బుద్బుదము. 1.

బుభుక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అశనాయ, క్షారిక, క్షుతము, క్షుత్తు. క్షుధ, జిఘత్స, భోగపిశాచిక. (తె) —అంగవ, ఆఁకలి, ఆఁకొంట, గొంద, పసి. తద్వి.—మిక్కిలి క్షుత్తునకు.—(తె).—అఱ్ఱాఁకలి.

బుభుక్షితుఁడు. సం. విశ: అశనాయితుఁడు, క్షుధితుఁడు, జిఘత్సువు (తె).—ఆఁకనైనవాఁడు, ఆఁకొన్నవాఁడు.

బుభుత్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బోధగొననిచ్ఛ: చూ, వాంఛ.

బుయ్యి. దే. వి: చూ, బుత్తు.

బుయ్యారము. దే. వి: చూ, బంధనాలయము.

బురక. వా. విశ: చూ, వామనుఁడు.

బురకఁడు. వై. వి.=పుత్రిక: చూ, సూనుఁడు. 1.

బురకా. వా. వి. గవుసెన: చూ, వస్త్రము.

బురజీ. దే. వి. చిఱుగిజ్జె: చూ, భూషణము. 2.

బురడా. వా. వి: చూ, రూ-బురుడా.

బురద. దే. వి: చూ, సుబ్బలి.

బురదకమ్మి. ద్వ. వి. గడపక్రిందికమ్మి.

బురదఁగొట్టు. వా. అ. క్రి. బురదలోఁ చిక్కుకొను.

బురదపాము. దే. వి. నీరుకట్టె: చూ, సర్పము.

బురబుర. వా. వి. 1. రొంపపట్టుట; 2. పొంగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

బురబురలాడు. వా. అ. క్రి: చూ, బుసబుసలాడు. 2.

బురమా. వా. వి: చూ, పిడిసాన.

బురికి. వా. వి: చూ, వామనుఁడు.

బురక. దే. వి. 1. బిడ్డ: చూ, శిశువు; విశ. 2. పొట్టి: చూ, హ్రస్వము; 3: చూ, వామనుఁడు; 4. గుఱ్ఱముతలయందుండెడు తురాయి.

బురుకఁడు. వై. వి. 1.=పుత్రిక. బిడ్డ. ఉ, రా. 6, ఆ. 139: చూ, శిశువు. (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి. 2. వేఁటకుక్క: చూ, శునకము; విశ. 3: చూ, వామనుఁడు.

బురుజు. వా. వి. 1. గడి, కోటగోడయందుండెడుదిబ్బ: చూ, సదనము. 1; 2: చూ, గజ్జియ.

బురుడా. దే. వి. బొంకు: చూ, వితథము.

బురుసు. దే. వి.—పై.—

బురుడుఁడు. సం. వి అ. పుం: చూ, మేదరి.

బురుమా. దే. వి: చూ, రూ-బురమా.

బురుసా. దే. వి. 1. ఎఱ్ఱపట్టు: చూ, సూత్రము. 1; 2. పట్టు. ఉ, రా. 6, ఆ. 128: చూ, సూత్రము. 1.

బురుసు. వా వి. పెండ్రికలకుంచె.

బుఱటకొమ్ము. దే. వి. రూ-బుఱ్ఱకొమ్ము-బుఱ్ఱటకొమ్ము, చిమ్మనఁగ్రోవి: చూ, శృంగము. 3.

బుఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, జీనుఁగ్రోవి; 2: చూ, పుఱియ; 3. కొబ్బరకాయ మొదలగువాని గుల్ల; 4. ఎండినసొరకాయ; 5. వీణెలోనగు వానికాయ; 6. పాములవాని నాగసరము: చూ, నాగసరము. 1; 7. తల: చూ, శిరము. 1; 8. సొరకాయ కమండలువు: బుఱ్ఱకాయ; 9. తాటిటెంక: చూ, డొక్కబుఱ్ఱ; విశ. 10. పెద్ద: చూ, సుర. (3).

బుఱ్ఱఁడు. వా. వి. పిల్లవాఁడు. "బుఱ్ఱిబుఱ్ఱఁడుకథ": చూ, శిశువు.

బుఱ్ఱకత్తి. ద్వ. వి. మోటకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

బుఱ్ఱకాయ. ద్వ. వి. 1: చూ, బుఱ్ఱ. 8. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42; 2: చూ, బుఱ్ఱ. 7.

బుజ్జకొమ్మ. దే. వి: చూ, రూ–బుఱుటకొమ్మ.
బుజ్జగుంజో. వా. వి. డొక్క–బుజ్జలోనిగుంజో.
బుజ్జటకొమ్మ. దే. వి: చూ, రూ–బుఱుటకొమ్మ.
బుజ్జజింక. దే. వి. బుజ్జముక్కు–గలజింక: చూ, హరిణము. 1. [తలము. (2).)
బుజ్జతలము. దే. వి. బుజ్జయేతము: (చూ,
బుజ్జకోనె. వా. వి. ఏలుబాఁకెడుపుట్టి: చూ, హోడము. [చూ, సురఁటీ.
బుజ్జపిట్ట. వా. వి. ఒకానొకపారావతము:
బుజ్జబాడిస. ద్వ. వి. తాళ్లచెక్కుడుబాడిస.
బుజ్జముక్కు. దే.వి.పెద్దరంధ్రములుగలముక్కు: చూ, ముక్కు.
బుజ్జముక్కువాఁడు. దే. విణ. డొజ్జముక్కు–వాఁడు: చూ, వాఁడిముక్కు–వాఁడు.
బుజ్జి. దే. వి. 1. తరిపిఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.); వా. 2. ఆఁడుపిల్ల "బుజ్జిబుజ్జఁడు.": చూ, స్త్రీ. (కుజ్జీవంటిది)
బుజ్జు. దే. వి. 1. పక్షియెగురుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; వా. 2. చీఁదుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ. [చూ, భూషణము. 2.
బులాకి. వా. వి. రూ–బులాకు: చూ,అడ్డబాస:
బులాకు. వా. వి.—పై.— [8, ఆ. 213.
బులియు. దే. అ. క్రి: చూ, సుఖించు. కళా.
బులియుచెందుట. జా. ఉబ్బుచెందుట. "ముక్తి కన్యలను బెండ్లియాడిబులియుచున్న, క్రొత్త పెండ్లికొడుకు." (కళాపూర్ణోదయము.)
బులుపు. దే. వి. 1. సుఖము. కళా. 8, ఆ. 213: చూ, సంతోషము; 2: చూ, విలాసము. 2. ఆం, భా. పర్వ. 139; వా. 3. దూల: చూ, విదర్చిక.
బుల్ల. దే. వి. మగగుఱి: చూ, శిశ్నము.
బుల్లి. వా. వి. 1. పిల్ల: చూ, స్త్రీ; 2. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; విణ. 3. చిన్న: చూ, స్వల్పము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

బువి. పై. వి.=భూ: చూ, భూమి. 1.
బువ్వ. దే. వి.కూడు,అన్నము: చూ,సాదము(1)–
బువ్వంబంతి. వా. వి. వివాహమునందు బంధువులయిన మగవారు ఆఁడువారు అందఱును ఒకటిగాఁగూర్చుండి వేడుకగాభుజించుట, వివాహ చతుర్థబంధుజనసజగ్ధి: బువ్వము–హరిబువ్వము. (చూ, సాపాటు.)
బువ్వకుడుపు. దే. వి: (చూ,) అన్నప్రాశనము.
బుషము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ–బుసము.
బుస. దే. వి. 1. పాముయొక్క పూత్కారము: చూ, స్వరము. 2; 2: చూ, నిట్టూరుపు. వసు. 1, ఆ. 75.
బుసకొట్టు. దే. అ. క్రి. 1: చిఱ్ఱుమను; 2: చూ, నిట్టూరుచు; 3. (ఏనుఁగుతొండముతో) పూత్కారముచేయు. య. 1, ఆ. 122; 4. (సింహము) పూత్కారముచేయు; 5. (పాము) బుస్సను.' వా. 6. మైమఱచి నిద్రించు. (చూ,నిద్రించు); 7: గుఱువెట్టు–గుర్వెట్టు– గుఱ్ఱువెట్టు; 8: బుసపెట్టు, బుసబుసలాడు, బుస్సకొట్టు. [ఆం. 102.
బుసకొట్టుపుట్టువు. దే. వి: చూ, సర్పము. వేం,
బుసపెట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు. 8.
బుసబుస. దే. వి. నీళ్లుపొంగుట లోనగువాని యందగుధ్వన్యనుకరణము: చూ,హూహూ.
బుసబుసలాడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, బుసకొట్టు. 8; వా. 2. రొంపచే ముక్కుగుండా చీమిడిలోనగునది స్రవించు: బురబురలాడు.
బుసము. సం. వి. అ. న. రూ–బుషము. 1. పొల్లు, బుసి, బూఁగర: చూ, ధాన్యము; 2. మీఁగడతీసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; 3: చూ, పిడక; 4. పొల్లుకసవు: చూ, తృణము. 1.
బుసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పశ్చిమసముద్రము నడుమనుండెడు వరుణోద్యానవది: చూ,

ప్రోదిని (నది); దే. వి. (1) నిగుఱు: చూ, భస్మము; (2) గడ్డిగలిగిన పొల్లుధాన్యము, బూగర. (సం) ఉమాకటము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); (3) ధాన్యముమీఁదిపొట్టు: చూ, శింబ; (4) ఇండ్లవాసములకుఁబట్టెడు బూసి: బూగర. (సం).—ఉమాకటము.

బుసివోవు. దే. అ. క్రి. చెడు: చూ, సమయు. 3.

బుసుకుజొన్న. ద్వ. వి. ఒకానొకజొన్న*: చూ, సస్యము. 1.

బుస్సకొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బుసకొట్టు. 8.

బుస్సు. వా. వి. బుసకొట్టుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. అచ్చ. యు, కాం. 149: చూ, హూహూ.

బూ

బూఁజెము. వై. వి.=భూత: చూ, భూతము. 2

బూఁజు. దే. వి. 1. పూతిగంధము: చూ, వాసన; 2. ఎండసోఁకమిచే తడివస్తువులమీఁదఁ గలుగు కొంచెము మాసిన తెలుపు: రూ-బూఁదు. (సం).—పూతము.

బూఁజుగులు. వా. వి. అయిరేని: చూ, భాండము. 3. [దుపాలు.

బూఁజుపట్టు. దే. అ. క్రి: బూఁదిచేఁబడు, బూఁ

బూఁదిచేఁబడు దే. అ. క్రి.—పై.—

బూఁదు. దే. వి: చూ, రూ-బూఁజు. 2.

బూఁదుపాలు. దే. అ. క్రి: చూ, బూఁజుపట్టు. పాండు. 5, ఆ. 14; పాండు. 1, ఆ. 165.

బూక. దే. విశే. 1. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2 బూటకము: చూ, వితథము.

బూగర. దే. వి. 1: చూ, బుసి (2); 2: చూ, బుసి (3); 3: చూ, బుసి (4).

బూగరమండె. వా. వి. నూర్చినవరిరాశి.

బూచి. వై. వి.=భూత: చూ, భూతము. 2.

బూచికన్నులకచ్చె. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బూచిగాఁడు. ద్వ. వి. బూచివలెనుండుటచే కుక్కకియ్యఁబడిన పేరు: చూ, సివఁగి. 2.

బూచివాఁడు. ద్వ. వి: చూ, భూతము. 2.

బూచేలకోఁడు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.

బూటకము. దే. వి. 1: చూ, బూక. 1; 2: చూ, బూక. 2, 3: చూ, వంచనము. వు. 1, ఆ. 148; 4: చూ, మాయము. 1. నీలా. 2, ఆ. 41.

బూటకీఁడు. దే. విశే. (బూటకము + ఈఁడు) రూ-బూటకుఁడు. 1: చూ, ప్రతిహారకుఁడు; 2: చూ, వంచకుఁడు.

బూటకుఁడు. దే. విశే.—పై.— [చూ, భస్మము.

బూడిద. వై. వి. రూ-బూడిదె-బూడ్ద=భూతి:

బూడిదరంగు. వా. వి: చూ, ధూసరము. 1.

బూడిదగుమ్మడి. వై. వి: చూ, పెండ్లిగుమ్మడి*.

బూడిదపండు. ద్వ. వి: చూ, విభూతిపండు. పాండు. 5, ఆ. 14. [సుంకము. 1.

బూడిదపన్ను. ద్వ. వి. శవముపైపన్ను: చూ,

బూడిదె. వై. వి.=భూతి: చూ, రూ-బూడిద.

బూడిదెలోహోమముచేసినట్లు. లో.—పై.— "బూడిదెలోహోమమువలెఁ, బాడింటికినిడిన దీప ప్రజ్వరిల్లయుఁబోలెఁ." (కుచేలోపాఖ్యానము.) (బూడిదెలోపోసిన పన్నీరు వంటిది.)

బూడ్ద. వై. వి.=భూతి: చూ, రూ-బూడిద.

బూడ్ది. వై. వి.=—పై.—(వాడుక).

బూతనాదుఁడు. వై. వి.=భూతనాథ. 1: చూ, బూచేలకోఁడు; 2: చూ, బూచిగాఁడు.

బూతపిల్లి. వై. వి. (బూతము + పిల్లి): చూ, పూతికము.

బూతము. వై. వి. 1.=భూత. య. 2, ఆ 80: చూ, భూతము. 2; 2.=భూత. (సం).— ప్రాణి, ఆత్మవీరుఁడు, చేతనము, భూతము.

బూతములసామి. వై. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

బూతాటము. దే. వి. (బూతు + ఆడుట) బూతులాడుట: చూ, శబ్దము. 2.
బూతి. వై. వి. 1.=భూతి: చూ, బూడిద; 2.=భుక్తి. తిండి: చూ, బుత్తి.
బూతు. దే. వి. 1. కుచ్చితపుతిట్టు: చూ, శాపము. 1; 2. కుచ్చితపుతిట్టుతిట్టువాఁడు; 3. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 4. బట్టువాఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 2.
బూద. దే. వి. పాలకుండ. వసు. 4, ఆ. 20: చూ, భాండము. 3.
బూది. వై. వి.=భూతి: చూ, బూడిద. పొండు.
బూదె. వై. వి.=భూత. 1. చతుర్దశితిథి: చూ, హరివాసరము; 2: చూ, శివరాత్రి.
బూబు. వా. వి. తురక(స్త్రీ): చూ, (స్త్రీ).
బూమి. వై. వి.=భూమి: చూ, భూమి. 1.
బూమియ. వై. వి. రూ-బూమె.=భూమికా. 1. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2;2: చూ, వంచనము; 3: చూ, బూటకము; 4. మాఱువేషము: చూ, వేసము. 1; 5. అబద్ధోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.
బూమె. వై. వి.=—పై.— (మాఱువేషమునకు.— య 2, ఆ. 58.)
బూమెకత్తియ. వై. విణ. బూమెలుకలది.రూ-బూమెకత్తె, బూమెలాఁడి. కాశీ. 5, ఆ. 316: చూ, (స్త్రీ).
బూమెకత్తె. వై. విణ—పై.—
బూమెలాఁడి. వై. విణ.—పై.—
బూమెకాఁడు. ద్వ. విణ. బూమెలుకలవాఁడు: బూమెలాఁడు.
బూమెలాఁడు. ద్వ. విణ.—పై.—
బూర. వై. వి. 1.=పూర. (రూ-బూరగ-బూరా—బూరుగ) కాహళమను వాద్యము. అచ్చ. యు, కాం. 226: చూ, వీణె; విణ. 2: చూ, స్థూలము. 2.
బూరఁడు. వై. విణ. విజృంభించినవాఁడు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 704. [1, ఆ. 165.
బూరకాఁడు. ద్వ. విణ. ఏనుఁగుకాలివాఁడు.
బూరకాలు. ద్వ. వి. ఏనుఁగుకాలు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 122: చూ, హజ్జి.
బూరగ. వై. వి. 1. నాగసరమునకు సుతియిచ్చెడువాద్యము: చూ, బూర. 1; 2. సుషిరవాద్యము, అహికము, తార: చూ, స్వరము. 2.
బూరగడ్డి. ద్వ. వి: చూ, తృణము. 1.
బూరగొమ్ము. ద్వ. వి. కొమ్ము, శృంగము. రామా. 8, ఆ. 69: చూ, వీణె.
బూరగొమ్ముతుపాసి. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు. 1. వేం. ఆం. 2.
బూరట. వై. వి.ఉల్బణము: చూ, హెచ్చు. 2.
బూరటించు. వై. ప్రే. బూరటిల్లఁజేయు.
బూరటిలు. వై. అ. క్రి. బూరటిల్లు. 1.=పూరణ. పూర్ణమగు: చూ, సంపూర్ణమగు; 2. ఉబ్బు: చూ, లేచు.
బూరటిల్లు. వై. అ. క్రి.—పై.—
బూరదిప్పకాయ. వా. వి: చూ, భక్ష్యము.
బూరా. వై. వి.=పూర: చూ, రూ-బూర. 1.
బూరినీసు. వా. వి. రూ-బూర్నీసు. మెత్తని కంబళి: చూ, రల్లకము.
బూరియ వై. వి.=పూరికా. రూ-బూరె. వై. 6, ఆ. 124: చూ, భక్ష్యము. (పూర్ణము అని గుంటూరుప్రాంతమున వాడుక)
బూరుగ. వా. వి. 1: చూ, బూర. 1; 2.రూ-బూరుగు-బూరువు*: చూ, శాల్మలి.
బూరుగు. దే. వి: చూ, రూ—బూరుగ. 2. *
బూరుగుకాయ. ద్వ. వి. కర్కటము: చూ, శాల్మలిశలాటువు.
బూరుగుదీవి. ద్వ. వి: చూ, ద్వీపములు.
బూరుగుబంక. దే. వి. అజమోద: చూ, శాల్మలీవేష్టము.
బూరువు. దే. వి: చూ, రూ—బూరుగ. 2.*

బూరె. వై. వి.=పూరికా: చూ, రూ-బూరియ.
బూరెలమూఁకుడు. వా. వి. రూ-బూర్లెమూఁకుడు. (బూరెలు వండెడి వెడల్పు పాత్రము): చూ, పాత్రము. 6; (కొన్ని దేశములయందీ శబ్దమునకు అపార్థము నుపపాదించుచున్నారు.)
బూర్నీసు వా. వి: చూ. రూ-బూరినీసు.
బూర్లెమూఁకుడు. వా. వి: చూ, రూ-బూరెలమూఁకుడు.
బూల. దే. వి. 1. తాటిమ్రానిలోనిబొండు. (ఏకబీజదళ వృక్షజాతుల మ్రానులన్నియు నిట్టివే.) (చూ, ఏక, ద్విబీజదళవృక్షములు); వా విణ. 2. నిస్సారము: చూ, బెండు. 2.
బూలి. దే. విణ. నిస్సారమైనది:చూ, బెండు 2.
బూసము. దే. వి: చూ, ధాన్యము. (ఇది చింత్యము.) [2: చూ, సాలెపట్టు.
బూసి. దే. వి. 1. పాదట్టు-పాదొట్టు; వా

బృ

బృంద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తొళసి*: చూ, హరిప్రియ. 3. [చూ, సమూహము
బృందము. సం. వి. అ. న.=బిందము, పిండు:
బృందారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేలుపు; విణ. 2. చూ, మనోజ్ఞుఁడు; 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2. [చూ, హృద్యము.
బృందిష్టము. సం. విణ. మిక్కిలిమనోజ్ఞమైనది:
బృంహితము. సం. వి. అ. న. ఏనుఁగుయొక్క గీఁక: చూ, స్వరము. 2.
బృసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రిషి-బ్రుషి-బ్రుసి. (బ్రుసి అని శ. ర.)
బృహచ్చరణబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ద్రావిడులు. (సామవేదులు. ద్రాహ్యాయణ సూత్రముగలవారుకొందఱు).

బృహచ్ఛదము. సం. వి. అ. పుం.బలురక్కసి*: చూ, స్వర్ణక్షీరి. 2.
బృహతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, వాఁకుడు*; 2. ములక*: చూ, శిశుప్రియ. 1; 3. ఉత్తరీయము: చూ, వస్త్రము; 4. విశ్వావసునివీణ: చూ, వీణె; విణ. 5. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 6. తొమ్మిది అక్షరముల పాదముగల ఛందస్సు: చూ, ఛందస్సులు; 7: చూ, తతవాద్యములు.
బృహతిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, బృహతి. 3.
బృహత్కుక్షి. సం. విణ. (ఇ): చూ, గొజ్జివాఁడు.
బృహత్తు. సం. విణ (త్. ఈ. త్). 1: చూ, బృహతి. 4; 2: చూ, వట్టివాఁపు.
బృహత్పాటలి. సం వి ఈ. స్త్రీ. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము.
బృహత్ఫీలువు. సం. వి. ఉ. పుం. పెద్దవరగోఁగు*: చూ, వరగోఁగు. [బుడ్డపిడుఁదు.
బృహత్సృజ్మూర్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,
బృహదారణ్యకము. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.
బృహదేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దయేలకి*: చూ, పత్రిల.
బృహద్బీజము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వట్టివాఁపు; పుం. 2. అంబాళము*: చూ, మామిడి. [వహ్ని. 1.
బృహద్భానువు. సం. వి. ఉ. పుం. అగ్ని: చూ,
బృహన్నల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అర్జునునికి వేషాంతరమునందలి నామము: చూ, పాండవులు: (చూ, సుభద్రేశుఁడు.)
బృహన్నలము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దకిక్కస*: చూ, హరిత (తృణము. 1.) [కాయ.
బృహన్మరీచము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరెప
బృహస్పతి. సం. వి. ఇ. పుం.1: చూ, సురాచార్యుఁడు; 2. గురుఁడు:చూ, రాహువు. 2.

బృహస్పతివారము. సం. వి. అ. పుం. 1. గురువారము: చూ, వారము. 2; ఆం. 2: చూ, వారములు. [యజ్ఞము.

బృహస్పతిసవము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

బృహస్పతిస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

బె

బెంగ. దే. వి. 1. కూఁత. పా. 2, ఆ. 4: చూ, స్వరము. 2; 2. విరహవ్యథ: చూ, శోకము.

బెండ. దే. వి: ఎద్దునాలిక–ఎద్దునాలుక.(సం)–కురస, కుళస్థలి, ఖరపత్రి, గోగ్రంథి, గోజిహ్వ, గోజిహ్వక, దార్వి–జార్విక, మండూకపర్ణి; పా. 2. బహువిదారణ పుటకఫలము: చూ, గుంజాకాయలు. [1–2.

బెండగిల్లు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ–వెల్లగిల్లు

బెండు. దే. వి. 1. జీలుగు*: చూ, స్వర్ణపుష్పి; విణ 2. సారములేనిది. హరి. పూ. 4, ఆ. 154. కాయికము, చివుకు–చీకు, జెబ్బు, డ్రాబ, పోరచి, బూల, బూలి, మక్కి. (సం).—అసారము, నిస్సారము, ఫల్గువు.

బెండుమానిసి. ద్వ. వి: చూ, బక్క. 1.

బెండువడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎత్తువడు; చూ. వలియు. 2.

బెండడి. వా. వి. 1. అడుసు: చూ, శాదము. 2; 2. కంకరి: చూ, లేపము.

బెంబేలు. వా. వి. బెదరు: చూ, సాధ్వసము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక)

బెంబేలుపడు. వా. అ. క్రి 1. బెదరు: చూ, సురిక్కు. 6; 2. నిశ్చేష్టతనొందు. (ఉ॥ స॥ లలో వాడుక). [చూ, శబ్దించే

బెకబెకలాడు. దే. అ. క్రి. (కప్పలు) కూయు:

బెకబెకలు. వా. వి. బ. (కప్పల) కూఁత: చూ, శబ్దము. 2.

బెక్కణ వై. వి.=పేంకణ: చూ, పెరవణ.

బెక్కొట్టు. దే. అ. క్రి. (బెంగ + కొట్టు) వాపోవు: చూ, శబ్దించే.

బెగడు. దే. వి. 1. రూ–బెగ్గడు. భయము: చూ, బెంబేలు; అ. క్రి. 2. (రూ–బెగ్గడు–బెగడుపడు–బెగ్గడిలు–బెగ్గడిల్లు–బెగ్గిలు–బెగ్గిల్లు–బెగ్గలించే) భయపడు: చూ, బెంబేలుపడు. 1.

బెగడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, రూ–బెగడు. 2; ప్రే. 2. బెగడుపఱుచే.

బెగద. వా. వి. భాగధేయము. ఆం. పదా. చర. 48: చూ, పిస్తు. 1.

బెగ్గడిలు. దే. అ. క్రి. రూ–బెగ్గడిల్లు: చూ, బెగడు 2. [ఆ. 66.

బెగ్గడిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—మార్క. 8,

బెగ్గడు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ–బెగడు.

బెగ్గలము. వై. వి. 1.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1; 2:(సం) —విహ్వలత.మార్క. 1, ఆ. 239.

బెగ్గలించే. వై. అ. క్రి.=విహ్వల.1. భయపడు: చూ, బెగడు. 2; 2. పెలుకుఱు: చూ, విహ్వాలించే. నిర్వ. 5, ఆ. 87.

బెగ్గలికము. వై. వి.=విక్లబ: చూ, బెగడు. 1. హరి. పూ. 9, ఆ. 49.

బెగ్గిలు. వై. అ. క్రి. రూ–బెగ్గిల్లు. 1.=విహ్వల: చూ, బెగ్గలించే. 1; 2: చూ, బెగ్గలించే. 2; 3. చింతించే: చూ, సురిక్కు 11; 4: చూ, సలించే; 5. చెదరు: చూ, వెల్లివిరియు. 1

బెగ్గిల్లుట. వై. వి: చూ, బెగడు. 1.

బెగ్గిల్లు. వై. అ. క్రి.=: చూ, రూ–బెగ్గిలు. (చలించేటకు.— అచ్చ. బాల, కాం. 98.)

బెగ్గురము. వై. వి.=పుష్కర. సాం. తి. 11: చూ, సారసము. 2.

బెగ్గురు. వై.వి.=—పై.— [కాలుది.(పుంజా.)

బెగ్గోడి. వా. వి. ఒకానొకకోడి: చూ, సెల

బెజ్జిము. దే. వి. తూఁటు: చూ, రంధ్రము. 1.
బెట్ట. దే. విణ. తీక్ష్ణము: చూ, వేండ్రము.
బెట్టించు. దే. స. క్రి. (నిర్బంధమునుండి) మరలించు.
బెట్టిదము. దే. వి.(బెట్టు + ఇదము.) 1. ఉద్ధతి: చూ, హంకారము; 2. క్రౌర్యము: ప్రామిడి; వై.విణ. 3. కఠినము: చూ, బెడిదము.5; 4.=భీతిదమ్. ఘోరము: చూ, బెగడు. 1; 5: చూ, బెట్ట; 6. క్రూరము. భో. 6, ఆ. 357: చూ, రౌరవము. 2; 7. ధృష్టము: చూ, స్థైర్యము. 1; 8: చూ, బిట్టు. 4; బ. 9 నిష్ఠురోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.
బెట్టిదుఁడు. దే. విణ. (బెట్టు + ఇదుఁడు) 1. పొగరుఁబోతు: చూ, హేరంబుఁడు. 2; 2. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2; 3. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.
బెట్టిదురాలు. దే. విణ. (బెట్టిద+ఆలు) బెట్టిదముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బెట్టు. దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 3. గర్వము. ఉ, రా. 2, ఆ. 309: చూ, హంకారము; విణ. 4: చూ, బెట్టిదుఁడు. 1; క్రి విణ. 5. అత్యంతము: చూ, మఱిమఱి; 6. గట్టిగా; 7. దృఢముగా. హరి. పూ. 8, ఆ. 46.
బెట్టుసరి. వా. విణ. రూ-బెట్రుసరి. 1. ఘోషణ: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, తెగనీలుగుట. 1; 3: చూ, తెగనీలుగుట. 2;4:చూ, బెట్టు. 1; 5. చెప్పినవిషయము సరిగా గమనింపకుండుట; 5. బింకము,తలబిరుసుతనము.
బెట్రుసరి. వా. విణ.—పై.—
బెడఁకు. దే. వి. (రూ-బెణఁకు-బెణుఁకు.) 1: చూ, తలఁగుడు; 2. చలనము: చూ, లోలము; 3. కులుకు: చూ, విలాసము. 2; అ. క్రి. (రూ-బెణఁకు-బెణుఁకు.) 4. తొలఁగు. వసు. 4, ఆ. 50: చూ, విరియు. 3; 5: చూ, సలించు. కళా. 4, ఆ. 105; వా.6. కీలుతప్పు; 7.నరముతప్పినొప్పియెత్తు.
బెడఁగారు. దే. అ క్రి: చూ, రమ్యమగు. స్వా. 3, ఆ. 71.
బెడఁగు. దే. వి. 1: చూ, విలాసము. 2. కళా. 3, ఆ. 33; 2: చూ, సౌందర్యము; విణ. 3. అధికము. వసు. 5, ఆ. 5: చూ, హేరాళము; 4: చూ, హృద్యము; అ. క్రి. 5:చూ, బెడఁగారు.
బెడఁద. దే. వి. 1. బాధ: చూ, శోకము; 2.చూ, విపత్తు. హరిశ్చ.3, ఆ.21; 3. అశుభము: చూ, హాని. 2; వా. 4: చూ, భారము. 1; 5. గందరగోళము: చూ, రద్దు. 2.
బెడక. దే. వి. 1. ధాన్యముపోసినగోనె, బస్తా: చూ, సంచి; 2. ఉత్తగోనె: చూ, సంచి.
బెడద. దే. వి: చూ, భక్ష్యము.
బెడిగ. వా. వి. రూ-బేడిగ: చూ, సిస్తు. 1.
బెడిదము. వై. వి. రూ- బేడిదము =భీతిద. 1. భయంకరత్వము: చూ, . సాధ్వసము; 2. కఠినత్వము: చూ, బెడిదము. 5; విణ. 3.భయంకరము: చూ, సాధ్వసము;4. అధికము. పగ. 3, ఆ. 46: చూ, హేరాళము; 5. గట్టిది: విణ.—రూ-బేడిదము, కటికి, కరకసా, క్రిక్కస, గట్టి, గొట్టు, నిగ్గడి, బెట్టిదము, మొదుక, మొప్పియ-మొప్పె; వి.—కక్కసము, కడిఁది, కఱకుఁదనము, గొడ్డ, పెలుచు, బిరుసు-బిఱుసు, బెడిదము; వి, విణ.—కఱకు, గడును, దురుసు; వి, దక్రి—పెల్చ—పెలుచేన-పెల్చన; (సం) — విణ.—అచ్ఛిద్రము, అయోమయము. ఉపోఢము, కంఘటము, కఠరము, కఠలము, కఠినము, కఠోరము, కఠోలము, కర్కరము,

కర్కశము, కీటకము, క్రూరము, గాటము, జఠరము, జరఠము, ౘ, దృఢము, ౘ, నిర్వ్యూహము, నివాతము, నిషధము, నిష్ఠురము, నిస్సంధి, పరుషము, మూర్తము, మూర్తిమత్తు, వృత్తము; వి.—కంకణము, కార్కశ్యము, గఱగఱ, మూర్తి. (మిగతవానికి "చూ, వృత్తము.6—10."); 6. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

బెడిదుఁడు. వై. వి. 1: చూ, వెఱపరి. 1; 2.కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. క్రూరుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

బెడిదురాలు. ద్వ. విఠ. (బెడిదము+ఆలు): చూ, బెట్టిదురాలు.

బెడియు. దే. అ. క్రి. 1. బెనుకు, తప్పు: చూ, మిడివోవు; 2. బెసుకు: చూ, వైకల్యమగు.

బెడిసికొట్టుట. వా. వి. 1. ఉగ్రదేవతలను క్రమవిరుద్ధముగా ఆరాధించినందున కలిగెడి హాని; 2. దేవతాదులు ఎదురుతిరుగుట.

బెడ్డ. వా. వి. రూ—బెడ్డు. మంటిగడ్డ: చూ, భూమి. 1.

బెడ్డు. వా. వి.—పై.—

బెణఁకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—బెడఁకు.

బెణుఁకు. వా. వి, అ. క్రి.—పై.—

బెత్త. వై. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెత్తము. వై. వి.=వేత్ర: చూ, పేము.

బెత్తిక. వై. వి. లోష్టము, ఎండిలేచినమట్టి పెళ్ల: చూ, భూమి. 1.

బెత్తిలి వై. వి.=భిత్తి. తర్జని మొదలైన నాలుగువేళ్ల అడ్డకొలత. ఉ, రా. 3, ఆ. 123: చూ, హస్తము.

బెత్తు. వై. వి. 1: చూ, బెత్తిక; 2.=వేత్ర: చూ, బెత్తము; దే. వి. 3.చూ. సన్మానము.

బెత్తెడు. వా. వి: చూ, బెత్తిలి.

బెదరించు. వా. స. క్రి: చూ, వెఱపించు.

బెదరింపు. దే. వి. బెదరించుట: చూ, సంకోచము. 3. [2: చూ, బెగడు. 2.

బెదరు. దే. వి. 1: చూ, బెగడు. 1; అ. క్రి.

బెదరుమోపుట. అం: చూ, భేదోపాయములు.

బెదరుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బెదరు. 2.

బెదరుపోతు. దే. విఠ: చూ, వెఱపరి. 1—2.

బెబ్బులి. ద్వ. వి. (పెద్ద+పులి) పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. [పత్రము. 4.

బెబ్బులుఁగు. వా. వి. వడ్లంగిపిట్ట: చూ, శత

బెబ్బె. వా.అవ్య. లేదు. "నీకుబెబ్బె-నీఅబ్బకు బెబ్బె.": చూ, శూన్యము. 1.

బెరడు. వై. వి.=బర్బర. 1: రూ—బరడు, అంట, కడపసము-కడాసము—కళవసము-కళాసము, చేట్ట, చెక్క, తాఁట, తిత్తి, తొంట, తొక్క, తొక్కు, తొడప, తొడవసము, తొలక-తొలుక, తోడు, తోడుపట్టు, తోలు, తోలుక, నార, పట్ట, పీతోలు, పైపొర, పొప్పర; (సం).—అజినము—అజీనము, అసృగ్ధర, అసృగ్వర, ఉక, ఐ, ఐక్యము, కటుచాతుర్జాతకము, కృత్తి, ఖల్లము, ఖల్లి, ఖేటము, చర్మము, చోచకము, చోచము, చోలకము, ఛల్లి, జామ, తనువు, త్వక్కు, త్వచము, పట్టము, శకలము. (మిగతవానికి "చూ, శకలము. 1—2"); తద్వి.—౧. ఎండిన అరఁటిపట్టు.—చోదుము; ౨.ఒలిచినుతిపోయుటకేర్పఱచినతోలునకు.-తిత్తి. (సం).—శృతి, సుతి; 3. చర్మఖండమునకు.-అట్ట;౪.చర్మములసమూహమునకు. (సం).—చార్మణము; ౫. డేగలతోలుగంతకు.-తొపారము- తోపారము;౬.దాక్షిత్వక్కునకు.—కారపుఁజెక్క;౭.పచ్చిచర్మమునకు.—కరుసు; ౮. పట్టెడవలెకోసిన తోలునకు._పట్టెడ;౯:పులితోలు.(సం).-ద్వీపము;౧౦:పొరాటు,పొరాటుచెక్క:(సం)—

త్వక్కు; ౧౧: పక్కితోలు, బరితోలు; ౧౨. మృగచర్మమునకు.—అట్టు, తిత్తి, తోలు; ౧౩. లవంగపుపట్టకు. (చూ, వరాంగకము. 1.); ౧౪. వింటినారిదెబ్బ కాపాడెడు ఉడుము తోలునకు. (సం.)—గోధ; ౧౫. సన్నగాఁగోసిన తోలునకు.-వాఱు (మిగతవానికి "చూ, శకలము. 1—2."); 2: చూ, రూ-బరడు. 1; 3: చూ, రూ-బరడు. 3.

బెరయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వ్యాపించే హరి. పూ. 6, ఆ. 95; 2: చూ, సంఘటించే. భాగ. 2, ఆ. 250; 3. చేరు, ఎల్లు భార. స్త్రీ. 1, ఆ 73: చూ, సిద్ధించే; స. క్రి. 3. పొందు. కళా. 3, ఆ. 105· చూ, సక్తమగు.

బెరసు. వై. విణ. 1.=పరుష. కూర్మరము. నీలా. 1, ఆ. 72: చూ, గౌరవము. 2; 2. ముతుక. నీలా. 3, ఆ 49: చూ, స్థూలము. 4.

బెరికి. దే. వి. కొఱంత: చూ, సొడ్డు. 1.

బెరుకు. దే. వి. 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; 2. ప్రయోజనము. చూ, వ్యాపారము.1.

బెఱక. దే. వి: చూ, బెడక. 1.

బెలంచి. దే. వి: చూ, పక్షి (అప్ర.)

బెలము. వై. వి.1.=బిల: చూ, రంధ్రము. 1; వా. 2. ఒకానొక ఎరువు. "పేడబెలముపోసిన పొలముపండును.": చూ, శుష్కగోమయము (గోదావరీమండలమున వాడుక).

బెల్లరయు. దే అ. క్రి: చూ, వ్యాపించే.

బెల్లము. దే. వి. 1. గుడము: చూ, శర్కర. 1; వా. 2 మగగుఱి: చూ, శిశ్నము (పిల్లల ముద్దునందుపయోగింతురు.)

బెల్లి. దే. విణ. 1: చూ, వంచకము. కళా. 3, ఆ. 34; 2: చూ, వంచకుఁడు; 3: చూ, జెజ్జెరకత్తియ. [అ.క్రి. 2: చూ, బుజ్జగించే

బెల్లించు. దే. స. క్రి. 1: చూ, వచించే; వా. బెల్లించుకొను.—వై.—

బెల్లింపు. దే. వి. 1: చూ, వంచనము; 2. ఇచ్చకము: చూ, బుజ్జగము. 1; విణ. 3: చూ, బుజ్జగము. 2.

బెల్లింపుమాట. వా. వి. 1. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 2: చూ, బెల్లింపు. 2.

బెసుకు. దే అ. క్రి: చూ, బెడీయు. 1—2.

బెస్త. దే. వి. బోయ: చూ, మోపరి.

బెస్తవాఁడు. దే. వి.—వై.—

బెహారము. వై. వి.=వ్యవహార. (రూ-బేహారము-బేహారము-బేరము-బేవరము): చూ, వర్తకము

బెహారి. వై. వి.=వ్యవహార. రూ-బేహారి-బేహారి. కళా. 6, ఆ. 97: చూ, సెట్టి. 2.

బెళఁకు. దే. వి. 1. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, విలాసము. 2; 3: చూ, లోలము. అని. 5, ఆ. 29; వా. 4. ఒకానొకదేగ. చూ, శ్యేనము; అ. క్రి. 5. రూ-బెడఁకు: చూ, సలించే; 6. ఒరయు. పాండు. 4, ఆ. 3: చూ, రుద్దు; వా. 7. తళతళమని ప్రకాశించే. రూ—బెళుఁకు: చూ, హవణిల్లు.

బెళఁగు. దే. వి: చూ, రూ-బెడఁగు.

బెళగువ్వ. దే. వి. (బెడద + గువ్వ) (ప్రా. 4, ఆ 58); కంపపులుఁగు—గంపపులుఁగు, గబ్బిగబ్బులుఁగు, డబ్బు, బెళవ. (సం).— అలజము, కుక్కుటకము, కుక్కుభము, కులాలము, జీవంజీవము, భాసంతము, లజ్జాభాసము; తద్వి.— జలకుక్కుభమునకు.—(సం).— గోభండీరము, జలకుక్కుభము. (చూ, శకుంతి.)

బెళవ. దే. వి.—వై —

బెళుకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, బెళకు. 1-2-3-4-5-6-7. (అధికప్రభకు.—కళా. 1, ఆ. 135; తళతళమని ప్రకాశించుటకు.—యా. 5, ఆ. 65.)

బే

బే. వై. వి: చూ, రూ-అంబే. భో. 6,ఆ. 44.
బేటు. దే. వి. 1: చూ, జెత్తిక; (కొండ లో నగు వాలియందలి చీలిక. (పేటు అని వాడుచున్నారు.)
బేగడ. దే. వి. కాకిబంగారు: చూ, శుభ్రము.1.
బేగరి. వా. వి. గుఱ్ఱపువాఁడు: చూ, సాది. 1. (హయము.)
బేగి. వా. క్రి. విణ. వేగముగా. "బేగిరమ్ము."
బేగిరావులు. వా. వి. బ. వేగముగావచ్చేవారు.
బేజరూరు. వా. విణ. తొందరలేనిది.
బేజారు. వా. వి. అలయిక, శ్రమము.
బేడ. దే. వి. పరకరూపాయ,(రు 0—2—0).
బేడలు. దే. వి. బ. కాయధాన్యములపప్పు: చూ, పప్పు. 1.
బేడిక. వా. వి. భాగధేయము: చూ, సిస్తు. 1.
బేడిగ. దే. వి.—పై.—
బేడిజేము. దే. వి. టక్కు: చూ, వంచన.
బేడిదము. వై. వి.=భీతిద: చూ, రూ-బెడిదము.
బేడిమూఁక. వా. వి. అల్లరిమూఁక.
బేడిస. దే. వి. శఫరిఅనుమీను: చూ, మత్స్య[ము. 1.
బేడిసమీను. దే. వి.—పై.—
బేడీలు. వా. వి. బ.సంకెళ్లు: చూ, శృంఖలము.3.
బేడౌలు.వా.వి.వికారరూపము,దుస్తులుగరింపమి.
బేతాహతు. వా. విణ. తాహతులేనిది. (తాహతు=గొప్ప.)
బేతాళము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిశాచము: చూ, భూతము; 2. భూతావిష్టమృత శరీరము: చూ, శరీరము.
బేతాళుఁడు. సం. వి. అ.పుం: యమకింకరుఁడు.
బేది. దే. వి: చూ, పాచనము. 3.
బేపరవా. వా. విణ. లక్ష్యములేనిది.
బేబాచెయ్యి. వా. విణ.గొప్పసమర్థతకలవాఁడు.
బేబేబ్రాహ్మణులు. అం.కన్యాకుబ్జులలోనొకరు. (సామవేదులు కొందఱు యజుర్వేదులొక కొందఱు): చూ, బ్రాహ్మణులు.
బేమరమ్మతు. వా. విణ. మరమ్మతులేనిది.
బేరకత్తె. వై. విశే. (బేరము + కత్తె) బేరమాడునది: చూ, స్త్రీ.
బేరకాఁడు. ద్వ.విణ: బేరమాడువాఁడు, అమాంతగాఁడు, చిల్లరబేరగాఁడు.
బేరజేము. దే. వి. 1. కుత్సితుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 3. కుత్సితపునడక; 4.కుత్సితురాలు: చూ, స్త్రీ; బ. 5. పరుషోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.
బేరమాడువాఁడు. ద్వ. విణ: చూ, బేరకాఁడు.
బేరము. సం. వి. అ. న. 1. ప్రతిమ: చూ, హరిణి. 3; వై. వి. (1)=వ్యవహార: చూ, బెహారము. పాండు. 1, ఆ. 111; (2) వెలకు వస్తువునిచ్చేకొలఁది నడుగుట.
బేరి. వై. వి. 1.=వ్యవహార. (బేరము + ఇ.) 1: చూ, వైశ్యుఁడు; 2.=భేరీ. దుందుభి అచ్చ. యు, కాం. 205: చూ, వీణె.
బేరీజు. వా. వి. 1. రాబడిమొత్తము; 2. లెక్కవివరము.
బేరుండము. వై. వి.=భేరుండ.గజములఁదన్నుకొనిపోవు ఒకానొకపక్షి: చూ, శకుంతి (పక్షి.)
బేల. వై. విణ.=భేల. 1. మూఢురాలు, ముగ్ధ: చూ, స్త్రీ; 2: మూఢుఁడు: చూ,స్తబ్ధుఁడు.
బేలరి. దే. విణ. (బేలు + అరి): చూ, వంచకుఁడు. భాగ. 3, స్కం. 381.
బేలాయకు. వా. విణ. తగనిది, పనికిరానిది.
బేలు. దే. వి. 1: చూ, వంచన; వా. 2. జామీను; 2 ఇరువదిరీములకట్టు: చూ, పటపత్రము.
బేలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-బేల్పడు. 1:చూ, మోసపోవు; ప్రే. 2. బేలుపఱచు.

బేలుపోవు. దే.అ. క్రి. 1:చూ, బేలుపడు; ప్రే. 2. బేలుపుచ్చే. [వంచించే.
బేలువెట్టు. దే. స. క్రి. మోసపుచ్చే: చూ,
బేవరము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, బెహారము.
బేవారసు. వా. విణ. నాథుఁడు లేనిది, హక్కుదారుఁడు లేనిది.
బేషు. వా. వి. (రూ-బేసు-భేషు) మంచిది.
బేసము. వై. వి.=పేశ. 1: చూ, పేసెము. భాగ. 8, స్కం. 450; 2.=వేష. కోలము: చూ, వేసము.
బేసరి. దే. వి. 1. ఒకరకముముక్కర: చూ, భూషణము. 2; 2. అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2; 3. లలంతికావిశేషము: చూ, భూషణము. 2.
బేసి. వై. వి.=విషమ (దేశ్యమని శ. ర.) సమముకానిది: చూ, విషమము. (1-3-5 మొ)
బేసికంటి. దే. వి. (బేసి+కన్ను) విరూపాక్షుడు, ముక్కంటి. య. 1, ఆ. 85: చూ, శివుఁడు.
బేసికంటిమామ. ద్వ. వి: చూ, పర్వతము.
బేసికంటివేల్పు. దే. వి: చూ, బేసికంటి.
బేసికైదువుజోదు. ద్వ. వి. అసమశరుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.
బేస్తవారము. వా. వి: చూ, బృహస్పతివారము.
బేస్తు. వా. వి. పేక, జూదములోనగువానియందలి కొద్దిగెలుపు. "బేస్తుకన్న తగ్గిన పదేలు, "బేస్తుకన్న హెచ్చిన ఆట" (వాడుక)
బేహరము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ-బెహారము. [బెహారి; 2: చూ, వైశ్యుఁడు.
బేహరి. వై. వి.=వ్యవహార. 1: చూ, రూ-
బేహారము. వై. వి.=వ్యవహార: చూ, రూ-బెహారము. [చూ, రూ-బేహరి.
బేహారి. వై. వి.=వ్యవహార. (బేహారము + ఇ):
బేహరికుఁడు. వై. వి.=వ్యావహారిక. వ్యాపారము తెలిసినవాఁడు.

బై

బైండు. వా. వి. పుస్తకమునకు అట్టకట్టుట.
బైకలు. వా. వి. బ: చూ, రూ-బయ్యంకలు.
బైజె. దే. వి: చూ, రూ-బయిజె.
బైడాలము. దే. వి: చూ, రూ-బయిడాలము.
బైరవాసము. వై. వి.=బహిర్వాస: చూ, రూ-బయిరవాసము. (బైరువాసముఅనికొందఱు)
బైరవుఁడు. వై. వి.=భైరవ: చూ, భైరవుఁడు.
బైరాగి. వై. వి.=విరాగి: చూ, రూ-బయిరాగి. బ్రి. 2, ఆ. 175.
బైరి. దే. వి: చూ, రూ-బయిరి.
బైలగు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-బయిలగు. ఉ, రా. 2, ఆ. 137.
బైలు. వై. వి.=బహి: చూ, రూ-బయలు-బయిలు.
బైసణ. దే. వి: చూ, రూ-బయిసణ.
బైసి. వై. వి.=భవిష్య. 1. నియతి: చూ, సత్యము. 1; 2. గౌరవము, మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3. భాగ్యము. పంచ. నా. 1, ఆ. 183: చూ, సంపద; 4. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1.
బైసికిలు. వా. వి: చూ, రూ-బయిసికిలు.
బైసుక. దే. వి: చూ, రూ-బయిసుక. రుక్మాం. 5, ఆ; ఉ, హరి. 3, ఆ. 124.

బొ

బొంకణము. వై. వి.=బోక్కణ: చూ, రూ-బొక్కణము.
బొంకప్ప. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.
బొంకరి. దే. విణ. (బొంకు+అరి): చూ, బొంకులాఁడు.
బొంకి. దే. వి: చూ, రూ-బోఁకి.
బొంకించే. దే. స క్రి. 1. మోసపుచ్చే: చూ, వంచించే; ప్రే. 2. బొంకఁజేయు.

బొంకు. దే. వి. 1. కల్లమాట. హరి. పూ. 5, ఆ. 234: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. కల్ల: చూ, వితథము; స. క్రి. 3. అనృతమాడు: డబ్బు, బిజోగు, బొల్లు. [చూ, స్త్రీ.

బొంకులాఁడి. దే. విణ. అసత్యములాడునది:

బొంకులాఁడు. దే. విణ: అన్నెకాఁడు, కల్లరి-కల్లరీఁడు, జొల్లికాఁడు, టక్కరి, బొంకరి. (సం).— అన్యాయవాది.

బొంగ. వా. వి. 1. జలప్రసరణ విశేషము. "చేనుగట్టంతయు బొంగలే"; 2. చిన్న మూతిగలకుండ: చూ, భాండము. 3.

బొంగరము. వై. వి.=భ్రమరక. త్రాడుచుట్టి యాడెడువస్తువు: రూ-బంగరము-బొంగురము—బొమ్మరము. (సం).—గిరికము, భ్రమరకము. [భత్స్యము.

బొంగరాలు. వా. వి. బ. (పొంగరాలు): చూ,

బొంగు. దే. వి. ఎండిన లావుబోలువెదురు: చూ, వెదురు.

బొంగుగొంతుకవాఁడు. వా. వి. (సం).— అస్వరుఁడు, అసౌమ్యస్వరుఁడు.

బొంగురము. వై. వి.=భ్రమరక: చూ, రూ-బొంగరము.

బొంగువెదురు. ద్వ. వి. 1: చూ, బొంగు; 2. గాలిసోఁకున మ్రోఁగెడు బొంగువెదురు: చూ, బొంగు.

బొంధ. వై. వి =బంధ. (దేశ్యమని శ. ర.): చూ, బోను. 1.

బొండకొయ్య. వా. వి.—పై—

బొండమ్రాను వా. వి.—పై.—

బొండము. దే. వి. పెచ్చుతోఁగూడిన టెంకాయ, కొబ్బరిబొండము: (రూ-బొండలము—బొండాము—బొండ్లము-బొండ్లాము — బొండ్లెము): చూ, స్కంధఫలము.

బొండలము. దే. వి.—పై.—

బొండాము. దే. వి: చూ, బొండము.

బొండిగ. దే. వి. తొడిమ: చూ, వృంతము. 1.

బొండు. వా. వి. 1. కంఠము: చూ, మెడ; దే. విణ. 2. పరిమండలము, గుండ్రమైనది: "బొండుగంటలు" : చూ. వర్తులము.

బొండుగ. దే. వి. కంఠనాళము. అచ్చ. యు, కాం. 136: రూ—బొండువ. (సం).— కృకము.

బొండుమల్లె. ద్వ. వి. గుండుమల్లె*: చూ, మల్లె.

బొండువ. దే. వి: చూ, రూ-బొండుగ.

బొండెము. దే. వి: చూ, తడుకు. 2.

బొండ్లము. దే. వి: చూ, రూ—బొండము.

బొండ్లాము. దే. వి.—పై.—

బొండ్లెము. దే. వి —పై.—

బొంత. వై. వి. 1.=కంథా: చూ, వస్త్రము; దే. విణ. 2. పెద్ద: చూ, సుర. (3)

బొంతకత్తియ. వా. వి. పట్టని: చూ, శంభళి.

బొంతకాకి. ద్వ. వి. మాలకాకి: చూ, వాయసము. [స్నుహి.

బొంతజెముడు. ద్వ. వి. బొమ్మజెముడు*: చూ,

బొంతరఁటి. దే. వి. పెద్దకాయల అరఁటి, మహేంద్రి*: చూ, రంభ. 2.

బొంతజొాయి. దే. వి: చూ, తురకజొాయి.

బొంతు. దే. వి. 1.చోడి జొన్న గంటెలోనగువాని గింజెలయడుగున నుండెడి కుదురువంటి పొట్టు; వా. 2: చూ, బొందు. 4.

బొంద. దే వి. 1: చూ, రంధ్రము. 1; 2. తాడులోనగువానిచిన్న చెట్టు; వా. 3.తలనఱికిన అరఁటిమ్రాను: బొందియ-బొందె. (దీనిదొప్పలువిస్తళ్ల కుపయోగించెను); విణ. 4: చూ, లంద.

బొందకోల. దే. వి. 1. సానకత్తి: చూ, రిష్టి. 2; (ఇదెమల్లయుద్ధ సాధనాయుధము).

బొంతడము. ద్వ. వి. (బొంత + దడము): రూ—బొందళము, కవచము: చూ, వారవాణము.

బొందడీఁడు. ద్వ. వి: చూ, వర్మితుఁడు.

బొందపక్కె. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

బొందపువ్వు. ద్వ. వి. తొటిమోవ్రను పట్టియుం డెడు నూఁగుపూవు: చూ, సుమము.

బొందళము. ద్వ. వి. (బొంత + దలము): చూ, రూ—బొందడము. ఉ, రా. 4, ఆ. 222.

బొంది. దే. వి. 1. మేను: చూ, శరీరము; 2. ఎముకలగూఁడు: చూ, శల్యము. 1.

బొందియ. వా. వి. రూ-బొందె. 1: చూ, బొంద. 3; 2. అగఁటిఊఁచే: ఊఁచే, దూఁట. [2. బొందిలీకులస్థుఁడు.

బొందిలి. దే. వి. 1. ఒకానొక జాతి; వా.

బొందివేఁట. వా. వి. కాఁజోలు మొదలగు గూళ్ల లోనుంచెడి పక్షులతో నాడెడు వేఁట.

బొందు. దే. వి. 1. చేరు. "పెండ్లి సన్నిధానపు బొందు.": చూ, సూత్రము. 1; 2. చోక్కా య ముడివేసెడు సన్నదారా; 3. పుష్ప సరము కళా. 4. ఆ. 82: చూ, భూషణ ము 2; 4. వెన్నుదీయుటకు యోగ్యముగాని వరిలోనగునది: బొందు.

బొందుపోవు. దే. అ. క్రి. 1. వరిలోనగునది వెన్నుదీయ యోగ్యముగాకపోవు; వా. 2. సూత్రము తెగు.

బొందులోపుస్తెబొంగవంటిమగఁడు. లో. పుస్తెమా త్రముకట్టి నిరుద్యోగియై భార్యను ఆదరించే నిభర్త.

బొందె. వా. వి: చూ, రూ—బొందియ.

బొంపిరి. వా. వి. 1: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2: చూ, సంపూర్ణము.

బొంపిరిపోవు. వా. అ. క్రి: చూ, బలకాయించు.

బొంబాయి. వా. వి. 1. ఒకానొక రాజధాని; 2. నీరువెలువరించుగొట్టము, కుళాయి-కుళ్ళా యి. (పైప్.)

బొంయి. వా. వి: చూ, రూ—బొయ్యి.

బొక్క. వై. వి.=భూకమ్.[1] 1. బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కన్నము: చూ, రంధ్రము. 1; 3. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 4. శవ మునుపూడ్చెడుగొయ్యి; దే. 5. నోరునిండిన పొడియగు తినుబండము. "వాఁడుఅడు కులు రెండు బొక్కలు బొక్కినాఁడు" (శ. ర.): బొక్కు.

బొక్కణము. వై. వి.=బోక్కాణ. విబూది సంచి: చూ, రూ-బొంకణము.

బొక్కనియ. వై. వి.=బోక్కాణ. రూ-బొ క్కెన. గుఱ్ఱమునకు ఉలవలు పెట్టెడు బొ క్కెన: (సం).—బోక్కరము—బోక్కా ణము. [సర్పము.

బొక్కబెరడు. ద్వ. వి. ఒకపాము: చూ,

బొక్కలాఁడు. ద్వ. వి. (బొక్కలు+ఆఁడు) 1. కన్నగాఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 3: చూ, సర్పము; వా. 4. ఎలుక: చూ, మూషికము.

బొక్కసము. దే. వి. 1: చూ, పంటసాల; 2. అర్థభారము. కాశీ. 5, ఆ. 67; అం. 3: చూ, సప్తాంగములు. (అంగము. 9.)

బొక్కి. దే. వి. 1: తొస్సె, బోసి; 2. మాంస ములేనిది.

బొక్కిఅొమ్మువాఁడు. వా. వి: చూ, కుబ్జుఁడు.

బొక్కిస. దే. వి. 1. బట్టలపెట్టె, కరోటకము: చూ, సందుకా; 2: చూ, రూ-బొక్కిసా.

బొక్కిసా. దే. వి. 1. చిన్నమూట; వా. 2: చూ, బొక్కెన. 4.

బొక్కు. దే. వి. 1. నిండిననోరు: చూ, బొక్క. 5; స. క్రి. 2. నోటినిండతిను: చూ, బొక్కులాడు.

బొక్కులాడు. దే. స. క్రి: చూ, బొక్కు. 2.

బొక్కెన. దే. వి. 1: చూ, నీరుపిప్పలి*; వై. వి. 2.=బోక్కాణ: చూ, బొక్కనియ; 3.=బోక్కాణ. నీళ్లెత్తిపోసెడు తోలు

సంచి: (సం)—కరకపత్రిక; 4.=బోక్కా-ణ. రూ-బొక్కిస-బొక్కిసా. నీరుచేఁదెడి పాత్రము: చూ, పాత్రము. 6—౨౫.

బొంగడ. దే. వి. 1: చూ, రూ-బుగడ; 2. పం చేపుగోడు శిఖరము; బ. 3. చూచుకము. కళా. 1, ఆ. 131: చూ, స్తనము; 4. గం దపట్టెమీఁది గుబ్బ: గుబ్బ; 5. చెలువుకట్టె లోనగువానియందు నీళ్లుమాటివచ్చెడు బొం గ: చూ, బొంగ. [పెడు కాయ.

బొంగడము. వా. వి. సొగటాల పాళిగదులు నడ

బొంగడసరులు. వా. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

బొంగిణి. వా. వి: చూ, దబరా.

బొగ్గరము. వా. వి. ఉక్కుతోఁగూడినవేఁడిమి: చూ, వేండ్రము. (ఉత్తరసర్కారులలో వాఁడుక.)

బొగ్గు. దే. వి:నల్ల, మసి, నిప్పు.(సం).—అంగా రము-అంగారము, అగ్నిచిత్తు, అజ్ఝల, ఇం గాలము, ఉల్క, కాలిక-కాళిక-కాలిక ము, కాళి, కోకిలము. (చూ, వహ్ని. 1.)

బొగ్గుగలచేట. జా. (పూరిగలచేటవంటిది) నీచదశకు వచ్చేట. "వారు కట్టకడకు సిగ్గుఁ బడి బొగ్గు గలవకమానరు." (ధర్మజరాజ న్యాయము.)

బొగ్గులకుప్ప. వా. వి. అంగార్య: చూ,వహ్ని.1.

బొచ్చె. దే. వి. 1. కుండలోనగువాని పెంకు. చూ, పెంకు. 3; 2. తలపుట్టి:చూ, పించే; 3. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

బొచ్చే. వా. వి. కేశము: చూ, వెండ్రుక.

బొచ్చెమెకము. ద్వ. వి: చూ, భల్లము. 2.

బొజేఁగు. వై. వి.=భుజంగ. అచ్చ. అర, కాం. 1: చూ, విటుఁడు.

బొజ్జే. దే. వి: చూ, పొట్ట. 1.

బొజ్జేదేవర. వా. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

బొజ్జేవాఁడు. దే. విణ: చూ, లంద.

బొటనవేల్రిలికోన. అం: చూ, కళాస్థానములు.

బొటనవేల్రిలు. దే. వి: చూ, పెద్దవేల్రిలు. (రూ—బొట్టనవేల్రిలు-బొటవ్రేలు-బొట్టవ్రేలు-పొటవేల్రిలు-పొట్టవేల్రిలు.)

బొటనవేల్రిలు. దే. వి.—పై.—

బొటవేల్రిలు. దే. వి.—పై.— [యము.

బొటిమ. దే. వి. మొటిమ: చూ, స్థాలోచ్చ

బొట్ట. దే.వి. వెదురుబద్దలగాదె: చూ, పంటసాల.

బొట్టడి. దే. వి. దొర్లించెడునల్లరాయి: చూ, రాయి.

బొట్టనగోలలు. దే. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొట్టనవేల్రిలు. దే. వి. 1: చూ, రూ-బొటనవేల్రిలు; అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

బొట్టము. దే. వి. గోఁచి: చూ, లంగోటి.

బొట్టవేల్రిలు. దే. వి: చూ, రూ-బొటనవేల్రిలు.

బొట్టి. వా. వి. బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠవాచకము: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బొట్టియ. వై. వి. 1.=పుత్రిక. రూ-బొట్టె-కొడుకు. అచ్చ. యు, కాం. 70: చూ, సూనుఁడు. 1; 2.=పుత్రిక. రూ-బొట్టె-కూఁతురు. అచ్చ. యు, కాం. 486: చూ, సూన. 1; వా.3. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు; దే. వి. 4. బాణములోనగువాని చివర నేర్పఱచెడు తామరమొగ్గవంటి ములికి: బొట్టె, బొట్టెకోల. [బొట్టియ. 1.

బొట్టియఁడు. వై. వి.=పుత్రిక: చూ, రూ-

బొట్టియకోల. వా. వి. దుపుడక్కవాఁడు శకు నము చెప్పునపుడు చేతితోఁబట్టుకొను చిన్న సన్నపుకఱ్ఱ.

బొట్టు. వై.వి.1.=పుండ్రమ్. పుండ్రము.తద్వ.—ం. చుక్క-బొట్టునకు.-చుక్క,చుక్క-బొట్టు, బొట్టు. (సం).— అపాంగము, కలాప కము, కశేరువు, చిత్రికము, చిత్రపత్రి ము, చిత్రము, తమాలపత్రము, తమా

-ణము, తిలకము, నాభి, పుండ్రము, బిందు
-వు, విశేషకము; ౨: (సం).—అంగుళిత్రా
ణము; ౩: అడ్డబొట్టు; ౪: కావలిబొట్టు,
కావిరిబొట్టు, కావు; ౫: చేఁడు. (సం).—
జాషము; ౬: చౌరిక–చౌటిక, పత్తిరిబొట్టు,
౭: చేరుచుక్క–చేర్చుక్క, చేఱుచుక్క, చు
క్క–చేఱు, పాపటచేఱు, పాపటబొట్టు.
(సం).– పత్త్రపాశ్య, లలాటిక; ౮: తిరు
చూర్ణము, తిరుమణి, తిరు
మన్ను; ౯: తిరునామము, పంగనామము;
౧౦: నిలువుబొట్టు, పుదియబొట్టు. (సం).–
ఊర్ధ్వపుండ్రము; ౧౧: (సం).—పటలము,
పట్టెవర్ధనము; ౧౨. నీటిబొట్టునకు.—
(చూ, "బొట్టు. 6"); (మిగతవానికి "చూ,
విశేషకము. 1."); 2: చూ, తాళిబొట్టు.
1; 3: చూ, తాళిబొట్టు. 2; 4. అనుస్వా
రము: చూ, సున్న 1; 5: చూ, బుజె.
1; 6: నీటిబొట్టు, చుక్క. (బ) తొంగిల్లు.
(సం).—కణము. జలబిందువు, ద్రప్సము;
7 =భట్టు. విప్రనామానుబంధము, భట్టు:
చూ, స్వస్తిముఖుఁడు; వా. 8. ఒకకాని
(రు 0-0-3.) (రాయలసీమలోవాడుక);
9. నేయి నూనెలోనగు వాని వడ్డన
యందుపయోగించెడిమాట. "నేతిబొట్టు,
నూనెబొట్టు." మొ; 10. (పాయింటు).
బిందువు; 11. మద్యము. "ఇదిపీఁడుత్రాగిన
బొట్టుమహిమయే": చూ, సుర. 2;
12: పచ్చబొట్టు (అంటిపిడనిది.)

బొట్టుగు. వై. వి. రూ–బొట్టువు*: చూ, నువ్వు.
(నువ్వులు.)

బొట్టుదారము. ద్వ. వి. బొట్టునగుచ్చెడు మం
గళసూత్రము: చూ, భూషణము. 2.

బొట్టుపెట్టె. వా. వి. ఆఁడువారు కుంకుమాదుల
నుంచుకొనెడు చిన్నపెట్టె: చూ, సందుకా.

బొట్టువు. వై. వి: చూ, రూ–బొట్టుగు*.

బొట్టె: చూ, రూ–బొట్టియ.

241

బొట్టెఁడు. వై. వి.=పుత్త్రి. బాలుఁడు. అచ్చ.
బాల, కాం. 201: చూ, శిశువు.

బొట్టెకోల. దే. వి: చూ, బొట్టియ. 4. కళా.
7, ఆ. 129.

బొడబొడ. దే. వి. 1. కాఱుటయందగు ధ్వన్య
నుకరణము: చూ, హూహూ; 2. మ్రో
యుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ,
హూహూ.

బొడాబొడి. వా. విశే. వెల్లడియైనట్టి. "బొడా
బొడిమాటలు.": చూ, రూ–బొళాబొళి.

బొడిగ. వై. వి.=పృథుక: చూ, బొట్టెఁడు.

బొడిప. దే. వి: చూ, బుడిపి. 1.

బొడిమ. దే. వి. పావకోళ్ళబిరడ.

బొడియ. దే. వి. రెండుసిద్దెలకు వేసెడుపెన.

బొడ్డ. దే. వి. అత్తి*: చూ, మేడి.

బొడ్డనబావి. ద్వ. వి. నడుమ పిల్లనూయిగల
కోనేఱు. ప్రభా. 1, ఆ. 65: చూ, సర
స్సు. 1. [రూ–బొడసరము.

బొడ్డసరము. దే. వి. పైరులోమొలచే మొక్క*:

బొడ్డు. దే. వి. 1. (లక్ష్మీ. 5, ఆ. 63): పొ
క్కిలి. (సం).— ఉదానము, గుల్మము,
తుండకూపి, తుందికరము, న, నాభి.
తద్వి — ఉఱుకుడుబొడ్డు, సోఁదబొడ్డు.
(సం) — తుండి–తుంది; అం. 2: చూ,
కీళ్లాస్థానములు. [వాయువు.

బొడ్డుగాలి. వా. వి. సమానవాయువు: చూ,

బొడ్డుజేవిక. ద్వ. వి. చుట్టు కొల్లారము నడిమి
చావడి: చూ, సదనము. 1. [అమల.

బొడ్డుకాఁడ. దే. వి: బొడ్డుపుడక. (సం).—

బొడ్డుపుడక. దే. వి.—పై.—

బొడ్డుఱాయి. వా. వి. కోటగుమ్మమునడుమ
ఱాయి: చూ, రాయి.

బొడ్డువాఁడు. వా. వి: గొండుఁడు, తుండిభుఁ
డు–తుండిభుఁడు–తుందిలుఁడు. [సిద్దెము.

బోణిగ. దే. వి. సరకుతోనున్న చేతిసిద్దె: చూ

బొణిగలు. దే. వి బ. 1. పొట్టువీడి బ్రద్దలుకాని కాయధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); 2. బొంతుపీడనిజొన్నలోనగునవి; 3: చూ, భక్ష్యము.

బొత్త. దే. వి. 1. తామ్రాది పాత్రములబొంక: చూ, బొంద.1; వా. 2. దండుగ: చూ, సేగి. 4; 3. నిలవసొమ్ములోని తలుగు (తక్కువ.)

బొత్తాము. వా. వి: బొత్తాను,గుండీ. (బటన్సు.) తద్వి.—పిన్నీసు.

బొత్తాను. వా. వి.—పై.—

బొత్తి. వా. వి: చూ, పొర. 6

బొత్తిగ. వై. ద్రి. క్రి. విణ. మొదలంట: చూ, వడారము.

బొత్తు వా. వి. బాలతాళము.

బొత్సోసాంతోబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, సాంతోబ్రాహ్మణులు.(చూ, ఉత్కళులు.)

బొద. దే. వి. మొదవ*: చూ, తృణము. 1.

బొది. దే. వి. 1. ఓడలుచేసెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2: చూ, పాదు. 1; 3. బొజియ: చూ, రంధ్రము.1.

బొద్ది. దే. వి. 1: చూ, శ్యామము. 7. *; వై. విణ. 2.=వృద్ధ. పెద్దది: చూ, సుర. (3).

బొద్దికూర. వా. వి: చూ, బొద్ది. 1. *

బొద్దీఁక. దే. వి: చూ, బరిడెపురుగు.

బొద్దీఁగ. వా. వి.—పై.—

బొద్దు. దే.వి. 1.గోడలోనగువానియందలిఅంచు. తద్వి.—ఏ. గోడబొద్దునకు.—అడఁగుబొద్దు, బొద్దు, మొలత్రాడు; వి. పేముబొద్దునకు.—కమ్మి, బొద్దు; 2:చూ,గడ్డిబొద్దు;బ. 3.హస్తాభరణము: చూ, భూషణము. 2.

బొద్దుకీటు. వా.వి. పునాదిగోడపైపెట్టెడుకీటు.

బొనము. దే. వి. మెఱుఁగు.

బొప్పఁడు. దే. విణ: చూ, బేల. 2.

బొప్పటము. వా.విణ.లేకుండఁగచేయుట. "నీకు బొప్పటముఅయినదా?": చూ, శూన్యము.

బొప్పాయి. వా.వి.రూ-బొబ్బాయి*: చూ, వృక్షము.(దీనిపండుతినిన స్త్రీలకుపాలుపడును. కడుపులోని బల్లలు కరుగును. మూలశంకలుతగ్గును.)

బొప్పి. దే. వి. కంతి, కదుము, గనుపు, గాడము, గ్రావ, పుంగుడు—ప్రింగుడు, బుడిపి. బుడ్పి.(సం).—గ్రంథి.

బొబ్బ. దే. వి. 1. పెద్దఅఱపు: చూ, స్వరము. 2; 2. పొక్కు: చూ, వ్రణము; 3. సింహనాదము: చూ, స్వరము. 2; వా. 4. త్రాగెడునీరు: చూ, సలిలము. (ఉత్తరగసర్కారులలో వాడుక.)

బొబ్బము. వా. వి. రూ-బొబ్బాము: చూ, వంకము. 3.

బొబ్బమెకము. ద్వ. వి: చూ, సింహము.

బొబ్బర. వై. వి.=బర్బర. 1: చూ, బరడు. 1; 2: చూ, బెరడు; 3. అలచందలను సస్యము: చూ, సస్యము. 1.

బొబ్బరబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కర్ణాటకులు.

బొబ్బరలు. వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము. (చూ, రాజమాషము).

బొబ్బరించు. దే. అ. క్రి. బొబ్బవేయు.

బొబ్బరింత. దే. వి. బొబ్బరింపు: చూ, స్వరము. 2.

బొబ్బరింపు. వా. వి.—పై.—

బొబ్బలగొట్టు. వా. వి: చూ, బీదవాఁడు.

బొబ్బలి. వై. వి.=బర్బుర. అజభక్షము, కఫాంతకము*: చూ, ఖట్ఠదిరము.

బొబ్బాటము. దే. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొబ్బాము. వా. వి: చూ, రూ-బొబ్బము.

బొబ్బాయి. వా. వి: చూ, రూ-బొప్పాయి *.

బొబ్బెట్టు. వా. వి: చూ, బొబ్బరింత.

బొమ. వై. వి.=భ్రూః: చూ, రూ-బొమ్మ. (ప్రతిమకు.—విక్రి. 7, అ. 72.)

బొమముడి. దే. వి. రూ-బొమ్మముడి: చూ, భ్రుకుటి.

బొమముడిపాటు. ద్వ. వి: (సం).—ఆకారము, ఇంగము, ఇంగితము.

బొమిక. దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము. 1.

బొమికలగోడ. వా. వి: (సం).—ఏడుకము—ఏడూకము.

బొమికము. దే. వి. (రూ—బొమిడికము-బొమిడీకము-బొమ్మికము - బొమ్మిడికము-బొమ్మిడీకము) కిరీటము: చూ, సీసకము. (1.)

బొమిడికము. దే. వి.—పై.—

బొమిడీకము దే. వి.—పై —

బొమ్మ. వై. వి. రూ-బొమ్మ. 1=బ్రహ్మ: చూ, బ్రహ్మ. 1; 2.=భ్రూవు. కనుబొమ: చూ, భ్రూవు (దేశ్యమని శ. ర); 3. ప్రతిమ: చూ, హరిశి. 3; 4. బిరుదచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 5: అవమానచిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; విణ. 6: చూ, స్వల్పము.

బొమ్మంచు. ద్వ. వి. 1. ఎఱుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. ఎఱ్ఱరంగుబట్ట, ఎఱ్ఱఅంచుబట్ట (అని కొందఱు): చూ, వస్త్రము; విణ. 3. ఎఱ్ఱనిది. ఉ, రా. 7, ఆ. 44: చూ, వర్ణము. 6.

బొమ్మఁడు. వై. వి.=బ్రాహ్మణ. పాండు. 3, ఆ. 80: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బొమ్మచీర. వా. వి. పొత్తి: చూ, వస్త్రము.

బొమ్మచారి. వై. వి.=బ్రహ్మచారి. (రూ—బొమ్మసారి—బొమ్మాసారి-బమ్మచారి-బమ్మాచారి—బమ్మసారి—బమ్మాసారి): చూ, వటువు.

బొమ్మచుక్క. వై. వి. అభిజిన్నక్షత్రము, కానరానిచుక్క: చూ, రిక్క.

బొమ్మజెముడు. వై. వి. సింహుండము*: చూ, స్నుహి. [ము. 1.

బొమ్మడాయ. దే. వి. మద్గురము: చూ, మత్స్య

బొమ్మపెండ్లిండ్లు. దే. వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

బొమ్మపెట్టుట. జా. వెక్కిరించుట. "దేవతా నటీ। మణులకు బొమ్మపెట్టు క్రియ మర్దల తాళనినాద పద్ధతిన్." (రామాభ్యుదయము.)

బొమ్మముడి. దే. వి: చూ, రూ—బొమముడి.

బొమ్మమేడి. దే. వి. కాకోదుంబరిక*: చూ, వెఱ్ఱిమేడి.

బొమ్మర. వై. వి.=భ్రమ. 1. రూ—బమెర—బొమ్మఱ: చూ, భ్రాంతి 1; 2: చూ, భ్రాంతి. 2.

బొమ్మరక్కసి. వై. వి.=బ్రహ్మరక్షస్. (రూ—బొమ్మరాకాసి—బమ్మరక్కసి). 1: చూ, బ్రహ్మరాక్షసి: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 2. బ్రహ్మరాక్షసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు 1.

బొమ్మరము. వై. వి.=భ్రమరక: చూ, రూ—బొంగరము.

బొమ్మరములు. వై. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బొమ్మరవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, బమ్మరించు.

బొమ్మరాకాసి. వై. వి.=: చూ, రూ-బొమ్మరక్కసి.

బొమ్మరిక్క. వై. వి: చూ, బొమ్మచుక్క.

బొమ్మరిల్లు. దే. వి. (బొమ్మ+ఇల్లు) బాలికలాడుకొనెడు బొమ్మల చిన్నయిల్లు: చూ, పదనసు. 1. [చూ, రాయి.

బొమ్మఱాయి. దే. వి. తెల్లనిచిన్నఱాయి:

బొమ్మలాట. వా. వి. 1. పాంచాలికేళి; 2. (తోలుబొమ్మల) ఆట.

బొమ్మసారి. వై. వి. 1: చూ, రూ—బొమ్మచారి; వా. వి. 2. బొమ్మలతగవు.

బొమ్మసారె. వై. వి.—పై.—

బొమ్మాసారి. వై. వి.—పై.—

బొమ్మికము. దే. వి: చూ, రూ-బొమిడికము.

బొమ్మిడికము. దే. వి.—పై.—

బొమ్మిడీకము. దే. వి.—పై.—

బొమ్మెర. వై. వి.=భ్రమ. (రూ-బమ్మెర-బమ్మరి—బొమ్మర-బ్రామిత): చూ, రూ-బొమ్మర-

బొయ్యి. వా. వి. రూ-బొంయి. కుక్కకూఁత, బుక్కసము: చూ, స్వరము. 2. ముద్గరము.
బొరిగ. వా. వి. రూ-బొరిగె. గుద్దలి: చూ,
బొరిగె. దే. వి.—పై.—
బొరియ. దే. వి: చూ,రూ-బొఱియ. (ఘ.పా.)
బొరిలింగకాయ. వా. వి: చూ, భత్స్యము.
బొరుగులు. దే. వి. బ: రూ-బొరువులు-బోరులు. (సం).— ధాన: చూ, సాదము. (1)
బొరువులు. దే. వి. బ.—పై.—
బొఱుసు. దే. వి. 1. కణితి. రాజ. 3, ఆ. 71: చూ, దద్రువు; 2. మంగలము: చూ, పా త్రిపు.6 -గం; వా. 3 గుత్తి:చూ,సీలమండ; 4. తాఁటిటి పీఁచుచిప్ప: చూ, చిప్ప. (సం).— కటాహము; 5: చూ, దండ. 4.
బొఱియ. దే. వి. (రూ-బొరియ-బొఱ్ఱియ-బొఱ్ఱె.) కలుఁగు. అచ్చ. యు, కాం. 418: చూ, రంధ్రము. 1; 2. గొయ్యి: చూ, రంధ్రము. 1; 3. పర్వతబిలము.అచ్చ. కిష్కిం. కాం. 26: చూ, రంధ్రము. 1; 4. లోపల నీరింకిపోయి యెండిన నారికడపు బొండె ము. (చూ, కురిడి-కురిడీ-కుర్డీ.)
బొఱియమోలి. దే. వి: చూ, పుట్టమోలు. అచ్చ. అ, కాం. 117.
బొఱ్ఱ. దే. వి. 1. బొజ్జకడుపు. నీలా. 2, ఆ. 66: చూ, భూ్రణము. 1; 2. కడుపు: చూ, భూ్రణము. 1.
బొఱ్ఱజిట్ట. దే. వి: చూ, పక్షి.
బొఱ్ఱవాఁడు. దే. వి: చూ, బొజ్జవాఁడు.
బొఱ్ఱియ. దే. వి: చూ, రూ-బొఱియ.
బొఱ్ఱె. దే. వి.—పై.—
బొల్లఁడు. దే. వి. బొల్లిగుఱ్ఱము. వైజ. 1, ఆ. 69: చూ, హయము.
బొల్లి. దే. వి. 1. తెల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 2. తెల్లనివాఁడు; వా. 3. సోబ: చూ, శోఫ. 1.

బొల్లికోడి. ద్వ. వి:*చూ, నీరుకోడి.
బొల్లిగద్ద. ద్వ. వి. రూ-బొల్లిగ్రద్ద. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
బొల్లిగ్రద్ద. ద్వ. వి.—పై.—
బొల్లిసెమ్మెగముపిట్ట. ద్వ.వి.—పై.— [ము.
బొల్లిపూస. దే. వి. ఇంద్రవల్లి*: చూ, సుపూరక
బొల్లిబూసర. వా. వి: (సం)— అర్ధచంద్రిక, కర్ణస్ఫోట, కోపలత, చంద్రిక, చిత్రపర్ణి, త్రిపుట *.
బొల్లిమోరమెకము. ద్వ. వి:చూ, వెలుఁగుబంటి.
బొల్లు. దే. వి. 1. అసత్యము: చూ, వితథము; అ. క్రి. 2: చూ, బొంకు. 3.
బొల్లులమారి. వా. వి: చూ, ముఖరుఁడు.
బొసబొస. దే. వి. వెడలుటయందగు ధ్వన్యను కరణము. ఉ, రా. 4, ఆ. 291: చూ, హూహూ. [తోలు.
బొసిక. దే. వి. టెంకాయ మొదలగు వానిపై
బొసుక. దే. విశ. 1. బలిసినవాఁడు. జై. 8, ఆ. 98: చూ, లావరి; 2: చూ, బొఱ్ఱవాఁడు; విశ. 3. బలిసినది.జై. 8, ఆ. 98: చూ, స్థవిష్ఠము.
బొసుకు. వా. వి: చూ, సిగ్గు.
బొళాబొళి. వా. వి: చూ, రూ-బొళాబొళి.
బ్రొళుకు. దే. వి. క్రిక్కుట లోనగువాని యందగు ధ్వన్యనుకరణము. రూ-బొళుక్కు- బొళుకుబొళుకు: చూ, హూహూ.
బొళుకుబొళుకు. దే. వి.—పై.— రామా. 7, ఆ. 115.
బొళుక్కు. దే. వి.—పై.—
బొళ్ల. వై. వి. 1.=పటోలికా*: చూ, రూ-పొట్ల; వా. విశ. 2. ఉత్తని: చూ, శూన్య ము. 1; 3: చూ, బోలు.
బొళ్ళపాయ. వా. వి. కల్లుదాగ్రిగడు తాటాకు లోనగువానిపాయ: ఎడ్డగిజేడి. (చూ, పాత్రము. 6-ర.)

బో

బోఁకి. దే. వి. కుత్సితపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6); 2. జిలగడుగుదోనె; 3. తలపుట్టి: చూ, పించె; 4: చూ, పెంకు. 3.

బోఁకె. దే. వి. ఎముక: చూ, శల్యము. 1.

బోఁటి. దే. విణ. 1: చూ, వంటి. కళా. 7, ఆ. 222; 2: చూ, వంటివాఁడు. కళా. 7, ఆ. 222.

బోఁటిగాఁడు. వా. విణ: చూ, బోఁటి. 2.

బోక్కణము. సం. వి. అ. పుం. రూ-బోక్కాణము.=బొక్కనియ-బొక్కెన. 1: చూ, బొక్కనియ; 2. నీళ్లుపోసెడుబొక్కెన.

బోగపుచేడియ. వా. వి: చూ, వేశ్య.

బోగమాట. దే. వి. బోగముదాని నృత్యము: చూ, వ్యంజకము. 1.

బోగము. వై. వి.=భోగః. 1. లంజెవెల: చూ, శుల్కము. 3; 2. విక్రయము: చూ, వెల. 1. య. 4, ఆ. 75; 3. సుఖము: చూ, సంతోషము. [వేశ్య.

బోగముది. ద్వ. వి. (బోగము + అది): చూ,

బోగములేమ. ద్వ. వి.—పై.—వేం, అం. 34.

బోగి. వై. వి. 1.=భోగి. సంక్రాంతిపండుగకు తొలిదినము (వాడుక); వై. విణ. 2.=భోగి: చూ, సుఖి. 2; 3. భోగముగలది: చూ, సుఖము. 2. [పాత్రము. 6.

బోగిణి. వా. వి. ఒకరకముగిన్నె: చూ,

బోగు. దే. వి. పూనిక. నీలా. 1, ఆ. 65: చూ, సన్నాహము.

బోగుబడి. దే. విణ: చూ, దూఁబఱఁదిండి.

బోటి. దే. వి. 1. ఆఁడుది. భాగ. 3, స్కం. 31: చూ, స్త్రీ; 2. చెలికత్తె. విక్ర. 4, ఆ. 138: చూ, సఖి. 1; 3: చూ, దూతి. 1.

బోటికత్తియ. ద్వ. వి. రూ-బోటికత్తె. 1: చూ, బోటి. 2. వసు. 4, ఆ. 120; 2: చూ, బోటి. 3.

బోటికత్తె. ద్వ. వి.—పై.—

బోటిగాఁడు. వా. వి. 1: చూ, స్నేహితుఁడు; 2: చూ, సమానుఁడు.

బోటితనము. వా. వి: చూ, సమర్థనము.

బోటిజాళ్ళు. వా. వి. బ: చూ, బాలక్రీడ.

బోటు. వై. వి. 1. కొండమొదలగువానియందుబ్బుగానుండెడుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2.=ప్రౌఢ. ప్రౌఢుఁడు. ఉ, హరి. 2, ఆ. 171: చూ, సమర్థుఁడు; 3: చూ, దుర్మదుఁడు. కళా. 7, ఆ. 222; వా. 4: చూ, తన్నుగోల; 5. పడవ: చూ, హోడము.

బోటొగ్గు. వా. అ. క్రి. తన్నుఁగోలనానించు.

బోడ. దే. వి. (రూ-బోడఁడు-బోడి-బోడు-బోడివాఁడు): చూ, ముండితుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42; 2: చూ, సన్న్యాసి. పాండు. 5, ఆ. 179; 3: చూ, మోడు; 4. బోడిది. ఉ, హరి. 4, ఆ. 42: బోడు.

బోడఁడు. దే. విణ: చూ, రూ-బోడ. 1.

బోడతరము. దే. వి. ముండిని *: చూ, హాపుష.

బోడపత్రము. వా. వి. హామీలేనిదస్తావేజు.

బోడమ్ము. వా. వి: చూ, బాణము. 1.

బోడసరము. దే. వి: చూ, రూ-బొడ్డసరము.*

బోడసెనగలు. వా. వి. బ: చూ, కలాయము. 1.

బోడి. దే. విణ. 1: చూ, రూ-బోడ; 2: చూ, సన్న్యాసి; 3: చూ, ముండితము.

బోడించు. దే. స. క్రి. బోడిచేయు.

బోడింపు. దే. వి. కోఁగట: చూ, ముండనము.

బోడిక. దే. వి. 1. బాలకుఁడు: చూ, శిశువు. 2: చూ, సేవకుఁడు.

బోడిగ. వా. వి. 1. బిందెవంటికుండ: చూ, భాండము. 3; 2. గాజుగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6.

బోడిగుండు. వా. వి. బోడితల: చూ, శిగము.1.
బోడితల. వా. వి.—పై.—
బోడియ. వా. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బోడివాఁడు. వా. వి: చూ, బోడ. 1.
బోడు. వా. వి. 1.—పై.—; విణ. 2: చూ, బోడ. 4.
బోణి. దే. వి: చూ, రూ-బోణీ. 1-2-3.
బోణీ. వా. వి. రూ-బోణి. 1. మొట్టమొదట సరకు అమ్మఁగావచ్చిన సొమ్ము: చూ, విత్తము. 1.(ఈనిఘంటురాజమునకు పదునైదురూప్యములనొసంగిబోణీ చేసినసుకృతులు సెం3రు చందాదార్లు "మహారాజరాజశ్రీ ఆంధ్రభీష్మ న్యాపతిసుబ్బారావుపంతులుగారు." రాజమహేంద్రవరము.); 2. మొట్టమొదట గ్రంథములులోనగు వానికొసంగినదరఖాస్తు(విజ్ఞప్తి): చూ, విన్నపము. (ఈనిఘంటు రాజమునకు దరఖాస్తునొసంగి బోణీచేసిన సుకృతులు సెం 1రుచందాదార్లు "మహారాజరాజశ్రీ రావుసాహెబ్ గిడుగు వేంకటరామమూర్తి పంతులుగారు." పర్లాకిమిడి.); 3. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
బోద. వై. వి.=పోత. (రూ-బోదు-బోదులా-బోదలా-బోదె) పక్షిలోనగువానిపిల్ల: చూ, కందు. 3.
బోదకాలివాఁడు. వా.వి: చూ, వల్మీకపాదుఁడు.
బోదకాలు. వా. వి: పుట్టకాలు. (సం).—అలసము: చూ, హజ్జీ.
బోదన. వై. వి.=బోధనా.1. దుర్బోధనము.సా. 2, ఆ. 125: చూ, బోధనము. వా. 2. మంచి బోధనము: చూ, బోధనము.
బోదలా. వై. వి.=: చూ, రూ-బోద.(వాడుక.)
బోదారసింగి. వా. వి. కేదారశృంగము*: చూ, మూర్ధజకరంజము.
బోదియ. దే. వి. రూ-బోదె. 1: చూ, కాండము. 10. (శాఖ. 1.) స్వా. 2, ఆ. 23; 2. స్తంభముమీఁది అవయవ విశేషము; వా. 3. మిరెప లోనగు తేలయందు ఈవలావల కాలువలేర్పఱచి కట్టినకట్టు; 4: చూ, పరి. 8; 5. స్తంభములమీఁది దూలములక్రింద నుండునది: బోదెపీఁట.
బోదు. వై. వి. 1.=పోత. చూ, రూ-బోద. (దేశ్యమని శ. ర.); దే. వి. 2. నాగరము మోసెడు ఎద్దుగంత; 3. గో. ము. య. 4, ఆ. 148: చూ, సుకుమారము.
బోదులా వై. వి.= పోత. చూ, రూ-బోద.
బోదె. దే. వి: చూ, రూ-బోదియ.
బోదెకొయ్య. దే. వి. కడపక్రిందికమ్మి.
బోదెపీఁట. వా. వి: చూ, బోదియ. 5.
బోధకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వేఁకువను రాజుల మేల్కొలిపెడువాఁడు: చూ, వైతాళికుఁడు.
బోధకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1 ఉపాధ్యాయుఁడు: చూ, సురాచార్యుఁడు(పంతులు); విణ. 2. బోధించువాఁడు: అనుశాసకుఁడు, ఉపదేశకుఁడు, ఉపదేష్ట. (తె) —నేర్పువాఁడు.
బోధచేయు. మి స. క్రి: చూ, బోధించు.
బోధనము. సం. వి. అ. న.=బోదన: (ఇందుమంచిబోధనము చెడుబోధనము కలిసియుండును): అవబోధము, ఉపదేశము. (తె). కఱపుట, బోదన; తద్వి.—౧. చెడుబోధనమునకు.—దుర్బోధనము, దుస్సలహా. (తె).-బోదన; ౨. మంచిబోధనమునకు:—బోధనము. (తె).—బోదన. [బోధ్యము.
బోధనీయము. సం. విణ. బోధింపఁదగినది:
బోధపడు. మి. అ. క్రి. ఆకళింతకువచ్చు.

బోధము. సం. వి. అ. పుం. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; అం 2: చూ, సంచారిభావములు. ("రాముని విజయవార్త వినినంతనే శీతకరం బొల్లింటి మాంద్యమును గెంటునవ నవోద్భూతమగు తెలివి నెలకొనియె.")

బోధాయనము. అం. చూ, కల్పసూత్రము, కల్పము. [2. సమాధివిశేషము.

బోధి. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, రావి *,

బోధించు. సం. స. క్రి: నివేదించు. (తె).— ఎఱిఁగించు, కఱపు. ప్రే.— తెలుపు. (మి).— బోధచేయు. తద్వి.— మిక్కిలి తెలుపుటకు.— ప్రబోధించు.

బోధితుఁడు. సం. విణ. బోధింపఁబడినవాఁడు.

బోధిద్రుమము. సం. వి.అ.పుం: చూ, బోధి. 1.*

బోధినీ. అం: చూ, కళలు.

బోధ్యము. సం. విణ. బోధనీయము.

బోనకత్తియ. వై. వి. (బోనము + కత్తియ) రూ—బోనకత్తె. 1. అన్నము వండిపెట్టునది: చూ, వంటలక్క (చూ, స్త్రీ.); 2. దాసి: చూ, బానిసె.

బోనకత్తె. వై. వి.—పై.—

బోనకాఁడు. ద్వ. వి. (బోనము + కాఁడు.): చూ, పూఁటకాఁడు.

బోనపుటిక. వై. వి.=భోజనపుటి. రూ-బోనపుట్టిక: చూ, పాత్రము. 6. [సదనము. 1.

బోనపుటిల్లు. వా. వి: మహానసము: చూ,

బోనపుట్టిక. వై. వి.=: చూ, రూ-బోనపుటిక.

బోనము. వై. వి. 1. అన్నము. చూ, సాదము (1); 2.=భోజన: చూ, సాపాటు.

బోనముకత్తె. వై. వి: చూ, రూ-బోనకత్తియ.

బోనముపెట్టె. వై. వి. తోలుకప్పినగుండ్రని పెట్టె: చూ, సందుకా.

బోను. దే. వి. 1: బొండ, బొండకొయ్య, గొండమ్రాను, మిడిబోను. (సం).—ఉన్మాథము, కూటము, కూటయంత్రము: తద్వి.— ౧: ఎలికెబోను, ఎలికెవల, ఎలుకబోను; ౨: కాలిబోను; ౩: పులిబోను; ౪: సాకిరిబోను; మొ; ("చూ, సాకిరిబోను."); 2: చూ, బండగు 1; 3: చూ, బండగు. 2. ఉ, రా. 5, ఆ. 133.

బోనుపొయ్యి. దే. వి. అటునిటు తీసికొనిపోఁదగినమంటిపొయ్యి: చూ, హసంతి.

బోబు. వా. వి. కోడిపెట్ట: చూ, పుంజో.

బోమ. వా. వి: తిమిరి-తిమ్మిరి-తిమురు. (సం).— ఉన్మాథము, తిమిరము—తిమ్మిరము: చూ, స్వాపము. 4.

బోము. దే. వి. బలవంతము: చూ, హఠము. 2.

బోయ. దే. వి. (రూ-బోయఁడు-బోయి-బోయీ-బోయీఁడు.) 1. కైవర్తుఁడు: చూ, వలకాఁడు; 2. కిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 3. భారవాహుఁడు: చూ, బెస్త; వా. 4. కొమ్ముకాఁడు: చూ, బోయనేఁడు.

బోయఁడు. దే. వి.—పై.— [చూ, స్త్రీ.

బోయత. దే. వి. కిరాతస్త్రీ, రూ—బోయెత:

బోయనేఁడు. వా. వి: చూ, బోయ. 4.

బోయపల్లె. వా. వి. నిషాదులగ్రామము, కశ్మలము: చూ, దేశము.

బోయి. దే. వి: చూ, రూ—బోయ.

బోయీ. దే. వి.—పై.— [ఈఁడు.)

బోయీఁడు. దే. వి.—పై.— (స్వార్థమున

బోయెత. దే. వి: చూ, రూ-బోయత.

బోర. దే. వి. ఱొమ్ము: చూ, వక్షము.

బోరగించు. దే. ప్రే. బోరఁగిల్లఁజేయు.

బోరగిలు. దే. అ. క్రి. రూ—బోరగిల్లు. 1. ఱొమ్ము భూమి నాను; 2. ఱొమ్ము భూమి నానఁ బరుండు. హరి. పూ. 5, ఆ. 193.

బోరగిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బోరతలుపు. వా. వి. నగరులోనగువాని వాకిటి పెద్దతెక్కతలుపు. రూ-బోరతలుపు-బోర్తలుపు: చూ, వాకిలి.

బోరన. దే. ద్రి. క్రి. విణ. శీఘ్రముగా: చూ, వేగము. 3.

బోరప్రాఁకుడు. దే. వి: చూ, సర్పము. అచ్చ. బాల, కాం. 63.

బోరలించే. వా. స. క్రి: రూ-బోర్లించే, దబ్బడించే.

బోరిసము. వా. వి. కోలము: చూ, వేసము. 1.

బోరు. దే. వి. 1. వానకురియుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; విణ. 2. పెద్దది: చూ, సుర. (3).

బోరుకలఁగు. దే. అ. క్రి. మ్రోఁగు. స్వా. 5, ఆ. 81; విజ. 3, ఆ. 112: చూ, శబ్దించే.

బోరుకాడించే. దే. ప్రే. బోరుకాడఁజేయు. రూ-బోర్కాడించే. భాగ. 10, స్కం. పూ. 189.

బోరుకాడు. దే. అ. క్రి. (బోరుక + ఆడు) (బిడ్డలు) స్నానముచేయు. రూ-బోర్కాడు: చూ, స్నానమాడు.

బోరుకొను. దే. అ. క్రి: చూ, బోరుకలఁగు.

బోరుతలుపు. వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.

బోరుమను. వా.అ. క్రి. వెక్కివెక్కి-యేడ్చు (బోరుమను).

బోరులు. వా. వి. బ: చూ, రూ-బొరుగులు.

బోరువ. ద్వ. వి. (బోరు + వా.) బోరువపెట్టు, బందు: చూ, హరివాహనుఁడు.

బోరెంపోతు. దే. వి. 1. తిండిపోతు: చూ, భక్షకుఁడు; 2. బలవంతుఁడు: చూ, శక్తుఁడు.

బోరెము. దే. వి. 1. దూదిలోనగుకానిమూట; వా. 2. ధాన్యాదులనింపు గుండ్రని గోనె పట్టాలగాదె: చూ, పంటసాల.

బోర్కాడించే. దే. ప్రే: చూ, రూ-బోరుకాడించే.

బోర్కాడు. దే. అ.క్రి: చూ, రూ-బోరుకాడు.

బోర్తలుపు. వా. వి: చూ, రూ-బోరతలుపు.

బోర్లగొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.

బోర్లపక్క. వా. వి: చూ, బాలక్రీడ.

బోర్లించే. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-బోరలించే.

బోలతా. వా. వి: రూ-బోల్తా, టోకరా.

బోలతాకొట్టు. వా. అ. క్రి: చూ, బోల్తాపడు.

బోలతాపడు. వా. అ. క్రి.—పై.—

బోలము. సం. వి. అ. పుం.=బోళము: చూ, సౌరభము. 3.

బోలు. దే. విణ. లోపలయేమియులేనిది: గుల్లక, గుల్ల, డొలక, డొల్ల, బరడు, బెరడు, బొళ్ల. (ఏకబీజదళవృక్షములు బోలుగలవి.)

బోలె. దే. వి. 1. తలపుర్రె: చూ, బోఁకె .3; 2. కమండలము: చూ, పాత్రము. 6_13; 3. ఓటికుండ: చూ, భాండము. 3; 4. కుండ బొచ్చె: చూ, పెంకు. 3.

బోలెడు. వా. విణ. లెక్కపెట్టలేనన్ని: చూ, సమృద్ధి.

బోల్తా. వా. వి: చూ, రూ-బోలతా.

బోల్తాపడు. వా. అ. క్రి: బండిగిలు-బండిగిల్లు. బోర్లగొట్టు, బోలతాకొట్టు, బోలతాపడు,

బోషాణము. వా. వి: చూ, రూ-భోషాణము.

బోసనము. వై. వి.=భోజన. అన్నము: చూ, సాదము (1).

బోసి. దే. వి: బోక్కి, తొస్సె.

బోసినోరు. వా. వి. పండ్లూడిననోరు.

బోసివడు. ద్వ. అ. క్రి. బోసివోవు.

బోసివోవు. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; ప్రే. 2. బోసివుచ్చే. కాశీ. 7, ఆ: 85.

బోసేయు. వై. స. క్రి. (బోనము + చేయు) భుజించే. హంస. 4, ఆ. 32: చూ, సాపడు.

బోళము. వై. వి.=బోల. గంధరసము: చూ, సౌరభము. 3.

బోళా. వై. విణ. కపటములేని, వెల్లడియైన బొడాబొడి-బొళాబొళి-బోళాబొళి.

బోళాబొళి. వై. విణ.—పై.—

బౌ

బౌద్ధము. అం: చూ, బుద్ధావతారము. (చూ, అవతారములు.)

బౌద్ధశాస్త్రస్కంధములు. అం. రూప, వేదనా, విజ్ఞాన, సంజ్ఞా, సంస్కారములు.

బౌద్ధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

బ్యా

బ్యాంకి. వా. వి. ధనాగారము: చూ, రూ-బాంకి.

బ్యాంకినోటు. వా. వి. సొమ్ము చెల్లామణీ పత్రము: రూ-బాంకినోటు.

బ్యాండు. వా. వి. భజంత్రీలమేళము: రూ-బాం[డు.

బ్ర

బ్రక్క. దే. విణ: చూ, రూ-బక్క.

బ్రతికించు. దే. స. క్రి: చూ, పోషించు.

బ్రతిమాలు. వా. స. క్రి: చూ, రూ-బతిమాలు.

బ్రతుకు. దే. వి. రూ-బ్రదుకు. 1. జీవనము. నీలా. 3, ఆ. 24: చూ, స్థితి. 5; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5; అ. క్రి. 3. (భో. 5, ఆ.268) రూ-బ్రదుకు, మను, మిడుకు. (సం).—ఉజ్జీవించు, జీవించు.

బ్రతుకుఁదెరువు. దే. వి: చూ, బ్రతుకు. 2.

బ్రదిమి. దే. వి: చూ, బ్రతుకు. 1—2.

బ్రదుకు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-బ్రతుకు. (జీవనమునకు.—హరి, పూ. 1, ఆ. 164; జీవించుటకు.—భార. ఉద్యో. 1, ఆ. 348.)

బ్రదుకుగొడ్డేలగుట. జా. వ్యర్థమగుట. నీళ్లులేని కాలువయగుట. "ఏలా బిడ్డలులేని బ్రదుకు గొడ్డేలయ్యెఁ జింతింపఁగన్." (కవికర్ణ రసాయనము.)

బ్రద్ద. దే. వి. రూ-బద్ద. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2. చీలిక: చూ, శకలము. 4; వై. వి. 3.=భిత్తమ్. పేడు: చూ, సమిధ. 1; 4.=వేత్రః: చూ, పేము. [చూ, వారిగ.

బ్రద్దవరి. ద్వ. వి. పేముతో నల్లిన కేడెము:

బ్రద్దర. వై. వి.=భేద (బ్రద్ద+అర): చూ, బ్రద్ద. 1—2. (ద్వయమని శ. ర.)

బ్రద్దలవారు. దే. వి. బ: చూ, వేత్రహస్తుఁడు.

బ్రధ్నము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుధ్నము. 1.

బ్రధ్నుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=సొద్దు—ప్రొద్దు: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, శివుఁడు.

బ్రమయు. వై. అ. క్రి=భ్రమ్: చూ, బమ్మరించు. [సంచారము. 1.

బ్రమరి. వై. వి.=భ్రమణ. తిరుగుడు: చూ,

బ్రమరిదిరుగు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వేష్టించు. ఉ. హరి. 3, ఆ. 62. [పూ. 6, ఆ. 136.

బ్రమరివాఱు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—హరి,

బ్రమరులువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.—

బ్రమ్మమేడి. వా. వి. రూ-బమ్మమేడి*: చూ, ఎత్తిమేడి. [సోమవల్లరి.

బ్రమ్మి. వై. వి.=బ్రాహ్మీ. సోమిదె*: చూ,

బ్రమ్మెత. వై. వి:=బ్రహ్మహత్య. విప్రుఁజంపుట.

బ్రల్లు. దే. వి. కూలుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. పర. 5, ఆ. 228: చూ, హాహాహూ.

బ్రవేశనము (ప్రవేశనము అనికొందఱు). అం: చూ, తారాక్రియలు.

బ్రిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. వ్రతస్థులు కూర్చుండు దర్భాద్యాసనము: రూ-బ్రిసి-బృసి-బృషి.

బ్రహ్మ. సం. వి. న్. పుం.=బమ్మ-బొమ్మ. (ప్రజలను వృద్ధిఁబొందించువాఁడు.) 1: అ, అంబుజగర్భుఁడు, అక్షరుఁడు, అగ్రజన్ముఁ

డు, అజితుఁడు, అజుఁడు, అబ్జజుఁడు, అబ్జభవుఁడు, అబ్జయోని, అష్టశ్రవసుఁడు, ఆ, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆనందాత్మ, ఇరేశుఁడు, ఈశానుఁడు, ఉన్మత్తుడు, ఊ, ఓ, క, కంజజుఁడు, కంజారుఁడు, కంజుఁడు, కజజోఁడు, కజాతజుఁడు, కజాతుఁడు, కజోత్థుఁడు, కమలాసనుఁడు, కమలుఁడు, కర్త, కర్దముఁడు, కుంజరుఁడు, క్షత్త, గిరీశుఁడు, గుణసాగరుఁడు, గోపతి, గోముఖుఁడు, గోవిందుఁడు, చతురాననుఁడు, చతుర్భుజుఁడు, చిరజీవి, జన్యువు, జ్ఞ, ఝ, డభీశుగుఁడు, ద్రుఘణుఁడు, ద్రుహణుఁడు—ద్రుహిణుఁడు, ధాత, నాభిజన్ముఁడు, నారాయణుఁడు, పరమేష్ఠి, పితామహుఁడు, పురాణగుఁడు, ప్రజాపతి, ప్రపితామహుఁడు, ప్రాణుఁడు, భూతాత్ముఁడు, మ, ముచికుందుఁడు, మూర్తి, మృగయుఁడు, లోకేశుఁడు, వాక్పతి, విధాత, విధాతృఁడు, విసి, విభుఁడు, విరించనుఁడు, విరించుఁడు, విశ్వరేతసుఁడు, విశ్వసృజుఁడు, వేదగర్భుఁడు, వేది, వేదీశుఁడు, వేధ, శంభువు, శతధృతి, శతానందుఁడు, సనాతనుఁడు, సరసిజభవుఁడు, సర్వతోముఖుఁడు, సురజ్యేష్ఠుఁడు, స్వయంభువు, స్రష్ట, హంసరథుఁడు, హంసవాహనుఁడు, హిరణ్యగర్భుఁడు. (తె. ప).—అంచేగుఱ్ఱపుజోదు, అంచేరవుతు–అంచేరౌతు, ఉద్దమోము వేలుపు, చేదువుల ముదుకఁడు, చేదువువేలుపు, చేదువుల వేలుపు, జగములఁబుట్టించే జోణఁడు, జేన్నిగట్టు, తనంతగలయతఁడు, తమ్మిగద్దియదళవాయి, తమ్మిచూలి, తమ్మిపుట్టు, తాత, తీవంచే మోములదిట్ట, తొలివేలుపు–తొలువేలుపు, దయ్యాము, దుగినుఁడు, దరపుటోరెపుదాసరితండ్రి, ననవిలుకానన్న, నలువ, నల్మోముదేవర, నెన్నుదుళ్లను వ్రాయుదునేదు, పజీదొర, పలుకువెలఁది మగఁడు, పాఱులకెకిషీఁడు, పెద్దవేలుపు, పొంబోరవేల్పు, పొక్కిలిచూలి, పొక్కిలిపాపఁడు, బంగారుకడుపువాఁడు, బమ్మ–బొమ్మ, మినుకులదణి, ముదియనివారిలోఁబెద్ద, మొదటివేల్పు, మొదలు తామరఁగన్నముద్దుకొడుకు, వేలుపుగమికాఁడు–వేల్పుగమికాఁడు, వేలుపుఁబెద్ద— వేల్పుఁబెద్ద (మిగతవానికి "చూ, హిరణ్యగర్భుఁడు".); 2. వెన్నుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 3. పాఱుఁడు: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు; 4: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1; వా. 5. యాజ్ఞికుఁడు, పౌరోహితుఁడు: చూ, స్థేయుఁడు. (ఆంధ్రవాచస్పత్యకర్తకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద నాగావధానులు గారు." అరట్లకట్ల; 6. పీఠికాకారుఁడు. "ఆంధ్ర వాచస్పత్యముయొక్క పీఠికకు బ్రహ్మ "బ్రహ్మశ్రీ కాశీభట్ట బ్రహ్మయను బ్రహ్మయ్యశాస్త్రి గారు." కాకినాడ; అం.6: చూ, బ్రహ్మలు;7:చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు; 8: చూ, చేతనరత్నములు; 9: చూ, మూర్తులు; 10. వేదము (అని కొందఱు)

బ్రహ్మకూర్చము. పా. కృష్ణవర్ణపు గోవు మూత్రము ౧ పలము, తెల్లావుగోమయము అంగుష్ఠార్ధపరిమాణము, తామ్రవర్ణపు గోవు పాలు ౨ పలములు, రక్తవర్ణపుగోవుపెరుఁగు ౩ ప, కపిలగోవునెయ్యి ౧ ప, కుశోదకము ౧ పలము వీనిని గాయత్రిలోనగు మంత్రములతో గ్రహించిన బ్రహ్మకూర్చమనఁబడును.(అట్టి యావులపాలు లభించనిచో కపిలగోవుసంబంధమైనవి గ్రహించేది.)

బ్రహ్మకైవర్తము. అం: చూ, పురాణములు.

బ్రహ్మఘ్నుఁడు. సం. విణ. భుజింపుచుండఁగా ముందు లేచిపోయిన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ. స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రహ్మచర్యము. అం. 1: చూ, ఆశ్రమము. 2; 2: చూ, యోగయమాంగములు(అంగము 9.): 3: చూ, సాత్త్వికగుణములు.

బ్రహ్మచారి. సం. వి. న్. పుం. 1.=బమ్మచారి—బొమ్మచారి-బొమ్మసారి: చూ, వటువు; 2. గంగరావి* చూ, రావి.

బ్రహ్మచారులు. అం. గాయత్రి బ్రహ్మచారి, ప్రాజాపత్యబ్రహ్మచారి, వైదికబ్రహ్మచారి, నైష్ఠికబ్రహ్మచారి (4): చూ, వటువు. (ముంజిత్రాడు లోనగువాని ధరించి వేదము చేదివి బ్రహ్మచర్య వ్రతమునందుండువాఁడు బ్రహ్మచారి. బ్రహ్మ=వేదము.)

బ్రహ్మజట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కుముదము*.

బ్రహ్మజ్ఞానము. అం: చూ, మానసికపూజా కుసుమములు.

బ్రహ్మణ్యము. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మచారి. 2.*; విణ. 2. బ్రాహ్మణ్యహితము.

బ్రహ్మణ్యుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

బ్రహ్మత్వము. సం. వి. అ. న: చూ, బ్రహ్మభూయము.

బ్రహ్మదండము. అం: చూ, దానములు.

బ్రహ్మదండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, వారాహి. 5.

బ్రహ్మదర్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, యవాని.

బ్రహ్మదారువు. సం. వి. అ. న. గంగరావి*: చూ, రావి.

బ్రహ్మనాడి. అం: చూ, నాడులు.

బ్రహ్మపుత్రము. సం. వి. అ. పుం. 1. హిమాలయమునుండి పడమరపాఱెడి యొకయేఱు: చూ, నది; 2. విషభేదము బ్రహ్మపలన (ఇది కపిలవర్ణమై మలయాద్రియందుఁబుట్టినది): చూ, హాలాహలము.

బ్రహ్మపురి. అం: చూ, దేశములు.

బ్రహ్మబంధువు. సం. విణ. ఉ. 1. గుఱింపఁబడువాఁడు; 2. దూఱఁబడినవాఁడు: చూ, నిందితుఁడు. (ఈలాగుననే క్షత్రబంధు శబ్దము తిరస్కారమందుఁజెప్పఁబడును.)

బ్రహ్మబిందువు. సం. వి. ఉ. పుం. వేదపాఠమందలి నోటితుంపర. (తె) —త్రిస్స, పస్స. తద్వి.—బ్రహ్మబిందువుతోఁ గూడినది.—పృషతము—పృషత్తు.(చూ, స్యందిని).

బ్రహ్మభూయము. సం. వి. అ.న. బ్రహ్మభావము నొందుట:బ్రహ్మత్వము, బ్రహ్మసాయుజ్యము.

బ్రహ్మము. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, హంసుఁడు; 2: చూ, వేదము; 3. తపస్సుచేయుట; అం. 4: చూ, యోగములు.

బ్రహ్మమేఖలము. సం. వి. అ. పుం. బ్రహ్మచారి ముంజితృణము: చూ, హరిత (తృణము. 1.)

బ్రహ్మయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. 1. వేదపాఠము: చూ,వేదము;అం. 2: చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు); 3: చూ, దానములు.

బ్రహ్మరంధ్రము సం. వి. అ. న. 1. నడునెత్తి: చూ, సోడు; అం. 2: చూ, చక్రములు.

బ్రహ్మరథము. సం. వి. అ. పుం. 1. మృతిపొందిన సన్న్యాసులను తీసికొనిపోయెడు వాహనము: చూ, శవయానము; వా. 2. బ్రహ్మయొక్క తేరు: చూ, శకటము. 1.

బ్రహ్మలు. అం. ౧ భృగువు, ౨ పులస్త్యుఁడు, ౩ పులహుఁడు, ౪ అంగిరసుఁడు, ౫ అత్రి, ౬ క్రతువు, ౭ కల్యుఁడు, దక్షుఁడు, ౮ వశిష్ఠుఁడు, ౯. మరీచి. మఱియొక విధము.— ౧ మరీచి, ౨ భరద్వాజుఁడు, ౩ అంగిరసుఁడు, ౪ పులస్త్యుఁడు, ౫ పులహుఁడు, ౬ క్రతువు, ౭ దక్షుఁడు, ౮ వశిష్ఠుఁడు, ౯ వామదేవుఁడు.

బ్రహ్మవర్చసము. సం. వి. అ. న. సదాచారాధ్యయన సమృద్ధి.

బ్రహ్మవర్చస్సు. పా. బ్రాహ్మణరూపము.
బ్రహ్మవాదము. అం: చూ, కళలు.
బ్రహ్మవాది. సం. వి. న్. పుం:చూ, వేదాంతి.1.
బ్రహ్మసర్పము. సం. వి. అ. న. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.
బ్రహ్మసావర్ణికము అం: చూ, మనువులు.
బ్రహ్మసువర్చల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ప్రొద్దుతిరుగుడు *. [బ్రహ్మభూయము.
బ్రహ్మసాయుజ్యము. సం. వి. అ. న: చూ,
బ్రహ్మసువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [యజ్ఞోపవీతము.
బ్రహ్మసూత్రము. సం. వి. అ. న: చూ,
బ్రహ్మస్థాపనము. అం: చూ, సంతానములు.
బ్రహ్మహత్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బ్రమ్మెత. 1: చూ, బ్రమ్మెత; అం. 2: చూ, మహాపాతకములు.
బ్రహ్మాంజలి. సం. వి. ఇ. పుం. వేదాధ్యయనకాలమునందలి మ్రొక్కు: చూ, హాణిగలు.
బ్రహ్మాండగోళము. పా: అండకటాహము. అండకోశము.
బ్రహ్మాండము. అం: చూ, పురాణములు; చూ, ఉపపురాణములు. [మి: చూ, భూమి. 1.
బ్రహ్మారణ్యము. సం. వి. అ. న. వేదపాఠభూ
బ్రహ్మావర్తము. సం. వి. అ. పుం. ఢిల్లీకివాయవ్యభాగపు దేశము: చూ, దేశములు.
బ్రహ్మాసనము. సం. వి. అ. న. ధ్యానోపాయభూతమైన పద్మస్వస్తిక దండాద్యాసనము: చూ, ఆసనములు.
బ్రహ్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పొన్నగంటికూర *: చూ, రూ-బ్రాహ్మి. 4.

బ్రా

బ్రాంది. వా. వి: రూ-బాంది.
బ్రాఁతి. దే. వి, వై. వి, విణ: చూ, రూ-బ్రాఁతి. (ప్రేమకు.—కళా. 6, ఆ. 215; స్వా. 6, ఆ. 70; ప్రియమునకు.— ఉ. హరి. 2, ఆ. 149; లక్ష్మీ. 3, ఆ. 73; అధికమునకు.—భార. ఆర. 7, ఆ. 289).
బ్రామిక. వై. వి.=భ్రమ: చూ, భ్రాంతి.
బ్రాహ్మణజాయీలు. అం: చూ, మహారాష్ట్రులు (బ్రాహ్మణులను కొనియెదరు. వేదవిహితాచారమననే వర్తించుచున్నారు. బ్రాహ్మణులకును బ్రాహ్మణేతర స్త్రీలకును బుట్టినవారు.)
బ్రాహ్మణతిరస్కారము. పా.('హుం'అనిగాని 'సీవ'నిగాని తనకంటె పెద్దయగు బ్రాహ్మణుని తిరస్కరించిన వెంటనేస్నానమొనర్చి ఉపవసముండి రాత్రి వారికినమస్కరించి క్షమింపుఁడని ప్రార్థించిన పాపనివృత్తియగును. ఇది ప్రాయశ్చితము.)
బ్రాహ్మణపూజాసమయము. అం. (రాజ్యము కలుగును): చూ, గ్రహసమయములు.
బ్రాహ్మణబ్రువుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జాతిమాత్రోపజీవియైన బ్రాహ్మణుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు.
బ్రాహ్మణము.పా.1. మంత్రాత్మకమైనవేదము బ్రహ్మమనఁబడును. దానికి సంబంధించినది బ్రాహ్మణము. I బ్రాహ్మణములందు.విధి-అర్థవాదము-ఉపనిషత్తు అని మూఁడుభాగములుండును. విధులు.— కర్మప్రతిపాదకములు, కర్మవిధాయకములు, కర్మస్వరూపబోధకములు నగు వాక్యములు; అర్థవాదములు.—కర్మప్రరోచనాపరములైన వాక్యములు; ఉపనిషత్తులు.—ఇతిహాసరూపములు—సంవాదాత్మకములు—తత్త్వవిచారపరములు—బ్రహ్మప్రతిపాదకములునగు భాగములు; II. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణము హోతచేయు కృత్యములను, సామవేద బ్రాహ్మణముద్గాతృ

కృత్యములను,యజుర్వేదబ్రాహ్మణమధ్వర్యుకార్యములను, అథర్వ బ్రాహ్మణము బ్రహ్మకార్యములనుబోధించెను. ౧. ఋగ్వేద బ్రాహ్మణములు.— ఐతరేయ బ్రాహ్మణము, మంత్రిబ్రాహ్మణము, కౌషీతకీబ్రాహ్మణము అనునవి ముఖ్యము; ౨. సామవేద బ్రాహ్మణములు.8.– ప్రౌఢము,షడ్వింశము, సామవిధి, ఆర్షేయము, దేవతాధ్యాయము, ఉపనిషత్తు, సంహితోపనిషత్తు, వంశము అనునవి.— ఇందు (1) ప్రౌఢబ్రాహ్మణమునకు మహాబ్రాహ్మణము, తాండ్య బ్రాహ్మణము, పంచవింశతి బ్రాహ్మణము అను నామాంతరములు కలవు. ఇందు 25 అధ్యాయములు 350 ఖండములు కలవు. (2) షడ్వింశబ్రాహ్మణము.— ఇందు 6 ప్రపాఠకములు 68 ఖండములు 520 గ్రంథమును గలవు. (3) సామవిధాన బ్రాహ్మణము.— మూఁడు ప్రపాఠకముల చిన్న గ్రంథము. (4) ఆర్షేయబ్రాహ్మణము.— ఆర్షేయబ్రాహ్మణము కౌథుమమనియు జైమినీయములేక తలవకారమనియు ద్వివిధము. (5) దేవతాధ్యాయబ్రాహ్మణము.— దీనికి అగ్నిబ్రాహ్మణమని నామాంతరము కలదు. (6) ఉపనిషద్బ్రాహ్మణము.— ఇదియే ఛాందోగ్యోపనిషత్తు. బ్రహ్మవిద్యకు ముఖ్యమైన దుపనిషత్తు. (7) సంహితోపనిషద్బ్రాహ్మణము.—ఇది యైదనువాకముల చిన్న గ్రంథము. (8) వంశబ్రాహ్మణము.— సామవేద సంప్రదాయప్రవర్తకుల వంశపరంపరలు వక్కాణింపఁబడియె; III. (1) కృష్ణయజుర్వేద బ్రాహ్మణము.— (దీనికి మూఁడుశాఖలు.— కఠశాఖ, మైత్రాయణీయశాఖ, తైత్తిరీయము.) (2) శుక్లయజుర్వేదబ్రాహ్మణము.— శతపథమను పేర వెలయుచున్న యీబ్రాహ్మణము గుణమునందును బరిమాణమునందునుగూడ గొప్పది. దీనికి మాధ్యం దినమనియు, కాణ్వమనియు రెండు పాఠములుగలవు. మాధ్యందినము 14 కాండములును, 6000 కండికలును, కాణ్వము 17 కాండములును, 7624 కండికలును ఉన్నట్లు కనఁబడుచున్నవి. ౧. మాధ్యందినములోని కాండములు 14.— హవిర్యజ్ఞము, ఏకపదిక, అధ్వరము, గ్రహము, సవము, ఉఖాసంభరణము, హస్తిఘటశతము, చితి, సంచితి, అగ్నిరహస్యము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము, అరణ్యకము; ౨.కాణ్వములోని కాండములు 17 —హవ్యవాహము, ఏకవాయువు, ఉద్ధరము, అధ్వరము,గ్రహము,వాజపేయము,రాజసూయము, ఉఖాసంభరణము, హస్తిఘటము,చితి, శతరుద్రీయము, అష్టాధ్యాయి, మధ్యమము, అశ్వమేధము,అగ్నిరహస్యము,అరణ్యకము, 17 వ కాండముకానరాదు; IV.అథర్వబ్రాహ్మణము.–గోపథము. ఇదిపూర్వభాగము, ఉత్తరభాగమునని ద్వివిధము. పూర్వభాగమునందైదును, ఉత్తరభాగమునందాఱును ప్రపాఠకములుకలవు. ఇత్యాది. (చూ, వేదము, ఉపవిద్యలు, యజుర్వేదము, తైత్తిరీయబ్రాహ్మణము,తైత్తిరీయసంహిత, ఐతరేయబ్రాహ్మణము, వాఙ్మయము, బ్రాహ్మణములు); 2. బ్రాహ్మణసమూహము: బాడబ్యము–బాడవ్యము, బ్రాహ్మణ్యము. (చూ, స్వస్తి. ముఖుఁడు.1.)

బ్రాహ్మణములు. అం. (చూ, బ్రాహ్మణము) ఇవి తత్తత్కాలమందలి మతధర్మములను వర్ణవ్యవస్థలనుసాంఘికాచారములను దెలియఁజేయుచున్నవి. మంత్రములను యజ్ఞాదిక్రియలకు సమన్వయింపఁజేయు వ్యాఖ్యానరూపమైన గ్రంథము బ్రాహ్మణము, తైత్తి

రీయ-శతపథ-ఋగ్వేద-సామవేద- యజుర్వేద-అథర్వ (గోపథము)- ఐతరేయ-కౌషీతకీ (శాంఖాయన)-మంత్రి-కృష్ణయజుర్వేద-శుక్లయజుర్వేద (శతపథము) బ్రాహ్మణములు. మఱియు అంతర్యామి బ్రాహ్మణము: (చూ, వేదము.)

బ్రాహ్మణయష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బారంగి *: చూ, హంజిక.

బ్రాహ్మణాచ్ఛంసుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణాయనుఁడు. సం.వి. అ.పుం. విద్వాంసుఁడునుసత్కర్మపరుఁడు నైనవంశకర్తవలనఁ బుట్టిన విప్రుఁడు: చూ, స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణార్థము. సం. విశే. పితృతిథులయందాహ్వానింపఁబడినవారు మంత్రియుక్తముగఁ జేయు భోజనము: చూ, సావము (1).

బ్రాహ్మణి. సం.వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=బాపనక్క. బ్రాహ్మణునిభార్య: చూ, భార్య; 2. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము; 3: చూ, బ్రాహ్మణయష్టిక *.

బ్రాహ్మణుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=పాఱుఁడు-బాపఁడు-బొమ్మఁడు. కాశీ.3,ఆ.89;"సత్యం దానమథాద్రోహమానృశంస్యంత్రపాఘృణా తపశ్చదృశ్యతే యత్రసబ్రాహ్మణ ఇతి స్మృతః."(భారతము.): చూ,స్వస్తిముఖుఁడు. 1.

బ్రాహ్మణులు. అం. (౧. చూ, కల్పసూత్రిములు) "శిక్షావ్యాకరణంఛన్దోనిరుక్తంజ్యోతిషంతథా, కల్పశ్చేతి షడంగానివేదస్యాహుర్మనీషిణః॥ శౌచాచారస్థితస్సమ్య గ్విఘసాశీగురుప్రియః। నిత్యవ్రతీ సత్యపరస్స వై బ్రాహ్మణ ఉచ్యతే॥" అట్టి బ్రాహ్మణులలో.— "మహారాష్ట్రాన్ధ్ర ద్రావిడాః కర్ణాటాశ్చైవ ఘూర్జరాః, ద్రావిడాః పంచథాప్రోక్తావిన్ధ్య దక్షిణవాసినః." ౧ మహారాష్ట్రులు, ౨ ఆన్ధ్రులు, 3 ద్రావిడులు, ౪ కర్ణాటకులు, ౫ ఘూర్జరులు వీరుపంచద్రావిడులు. అందు ౧. మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు.—(చూ, మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు) వారిలో కాణ్వులు, కర్ణాటక బ్రాహ్మణులు, కీర్తంతబ్రాహ్మణులు. కొంకణస్థ బ్రాహ్మణులు, ఝూడేబ్రాహ్మణులు, దేవ ఋకుబ్రాహ్మణులు, పళశబ్రాహ్మణులు, దేశస్థబ్రాహ్మణులు, మాధ్యందిన-బ్రాహ్మణులు, బరాడీ బ్రాహ్మణులు, కళంకీ బ్రాహ్మణులు, పాధ్యాబ్రాహ్మణులు, శాంహ్మణజాయీలు, హవశాబ్రాహ్మణులు, సాహారాబ్రాహ్మణులు, గోముఖబ్రాహ్మణులు, కుండక బ్రాహ్మణులు. (వీరందఱు మహారాష్ట్ర దేశమునఁగల బ్రాహ్మణశాఖలలోనివారు.); ౨. ఆన్ధ్రులు.—(చూ, ఆంధ్రులు 653 పారట); 3. ద్రావిడులు.—(చూ, ద్రావిడులు 1528 పారట); ౪. కర్ణాటకులు.—(చూ, కర్ణాటకులు 755 పారట). కన్నడభాష మాట్లాడు దేశమందలి బ్రాహ్మణులు కర్ణాటకులు. వీరిలో.—(1) అరవతొక్కలు అను బ్రాహ్మణులు.—ఇందు ఉరిచి బ్రాహ్మణులు, కన్నడ బ్రాహ్మణులు, కుమ్మె బ్రాహ్మణులు, నగరబ్రాహ్మణులు, బొబ్బరబ్రాహ్మణులు చేరుదురు. (2) అమలవాసీ బ్రాహ్మణులు మళయాళమున దేవాలయార్చకులు. (3) నంబూరి బ్రాహ్మణులు మళయాళ దేశ ప్రవారే. (4) పొట్టిబ్రాహ్మణులు కన్నడదేశమున దేవాలయార్చకులుగనున్నారు; (5) మూత్తదుబ్రాహ్మణులు కేరళదేశస్థులు. (6) పట్టుర బ్రాహ్మణులు (చూ, పట్టురబ్రాహ్మణులు 1663 పారట); ౫. ఘూర్జరబ్రాహ్మణులు.— (తకారాది అనుబంధములో "చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు.")వీరిలో అగస్త్యులువారు అను బ్రా

హ్మణులు, అష్టమమంగళులను బ్రాహ్మణులు, అనావలులను బ్రాహ్మణులు, ఔదీచ్యబ్రాహ్మణులు, కపిలబ్రాహ్మణులు, ఖడాయతీ బ్రాహ్మణులు, ఖేడావాలురను బ్రాహ్మణులు, గయావళీబ్రాహ్మణులు, గుగలీబ్రాహ్మణులు, గోమతీ వాలురను బ్రాహ్మణులు, చౌవిషులనుబ్రాహ్మణులు, జంబుబ్రాహ్మణులు, ఝూలోరా బ్రాహ్మణులు, తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, తలాజీయబ్రాహ్మణులు, దధీచిబ్రాహ్మణులు, నర్సిపురబ్రాహ్మణులు, పారాశర్యబ్రాహ్మణులు, పేరివాలురను బ్రాహ్మణులు, భార్గవబ్రాహ్మణులు, మొతాలలు అను బ్రాహ్మణులు, యాజ్ఞికవాలురను బ్రాహ్మణులు, రిజవాలురను బ్రాహ్మణులు, వటులురను బ్రాహ్మణులు, వళాందరి బ్రాహ్మణులు, వాల్మీకబ్రాహ్మణులు, శ్రీమలి బ్రాహ్మణులు, సజోదాబ్రాహ్మణులు; తద్విశేషములు.—(౧) శైవబ్రాహ్మణులు —(చూ, శైవబ్రాహ్మణులు–వీరిలో శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు చేరియున్నారు: చూ, శాక్తేయ బ్రాహ్మణులు); (౨). పంచగౌడులు.–౧ సారస్వతులు, ౨ కన్యాకుబ్జులు, ౩ గౌడులు, ౪ ఉత్కళులు, ౫ మైధిలులనియు పంచవిధములుగల గౌడబ్రాహ్మణులు వింధ్యకుత్తరమున వర్తింపుచున్నారు. అందు.—౧సారస్వతులు. వీరిలో మొదటి తెగకు:-(చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు; రెండవ తెగకు:—చూ, ఆచార్య అను బ్రాహ్మణులు; మూఁడవ తెగకు:—చూ, ఆమగోత్రిబ్రాహ్మణులు.); ౨ కన్యాకుబ్జులు.—(చూ, కన్యాకుబ్జులు); ౩ గౌడులు.—(చూ, గౌడి (డ) బ్రాహ్మణులు); ౪ ఉత్కళులు.—(చూ, ఉత్కళ బ్రాహ్మణులు); ౫ మైధిలులు.—(చూ, మైధిలులు); (౩): చూ, నేపాళదేశపు బ్రాహ్మణులు వారిజాతులయొక్క నామములు; (౪): చూ, దశవిధబ్రాహ్మణులు. ఇత్యాది; 2: చూ, మనుష్యవర్ణములు.

బ్రాహ్మణోమమదేవతా. లో. బ్రాహ్మణుఁడే నాదైవము. "దర్పమతి బ్రాహ్మణోమమ దైవమనెను, బుద్ధి" స్కా. 8, అ. 3.

బ్రాహ్మణ్యము సం. వి. అ. న. 1: చూ, బ్రాహ్మణము. 1; 2. బ్రాహ్మణభావము; 3. బ్రాహ్మణకర్మము.

బ్రాహ్మణ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. శని: చూ, రాహువు. 2.

బ్రాహ్మము. సం. వి. అ. న. 1. పెద్దవేల్రి మొదటనుండెడు బ్రహ్మతీర్థము; .పుం. 2. విద్యయువాచారముఁగలవరునిఁదానేపిలిచి వధూసహితముగ వస్త్రాదులచే నలంకరించి పూజించి కన్యనిచ్చిచేయు వివాహము: చూ, వివాహము; విణ. 3. బ్రహ్మసంబంధమైనది; అం. 4: చూ, పురాణములు; 5: చూ, ఏకవింశతి స్థానకములు.

బ్రాహ్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతృకలు; 2: చూ, సరస్వతి; 3. బాఁపనచీమ: చూ, పిపీలిక; 4. రూ–బ్రహ్మి. పొన్నగంటి*: చూ, శీతసారము; 5. బారంగి*. చూ, హంజిక; 6.=బ్రిమ్మి*: చూ, సోమెడ. (సోమెడకూర అనియు); అం. 7: చూ, మాతలు.

బ్రాహ్మీతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

బ్రాహ్మ్యము. అం: చూ, వివాహములు.

బ్రి

బ్రింగు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మెండుకొను. 3; 2: చూ, మఱుఁగుపడు; 3: చూ, స్నానమాడు; 4: చూ, మరణించు.అం,భా.తృ.87.

బ్రింగుడు. దే. విణ. 1. మజిఁగినది. (సం).—క్ష్వేడితము, సిప్పృక్ష్వము; 2. మునిఁగినది: చూ, విగాహితము.
బ్రింగుడుపడు. ద్వి. అ. క్రి. రూ—బ్రింగుపడు: చూ, బ్రింగు. 2. (పే్రి. బ్రింగుడు పఱచు.) [భార. విరా. 2, ఆ. 192.
బ్రింగుడుపాటు. ద్వి. వి. బ్రింగుడుపడుట.
బ్రింగువడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, రూ-బ్రింగుడుపడు.
బ్రించు. దే. పే్రి. బ్రింగఁజేయు.
బ్రియ్యు. దే. అ. క్రి: చూ, నశించు.
బ్రిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-బ్రిషి.
బ్రిసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

బ్రే

బ్రేణీలు. వా. వి. బ: చూ, భక్ష్యము.
బ్రేవు. వా. వి. త్రేనుపునందలిధ్వని.

బ్రో

బ్రోది. పై. వి.=వృద్ధి: చూ, వృద్ధి 4.

బ్లా

బ్లాంకెటు. వా. వి.బణాతుపచ్ఛేదము(దుప్పటి).
బ్లాకు. వా. వి. 1. నలుపు. "బ్లాకుబోర్డు"; 2. కొన్నిభాగములు కలిసినభూఖండము; 3.ప్రతిబింబపుబొమ్మ; 4. అగౌరవచిహ్నము. "బ్లాకుమార్కు."

భ

భ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.
భమ్. సం. వి. అ. పుం.నక్షత్రము:చూ, రిక్క.
భంగ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బ. జనపవిత్తులు.
భంగపడు. మి. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు.2.
భంగపాటు. మి. వి. భంగపడుట. భార. విరా. 1, ఆ. 53.
భంగపెట్టు. మి. స. క్రి: చూ, భంగించు.
భంగము. సం. వి.అ. పుం. 1.=బన్నము. చెఱుపు: చూ, హాని. 2; 2. అల: చూ, వీచి. 1; 3. అగౌరవము: చూ, నడి. 3; 4. రోగము: చూ, హానువు. 4; 5. ఒకానొకరోగము: చూ, హానువు. 4; 6: చూ, పహేలనము.
భంగి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1:చూ,విధము.1. భార. విరా. 1, ఆ. 296; ఈ. స్త్రీ. 2: చూ, భంగము. 3: 3: చూ, నేరుపు. 1; 4.=బంగి: చూ, బంగి. 1.
భంగించు. సం. స. క్రి: చూ, హేళనముచేయు.
భంగుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.అతివిష*:చూ,విసు.
భంగురము. సం. విణ. 1. నశించినది: అంతరితము, ధ్వస్తము, నిర్వృతము; 2. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.
భంగ్యము. సం. విణ. రూ—భాంగీనము. భంగ లుపండునది (పొలము): చూ, భూమి. 1.
భంజకము. సం. విణ. విఱుచునది.
భంజనము. సం. వి. అ. న: చూ, విఱుపు. 1.
భంజలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పామువలె వంకరగాపోయెడి అశ్వగతి. రూ-భంజలిక: చూ, హయము. [2, ఆ. 101.
భంజలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—పా.
భంజించు. సం. స. క్రి: చూ, విఱుచు.
భంజిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బారంగి*: చూ, హంజిక.
భంటాకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ములక. *.
భండకుఁడు. సం. విణ.=: చూ, బండగుఁడు.
భండనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యుద్ధము;

2. కవచము: చూ, వారవారణము; 3: దుశ్శ్లేష్మ. (తె).—కఱత, కల్లతనము.

భండారము. సం. వి. అ. పుం.=బండరము బొక్కసము: చూ, పంటసాల.

భండి. సం. వి. ఈ.(స్త్రీ).రూ-భాండి. 1. మంజిటి*: చూ, సమంగ. 1; 2. దిరిసెన*: చూ, శ్యామవర్ణ; 3.చిట్టికూర:చూ,భండీరము. 2.

భండించే. సం. అ. క్రి. బంటాటలాడు.

భండిరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-భండీరము. 1—2—3.

భండీయము. సం. వి. అ.పుం: చూ, భండీరము.2.

భండీరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భండి.1; 2:రూ-భండిరము-భండి-భండీరి-భండీలము, అల్పమారిషము, ఊలుకము, కణమారిషము, కీడేరము,గండీరము-గండీరి, ఘననామకము, ఘనస్వరము,ఘోష, చిల్లి-ఛిల్లి,జీవాంతకము, తండులి-తండులీకము-తండులీయకము-తండులీయము - తండులేరము, భండీయము. (తె).—చిఱి-చిట్టి, చిఱికూర-చిట్టికూర, యవంతిక.* (చూ, వృక్షము); 3: చూ, భండి*.2.

భండీరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

భండీలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఆకతాయి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

భంబు. సం. వి. అ. న. 1. నక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము; పుం. 3. కిరణము: చూ, హాయనము. 2.

భక్తము. సం. వి. అ. న. 1. అన్నము: చూ, సాదము. (1); విణ. 2. భాగింపఁబడినది: విభక్తము.

భక్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.=బత్తి. కొలువు: చూ, సేవ. 1. (చూ, భక్తులు); 2.=బత్తి. ఆయముతోఁగూడిన స్నేహము. లక్ష్మీ. 5, ఆ. 150: చూ, విరాళి. 2; 3. పాలు: చూ, భాగము. 1; వా. 4.=బత్తెము. కూలి: చూ, సంబళము. 2. 5.=బాకి. నిలువ: చూ, శేషము.

భక్తిలక్షణములు. అం: శ్రవణము, కీర్తనము, స్మరణము, పాదసేవ, అర్చనము, వందనము, దాస్యము, సఖ్యము, ఆత్మనివేదనము. (9)

భక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బత్తుఁడు. భక్తి గలవాఁడు, డింగరీఁడు: చూ, సేవకుఁడు.

భక్తులు. అం. 1: భక్తి ఎనిమిదివిధములు.—భాగవత వాత్సల్యము, భగవత్పూజయందనుమోదము, భగవదర్చన, భగవద్విషయమునందదంభము, భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ, స్వరనేత్రాంగ వికారము, సదా భగవదనుస్మరణము, అమాంసభక్షణము (8); 2: పరీక్షిత్తు, నారదుఁడు, ప్రహ్లాదుఁడు, భార్గవి, పృథుఁడు, అక్రూరుఁడు, గరుత్మంతుఁడు, ధనంజయుఁడు, బలిచక్రవర్తి. (9)

భక్షకుఁడు. సం. విణ: అదత్తి, అదనశీలుఁడు, అద్మరుఁడు, ఔదరికుఁడు, ఖాదకుఁడు, ఘతనుఁడు, ఘస్మరుఁడు, చమలుఁడు, బహ్వాశిని, భోక్త. (తె).—ఆబోతికాఁడు, తిండికాఁడు, తిండిపోతు, తిండీఁడు, బోరెంపోతు, మింగనగొండి, మేఁతరి, మేపరి; తద్వి.— ఒకరియింటి కూడుతిను వాఁడు.—పరపిండాదుఁడు, పరాన్నుఁడు. (చూ, మేపరి.)

భక్షణము. సం. వి. అ. న.తిండి: చూ, సాపాటు.

భక్షణీయము. సం. విణ: చూ, భక్ష్యము. 2.

భక్షించే. సం. స. క్రి: చూ, సాపడు. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 103. [ము. 1.

భక్షితము. సం. విణ. తినఁబడినది: చూ, భుక్త

భక్ష్యంకారుఁడు. సం. విణ. పిండివంటవాఁడు: చూ, సూపకారుఁడు.

భక్ష్యకారుఁడు. సం. విణ.—రూ-పై.—

భక్ష్యము. సం. వి. అ. న. 1.=పండేరము—

పణ్యారము. (తె).— తినుబండము, పండేరము-పణ్యారము, పిండివంట. తద్విశేషములు.—౧. పంచభక్ష్యములు:—భక్ష్యము, భోజ్యము, లేహ్యము, చోష్యము, పానీయము; ౨: అంగారపోళీ, అంగారపోణి. (తె).—అంగరపూవియ, అంగరుల్లె-అంగరొల్లె; ౩: అతిరసము. (తె).—అరిసియ-అరిసె-అతిసియ-అజీసె; ౪: అపూపము-అపూపికము-ఆపూపికము, కాంసవము, చర్పటము, పూపము, పూపలిక, భూరిరంధ్రము. (తె).—అట్టు, అప్పచి-అప్పచ్చి, అప్పడము-అప్పళము; ౫: అవంతికము, ఉపపక్వము. (తె).—ఇడ్డెన, వాసెనకుడుము; ౬: (తె).—అవుఁగు-ఔఁగు; ౭: ఆఖ్యా, ఉపకారిక. (తె).—ఉక్కెడ, ఉక్కెఱ; ౮: (తె).—ఆమవడ-ఆవడ; ౯: (తె).—ఇంచిమంచి; ౧౦: ఇడి, ఇడికుడక, ఇడికుడుము; ౧౧: ఉఖ్యము, పిశరము-పైశరము; ౧౨: ఉట్రిపడియము; ౧౩: ఉత్కారిక, కేశుందకము-కేశుందము, ఖండపాలము, ఖాండికము, మోదకము. (తె)-ఉండ్రము-ఉండ్రాలు, కుడుము; ౧౪: ఉపమ-ఉప్మ; ౧౫: ఉప్పుడుపిండి; ౧౬: ఉలుప-పులుప, ఊరుఁబిండి, ఊరుపు-ఊర్పు, తొక్కు-తొక్కుడు, పచ్చడి, పడిదియము-పడిదెము, పిండిమిరియము, బజ్జి; ౧౭: ఏలకికాయ; ౧౮: కడియపుటట్టు; ౧౯: కపోళి; ౨౦: కరంజము. (తె).—కర్జికాయ, కజాయము-కజ్జాయము-కజ్జము-కజ్జియము - కజ్జెము; ౨౧: కవణము; ౨౨: (తె).—కూళ్ళాపిడలు; ౨౩: కైశుందికము; ౨౪: కోవా; ౨౫: కాబేరము; ౨౬: (తె).—కొమ్ములు; ౨౭: ఖండఖండితము, పూరిక. (తె).—పూరి- పూరీ; ౨౮: గుడపిండము; ౨౯: ఘారిక. (తె).—గారియ-గారె, వడ; ౩౦: (తె).—గోరుమీటులు; ౩౧: చరువ్రిణము, చిత్రాపూపము; ౩౨: చర్పటి. (తె).— ఒబ్బట్టు-బొబ్బట్టు; ౩౩: చామ్యము; ౩౪: (తె).—చిరమిడి, చెలిమిడి; ౩౫: (తె).—చేగోడి; ౩౬: (తె).—చేల్లగుత్తులు; ౩౭: (తె).—చోఁపట్టు; ౩౮: (తె).—జిలేబి; ౩౯: (తె).—జిల్లేడుకాయ; ౪౦: (తె).—జీడియ-జీడె; ౪౧: దోషకము. (తె).—దోసియ-దోసె; ౪౨: (తె).—దిబ్బెర; ౪౩: (తె).—నాస్తెల; ౪౪: (తె).—నిడికుడక; ౪౫: (తె).—నిప్పటి-నిప్పట్టు; ౪౬: (తె).—నీరువత్తిగ, నీరొట్టియ-నీరొట్టు-నీరొట్టె; ౪౭: (తె).—పకోడి-పగోడా; ౪౮: (తె).—పప్పు; ౪౯: (తె).—పాలకాయ; ౫౦: (తె).—పాలమీఁగడలు; ౫౧: (తె).—పిండివడియము; ౫౨: (తె).—పుడుఁకులు-పుణుఁకులు; ౫౩: పూరణము-పూర్ణము. (తె).—పూర్ణము; ౫౪: పూరము; ౫౫: (తె).—పూసకజ్జెము; ౫౬: పేనిక. (తె).—పేణి-బేణి; ౫౭: (తె).—పొంగరము-పొంగరాలు-బొంగరాలు; ౫౮: (తె).—పోఁకపేరు-పోఁకఉండలు; ౫౯: (తె).—పోళె-పోళి-పోళె; ౬౦: (తె).—బటాసాలు; ౬౧: (తె).—బడికోడి; ౬౨: (తె).—బరిడెగవ్వ; ౬౩. (తె).—బిళ్లకుడుములు; ౬౪: (తె).—బుడుకు; ౬౫: (తె).—బూరియ-బూరె; ౬౬: (తె).—బెసద; ౬౭: (తె).—బోణిగలు; ౬౮: (తె).—బొరిలింగకాయ; ౬౯: (తె).—మడత; ౭౦: (తె).—మణుఁగుబూలు; ౭౧: (తె).—మిఠాయి; ౭౨: (తె).—మినుపపోఁక, మినుపసున్ని, సుకిని-సుకియ-సుకుని-సున్ని; ౭౩: (తె).—ముక్కులు; ౭౪: (తె).—ముత్తెపుఁజిప్ప ౭౫: మాండము. (తె).—మోరుండ

కొబ్బరియుండ; ౭౬: యంత్రిక, సంయావము. (తె).—జేంతిక, సాపెసత్తు; ౭౭: (తె).—రొట్టెయ-రొట్టె; ౭౮: (తె).—వెన్నపడిదము- వెన్నపాలకాయ-వెన్నప్పము, వెన్నమెఱుఁగు, వెన్నయుండ; ౭౯: (తె)—సడికుడక; ౮౦: (తె).—పరడాలు;౮౧: సేవిక.(తె). సేవ-సేవియ-సేవె; ౮౨: (తె).—సొజ్జెబూరె; ౮౩: (తె)—హోళిగ-ఓళిగ; మఱియు.—౮౪: అడ్డదిక; ౮౫: అడ్డాణము; ౮౬: అమృతకలశము; ౮౭: అమృతఫలము; ౮౮: అర్పటము; ౮౯: ఖాద్యము; ౯౦: చంద్రికాంతము; ౯౧: తైత్తిలము; ౯౨: పిష్టకము; ౯౩: పుస్తము. ఇత్యాది భక్ష్యవిశేషంబులు గలవు. (౧౩-౯౩ కడనున్న పదములు ఒకటే అనికొందఱు)(చూ, సాపాటు: చూ, సాదము(1). (మిగతవానికి "చూ, హోళిగ."); విణ. 2. తినఁదగినది: ఖాద్యము, భక్షణీయము.

భక్ష్యములు. అం: చూ, భక్ష్యము. 1.

భగంధరము. సం. వి అ.పుం. మర్మస్థానమునం దలివ్రణము: చూ, వ్రణము.

భగణము. అం. (ఒక గురువు-రెండు లఘువులు. ఉదా.—రాముఁడు.) చూ, అష్టగణలక్షణము.

భగము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ-భాగ్యము. శ్రీ: చూ, సంపత్తి 1; 2. వీర్యము: చూ, రేతస్సు. 1; 3: చూ, వాంఛ; 4. తెలివి: చూ, సౌల్లేఖము. 2; 5: చూ, వైరాగ్యము; 6. కీర్తి: చూ, సమాఖ్య. 1; 7: చూ, మాహాత్మ్యము; 8: చూ, సన్మానము; 9: చూ, యత్నము; 10: చూ, ధర్మము. 1; 11: చూ, మోక్షము; 12.=పంగు: అంకతి, అవాచ్యదేశము, ఆనకము, ఆశము, ఇ, ఉత్తమాంగము, ఉపస్థ, ఓ, కందర్పకూపము, కామమందిరము, కర్ణకోశము, కోశము-కోషము, క్షేత్రము, గుహ్యము, గూషము, జ, జన్మనక్షత్ర, పుష్పపథము, ప్రకృతి, బంధురము-బంధూరము, బింబము, యోని, రతము, రతి, రతికుహరము, రతిగృహము, సంధి, సంబాధము, సంసారమార్గము, స్మరకూపకము, స్మరాంగారము. (తె) —అచ్చొటు-అచ్చోటు, ఆఁడుగుఱి, ఒడికట్టు, కచ్చె, కరి, గుంట, దుబ్బ, దూపె, పంగు, పాపఁటగనుతావు, బుత్త, ఒయ్య, మరునిల్లు, సందు; తద్విశేషములు.— ౧. ఉపస్థలోపల నడుమ మొగ్గగలది:— తిర్యక్కోశము; ౨. పశుయోనికి. (తె).— ఒడి, కరె-కటి; ౩. యోనిమూలము:— ఉదకము, కల్మాషి. (తె).— కచ్చెమొదలు; ౪. యోనిలోపలితావు:— కోశము; ౫. స్త్రీపురుషులగుఱి.— అవకరము, అవస్కరము, కౌపీనము, కౌలీనము, గుహ్యము, గూఢము, వరాంగము, వ్యంజనము; ౬. స్త్రీలశోణితసంచారస్థానము:—జానువు, (మిగతవానికి "చూ, స్మరాంగారము."); 13. బలము: చూ, శక్తి. 1; 14.=బాగు: చూ, యోగ్యత; అం. 15: చూ, చుంబనస్థానములు; 16: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (భగము తాఁబేటివీఁపు-ఏనుఁగువీఁపు-రోమము-చిన్నముక్కు-విస్తీర్ణము -తామరపువ్వుతేకువ ఈయాఱును గల్గియున్న శుభగములు. ఖరపృష్ఠము-మండూకపృష్ఠము-రోమరహితము-దీర్ఘనాశికము-సంకీర్ణము-వికశము ఈయాఱును గలిగిన మధ్యమములు. కుడిప్రక్క నెత్తుగనున్న కొడుకులఁగనును. ఎడమప్రక్క నెత్తుగనున్న కన్యకలఁగనును. రావిచిగురాకువలెనున్న సౌభాగ్యవతియు పుణ్యాత్మురాలునునగు. కుడనుడియున్న రాజపత్నియగు. ఎడమనుడియున్న గొడ్రాలగు. మచ్చయున్నమగనిఁజంపును. తాఁబేటివీఁపువలెనుండి సమమైనునుపు గలిగిన

శుభప్రదమై పుత్రప్రదమై ధనధాన్యములు గలుగఁజేయును. చివరను కుంకుమవర్ణమై యెఱ్ఱనిమచ్చేయున్న నుత్తమురాలగు. ఈమచ్చే దక్షిణభాగముననున్నను బ్రశస్తము. నిర్మాంసమై మిక్కిలిపొడవై తెల్లనినాడితోఁగూడిన దౌర్భాగ్యురాలై దరిద్రదుఃఖమనుభవించును. దీర్ఘమైన మగని మామను మఱదినిఁజెంపును.); 17: చూ, కళాస్థానములు.

భగవంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. రూ-భగవానుఁడు. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, బుద్ధుఁడు; విణ. 4: చూ, సన్మానితుఁడు.

భగవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నది: చూ, వాహిని (నది); 2: చూ, సరస్వతి; 3. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి); విణ. 4. పూజ్యస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

భగవత్కథాశ్రవణేచ్ఛ. అం: చూ, భక్తులు.

భగవత్పూజయందనుమోదము. అం: చూ, భక్తులు.

భగవదర్చన. అం.—పై.— [భక్తులు.

భగవద్విషయము నందలి దంభము. అం: చూ,

భగవానుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, రూ-భగవంతుఁడు.

భగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-భగ్ని. 1: చూ, సహోదరి; అం. 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

భగినీపుత్రుఁడు. అం: చూ, భ్రాతృజుఁడు.

భగాలి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భగీరథుఁడు. అం: చూ, మహారాజులు (రాజు. 1.)

భగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 2: చూ, ఆదిత్యులు.

భగణ. అం.(భ + గ. ఉదా.-మాధవుఁడా): చూ, ఉపగణములు.

భగ్నచ్ఛందము. అం: చూ, వాక్యదోషము.

భగ్నమగు. మి. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 1

భగ్నము. సం. విణ.=బన్నము. భంగము నొందినది: (తె).—బజీతు.

భగ్ని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, రూ-భగిని.

భజన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-భజనము. 1: చూ, సేవ. "రామభజన"; 2. భాగించుట: చూ, విభజనము.

భజనము. సం. వి. అ. న.—పై.—

భజమానము. సం. విణ. 1. సేవించునది: చూ, సేవితము; 2. భాగించునది: చూ, విభాజకము; 3. న్యాయముతోఁగూడినది: చూ, యోగ్యము. 2.

భజించు. సం. స. క్రి. 1. కొలుచు: చూ, సేవించు; 2. భాగించు: చూ, విభజించు.

భజిష్యము. సం. విణ. 1. సేవింపఁదగినది: చూ, సేవ్యము; 2. భాగింపఁదగినది: చూ, విభాజ్యము.

భటము. సం. వి. అ. పుం. దినముయొక్క పదునేనవభాగము: చూ, దినభాగములు (వాసరము.)

భటిత్రము. సం. విణ. ఇనుపసలాకను గ్రుచ్చి కాల్చినది: చూ, కఱకుట్లు: చూ, మాంసము.

భటుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బంటు. 1. అతిరథుఁడు, అస్త్రజీవి-అస్త్రజీవుఁడు, ఆరభటుఁడు, ఉష్ణుఁడు, ఊష్మలుఁడు, ఏకవీరుఁడు, క్షేపకుఁడు, పత్తి, పదికుఁడు, పదాజి-పదాతి, పద్గుఁడు, పాదాతికుఁడు, యోధ-యోధుఁడు-యోద్ధ, వాంవీరుఁడు. (తె).—ఒంటరులు, కాలరి, కాలిబంటు-కాల్బంటు, కాలుమానిసి, కాలురువు-కాల్వురు, జోదు, నడజోదు, పదగుఁడు, పరి, పేద, బంటు, మానిసి, లెంక-లేఁక, సిపాయి; తద్విశేషములు.— ౧. పదాతిసేనకు.— పాదాతము. (తె).—కాలుబలము, మంది; ౨. రక్షణార్థముకూడఁబోవుబంటునకు.—అంగరక్షకుఁడు, పరిచరుఁడు, పరిధిస్థుఁడు. (తె).—

పారివాఁడు; 3: (చూ, మహారథుఁడు). (మిగతవానికి: "చూ, హంవీరుఁడు. 2. "); 2. పనివాఁడు: చూ, సేవకుఁడు; వా. 3. కార్యార్థి: చూ, వ్యవహర్త. 2.

భట్టారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజు: చూ, రాజు. 1; 2: చూ, సన్యాసి; 3: చూ, సూర్యుఁడు.

భట్టికావ్యము. అం. (ఈగ్రంథమునుభట్టివ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భట్టిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (నాట్యపరిభాషయందు) రాజుభార్య: చూ, భార్య; 2. బ్రాహ్మణునిభార్య: చూ, భార్య.

భట్టు. సం. వి. ఉ. పుం.=బొట్టు:చూ,బొట్టు.7.

భట్టుఁడు. సం. వి. అ. పుం=బట్టు: చూ, పాఠకుఁడు. [ము. 9.)

భటాగ్రిజులు. అం: చూ, సభాంగములు (అంగ

భద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, తిథి. 1; 2. గంగ: చూ, నది; 3. బౌద్ధదేవి: చూ, స్వాహా. 2; 4. కృష్ణుని అష్టమహిషులలో నొకతె: చూ, మహిషులు.

భద్రకము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (౧. ర-న-ర గణములు. 9వ ఛందస్సు; ౨. న-న-ర-వగణములు. 7 యతి. 11వ ఛందస్సు; 3. భ-ర-న-ర-న-ర-న గురువులు. 12 యతి. 22వ ఛందస్సు అని త్రివిధము.)

భద్రకుంభము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పూర్ణకుంభము.

భద్రదారువు. సం. వి. ఉ. న:చూ, దేవదారి.*

భద్రపదము. అం: చూ, భద్రము. 8.

భద్రపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గుమ్మడు*: చూ, సర్వతోభద్ర.

భద్రబల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లంజెసపరము*.

భద్రము. సం. వి. అ. న.1. కల్యాణము: చూ, శుభము. 1; 2. బంగారు: చూ, లోహము.1; 3. నాగముస్తె*: చూ, హరిత. (తృణము. 1.); అం. 4: చూ, కరణములు; పుం. 5. గజజాతివిశేషము: చూ, హస్తి. (ఈజాతిగజము శుభకార్యములయందు పురప్రచారయోగ్యమైనది); 6. ఎద్దు: చూ, వృషభము. 1; 7. కాటుకపిట్ట: చూ, శకుంతి(పిచ్చుక.); 8. రూ—భద్రపదము—భాద్రపదము: చూ, మాసము. 1; విణ. 9. శుభకరము: చూ, శుభము.1; 10 =పదిలము-బద్రము: చూ, హెచ్చరిక. 1; 11.=పద్దు. అంకెలవరుస: చూ, పద్దు. 3; 12: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; అం. 13: చూ, గజజాతులు. [ము. 3*.

భద్రముస్తకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భద్ర

భద్రయవము. సం. వి. అ. న. కొడిసెకాయ, (కొడిసెపండు అనియు): చూ, పత్సకము.

భద్రరేణువు. సం. వి. ఉ. పుం. ఇంద్రుని ఏనుఁగు: చూ, హస్తి. [వాసన. 1.

భద్రశ్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చందనము: చూ,

భద్రసురము. సం. వి. అ. పుం. చేతికటారి: చూ, బాణము. 1.

భద్రాకరణము. సం. వి. అ. న:చూ, వపనము.

భద్రాశ్వము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, నవఖండములు. 2. (చూ, ఇలావృతము); 2: చూ, వర్షములు.

భద్రాసనము. సం. వి. అ. న. మణులు మొదలగువానితోఁ జేసిన రాజాసనము: చూ, ఆసనములు.

భద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వీరభద్రుఁడు. (చూ, ప్రభ. 4.); 2: చూ, శివుఁడు; 3.=పదిలుఁడు: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు; అం. 4: చూ, పురుషజాతులు. 1. [పత్రిల.

భద్రేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్న యేలకి*: చూ,

భయంకరము. సం. విణ. భయమునుపుట్టించేనది: చూ, రౌరవము. 2.

భయంకరుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి.

భయద్రుతుఁడు.సం-విణ:చూ,వెనుదీయువాఁడు.

భయపడు. మి. అ. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 6.

భయపెట్టు. మి. స. క్రి: చూ, వెఱపించే.

భయము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, సాధ్వసము; విణ. 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, శిక్షాకాలములు; 4: చూ, స్థాయీభావములు; 5: చూ, పాశములు.

భయముడిపియాదరించినవాఁడు. అం. 1: చూ, గయాపిండదానార్హులు; 2: చూ, పితలు.

భయముదీర్చినవాఁడు. అం.—పై.—

భయశీలుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి.

భయానకము. సం. వి. అ. పుం. 1. పులి: చూ, శార్దూలము. 1; 2. రాహువు: చూ, రాహువు. 2; విణ. 3. భయానకరసముగలది: చూ, రౌరవము. 2; అం. 4: చూ, రసములు.

భయాపహుఁడు సం. వి. అ. పుం. మండలేశ్వరుఁడు: చూ, రాజు. 1.

భరంతు. వా. వి. ఇంటిమట్టము.

భరందు. వా. వి: బ్రాంది-బాందీ-బరందు.

భరటుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరవుఁడు. కూలివాఁడు: చూ, సంబళకాఁడు; 2. కుమ్మరి: చూ, మృత్కారుఁడు.

భరణము. సం. వి. అ.న.1.భరించుట; 2. రూ-భరణ్యము. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 3. జీతము: చూ, సంబళిక. 2; 4: చూ, మనోవృత్తి; 5. ఇరువదితూములమానము.

భరణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఒకనక్షత్రము: చూ, రిక్క; 2: చూ, భూమి. 1; 3.=బరిణె-పక్కాణి: చూ, పాత్రము. 6.

భరణ్యము. సం. వి. అ. న. 1. కూలి: చూ, సంబళిక. 2; 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భరతము. అం. 1. నాట్యమునకు భరతముని పేరు: చూ, నాట్యము. 1; 2.=బరతుపిట్ట: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు; అం. 3: చూ, నవఖండములు; 4: చూ, కళలు; 5: చూ, ఖండములు.

భరతవాక్యము. అం: చూ, ఇతివృత్తవిస్తరము. (వివక్షితార్థ ప్రతిపాదనాది యాఁబులక్షణములతో నాటకములను జరిపి తుదను దేశక్షేమము కోఱకు సూత్రధారుఁడాశీర్వాదము చేయును. ఆపద్యమే భరతవాక్యము.)

భరతశాస్త్రగ్రంథములు. అం: శార్ఙ్గదేవ ప్రోక్త సంగీత రత్నాకరము, నారదీయరత్నాకరము, స్వరరాగ సుధాకరము, సోమనాథీయము, స్వరమేళకళానిధి, సంకలిత రత్నాకరము, రాగమంజూష, శ్రుతిరంజని, భరతార్ణవము, సుధాసంగ్రహము, నృత్యసంగ్రహము, అభినయ దర్పణము, కోహలీయము, నృత్తవిద్యావినోదము, భరతసూత్రములు, శిలాలిసూత్రములు, కృశాశ్వ సూత్రములు, అశ్వమేధ ప్రకరణము, రంగలక్ష్మీవిలాసము, సంగీతచూడామణి, సంగీతసారసంగ్రహము మొదలగునవి.

భరతసూత్రములు. అం. 1.—పై.—; 2. నాట్యమునకు భరతసూత్రము లాధారములు. (చూ, నాట్యము.)

భరతార్ణవము. అం: చూ, భరతశాస్త్ర గ్రంథములు.

భరద్వాజము. సం. వి. అ. పుం. రూ-భారద్వాజము, ఏటిగ్రంత: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

భరద్వాజబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరియెబ్రాహ్మణులు. (చూ, బ్రాహ్మణులు.)

భరద్వాజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. భరద్వాజుఁడను ముని: చూ, సన్యాసి; 2: చూ, ద్రోణుఁడు. 1; అం. 3: చూ, సప్తఋషులు (చూ, మహర్షులు); 4: చూ, బ్రహ్మలు.

భరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=పరువు. అతిశ యము: చూ, హెచ్చు. 2; 2.=బరువు: చూ, భారము. 1; 3.=బారు-బారుప:చూ, రూ-భారము. 3.

భరించు. సం. స. క్రి. 1. మోచు: చూ, రూ- సంభరించు; 2. పోషించు: చూ,సంతరించు.1.

భర్గుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భర్జనము. సం వి. అ. న: చూ, వేఁపు.

భర్జించు. సం. స. క్రి. 1: చూ, వేఁచు ;2. శరీ రమునయిముడు, ఒంటఁబట్టు.

భర్త. సం. వి. ఋ. పుం. 1. మగఁడు: చూ, సామి. 2; విశే. 2: చూ, మోచువాఁడు; 3: చూ, సంరక్షకుఁడు.

భర్తి. వా. సం. విశే. పూర్తి చూ, సంపూర్ణము.

భర్తృదారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (నాట్య పరిభాషయందు) యువరాజు:చూ,రాజు. 1.

భర్తృదారిక. సం వి. ఆ. స్త్రీ. (నాట్యపరి భాషయందు) రాజుకూఁతురు: చూ,సూన. 1

భర్త్సనము. సం. వి. అ. న. బెదరింపుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

భర్మము. సం. వి. అ. న్. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; సం. వి. న్. న. 2. జీతము: చూ, సంబళిక. 2.

భర్మాణి. అం: చూ, పంచమిజవిభాషలు.

భలము. అం.(భ + ల. ఉదా.—కేశవుఁడు): చూ, ఉపగణములు.

భల్లము. సం. వి. అ. న. 1.=బల్లెము: చూ, బాణము. 1; పుం. 2. (రూ-ఫల్లము-ఫల్లు కము-ఫల్లూకము-ఫల్లూగము—అచ్ఛఫల్లము- అచ్ఛభల్లము— అచ్ఛము— భల్లి- భల్లుకము- భల్లూకము-భాలూకము—భాల్లుకము.): చూ, ఎలుఁగుబంటి; అం. 3:చూ,బాణాగ్రములు.

భల్లాతకము. అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధ ములు: బాణము. 1.

భల్లాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. జీడి*: చూ, స్ఫోటశోఫ; అం. 2: చూ, లేహ్యములు; 3: చూ, స్త్రీరాగములు.

భల్లారె.వా.సం.అవ్య.రూ-భల్లారే చూ,సేబాసు.

భల్లారే. వా. సం. అవ్య.—పై.—

భల్లుంగము. సం. వి. అ. పుం. గట్టిఎదురు*: చూ, ఎదురు. (చూ, చేపాటికఱ్ఱ)

భల్లుకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భల్లము. 2; 2 =మల్లు. కోఁతి: చూ, వానరము.

భల్లూకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—భల్లు కము. 1.

భల్లూకముష్టిన్యాయము. పా. ఎలుఁగుబంటి పిడి కిలి యెన్నిపిధములను విడువదనురీతి.

భవంతి. వా. సం. వి. ఇ. పుం.=బవంతి. 1.ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; 2: చేట్టుకొల్లా రము: చూ, సదనము. 1.

భవదీయము. సం. విశే. నీది.

భవనము. సం. వి. అ. న. 1: (తె).-అగుట, కావుట; 2. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1.

భవనాసి. వా. వి. ఓచ్చెగానిగిన్నె: చూ, పాత్రము. 6—౧౫.

భవము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బాము. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 2: చూ, సంసారము. 1; 3. ప్రాప్తి: చూ, లాభము. 1; 4: చూ, భవికము; 5: చూ, శక్తి. 1.

భవాదృశుఁడు. సం. విశే (శ్). నీవంటివాఁడు.

భవాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భవికము. సం. వి. అ. న. (రూ-భవుకము- భావుకము—భవ్యము- భవిష్యము- భవితవ్య ము) మేలు: చూ, శుభము. 1.

భవిత. సం. విశే. (ఋ. ఈ. ఋ.) కాఁగల స్వభావముగలవాఁడు:భవిష్ణువు, భూష్ణువు.

భవితవ్యము. సం. వి. అ. న. 1.=బయిసి-బవిసి, భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, భవికము; విశే. 3. కాఁదగినది.

భవిలుఁడు. సం. విశే: చూ, విటుఁడు.

భవిష్ణువు. సం. విణ. (ఉ): చూ, భవిత.
భవిష్యత్తు. సం. విణ. (త్. ఈ. త్.) కాఁగల
 ది: భవిష్యము, భవ్యము, భావి; అం.
 2: చూ, క్రియాకాలములు.
భవిష్యత్కాలము. సం. వి. అ. న. రాఁగలకాల
 ము: చూ, సాంపరాయము. 3. (చూ,
 కాలత్రియము). [చూ, రాఁగలపంట.
భవిష్యత్ఫలము. సం. వి. అ. న. ఉదర్కము:
భవిష్యదర్థకము. అం. రాఁగలకాలమును దెలు
 పును. (దీనినిల్యట్టుఅందురు).
భవిష్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, భవికము;
 విణ. 2. కాఁగలది: చూ, భవితవ్యము. 3.
భవిష్యోత్తరము. అం: చూ, పురాణములు.
భవుఁడు. సం. వి. అ పుం: చూ, శివుఁడు.
భవ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పార్వతి: చూ,
 హైమవతి (పార్వతి); 2. గజపిప్పలి *:
 చూ, శౌండి (పిప్పలి).
భవ్యము. సం. వి. అ. న. 1: చూ-భవికము;
 2. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; విణ. 3.
 శుభమైనది: చూ, శుభము. 1; 4. సత్య
 మైనది:చూ, సత్యము. 5; 5.యోగ్యమైనది:
 చూ, శ్రేష్ఠ్యము; 6. కాఁగలది: చూ, భవి
 ష్యత్తు. [శునకము.
భషకము. సం. వి. అ. పుం. కుక్క: చూ,
భషణము. సం. వి. అ. న. కుక్కయొక్క మొ
 ఱుగు: చూ, స్వరము. 2. [భ్రమరము. 1.
భసలము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ,
భసితము. సం. వి. అ. న: చూ, భస్మము.
భస్త్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: గర్భము, చర్మప్రి
 వేశిక, దృతి, పాణింధమము, భస్త్రి. (తె).-
 కొలిమితిత్తి, తిత్తి, తోలుతిత్తి.
భస్త్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—
భస్త్రికాలవిలతన్యాయము.పా.తిత్తి నేదిపై చినను
 దానికి భంగములేదు. కాని కొడవలియుంచి
 వచోఁ జీల్చివేయుననురీతి.
భస్మగంధిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రేణుకయను
 గంధద్రవ్యము, హూరేణువు: చూ, రాజా
 ర్హము.
భస్మగర్భ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కంపుటిరుగు
 డు*: చూ, శింశుప; 2. ఇరుగుడు*: చూ,
 శింశుప.
భస్మచ్ఛన్నాగ్నిన్యాయము. పా. బూడిదచేఁ
 గప్పఁబడిన యగ్ని పయికి లేనట్లుండి లోపల
 గణగణలాడు చుండుననురీతి.
భస్మము. సం. వి. న్. పుం.=బసుమము: అర్ఘ
 టము, ఉల్క, క్షితువు, క్షారము, పార్ఘ
 టము, భసితము, భస్మము, భూతము, భూతి,
 రక్ష. (తె)— కరక, నిగుఱు-నివుఱు-
 నీఱు, పదడు, బగ్గి, బుగ్గి, బుసి, బసుమము,
 బూడిద-బూడిదె-బూడ్ద, బూతి-బూది-
 విబూది, వెలిమిడి-వెల్మిడి-వేల్మిడి, సిగరి.
 తద్వి.— ౧: కుట్టు; ౨: తిరునీఱు; 3: భస్మ
 ము, భావము, విభూతి. (తె.).— విబూది;
 3. పీఁకుఁగుపెంట; (మిగిలినవానికి " చూ,
 సిగరి. 1.")
భస్మములు. అం. సువర్ణ, రజిత, తామ్ర, నాగ,
 వంగ, సత్తు, లోహ, రస, శంఖ, శృంగ,
 అభ్రిక, తాళక, విమల, సౌవీర, ఇంగిలీక,
 శిలాజిత్తు, గంధక, తుత్థ, పాషాణాది భస్మ
 ములు. (ఇవి అగ్ని పుటమువలన నగును.)
భస్మాంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, శివుఁడు.
భస్మీకరించు. సం. స. క్రి. భస్మముచేయు.
భళిరె.వా.సం.అవ్య.రూ-భళిరే: చూ, సెబాసు.
భళిరే. వా. సం. అవ్య.—పై.—

భా

భా. సం. వి. అ. న్. స్త్రీ. 1: చూ, సూర్యుఁ
 డు; 2. (సూర్యుని) కిరణము: చూ, హాయ
 నము. 2; 3. (రూ-భాస్కు-భాజము-
 భాసము)=బాజే, కాంతి:చూ, వెలుతురు. 1.

భాంగీనము. సం. విణ: చూ, రూ—భంగ్యము.

భాండపుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సర్పము. (త్రికాండ శేషము).

భాండము. సం. వి. అ. న. 1. తొడవు: చూ, భూషణము. 2; 2. గుఱ్ఱపుఁదొడవు: చూ, భూషణము. 2; 3.=బాండువ: అబ్దము, ఉ, ఉఖ, కరీరము, కలశము—కలసము, కలశి-కలసి, కుంభకము - కుంభము, కుంభి, కుటము, కుహనము, క్షురిక, ఖపురము, గుల్మము, ఘటము, ఘటి, చులుకము - చులూకము, నిపము, పరిఘము, భాజనము. (తె).—అలకి, కడవ, కుండ, పనఁటి - పరఁటి, ప్రివ్వ, బాండువ, బాన, ముఱువ; తద్విశేషములు.—౧. అమృతకలశము; ౨. (తె).—అయిరేని-ఐరేని, అయిరేనికడవలు-ఐరేనికడవలు, అరిమెనకుండలు-అటిమెనకుండలు, జాజేగులు, పూజెకుండలు, పూజెగులు, పెండ్లికుండలు, బూఁజేగులు; ౩. ఉఖ, ఉష్ట్రిక, కరినము, కుండము, కుండి, కుంభము, కుంభి, పిఠరము, స్థాలి. (తె).—పంటి-పనఁటి, లోవి, వంటకుండ; ౪. ఏతపుకడవను. (తె).—బాన; ౫. కంరాళ, కలశి-కలసి, గర్గరి, జాలగోణిక, మంథని. (తె).—తరిగడవ, పెరుఁగుకడవ, పెరుఁగుముంత; ౬. (తె).—కడముంత-కడుముంత; ౭. (తె).—కాపుపాఁతఱ; ౮. కున్నసము. (తె).—కూన; ౯. కుహనము, క్షురిక.(తె).—కుప్పియ-కుప్పె, జాడి-జాడీ, పింగాణి, పింగాణిచిప్ప; ౧౦. తె).—కూటికుండ; ౧౧. (తె).—కొడుము, బోడిగ; ౧౨. క్వణనము, హండికాసుతము. (తె).—అటిక; ౧౩. గంజ, గంధవాహము. (తె).—కల్లుకుండ, లొట్టి; ౧౪. (తె).—గల్ల; ౧౫. గుండ్రనికుండను. (తె).—కుండ; ౧౬.(తె).—గురిగ-గురిగి-గురియ; ౧౭. గోలకము-గోళకము. (తె).—ఓటికుండ; ౧౮. ఘటి, చులుకము-చులూకము (తె).—గరగ—గరిగె, గరగముంత, పిడత-పిడుత; ౧౯. (తె) —చెరవ-చెరవము-చెర్వము- చెర్వి; ౨౦. (తె).—చేరికుండ; ౨౧ చరువు; ౨౨. (తె).—చేల్లకుండ; ౨౩.(తె).—చౌకిబాన,బాన; ౨౪. నిండుకుండను.—ఊ; ౨౫. నీళ్లకుండను.—కలశి; ౨౬. పరిఘము (ఇదెగాజోకుండ); ౨౭. పాలకుండ,బూద; ౨౮. (తె).—పొంతకడవ; ౨౯. (తె) —బందడము-బందలము; ౩౦. (తె).—బొంగ; ౩౧. మేడమీఁదికలశమును (తె).—కుండ; ౩౨. (తె).—మండిగ. (ఇందుఁగొన్ని లోహపాత్రము లయినను భాండములని వాడఁబడుటచేనిందువ్రాయఁబడియె: చూ, పాత్రము. 6) (మిగతవానికి "చూ, హరివాణము."); 4.=బండము. వస్తువు: చూ, సరకు. 2; 5: మొదలిసొమ్ము; 6 =బండాలము: చూ, సంచి మొదలు.

భాండశుద్ధి. అం: చూ, శుద్ధులు.

భాండాగారము. సం. వి. అ. న.=బండారము. 1. బొక్కసము, ధనముండుచోటు: చూ, పంటసాల;వా. 2. గ్రంథములుండెడియిల్లు: గ్రంథకుటి "శ్రీసత్యవతీ పుస్తక భాండాగారము. కరప"; 3: చూ, సదనము. 1.

భాండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మంజిటి*: చూ, సమంగ. 1.

భాండికము. అం: చూ, ఉద్ధతము.

భాంశ. అం: చూ, షోడశవర్గు. (లగ్నమును 27 సమభాగములు చేయవలెను. భాంశకనుఁగొనవలసిన గ్రహమే రాశియందెన్నవ భాగమునందున్నదో తెలిసికొనవలెను.అట్టిగ్రహమున్న రాశి మొదలు బయినగ్రహమెన్నవ

భాగమందున్నదనిఁ గనుఁగొనఁబడెనోయన్న రాసి భాంశయనఁబడును. ఆరాశ్యధిపతికే భాంశాధిపతియని పేరు.)

భాకోషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాగధేయము. సం. వి. అ. న. 1. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; పుం. 2. కప్పము: చూ, పిస్తు 1.

భాగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బాగము. పంపకము: అంశము-అంసము, అవచ్ఛేదము, ఏకదేశము, పో, కల-కళ. భక్తికంటకము, వాటము, (అవ్య).—అను, అభి. (తె).—పంపకము, పంపు, పాలు, వంతు, వాటా. (మిగతవానికి "వాటా" చూడుము.); 2.=బాగము. పాలు: చూ, వంతు. 5; (1_2 అర్థములు స్వల్పభేదము గలిగియుండును); 3. భాగ్యము: చూ, సంపత్తి. 1; వా. 4.=వాఁడు. ఓటిలోనొకతడవవంతు: చూ, వాయ; 5.=బాగాలు. పోఁకలు; 6. ముక్క: చూ, శకలము. 4.

భాగవతబ్రాహ్మణులు. అం. (చూ, బ్రాహ్మణులు): చూ, ద్రావిడులు. (వీరిలో ఋగ్వేదులును శుక్లయజుర్వేదులును కలరు. వీరు ఆశ్వలాయన కాత్యాయన ఆపస్తంబ బోధాయనాది సూత్రప్రవర్తకులై శివమతమును సమముగా చూచుచు వైష్ణవచిహ్నములను ధరించెదరు.)

భాగవతము. అం. 1: చూ, పురాణము; 2. (ఈగ్రంథము వ్యాసముని వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భాగస్థుఁడు. సం. విణ: చూ, పాలికాఁపు. 1.

భాగవతవాత్సల్యము. అం: చూ, భక్తులు.

భాగహారము. పా. భాగహారము చేయుట. (భాగహారపుగుఱుతు ÷): చూ, హారణము. 3.

భాగించు. సం. స. క్రి: చూ, సంవిభాగించు.

భాగినేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తోడఁబుట్టినదానికొడుకు, మేనల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు.

భాగీరథి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. గంగ: చూ, నది; అం. 2: చూ, గంగలు.

భాగ్యపదము. అం: చూ, ఆరూఢము.

భాగ్యము. సం. వి. అ. న. 1. అదృష్టము: చూ, సంపత్తి. 1; 2: చూ, అదృష్టము. 1; 3.=బాగెము: చూ, సుకృతము. 1; విణ. 4. భాగింపఁదగినది: చూ, విభాజ్యము; 5. మేలైనది: చూ, సుకృతము. 3.

భాగ్యవంతుఁడు. సం. విణ: చూ, సంపన్నుఁడు.

భాగ్యశాలి. సం. వి. ఇ. పుం.—పై.—

భాజనము. సం. వి. అ. న. 1.=బానసము: చూ, భవనాశి; 2.=బాన. కడవ: చూ, భాండము. 3; 3: చూ, యోగ్యము. 2.

భాటకము. సం. వి. అ. పుం.=బాడిగ. (తె).—అడప, అద్దియ-అద్దె, ఇంటికప్పము, ఇంటిపన్ను, ఇల్లరి, బాడిగ_బాడుగ.

భాట్టరహస్యము. అం. (ఈగ్రంథము ఖండదేవుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భాణము. అం: చూ, నాటకము: చూ, దశరూపకలక్షణములు; చూ, రూపకములు, (ఇతివృత్తముత్పాద్యము. ధూర్తవిటుఁడు నాయకుఁడు. శృంగారవీరములు సూచనామాత్రములు. భారతివృత్తి. ఏకాంకము. ముఖనిర్వహణములు రెండుసంధులు. ఇందుఁ బ్రణయ, కలహ, వంచనలే ముఖ్యములు. గానవాద్యములు మెండు.)

భాణికము. అం: చూ, నాటికలు. (ఒకఅంకము, హాస్యము, ప్రణయకలహము, కారణము, దూషణాదులు గలది.)

భాతి. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ). 1. కాంతి: చూ, వెలుఁగురు. 1; 2. రీతి: చూ, విధము. 1.

భాతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాద్రపద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉత్తరభద్రపదా నక్షత్రము: చూ, ఋక్ష.

భాద్రపదము. సం. వి. అ. పుం. భాద్రపదమాసము: చూ, మాసము. 1.

భాద్రపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భాద్రపదపూర్ణిమి: చూ, హరివాసరము.

భాద్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భాద్రపదము.

భానుమంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు: విణ. 2. కిరణములుగలవాఁడు.

భానువారము. సం. వి. అ. పుం. ఆదివారము: చూ, వారము. 1.

భానువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. సూర్యకిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2. చూ, సూర్యుఁడు.

భానేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ

భామఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భామము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోపము: చూ, కోపము; 2: చూ, భానువు. 1.

భామిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కోపన. క్రీడాసమయమునందు కోపము చూపెడు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది; చూ, స్త్రీ.

భాముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భామఁడు.

భారకము. సం. వి. అ. న.=బారకింపు. మేని బరువు.

భారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బరువుమోసెడి కూలివాఁడు: చూ, భారవాహుఁడు.

భారణచంపు. అం. (ఈగ్రంథము లక్ష్మణకవి వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భారతపర్వములు. అం: చూ, పర్వములు. 2.

భారతము. సం. వి. అ. న. 1. వ్యాసప్రోక్తమైన అయిదవవేదము: చూ, వేదము; అం. 2. హిమవత్పర్వతమునకును, దక్షిణసముద్రమునకును నడుమైనఒకవర్షము. చూ, వర్షములు. (చూ, ఇలావృతము, నవఖండములు.); 3. (ఈగ్రంథము వ్యాసముని వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు; అం. 4: చూ, వర్షములు.

భారతవర్షములు. అం: చూ, భారతము. 2.

భారతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సరస్వతి; 2. వాకు: చూ, వాక్కు; 3: చూ, వ్యోమనాసిక; అం. 4: చూ, కావ్యవృత్తులు. (వృత్తులు) (ఇంచుక ప్రౌఢపద సంపర్కమైనది. హాస్య శాంత అద్భుతములందుఁ బ్రవర్తిల్లు. ఇందక్షరములు మిశ్రమముగానుండును. ఉదా.— "అమ్మునివరుండు సంసారంబసారంబని తలంచి సన్న్యస్తసర్వసంగుఁడై నదీప్రాంతంబులం గుసుమిత ఫలిత వనంబుల సారంగ పతంగాదులు తనకు సహచరులుగా నుటజాంతరంబుననివసించితపోనియమంబున నుండె.") [2: చూ, కల్పసూత్రము.

భారద్వాజ. అం. 1: చూ, గోత్రము. 13;

భారద్వాజము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఏటిత్రిం తః చూ, రూ-భరద్వాజము; 2: చూ, భారద్వాజ. 2.

భారద్వాజస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

భారద్వాజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అడవిప్రత్తి*: చూ, సముద్రాంత. 3.

భారద్వాజుఁడు. అం: చూ, శాస్త్రప్రవర్తకులు.

భారము. సం. వి. అ. పుం. 1. బరువు: చూ, వివధము. 3; 2. ఇరువదితులముల యెత్తుగలదాని పేరు (అనిఅమరుఁడు); 3: (తె).—బారువ-బారు. (సం).—భరము.

భారయష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కావడిబద్ద: చూ, విహంగిక.

భారవాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఉత్కాలుఁడు, ధురంధరుఁడు, ధురీణుఁడు, ధుర్యుఁడు, ధూర్వహుఁడు, ధౌరేయుఁడు, నిర్వాణుఁడు, నిర్వాహకుఁడు, భారకుఁడు, భారికుఁడు. (తె).—ఉక్కాలుఁడు, నిమితకాఁడు.

భారవి. అం: చూ, కావ్యములు.

భారి. వా. వి. 1. గొప్ప. "మీభారీ సేనెఱుఁగనిదికాదు"; 2. పొడవు. "వాఁడు భారీమనిషి". (బారెఁఅనికొండఱు) (ఉత్కారసర్కారులలో వాడుక).

భార్గవబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. (తకారాది అనుబంధములో) చూ, బ్రాహ్మణులు. (మాధ్యందినులు. శుక్లయజుర్వేదులు. భృగుమహర్షిఁబట్టివీరికీ నామముగలిగినది.)

భార్గవము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

భార్గవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి. 1; 2: చూ, పార్వతి; 3. గఱిక*: చూ, తృణము. 1; అం. 4: చూ, చక్రములు.

భార్గవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2: చూ, పరశురాముఁడు.

భార్గి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=బారంగి*: చూ, హంజిక.

భార్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (అగ్నిసాక్షిగా పెండ్లాడిన పెండ్లాము.)పాండు. 3,ఆ. 11: అర్ధాంగి, ఆలి, కడత్రము-కలత్రము-కళత్రము, కులి, క్షేత్రము, గృహము, గృహిణి, గేహము, చింతాయన, జ, జమ్, జాని, జాయ, తల్పము, ద, దమ్, దార, ద్వితీయ, ధర్మపత్ని, పత్ని, పరిగ్రహము, పాణిగృహీతి, వధువు, వశ, సహచరి, సహధర్మిణి. (తె).—ఆలు, ఇల్లాలు, గరిత, గేస్తురాలు, పెండ్లము-పెండ్లాము, పెళ్లము-పెళ్ళాము, ప్రోయాలు, రాణి, రాణివాసము. (మిగతవానికి "చూ, సహధర్మిణి."); తద్విశేషములు.—౧. అగస్త్యునిపత్ని.—కౌశీతకి-కౌషీతకి, లోపాముద్ర, విదర్భజ; ౨. అగ్నిభార్య.—ఆగ్నాయి, గభస్తి, స్వాహా, హుతభుక్ప్రియ; ౩. అత్రిభార్య.—ఆత్రేయి, అనసూయ; ౪. అన్నభార్య.— ప్రజావతి, భ్రాతృజాయ. (తె).—వదిన-వదినియ-వదినె-వన్నె; ౫. అర్జునునిభార్య.—సుభద్ర; ౬.ఆచార్యునిభార్య.-ఆచార్యాణి, ఆచార్యాని; ౭. ఇంద్రునిభార్య.—ఇంద్రాణి, ఐంద్రి, చారుధార, జయవాహిని, పులోమజ, పులోమి, వృషాకపాయి, శచి, శతావరి; ౮. ఉపాధ్యాయిని. (పాకశాస్త్రము సంగీతశాస్త్రము మున్నగునవి నేర్పువాని భార్య, బడిపంతులుభార్య.) ఉపాధ్యాయాని, ఉపాధ్యాయ, ఉపాధ్యాయి, ఉపాధ్యాయిని. (తె).—ఒజ్జెసాని, పంతులమ్మ, సోమిదమ; ౯. కశ్యపునిభార్య.—అరిష్ట; ౧౦. కుబేరునిభార్య.—చార్వి, చిత్రరేఖ; ౧౧. కుశునిభార్య.—కుముద్వతి; ౧౨. కోమటిభార్య.—అర్య్య, వైశ్య; ౧౩. గరుడుని భార్య.—ఉన్నతి; ౧౪. గురుపత్ని.-గుర్వి; ౧౫. గోపాలునిభార్య,—ఆభీరి, గోపాలిక, మహాశూద్రి;౧౬. గౌతమునిభార్య.-అహల్య; ౧౭. చంద్రునిభార్య.- చారుకాంతి, చారుమతి; ౧౮. చేరివచ్చిన పెండ్లాము. (తె): చేరుగొండి; ౧౯. జరత్కారునిభార్య.—జరత్కారువు, మనసాదేవి; ౨౦. కృష్ణుని భార్య.—జాంబవతి; ౨౧. తనభార్య.—కూర్చ; ౨౨. (తాను శూద్రురాలయినను) కోమటి భార్య.—అర్యి; ౨౩. తోడఁబుట్టినవానిభార్య.—(చూ, భార్య. 1-౪); ౨౪. దశరథుని పత్నులు.—(౧). శ్రీరాముని తల్లి.—కోసలాత్మజ, కౌశల్య-కౌసల్య. (౨) భరతునితల్లి.—కేకయి-కేకేయి, కైకయి-కైకేయి. (తె).—కయిక-కైక; (౩) లక్ష్మణశత్రుఘ్నులతల్లి.—సుమిత్ర; ౨౫. ద్రోణునిభార్య.—కృపి; ౨౬. ధర్మరాజాదులభార్య.—కృష్ణ, ద్రౌపది, పాంచాలి,

సైరంధ్రి. (తె).—ద్రోపది-ద్రౌపది(చూ, నూన. 1.); ౨౭. ధృతరాష్ట్రునిభార్య.—గాంధారి; ౨౮.నట్టువునిభార్య.-కారిక,నటి; ౨౯. నలునిభార్య.-దమయంతి; ౩౦.(నాట్య పరిభాషయందు)రాజుభార్య.—భట్టిని; ౩౧. నారదునిభార్య.-సత్యవతి; ౩౨. పండితుని భార్య.—ప్రాజ్ఞి; ౩౩. పట్టాభిషిక్తురాలు కాని రాజుభార్య.—భోగిని; ౩౪. పలువ భార్య. (తె).—బిటికి; ౩౫. పాండురాజు భార్య.-కుంతి, మాద్రి. (తె).-గొంతి; ౩౬. పాకీవానిభార్య. (తె).—పాకెత; ౩౭. పూజ్యునిభార్య.-ఆర్యి; ౩౮. పెద్దభార్య.—అధివిన్న, అధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక; ౩౯. బిడ్డలుగల స్వజాతిభార్య.— కులపాలిక—కులస్త్రీ; ౪౦. బుధునిభార్య.—ఇడ, ఇల—ఇళ; ౪౧. బుద్ధునిభార్య.—అనంత, ఓంకార, జయ, తార, తారిణి, త్రిలోచన, ధనందద, నీలసరస్వతి, భద్రి, మనోరమ, మహాతార, మహాశ్రీ, లోకేశ్వరాత్మజ, లోచన, వసుధార, వైశ్య, శంఖిని,శివ,శ్రీ, స్వదూరవాసిని, స్వాహా. (చూ,స్వాహా.2); ౪౨. బృహస్పతి భార్య.—జాలిని, తార; ౪౩. బ్రాహ్మణుని భార్య.— బ్రాహ్మణి, భట్టిని. (తె).—పాఱుటక్క, పాఱుత, బాఁపత, బాఁపనక్క, బాఁపనది (చూ,స్త్రీ.); ౪౪. మంత్రిభార్య. (తె).—ప్రెగ్గడసాని, మంతుసాని; ౪౫. మగని తోడఁబుట్టినవాని వానిభార్య.—యాత. (తె).—తోడికోడలు; ౪౬. మనువుభార్య.—సరస్వతి; ౪౭. మన్మథునిభార్య.—కామి, కేవతి, కేలికళావతి, ప్రీతి, రతి, రాగలత,సే; ౪౮. మాఱుమనువుది.-దిధిషువు, పునర్భువు; ౪౯. మేనమామభార్య.—మాతుల,మాతులాని, మాతులి; ౫౦. మునిభార్య.—ఐరావతి, యమపత్ని; ౫౧. రాజుభార్య.-అసూర్యంపశ్యా,క్షత్రియి, రాజ్ఞి. (తె).-దొరసాని, రాణి; ౫౨. రావణునిభార్య.—(సం).—మండోదరి-మందోదరి; ౫౩. లక్ష్మణుని భార్య.— ఊర్మిళ; ౫౪. వరుణునిభార్య.—గౌరి; ౫౫. వాయుభార్య.—ఇడ, ఇల-ఇళ; ౫౬. వాలి భార్య.—తార; ౫౭. విభీషణునిభార్య.— సరమ; ౫౮. శంతనుభార్య.-కాళి, చిత్రాంగదసువు, ఝషోదరి, దాసేయి, యోజనగంధిక, విచిత్రవీర్యసువు, వ్యాసమాత, సత్యవతి; ౫౮. శుక్రునిభార్య.— శతపర్వ; ౫౯. శూద్రునిభార్య.—శూద్రి; ౬౦. శ్రీ రామునిభార్య.—కుమారి, భూమిజ, సీత. (తె).—చాలు పేరింటి పూఁబోడి, నాఁగటిచాలు పేరియతివ; ౬౧. సత్యవంతునిభార్య — సావిత్రి; ౬౨. సవతి.—సపత్ని. (తె).—ఏరలు- ఏరాలు, సవతాలు, సవతి; ౬౩. సుగ్రీవునిభార్య.— రుమ; ౬౪. సూర్యునిభార్యలు.—(పద్మిని ఉష ఛాయలోనగువారు)కాళిందీసువు, ఛాయ, ప్రభ, యమసువు, మహావీర్య, యమసువు, రాజ్ఞి, రేవంతసువు, వివస్వత, సంజ్ఞ, సువర్చల, సూర్యస్వరేణువు, స్వాతి. మఱియు.— ఉష, తపసి, త్రిసరేణువు, త్వాష్ట్రి, దస్రసువు, ద్యుమయి, పద్మిని, ప్రియ, ఇత్యాది. (తె)—చాయ. (చూ,స్త్రీ.) (మిగతవానికి "చూ, స్వాతి. 1."); ౬౫. సోమయాజిభార్య. (తె).— సోమిదమ- సోమిదమ్మ, సోమిసాని-సోమెసాని. ఇత్యాది. (మిగిలినవానికి "చూ, సహధర్మిణి."); అం. 2:చూ, దూతీచతుష్టయము.

భార్యతల్లి. అం: చూ, మాతలు.

భార్యాటికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పెండ్లాము మాటజేవదాఁటనివాఁడు. [కామశాస్త్రము.]

భార్యాధికారి. అం:చూ,సప్తాధికరణములు(చూ,

భార్యాభర్తృకర్మము. అం: చూ, వివాదములు.
భార్యాభర్తృసంబంధము. అం: చూ, సంబంధములు.
భాలూకము.సం.వి.అ. పుం: చూ, ఎలుఁగుబంటి.
భావ. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంవత్సరములు.
భావక్రియ. అం: చూ, క్రియాంగములు (అంగము. 9.) [చూ, మన్మథుఁడు.
భావజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి:
భావదూతిక. అం: చూ, దూతీచతుష్టయము.
భావదూషితములు. అం. సార్గాలము, గార్దభము, ఔష్ట్రము, పౌండరీకము, విపరీతము, ఐణము, పారావతము, మాయూరము, మూషకము, శ్వేతుండము, గారుడము. (చూ, అదూషితములు, వ్యాకరణ బంధములు.)
భావాధ్యాయపరిమేయము. అం: చూ, ఉపవిద్యలు (417 పేరటలో 14 చూడుము.)
భావన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తలఁపు: చూ, యోచన; 2. వాసనకట్టుట; అం. 3: చూ, దూతీచతుష్టయము. [పంచమిజభాషలు.
భావని. అం: చూ, పంచమజభాషలు: చూ, మాళవ
భావప్రయోగము. అం: చూ, ప్రయోగములు.
భావబోధకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వ్యంజకము. 1.
భావము. సం. వి. అ. పుం. 1. సత్తు: చూ, శక్తి. 1; 2. మనోవికారము: చూ, వికారము. 1; 3. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి 1; 4. ఆత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ధాత్వర్థరూపక్రియ; 7: చూ, స్వభావము; 8: చూ, పదార్థము; 9: చూ, విభూతి. 1; అం. 10. రత్యాది (చూ, రతులు); 11: చూ, శుశ్రూషలు; 12. (నాటకలక్షణమున) భావమన మనోవికారము బహిర్వ్యాప్తమవుట. (చూ, భావములు) ఇది యువయువతీజనముల మనసులనుండి రసమునుబుట్టించే చేయుదును. రసమే నఁగారతి. రసములుతొమ్మిది. (చూ, రసములు); 13: చూ, శృంగారచేష్టలు; 14: చూ, శుశ్రూషలు. [స్ఫురించు.
భావముదయించు. సం. అ. క్రి. తోఁచు: చూ,
భావములు. అం. 1. (నాటకలక్షణమున) విభావ, అనుభావ, సాత్త్వికభావ, వ్యభిచారీభావ, స్థాయీభావములని భావములైదు: చూ, స్థాయీభావములు; 2: తను, ధన, భ్రాతృ, పుత్త్ర, శత్రు, పితృ, భాగ్య, రాజ్య, లాభ, వ్యయ, వాహన, కళత్రభావములు. (చూ, లగ్నకారకత్వములు.)
భావలగ్నము. పా. జాతకునికి సూర్యోదయాది జననకాలమువఱకు నయిన ఘటికాదులను 5 చే భాగించవలెను. భాగింపఁగా వచ్చిన విభక్తము నొకచోటనుంచుకొనుము. శేషము మిగిలినదాని నొకటిగాఁజేచుకొనుము. ఈ ఒకటినిఁ బయివిభక్తముతోఁ గలుపుకొని యామొత్తము నొకచోట నుంచుకొనుము. జాతకుఁడు జన్మించిన వారాధిపతి అంశచక్రములో నేరాశియందుండునో రాశిచక్రములో నారాశి మొదలు పయికలిపిన మొత్తముసంఖ్యచే లెక్కింపఁగా నేలగ్నమగునో యదియ భావలగ్నమగును.
భావవికారములు. అం. అస్తి, జాయతే, పరిణమతే, వర్ధతే, అపక్షీయతే, వినశ్యతి. (6)
భావశబలత. అం: చూ, రసవదలంకారములు.
భావి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్) కాఁగలది: చూ, భవిష్యత్తు. [లక్ష్మీ. 3, ఆ. 128, 135.
భావించు. సం. అ. క్రి: చూ, యోచించు.
భావికము. అం. 1: చూ, అలంకారము. 3. (భూతభవిష్యద్వంబులను బ్రత్యక్షంబులుగఁ జెప్పుట. ఉదా.—ఇదిగో యిప్పటికి సురాసురులు యుద్ధమొనర్చుచుండఁజూచితి."); 2: చూ, గుణములు.

భావితము. సం. విణ. 1. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము; 2. కర్పూరాదులచేత వాసన కట్టినది: చూ, వాసితము.

భావిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మానిని. 1. భావముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

భావుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బాబు (నాట్యపరిభాషయందు) విద్వాంసుఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు. [భావికము

భావుకము. సం. వి. అ. న.=బాగు: చూ, రూ-

భావుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బావ: చూ, బావ. 1—2—3—4.

భావోదయము. అం: చూ, రసవదలంకారములు.

భావోక్తి. అం: చూ, భావికము. 1.

భావ్యము. సం. విణ. అవశ్యముకాఁదగినది.

భాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=భాస. సంస్కృతాది: చూ, భాషలు; 2. మాట: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, ప్రతిజ్ఞ. 1; 4. ప్రమాణము: చూ, శపథము; 5: చూ, సరస్వతి; అం. 6: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

భాషణము. సం. వి. అ. న.=బాస: చూ, సంభాషణము.

భాషలు. అం. (చూ, ఉపవిద్యలు 419వపొరట.) తద్విశేషములు.—౧. అంధ్రము-ఆంధ్రము. (తె).— తెనుఁగు–తెలుఁగు; ౨. అపభ్రంశము; 3. (తె).—కనోజా-కన్నోజా, కన్నడము; ౪. (తె).—గుజెరాతి–గుజ్జరాతి; ౫. గీర్వాణము, సంస్కృతము; ౬. ద్రావిడము. (తె).—అఱవము; ౭. (తె).—పార్శసి; ౮. ప్రాకృతాది.— సంస్కృతము, ప్రాకృతము, శౌరసేని, మాగధి, పైశాచి, చూళికాపైశాచి, అపభ్రంశము, ఆంధ్రము; ౯. హోరువు. ఇత్యాది. (మిగిలియున్నవానికి "చూ, సంస్కృతము.")

భాషాంగములు. అం. 1. గాంధారి, గౌహళి, శిశిర, ఉత్పలి, గౌరి, నాదాంతరి, నీలోత్పలి, ఛాయ, తరంగిణి, గాంధారగతిని, రంజని. (11); అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

భాషాలిపిజ్ఞానము. అం: చూ, కళలు.

భాషావిశేషము. అం: చూ, కళలు.

భాషించు. సం. అ. క్రి: చూ, సంభాషించు.

భాషితము. సం. వి. అ. న. 1. మాట: చూ, శబ్దము. 2; విణ. 2. మాటాడినది: చూ, శబ్దము. 2.

భాష్యము. సం. వి. అ. న. 1. సూత్రవ్యాఖ్యానగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; విణ. 2. మాటాడఁదగినది: చూ, సంభాష్యము.

భాష్యసింహాసనము. అం: చూ, సింహాసనములు.

భాసంతము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బెళ్లగువ్వ; విణ. 2. చక్కనిది: చూ, సంస్థితము. 2.

భాసమానము. సం. విణ: చూ, ద్యోతమానము.

భాసలావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

భాసిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, ప్రకాశించు. (ఇట్లు ఉద్భాసిల్లు, సముద్భాసిల్లు)

భాసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సూర్యుఁడు.

భాసురము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పటికపుఱాయి; విణ. 2. ప్రకాశించునది. లక్ష్మీ. 3, ఆ. 139: చూ, శుభ్రము. 5.

భాస్కరమాలిక. అం: చూ, సంఖ్యాబద్ధము.

భాస్కరవిలసితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, న, జ, య, భ, న, న, స గురువు గలది. 13 యతి. 25వ ఛందస్సు.")

భాస్కరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1.

భాస్వంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1: చూ, సూర్యుఁడు; విణ. 2. ప్రకాశించువాఁడు.

భాస్వదంశ. అం. ఏగ్రహంబునకైనను షోడశవర్గుచేయఁగా ద్వాదశవర్గంబులుస్వవర్గంబులు

వచ్చునేని భాస్వదంశయగును. [ర్తుఁడు.
భాస్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భాస్వం

భి

భిండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పొట్టి కొమ్మలూడలుగలచెట్టు: చూ, హ్రస్వశాఖాశిఫము.

భిండపాలము. సం. వి. అ. పుం. రూ-భిండివాలము-భిందివాలము) హస్తప్రమాణమయిన విడిచివాటుగుదియ, ఇనుపయలుఁగు కత్తి, సృగము. రెండుమూఁడు చక్రములుగల మాదిగకత్తి (అనికొందఱు): చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: చూ, బాణము 1.

భిండివాలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భిందివాలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భిక్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బిచ్చెము-బికిరము, రూ-భిక్షము. 1. బిచ్చెము: చూ, వేఁడికోలు; 2. బిచ్చమెత్తినవస్తువు; 3. కడికొలఁది అన్నము: చూ, సాదము.(1);4. కూలి: చూ,సంబళిక.2; 5. కొలువు: చూ, సేవ.1.

భిక్షము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భిక్షించే. సం. స. క్రి: చూ, యాచించే.

భిక్షుకసేవ. అం: చూ, శకునరహితములు.

భిక్షుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బిచ్చెగాఁడు. 1: చూ, యాచకుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి.

భిక్షువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. బ్రహ్మచారి: చూ, వటువు; 2: చూ, సన్యాసి.

భిత్తము. సం. వి. అ. న.=బ్రద్ద. తునుక: చూ, శకలము. 4.

భిత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, భేదనము. 1; 2. గోడ:చూ, మఱుఁగుగోడ; 3.=బెత్త్ర: చూ, జొట్టు.

భిత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పిడుగు; 2: చూ, భిత్తి. 2; 3. చెల్లగడ్డ *: చూ, శతమూలి.

భిత్తిబిడాలన్యాయము. పా. గోడమీఁది పిల్లివలె నిటునటుగాక యుండెననురీతి. (గోడమీఁది పిల్లివాటము.)

భిద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. భేదము: చూ, వేఱుపాటు. 1; 2: చూ, భిత్తి. 1; 3. భేదోపాయము (వ్రక్కలొటకును, వ్రక్కలించేటకును పేళ్ళు.): చూ, స్ఫుటనము. (చూ, భేదము. 4.)

భిదురము. సం. వి. అ. న. ఱాతివాలు, వజ్రాయుధము: చూ, బాణము. 1.

భిన్నకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

భిన్నగ్రంథిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్దబోడతరము*.

భిన్నపంచమజభాషలు. అం. దైవతభూషణ, శుద్ధభిన్న, వరాడి, వినాత. (4)

భిన్నపంచమి. అం: చూ, కకుజభాషలు.

భిన్నపంచమిజవిభాష. అం: కౌసలి. (1).

భిన్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. నీలరత్నదోషము: చూ, రాయి; విణ. 2.=బిద్దము, పగిలినది; 3. దారితము, చీలినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3; 4. విరిసినది; 5. వేఱుపడినది: చూ, వ్యస్తము. 1; 6. కూడినది: చూ, సహితము; అం. 7: చూ, అర్థదోషములు; 8: చూ, ప్రచారములు; పా. 9. భిన్నము; భాగము, అంశము; అపూర్ణము; కలాసవర్ణము. (ఇందుకుసంబంధించిన శాస్త్రపరిభాషాపదములు. ౧. సంశ్లిష్టభిన్నము, సంమిశ్రభిన్నము, చిక్కుయినభిన్నము; ౨. సంయుక్తభిన్నము; ౩.అవిరామభిన్నము;వితతభిన్నము;౪.దశాంశభిన్నము; ౫. అపక్రమభిన్నము; విషమభిన్నము; ౬. మిశ్రమభిన్నము; సంకరభాగానుభిన్నము; ౭. క్రమభిన్నము; సమభిన్నము, సవ్యభిన్నము; ౮. అంశబోధకభిన్నము; చిహ్నభిన్నము;౯. లుప్తభిన్నము; ౧౦.సాధారణభిన్నము.) ఇత్యాది.

భిన్నలింగము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. (ఆఁడుదానిని మగవానితోఁగాని, మగవానిని ఆఁడుదానితోఁగానిఁబోల్చుట మొ.)

భిన్నవచనము. అం: చూ, వాక్యదోషములు. (ఒకనిని అనేకులతోఁబోల్చుట).

భిన్నవరాళి. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

భిన్నషడ్జకజభాషలు. అం. గాంధారపేధిక, చేల్లి, స్వరవల్లి, నిషాదిని, త్రివణ, మధ్యమ, శుద్ధ, దాక్షిణాత్య, పుళిందిక, తుంబుర, షడ్జభాష, కాళింది, లలిత, శ్రీకంఠిక, బంగాళి, గాంధారి, సైంధవి (17). (చూ, భాషలు).

భిన్నషడ్జజవిభాషలు. అం. ధారాళి, మాళవి, కాళింది, ఆదిహేవాకవర్ధని(4)(చూ, భాషలు)

భిన్నాపళిత. అం: చూ, ఉత్కలకైశికిజభాషలు.

భిల్లుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బోయఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

భిషక్కు. సం. వి. జ్. పుం: చూ, వైద్యుఁడు.

భిషజాత్మ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అడ్డసరము* చూ, సింహాస్యము.

భిస్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అన్నము: చూ, [సాదము. (1).

భిస్సట. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దగ్ధిక. మాఁడన్నము: చూ, సాదము (1).

భీ

భీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. భయము: చూ, సాధ్వసము

భీకరము. సం. విణ: చూ, భయంకరము.

భీకరుఁడు. సం. విణ: చూ, వెఱపరి.

భీతము. సం. వి. అ. న. 1.=బీతు: చూ, భీ; విణ. 2. భయమునొందినది: చూ, సాధ్వసము.

భీతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బీతు: చూ, భీ; 2. వడఁకు: చూ, లోలము.

భీతిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, భయపడు.

భీతుఁడు. సం. విణ.=పేద: చూ, బీదవాఁడు.

భీత్యావస్థ. అం: చూ, అవస్థలు. (అతిచారమందున్న గ్రహము భీత్యావస్థను బొందును=అశుభము, ధననాశమగలుగును.)

భీభత్సము. అం. (వికృతము=వివ్వచ్చేము): చూ, బీభత్సరసము.

భీభత్సరసము. అం. (జుగుప్సవలనఁబుట్టునది): చూ, రసములు, రసదృష్టులు.

భీభత్సుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=వివ్వచ్చుఁడు. అర్జునుఁడు: చూ, సుభద్రేశుఁడు.

భీమకాళేశము. అం: చూ, లింగములు.

భీమము. సం. వి. అ. పుం. 1. భయానకరసము: చూ, రసములు; విణ. 2. భయానకరసము కలది: చూ, భీషణము. 2.

భీమరథి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. కాలరాత్రి: చూ, నది.

భీమలక్ష్మీప్రయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

భీమసేనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మారుతి: చూ, వృకోదరుఁడు.

భీమారామము. అం: చూ, ఆరామములు.

భీముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ధర్మరాజు తమ్ముఁడు: చూ, సామీరి; 2. భీముఁడను రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, శివుఁడు; అం. 4: చూ, పాండవులు; విణ. 5. భయంకరుఁడు: చూ, వెఱపరి.

భీమేశలింగము. అం: చూ, జ్యోతిర్లింగములు.

భీరుకుఁడు. సం. విణ.=పిఱికి. రూ-భీలుకుఁడు: చూ, వెఱపరి.

భీరువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. 1. వెఱపరియగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; ఉ. స్త్రీ. 3: చూ, పిల్లపీచేఁబు*; విణ. 4: చూ, భీరుకుఁడు.

భీలుకుఁడు. సం. విణ: చూ, రూ-భీరుకుఁడు.

భీషణము. సం. వి. అ. పుం, విణ: చూ, భీమము.

భీష్మము. సం. వి. అ. పుం, విణ.—పై.—

భీష్మసువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ. గంగానది: చూ, నది.
భీష్మించు. సం. అ. క్రి. మూర్ఛపుపట్టుపట్టు.
భీష్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, శాంతనవుఁడు; 3: తాటిడాల్ దార, తాటిపడగవాఁడు; విణ. 4: చూ, భీరుకుఁడు.

భు

భుక్తము. సం. విణ. 1. తినఁబడినది: చూ, లీఢము. (తద్వి.—అనుభవింపఁబడినది అనుటకు.—చూ, లీఢము)
భుక్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బూతి. భోజనము: చూ, సాపాటు; 2.=బుత్తి: అనుభవము, అనుభుక్తి, అనుభూతి, అనుభోగము, ఆస్వదనము—ఆస్వాదనము, ఉపభోగము, ఉపలంభము, నిర్వేశము. (తె).—కుడుపు.
భుక్తోజ్ఝితము సం. వి. అ. న. ఎంగిలి: చూ, సంపర్కము.
భుగ్నము. సం. విణ. 1. వంగినది: చూ, వక్రిమము; 2. విఱిగినది, రుగ్ణము:చూ, వృక్ణము. 1; 3. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2.
భుగ్నాది. అం: చూ, చూర్ణములు.
భుజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బుజము. చేయి: చూ, హస్తము. 1.
భుజంగత్రస్తరేచితము. అం: చూ, కరణములు.
భుజంగత్రాసిత. అం: చూ, ఆకాశచారులు.
భుజంగప్రయాతము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("య, య, య, యగణములు. 8 యతి. 12వ ఛందస్సు.")
భుజంగభుక్కు. సం. వి. జ్. పుం. పాఁపమేపరి, నెమలి: చూ, శిఖి. 2.
భుజంగమము. సం. వి. అ. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము.
భుజంగము. సం. వి. అ. పుం. 1.—పై.—; 2: చూ, నిగళము; అం. 3. గ్రహముల స్థిరరాసులలో మధ్యమాఁడు పాదముల యందున్న భుజంగము పట్టును.(చూ, నిగళము, పాశము.)
భుజంగవిజృంభిత. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, మ, త, న, న, న, ర, స, వగణములు. 9వ యింటను 19వయింటను యతి. 26వ ఛందస్సు.")
భుజంగశిశురుతము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక్కొక్క పాదమునందు రెండునగణములు ఒక యగణము గలిగినదై 9 వ ఛందస్సునందుఁ బుట్టినది.")
భుజంగాంచితము. అం: చూ, కరణములు.
భుజంగాక్షి.సం.వి.ఈ. స్త్రీ: చూ, సర్పాక్షి*.
భుజంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=బొజుఁగు.రూ—భుజగుఁడు: చూ, విటుఁడు.
భుజకీర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, బాహుపురి.
భుజగమము. సం.వి.అ.పుం: చూ, భుజంగమము.
భుజగము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
భుజగాశనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.
భుజపత్రము. సం. వి. అ. పుం.=బుజపత్రి*: చూ, లేఖనము. 3.
భుజబంధము. సం. వి. అ. పుం.=బాజుబందు: చూ, భూషణము. 2.
భుజమధ్యమము. అం: చూ, ఉత్తమక్షేత్రములు.
భుజములు. అం. 1: చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునకు.—కరికరసమములై మోఁకాళ్లవఱకు పొడవులైన భూపాలుఁడగు. కుఱచలైనదాసజీవి.); 2; చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—తీఁగెలవలెను తామరతూండ్లవలెను మెత్తనైన సుఖవతియగు, దక్షిణావర్తమున్నఁ బతివ్రతయగు. వామా-

-వృత్తమయిన దరిదుశ్రిరాలగు. రోమములేనన్న భోగియగు. రోమములగలిగి సన్నమైయున్న మగఁడు చేమ్చేను); పా. 3. వీనికిఉపమానములు.—తామరతూండ్లు, పూవులదండలు, తీఁగెలు.

-భుజశిరస్సు. సం. వి. స్. న. మూఁపు: చూ, స్కంధము. 1. [వక్షము.

-భుజాంతరము. సం. వి. అ. న. ఱొమ్ము: చూ,

-భుజి. సం. వి. ఇ. పుం. అగ్ని:చూ, వహ్ని. 1.

భుజించు. సం. స. క్రి. తిను: చూ, సాపడు.

భుజిష్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పరిచారిక:చూ, స్త్రీ; 2: చూ, వేశ్య.

-భుజిష్యము. సం. వి. అ. పుం. చేతికట్టుకొనెడు తోరము: చూ, సూత్రము.1.

-భుజిష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, పరిచారకుఁడు; విణ. 2:చూ, స్వతంత్రుఁడు.

-భువనము. సం. వి. అ. న. 1. జగము: చూ, దేశము; 2. ఉదకము: చూ, సలిలము; 3. ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము.

-భువనేశ్వరము. సం. వి. అ. న. చేట్టుబవంతి: చూ, సదనము. 1. [లోకములు.

-భువర్లోకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ఊర్ధ్వ

-భువి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, స్థానము. 1.

-భుసుండికి. అం: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు: (చూ, బాణము. 1.)

భూ

-భూ. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.=భువి: చూ, భూమి.1.

భూకదంబము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నేలకడిమి*.

-భూకము. సం. వి. అ. న. 1.=బొక్క, బిలము: చూ, రంధ్రము. 1; 2. కాలము: చూ, సమయము. 1.

భూగోళము. సం వి. అ. పుం. 1. భూమండలము; 2. లోకజ్ఞానమును కలిగించు గ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; అం. 3: చూ, దానములు.

భూగృహము. సం. వి. అ. న: చూ, నేలమాలె.

భూచారులు. అం. సమపాద, అర్ధగతి, స్థిరావర్త, త్రియాషిత, ఊరూవృత్త, తాడిత, బద్ధ, జనిత, ఉచ్చండిత, స్యందిత, శకటాస్య, అవస్యందిత, సమాసాదితమత్తలీ, మత్తల్లి, ఏకాకి, క్రీడిత. (16)

భూజము. సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.

భూజాని. సం. వి. ఇ. పుం. 1: చూ, విష్ణువు. 1; 2. రాజు: చూ, రాజు. 1.

భూజావధానము అం: చూ, కళలు. [యము.

భూతకాలము. అం. కడచినది: చూ, కాలత్ర

భూతకేశము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మరులుజీడ*; 2: చూ, మాంసి. 1.*.

భూతదయ. అం: చూ, మానసికపూజా కుసుమములు. [భూమి. 1.

భూతధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేల: చూ,

భూతనాథుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=: చూ, బూతనాదుఁడు. 1.

భూతబలి. అం. బడిమి: చూ, యజ్ఞములు.

భూతమంజరి. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

భూతము. సం. వి. అ. న. 1. పృథివ్యాది: చూ, భూతములు; 2.=బూచి-బూతము, పిశాచాది: చూ, సోఁకుడు. 1; 3. ప్రాణి: చూ, హంసుఁడు. 2; అం.పుం. 4=బూది. కృష్ణచతుర్దశి. చతుర్దశి (అని కొందఱు): చూ, తిథులు; 5. (పిశాచము): చూ, దేవతాభేదము; విణ. 6. తగినది: చూ, సమీచీనము. 4; 7. కడచినది: చూ, వృత్తము. 7; 8. నిక్కమయినది: చూ, సత్యము. 5; 9. పొందఁబడినది: చూ, సంసక్తము;

10. వెలసినది: చూ, సంభూతము; 11. (ఉత్తరపదమైనచో) సమానమైనది: చూ, సుషమ. 2; అ. న. 12.=బూది: చూ, భస్మము; అం. 13: చూ, క్రియాకాలములు.

భూతములు. అం. పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు. ఆకాశము (భూమి, నీరు, కాంతి, గాలి. ఆకసము) (5)

భూతయజ్ఞము. అం. (భూతబలి): చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు).

భూతవేశి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లవావిలి*: చూ, వావిలి.

భూతశిలాపాతము. అం: చూ, కళలు.

భూతసర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

భూతాత్మము. అం: చూ, ఆత్మలు.

భూతాత్మ్యము. సం.వి. అ. పుం.1:చూ,శరీరము; అం. 2: చూ, ఆత్మలు.

భూతాత్ముఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1. [విగ్రహములు.

భూతానుగ్రహవిచ్ఛేదము. అం: చూ, వింశతి

భూతార్థకము. అం:చూ, భూతకాలము. (దీనిని లిట్టుఅందురు.)

భూతార్థవాదము. అం: చూ, అర్థవాదములు.

భూతావాసము. సం. వి. అ. పుం. తాండ్ర*: చూ, సంవర్తము. 3. [వాహితుఁడు.

భూతావిష్టుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, ప్రేత

భూతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. ఐశ్వర్యము: చూ, సంపత్తి. 1;2.సంపద: చూ, సంపత్తి.1, 3.=బూడిద-బూది: చూ, భస్మము; 4. సత్తు: చూ, సత్త్వము. 1; 5. పుట్టుక: చూ, సంభవము. 1; 6. ఏనుఁగు శృంగారము: చూ, హస్తి.

భూతికము. సం. వి. అ. న. రూ-భూతీకము. 1. ఓమము: చూ, యవాని; 2. కర్పూరము: చూ, సిరము; 3. కామంచికసవు: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 4. చీఁపురుకసవు: చూ, హరిత (తృణము. 1.); 5 వాసనగడ్డి *: చూ,హరిత. (తృణము. 1); 6. నేలవేము*: చూ, భూనింబము.

భూతిలకము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ,భ, ర, స, జ, జ గురువులు. 12 యతి. 19వ ఛందస్సు.")

భూతీకము. సం. వి.అ.న: చూ,రూ-భూతికము.

భూతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,సూనుఁడు.1.

భూతులసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలతొళసి*: చూ, హరిప్రియ [కము. 5. *

భూతృణము. సం. వి. అ. న: చూ, భూతి

భూతేశుఁడు.సం.వి.అ.పుం:చూ,బూచులఱేఁడు

భూతోడ్డామరము. అం: చూ, తంత్రములు.

భూత్కృతి. అం: చూ, రతిధ్వనులు.

భూదారము. సం. వి. అ. పుం. పంది: చూ, సూకరము. [ణుఁడు.

భూదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రాహ్మ

భూధరము. సం. వి. అ. పుం. నేలతాలుపు: చూ, హిమాలయము (పర్వతము.)

భూధాత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలయొసిరిక *.

భూనాగతైలము. అం: చూ, తైలములు.

భూనింబము. సం. వి. అ.పుం:చూ, నేలవేము*.

భూనుతము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("ర, న, భ,భ, గగములు. 10యతి. 14వఛందస్సు.")

భూపతి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, నేలఱేఁడు.

భూపది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మల్లె*: చూ, హసంతి. 2.

భూపరీక్ష. అం: చూ, ఉపవిద్యలు. [గొట్టు.*

భూపాటలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలకలి

భూపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భూపతి.

భూపూగము. సం. వి. అ. పుం. తోఁటపోఁక*: చూ, పోఁక.

భూబదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, నేలరేను*.

భూభరణధురీణత్వము. అం: చూ, నాయకస్వరూపము.

భూభుజుఁడు. సం. వి. జ. పుం: చూ, భూపతి.

భూభృత్తు. సం. వి.త్. పుం.1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2: చూ, భూపతి.

భూమి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ 1.=బూమి.(ఉదకము వలనఁబుట్టినది): అదితి, అనంత, అబ్ధిమేఖల, అవని, ఇజ్య, ఇడ, ఇర, ఇల-ఇళ, ఉర్వి, కల్యాణి, కాశ్యపి, కీటకము, కు, కుంభిని, కేదరము-కేదారము, కేలి-కేళి. క్షు, క్షమ్, క్షమ-క్ష్మా, క్షితి, క్షేత్రము, క్షోణి, క్షౌణి, ఖండిని, ఖగవతి, ఖలము, ఖస్తని, గంజ, గంధమాత, గంధవతి, గహ్వరి, గిరికర్ణిక, గిరిస్తని, గోత్ర-గోత్రము, గోవు, గౌరి, ఘు, ఘనశ్రోణి, చతురంత, చత్వరము, జగతి, జగద్వహ, జీవ, జ్యా, టు, తరి, దాక్షాయణి, ధర, ధరణి, ధరిత్రి, ధాత్రి, ధాత్రేయి, ధారణి, నిశ్చల, పాంసుల, పృథవి-పృథివి-పృథ్వి, ప్రతిష్ఠ, భరణి, భువి, భూ, భూతధాత్రి, మధ్యమలోకము, మర్త్యము, మహాకాంత, మహి, మాత, మేదిని, రత్నగర్భ, రస, వసుంధర, వసుధ, వసుమతి, విపుల, విశ్వ, విశ్వంభర, సముద్రాంబరమేఖల, సర్వంసహ, సహ, స్థిర, స్వస్తని, హరిప్రియ. (తె. ప).—నేల, పంటవలఁతి, పత్తు, పయిఁడిచూలాలు-పైఁడిచూలాలు, పుడమి, బువి-బూమి, మను-మన్ను, లచ్చిసవతి. (మిగతవానికి "చూ, హరిప్రియ.2."); తద్విశేషములు.-౧: అంతర్వేది, కుశస్థలి, కోటిఫలి, గయ, తీర్థము, పుష్కరము, ప్రయాగ-ప్రయాగము ఇత్యాది పుణ్యక్షేత్రములకు: చూ, క్షేత్రములు, దేశములు; ౨: అక్షతలు; ౩: అణవీనము, అణవ్యము; ౪: అధిత్యక; ౫: అనీకస్థము, రణఖలము. (తె).—పోలికలను; ౬: అనుపము-అనూపము. (తె).—కీసీరునేల-క్రిసీరునేల, నీరుముంపు; ౭: అప్రహతము, ఇంద్రాసనము, ఇరిణము-ఈరణము-ఈరిణము, ఊషము-ఊషరము-ఔషరము, క్షారమృత్తిక, క్షారభూమి, ఖిలము, గుంజ. (తె).—ఉప్పన, ఉప్పుమన్ను, ఊసర-ఊసరము, కారపుమన్ను; కారము, కారు, చేగ-చేగడు-చేగుడు-చేవడు-చేవుడు-చౌట-చౌడు, చేపటినేల - చేవుటినేల, పాండవబీడు-పాడవబీడు, పాడవ, బంజరు; ౮: అవతారము. (తె)—కగవాఁక; ౯: (తె)—అళము; ౧౦: అజి; ౧౧: ఆసితము, గవీనము; ౧౨: ఖని-ఖాని, గంజ, చామీకరము (తె).—గని; ౧౩: ఆఘకికము; ౧౪: ఆలూనశాలికపలము; ౧౫: ఆశితము-ఆసితము, గవీనము; ౧౬: ఆసురీణము; ౧౭: ఇక్షుశాకటము, ఇక్షుశాకినము; ౧౮: (తె)—ఉట్టు, ఉప్పళము, నట్టు-నెట్టు; ౧౯: ఉద్వాహనము, శంబాకృతము - సంబాకృతము; ౨౦: ఉపకుంఠము; ఉపశల్యము, ౨౧: ఉపత్యక; ౨౨: ఉప్తకృష్టము, ఉప్తము, బీజాకృతము, బీజావాపితము; ౨౩: ఉమ్యము; ౨౪: ఉర్వర-ఊర్వర. (తె).—పంటపొలము; ౨౫: (తె).—ఎడరు-ఎడారి-ఎడారు, పట-పట్టి, బయలు-బయిలు-బైలు; ౨౬: (తె).—ఒడ్డొలకము; ౨౭: ఔమీనము; ౨౮: కక్షము, కచ్ఛము. (తె).-కసెము-కస్సెము; ౨౯: కచంగల; ౩౦: కర్మభూమి, కృష్ణభూమి, (తె).—నల్లనేల, రేగటినేల, రేగడ-రేవడ; ౩౧: (తె)—కడిమిడి; ౩౨: (తె).—కటినేల; ౩౩: కాంగవీనము; ౩౪: కాచము, క్షారము; ౩౫: కాపృథ్వి, కామృత్తిక; ౩౬: కామలము, కుముదము, ధన్వము, నిర్జల

భూమి, మరుధరిత్రి, మరువు. (తె).—ఎడ్డడినేల, పుంజె; ౩౭: కాలపాలకము; ౩౮: (తె)-కుంటనేల; ౩౯: కుట్టిమము, తలిమము, (తె).—నెలకట్టు; ౪౦: కూలకము-కూలము, జాంగలము, ధన్వము, స్థాపము, స్థలము, స్థలి. (తె).— ఇంకువ, గరపనేల-గరుపనేల, గరుము-గరువు, గరుసు, దిబ్బ, మిట్ట, మిఱ్ఱు, మెండు, మెట్ట, మెరక, మేడు, వెలిగడ; ౪౧: కృష్టము, సీత్యము; ౪౨: కేదారము, క్షేత్రము, ఖంబు, గోత్రము, తటము, నిష్కుటము, వప్రము, వారటము, సీమ. (తె).— ఆవ, ఊడుపుమడి, కయ్య, గుడ్డము-గుడ్డాము, చెలక-చెలిక-చెల్క, చేను, నంజె, మడి, వరిమడి, పొలము, వేవిలి, సంజె; ౪౩: కైదారకము - కైదారము - కైదారికము - కైదారిణము - కైదార్యము, క్షైత్రము, పాంశుమధ్యము; ౪౪: (తె).—కొఱకు_కొఱను, చెలికె, పరిగచేను; ౪౫: కాద్రిపీణము; ౪౬: కౌలుత్థీనము-కౌలుత్థీనము; ౪౭: (తె)—కీవాడ_క్రీవాడ; ౪౮: ఖండికము, హరేణువు. (తె).—కండిక, లంకనవళ్లు, లంకపొలము; ౪౯: (తె).—గంజె, చేను, పొలము, మాగాణి, మాగిలి; ౫౦: గంభీరము_గభీరము, నిమ్నము.(తె).-ఆవ, ఉద్దరి, గొల్లము, బడవ_బడువ_బాడవ_బాడువ; ౫౧: (తె).—గయాళు; ౫౨: గోపిచందనము-గోపీచందనము; ౫౩: చరణము; ౫౪: చాణకీనము; ౫౫: (తె).—చిక్కమన్ను, బంకమన్ను, రేగడి-రేవడి; ౫౬: చిల్లము; ౫౭: (తె).—చేలిగరువు, ౫౮: (తె).—జిపె; ౫౯: (తె).—జిరాయితీ; ౬౦: (తె).—జేడియు-జేడె; ౬౧: (తె).-తలపొలము; ౬౨:(తె).-తాఁకలి; ౬౩: తిల్యము, తైలీనము. (తె).—నూవుచేను; ౬౪: తృతీయాకృతము, త్రిగుణాకృతము, త్రిసీత్యము, త్రిహల్యము; ౬౫: (తె).—తొట్టు: ౬౬: (తె).—దుకాణము; ౬౭: (తె).—దొడ్డి, పెరలు, పెరడు, పెళ్ళు; ౬౮: ద్రౌణికము; ౬౯: ద్వితీయాకృతము. ద్విసీత్యము, ద్విహల్యము, ద్విగుణాకృతము; ౭౦: నారట్టము, విపీతము. (తె).—కంచియ_కంచె, కర, కొరక, కొరన, కొఱకు, కొఱను, చెలిక-చెల్క, దొడ్డి, పొలము, బీటినేల, బీడు, లంక; ౭౧: (తె).—పంపు; ౭౨: (తె).—పడవ; ౭౩: (తె).— పడువ, పల్లము; ౭౪: పరిసరము. (తె).—పరగడ—పరవడ-పఱగడ-పఱగడము; ౭౫: (తె).—పాటిపొలము; ౭౬: (తె).—పాటినేల, పాండు; ౭౭: పార్థివము; ౭౮: (తె).—పాలగరువు, పాలమన్ను, సుద్ద, డల్లి; ౭౯: (తె).— పుల్లుడి; ౮౦: (తె).—పూడిక, పూడు; ౮౧: (తె).—పొత్తెము; పొరంబోకు—పోరంబోకు; ౮౨: (తె).—పోడు; ౮౩: బ్రహ్మారణ్యము; ౮౪: భంగ్యము, భాంగీనము; ౮౫: బహిర్దేశము, బహిర్భూమి. (తె).—మఱుఁగుదొడ్డి, మఱుఁగుపెరడు; ౮౬: మృతాలకము—మృత్తాలకము, మృత్తిక, మృత్తు, మృత్స, మృత్స్న. (తె)-తొగరి_తొవరి; ౮౭: మృత్తిక, మృత్తు. (తె).-పారి, మట్టి_మట్టియ, మను-మన్ను, మిత్తిక; ౮౮: మృత్స, మృత్స్న; ౮౯: లవణాకరము. (తె).— ఉట్టు, ఉప్పళము, ఉప్పిలము, ఉప్పువాము, ఉప్పుఁబట్టి, మవాలు—మాలు, పఱ—పట్టి; ౯౦: (తె).—విగిరి, విరిగి—విరివి-విఱిగి; ౯౧: వైహేయము; ౯౨: శర్కర, శర్కిలము; ౯౩: శోణమృత్తిక. (తె).— ఎఱ్ఱగరువు, ఎఱ్ఱమన్ను; ౯౪: సమోర్వి. (తె).—చేదను-చేదును.

౯౫:సర్వదుంబాలా; ౯౬: సికిత, సైకతము. (తె).—ఇసుకదిన్నియ—ఇసుకదిన్నె, ఇసుకదిబ్బ, ఇసుకనేల; ౯౭. స్థండిలము. ౯౮:హల్య. ౯౯: హస్తినిఖము, మాలకము. (తె).-తిన్నె,దిబ్బ. (మిగతివానికి "చూ,హరిప్రియ. 2")(ఇందలి పదముల అర్థవివరణాదులను శీర్షికాపదములకడఁజూడుము. మఱియు ఇందుగలశబ్దములుకొన్ని "ఒకానొకచోటు." అను నర్థమందుఁగూడ వర్తించును: చూ, స్థానము. 1.); 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1; అం. 3: చూ, దానములు; 4:చూ,దిశలు.

భూమిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మాఱువేషము: చూ, వేషము. 2; 2. రచన: చూ, విషయసూచిక; 3 =బూమె. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2.

భూమికర్కారువు. సం. వి. ఉ. పుం. నేలగుమ్మడి* (ఇదె నల్లనేల గుమ్మడి): చూ, సర్వతోభద్ర. [గ*: చూ, సంపఁగి.

భూమిచంపకము. సం. వి. అ. పుం. నేలసంపెఁ

భూమిజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సీత, శ్రీరామునిభార్య: చూ, భార్య; వా. 2: చూ, నాఁగటిచాలు;వా. 3: చూ, ప్రోదిని (నది)

భూమిప్రధానహేతుకము. అం: చూ, శత్రువుతోడిసంధులు.

భూమిజంబుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, నేలనేరేడు. *; 2: చూ, నారింజ*.

భూమిజంబువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, నేలనేరేడు. *.

భూమిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు.

భూమిస్పృశుఁడు. సం. వి. శ్. పుం. 1. కోమటి: చూ, వైశ్యుఁడు; 2: చూ,మనుష్యుఁడు.

భూమ్యలికి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నేలయుసిరిక: చూ, శివ. 4. [హేరాళము.

భూయస్సు. సం. విణ. (స్). అధికము: చూ,

భూయిష్ఠము. సం. విణ.—పై.—

భూరి. సం. వి. ఇ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; విణ. 2: చూ, భూయస్సు; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

భూరిఫేన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,సంబరేను *.

భూరిమాయము. సం. వి. అ. పుం. నక్క: చూ సృగాలము.

భూరిమాయువు. సం. వి. ఉ. పుం.—పై.—

భూరిరంధ్రము. సం. వి. అ. పుం. అట్టు: చూ, భక్ష్యము. [చూ, హస్తిని.

భూరుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. గురుగు *:

భూరుహము. సం. వి. అ. పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము. [చూ, లేఖనము. 3.

భూర్జపత్రము. సం. వి.అ.పుం.= బుజపత్రి*:

భూర్జము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

భూలింగశకునిన్యాయము. పా. తానొకరికిఁ గూడదని చెప్పినకార్యము తానే చేయుననురీతి.

భూలోకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రపంచము: చూ, లోకము. 1; అం. 2: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు. (చూ, భూగోళము.)

భూవరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1. [కువలయము. 3.

భూవలయము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ,

భూశయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నేలపడక.

భూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, భూషణము.2.

భూషణధ్వని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. అఘ్రాతము: చూ, స్వరము. 2.

భూషణము. సం. వి. అ. న. 1. అలంకరణము: చూ,భూషణము.2; 2:అ, అమ్, అంకము, అట్టము, అలంకారము, అలంకృతి, అలంక్రియ, అపలేపము, అకల్పము, అబంధము,

ఆబంధము, ఆభరణము, ఋ, కందళము, కలాపము, జ, నేపథ్యము—నైపథ్యము, పరిష్కారము, పరిష్కృతి, ప్రతికర్మము, ప్రతిసరము, ప్రసాధనము, భాండము, భూష, మండనము, మండము, లలామము, విభూషణము, వేషము, శ్రీ.(అవ్య).— అలము, అక్. (తె).-ఒడమి—ఒడమె, ఒప్పిదము, కయిసేఁత—కైసేఁత, గ్రొవ్వులు, చిన్నిగము, చిన్నెపువు, చిన్నెపూజేకు, తొడవు—తొడుపు—తొడుగు—తొడ్గు, నగ, సేటు, పాటన, మిన్న, రవణము, వన్నియ—వన్నె, వేసము, సొమ్ము, హావణిక. (మిగతవానికి "చూ, హావణిక. 2."); తద్విశేషములు.— ౧: అశ్వాభరణము, ఆదానము, గండము, భాండము. (తె).—గుఱ్ఱపుతొడవు; ౨: (తె)—గణెము; ౩: గ్రింఖి; ౪: (తె).— తిరుకాపు; ౫: ప్రసాదనము. (తె).—పసదనము; ౬: కంఠభూషలు.—(౧): (తె).-అడ్డిగలు; (౨:) (తె)—అఱడా - అఱుసు; (౩):ఆ,ఉత్సాహము,కంఠసూత్రము,మంగళసూత్రము, శతమానము, సూత్రతంతువు. (తె).— తాళి, తాళిబొట్టు, పుస్తె, బొట్టు, బొట్టుదారము, మినుకు;(౪):(తె)-ఉత్తండము—ఉత్తండాలు. (౫): ఉరస్సూత్రిక, కంఠభూష, భూషణము, కంఠమాల, కంఠసరము, కంఠాభరణము, కంఠి, కంఠిక, గ్రైవము, గ్రైవేయకము-గ్రైవేయము, చిలనీలిక-చిలిమోలిక;(౬): (తె).--కంటసరి, కంటెము-కంటె; (౭): (తె).— కట్టాణిగుండ్లు; (౮): (తె).—గజ్జెలపట్టెడ, దవురుగళ్ళీ; (౯): గలమేఖల-గళమేఖల, సూత్రాళి. (తె).—కుతికంటు-కుత్తికంటు; (౧౦): (తె).—గోధుమపూసలు; (౧౧): (తె).— గోళ్ళకుతికంటు; (౧౨): (తె).— చిలుకతాళి;(౧౩): (తె).—తరగతిగుండ్లు; (౧౪): (తె).— తీఁగ - తీఁగియ - తీఁగె — తీవ-తీవియ - తీవె, తీఁగెమెడనూలు; (౧౫): (తె).— నాగపడగల దండ; నాగపడగలు; (౧౬): (తె).— నాను, నానుక్రోవి;(౧౭) (తె).--పట్టెడ; (౧౮) (తె).-పయిఁడికంటి—పైఁడికంటి;(౧౯:) (తె).—పలకసరి—పలుకసరి;(౨౦): (తె).—పుంజాలదండ;(౨౧):(తె).-బికిరి;(౨౨:) మకరకంఠి. (౨౩):(తె).-మల్లెమొగ్గలు; (౨౪) (తె).-మెడనూలు;(౨౫):వ్యాఘ్రనఖము.(తె).—పులిగోరు; (౨౬): (తె).—సరము, హారము, హారవిశేషములు:— (౨౭):అర్ధమాణవకము; (౨౮):అర్ధరశ్మి,కలాపకము;(౨౯):అర్ధహారము; (౩౦) గుచ్ఛకము-గుచ్ఛము-గుత్సము;(౩౧):గుచ్ఛార్ధము, గుత్సార్ధము;(౩౨): గోపుచ్ఛము, గోస్తనము. (౩౩): మాణవకము; (౩౪): ఏకయష్టిక,ఏకసరము, ఏకావళి. (తె).—ఒంటిపేటదండ; (౩౫:) నక్షత్రమాల, మఱియు.—(౩౬:) కంకణము; (౩౭): కంఠసూత్రము, దామము, సరము, హారము. (తె).—క్రోవ, చేరు-చేఱు, తావడము-తావళము, జిగిని, దండ, పేరు, వడము, సరి, సరిగ-సరిగె, సోగు;(౩౮:) కకుప్పు. (తె).-సంపెంగదండ; (౩౯:)(తె).—కట్లదండ, ఉత్తరిగ, గుబ్బసరము; చీరము, బన్నసరము—బన్నసరి, ముత్తడము; ముత్తెసరము—ముత్తెసరి; మెఱుఁగు నల్లలు; (౪౦): గర్భకము. (౪౧): చంద్రచ్ఛందము; (౪౨): చతుష్కము; (౪౩):చాటుకారము; (౪౪):(తె)—టీకా; (౪౫):తరలము—తరళము; (౪౬): (తె).—తిరుమణిపడము; (౪౭): దండము, దండిక; (౪౮): దేవచ్ఛందము; (౪౯):నిష్కము, పతకము—పదకము; (౫౦): (తె).—నేవడము—నేవలము—నేవళము, నేహారము; (౫౧):పంచ

పరము. (తె).—బన్నసరి:(౫౨): (తె).—
పుస్తెముడుపు; (౫౩): ప్రాలంబము-పాలం
బము; (౫౪): ప్రాలంబిక; (౫౫): యష్టి.
(తె).— పేట. (౫౬): లంబెస-లొంబ్బెస;
(౫౭): లలంతి. (తె)—గొలుసు, జింజిరి,
తాళి-తాళీ;(౫౮): (తె).-సరపణి-సరిపణ-
సరిపెణ-సరిపెన; ౭. కటిభూషలు: (౧):ఉం
గనము, ఈ, ఓడ్యాణము, కక్ష్య, కటిత్ర
ము, కటిసూత్రము, కాంచి, శక్వరి. (తె)-
అంగళి, ఒడికట్టు, ఒడిదారము, ఒడ్డణము-
ఒడ్డాణము, కమరు-కమ్మరు, తీఁగ-తీఁగియ-
తీఁగె, తీవ-తీవియ-తీవె, పడదల, మొల
కట్టు, మొలనూలు; (౨) (తె).—అంగబిల్ల;
(౩):అత్యూహము, చిత్రమేఖల; (౪): కలా
పము; (౫): (తె).—గద్దగోరు-గ్రద్దగోరు;
(౬): (తె).— గునా మొలనూలు;
(౭): (తె).—పాలెలు; ౮. కర్ణభూషలు:-
(౧):(తె) —అంటుజోడు, అంటుపోఁగులు,
అవతంసము, ఉత్తంసము, కర్ణపత్రము, కర్ణ
దర్పణము, కర్ణపాలి, కర్ణపూరము, కర్ణ
ముకురము, కర్ణలత, కర్ణవేష్టకము, కర్ణవేష్ట
నము, కర్ణాందువు-కర్ణేందువు, కర్ణిక,
తాటంకము-తాడంకము, తాళ
పత్రము, పాళి, బాలిక; (౨): (తె).—
ఆకు;(౩):కమ్మ, చెవియాకు-చెవ్వాకు, చెవుల
పూవులు; (౪): (తె)— కుంబెన,
కుంబెనకుచ్చులు; (౫): (తె) —ఒంట్లు;
(౬): (తె).-కంటీలు-గంటీలు; (౭):(తె).-
కత్తెరబావిలీ; (౮): (తె).— కమ్మి,
(౯): కుండలము, కుబ్రము. (తె).—కుండ
పోఁగులు, తమ్మంటు, తమ్మియ, పోఁగులు-
ప్రోఁగులు; (౧౦): పాలిక, రత్న
తాటంకము. (తె).— కమ్మసంజోలు,
సంజోలకమ్మలు-పోఁజోలకమ్మలు; (౧౧):
(తె).—కుంపెన, గుమ్మతీలు; (౧౨):
(తె).—కుచ్చు; (౧౩): (తె).—కుట్టుకాడ,
కుట్టుపోఁగులు, పోఁగులు; (౧౪): (తె) —
గవ్వజసరము, చెంపకట్లీ, చెంపసరులు;
(౧౫): (తె).—చెందిరిక- చెంద్రిక;
(౧౬):(తె).-చేమంతిపువ్వు;(౧౭): (తె) -
చేవుకటులు- చాకటులు, చేవుకట్లులు-
చాకట్లు; (౧౮): (తె).—జేంపులు;
(౧౯): (తె) —దుద్దులు; (౨౦):
(తె).—పడగ; (౨౧): (తె).—పూఁగమ్మ;
(౨౨): (తె).—బవిర; (౨౩): (తె).—
బావిలీ; (౨౪): (తె).—బావిలీగొలుసు;
(౨౫): (తె).—బిల్ల; (౨౬): (తె).—
బుగడ-బొగడ, (౨౭): (తె).—బుగడ
గొలుసు; (౨౮): మకరకుండలము; (౨౯):
(తె).—మద్దికాయలు, (౩౦): (తె).—
రావిరేక-రావిరేక; (౩౧): (తె).—లకా
కు; (౩౨).(తె).—విచ్చుటాకు; ౯. నాసా
భరణములు:— (౧): అర్ధచంద్రిక; (౨):
(తె).—కలావరు-కళావరు; (౩): (తె).-
కోలాటకమ్మ; (౪): (తె).—నత్తు; (౫):
నాసాభరణము, నాసామణి. (తె).—అడ్డ
బాస, ముంగర- ముక్కర- ముక్కెఱ,
ముక్కుముంగర; (౬): (తె)—ముక్కుఁ
గమ్మి-ముక్కుపోఁగు; (౭): (తె).-బులాకి,
బులాకు;(౮):(తె).-బేసరి;౧౦ పాదభూషలు-
(౧): అందుకము, కేకయము, ఝు, తండిక
ము, తులాకోటి, నూపురము, పాదకటకము,
పాదాంగదము, మంజీరము, శింజిని, హంస
కము. (తె).—అందియ-అందె, గడపెండ
రము—గండపెండారము, పాగడము-పాడ
గము—పాడము—పాడహము-పాడిగము, పెం
డరము-పెండారము—పెండియము - పెండె
ము—పెండేరము-పెండేరము;(౨): కరవర్తిక;
(౩): కింకిణము-కింకిణి, క్షుద్రఘంటిక, ఘు,
ఘుంటారవ, ఘుర్ఘురి. (తె).—గజ్జియ-గజ్జె,
చిఱుగంట, బరుజో, బురజె.బురుజో, ముర్వా-

మూవ; (౪): (తె).—గజ్జెగొలుసు, పాంజే
బు-పాఁజేబు; (౫): (తె)—గొలుసు, జల్లి
పెండెము;(౬):(తె).-చేట్టు,(౭):(తె)— జేం
గియ-జేంగె;(౮):ఘుంఘుణి;(౯): (తె) —
తోడా; (౧౦): పాదాంగుళీ కృమిభూష
లు. (తె) — చిటికెన బొద్దులు-చిటికెన
బొద్దులు-చిటి బొద్దులు; పిల్లాఁడి-పిల్లాణి,
గిజ్జెపిల్లాఁడి, పిల్లెరికాయ; మట్టియలు-మ
ట్టెలు; (సం).— అనీకస్థము, వీరమద్య
ములు. (తె) — వీరమద్దియలు - వీర
మద్దెలు — వీరముద్దియలు — వీరముద్దెలు;
(౧౧): (తె).—పారాణి; (౧౨): (తె).—
మట్టియ-మట్టె, మించె, మెట్టియ-మెట్టె;
౧౧. శిరోభూషలు.—(౧): అవతంసము,
ఆపీడము, ఉత్తంసము, కభూ
షణము, త్రిశిఖరము, నాగరము, నిర్యూ
హము, పారితథ్య, పీడ, పరిభ్రష్టకము,
శిఖ, శేఖరము. (తె).—కచ్చె,కలువాడు.
కుప్పియ-కుప్పె,తలాటము,తురా-తురాయి,
సిగదండ, సిగబంతి; (౨): (తె).—ఒగిదిగ,
కొప్పువల; (౩): (తె).—కుచ్చె, జెడగంట;
(౪):(తె).-చేమంతిపువ్వు; (౫):(తె).-చేరు
చుక్క-చేలుచుక్క-చేర్చుక్క;(౬):(తె):
చేందురుకూసలు,చేందురుపంకలు;(౭):(తె).-
జెడబిళ్ల; (౮):(తె).—జల్లి; (౯):(తె).—
జిలిబిలిజల్లి; (౧౦):(తె).-తిరుగుడుబిల్ల,నాగ
సరము, నెల; (౧౧):(తె).—పల్లెరుపూవు-
పల్లేరుఁబూవు, పల్లేరుఁగాయ;(౧౨): (తె).-
పాపటబొట్టు;(౧౩): పింఛము;(౧౪):(తె).-
బాసికము;(౧౫):మకుటము(చూ. సీసకము.
1.); (౧౬):(తె).—ముత్యాలకుచ్చె;(౧౭):
(తె).— మొగలిరేకు;(౧౮):(తె).—రాగి
డి; (౧౯): శంఖచరి.(తె).—తురా-తురా
యి; (౨౦):(తె).—నూసకతురాయి,నూస
కము; ౧౨. హస్తభూషలు:—(౧): అంగద
ము, కేయూరము, గుంఫము, చూడ,
బాహుదము, భుజబంధము.
(తె) —జెబ్బ, తాయిత-తాయిత్తు-తాయె
తు-తాయెత్తు, తావిజా, దండకడియము,
బాజుబందు, సందికడియము, సందిదండ,
సంకెలిదండ, సరిదండ; (౨):అంగుళీయకము,
అంగుళిముద్రి- అంగుళీటము,
అంగుళీయకము, ఊర్మిక, కరాకోటము.
ముద్రాంగుళీయకము, ముద్రిక. (తె).—
ఉంగరము-ఉంగ్రము, ఉంపుటుంగరము,
టాకు, పేరుంగరము, పేసటుఁగరము,
బలువు, ముదుటుంగరము-
ముద్దుటుంగరము - ముద్దుటుంగ్రము,
వ్రేలినగ, సికాయుంగరము; (౩):(తె).—
ఆకొత్తు, ఒత్తులు, కడియము,కడెము, సూసి
గము; (౪): ఆవాపకము, ఆవాయకము,కం
కణము, కంబువు, కటకము, కరభూషణము,
ణ, తడాగము, పరిహార్యము-పారిహార్యము,
వలయము. (తె) సూడిగము;(౫): కంబూత్త
మము; (౬):(తె).—కసుపులగుండ్లు; (౭):
(తె).—కయిదండ-కైదండ, కయిలాగు-
కైలాగు, చేదండ; (౮): కిట్టాలము. (తె).-
రాగిగాజె; (౯):కువలయము. (౧౦):(తె).—
గాజె; (౧౧): (తె).—గీలుగాజెలు;(౧౨):
(తె).—గొలుసు; (౧౩): (తె).—గోటు;
(౧౪):(తె).— చేకట్లు;(౧౫):(తె) — తేనె
గాజె; (౧౬):(తె).—తోడా; (౧౭): దర్భ
ముద్రిక. (తె).—దబ్బయుంగరము; (౧౮):
(తె).—నక్కు; (౧౯): (తె).-పీలిదండలు;
(౨౦): పుష్పకము. (తె).-పోఁచీలు;(౨౧):
(తె).-పోటీలు;(౨౨):(తె).—బొద్దులు;(౨౩):
(తె).—మంగామురుగు; (౨౪): (తె).—
మురడీగొలుసు; (౨౫): (తె).—మురుగు-
ముర్గు-మురువు-మురువ్వు; (౨౬):(తె).—వం
కీ; (౨౭): (తె).—సూలచేకట్లు (మిగతా

వారికి "చూ, పావణిక.2") (చూ, భూషణ
ములు.)

భూషణములు. అం. (అలంకారములు) మజ్జ
నము, అనులేపనము, మాల్యము, వస్త్రము,
ఆభరణము (5).

భూషణార్థి. అం. (అలంకారములఁబొందుపఱ
చెడివాఁడు): చూ, కృతికర్త.

భూషించు. సం. స. క్రి: చూ, స్తుతించు.

భూషితుఁడు. సం. విణ: చూ, సజ్జుఁడు. 1.

భూష్ణువు. సం. విణ. (ఉ). కాఁగలస్వభావము
గలవాఁడు.

భూసురుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, నేల
వేలుపు. [గొడుగు*.

భూస్ఫోటము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పుట్ట

భూస్తృణము. సం. వి అ. న: చూ, తృణము. 1.*.

భృ

భృంగము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వరాం
గకము. 1*; పుం. 2. తుమ్మెద: చూ,
షట్పదము; 3: చూ, భృంగరాజము. 3;
4: చూ, భృంగరాజము. 1. *.

భృంగరాజము. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగార
కము, కుంతలవర్ధనము, కేశరంజనము, కేశ్య
ము, కేసరాంజనము, భృంగము, భృంగారము,
మహానీలము, మార్కవము—మార్గవము, మేష
విలోచనము, రాజ. (తె).—కలగర, గుంట
కలగర - గుంటగలగర — గుంటగలిజేరు.*
("చూ, రాజ".); 2. గండుతుమ్మెద:
చూ, షట్పదము; 3. ఆటకము, కటము,
కలవింకము, కలింగము-కళింగము, కలికా
రము, కావృకము, ధూమ్యాటము, పీతముస్త
కము, భృంగము. (తె).—కూకటిపువ్వె,
కూకటిమువ్వ, కూకటిమూఁగ, లింగరాజు.
తప్పి.—మాంజిలపము. (తె).—పెద్దకూఁక
టిమూఁగ. ("చూ, శకుంతి")

భృంగరోలము. సం. వి. అ. పుం. కందురీఁగ:
చూ, మక్షిక.

భృంగామలకతైలము. అం: చూ, తైలములు.

భృంగారము. సం. వి. అ పుం: చూ, భృంగ
రాజము. 1; 2. బంగారుగిండి: చూ, పాత్ర
ము. 6; 3 =బంగరు: చూ, లోహము. 1.

భృంగారి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఈలపురుగు:
చూ, ఝిల్లి.

భృంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అతివస*: చూ,
విష; న్. పుం. 2. భృంగీశ్వరుఁడు: చూ,
శలుఁడు; అం. 3: చూ, దండలు (భృంగి
దండ)

భృంగిదండ అం: చూ, దండలు. (భృంగి. 3.)

భృంగిపటలము. అం: చూ, దండలు.

భృంగిరిటుఁడు. సం. వి.అ. పుం: చూ, భృంగి.2.

భృంగీశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—వై—

భృంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విటుఁడు.

భృంగుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అతివస*: చూ,
విష.

భృగుమతము. అం: చూ, కళలు.

భృగువల్లి. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

భృగువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. కొండచేఱియ:
చూ, పర్వతము; 2. ఒకముని: చూ, సన్న్యా
సి; 3. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2;
4: చూ, శివుఁడు.

భృగుస్మృతి. అం: చూ, స్మృతులు.

భృతకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కూలివాఁడు:
చూ, సంబళకాఁడు. [దుగ్ధము.

భృతము. సం. విణ. 1. భరింపఁబడినది; 2: చూ,

భృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. మోచుట. 2. కూలి:
చూ, సంబళిక. 2; 3. విలువ: చూ, వెల. 1.

భృతిభుజుఁడు. సం. వి. జ్. పుం. కూలివాఁడు:
చూ, సంబళకాఁడు.

భృత్యా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, భృతి. 2.

భృత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పనివాఁడు, బంటు: చూ, సేవకుఁడు; అం. 2. (స్వపక్షమువాఁడు.): చూ, అభిషేయము; 3. (ఐశ్వర్యములు.): చూ, అష్టైశ్వర్యములు; 4: చూ, ప్రకృతులు.

భృశము. సం. క్రి. విణ, అ. న. 1. మెల్లు: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 2. అధికము: చూ, హేరాళము; అవ్య 3: అగత్యము. అవశ్యము, నూనము. (లె) — నెట్టన-నెట్టనను.

భృష్టము. సం. విణ. వేఁచేఁబడినది.

భృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, భర్జనము; 2. పాడువని చూ, విపినము.

భే

భేకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, హరి. 12; 2: చూ, మేఘము. 1.

భేకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆఁడుకప్ప: చూ, హరి. 12.

భేతాళమతము. అం: చూ, కళలు.

భేదకుఁడు. సం. విణ. భేదించువాఁడు.

భేదతంత్రము. అం. (మిత్రభేదము): చూ, తంత్రములు. 1.

భేదక్రియము. అం. స్నేహరాగాపనయము, సౌందర్యోత్పాదనము, సంతర్జనము. (3)

భేదనము. సం. వి. అ. న. 1. భేదించుట: చూ, స్ఫోటము. 1; పుం. 2. పుల్లబచ్చలి*: చూ, హీలమోచి; అం. 3: చూ, హస్తక్రియలు.

భేదపఱచుట. అం: చూ, గుణములు.

భేదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బద్ద: చూ, భేదనము. 1; 2. వేఱిమి: చూ, వేఱుపాటు. 1; 3: చూ, విశేషము. 2; అం. 4: చూ, భేదములు; 5: చూ, ఉపాయములు. 1; 6 చూ, ఉపాయములు. 3; 7: చూ, ఉపాయములు. 4.

భేదములు. అం: చూ, భేదోపాయములు.

భేదించు. సం. క్రి. భేదిల్లఁజేయు: చూ, స్ఫోటించు

భేదితము. సం. విణ. భేదింపఁబడినది: చూ, విచ్ఛిన్నము. 3.

భేదిల్లు. సం. అ. క్రి. ఎడఁబాయు: చూ, వేఱుపడు; 2. చీలు: చూ, భేదించు.

భేదోపాయములు. అం. ఒండొరులమైత్రిచెఱుచుట, ఒండొరులకు రాయిడిపుట్టించుట, బెదరుమోపుట. (3)

భేద్యము. సం. విణ. భేదింపఁదగినది.

భేరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1:=బేరి: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు; 3: చూ, ప్రణవనాదములు.

భేరుండము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బేరుండము: చూ, పక్షి; విణ. 2: చూ, భయంకరము; అం. 3: చూ, భావదూషితములు; 4: చూ, సంయుతహస్తములు.

భేల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=బేల. ముగ్ధ: చూ, స్త్రీ.

భేలుఁడు. సం. విణ. 1. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, వెఱపరి; 3. చలించువాఁడు.

భేషజము. సం. వి. అ. న. 1. ఔషధము: చూ, మందు. 1; 2. అల్లము*: చూ, శృంగబేరము.

భై

భైక్షము. సం. వి. అ. న. భిక్షాసమూహము, భిక్షాద్రవ్యము.

భైరవము. సం. విణ. 1: చూ, భయానకము. 3; అం. 2: చూ, భయానకము. 4; 3: చూ, తానములు; 4: చూ, రాగాంగములు.

భైరవాంజనము. అం: చూ, అంజనములు.

భైరవాదిపరియోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

భైరవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పార్వతి: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2 ఒకానొక రాగము (ఇందుకుసంబంధించినరాగముఆనందభైరవి). చూ, స్వరము. 2; వా. 3 కండ్లు చీకట్లు క్రమ్ముట. "వానికండ్లు భైరవిక్రమ్మినవి."; 4. ఒకమందు. (భైరవులు.—ఆనందభైరవి, సన్నిపాతభైరవి, స్వచ్ఛందభైరవి మొ.)

భైరవుఁడు. సం. వి. అ. పుం =బైరవుఁడు. 1: చూ, శివుఁడు; 2. కుక్క: చూ, శునకము; 3. మదరిపుత్రుఁడు: చూ, నూతుఁడు. 1; విశ 4. భయానకరసముగలవాఁడు: చూ, దిగంబరుఁడు. 2.

భైషజ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, భేషజము.1

భో

భో. సం. అవ్య. (భోః): చూ, సంబోధనార్థకములు.

భోక్త. సం. విశ. (ఋ. ఈ. ఋ.) 1. భుజించువాఁడు: చూ, భక్షకుఁడు; 2.అనుభవించువాఁడు; వా. 3.బ్రాహ్మణార్థముచేయువాఁడు.

భోక్తవ్యము. సం. విశ. 1. భుజింపఁదగినది: ప్రాశము, భోజ్యము; 2. అనుభవింపఁదగినది: భోగ్యము.

భోక్తృభోగ్యసంబంధము. అం: చూ, సంబంధములు. [చూ, సదనము. 1.

భోగగృహము. సం. వి. అ. న. పడకఇల్లు:

భోగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బోగము. సుఖము: చూ, సంతోషము; 2. భోజనము: చూ, సాపాటు; 3. పాముయొక్కపడగ: చూ, సర్పము; 4. పాముయొక్క శరీరము: చూ, సర్పము; 5. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 6. వేశ్యాదులకిచ్చెడు వెల: చూ, శుల్కము; 7. పాలనము: చూ, సంరక్షణము; అం. 8: చూ, వ్యూహభేదములు; 9: చూ, ధనగతులు.

భోగములు. అం: చూ, అష్టభోగములు: ఇవి చతుర్విధము.— ౧. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు; ౨. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, అన్న, వస్త్ర, స్త్రీ, పానపు, గానములు; ౩. గంధ, తాంబూల, పుష్ప, గృహ,వస్త్ర, స్త్రీ, ఆభరణ, శయ్యలు; ౪. ధన, ధాన్య, వాహన, భోజన, వస్త్ర, సతి, స్నాన, సంయోగములు

భోగవతి. సం. వి. ఈ స్త్రీ. 1. పాతాళము: చూ, లోకము. 1; 2. పాతాళమునందలి యేఱు: చూ, నది; విశ. 3. భోగముగలది.

భోగవర్ధిని. అం: చూ, కమజవిభాషలు.

భోగవ్యూహములు. అం. 1: చూ, ప్రకృతి వ్యూహములు; 2.గోమూత్రికము, అభిసారి, శకటము, మకరము, పతంతకము. (5).

భోగసమయము. అం. (భార్యాపుత్రులుఁగలుగుదురు): చూ, గ్రహసమయములు.

భోగి. సం. వి. న్. పుం. 1. పాము: చూ, సర్పము; 2. రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, మంగలి; విశ. 4.= బోగి: చూ, బోగి. 1; 5.=బోగి. సుకవాసి: చూ, బోగి. 2.

భోగించు. సం. అ. క్రి. 1: చూ, సుఖించు: వా. 2.కావలసినంతభుజించు:చూ, సాపడు; 3: చూ, సంభోగించు. [వాయువు.

భోగికాంతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

భోగిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుఁబాము: చూ, సర్పము; 2: చూ, వేశ్య; 3. పట్టాభిషిక్తురాలుకాని రాజుభార్య: చూ, భార్య.

భోగివిలసితము. అం. (చూ, విలసితము): చూ,

వృత్తము. 1. ("భ, స,జగురువులు. 7యతి. 10 వ ఛందస్సు.)

భోగ్యము సం. వి. అ. న. 1. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; 2. ధాన్యము: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము); విణ. 3. భోగింపఁదగినది: భోక్తవ్యము.

భోజచరిత్ర. అం. (ఈగ్రంథమును వల్లాలుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

భోజనపుటి. సం వి. ఈ. స్త్రీ.=బోనపుటిక. కంచెము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.)

భోజనము. సం. వి. అ. న. 1.=బోనము-బోసనము: చూ, సాపాటు; అం. 2: చూ, భోగములు; 3: చూ, శకునసమయములు.

భోజనసమయము. అం. (భోగముకలుగును): చూ, గ్రహసమయములు.

భోజము. అం: చూ, దేశములు.

భోజ్యము. సం. విణ. 1. భుజింపఁదగినది: చూ, భోక్తవ్యము. 1; అం. 2: చూ, భక్ష్యములు.

భోటజభాష. అం.మాంగళి: చూ, సంస్కృతము.

భోటము. అం: చూ, దేశములు.

భోషాణము. హి. వి. పెద్దపెట్టె: చూ, సందుకా.

భౌ

భౌచ్యమనువు. అం: చూ, మనువులు.

భౌతికము. సం. వి. అ. న. 1. ముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; విణ. 2. భూతసంబంధమైనది.

భౌతికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

భౌమవారము. సం. వి. అ. పుం. మంగళవారము: చూ, వారము. 2.

భౌమమండలములు. అం. భ్రమరము, శకటాస్యము, సమము, స్ఫురితము. అధ్యర్థము, పుట్టపట్టము, ఏకక్రీడితకము, ఆస్కందితము, ఆవర్తము, అధోగతము. (10).

భౌముఁడు. సం. వి. అ. పుం.1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు. 2; 2. నరకాసురుఁడు: చూ, మహీసుతుఁడు; విణ. 3. భూమియందుఁబుట్టినవాఁడు; అం. 4: చూ, రుద్రులు.

భౌరికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, కనకాధ్యక్షుఁడు.

భ్ర

భ్రంశము. సం. వి. అ. పుం. 1. చలించుట: చూ, లోలము, 2. జాఱుట: చూ, స్ఖలనము. 2.

భ్రకుంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-భ్రూకుంసుఁడు.

భ్రకుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, రూ-భ్రూకుటి.

భ్రక్షము. సం. వి. అ. పుం. తనతప్పును మఱుఁగుపుచ్చుట.

భ్రమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మైకము: చూ, హామిక; వా. 2: చూ, సందేహము; 3: చూ, స్ఖాలిత్యము, 4: చూ, భ్రాంతి. 1.

భ్రమణము. సం. వి. అ. న. 1.=బ్రిమరి: చూ, విహారము. 1; పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; అం. 3: చూ, తారాక్రియలు; 4: చూ, కళలు.

భ్రమణాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

భ్రమము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బమ్మెర: చూ, భ్రాంతి. 1; 2.=బొమ్మర. తిరుగుడు: చూ, భ్రాంతి. 2; 3. బండికంటి తిరుగుడు; 4: జలనిర్గమము: చూ, వాహనము. 2.

భ్రమరకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, భ్రమరము. 1; 2.=బంగరము: చూ, బొంగరము; 3: చూ, భ్రమరము. 2.

భ్రమరకీటన్యాయము. పా. ఒకపదార్థమును దీవ్రముగ భావించిన దానియట్లే తానునగు రీతి. (తుమ్మెదపురువుందెచ్చి తనగూటిలో నుంచి దానిచుట్టు తిరిగి ధ్వనిచేయుచే నది

డఁగానుండఁగా నాపురుగు దీనియందే మన
సునిల్పి తుమ్మెదయగుననురీతి.)

భ్రమరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=బమి. తుమ్మె
ద: చూ, షట్పదము; 2. ముంగురులు: చూ,
వెండ్రుక. 1; 3. అభినయహస్తవిశేషము:
చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 4: చూ, భౌమ
మండలములు; 5: చూ, కరణములు; 6: చూ,
అసంయుతహస్తములు; 7: చూ, విపరీత
కరణబంధములు.

భ్రమరవిలసితము. అం: చూ, వృత్తము. 1.
("మ, భ, న,వగణములు 6 యతి. 11వ్వం
దస్సు")

భ్రమరాంబ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,అంబ. 5

భ్రమరి. అం: చూ, ఆకాశచారులు.

భ్రమరించు. సం. అ. క్రి. తిరుగు. పారిజా.
1, ఆ. 2: చూ, సంచరించు.

భ్రమి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ: చూ, భ్రమ
ణము. 1. [సంభ్రమించు

భ్రమించు. సం. అ. క్రి.=బమ్మరిల్లు: చూ,

భ్రష్టము. సం. విణ. జారినది: చూ, స్రస్తము.

భ్రష్టు. సం. విణ. రూ–భ్రష్టుఁడు. 1: చూ,
వెలివాఁడు; 2. చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

భ్రష్టుఁడు. సం. విణ.—పై.—

భ్రా

భ్రాంతము. సం. విణ. 1. భ్రాంతినొందినది;
అం. 2: చూ, చుంబనములు. 1; 3: చూ, పరి
చారములు; 4: చూ, చుంబనములు. 2

భ్రాంతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=బాంతి–బ్రాఁ
తి. మిథ్యామతి, ఉన్నదిలేనట్టును లేనిది
ఉన్నట్టును తలఁచుట. లక్ష్మీ. 4, ఆ. 129:
చూ, విభ్రమము. 1; 2: చూ, భ్రమణము.
1; అం. 3: చూ, అలంకారము. 3. (వస్తు
భేదము తెలియక భ్రమించుట." తుమ్మెద
నీమొగమఁగని పద్మమనుకొన్నది." "నల్ల
నగు రాముని దేహచ్ఛాయఁజూచి మేఘ
మను నూహచే చాతకములు సంచరించుచుం
డెను.")

భ్రాంతిమత్తు అం చూ, భ్రాంతి 3.

భ్రాజితము. సం. విణ. ప్రకాశమునొందినది:
చూ, శోభితము.

భ్రాజిష్ణువు. సం. విణ. (ఉ). ప్రకాశించు
వాఁడు, రోచిష్ణువు: చూ, విభ్రాట్టు.

భ్రాత సం. వి. ఋ పుం. 1. తోడఁబుట్టిన
వాఁడు: చూ, సహోదరుఁడు; అం. 2:
చూ, గయాపిండదానార్హులు

భ్రాతృజాయ. సం. వి ఆ. స్త్రీ. ప్రజావతి:
చూ, భార్య. 1–ర–౨౩. [త్రీయుఁడు.

భ్రాతృజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రా

భ్రాతృవ్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ,
భ్రాత్రీయుఁడు; 2: చూ, శత్రువు.

భ్రాతృసౌదాయికము. అం: చూ, స్త్రీధనములు.

భ్రాత్రీయుఁడు సం. వి. అ. పుం. తోడఁ
బుట్టినవాని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

భ్రామరము సం. వి. అ. న. 1. భ్రమరములుఁ
గూర్చిన తెల్లనితేనె: చూ, మధువు. 5;
పుం. 2. భ్రామరమనుతాయి: చూ, రా
యి; విణ. 3. భ్రమరసంబంధమైనది; అం.
4: చూ, మధువులు.

భ్రామరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

భ్రాష్ట్రము. సం. వి. అ. పుం. మంగలము:
చూ, పాత్రము. 6.

భ్రు

భ్రుకుంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ–
భ్రూకుంసుఁడు.

భ్రుకుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-భ్రూకుటి; అం. 2: చూ, భ్రూక్రియలు.

భ్రువులు. అం. రూ—భ్రూవులు. (కనుబొమలు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునికి.—కనుబొమలచివర గుండ్రముగా పక్షిణావర్తములుగలిగిన నాఁడేండ్లు బ్రదికి యేకచ్ఛత్రాధిపతియగు. పార్శ్వశిరోజములనంటిన ముప్పదేండ్లు బ్రతుకును; 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (బాలచంద్ర సమములైన మగని ధనవంతునిఁజేయును. చంద్రాయుధములవలెనున్న సుఖభోగియగు. మచ్చయున్న (బుత్రనాశనమగు. మధ్యనుడియున్న జంపులాఁడియగు. బొమలనడుమ వెండ్రుకలున్న మగనిఁజంపును. కలిసియున్న దరిద్రురాలగు.)

భ్రూ

భ్రూకుంసుఁడు. సం. వి. అ. పుం. స్త్రీవేషధారియైనటనముచేయుపురుషుఁడు: రూ-భ్రుకుంసుఁడు—భ్రుకుంసుఁడు — భృకుంశుఁడు-భ్రూకుంశుఁడు - భృకుంసుఁడు — భ్రూకుంసుఁడు, కచర, పాత్రము. (చూ, నాటకము.)

భ్రూకుటి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: రూ-భ్రుకుటి—భ్రుకుటి, భ్రూభంగము. (తె).—బొమముడి-బొమ్మముడి.

భ్రూక్రియలు. అం. భ్రుకుటి, కుంచితము, రేచితము, పాతనము, ఉత్క్షేపము, సహజము, చతురము. (7)

భ్రూణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూలాలు. తద్వి.— చూలాండ్రగుంపునకు.— గార్భిణము-గార్భిణ్యము.

భ్రూణము. సం. వి. అ. పుం. 1. శుక్లశోణితపిండము: అర్భకము, ఉదరము, కబంధము, కృత్స్నము, కోశము, గరభము-గర్భము, చటువు, జరత, దోహదలక్షణము, పిండము. (తె).—కడుపు—కడ్పు, కరువు, చూఁడి, వేఁకటి-వేఁవిఁకటి(మిగతవానికి " చూ, (వేఁకటి."); తద్విశేషములు.—౧. కడుపు (గర్భకుహరము)నకు.—ఉదరము, కంజరము-కంజారము, కుక్షము, కుక్షి, కృత్స్నము, కృపిటకము- కృపీటము, జఠర-జఠరము, తుందము, తుంది, పిచండము. (తె).—కడుపు—కడ్పు, డొక్క, పొట్ట, బొజ్జ, బొఱ్ఱ, వాలుగడుపు-వాల్గడుపు. ౨. కడుపులోనిపిండమునకు.—గర్భము, ప్రోథము. (తె). —చూలు; ౩. క్రిఁగడుపునకు.—(చూ,వస్తి.2);౪. గుల్మముయొక్క—గర్భస్థపిండమునకు (తె).—చొబలము; ౫. జఠరకోశమునకు.-జఠరము;౬. తిండివేయనిఁగడుపునకు.-(తె) పరగడుపు; ౭. బొజ్జకడుపునకు. (తె).—పొట్ట,బొజ్జ, బొఱ్ఱ; ౮. బ్రాహ్మణస్త్రీగర్భమునకు.-ఖరువు; ౯.లోఁగడుపునకు.—కోష్ఠము. (మిగతవానికి " చూ, (వేఁకటి.")

భ్రూభంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, భ్రూకుటి.

భ్రూమధ్యము. సం. వి. అ. న: బిందువు.

భ్రూమధ్యావర్తి. అం: చూ, అనుభావర్తములు.

భ్రూవు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ.—బొమ. 1: ఆవి, కూర్చిక, కోదండము. (తె.)—కనుబొమ, బొమ—బొమ్మ; అం. 2: చూ, చక్రములు.

భ్రూవులు. అం: చూ, రూ-భ్రువులు.

మ

మ. ఒకయక్షరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2: చూ, బ్రహ్మ. 1; 3: చూ, హిమాంశువు; 4: చూ, వహ్ని. 1; 5.ప్రాణి: చూ, సంతతి.1; 6: చూ, యముఁడు; 7: చూ, సమయము. 1; 8: చూ,

షిషము; 9: చూ, విష్ణువు. 1; అం. 10: చూ, కవర్గము; 11. మధ్యమస్వరస్థానము. మధ్యమము (మ): చూ, సంగీతస్వరములు (స్వరము. 2). [సంతతి. 1.

మమ్. సం. వి. అ. న. జనము. మంది: చూ,

మంకు. దే. విశే. 1.=మూర్ఖ: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, మొండి. 1.

మంకుతనము. దే. వి. 1. చేండితనము: చూ, విలంబము. 1; 2. మూర్ఖత్వము: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మంకెన. దే. వి. 1: చూ, రక్తకము. 3.*. పాండు. 2, ఆ. 41; 2 ఎద్దుమీఁద నీళ్ళ బిందెలు తెచ్చునపుడు ఆబిందెలక్రింద కుదురుగానుంతనచేసి యుంచేబడు బెత్తపుబుట్టలజేత: చూ, మట్టు. 3.

మంకెనలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము; 2: చూ, బాలక్రీడ.

మంక్షు. సం. అవ్య. శీఘ్రముగ: చూ, వేగము. 3.

మంఖుణము. సం. వి. అ. న. పిక్కలకుఁదొడిగికొను కవచము: చూ, వారవాణము.

మంగ. దే. వి: చూ, శ్వసనము.*. [మగలది)

మంగల. దే. వి. క్షౌరకజాతి. (మంగలవాఁడు,

మంగలకత్తి. ద్వి. వి. క్షురము: చూ, రిష్టి. 2.

మంగలకత్తిరూపు. ద్వి. వి. కృత్తిక: చూ, రిక్క.

మంగలపక్కి. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మంగలపిట్ట. ద్వి. వి: చూ, వ్యాఘ్రాటము.

మంగలము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మంగళము. 1-2; దే. వి. (1) వేఁపుడుచేట్టి: చూ, పాత్రము. 6-౮౧.

మంగలవాఁడు. దే. వి: చూ, మంగలి.

మంగలి. దే. వి. 1: రూ-మంగలవాఁడు, మంగి. (సం)—అంతేవసాయి-అంతేవసాయి, అంబష్ఠుఁడు, కల్పకుఁడు, కేశచ్ఛిత్తు, క్షురమర్ది, క్షురి, క్షౌరికుఁడు, చండిలుఁడు, చండాలుఁడు_చాండాలుఁడు, దివాకీర్తి, నాపితుఁడు, ముంశి ("చూ, శిల్పులు."); అం. 2: చూ, శిల్పులు. [7, ఆ. 75: చూ, వీణె.

మంగలికోళ్ళు. దే. వి. బ. సన్నాయి. కళా.

మంగలిపని. దే. వి. క్షౌరము: చూ, ముండనము.

మంగళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, పార్వతి; 2. తెల్లగఱిక*: చూ, హరిత (తృణము. 1)

మంగళకౌశిక. అం: చూ, స్త్రీరాగములు.

మంగళదేవత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, లక్ష్మి.

మంగళమహాశ్రీవృత్తము. అం: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, జ, స, న, భ, జ, స, న, గగములు. 9_17 యతులు. 16వ ఛందస్సు.)

మంగళము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శుభము. 1; వా. 2. ధ్వంసము.

మంగళముచేయు. వా. మి. స. క్రి. 1. శ్రేయస్సుకోరు: చూ, దీవించు; 2. ధ్వంసము చేయు. [జోహారు-జోహారు.

మంగళ వాచకములు. అం: (తె).—జేజే,

మంగళవారము. అం: చూ, వారములు.

మంగళసూత్రము సం. వి. అ. న: బొట్టుదారము. కళా. 7, ఆ. 75: చూ, భూషణము. 2; 2. మాంగల్యము, పుస్తె: చూ, భూషణము. 2.

మంగళహారతి. వై. వి.=మంగళార్తి. రూ-మంగళారతి: చూ, హారతి.

మంగళారతి. వై. వి.=—వై.—

మంగళార్తి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=మంగళహారతి.—వై.——

మంగళాశాసనము. సం. వి. అ. న. (వైష్ణవపరిభాషయందు) ఆశీర్వాదము: చూ, దీవన.

మంగళుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కుజుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

మంగళ్య. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. గోరోజనము. చూ, రోచన.1; 2. జెమ్మి*: చూ, శమి. 1;

3. తెల్లవస*: చూ, విష; 4: చూ, సదాప. * [మంగళ్యము. 6.

మంగళ్యకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—

మంగళ్యము. సం. వి. అ న. 1. మల్లెపూవాసన గల అగలు, మల్లెపూవాసనగల కృష్ణాగరు (నల్లఅగలు) (అనికొందఱు): చూ, రాజార్హము; 2: చూ, మీఁగడపెరుఁగు; పుం. 3. కలుకాంత *: చూ, వార్షికము. 1; 4:చూ, మారేడు*; 5:చూ, రావి*; 6. మంగళ్యకము, చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు; విణ. 7: చూ, శుభకరము.

మంగి. దే. వి: చూ, రూ—మంగలి.

మంగు. దే. వి. రూ—మంగుడు—మాఁగు. ముఖసిధ్మము: చూ, సిధ్మము.

మంచకము. సం వి. అ. పుం: చూ, మంచె.

మంచము. సం. వి. అ. పుం.=మంచేము. 1: చూ, మంచేము; 2: చూ, మంచె.

మంచి. దే. వి. 1. యోగ్యత: చూ, సామర్థ్యము. 2; 2. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2; 3. బుజ్జగింపు: చూ, సమరసము. 2; అం. 4.సామము:చూ,ఉపాయములు. (1_2-3-4); విణ. 5: చూ, సజ్జనుఁడు; 6: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 7: చూ, యోగ్యము. 2. (మఱియు దీనికి సందర్భానుసారముగా ననేకార్థములు చెప్పెదరు.) [వాసన. 1.

మంచిగందము. ద్వ. వి. శ్రీచందనము: చూ,

మంచిచెడ్డలు. దే. వి. బ: అవుగాములు_జౌగాములు, కలిమిలేములు, సముగాములు, బాగుఓగులు,మేలుగీళ్లు.(సం).—ఉచ్చనీచములు, సుఖదుఃఖములు, (వ్య) కష్టసుఖములు మొ.

మంచితనముచేయుట. అం: చూ, సామము. 3.

మంచితెలివి. అం: చూ, రాజలక్షణములు.

మంచిత్రోవ. దే. వి. సత్పథము: చూ, మార్గము. 1.

మంచిదారి. దే. వి: చూ,మంచిత్రోవ.

మంచిది. దే. అవ్య. మాబాగు: చూ, సమ్మతి.1.

మంచినడత. దే. వి. 1: చూ, శీలము. 2; 2:చూ, వర్తనము. 1.

మంచినీరు. ద్వ. వి. కుడినీరు: చూ, సలిలము.1.

మంచినూనె. ద్వ. వి. అంటునూనె: చూ, స్నేహము. 2.

మంచిపని. దే. వి: చూ, హితము. 1.

మంచిపాము.దే.వి.నాగుఁబాము: చూ, సర్పము.

మంచిబెల్లము. దే. వి. చెఱకురసముతోఁజేసిన బెల్లము: చూ, శర్కర. 1.

మంచిమాట. వా. వి. 1. పరిభాష: చూ, శబ్దము. 2; 2. ఇష్టోక్తి: చూ, శబ్దము. 2.

మంచిముత్తెము. ద్వ. వి. అకృత్రిమమైన మౌక్తికము: చూ, రత్నము. 1.

మంచియ. వై. వి.=మంచ: చూ, రూ—మంచె.

మంచివాఁడు. దే. వి. 1: చూ, మంచి. 5; 2: చూ, సుకృతి. 1. [చూ, శయ్య. 1.

మంచె. వై. వి.=మంచ. రూ—మంచియ. అరప:

మంచేము. వై.వి.=మంచ.పానుపు:చూ,శయ్య.1.

మంచు. దే. వి. 1: చూ, హిమము; ప్రే. 2. (రూ-మనుచు-మనుపు) మనఁజేయు.

మంచుఁగొండ. ద్వ. వి. హిమవత్పర్వతము: చూ, పర్వతము. [మానద్వయము.

మంచుకారు. దే. వి. హేమంతఋతువు: చూ,

మంచుగుబ్బలి. ద్వ. వి:చూ, మంచుఁగొండ.

మంచుటిలదాల్పు. దే. వి.—పై.—

మంచుతటి. దే. వి: చూ, మంచుకారు.

మంచుతాఁగుడుపులుఁగు. దే. వి: చూ, వెన్నెలపులుఁగు.

మంజరి. సం. వి. ఇ, ఈ: స్త్రీ. 1. చిగిరించిన లేఁతకొమ్మ: చూ, శాఖ. 1; 2. బొట్టుగు*: చూ, శ్రీమాన్ (సువ్వు); 3. పెద్దముత్తెము: చూ, రత్నము. 1; 4. పూగుత్తి: చూ, స్తబ

-కము; అం. 5: చూ, మహాకావ్యము; 6: చూ, క్షుద్రప్రబంధము; పా. 7: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్క పాదమున మూఁడింద్రగణంబులును ఒక సూర్యగణంబును గలిగి మూఁడవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము. ద్విపదవలెనే నడచును కాని ప్రాసము లేదు. యతియున్న చాలును.)

*మంజిడి. వై. వి. 1.=మాంజిష్ఠమ్. చిత్రవర్ణ వస్త్రము. పాండు. 1, ఆ 110; వై. 6, ఆ. 108: చూ, వస్త్రము; 2. నీలవస్త్రము. ఉ, హరి. 2, ఆ. 171: చూ, నీలి (2)

*మంజిమ. సం వి. న్. పుం. రూ-మంజిమము: చూ, మనోజ్ఞత.

*మంజిష్ఠ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మంజేటి: చూ, సమంగ. 1; 2. మిక్కిలి ప్రకాశించెడి యెఱుపు: చూ, వర్ణము. 6.

*మంజిష్ఠారాగము. సం. వి. అ. పుం. బయటికిని విశేషముగకనఁబడుచు లోపలను ఎప్పటికిని వీడకుండెడు గాఢానురాగము (చూ, పూర్వరాగము.)

*మంజీరము. సం. వి. అ. పుం. అందె: చూ, భూషణము. 4.

*మంజుఘోషుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, [బుద్ధుఁడు.

*మంజుభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

*మంజుభాషిణి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("స-జ-స-జ గురువులు.9యతి. 13 వఛందస్సు)

*మంజులము. సం. వి. అ. న. 1. పొఁచి: చూ, శైవలము. 1; 2. పొదరిల్లు: చూ, సదనము. 1; పుం. 3. ఒకరకము కొంకురుగుండెంగ: చూ, దాత్యూహము (చూ, శకుంతి); విణ. 4. ఒప్పిదమైనది: చూ, హృద్యము; అం. 5: చూ, సంయుతహస్తములు.

*మంజువు. సం. విణ. (ఉ): చూ, మంజులము.4.

*మంజుశ్రీ. సం. విణ: చూ, బుద్ధుఁడు.

మంజూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మంజేస. పెట్టియ: చూ, సందుకా.

మంజేటి. వై. వి.=మంజిష్ఠ*: చూ, సమంగ. 1.

మంజేస. వై. వి.=మంజూష: చూ, మంజూష.

మంజోడి. దే. వి. రూ-మంజోళ్లి. 1. వజ్రములతూనిక; వా. 2. బట్టతలతూనిక.

మంజోళ్లి. వా. వి.—పై.— [ల్లుబడి.

మంజోరు. వా. వి 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2. చె

మంట. దే. వి. 1: చూ, కోపము; 2. జ్వాల: చూ, వహ్ని. 1; 3. చుఱుకుమనెడునొప్పి. "గాయముమంట యెత్తుచున్నది."

మంటకము. సం. వి. అ. పుం.=మండెగ: చూ, భక్ష్యము. [మంటసేయి.

మంటచేమురు. దే. వి. కాలిన గరిఁటెచేమురు:

మంటసేయి. దే. వి.—పై.— [సదనము. 1.

మంటపము. సం. వి. అ. న. రమ్యభవనము. చూ,

మంటఁబెట్టు. వా. స. క్రి: చూ, మండఁబెట్టు.

మంటమారి. దే. విణ. 1. జ్వలనశీలుఁడు; 2. కోపశీలుఁడు. వసు. 4, ఆ. 44.

మంటిగడ్డ. ద్వ. వి. గడ్డ: చూ, భూమి. 1.

మంటిగోడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-మట్టిగోడ.

మంటినూనె. ద్వ. వి. (మన్ను + నూనె): చూ, మట్టితైలము.

మండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఉసిరిక*: చూ, శ్రీఫలి. 1; దే. వి. (1). కొమ్మ: చూ, శాఖ.1; (2). చిన్నకొమ్మ. స్వా.4, ఆ.37: చూ, శాఖ.1; (3). వితతశాఖ: చూ, శాఖ.1; (4): చూ, సీలమండ.

మండఁబెట్టు. వా. స. క్రి. దహింపఁజేయు: చూ, వెలుఁగు. 5. (కోపమువచ్చినపుడుఁగూడ వాడెదరు.)

మండకంచము. ద్వ. వి. అంచుకట్టిన కంచము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6).

మండగబ్బ. వా. వి. రూ-మండ్రగబ్బ: చూ, వృశ్చికము. 1.

మండనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, భూషణము. 2; 2. అలంకరించుటు: చూ, భూషణము. 2; విణ. 3. అలంకరించునది.
మండనుఁడు. సం. విణ: అలంకరిష్ణువు, అలంకర్త.
మండపము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. చేవికి: చూ, సదనము. 1; 2. చోవడి: చూ, సదనము. 1; వై. వి. (1). = మంటపము. చేవికె: చూ, మండపము. 1.
మండపి. సం. వి ఈ. స్త్రీ. చిన్నమండపము: చూ, సదనము. 1.
మండము. సం. వి. అ. న. 1. మీఁగడ రూ-మండాము: చూ, స్తన్యము; పుం, న. 2. గంజి: చూ, సాదము. (1); 3. నెయ్యి నూనె లోనగువాని పైతేట: చూ, హవిస్సు. 1; పుం. 4. ఆముదము*: చూ, వ్యడంబకము; 5: చూ, భూషణము. 2; 6. ఒక కూరాకు; దే. వి. (1). రూ-మండాము. చేఁపలఁబొడుమే చిల్లకోల: చూ, సర్వల.
మండలకము. సం. వి. అ. న. ఎఱ్ఱపులుము: చూ, మండలము. 3.
మండలగతి. అం: చూ, బాహుప్రచారములు.
మండలచ్ఛదము. సం. వి. అ. న. ఆటకమామిడి. *: చూ, మామిడి. [లు (3).
మండలత్రియము. అం. సూర్య, చంద్ర, అగ్ని
మండలదూషణము. అం: చూ, విశాంతివిగ్రహములు.
మండలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వటిదగుడి; తద్వి.—మధ్యము. (తె).—నడి-నడిమి_నడిమిచోటు; 2.=మాడెము: చూ, దేశములు; 3. కుష్ఠము: చూ, సితము. 1; 4. విలుకాఁడు రెండుకాళ్లతో మండలాకారముగా నిలుచుటు: చూ, స్థానము. 4. (చూ, విలుకాని స్థానములు.); 5 పన్నిద్దఱురాజులు (చూ, ద్వాదశరాజమండలము); పుం. 6: చూ, సమూహము; 7. వలయాకారముగఁదీర్చినయొక వ్యూహము: చూ, వ్యూహభేదములు; 8: చూ, శునకము; త్రి. 9. సూర్యచంద్రాదుల బింబము: చూ, బింబము. 6. (చూ, వర్తులము); 10: చూ, పుంస్థానకములు.
మండలవికల్పము. అం: చూ, ప్రకరణములు.
మండలవ్యూహములు. అం: చూ, ప్రకృతి-వ్యూహములు.
మండలస్వస్తికము. అం: చూ, కరణములు.
మండలాగ్రము. సం. వి. అ. పుం. కత్తి: చూ, రిష్టి. 2.
మండలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, సమూహము; వా. 2. సమితి: చూ, పరిషత్తు; న. పుం. 3: చూ, సర్పము; 4: చూ, మండలేశ్వరుఁడు; 5: చూ, సూర్యుఁడు; 6. పిల్లి: చూ, సూచకము. 5; 7. కుక్క: చూ, శునకము.
మండలూటి. దే. వి. రూ-మండిలూటి. మర్మవ్రణము: చూ, వ్రణము.
మండలేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అధీశ్వర సార్వభౌములకంటె ఇతరుఁడైనరాజు: చూ, రాజు. 1.
మండలేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—వై.—
మండవాయి. ద్వ. వి. గుల్మమారుతము: చూ, వాయువు.
మండహారకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. కల్లమ్మువాఁడు: చూ, శౌండికుఁడు.
మండాటము. దే. వి. దైన్యముతో యాచించుటు: చూ, యాచన.
మండాడు. దే. స. క్రి. దైన్యముతో యాచించు: చూ, వేఁడు. 4.
మండాము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ-మండము. 1: దే. వి. (1): చూ, రూ-మండము (1). [రూ_మండీ.
మండి. దే. వి. ఒకకాలు నేలమోఁకరించుటు:

మండిగ. వా. వి. 1. కుంపటి: చూ, హసంతి; 2. బాణసంచులు మందులనూరెడు మట్టిపా పాత్రము: చూ, భాండము. 3.—33.

మండిగండ్రలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మండిగము. దే. వి. వాకిటి క్రిందిఅడ్డుకొయ్య: చూ, శిల. 2.

మండిఁగలు. వై. వి. బ.=మంటక. రూ—మండెఁగలు. చేక్కెరవేయని గోధుమపూరి: చూ, భక్ష్యము. [సజ్జుఁడు. 2.

మండితుఁడు. సం. విణ. అలంకృతుఁడు: చూ,

మండిపడు. దే. అ. క్రి: చూ, మండు. 1.

మండిపాటు. దే. వి: చూ, సంభ్రమము.

మండియ. దే. వి. రూ—మండె. 1. జొన్నకంకులు పొగాకు లోనగునవి మగ్గుటకై ప్రోగు వేసి మీఁదకప్పి పెట్టుట, 2. ఎగురఁబోయక ముందు కళ్లములో ప్రోగుచేసినధాన్యపురాసి.

మండిలూటి. దే. వి: చూ, రూ—మండలూటి.

మండీ. దే.వి: చూ, రూ—మండి. [మల్లశాస్త్రము.

మండీలు. దే. వి. బ. మల్లవిద్యాభేదము: చూ,

మండు. దే. అ. క్రి. 1. జ్వలించు. పాండు. 2, ఆ. 109; స్వా. 4, ఆ. 88: చూ, వెలుఁగు. 5 (చూ, మండు.3.); 2. చురుకుమనినొచ్చు. "గాయము మండుచున్నది."; 3 ఈర్ష్యా దులచే తపించు: అడిచిపడు, ఎగసిపడు. (చూ, మండు. 1.)

మండునెల. దే. వి. వసంతఋతువు. ఉ. హరి. 2, ఆ. 194: చూ, మాసద్వయము.

మండువా. వై. వి. 1.=మండురా. ఒక తట్టు గోడలేని గుఱ్ఱాలసాల. స్వా. 1, ఆ. 40: చూ, సదనము. 1; 2. చతురముగా స్తంభములమీఁద దించినది; 3. పాక: చూ, సదనము. 1; వా. 4. నాలుగిండ్ల బవంతినడుమను వెలుఁగువచ్చుటకును వాననీరు పడుటకును తెగిన కాళీభాగము. "మండువాలోగిలి."

మండువాలోగిలి. వా. వి. నాలుగిండ్ల బవంతి: చూ, సదనము. 1.

మండూకతులాన్యాయము. పా. కప్పలనుతక్కెడలోఁబెట్టఁగా నిలువక పారిపోవుచుండు ననురీతి. [ము*: చూ, శోణకము.

మండూకపర్ణము. సం. వి. అ. పుం. దుండిగ

మండూకపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగంటి*. చూ, శీతసారము; 2: చూ, జెండ*; 3: చూ, మంజిష్ఠ* 1.

మండూకప్లుతిన్యాయము. పా. కప్ప దాఁట్లు వేసినట్లు కొంచెముపనిచేసి యడవిడిచి మఱికొంత చేయుటయనురీతి.

మండూకమక్షికాన్యాయము. పా. కప్ప పాము నోటనుండియుఁ నీఁగనుమ్రింగఁబోవుననురీతి.

మండూకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కప్ప: చూ, హరి. 12; 2: చూ, మండూకపర్ణము.

మండూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఒకఋషి: చూ, సన్యాసి.

మండూరము. సం. వి. అ. న. 1. ఇనుపచిట్టెము: చూ, శింఘాణము. 1; 2. ఇనుపచిట్టెముతోఁజేసినసిందూరము: చూ, శింఘాణము. 1.

మండె. దే. వి: చూ, రూ—మండియ.

మండెఁగలు. వై. వి. బ.=మంటక: చూ, రూ—మండిఁగలు. జై. 8, ఆ.204; వై.6.ఆ. 134.

మండెచేటనలుఁగు. వా. వి. ఎగురఁబోసిన వడ్లరాసిపైన చేటతో నునుపుఁజెట్టుట.

మండెము. వై. వి. 1: చూ, రూ—మాడెము. దుర్గమస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 2: చూ, మాన్యము. 1.

మండెవెంటినలుఁగు. వా. వి. ఎగురఁబోయని వడ్లరాసిపైన చేటతో నలుఁగుఁబెట్టుట. చూ, వెంటినలుఁగు. [క్షము.

మండ్ర. దే. వి. ఒకముండ్లచెట్టు: చూ, వృ

మండ్రగబ్బ. దే. వి: చూ, ఫుట్టతేలు.

మండ్రాటము. దే. వి: చూ, సంతాపము. ఉ. హరి. 2, ఆ. 167.

మండాఁడు. దే. అ. క్రి: చూ, సంతాపించు.

మంత. సం. విణ. (ఋ. ఈ. ఋ) ఆలోచించువాఁడు.

మంతనము. వై. వి.=మంత్రణమ్. 1. ఆలోచన, హరి. ఉ. 1, ఆ. 14: చూ, యోచన; 2. ఏకాంతము. అచ్చ. సుం, కాం. 98: చూ, రహస్యము. 1; అం. 3. త్రిశక్తులలో మూఁడవది: చూ, జేతనము; 4 (చూ, త్రయము.)

మంతరము. వై. వి.=మంత్రమ్. రూ-మంతు-మంత్రము. 1. ప్రసవోపాయము; 2. జాలవిద్య: చూ, విద్యలు, 3. గాయత్రిలోనగునది: చూ, గాయత్రి(చూ, మంత్రము. 1;) 4.=: చూ, మంత్రము. 1.

మంతరసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ. ప్రసవమంత్రజ్ఞ: రూ–మంతురసాని–మంత్రసాని.

మంతవ్యుఁడు.సం.విణ. ఆలోచింపఁదగినవాఁడు.

మంతిరి. వై. వి.=మంత్రీ. ప్రధానుఁడు. ఉ. రా. 2, ఆ. 220: చూ, సచివుఁడు. 1.

మంతిరించు. వై. అ. క్రి. 1. మంత్రమువేయు: మంత్రించు; వా.*2. మంత్రించు: చూ, పిలుచు.

మంతు. వై. వి. 1.=మంత్రి. అచ్చ. కిష్కింధ, కాం. 6: చూ, రూ-మంతిరి; 2. చదరంగములోని రాజుతర్వాతనుండెడుకాయ, ద్వ్యాతమంత్రి; 3: చూ, రూ–మంతరము. 1.కళా. 2, ఆ. 48; 4: చూ, రూ–మంతరము. 2; దే. వి. 5: చూ, ప్రసిద్ధి. 1.

మంతుకెక్కినవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, దొర. 5. ఆం, భా. తృ. 4. [రూ-మంతరసాని.

మంతురసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ: చూ,

మంతువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. తెలివి: చూ, హృల్లేఖము. 2; పుం. 2: చూ, నేరము; 3: చూ, మనుష్యుఁడు; 4. రాజు: చూ, రాజు. 1.

మంతుసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ: చూ, రూ-మంతరసాని.

మంత్రకాఁడు. ద్వ. వి. (మంత్రము + కాఁడు) ఇంద్రజాలవిద్య నెఱిఁగినవాఁడు. అచ్చ. యు, కాం. 448: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మంత్రణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మంతనము. రూ-మంత్రణము. రహస్యాలోచన: చూ, యోచన.

మంత్రణము. సం. వి. అ. న.—వై.—

మంతదీధితి.సం. వి.ఇ.పుం.అగ్ని:చూ,వహ్ని.1.

మంత్రపదము. అం: చూ, ఆరూఢము.

మంత్రబ్రాహ్మణము. అం. ఋగ్వేదబ్రాహ్మణములలోనొకటి. ఇందలి మొత్తము 4000. (దీనివ్యాపకముగానరాదు): చూ, బ్రాహ్మణము.

మంత్రము. సం. వి. అ. పుం. (విచారింపఁబడునది). 1.=మంతరము: అంకము, అస్త్రము, క్షిపణి, గుహ్యభాషితము, మనువు. (తె).--మంతరము. తద్విశేషములు.—౧. అన్నపూర్ణపంచదశాక్షరి (ఐం హ్రీం సౌః శ్రీంక్లీం ఓం నమోభగవత్యన్నపూర్ణే); ౨. దేవీపంచాక్షరి (ఓం ఈం ఈం నమః); ౩. నారాయణాష్టాక్షరి. (అష్టాక్షరి) (ఓమ్ నమోనారాయణాయ); ౪. రామాష్టాక్షరి(ఓమ్ శ్రీం రాంరామాయ నమః); ౫. వాసుదేవ ద్వాదశాక్షరి (ఓమ్ నమోభగవతే వాసుదేవాయ); ౬. శివషడాక్షరి (షడక్షరి) (పంచాక్షరి) (ఓమ్నమశ్శివాయ); ౭. శ్రీరాజరాజేశ్వరీ పంచదశాక్షరి (క, ఏ, ఈ, ల, హ్రీం, హ, స, క, హ, ల, హ్రీం, స, క, ల, హ్రీం); ౮. సూర్యాష్టాక్షరి (సౌరాష్టాక్షరి) (ఓమ్ ఘృణిసూర్య ఆదిత్యోమ్.);౯. సౌభాగ్యవిద్యేశ్వరీపంచాక్షరి.(శ్రీం క్లీం హ్రీం బ్లూం

వం); ౧౦.హయగ్రీవద్వాదశాక్షరి(ఓమ్నమో భగవతేహయగ్రీవాయ) ఇత్యాది మంత్రంబులెల్ల యంత్రంబులతో నుపాసింపఁదగినవి; మఱియు.—౧౧. అ; ౧౨. అఘమర్షణము; ౧౩. అజప; ౧౪ అపసరము; ౧౫. అర్ఘ్యము; ౧౬. అవ్రిర్చన; ౧౭. ఆశ్రితము; ౧౮. ఆసురి; ౧౯. ఉపాంశువు; ౨౦. ఋజ్మంత్రము; ౨౧.ఐంద్రము; ౨౨.గాయత్రి; ౨౩.గారుడము.(తె)–గారడము; ౨౪. జప్యము; ౨౫.తారకమంత్రము; ౨౬.దిగ్బంము (మంత్రముచేకట్టెడు దిక్కులకట్టు); ౨౭.ప్రతిసరము; ౨౮.బీజాక్షరములు; ౨౯. హంస; ౩౦.హృద్యము.ఇత్యాది(మిగతవానికి "చూ,హృద్యము.5."); 2. ఏకాంతము:చూ, రహస్యము. 2; 3. అథర్వవేదము: చూ, వేదములు; అం. 4: చూ, యోగములు (యోగ చతుష్టయము); 5: చూ, ప్రకాశింపఁజేయఁగూడనివి; 6: చూ, శక్తులు; 7: చూ, క్రియలు; వై. వి. (1): చూ, రూ–మంతరము.1; (2):చూ, రూ–మంతరము. 2. [త్రికుఁడు.

మంత్రవాది. సం. వి. న్. పుం: చూ, మాం

మంత్రవికల్పము. అం: చూ, ప్రకరణములు.

మంత్రశక్తి. అం. 1: చూ, శక్తిత్రయము; 2: చూ, విశంతి విగ్రహములు.

మంత్రసాని. వై. వి.=మంత్రస్వామినీ. మంతరసాని-మంతురసాని_మంతుసాని.

మంత్రసిద్ధి. అం. 1: చూ, కళలు; 2: చూ, సిద్ధిత్రయము (త్రయము).

మంత్రాంగము. సం. వి. అ. న. మంత్రిత్వము.

మంత్రావృత్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. జపము:చూ, తపము. 2.

మంత్రి. సం. వి. న్. పుం =మంతిరి_మంతు. 1. ధీసచివుఁడు: చూ, సచివుఁడు; 2: చూ, సహాయుఁడు. 1. [1—2.

మంత్రించు. సం. అ. క్రి=: చూ, మంతిరించు.

మంత్రిసింహాసనము. అం: చూ,సింహాసనములు.

మంత్రోపదేశము చేసినవాఁడు. అం: చూ, గయాపిండ దానార్హులు.

మంథజము. సం. వి. అ. న: చూ, కలంబుటము.

మంథదండము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మంథానము.

మంథనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మథనము; పుం. 2: చూ, మంథానము. [త్రము. 6.

మంథని. సం.వి.ఈ. స్త్రీ. తరిగడవ: చూ, పా

మంథము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మంథానము; 2. కంటినొప్పి: చూ, హర్షణము; 3. అంబలి: చూ, సాదము (1); 4. వధము: చూ, హింస. 1.

మంథరజ్జువు. సం. వి. ఉ.పుం:చూ, తరిత్రాఁడు.

మంథరము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మంథానము; విణ. 2. చొరవలేనిది:జిహ్మము, మందము. (తె).—మసలిక; 3. మెల్లగాఁబోవునది: జిహ్మగము, మందము. (తె).—మసలిక; 4. వంకరైనది: చూ, వేల్లితము. 2; 5. విరివియైనది: చూ, సుర. 3.

మంథరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మెల్లగానడచువాఁడు: మందగామి.

మంథరువు. సం. వి. ఉ. పుం. చామరపుగాలి: చూ, వాయువు. [చూ, పర్వతము.

మంథాద్రి. సం. వి. ఇ. పుం. కవ్వపుఁగొండ:

మంథానము. సం. వి. అ. పుం. రూ–మంథనము–మంథరము, మంథము, కవ్వము: చూ, వైశాఖము. 2; తద్వి.—(కవ్వపుగుత్తికి.— చూ, వైశాఖము. 2.)

మంథుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, సూర్యుఁడు.

మంద. దే. వి. 1. గొల్లపల్లె: చూ, దేశములు; 2. పసులమంద: చూ, సౌరభేయి(ధేనువు); 3. ఊరికివెలుపల పసులుండుచోటు; 4. గొఱ్ఱెమంద యుండుచోటు, పశువులసాల (అని కొందఱు): చూ, సదనము. 1.

మందకట్టు. దే. వి. 1. గొల్లపల్లెవారు ఏర్పఱుచుకొన్న యేర్పాటు: మందగట్టు. వా. 2: చూ, పెంటగట్టు; 3. వరిమళ్ళయందు బలమునకై పశువులను నిలుపుట: మందగట్టు.

మందగట్టు. దే. వా. వి.—పై.— [మంథరుఁడు.

మందగామి. సం. విశే. (న్. ఈ. న్.): చూ,

మందగించు. వై. అ. క్రి. 1. మందమగు. "ఆఁకలిమందగించెను.": జెంపారు. (సం)—మందీభవించు; వా. 2: చూ, సన్నగిలు. "నాడి మందగించినది.". 3 తగ్గు "ధరమందగించెను."

మందగొను. దే. అ. క్రి. మందగాఁగూడు.

మందట. దే. వి. 1. వ్యవహారయోగ్యము; 2: చూ, సమీపము. 1. పంచ. నా. 1, ఆ. 562; 3: చూ, వినయము. 1. హరి, ఉ. 7, ఆ. 39.

మందటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మందటిల్లు. అహఁగు. య. 4, ఆ. 81: చూ, సుగ్రిక్కు. 3.

మందడి. వై. వి. 1.=మందురా. లాయము: చూ, సదనము. 1; వా. 2. ఉమ్మడి. "మీకునుమాకును వ్యవహారపుమందడివిడి పోవలయును." "గోడమందడి." మొ.

మందడీఁడు. దే. వి. (మందడి + ఈఁడు) గుఱ్ఱపువాఁడు: చూ, సాహిణి.

మందపిచ్చుక. దే. వి. కురవకపులుఁగు: చూ, పిచ్చుక. [ఆ. 15: చూ, వేత్రిత.

మందపోరియాలు. ద్వ. వి. గొల్లది. పాండు. 2,

మందము. సం. వి. అ. పుం. 1. గజజాతి విశేషము. (యుద్ధకాలమందు వాహనయోగ్యమైనది): చూ, హస్తి; విశే. 2. చొరవలేనిది: చూ, మంథరము. 2; 3. మెల్లనిది: చూ, మంథరము. 3; అం. 4: చూ, గజజాతులు; 5: చూ, ముఖరజ్జువులు; 6: చూ, వాసికాక్రియలు; 7: చూ, శుగితులు; దే. విశే. (1). దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2; (2). లావు: చూ, స్థూలము. 2.

మందరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కవ్వపుఁగొండ: చూ పర్వతము; 2. మందారమను కల్పవృక్షము: చూ, కల్పవృక్షములు; 3: చూ, స్వర్గము; విశే. 4. అలసము: చూ, విలంబము. 1; 5. బహుళము: చూ, హేరాళము.

మందరావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

మందరి. దే. వి: చూ, వైద్యుఁడు.

మందల. దే. వి. 1. ఉనికి: చూ, ప్రాంతము. 6; 2. మేర: చూ, విధము. 1; 3: చూ, సమీపము. 1; వా. 4. హద్దు: చూ, సీమ. 1.

మందలించు దే. స. క్రి. 1. చెప్పు: చూ, వచించు; 2. ఆజ్ఞాపించు. భాగ. 2, స్కం. 186: చూ, సెలవిచ్చు; 3 మనవిచేయు. అని. 3, ఆ. 25: చూ, విన్నవించు; 4: చూ, హెచ్చరించు; 5. తలఁచు: చూ, యోచించు; వా. 6. అదమాయించు. (కొద్దిగాశిక్షించు.): చూ, శిక్షించు [2: అదమాయింపు.

మందలింపు. దే. వి. 1: చూ, వ్యవహారము. 3;

మందస. వై. వి.=మంజూషా రూ-మందసము. పెట్టె: చూ, సందుకా. [83.

మందసము. వై. వి.—పై.— నీలా. 3, ఆ.

మందస్మితము. సం. వి. అ. పుం. చిఱునగవు: చూ, హాస్యము. 1.

మందహాసము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మందాకిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గంగ: చూ, నది; 2. ఆకాశగంగ: చూ, నది; 3. అఱువదేండ్ల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; పా. 4: చూ, వృత్తము. 1. [చూ, వృక్షము.

మందాకు. దే. వి. (మందు + అకు) ఓషధి:

మందాక్రాంతము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ, భ, న, త, త, గగములు. 11 యతి. 15వ ఛందస్సు.")

మందాత్మము. సం. వి. అ. న: చూ, సిగ్గు.

మందాగ్ని. సం. వి. ఇ. పుం: అగ్నిమాంద్యము.

మందాత్మజాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

మందామణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దబావ: చూ, పాత్రము. 6—౧.

మందారము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఈగిమ్రాను: చూ, వేలుపుఁజెట్టు; 2. జిల్లేడు*: చూ, ఎక్కి రణము; 3. పారిభద్రము*: చూ, వారిదము. (1); అం: 4: చూ, కల్పవృక్షములు; జే.వి. (1) మేఘావరణము: చూ, మేఘము.1.

మంది. దే. వి. 1. జనము: చూ, సంతతి. 1, వా. 2. సంతానము: చూ, సంతతి. 1, 3. గుమి. ఉ, రా. 6, ఆ. 105: చూ, పరి వారము. 1; 4. కాలుబలము. య. 4, ఆ. 155: చూ, భటుఁడు; వా. బ. 5. చుట్టము లు. "పెండ్లివారు ఎంతమందివచ్చిరి. (ఎంత మంది=ఎందఱు చుట్టములు.)": చూ, సం బంధి. 1.

మందిరము. సం. వి. అ. న. 1. ఇల్లు: చూ, సద నము. 1, 2. పట్టణము: చూ, దేశములు; వా. 3. దేవగృహము: చూ, సదనము. 1; 4. అల్పదేవాలయము, ఇంటిలోని దేవుని పీఠము (అని కొందఱు) "రామమందిరము": చూ,సదనము. 1; పుం. 4: చూ,సముద్రము

మందీభవించు. సం. అ. క్రి. 1: చూ, మంద గించు. 1; వా. 2: చూ, మందగించు. 2.

మందు. దే.వి. 1.(ఇందు(చూ)భస్మములు,చూర్ణ ములు, లేహ్యములు, రసాయనములు, ఘృత ములు, తైలములు, ద్రావకములు, ఘుటికౌష ధములు, అంజనములు, కషాయములు, ఆసవ ములు మొదలగునవి చేరును) (సం).— అగదము, అజాయువు, ఔషధము, కమ లము, గదారాతి, జయువు-జాయువు, తం త్రము, ప్రతిక్రియ, భేషజము-భైషజ్యము, యోగము; తద్విశేషములు. ౧. అతికించు మందునకు. (సం).—జీవగఱ్ఱ, జీవనౌషధ ము, జీవాతువు; ౨. కంటి మందునకు. (సం).—బిడాలకము; ౩. కుష్ఠరోగము మందు నకు. (సం).—కుష్ఠితము,కుష్ఠఘ్నము, కుష్ఠ హంత్రి, వాకుచి, హితావళి; ౪. పుంటిమం దునకు (సం).—ఉపనాహము. (తె) — మలాము-మొలాము-మొల్లాము; ౫. బాలెం తమందునకు.(తె).-కాయము.(సం) -సర్వత్ర; ౬. బిడ్డలమందునకు. (సం).— కారము; ౭. బెల్లములో వండిన మందునకు. (సం)— గుడకము, గుడేరము; ౮. విషమునకు — (చూ, సంగరము 6.); (మిగతవానికి "చూ, సంగరము. 6."); 2. వశ్యౌషధము. బుద్ధి: చూ, రాజార్హము; వా. 3 చేవునకు ఇచ్చెడి ఔషధము. "మందులవాఁడు మం దుపెట్టి కాకిని చేంపెను.": చూ, సంగరము. 6; 4: చికిత్స, ఉపక్రమము, ప్రక్రమ ము, ప్రతిక్రియ, ప్రతీకారము; 5: చూ, ఎరవు; విణ. 6: చూ, వెక్కసము. 3.

మందుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. శని: చూ, రాహువు. 2· 2: చూ, సోమరి: 3: చూ, హీనుఁడు; 4. ఇచ్చవచ్చినట్లు తిరుగువాఁడు: చూ, సంచారి. 2; 5. నిర్భాగ్యుఁడు: చూ, వ్రాజె; 6: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 7: చూ, వ్యాధితుఁడు. [చూ, సదనము. 1.

మందుపట్టెడ. దే. వి. బాణసంచు చేసెడుశాల:

మందుభాయి. వా. వి. నల్లమందుతినెడి తెవులు గొంటు: చూ, వ్యాధితుఁడు.

మందుమల. ద్వా. వి. మందుచెట్లుండుకొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము.)

మందుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మందువా. లాయము: చూ, సదనము. 1; 2. పడక: చూ, శయ్య. 1.

మందురకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, షండ డీఁడు. విక్రి. 3, ఆ. 17. [శువు.

మందురా. దే. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాం

మందులమారి. దే. విణ. 1. మర్లుమందుపెట్టునది; 2. మర్లుమందుపెట్టువాఁడు: మందులవాఁడు.

మందులవాఁడు. వా. విణ. 1: చూ, మందులమారి. 2; 2: మందులు అమ్మెడువాఁడు; 3. మందులుచేయువాఁడు; 4: చూ, మందరి; 5. ఒకానొకకిరాతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.1.

మందెమేలము. దే. వి. 1. ఉపేక్ష: చూ, సయాట; 2: చూ, పరిహాసనము; 3. ప్రేమము, స్నేహము (అనికొందఱు). భో. 4. ఆ. 157: చూ, స్నేహము. 1.

మందోదరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. రావణుని భార్య: చూ, భార్య; అం. 2: చూ, కన్యకలు. [చూ, వేఁడిమి.

మందోష్ణము. సం.వి. అ. న, విణ. ఇంచుకవేఁడి:

మంద్రతారప్రసన్నము. అం: చూ, అలంకారము. 3 [లంకారములు.

మంద్రమధ్యము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతా

మంద్రము. సం. విణ. 1. గంభీరమైనది (స్వరము): చూ, స్వరము. 2; అం. 2: చూ, స్థాయి.

మంద్రస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్ఛ్వసితము. (హృదయమునందుండెడి మొదటి 7 శ్రుతుల గుంపు.) [లంకారములు.

మంద్రాంతము. అం: చూ, సంచారివర్ణగతా

మంద్రాది. అం.—పై.— [మబ్బుకొను.

మంపిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మంపిల్లు: చూ,

మంపిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—సా. 1,ఆ.68.

మంపు. దే. వి. మత్తు, మైకము. విజ. 1, ఆ. 147: చూ, హామిక.

మంపుగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మంపిలు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 26; ప్రే. 2. మంపుగొలుపు. [ము,దహనము.

మంబరము. దే. వి. కాల్చుట. (సం).—ఓష

మంబరముసేయు. దే. స. క్రి: చూ, దహించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 153.

మంజె. జే. వి: అటుకడ—అటుకడము, మచ్చె.

మంథము. సం. వి. అ. న: చూ, పొగ.(హా).

మకతక్రియ. అం: చూ, క్రియాంగములు. (అంగము. 9.)

మకరందము. సం. వి. అ. పుం. 1: ఆసవము, కౌసుమము, పుష్పరసము, మరందము. (తె).—కమ్మనీరు, పూఁదేనియ-పూఁదేనె—పూవుఁదేనియ. ("చూ, సుమనోరజము."); అం. 2: చూ, జన్యతాళములు.

మకరకంఠి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. నడుమ మొసలి ముఖమేర్పఱచిన కంఠభూష: చూ, భూషణము. 2.

మకరకుండలము. సం. వి. అ. న. మొసలి ముఖమేర్పడఁజేసిన పురుషునికర్ణభూష: చూ, భూషణము. 2. [రధ్వజుఁడు.

మకరకేతనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మక

మకరతము. సం. వి. అ. న. రూ-మరకతము, ఉ, రా. 6, ఆ. 76: చూ, రత్నము. 1.

మకరతోరణము. సం. వి. అ. పుం, న. మొసలి రూపమేర్పడఁజేసిన తోరణము. (చూ, తోరణము.) [నములు.

మకరతోరణములుగట్టించుట. అం: చూ, శోభ

మకరధ్వజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకరాంకుఁడు.

మకరము. సం. వి. అ. పుం. 1. పెద్దచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1; అం. 3. మకరమనునిధి: చూ, నిధులు: చూ, లిబ్బి. 1—2; 4. అభినయ హస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; 5. మొసలిరాసి: చూ, రాసులు; 6: చూ, ఆసనములు; 7: చూ, శస్త్రములు; 8: చూ, భోగవ్యూహములు; 9: చూ, ప్రధానవ్యూహములు; వా. వి. అ. పుం. 10. మట్టమధ్యాహ్నము, ఎండవేళ. "నెత్తిమీఁదుచెండఁగా మకరములోవచ్చితిని."

మకరాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [సముద్రము.
మకరాలయము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
మకరిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. స్త్రీలకు చెక్కిళ్ళు లోనగు తావులయందు లత్తుకతో వ్రాసెడు మకరరూపమగు రేఖ. ఉ, రా. 1, ఆ. 44: మకరికాపత్త్రము.
మకరికాపత్త్రము. సం. వి. అ. న.—పై.—
మకరివల. మి. వి. మృగములనుబట్టెడువల: చూ, వల. 1. [స్థలము, బస.
మకాము. హా. వి. ప్రయాణమందునిలుచే
మకిల. వై. వి. 1. నలుపు: చూ, పర్ణము. 6; 2.=మలిన. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1.
మకిలి. వా. వి: చూ, మకిల.2. [సీసకము.(1.)
మకుటము. సం. వి. అ. న. కిరీటము: చూ,
మకురము. సం. వి. అ. పుం. 1. అద్దము: చూ, ముకురము; 2: చూ, పొగడ*; 3: చూ, మల్లెపువ్వు; 4. కుమ్మరిసారెఁదిప్పెడుకఱ్ఱ.
మకురు. గే. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.
మకురుతనము. దే. వి,—పై.—
మకుష్ఠకము.సం.వి.అ.పుం.బ.(రూ—ముకుష్ఠకము-మపుష్ఠకము-మయష్టకము- మయూష్టకము) అడవిపెసలు: చూ, పెసర. [విశల్య. 4.
మకూలకము. సం. వి. అ. పుం. దంతి*: చూ,
మకూలము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—
మక్క. వై. వి. 1. నితంబైక పార్శ్వము: మలుగు-మల్లు; 2. బిడ్డలతల్లి పొత్తికడుపునఁ బుట్టెడి అపాయకరమగునెత్తురుగడ్డ. మక్కనగాయ: చూ, వ్రణము. 1; 3. కాలఖండము: చూ, యకృత్తు.
మక్కనగాయ. ద్వ. వి: చూ, మక్క. 2.
మక్కలు. వై. వి.=మఘీ. మొక్కజొన్నలు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).
మక్కల్లము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మక్క.2.

మక్కళించు. దే. అ. క్రి. 1. తిరుగుకొను: చూ, వెనుదీయు; 2: చూ, పరిపడు. 2. హై. 6, ఆ. 108; 3: చూ, పరిపోలు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 250; అం. క్రి. 4. తిరుగుకొనఁజేయు స్వా. 1, ఆ. 53; 5. సరిపఱచు కాశీ. 3, ఆ. 118; 6. పరిపోల్చు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 50.
మక్కా. వై వి.=మఘ. యవనదేశమందలి ముఖ్యపట్టణము: చూ, దీవు.(1) (దేశములు.)
మక్కి. దే. వి. ఆస్వారము: చూ, రెండు. 2.
మక్కికిమక్కి. జా. 1. ఉన్నదున్నట్లు. "తెల్గు నేయుచో, మక్కికిమక్కియనన్నటుల మార్చినకావ్యము శ్రావ్యమెట్లగున్." (శ్రీనివాసవిలాసము); వా. 2. వారుచేసినట్లు తీరుచేయుట. "దెబ్బకుదెబ్బ యన్నటుల మక్కికిమక్కిచేసెను."; 3. అసలుకు సరియగునకలు.
మక్కు. దే. వి. 1. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1; 2. చింతఅంబలితో బొమ్మలకు పెట్టిన అతుకు; అ. క్రి. 3. కాంతిహీనమగు: చూ, మ్రక్కు; 4: చూ, శోషించు. పంచ. నా. 2, ఆ. 179; 5: చూ, మరణించు. య. 3, ఆ. 123; స. క్రి. 6, గీఱు. అచ్చ. యు, కాం. 423: చూ, అక్కు; వా. వి. బ. 7. పువాదులయొక్క నూలితాఁడికొనను కట్టెడు కఱ్ఱపుల్లలు; బ. 8. పువాదులయొక్క అద్యంతముల నిటు నటుగుచ్చెడుకొయ్యతునకలు; బ. 9. ఎముకలు: చూ, శల్యము. 1.
మక్కువ. దే. వి. కూరిమి: చూ, స్నేహము. 1.
మక్కె. దే. వి. బ: చూ, మక్కు. 9
మక్తా. వా. వి. రైతు ఈనాందారునకిచ్చెడు ధాన్యాదికము.
మక్షిక. సం. వి. అ. స్త్రీ: క్రిమిలూనము, తుదరి, గంధలోలుప, చర్వణ, నీలంగువు.

(తె).—ఈఁగ-ఈఁగె, ఈవ-ఈవె, నల్లని యీఁగ; తద్విశేషములు.—౧. అడవి యీఁగకు.—క్షుద్రి, క్షుద్రిక, గోమక్షిక, దంశము, వనమక్షిక. (తె).—అడవి యీఁగ-అడవీఁగ, జోట్టీఁగ-జోటీఁగ-జోటుటీఁగ; ౨. కణుఁదురీఁగకు.—కంటక, కంటకాసన, కణ, కాష్ఠకారి, గండోలి-గంధోలి, గృహిణి, తృణషట్పదము, భృంగరోలము, వరటము, వరోలము, విషస్పృక్కు, శూకకీటము. (తె).—కందురీఁగ-కందురు-కడుఁదురీఁగ-కణుఁదురీఁగ, కడుఁదురు-కణుఁదురు-కనుఁదురు; ౩. చిన్న యీఁగకు.—క్షుద్రదంశిక; ౪. తేనెటీఁగకు.—క్షుద్రి, పతంగిక, పుత్తిక, మధుమక్షిక, సరఘ. (తె).—జుంటీఁగ, తేనెటీఁగ-తేనీఁగ, తూనీఁగ-తూనీఁగ, తెరయీఁగ, పెరయీఁగ; ౫. నీరుపట్టు యీఁగకు.—ఘూణి; ౬. నూటిపట్టుయీఁగకు.—కుంభీరమక్షిక, ఘూణి; ౭. పశుమక్షికకు.-పశుమక్షిక. (తె).—జోట్టీఁగ-జోటీఁగ-జోటుటీఁగ; ౮. బొద్దీఁగకు. (తె).—బరిడె పురుగు-బరిణిపురుగు-బరిణె పురుగు, బొద్దీక-బొద్దీఁగ; ౯. వల్మీకమక్షికకు. (తె).—ఈసలు. (మిగతవానికి "చూ, సరఘ") [యజ్ఞము

మఖము. సం. వి. అ. పుం. రూ—మఘము: చూ,

మఖవంతుఁడు. సం. వి న్. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మఖవుఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై.—

మగ. దే. వి. పుంస్త్వము. "మగవాఁడు."

మగఁటమి. దే. వి: చూ, పౌరుషము. 1. (ఇది చింత్యము.) [శౌర్యము. 1.

మగఁటిమి. దే. వి. 1.—పై.—; 2: చూ,

మగఁడు. దే. వి. 1. పురుషుఁడు. నిర్వ. 1, ఆ. 4: చూ, మనుష్యుఁడు; 2. భర్త: చూ, స్వామి. 2; 3. ప్రభువు. రామా. 5, ఆ. 204: చూ, స్వామి. 1; 4. శూరుఁడు: చూ, వీరుఁడు. 2; (వృత్తియందంత్యవర్ణలోపము. "మగపాలు, మగపాండు.") మొ.

మగఁడులేనియాఁడుది. అం: చూ, అప్రకాశములు.

మగచెయ్యులు. ద్వ. వి. బ: చూ, సంయోగము.

మగణము. అం. మూఁడుగురువులు. "వైకుంఠా": చూ, అష్టగణలక్షణము.

మగతనము. దే. వి. 1: చూ, పౌరుషము. 1; 2: చూ, శౌర్యము. 1.

మగది. దే. వి. మొగది.

మగధము. అం: చూ, దేశములు.

మగధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. వంశావళి చేదివెడువాఁడు: రూ—మాగధుఁడు, మధుకుఁడు: చూ, వంది. [పతిపత్ని.

మగవాలు. దే. వి. (మగని + ఆలు): చూ,

మగనిఅన్న. వా. వి: బావ, బావగారు.

మగనిపేరెదనున్న వగలాఁడి. దే. వి: చూ, లక్ష్మి. 1.

మగనిపైఁదోఁడు. వా. వి: చూ, దేవరుఁడు.

మగపనులు. వా. వి. బ: చూ, మగచెయ్యులు.

మగపాటి. దే. వి: చూ, మగఁటిమి. 2.

మగపాడి. దే. వి. 1.—పై.—; 2: చూ, పయికూటమి.

మగపోడుములు. దే. వి. బ: చూ, మగచెయ్యులు.

మగపోల్కికూటమి. దే. వి: చూ, మగపాడి. 2.

మగమానికపువాలు. ద్వ. వి. వజ్రాయుధము. నీలా. 3, ఆ. 8: చూ, హేతి. 4 (బాణము. 1.)

మగమానికము. ద్వ. వి. వజ్రము: చూ, రత్నము. 1.

మగఱాతివాలు. ద్వ. వి: చూ, మగమానికపువాలు.

మగఱాయి. దే. వి: చూ, మగమానికము.

మగలాగు. దే. వి: చూ, పయికూటమి.

మగవాఁడు. దే. వి. 1: చూ, మగఁడు. 1. విజ. 1, ఆ. 78; 2: చూ, మగఁడు. 4.

మగవానినడక. పా. (దీనికి ఉపమానములు.— ఏనుఁగు, ఎద్దు, సింహము.)

మగవానివక్షము. పా. (దీనికి ఉపమానము.— తలుపు.) [ము: చూ, నాగసరము. 1

మగిడి. దే. వి. పాములవాఁడు ఊఁదెడువాద్య

మగియించు. దే.స.క్రి. చంపు: చూ, సంహరించు.

మగుడ. దే. క్రి. పునరర్థకము: చూ, వెండియు

మగుడఁబడు. ద్వ. అ క్రి మరలు: చూ, వట్రిల్లు.

మగుడు. దే. అ. క్రి.—పై— [డ్చు.

మగుడుచు. దే. ప్రే. మగుడఁజేయు. రూ-మగు

మగుడ్చు. దే. ప్రే.—పై— [మదులు

మగులు. దే. వి. గోడమీఁదికప్పు: మదురు-

మగులుగోడ. ద్వ. వి. మదురుపెట్టినగోడ, మదురుగోడ. కళా. 3, ఆ. 66: చూ, మఱుఁగుగోడ.

మగువ. దే. వి. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మగ్గపుగుంత. ద్వ. వి. సాలెవాఁడు నేయుటకుఁ గూర్చున్నపుడు కాలుచాఁచుకొనెడుపల్లము. హంస. 2, ఆ. 11.

మగ్గము. దే. వి. సాలెవాఁడు నేసెడుయంత్రము. తద్విశేషములు (ఉపకరణములు).-౧. అచ్చు; ౨. అను; అనుఁగోవి; ౩. కారపుఁబడుగు; ౪. కుంచియ-కుంచె; ౫. (సం).—తంత్వాతర్చనము; ౬. పంటియ-పంటె, పంటికఱ్ఱ, పంటెకోల, వరఁటె. (సం).—తసరము-త్రసరము; ౭. పడుగు. (సం).—ఆతానము, తంత్రము; ౮. పలక; ౯. పేక; ౧౦. లాక, లాకచేయి, లాకబద్ద. (సం).—ప్రవాణి; ౧౧. లాకకట్టు; ౧౨. సరి; (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") ((ఆ) మగ్గముయొక్క ఉపకణములు.—(ఇందుకొన్ని శీర్షికలుకానేరవు.) అచ్చు అతుకుట; అచ్చుబద్ద; అచ్చుత్రాడు; అరిక (తడుపుట); అచ్చుట (చేయుట); ఊడితెలుపు; కండె; గడ్డపాఱ, గడ్డపలుగు; చేడు; చేడుముల్లు; చేట్టుకఱ్ఱలు, చేట్టుబద్దలు, గుదిబద్దలు; గోఁజే, గంజి; జోవ్వలు-నువ్వలు; నోనియ-నోనె; నాడి; నాడిముల్లు; నేఁతలాకలు; బండి; మొఃలాకలు; మోకు; మోకుగిలక; సుద్దకడ్డీ. (ఇ) రాట్నములోని భాగములు.—అడ్డ; ఆకులు; ఇరుసు; ఊఁచేలు; కదురు; గుంజీలు; చెవులనడుమ దారము; చెవులపీఁట; తొక్కుడుపీఁట; దారము, పోగు, తంతువు. (మిగతవానికి "చూ, సరి. 2.") [వాఁడు.

మగ్గరి. దే. వి. (మగ్గము + అరి): చూ, సాలె

మగ్గు. దే. అ. క్రి. ఉక్కచే చెమ్మగిల్లిచెడు: మగ్గుడుపాఱు.

మగ్గుడు. దే. వి. మగ్గుట.

మగ్గుడుపాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, మగ్గు.

మగ్దూరు. వా. వి. అధికారము. [హితము.

మగ్నము. సం. విణ. మునిఁగినది: చూ, విగా

మఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మక్కలు; అం. 2: చూ, పితరులచుక్క.

మఘము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-మఖము; 2. ఒకదీవి: చూ, లంక (1).

మఘవంతుఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, రూ-మఖవంతుఁడు.

మఘవుఁడు. సం. వి. న్. పుం.—పై.—

మఘాభువు. సం. వి. ఊ. పుం. శుక్రుఁడు: చూ, రాహువు. 2.

మచర్చిక. అం: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు.

మచ్చిక. దే.వి. రూ-మచ్చికె-మచ్చిగ. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2. మోహము. భాగ. 7, స్కం. 46; మార్క. 5, ఆ. 200: చూ, వలపు. 2; 3: చూ, వాంఛ. 4: చూ, బుజ్జగము. 1.

మచ్చికపడు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, మరులుకొను. 1; 2: చూ, స్నేహించు.

మచ్చికె. దే. వి: చూ, రూ—మచ్చిక.

మచ్చిగ. దే. వి.—సైౖ —(వాంఛకు.—విక్ర. 6, ఆ. 76.)

మచ్చెకంటి. ద్వ. వి. (మచ్చెము + కన్ను) 1 చేఁపలవంటి కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2 ఆఁడుది. కళా. 3, ఆ. 139: చూ, స్త్రీ.

మచ్చెము. సైౖ. వి =మచ్ఛ. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. చిహ్నము: చూ, లక్షణము. 1; 3. చంద్రికళంకము: చూ, లక్షణము. 1.

మచ్చె. దే. వి.1. రూ—మచ్చెము. గాయపుగుఱుతు: చూ, లక్షణము. 1; 2: చూ, పుట్టుమచ్చ; 3: చూ, రూ—మచ్చెము. 3.

మచ్చెమాయు. దే. అ. క్రి: చూ, నశించు.

మచ్చెము దే. వి: చూ, రూ—మచ్చె. 1. వసు, 6, ఆ. 73.

మచ్చెరము సైౖ. వి.=మత్సరః. 1: చూ, మాత్సర్యము. 1; 2: చూ, విరోధము.

మచ్చెరి. సైౖ.విశ.(మచ్చెరము + ఇ)1.=మత్సర. ద్వేషి: చూ, శత్రువు; 2. చోరుఁడు: చూ, హారకుఁడు. 1; 3: చూ, మాత్సర్యశీలుఁడు. భాగ. 6, స్కం. 273.

మచ్చెరించు. సైౖ అ. క్రి. 1. చేలపట్టు: చూ, నూఁదుకొను. 3; 2: చూ, ద్వేషించు. భాగ. 1, స్కం. 332.

మచ్చెరికము. సైౖ. వి.=మత్సర. 1: చూ, మచ్చెరము. 1. హరిశ్చ. 1, ఆ. 84; 2: చూ, మచ్చెరము. 2; 3: చూ, పోటి. 1. విక్రి. 5, ఆ. 62.

మచ్చెరికించు. సైౖ. అ. క్రి. 1: చూ, రూ—మచ్చెరించు. 1. విక్రి. 8, ఆ. 8; 2: చూ, రూ—మచ్చెరించు. 2. నై. 8, ఆ. 65.

మచ్చెరీఁడు. సైౖ. విశ.=మత్సర. (మచ్చెరి + ఈఁడు): చూ, మచ్చెరి. 3. ప్రభా. 1, ఆ. 77. (స్వార్థమున ఈఁడు.)

మచ్చెవెన్నుఁడు. ద్వ. వి: చూ, ఫల్గునుఁడు.

మచ్చు. దే. వి. 1. మీఁదకట్టడములేని మిద్దెటిల్లు. అచ్చ.అ, కాం. 10: చూ, సదనము.1, 2. చొక్కపొడి: చూ, మైదు; 3: చూ, ప్రలోభనము. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1297; 4. వన్నెసరిమోచేకొనుటకు అగసాలెవాఁడిచ్చెడు వెండిబంగారముల ముక్క, మచ్చుముక్క: చూ, లోహము. 1; 5. మాదిరి: చూ, సామ్యము.

మచ్చుకత్తి. ద్వ. వి. మోటకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మచ్చుముక్క. దే. వి: చూ, మచ్చు. 4.

మచ్చులు. దే. వి. బ. వెండిబంగారముల మచ్చుకమ్ములు. హంస. 2, ఆ. 181: చూ, లోహము. 1.

[మత్స్యము. 1.

మచ్ఛము. సం. వి. అ. పుం.=మచ్చెము: చూ,

మజ్జ. సం. వి.ఆ. స్త్రీ, న్. పుం. 1. చెట్టుచేవ: చూ, సారము; న్. పుం. 2. ఎముకలయందలి పేయి, అస్థిస్నేహము: చూ, స్నేహము.

మజ్జనము. సం. వి. అ. న. 1.=మజ్జనము. పాండు. 2, ఆ. 108: చూ, స్నానము; అం. 2: చూ, భూషణము. 2.

మజ్జము. అం: చూ, ధాతువులు.

మజ్జిగ. సైౖ. వి.=మార్జికా: చేల్ల, మోరి. (సం).—అరిష్టము, కాలశేయము—కాలసేయము, గోరసజము, గోరసము, ఘనరసము, ఘోలము—ఘోళము, దండాహతము. తద్విశేషములు.—౧. చేల్లతోతడిపినది. (సం).—ఔదశ్విత్తము—ఔదస్విత్కము; ౨. చేమిరిపెట్టుచేల్లకు.—తోడుచేల్ల; 3. నీళ్లుకలియనిచేల్లకు —కాను. (సం).—కోథము, ప్రమథితము, మథితము; ౪. పాతికపాలునీళ్లుచేర్చినచేల్లకు (సం).—కంకళ

ము, కచ్చరగము, కటురము-కట్వరము, తక్రి ము; ౫. మూఁడుపాళ్లు నీళ్లుకలిసినచేల్లకు.- నీరుచేల్ల, నీరుమజ్జిగ, నీరుమోరు, బక్క-నీళ్లు, బక్క-మజ్జిగ; ౬. చేల్లపులుసు, తిమ్మనము, మెంతిమజ్జిగ. (సం).——తేమనము, మార్జిక; ౭. సగమునీళ్లుచేర్చినమజ్జిగకు. (సం). ఉదశ్విత్తు-ఉదశ్విత్తు. (మిగతవానికి "చూ, స్తన్యము.")

మజే. దే. అవ్య. (రూ-మజో-మజ్జె-మజ్జెరె-మజ్జెరే-మజ్జో-మజ్జోరె- మజ్జోరే- మఝో-మఝోరే.) ప్రశంసవార్థకము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 270: చూ, సేబాసు.

మజో. దే. అవ్య. —పై.—విక్రి. 8, ఆ. 18.

మజాకా. వా. వి. తమాషా, శక్తి.

మజాకూరు. వా.వి. పైనఉదహరించిన గ్రామము.

మజాబతు. వా. విణ: గట్టి.

మజూరి. వా. వి: చూ, మశాఖత్తు.

మజ్జే. దే. అవ్య: చూ, రూ-మజే.

మజ్జనము. వై. వి.=మజ్జన: చూ, మజ్జనము.

మజ్జిరి. దే. వి: చూ, నైచికి.

మజ్జెరె. దే. అవ్య: చూ, రూ-మజే.

మజ్జెరే. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జో. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జోరె. దే. అవ్య. —పై.—

మజ్జోరే. దే. అవ్య. —పై.—

మఝో. మి. అవ్య. —పై.—

మఝోరే. మి. అవ్య. —పై.—

మటమట. దే. వి: చూ, రూ, మలమల.

మటమటలాడు. దే. అ. క్రి. మండు: చూ, వెలుఁగు. 5.

మటము. వై. వి.=మఠము. పరదేశులు సన్యాసులు లోనగువారువసించే గృహము: చూ, సదనము. 1. [చూ, మొక్క-చిక్కు-డు.

మటిక. దే. వి: రూ-మట్టిక, గోరుచిక్కు-డు*:

మటిమము అం. (మత్యము) పదియక్షరముల కాలము: చూ, తాళములు.

మటుమాయ. దే.విణ. (మాయము + మాయము) రూ-మటుమాయము. 1. మిక్కి-లిమాయ; వా. 2. బొత్తిగా కనఁబడకుండఁజేయుట.

మటుమాయము. దే. విణ. —పై.— వా. 2, ఆ, 114.

మటుమాయకాఁడు. దే. విణ. మిక్కి-లిమాయలుగలవాఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మటుమాయలాఁడు. దే. విణ.—పై.—

మట్ట. దే. వి. 1.తాటి, కొబ్బరిలోనగువానిఆకులకొమ్మ(వృంతము): చూ, శాఖ. 1; 2. అప్పులోనగువానితోఁక. భార. విరా. 4,ఆ.264: చూ, వాలము. 1; వై. వి. 3.=మత: చూ, వామనుఁడు; 4. గోడకు సున్నముకొట్టెడు కుంచె: కుంచియ-కుంచె.

మట్టగించే. వై. స. క్రి.=మత. 1. మట్టుచేయు; వా. 2: మట్టముచేయు.

మట్టగిడుసు. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మట్టపలక. వై. వి. (మట్టము + పలక) శిల్పులు మట్టముచూచెడుపలక.

మట్టపుబంగారు. వై. వి: చూ, కోరాబంగారు.

మట్టమధ్యాహ్నము. మి. వి. (మధ్యాహ్నము + మధ్యాహ్నము.): చూ, పట్టపగలు.

మట్టము. దే. వి. 1: చూ, పరిమితి; వై. విణ. 2.=మత. పెలితి: చూ, సొడ్డు. 1; 3.=మత. పొట్టి. భాగ. 8, స్కం. 542: చూ, హ్రస్వము; 4. చేరను, సమము: చూ, సపాటము (వృత్తియందు పొల్లుపరమగుచో ము వర్ణము లోపించేను.—మట్టపలక మొ.)

మట్టముచేయు. వా. స. క్రి. 1: చూ, మట్టగించే; 2. ఎన్నటికిని పైకిరాకుండఁగ అడఁగఁద్రొక్కు.

మట్టసము. వై. విణ.=మత. 1. కులుచైనది:చూ,

హ్రస్వము; 2: చూ, పరిమితి. య. 2, ఆ. 87; 3: చూ, పరిమితము. 2.

మట్టసి. వై. విశే.=మత: చూ, వామనుఁడు.

మట్టాడు. దే. అ. క్రి. (మట్టి + ఆడు) 1. గమనించు. భాగ. 3, స్కం. 414: చూ, వెళ్లు. 3; 2: చూ, సంచరించు; 3: చూ, వ్యాపించు.

మట్టి. వై. వి.=మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి. 1.

మట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-మటిక.

మట్టిగోడ. వా. వి: చూ, మఱుఁగుగోడ.

మట్టితైలము. అం. మట్టిపలనఁదీసెడుధృతి: చూ, తైలములు.

మట్టినూనె. అం. —పై.—

మట్టిపగడము. వై. వి: ఇటికపగడము. (సం).- ఇష్టకప్రవాళము, తిక్కటిక – తిక్కణిక. (చూ, రత్నము. 1)

మట్టియ. వై. వి. రూ-మట్టె. 1.=మృత్తికా: చూ, మట్టి; దే. వి. 2. మగవానికాలి రెండవవ్రేలిమించు, రూ-మట్టె, మించు, మెట్టియ-మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; బ. 3. ఆఁడుదానికాలి రెండవవ్రేలిమెట్టె. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2.

మట్టు. వై. వి.=మిత. పాండు. 2, ఆ. 161: చూ, మితి 2; 2. పర్యంతము: చూ, వఱకు; 3. కుదురు. భార. విరా. 4, ఆ. 264: కుదురు, గడ్డిబొద్దు, చుట్టకుదురు-చుట్టుకుదురు, నెట్టియము-నెట్టెము. (సం).—ఆధారకుండము; తద్వి.—ం. గుండుగాచుట్టినచుట్టకు –చుట్ట; 3. మోఁపుక్రిందతలమీఁదుగా నుంచుకొనెడుచుట్టకు.–చుట్ట; 4. తక్కువ: చూ, సొడ్డు. 1; దే. వి. 5: చూ, వామనుఁడు; 6: చూ, తొ్రక్కుడు. 3. పా. 1, ఆ. 23; 7. ప్రదేశము: చూ, స్థానము. 1; 8. ఇల్లు: చూ, సదనము. 1; విశే. 9. మప్పితము: చూ, మితము. 1; స. క్రి. 10: చూ, ఒత్తు. 20. హరి. పూ. 6, ఆ. 88.

మట్టుకాఁకర. ద్వ. వి: చూ, పొట్టికాఁకర*.

మట్టుకొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మట్టుపడు. వికం. 1, ఆ. 139; ప్రే. 2. మట్టుకొలుపు.

మట్టుచేయు. వై. స క్రి: చూ, మట్టగించు.

మట్టుపడు. వై. అ. క్రి. 1.అడఁగు. జై. 5, ఆ. 145: చూ, మ్రొక్కు. 4; ద్వ. అ. క్రి. 2. ఇరవుకొను, ఇరవుపడు, ఇఱుకుకొను, కుదురుకొను, కుదురుపడు–కుదుర్పడు, కొను, నట్టుకొను, నిలఁబడు-నిలువఁబడు–నిల్వఁబడు, నిలుచు-నిల్చు, నిలుచుండు-నిల్చుండు, నిలుచుకొను, నూలుకొను-నూల్కొను, నెక్కొను, నెప్పుకొను, నెలకొను-నెలవుకొను, పట్టుకొను, పాదుకొను, పాదునిలుచు, మట్టుకొను (మిగతవానికి "చూ, స్థిరపడు."); ప్రే. 3. మట్టుపఱచు జై. 6, ఆ. 30.

మట్టుపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. చంపు. ఉ, రా. 5, ఆ. 11; ఉ, రా. 2, ఆ. 13: చూ, సంహరించు.

మట్టుబచ్చెలి. ద్వ. వి: చూ, దుంపబచ్చెలి*.

మట్టుబీఱ. ద్వ. వి. ఒకబీఱ*: చూ, హ్రస్వకవేధుక.

మట్టుమిగులు. ద్వ. అ. క్రి. అతిక్రమించు: చూ, వాలు. 12 (దాఁటు 6.)

మట్టుమీఱు. ద్వ. అ. క్రి. —పై.—

మట్టె. వై. వి. 1: చూ, రూ-మట్టియ. 1. కాశీ. 4, ఆ. 97; దే. వి. 2: చూ, రూ-మట్టియ. 2; బ. 3: చూ, రూ-మట్టియ. 3; విశే. 4. బట్టచౌఱలుగలది. "మట్టెయావు మొ."

మట్రి. ద్వ. వి. దున్నునపుడు కొండ్రతిరుగక నడుమనిలిచెడుకొంచెము తావు. పాండు. 3, ఆ. 24. [ము: చూ, సవనము. 1.

మతము. సం. వి. ఆ. పుం.=మటము. ఆశ్రమ

మత్యము. అం. 1: చూ, మటిమము; 2: చూ, జన్యతాళములు.

మడ. దే. వి. 1. పరివాహమార్గము. హరి. పూ. 8, ఆ. 37: చూ, మార్గము.1; 2. మడచెట్టు: చూ, వృక్షము. [లాంగలము.

మడఁక. దే. వి. 1: మడత, మడుపు; 2: చూ,

మడఁగు. దే. అ. క్రి. రూ-మణఁగు. 1: చూ, వంగు; 2. చూ, నివర్తిలు. మార్క. 6, ఆ 200

మడఁచు. దే. ప్రే. మడఁగఁజేయు: మడుఁచు-మణుఁచు. [అఁడుది: చూ, స్త్రీ

మడఁతి. వై. వి.=మడపతి. (దేశ్యమని. శ. ర.)

మడఁతుక. వై. వి.=—పై.— (దేశ్యమని శ. ర.) (స్వార్థమున ఉక.)

మడకఱ్ఱ. దే వి. 1. లాంవృకఱ్ఱ. చూ, వేత్రము. 1; వా. 2. వంటకట్టియ. "మీ అడుతులో మడకఱ్ఱలుకలవా?": చూ, సమిధ. 2; 3. మడ, మడకఱ్ఱచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మడత. దే. వి. 1. చేలువ, దాతవస్త్రము: చూ, వస్త్రము; 2. బట్టమడుపు: చూ, మడఁక. 1; 3. కడుపుమీఁదిమడుపు: చూ, తోన.1; 4: చూ, భక్ష్యము; వా. 5: చూ, మతకము.1.

మడఁదొ్రక్కు. దే. స. క్రి. (మడఁగన్ + త్రొక్కు) తాటాకులు పంక్తివలె వరుసగా అణఁగఁదొ్రక్కు.

మడమ. దే. వి: గుదికాలు. (సం).— పార్ష్ణి, ఘుటి. (ఉ, హరి. 6, ఆ. 108.) చూ, పాజ్జే. (దీనికి ఉపమానము.—మట్టిపండు.)

మడమపొల్లు. దే. వి. గాలిపాటు సరిగా లేక వరివెన్నులలో గింజెలుకట్టినవిగాక పొల్లుఅయినది: మడవపొల్లు.

మడయు. దే. అ. క్రి: చూ, మరణించు.

మడవ. దే. వి. (మడ + వా.) మళ్ళకు పాదులకు నీళ్ళుపాఱెడి కాలువముఖము. కళా. 4, ఆ. 96. [మా. 1.

మడవచేఁప. దే వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్య

మడవపొల్లు. దే. వి: చూ, రూ-మడమపొల్లు.

మడవు. దే. అ. క్రి. 1. విముఖమగు: చూ, లేటమొగమువడు; 2. విష్ఖలమగు.

మడి. దే వి.1. వడిగ-వడిగమడి-వడిగమొడ-వడిమడి: చూ, పవిత్రి (వడి); 2: చూ, మడత. 1; 3 వరిపొలము చూ, భూమి.1, వి॰. 4. వరిగద్దము: చూ, రుద్రము. 3; 5. ఆచారము, శుచి: చూ, వర్తనము. 1; 6. (వృత్తియందు ఉత్తరపదమైన మడుఁగు శబ్దమునకు ఆదేశముగా వచ్చెడిరూపము. "ఇనుమడి-ముమ్మడి. మొ.")

మడికట్టు. ద్వ. వి. 1. రూ-మణికట్టు-మనికట్టు: చూ, హస్తము. 1; వా. అ. క్రి. 2. రూ-మడిగట్టు. ఆరవేయఁబడినవస్త్రము ధరించు: మడిగట్టుకొను; 3 రూ-మడిగట్టు. నలుప్రక్కలను గట్టువేసి మడిగా యేర్పఱచు: మడిగట్టుకొను.

మడికాసు. దే. వి. వెండి: చూ, లోహము. 1.

మడికాసుగట్టు. దే. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము.

మడికాసుమలఱేఁడు. దే. వి: చూ, శివుఁడు.

మడిగట్టు. వా. వి. 1. చేనుగట్టు; అ. క్రి. 2: చూ, రూ-మడికట్టు. 2; 3: చూ, రూ-మడికట్టు. 3. [2-3.

మడిగట్టుకొను. వా. అ. క్రి: చూ, మడికట్టు.

మడిచేలు. ద్వ. వి. (మణిచిన + చేలు) వైష్ణవస్త్రీలు ముందునుండియొత్తి వెనుకకు చెక్కుకొనుకోకచేలు: చూ, మైజోలు.

మడిపెసలు. దే. వి. మడియందు పైరగు నల్లపెసలు: చూ, స్తంబకరి (పెసర)

మడిమ. అం: చూ, కళాస్థానములు.

మడిపంచె. వా. వి. ఆరవైచినబట్ట: చూ, వస్త్రము.

మడిబట్ట. వా. వి.—పై.—

మడిమంచే. దే. విశ. బలహీనము. స్వా. ఆ. 6,

28: రూ-మడిమంచేము, నిస్సత్తువ-నిస్సత్తు వు. (సం).—ఆశక్తి, గ్లాని.
మడిసంచేము. దే. విణ.—పై.—
మడియఁడు. దే. విణ. మూఢుఁడు. సా. 2, ఆ. 127: చూ, స్తబ్ధుఁడు.
మడియాలు. దే. వి. రూ-మడేలు: చూ, రజకి.
మడియించే. దే. స. క్రి. చేంపు. సా. 2, ఆ. 37: చూ, సంహరించే.
మడియు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించే; 2: కివ్వు, తునుఁగు.
మడియుట. దే. వి: చూ, మరణము.
మడియుగాలి. వా. వి: చూ, మృత్యు. 1.
మడివాలు. దే. వి: చూ, రజకుఁడు.
మడిసంచి. దే. వి. (ఇతరులు అంటఁగూడనిది) ఆరవైచినబట్టలు దేవుఁడు లోనగునవిగల సంచి: చూ, సంచి.
మడిసంది. దే. వి. (రామా. 6, ఆ. 164): చేంక-చేంకిలి-చేక్కిలి. (సం).—కక్షము, కక్ష్య, దోర్మూలము, బాహుమూలము. (చూ, హస్తము.)
మడుఁగు. దే. వి. (రూ-మడువు-మద్గు-మణుఁగు-మణువు) 1. గుణము. "దీనికది యెన్ని మడుఁగులు హెచ్చే.": చూ, రెట్టి; 2. హ్రదము: చూ, సరస్సు. 1; 3. కొలను. పంచ. నా. 3, ఆ. 340: చూ, సరస్సు. 1; 4. పరిశుద్ధి: చూ, సుద్ది. 2; 5. పరిశుద్ధవస్త్రము. పా. 2, ఆ. 14: చూ, వస్త్రము; 6. ఎనిమిదివీసెల కొలఁది, బారువలో ఇరువదవవంతు; 7. అడుఁకువ: చూ, వినయము. 1; బ. 8. ఆకుమడుపు. రుక్మి. 5, ఆ. 57: చూ, వృత్తపర్ణము; విణ. 9: చూ, మడి. 4; అ. క్రి. 10: చూ, వంగు. హరిశ్చ. 1, ఆ. 73; 11: చూ, సుళ్ళు. 4. ఉ, హరి. 2, ఆ. 58; ఉ, హరి. 5, ఆ. 103.
మడుఁచే. దే. ప్రే: చూ, రూ-మడఁచే.
మడుపు. దే. వి. 1: చూ, మడుఁగు. 5. అని. 5, ఆ. 31, 2: చూ, మడఁక. 1; బ. 3: చూ, రూ-మడుఁగు. 8; స. క్రి. 4. చేంపు: చూ, సంహరించే.
మడువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.
మడేలు. వా. వి: చూ, రూ-మడియాలు.
మద్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు. (గుణమునకు.—పాండు. 3, ఆ. 137.)
మడ్డి. దే. వి. 1: చూ, బంధురము. 4; విణ. 2: చూ, స్తబ్ధుఁడు.
మడ్డిపాలు. దే. వి. బంకగానుండు నొకరసము.
మడ్డు. దే. వి. ఇసుపగుండు. పారిభా. 5, ఆ. 60: చూ, రాయి.
మడ్డుకత్తి. ద్వ. వి: చూ, మచ్చుకత్తి.
మడ్డువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. గుమ్మెట, తుడుము: చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు. [1-2.
మణఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మడఁగు.
మణి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. రూ-మాణి. పచ్చేఱాయి లోనగునది (అశ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 2. ముత్యములోనగునది (అనశ్మజాతి): చూ, రత్నము. 1; 3. రతనము: చూ, రత్నము. 1; 4. నంద, ముంత: చూ, పాత్రము. 6; 5.=మని: చూ, మడికట్టు; 6. గొఱ్ఱె మెడచన్ను: చూ, స్తన్యము; 7. మగవాని కామచివర: చూ, శిశ్నము; 8. ఒకానొకపాము: చూ, సర్పము; అం. 9: చూ, క్రియలు; 10: చూ, అసంయుత హస్తములు.
మణికట్టు. వా. వి: చూ, రూ-మడికట్టు.
మణికము. సం. వి. అ. పుం. 1. కాఁగు, ముంత (అని కొందఱు); చూ, పాత్రము 6; అం. 2: చూ, రదక్షతములు.
మణికాచము. సం. వి. అ. పుం: చూ, వెంపలి*.

మణికారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రత్నములను సానఁబట్టువాఁడు: చూ, సానలవాఁడు.

మణిగ. దే. వి. (రూ—మళిగ—మళిగె—మడిగె.): చూ, దుకాణము. 1.

మణిగణనికరము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న-న-న-న—స. 9 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మణిగము. దే వి. రూ—మణిపము. అధికారము: చూ, రపము. 1 [చూ, సమాలంభము.

మణిగానసము. దే. వి. సన్నసున్న పుపుగెంపె:

మణితము. సం. వి. అ. న. రూ—మాణితము. 1. రతికాలమునందలి గళరవము: చూ, స్వరము. 2; 2. కోకిలధ్వని: చూ, స్వరము. 3; అం. 3: చూ, రతివ్యసులు.

మణిదీపిక. పా: చూ, వృత్తము. 1. (మొదటి పాదము.—"న-భ-భ—న—భ-స గణములు. 13 యతి; రెండవపాదము—"న-న-న-స-జ—భ సగణములు. 14 యతి; మూఁడవపాదము.—"న—భ—ర—స-న-స—న-స గణములు. 12 యతి; నాలుగవపాదము—"న—భ-ర—స—జ-జ—గురువు. 12 యతి.)

మణిపూరకము. అం: చూ, చక్రములు. (వెన్నెముకయందలి షట్చక్రములలో నొకటి.)

మణిపూరము. అం.— పై.—

మణిప్రవాళము. సం. వి. అ. పుం, న. రెండు భాషలుకలిసిన కవిత్వము: చూ, మాటలల్లుట.

మణిబంధము. సం వి. అ. పుం. 1.=మని. చేతి మనికట్టు: చూ, హస్తము. 1; అం. 2: చూ, అధమక్షేత్రియులు.

మణిబంధములు. అం. (ముంజేతులు) 1: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు—ముడుసులు కనిపించుచున్న దుఃఖి. మిక్కిలి కుఱచేయైన రాజో. మూఁడు రేఖలున్న మణిఖచితభూషణములధరించును.); 2: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (లావైనపతిచేచ్చును.)

మణిబిందుమాలిక. అం: చూ, దంతక్షతములు.

మణిభూషణము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర—స—భ-భ—రగణములు. 10 యతి. 15 వ ఛందస్సు.")

మణిమంత్రౌషధాదిసిద్ధి. అం: చూ, కళలు

మణిమాల. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("త-య—త-య గణములు. 7 యతి. 12వ ఛందస్సు.")

మణిరంగము. పా: చూ. వృత్తము. 1. ("ర-స—స-గురువులు. 6యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మణిరంజనము సం. వి. అ. న. వక్షపుత్రేను.

మణివకాఁడు. దే. విశే. (మణివము + కాఁడు) చూ, పాడుపత్తెపుకాఁడు.

మణివము. దే. వి. చూ, రూ-మణిగము.

మణిసలు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మణిసిల వై. వి =మనశ్శిలా. కటంబర.(శుద్ధి.-సున్నపుచెక్కతో రెంటుజాములు డోలాయంత్రమున వండినశుద్ధి): చూ, రాయి.

మణిసూత్రన్యాయము. పా. పూసలలో దారిముపలె లోపలకలిసి యుండుననుకీతి.

మణిస్థానప్రయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

మణీచకము. సం. వి. అ. పుం. చౌడినీరెండి: చూ, లోహము. 1.

మణుఁగు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—మడుఁగు.

మణుఁగుఁబూలు. వ్య. వి. బ. కుబేరమూలమను భక్ష్యము: చూ, భక్ష్యము.

మణుఁచు. దే. ప్రే: చూ, రూ—మడఁచు.

మణువు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మడుఁగు.

మతేదారు. వా. వి. మునసబునకుసహాయకారి.

మతంగజము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ, హస్తి.

మతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకఋషి: చూ, సన్యాసి; 2. రూ—మాతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మతకము. దే. వి. 1. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2; 2: చూ, మాయము. 1; 3: చూ, స్నేహము. 1. [వి: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మతకరి. దే. విశే. (మతకము + అరి) మాయా

మతము. సం. వి. అ. న. 1. అభిప్రాయము: చూ, స్మృతి. 1; 2. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1; 3: చూ, శాస్త్రము. 1; 4. సమ్మతము: చూ, స్వీకృతము. 1; 5. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2; 6. పూజింపఁబడినది: చూ, సన్యస్తము. 2; 7. కులాచారపద్ధతి: తద్వి.—జైనము మొదలగుమతములు పెక్కులుగలవు (చూ, మతములు, హిందూమతము.)

మతములు. అం. 1. వైష్ణవము, మాధ్వము, స్మార్తము; 2. వైష్ణవము, శైవము, శాక్తము, గాణపతము (గాణాపత్యము), సౌరము, కాపాలికము (కాపాలము); 3. ద్వైతము, అద్వైతము, విశిష్టాద్వైతము. (చూ, త్రయము.)

మతలబు. వా. వి. 1. ఉత్తరము పైవిలాసము వ్రాయురీతి: చూ, శిరోనామ. "మహారాజశ్రీ... వారికి, బ్రహ్మశ్రీ... వారికి." ఇత్యాది; 2. ఉత్తరములోని అంశములగమనిక; 3: ముసాయిదా.

మతల్లిక. అం. రూ-మాతల్లిక: చూ, శ్రేష్ఠవాచకములు. [సంచే.

మతాబు. దే. వి. రూ-మత్తాబు: చూ, బాణ

మతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1.=మది. శాస్త్రచింతనాదులచేఁగలుగు నర్థనిర్ణయ జ్ఞానము: చూ, హృల్లేఖము. 2; 2: చూ, వాంఛ; 3. తలఁపు: చూ, స్మృతి. 1; అం.4: చూ, సంచారిభావములు. ("జానాను. దాశరధి పరతత్త్వరూపమే కాకున్న నిల్లెల్లెడలం గాన్పించేనే? యోసరమా! యిదియు నాకించేక భాగ్యమనియేతలంచెద.")

మతోత్తము. అం: చూ, తంత్రములు.

మత్కుణము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మొగటి. నల్లి: చూ, రక్తాంగము. 4; 2. కొమ్ములులేని యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 3. నారికేళము *: చూ, స్కంధఫలము.

మత్కుణుఁడు సం. వి. అ. పుం. గడ్డము మీసములేనివాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.

మత్త. పా. (హంసశ్రేణి): చూ, వృత్తము. 1. ("మ-భ-స- గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మత్తకాశిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్తకాసిని. 1. మదముచేత ప్రకాశించునట్టి ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2.ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మత్తకాసిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—పై.—

మత్తకోకిల. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర-స-జ-జ-భ-ర. 11 యతి. 18వ ఛందస్సు.")

మత్తగిలు. వై.అ.క్రి.=మత్త: చూ,మదించు. 1.

మత్తత. వా. వి: మదటతనము.

మత్తమయూరము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-త-య-స-గురువులు. 8 యతి. 13 వ ఛందస్సు.")

మత్తము. సం. వి. అ. పుం. 1. మదముపట్టిన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 2. మదము పట్టినది.

మత్తల్లిక. అం: చూ, రూ-మతల్లిక.

మత్తల్లి. అం. 1: చూ, కరణములు; 2: చూ, భూచారులు.

మత్తవారణము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒఱఁగుదిండు: చూ, లోడు; 2: చూ, మత్తము.1.

మత్తహంసిని. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("జ-త-స-జ-గురువులు.7యతి.13వఛందస్సు.")

మత్తు. వై. వి.=మద. మత్తు: చూ, మంపు.

మత్తాక్రీడ. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మ-మ-త-న-న-న-న వగణములు. 9-17యతులు. 23 వ ఛందస్సు.")

మత్తాబు. దే. వి: చూ, రూ-మతాబు.

మత్తాలంబము. సం. వి. అ. న: ఉపాశ్రయము.

(తె).—కటకటాలు, కటకటాకమ్మలు (మత్తాలంబము చింత్యము.)

మత్తి. వై. వి. మదము: చూ, మత్తా.

మత్తికాఁడు. ద్వ. వి: చూ, వలపుకాఁడు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 149.

మత్తిల్లు. వై. అ.క్రి.=మత్త: చూ, మదించే 1.

మత్తు. వై. వి.=మత్త-మద: చూ, మత్తి.

మత్తుఁడు. సం. విణ. 1. మదట: చూ, క్రొండుఁడు; 2: చూ, హృష్టుఁడు; 3: చూ, సోమరి.

మత్తుద్రవ్యములు. పా. (ఓషధులు) పొగాకు, కల్లు, గంజాయి, నల్లమందు మొదలగునవి.

మత్తేభవిక్రీడితము. పా. (మత్తేభము): చూ, వృత్తము. 1. ("స-భ-ర-న-మ-య-వ 14 యతి. 20వఛందస్సు.") [మూర్ఛనలు.

మత్సరకృత్తు. అం: చూ, షడ్జగ్రామ గత

మత్సరము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మచ్చరము: చూ, హంస. 7; 2. క్రోధము: చూ, రోషము; విణ. 3. ఈర్ష్యకలది; 4. క్రోధము గలది: చూ, రోషము; అం. 5: చూ, హేయగుణములు; 6. (మాత్సర్యము): చూ, అరివర్గములు.

మత్స్యండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మత్స్యంది. కండచెక్కెర: చూ, శర్కర. 1.

మత్స్యంది. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.—వై.—

మత్స్యధాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. చేఁపలబుట్ట, కువేణి: చూ, వల. 1.

మత్స్యపిత్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కటుకరోహిణి*: చూ, శకులాదని.

మత్స్యబంధనము. సం. వి. అ. న: చూ, వల.1.

మత్స్య బంధము. అం: చూ, శబ్దాలంకారములు.

మత్స్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. (రూ-మచ్చము-మత్సము)=మచ్చెము. (మాంసముహరించునిచ్ఛచేత హర్షించునది.): అండజము, అనిమిషము - అనిమేషము, అప్పుచరము, ఆత్మాశి, కచరము, క్షుద్ర, గోకర్ణము, చపలము, జలపిప్పికము, ఝషము, పృథురోమము, పాటలగర్భము, మీనము, విసారము, వైసారిణము, శంబరము, శకులి. (తె).— చేఁప, (బ)లెఱగంటి, నీటికెమ్మెకప్పు, ప్రుట్టువు, మచ్చెము-మచ్చెము, మరునిగాలు, మీలు-మీను-మీలు, వాలుగ; తద్విశేషములు.—౧. అంగాలువు; ౨. అంబుకీశము, అనసాక్ష్యము, ఉలూపి, జలకూర్మము, శిశుకము, మీనసింహము. (తె).—ఉలచేచేఁప, ఉలచేమీను, ఉలప-ఉలుచే, ఉలుచేమీను; 3. అంబుగజము, అంబుమర్కటము, అపహారము-అవహారము, అసిదంష్ట్రము, ఆరామము, కుంభి, కుంభీరము, క్షీరపుక్షము, గిలగ్రాహము, గ్రాహము, చపలాంగము, చులుక, జలకంటకము, జలకపి, జలజిహ్వము, జలరూపము, జలసూకరము, జలసూచి, ఝషము, ఝషాశనము, నక్రము, మకరము, మహోలి, మాయాదము, మీనరము, వార్ఘటము, శింశుమారము, శిశుకము, హ్రదగ్రాహము. (తె).—కడలిరా తత్తడి, పిడకమొసలి - పిడుకమొసలి, మరునిడాలు, మొసలి; ౪. కుంభీరము - కుంభీలము, గిలగ్రాహము, గోముఖము, నక్రము. (తె).—కాటుమొసలి; ౫. అకూపారము, అపహారము-అవరాహము, అవహారకము, కూర్మరాట్టు, జలకిరాటము, జలగ్రహము, జలహస్తి, జలాంటకము, జలాండకము, తంతునాగము, తంతువు. (తె).—అగడు - నెగడు-నెవడు - నీటిదయ్యము; ౬. అతిశృంగకము, శృంగి. (తె).—కొమ్ముచేఁప, పాఁపమీను; ౭. (తె).-అరిజే. అరుజే. తద్వి.—కల్లరుజే, పుల్లరుజే మొ; ౮. అర్ధశఫరము, తిమింగిలము, పెండపాలము; ౯. అవహారము,

గ్రాహము; ౧౦. అసిపుచ్ఛకము, చపలాంగము, జలకపి, జలచరము, జలౌకసము, నీరాటము, శింశుమారము. (తె).— నీరుదిరిమ్మరి; ౧౧. ఆలస్యము, కఫోణి, జలసూకరము. (తె).— నీరుపంది; ౧౨. ఇంచాకము, జలవృశ్చికము. (తె).—చిఱుచేఁప, రెయ్యి–రొయ్య; ౧౩. ఇల్లిశము–ఇల్లీశము, ఇల్వలము, గాంగేయము, జలతాలము, జలవాపికము, పోష్ఠి, రాజశఫరము, వారికర్పూరము, శఫరాధిపము, శఫరి. (తె).— ఇల్లస, ఇల్లిస, ఇల్లెము, ఇల్లెస, జేడిస; ౧౪. ఉచ్చింగటుఁడు, తృణగంధము; ౧౫. ఉద్దండపాలము; ౧౬. ఉద్రము–ఉధ్రము, జలమార్జారము, జలాఖువు–జలాఘువు, జలనకులము, జలబిడాలము, జలప్లవము, నకులప్లవము, నీరాఖువు. (తె).—నీరుపిల్లి; ౧౭. ఉరగము; ౧౮. ఎఱ్ఱమీను (చూ, సర్పము); ౧౯. ఏరంగము; ౨౦. కంకత్రోటము, జలవ్యాఘ్రము, జలసూచి. (తె).—గద్దముక్కు–చేఁప; ౨౧. కంటకాష్ఠీలము, కుజ్జిశము, కుడిశము, కులిశము–కులీశము, కులీరము–ఖలిశము–ఖలేశము–ఖలేశయము, ఖశేటము. (తె).—గుడి, గుడిజెల్ల; ౨౨. కజ్జలి; ౨౩. కరండి, జలేశయము, మూకము, శంబరము; ౨౪. (తె).—కరవాఁడు–కఱవాఁడు, పట్టిచేఁప, వరుగుఁజేఁప; ౨౫. కర్ణఫలము; ౨౬. కలకము, గండోలము, గహోత్సాహము, శకిలి–శకులి, శకులము, శకులార్భకము. (తె).—కుచ్చెమీను, బేడిస, జేడిసమీను, లంజెబేడిస; ౨౭. కలభము; ౨౮. కవయి, కవిక, క్రకచపృష్ఠి, రాజీవము. (తె).—కొలువాసములు, చొఱ–చొఱ్ఱ–చోఱ, చొఱబుడుత, సొఱ–సొఱ్ఱ, సొఱచేఁప; ౨౯. కశ్యపము–కాశ్యపము; ౩౦. కాకోచి, కాకోచికము, జలవాపికము; ౩౧. కాతరము, కాకలము; ౩౨. కుంచిక, కుంభిలము, కుంభీరము, కుచికము; ౩౩. కుసుంగము; ౩౪. క్షుద్రజలచరములు.— కుబాటము. (తె).—ఎగచిల్లపురుగు; కత్తెరి; కురుమిఁద; కొయ్య; గవ్వము; చుట్టుడుగుల్ల; తలకప్ప; తెలిదెమ్మకరి, నసిమిరి, వాఁచేసు, నిర్ఘాత, నీటిసమ్మెరపురుగు; నీటిఁగె; నీరుగుట్టు; నీరుపాప; నీరెన; నీర్చలి; నులిగుల్ల; ప్రాచిపురుగు; బంగరుపురుగు; రుండము; వెల్లపోలిక; ౩౫. కోంకణము; ౩౬. క్రోష్టముఖము, ఖడ్గము, గండకము–గడకము, గడము, గలానిలము, శకులార్భకము. (తె) — గెండ–గెండె; ౩౭. క్షుణనిశ్వాసము. శింశుమారము–శిశుమారము; ౩౮. క్షుద్రాండమత్స్యసంఘాతము, పోతాధానము; ౩౯. గాంగటకము–గాంగటము–గాంగటేయము, గాంగేయము; ౪౦. గరఘ్ని; ౪౧. గండూపది. (తె).–ఆఁడుఎఱ్ఱ (ఆఁడెఱ్ఱ) (చూ, సర్పము.); ౪౨. గర్గరము, గర్గాటము, యోగనాలిక; ౪౩. గర్జకము; ౪౪. గవాచి; ౪౫. గుడము; ౪౬. గుల్మము; ౪౭. గోమీనము; ౪౮. గ్రాహమద్గురిక, మద్గురము, మద్గువు. (తె).–బొమ్మిడాయి; ౪౯. ఘర్ఘోటము; ౫౦. చంద్రచంచల; ౫౧. చిత్రఫలకము, చిత్రఫలము, చిత్రఫలి, ఫలకి; ౫౨. చిరిచిమము–చిరీచిమము–చిలిచిమము–చిలీచిమము–చిలీచీమము. (తె).— తేలుమీను; ౫౩. చులుంపి; ౫౪. చులుకి; ౫౫. చిత్రపదాలము, చిత్రవల్లికము, పాఠీనము, సహస్రదంష్ట్రము. (తె).— కొఱ–కొఱ్ఱ, కొఱ్ఱమీను, పాటీనము, బేడిస; ౫౬. చీరము; ౫౭. ఛాగలకము; ౫౮. డాత్యూహటము; ౫౯. తిమి; ౬౦. త్రికంటకము; ౬౧. నీరుకోడికి.—(చూ, పుంజె); ౬౨. నీటిగుఱ్ఱమునకు.—(చూ, హయము.); ౬౩. శాలము; ౬౪. సిధ్మల. (తె).—ఉప్పుఁజేఁప; మఱి

కొన్ని చేపలరకములు (తెలుఁగుపదముల తో వ్యవహరింపఁబడునవి.).-అం॥ పక్కెర; అల్లెదము-అల్లెదమ్మ; ఆకుజెల్ల; ఇంగిలాయి; ఇసుకదొందు; ఈసపిట్ట; ఉలుజో; ఉల్లాకుఁజేఁప; ఉల్లికచ్చెడము; ఒల్లెంక; కడిసెల; కదిర; కనుగుఁజేఁప; కల్లుజో; కాగిస; కుంటుముక్కు; కూగముక్కు; కొరడు, కొరద; గెజ్జె; గొల్లదొందు; గ్రుడ్డింగిలాయి, చేందమామపక్కె; చేందువాచేఁప; చౌఱ, చౌఱమీను; చిత్తర; చీరచింపు; చుక్కకార, చుక్కపిల్ల; జెల్ల; జేఁకి; తిమిరవీను, తిరిర, తిజెకి; తూర-తూల; పండుఁజేఁప; తెల్లనార; తొల్లిక; దాసరికొయ్య, దొందు. నాగపెంజెర; నీరుపాపర; పక్కె; పయిజొఱుతట్ట; పల్లికతట్ట; పరిగియ-పరిగె, పత్తెఱమీను; పాలచేఁప, పాలచౌఱ, పుత్తడికాసు; పులస, పులుమే, పుల్లరుజో, పులిమెకము; పూఁజేఁప, పూమేను, పూలమట్ట; పైజొఱుమట్ట; పొట్టపెంజెర; పొనుఁగుఁజేఁప; పొరకచేఁప; పోలస; పోసఱెక్క; బుడ్డపక్కె; బొంకప్ప; బొందపక్కె; బొచ్చె; మంగలపక్కె; మట్టగిడుసు; మడవచేఁప; మలుఁగు, మాచెనపక్కె; మాతగొరక; మిసి; మిసికల్లు; ముకుదొమ్మ; ముచ్చెంగి; ముట్టెచేఁప; ములువాలుగ; మెత్తడి; మేవ; మొట్టె; మోరపక్కె; రాతిగొరక; రామ, లత్తిచేఁప; వంజెరము _ వజ్జెరము, వంజో, వందొందు; వడగవ్వ; వాలుగ, వాలుగబెంకి, వాలుగపాము, వాలువు; వింజిలి; వెలిమొట్ట; సోరంగి. (మిగతవానికి "చూ, సోరంగి.") అం. 2. మత్స్యదేశము: చూ, దేశములు; 3: చూ, మత్స్యావతారము; 4: చూ, ఆసనములు.

మత్స్యాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పొన్నగంటికూర: చూ, శీతసారము; 2: సోమెదకూర.

మత్స్యావతారము. అం: చూ, అవతారములు. (దేవతలకు రాఁగను ఇంద్రుఁడును బ్రహ్మయును శ్రీమహావిష్ణువును ప్రార్థించిరి. శ్రీమహావిష్ణువు చేఁపరూపమును దాల్చి సముద్రమున నడఁగియున్న సోమకాసురుని జంపెను. సోమకుఁడు దొంగిలించిన నాలుగు వేదములనుకూడ విష్ణుదేవుఁడు తీసికొని బ్రహ్మకిచ్చెను. ఇదియే మత్స్యావతారము.)

మథనము. సం. వి. అ. న: ఉన్మంథము, దధిమథనము, దధిమథము, మంథనము. (తె).-చిలుకుట, చిలుకుడు, పరి, తరుచేలు-త్రిచ్చుట, త్రిచ్చెన.

మథించు. సం. స. క్రి: (తె).—గిలకరించు, చిలుకు, తరుచు-తర్చు-త్రిచ్చు, పుదుకు.

మథితము. సం. వి. అ. న. 1. నీళ్ళుకలియని మజ్జిగ: చూ, మజ్జిగ; విశే. 2. త్రిచ్చఁబడినది; 3. ఒరయఁబడినది.

మదంతి. అం: చూ, పుత్రికలు.

మదకలము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మదపుటేనుఁగు; విశే. 2. మత్తుచేత వ్యక్తముకాని మాటలుకలది.

మదట. వై. విశే. 1.=మద: చూ, మత్తుఁడు- 1; 2. మత్తురాలు, డిమ్మరి-దిమ్మరి: చూ, స్త్రీ-

మదటతనము. వై. వి.=మత్తత్వ: మత్తత.

మదటయేనుఁగు. ద్వి. వి. గంభీరవేది: చూ, మదపుటేనుఁగు.

మదనకంటకము. సం. వి. అ. పుం: ఉదర్కము. (తె).—ఉమ్మెత్తముల్లు. [ములు-

మదనకామేశ్వరలేహ్యము. అం: చూ, లేహ్య

మదనగంధులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మదనచేతులు. దే. వి. బ: తనాబి, దంతియ-దంతె, దూలము. (సం).—తండకము(చూ, స్తంభము.)

మదనదర్పణము. పా: చూ, వృత్తము. 1-

("భ, స, జ, ర, జ, గురువులు. 11యతి. 16వ ఛందస్సు.)

మదనము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఆమని: చూ, సంబరము. 3; 2. ఉమ్మెత్త *: చూ, హాలాపుష్పము; 3. మంగ*: చూ, శ్వసనము. 3; 4.=మయినము: చూ, సిక్థకము; 5. ఒకపక్షి: చూ, కంజలము; 6: చూ, మర్గమాతంగి *; అం. 7: చూ, జన్యతాళములు.

మదనవిలసితము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న, న, గ. యతిలేదు. 17వఛందస్సు")

మదనవృత్తము. పా: చూ, వృత్తము. 1. (ఇది వసంత తిలకవలెనేనడచును. 9యతి.)

మదని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జీవాదిపిల్లి: చూ, సంకువు. [ర్పుఁడు.

మదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ

మదపుటేనుఁగు. ద్వ. వి: చూ, మదటయేనుఁగు.

మదముడఁచే. మి. స. క్రి. (మదము + అడఁచే.) చంపు. జై. 5, ఆ. 58: చూ, సంహరించే.

మదము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మత్తు. క్రొవ్వు: చూ, హేమిక; 2. ఏనుఁగుక్రొవ్వు: చూ, హేమిక; 3. సాఁడు: చూ, రేతస్సు. 1; 4. ఏనుఁగురేతస్సు: చూ, రేతస్సు. 1. (చూ, హస్తి.); 5. కస్తూరి: చూ, మదాహ్వము; 6: చూ, హంకారము; 7: చూ, సంతోషము; అం. 8: చూ, సంచారి భావములు. ("అమ్మధువనంబునఁ గపివరులు మధురమధుపాన వ్యామత్తులైతూలుచుఁ దేలుచు సోలుచు వివిధగతులఁ జెలంగం దొడంగిరి."); 9: చూ, హేయగుణములు; 10: చూ, గజమదములు; 11: చూ, అరివర్గములు.

మదములు. అం. 1. (ఏనుఁగునకు మదము ఎనిమిదిచోట్లఁబుట్టును.) – ౧. చెక్కిళ్లకు.–దానము, ౨. కన్నులకు.–సీధువు, ౩. చెవులకు.–సాగరము, ౪. తొండముచివరకు.–శీకరము, ౫. చేయు మొనలకు.–శిక్యము, ౬. మేహమునకు.–మదము, ౭. హృదయమునకు.–ఘర్మము, ౮. చరణములకు.—మేఘము పుట్టును: చూ, హస్తి; 2. (త్రిమదములు).– ౧. విద్యామదము, ౨ ధనమదము, ౩. కులమదము; 3. (అష్టమదములు).—౧. అన్నమదము, ౨. అర్థమదము, ౩. స్త్రీమదము, ౪. విద్యామదము, ౫. కులమదము, ౬. రూపమదము, ౭. ఉద్యోగమదము, ౮. యౌవనమదము. (లేక) ౧. ధాన్యసంగ్రహ, ౨. ధన, ౩. మాన్యక్షేత్ర, ౪ విద్య, ౫. సత్కులప్రసూత, ౬. సౌందర్య, ౭. ఉత్తమగ్రామనివాస, ౮. యౌవనమదములు. [ఘము. 1.

మదయిత్నువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మేఘ

మదరేఖ. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("మగణ సగణ గురువులతోఁగూడినది. 7వఛందస్సు.)

మదల. వా. వి. అలుచే: చూ, సోమరి.

మందలతనము. వా. వి: చూ, విలంబము. 1.

మదస్ఖలితము. అం: చూ, కరణములు.

మదస్థానము. సం. వి. అ. న. కల్లుత్రాగెడియిల్లు: చూ, సదనము. 1. [చూ, హస్తి.

మదహత్తి. వై. వి.=మదహస్తి. మదపుటేనుఁగు:

మందావరము. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రునియేనుఁగు: చూ, హస్తి. [హస్తి.

మదావళము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ,

మదాహ్వము. సం.వి.అ.పుం: చూ,మృగమదము.

మది. వై. వి. 1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2=మతి. బుద్ధి. ఉ, హరి. 5, ఆ. 191: చూ, హృల్లేఖము. 2.

మదించే. సం. అ. క్రి. 1. క్రొవ్వు: చూ, మబ్బుకొను; వై. అ. క్రి. (1) తలఁచే. రా, వి. 3, ఆ. 52: చూ, సంకల్పించే; స. క్రి. (2) మదింపువేయు: చూ, తోఁచే. 4.

మదింపు. వై. వి: అంచేన-అంచేనా, డవులు-డౌలు. [సాంబ. తిర్య. 7.

మదికొలంకుపులుఁగు. ద్వ. వి: చూ, హంస.

మదికొలనుసెక్కొనుపిట్ట. ద్వ. వి.—వై.—

మదిమది. వై. వి. నెమ్మది. ఉ, హరి 5, ఆ. 43: చూ, శాంతము. 1.

మదిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 2; 2. కుబేరుని కూఁతురు, కటమాలిని: చూ, సూన. 1; అం. 3: చూ, సంచారిభావముసఁ బుట్టినదృష్టులు.

మదిరాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మదముకప్పిన కన్నులుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ. [స్థానము.

మదిరాగృహము. సం. వి. అ. న: చూ, మద

మదీయము. సం. విశే. (త్రి) —వాది

మదుగు. దే. వి. మదుము-మదువు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 758: చూ, పిదపిద. 2.

మదుపు. దే. వి. 1. ఆకుపచ్చ: చూ, వర్ణము. 6; వా. 2. మదుపుపెట్టినసొమ్ములోనగునది.

మదుము. దే వి: చూ, రూ—మదుగు.

మదురు. దే. వి. 1: చూ, మగులు; అ. క్రి. 2: చూ, మాఁగు. 3.

మదురుకమ్మ. వా. వి. గతికమ్మ-గతిగమ్మ: చూ, వృంతము. 1.(మట్ట.)

మదురుగోడ. ద్వ. వి: చూ, మగులుగోడ.

మదురువు. వై. వి. 1. మత్తు: చూ, హేమిక; 2.=మధు. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మదువు. దే. వి: చూ, రూ-మదుగు.

మదోత్కటము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మదపుటేనుఁగు; 2. కపోతము: చూ, సురటీ.

మద్గురము. సం. వి. అ. పుం. బొమ్మిడాయి: చూ, మత్స్యము. 1.

మద్గువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. నీరుకాకి: చూ, వాయసము. 1; 2: చూ, మద్గురము.

250

మద్దత్తు. వా. వి: చూ, సహాయము.

మద్దల. వై. వి.=మర్దల. మృదంగము. రూ—మద్దెల: చూ, ఢక్క.

మద్ది. దే. వి: చూ, పాలము. *. (దీనిభేదములు.—ఇనుమద్ది, ఏఱుమద్ది.) (దీనిని డిజిటాలిస్ అనుఇంగ్లీషుమందునకు బదులుగా నుపయోగింతురు. గుండెనొప్పికిమందు.)

మద్దికాయలు. దే. వి. బ. చెవితమ్మెఆనుసగ: చూ, భూషణము. 2.

మద్దెల. వై. వి.=మర్దళ: చూ, రూ-మద్దల.

మద్దెలరూపురిక్క. వై. వి.=మర్దళరూపర్క్ష. ధనిష్ఠ: చూ, రిక్క.

మద్దెలసంచే. అం: చూ, దండలు.

మద్దెలసంచేవండ. అం.—వై.—

మద్దెళన. అం.—వై.—

మద్యము. సం. వి. అ. న. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మద్రంకరుఁడు. సం. విశే: చూ, శుభంకరుఁడు.

మద్రికము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, ర, న, ర, స, స, న గురువులు. 11 యతి. 22వ ఛందస్సు.")

మద్రిము. అం: చూ, దేశములు. [సోమపల్లి.

మధుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తిప్పతీఁగ*: చూ,

మధుకంఠము. సం. వి. అ. పుం. కోయిల: చూ, పాఁకుడుపులుఁగు.

మధుకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, యష్టిమధుకము*; 2. రూ—మధూకము. ఇప్ప *: చూ, వానప్రస్థము. 2; 3. నెమలి: చూ, శిఖి. 2.

మధుకరము. సం. వి. అ. న. 1. భిక్షాన్నము: చూ, సాదము. (1); పుం. 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; 3. జీవకము, సర్జకము*: చూ, రాజార్హము.

మధుకరి. అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

మధుకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మగధుఁడు.

మధుకేశటము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము. [ద్వారము.
మధుక్రమము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధు
మధుతృణము. సం. వి. అ. న. చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3. [ఘుఁడు.
మధుదీపుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మ
మధుద్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధు కేశటము. [మధుకము. 2.
మధుద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. ఇప్ప*: చూ,
మధుపటలము. సం. వి. అ. న. కరండము, క్షౌద్రపటలము. (తె).—తుట్టియ—తుట్టె, తెట్టియ—తెట్టె, తేనెతుట్టె, తేనెతెర, పెర-పెఱ. తద్వి.—మధుపర్కము. ("చూ, సారఘము").
మధుపము. సం. వి. అ. పుం. 1. తుమ్మెద, తేనెటీఁడి: చూ, షట్పదము; విశ. 2. మద్య పానము చేయునది.
మధుపర్కము. సం. వి. అ. న. 1. పెరుఁగుతో కలిసిన తేనె: చూ, సారఘము; 2. పెండ్లిలో వధూవరులకిచ్చెడు నూతన వస్త్రము: చూ, వస్త్రము.
మధుపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, రూ-మధుపర్ణిక; 2: చూ, మధుక*; 3. నీలి*: చూ, రంజని. [చూ, సర్వతోభద్ర.
మధుపర్ణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-మధుపర్ణి.*:
మధుపుష్పము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధు ద్రుమము*.
మధుపుష్పవర్ణి. అం: చూ, అనువర్ణములు.
మధుప్రియుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బల రాముఁడు. [చూ, మక్షిక.
మధుమక్షిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తేనెటీఁగ:
మధుమక్షికాన్యాయము. పా. ఈఁగలుచేర్చిన తేనెమనుష్యుల యధీనమగుననురీతి.
మధుమతి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("నగణ భగణ గురువులు. 7 వ ఛందస్సు.")

మధుమేహము, సం. వి. అ. పుం. మూత్రరోగ ము: చూ, మూత్రకృచ్ఛ్రము. [ము. 1.
మధుయష్టిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మధుక
మధుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఒకపట్టణము, కాశీ. 3, ఆ. 47: చూ, దేశములు; 2: చూ, సదాప.*; 3. అడవిసదాప*: చూ, సదాప; పా. 4: చూ, వృత్తము. 1. (ప్రభాత వృత్తచ్ఛాయను మొదటిచరణమును, అపరాజిత వృత్తచ్ఛాయను రెండవచరణమును, మాలినీవృత్తచ్ఛాయను మూఁడవచరణమును, నాలవచరణముకలికల్పితమును);అం. 5: చూ, క్షేత్రములు; 6: చూ, పుణ్యనగరములు.
మధురకవియాళ్వారు. అం: చూ, ఆళ్వారులు.
మధురగతి. పా: చూ, వృత్తము. 1. (నవవిధ రగడలలో నొకటి. పదునాలుమాత్రలు. 9 వ మాత్రయతి.) (చూ, రగడ)
మధురమీనాక్షి. అం: చూ, అక్షులు.
మధురము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, విషము; 2. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము; పుం. 3. తియ్యన: చూ, మాధుర్యము. 1; విశ. 4. తియ్యనిది: (తె).— తియ్య—తీయ, తీఁపి—తీఁపు. తద్వి.—మిక్కిలితియ్యనిది.—అతిమధురము;5.ఇంపైనది:చూ, హృద్యము.
మధురస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. చాఁగ*: చూ, స్రవ; 2.ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల; 3.పిన్న పాల*: చూ, సుమంగళ.
మధురాక్కర. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక సూర్యగణమును, మూఁడింద్రగణంబులును, ఒక చంద్రగణమును గలది. నాలవగణాద్యక్షరంబుయతి.") [దానింబ.*
మధురామ్లఫలము. సం. వి. అ. పుం: చూ,
మధురిక. సం. వి, ఆ. స్త్రీ. 1. అడవిసదాప*: చూ,సదాప; 2: చూ, సదాప*; అం.3: చూ, కసుజవిభాషలు.

మధురిపుఁడు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

మధురిమ. సం. వి. న్. పుం. తియ్యన: చూ, మాధుర్యము. 1. [(రూ-మధురిమ.)

మధురిమము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మధులిహము. సం. వి. హ్. పుం: చూ, మధుపము. 1. [క్రిమము, మధుక్రిమము

మధువారము. సం. వి. అ. పుం. మద్యపాన

మధువాసిని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఏలుజాజి *. చూ, సుభిక్ష.

మధువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. 1. పాలకూర *: చూ, సుమంగళి; న. 2. నీరు. చూ, సలిలము; 3. పాలు: చూ, స్తన్యము; పుం, న. 4.=మదువు. కల్లు: చూ, సుర. 2. తద్వి-ఇప్పకల్లునకు —మధ్వాసవము, మాధవకము-మాధ్వకము, మార్ద్వీకము; 5. తేనె (ఇది త్రివిధము.— మాక్షికము, భ్రామరము, సారఘము, పౌత్తికమనికొందఱు) మిగత విశేషములకు:— చూ, సారఘము; 6. పూఁదేనె: చూ, సారఘము; పుం. 7. చైత్రము, చైత్రికము: చూ, మాసము. 1; 8. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము; 9. ఇప్ప.*: చూ, మధుకము. 2; 10. గోరంట *: చూ, సహ. 2; 11. పుష్పాడి: చూ, సుమనోరజము. (ఈయర్థమునకు మధుకము-మాధుకము-మధూళి-మాధూళి- మధూళిక-మాధూళిక రూపాంతరములనికొందఱు ఇది చింత్యము.); అం. 12: చూ, మాసములు.

మధువులు. అం. మాక్షికము, భ్రామరము, సారఘము. (3) [లిహము.

మధువ్రతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మధు

మధుశిగ్రువు. సం. వి. ఉ. పుం. తేనెప్రధానమైయుండెడు ఎఱ్ఱపువ్వుల మునగ *: చూ, శిగ్రువు. 1. [చూ, శ్వేతపాకి.

మధుశ్రివ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లగురిజె*:

మధుశ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మధుశ్రేణి. 1. పొంగరు: చూ, స్రువ. 2; 2. పిన్నయిప్ప*: చూ, వానప్రస్థము. 2.

మధుష్ఠీల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఇప్ప*: చూ, వానప్రస్థము. 2.

మధుష్ఠీవము. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మధుసారథి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [మధు ప్రకము.

మధుసూదనము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మధుసూదనాయనమః. అం. (మధుసూదనః= మధుం సూదయతి=నాశయతి అసురస్వభావ సంహారకత్వాత్.): చూ, ఒకటి.

మధుసూదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

మధుస్రవ. సం వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మధువు. 1.*

మధూకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, రూ-మధుకము. 2. *, 2. నీరిప్ప*: చూ, మధూలకము.

మధూచ్ఛిష్టము. సం. వి. అ. న: చూ, మయినము.

మధూలకము. సం. వి. అ. పుం: మధూకము. (తె) -నీరిప్ప*(కొండయిప్పఅనికొందఱు): చూ, సుమంగళి.

మధూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పుష్పాడి: చూ, సుమనోరజము; 2. పొంగ*: చూ, స్రువ. 2.

మధూళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. కల్లు: చూ, సుర. 2; 2. పూఁదేనె: చూ, మధువు. 6.

మధూళిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిన్నయిప్ప *: చూ, వానప్రస్థము. 2.

మధ్యా. అం. 1: చూ, ఛందస్సులు; 2. స్వీయాంతర్భేద విశిష్టనాయికావిశేషము. (ఉదయించిన యౌవనముగలది. పదుమూఁడేండ్లు మొదలు పదునెనిమిదేండ్లపర్యంతము వయసుగలది.) (ఇది పతి యన్య సతీసక్తుఁడైనను కోపింపక తనపాతివ్రత్యభావము తప్పక

యుండును): చూ, స్వీయ. (చూ, మధ్యా పరిగ్రహలు.)

మధ్యజప. అం: చూ, ధారలు.

మధ్యదేశము. అం. కురుక్షేత్ర ప్రయాగ హిమాద్రి వింధ్యములకు నడిమిదేశము: చూ, సీమ. (1) (దేశములు).

మధ్యమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. దుద్దు: చూ, మిద్దె. 2; 2. వాగ్భేదము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, నడిమివ్రేలు; 4. క్రొత్తగసమర్తాడినది (ఆఁడుది) దుష్టరజ: చూ, రజస్వల.

మధ్యమకాలము. అం. మూఁడవరాగము: చూ, స్వరము. 2. (చూ, గానశాస్త్రపండితుఁడు, చూ, సప్తస్వరములు.)

మధ్యమక్షేత్రములు. అం. కపోలములు, అధరము, పృష్ఠము, కటి, ఊరులు. (5)

మధ్యమగ్రామగతమూర్ఛనలు. అం. సౌవీరి, హారిణాశ్వము, కలోపనతము, శుద్ధమధ్యము, మారి, పౌరవి, హృష్యకము. (7).

మధ్యమగ్రామము. అం. 1: చూ, గ్రామములు; 2: చూ, కవుజభాషలు; 3: చూ, టక్కజభాషలు.

మధ్యమపాత్రలు. అం: పురోహిత బ్రాహ్మణాదులు: చూ, సూచ్యము.

మధ్యమము. సం. వి. ఆ. పుం, న. 1. నడుము, కవును: చూ, పిఁగు. 1; పుం. 2: చూ, మధ్యదేశము; 3: చూ, మధ్యమ. 3; విణ. 4. నడిమిది; అం. 5: చూ, మధ్యమకాలము; 6. (మ): చూ, మ. 11; 7: చూ, హస్తక్షేత్రములు; 8: చూ, ఉత్తమక్షేత్రములు; 9. నడుము: చూ, లక్షణాంగములు (పురుషునకు.—సింహసమమైనఁ బ్రశస్తము); 10. నడుము: చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (పిడికిటిలో నిమిడి సూక్ష్మమైయున్న నుత్తమము. సింహమధ్యమైన రాజపత్నియగు. మచ్చయున్న సంతతిఁ జేచ్చును. ఎడమనుడియై యల్పమై లోతుగనున్న దుఃఖవతియగు); 11: చూ, శుద్ధజాతులు. (అంశములు); 12: చూ, కవుజభాషలు. [చతుష్టయము.

మధ్యమనుమత్స్యమోహము. అం: చూ, మోహ

మధ్యమస్థాయి. అం: చూ, ఉచ్చతమము. (కంఠమునందుండెడురెండవశ్రుతిసప్తకము).

మధ్యమాది. అం: చూ, రాగాంగములు.

మధ్యము. సం. వి. అ. న. 1. అవకాశము: చూ, సందు. 6; పుం, న. 2: చూ, మధ్యమము. 1; 3: చూ, మండలము. 1; పుం. 4. మానమున అరత్ని పరిమాణము హీనమైన యేనుఁగు: చూ, హస్తి; విణ. 5. నడితరముది; 6. నడిమిది: చూ, మంగలము. 1; అం; 7: చూ, లయలు; 8: చూ, పురుషములు; 9: చూ, గురుమతమున వ్యూహాంగములు. (తకారాది అనుబంధమున చూడుము); 10: చూ, శుక్రమతమున వ్యూహాంగములు; 11: చూ, స్థాయి. (చూ, మధ్యమస్థాయి); 12: చూ, లయప్రాణములు; (చూ, స్వరము. 2) (విలంబిత, ద్రుత, మధ్యంబునెడి లయ విశేషములు వరుసగా తత్వ, ఓఘ, ఘనములనఁబడును. (విలంబిత ద్రుతములయొక్క కూడికచేత రెంటినడుమనుండునది మధ్యము.)

మధ్యముఁడు. అం: చూ, ద్వాదశరాజమండలము.

మధ్యమోదీచ్యవ. అం. (జాతులు): చూ, అంశములు.

మధ్యరాత్రము. సం. వి. అ. న: చూ, నడికిరేయి.

మధ్యలోకము. అం. భూలోకము: చూ, లోకము. 1.

మధ్యవిత్తు. అం: చూ, హిందోళజభాషలు.

మధ్యావృత్తము. అం: చూ, ఊర్ధ్వావృత్తము.

మధ్యస్థుఁడు. సం. విశే. ఇరుకక్షులకు న్యాయము సెప్పువాఁడు: తగవునోరి. (జడ్జి)

మధ్యా. అం: చూ, ధారలు.

మధ్యాక్కర. పా: చూ, వృత్తము. 1. (రెండు ఇంద్రగణములు, ఒకసూర్యగణము, తిరిగి, రెండు ఇంద్రగణములు, ఒకసూర్యగణము. నాలవగణాద్యక్షరముయతి.)

మధ్యాప్రగల్భలు. అం. మధ్యాప్రగల్భలు ధీర, అధీర, ధీరాధీరలను మూఁడుతెఱఁగులైరి. (ధీర.—ఇతరస్త్రీనిఁ బొందివచ్చిన పతినిఁ జూచి దండించేనది. అధీర.—అన్యాసక్తుఁడైనను పతినేమియనక పరాఙ్ముఖియౌనది. ధీరాధీర.—పతిని అన్నివిధములచేత దండించేనది. ధీర—అధీర-ధీరాధీరలు జ్యేష్ఠకనిష్ఠభేదంబుచే నిరుదెఱంగులైరి. (చూ, స్వీయ, ముగ్ధ, మధ్య, ప్రగల్భ, పరకీయ, సామాన్య.)

మధ్యాహ్నము. సం. వి. అ. పుం. 1. (తె).—పట్టపగలు, మిడసరలగ్గము. (మి).—మట్ట మధ్యాహ్నము: చూ, వాసరము; తద్వి.—మిడసరలగ్గము; అం. 2: చూ, కాలములు. 1; 3: చూ, కాలపంచకము.

మధ్వాసవము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇప్పపువ్వుకల్లు: చూ, మధువు. 5; అం. 2: చూ, ఆసవములు. [కము.

మన. దే. స. మనము అనుదానికి ప్రాతిపది

మనఃప్రభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.

మనన. వా. వి. ఆయుస్సు: చూ, వయస్సు. 1.

మననము. సం. వి. అ. న. 1. చింతన, గమనము: చూ, సంత. 4; అం. 2: చూ, యోగాంగములు.

మనమఁడు. దే. వి. 1. కొడుకుకొడుకు: రూ—మనుమఁడు—మన్మఁడు, పట్టిపట్టి. (సం).—నప్త: చూ, సూనుఁడు 1; 2. కూఁతుకొడుకు: రూ-మనుమఁడు-మన్మఁడు, పట్టిపట్టి. (సం).—దౌహిత్రుఁడు, నప్త: చూ, సూనుఁడు. 1.

మనమరాలు. దే. వి. 1. కొడుకుకూఁతురు: రూ—మనుమరాలు, పట్టిపట్టి. (సం).—నప్త్రి, నప్త్రి: చూ, సూన. 1; 2: కూఁతుకూతురు: రూ—మనుమరాలు, పట్టిపట్టి. (సం).—దౌహిత్రి, నప్త, నప్త్రి: చూ, సూన. 1.

మనము. సం. వి. స్. న. రూ—మనస్సు-1. గుండె: చూ, హృదయము. 2; 2. బుద్ధి: చూ, హృల్లేఖము. 2; బ. దే. వి. (1) నీవును నేనును; వా. (2). వితంతువునకిచ్చెడు భరణము: చూ, మనవృత్తి.

మనవృత్తి. వా. సం. వి. ఇ. (స్త్రీ): మనోవృత్తి, మనువృత్తి, మనోవర్తి (తె).—మనము.

మనవి. దే. వి: చూ, విన్నపము. రాఘు 1, ఆ. 34.

మనశ్శిల. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ).=మణిసిల: చూ, రాయి.

మనశ్శుద్ధి. అం: చూ, శుద్ధులు.

మనసరి. మి. విశే. (మనసు + అరి) 1. శూరుఁడు: చూ, పాంపీరుఁడు. 2; 2. బుద్ధిమంతుఁడు: చూ, సహృదయుఁడు. [భవుఁడు.

మనసిజుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మనఃప్ర

మనసు. సం. వి. స్. న. (రూ-మనస్సు-మనము) 1: చూ, మనము. 1; 2: చూ, మనము. 2. విశే. 3. ఇష్టము: చూ, వల్లభము. 2; అం. 4: చూ, మానసికపూజాకుసుమములు; 5: చూ, ఇంద్రియములు; 6: చూ, ద్రవ్యములు; 7: చూ, అంతఃకరణములు. 8. చూ, కరణములు; వై. వి. (1): చూ, మనసు. 1.

మనసుంచే. మి. అ. క్రి: చూ, మనస్కరించే.

మనసురగులుట. అం: చూ, మన్మథావస్థలు.

మనసువిఱుగుట. జా. ఇష్టముపోవుట. "అంత నామాట మనసు విఱిగి." (నీతిచంద్రిక—విగ్రహము).

మనస్కరించే. సం. అ. క్రి: చిత్తగించే, మనసుంచే.
మనస్కారము. సం. వి. అ. పుం. మనఃపరియత్నము, మనఃపూర్తి (అనికొందఱు): చిత్తాభోగము.
మనస్వి. సం. విణ. (న్. ఈ. న్.) మంచిమనస్సుగలవాఁడు: చూ, సహృదయుఁడు.
మనస్సంగమము. అం. (మనస్సంగము) 1: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు.
మనస్సంగము. అం.—పై.— [1—2.
మనస్సు. సం. వి. స్. న: చూ, రూ-మనసు.
మనాయించే. వా. స. క్రి: చూ, వివు. 2.
మని. పై. వి.=మణి: చూ, మడికట్టు. [108.
మనికట్టు. ద్వ. వి.—పై.—ఉ, హరి. 6, ఆ.
మనికి. దే. వి. రూ-మన్కి, 1: చూ, స్థానము. 1. వసు. 2, ఆ. 4; 2. జీవనము. మార్క. 7, ఆ. 169: చూ, వర్తనము 2; 3. వాసస్థానము: చూ, వీడుపట్టు; 4. జీవించేట: చూ, మనికి. 2; 5. వసించేట: చూ, మనికి. 3; 6. వాసగృహము: చూ, సదనము. 1.
మనికితపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, శోకించే. విక్రి. 6, ఆ. 142.
మనికితపాటు. ద్వ.వి. మనోవ్యథ: చూ, శోకము.
మనికిపట్టు. దే. వి. 1. వాసగృహము: చూ, సదనము. 1; 2. చోటు: చూ, స్థానము. 1.
మనికికాఁడు. దే. వి. గృహస్థుఁడు: చూ, యజమానుఁడు (ఇంటికాఁపు.) [వ్యక్తము. 2.
మనితము. సం. విణ. తెలియఁబడినది: చూ,
మనియకాఁడు. దే. వి. పాసుపత్తికాఁడు: చూ, స్వామి 3. [లోపంపెడు పైకము.
మనియార్డరు. వా. వి. విలాసదారునకు తపాలు
మనిసి. పై. వి.=మనుజ. (రూ—మానిసి-మాసి.) : చూ, మనుష్యుఁడు. [ఖము. 2.
మనీష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. బుద్ధి: చూ, ప్రజ్ఞ
మనీషి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, విద్వాంసుఁడు; విణ. 2: చూ, బుద్ధిమంతుఁడు.
మను. పై.వి. రూ-మన్ను.= మృత్స్న. 1. నేల. స్వా. 2, ఆ. 11: చూ, భూమి. 1; 2.మట్టి: చూ, భూమి. 1; దే. 3: చూ, ముక్కొమ్మమెకము; 4. బుఱ్ఱవాచకమైన మన్ను శబ్దమునకు వృత్తియందు ద్విత్వములోపించిన రూపము "మనుఁబోతు." మొ; అ. క్రి. 5. జీవించే. మార్క. 7, ఆ. 169: చూ, బ్రదుకు. 3; 6. మెలఁగు: చూ, వర్తించే.
మనుఁగు. దే. అ. క్రి. చేచ్చు: చూ, మరణించే.
మనుకువ. దే. వి. 1. వాసస్థానము. య. 1, ఆ. 51: చూ, సదనము. 1; 2. ఇక్క: చూ, స్థానము. 1; 3. చెలిమి: చూ, స్నేహము.1.
మనుగడ. దే. వి. 1. జీవనము: చూ, మనికి. 2; 2. జీవనోపాయము: చూ, స్థితి. 5.
మనుగుడుపు. దే. వి. (మనువు + కుడుపు) అల్లియము: చూ, విందు. 2.
మనుచే. దే. స. క్రి. 1: చూ, పోషించే; ప్రే. 2. మనఁజేయు: చూ, మంచే. 2.
మనుజసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వాలు.
మనుజాసనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మానిసిదిండి. [మనుష్యుఁడు.
మనుజుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మనిసి: చూ,
మనుజేంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మానిసిఱేఁడు.
మనుదిండి. ద్వ. వి: చూ, మాలుధానము.
మనుపరి. దే. విణ. (మనుపు + అరి): చూ, రక్షకుఁడు.
మనుపాల. దే. వి: చూ, పాలకూర*.
మనుపీనుఁగు. దే. వి. జీవచ్ఛవము: చూ, శవము.
మనుపు. దే. వి. 1: చూ, రక్షణము; ప్రే. 2: చూ, రూ-మంచే. 2.
మనుపెంటి. ద్వ. వి. ఆఁడుబుఱ్ఱమృగము: చూ, ముక్కొమ్మమెకము. [మ్మమెకము.
మనుబిళ్ల. ద్వ. వి. బిళ్ళదున్న: చూ, ముక్కొ

మనుఁబోతు. ద్వ: చూ, మనుబిళ్ల.

మనుమఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మనమఁడు. అని. 5, ఆ. 45. [రూ—మనమరాలు.

మనుమరాలు. దే. వి. (మనుమ + ఆలు): చూ,

మనురాట్టు. సం. వి. జ్. పుం. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

మనువృత్తి. వా.సం.వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనవృత్తి.

మనువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1: చూ. మంత్రము. 1; 2. చూ, విష్ణువు. 1; బ. 3. కాలాగ్నిజుఁడు: (చూ, మనువులు=వైవస్వతాది); దే. వి. (1): చూ, మగఁడు. 2, (2). జీవనము. మార్క. 5, ఆ. 199: చూ, వర్తనము. 2, (3). మగనివరించేట; (4). నడవడి. భాగ. 2, స్కం. 74: చూ, వర్తనము. 1; అ. క్రి. (5). రూ-మనుఁగు: చూ, మరణించే; స. క్రి. (6): చూ, పోషించే. సాంబ. ఫా. 123.

మనువులు. అం: స్వాయంభువుఁడు, స్వారోచిషుఁడు, ఉత్తముఁడు, తామసుఁడు, రైవతుఁడు, చాక్షుషుఁడు, వైవస్వతుఁడు, సూర్యసావర్ణి (సూర్యసావర్ణిక), దక్షసావర్ణి (దక్షసావర్ణిక), బ్రహ్మసావర్ణి (బ్రహ్మసావర్ణిక), ధర్మసావర్ణి (ధర్మసావర్ణిక), రుద్రసావర్ణి (రుద్రసావర్ణిక), రౌచ్యుఁడు, భౌచ్యుఁడు. (14). [రాట్టు.

మనుష్యధర్ముఁడు. సం. వి. న్. పుం: చూ, మను

మనుష్యనాయకుఁడు. అం: చూ, నాయకత్రయము.

మనుష్యయజ్ఞము. సం. వి. అ. పుం. అతిథిపూజ: చూ, మహాయజ్ఞములు (యజ్ఞములు)

మనుష్యవర్ణములు. అం. బ్రాహ్మణ (బ్రహ్మ), క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు. (4)

మనుష్యసర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

మనుష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మనిసి: ఊ, ఏధతుఁడు, కర్మార్హుఁడు, కర్మి, కుండీరుఁడు, జనపదుఁడు, జానపదుఁడు, జానాలుఁడు, ధవుఁడు, నరుఁడు, నాయుఁడు, పంచజనుఁడు, ప్రమాంసుఁడు, పురుషుఁడు, ప్రాయుషుఁడు, భూమిస్పృశుఁడు, మంతువు, మనుజుఁడు. మర్త్యుఁడు, మానవుఁడు, మానుషుఁడు, మానుష్యుఁడు, విశుఁడు. (తె).—మగఁడు, మగవాఁడు, మనిషి-మానిసి-మాసి, మిండగాఁడు, మిండకేఁడు. మిండఁడు. తద్వి.—౧: (తె).—అడవిమానిసి; ౨: (సం.)—అతికాయుఁడు; ౩: (తె).—పులిమానిసి; ౪. పుట్టినవానికి.—(చూ, సంభూతుఁడు.) (మిగిలినవానికి "చూ, సంభూతుఁడు.)

మనెదారి. దే. వి. ప్రభువు, ఏకిమీఁడు: చూ, స్వామి. ౨.

మనోగుప్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనశ్శిల.

మనోజన్మ. సం. వి. న్. పుం: చూ, మనోజుఁడు.

మనోజవసుఁడు. సం. విశే. రూ-మనోజవుఁడు, తండ్రిఁ బోలినవాఁడు (కొడుకు): చూ, సూనుఁడు. 1.

మనోజవుఁడు. సం. విశే.—పై.—

మనోజుఁడు. సం. వి. అ. పుం. తలఁపుచూలి: చూ, మన్మథుఁడు.

మనోజ్ఞ. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("న—జ—జ—భ—రగణములు. 10 యతి. 15వ ఛందస్సు")

మనోజ్ఞత. సం. వి. అ.న: మంజిమ-మంజిమము.

మనోజ్ఞమగు. మి. అ. క్రి: మనోరమమగు. (తె).—ఇంచే.

మనోజ్ఞము. సం. విశే: చూ, హృద్యము.

మనోజ్ఞుఁడు. సం. విశే: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు.

మనోదండము. అం: చూ, త్రిదండము. 1—2.

మనోభవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మనోజుఁడు.

మనోమయకోశము. అం: చూ, కోశములు.

మనోరథము, సం. వి. అ. పుం. కోరిక: చూ, వాంఛ.

మనోరమ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బౌద్ధదేవి: చూ, భార్య; పా. 2: చూ, వృత్తము. 1. ("న-ర-జ-గురువులు. 7 యతి. 10వ ఛందస్సు.")

మనోరమమగు. మి. అ. క్రి: చూ, ఇంచే. 3.

మనోరమము. సం. విణ: చూ, హృద్యము.

మనోవర్తి. వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మనవృత్తి.

మనోవృత్తి. వా. సం. వి. ఇ. స్త్రీ —పై.—

మనోహతుఁడు. సం. విణ. మనసుచెడినవాఁడు: చూ, హతుఁడు. 3.

మనోహరము. సం. వి. అ. న. 1. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, భక్ష్యము; విణ. 3: చూ, హృద్యము.

మనోహరవృత్తము. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ఇదికలితాంత వృత్తచ్ఛాయను బేసిపాదములున్ను తోటకవృత్తచ్ఛాయను సరిపాదములున్ను నడచును.")

మనోహరుఁడు. సం. విణ: చూ, మనోజ్ఞుఁడు.

మనోహ్వా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మణిసిల.

మన్కి. దే. వి: చూ, రూ—మనికి.

మన్దిండి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మనుదిండి.

మన్న. దే. వి. 1: చూ, సంరోధము. 1; వై. వి. 2.=మన్యా. పడతలయందుండు నరము: మన్ని. (సం).—మన్యా: చూ, సిర. 1.

మన్నఁడు. దే. వి: చూ, మనెదారి.

మన్నన. వై. వి.=మానన. 1. బహుమానము, గౌరవము (అనికొందఱు): చూ, సన్మానము; వా. 2. అపరాధక్షమము: చూ, మన్నింపు. 2.

మన్నా. వా. వి. ఆటకాయింపు. "దేవిడీ మన్నా.": చూ, సంరోధము. 1.

మన్ని. వై. వి. 1.=మన్యా: చూ, మన్న. 2; దే. వి. 2: చూ, మనికి. 2.

మన్నించే. వై. స. క్రి. 1: చూ, సమ్మానించే; 2. ఆదరించే: చూ, సంబాళించే; వా. 3. అపరాధమును క్షమించే: చూ, సహించే.

మన్నింపు. వై. వి. 1. మన్నించేట: చూ, మన్నన. 1; 2: చూ, మన్నన. 2.

మన్నిక. వై. వి.=మానన: చూ, మన్నన. 1.

మన్నిగొను. దే. స. క్రి. వేంపు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 288. చూ, సంహరించే.

మన్నియ. వై. వి.=మాననీయ: చూ, మనెదారి. అచ్చ. అర, కాం. 73. [మన్నెఁడు)

మన్నియఁడు. వై. వి.=—పై.—(రూ-

మన్నియము. వై.వి.=మాన్య. (రూ-మన్నెము-మండెము—మన్యము) 1: చూ, మాన్యము. 1; వా. 2. కొండలనడుమనున్న భూమి, రోగభూయిష్టమగునేల (అనికొందఱు). "గడుమన్నియములోకాఁపురంబు.": రూ-మన్నెము. (సం).—మన్యము.

మన్నీఁడు. వై. వి.=మాననీయ. (ద్వ. అనికొందఱు): చూ, రూ-మన్నియ. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 56.

మన్ను. వై. వి.1.=మృత్స్న. నేల: చూ, రూ-మను. 1; 2.=మృత్. మట్టి: చూ, రూ-మను. 2; దే. వి. 3: చూ, ముక్కెమ్మ్రొకము. స్వా. 4, ఆ. 20; 4. యుద్ధసాధనము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 35: చూ, హేతి. 4.

మన్నుకానుపు. ద్వ. వి: సీతాదేవి. అచ్చ. యు, కాం. 109: చూ, సీత. 1.

మన్నుమిన్ను. వా. వి: చూ, రోదసి. 3.

మన్నుమిన్నుఁగానకుండుట. జా. క్రిందుమీఁదులు తెలియకుండుట. "వీరు మన్నుమిన్నుఁగానకున్నారు." (ధర్మజరాజనూయము)

మన్నుసోఁకు. ద్వ. వి: చూ, మన్నియ.

మన్నె. వై. వి.=మాన్య. (దేశ్యమని శ. ర) —పై.—

మన్నెఁడు సై. వి.=: చూ, మన్నెఱేఁడు.

మన్నెకాఁడు. ద్వ. వి.=—పై.—అచ్చ. సుం, కాం. 11. [దేశమునకు దొర.

మన్నెడి. సై. వి. 1.=—పై.—; 2. అరణ్య

మన్నెము. సై. వి. 1.=మాన్య: చూ, మాన్యము. 1; 2: చూ, రూ-మన్నియము. 2.

మన్నెముల్లు. ద్వ వి. మేఁకలకాలిగిట్టలలోని ముల్లుతీసెడు పెద్దసూది: చూ, సూది.

మన్నెవాఁడు. ద్వ. వి.=మాన్య: చూ, మన్నియ.

మన్నెటీకము. ద్వ. వి. మండలేశ్వరత్వము.

మన్నెలు. దే. వి. బ. జతివిశేషము: చూ, హాణిగలు.

మన్మఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మనమఁడు.

మన్మథ. అం: చూ, సంవత్సరములు.

మన్మథబాణములు. అం: ౧.అరవిందము.(ఉన్మాదనము) (ఐక్షవధనువు) (చెఱకువిల్లు) (స్త్రీ స్తనములయందుఁ బ్రయోగము); ౨. అశోకము. (రోదనము) (ప్రయోగస్థలము అధరము); 3. చూతము. (సమ్మోహనము) (ప్రయోగస్థలము శిరస్సు); ౪. మల్లిక, నవమల్లిక. (శోషణము) (ప్రయోగస్థలము నేత్రములు); ౫. నీలోత్పలము.(మారణము) (ప్రయోగస్థలము గుహ్యము.) (5): చూ, బాణము. 1—౬3.

మన్మథబాణాలు. అం: చూ, ధాన్యము.

మన్మథము. సం. వి. అ. పుం. 1: కామచింత*; 2: చూ, వెలఁగ *.

మన్మథావస్థలు. అం. కనులఁజూచుట, మనసు రగులుట, సంకల్పించుట, నిద్రపట్టకుండుట, చిక్కిపోవుట, అన్నింట విసుగుపుట్టుట, సిగ్గువిడుచుట, చిత్తభ్రమనొందుట, మూర్ఛనొందుట, మరణమునకు యత్నించుట.(10).

మన్మథుఁడు. సం. వి. అ. పుం.(బుద్ధినిఁగలియఁబెట్టువాఁడు.): అంగజుఁడు, అంగభవుఁడు, అంగహీనుఁడు, అజుఁడు, అతనుఁడు, అనంగుఁడు, అనన్యజుఁడు, అపవాశకుఁడు, అపమేషువు, ఆత్మభువు, ఆత్మయోని, ఆశయేశయుఁడు, ఇ, ఇక్షుధన్వుఁడు, ఇక్షుశరాసనుఁడు, ఇక్షుసాయకుఁడు, ఈర్ష్యారుఁడు, ఋశ్యకేతువు, కంజనుఁడు, కంతుఁడు, కందర్పుఁడు, కమనుఁడు, కలాకేళి—కలాకేళి, కామజుఁడు, కామదేవుఁడు, కాముఁడు, కాయజుఁడు, కార్ష్ణి, కింకిరాటుఁడు, కింకిరాసుఁడు, కింకిరుఁడు, కుసుమాయుధుఁడు, కుసుమేషువు, క్రోశనుఁడు, గృత్సుఁడు, గృధువు, చేతోభవుఁడు, చోరుఁడు, జరాభీరువు, ఝషకేతుఁడు, ఝషధ్వజుఁడు, పంచశరుఁడు, పంచేషుఁడు, పుష్పకేతువు, పుష్పధన్వుఁడు, పుష్పశరుఁడు, ప్రద్యుమ్నుఁడు, ప్రసూనేషువు, బహురూపుఁడు, బ్రహ్మసువు, భావజుఁడు, మకరకేతనుఁడు, మకరధ్వజుఁడు, మకరాంకుఁడు, మదనుఁడు, మధుదీపుఁడు, మధుసారథి, మనసిజుఁడు, మనోజన్ముఁడు, మారుఁడు, మీనకేతనుఁడు, ముర్మురుఁడు, రణరణకుఁడు, రతిపతి, రతిరమణుఁడు, రమణుఁడు, రవీషుఁడు, రాగరజ్జువు, రాజమిత్రుఁడు, రూపాస్త్రుఁడు, వాముఁడు, విధాత-విధాతృఁడు, విశ్వకేతువు, వీరధన్వంతుఁడు, శంబరారి—సంబరారి, శమాంతకుఁడు, శ్రీపుత్రుఁడు, సంకల్పజన్ముఁడు, సంకల్పజుఁడు, సంకల్పభవుఁడు, సంకల్పయోని, సంసారగురువు, సురభిసాయకుఁడు, స్మరుఁడు, స్వయంభువు, స్వాదుధన్వుఁడు. (తె. ప):—అంచెయేనుఁగుమావంతు, అలరువిలుకాఁడు-అలరువిల్కాఁడు, అలరువిలుతుఁడు—అలరువిల్తుఁడు, ఇంచువిలుకాఁడు - ఇంచువిల్కాఁడు, ఇంచువిలుతుఁడు—ఇంచువిల్తుఁ

డు, ఇగురువిలుతుఁడు-ఇగురువిల్తుఁడు, ఎల్లపుడు విర్రిమ్మరు తేరువోఁ, కందుఁడు, కన్నులవిలుకాఁడు-కన్నులవిల్కాఁడు, కన్నులవిలుతుఁడు- కన్నులవిల్తుఁడు, కమ్మవిలుకాఁడు-కమ్మవిల్కాఁడు,కమ్మవిలుతుఁడు-కమ్మవిల్తుఁడు, కలుములగరితబిడ్డ, కోయిలతెగడణి, క్రొంజిగురులవిల్కాఁడు, గాడ్పుటరదపుదొర, గాలితేరెక్కు మన్నెఁడు, గొరవంకతెగడణి, చేక్కనయ్య, చేకెక్కరవిలుకాఁడు, చిగురాకువిలుకాఁడు-చిగురువిలుకాఁడు, చిలుకరవుతు- చిలుకరౌతు, చెఱకువిలుకాఁడు, చౌవంచేతూఁపుజోదు, జేమిని ముక్కలివిలుకాఁడు, జాబిల్లియల్లుఁడు, డెందమ్మచోలి, తలఁపుచోలి, తలిరువిలుతుఁడు, తామరతూపరి, తావివిలుకాఁడు, తియ్యవిలుకాఁడు, తీఁగవిలుకాఁడు, తుంటవిలుతుఁడు, తూఁడువిల్తుఁడు, తెలివిల్తుఁడు, తేఁటితెగడణి, తేఁటియల్లెవాఁడు, తేఁటియల్లెవింటిదొర, ననవిలుకాఁడు, ననవిలుతుఁడు, నెయ్యఁపుఱేఁడు, నెలయల్లుఁడు, పంచేదారతిండి తేజిరౌతు,పచ్చవారువపుజోదు-పచ్చవార్వపుజోదు, పచ్చేఁలుతుఁడు, పువ్విలుకాఁడు, పూలవిలుతుఁడు, పూవింటి, పూవింటివాఁడు, పూవిలుకాఁడు, పూవిలుతుఁడు, బేసికైదువజోదు, మయిసున్నవజీరు, మరుఁడు, మీను మొసలిసిడెంబులమేటి,రాచిల్కనెక్కురౌతు,లేమావిలాయపుతేజిరౌతు, వలపురాయఁడు, వలదొర, వలరాజు, వలఱేఁడు, వాలుగడాలు, విరివిలుకాఁడు-విరివివిలుకాఁడు, వెడవింటి, సత్తిరాపగఱు, సిరిచోలి-సిరిపిల్ల, సొగసరి. (మిగతవానికి "చూ, స్వాదుధన్వుఁడు.")

మన్మనము. సం. వి. అ. పుం. ఆలుమగలు సురతకాలమునందు దేశభాషతోఁ జెవిలో మెల్లఁగా చెప్పుకొనుమాట: చూ, శబ్దము. 2.

మన్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మన్నె: చూ, సిర. 1.

మన్యము. వా. సం. వి. అ. న.=మన్నియము-మన్నెము. 1: చూ, మన్నియము. 1; 2: చూ, మన్నియము. 2.

మన్వావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

మన్యువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. క్రోధము: చూ, రోషము; 2: చూ, శోకము; 3. దైన్యము: చూ, వాచౌరపము; 4: చూ, యజ్ఞము.

మన్వంతరము సం. వి. అ న. 1. డెబ్బది యొక్క దివ్యయుగములు: చూ, పురాణము. 6; అం. 2. మనుకాల మధ్యచరిత్రము: చూ, పంచలక్షణము.

మపుష్టకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకుష్ఠకము.

మప్పితము దే. వి. మట్టు: చూ, మితము. 1.

మప్పు. దే. స. క్రి: చూ, రూ-మరపు.

మబ్బు. దే. వి. 1: చూ, మేఘము. 1; 2. మద్యపానమదము: చూ, హామిక; 3. చీఁకటి. రామా. 6, ఆ. 23: చూ, శ్యామిక. 1; 4. అజ్ఞానము: చూ, స్వాపము. 3.

మబ్బుకొను. దే. అ. క్రి: కావరించు, క్రొవ్వు, క్రొవ్వుగొను, దిమ్ముకొను, దిమ్మవట్టు, పొతరించు, పోసరించు, మంపిలు-మంపిల్లు, మంపుగొను, మత్తిల్లు, మత్తుకొను; (సం).—మదించు-మదియించు. (మిగతవానికి "చూ, హంకరించు.") [సత్త్రము.

మబ్బుత్రోవ. దే. వి. ఆకాశము: చూ, సుర

మబ్బుపగ. దే. వి: చూ, వాయువు. ఆం. పదా. సుర. 35.

మబ్బుపువ్వులవెల్లి. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.

మబ్బుపూనిసువు. ద్వ. వి. అగ్ని. ఆం, భా. ప్ర. 47: చూ, వహ్ని. 1.

మబ్బుమేపరి. దే. వి: చూ, మబ్బుపగ. అచ్చ. సుం, కాం. 121.

మబ్బురవుతు. ద్వ. వి. మేఘవాహనుఁడు, ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మబ్బురావుంటనము. వా. వి. మత్తువస్తువులు కలిపిచేసినమందు: మబ్బురావుంటు.

మబ్బురావుంటు. వా. వి.—పై.—అం, భా. స్వ. 303.

మబ్బురూపరి. ద్వ. వి. ఐరావతము: చూ, హస్తి

మబ్బువిప్పు. దే. వి: చూ, మబ్బుపగ.

మభ్యపెట్టు. మి. స. క్రి. 1: మోసపుచ్చు; 2. కప్పిపెట్టు.

మమకారము. వా సం. వి. అ. న. 1. ప్రేమ, దయ (అనికొందఱు): చూ, స్నేహము. 1; అం. 2: చూ, హేయగుణములు.

మమత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మదత్వము: చూ, మమకారము. 1.

మమ్మ. దే. అవ్య. (రూ-మమ్మరె- మమ్మరే- మమ్మా- మమ్మారె- మమ్మారే.): చూ, సెబాసు.

మమ్మరె. దే. అవ్య.—పై.—

మమ్మరే. దే. అవ్య.—పై.—

మమ్మా. దే. అవ్య.—పై.—రామా.5,ఆ.225.

మమ్మాయము. వా.వి. సుహమ్మాయమను లేహ్యము

మమ్మారె. దే. అవ్య: చూ, రూ-మమ్మ. శశాం. 5, ఆ. 29.

మమ్మారే. దే. అవ్య.—పై.—

మమ్ము. దే. వి. 1. సముద్రముమీఁదిఓడలకు విఘాతముగా వీచెడు సుడిగాలి: చూ, వాయువు; 2. (రూ-మము-మమ్ములను) అస్మదర్థక ద్వితీయా బహువచనము.

మయటము. సం. వి. అ. న. గడ్డిమేడ, గడ్డియిల్లు (అనికొందఱు): చూ, సదనము. 1.

మయము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒంటె: చూ, లొట్టిపిట్ట; 2. కంచరగాడిద: చూ, రాసభము; వా.వి.(1). కవును; (2). మధ్యభాగము, నట్టనడుము. [మయష్టకము.

మయష్టకము. సం. వి. అ. పుం. బః చూ, మయష్ట్రికము: చూ, మయష్టకము.

మయి. దే వి. రూ-మై. 1· చూ, శరీరము; 2. చూ, కాయము. 1; 3 తడవ: చూ, సారె. 7; 4: చూ, పార్శ్వము. 2; 5. వెన్నడి: చూ, వెంబడి. 2; అవ. 6. కొన్నియెడల తృతీయావిభక్తియందువచ్చెడుప్రత్యయము: రూ-మై. [మంపు.

మయికము. దే. వి. రూ-మైకము. మత్తు: చూ,

మయికొను. దే. అ. క్రి. (రూ-మెయికొను- మేకొను-మైకొను): చూ, సమ్మతించు.

మయికోలు. దే. వి. రూ-మైకోలు. ఇచ్ఛగింప: చూ, సమ్మతి. 1.

మయిజోఁడు. దే. వి. కొంతయెడమెడముగా అడ్డకమ్ములు వాటించిన అంచుదాని-చీరకొంగు: చూ, రూ-మైజాఱు.

మయితాలుపు. దే. వి. (రూ-మైతాలుపు-మెయితాలుపు- మేతాలుపు- మేనుతాలుపు) పాణి: చూ, శరీరి.

మయిద. వై. వి. రూ-మైద. 1.=మాంద్య: చూ, మాయికము; దే. వి. 2. రూ-మైద. గోరంట*: చూ, సహ. 2.

మయిదానము. వా. వి. రూ-మైదానము. బహిఃప్రదేశము: చూ, వెలుపల. 1.

మయిదు. వై. వి.=మాంద్య. రూ-మైదు. 1. మంపు: చూ, హామిక; 2. మాయ: చూ, వంచన; 3. చొక్కపొడి: చూ, రూ-మైదు. 3.

మయినపువత్తి వై. వి. మధూచ్ఛిష్టవర్తి. రూ-మైనపువత్తి: చూ, వర్తి. 1. [సిక్థకము.

మయినము. వై. వి.=మదన.రూ-మైనము: చూ,

మయిమయి. దే. వి. 1: రూ-మైమై- మెయిమెయి- మేమెయి- మైమయి. (సం). -అనాయాసము; క్రి.విశ. 2. అనాయాసముగా: రూ-మైమై- మెయిమెయి- మేమెయి- మైమయి.

మయిమఱపు. దే. వి. రూ—మైమఱపు: చూ, విస్మృతి. [వారవారణము.
మయిమఱువు. దే. వి. రూ—మైమఱువు: చూ,
మయిల. వై. వి. రూ—మైల. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము.6; 2. చీఁకటి: చూ,మబ్బు 3; 3.=మలిన. (రూ-మకిల—మైల.) మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1; 4. అశుచిత్వము: చూ, రూ-మైల. 4; 5. మైలకోక: చూ, వస్త్రము;విణ. 6: చూ, మలినము. 1; 7. అశుచి: చూ, రూ-మైల. 4.
మయిలకోక. ద్వ. వి. రూ—మైలకోక: చూ, మయిల. 5.
మయిలపడు. వా. అ. క్రి. రూ—మైలపడు:చూ, మలినమగు. [లారు.
మయిలారు. దే. వి. ఒకక్షుద్ర దేవత: రూ—మై
మయిలారువాఁడు. దే. వి. కోమట్లనడిగికొని జీవించువాఁడు: రూ-మైలారువాఁడు.
మయిలు.వా.వి. ఆరక్రోసుదూరము:రూ-మైలు.
మయిలుతుత్తము. వై. వి.=మయూరతుత్థము. రూ—మైలుతుత్తము. (పెరుఁగుతో నూటి పుటము వేసినశుద్ధి.): చూ, రసాంజనము.
మయివడి. దే. వి. రూ—మైవడి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; 2: చూ, స్నేహము. 1;3: చూ, విధము. 1; 4: చూ, సౌమ్యత.
మయిసున్నవజీరు. వా. వి: చూ, మన్మథుఁడు.
మయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అసురశిల్పి:చూ, స్వర్ణకారుఁడు.
మయువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. కిన్నరుఁడు. (చూ, దేవతాభేదము.); 2. మయువను మృగము.
మయూఖము. సం. వి. అ. పుం. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 2. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 3. జ్వాల: చూ, వహ్ని. 1.
మయూరకము. సం. వి. అ. న. 1. మయిలుతుత్తము: చూ, రసాంజనము; పుం. 2. ఉత్తరేను*: చూ, శైఖరికము.
మయూరతుత్థము. సం. వి. అ. న.=మయిలుతుత్తము: చూ, మయూరకము.
మయూరము. సం. వి. అ. పుం. 1. నెమలి: చూ, శిఖి. 2; 2. నెమలిజొట్టు:చూ, సిక.1; 3. ఓమము: చూ, యవాని; 4: చూ, మయూరకము. 2.*; 5. గురుంటకము, తిలమయూరము; అం. 6: చూ, ఆసనములు; 7: చూ, అసంయుతహస్తములు.
మయూరలలితము. అం: చూ, కరణములు.
మయూరవిదళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, నల్లతెగడ*.
మయూరశిఖి. సం.వి.ఈ.స్త్రీ: చూ,దీపము.4*
మయూరసారి. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ర—జ—ర గురువులు. 7యతి. 10వ ఛందస్సు")
మయూరాసనము. అం: చూ, ఆసనములు.
మయూరాస్యము. అం: చూ, అసంయుతహస్తములు.
మయ్యాంకి. దే. వి: చూ, తాళము. 5.
మర. దే. వి. రూ—మఱ. 1. కీలు: చూ, మర్మము. 1; 2. తిరుగుడునొక్కు: చూ, హిండనము; 3. తిరుగుడుచీల: చూ, హిండనము.
మరందము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మకరందము. 1.
మరక. దే. వి: చూ, రూ-మఱక.
మరకతము అం.(రూ-మరతకము—మకరతము): చూ, రత్నము. 1.
మరకత్తి. దే. వి. కీలుకత్తి: చూ, రష్టి. 2.
మరకత్తిపీఁట. వా. వి. మరకత్తిని ఆడించే ఆనికపీఁట (మామిడికాయలు తఱుగుటకు సులువుగనుండును.)
మరకము. వా. వి. ఎనిమిదిపళ్ళు, తూము.
మరకాఁడు. దే. వి. 1. నావికుఁడు. స్వా. 5, ఆ. 47: చూ, సరంగు; 2. మరకసులస్థుఁడు.

మరగాలు. దే. వి. కృత్రిమపాదము: చూ, హజ్జె.

మరగు. దే. అ. క్రి. 1. పరిచితమగు. మార్క. 3, ఆ. 319: చూ, స్నేహించు; 2. ఆశపడు: చూ, వాంఛించు; స. క్రి. 3. ఆశించు, ఇచ్ఛించు: చూ, వాంఛించు.

మరగొమ్ము. దే. వి. గుఱ్ఱముమీఁద పల్లమునకు ముందు వెనుకలనా నికరైయెత్తుగా నేర్పఱచియుండు భాగము. కళా. 3, ఆ. 81.

మరచెట్టు. దే. వి: చూ, తిరుగడ.

మరణము. సం. వి. అ. న. 1. చావు: చూ, సావు; అం. 2: చూ, ఊర్ములు; 3: చూ, అవస్థలు; 4: చూ, ద్వాదశావస్థలు.

మరణమునకు యత్నించుట. అం. 1: చూ, మన్మథావస్థలు; (ఇందుకు ప్రాయశ్చిత్తము.—మరణప్రయత్నము చేసి మానినవారిలో బ్రాహ్మణునకు అడవిలో నాలుగుత్రోవలు కలియుచోట శిఖతోఁగూడ వపనము చేయించుకొని ప్రాజాపత్యద్వయము నాచరించి గోద్వయము దక్షిణగా నొసంగవలెను. క్షత్రియుఁడు ప్రాజాపత్యద్వయము నాచరింపవలయును. వైశ్యుఁడు పుణ్యతీర్థయాత్రసలుపవలయును. శూద్రుఁడు పదియావులను ఒకయెద్దును దానమొనర్పవలయును.)

మరణించు. సం. అ. క్రి చచ్చు: చూ, సమయు.

మరణోద్యమము. అం. 1: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 2: చూ, దశావస్థలు. (తము.

మరతకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ—మరక

మరపు. వా. వి. 1: చూ, రూ—మఱపు; దే. ప్రే. 2. మరఁగఁజేయు. భాగ. 6, స్కం. 89.

మరమేకు. దే. వి. రూ—మరామేకు. తిరుగుడు చీల: చూ, మర. 3.

మరమ్మతు. వా. వి. భూమి లోనగువానిని బాగుచేయుట: చూ, మసాఖత్తు. 1.

మరల. దే. అవ్య: రూ—మఱల: చూ, వెండియు. అం, భా. తృ. 69. [వట్రిలు.

మరలఁబడు. ద్వి. అ. క్రి. నివర్తిల్లు: చూ,

మరలుఁబాటు. ద్వి. వి. రూ—మరలుఁబాటు—మరలుఁబాటు, మాఘట, తిరుగుడల. (సం).—అప్రవృత్తి, అర్థము, ఆవర్తనము—ఆవర్తము, ఆవృత్తి, ఉపసంహారము, నివర్తనము, నివృత్తి, (అవ్య).—అతి; తద్వి.—౧. పనసయొక్క ఆవృత్తులకు.-(సం). ఘన; ౨. పనసయొక్క ఆవృత్తికి. (సం).—జట. (ఇట్లు శీర్షికాపదములకడచేదువుకొనుము.) (చూ, వెండియు.)

మరలించు. దే. స. క్రి, ప్రే.—మరలుచు—మరల్చు, మలపు, క్రమ్మఱుచు. (సం).—ఉపసంహరించు

మరలు. దే. అ. క్రి. రూ—మఱలు. 1: చూ, మరలఁబడు; 2. వెనుకకుఁదిరుగు. రాఘ. 3, ఆ. 84. [లించు.

మరలుచు. దే. ప్రే. రూ—మరల్చు: చూ, మర

మరల్చు. దే. ప్రే.—పై.—భో. 2, ఆ. 253.

మరలుఁబాటు. ద్వి. వి: చూ, రూ—మరలఁబాటు.

మరవలి. దే. వి. మనుఁగుడుపు: చూ, విందు. 2.

మరసాన. ద్వి. వి ఆాళ్ల పనివాని సాధనము.

మరాటము. దే. వి. లాంగలి అను చెట్టు: చూ, లాంగలి. 1.

మరాటి. వై. వి.=మహారాష్ట్రః. రూ—మరాటీ, మరాటివాఁడు—మరాటీవాఁడు: చూ, మహారాష్ట్రుఁడు.

మరాటిమొగ్గ. వై. వి. ఒకానొక అంగడివస్తువు.

మరాటివాఁడు. వై. వి: చూ, మరాటి.

మరాటీ. వై. వి.=: చూ, రూ—మరాటి. (డు.

మరాటీవాఁడు. వై. వి: చూ, రూ—మరాటివాఁ

మరామేకు. వా. వి: చూ, రూ—మరమేకు. "నిలుచుండిన మరామేకు, కూర్చుండినమరామేకు." (ఉత్తరసర్కారులలోవాడుక.)

మరి. దే. వి. ఏ. రూ—మఱి. 1. తడవ, వారము: చూ, వెండియు; అవ్య. 2. ఇంకను:

చూ, ముజీ. 2; 3. అనంతరము: చూ, వెనుక. 1.
మరించే. సం. అ. క్రి: చూ, రూ-మరణించే
మరిగొమ్మ. దే. వి. కలుఁజో: చూ, వాహనము 2.
మరిచము. సం. వి. అ. న. మరీచము=మిరియము: చూ, వేల్లజము. [మహాలక్ష్మి.3
మరిడిమహాలక్ష్మి. మి. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ,
మరిడివ్యాధి. మి. వి. కలరా: చూ, విషూచిక.
మరిడెమ్మ. వా. వి. చూ, మహాలక్ష్మి. 3. "మరిడెమ్మతీర్థము."
మరియాది. వై. వి. 1. న్యాయము: చూ, సత్యము. 1; 2.=మర్యాదా. కట్టుపాటు: చూ, మర్యాద; 3: చూ, విధము. 1.
మరీచము. సం. వి. అ.న=: చూ, రూ-మరిచము.
మరీచి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. కిరణము: చూ, హాయనము. 2; పుం. 2. మరీచి అను ఋషి: చూ, సన్యాసి; అం. 3: చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు (గోత్రము 13); 4 చూ, బ్రిష్టులు.
మరీచిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మృగతృష్ణ.
మరీచికాద్వయము. అం: మిరియములు, తెల్లమిరియములు (2). [దేశరూపము. "వేమరు".
మరు. దే. వి. వృత్తియందు మారుశబ్దమునకా
మరుండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఉచ్చలలాటిక.
మరుఁడు. వై. వి.=స్మర: చూ, మన్మథుఁడు.
మరుతేజి. ద్వ. వి. చిలుక: చూ, శుకము.
మరుతేరు. ద్వ. వి: చూ, వాయువు. సాంబ. దే. 13.
మరుత్తు. సం. వి. త్. స్త్రీ. 1. పిక్క*: చూ, స్పృక్క: చూ, రాజార్హము; పుం. 2. (రూ-మరుతము- మారుతము- మరుత్వంతము): చూ, మరుతేరు; 3: చూ, వేలుపు; అం. 4: చూ, మహారాజులు.
మరుత్మంతుఁడు. అం: చూ, మహారాజులు.
మరుత్వంతుఁడు. సం. వి. త్. పుం: చూ, ముబ్బురవుతు.
మరుదశ్వధము. సం. వి. అ. న. గుఱ్ఱము: చూ, హయము.
మరుద్వాహము. సం. వి. అ. న: చూ, పొగ. (హా).
మరుధరిత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఎడ్డడినేల: చూ, భూమి. 1. [హరివాహనుఁడు.
మరునయ్యతేజి. ద్వ. వి. గరుడుఁడు: చూ,
మరునల్లె. ద్వ. వి: చూ, భ్రమరము.
మరునాఁడు. వా. వి: చూ, రూ-మఱునాఁడు.
మరునిడాలు. ద్వ. వి. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; 2. మొసలి: చూ, మత్స్యము. 1.
మరునిల్లు. ద్వ. వి. (మరుని + ఇల్లు): చూ, భగము. 12 [పదా. సు. 10.
మరునిసూడు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు. అం,
మరున్మాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ చూ, మరుత్తు. 1.*.
మరుపత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఇంగువు*: చూ, హింగువు.
మరుపని. ద్వ. వి. సురతము: చూ, సంయోగము.
మరుపు. దే. వి. రూ-మఱుపు: చూ, విస్మృతి.
మరుభువ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, దేశములు. ౫౧.
మరుమరీచికన్యాయము. పా. ఎడారిలో నెండమావులు నీళ్ళవలెఁగాన్పించి యెంతమూరముపోయిననల్లె యుండుననురీతి. [శువు.
మరుమామ. వై. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాం
మరులు. దే. వి. 1. పిశాచము: చూ, సోఁకుడు. 1; 2. మోహము: చూ, వలపు; 3 తీరని ప్రేమ. అం, భా. ప్ర. 136: చూ, స్నేహము. 1.
మరులుఁదీఁగ. ద్వ. వి: చూ, మరులుజెడ. *.
మరులుఁబోటు. దే. వి: చూ, రూ-మగలఁబోటు.
మరులుకొను. దే. అ. క్రి. 1. కామించే: చూ, వలచే. 2; ప్రే. 2. మరులుకొలుపు.
మరులుజెడ. ద్వ. వి: చూ, మర్లమాతంగి. *.
మరులుమాతంగి. దే. వి.—వై.—
మరులుమ్మెత. దే. వి.—వై.—

మరులుకోఁడు. దే. వి. పిశాచపల్లఘఁడు: చూ, సోఁకుడు. 1.

మరువకము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మరువము*: చూ, వాసనమొలక; 2. మంగ*: చూ, శ్వసనము.

మరువము. వై. వి.=మరువకము*. రామా. 1. ఆ. 48: చూ, మరువకము. 1.

మరువు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మరుధరిత్రి; 2. కొండ: చూ, హిమాలయము (పర్వతము). [వాసిని*

మరుహేతువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, మధు

మరోలి. సం. వి. ఇ. పుం. మొసలి: చూ, మత్స్యము. ౧—3.

మర్కటకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు.

మర్కటకిశోరీన్యాయము. పా. కోఁతిపిల్ల తల్లియెంత యజాగ్రత్తగనున్నను తల్లికడుపును బట్టుకొని విడువదనురీతి. (స్వప్రయత్నము లేక భగవంతుఁడు కాపాడఁడు.)

మర్కటగృహము. సం. వి. అ. న. కోఁతిచెంకి: చూ, సదనము. 1. [చీమ: చూ, పిపీలిక.

మర్కటపిపీలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పెద్దనల్ల

మర్కటము. సం. వి. అ. పుం. 1. కోఁతి: చూ, వానరము; 2: చూ, సాలెపురుగు; అం. 3: చూ, గతులు. [మర్కటగృహము.

మర్కటవాసము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మర్కటి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.తీఁగకానుగ*: చూ, శాదఘ్నము; 2. దూలగొండి*: చూ, శూకశింబి. [చూ, సరంగు.

మర్కారి. వా. వి. పడవనడిపించువాఁడు:

మర్తబు. వా. విశే. రూ—మర్తరబు.సమాప్తము.

మర్తరబు. వా. విశే.—వై.— [ములు.

మర్త్యము. అం. (భూలోకము): చూ, లోక

మర్త్యుఁడు. సం. వి.అ.పుం:చూ, మనుష్యుఁడు.

మర్దనము. సం. వి. అ. న. 1. పిసుకుట: చూ, సంవాహనము; 2. నూఱుట: చూ, సురుము.

మర్దలబంధము. అం. ఒకానొక శబ్దాలంకారము: చూ, హేతువు. 2.

మర్దలము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మద్దెల (దీని ధ్వని కుండీలము): చూ, పేరి; అం. 2: చూ, వాద్యములు.

మర్దలామలావద్ధములు. అం: చూ, వాద్యములు.

మర్దళపూషక్. అం.=మద్దెలపూపురికిక్కు, ఘనిష్ఠ: చూ, రిక్క. [ర్దించు.

మర్దించు. సం. స క్రి. నూఱు: చూ, సమ్మ

మర్దితము. సం. విశే. నూఱఁబడినది, పీడితము: చూ, సమ్మర్దితము.

మర్దిని. అం: చూ, కళలు. [పర. 5, ఆ. 35.

మర్నాఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మఱునాఁడు.

మర్మజ్ఞుఁడు. సం. వి. అ. పుం: (తె).—ఆణికాఁడు—ఆణీకాఁడు, ఒళవరి, కీలరి, నెలవరి.

మర్మము. సం. వి. న్. న. 1. జీవస్థానము: ఆయువు-ఆయుస్సు. (తె).—అనరు, ఆణి-ఆణీ, ఆను, ఆయము, ఒళవు, కిటుకు, కీలకము, కీలు, కొఱసంది, గాయకము, గుట్టు, గురుసు, గుటికొండి, తాపి—తాపీ, నెఱఁకు, నెఱను, నెళవు, పిక్క, మర, మారాటము, మఱువు, లోచెయి-లోచెయ్యి. ("చూ, లోచెయ్యి."); 2: చూ, రహస్యము. 1.

మర్మరము. సం. వి. అ. పుం.=మొఱమొఱలాకులు లోనగువానియొక్క మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

మర్మస్పృక్కు. సం. విశే. (శ. ఈ. శ.)మర్మమును దాఁకునది (మాట), అరుంతుదము: చూ, శబ్దము. 2.

మర్యాద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. పొలిమేర: చూ, హద్దు. 1; 2. తీరము:చూ, రోధస్సు; 3.=మరియాద, కట్టుపాటు; 4.=మరియాద: చూ, సత్యము. 1; 5: చూ, సన్మానము.

మర్లమాతంగి. వా. వి. ముట్టినతోడనే మరులు పుట్టించెడి యోషధి*: రూ_మరులుమాతంగి, మరులుఁదీఁగ, మరులుజెడ, మరులుమ్మెత. (సం).—గోలోమి, భూతకేశము, మదనము.

మర్లుఁబాము. దే. వి: చూ, మనుదిండి. [తము.1.

మర్షము. సం. వి. అ. పుం. ఓరుపు: చూ, శాం

మఱ. దే. వి: చూ, రూ-మర. 1-2-3.

మఱఁదలు. దే. వి. (మఱఁది + ఆలు) 1. తమ్ముని భార్య: చూ, రిత్తిక; 2. భార్యచెల్లెలు; 3. తనకంటె చిన్నదగు మేనత్తమేనమామల కూఁతురు.

మఱఁది. దే. వి. 1. చెల్లెలిమగఁడు; 2. భార్యతోఁబుట్టువు; 3. మేనమామకొడుకు; 4. మగనితమ్ముఁడు. (సం) —ఋ, దేవరుఁడు.

మఱక. దే. వి. 1: చూ, రూ-మరక; 2. మేఁకపడ్డ. పంచ. నా. 5, ఆ. 11: చూ, మేపము. 1. [ఆ. 326: చూ, స్వాపము.3.

మఱకువ. దే. వి. అజ్ఞానము. భార. అర. 1,

మఱగుజ్జే. ద్వ. విః: చూ, రూ-మఱుగుజ్జే.

మఱచే. దే.స.క్రి. మఱపుఁజెందు. పా. 4, ఆ.16.

మఱపు. దే. వి. రూ-మఱుపు. 1: చూ, విస్మృతి; 2: చూ, మఱకువ; 3: చూ, పారవశ్యము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 73; 4: చూ, ప్రమాదము. స్వా. 4, ఆ. 63.

మఱల. దే. అవ్య: చూ, రూ_మరల.

మఱలు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మరలు, 1-2.

మఱి. దే. అవ్య. రూ—మరి. 1: చూ, రూ—మరి. 1; 2. ఇంకను. రూ-మరి. అన-అనఁగ-అనఁగా-అనాఁగ-అనా; 3: చూ, మరి.3.

మఱిగ. దే. వి. జోడ్తు నెలవలె బలపపు ఱాతితోఁజేయఁబడినపాత్రము: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6).

మఱిమఱి. దే. అవ్య. 1. మఱియు మఱియు: అందంద, ఆడాడ, అనయము. (సం).—అత్యంతము; 2. అనయము, అతిమఱి, ఎచ్చు, ఏప్రొద్దు, కడు, తరమిడి, నలి, పెద-పెద్ద, పోరి, బెట్టు, హాలెము. (సం).—అనిశము. (మిగతవానికి "చూ, హాలెము.")

మఱియు. దే. అవ్య. 1: అదిగాక, ఇంతేకాకుండ, కాక; 2: చూ, వెండియు.

మఱియొకటి. ద్వ. స. (మఱి + ఒకటి) అన్యము: చూ, వేఱు. 3.

మఱియొకఁడు. ద్వ. స: చూ, వేఱయినవాఁడు.

మఱియొకనాఁడు. ద్వ. వి. మఱియొకదినము.

మఱు. దే. వి. వృత్తియందు మఱుఁగు-మఱుస-మాఱుశబ్దముల కాదేశరూపము. ("మఱుపడు, మఱునాఁడు, మఱుమాట." మొ.)

మఱుఁగు. దే. వి. 1. చాటు. కళా. 4, ఆ. 102: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మఱుఁగుచోటు, అ. క్రి. 3: ఏమరించే, కను మొఱఁగు, డాఁగు, డాఁగురించే, దాఁగియుండు; 4. చాటగు: చూ, లాఁచే. 2; 5: చూ, సంతాపించే

మఱుఁగుగోడ. వా. వి. మన్నుఇటుక ఱాయిలోనగువానిచే పెట్టఁబడినగోడ. తద్వి.— ౧. ఆండగోడ, తన్నుగోడ, ముట్టుగోడ; ౨. అడ్డగోడ, అరగడి, మఱుఁగుగోడ. (సం).—అర్ధకుడ్యము; 3. అలప, గోడ. (సం).—ఓ, కుడ్యకము, కుడ్యము, కూడ్యము, కుద్యము, క్షేత్రము, భిత్తి-భిత్తిక; ౪. కణాతిగోడ-కనాతిగోడ, సరాతి; ౫. తడికను.—తడిక-తడుక-తడక—తడికె, దడి, అంతిక-అంతికె. (చూ, వాకిలి); ౬. తల్లిగోడ; ౭. పునాది; ౮. పోరకటి; ౯. మంటిగోడకు.— (సం).— కంధ; ౧౦. మగలుగోడ, మదురుగోడ; ౧౧. వెలుగునకు.—(చూ, వెలుగు.) (మిగతవానికి "చూ, సరాతి.")

మఱుఁగుదొడ్డి. దే. వి. విష్ఠావిసర్జనస్థానము: పాయకానా- పాయిఖానా, కీతిరిగుంట, మఱుఁగుపెరడు. (బోరుహోలు మఱుఁగు దొడ్డి అనిమఃకియొకటి). [ఓలము
మఱుఁగుచోటు. దే. వి: అంతరువు, అంతస్తు,
మఱుఁగుపడినవాఁడు. వా. వి: (సం).—తిరోహితుఁడు. [ాఁచే.
మఱుఁగుపడు. ద్వ. అ. క్రి. మఱుఁగు: చూ,
మఱుఁగుపెరడు. దే. వి: చూ, మఱుఁగుదొడ్డి.
మఱుఁగుమాట. దే. వి. అపలాపము: చూ, శబ్దము. 2.
మఱుఁగుపెట్టు. దే. స. క్రి: చోటుపెట్టు, మఱుపెట్టు, మాటు. (సం).—అపలపించే, నిహ్నవించే.
మఱుకువ. దే. వి: చూ, సంతాపము.
మఱుగుజ్జే ద్వ. విణ. (మాఱు + గుజ్జే) గూనివాఁడు, గూనిది: చూ, వామనుఁడు.
మఱువాఁడు దే. వి. (మఱుస + వాఁడు): (సం).—అపరదినము, అన్యేద్యుపు, ఇతరేద్యువు.
మఱుపడు. ద్వ. అ.క్రి: చూ,రూ_మఱుఁగుపడు,
మఱుపు. దే. వి: చూ, రూ_మఱపు.
మఱుమాట. దే. వి. (మాఱు + మాట): చూ, ప్రతివాక్యము.
మఱుమ్రోఁత. దే. వి. (మాఱు + మ్రోఁత) రూ-మాఱుమ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.
మఱువ. ద్వ. వి. (మఱుఁగు + వా) 1. కుండ: చూ, భాండము. 3; విణ. 2: చూ, మూఁగ. 1.
మఱువకందు. ద్వ. వి. కుంభసంభవుఁడు, అగస్త్యుఁడు. అచ్చ. అర, కాం. 7: చూ, సన్యాసి.
మఱువు. దే. వి. 1. కవచము. మార్క. 8, ఆ. 107: చూ, వారవారణము; 2. చోటు: చూ, స్థగనము; 3: చూ, మర్మము. 1;

4: చూ, పుట్టుమచ్చ.
మఱుపెట్టు. దే. స. క్రి: చూ, మఱుఁగుపెట్టు.
మఱుస. దే. విణ. ఆవలిది. హై. 3, ఆ. 93. (వృత్తియందు అంత్యవర్ణంబునకు వికల్పంబుగా లోపంబగు. "మఱువాఁడు, మఱుపుట్టువు, మఱుమేనువు." మం)
మఱుసంజె. ద్వ. వి. (మఱుస + సంజె) సాయంసంధ్య, మలుసంజె: చూ, సాయంకాలము.
మఱ్ఱి దే. వి. 1. రూ-మఱ్ఱాకు. హ. 2, ఆ. 61: చూ, వటము. 3; 2. రూ-మఱ్ఱెయ. అఱుకము: చూ, రోగము. 1. [ఫలములు.
మఱ్ఱిపండు. వా. వి. నైయగ్రోధము: చూ,
మఱ్ఱె. దే. వి: చూ, రూ_మఱ్ఱి. 1.
మఱ్ఱెయ. దే. వి: చూ, రూ_మఱ్ఱి. 2.
మల. వై. వి: చూ, పర్వతము.
మలఁక. దే. వి. 1. చిక్కు: చూ, స్రుక్కు. 3; 2. మెలిక: చూ, లంకె; 3. చుట్టు. కాశీ. 5, ఆ. 234: చూ, సంవృతము; విణ. 4 వంకర: చూ, వేల్లితము. 2.
మలఁకతూము. ద్వ. వి. పదికుంచెములకొలఁది గల మానవిశేషము.
మలఁకపుట్టి. దే. వి. ఇనుమూఁడుకుంచెముల కొలఁదిగల మానవిశేషము.(గరిసెకు మూఁడుమలఁకపుట్లు) [మెఱుపు: చూ, విద్యుత్తు. 1.
మలఁకమెఱుపు. దే. వి. ధనురాకారమగు
మలఁకవాలు. దే. వి. పాదరక్ష: చూ, సమ్మాలిగలు. [చూ, సంచి.
మలఁగ. దే.వి. ఎద్దుపైగంతతోడి సరుకుగోనె:
మలఁగు దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు: చూ, సంచరించే; 2: చూ, మరలఁబడు; 3: చూ, వంకరవోవు.
మలఁచే. దే. ప్రే. 1. మలఁగఁజేయు: మలఁపు; స. క్రి. 2: చూ, తొలుచే.
మలఁపు. దే. వి. 1. నర్తనము: చూ, వ్యంజకము. 1; ప్రే. 2: చూ, మలఁచే. 1.

మలఁపుగొను. దే. అ. క్రి: ఆడు, గునియు, గునిసాడు, చిందాడు, చిందుద్రొక్కు-చిందులుద్రొక్కు, తుంపెసలాడు, నట్టాడు, పాతరలాడు-పాత్రిలాడు, పింపిళ్ళాడు, పింపిసలాడు, పింపిళ్ళుగూయు. (సం).—నటించు, నర్తించు. నర్తిలు-నర్తిల్లు.

మలక. దే. వి. రూ-మల్కు. 1. మూఁకుడు; చూ, పాత్రము. 6-రట (6-రటలో గల "పలక" ను "మలక" గా సవరింపుము.); 2. ఘురక: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

మలకడము. దే వి: చూ, మలఁకవాలు.

మలగొంగ. ద్వ. వి. నగవైరి, ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మలగొను. దే. అ. క్రి. (మలఁక + గొను) పెనఁగొను. జై. 5, ఆ. 32; కళా. 2, ఆ. 48: చూ, వెంటగొను.

మలచేము. దే. వి. 1. అధికము: చూ, హెచ్చు. 1; 2. గొప్పది. ఉ, రా. 3, ఆ. 128: చూ, సుర. (3)

మలదూషితము. సం. విశ: చూ, మలినము. 3.

మలప. దే. వి. దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడుధేన్వాదికము: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు.)

మలపబర్రె. దే. వి. దూడచేచ్చి పాలిచ్చెడు గేదె: చూ, హేరంబము.

మలపు. దే. వి. 1. ఆధిక్యము.ఉ, హరి. 6, ఆ. 29: చూ, హెచ్చు. 2; ప్రే. 2. మరలఁ జేయు: చూ, మురించు; 3: చూ, మరలించు. అచ్చ. అర, కాం. 100.

మలపువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ: రూ-మలయువు. కుక్కమేడి*: చూ, వెఱ్ఱిమేడి.

మలమనికి. ద్వ. వి. రూ-మలమన్కి. కోఁతి. 'అచ్చ. యు, కాం. 88: చూ, వానరము.

మలమన్కి. ద్వ. వి.—పై.—

మలమల. దే. వి. రూ-మటమట. మాఁడుట మఱుఁగుటల యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

మలమాసము. సం. వి. అ. పుఁ: అధికమాసము, మలిమ్లుచము. (మాసము. 1.)

మలము. సం. వి. అ. పుం, న. 1. విష్ఠ: చూ, శమలము; 2: చూ, కిట్టము. (చూ, మలములు); 3. దోషము: చూ, వృజినము; అం. 4.(మ + ల.)"రాధానాధ.": చూ, ఉపగణములు.

మలములు. అం. వస, శుక్లము, రక్తము, మజ్జము, మూత్రము, విష్ఠ, పింజూషము, నఖము, శ్లేష్మము, అశ్రువు, దూషి-దూషిక-దూషీక-దూషము, స్వేదము (క్రొవ్వు, రేతస్సు, నెత్తురు, మెదడు, ఉచ్చ, పీరుగడము, గులిమి, గోరు, తెమడ, కన్నీరు, కంటిపుసి, చెమట) (12) (చీమిడి 13వ దని కొందఱు): చూ, శమలము.

మలయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లతెగడ*: చూ, సర్వానుభూతి.

మలయస్త్రీ. అం. ఒకస్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

మలయజము. సం. వి. అ. పుం. 1. చందనము*: చూ, సుగంధము; 2. చందనము: చూ, వాసన. 1; పా. 3: చూ, వృత్తము. 1. ("న-జ-న-స-న-న-భ-న-వణగము. 8-15-22 యతులు. 26 వ ఛందస్సు.")

మలయమారుతము. సం. వి. అ. పుం. కమ్మగాడ్పు: చూ, వాయువు.

మలయము. సం. వి. అ. పుం. 1. కొండ: చూ, పర్వతము; 2. ఆరామము: చూ, వనము. 2; 3: చూ, దేశములు; అం. 4. కులపర్వతము: చూ, పర్వతము. 2.

మలయమ్మ. వై. వి. (మల + అమ్మ): చూ, పార్వతి. య. 2, ఆ. 3.

మలయిక. దే. వి: చూ, విహారము. 1.

మలయు. దే. అ. క్రి. 1. తిరుగు. కాశీ. 7, ఆ. 96. చూ, సంచరించు; 2. పెనయు. పా. 1, ఆ 22: చూ, పెంటిగొను; 3: చూ, వ్యాపించు; 4: చూ, యత్నించు; 5: చూ, విజృంభించు. వసు. 3, ఆ. 96; 6. తపించు. య. 5, ఆ. 115: చూ, సంతాపించు.

మలయువు. సం. వి. ఊ. స్త్రీ: చూ, మలప్రవృత్తి.

మలవిలుకాని తేరు. ద్వ. వి. గోపతి. వేం. ఆం. 96: చూ, వృషభము. 1.

మలహరి అం. 1: చూ, స్త్రీరాగములు; 2: చూ, ఉపాంగము. 6. (అంగము. 9); 3: చూ, స్వరము. 2.

మలాక. దే. వి. శ్రీఖండము: చూ, వాసన. 1.

మలాము. దే. వి. బంగారు నీరు మొదలగువాని పూఁత: చూ, సమాలంభము. 1.

మలాము. దే. వి: చూ, రూ—మొలాము. 1-2

మలారము. దే. వి. 1. రూ-మల్లారము. మట్టిగాజులగుది; 2. నిడుపు కొయ్యకొనను రెల్లు కట్టి వీధిలోనగునది ఊడ్చెడు సాధనము: చూ, సమ్మార్జని. [ఆ. 62.

మలికితము. దే. వి: చూ, సందేహము. య. 4,

మలిగ. దే. వి. ఆపణము: చూ, సదనము. 1.

మలిగండ్లు. దే. వి. బ. మలిచి తీయఁదగినఱాయి: చూ, రాయి.

మలినత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మలినము. 1.

మలినమగు. మి. అ. క్రి: కందుఁబారు-కందువారు, మయిలపడు-మైలపడు, మాఁగుడువారు, మాఁగువడు, మాఁగువారు, మాయు.

మలినము. సం. విణ.=మకిల. 1: అశుచి, అశుద్ధము, కచ్చరము. (తె).—కసుమాలము. మయిల-మైల; విశేష్యములు.—అనాచారము, అశుద్ధత, పిసక, మలినత, మాలిన్యము. (తె).-కసటు, క్రొచ్చు, ప్రాఁకు, మకిల-మకిలి, మక్కు, మయిల—మైల, మలుకువ, మసటు-మస్టు, మసడు, మసి, మాఁగు—మాఁగుడు, మాపు—మాపుడు, మాసి, ముఱికి—ముఱికి, రొచ్చు. ("చూ, రొచ్చు. 4."); 2. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6; 3. దూషితమైనది: అనచ్ఛము, ఆలోడితము, ఆవిలకము, ఆవిలము, ఉద్వేజితము, కలుషము-కల్మషము, కశ్మలము-కస్మలము, మలదూషితము, మలీమసము. (తె).— కారాకూరము; అం: 4: చూ, సంచారిభావమునఁ బుట్టిన దృష్టులు.

మలిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ముట్టుత.

మలిమిడి. దే. వి. పసుపాదరోగము: చూ, హనువు. 4 (రోగము. 1.)

మలిమ్లుచము. సం. వి. అ. పుం. 1. దోమ: చూ, మశకము. 1; 2: చూ, మలమాసము.

మలిమ్లుచుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. అగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [వారము. 2.

మలివారము. వా. వి. సోమవారము: చూ,

మలీమసము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇనుము: చూ, లోహము. 1; 2: చూ, మలినము 3.

మలు. దే. విణ. మఱుసకు ఆదేశరూపమైన మఱుశబ్దమునకు రూపాంతరము. ("మలుకారు—మలుపంజె" మొ.)

మలుఁగు. దే. వి. ఒక చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

మలుకారు. ద్వ. వి. 1. చలికారు: చూ, మాసద్వయము; 2. ముక్కారు పంటలో రెండవ కారు.

మలుకు. దే. వి రూ-మల్కు. దారములోనగువాని నెదురెదురుగ తగిలించి మరల వెనుమర్ల త్రిప్పినది.

మలుకువ. దే. వి. ముఱికి: చూ, మలినము. 1.

మలుగు. దే. వి. రూ-మల్లు. 1. తుంటి: చూ, రొండి; 2: చూ, మక్కు. 1; అ. క్రి. 3. ఉపశమిల్లు: చూ, స్రుక్కు. 4; 4: చూ, నశించు.

మలుచు. దే. స. క్రి. రూ—మల్చు. 1: కోయు, చెరుగు; 2: తఱిమెనఁబట్టు-తఱిమెనఁబెట్టు; 3: చూ, తాచు. 2.

మలుచోలు. దే. వి. రెండవచోలు.

మలుపక్కము. ద్వ. వి. కతెపక్కము: చూ, పక్షము. 1.

మలుపు. దే. ప్రే. మలుగఁజేయు. 1. ఆర్చు; 2. నశింపఁజేయు. అచ్చ. యు, కాం. 314; 3. (దూగలు లోనగు వానిని) మల్లించు—మళ్ళించు, మఱఁకోలు.

మలుసంజె. ద్వ. వి: చూ, రూ—మఱుసంజె.

మల్క. దే. వి: చూ, రూ—మఁక

మల్కు. దే. వి: చూ, రూ—మలుకు. శశాం. 5, ఆ. 7.

మల్గు. దే. వి: చూ, రూ—మలుగు.

మల్చు. దే. స. క్రి: చూ, రూ—మలుచు. (తఱిమెనఁబెట్టుటకు.—నిజ. 1, ఆ. 132)

మల్ల. వై. వి. = మల్లక. మట్టికంచెము: చూ, హరివాణము (భాండము. 3.)

మల్లకము. సం. వి. అ. పుం, ఆ. స్త్రీ. 1. = మల్ల.—పై.—; 2. దీపపు ప్రమిద: చూ, హరివాణము (పాత్రము. 6.); వా. 3. అపరకర్మమందలి పిండివంట (చూ, చతురంగులము.) [ధుఁడు. 2.

మల్లకుఁడు. దే. విణ. కఠినుఁడు: చూ, వ్యా

మల్లగుల్లము. దే. వి: వాదులాట.

మల్లచిప్ప. వా. వి: (సం).—పారి.

మల్లచేఱచు. ద్వ. అ. క్రి. (మల్లట + చేఱచు) భుజాస్ఫాలనము చేయు. హరి. పూ. 6, ఆ. 136. [చేఱపు.

మల్లచేఱచుట. ద్వ. వి. భుజాస్ఫాలనము: మల్ల

మల్లచేఱపు. ద్వ. వి.—పై.—

మల్లట. ద్వ. వి: రూ—మల్లాట, పోరాట.

మల్లడి దే. వి. 1: చూ, సంతాపము; 2. పెనఁకువ, గుద్దులాట: చూ, యుద్ధము.

మల్లడించు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను; 2. అతిశయించు. భాగ. 4, స్కం. 515: చూ, సందడించు.

మల్లడిగొను. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వెంటిగొను. హరి. పూ. 7, ఆ. 156; 2: చూ, పరితపించు; ప్రే. 3. మల్లడిగొలుపు. పాండు. 4, ఆ. 292.

మల్లతాళము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

మల్లబంధములు. అం. కుస్తీలు, జెట్టిపోరాటములు. భాగ. దశమస్కం. పూ. 138: ఇవి ౧౦౦.—(వీనిని శీర్షికలలో చేర్చలేదు. ఇవి ఒకదానితరువాత నొకటిఁ దోఁచుగ సంబంధించియు సక్రమముగనుండును. అట్లు దీనికిఁదోఁడుఅని ఒకదానికొకటి కలిపి చేయవలెను.): ౧ దస్తీ (హస్తము), ౨ ఒకయించి (కత్తెరి), ౩ ఉల్‌రాదూప్ (బోరగిలవేసి ముంచుట), ౪ పఛాడ్ (నిపాతనము), ౫ కస్తీబాన్ (పాదసంఘర్షణము), ౬ ఉల్‌టాబద్‌లీ (వ్యతిరేకముగా మార్చుట), ౭ పిఛలీ (పృష్టము), ౮ ఫర్‌షీ (సమీకరణము), ౯ ఫరేబా-ఫరేదా (మోషణము), ౧౦ లుకాస్ (ఊఁపు), ౧౧ ఝూలీ (ఉద్ధారణము), ౧౨ డగ్‌బేఙ్ (గుల్ఫశృంఖల), ౧౩ కసోటా (గ్రీవాతాడనము), ౧౪ డూప్ (నిమజ్జనము) ౧౫ ఉల్‌రాకఫా (పర్యామర్షము), ౧౬ ఉల్‌టాలుకాన్ (వ్యతిరేకముగా నూఁపుట), ౧౭ లప్టీ (చుట్టచుట్టుట), ౧౮ డూకీ (కూర్పరాకర్షణము), ౧౯ కోనిటాల్ (కూర్పరాపనయనము), ౨౦ ఖైరా (బధిరము), ౨౧ భితర్ (బాహ్యము), ౨౨ ఉతార్ (అవతారణము), ౨౩ ఝూలీ, ౨౪ డగ్‌బేటీ (చరణశృంఖల), ౨౫ కొన్యా (న్యో) ధర్నా (కూర్పరాపూరణము), ౨౬ ఉల్టాబిభాన్ (ఉత్తానపాతనము), ౨౭ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము), ౨౮ గిర్దబాన్

(కక్షపరివేశము), ౨౯ గావ్‌పఛాడ్ (ఆకస్మికనిపాతనము), ౩౦ గందహా (గార్ధభనిపాతనము), ౩౧ ఖిషా (అగ్రహము), ౩౨ కిలావర్ (ఆకస్మికోపవేశనము) (౨౭-౨౯). ౩౩ ఉల్టాజేడీ (ప్రతిశృంఖల). ౩౪ ఛాబన్ (చతుర్దిశావరణము), ౩౫ ఛాబూఫ్ (విస్మారణము), ౩౬ ఉల్టాఒప్పే (వెను కకుఁజొట్టుట), ౩౭ పయిరేకేదస్తీ (పాదతాడనము), ౩౮ ఉల్టాకసోటా (పృష్ఠనిబంధనము), ౩౯ ఢుప్కీ (అవగాహనము), ౪౦ సరేకసోటా-సర్కసోటా (శిరోబంధనము), ౪౧ అఖేరాపట్ — అఖోరాపట్ (ద్విగుణబంధనము), ౪౨ బగేలీ (కక్షము), ౪౩ ఉలబ్దాన్ (శాతనిపాతనము), ౪౪ షత్రంజి (చతురంగము), ౪౫ ఉల్టాదూవ్ (వామ పాదన్యాసము), ౪౬ కస్తీబార్ (౭౯) (అనలగ్నాకర్షణము), ౪౭ బహిర్వా (బధిరము), ౪౮ దడ్భరానా (కబంధపూరణము), ౪౯ రూమ్ (పరివేషము), ౫౦ గోదీ (బడి), ౫౧ బహిరా (శ్రవము), ౫౨ ఢుఫ్ (ముంపు), ౫౩ రూమ్ (౪౯ పరివేషము), ౫౪ పాంభరానా (చరణపరివేషము), ౫౫ చౌకస్తీ (కకుప్పరివేషము), ౫౬ బహిర్వా (౪౭) (బధిరము), ౫౭ ధడ్భరాతి (వక్షత్యాగము), ౫౮ సీనేబన్ (ఊరోనిరోధము), ౫౯ నక్సూట్ (ముక్కునొక్కుడు), ౬౦ కిలావర్జంగ్ (జానువిన్యాసము), ౬౧ సీనేతఢుఖ్ (ఊరోభగ్నము), ౬౨ నాగిన్ (నాశికానిరోధము), ౬౩ పాంభరానా (వామపాదతాడనము), ౬౪ బందోటా (నిర్బంధము), ౬౫ లప్టీ (పరివేషము), ౬౬ దూలీ (ఉయ్యాల), ౬౭ ధోబిఘాట్ (రజకధావనము), ౬౮ సవారి-భఫ్నా (పరివేశము), ౬౯ సకోతా (హస్తాకర్షణము), ౭౦ ఛాటాల్ఫరానా (చతుశ్చరణబంధము), ౭౧ దగ్జేడీ (౧౨-౨౪) (చరణశృంఖల), ౭౨ గజ్జేడీ (గజశృంఖల), ౭౩ కస్తీబాగ్ (అపసుదపాదము), ౭౪ బాగ్లీ-బగ్లీ (కక్షము), ౭౫ గంధడా-గఛడా! (సవ్యపాదశాతనము), ౭౬ ఉల్టాగజ్జేడీ (వ్యతిరేకగజశృంఖల), ౭౭ పందమొరోడి (కరనిపీడనము), ౭౮ ఉల్టాగజ్జేడీ (వ్యతిరేకద్విపశృంఖల), ౭౯ గిర్దాన్ (౨౮), ౮౦ ఉల్టాముట్టా (ప్రతికూలబంధము), ౮౧ ఢాక్లీ (కరతాడనము), ౮౨ ఛాబన్ (౩౪) (దిశావరణము), ౮౩ లప్టీ (౧౭-౬౫) (పరివేషణము), ౮౪ ఉల్టాపఛేడీ (పృష్ఠనియాతనము), ౮౫ వన్టిట్ (ఉద్ఘాతపాదము), ౮౬ కుర్చి (౧౦౦) (సింహాసనము), ౮౭ ఝూలీ (డోల), ౮౮ వన్టిట్టా (చరణవిమయము), ౮౯ కిలావర్ (౨౭-౩౨) (ఆకస్మికోపవేశనము), ౯౦ ఖుప్ఛడ్ (కక్షన్యాసము), ౯౧ వన్ (ఏకము), ౯౨ ఛసాటీ (తిరుగుడు), ౯౩ ఆదాధడ్కా (అర్ధకంకాళము), ౯౪ ఏక్లంగ్ (ఒంటికుంటి), ౯౫ లప్టీదాబ్ (నిహింసనము), ౯౬ జన్ధడా (పార్శ్వాకర్షణము), ౯౭ గజ్మహార్ — గజ్మహిర్ (గజచంద్రుఁడు, ౯౮ నయ్ఘరా (ప్రకోష్ఠపీడనము), ౯౯ ఢుప్కీ (పాదద్వయాకర్షణము), ౧౦౦ సుడీ.) "కుస్తీమల్లయుద్ధబోధిని" అను గ్రంథమువందు వీనివివరణములన్నియు చూడవలయును. కిమ్మతు రు 0-8-0 గ్రంథకర్త భాగవతుల లక్ష్మీపతి శాస్త్రి గారు, తాలూకా రామచంద్రపురము.); (ఈ శాస్త్రవిషయములంతరించినను గొన్నిలోకాచారంబుగానున్నవి ఇందువివరింపఁబడియె.)

తద్వి.—౧. దండెలు 12, ౨. గతులు 12, ౩.పరువమ్ము 12, ౪. మొనలు12, ౫. కాయమానములు 12, ౬. విసరులు 14, ౭. ఉపపీఠములు 16, ౮. విన్నాణములు 32, (ఆం, భా. ద్వి. కు. ౭09), ౯. పరిచారములు 32, ౧౦. నఱుకులు 3, ఇట్టి లక్షణములనేకములీమల్లశాస్త్రసాంప్రదాయమువలనఁ దెలియఁదగు. (వీని వివరములకు శీర్షికలం జూడుము.)న మఱియు కొన్ని తెనుఁగుఁ పేళ్ళఁ బరగుచున్నవాని నిటఁ బొందుఁపఱుపఁబడును. వానిని సందర్భమునుఁబట్టి పైవానితోఁ సమన్వయించుకొనవలయును.-౧.ఆయుధము.—చేతాగ్రిడు; ౨ ఆయుధాగ్రిము—ములు— మల్లు; ౩. పరికరములు.-కంబము, కటిక-కట్టిక, కొణత—కొణతము-కొణిత, నీల గోతాము, బాలసంగడము, మోడు, లోడీ-లోడు, సంగడము; ౪.కుస్తీలతావునకు.- పెక్కణము-పెక్కణము. (సం)- పేక్షణము; ౫. యుద్ధక్రియలు.-ఉప్పరించు, ఉప్పళించు, కలయుమెలఁకువ; ౬. మెలఁకువలకు.-ఇంగళింపు, కాలిపాదుప, జేంపు, టెక్కు; ౭. విజ్ఞానమునకు.-ఉపతాయి; ౮. విద్యాభేదములు.—కన్నాత, గస్తాలు, తాళాలు-దాళాలు, దండెములు, దింకలు, పావుపావులు, పుటములు, మండీలు, లాగులు ఇత్యాది. (చూ, ఉపవిద్యలు.) (సర్వార్థసారసంగ్రహము).

మల్లము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మల్ల.

మల్లయుద్ధము పా: చూ, మల్లబంధములు.

మల్లగము. దే. వి. 1. గర్వము: చూ, హంకారము; విశే. 2. మదించినది. కళా. 6, ఆ. 222.

మల్లశాస్త్రము. అం: చూ, మల్లబంధములు.

మల్లసాల. వై. వి. భోజనశాల. హరిశ్చ. 4, ఆ. 193: చూ, సదనము. 1.

మల్లాట. ద్వ. వి: రూ, మల్లట, పోరాట: చూ, యుద్ధము. [4, ఆ. 115.

మల్లాడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెంటగొను. స్వా.

మల్లామడి. దే. విశే. 1: చూ, పీడితము; 2. పీడితుఁడు. ఉ. హరి. 5, ఆ. 166.

మల్లారము. దే. వి: చూ, రూ-మలారము. 1.

మల్లిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. = మల్లియ *: చూ, మల్లె. 1; 2. మట్టిపాత్రము: చూ, భాండము. 3; అం. 3. (శోషణము): చూ, మన్మథబాణములు; 4. (మర్తిక): చూ, జన్యతాళములు.

మల్లికము. సం. వి. అ. పుం. మాసిన ముక్కుకాళ్లుగల హంస: చూ, హంస. 1.

మల్లికాక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. మాసిన ముక్కు-కాళ్లుగలహంస: చూ, హంస; 2. తెల్లని కన్నులుగల గుఱ్ఱము: చూ, హయము.

మల్లికాఛదనము. సం. వి. అ.న: చూ, మల్లెఆకు.

మల్లికామోదము. అం: చూ, జన్యతాళములు.

మల్లికార్జునలింగము.అం: చూ, జ్యోతిర్లింగములు.

మల్లియ వై. వి.=మల్లికా. రూ-మల్లె, మల్లెతీఁగె*: చూ, హసంతి. 2.

మల్లు వై. వి. 1.=భల్లుక. కోఁతి· చూ, వానరము; 2 జెట్టి పెనఁకువ: చూ, యుద్ధము; వా. 3. మల్లుతాను: చూ, వస్త్రము.

మల్లుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. జెట్టి: చూ, సాధనకాఁడు. 1; విశే. 2: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మల్లుకట్టు. ద్వ. స. క్రి. అడ్డగించు: చూ, సంరోధించు.

మల్లుతాను. వా. వి. మల్లుబట్ట: చూ, మల్లు. 3.

మల్లుపెనఁగు. ద్వ. అ. క్రి. జెట్టిపెనఁకువగా పెనఁగు.

మల్లె. వై. వి.=మల్లికా. రూ-మల్లియ. 1: చూ, హసంతి. 2; 2.=మల్లక: చూ, మల్ల; 3 ఉపశాఖ: చూ, శాఖ. 1. [మల్లికాఛదనము.

మల్లెఆకు. వా. వి. (సం). —అశ్మంతకము,

మల్లెజేగులు. ద్వ. వి: చూ, రాబందు.

మల్లెపువ్వు. వై. వి: (సం).—ముకురము: చూ, వాసంతి. 2.

మల్లెమొగ్గలు. ద్వ. వి. బ. 1. మెడనగ: చూ, భూషణము. 2; 2. కుందముకుళములు, గువాకము-గూవాకము: చూ, వాసంతి. 2.

మల్లెలగుది. ద్వ. వి. మల్లెపూగుత్తివలె మనోజ్ఞమగుటచే కుక్కకియ్యఁబడినపేరు. స్వా. 4, ఆ. 32: చూ, శివంగి. 2.

మల్లెలు. దే. వి. బ. 1: చూ, ధాన్యము; 2. స్ఫోటకజనితక్రియ.

మల్లెశ్రీగంధులు. మి. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మవురి. దే. వి. రూ—మూరి: చూ, నాగసరము. 1.

మవ్వము. దే. వి. 1. కోమలత. నిర్వ. 5, ఆ. 105: చూ, సౌకుమార్యము. 1; విణ. 2. కోమలము. కళా. 7, ఆ. 174: చూ, సుకుమారము. 2.

మశకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఘోషము, దంశి, మలిమ్లుచము, రణరణము. దోమ; తద్వి.—గం. ఘోణి. (తె).—ఏనికదోమ, తోండపుదోమ; స్త్రీ. చిన్నదోమకు.-(తె)-చీఁకటియీఁగ. (చూ, సరఘ); 2. దేహము విరియురోగము: చూ, రోగము. 1.

మశహరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చతుష్కి, జాలిక. (తె).—దోమతెర: చూ, వస్త్రము.

మశాఖత్తు. వా. వి. 1. భూమికిపెట్టిన ఎరువు: రూ-మషాఖత్తు, మరమ్మతు—మరమ్మత్తు; 2. శిల్పులు చేసిన వస్తువులకు మజూరి: మషాఖత్తు, మజూరి.

మషాఖత్తు. వా. వి.—పై.—

మషాతు. వా. వి. నేలకొలుచుమేట, సర్వే.

మషాలు. వా. వి. కరదీపిక: చూ, స్నేహాశము.

మషాల్జి. వా. వి. దివిటీపట్టువాఁడు, దీపము వెలిగించువాఁడు.

మషి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ.=మసి రూ-మసి. కాకితమువ్రాసెడుమసి: మసి.(తె).—మసి.

మషీమణి. సం. వి.ఇ. స్త్రీ. (తె).—మసిబుడ్డి.

మస. దే. వి: చూ, విలాసము. 2.

మసఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, విజృంభించు. హరి, పూ. 7, ఆ. 167.

మసక. వై. వి. రూ-మసకన. 1.=మేచకః: చూ, మునిచీఁకటి. జై. 7, ఆ. 193; స్వా. 4, ఆ. 37; 2.=మేచకః. ఇంచుకనలుపు: చూ, వర్ణము. 6.

మసకన. వై. వి.=మేచక.—పై.—(ఆమ్రేడితమందు మసమసకన.)

మసకపుఁబాము. దే. వి. సురతమొనరించుపాము: చూ, సర్పము.

మసకము. దే. వి. 1. రతి. భో. 5, ఆ. 118: చూ, సంయోగము; 2 సంభోగేచ్ఛ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64: చూ, వాంఛ; 3. అహీరతి: చూ, మసకలుపాఱుట. [యోగము.

మసకలుపాఱుట. దే. వి. అహిరతి: చూ, సం

మసకొను. దే. అ. క్రి. (మసకము + కొను) 1. సంభోగేచ్ఛఁగొను; ప్రే. 2. మసకొల్పు. అచ్చ. అ, కాం. 34.

మసటు. దే. వి. రూ-మస్టు 1. మురికి. పాండు. 5, ఆ 41: చూ, మలినము. 1; 2. నింపిరి: చూ, మలము. 1.

మసడు. దే. వి.—పై.—

మసనము. వై. వి.=శ్మశానమ్: చూ, శ్మశానము.

మసమసకన. వై. వి: చూ, మసక. 1—2. (మునిచీఁకటికి.—జై. 2, ఆ. 101.)

మసర. దే. వి. 1. ధూసరవర్ణము: చూ, వర్ణము 6; విణ. 2. ధూసరవర్ణముగలది.

మసరు. దే. వి. ఆవేశము. మార్క. 6, ఆ. 66.

మసలిక. దే. వి. 1. మాంద్యము, ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; విణ. 2: చూ, మంథరము. 2; 3: చూ, మంథరము. 3.

మసలు. దే. అ. క్రి. ఆలస్యముచేయు: చూ, విహరించు. 3; 2. నీళ్లుములమలమల(సలసల) కాగు; 3. చూ, విహరించు; 4: చూ, వెనుకదీయు; 5 చూ, సంచరించు.

మసలుకొను. దే. అ. క్రి. —పై.— (విహరించుటకు.— భాగ 3, స్కం. 508).

మసారము. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రనీలము. పాండు. 2, ఆ. 44: చూ, రత్నము. 1.

మసాల. వా. వి. రూ-మసాలా. 1. పోగపు సరకులు: చూ, సంబారము; 2 పశువులు లోనగువాని వ్యాధులకిచ్చెడు మందు; 3. తాంబూలములోని పరిమళ ద్రవ్యముల గుండ; 4. కారపుసరకులు.

మసాలా. వా. వి.—పై.—

మసి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1.=మసి: చూ, రూ-మషి; ఈ. స్త్రీ. 2. పెద్దసదాప*: చూ, సదాప; వై. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; (2)=మషి: చూ, బొగ్గు; (3): చూ, మలినము 1; (4).=మసి: చూ, మసి. 1.

మసికట్టు. ద్వ. వి. బంగారులోనగువానిచిలుము.

మసికోఁతి. ద్వ. వి. నల్లకోఁతి: చూ, వానరము.

మసిబుడ్డి. మి. వి. (సం).—మషీమణి.

మసిలె. దే. వి. టాకుబండి: చూ, శకటము. 1.

మసీదు. దే. వి. తురకల ప్రార్థనామందిరము: చూ, సదనము. 1.

మసుర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-మసూర. 1: చూ, వేశ్య; పుం. స్త్రీ. 2. చిఱుసెనగలు: చూ, సెనగలు.

మసూర. సం. వి ఆ. స్త్రీ, పుం. స్త్రీ-పై.-

మసూరము. సం. వి. అ. పుం. బిల్లతలగడ: చూ, లోడు. [చూ, సర్వానుభూతి.

మసూరవిదళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లతెగడ*:

మసూరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మసూరిక. ఒకరకముగజ్జి: చూ, విదర్చిక. (చూ, వ్రణము).

మసూరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ 1: చూ, మసూరి; 2. (రూ-మసూచిక-మశూచిక): చూ, స్ఫోటకము. [పకనాపము. 1.

మసృణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లగిసె*: చూ,

మసృణము. సం. విశ. 1. చిక్కనిది: చూ, స్నిగ్ధము. 3; 2. నున్ననిది: చూ, స్నిగ్ధము. 2. (మసృణఅనికొందఱు).

మసెల. దే. వి. అటక: చూ, సదనము. 1.

మసోదా. వా. విశ. చిత్తువ్రాసినది: చూ, ముసాయిదా. [వేణువు.

మస్కరము. సం. వి. అ. పుం. వెదురు*. చూ,

మస్కరి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, సన్యాసి; 2: చూ, యాచకుఁడు. 1.

మస్టు. దే. వి: చూ, రూ-మసటు.

మస్తకము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-మస్తము. తల: చూ, శిరము. 1.

మస్తకి. వా. వి. ఒకరకమునుందు.

మస్తము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మస్తకము.

మస్తరించు. దే. స. క్రి. లోఁబఱచు. కాశీ. 5, ఆ. 236: చేతులప్పళించు.

మస్తరు. దే. వి. 1. లోఁనువ: చూ, వశము. 1; వా. 2. పనివాండ్ర మొత్తముపద్దు.

మస్తి. వై. వి.=మదహస్తి. మదించినయేనుఁగు: చూ, హస్తి. [మెదడు.

మస్తిష్కము. సం. వి. అ. న. తలమెదడు: చూ,

మస్తీ. వై. వి.=మదహస్తి: చూ, రూ-మస్తి.

మస్తు. వై. వి. 1.=మత్త. మదము: చూ, హామిక; దే. వి. 2: చూ, సమృద్ధి; 3. మిాఁగడ: చూ, స్తన్యము; 4. చదరంగమందు రాజు తరువాత నొక జంతువును ఉంచియాడెడు ఆట.

మస్తువాఁడు. ద్వ. వి. మత్తుఁడు: చూ, సోమారి.

మస్తువు. సం. వి. ఉ. న: చూ, మండము. 1.

మస్థికాస్థి. సం. కపికంఠుకము, శిరోస్థి: చూ, శల్యము. 1.

మహాంతు. హి. వి. దేవస్థానమునకు ధర్మకర్తృత్వము జరిగించే బైరాగి, మఠాధిపతిగానుండు బైరాగి (అని కొందఱు): చూ, సన్యాసి.

మహాజరు. వా. వి. పెక్కుమంది చేరి వ్రాసికొను ప్రార్థనాపత్రము. (పిటీషను, అర్జి.)

మహాజ్యోతులు. వై. వి. బ. దీపభేదము: చూ, స్నేహాశము.

మహతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. నూఱు తంతులుగల నారదుని వీణ: చూ, వీణె; 2 తెలుఁగు వ్యాకరణమున తిర్యగితర స్త్రీ వాచకశబ్దములకు సంజ్ఞ; విశ. 3. గొప్పది: చూ, సుర. (3); అం. 4: చూ, తతవాద్యములు.

మహత్త్వము. అం; చూ, ఆవరణములు.

మహత్తు సం. వి. త్. న. 1. దొరతనము: చూ, స్వారాజ్యము; పుం. 2 బుద్ధి తత్వము: చూ, స్వభావము; 3. పురుషవాచక శబ్దములకు సంజ్ఞ: పుంలింగము; విశ.4. మహత్త్వమును తెలుపును: అంట; 5: చూ, మహతి. 3;అం. 6: చూ, ఆకాశములు. [ఔదార్యము.

మహత్త్వము. సం, వి. అ. పుం: ఉదారత్వము,

మహత్సర్గము. అం: చూ, సృష్టిసర్గములు.

మహదాత్మ అం: చూ, ఆత్మలు.

మహద్భయము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ—మహాభయము. [సన్మానితుఁడు.

మహనీయుఁడు. సం. విశ. గొప్పవాఁడు: చూ,

మహమహానాఁడు. వా. వి. ఇప్పుడును కాదు గదా ఎల్లప్పుడును (ముందు వెనుకలయందును) [మహస్సు.

మహము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—

మహర్లోకము. అం: చూ, ఊర్ధ్వలోకములు.

మహలక్ష్మి. అం:చూ,రూ—మహాలక్ష్మి(వాడుక).

మహలయము.వా.సం.వి:చూ,రూ-మహాలయము.

మహర్షులు. అం. 1: చూ, గోత్రము. 13; 2: చూ, ఋషిశ్రేష్ఠులు.

253

మహలు. వా. వి. 1. దేశములోని భాగము; 2:చూ, రాజమందిరము; 3. ఉప్పుపండుభూభాగము:చూ,భూమి.1. [చూ, సేద్యము.

మహసూలు. వా. వి. రూ_మహసూల్లు. పంట:

మహసూలుదారు.వా. వి: చూ, నాయకవాడి.

మహస్సు. సం. వి. స్. న. 1. తేజము: చూ, వెలుతురు. 1; 2. ఉత్సవము: చూ, సంబరము. 3.

మహసూల్లు. వా. వి: చూ, రూ_మహసూలు.

మహసూల్లుదారు. వా. వి: చూ, రూ-మహసూలుదారు.

మహాంగము. సం. వి. అ.పుం:చూ, లొట్టిపిట్ట.

మహాకందము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వెల్లుల్లి*; 2. దుంపకంద*: చూ, సూరణము.

మహాకరంజము. సం. వి. అ. పుం. కానుగు*: చూ, శాదఘ్నము.

మహాకారము. అం: చూ, లక్ష్యములు

మహాకారవేల్లము. సం. వి. అ. పుం పెద్దకాఁకర*: చూ, సుషవి. 1.

మహాకాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ,పషముష్టి*.

మహాకాలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. ఒక శివభటుఁడు.

మహాకాళీమతము. అం: చూ, తంత్రములు.

మహాకావ్యము. అం. (అప్పుడప్పుడు కవి చెప్పిన పద్యములు (గ్రంథస్థములుగావు.) ఇదిసంఖ్యాబద్ధము, అసంఖ్యాబద్ధము అని యిఱుతెఱంగులు (౧)సంఖ్యాబద్ధము ముక్తకాదికము.—౧. ముక్తకము, ౨. ద్వికము, ౩. త్రికము, ౫. పంచరత్నములు, ౮. వారణమాల, ౯. నవరత్నములు, ౧౨. భాస్కరమాలిక, ౧౬. శశికళ, ౨౭. నక్షత్రపంక్తి, ౩౦. త్రిశంతి, ౩౨. రాగమాల, ౫౦. పంచాదశ, ౧౦౦. శతకము, ౧౦౮. అష్టోత్తరశతము, ౭౦౦. సప్తశతి;(౨) అసంఖ్యాబద్ధము రగడ, గద్య, ద్విపద, దండక, మంజర్యాదులు. పైనిఁ

జెప్పిన లక్షణములుగలది మహాకావ్యము. (చూ, క్షుద్రప్రబంధము.)

మహాకులీనత. అం: చూ, నాయకగుణములు.

మహాకులుఁడు. సం. విణ: చూ, సాధువు. 3.

మహాకోశాతకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద బీర*.

మహాక్రూర. పా: చూ, వృత్తము. 1. ("ఒక ఇనగణమును, అయిదింద్ర గణములును, ఒక చంద్రగణమును గలిగి యయిదవ గణాద్యక్షరము యతిగాఁగల వృత్తము.)

మహాక్షితి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహాక్షోణి. అం.—పై.—

మహాక్షోభము. అం.—పై.—

మహాగణులు. పా. జంగాల గురువులబిరుదు.

మహాజంబువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, పెద్ద నేరేడు*.

మహాజాలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పచ్చ పువ్వుల ఆవడ*: చూ, హ్రస్వగవేధుక.

మహాజ్యోతిష్మతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. లతావిశేషము: చూ, లత. 1.

మహాఝురసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: శమల*.

మహాతండువు. సం. వి. ఉ. పుం, ఊ. స్త్రీ. పెద్దతెడ్డు: చూ, హరివాణము(పాత్రము. 6.)

మహాతలము. అం: చూ, అధోలోకములు.

మహాతార. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మనోరమ. 1.

మహాతిలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దనువ్వు*.

మహాతుక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. సన్నయేలకి*: చూ, పత్రిల.

మహాత్మగుప్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద దూలగోవెల*. [చూ, పల్లు. 1.

మహాదంతము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగుదంతము:

మహాదమనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రుచి. 5.

మహాదశలకు అంతర్దశలను గట్టు విధము. పా. ఎవని మహాదశలో నెవనియంతరము కనుఁగొనవలెనో నామహాదశానాథుని దశా సంవత్సరసంఖ్యను అంతర్దశానాథుని మహాదశా సంవత్సర సంఖ్యచే గుణించవలెను. అట్లు గుణించేఁగా వచ్చినయంకెలు మూఁడింటికన్న నెప్పుడు హెచ్చుండనేరవు. అట్లు గుణించేఁగావచ్చిన యంకెలలో మొదటి యంకెలను నెలలను కొనుము. చివరయంకెను మూఁడింటిచేత గుణించవలెను. గుణించేఁగా వచ్చినవి రోజులను కొనుము. మొ. (ఇందుకు మఱియొక సూత్రముకొఱకు "చూ, అంతర్దశ.")

మహాదశాశేషము. పా. జన్మనక్షత్ర ఏష్యఘటికలను జననకాల మహాదశసంఖ్యచేత గుణించవలెను. గుణించేఁగావచ్చిన మొత్తమునుబుక్తాద్యంతము చేతనుభాగించవలెను. భాగించేఁగా వచ్చినవిభక్తము సంవత్సరములగును. శేషము మిగిలిన, దానిని 12చేతను గుణించి బుక్తాద్యంతము చేతను భాగించవలెను. భాగించేఁగావచ్చిన విభక్తము నెలలగును. శేషముమిగిలిన, దానిని 30 చేతను గుణించి బుక్తాద్యంతము చేతను భాగించినయెడలవచ్చే విభక్తము దినములగును. శేషముమిగిలినదానిని60 చేతను గుణించి బుక్తాద్యంతముచేతను, భాగించినయెడల వచ్చే విభక్తముగడియలగును. మొ.

మహాదానములు. అం: చూ, దానములు.

మహాదేవతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.

మహాదేవతలు. అం: చూ, దేవతలు.

మహాదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

మహాదైత్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పెద్దతొలివేలుపు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మహాద్రావకము. అం: చూ, ద్రావకములు.

మహాద్రోణము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దతుమ్మి*.

మహాధనము. సం. వి. అ. న. 1. చిల్లమడ్డి: చూ, సల్లకి; 2. బంగారు: చూ, లోహము. 1; 3. కృషి: చూ, సేద్యము; 4. గొప్పవెలగల బట్ట: చూ, వస్త్రము; 5. గొప్పవెలగలవస్తువు: చూ, సరకు. 2; విణ. 6. గొప్ప వెలగలది.

మహానటుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

మహానరకము. అం: చూ, నరకములు.

మహానసము. సం. వి. అ. న.=బానసము. వంట యిల్లు: చూ, సదనము. 1.

మహానసశశన్యాయము. పా. వంటయింటి కుందేలు ఎక్కడికి పోఁగలదనుకీతి.

మహానాటకము. అం. (ఈగ్రంథమును హనుమంతుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మహానాభము. అం: చూ, శస్త్రములు.

మహానిధి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహానిరయము. అం: చూ, నరకములు.

మహానిశ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాత్రియొక్క రెండుమూఁడు జాములవేళ: చూ, రాత్రి.

మహానీలము. సం. వి. అ. పుం. 1. సింహళద్వీపమునందుఁ గలిగిన యింద్రనీలమణి: చూ, రత్నము. 1; 2: చూ, భృంగరాజము*.

మహానీలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. దేవయోని సర్పము: చూ, సర్పము. [చూ, సుగృహము.

మహాపక్షము. సం. వి. అ. పుం. కన్నెలేడి:

మహాపథము. సం. వి. అ. పుం. 1. ప్రాణాంతము; 2. రాజమార్గము: చూ, మార్గము. 1; అం. 3: చూ, నరకములు.

మహాపద్మము. అం. 1: చూ, నిధులు; 2: చూ, సంఖ్యాభేదములు; 3. దేవయోని సర్పవిశేషము: చూ, సర్పము. [పల్లేరు. *.

మహాపలంకష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద

మహాపాతకములు. అం. స్వర్ణస్తేయము, సురాపానము, బ్రహ్మహత్య, గురుపత్నీగమనము, మహాపాతకసహవాసము (చూ, పంచకము.)

మహాపాతకసహవాసము. అం.—పై.—

మహాపారేవతము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్దయీఁడ*. [పెద్దమ్రింగ. *.

మహాపిండీతకము. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మహాప్రతజీవి సం.వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్దముంగ*.

మహాపురాణములు. అం: చూ, పురాణములు.

మహాప్రళయము. సం. వి. అ. పుం. లోకనాశనము, బ్రహ్మకల్పక్షయము: చూ, సంవర్తము. 1. (చూ కల్పము 1) [పర్వ్వములు.

మహాప్రస్థానగమనము. అం: చూ, కలియుగ

మహాప్రస్థానికము. అం: చూ, భారతపర్వములు.

మహాప్రాచీరము. సం. వి అ. పుం: చూ, సముద్రము. [చూ, సుకభిపత్రి.

మహాఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రాజజంబువు*.

మహాఫలము. సం. వి. అ పుం: చూ, పిచగుమ్మడు*.

మహాబల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అవర్తని, చర్తరంగ. (తె).—సాబతస, నులితస; తద్వి.—గాత్రిస్పృకము. (తె).—తస.

మహాబలము. సం. వి. అ. న. సీసము: చూ, లోహము. 1.

మహాబలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వాయువు; 2: చూ, బుద్ధుఁడు; విశే. 3. మిక్కిలిబలము కలవాఁడు: చూ, శక్తుఁడు.

మహాభయము. సం. వి. అ. న. యా-మహద్భయము. మిక్కిలివెఱపు: చూ, సాధ్వసము.

మహాభాగ్యము. సం. వి. అ. న. 1. గొప్పసంపద. "ఆరోగ్యమే మహాభాగ్యము": చూ, సంపత్తి. 1; అం. 2 చూ, నాయకగుణములు.

మహాభూరి. అం: చూ, సంఖ్యాభేదములు.

మహాభైరవము అం: చూ, తంత్రములు.

మహామాత్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కార్యసహాయుఁడు: చూ, వ్యవహర్త. 2; 2. మావటివాఁడు: చూ, హస్త్యారోహుఁడు; 3: చూ, సంపన్నుఁడు. [బోడతరము *.

మహాముండిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద

మహామాయాశంబరము. అం: చూ, తంత్రములు.

మహామిద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అనుధారిణి, మహామేద. *.

మహాముని. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మహామూలము. సం. వి. అ. పుం: చూ, పెద్ద ముల్లంగి*: చూ, ముల్లంగి. [హస్తి.
మహామృగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు:చూ,
మహామేద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ:చూ,మహామిద*.
మహాయజ్ఞములు. అం.(చూ, యజ్ఞములు; చూ, పంచకము) బ్రహ్మ, దేవ, భూత, పితృ, మనుష్యయజ్ఞములు. (ఇంకను జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములును గలవు.) [చూ, రంభ. 2.
మహారంభ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పచ్చయరఁటి*:
మహారజతము. సం. వి. అ. న. బంగారు: చూ, లోహము. 1.
మహారజనము. సం. వి. అ. న. 1.—వై.—; 2. కుసుమపువ్వు: చూ, వహ్నిశిఖము. 2.
మహారణ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, పేరడవి.
మహారథుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. పదునొకండువేలమంది విలుకాండ్రతోఁ బోరెడి యోధుఁడు. తనను సారథిని గుఱ్ఱములను కాపాడుకొనుచు పోరెడియోధుఁడు (అని కొందఱు)(చూ, భటుఁడు): చూ, హంవీరుఁడు; విణ. 2. గొప్పరథముగలవాఁడు.
మహారాజపోషకులు. పా. ఏదేని యొక ఘనకార్యమునకు చేయూఁతనొసంగెడి సుకృతులు. "ఆంధ్ర వాచస్పత్యమునకు మహారాజపోషకులు మహారాజరాజ శ్రీ శ్రీసాహిత్యసామ్రాట్టు డాక్టర్ ఆఫ్ లెటర్సు జయపురాధీశ్వరులు శ్రీశ్రీశ్రీ మహారాజా శ్రీశ్రీశ్రీ విక్రమదేవవర్మ బహద్దరువారు జయపురము." ఇత్యాది.
మహారాజికులు. అం: చూ, గణదేవతలు.
మహారాజు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1.
మహారాజులు. అం: గయుఁడు, అంబరీషుఁడు, శశిబిందువు, అనంగుఁడు, పృథువు,మరుత్మంతుఁడు, మరుత్తు, సుహోత్రుఁడు, పరశురాముఁడు, శ్రీరాముఁడు, దిలీపుఁడు, నృగుఁడు, రంతిదేవుఁడు, యయాతి, మాంధాత, భగీరథుఁడు. (16) (చూ, రాజు. 1.)
మహారాత్రము. సం. వి. అ. పుం. అద్దమురేయి: చూ, రాత్రి. [గములు (అంగము. 9.)
మహారాష్ట్రఘూర్జరి. అం: చూ, ఘూర్జర్యుపాం
మహారాష్ట్రబ్రాహ్మణులు. అం. (మహారాష్ట్రులు): చూ, బ్రాహ్మణులు. (ఘూర్జరదేశమునకు దక్షిణమునను, కన్నడదేశమునకుత్తరమునను, ఆంధ్రదేశమునకు పశ్చిమమునను నుండు దేశము మహారాష్ట్రదేశము. ఈదేశమున ప్రచారముగల భాషయు మహారాష్ట్రమే. ఆదేశమందలి బ్రాహ్మణులు మహారాష్ట్రులనంబడుదురు.)
మహారాష్ట్రము. అం: చూ, దేశములు.
మహారాష్ట్రస్త్రీ. అం. మహారాష్ట్రదేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
మహారాష్ట్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మరాటి–మరాటీ,మరాటివాఁడు–మరాటీవాఁడు,అరె.
మహారౌరవము. అం: చూ, నరకములు.
మహాలయము. వా. సం. వి: చూ, మాలయము. "మహాలయ అమావాస్య".
మహాలక్ష్మి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ–మహలక్ష్మి (వా).1:చూ,సరస్వతి; 2. కర్ణుని పెంపుడుతల్లి: చూ, రాధ. 2; 3. నారాయణశక్తి. తద్విశేషములు.— గ్రామదేవతలు. (తె).—అంకమ్మ–అంకాలమ్మ–అంకు; (తె)–అసిరమ్మ; (తె).—ఉప్పాలమ్మ; (సం).–ఊతి; (తె).—ఎల్లపోతమ్మ; (తె).—ఎల్ల మారికమ్మ; (తె).—ఎల్లమ్మ; (సం).—కనకదుర్గ; (సం).—కర్ణీసుత; (తె).—కాటెట్టి–కాటేటి; (సం).—కామేశ్వరి; (సం).—కాలిక–కాళిక; (సం).—కులాంకుర; (తె).—గంగనమ్మ–గంగమ్మ–గంగా

నమ్మ; (తె).—గంటలమ్మ-గంటాలమ్మ; (తె).-గొంతెమ్మ-గొంతేనమ్మ-గొంతేలమ్మ; (తె).—గొట్టాలమ్మ;(మి)-ధనమ్మ;(తె).-నూకాలమ్మ; (తె).—పల్లకమ్మ; (తె).—పళ్లాలమ్మ; (తె).—పసుపులమ్మ; (తె).—పెద్దింటమ్మ; (తె).—పోలక—పోలకమ్మ; (తె).—పోలేరమ్మ-పోలేరు; (సం).—మారి; (మి).—మరిడిమహాలక్ష్మి. (తె) మరిడెమ్మ-మారెమ్మ; (తె).-అమ్మవారు, అమ్మోరు, ఆటలమ్మ—అట్లమ్మ, పొంగులమ్మ; (తె).— ముత్యాలమ్మ; (తె) — ముసళ్లమ్మ; (సం).—మూలదేవి, మూలభద్ర; (తె).—మొగదారమ్మ; (సం).—శ్యామలాంబ. (తె).-సోమాలమ్మ. మొ (మిగత వానికి "చూ, సోమాలమ్మ."); వా. 4. లచ్చి: చూ, లక్ష్మి. 1.

మహావర్తి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

మహావాక్యము. పా. రెండుసామాన్యవాక్యముల సంబంధముగలది.

మహావాతగజన్యాయము. పా. గొప్పగాలిలో నేనుఁగులే కొట్టుకొని పోవుచుండఁగా నిఁక యల్పజంతువులలెక్కయేమిటనురీతి.

మహావాతము. సం. వి. అ. న. 1. గాలితోఁ గూడినపెద్దవాన: చూ, వాన. 1; వా. 2. చేచ్చేవాతము. (చంపివేయునది.)

మహావాద్యములు. అం. భేరి, కాహళము, పటహము, శంఖము, జయఘంట. (5). (చూ, వీణె). [ములక. *.

మహావార్తాకి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద

మహావిద్యలు. అం. వేదములు ౪, ఉపవేదములు ౪, అంతరంగవిద్యలు ౪, బహిరంగవిద్యలు ౬ = మొత్తము ౧౮. (ఈమహావిద్యలవలన ౪౬ ఉపవిద్యలుగలిగి అన్నియు ౬౪ విద్యలయ్యె. ఈ ఉపవిద్యలయందొక్కొక్క-దానియందవాంతర భేదములను గణించియుం డునట్టి శిక్షాదిఉపవిద్యలను 41½ పారలలో "ఉపవిద్యలు" అనుశబ్దముకడఁ జూచుకొనవలెను.)

మహావీరచరిత. అం. (ఈగ్రంథము భవభూతి వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మహావీర్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు. [దీక్షానతానములు)

మహావ్రతము. అం: చూ, తానములు (చూ,

మహావ్రతి. సం. వి. ఇ. పుం: శరస్వామియుఁడు, జోటింగుఁడు, పంచవటుఁడు, పాలయజ్ఞోపవీతుఁడు.

మహాశంఖము. సం. వి. అ. న. 1. నొసలు: చూ, లలాటము; 2. మనుష్యునియెముక: చూ, శల్యము. 1; అం. 3: చూ, సంఖ్యాభేదము.

మహాశతావరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పెద్దపిల్లపీఁచేర*: చూ, శతావరి. [ప్రము.

మహాశయము. సం. వి. అ. పుం. చూ, సము

మహాశయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, సముద్రము; విశే. 2. గొప్ప యభిప్రాయముగలవాఁడు.

మహాశూద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొల్లది: చూ, వేశ్య; 2. గొల్లవానిభార్య: చూ, ఆభీరి. 2.(చూ, భార్య.) [చూ, వేశ్యుఁడు.

మహాశూద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఎఱ్ఱగొల్ల:

మహాశ్యామ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. జంతుకారి*: చూ, సురలి. [ముండిని*.

మహాశ్రావణిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మహా

మహాశ్రీ. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బౌద్ధదేవి: చూ, బుద్ధుఁడు. [పెన్నేరు*.

మహాశ్వగంధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పెద్ద

మహాశ్వేత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. నల్లనేలగుమ్ముడు*: చూ, సర్వతోభద్ర.

మహాసంమోహనము. అం: చూ, తంత్రములు.

మహాసర్పము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దపాము (సర్పరాజు): చూ, సర్పము.

మహాసహా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మాషపర్ణి*; 2: చూ, గొజ్జెంగ*; 3: చూ, పెద్దగోరంట*.

మహాసుఖుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మహాసూపపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిల్లపెసర*: చూ, పెసర.

మహాసేనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. కుమారస్వామి: చూ, స్కందుఁడు; విణ. 2. గొప్పసేనగలవాఁడు: చూ, సైనికుఁడు.

మహాస్రగ్ధర. పా. చూ, వృత్తము. 1. ("స, త, త, న, స, ర, గ గురువులు. 9–16 యతులు. 22వ ఛందస్సు.")

మహాస్థానము. సం. వి.అ.న: చూ, పేరోలగము.

మహి. సం. వి. ఇ. ఈ. స్త్రీ. 1. పుడమి: చూ, భూమి. 1; 2. ఆవు: చూ, ధేనువు.

మహిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ–మిహిక, హిమిక): చూ, హిమము.

మహితము. సం. వి. అ. న. 1. శివునిశూలము: చూ, హేతి (బాణము. 1–ర3.); విణ. 2. గొప్పది: చూ, నుర (3); 3. పూజ్యము: చూ, సత్తు. 4.

మహిమ. సం. వి. న్. పుం. 1. గొప్పతనము: చూ, యోగ్యత; అం. 2. ఒక ఐశ్వర్యము: చూ, సిద్ధులు (విభూతులు.)

మహిమము.—పై.—

మహిరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ – మిహిరుఁడు): చూ, సూర్యుఁడు.

మహిషము. సం. వి. అ. పుం. 1. (బలముగలదౌటవలన నాదరింపఁబడునది): అనూపము, కక్షము, కటాహము, కలుషము, కాలితనయము, కాసరము, కృష్ణము, కృష్ణశృంగము, కోణము, క్రోధము, గజచ్ఛాయము, గద్గదస్వరము, జడాత్మ, జరంతము, రక్తాక్షము, రజస్వలము, లులాయము, వాహద్విషము, సైరిభము. (తె).-ఎనుపోతు, కారెనుపోతు, జేమునెక్కిరింత, దుంత, దున్న, దున్నపోతు, పోతు; తద్వి —౧. కోడెఎనుపోతునకు—(తె) -కుఱ్ఱ, కోడియ–కోడె, కోడెదూడ: (చూ, వృషభము); ౨. నల్లఎనుపోతునకు.—గవలము. (మిగతవానికి "చూ, సైరిభము."); అం. 2: చూ, గతులు; 3: చూ, దిక్పాలవాహనములు.

మహిషవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. పోతురాతు: చూ, యముఁడు.

మహిషాక్షము. సం. వి. అ. పుం. కాలరసము*.

మహిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పట్టపుదేవి: చూ, రాజ్ఞి. 1; 2. బఱ్ఱె: చూ, హేరంబము; 3. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

మహిషాక్షి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: గుగ్గులువు, జంబుకము, టుందుగము, పలంకష. (తె).- గుగ్గిలపుఁజెట్టు, గుగ్గిలము*.

మహిషులు. అం. శ్రీకృష్ణుని అష్టమహిషులు. (భద్రలోనగువారు.)

మహిళ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ–మహేల. 1. ఆఁడుది. (24 ఏండ్లుగల ఆఁడుది): చూ, స్త్రీ; 2. ప్రేంకణము*: చూ, సన్నకదురు.

మహీక్షితుఁడు. సం. వి. త్. పుం. 1. పుడమిఱేఁడు: చూ, రాజు. 1; 2. ఱేఁడు: చూ, రాజు. 1.

మహీధ్రము. సం. వి. అ. పుం. పుడమితాలుపు: [చూ, పర్వతము.

మహీనతానములు. అం: (చూ, తానములు) ఇడ, పురుషమేధము, శ్యేనము, వజ్రము, ఇషువు, అంగిరస్సు, కంకము (7).

మహీరుహము సం. వి. అ పుం. పుడమిపుట్టు: చూ, వృక్షము.

మహీలత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱ, గండూపదము: చూ, సర్పము. [సీత. I.

మహీసుత. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. భూమిజ: చూ,

మహీసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. అంగారకుఁడు: చూ, రాహువు.2; 2. నరకాసురుఁడు;

కుజుఁడు, భూమిజుఁడు, భౌముఁడు.(తె).-నేలపట్టి, పుడమిపట్టి.

మహేంద్రగిరి. అం: చూ, లింగములు.

మహేంద్రజాలము. అం. 1: చూ, కళలు; 2:చూ, అవాంతరములు; వి. 3. గారడీవిద్య: చూ, మాయము. 1.

మహేంద్రము. అం. కులపర్వతములలో నొకటి: చూ, పర్వతము. (చూ, కులపర్వతములు.) [చూ, రంభ. 2.

మహేంద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. బొంతఁరటి*:

మహేంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. ఇంద్రుఁడు: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మహేచ్ఛుఁడు. సం. విశే. గొప్పయభిప్రాయముగలవాఁడు. [సల్లకి.

మహేరణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అందుగు*: చూ,

మహేశ్వరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, శివుఁడు; 2. గొప్పప్రభువు: చూ, స్వామి. 1; అం. 3: చూ, మూర్తులు.

మహోక్షము. సం. వి. అ. పుం. ఆఁబోతు: చూ, వృషభము. 1. [సహస్రపత్రము.

మహోత్పలము. సం. వి. అ. న. తామర: చూ,

మహోత్సాహుఁడు. సం. విశే. అద్భుత కార్యారంభముకలవాఁడు.

మహోదయము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, కన్యాకుబ్జము. 2; పుం. 2. ఆధిపత్యము: చూ, స్వారాజ్యము; 3. అభివృద్ధి: చూ, హెచ్చు. 2; 4: చూ, మోక్షము. 1.

మహోదరము. సం. వి. అ. పుం. ఒకరోగము: చూ, రోగము. 1.

మహోద్యముఁడు. సం.విశే.మహోత్సాహుఁడు.

మహౌషధము. సం. వి. అ. న. 1. అతివస*: చూ, విష; 2: చూ, వెల్లుల్లి*; 3. రూ-మహౌషధి. ఉషణము: చూ, సొంటి.

మహౌషధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మహౌషధము. 3.

మళయాళస్త్రీ. అం. మళయాళదేశపు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మళయాళము. అం. సహ్యాద్రి చుట్టునుగల దేశము: చూ, దేశములు. [సదనము. 1.

మళిగ. వై. వి. అంగడి. రూ—మళిగె: చూ,

మళిగె. వై. వి.—వై.—

మళ్ళా. వా.వి.మరల,తిరుగ,మళ్లీ. [మలుపు. 3.

మళ్లించే. వా. క్రి:రూ—మళ్లించే.చూ, రూ—

మళ్లీ. వా. వి: చూ, రూ—మళ్లా.

మళ్లు. వా. పి. బ. 1. వరిమళ్లు; దే. అ. క్రి. రూ-మరలు: చూ, పట్రిల్లు.

మా

మా. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, లక్ష్మి. 1; వై. విశే. (1)=మహత్. మిక్కిలి. "మా బాగాయె.": చూ, మజిమజి; దే. అవ్య. (2) బళిరె. వై. 6, ఆ. 95: చూ, సెబాసు; స. బ. (3) మాయొక్క. "మారాజ్యము."

మాంగల్యము. సం. వి. అ. న. 1.మంగళత్వము; 2: చూ, తాళిబొట్టు. 1; 3: చూ, తాళిబొట్టు. 2.

మాంగళి. అం. 1: చూ, పంచమజభాషలు; 2: చూ, మాళవకైశికిజభాషలు.

మాంజిష్ఠము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలచీర: చూ, వస్త్రము; పుం. 2. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నె: చూ, వర్ణము. 6; 3.=మంజిటి*: చూ, సమంగ. 1; విశే. 4. ఎఱుపుమించిన పసుపువన్నెగలది: చూ, వర్ణము. 6.

మాండూక్యము. అం: చూ, ఉపనిషత్తులు.

మాంత్రికుఁడు. సం. వి. అ.పుం: కాలింగుఁడు-కాళింగుఁడు, మంత్రజ్ఞుఁడు, మంత్రవాది, మంత్రికుఁడు_మాంత్రికుఁడు.

మాంధాత. అం: చూ, మహారాజులు (రాజు.1.)

మాందాళి. దే. వి. 1. రవా-రవాయి. "మాందాళిపచ్చ.": చూ, రత్నము. 1; 2. పచ్చ

పట్టుచీర. పంచ. వేం. 4, ఆ 342: చూ, వస్త్రము. [మూఁగ: చూ, భృంగరాజము. 3
మాంధిలపము. సం. వి. అ. పుం. పెద్దకూఁకటి
మాంద్యము. సం వి. అ. న. 1.=మయిదు. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1; 2.=మయిదు: చూ, రూ-మయికము.
మాంసభక్షకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: (క్రవ్యాత్తు- క్రివ్యాదుఁడు. క్రివ్యాశి.
మాంసము. సం. వి. అ. న. 1. పొలసు. (మాంసమునకును ఇందుల విశేషములకును గల పర్యాయపదములకు "చూ, శుక్తము.2."; అం. 2: చూ, ధాతువులు.
మాంసలుఁడు. సం. విశ. 1. బలిసినవాఁడు: చూ, శక్తుఁడు; 2. బలిమిగలవాఁడు: చూ, బలుఁడు. 4. (చూ, శక్తుఁడు.)
మాంసాశనుఁడు. సం. విశ: చూ, మాంసాహారి.
మాంసాహారి. సం. విశ: మాంసాశనుఁడు. (తె).— కాచుమేపరి, పొలసుదిండి.
మాంసి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. (మాంసమువంటి అవయవములుగలది.): అంబార్థవాచక, అమిషి, కాలిక, కృష్ణజట, కేశి, కోలవస, గంధమాంసి, గోలోమి, జట, జటామాంసి, జటిల, తపస్విని, పిశాచి, పిశిత, ఘాతకేశము, మిసి, లోమశ*. (చూ, లోమశ); 2. కారకొల్లి*: చూ, వాయసోలి. [సుఁడు.
మాంసికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, సంహార
మాఁకు. దే. వి. రూ-మ్రాఁకు. మ్రాను: చూ, వృక్షము.
మాఁగాయ. దే. వి. (మావి + కాయ) 1. మామిడికాయ; వా. 2. మామిడికాయపొప్పరగీఁచి రెండువైపులను తఱిగి ఉప్పుతో ఊరఁబెట్టిన ఊరఁగాయ: చూ, రుచిఁగాయ.

మాఁగు. దే. వి. 1: చూ, మలినము.1; 2: చూ, రూ-మంగు. హరి. పూ. 5, ఆ. 120; అ. క్రి 3: కనియు, కమియు, మదురు.
మాఁగుడు. దే. వి. 1. నలుపు: చూ, వర్ణము.6; 2. కసటు: చూ, మాఁగు. 1; వా. 3. మబ్బు. "ఆకాశము మాఁగుడు గానున్నది.": చూ, మేఘము. 1.
మాఁగుడువాఱు. దే. అ. క్రి. (మాఁగుడు + పాఱు) (రూ-మాఁగుపడు-మాఁగువాఱు.) మాయు. పరిభా. 5, ఆ 57: చూ, మలినమగు.
మాఁగుపడు. ద్వ. అ. క్రి. (మాఁగు + పడు). —పై.—మార్క. 1, ఆ. 169.
మాఁగువాఱు. దే. అ. క్రి. (మాఁగు + పాఱు) —పై.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 157.
మాఁటినంగ. దే. వి. (మాఁటిన + నంగ) కాముకి. కాశీ. 3, ఆ 62; కాశీ. 3, ఆ. 171: చూ, స్త్రీ.
మాఁటు. దే. వి. 1. కాంక్ష: చూ, వాంఛ; 2: చూ, మాఁతు; అ. క్రి. 3. తగులముగొను: చూ, మాఁటువడు.
మాఁటుమడఁగు. దే. అ. క్రి. జెంజాట ముడిగి నిశ్చబ్దమగు. (రూ-మాఁటుముడుఁగు-మాఁటుమణఁగు-మాఁటుమణుఁగు.)
మాఁటుముడుఁగు. దే. అ. క్రి.—పై.—
మాఁటుమణఁగు. దే. అ. క్రి.—పై.—
మాఁటుమణుఁగు. దే. అ. క్రి.—పై.—
మాఁటువడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వాంఛించు.
మాఁడించు. దే. ప్రే: మాఁడుచు.
మాఁడు. దే. వి. 1: చూ, దగ్ధిక; 2. ఇంటియొకభాగపుకప్పు: చూ, సదనము. 1; అ. క్రి. 3: చూ, దగ్ధమగు.
మాఁడుచు. దే. ప్రే. మాడఁజేయు. రామా. 7, ఆ. 242: మాఁడించు. [వాయసోలి*.
మాఁడె. పై. వి. 1: చూ, రూ-మండెము; 2: చూ,

మాఁడెము. వై. వి. రూ-మండెము. మండలాధి పతుల భూమండలము స్వా. 1, ఆ. 37: చూ, రూ-మండెము.

మాఁతు. దే. వి. చతురంగపు ఆటయందు బం టుతోఁగాక తక్కినవానితో రాజోనుగట్టు ట: మాఁటు.

మాకందము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మామిడి* (దీనికి దోహదక్రియకరస్పర్శము). [కరి.

మాకరి. వై. వి.=మాలాకర: చూ, రూ-మాల

మాకలి. సం. వి. ఇ. పుం: చూ, రూ-మాతలి.

మాకొను. దే. స. క్రి. కాటుచేయు. హరి. 5, ఆ. 46. కఱచు, కొఱుకు.

మాక్షికము. సం. వి. అ. న. 1. తైలవర్ణముగల తేనె: చూ, సారఘము; అం. 2: చూ, మధువులు.

మాఖము. సం. వి. అ. పుం:చూ,రూ_మాఘము.

మాగధి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అడవిమొల్ల*: చూ, యూథిక; 2: చూ, పిప్పలి*; 3: చూ, ప్రాకృతభాషా భేదములు; అం. 4: చూ, వ్యాకరణములు; 5: చూ, భాషలు.

మాగధుఁడు. సం. వి. అ. పుం: మగధుఁడు, మధుకుఁడు. [దేశము.

మాగాణి. దే. వి. 1: చూ, నంజె; 2: చూ,

మాగాని. దే. వి.—వై.—

మాగిలి. దే. వి: చూ, దేశము.

మాఘము. సం. వి. అ. పుం. 1. మాఘమాసము: చూ, మాసము. 1; అం. 2:చూ,కావ్యములు.

మాఘుఁడు. అం.(ఇతఁడుశిశుపాలవధవ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మాఘ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మొల్ల *.

మాచి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. కాఁచి*: చూ, వాయసి. 1; దే. వి. (1): చూ, మాచి పత్రి. *.

మాచిపత్త్రి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మాచిపత్రి*.

మాచిపత్రి. ద్వ. వి: చూ, స్థౌణేయము. 2.

మాచెవపక్కె. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మాచేకమ్మ. ద్వ. వి. (మాచే + అక + అమ్మ). రూ-మాసకమ్మ: చూ, పోటు. 1.

మాజోం. వా. వి. గంజాయి. (బెల్లము మొదలగు నవిచేర్చి సిద్ధముచేసినమత్తువస్తువు.)

మాట. దే. వి. 1. పలుకు: చూ, శబ్దము. 2; 2. వచనము: చూ, శబ్దము. 2; 3: చూ, వార్త. 1; 4: చూ,నింద. 1; 5: చూ, నింద. 2; 6. ప్రతిజ్ఞావచనము: చూ, శబ్దము. 2.

మాటకాఁడు. దే. విశ. (రూ-మాటకారి-మాట లమారి.): చూ, వాచాటుఁడు.

మాటకారి. దే విశ. 1: చూ, వాగ్మి; 2: చూ, వాచాటుఁడు. [పోవుట.

మాటతప్పుట. వా. వి. వాగ్దత్తమునెఱవేర్పక

మాటతేడా. వా. వి: తేడామాట. (సం).—ఇ.

మాటదాఁటనివాఁడు. దే.విశ:చూ,విధేయుఁడు.

మాటపట్టింపు. జా. వివాదము. "మాటపట్టింపుఁ బట్టి." (రసికజనమనోరంజనము).

మాటయిచ్చుట. జా. కరారుచేయుట. "తమ లంకారాజ్య పట్టాభిషిక్తుని గావింపఁగ మాటయిచ్చి." (రామాభ్యుదయము).

మాటలమారి దే. విశ: చూ, వాచాటుఁడు.

మాటలల్లుట. వా. వి: కయిత-కయితము-కైత-కైతము,కుది,కుదికూర్పు. (సం).-కవిత్వము, గద్యము, గుంఫనము- గుంభనము-గుంభము, గ్రంథనము, వచనము. (ఇదిచతుర్విధము.— ౧.ఆశుకవిత్వము, ౨.బంధకవిత్వము,౩. గర్భ కవిత్వము, ౪. చిత్రకవిత్వము.). తద్వి.— ౧. రెండుభాషలు కలిసిన కవిత్వమునకు.— (సం) —మణిప్రవాళము; ౨: (చూ, అవ ధానములు.); 3. గణపాదరహితకవిత్వము.— (సం).—గద్యము, చూర్ణకము—చూర్ణి— చూర్ణిక, సక్తువు; ౪. గద్యపద్యాది సంద ర్భము. (సం).—గ్రంథనము.

మాటలుచెవినినాటుట. జా. తెలియునట్లు దృష్టాంతముగాఁజెప్పుట. "ఏవియో నాలుగు మాటలు నీచెవినాటఁబూనుకొన్నాఁడ." (ధర్మజరాజసూయము.)

మాటవరుసకు. జా. సంగతి తెలియుటకు. "నీవు కల్లుతాగుదువని మాటవరుసకుఅన్నాఁడు."

మాటాడు. దే. అ. క్రి. 1. పలుకు: చూ, వచించే; స. క్రి. 2. అను: చూ, వచించే.

మాటికి. దే. దర్. 1: చూ, రూ-మాటిమాటికి; 2: చూ, వెండియు. [శశ్వత్తు. 1.

మాటిమాటికి. దే. దర్. ముహుర్ధర్థకము: చూ,

మాటు. దే. వి. 1: చూ, మఱుఁగు. 1; 2: చూ, వెండియు; 3. వేఁటకాని దాగుడుపల్లము: అనుపు. (సం).— ఉపశయము: చూ, రంధ్రము. 1; 4: చూ, టంకపుపొడి; స. క్రి. 5: చూ, మఱుఁగుపెట్టు; 6. అతికించే: చూ, సంధించే. 3.

మాటుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మఱుఁగుపడు.

మాఠరుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, దండుఁడు; 2: చూ, వ్యాసుఁడు.

మాడ. దే. వి. 1. పణదశకము; 2. అరవరా: చూ, సువర్ణము. 2.

మాడపట్టు. దే. వి: చూ, సోడు. [సోలి.

మాడి. దే. వి. అడవియులవ*: చూ, వాయు

మాడికి. దే.దర్.రూ-మాడ్కి: చూ, విధము. 1. (ఇది వేఱుగా ప్రయోగింపఁ బడదు. "అమ్మాడికి, ఇమ్మాడికి, చెప్పినమాడికి" మొ.); వి. 2. ఉపమావాచకము. (చూ, ఉపమ 2.).

మాడు. దే. అ. క్రి. మెలయు: చూ, ప్రవర్తించే.

మాడుగు. వై. వి.=మాలికా. (రూ-మాడువు). 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

మాడువు. వై. వి.=మాలికా.—వై.—(మేడకు.—మార్క. 2, ఆ. 292).

మాడె. వై. వి.=మండల. (రూ-మాడెము): చూ, మన్నెము.

మాడెము. వై. వి.=—వై.—

మాడ్కి. దే. దర్: చూ, రూ-మాడికి.

మాడ్పు. దే.వి.ఒకానొక చెట్టు: చూ, వృక్షము.

మాణవకము. సం. వి. అ. పుం. ఇరువదిపేటల మణిహారము: చూ, భూషణము. 2.

మాణవకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (మనువుయొక్క అల్పమైన అపత్యకము) బాలకుఁడు: చూ, శిశువు. [చూ, శిశువు.

మాణవ్యము. సం. వి. అ. న. బాలురగుంపు:

మాణిక్యము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మానిక. కెంపు. (దీనికిసింహళము,కాలపురము,ఆంధ్రము, తుంబురము ఇవి నాలుగు జన్మదేశములు. సింహళమునందు పుట్టిన కెంపు రక్తవర్ణముకలది. అది పద్మరాగము. అది ఉత్తమము; కాలపురమునందు పుట్టినది పసుపుదాళుకలది. అదికురువిందము. అది మధ్యమము; ఆంధ్రమునందు పుట్టినది అశోకపుచిగురుదాళుగలది. అది సౌగంధికము. అదియుమధ్యమము. తుంబురమునఁ బుట్టినది నీలపుదాళుగలది. అదినీలగంధి. అదిఅధమము.): చూ,రత్నములు; (చూ,రత్నము.1.)

మాణితము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మణితము. 1-2.

మాణిబంధము. సం. వి. అ. న. రూ-మాణిమంథము. సైంధవలవణము: చూ, లవణము. 1.

మాణిమండ. అం: చూ, చూర్ణములు.

మాణిమంథము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మాణిబంధము.

మాత. సం. వి. ఋ. స్త్రీ. 1. (గర్భమీమెయందిమిడియుండును.): అంబ, అంబిక, అక్క, అత్త, ఆర్య, ఇజ్య, ఈా, జనని, జనయిత్రి, జామ, జ్యా, తాత్రియంతి, ధాత్రి, ప్రసువు, మాతృక, సవిత్రి. (తె).— అప-అప్ప, అమ-అమ్మ, అవ-అవ్వ, కన్నది, తలి-తల్లి, తాయి; తద్విశేషములు.—

౧. అసురులతల్లికి.—దితి; ౨. ఉపమాతకు.—అంకపాళి, ఉపమాత, ధన్య, ధాత్రి, మాతృక. (తె).—దాది—దాదిలి; ౩. దేవతల తల్లికి.—అదితి, ఋ, ఋనామ, ఋూ, ఌ; కరవీరి, దేవమాత; ౪. ధృతరాష్ట్రునితల్లికి.—అంబిక; ౫. పినతల్లి (తల్లిచెల్లెలు, పినతండ్రిభార్య)కి. (తె).—పినతల్లి, పిన్నమ్మ, పిన్ని; ౬. రాక్షసుల తల్లికి.—నికష; ౭. శ్రీకృష్ణునితల్లికి.—దేవకి. (తె).—దేకి; ౮. వ్యాసునితల్లికి.—సత్యవతి. (మిగతవానికి "చూ,సవిత్రి.1."); బ. 2. బ్రాహ్మ్యాది: చూ, మాతృకలు; 3. చూ, లక్ష్మి. 1; 4: చూ, పార్వతి; 5. నేల: చూ, భూమి. 1; 6. ఆవు: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు); పుం. 7: చూ, కాలగాఁడు; అం. బ. 8: చూ, మాతలు.

మాతంగజాతి. అం: చూ, జాతులు. [హస్తి

మాతంగము. సం. వి. అ. పుం. ఏనుఁగు: చూ,

మాతంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, హైమవతి (పార్వతి); 2. వశిష్ఠునిభార్య: చూ, భార్య.

మాతంగుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మాదిగ: రూ—మతంగుఁడు: చూ, మాదిగ.

మాతగొరక. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.

మాతరపితలు. సం. వి. ఋ. పుం. ద్వి: రూ-మాతాపితలు, పితలు. [వాయువు

మాతరిశ్వుఁడు. సం. వి. న్. పుం. గాలి: చూ,

మాతలి. సం. వి. ఇ. పుం. రూ-మాకరి. ఇంద్రునిసారథి: చూ, సారథి.

మాతలు. అం. 1: చూ, మాతృకలు; 2: రాజభార్య, అన్నభార్య, గురుభార్య, తనతల్లి, భార్యతల్లి (5) (చూ, పంచకము.)

మాతాపితలు. సం. వి. ఋ. పుం. ద్వి: చూ, రూ-మాతరపితలు. [వస్త్రము.

మాతాబి. దే. వి. జెలతారు, జెరబాజే: చూ,

మాతామహుఁడు. సం. వి. అ. పుం: (తె).—అమ్మయ్య, తల్లితండ్రి, తాత.

మాతామహి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: (తె).—అమ్మమ్మ, తల్లితల్లి.

మాతుల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మేనమామభార్య: మాతులాని, మాతులి: చూ, భార్య.

మాతులము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉమ్మెత్త*: చూ, హాలాపుష్పము; 2. ముఱ్ఱుఁబాము: చూ, సర్పము; బ. 3. కుసుములు: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.) [కాయ.

మాతులపుత్రకము. సం. వి. అ. పుం. ఉమ్మెత్త

మాతులపుత్రకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మేనమామకొడుకు: బావ, బావగారు.

మాతులాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ, 1.=మాత్రి. జనము, భంగ, కుసుములు (అనికొందఱు): చూ, ధాన్యము; 2. మేనమామభార్య: చూ, మాతుల (చూ, అత్త. 4); 3. లంకలు. (ఇది-చింత్యము.)

మాతులాహి. సం. వి. ఇ. పుం. నెత్తురుపెనుపొడ, ముఱ్ఱుఁబాము: చూ, సర్పము.

మాతులి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాతులాని. 2; 2: చూ, మాతులాని. 1.

మాతులుంగము. సం. వి. అ. పుం. రూ—మాలుంగము=మాదీఫలము*: చూ, సుపూరము.

మాతులుఁడు. సం. వి. అ.పుం: చూ, మేనమామ.

మాతులేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాతులపుత్రకుఁడు.

మాతృక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. తల్లి: చూ, మాత. 1; 2. దాది: చూ, మాత. 1—౨; 3: చూ, పార్వతి; 4: చూ, వర్ణమాల; 5. అసలుగ్రంథము: చూ, సంపుటము. 3; బ. 6: చూ, మాతృకలు.

మాతృకము. సం. వి. అ. పుం. ఎడమపక్క—కొమ్ము చెవిలోనగువానిచే కొఱపడిన

యేనుఁగు: చూ, హస్తి. (దీనిచేరాజునకు దారిద్ర్యము కలుగును.)

మాతృకలు. అం: బ్రాహ్మి, మాహేశ్వరి, కౌమారి, వైష్ణవి, వారాహి, ఇంద్రాణి, చాముండ. (7)

మాతృష్వసేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తల్లితోడఁ బుట్టినదానికూఁతురు: చూ, సూన. 1.

మాతృష్వసేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ - మాతృష్వస్రీయుఁడు. తల్లితోడఁ బుట్టిన దానికొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1.

మాతృష్వస్రీయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తల్లితోడఁ బుట్టినదాని కూఁతురు: చూ, సూన. 1.

మాతృష్వస్రీయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ - మాతృష్వసేయుఁడు.

మాతృసౌదాయకము. అం: చూ, స్త్రీధనములు.

మాత్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1 అక్షరావయవము (బాణాకృతిగలది. లఘువు, లఘువే మాత్ర, మాత్రయన నొక చిటికాలము పలుకఁబడునది.); 2. వృత్తాంశము: చూ, వృత్తము. 5; 3: చూ, స్వల్పము; 4. కొలఁది. రూ—మాత్రము: చూ, వాసి. (6) (పరిమితి); 5: చూ, త్రుటి. 1; 6: చూ, సంఘము. 1; 7. తొడవు: చూ, పావణిక (భూషణము. 2.); 8. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; అ. న. 9. అవధారణము: చూ, వినుము; 10: చూ, సర్వము; దే. వి. (1) చిన్న మందుంట: మందుకొప్పెకు.-కఠిన, కుహనము, గుడము, గులిక—గుళిక—గుళిగ, గోలము—గోళము, ఘనరసము, ఘుటిక. (తె).—ఉంట,ఉండ, కొప్పియ-కొప్పె,గుండు, పూఁదె,పూదియ-పూదె, ఫూస; (2)=మాతులాని. జేనపనార సంచి: చూ, సంచి.

మాత్రము. వా. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మాత్ర. 4; అవ్య. 2. ఇతర వ్యవచ్ఛేదము.

మాత్సర్యము. సం. వి. అ. న. 1. =మచ్చరము: చూ,హంస. 7; అం. 2: చూ, అరివర్గములు.

మాత్సర్యశీలుఁడు. సం.విః (తె).-అంకకాఁడు, చేలపకారి, చేలపాది, కేలమరి, మచ్చరి, మచ్చరీఁడు.

మాత్స్యన్యాయము. పా. పెద్దచేఁప చిన్నచేఁపను దినుననురీతి. [ణములు.

మాత్స్యము. అం. (౧౪౦౦౦ కలది): చూ, పురా

మాద. దే. వి. వాఁపురోగము: చూ, వ్రణము.

మాదము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మదము. (విద్యాధనాదులవలన వచ్చినగర్వము)

మాదగోష్ఠీ. వా. వి. దగా, మోసము. (ఉత్తర సర్కారులలో వాడుక.)

మాదవళము. దే. వి. (రూ-మాదళము-మాదావళము-మాదావళి.) .1. కపిలవర్ణము: చూ,వర్ణము.6; 2. కపిలవర్ణముగలచీర:చూ,వస్త్రము.

మాదళము. దే. వి.—పై.—

మాదావళము. దే. వి.—పై.—(కపిలవర్ణమునకు.—కళా. 8, ఆ. 139.)

మాదావళి. దే. వి.—పై.—

మాదిగ. వై. వి.=మాతంగ: అసాది, గూబరి, గొడగరవాఁడు, గొడగరి, గొడారి, గొడారివాఁడు, గోసంగి-గోసఁగి, చేమ్చ్రెడి, ముచ్చెవాఁడు. (సం).—కురటుఁడు, గోహింసకుఁడు, చర్మకారుఁడు, చర్మరువు, పాదుకృతుఁడు-పాదూకృతుఁడు, పాదూవాహుఁడు, మతంగుఁడు-మాతంగుఁడు. తద్వి.—మాదిగజాతికి.—గొడగర, మాదిగ. ("చూ, శిల్పులు".)

మాదిగకత్తి. వై.వి.మాదిగవానికత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

మాదిపలము. వై. వి.=మాతులుంగ. రూ—మాదీపలము: చూ, సుపూరము.

మాదిఫలము. మి. వి.—పై.—ఉ, రా. 6, ఆ. 61; య. 2, ఆ. 47; య. 1, ఆ. 36.

మాదిరి. దే. వి. ఏ. రూ-మాద్రి. 1: చూ, సామ్యము; 2: చూ, విధము. 1; 3. ఉపమావాచకము: చూ, సామ్యము; విశే. 4: చూ, సమానము. 2.

మాదీపలము. వై. వి.=: చూ, రూ-మాదిపలము.

మాదీఫలము. మి. వి: చూ, రూ-మాదిఫలము.

మాదృశుఁడు. సం. విశే. నావంటివాఁడు.

మాదెన. దే. వి: చూ, స్థూలపుష్పము. *. [విష.

మాద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. అతివిష*: చూ,

మాద్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పాండురాజు భార్య: చూ, భార్య; దే.శి. ఏ. (1): చూ, రూ-మాదిరి. 1; వి. (2): చూ, రూ-మాదిరి. 2; (3): చూ, రూ-మాదిరి. 3; విశే. (4): చూ, రూ-మాదిరి.4. [మాధవకము.

మాద్వీకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

మాధవకబళము. వా. సం. వి. అ. పుం. మధుకరసంబంధమైన ముద్ద, భగవంతుని స్మరించుచు అడిగెడి భిక్షాన్నపుముద్ద (అని కొందఱు) (మాదాకబళము అనియు వాడుక): చూ, సాదము (1).

మాధవకము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఇప్పపువ్వు కల్లు: చూ, మధువు. 4; 2. కల్లు: చూ, సుర. 2; 3. ద్రాక్షకల్లు: చూ, సుర. 2.

మాధవకరము. వా. సం. వి. అ. న: చూ, మాధుకరము.

మాధవచంపు. అం. (ఈగ్రంథము భట్టాచార్యుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మాధవము. సం. వి. అ. పుం. 1. వైశాఖమాసము: చూ, మాసము. 1; 2. వసంతఋతువు: చూ, మాసద్వయము.

మాధవాయస్వాహా. అం. (మాధవః=మాయాః విద్యాయాః స్తస్యాః, ధునోతి= కంపయతి; మానాద్ధ్యానాచ్చ యోగాచ్చ విద్ధిభారత మాధవమ్,): చూ, ఓమ్.

మాధవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, పూలగురిగింజ*; 2: చూ, మాదిఫలము*; 3: చూ, సదాప*; 4. కల్లు: చూ, సుర.2; 5. తేనె: చూ, సారఘము; 6. చెక్కెర: చూ, శర్కర. 1; 7: చూ, లక్ష్మి. 1; 8. గోమహిష్యాది సమృద్ధి: చూ, సమృద్ధి; 9. కుంటెకత్తె: చూ, శంభళి.

మాధవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. లచ్చిమగఁడు: చూ, విష్ణువు. 1.

మాధుకరము. సం. వి. అ. న. మధుకరవృత్తి. భో. క, ఆ. 33: మాధవకరము.

మాధురి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మాధుర్యము. 1; 2. కల్లు: చూ, సుర. 2.

మాధుర్యము. సం. వి. అ. న. తీఁపు: (ఇందుల విశేష్య విశేషణంబులకు: "చూ, సురసము. 2"); 2. పక్షులలోనగునవి వచ్చుటకు జోయవేసెడు ఈల: చూ, స్వరము. 2; అం. 3: చూ, కావ్యగుణములు; 4: చూ, గుణములు; 5: చూ, శృంగారచేష్టలు.

మాధ్యందినబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, మహారాష్ట్రులు. (శుక్లయజుర్వేదమునకుఁ జేరినవారు, వీరు శతపథ బ్రాహ్మణము కాత్యాయన సూత్రము మాధ్యాహ్నికసంధ్య ప్రధానముగా గలవారు. మాధ్యాహ్నమునకు ముందు వీరినిఁ జూడఁగూడదని కొందఱందురు. ఇది చింత్యము. కోలాపూరు, నాసికా, దక్షిణమహారాష్ట్రదేశములందు వీరినిఁజూడనగు): చూ, బ్రాహ్మణులు.

మాంధ్యదినము. అం. చూ, కల్పసూత్రము.

మాధ్యస్థము. సం. వి. అ. న. మధ్యస్థుఁడు చేయు తీర్పు. [ధ్యావందనము.

మాధ్యాహ్నికసంధ్యావందనము. అం: చూ, సం

మాధ్వబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ద్రావిడులు. (వీరు శుద్ధముగ ఆఱువేలు. వీరు ఇతరబ్రాహ్మ

ణులనుండి పడుచులను తీసికొందురు గాని వారిపడుచులను ఇతరులకియ్యనొల్లరు. వీరు కృష్ణయజుర్వేదులు, ఆపస్తంబ సూత్రులు. వీరినే వీరవైష్ణవులని కూడ చెప్పుదురు. వీరు ద్వైతమతమునకుఁ జెందినవారు: చూ, బ్రాహ్మణులు.)

మాధ్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మద్యము: చూ, సుర. 2; 2. మకరందము: చూ, సుమనోరజము.

మాధ్వీకము. సం. వి. అ.న. (రూ-మాద్వీకము-మార్ద్వీకము-మాధవకము): చూ, రూ—మాధవకము. 1—2—3.

మాన. వై. వి.=మానమ్. (రూ-మానిక-మానికె) రెండుతవ్వలు, కుడపము-కుడుపము: చూ, సేరు.

మానన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ =మన్నిక. 1: చూ, మన్నన. 1; 2: చూ, వినయము.

మాననీయము. సం. విణ. మన్నింపఁదగినది, క్షమింపఁదగినది: మాన్యము.

మానము. సం. వి. అ. న. 1. త్రాసు, మూర, తూములోనగునవి: ద్రవయము, పాయ్యము, మాయ్యము, పౌతవము: చూ, (తె).—వడ్డ. (ఇది త్రివిధము.—తులామానము, అంగుళీమానము, ప్రస్థమానము) (ఇందు ౧ ట్రాయి లేక వెండిబంగారు, ౨ వ్యాపార, ౩ వైద్య, ౪ చెన్నపురిగౌర్నమెంటు, ౫ దొళలవ్యాపార, ౬ సామ్రాజ్య, రైలుకాటా, ౭ ఫ్రెంచితూనికలును. మఱియు ౧ వైద్యుల ద్రవమానపు, ౨ ఇంగ్లీషు పరిమాణపు, ౩ చెన్నపురి, ౪ దేశవాళీ, ౫ దైర్ఘ్యమాన, ౬ ధరాతల, ౭ ఘన, ౮ భూగోళ, నావిక, ౯ కోణ, ౧౦ ఫ్రెంచి పరిమాణపు కొలతలును మున్నగునవి గలవు); 2. కొలఁది: చూ, వాసి (6) (పరిమితి); 3. మానిక: చూ, సేరు; పుం. 4. చిత్తోన్నత్యము; 5. గర్వము: చూ, హంకారము; 6. స్త్రీలకు పురుషులయెడఁగలుగు కోపము: చూ, కోపము; అం. 7: చూ, హేయగుణములు; 8. (విశంతి విగ్రహము): చూ, విగ్రహములు.

మానములు. అం. 1: ౧ చాంద్రమానాబ్దము, ౨ నాక్షత్రమానాబ్దము, ౩ సౌరమానాబ్దము, ౪ బార్హస్పత్యమానాబ్దము, ౫ సావనమానాబ్దము; 2: చూ, మానము. 1.

మానవతి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మానముగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3: చూ, స్వీయ.

మానవము. అం. 1: చూ, ఉపపురాణములు; 2: చూ, పరిచారములు. [ణము. 1.).

మానవాస్త్రము. అం: చూ, అస్త్రములు. (బా

మానవుఁడు. సం.వి.అ.పుం: చూ, మనుష్యుఁడు.

మానసము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మనసు.1; 2 మానససరస్సు: చూ, సరస్సు. 1.

మానసించు. సం. అ. క్రి. తలంచు. ఉ, రా. 5, ఆ. 181: చూ, యోచించు.

మానసికపూజాకుసుమములు. అం: మనస్సు, బుద్ధి, వాక్కు, శమము, దమము, అక్రోధము, మానము, నిరాహారము, నిద్రాత్యాగము, భూతదయ, అభినివేశము, నైర్మల్యము, అచాంచల్యము, వేదాంతవిచారము, బ్రహ్మజ్ఞానము. ఆనందము. (16.)

మానసికము. అం. 1: చూ, స్వాధ్యాయము; 2: చూ, కర్మములు (కర్మలు.)

మానసౌకసము. సం. వి. స. పుం: చూ, హంస.

మానా. హా. వి. పరవడి, నెఱవడి: చూ, మేలుబంతి. [పుచ్చి మాటలాడెడు స్త్రీ.

మానాపతి. హా. మి. వి. తనలోపములను కప్పి

మానాపమానములు. అం: చూ, ప్రకాశింపఁజేయఁగూడనివి.

మాని. సం. విణ.(న్.ఈ.న్)మానముగలవాఁడు.
మానిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాన.
మానికదారి. వై. వి.=మాణిక్యధారిణీ. (మానికము + దారి): చూ, వేశ్య.
మానికము. వై. వి.=మాణిక్య. కెంపు. వసు. 1, ఆ. 2: చూ, రత్నము. 1; 2. మణి: చూ. రత్నము. 1.
మానికె. వై. వి. 1.=మాన: చూ, మాన; 2.=మాన. మణి: చూ, రత్నము. 1.
మానితము. సం. విణ.1. మన్నింపఁబడినది:చూ, సన్మానితము; అం. 2: చూ, తిర్యక్కరణ బంధములు.
మానిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మానవతి. 1—2; అం. 3: చూ, వృత్తము. 1. ("భ, భ, భ, భ, భ, భ, భ గురువులు. 13 యతి. 22 వ ఛందస్సు.)
మానిపసుపు. ద్వ. వి. రూ—మ్రానిపసుపు:చూ, హరిద్రువు. (ఇదె ఎఱ్ఱకసిందవేరు లేక కాలేయకము.)
మానిపుక్కిటిపులుఁగు. దే.వి: చూ,బెబ్బులుఁగు.
మానిపోటుపులుఁగు. దే. వి.—వై.—
మానిసి. వై. వి. 1.=మానుష: చూ, మనుష్యుఁడు; 2.=మానుషీ. మనుష్యస్త్రీ: చూ,స్త్రీ; 3: చూ, భటుఁడు. పర. 5, ఆ. 62.
మానిసిదిండి. ద్వ. వి: చూ, రాక్షసుఁడు. ఉ, హరి. 4, ఆ. 263.
మానిసిరాతు. వై. వి.=మానుషరాహుత్త. నరవాహనుఁడు, కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.
మానిసిఱేఁడు. ద్వ. వి. మనుజేంద్రుఁడు: చూ, రాజు. 1.
మానిసిసింగము. వై. వి.=మానుషసింహ. అచ్చ. యు, కాం. 466: చూ, సింగఁడు. 1.
మానీఁగ. దే. వి. భృంగవిశేషము: చూ, సారంగము. 3.

మాను. దే. వి. 1. రూ-మ్రాను. చెట్టు. వసు. 1. ఆ. 45: చూ, వృక్షము; 2. బోదె: చూ, రూ-మ్రాను; 3. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; 4. విసర్జనము: చూ, విమోచనము; విణ. 5. మనోజ్ఞము: చూ, హృద్యము; స. క్రి. 6. విడుచు: చూ, విసర్జించు; వా. 7. (పుండు) మానించు: చూ, సుగ్రుక్కు (9); 8. (బడికి) రాకుండఁగపోవు.
మానుచు. దే. ప్రే. మానఁజేయు, మానించు: రూ—మాన్చు—మానుపు. [లఁబాలు.
మానుట. దే. అవ్య. నివృత్తి, ఆజ్: చూ, మద
మానుపు. దే. ప్రే: చూ, రూ—మానుచు.
మానుపసుపు. ద్వ. వి: చూ, రూ—మానిపసుపు.
మానుపోటువు. దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.
మానుషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=మానిని. మనుష్య స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.
మానుషుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మానిసి: చూ, రూ-మనుష్యుఁడు. [సమూహము.
మానుష్యకము. సం. వి. అ. న. మనుష్యుల
మానెడు. ద్వ. వి. కుడపపరిమాణము.
మానెరు. దే. వి. రూ-మానేరు*: చూ, స్వర్ణపల్లి. [మేనేజరు.
మానేజరు. వా.వి. కార్యనిర్వాహకుఁడు: రూ—
మానేరు. దే. వి: చూ, రూ—మానెరు.*
మాన్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-మానుచు.
మానైనవాఁడు. దే. విణ: చూ, సౌందర్యవంతుఁడు. [మాను. 3.
మానోజ్ఞకము. సం. వి. అ. న. మనోజ్ఞత: చూ,
మాన్యక్షేత్రములు. అం: చూ, మదములు.
మాన్యము. సం. వి. అ. న. 1.=మన్నియము-మన్నెము. (తె).— ఇనాము- ఈనాము, కట్టుబడి, క్విటిరెంటు, మండెము— మన్నియము-మన్నెము; 2. కొండల నడమను అరణ్యమధ్యముననుగలభూమి,

రోగభూయిష్టమగుభూమి (అనికొందఱు): (తె).- మండెము_మన్నియము_మన్నెము; విణ. 3: చూ, మాననీయము.

మాపు. దే. వి. 1: చూ, పుంట; 2: చూ, రాత్రి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1050; 3. మైల: చూ, మలినము. 1; ప్రే. 4. మాయఁజేయు, పోఁగొట్టు.

మాపుడు. దే. వి. మైల: చూ, మలినము. 1.

మాపు. వా. వి. మన్నింపు, క్షమింపు.

మాపుచేయు. వా. స. క్రి. 1. క్షమించు; 2. కనఁబడకుండఁగఁజేయు.

మాబాగు ద్వ. వి. 1: చూ, సమ్మతి. 1; అవ్య. 2. మిగులమంచిది: చూ, సమ్మతి. 1.

మామ. వై. వి. 1.=మామక. తల్లిసోదరుఁడు: చూ, మేనమామ; 2. అలుమగల తండ్రి: చూ, శ్వశురుఁడు; 3. తండ్రితోఁబుట్టువు యొక్క భర్త, మేనత్తమగఁడు. (శూద్రులుకొందఱు తల్లిసోదరుని (మేనమామను) "నాన్న" అని పిలుచుచున్నారు.)

మామకీనము. సం. విణ. నాది, నాయది.

మామకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మామ. 1: చూ, మామ. 1; విణ. 2. నావాఁడు; వా. 3. పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

మామమామ. వై. వి. 1: చూ, విష్ణువు. 1. (లక్ష్మీదేవిని పెండ్లాడుటచే తనకు మామయైన సముద్రునికి పెండ్లామగు గంగాదేవి తనకు కూఁతురు వరుసయగుటచే విష్ణువు సముద్రునకు మామ ఆయెనని యెఱుంగునది.); 2. సముద్రుఁడు: చూ, సముద్రము.

మామమామబావ. వై. వి. చంద్రుఁడు. ఆం, పదా. సు. 23: చూ, హిమాంశువు.

మామా. దే. అవ్య. మానుమాను.

మామాటయేమాట. జా. నిజము. "మాభోగంబులె యాత్మభోగములుగా మామాటయేమాటగా.". కళా. 5, ఆ. 215.

మామిడి. దే. వి: రూ-మావిడి-మావి: (సం).- అమ్రము-ఆమ్రము, కాంతము, కామవల్లభము, కామశరము, కామాంగము, కీరేష్టము, కేశవాయుధము, కోకిలానందము, కోకిలావాసము, గంధబంధువు, చామరపుష్పము, చూతకము-చూతము, మాకందము, రసాలము*; తద్విశేషములు.— ౧. అంటుమామిడి; ౨. అంబాళము, నల్లమామిడి. (సం.)- అంబరీషము, అమ్రాతకము, ఆమ్లపాటలము, ఆమ్లాతకము, కపి, కపిచూడ, కపిచూతము, కపిప్రియము, కపిరసాధ్యము, కపీతనము, కీరము, గుడబీజకము, టంకము, పీతనకము, పీతము, బృహద్బీజము, స్తనక్షీరము, స్నిగ్ధవృక్షము; ౩. అటకమామిడి - అటికమామిడి. (సం).—ఖండలచ్ఛదము, బస్తాంద్రి, మండలచ్ఛదము, రక్తపుష్పము, విశాలము, శ్వానాడికము; ౪. అడవిమామిడి. (సం).—ప్రియాలము; ౫. ఎలమావి, తియ్యమామిడి, తేనెమామిడి. (సం).- అతిసౌరభము, పుండరీకము, సహకారము; ౬. కట్టుమామిడి; ౭. కొండమామిడి, పుల్లమామిడి. (సం).—కుశ, కుశామ్లిక, కోశామ్రము, క్షుద్రామ్రకము, ఘనస్కంధము, జంతువృక్షము, రక్తకము, లాక్షావృక్షము; ౮. కోఁతిపిత్తమామిడి, కోఁతిమామిడి; ౯. గుజ్జుమామిడి, రాచమామిడి. (సం).— కామఫలము, కామాయుధము, కామేష్టము, కోకిలానందము, కోకిలోత్సవము, రాజామ్రము; ౧౦. తుమ్మెదమామిడి. (సం).— కోశామ్రము, క్రిమిద్రువు; ౧౧. పచ్చిబియ్యపుమామిడి; ౧౨. పోఁకమామిడి. (సం).— క్షుద్రామ్రము, తూదసస్యకము; ౧౩. ముంతమామిడి. (సం),—అగ్రిబీజము, ౧౪. (సం).—అక్షిబము-అక్షీబము; ౧౫. (సం).—అర్బుదఫలము. (ఇట్లేపలురకముల

అంటుమామిళ్లు, పలురకములమొక్క—మామిళ్లు కలవు.) (మిగతవానికి "చూ, సహకారము.")

మామిడిఅల్లము దే. వి. అల్లములో భేదము, కస్తూరిపసుపు (అని కొందఱు)*: చూ, శృంగబేరము.

మామిడిగుత్తులు. ద్వ. వి. బ: చూ, ధాన్యము.

మామిలీతు. వా. వి. పద్ధతి: మామిలీయతు.

మామిలీయతు. వా. వి— పై.—

మామూలు. వా. వి. 1. వాడుక, అలవాటు: చూ, స్వభావము; 2. వాడుకగా నిచ్చెడు విత్తము; 3. లంచేము గానిచ్చెడు విత్తము; 4. బహుమతి.

మామెన. దే. వి; చూ, శారిబ*.

మాయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: అజ, ఉపాదానము, ప్రకృతి, ప్రత్యాహారము, ప్రధానము, (తె).=మాయము; 2.=మాయము. ఇంద్రజాలాది విద్య: చూ, మాయము. 1; 3. =మాయము: చూ, వంచన; 4. ఒకపట్టణము. కాశీ. 3, ఆ. 87: చూ, దేశములు; 5. బుద్ధి. చూ, హృల్లేఖము. 2; 6: చూ, విష్ణువు. 1; అం. 7: చూ, ఉపాయములు. 1; 8: చూ, పుణ్యనగరములు; పా. 9. దీనికిఉపమానము.—రాక్షసులు.

మాయకాఁడు. దే. విశ. (వై. =మాయావి అని కొందఱు); 1: చూ, వంచకుఁడు. 1; 2. ఇంద్రజాలికుఁడు: చూ, వ్యాళగ్రాహి.

మాయదారి. ద్వ. విశ.— పై.—

మాయపోతు. దే. విశ.— పై.—

మాయము. వై. వి.1 =మాయ:(దేశ్యమని శ ర.) కనికట్టు—కనుకట్టు, కయిలాటము—కైలాటము, గారడము—గారడి, దందన, బూటకము, బూమియ, మతకము, మాయము, వేడబము. (సం).—కుహరము, కూటము, చింతాయన, నికృతి, జంత్రము, జాలము, మాయ, మాయోపాయము; తత్సి—కర్కటముఖము, కాబకాటము, కుసృతి, కృష్ణాంగము, నాగతుండము, జాంగళి, మహేంద్రజాలము, శాంబరి: (చూ, ఇంద్ర జాలికము.) ఇత్యాది (మిగతవానికి "చూ, వేడబము."); 2.=మాయ: చూ, మాయ.1; 3.=మాయ. చూ, వంచన; విశ. 4. అదృశ్యము. వై. 3, ఆ. 82: చూ, ఓచ్చెమొగము; అం. 5: చూ, మాయ. 7.

మాయలమారి. మి. విశ. (వై. అని కొందఱు = మాయావి) చూ, మాయకాఁడు. 1-2.

మాయలాఁడి. మి. విశ.టక్కులాఁడి:చూ, స్త్రీ.

మాయలాఁడు. మి. విశ: చూ, మాయకాఁడు. 1-2. పాండు. 5, ఆ. 206.

మాయాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

మాయాకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయకాఁడు. 1—2.

మాయాదేవీసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ—మాయాసుతుఁడు. శాక్యబుద్ధదేవుఁడు: చూ, బుద్ధుఁడు.

మాయావి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్).=మాయదారి: చూ, మాయకాఁడు. 1—2.

మాయాసుతుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయాదేవీసుతుఁడు.

మాయి. సం. విశ. (న్. ఈ. న్): చూ, మాయకాఁడు. 1-2; దే. వి. (1) నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; 2. మఱుఁగు. చూ, స్థగనము.

మాయికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయకాఁడు. 1-2.

మాయు. దే. అవ్య. 1. రూ—మాయురె: చూ, నేబాసు; అ. క్రి. 2: చూ, మలినమగు; 3: చూ, నశించే.

మాయుఁడు. సం. వి. అ. పుం.1: చూ, విష్ణువు.1; 2. అసురుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మాయుకము. సం. వి. అ. పుం. సేనాపతికిని రాష్ట్రమునకును నాశము కలుగఁజేయు ఏనుఁగు. (నల్లని శరీరమును, నల్లని నాలుకయును, కుఱుచే దేహమును, అల్పములైన కర్ణవాల మేహనములును, దీర్ఘమగు తొండమును, కృశమగు గ్రీవమును, దుర్గంధమును గలది): చూ, హస్తి.

మాయురె. దే. అవ్య: చూ, మాయ. 1.

మాయువు. సం. వి. ఉ. స్త్రీ. పిత్తము: చూ, రోగము. 1.

మాయూరము. సం. వి. అ.న. 1. నెమిళ్ళగుంపు: చూ, శిఖి. 2; విణ. 2. మయూరసంబంధమైనది; అం. 3: చూ, భావదూషితములు.

మాయోపాయము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాయము. 1.

మాయ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మానము. 1.

మారకజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.

మారకము. సం. వి. అ. న. 1.=మార్కము: చూ, మరణము; వా. 2. (రూ-మారుగడ-మారకము-మార్కము- మార్పు-మాఱుపు.) ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, వినిమయము; 3. పెద్ద నాణ్యమును యిచ్చి దానికి సరిపడు చిన్ననాణ్యములను కోరువారు ఇచ్చెడురుసుము. "రూపాయకు పైస మారకము." మొ; వా. 4.బంధకము, తాకట్టు: చూ, వారకము. 1.

మారకస్థానములు. పా. జన్మలగ్నమునకు ౨-౭ స్థానములు, అనఁగా ఆయుస్థానమునకు వ్యయస్థానములు గనుక మారకస్థానములయినవి ౭వస్థానముకంటె ౨వమారకస్థానము ప్రబలమైనది వ్యయస్థానముకూడ నొకప్పుడుమారకస్థానమగును. [హింసకుఁడు.

మారకుఁడు. సం. విణ. చేంపువాఁడు: చూ,

మారజిత్తు. సం. వి. త్. పుం: చూ, మారకజిత్తు.

మారణము. సం. వి. అ. న. చేంపుట: చూ, హింస. 1; 2: చూ, మారకము. 1; 3. మారణమనువిద్య; అం 4. (నీలోత్పలము): చూ, మన్మథబాణములు; 5: చూ, విద్యలు; 6: చూ, కళలు; 7: చూ, అస్త్రములు; 8: చూ, ఉపవిద్యలు.

మారదుఁడు. సం. వి. అ. పుం 1:చూ,విష్ణువు.1; 2: చూ, శివుఁడు; 3: చూ, సంబంధి. 1.

మారాకు. వా. వి. మొలకకు మొదటపుట్టిన ఆకునకు తరువాత పుట్టినఆకు.

మారాటము. దే. వి. రూ-మాఱాటము. కలహము: చూ, యుద్ధము.

మారాము. వై. వి.=మర్మము. 1:చూ,మర్మము. 1; వా. 2. గారాబము. "మావాఁడు గారాముచే బడికిపోవుటలేదు.": చూ, గారము. 3.

మారాముల్లు. వా. వి. బ: చూ, పుత్త్రాకులు.

మారి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, మారకము; 2. మసూరిక: చూ, స్ఫోటకము; 3. వర్షము: చూ, వాన. 1; ఈ. స్త్రీ. 4. జనక్షయము; 5: చూ, పార్వతి; అం. 6: చూ, మధ్యమగ్రామగత మూర్ఛనలు; దే. వి. (1) ఒకగ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి.3; అప. 2. తాచ్ఛీల్యమునందు వచ్చెడియొకానొక ప్రత్యయము."కొట్లమారి, మొట్లమారి."

మారిణి. అం: చూ, తంత్రములు.

మారిమసలు. దే. స. క్రి. చేంపు: చూ, హింసించు. [సవితి. 1.

మారిష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. దక్షునితల్లి: చూ,

మారిషము. సం. వి. అ. పుం: ఆరామశాకము. (తె).—తోఁటకూర. తద్విశేషములు.— ౧: అంబుబాష్పము, అశువకోష్టి, జలకూర్చిక. (తె).—నీరుతోఁటకూర; ౨. ఎఱ్ఱతోఁటకూరకు.—తైలపాయిక; ౩. కుఱుం

షము, ఛిక్కాని–ఛిక్కిక–ఛిక్లిక, ఛిల్లిక, జీవంతిక–జీవాంతిక, జీవాంతకము, బాష్పము, రక్తనాళము, రోమశ. (తె) —కోయుగూర–కోయుగూర–కొయ్యగూర–కొయ్యకూర, కొయ్యతోఁటకూర–కోయతోఁటకూర, తలుగాకు; 2: మహాబాష్పము, జీవశాకము, శాకిని. (తె).–చిలుకతోఁటకూర, చెరుఁగాకు, పెరుఁగుతోఁటకూర; 3: ముల్లుతోఁటకూర. (మిగతవానికి "చూ, శాకిని. 2")

మారిషుఁడు. అం. రూ–మార్షుఁడు. 1: చూ, పారిపార్శ్వకుఁడు; 2 పూజ్యుఁడు: చూ, సన్మానితుఁడు.

మారీచము. అం: చూ, ఉపపురాణములు.

మారీఫత్తు. వా. వి. రూ–మారీబత్తు. 1: చూ, వశము. 1; 2. ద్వారా, పరంగా, గుజార్తున.

మారీబత్తు. వా. వి.—పై.—

మారు. దే. వి. 1. రూ–మాఱు. ప్రతి: చూ, సమాసము. 2; 2: చూ, మజ్జిగ; వా. స. క్రి. 3. రూ–మాఱు. (కఱ్ఱతో) కొట్టు: చూ, మొత్తు. 2.

మారుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ–మరుఁడు: చూ, మన్మథుఁడు.

మారుగడ. దే. వి: చూ, మారకము. 2.

మారుతము. దే వి. గాలి: చూ, వాయువు.

మారుతాపహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఉలిమిడి *: చూ, శ్వేతపుష్పము.

మారుతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. స్వాతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క; ఇ. పుం. 2: చూ, భీమసేనుఁడు; 3. హనుమంతుఁడు: చూ, వానరము.

మారుతుఁడు. వా. వి. రూ–మార్తుఁడు–మాఱుతుఁడు: చూ, శత్రువు. 1.

మారెడు. వై. వి.=మాలూర. రూ–మ్రారెడు*: చూ, శ్రీఫలము.

మారెమ్మ. వా. వి: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మారేడు. వై. వి.=మాలూర: చూ, రూ–మారెడు.*

మార్కండేయము. అం. (౯౦౦౦ కలది): చూ, పురాణములు.

మార్కండేయుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, చిరజీవి. 4.

మార్కటకము. అం: చూ, స్థితకరణబంధములు.

మార్కము. వై. వి=మారక: చూ, రూ–మార్కకము.

మార్కవము. సం. వి. అ. పుం. గుంటగలగర*: చూ, భృంగరాజము. 1.

మార్కు. వా. వి. 1. గుఱుతు; జ. 2. బడిపిల్లలు గెలుపునందు పొందెడు గుణములు.

మార్కొను. దే. అ. క్రి. రూ–మాఱుకొను; 1: చూ, ప్రతిఘటించు; స. క్రి. 2: చూ, స్పృశించు.

మార్గక్రియలు. అం: చూ, తాళక్రియలు.

మార్గణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ–మార్గణము–మృగణ) 1: చూ, వెదకుట; 2: చూ, యాచన; అ. పుం. 3: చూ, బాణము. 1.

మార్గణము. సం. వి. అ. న, పుం.—పై.—

మార్గణుఁడు. సం. విణ: చూ, యాచకుఁడు.

మార్గప్రాణము. అం: చూ, తాళమార్గములు.

మార్గము. సం. వి. అ. పుం. (దీనిచేతఁబదార్థమును వెదకుదురు. తెరువరుల యడుగులచేత దుడువఁబడునది.) 1: అధ్వము, అయనము, ఋతి, నిగమము, కాయస్థ, ఖనకము, ఖుల్లమము, గతి, గమము, గృహతటి, గోత్రము, ద్వారము, పంథ, పథము, పదవి, పద్య, పద్ధతి, పథ్య, వర్తని, వర్త్మము, వహము, వాటము, వివధము, విశిఖ, వీథి, వ్రజము, సరణి, సానువు, సృతి. (తె).—చేనుప, చొప్ప, జాడ, డొంక, తెన్ను, తెరఁగు–తెఱవు–తెరువు–తెర్వు, తెరుకువ, త్రోవ, దారి, నడవ, నెరవు–నెఱవు, పొంత, వాడ, వాడకట్టు, రస్తా, వీది, వెంట, నడవ, సరవి. (మిగతవానికి "చూ, సృతి. 1."); తద్విశేషములు.–౧. (తె).–అక్కలవాడ; ౨. అతి

పథము, కల్యాణగోత్రము, సత్పథము, సన్మార్గము, సుపథము. (తె).-మంచిత్రోవ; ౩. అపథము, ఉన్మార్గము. (తె) తప్పుత్రోవ, తప్పుదారి, పెడకంత, పెడదారి, పోరతెరవు, మాలుదారి; ౪: అశ్వీనము_ఆశ్వీనము_ఆశ్వీనము; ౫: (తె) ఇఱుకువీది, కంత-క్రంత-గంత, గల్లీ, సందు ("చూ, సందు. 5"); ౬: ఉపనిష్కరము-ఉపనిష్కరము, గుల్మము. (తె) -ఉక్కళము; ౭: ఉపరథ్య, దర్విని, పశుమార్గము. (తె).- పసులదారి, పసులపుంత, పుంత, వాళి; ౮: ఏకపది. (తె) కాలిత్రోవ; ౯: కదధ్వము, కాపథము, దురధ్వము, వధ్వ, విపథ; ౧౦: కరాంగణము, నిగమము, నిర్ఘటము; ౧౧: కాంతారము; ౧౨: క్రియారోహము, గ్రామముఖము, చంగలము, జన్యము, నిగమము, పణ్యవీథి, విపణి, హట్టము. (తె) బజారు_బాజారు; ౧౩: గృహాంతరము, త్రికము, (తె).-ముయ్యేలగుట్ట; ౧౪: గూఢమార్గము; ౧౫: ఘంటాపథము, రథ్య, విశిఖ, సంసరణము. (తె) తెట్టతెన్ను, తెట్టతెరువు, దండుదారి, దండుబాట, నడువీది, పెందెరువు, పెద్దవీది, బండిబాట, బాట, రచ్చ, రహదారి; ౧౬: ఘర్ఘరము, పర్వతమార్గము. (తె) అరవ-నరవ, కురవ_కురువు; ౧౭: అధ్వము, చతుష్కము, చతుష్పథము, చత్వరము, జంఘాపథము, జలసూచి, పట్టము, ప్రవణము, శృంగాటకము. (తె) చేదుకము; ౧౮: ఛాయాపథము, దేవపథము, నభస్సరిత్తు, సోమధార; ౧౯. (తె)—చేట్టు, చేట్టుదారి; ౨౦: పరిచారము; ౨౧: ప్రాంతరము; ౨౨: (తె) బారి; ౨౩: (తె) మడ; ౨౪: మహాపథము; ౨౫: ముఖత్రోవ; ౨౬: (తె) వంకదారి; ౨౭: వెలుపలకు పోవ దారిలేని సందునకు.- (తె) ముట్టుసందు: (మిగతవానికి- "చూ, సృతి. 1."); 2 మృగశీర్షానక్షత్రము: చూ, రిక్క; 3. మార్గశీర్ష మాసము: చూ, మాసము. 1; 4: చూ, వెదకుడు; 5. కస్తూరి: చూ, మృగమదము; అం. 6. తాళమునకు ప్రాణములు పది. అందది యొకటి: చూ, తాళప్రాణములు: (చూ, తాళమార్గములు);

మార్గములు. అం: కపిమార్గము, విహంగమార్గము, మార్జాలమార్గము, మీనమార్గము, కూర్మమార్గము (5).

మార్గవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మార్కవము*.

మార్గశీర్షము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-మార్గము. 3. [మృగితము.

మార్గితము. సం. విశే. వెదకఁబడినది: చూ,

మార్గ్యము. సం. విశే. 1. వెదకఁదగినది: మృగ్యము; 2. తుడువఁదగినది: మార్జనీయము.

మార్చు. దే. స. క్రి. 1: వడ్డించు; ప్రే. 2. నాశనము చేయు: చూ, సమయు. 3; 3: తొరలుచు-తొరల్చు, బదలాయించు, పిరాయించు-ఫిరాయించు. [స్వరము. 2.

మార్జన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. మురజధ్వని: చూ,

మార్జనము. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. న. 1. తోముడు: చూ, శుద్ధి 2; పుం. 2. లొద్దుగు*: చూ, లోధ్రము.

మార్జని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. చీఁపురుకట్ట: చూ, సమ్మార్జని; అం. 2: చూ, శ్రుతులు.

మార్జనీయము. సం. విశే: చూ, మార్గ్యము. 2.

మార్జారకర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కర్ణమోటి, చాముండాదేవి: చూ, మాతృకలు.

మార్జారము. సం. వి. అ. పుం. 1. పిల్లి: చూ, రూ-మార్జాలము; అం. 2: చూ, వ్యానకరణబంధములు. [చూ, మార్జాలము.

మార్జారిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పునుఁగుపిల్లి:

మార్జాలకబళన్యాయము. పా. పిల్లి భోజనము చేయువారియొద్దఁగూర్చుండి వారెత్తు కబళములన్నియుఁ దన నిమిత్తమేయని తలంచుచుండునను రీతి.

మార్జాలకిశోరన్యాయము. పా. పిల్లితననోటితోఁ బండ్లు తగులకుండ నతి జాగ్రతతోఁ బిల్లను దీసికొని పోవునను రీతి. (స్వప్రయత్నము లేకున్నను భగవంతుఁడే రక్షించును)

మార్జాలగంధిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. పిల్లిపెసర: చూ, పెసర.

మార్జాలము. సం. వి. అ. పుం. (మూషకగ్రహణముచేతగృహము నుశుద్ధిచేయునది) 1 రూ-మార్జారము, ఆఖుభుక్కు, ఓతువు, కాహళము, కుందమము, క్రందనము, గాత్రిసంకోచి, జహరము, త్రిశంకువు, పతంగము, పిశాచము, పృషదంశకము, బిడారకము, బిడాలము, మండలి, మేనాదము, వృషదంశకము, వృషాహారము, సూచకము. (తె).—చీలి, నాసి, పిల్లి; తద్విశేషములు.—౧: కోహకము, హీహాకము; ౨: కళము, కస్తూరి, గంధమృగము, పూతికము, మార్జారిక, మృగపాలిక. (తె) ఒత్తెడుపిల్లి, కమ్మఁబిల్లి, కస్తురిపిల్లి, చేట్టపుమెకము, చెట్టపుమెకము, పునుఁగుపిల్లి-పున్గుపిల్లి, బూతపిల్లి; ౩: గంధలేశిక—గంధవేశిక, వేదఃముఖ్య, సంకువు. (తె) జవాజిపిల్లి జవాదిపిల్లి—జవ్వాజిపిల్లి; ౪. పిల్లిమొగము నకు.—ఛద్గువు; ౫: జవ్వాది పిల్లి; చివుకపిల్లి, చేకు పిల్లి; ౬: జెంగల బిడాలము—జోంగలబిడాలము. (తె) జెంగపిల్లి—జెంగుపిల్లి; ౭: (తె) పిల్లికూన; ౮. (తె) బావురు – బారువుగాఁడు, బావురుఁబిల్లి: ౯. మానుఁబిల్లి. (మిగతవానికి "చూ, సూచకము. 5."); అం. 2: చూ, గతులు.

మార్జాలవర్ణి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

మార్జించు. సం. స. క్రి. తుడుచు, తొడయు: చూ, సమ్మార్జించు.

మార్జిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మజ్జిగ. 1. చేల్లు: చూ, మజ్జిగ; 2. కొన్నిసంబారువులు చేర్చి పక్వముచేసిన పెరుఁగు: చూ, స్తన్యము; వా. 3 మెంతిమజ్జిగ పొగుపుపెట్టినది: చూ, మజ్జిగ.

మార్తండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. రూ-మార్తాండుఁడు: చూ, సూర్యుఁడు.

మార్తాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం.—పై.—

మార్తుఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మాఱుతుఁడు.

మార్తురు. పై. వి. బ.=మారక. శత్రువులు.

మార్దంగికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మృదంగము వాయించువాఁడు: మారజికుఁడు.

మార్దవము. సం. వి. అ. న. మృదుత్వము: చూ, మెత్తన. 1.

మార్దవానుగుఁడు. అం. (మృదుపదములలోనే విరళార్థమును రసమును జూపువాఁడు): చూ, కృతికర్త.

మార్ద్వీకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ—మాధ్వీకము; విశ. 2. ద్రాక్షసంబంధమైనది.

మార్పడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-మాఱుపడు: చూ, వేఱుపడు. నై.1, ఆ. 62.

మార్పు. దే. వి. రూ—మాఱుపు.1. ఒకటియిచ్చి మఱియొకటి పుచ్చుకొనుట: చూ, మారకము. 2; వా. 2. బంధకము: చూ, వారకము. (1).

మార్పెట్టు. దే. అ. క్రి. రూ—మాఱుపెట్టు. ఎదిరించు: చూ, ప్రతిఘటించు. (చూ, వచించు).

మార్మాట. దే. వి. రూ—మాఱుమాట. ప్రతివాక్యము: చూ, సమాధానము. 4.

మార్షి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. రూ—మార్ష్ణి: చూ, మార్జనము. 1.

మార్ష్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.—పై.—

మాఱకము. దే. వి: చూ, మార్పు. 1—2.

మాఱట. దే. వి: చూ, మాఱు. 1. ఉ, హరి. 5, ఆ. 133; భార. ఉద్యో. 3, ఆ. 107.

మాఱాకు. దే. వి. ప్రాఁకుడుఁగొయ్య. భాగ. 8, స్కం, 65: ప్రాఁకు (సం).—ఉపఘ్నము

మాఱాట. దే. వి: చూ, రూ-మారాటము.

మాఱాటము. దే. వి.—పై.—భాగ. 8, స్కం. 321.

మాఱాడు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మార్పెట్టు; 2: చూ, మాఱుమ్రోయు.

మాఱి. వా. వి: చూ, రూ-మారి.

మాఱు. దే. వి. (రూ-మఱు) 1: ఈడు, ఉత్తి, బదులు, పెట్టు. (సం).—ప్రతినిధి; 2. తడవ: చూ, వెండియు; 3. పలుమాఱు: చూ, శశ్వత్తు. 1; 4. రెండవతూరి పెట్టఁదగిన భోజ్యపదార్థము. నై. 6, ఆ. 133: చూ, సాదము (1); 5: చూ, శత్రువు. 1; 6. ప్రతి: చూ, సమానము. 2; 7. అన్యము: చూ, వేఱు. 3; అ. క్రి. 8: చూ, నశించు; 9: చూ, మార్పడు; 10. వేఱురూపమగు: తొరలు; వా. 11: చూ, రూ-మారు. 3.

మాఱుంచు. దే. స. క్రి: చూ, ఎడపెట్టు. 2.

మాఱుఁదల్లి. దే. వి. 1. విమాత: చూ, సవితి. 1; అం. 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు; 3: చూ, దూతీచతుష్టయము. [మార్కొను.

మాఱుకొను. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-

మాఱుగడ. దే. వి: చూ, మారకము. 1-2.

మాఱుచెలఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, ప్రతిధ్వనించు.

మాఱుచేఁత. వా. వి: చూ, ప్రతికారము.

మాఱుచు. దే. ప్రే. మాఱఁజేయు.

మాఱుతుఁడు. దే. వి: చూ, రూ-మారుతుఁడు.

మాఱుదల. దే. వి. మాఱుపాటు: చూ, వ్యత్యయము.

మాఱుదెబ్బ. వా. వి. ప్రతిఘము: చూ, హతి.

మాఱునీళ్లు. ద్వ. వి. బ. ముట్టునీళ్ళకు మఱుసటి నాఁటి స్నానము: చూ, ముట్టునీళ్లు.

మాఱుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మార్పడు.

మాఱుపలుకు. దే. అ. క్రి. ఎదురాడు: చూ, వచించు.

మాఱుపాటు. ద్వ. వి: చూ, మాఱుదల.

మాఱుపు. దే. వి: చూ, రూ-మార్పు. 1-2.

మాఱుపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మార్పెట్టు.

మాఱుబేరము. దే. వి. చిల్లరవర్తకము: చూ, వర్తకము. 1.

మాఱుమగఁడు. దే. వి. ఉపపతి: చూ, సామి. 2.

మాఱుమనువు. దే. వి. ఆఁడుదాని ద్వితీయవరణము: చూ, వివాహము.

మాఱుమనువుది. దే. వి. (మాఱుమనువు + అది): చూ, దిధిషువు. 1.

మాఱుమసలు. దే. అ. క్రి. సమత్వముగా కలహించు: చూ, వాటులాడు.

మాఱుమాట. దే. వి: చూ, రూ-మార్మాట.

మాఱుమూల. దే. వి. ఎదురుమూల: చూ, మూల (1).

మాఱుమొగము. ద్వ. వి: చూ, పెడము.

మాఱుమొగమువడు. ద్వ. అ. క్రి: పెడమోమువడు.

మాఱుమ్రోఁత. దే. వి: చూ, ప్రతిధ్వానము.

మాఱుమ్రోయు. దే. అవ్య: చూ, మాఱుపలుకు.

మాఱురూపు. వా. వి. 1. (సం.). ప్రతికృతి; 2. ప్రతిబింబము: చూ, వికారము. 1.

మాఱుసేఁత. వా. వి. ప్రతివిధానము.

మాఱొడ్డు. దే. వి. 1. ఒడ్డారము. (సం). ప్రతిఘటనము. (చూ, ప్రతి. 8.); అ. క్రి. 2: చూ, ప్రతిఘటించు.

మాఱొత్తు. దే. వి: చూ, ఎదురొత్తు.

మాఱొత్తులు. దే. వి. బ: చూ, ఎదురొత్తులు.

మాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=మాలె. పూదండ: చూ, భూషణము. 2; 2. పిక్క*: చూ,

రాజావర్తము; వై. వి. (1) చండాలుఁడు: చూ, నురియాళువు.తద్వి.—చండాల(స్త్రీ)కి.-మాలెత. (సం).—చండాలి.

మాలంకషము. సం. వి.అ.పుం: చూ, సముద్రము.

మాలండు. వై. వి: చూ, మాల. (1).

మాలకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, వేము*; 2. గగ్గెర*: చూ, సుగంధికము; 3 తెన్నె, దిబ్బ: చూ, హస్తినఖము.

మాలకరి. వై. వి. 1.=మాలాకారః:రూ—మాకరి. పూలమ్మువాఁడు. (సం). మాలకరుఁడు—మాలాకారుఁడు, మాలి, మాలికుఁడు; 2. వనపాలకుఁడు. భో. 5, ఆ. 192. [కరి. 1.

మాలకరుఁడు. సం. వి. అ. పుం=: చూ, మాల

మాలకాకి. వై. వి: చూ, బొంతకాకి.

మాలగఁబోతు. దే. వి. రూ-మాలుగఁబోతు: చూ, సోమరి. [ము: చూ, తొండులేనము.

మాలగుడు. దే. వి. రూ-మాలుగుడు. అలసత్వ

మాలతి. సం. వి. ఈ. (స్త్రీ). 1. జాజి*: చూ, సుమన; 2. ఒకానొకఆఁడుది: చూ, (స్త్రీ).

మాలతీమాధవీయము. అం. (ఈగ్రంథమును భవభూతివ్రాసెను.): చూ, కావ్యనాటకములు.

మాలనూలు. ద్వ. వి. మాలలు నేయు సన్ననూలు: చూ, సూత్రము. 1.

మాలపల్లె. వై. వి: చూ, వెలివాడ.

మాలము. సం. వి. అ పుం. 1. చండాలజాతి విశేషము; పుం,న.2.దిబ్బ: చూ, మాలకము. 3.

మాలయము. సం. వి. అ. పుం, న. చందనము, ఏకాంగము: చూ, సుగంధము. (హే).

మాలవము. అం: చూ, రూ—మాళవము.

మాలవీణె. వై. వి. కిన్నెర: చూ, వీణె.

మాలాకందము. సం. వి. అ. న. అడవికంద*: చూ, సూరణము. [చూ, రూ- మాలకరుఁడు.

మాలాకారుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మాలకరి:

మాలాతృణకము. సం. వి. అ. పుం. (మాలాతృణము) చిప్పకసవు: చూ, తృణము. 1.

మాలాదీపకము అం: చూ, అలంకారము. 3. (దీపకము, ఏకావళి కలిసి యగునున్నది. "మదనుఁడు దాని మదినుండె. దాని మది నీయందుండె")

మాలాయము. హా. వై. వి.=మహాలయము. భాద్రపద బహుళపక్షము మొదలు అమావస వఱకును పితృకర్మల నాచరించెడి పుణ్యకాలము: (సం) మహాలయము.

మాలి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మాలకరి. 1; 2. సుకేశుఁడను రాక్షసుని కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 1; విణ. 3.మాలగలవాఁడు: చూ, హారి. 5; వై. వి. (1) తోఁటకాచేవాఁడు: చూ, వనపాలుఁడు; వా. (2).=మహాలక్ష్మి: చూ, మహాలక్ష్మి. 1—2—3.

మాలిక. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1.=మాలియ. రూ-మాలికము. దండ, పూదండ, పూదండల గుంపు (అనికొంచెఱు): చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2.); 2. మెడఁడిఁగ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2); 3: చూ, విరజాజి*; 4: చూ, మాడుగు. 1; 5: చూ, మాడుగు. 2; 6. ఒకనది: చూ, హ్రదిని (నది); 7. కూఁతురు: చూ, సూన. 1; పా. 8. పెక్కు—చరణములుంచి చెప్పిన దానిని మాలికయందురు. (తఱుచుగ నీమాలికలు గీత, సీస, చంప, కోత్పల, ద్విపద, రగడల యందె కన్పట్టుచున్నవి.) (చూ, మాలికావృత్తములు).

మాలికాఁడు. ద్వ. వి. జాలరి. ఆం, భా. వ్రి. 159: చూ, వలఁతేఁడు; వా. 2. పడవనడుపువాఁడు: చూ, సరంగు.

మాలికాగోళము. అం: చూ, రదక్షతములు.

మాలికావృత్తములు. అం. లయగ్రాహి, లయవిభాతి, లయవిహారి, త్రిభంగి, దండకము.(5).

మాలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మాలకరి.

మాలిగ. వై. వి.=మాలికా: చూ, రూ-మాళిగ.

మాలిని. పా: చూ, వృత్తము. 1. (౧.—"న, న, మ, య, య, య. 9 యతి.";౨.— "ఏడుభగణములు గురువు. 13 యతి"); 2: చూ, క్షుద్రప్రబంధము.

మాలినీవిద్య. అం: చూ, తంత్రములు.

మాలిన్యము. సం. వి. అ. న. మలినత: చూ. మలినము. 1.

మాలిమి. దే. వి. 1. ప్రేమము: చూ, స్నేహము. 1; 2: చూ, వాత్సల్యము; 3. ఓడనడపుశాస్త్రము; 4: చూ, మాలిమికాఁడు.

మాలిమికాఁడు. దే. వి. మాలిమిశాస్త్రము నెఱిఁగినవాఁడు: చూ, సరంగు.

మాలియ. వై. వి. రూ-మాలె. 1.=మాలికా. దండ: చూ, హవణిక. 2 (భూషణము. 2.); 2. మిద్దెటిల్లు: చూ, సదనము. 1; 3. రాజగృహము: చూ, సదనము. 1.

మాలియెబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూదియెబ్రాహ్మణులు (బ్రాహ్మణులు).

మాలీషు. వా. వి. గుఱ్ఱమును తోముట: చూ, హయము.

మాలు. వా. వి. 1: చూ, రూ-మహాలు. 2; దే. అ. క్రి. 2. చెడు. భాగ. విరా. 2, ఆ. 192: చూ, నశించు.

మాలుంగము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ—మాతులుంగము. [చూ, సోమరి.

మాలుగఁబోతు. దే. విశ. రూ-మాలుగుఁబోతు:

మాలుగు. దే. వి. రూ-మాల్గు. 1: చూ, పాలుమాలిక; 2. బెత్తల బుజేనుమీఁది తడిమడతలపొత్తులు; అ.క్రి.3. సోమరితనముఁబొందు: చూ, రూ-మాల్గు. [బోతు.

మాలుగుఁబోతు. దే. విశ: చూ, రూ—మాలుగఁ

మాలుగుడు. దే. వి: చూ, రూ—మాలగుడు.

మాలుగులు. దే. వి. బ. రూ-మూలుగులు: చూ, మెత్త. 5.

మాలుచు. దే. ప్రే. మాలఁజేయు: రూ-మాల్చు.

మాలుధానము. సం. వి. అ. పుం: చూ, ముఱ్ఱుఁబాము.

మాలూరము. సం. వి. అ. పుం: 1.=మారెడు*: చూ, శ్రీఫలము; 2: చూ, వెలఁగ*.

మాలె. వై. వి. =: చూ, రూ-మాలియ.

మాలెత. ద్వ. వి. (మాల + ఎత) మాలది.(సం). చండాలి: చూ, మాల. (1). [1—2—3.

మాల్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ—మాలుగు.

మాల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ—మాలుచు.

మాల్యము. సం. వి. అ. న. 1. (రూ-మాలమాలి.): చూ, హవణిక. 2 (భూషణము 2); 2: చూ, పుష్పము. 1;అం. 3: చూ, భూషణములు.

మాల్యవంతము. సం. వి. త్. పుం. 1. క్రౌంచపర్వతము (ఇది మేరుపర్వతమునకు పడమట గంధమాదన సమ ప్రయాణమైయుండును.): చూ, హిమాలయము (పర్వతము ౧౭); అం. 2: చూ, కులపర్వతములు. [మావటి-

మావంతి. వై. వి.=మావంత. ఏనుఁగుకాపరి: చూ,

మావంతు. వై. వి. 1=_పై._వా. 2. మావియొక్కభాగము.

మావతుఁడు. వై. విశ.=మావంత.—పై.— (రూ-మావుతుఁడు-మావంతు-మావటి—మావటీఁడు-మావటివాఁడు.) [59.

మావటము. దే. వి: చూ, మోద కళా. 7, ఆ.

మావటి. వై. వి.=మావంత. పా. 2, ఆ. 31: చూ, హస్త్యారోహుఁడు. [కొందఱు.)

మావటికాఁడు. ద్వ. వి.—పై.— (వై. అని

మావటీఁడు. ద్వ. వి.—పై.—మార్క. 3, ఆ. 318. (స్వార్థమున ఈఁడు.)

మావలి. దే. వి: (సం) సుగంధిమూల*.

మావి. దే. వి. 1: చూ, రూ-మామిడి*; 2. గర్భస్థపిండమునకు రక్షకముగా మీఁదక్రమ్ముకొని యుండు తోలునంచి: (సం) అపర—అమర—అవర, ఉల్బము, కలలము, గర్భాశ

యము, జరాయువు, ధర. తద్వి.—గర్భో
త్పత్తిస్థానమునకు.— (సం) గర్భాశయ్య,
గర్భాశయము; (చూ, భూగ్రామము. 1: చూ,
వేగ్రింకటి.)
మావికొమ్మయిలుపులుఁగు. ద్వ. వి. కోకిలము.
సాంబ. తి. 7: చూ, సాఁకుడుపులుఁగు.
మావిడి. దే. వి: చూ, రూ—మామిడి.*
మావు. దే. వి. 1. గుఱ్ఱము: చూ, హయము;
2. అశ్వసంగమము: చూ, సంయోగము;
3. చేఁపులవల: చూ, వల. 1. [మావతుఁడు.
మావుతుఁడు. నై. విశే.=మావంత: చూ, రూ—
మావుమోమువాఁడు. ద్వ. వి. కింపురుషుఁడు,
తురంగవదనుఁడు (చూ, దేవతాభేదము.)
మావెలఁగ. ద్వ. వి. ఉలిమిరి*: చూ, శ్వేత
పుష్పము. [చూ, మినుము.
మాషపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. కాఱుమినుము*:
మాషము. సం. వి. అ. పుం. 1. మినుములు:
చూ, ధాన్యము; 2. అయిదు గురిగింజెలయె
త్తు; 3. త్వగ్దోషభేదము; 4. మూర్ఖము: చూ,
మౌర్ఖ్యము.
మాషీణము. సం. విశే. రూ—మాష్యము. మాష
ములు పండునది(పొలము): చూ, హరిప్రియ.2.
(భూమి. 1.) ["మాలమాష్టివాండ్రు".
మాష్టి. దే. వి. మాలవాండ్రలో నొకజాతి.
మాష్యము. సం. విశే: చూ, రూ—మాషీణము.
మాస. దే. వి: చూ, పక్షి.
మాసకమ్మ. ద్వ. వి: చూ, రూ—మాచేకమ్మ.
మాసటి. దే. వి. (రూ-మాసటీఁడు-మాస్టీఁడు)
1. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు. 2; 2. శస్త్ర
విద్యాదక్షుఁడు: చూ, సాధనకాఁడు. 2;
3. మల్లుఁడు: చూ, సాధనకాఁడు. 1; విశే.
4: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.
మాసటీఁడు. దే. వి, విశే..—పై.—(మల్లు
నకు.—స్వా. 5, ఆ. 47).

మాసద్వయము. ఆం: (చూ, ఋతువులు) ౧. వ
సంత (చైత్ర వైశాఖ):—పుష్పసమయము,
మధువు, మాధవము, వసంతము, సురభి.
(తె).— ఆమని, ననకారు, పూఁదవతి;
౨. గ్రీష్మ(జ్యేష్ఠఆషాఢ):—ఉష్ణకము,ఉష్ణ
ము, ఉష్ణోపగమము, ఊష్మకము, ఊష్మము,
ఊష్మాగమము, ఊష్మోపగమము, గ్రీష్మము,
ఘర్మము, తపనము, తపము-తపస్సు, నిదా
ఘము, శుచి. (తె).—ఆమని, ఎండకారు,
వినరి, వెట్ట, వెట్టకారు, వెట్టికారు, వేఁసగి-
వేసవి; ౩. వర్ష (శ్రావణభాద్రపద):—
ఘనకాలము, ఘనాకరము, జలార్ణవము, న
భము, ప్రావృట్టు-ప్రావృష-ప్రావృషము,
వర్షము. (తె).—కారు, చిత్తడి, చిత్తతి,
తొలకరి—తొలుకరి-తొల్కారి, తొలుకారు-
తొల్కారు, నీరామని, వాన, వానతతి;
౪. శరత్తు (ఆశ్వయుజ కార్తీక):—సునా
త్యయము, శరత్తు. (తె).—వెన్నెలకారు;
౫. హేమంత (మార్గశీర్ష పుష్య):—హేమం
తము, సహ-సహము. (తె).—మంచుకాలు,
మంచుతతి; ౬. శిశిర (మాఘఫాల్గుణ).—
తపము, తపస్సు, శిశిరము. (తె).—చలి
కారు, చలితతి, జలుబుకారు, మలుకారు,
సీతు-సీతువు. (మిగతవానికి "చూ, సంవ
త్సరము.") [చూ, సంవత్సరము.
మాసమానము. సం. వి. అ. పుం. ఏడాది:
మాసము. సం. వి. అ. పుం. 1. (చూ, మాస
ములు): అహర్గణము, కలుషము, వర్షాం
గము, వర్షాంశకము, శ్రామము. (తె).—
చందు, నెల. తద్వి.—౧. అధికమాసమునకు.—
అధికమాసము, అధిమాసము, మలమాసము;
౨. బిడ్డలకను నెలకు.—ఉల్బము, వైజన
నము. (తె).—పొద్దునెల- పొద్దులనెల.
(మిగతవానికి "చూ,సంవత్సరము"); 2. మాష

పరిమాణము; వై. వి. (1) రెండున్న
ర చిన్న మెత్తు.
మాసములు. అం. (ఇవిపండ్రెండు. ౧.చైత్ర:—
చైత్రికము, చైత్రము, చైత్రి
కము, చైత్రి, సురభి. (తె). ముత్తెపు
రిక్కనెల; ౨. వైశాఖ:—మాధవము, రా
ధము, వైశాఖము. (తె) చేటరిక్కనెల;
౩. జ్యేష్ఠ:—జ్యేష్ఠము, జ్యేష్ఠా
మూలీయము, మిధునమాసము, శుక్రము,
శుచి. (తె)తాటిరిక్కనెల, పెద్దనెల; ౪. ఆ
షాఢ:—ఆషాఢము, శుచి. (తె) నీటిరిక్క
నెల; ౫. శ్రావణ:—నభము. శ్రావణము.
(తె) తూపురిక్కనెల; ౬. భాద్రపద:—
నభస్యము, ప్రోష్ఠపదము-ప్రౌష్ఠపదము,
భద్రము- భాద్రము, భద్రపదము- భాద్రప
దము; ౭. ఆశ్వయుజ:— ఆశ్వయుజము,
ఆశ్వినము, ఇషము. (తె) తొలురిక్కనెల;
౮. కార్తిక:—ఊర్జము, కార్తికము-కార్తి
కికము, కౌముదము, బాహులము. (తె)
కత్తెరనెల; ౯. మార్గశీర్ష :—అగ్రహాయణి
కము, మార్గము, మార్గశిరము, మార్గశీర్షము,
సహ, సహము, హైమనము. (తె) జింకతల
చుక్కనెల, పొంగటినెల; ౧౦. పుష్య:—
తిష్యము, తైషము, పౌషము, సహస్యము,
౧౧. మాఘ:—కుంభమాసము, కుసుమాకర
కరము, గోద్దాలము, తపము-తపస్సు, మా
ఘము, సమాలి. (తె) చేలినెల, జన్నపురిక్క
నెల; ౧౨. ఫాల్గుణ:—తపస్యము, ఫాల్గు
ణము- ఫాల్గునము-ఫాల్గునికము. (తె). చేలి
నెల, పొద్దురిక్కనెల. (మిగతవానికి
"చూ,సంవత్సరము.")("చూ,మాసము.1.")
మాసరము. సం. వి. అ. పుం. వారుపుడు: చూ,
పాదము (1); విణ. 2: చూ, వ్యాప్తము.
1; 3. దీర్ఘము. వై. 1, అ. 75: చూ,
సో౯. 3. [మసారము.
మాసారము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-
మాసి. వై. వి. 1.=మలిన: చూ, మలినము. 1;
వా. 2.=మానుష: చూ, రూ-మానిసి.
మాసిక. దే. వి. 1. అతుకు: చూ,సంధానవసన
ఖండము; 2. చిక్కు: చూ, సురిక్కు. 3.
మాసికము. సం. వి. అ. న. అన్వాహార్యము,
అబ్దికమువఱకు నెలనెలకు చేసెడి శ్రాద్ధము:
చూ,సాంవత్సరికము.(శ్రాద్ధము.1.); 2.ప్రతి
అమవసయందు చేసెడి శ్రాద్ధము: చూ,
సాంవత్సరికము (శ్రాద్ధము. 1); విణ.
3. మాససంబంధమైనది.
మాస్టిఁడు. దే. వి, విణ: చూ, రూ-మాసటి.
(శూరునకు.—రామా. 8, అ. 91.)
మాహ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మాహేయి.
మాహాత్మ్యము. సం. వి. అ. న. 1. గొప్పతనము:
చూ, సామర్థ్యము.2; అం. 2: చూ, ఐశ్వర్య
ములు. [ములు.
మాహిష్మతి. అం.మాహిష్మతీపురము: చూ, దేశ
మాహిష్యుఁడు. సం. వి. అ. పుం. అంతఃపుర
కావలికి తగినవాఁడు: చూ, సౌవిదల్లుఁడు.
మాహేంద్రము. అం. దినముయొక్క పదుమూఁ
డవభాగము: చూ, దినభాగము (వాసరము).
మాహేంద్రుఁడు. సం. విణ. మేదరి: చూ, వేణు
లావకుఁడు. [ధేనువు.
మాహేయి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఆవు: చూ,
మాహేశ్వరి. అం: చూ, మాతృకలు.
మాహేశ్వరీతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.
మాళవ. అం:చూ,ఉత్కలకైశికజభాషలు (రెం
డవది భిన్నావళిత.)
మాళవకైశికిజభాషలు. అం. 1. బంగాళి, మాం
గళి, హర్ష, పేరి, మాళవవేసరి, ఖంజరి,
ఘూర్జరి, గౌడి, పౌరవి, అర్ధవేసరి, శుద్ధమా
ళవి, సైంధవి, ఆభీరిక (13); 2: కాంభోజి,.
హేవాకవర్ధని (2)

మాళవపంచమిజభాషలు. అం: వేదవతి, భావని, విభావని. (3) [ములు.

మాళవము. అం. (రూ-మాలవము): చూ, దేశ

మాళవవేసరి. అం. 1: చూ, టక్కజభాషలు; 2: చూ, హిందోళజభాషలు; 3: చూ, మాళవకైశికిజభాషలు.

మాళవశ్రీ. అం: చూ, రాగాంగములు(అంగము.9)

మాళవి. అం. 1: చూ, టక్కజభాషలు; 2: చూ, భిన్నషడ్జజవిభాషలు.

మాళిగ. వై. వి.=మాలికా. 1: చూ, మాడుగు. 1. పరిభ. 1, ఆ. 66; 2: చూ, మాడుగు. 2.

మి

మింగడ. దే. వి. (రూ-మీఁగడ-మీవడ) 1. కాఁగినపాలమీఁది తెట్టె, సంతానిక: చూ, స్తన్యము; 2. పెరుఁగుమీఁది తెట్టె, మస్తువు: చూ, స్తన్యము.

మింగనగొండి. దే. వి: చూ, భక్షకుఁడు.

మించినదానికి తప్పుకొనుట. జా. వెనుకటిగాధలను మరలఁ దలపోసికొనుట. "చెవిం, బెట్టక యూరకొంటినిటు మించినదానిని దప్పుకొంటి." (రసికజనమనోరంజనము)

మించిలి. దే. వి: చూ, నిశాంకుశ*.

మించు. దే. వి. 1: చూ, విద్యుత్తు. 1; 2. కిరణము. ఆం, భా. ప్ర. 82: చూ, హాయనము. 2; 3. ప్రకాశము. హరి. ఉ. 7, ఆ. 55: చూ, వెలుతురు. 1; 4. ఆధిక్యము. రామా. 7, ఆ. 192: చూ, సొచ్చు. 2; 5. పురుషపాదతర్జన్యాభరణము. మట్టె- మెట్టియ- మెట్టె: చూ, భూషణము. 2; ఆ. క్రి. 6: చూ, వర్ధిల్లు; 7. అతిక్రమించు: చూ, మట్టుమిగులు; 8. అతిశయించు: చూ, సందడించు.

మించుఁగాలు. దే. వి. కుడిపాదము. రామా. 5, ఆ. 19: చూ, హజ్జె.

మించుఁబోఁడి. దే. వి. రూ_మించుఁబోణి. 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞాంగాలగుఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.

మించుఁబోణి. దే. వి.—పై.—

మించువల. దే. వి. 1. అతిక్రమణము: చూ, వ్యత్యయము; 2: చూ, మించు. 4.

మింజేమలె. వా. అవ్య. మొత్తములోనొకపాలు.

మింటఁబెట్టినదీపము. జా. గొప్పతనము, ప్రసిద్ధము. "వాఁడు మింటఁబెట్టిన దీపమువలె మిటమిట లాడుచున్నాఁడు." (ధర్మజరాజసూయము).

మింటముక్కిడివల. దే. వి. ఒకవల: చూ, వల. 1.

మింటిఁజెట్టు. దే. వి. కల్పవృక్షము*: చూ, వేలుపుఁజెట్టు.

మింటికి మంటికి సూత్రముపన్నుట. జా. అసందర్భాలోచన సేయుట.

మింటిచూలి. దే. వి: చూ, వాయువు.

మింటితెరువరి. దే. వి. 1: చూ, సూర్యుఁడు; 2: చూ, వేలుపు. [విటుఁడు.

మింతుఁడు. సం. వి. అ. పుం.=మిండఁడు: చూ,

మిండ. వై. విశే. 1. వృత్తియందు మిండఁడు నకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలినరూపము. ("మిండతపసి=విటతపస్వి. రామా. 2, ఆ. 110; మిండతుమ్మెద=మగతుమ్మెద. పాండు. 2, ఆ. 11; మిండవడ్డి=అధికవడ్డి. పాండు. 3, ఆ. 16); దే. వి. 2: చూ, నలికండ్లపాము.

మిండఁడు. వై. వి. 1.=మింత. (రూ-మిండగాఁడు-మిండగీఁడు): చూ, మింతఁడు; 2. పురుషుఁడు: చూ, మనుష్యుఁడు; విశే. 3. అధికుఁడు: చూ, స్వామి. 3.

మిండకోర. ద్వ. వి. కులట: చూ, స్వైరిణి.

మిండగాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మిండఁడు. 1—2.

మిండగీఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

మిండత. ద్వ. వి. (మిండఁడు + త): చూ, రూ-మిండకోర.

మిండఱికము. ద్వ. వి. (మిండఁడు + ఱికము) జారత్వము: చూ, అంకు.

మిండలకోర. ద్వ. వి: చూ, రూ-మిండకోర (36 ఏండ్లుగలస్త్రీ.)

మిండలకోరి. ద్వ. వి.—పై.—

మిక్కుటము. దే. విణ. (రూ-మిక్కుటము-మిక్కిలి-మిగిలి-మిక్కుటము) 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3: చూ, శ్రేష్ఠ్యము.

మిక్కిణ. దే. వి: చూ, పతిపత్ని.

మిక్కిలి. దే. విణ: చూ, మిక్కుటము.1-2-3.

మిక్కిలికంటివేల్పు. దే. వి. ముక్కంటి: చూ, శివుఁడు.

మిక్కిలికను. దే. వి. రూ-మిక్కిలికన్ను. శివుని ఫాలనేత్రము: చూ, లోచనము.

మిక్కిలికన్ను. దే. వి.—పై.— [స్వామి. 3.

మిక్కిలివాఁడు. దే. విణ. అధికుఁడు: చూ,

మిక్కిలు. దే. అ. క్రి. అతిశయించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 106: చూ, సందడించు.

మిక్కుటము. దే. వి: చూ, రూ-మిక్కుటము.

మిగత. దే. వి. (రూ-మిగిలి-మిగులు-మివులు) 1. ఒడుపు: చూ, లాభము. 1; 2. అధికము: చూ, హేరాళము; 3. మిగులు: చూ, శేషము. 1.

మిగిలి. దే. వి.—పై.—

మిగిలినది. దే. విణ. అవశిష్టము:చూ,శేషము. 1.

మిగులు. దే. వి: చూ, రూ-మిగత. 1-2-3; అ. క్రి. 4. అతిశయించు: చూ,సందడించు; 5. అతిక్రమించు. కళా. 6, ఆ. 265: చూ, మట్టుమిగులు; 5: చూ, శేషించు.

మిగులుచు. దే. ప్రే. మిగులఁజేయు: రూ-మిగుల్చు.

మిగుల్చు. దే. ప్రే: చూ, రూ-మిగులుచు. పర. 1,ఆ. 149.

మిటమిట. దే. వి. 1. కాయుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. కళా. 6, ఆ. 265: చూ, హూహూ; 2. మండుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

మిటమిటన. దే. వి. క్రిందుమీఁదులఁ గానకుండుట. (విణ. మిటమిటని.) [క్ష్యము.

మిటాయి. వా. వి. రూ-మిఠాయి: చూ, భ

మిటారము. దే. వి. 1. అతిశయము. అచ్చ. బాల, కాం. 144: చూ, హెచ్చు. 2; 2.నిక్కు. నీలా.2,ఆ.24:చూ, విలాసము. 2.

మిటారి. దే. వి. 1. మదముగల యూఁదుకి: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 3. విలాసవతి, ఎమ్మెలాఁడి: చూ, స్త్రీ; 4.మదముగలది."మిటారితొత్తు" మొ;5. ఉన్నతిగలది. "మిటారిబల్పిఱుఁదు."; 6. నిక్కుగలది. "మిటారిగుబ్బ"మొ.

మిటారించు. దే. అ. క్రి. 1. నిక్కు. కళా. 7, ఆ. 76: చూ, వీఁగు; 2: చూ, విజృంభించు. య. 1, ఆ. 112; 3. అతిశయించు. ఉ, రా. 1, ఆ. 130: చూ, సందడించు.

మిటారింపు. దే. వి: చూ, మిటారము. 2.

మిట్ట. దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి. చిన్నకొండ (అనికొందఱు). "మిట్టనేల": చూ, భూమి. 1; విణ. 2: చూ, తీక్ష్ణము. 1. "మిట్టకోల"; 3. ఉన్నతము. "మిట్టపండ్లు":చూ, సోగ.

మిట్టపండ్లవాఁడు. దే. వి. మిడిపండ్లవాఁడు. (సం).—దంతురుఁడు. [మిడిపండ్లు.

మిట్టపండ్లు దే. వి. బ. ముందఱికి వచ్చినపండ్లు:

మిట్టపెత్తనములు. జా. మెరకను గూర్చుండి చేయుపెత్తనము, కట్టుపెత్తనము. "మిమ్ము మిట్టపెత్తనములకు విడిచిపెట్టుట యిదిమా తప్పే." (ధర్మజరాజసూయము.)

మిట్టమిట్టు. దే. వి. (మిట్టు + మిట్టు.) 1. అత్యున్నతమగు నేల: చూ, భూమి. 1; విణ. 2. అత్యున్నతము.

మిట్టాడు. దే. అ. క్రి. (మిట్టి + ఆడు): చూ, సంచరించు. కాశీ.5,ఆ.267; స్వా. 4, ఆ. 68.

మిట్టించు. దే. అ. క్రి. మిట్టు, ఎగురు. కళా. 6, ఆ. 228: చూ, లంఘించు. [లంఘించు.

మిట్టిపడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎగిరిపడు: చూ,

మిట్టిపాటు. ద్వ. వి. మిట్టిపడుట, గర్వము: చూ, హంకారము. [5, ఆ. 23.

మిట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, మిట్టించు. కాశీ.

మిఠాయి. వా. వి: చూ, రూ_మిటాయి.

మిడసరలగ్నము. వా. వి. 1: చూ, మధ్యాహ్నము. 1; 2. మట్టమధ్యాహ్నమందుంచిన ముహూర్తము: చూ, మధ్యాహ్నము. 1.

మిడి. దే. వి. 1: చూ, మిట్టిపాటు. ఉ, హరి. 5, ఆ. 295; విణ. 2. మిడిసిపాటుగలది. "మిడిబోను";3.ఉన్నతము "మిడిపండ్లు": చూ, మిట్ట. 3; 4: చూ, తీక్ష్ణము. 1. "మిడిమధ్యాహ్నము."

మిడిగుడ్లవాఁడు. దే. విణ. ఉన్మత్తుఁడు.

మిడిగుడ్లు. దే. వి. బ. ముందఱికురికిన కనుగుడ్లు. [పడు పాము: చూ, సర్పము.

మిడినాగు. ద్వ. వి. రూ_మిడునాగు. ఎగిరిఎగిరి

మిడిపండ్లవాఁడు. దే. విణ: చూ, మిట్టపండ్లవాఁడు.

మిడిపండ్లు. దే. వి. బ: చూ, మిట్టపండ్లు.

మిడిబోను. దే. వి: చూ, బోను.

మిడిమాసి. ద్వ. వి: చూ, శూరుఁడు.

మిడిమేలము. దే. వి. 1: చూ, దుస్సహము; 2. గర్వము. ఉ, రా. 6, ఆ. 273: చూ, హంకారము. [చూ, వేదము.

మిడియ. దే. వి. వేదవాక్యము.పర.2, ఆ. 113:

మిడియు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మిట్టించు; 2. వెలికుఱుకు.

మిడిపోవు. దే. అ. క్రి (మిడిసి + పోవు) 1: చూ, తొలఁగఁబాఱు; 2. తప్పు. రాఘ. 4, ఆ. 198: గెంటుపడు, చిక్కు, తక్కు, తప్పు, తిక్కు, పడియు, జెడియు, జెసుకు.

మిడిసిపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మిట్టిపడు.

మిడిసిపాటు. ద్వ. వి: చూ, మిట్టిపాటు.

మిడుఁగు. దే. వి. అగ్నికణము: చూ, వహ్ని. 1.

మిడుఁగురుపురువు. దే. వి. ఖద్యోతము: చూ, పురుగు. [మిడుఁగు.

మిడుఁగుఱు. దే. వి. 1.—పై.—; 2. చూ,

మిడుఁగుఱుంబురువు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురుపురువు.

మిడుఁగుఱుంబుర్వు. దే. వి.—పై.—

మిడుకు. దే. వి. 1: చూ, పరిదేవనము; 2. జీవము. ఉ, హరి. 3, ఆ. 53: చూ, హంసుఁడు. 2; అ. క్రి. 3. జీవించు. భాగ. 8, స్కం. 216: చూ, బ్రదుకు; 4. తుళ్లు: చూ, లంఘించు; 5: చూ, సలించు.నిర్వ. 10, ఆ. 28; ఉ, హరి. 4, ఆ. 44; 6: చూ, సంచరించు. మార్క. 2, ఆ.291; 7. పరితపించు: చూ, సంతాపించు; 8: ఆఱు,ఎండు, కృళ్లపడు, డొంకు, తడితీయు, నీరింకు. ("చూ, శోషించు. 2.")

మిడుకుమాలు. దే. అ. క్రి: చూ, మిట్టిపడు.

మిడుగు. దే. వి. కఠినశిల: చూ, రాయి.

మిడుగురాయి. దే. వి.—పై.—

మిడుచు. దే. స. క్రి. 1. అభిఘరించు: చూ, వడ్డించు; 2. నెటికవిఱుచు.

మిడుత. దే. వి: చూ, శలభము. [నెఱవేఱుట.

మిడుతంభొట్లు శకునము. జా. అనుకొనని పని

మిడునాగు. ద్వ. వి: చూ, రూ—మిడినాగు.

మిడుమిడుకను. దే. అ. క్రి. (మిడుకు + మిడుకు + అను): చూ, మిడుకు. 7. భాగ. 8, స్కం. 291.

మిణకరము. దే. వి. ఏమియుతోఁచేక భ్రమించుట. [కొట్టు.

మిణకరించు. దే. అ. క్రి. నవ్వుడుకొట్టు—నాడు

మిణుఁగు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగు.

మిణుఁగురు. దే. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురు.

మిణుఁగురుఁబురువు (బుర్వు). దే.వి: చూ, రూ-మిడుఁగురుఁబురువు.

మిణుఁగురుబూచి. దే. వి.—పై.—

మితంపచుఁడు. సం. విణ: చూ, లోభి.

మితదుర్వి. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, సముద్రము.

మితము. సం. విణ. 1.=మట్టు. కొలఁదియిడఁబడినది: ఉచితము, పరిమితము; (తె).—మట్టు, మప్పితము; 2. తెలియఁబడినది: చూ, వ్యక్తము. 2. [(అంగము. 9.)

మితాహారము. అం: చూ, యోగముమాంగములు.

మితి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, పరిమితి. (తె) ఎడ, కంతు, గడువు, గుతి, గుతికట్టు, మట్టు. [అచ్చ. యు, కాం. 219.

మిత్త. వై. వి.=మిత్ర్: చూ, స్నేహితుఁడు.

మిత్తి. వై. వి. 1.=మృత్యు: చూ, యముఁడు; 2: చూ, శంఖపుష్పి*; 3: చూ, మరణము.

మిత్తిక. వై. వి.=మృత్తికా. మన్ను: చూ, భూమి. 1. [శివుఁడు.

మిత్తిగొంగ. ద్వ. వి. మృత్యుంజయుఁడు: చూ,

మిత్తిచూలు. ద్వ. వి. కేతువు: చూ, రాహువు. 2.

మిత్తిమిత్తి. వై. వి: చూ, మిత్తిగొంగ. సాంబ. దే. 3. [అ, కాం. 116.

మిత్తివేటకాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—అచ్చ.

మిత్తినూఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

మిత్రకార్యతంత్రము. అం: చూ, పంచతంత్రము.

మిత్రబలము. అం. (స్వపక్షమువారు): చూ, అహిభయము.

మిత్రభేదము. అం: చూ, తంత్రములు.

మిత్రుఁడు. సం. వి. అ. న. 1.=మిత్త. హితుఁడు: చూ, స్నేహితుఁడు; న. 2. దండెత్తి పోవువాని శత్రుదేశమునకావలి దేశపు రాజు: చూ, రాజు. 1; 3: చూ, సూర్యుఁడు; అం. 4: చూ, ఆదిత్యులు; 5. (అరిమిత్రుఁడని కొందఱు): చూ, ద్వాదశరాజమండలము; 6: చూ, తారలు.

మిత్రమిత్రుఁడు. అం: చూ, ద్వాదశరాజమండలము. [లు మిత్రములు.

మిత్రములు. పా. దంత్యతాలవ్యము లైన చే జే

మిత్రలక్ష్మీప్రయోగము. అం: చూ, తంత్రములు.

మిత్రలాభము. అం: చూ, తంత్రములు:

మిత్రులునశించుట. అం: చూ, నష్టములు.

మిత్రోత్సంగము. అం: చూ, సంయుతహస్తములు.

మిథము. సం. అవ్య. స్. 1: అన్యోన్యము, ఇతరేతరము, పరస్పరము. (తె).-(సర్వ).—ఒండొకటి. (ద్రి.).— ఒండొరు-ఒండొరుల. (అవ్య.).— చెరి-చెతి; 2. ఏకాంతము: చూ, రహస్యము. 1.

మిథిలము. అం.=మిదిల: చూ, దేశములు.

మిథునము. సం. వి. అ. న. 1. ఆలుమగలజత, ద్వంద్వము, దొందము: చూ, సంగడి. 5; 2. ద్వయము: చూ, రెండు. 2; అం. 3. మిథునరాశి: చూ, రాసులు.

మిథ్య. సం. అవ్య. ఆ, మృష, అసత్యము (మిథ్యాదృష్టి = నాస్తికత్వము. మిథ్యామతి= భ్రాంతి): చూ, వితథము.

మిథ్యాదృష్టి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఇహలోకమే కాని పరలోకము లేదనెడిబుద్ధి: నాస్తికత.

మిథ్యామతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఒకదానింజూచి మఱొకటియని తలంచుట: చూ, భ్రాంతి.1.

మిదిల. వై. వి.=మిథిలా. జనకరాజుపట్టణము: చూ, దేశములు.

మిద్దియ. దే. వి. రూ-మిద్దె. 1. మాడువుమీఁదఁ జేదునుగా పలకలుకప్పి గచ్చుపూసినకప్పు. (రాయలసీమలో దద్దళములందురు) అచ్చ.

యు, కాం. 280: చూ, సవనము. 1; 2. తామరపూవు లోనగువానిలోపలిదిమ్మె. శశాం. 2, ఆ. 7: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఉంగరముమీఁద దిమ్మెవలె సేర్పఱచెడి తదవయవవిశేషము. [శశాం, 2, ఆ. 7.

మిద్దె. దే. వి.—పై.—(2 వ యర్థమునకు.—

మిథస్సంభాషణము. పా. రహస్యసంభాషణము, అన్యోన్యసంభాషణము.

మిథ్యాధ్యవసితి. అం: చూ, అలంకారము. 3. (ఒకబద్ధమును స్థిరపఱచుట కింకొకబద్ధముఁ గల్పించుట. "గగనకుసుమముదాల్చినవాఁడు సుమీ వేశ్యనువశపఱచుకొనును.")

మిథ్యాభియోగము. సం. వి. అ. న. కల్లజేగడము: చూ, యుద్ధము.

మిథ్యాభిశంసనము. సం. వి. అ. పుం. అపదూఱు: చూ, నింద. 1—2.

మిన. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమిన. దే. వి. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1.

మినమిననివాఁడు. దే. వి: గరగరనివాఁడు. (సం).— మేదురుఁడు.

మినమినలాడు. దే. అ. క్రి. మినమినయని మెఱయు: మినుకు-మినుకుమినుకు మను-మినుకు మినుక్కుమను-మినుక్కురను-మినుమినుకను, మిలమిలలాడు.

మినహాయింపు. వా. వి. తగ్గింపు, తీసివేత. వ్యవకలనము. (మైనస్.—)

మిను. దే. వి. (రూ-మిన్ను, విను-విన్ను) ఆకాశము: చూ, సురవర్త్మము.

మినుకు. దే. వి. రూ-మినుక్కు. 1. కిరణము. రామా. 6, ఆ. 42: చూ, హాయనము. 2; 2. తాలిబొట్టు: చూ, భూషణము. 2; 3. చిన్న బంగారునాణెము. పాండు. 4, ఆ. 165: చూ, లోహము. 1; 4. మినుకు మినుక్కుమనుకాంతి: చూ, మినుకు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మినుమినుకు.); అ. క్రి 5: చూ, మినమినలాడు.

మినుకుంజేడియ. ద్వ. వి: చూ, సరస్వతి. పాండు. 5, ఆ. 171. [(వేం, ఆం. 20).

మినుకుతెరువరులు. దే. వి. బ: చూ, వేలుపు.

మినుకుమినుకుమను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మినుకు. 5.

మినుకుమినుక్కుమను. దే. అ. క్రి.—పై.—

మినుకులదంటి. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మ. 1.

మినుకులబరణి. ద్వ. వి. త్రియాతనువు. పాండు. 5, ఆ. 185: చూ, సూర్యుఁడు.

మినుకులయిక్కు. దే. వి.—పై.—అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 31.

మినుకులు. దే. వి. బ. రూ—మినుక్కులు. 1: చూ, వేదము; 2. వాక్కు: చూ, శబ్దము. 2.

మినుక్కురను. దే. అ. క్రి: చూ, మినుకు. 5. వసు. 4, ఆ. 128.

మినుఁగుఱు. దే. వి: చూ, రూ—మిడుఁగుఱు.

మినుచూలు. దే. వి. నభస్వంతుఁడు: చూ, వాయువు. [చూ, భక్ష్యము.

మినుపపోఁక. ద్వ. వి. (మినుము+పోఁక):

మినుమినుకను. దే. అ. క్రి: చూ, మినుకు. 5. ఉ, హరి. 5, ఆ. 166.

మినుము. దే. వి. 1. (సం).—కాకాండోలము, కురువిందము, ఘన, మాషము. తద్వి.—కారుమినుము-కాఱుమినుము. (సం).-కల్యాణి, కాంభోజి, కుల్మాషము-కుల్మాసము, కృష్ణవృంత, మహాసహ, మాషపర్ణి, యవకము_యావకము, హయపుచ్ఛి. ("చూ, హయపుచ్ఛి"); అం. 2: చూ, ధాన్యము.

మినువాఁకతోఁబుట్టువు. ద్వ. వి: చూ, శూద్రుఁడు. సాంబ. మా. 3.

మినుసికగలాఁడు. ద్వ. వి. వ్యోమకేశుఁడు. ఆం. భా. ప్ర. 37: చూ, శివుఁడు.

మినుసిగవేల్పు. ద్వ. వి: చూ, మినుసికగలాఁడు.
మిన్కులచేదుపరి. దే. వి: చూ, బ్రాహ్మణుఁడు.
మిన్ను. వై. వి. 1. ఒకానొకనగ: చూ, భూషణము. 2; 2.=మణి: చూ, రత్నము. 1; 3. పదోత్తరఘటిత శ్రేష్ఠవాచకము; విశ. 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.
మిన్నందుట. జా. ఉప్పొంగుట. "మిన్నందివేఁగఁగైకొని." పారి. 1, ఆ. 77. [ఊరక
మిన్నక. దే. అవ్య. తూష్ణీమర్థకము: ఊరక-
మిన్ను. దే. వి: చూ, రూ-మిను.
మిన్నుకొలఁకు. ద్వ. వి. ఆకాశగంగ. రామా. 5, ఆ. 19: చూ, నది.
మిన్నుమన్ను. ద్వ. వి: చూ, ద్యావాపృథువులు.
మిన్నువాఁక. ద్వ. వి. రూ-మిన్వాఁక: చూ, మిన్నుకొలఁకు. [చూ, శివుఁడు.
మిన్నువాఁకతాలుపు. ద్వ. వి. గంగాధరుఁడు:
మిన్నువిరిగిమీఁదఁబడుట. జా. ఆపత్తు తటస్థించుట. "ఇప్పుడేమి మిన్నువిఱిగి మీఁదఁబడునని యెన్నుకొనుచో." (ధర్మజ రాజనూయము.) [తాలుపు.
మిన్నేటితాలుపు. దే. వి: చూ, మిన్నువాఁక
మిన్నేఱు. దే. వి: చూ, మిన్నుకొలఁకు. పాండు. 1, ఆ. 148.
మిన్వాఁక. దే. వి.—వై.—నీలా. 2, ఆ. 76.
మిమ్మటము. దే. విశ: చూ, మిక్కుటము. పాండు. 5, ఆ. 275.
మిర. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ.)=మేర. మర్యాద, హద్దు: చూ, సీమ. 1.
మిరాశీ. వా. వి. రూ-మిరాసీ. 1. స్వల్పతీరువ గలభూమి. "మిరాశీయీనాములు"; 2. పారంపర్యముగ వచ్చినసొత్తు.
మిరాసీ. వా. వి.—వై.—
మిరిమిడి. దే. వి: చూ, తళతళ. 1.
మిరియము. వై. వి.=మరీచమ్. రూ-మిరెము-
మిర్యము: చూ, శ్యామము. 2. తద్వి.—చేలువమిరియము, తోఁకమిరియము.
మిరియాలు. అం: చూ, కటుకములు.
మిరెప. వై. వి. మిరెపచెట్టు; మిర్చి, [ఇదిద్వివిధము.—పొట్టిమిరెప, పొడుగుమిరెప (ఎఱ్ఱమిరెప.) [వృక్షము.
మిరెపకాండ్రి. ద్వ. వి. ఒకముండ్లచెట్టు: చూ,
మిరెపకాయ. ద్వ. వి. బృహన్మరీచము.
మిరెము. వై. వి.=: చూ, రూ-మిరియము.
మిర్చి. వై. వి: చూ, మిరెప.
మిర్మిట్లు. దే. వి. బ: చూ, రూ-మిఱుమిట్లు. అచ్చ. యు, కాం. 183.
మిర్యము. వై. వి.=: చూ, రూ-మిరియము.
మిఱిమిఱి. దే. వి. 1: చూ, మించు. 1: అం. పద. సుర. 45; 2: చూ, తళతళ. 1. అం. పద. సుర. 22.
మిఱు. దే. విశ. మిఱుమిట్లుగలది. భాగ. 8, స్కం. 722. (ఆమ్రేడితమందు మిఱుమిఱు.)
మిఱుమిట్టులు. దే. వి. బ. (మిట్లు + మిట్లు.) (కన్నులు) మిక్కిలి మిట్టుటలు: రూ-మిర్మిట్లు-మిఱుమిట్లు.
మిఱుమిట్లు. దే. వి. బ.—వై.—
మిఱుమిట్లుగొను. దే. అ. క్రి. కన్నులు మిక్కిలిచెదరు. పు. 1, ఆ. 99: చిరుతలుకవియు, చిరుతలుక్రమ్ము, చిరుతలుపాఱు.
మిట్టు. దే. వి. 1. ఉన్నతభూమి: చూ, భూమి. 1; విశ. 2. ఉన్నతము: చూ, సోగ.
మిట్టుచూపు. దే. వి. ఊర్ధ్వదృష్టి.
మిట్టెడు. దే. వి: చూ, శిఖరము.
మిలమిల. దే. వి. 1. అధికకాంతి. వసు. 4, ఆ. 23: చూ, వెలుతురు. 1; 2. మెదలుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 3. మెలఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము. ఉ. హరి. 3, ఆ. 27: చూ, హూహూ.

మిలమిలన. దే. వి. మినమినలాడుట. (విణ. మిలమిలని.)

మిలమిలలాడు. దే.అ.క్రి (మిలమిలలు + ఆడు): చూ, మినమినలాడు. అచ్చ.సుం, కాం.22.

మిలాయించు. వా. స. క్రి. కలుపు.

మిలు. వై. వి. బ.=మీన.రూ-మీలు. చేఁపలు. సాం. స్థా. 12: చూ, మత్స్యము. 1.

మిల్లి. దే. వి. రూ-మిళ్ళి. మిక్కిలి చిన్నగరిఁటె: చూ, పాత్రము. 6-౧౧.

మిల్లు. వా. వి. మర, యంత్రము, మిషను.

మివులు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మిగులు. (మట్టుమీఱుటకు.—కళా. 7, ఆ. 80.)

మిశ్రకావ్యము. అం: చూ, కావ్యములు.

మిశ్రణము. సం. వి. అ. న. కలుపుట.

మిశ్రదధి. సం. వి. ఇ.న.కలపు: చూ, స్తన్యము.

మిశ్రద్విగువు. అం. మిశ్రద్విగువునవిశేషణం బేకాంతంబై విశేష్యం బమహద్వాచకంబైన చో నేకవచనమేయగు. [గించు. 1.

మిశ్రమగు. మి. అ. క్రి. కలయు: చూ, మేళ

మిశ్రమము. అం. ప్రసిద్ధకథకుఁగొంత కల్పితము చేర్చుట: చూ, వస్తువు. 2.

మిశ్రము. సం. విణ. 1. కలిసినది: చూ, సంసృష్టము 1; అం. 2: చూ, తాళజాతులు (తాళము); 3: చూ, గమకములు; 4: చూ, కవుజభావులు; 5: చూ, జాతిక్రియలు; 6: చూ, సమాసములు (సాంస్కృతికము, ఆచ్ఛికము, మిశ్రము అని సమాసములు త్రివిధము).

మిశ్రలక్ష్మీప్రయోగము. అం: చూ,తంత్రములు.

మిశ్రసంధి. అం. అచ్చేనకుహల్లుగాని,హల్లునకు అచ్చేగాని పరమగునపుడు వచ్చేసంధి.

మిశ్రసమాసము. అం. తత్సమాంధ్రంబులు కలసినది. "ముక్కంటిబలము.": చూ, సమాసములు.

మిశ్రితము. సం. విణ. 1: చూ, మిశ్రము. 1; అం. 2: చూ, ప్రచారములు. [ధించు. 3.

మిశ్రీకరించు. సం. స. క్రి. కలుపు: చూ, సం

మిశ్రబ్రాహ్మణులు. అం. 1: చూ, కన్వశుద్ధులు (శుక్లయజుస్సు కాణ్వశాఖా ఋగ్వేదులు ఆశ్వలాయనులొక కొందఱు కలరు.); 2: చూ, ఉత్కళులు. (శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖవారు.) [చూ, సదాప.

మిశ్రేయ. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఆడవిసదాప*:

మిశ్రేయము. సం. వి. అ. పుం. —పై.—

మిష. సం. వి. అ. న. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2.

మిషను. వా. వి. మర, యంత్రము, మిల్లు.

మిషి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. జటామాంసి*: చూ, మాంసి. 1.

మిస. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1. (ఆమ్రేడితమందు మిసమిస.-శశాం.2, ఆ.61.)

మిసమిస. దే. వి. మెఱుఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ.

మిసమిసను. దే. అ. క్రి. కాంతిగలదియగు: రూ-మిసమిసమను.

మిసమిసమను. దే. అ. క్రి —పై.—

మిసి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, మిషి.*; 2. ఓమము: చూ, యవాని. 1; 3. మధుర: చూ, సదాప*; ఇ, ఈ. స్త్రీ. ఇ, పుం. 4. అడవిసదాప*: చూ, సదాప; దే. వి. (1) మిసికల్లు అను చేఁప. పాంచ. 4, ఆ. 187: చూ, మత్స్యము. 1.

మిసికల్లు. దే. వి: చూ, మిసి. (1)

మిసిమి. దే. వి. 1. నూతనకాంతి: చూ, వెలుతురు. 1; 2: చూ, నవనీతము. పాండు. 1, ఆ. 213; 3. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము.

మిసిమింతుఁడు. దే. విణ. అలసినవాఁడు. హరి. ఉ. 7, ఆ. 225: చూ, శ్రాంతుఁడు. 3.

మిసిమింతురాలు. దే. విణ. అలసినది, శ్రాంతురాలు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 140: చూ, స్త్రీ.
మిసుకు. దే. అ. క్రి: చూ, సలించు.
మిహి. దే. విణ. 1: చూ, శైత్యము. స్వా. 4, ఆ. 28; 2: చూ, మిసిమి 3; 3. నవము. ఆం, భా. త్రి. 23: చూ, హాస; 4. నటన, పచరణ: చూ, వర్తనము. 1
మిహిక. సం. వి. అ. స్త్రీ. మంచు: చూ, హిమము.
మిహిరాణుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, శివుఁడు.
మిహిరుఁడు. సం. వి. అ.పుం: చూ, సూర్యుఁడు.
మిళిందము. సం. వి. అ. పుం. తుమ్మెద: చూ, షట్పదము.
మిళితము. సం. విణ.=మెలిక. 1. పేనఁబడినది; 2. కలిసినది: చూ, మిశ్రము. 1.
మిళ్ళి. దే. వి. 1: చూ, రూ—మిల్లి; వా. 2. మోసము: చూ, మిల్లింతలు.
మిళ్ళింతలు. వా. వి. బ. దగా, మోసము. "మిల్లింతలు చేయుచున్నాఁడు": చూ, వంచన.

మీ

మీ. దే. విణ. వృత్తియందు మీఁదుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణములోపింపఁగా మిగిలినరూపము. (దీనికిపరుషములు పరములగునపుడు సుగాగమంబగు. "ఉ. మీఁగడ, మీఁజెయి మొ.)
మీఁగండ్లమెకము. ద్వ. వి. (మీఁదు+కన్నులు+మెకము) ఊర్ధ్వలోచనము: చూ, శరభము. [మింగడ:
మీఁగడ. ద్వ. వి. (మీఁదు + కడ) చూ, రూ—
మీఁగడపెరుఁగు. ద్వ. వి. మంగళ్యము, శ్రీఘనము; చూ, స్తన్యము.
మీఁగాలు. దే. వి. (మీఁదు+కాలు)1. పాదోపరిభాగము: చూ, పాజ్జె; పా. 2. దీనికి ఉపమానములు:—తాఁబేలు.
మీఁజెయి. ద్వ. వి. (మీఁదు+చెయి) కరోపరిభాగము, పెడచేయి: చూ, హస్తము.
మీఁదికిదువ్వు. దే. స. క్రి: ఎగదువ్వు, పైకిదువ్వు.
మీఁదికిఁబ్రాఁకు. దే. అ. క్రి: ఎగఁబ్రాఁకు.
మీఁదికెత్తు. వా. స. క్రి: ఎగవెత్తు, ఎత్తికొను, ఎత్తు, పైకెత్తు. (సం).— అభ్యుద్ధరించు, ఉత్పాదించు, ఉద్ధరించు.
మీఁదిగాలి. దే. వి. కించులికము-కించులుకము: చూ, వాయువు. [రసాక్షి: చూ, సాక్షి.
మీఁదిసాకిరి. ద్వ. వి. (మీఁదు+సాకిరి) ఉత్త
మీఁదు. దే. వి. 1. పరము: చూ, మోక్షము. 1; 2 ఉపరిభాగము: అపరము ఉత్తరము. ఊర్ధ్వము. (అవ్య).—ఉపరి, ఉపరిష్టాత్తు. (తె).—ఉప్పరము, ఎగుదల, ఎగువ, పయి-పై; 3. భవిష్యత్కాలము. స్వా. 3, ఆ. 134: చూ, సాంపరాయము. 3; 4: చూ, ముడుపు. 3; 5: చూ, ముడుపు. 1.
మీఁదుచూచువాఁడు. దే. విణ: (సం).—ఉత్ప్రేక్ష్యుఁడు. [3, ఆ. 158.
మీఁదుమిక్కిలి. దే. విణ. కడుమిక్కిలి. విజ.
మీట. దే. వి. వీతపుమ్రానిక్రిందియరభాగము. (వీతపుమ్రానిమీఁది యరభాగము మునస.)
మీటింగు. వా. వి. కూటమి, సమావేశము, సభ.
మీటు. దే. వి. 1. ఉద్రేకము: చూ, విజృంభణము; 2. పెంపు. య. 2, ఆ. 120: చూ, హెచ్చు. 2; విణ. 3. అధికము: చూ, హేరాళము; స. క్రి.4. ఎగఁజిమ్ము, ఉత్క్షేపించు; వా. 5: చూ, పొడుచు 2; 6: చూ, పొడుచు. 6; 7. (వీణె పిడేలు లోనగువాని తంతులు గోరుతో) మీటించు; 8. (రూపాయలు లోనగునాణ్యములను గోరుతో) మీటించు.
మీఢము. సం. విణ. విడువబడిన మూత్రము: మూత్రితము: (చూ, మూత్రము. 1.)

మీఁద్ద. దే. వి. నలికండ్లపాము: చూ, సర్పము.

మీనకేతనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు. [చూ, మత్స్యము. 1.

మీనడింభము. సం. వి. అ. పుం. ఒక చేఁప:

మీనము. సం. వి. అ. పుం.=మీలు. 1. చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1; అం. 2: చూ, రాసులు.

మీనరము. సం. వి. అ. న: చూ, మొసలి.

మీనరూపర్క్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మీనురూపురిక్క, రేవతి: చూ, రిక్క.

మీనవల్లంకి. వై. వి.=మీనవల్లికా. నీటిపక్షికి మత్స్యములను బట్టెడు ఒకానొక పక్షి. (రూ-మీనుల్లంకి-మీనువల్లంకి): చూ, పత్త్రిక.

మీనవల్లిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మీనవల్లంకి —వై.—

మీను. వై. వి.=మీన-చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1. (హల్లు పరమగుచో ఇందలి యుత్వము నకు వికల్పంబుగ లోపంబగు. "తనువు మీన్బోలవల్చు." భార. ఆది. 3, ఆ. 39.)

మీనురూపురిక్క. వై. వి.=మీనరూపర్క్ష. రేవతీనక్షత్రము: చూ, రిక్క.

మీనుమొసలిసిడెంబులమేటి. ద్వ. వి: చూ, మన్మథుఁడు. సాంబ. దేవ. 8.

మీనుల్లంకి. వై. వి.=మీనవల్లికా: చూ, పత్త్రిక. (పురుషోత్తమ కవీయము)

మీమాంస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. (విచారణ) కర్మప్రతిపాదక శాస్త్రము: చూ, ఉపవిద్యలు; అం. 2; చూ, విద్యలు; 3: చూ, కళలు; 4: చూ, వేదోపాంగములు.

మీమాంసకుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, అపూర్వవాది. [మీమాంస. (2)

మీమాంసలు. అం: ఉత్తరమీమాంస, పూర్వ

మీఱు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్ధిల్లు. అం, భా. తృ. 99; 2: చూ, సందడించు; 3. కడచు: చూ, చను. 3; స. క్రి. 4. అతిక్రమించు: చూ, దాఁటు. 9.

మీఱుట. దే. వి: చూ, పర్యాయము.

మీలకొంగ. ద్వ. వి: చూ, మీనవల్లంకి.

మీలనము. సం. వి. అ. న. 1. కనుమూయుట; అం. 2. ఒక యర్థాలంకారము: చూ, అలంకారము. 3. (చూ, మీలితము.)

మీలముచ్చు. ద్వ. వి: చూ, మీనవల్లంకి.

మీలవల్లంకి. ద్వ. వి.=మీనవల్లికా—వై.—

మీలితము. సం. విశ. 1. మూయఁబడినది: చూ, స్థగితము; అం. 2: చూ, అలంకారము. 3. (సామ్యమువలననైన భేదము దెలియకుంట. "ఉ. సహజశోణములైన నీచరణముల లాక్ష గానఁబడదు:")

మీలికేశము. అం: చూ, తంత్రములు.

మీలు. వై. వి. బ: చూ, రూ-మీలు.

మీవడ. ద్వ. వి: చూ, రూ-మీగఁడ. పంచ. వేం. 1, ఆ. 590.

మీస. దే. వి.=శ్మశ్రు. రూ-మీసము: చూ, శ్మశ్రువు. [యొక్క యేర్పాటు.

మీసకట్టు. దే. వి (మీసము + కట్టు) మీసము

మీసము. దే. వి.=శ్మశ్రు: చూ, రూ-మీస. అని. 3, ఆ. 44. (తద్వి.—అరవమీసము.)

మీసర. వై. వి.=మృగశీర్ష. జోబిలిరిక్క: చూ, రిక్క. (4, ఆ. 119.

మీసరము. దే. విశ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. శశాం.

మీసాలపైఁదేనియల్. జా. అల్పసుఖము. "మీసాలపైఁదేనియల్." స్వా. 2, ఆ. 65. "మీసాలపైఁదేనియ, లాసలపుంజంబులిట్టి యైశ్వర్యంబుల్." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

మీసాలబువ్వ. జా. పైకిపటారము. లోపల లొటారము. (మీసాలు పెరుగుతోఁగూడిన బువ్వపట్టించుకొని బయటకువచ్చి మీసములు దువ్వుకొనుచు పెరుగుబిడ్డను వర్ణించుట)

ము

ము. దే. అప. 1. అమహత్తులకును, మహన్న పుంసకములకును ప్రథమైక వచనమునందు వచ్చెడు ప్రత్యయము. "డుమువులు" ప్రథమా విభక్తి. "వనము,అపత్యము,కళత్రము" మొ; విశే. 2. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకు ఆదేశముగావచ్చెడి రూపము. "ముక్కాకు, ముజ్జగము." మొ; 3. ముందుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "ముంగడ, ముంజెయి."; 4. నెట్టవాదులు స్త్రీక్లీబసమంబులు. "ఉదా.— నెట్టన-నెట్టనము, అక్కటిక, అగ్గలిక, ఈరస, అచ్చిక, అటమట, అరమర" మొ. నెట్టనాదులు వీనికి మువర్ణముతోడ నొక రూపము; మువర్ణకము లేక యొకరూపము; 5. కుశాదులకు (ము) లోపంబు, "కుశ, దర్భ, కుండ, పనస" మొ.

ముంగ. వై. విశే. 1.=మూఁగ. (రూ-మూఁగ-మూవ-మూఁక-మూకు-మూగి.): చూ, మూఁగవాఁడు. 1; దే. వి.2. ఎన్నులమోపు.

ముంగడ. ద్వ. వి. (ముందు + కడ) 1. ముందుచోటు, ఎదురు. పంచ. వేం. 1, ఆ. 765: చూ, ముందర. 1; 2. పూర్వకాలము, ముందు, తొలి: చూ, మొదలు. 4.

ముంగతనము. వా. వి: చూ, మౌర్ఖ్యము.

ముంగమురము. దే. వి. (ముందు + కయి + మురము.) ముంజేత ధరించెడు కటక విశేషము. (రూ-ముంగమురాము-ముంగమురారి-ముంగయిమురారి- ముంగామురము- ముంగామురారి-ముంగామురుగు-ముంగామురువు-ముంగైమురారి) చేతినగ: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౩).

ముంగమురాము. దే. వి.—పై.—

ముంగమురారి. దే. వి: చూ, ముంగమురము.

ముంగయిమురారి. దే. వి.—పై.—

ముంగర. దే. వి. రూ-ముక్కర. అడ్డబాస. వసు. 5, ఆ. 122: చూ, భూషణము. 2. ౯-(౫)(ముంగెర-ముక్కెర అని కొందఱు).

ముంగల. ద్వ. వి. (ముందు + కలను) 1: చూ, రూ-ముంగడ. 1—2; దే. ద్రి. 3. పురార్థ పురోర్థము: చూ, మొగి. 4.

ముంగలి. దే. విశే. 1.ముందునడచునది;2: చూ, ముందునడచువాఁడు. నిర్వ. 6, ఆ. 146; 3. మీఁదటి. కాశీ. 5, ఆ. 161.

ముంగలు. దే. అ. క్రి. ముందునడచు.

ముంగాము. దే. వి. 1. పొట్లముగామడఁచిన తాటాకుముట్టు;(ముంగముఅనివాడుక) 2.బెల్లము మొదలగువాని నించిన బరువులో సగము.

ముంగాముచీర. ద్వ. వి. ఆఁడువారు కట్టుకొనెడు ఒకరకము నారచీర: చూ, వస్త్రము.

ముంగామురము. దే. వి: చూ, రూ-ముంగమురము.

ముంగామురారి. దే. వి.—పై.—

ముంగామురుగు. దే. వి. (ముందు + కయి + మురుగు)—పై.— (చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౩).

ముంగామురువు. దే. వి.—పై.—

ముంగాలు. దే. వి. (ముందు + కాలు) ప్రపదము: చూ, పజ్జ.

ముంగి. దే. వి: చూ, రూ-ముంగిస.

ముంగిమూసానమ్మ. వా. విశే. మాటలాడనిది; మూఁగిమూసానమ్మ.

ముంగిలి. దే. వి. (ముందల + ఇల్లు) 1. నలుచేదరమునకు నడిమిచోటు. అని. 1, ఆ.42; 2. నలుచేదరపుచోటు: అంకణము, అంగళ, అంతస్తు, కట్టు, తొట్టికట్టు, లంక, లోవరి. (సం).—(అవ్య).— అ; (వి).అ, అమ్, అంగ

ణము—అంగనము, అజిరము, ఇయాంసము, ఉత్థానము, ఊ, కక్ష్య, కలంబిక, కలాచిక, చత్వరము, జలగుల్మము, జాము, ప్రకోష్ఠము, ప్రాంగణము. ("చూ, సదనము. 1."); 3. నడిమిచోటు: చూ, స్థానము. 1.

ముంగిస. దే. వి. రూ-ముంగి. (సం).—కోటరము, కౌశికము, నకులము, పింగళము. తద్వి.—ఊరముంగిసకు.— (సం).—వంచకము ("చూ, వంచకము. 2.")

ముంగిసమాను. దే. వి. ముంగిసరూపుగల మునసచివర: చూ, మునస.

ముంగురులు. ద్వ. వి. (ముందు + కురులు) 1. నొసటిపై గునిసియాడెడు ఉంగరపు వెండ్రుకలు, భ్రమరకము. విజ. 1, ఆ. 106: చూ, వెండ్రుక. 1; పా. 2. వీనికి ఉపమానములు.—ఇంద్రనీలములు, తుమ్మెదలు, చీకటి, నాచే, నీలమేఘము.

ముంగేలు. దే. వి. (ముందు + కేలు): చూ, ముంజెయి. [ము. స్వా. 6, ఆ. 114.

ముంగైమురారి. దే. వి: చూ, రూ-ముంగమురి

ముంగొంగు. దే. వి. (ముందు + కొంగు) చెఱంగుకొన. అని. 1, ఆ. 42: చూ, రూ-మునిగొంగు.

ముంగొంగుపసిడి. జా. (ముంగొంగు బంగారము, కొంగుపసిఁడి.) ముంగొంగున నున్న బంగారమువలె సులభముగా నభీష్టమును తీర్చునది. "ముంగొంగుపసిఁడి శ్రీగంగరాయి." (కవికర్ణరసాయనము); "ముంగొంగు బంగారంబవై" (ధర్మజరాజనూయము); "బుధకోటికిఁగొంగుపసిండి." (విజయవిలాసము); "ముంగొంగుపసిండిగాదె." (సారంగధరచరిత్ర.); "మాటముంగొంగు బంగారు మూటమాకు." (రసికజనమనోరంజనము.)

ముంగొన. ద్వ. వి. (ముంపు + కొన) ముందటికొన. రామా. 2, ఆ. 80.

ముంగోపము. మి. వి. (ముందు + కోపము) రూ—ముకోపము, ఓర్పులేక తటాలునవచ్చేకోపము. ఉ, రా. 3, ఆ. 7: చూ, రోషము. [చువాఁడు: ముకోపి.

ముంగోపి. మి. వి. ఓర్పులేక తటాలున కోపించు

ముంగోలు. దే. విశే. (ముందు + కోలు) మొదటిది, ప్రాథమికము.

ముంచే. దే. ప్రే. 1. మునుఁగఁజేయు: రూ—మునుచే; స. క్రి. 2: అద్దించే, అద్దు.

ముంచేకొను. దే. స. క్రి. ఆక్రమించేకొను: చూ, మొంగరించే.

ముంజకేశుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1.

ముంజము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజెగడ్డి. బానిక: చూ, తృణము. 1; అం. 2: చూ, దర్భలు.

ముంజి. వై. వి. 1.=మౌంజి. బ్రహ్మచారికట్టుకొనెడు ముంజదర్భమొలత్రాడు, గడ్డిమొలత్రాడు: చూ, నూత్రము. 1; 2: చూ, ముంజె.

ముంజికాఁడు. ద్వ. వి: చూ, బ్రహ్మచారి.

ముంజియ. దే. వి. లేఁతతాటికాయలోని గిజేరు. రూ-ముంజె: చూ, రుంజే. 2.

ముంజె. దే. వి.—పై.—

ముంజెమొలనూలు. ద్వ. వి: (సం) అష్టీలము, ఆదర్శము.

ముంజెయి. ద్వ. వి. (ముందు + చెయి) (రూ—ముంజెయ్యి—ముంజే—ముంజేయి) ముంగేలు, ప్రకోష్ఠము: చూ, హస్తము.

ముంజెయ్యి. ద్వ. వి.—పై.—

ముంజెరము. ద్వ. వి. (ముందు + చెరము): చూ, రూ- ముంజెఱము.

ముంజే. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముంజెయి.

ముంజేయి. ద్వ. వి.—పై.—

ముంజేయి యాడిన మోచేయి యాడును. లో. "ముంజేయునాడెనేని మోచేయాడున్." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

ముంజోరు. దే. వి. (ముందు+చోరు) చోరు ముందటిభాగము. కొణిగ: చూ, వాచోరు.

ముంటజీల్చు. వా. స. క్రి: పొంజో-పోఁజో-పోఁ్రజో.

ముండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. బోడతరము*: చూ, హపుష; దే. వి. (1): చూ, ముండమోపి; వా. (2): చూ, అంకులాఁడి. "అంకుముండ.": చూ, స్వైరిణి; (3). తలవెండ్రుకలు తీయించుకొన్న ఆఁడుది; (4). మగఁడుచేనిపోయిన ఆఁడుది; 5: చూ, వేశ్య.

ముండకము. అం: చూ, ఉపపత్తులు.

ముండనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వపనము. 1; 2: చూ, సంరక్షణము.

ముండము. సం. వి. అ. పుం. 1. తల: చూ, శిరము. 1; 2.=మొండెము: చూ, మొండెము.

ముండమోపి. దే. వి. (వైధవ్యము నొందినది ముండ): చూ, విధవ.

ముండమోయు. దే. అ. క్రి. 1. వైధవ్యము నొందు; 2: చూ, వ్యర్థమగు.

ముండరి. దే. విశే. (ముండలు+అరి) వేశ్యా సంగమశీలుఁడు: చూ, వైశికుఁడు. 1.

ముండరిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: కదంబపుష్ప, ముండలిక*.

ముండలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

ముండలు. దే. వి. బ. వేశ్యలు: చూ, వేశ్య.

ముండి. సం. వి. న్. పుం. 1: చూ, మంగలి. 1; 2: చూ, బోడతరము.*.

ముండితము. సం. విశే. పరివాపితము, బోడి: చూ, వాపితము. 1.

ముండితుఁడు. సం. విశే. (రూ—ముండుఁడు) 1. తల బోడియైనవాఁడు; 2. తలగొఱుగఁ బడినవాఁడు.

ముండిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, ముండి. 2.

ముండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: రాహుగ్రహము: చూ, రాహువు. 1; 2. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విశే. 3: చూ, బోడ. 1; 4. తెగినకాళ్ళు చేతులు లోనగునవి కలవాఁడు.

ముండెము. దే. వి: చూ, మొండెము.

ముండ్లకంచె. దే. వి. అలవ: చూ, వెలుగు.

ముండ్లగుంపు. దే. వి. 1. ముండ్లపొద: చూ, సితాగ్రము; 2. లంజెలసమూహము: చూ, వేశ్య.

ముండ్లడొంక. వా. వి: చూ, ముండ్లగుంపు. 1.

ముండ్లపంది. దే.వి.రూ-ములుపంది. ఏదుపంది, శల్యము: చూ, సూకరము.

ముండ్లముండ. దే. వి: చూ, ముండ్లకంచె.

ముండ్లముస్తె. వా. వి: చూ, ముండ. 5.

ముండ్లయుచ్చిఁత. దే. వి.—పై.—

ముంత. దే. వి. 1. జోడ్త వెలవంటి మానిపాత్రము, నంద: చూ, పాత్రము. 6; 2. మానిక: చూ, సేరు. 1.

ముంతపాగ. దే. వి. మూతికికట్టుటకు కాల్చి ముంతలోవేసిన మిరెపకాయలపొగ.

ముంతమామిడి. దే. వి. అగ్రబీజము*: చూ, మామిడి.

ముందర. దే. వి. రూ—ముందఱ. 1. పురోభాగము: ఎదురు, తల, తిరుగుమొగము, తోడరు, బరివాఁగె, ముంగడ-ముంగల, ముందు, మునుము—మున్ను, మొకము-మొగము-మోము, మొగదల, మ్రోల. (సం).—అగ్రము, అభితము, అభిముఖము, ఇ, పురోభాగము. (అవ్య).—అగ్రత, అభి, అ, ఆక్; 2. పూర్వకాలము: చూ, మొదలు. 4; 3. ఆరంభము: చూ, మొదలు. 1.

ముందరడుగువెనుకపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, వెనుదీయు. ఆం, భా. త్య. 105.

ముందఱ. దే. వి: చూ, రూ_ముందర. 1-2-3
(ఎదురునకు.—కళా. 3, ఆ. 119.)
ముందఱికాళ్లకు బంధములువేయుట. జా. రాఁబోవుదానికి అడ్డుచెప్పుట. "ముందఱికాళ్లకు బందాలువేయుట యెంచెవరినేని ముందుగా నిన్నుఁజెప్పి చెప్పవలయును." (ధర్మజరాజనూయము.)
ముందఱిమార్గము. దే. వి. అరిణనిలువుపుటకై అడ్డముగా గట్టఁబడినమార్గము.
ముందల. దే. వి. (ముందు+తల.): ఆవుదల—జొదల. [రించు
ముందిడుకొను వా. స. క్రి. (సం) పురస్క—
ముందు. దే. వి, ద్రి: చూ, ముంగడ. 1-2-3.
ముందునడచువాఁడు. వా. వి: ముంగలి. (సం) అగ్రేసరుఁడు, అగ్రసరుఁడు, అగ్రిముఁడు, అగ్రేసరుఁడు, అగ్ర్యుఁడు, పురస్సరుఁడు, పురోగముఁడు, పురోగామి, పురోగుఁడు, ప్రష్ఠుఁడు, ప్రాగ్రసరుఁడు.
ముందుపడు. ద్వ. అ. క్రి. ముందగు; మునుకొను—మున్కొను, మునుచు, మునుపడు.
ముందువెనుకలు. దే. అవ్య. ఎడతెగక: చూ, సదా.
ముంపు. దే. వి. 1. ముంచుట. రామా. 6, ఆ. 86: ముణుగుడు; 2. గుంపు: చూ, సమూహము. [8, స్కాం. 513.
ముంపుగొను. దే. అ. క్రి: దాఁటుకట్టు. భాగ.
ముకద్దమా. వా వి. గ్రామవ్యవహారము: రూ—మొకద్దమా. [కాబిలా.
ముకాబిలా. వా. వి. సంప్రతింపు: రూ—మొ
ముకాసా. వా. వి. పన్నులేకుండఁగ నియ్యఁబడినగ్రామము. రూ—మొఖాసా.
ముకు. వై. వి. రూ—ముక్కు. 1. నాసిక: చూ, రూ—ముక్కు. 1; 2. పక్షిముక్కు, చంచువు: చూ, రూ—ముక్కు. 2; 3. చేనుమొన: చూ, స్తనము;అ.క్రి.4. రూ—ముక్కు. శ్వాస ఓగఁబట్టు;జై. అ క్రి. 5:చూ, నశించు; వా. 6. శ్లేష్మదోషికమున ఊపిరాడకశ్వాసించు.
ముకుందము. సం. వి. అ. న. 1. ఎఱ్ఱదామర: చూ, సహస్రపత్రము; 2. రూ—కుందము. పాలంక్య—పాలుక్య, సంయురువు: చూ, రాజావర్తము; 3: చూ, పాదరసము;4. ఒకానొకమణి: చూ, రత్నము. 1; అం. 5:చూ, నిధులు; 6: చూ, జన్యతాళములు.
ముకుందుఁడు. సం. వి. అ. పుం:చూ, విష్ణువు.1.
ముకుఁగోళ్ళు. ద్వ. వి.బ (రూ—ముక్కుఁగోళ్లు—ముక్కుఁగోళ్లు—ముకుఁగోళ్లు) నాసాపుటము: చూ, ముక్కుఁజెఱము. [4, ఆ. 272.
ముకుఁగోళ్లు. ద్వ. వి. బ.—వై.—కాశీ.
ముకుఁజెఱము. ద్వ. వి.—వై.—
ముకుఁదాడు. ద్వ. వి. (ముకు+త్రాడు) వాధము: చూ, రూ—ముక్కుఁద్రాడు.
ముకుటము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, రూ—ముకుటము; దే. వి. (1). రూ—ముక్కుటము. నారమడి, నారచీర, క్షౌమము: చూ, వస్త్రము.
ముకుదూలము. వై. వి. ముక్కునడిమిరొమ్ముక, రూ—ముక్కు దూలము, ముక్కుకంబము: చూ, శల్యము. 1.
ముకుబొమ్మ. ద్వ. వి. ఒకచేప: చూ, మత్స్యము.1.
ముకుబంతి. వై. వి. ధేనువులకు శైత్యముచే నాసారంధ్రములందుఁగలిగెడు కేశావృతపిండరూపవ్యాధి. (దీనిని సేకరించి యుంచుకొని మఱియొకదానికి ఆవ్యాధి కలుగునప్పుడు తన్నివారణార్థము దీనిఁగొని బడిసి వేయుదురు.) హరి. పూ. 2, ఆ. 143.
ముకురము. సం. వి. అ. పుం. 1. రూ—మకురము, అబ్దము, ఆత్మదర్శకము, ఆత్మదర్శము, ఆదర్శనము, అదర్శము, కర్కరము, కర్కము, కర్ఫరము, కురువిందము. (తె).—అద్దము, గ్లాసు; 2. పొగడ, మకురము*: చూ, వకుళము; 3. మల్లెపువ్వు, మకురము: చూ,

హసంతి. 2; 4. కుమ్మరిలాతము: చూ, మకురము. 4.

ముకులి. అం: చూ, సుషిరవాద్యములు.

ముకుష్ఠకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకుష్ఠకము.

ముకుళము. సం. వి. అ. పుం, న. 1.=మొగడ-మొగ్గ. రూ-మకుళము: చూ, మొగ్గ. 1; పుం. 2. అభినయ హస్తవిశేషము (అయిదు వ్రేళ్లను కొనలుకూర్చి పట్టినది): చూ, వ్యంజకము. 1; అం. 3: చూ, అసంయుత హస్తములు; 4: చూ, సంచారీభావమునఁ బుట్టినదృష్టులు; 5: చూ, ఆవర్తరూపములు. (అశ్వశాస్త్రములోనివి.)

ముకుళస్వస్తికము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

ముకుళించు. సం. అ. క్రి.=ముడుఁగు. 1: చూ, ముడుఁచు 1; అం. ప్రే. 2. మొగుడ్చు.

ముకుళితము. సం. విశే. ముకుళించినది: ముద్రితము.

ముకుళీభవించు. సం. అ. క్రి: చూ, ముకుళించు. 1.

ముకూలకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మకూలకము*.

ముక్క. దే. వి. తునుక: చూ, శకలము. 4.

ముక్కంటి. దే. వి. (మూఁడు+కన్ను) త్రిలోచనుఁడు: చూ, శివుఁడు.

ముక్కంటిచెలి. దే. వి. త్ర్యంబకసఖుఁడు. కుబేరుఁడు: చూ, శ్రీదుఁడు.

ముక్కంటిచుక్క. ద్వ. వి. ఉత్తరభద్రపదా నక్షత్రము: చూ, రిక్క.

ముక్కంటితల. దే. వి. శివునిశిరస్సు: (సం)-ఉ.

ముక్కంటితలపువ్వు. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

ముక్కంటితొలిపట్టి. దే. వి: చూ, వినాయకుఁడు. 1.

ముక్కంటిపండు. దే. వి. కొబ్బరికాయ.

ముక్కంటి పండుల మెక్కెడు దిండీఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముక్కంటితొలిపట్టి.

ముక్కంటిమల. ద్వ. వి. కైలాసము: చూ, పర్వతము.

ముక్కంటియావు. దే. వి. అచ్చుటెద్దు: చూ, వృషభము. 1.

ముక్కంటియమ్ములపాది. ద్వ. వి: చూ, సముద్రము.

ముక్కంటియిల్లు. దే. వి: చూ, ముక్కంటిమల.

ముక్కంటివెలఁది. దే. వి: చూ, పార్వతి.

ముక్కంటిసొమ్ము. దే. వి: చూ, సర్పము. వేం, ఆం. 102.

ముక్కడి. దే. వి. (మూఁగు+కాఁడి.) 1. ఆనేకులకు ఒక పెట్టున తగిలెడివ్యాధి. సాంక్రమికామయము: ముంగడి, ముడిచె; 2. దుక్కిచోలించి ఆహారమునకు పోవునపుడు అరకలన్నిటి నొక్కచోఁ ప్రోగుచేసి యొక్కటిగాఁ జేర్చి నిలిపినట్టియా అరకలకాండ్ల మొత్తము.

ముక్కద్దము. నై. వి. (ముక్కు+అద్దము): చూ, సులోచనము.

ముక్కన్ను. దే. వి. (మూఁడు+కన్ను) మూఁడవకన్ను.

ముక్కపురుగు. ద్వ. వి. తవుటిపురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు).

ముక్కర. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముక్కఱ.

ముక్కరమాను. దే. వి. పుల్లిరుసుతిరుగుచట్టము.

ముక్కరము. ద్వ. వి. (ముక్కు+కారెము): చూ, ముక్కుఁగోళ్లు.

ముక్కఱ. ద్వ. వి. (ముక్కు+ఱాయి) రూ-ముక్కర, అడ్డబాస: చూ, భూషణము. 2.

ముక్కలిపీఁట. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముక్కాలిపీఁట.

ముక్కస. దే. వి. మూఁడుకుంచములు: రూ-ముక్కుస.

ముక్కాక. ద్వ. వి. మూఁడుకాకలసమాహారము.

ముక్కాని. ద్వ. వి. (మూఁడు+కాని) మూఁడుకానులు.

ముక్కారు. ద్వ. వి. (మూఁడు+కారు) 1. మూఁడుకారులు; 2: ముక్కారుపంట, తొలుకారు.

ముక్కారుపంట. వా. వి: చూ, ముక్కారు. 2.

ముక్కాలిపీఁట. ద్వ. వి. (మూఁడు+కాలు+పీఁట) రూ-ముక్కలిపీఁట. మూఁడుకాళ్లమర్చిన యెత్తుబల్ల: చూ, సింహాసనము.

ముక్కాలు. దే. వి. (మూఁడు+కాలు) 1. మూఁడుకాళ్లు; 2. మూఁడుపాతికెలు.

ముక్కాలుగడియ. ద్వ. వి. త్రిపాదఘటిక.

ముక్కిఁడి. ద్వ. విశ. (ముక్కు+ఇఁడి) ముక్కుపోయినవాఁడు: చూ, విగ్రుఁడు.

ముక్కిడి. దే. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కు. వై. వి. 1: రూ-ముకు. (సం). గంధనాలి, గంధవహ- గంధవాహ- ఘోరణ, ఘ్రాణము, ఘ్రాతి, ణ, తనుభస్త్రా, నథము, నస, నాసిక. తద్వి — ౧. ఈఁగముక్కునకు.-తొండము; ౨. ఏనుఁగుముక్కునకు.—తొండము. (సం) తుండము; 3. గుఱ్ఱపుముక్కునకు -(సం)ఘోరణ, ప్రోథము; ౪. చేఁపముక్కునకు.—త్రోటి; ౫. చెప్పటముక్కునకు.—చెప్పటముక్కు. (సం) అవటీట-అవటీటము, అవనాట, అవభ్రట, నతనాసిక; ౬. పందిముక్కునకు.-పందిపీఁట, పందిముక్కు, పందిమూతి, ముట్టియ-ముట్టె; ౭. పక్షిముక్కునకు.—తొండము, త్రోటి. (సం) చంచువు, తుండము; ౮. బుఱ్ఱముక్కునకు.-డొఱ్ఱముక్కు, బుఱ్ఱముక్కు: ("చూ, వదనము. 2.") 2: చూ, ముకు, 2; బ 3. చేనుమొన: చూ, స్తనము; అ. క్రి. 4: చూ, రూ-ముకు. 4; దే. అ. క్రి. 5: చూ, రూ-ముకు. 5; వా. 6: చూ, రూ-ముకు. 6. "శిశువు ముక్కుచుండెను."

ముక్కుఁగమ్మి. వై. వి: చూ, ముక్కుపోఁగు.

ముక్కుఁగోర్ళు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-ముకుఁగోళ్లు.

ముక్కుఁజెఱమ. ద్వ. వి: రూ-ముకుఁజెఱమ, ముకుఁగోళ్లు- ముకుఁగోర్లు- ముక్కుఁగోళ్ళు-ముక్కుఁగోర్ళు. (సం) నాసాపుటము.

ముక్కుఁద్రాడు. ద్వ. వి: రూ-ముకుఁద్రాడు. (సం) నాథము: చూ, సూత్రము. 1.

ముక్కుఁబట్టుకొనికూర్చుండుట. జా. జపముచేయుచుఁగూర్చుండుట. "ముక్కుఁబట్టికొనికూర్చున్నట్టి." రామా. 8, ఆ. 182.

ముక్కుకంబము. ద్వ. వి: చూ, ముకుమూలము.

ముక్కుకొయ్య. ద్వ. వి. బాబాకటుఁడు: చూ, వేసరి.

ముక్కుకొలికి. ద్వ. వి: (సం) -ఘంటాపథము, చత్వరము.

ముక్కుకోఁతలు. జా. చిక్కులుపెట్టుట. "అమ చేసె రైతులు ముక్కుకోఁతలకు లోనై మ్రొక్కఁగాదిక్కులేకునికిన్." (ధర్మజరాజసూయము.)

ముక్కుటము. దే. వి: చూ, రూ-ముకుటము. (1)

ముక్కుతెవులు. ద్వ. వి. ముక్కురోగము: చూ, శ్వాసము. 1.

ముక్కుదాడిమ. వై. వి. ఒకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కుదూలము. వై. వి: చూ, రూ-ముకుదూలము.

ముక్కుపూరెడు. ద్వ. వి. ఒకరకముపూరెడు: చూ, శకుంతి (పక్షి.)

ముక్కుపై వ్రేలువేసికొనుచే. జా. ఆశ్చర్యపడుచే. "యెంతటివారును ముక్కుపై వ్రేలు వేసికొనరు." (ధర్మజరాజసూయము.)

ముక్కుపొడి. వా. వి. పొడుము, ముక్కుపొడుము. (సం) నస్యము.

ముక్కుపొడుము. వా. వి.—పై.—

ముక్కుపోఁగు. ద్వ. వి. ముక్కుఁగమ్మి: చూ, భూషణము. 2-గా.

ముక్కుముంగర. ద్వ. వి. ఒకఅడవిచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముక్కుమొగముఁజూడక. జా. మొగమోటమి ఆలోచింపక. "ముక్కుమొగంబుఁ జూడకటుముట్టను బొమ్మనెదేల." విజ.3, ఆ.30.

ముక్కులు. దే. వి. బ. 1 చూచుకములు: చూ, ముక్కు.3; బ. 2. చీరు, మిక్కిలి చిన్ననూకలు: చూ, శంబుకము; 3: చూ, భక్ష్యము. కాశీ. 7, ఆ. 186.

ముక్కువిఱచుట. జా. ఇష్టపడకపోవుట, ఆక్షే

పించేట. "బాంధవులు ముక్కువిరువం, బుత్రిలువేసరంగళత్రింబులు వేసరింప." (కవికర్ణరసాయనము.) [రూ-ముక్కుస.

ముక్కుస. ద్వ. వి. (మూఁడు+కుంచెము): చూ,

ముకుర్కురు. దే. అ. క్రి. అజ్ఞానమునుపొందు.

ముక్కెర. వా. వి. రూ-ముంగర: చూ, భూషణము. 2. [పురములు.

ముక్కోటిక. ప్వ. వి. (మూఁడు+కోటిక) త్రి

ముక్కోను. దే. అ. క్రి. (మును+కోను) ముందుకోను.

ముక్కొమ్ముమెకము. ద్వ. వి. (ముందు+కొమ్ముమెకము): బిళ్లదున్న, మను-మన్ను, మనుఁబోతు, మనుబిళ్ళ. (సం).—ఋశ్యము—ఋష్యము. తద్వి.—అఁడు ఋశ్యమృగమనసు.—(తె).—మనుపెంటి. [ప.1-10.

ముక్కోటికలకంటు. ద్వ. వి: చూ, శివుఁడు.ఆం.

ముక్కోణము. మి. వి. (మూఁడు+కోణము): చూ, త్రిభుజము.

ముక్కోపము. మి. వి:చూ, రూ-ముంగోపము.

ముక్కోపి. మి. వి: చూ, రూ-ముంగోపి.

ముక్కోల. దే. వి. (మూఁడు+కోల): చూ, త్రిదండము. 1—2.

ముక్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ముత్తెము. రూ-మౌక్తికము: చూ, రత్నము. 1; 2. అంకులాఁడి: చూ, స్వైరిణి; విణ. 3. ముక్తినొందినది; 4. విడువఁబడినది: చూ, హీనము. 3.

ముక్తకంచుకము. సం. వి. అ. పుం: చూ, నిర్ముక్తము.

ముక్తకము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, కరయంత్రము; అం. 2: చూ, మహాకావ్యము.

ముక్తపదగ్రస్తము. అం: చూ, అలంకారము.3. (విడిచినపదమే యవ్యవధానముగా మరల మరల వచ్చేట. "ఉదా.—మేరుధరాధర ధీరా । ధీరాళ్యానందకర."; "వానికీర్తి లోకమాక్రమించె, మించెను మించె తేజంబు, జంబునదీజంబాలంబుంబోలుఁదనుకాంతిచే నాతఁడురంజిల్లు, జిల్లుల్వడఁజేయు మదనుని గర్వంబురూపు, రూపుమాపు శతృయశంబుల నాతనిశక్తి.")(చూ, హేతువు.2.)

ముక్తసరి. వా. వి. రూ-ముక్తసరు: చూ, సంగ్రహము. 2.

ముక్తసరు. వా. వి.—పై.—

ముక్తాయింపు. దే. వి. 1: చూ, ముగింపు; వా. 2. వాద్యముతోను ఆటతోను గూడిన (ముక్తాయింపు) పాట; 3. పాటవెనుకవాద్యము.

ముక్తావళి. సం. వి. ఇ, ఈ. స్త్రీ. ముత్యాలదండ: చూ, హావణిక. 2 (భూషణము. 2. ౬—(౩౯))

ముక్తాసనము. అం: చూ, ఆసనములు.

ముక్తాస్ఫోటము. సం. వి. అ. పుం. ముత్తెపుఁజిప్ప: చూ, శుక్తి. 1.

ముక్తాహారము. సం. వి. అ.పుం: చూ, ముక్తావళి.

ముక్త్యారు. వా. వి: చూ, స్వతంత్రాధికారమును పొందిన వాఁడు.

ముక్త్యారునామా. వా. వి. అధికారపత్రము.

ముక్తి. సం. వి.ఇ. స్త్రీ.=మంగితి-ముత్తి.1: చూ, సదాగతి. 2; 2. విడుపు: చూ, విమోచనము.

ముక్తిచతుష్టయము. అం: సామీప్యము, సాలోక్యము, సారూప్యము, సాయుజ్యము. (4)

ముక్తిత్రయము. అం. జీవన్ముక్తి, విదేహముక్తి, క్రమముక్తి (3). [ముక్తిచతుష్టయము.

ముక్తులు. అం. 1: చూ, ముక్తిత్రయము; 2: చూ,

ముఖక్రియలు. అం: భుగ్నము, వ్యాభుగ్నము, ఉద్వాహము, విధుతము, వివృతము, వినివృత్తము. (6)

ముఖచపల. అం: చూ, వృత్తము. 1. (కందపద్య భేదము లాఱింటిలోనొకటి) (చూ, కందము. 3) [చూ, వారవారణము.

ముఖత్రాణము. సం. వి. అ. న. కవచభేదము:

ముఖము. సం. వి. అ. న. 1 = మొగము: చూ, వదనము. 2; 2. నోరు: చూ, వదనము. 1; 3. మాట: చూ, శబ్దము 2; 4: చూ, నిస్సరణము. 1; 5. ఉపాయము: చూ, వెరవు; 6. ప్రయత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; అం. 7: చూ, ముఖసంధి; 8. (మొగము): చూ, లక్షణాంగములు. (పురుషునికి—ముఖము పూర్ణచంద్రసమమయినదానధర్మశీలుఁడగు. కరాళమయిన దరిద్రుఁడగు. హయవక్త్రమయిన దుఃఖదరిద్రములననుభవించేను; 9. (మొగము): చూ, స్త్రీలక్షణాంగములు. (స్త్రీకి.—నిర్మలమై పూర్ణచంద్రసమమైన రాజపత్నియగు. రక్తిమగల్గిన భాగ్యవతియగు. పద్మసమమై నునుపుగలిగిన సుఖవతియగు. వికృతమయినను ఎండియున్నను విధవయగు. చక్రముచవలెనున్నను గుజ్జుపు మొగమైనను దుర్గంధముగలిగినను దరిద్రురాలగు. పెద్దపులిమొగమైన దాసియగు. రోమములను మొటిమలును గలిగి నుదురు మొగమును మించియున్నను వ్రేలుచేన్నను దుర్లక్షణియగు. నోరుపెద్దదియైన మగనిఁజంపును.)

ముఖములు. అం. ఈశాన, తత్పురుష, వామదేవ, సద్యోజాత, అఘోరములు. (5)

ముఖరజ్జువులు. అం. (వాగె): ఉత్క్షిప్తము, శిథిలము, ఉత్తరవతి, మందము, వైహాయసి, విక్షిప్తైకకరము, అర్ధకంధరము, సమము, ఉత్కీర్ణము, విభక్తము, అత్యుత్క్షిప్తతలము, ఉద్ధృతము, వ్యాగూఢము, గోకర్ణిక. (14)

ముఖరము, సం. విణ. 1 = మొగరి. మ్రోఁగునది, ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధ వచనములాడునది.

ముఖరుఁడు. సం. విణ: అబద్ధముఖుఁడు, అసత్యుఁడు, అహాతుఁడు, దుర్ముఖుఁడు, వంచకుఁడు.(తె).—కల్లరి, కల్లరీఁడు, జల్లికాఁడు, టక్కరి, టక్కరికాఁడు, తాటోటు, డబ్బఱ-డబ్బఱ—డబ్బరీ- డబ్బఱకాఁడు, బొంకరి, బొంకులాఁడు, రజ్జోలాఁడు. తద్వి.—(తె)—పుట్టుకల్లరి ("చూ,వంచకుఁడు3.")

ముఖవాసన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ, అ. పుం, న. కర్పూరాదివాసన: చూ, వాసన. 1. [పైకె.

ముఖవీణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ మొగవీణె: చూ,

ముఖశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ = మొగసాల—మోసల.1. తలవాకిటిచావడి: చూ, సదనము 1; వా. 2: చూ, మొగవాకిలి. 2.

ముఖసంధి. అం.(ఆరంభబీజములచే ముఖసంధి): చూ, నాటకసంధులు (సంధులు).

ముఖస్తము. వా. సం. అవ్య: ముఖాముఖి. (తె). ఎట్టయెదురు, చేక్కనియెదురు.

ముఖాముఖి. వా. సం. అవ్య. (ఇ)—పై —

ముఖాస్త్రము. సం. వి. అ. పుం. కీత: చూ, హరిలాంఛనము.

ముఖ్యకళాప్రాణము. అం: ౧. సద్యోజాతముఖమునఁబుట్టిన చంచత్పుటతాళము, ౨. వామదేవముఖమునఁబుట్టిన చర్చపుట తాళము, 3. అఘోరముఖమునఁబుట్టిన షట్పితాపుత్రతాళము, ౪.తత్పురుషముఖమునఁబుట్టిన సంపద్వేష్టకతాళము, ౫.ఈశానముఖమునఁబుట్టిన యుద్ఘట్టతాళము. (5) (ఈ యైదింటియందే 96 తాళములుఁబుట్టి 101 తాళమయ్యెను): (చూ, జన్యతాళములు).

ముఖ్యము. సం. విణ. గామిడి: చూ, శ్రేష్ఠము.

ముఖ్యాంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

ముఖ్యుఁడు. సం.వి.అ.పుం:చూ,ప్రధానుఁడు.3.

ముగండి. దే. వి: చూ, ముక్కడి. 1.

ముగము. వై. వి.=ముఖమ్. (రూ- మొగ - మొగము-మోము.) మూతి: చూ, వదనము. 1.

ముగతి. దే. వి: చూ, పతిపత్ని.

ముగింపు. దే. వి: చూ,సమాప్తి.1. [సదాగతి.2.

ముగితి. వై. వి.=ముక్తి. య. 2, ఆ. 44: చూ

ముగియిక దే. వి. చూ, ముగింపు.

ముగియు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మరణించు. అం, భా. తృ. 87; 2. అయిపోవు: చూ, సరిపోవు. 3; ప్రే. 3. ముగించు.

ముగుద. వై. వి.=ముగ్ధా. 1. ఆఁడుది. రాఘ. 3, ఆ. 85: చూ, స్త్రీ; 2. పండ్రెండేండ్ల పర్యంతమైన వయసుగల ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; విణ. 3. తెలివితక్కువది.

ముగురు. దే. స.బ. మూఁడుశబ్దమునకు మహన్మహత్యర్థక బహువచనాంతాదేశము: రూ- ముగ్గురు-ముపురు- ముగులు- మువ్వురు-మూగురు-మూవురు.

ముగులు. వా. స. బ.—పై.—

ముగ్గ. దే. వి. ఒకానొకచెట్టు: చూ, వృక్షము.

ముగ్గు. దే. వి. 1. రూ-మ్రుగ్గు. ఇల్లుఅలికినపిమ్మట ముత్యములు లోనగువానితో లతాద్యాకారముగా చేయు అలంకరణము: చూ, రంగవల్లి; వా.అ.క్రి.2.కాయపండు,కాయఫలించు.

ముగ్గుబెనిగూర్చొను ముండదయ్యము. లో. (పెండ్లికొమారునికినత్తి — పెండ్లికొమార్తెకునత్తి— పౌరోహితునకునత్తి. వీరి సంభాషణలనడుమ బాకావాఁడు బాకాపట్టుట. అను చిత్రకథ దీనికి ముడిపెట్టుచుందురు.) "ముగ్గురం, గూర్చునె ముండదయ్యమని కుందిరి." (రామాభ్యుదయము.5,ఆ.146.) [రూ-ముగురు.

ముగ్గురు. దే. స. బ. (మూఁడు+గురు): చూ,

ముగ్గులు. దే. స. బ.—పై.—

ముగ్గులు. వా. వి. బ: చూ, చిక్కులు. 1.

ముగ్గొయ్య. దే. వి. (ముందు+కొయ్య) 1. అగ్రదండము; 2: గండు, గడ్డు, గడుసు. (సం). అసంభావ్యత, అసంభావ్యము, అసాధ్యత, అసాధ్యము, ప్రచండము.

ముగ్ధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.=ముగుద-ముద్దియ, ముదిత. స్వీయాంతర్భేద విశిష్ట నాయికా విశేషము. (ఉదయించుచున్న యౌవనము నముగలది. పండ్రెండేండ్ల వయస్సుగలిగి యౌవనోదయమందుచున్నది: చూ, స్వీయః (చూ, యౌవన భేదములు); విణ. 2.=ముద్దు. చక్కనిది:చూ, హృద్యము; 3. తెలివిలేనిది: మూఢము. 3; 4. క్రొత్తది: చూ,శారదము.5.

ముగ్ధుఁడు. సం. విణ.=ముద్దుఁడు, గోల: చూ, ముద్దుఁడు.

ముచిక: ద్వా. వి. రూ-ముచ్చిక. కొబ్బరి తాటి మామిడిలోనగువాని తొడిమక్రింది బిళ్ల. (కాయపండిన వెంటనే రాలిపోవుట కనువుగ విభాజ్యకణములీ బిళ్లనంటియుండును.)

ముచికకుడికి. వా.వి. చిట్టచివఱకు, అంతమునకు.

ముచికుందుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, బ్రహ్మ. 1. [చూ, హసంతి 2.

ముచుండ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఎఱ్ఱమల్లె *:

ముచ్చి. దే. వి. 1: అంచులవాఁడు, జీనిగిరివాఁడు.(సం).-ఆలేఖ్యకృత్తు,కృణువు,చిత్రకరుఁడు,చిత్రకారుఁడు,చిత్రికుఁడు, చిత్రికృత్తు, రంగాజీవుఁడు. ("రూ—రంగాజీవుఁడు."); అం. 2: చూ, శిల్పులు.

ముచ్చిక. ద్వా. వి. (ముందు+సిక): చూ, రూ- ముచిక (సంధినివర్ణవికారము).

ముచ్చిచ్చు. ద్వా. వి. (మూఁడు+చిచ్చు). త్రేతాగ్ని: చూ, వహ్ని. 1. [మార్లు.

ముచ్చిమువ్వాటికి. జా. తప్పనిసరిగా మూఁడు

ముచ్చిరి. దే. విణ. 1. కోపి: చూ, రోషణుఁడు; 2. శోకమునొందినవాఁడు; 3. దుఃఖము నొందినవాఁడు: చూ, విమనుఁడు.

ముచ్చిరితనము. దే. వి.మనోవ్యధ: చూ, విపత్తు.

ముచ్చిరు. దే. అ. క్రి: చూ, శోకించు.

ముచ్చిలకా. వా. వి. రూ-ముచ్చిలికా. 1: రయితు భూమిఖామందునకువ్రాసియిచ్చెడుసాగు పరతుపత్రము: కదపా; 2. ఉభయవాదుల నడుమపుట్టెడు ఒడంబడిక.

ముచ్చిలి. దే. వి. పెడతలయందలిగుంట: ముచ్చిలిగుంట (చూ, అవటువు).

ముచ్ఛిలించే. దే. స. క్రి. రూ—ముచ్ఛిలించే. దొంగిలించే: చూ, సడపు.

ముచ్ఛిలిగుంట. దే. వి: చూ, ముచ్ఛిలి.

ముచ్ఛిలికా. వా. వి: చూ, రూ-ముచ్ఛిలకా.

ముచ్ఛిలిపాటు. ద్వ. వి. కునికిపాటు, ప్రమీల: చూ, స్వప్నము. 2.

ముచ్ఛిలు. దే. స. క్రి. రూ-ముచ్ఛిలు: చూ, రూ-ముచ్ఛిలించే.

ముచ్ఛివుక. దే. వి. (మూఁడు+చివుక): ముద్దుగులము.

ముచ్చె. వై. వి.=మోచకా. 1: చూ, పార్ష్ణిత్ర.

ముచ్చెబంగారు. వై. వి: చూ, బేగడ.

ముచ్చెలక. వా. వి. (మూఁడు+చెలక) దుగులము బేడ.

ముచ్చెవాఁడు. ద్వ. వి: చూ, మాదిగ.

ముచ్చే. దే. వి. (ముడ్డి+పూస) 1: చూ, ముడ్డిపూస; (సంధినివర్ణవికారము);2. తిగ: చూ, మూఁడు.

ముచ్చేంగి. దే. వి. ఒకచేఁప. హంస. 4, ఆ. 187: చూ, మత్స్యము. 1.

ముచ్చేట. దే. వి. 1. వృత్తాంతము: చూ, సమాచారము. 2; 2. గుసగుస: చూ, సల్లాపము; 3. ప్రేమము. వసు. 4, ఆ. 9: చూ, స్నేహము; 4. కోరిక. ఉ, రా. 8, ఆ. 178: చూ, వాంఛ; వా. 5. అల్లికతోఁగూడిన సికముడి, ముచ్చేటముడి: చూ, సిక. 2.

ముచ్చేటకాఁడు. దే. విశే. కోరికగలవాఁడు. పంచ. వేం. 4, ఆ. 442.

ముచ్చేటపడు. దే. అ. క్రి. కోరు. కళా. 3, ఆ. 101: చూ, వాంఛించే.

ముచ్చేటముడి. వా. వి: చూ, ముచ్చేట. 5.

ముచ్చేటలాడు. దే. అ. క్రి: చూ,ముచ్చేటించే.

ముచ్చేటించే. దే. అ. క్రి. 1.—పై.—; వా. 2. సమాచారమును చెప్పు.

ముచ్చేట్లు. దే. వి. బ. (మూఁడు+చోట్లు) 1.మూఁడుప్రదేశములు: చూ, స్థానము. 1; వా. 2 భార్యాభర్తలుగాని తదితరులుగాని అనురాగముతో నాడుకొనెడు సంభాషణాదికము. "అచ్చేట్లు ముచ్చేట్లు చెప్పుకొనుచున్నారు."

ముచ్చేముడుఁగు. సై. అ. క్రి. (ముడుఁగు+ముడుఁగు) మిక్కిలిముడుఁగు. భో. 4, ఆ. 165; జై.3,ఆ.112.

ముచ్చేవలము. దే. వి. (మూఁడు+చేవలము) మూఁడుచేవలములు.

ముచ్చేవుక. వా .వి: చూ, రూ-ముచ్ఛివుక.

ముచ్చ్యే. దే. వి. 1: చూ, ముచ్చే. 2; 2. రూ—ముచ్చ్యే. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; 3. అరఁటిపువ్వులోని కాడ. (ఇదే స్త్రీకేసరము) దొంగ: చూ, రూ—ముచ్చ్యే. 2.

ముచ్చొకము. ద్వ. వి: ఇరాజు-ఈరాజు, నల్లిగ, పండ్రెండు, పదిరెండు, బారబారా, రెండాఱులు. (సం).—జగతి, ద్వాదశకము. ("చూ, రెండాఱులు.")

ముజ్జిడ్డు. వా. వి. తెలిపికానిచిక్కు, ఇబ్బంది.

ముజెరా. వా.వి. 1. తిరిగిరావలసిన పైకములోనగునది; 2. పెత్తనదారీముదరా. [ఉద్యోగి.

ముజోముదారు. వా. వి. లెక్కలను పరిశీలించే

ముజ్జేగము. ద్వ. వి. మూఁడుజేగములు.

ముఝూలబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కపూరిరెయెబ్రాహ్మణులు.

ముటము. దే. వి. రూ—మూటము. ముద్దపిడుక: చూ, శుష్కగోమయము (పిడుక.)

ముటాలు. వా. వి. బ. వంటకట్టెయలు: చూ, సమిధ.

ముట్టఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. ఎత్తుపడు, బలహీనమగు. భో. 6, ఆ. 188; నిర్వ. 4, ఆ. 76: చూ, వలియు.

ముట్టడము. వై. వి.=ముదరిణ. (దే. అని శ. ర.) 1. నిర్బంధము, కట్టు: చూ, హఠము. 2; 2. ముట్టడి: చూ, యుద్ధము.

ముట్టడి. వై. వి.=ముద్రిణ. (దే. అని శ. ర): చూ, ముట్టడము. 2. బ్రి. 3, ఆ. 190.

ముట్టడించే. దే. స. క్రి. (కోటలోనగువాని) ముట్టడివేయు: చూ, సంరోధించే.

ముట్టణము. దే. వి: చూ, రూ-ముట్టడము. (ముట్టడికి.—భాగ. 10,స్కం.పూ. 1533.)

ముట్టనీయకుండును. అం: చూ, చిహ్నములు.

ముట్టించే. దే.ప్రే. 1.ముట్టఁజేయు, 2. కాల్చు: చూ, దహించే; 3. రగుల్చు: చూ,రవులుచే.

ముట్టికాళ్ళవాఁడు. దే. విణ: చూ, సంజ్ఞావు.

ముట్టికాళ్లు. దే. వి: చూ, ముడికాళ్లు.

ముట్టికోలు. వా. వి: చూ, రూ-ముట్టుకోలు.

ముట్టియ. దే. వి: చూ, రూ-ముట్టె.

ముట్టు. దే. వి. 1. ఆఁడుదానిరజస్సు, ముట్టు నెత్తురు: చూ, రేతస్సు. 1; 2 తాఁకుడు. భార. శల్య. 1, ఆ. 337: చూ, స్పర్శము.1; 3. కొఱముట్టు: చూ, సాధనము. 2, విణ. 4. ముట్టుది: చూ, రజస్వల; స. క్రి. 5: చూ, స్పృశించే; 6. శత్రువులను దాఁకు. నిర్వ. 7, ఆ. 46: చూ, స్పృశించే; 7. మర్మముదాఁకు. చూ, స్పృశించే; 8: చూ, ముట్టడించే. నిర్వ. 6, ఆ. 14; 9. కడముట్టు. నిర్వ. 3, ఆ. 33: చూ, సరిపోవు. 3

ముట్టుకట్ట. వా. వి. ముట్టఁగూడనికట్ట: చూ, అంటుకట్ట.

ముట్టుకొను. దే. స. క్రి. 1: చూ, ముట్టడించే. నిర్వ. 3, ఆ. 6; 2. ఆక్రమించే: చూ, మొఁగరించే; ప్రే. 3. ముట్టుకొలుపు.

ముట్టుకోలు. దే. వి: చూ, ముట్టడము. 2.

ముట్టుకోలుగొను. దే. స. క్రి. రూ-ముట్టుకోల్గొను: చూ, ముట్టడించే.

ముట్టుకోలుపట్టు. దే. స. క్రి. రూ-ముట్టుకోల్పట్టు.—పై—(రామా. 6, ఆ. 249.)

ముట్టుకోలుపఱచే. దే. స. క్రి.—పై.—

ముట్టుకోల్గొను. దే. స. క్రి: చూ. ముట్టడించే. (సా. 3, ఆ. 166.) [3, ఆ. 168.)

ముట్టుకోల్పట్టు. దే. స. క్రి.—పై.—(సా.

ముట్టుగోడ. ద్వ. వి. అండగోడ, తన్నుగోడ: చూ, మఱుఁగుగోడ.

ముట్టుత. దే. వి: చూ, ముట్టు. 4.

ముట్టునీళ్లు. ద్వ. వి. బ. బహిష్ఠ యయిన అఁడుది నాలవనాఁడుచేయు స్నానము: చూ, స్నానము. 1; (తద్వి.—మాఱునీళ్ళు: చూ, స్నానము. 1.)

ముట్టుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంతాపించే.

ముట్టుపాటు. ద్వ. వి: చూ, సంకటపాటు.

ముట్టుమోఁకాళ్లవాఁడు. వా. వి: చూ,సంజ్ఞావు.

ముట్టుసందు. దే. వి. వెలుపలకు పోవదారిలేని సందు: చూ, మార్గము. 1.

ముట్టె. దే. వి.రూ—ముట్టియ. 1. పంఁదిముక్కు: చూ, ముక్కు. 1—ఽ; 2. పశ్వాదులమూతి.

ముట్టెచేఁప. దే. వి.ఒకచేఁప: చూ,మత్స్యము.1.

ముట్టెతోఁపు. వా. వి నిదానములేనితొందర.

ముట్టెమెకము. ద్వ. వి: చూ, పంది.

ముట్టెమోపు. దే. వి. కార్యనిర్వాహకసమయము. (శ. ర.)

ముట్టెనది. వా. వి: చూ, ముట్టుత.

ముట్లచేవిక. దే. వి. ముట్టువాండ్రుం డెడియిల్లు (గది): చూ, సవనము. 1. (ముట్లగది.)

ముట్లుడిగినది. వా.విణ.నిష్కళ స్త్రీ: చూ, స్త్రీ.

ముఠా. వా. వి. 1. కొన్నిగ్రామములు కలిసిన సంస్థానము.2.జనులగుంపు: చూ,సమూహము.

ముడత. వా. వి: చూ, మడత. 3.

ముడి. దే. వి. 1. గ్రంథి, చెట్టులోనగువాని ముడి: చూ, ముడుత; 2. దారములోనగువానిముడి: గంటు. (సం).— గ్రంథి; 3. వెండ్రుకలముడి. పా. 1, ఆ. 124. గంటు, దుయ్యుముడి-దూముడి-గూయుముడి. (సం).—కేశకలాపము,గ్రంథి: చూ, సిక.1;

తద్వి.—(రాజోలముడికి.—చూ, సిక. 1.); 4. రూకలముడి: గంటు; 5: గొంతుముడి. (సం).—కంఠమణి; 6. ఎద్దుమూఁపురము. "ముడిగిబ్బ.": చూ, స్కంధము. 1; 7. కలహము: చూ, యుద్ధము; 8. ముడివలె వ్రాసెడి కొన్ని హల్లుల రూపాంతరము. "తాముడి, నాముడి, మాముడి."; 9.సంధి: చూ, సాప్తపదీనము; 10: చూ, రూ-ముడ్డి; విణ. 11. ఖండముకానిది: అఖండము; 12. వికసింపనిది.

ముడికాఁడు. దే. విణ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వంచకుఁడు; 2. దంభశూరుఁడు: చూ, శూరుఁడు. 3; 3: చూ, సంధాయకుఁడు.

ముడికాళ్లవాఁడు. దే.వి: చూ,ముట్టికాళ్ళవాఁడు.

ముడికాళ్ళు. దే. వి: కంగటికాళ్లు, ముట్టికాళ్లు.

ముడికొక్కు. దే. వి. ఒకానొకపురుగు: చూ, సస్యసంహారి (పురుగు). [చూ, వాయువు.

ముడిగాలి. దే. వి. రూ-మూడిగాలి,అపానము:

ముడిగిబ్బ. దే. వి.ఆఁబోతు:చూ,వృషభము. 1.

ముడిగొను. దే. స. క్రి: చూ, ముడుచు.

ముడిచె. దే. వి: చూ, ముక్కుఁడి. 1.

ముడికట్ట. వా. వి: విత్తనాలకట్ట.

ముడినువ్వులు. వా.వి.బ. పప్పుచేయనినువ్వులు.

ముడిబట్ట. ద్వ. వి. అంచుకమ్ములులేనిబట్ట: చూ, వస్త్రము.

ముడిబొమ. దే. వి. ముడివడ్డబొమ.

ముడియ. దే. వి. 1; చూ, మూట. రామా. 6, ఆ. 230; 2: చూ, పందెము. 1.

ముడియవిడుపు. దే. వి. రూ_ముడియవిడ్పు. ముడియవిడుచుదొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1.

ముడియవిడ్పు. దే. వి.—పై.—

ముడివడు. ద్వ. అ. క్రి. 1. ముడిగలదియగు; 2: చూ, సంధించు. స్వా. 3, ఆ. 34; 3. పెనఁగొను: చూ, పెంటెగొను; 4. అతిశయించు: చూ, సందడించు; 5. కలుగు:చూ, సంభవించు.

ముడివాటు. ద్వ. వి. ముడివడుట.

ముడివెట్టు. దే. స. క్రి. 1. ముడివేయు. స్వా. 5, ఆ. 94; వా. 2. భార్యాభర్తలకు ముడిపెట్టు; 3. పురస్కెకట్టు; 4. లంకెవేయు.

ముడివేయు. దే. స. క్రి.—పై.—

ముడివేయుట. జా. వాదమునకు బట్టముడివైచి ప్రతిజ్ఞచేయుట. "ముడియ వైవఁగవచ్చె మెన దారకించిన శూరత్వమున వెన్నుఁ జూపఁడనుచు." (పాండు. 1, ఆ. 63.)

ముడుంబ (బా). వా. వి. 1. చిక్కు, తకరరు; 2. ఉమ్మడి. "ముడుంబా వదలలేదు." (ఉత్తరసర్కారులలో వాడుక.)

ముడుఁగఁబాఱు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, ముడుఁచు. 1. వై. 2, ఆ. 119.

ముడుఁగు వై. అ. క్రి=ముకుళి. (రూ-ముసుగు-ముస్గు, మొగ్గు.) 1.—పై.—సా. 2, ఆ. 30; 2. తగ్గు: చూ, స్రుక్కు. 9; 3: చూ, సంకోచించు. వసు. 2, ఆ. 44; 4. చేష్టలుడుగు: చూ, వెఱఁగుపడు.

ముడుఁగుఁదామర. ద్వ. వి. (రూ-ముసుఁగుఁదామర-మొగడఁదామర): చూ,పొత్తిదామర.

ముడుఁచు. వై. ప్రే. 1.=ముకుళి. ముడుఁగఁజేయు. వసు. 3, ఆ. 161: చూ, స్రుక్కు. 8; 2: ముడివెట్టు. (ఈయర్థమాపచారికము), గంటువెట్టు, ముడిగొను, ముడివేయు.

ముడుకు. దే. వి: చూ, మోఁకాలు. జం, పదా. నర. 74.

ముడుచు. దే. స. క్రి: చూ, స్రుక్కు. 8.

ముడుచుకొను. దే. ఆ. క్రి: చూ, సంక్షేపించు.

ముడుచుట. దే.వి.ముడివేయుట: రూ_ముడ్చుట.

ముడుత. దే. వి. 1: కంతి, కడింది, కణుపు-కనుపు-కన్ను, కొడుపు, గంటు, గనుపు, గుబ్బ, చిట్టిమ-చిట్టె, బుడిపి-బుడ్పి, బొడప, బోటు, ముడి. (సం).—కాండసంధి, కుటి, గడుపు, గ్రంథి, పర్వము, పర్వరీణ

ము; 2. వస్త్రపునెఱి: చూ, వళి. 2; 3. కడుపుమీఁదివళి: చూ, వళి. 1.

ముడుతపడు. దే. అ. క్రి: ఉగ్గుపడు.

ముడుపరి. దే. వి. (ముడుపు + అరి) ముడుపు పట్టినవాఁడు.

ముడుపు. దే. వి. 1. (శుభకార్యాదుల ఆరంభమునందు) ధనము ముడిచి మీఁదుకట్టిన మూట: మీఁదు, ముల్లియ–ముల్లె; 2. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; వా. 3. దేవతాదుల నుద్దేశించి చెల్లించెడు ధనాదికము: మీఁదు, ముల్లియ–ముల్లె.

ముడుము. దే. వి: చూ, ముడుసు.

ముడుసు. దే. వి. 1. ఎముక: చూ, శల్యము. 1; 2. గ్రంథిలాస్థి: చూ, శల్యము. 1; 3: చూ, ముడ్డిపూస.

ముడేకము. దే. వి: ఏగాని, అరకాని.

ముడ్చుట. దే. వి: చూ, రూ–ముడుచేట.

ముడ్డి. దే. వి. రూ–ముడి–మూడి, కుట్టియ–కుట్టె, గాఁడు, పట్టి–పట్టె, పూడ. (సం).—అపానము, అవస్కరము, ఆధారము, ఉపస్థ, కల్మాషి, గుదము, గుహ్యము, తనుహ్రదము, పాయువు, పృష్ఠము. తద్వి.—గుదద్వారమునకు.—(సం) చుతము, చుతి.

ముణుకరాములు. వా. వి. బ. ఎటుతోఁచేని స్థితి. (విశాఖపట్టణ ప్రాంతమున వాడుక.)

ముణుఁగుఁదామర. ద్వ. వి: చూ, రూ–ముడుఁగుఁదామర. [శుకనాసము.

ముతంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. తెల్లగిసె*: చూ,

ముతరాచే. ద్వ. వి. సవారీలు వాహనములు లోనగువాని మోయు నొకశూద్రజాతి: రూ–ముత్తరాచే– ముత్తిరాచే, ముత్తిరాచేవాఁడు, ముత్తిరాజోలు.

ముతుక. దే. విణ. 1: చూ, రూ–ముదుక. 1; 2: చూ, రూ–ముదుక. 2.

ముత్త. దే. విణ: చూ, ముదుక. 1. పాండు, 3, ఆ. 50. [ము. 2.

ముత్తడము. దే. వి. ఉత్తరిగ: చూ, భూషణ

ముత్తనియవ్రేలు. దే. వి. జోటైనవ్రేలు: చూ, వేలు. 2. [ముత్తో: చూ, స్త్రీ.

ముత్తయిదువ. దే. వి. రూ–ముత్తైద–ముత్తైదువ–

ముత్తర. అం. రూ–ముత్తెర–మొత్తర: చూ, విన్నాణములు. (మల్లశాస్త్రము.)

ముత్తరంగలు. దే. వి. బ. కడుపుమీఁది త్రివళులు: చూ, వళి. 1.

ముత్తరము. దే. వి. బ. మూఁడుతరములు.

ముత్తరాచే. ద్వ. వి: చూ, రూ–ముతరాచే.

ముత్తవపులగము. ద్వ. వి. చిట్టాముదపుఁజెట్టు: చూ, సహదేవ. [చూ, సవిత. 2.

ముత్తవ. ద్వ. వి. వృద్ధపితామహి. రూ–ముత్తవ్వ:

ముత్తవ్వ. ద్వ. వి. (ముత్త + అవ్వ)—పై.—

ముత్తాత. దే. వి. (ముత్త + తాత) 1. వృద్ధపితామహుఁడు: చూ, ప్రపితామహుఁడు; అం. 2: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

ముత్తి. వై. వి.=ముక్తి. మోక్షము. నీలా. 1, ఆ. 118: చూ, సదాగతి. 2.

ముత్తిగ. ద్వ. వి. (మూఁడు + తిగ) తొమ్మిది: చూ, ముమ్మూఁడు. [చూ, రత్నము. 1.

ముత్తియము. వై. వి.=మౌక్తిక. రూ–ముత్తెము:

ముత్తిరాచే. ద్వ. వి: చూ, రూ–ముతరాచే.

ముత్తిరాచేవాఁడు. ద్వ. వి.—పై.—

ముత్తిరాజోలు. ద్వ. వి. బ. —పై.—

ముత్తూము. ద్వ. వి. (మూఁడు + తూము) మూఁడుతూములు.

ముత్తువ. దే. వి: చూ, ముత్తవపులగము *.

ముత్తెపుఁజిప్ప. ద్వ. వి. (ముత్తెము + చిప్ప) 1: చూ, ముక్తాస్ఫోటము; 2: చూ, భక్ష్యము.

ముత్తెపుఁబంట. ద్వ. వి. (ముత్తెము + పంట) చెఱకు*: చూ, రసాలము. 3.

ముత్తెపుఁదీఁగ. ద్వ. వి: రూ-ముత్తెపుతీఁగె. (సం) కటశర్కర, గాంగేష్టి. *.
ముత్తెపుతీఁగె. ద్వ. వి.—పై.—
ముత్తెపురిక్కనెల. అం. చైత్రమాసము: చూ, మాసములు. [రిక్క.
ముత్తెపుసవతు. వై. వి. చిత్రానక్షత్రము: చూ,
ముత్తెము. వై. వి.=: చూ, రూ-ముత్తియము.
ముత్తెర. అం: చూ, రూ-ముత్తర. [నది.
ముత్తెరపులాఁడి. దే. వి. ఆకాశగంగ: చూ,
ముత్తెసరము. వై. వి =ముక్తాహార. రూ-ముత్తెసరి. ముత్యాలదండ: చూ, భూషణము. 2. [విశేషము: చూ, సస్యము. 1.
ముత్తెసరి. వై. వి. 1.=—పై.—; 2. సస్య
ముత్తెసరులు. వై. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
ముత్తైద. దే. వి: చూ, రూ-ముత్తయిదువ.
ముత్తైదువ. దే. వి.—పై.—
ముత్త్రోవ. దే. వి: చూ, ముత్తువ*.
ముత్తో. దే. వి. (ముత్త+తోయలి): చూ, ముత్తయిదువ.
ముత్యమంతమాట. జా. కొలఁదిమాట. "సత్యమగు నీముత్యమంతమాట." (ధర్మజరాజ)
ముత్యము. వై. వి.=ముక్తా. 1: చూ, రూ-ముత్తియము. పాండు. 2, ఆ. 171; అం. 2: చూ, రత్నములు.
ముత్యాలకుచ్చె. ద్వ. వి. పారితథ్యావిశేషము, వాలపాశ్యావిశేషము: చూ, భూషణము. 2—౧౦—౧౬. [మహాలక్ష్మి. 3.
ముత్యాలమ్మ. వై. వి. ఒకగ్రామదేవత: చూ,
ముత్త్రోవ. దే. వి. మూఁడుత్రోవలు.
ముత్త్రోవదిమ్మరి. దే. వి. (మూఁడు+త్రోవ+తిమ్మరి) త్రిపథగ: చూ, నది.
ముదము. సం. వి. న్. (స్త్రీ). 1. రూ-ప్రమదము: చూ, సంతోషము; అం. 2. (మోదము): చూ, సంచారిభావములు. "(అహోహా! మున్ను నేనొనర్చిన నోములు నేఁటికిఁబండె. నిట్టి సమయంబు చేకూరునని తలంచనైతి. నాఘవేంద్రుండుసురనైరిందుని మెనఁట..")
ముదముడ. దే. వి. కొతుకు: చూ, సంకోచము.
ముదల. దే. వి. 1. ఆజ్ఞ. ప్రభా. 5, ఆ. 203: చూ, సెలవు; 2. గణుతి. ఉ, హరి. 4, ఆ. 263: చూ, లక్ష్యము. 1; 3. గనిమచేరిక నేల: చూ, హరిప్రియ. 2. (భూమి. 1.)
ముదలకించె. దే. స. క్రి: చూ, మార్కొను. 1. రామా. 5, ఆ. 198.
ముదలవెట్టు. దే. స. క్రి. ఆజ్ఞాపించె. కళా. 1, ఆ. 188: చూ, సెలవిచ్చె.
ముదలించె. దే. స. క్రి. 1. అడుగు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64: చూ, సవాలువేయు; 2: చూ, ముదలకించె. నిర్వ 7, ఆ. 78.
ముది. దే. వి. (రూ-ముదిమి-ముదితనము.) 1. వార్ధకము. స్వా. 1, ఆ. 50: చూ, స్థావిరము; విశే. 2. వృద్ధ, వృద్ధుఁడు. ఉ, రా. 4, ఆ. 306: చూ, స్థవిరుఁడు.
ముదికాకి. ద్వ. వి ఆల్లకోస: చూ, వాయసము. 1.
ముదిగారము. దే. వి: చూ, పార్ఘ్యము.
ముదిత. సం. వి. ఆ. (స్త్రీ). 1=మద్దియ. పరకీయాభేదము: చూ, ముగ్ధ. 1; దే. వి. (1). ఆఁడుది. య. 2, ఆ. 100: చూ, (స్త్రీ).
ముదితము. సం. విశే. ఉల్లాఘము, ప్రీతము, నిర్వృతము: చూ, హ్లాదనము.
ముదితనము. దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదితావస్థ. అం. మిత్రక్షేత్రములయందున్న గ్రహము ముదితావస్థను బొందును. దీనివలన సంగీతము, సాహిత్యము, పుత్రసంతోషము గలుగును: చూ, అవస్థలు. 5.
ముదిమి. దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదిమివాఁడు. దే. వి: చూ, ముది. 2.
ముదియ. వై. వి.=ముగ్ధా. (రూ-ముద్ద-ముద్దియ-ముద్దుగుమ్మ): చూ, ముగ్ధ. 1.

ముదియది. వై. వి. ముసలిది, ముద్ది:చూ, వృద్ధ.
ముదియనివారిలోఁబెద్ద. ద్వ.వి:చూ,బ్రహ్మ. 1.
ముదియనివారు. ద్వ. వి. బ దేవతలు. ఆం, పద. సుర. ౩౭: చూ, వేలుపు.
ముదియు. దే. అ. క్రి: చూ, డొక్కు. 3.
ముదిరము. సం. వి. అ. పుం:చూ,మేఘము. 1
ముదిరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విటుఁడు.
ముదివాఁడు. దే. విశే: చూ, ముది. 2.
ముదిసినవాఁడు దే.విశే.—వై.—సాం.మా. 4.
ముదుక. దే. విశే. 1: చూ, ముది. 2. జై. 4. ఆ. 44; 2. రూ-ముతుక. హరి, పూ. 5, ఆ. 143: చూ, బెరసు. 2.
ముదుకఁడు. దే. విశే: చూ, ముది. 2.
ముదుకసరులు. దే. వి. బ: చూ, ధాన్యము.
ముదుగు. దే. విశే: చూ, ముదుక. 2.
ముదుగునూకలు. దే. వి. బ. గండ్రనూకలు: చూ, శంబుకము.
ముదుటుంగరము. వై. వి=ముద్రాంగుళి. (ద్వ. అని శ. ర.) రూ—మొద్దుటుంగరము: చూ, భూషణము. 2—౧.౨-(౨).
ముదురు. దే. విశే. 1: చూ, ముది. 1. పాండు. 2, ఆ. 109; 2: చూ, ముని. 2; అ. క్రి. 3. (కాయలోనగునది) పరిణమించే: చూ, వికసించే; 4: చూ, వర్ధిల్లు.
ముదురుమొగ్గ. దే. వి. పుష్పించుటకు సిద్ధమైన మొగ్గ: చూ, మొగ్గ. 1.
ముదుసరి. దే. విశే: చూ, ముది. 2.
ముదుసరితనము. దే. వి: చూ, ముది. 1.
ముదుసలి. దే. విశే: చూ, రూ-ముదుసరి.
ముదుసరిది. దే. విశే: చూ, ముదియది.
ముద్గపర్ణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. పిల్లిపెసర*: చూ, పెసర. [హాయము.
ముద్గభుక్కు. సం. వి. జ్. న. గుఱ్ఱము: చూ,
ముద్గము. సం.వి.అ.పుం.బ. పెసలు: చూ,పెసర.

ముద్గరము. సం. వి. అ. పుం. 1: అవదారణము, ఉద్ఘాతము, కర్కరము, కుద్దారము- కుద్దాలము- కూద్దాలము, ఖనిత్రము, ఖాత్రము, ఘనము, టంక-టంకము—టంగము. (తె).—గుద్దలి, త్రవ్వుకోల-త్రవ్వ్యకోల, గోరిగ-బోరిగ. తద్విశేషములు.—౧.అభ్రి (చూ,పీలి. 2.౨.), కాష్ఠకుద్దాలము, రదని. (తె).-కఱ్ఱగుద్దలి; ౨. (తె).—కోలుడుపాఱ—గోఁకుడుపాఱ, చెక్కుడుపాఱ, తవ్వుకోల-తవ్వ్యగోల, దోఁకుడుఁబాఱ; 3. కర్కరము, కలిలము, కుఠారము, గాఢముష్టి, ఛిదిరము, ద్రుఘణము, పరశువు, పరశ్వథము, స్వధితి. (తె).-గండగొడ్డలి-గండ్రగొడ్డలి, గొడ్డలి; ౪. కాష్ఠలోహీ, కూటము, ఖనిత్రము,ద్రుఘణము, వాతర్ధి. (తె).—ఇనుపగుదియ-ఇనుపదుడ్డు,గుదుప,గుదియ-గుదె, గునపము—గునుపము,దుడ్డు;౫.(సం).— ముసుండము, ముసుండి; ౬. (తె).—కృచ్ఛిక. (చూ, కృచ్ఛిక); ౭. (తె).— చిప్పగుద్దలి, చిప్పగొడ్డలి; ౮. కాష్ఠాలము; ౯. ఖనిత్రము, ఖనిత్రి, విశిఖ. (తె).—గడ్డపాఱ,పార-పాఱ; ౧౦. (తె).—కొండగుద్దలి. (మిగతవానికి "చూ, స్వధితి."); 2: చూ, సమ్మెట.1; 3. మల్లె*:చూ,హాసంతి. 2; 4: చూ, ఆసనములు; 5: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు (బాణము. 1).
ముద్గలుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జీవాత్మ: చూ, హంసుఁడు. 2.
ముద్ద. వై. వి. 1.=ముగ్ధా: చూ, రూ-ముదియ; దే. వి. 2. కబళము: చూ, పిండము. 3; 3. పిడుచే: చూ, పిండము. 4.
ముద్దకట్టు. దే. అ. క్రి: అడకట్టు-అడగట్టు, అడగొను, కరుడుగట్టు, ఘనమవు, పాయఁబాఱు, పాయు, మెత్తఁబడు. (సం) ఘనీభవించే.

ముద్దకమ్మరి. ద్వ. వి. ఔాయికరఁగి యినుము చేసెడు కమ్మరి: చూ, స్వర్ణకారుఁడు.
ముద్దకప్పము. దే. వి. మాఁగిబిల్లతగిలించినకవ్వము: చూ, వైశాఖము. 2 (మంథానము.)
ముద్దకొలిమి. దే. వి. ఔాయి యినుముగా కరఁగెడుకొలిమి (పల్లము): చూ, రంధ్రము. 1.
ముద్దతు. వా. వి. కాలపరిమితి (ముద్దతుకవులు=కరారునామా; ముద్దతుక్రియము=అవధిక్రియము.)
ముద్దపప్పు. దే. వి. వండినపప్పు: చూ, సూపము.
ముద్దబీగము. దే. వి: కప్పుతాళము (చూ, బీగము.) [దుఁడు.
ముద్దయ్య. వై. వి. కుమారస్వామి: చూ, స్కంముద్దర. వై. వి.=ముద్రి. అమ్చు, చేప్పు, ముద్దు, మొహరు: చూ, సికా.
ముద్దరాలు. ద్వ. విశ. ముగ్ధ: చూ, ముదియ.
ముద్దాడు. దే. స. క్రి. 1. చుంబనాది పూర్వకముగా లాలనముచేయు. హరిశ్చ. 3, ఆ. 136: ముద్దిడు, ముద్దుపెట్టుకొను; 2. ఆదరించే. ఉ, హరి. 5, ఆ. 6: చూ, సంబాళించే. [ప్రతివాది.
ముద్దాయి. వా. వి. నేరముమోపఁబడినవాఁడు;
ముద్ది. దే. వి. 1. ఆపద: చూ, విపత్తు; 2: చూ, ముదియది. [విజ. 1, ఆ. 137.
ముద్దిడు. దే. స. క్రి: చూ, ముద్దాడు. 1.
ముద్దియ. వై. వి.=ముగ్ధ: చూ, రూ-ముదియ.
ముద్దీఁటె. దే. వి. తోత్రము: చూ, ముల్లుకోల.
ముద్దు. వై. వి. 1. ప్రేమము.ఆం, పదా. చర. 7: చూ, స్నేహము; 2. తామరదుద్దు ఆం, భా. ప్ర. 165: చూ, మిద్దియ. 3; 3: (సం)—చుంబనము. తద్వి.—దొంతర ముద్దు; 4.=ముద్రి: చూ, ముద్దర. "ముద్దుటుంగరము."; విశ. 5. ప్రియమైనది. (ఉ, హరి. 4, 7): అనుఁగు, పాటన, పాటింపు.
(సం);—ఆదరము, ఆదృతి: చూ, సౌందర్యము; 6.=ముగ్ధ. మనోజ్ఞత: చూ, హృద్యము; విశ. 7. మనోజ్ఞము. "అలుక మిగుల ముద్దుగానున్నది.": చూ, హృద్యము.
ముద్దుఁడు. వై. విశ.=ముగ్ధ. ఉ, హరి. 3, ఆ. 100: చూ, స్తబ్ధుఁడు. [చూ, షట్పదము.
ముద్దుగలకాళ్లపురువు. ద్వ. వి. జేంటముక్కాలి:
ముద్దుగలతల్లులబిడ్డఁడు. ద్వ. వి: చూ, ముద్దయ్య.
ముద్దుగుమ్మ. ద్వ. వి. (రూ-ముద్దులగుమ్మ.) 1. మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ.
ముద్దుగురియుట. జా. మనోహరముగానుండుట. "ముత్యాలసరులతో ముద్దుగురిసె" (శృంగారనైషధము.); "ముద్దులుగురియరా ముదిపెండ్లికొడుకా అనిన పెండ్లికివచ్చిన స్త్రీలందఱు నాభార్యలే"అన్నట్లు. (లోకోక్తి.)
ముద్దుగులను. వా. వి: చూ, ముచ్చివుక.
ముద్దుటుంగరము. వై. వి.=. చూ, రూ-ముదుటుంగరము. రామా. 6, ఆ. 186.
ముద్దుటుంగ్రము. వై. వి.=—వై.— [బించే.
ముద్దుపెట్టుకొను. ద్వ. స. క్రి: (సం).—చుం
ముద్దుపాల్రు. ద్వ. వి: చూ, ధాన్యము.
ముద్దుముద్దు. వా. విశ: చూ, జిలిబిలి. 4
ముద్దురాలు. ద్వ. వి. (ముద్దులు+ఆలు): చూ, ముద్దుగుమ్మ.
ముద్దులగుమ్మ. ద్వ. వి: చూ, రూ-ముద్దుగుమ్మ.
ముద్దులాఁడి. ద్వ. వి. 1.—వై.—; విశ. 2. మనోజ్ఞురాలు: చూ, స్త్రీ.
ముద్దులాఁడు. ద్వ. విశ: చూ, మనోజ్ఞుఁడు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 1253.
ముద్దులుగుల్కుట. జా: చూ, ముద్దుగురియుట. "ముద్దులుగుల్కు నీభువనమోహన కుండలరత్న దీధితుల్." (కవికర్ణరసాయనము); "ముద్దులుగుల్కుచున్న యుగ్మలి." (రసికజనమనోరంజనము).

ముద్దులుమూటఁగట్టుట. జా: చూ, ముద్దుగురియుట. "మఱికొన్నిసంగతులు ముద్దులుమూటఁగట్టఁజాలు". (శ్రీనివాసవిలాసము).
ముద్దె. దే. వి: చూ, ముద్దు. 2.
ముద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. =ముద్దు. 1: చూ, ముద్దర; 2. ఉంగరము లోనగువానియందుఁగల సంజ్ఞాక్షరములు; 3. ధాన్యపురాశిపై ముద్ర: బరగడ: అం. 4: చూ, అలంకారము. 3. ("చెప్పఁదలఁచినది పదములందుఁ జోపుట. ఉదా.—నితంబగుర్వీతన్వీ. "); 5: చూ, నృత్తహస్తములు.
ముద్రగడ. మి. వి. రాజోదండము.
ముద్రణము. సం. వి. అ. న. 1. ముద్రించుట; 2.=ముట్టడి. ఆక్రమించినిర్బంధించుట: చూ, ముట్టడి. [పాత్రము: చూ, సంపుటము. 3.
ముద్రపత్రసంపుటము. సం. వి. అ. పుం. అచ్చు
ముద్రపలక. వా. మి. వి. (ధాన్యపురాశిపైన వేయు) ముద్రబల్ల: ముద్రబల్ల.
ముద్రబల్ల. వా. మి. వి.—పై.—"ముద్రబల్లవద్ద దెబ్బతిన్నట్లు"
ముద్రలు. అం: ఖేచరి, భూచరి, మధ్యమ, షణ్ముఖి, శాంభవి. (5).
ముద్రాంగుళీయకము. సం. వి. అ. న.=ముద్దుటుంగరము: చూ, ముదుటుంగరము.
ముద్రాక్షరశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముద్రాశాల, అచ్చుఁగూటము—అచ్చుకూటము: చూ, సదనము. 1.
ముద్రారక్షకము. అం: చూ, కళలు.
ముద్రారాక్షసము. అం. (ఈగ్రంథమును విశాఖదత్తుఁడు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు. [క్షరశాల.
ముద్రాశాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముద్రా
ముద్రించు. సం. స. క్రి. 1. ముద్రాంకితముచేయు: అచ్చువేయు; వా. 2. చక్రాంకితముచేయు; 3. ఉత్తరములోనగువానిమీఁద సీలునునొక్కు (కొట్టు.) [గరము.
ముద్రిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, ముదుటుంముద్రికము. అం: చూ, ఆసనములు.
ముద్రితము. సం. విశ. 1. ముద్రింపఁబడినది; 2. ముకుళింపఁబడినది: ముకుళితము; అం. 3: చూ, గమకములు.
ముధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వ్యర్థము.
మున్. దే. అవ్య: చూ, మునుగల. 3.
మునక. దే. వి. రూ-మునుక: చూ, స్నానము. 1.
మునగ. నై. వి.=మురంగి. రూ-మునుగ.*: చూ, శిగ్రువు.
మునస. దే. వి. ఏతపుమ్రానిమీఁదియరభాగము. (ఏతపుమ్రానిక్రింది యగభాగము మోటు); తద్వి.—మునిగసమ్రాను.
మునసపు(బు). వా. వి. రూ-మున్సపు. 1. (గ్రామాధికారి: అధ్యక్షుఁడు; 2: న్యాయాధికారి. "డిస్ట్రిక్టుమునసబు."
ముని. సం. వి. ఇ. పుం. 1. ఋషి(వశిష్ఠాది): చూ, సన్యాసి; 2: చూ, బుద్ధుఁడు; 3. అగిసియ*: చూ, శుకనాసము; దే. వి. (1) అత్యగ్రము; (2) యత్నము: చూ, సన్నాహము. 2; విశ. (3) వృత్తియందు మునుశబ్దము యొక్క అంత్యోకారమునకు ఇకారము వచ్చినరూపము. "మునివేళ్లు, మునిముచ్చు."
మునిఁగించు. దే. స. క్రి. 1. స్నానముచేయించు; వా. 2. (కనఁబడకుండునటుల పడవలోనగునవి) నీటిలోమునుఁగునట్లుచేయు.
మునిఁగినవాఁడు. దే. విశ. అప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.
మునికొంగు. దే. వి: చూ, రూ-ముంగొంగు.
మునికోల. దే. వి. 1: చూ, రూ-ముల్లుకోల; 2: కక్కసము, కమిచీ, కసము, కొరడా, చెబుకు, చేవుకు-చాకు, చేరుకోల-

చేకోల–చేఁకోల–చేఁకులకోల–చేర్లకోల, జోటి, తరటు–తఱటు, సంపెట–సమ్మెట, సాటి. (సం).—అర్కషి, కశ, క్రికచారకము, తోత్త్రము, తోదనము, ప్రాజనము. (మిగతవానికి "చూ, సమ్మెట. 2.")

మునిచీఁకటి. దే. వి. (మును + చీఁకటి) ప్రొద్దుక్రుంకినతోడనే పర్వెడుపలుచని చీఁకటి, మునిమునిచీఁకటి (అనికొందఱు.): చూ, మేచకము. 1.

మునిబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, దశవిధబ్రాహ్మణులు. (కందమూలాదు లశనముగ గ్రహించి దాంతుఁడై తపోనిష్ఠగలిగి వేద శాస్త్రములను కర్తవ్యా కర్తవ్యములను గుర్తెఱింగి విశేషజ్ఞానముచే సత్యవాక్కుగల వారే బ్రాహ్మణులు. "శ్లో. ఫలమూలాశనో దాంతో తపస్వీ వేదశాస్త్రవిత్, కృత్యా కృత్య విశేషజ్ఞో సత్యవాఙ్మునిరుచ్యతే.").

మునిమనుమఁడు. దే. వి. (మును + మనుమఁడు.) ప్రపౌత్రుఁడు, పరంపరుఁడు. రూ—ముమ్మనుమఁడు: చూ, నూనుఁడు. 1.

మునిమనుమరాలు. దే. వి. ప్రపౌత్రి. రూ—ముమ్మనుమరాలు: చూ, నూన. 1.

మునిమాపు. దే. వి. (మును + మాపు): చూ, ప్రదోషము. 1. పా. 1, ఆ. 49.

మునిముంగల. ద్వ. వి. (ముంగల + ముంగల) ఎట్టఎదుట: చూ, మొట్టమొదలు.

మునిముచ్చు. దే. వి. (మును + ముచ్చు) 1: చూ, పశ్యతోహరుఁడు. 2. కళా. 3, ఆ. 188: చూ, హారకుఁడు. 1; 2. పశ్యతోహరురాలు: చూ, హారకుఁడు. 1. ("చూ, స్త్రీ.")

మునియేఁడు. దే. వి. (మును + ఏఁడు) రూ—మున్నేఁడు. నిరుటికి తొలియేఁడు: చూ, సంవత్సరములు. [2: చూ, వ్రతకాఁడు.

మునిషి. వా. వి. 1. తురకవేదువు చెప్పువాఁడు;

మునిసత్వ. అం: చూ, ద్వాదశసత్వలు.

మునీంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, బుద్ధుఁడు; 2: చూ, సన్యాసి (ఋషి).

మును. దే.వి. 1. (రూ—మునుపు—మున్ను) ప్రాగ్వకాలము: చూ, మొదలు, 4; 2. (రూ—మునుపు—మున్ను) ఆరంభము: చూ, మొదలు 4; 3. అంతము, తుది. హరి. పూ. 7, ఆ. 198: చూ, సుడ; అవ్య. 4: చూ, ముంగల.

మునుఁగు. దే. అ. క్రి. రూ—మున్గు. 1: చూ, మరణించు. సాం. మా. 36; 2. మునుక వేయు: చూ, స్నానమాడు; 3. అడఁగు. భో. 1, ఆ. 101: చూ, సుక్కు. 4; 4: చూ, నశించు; 5. మఱుఁగుపడు: చూ, లాఁచు.

మునుఁగువాఁడు. దే. విశ. ఆప్లుతుఁడు: చూ, స్నాతుఁడు.

మునుక. దే. వి. రూ—మునుక. మునుఁగుట. 1: చూ, స్నానము. 1; 2. మునుక వేయుట. విజ. 1, ఆ. 121: చూ, స్నానము. 1.

మునుకు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, సంతాపించు. జై. 7, ఆ. 115; 2. మాఱుపలుకు. భో. 5, ఆ. 66; 3. పలుకు. నై. 3, ఆ. 44: చూ, వచించు. [సన్నాహము.2.

మునుకువ. దే. వి. పూనిక. య. 3, ఆ.16: చూ,

మునుకొను. దే. అ. క్రి. రూ—మున్కొను: చూ, ముందుపడు,

మునుకోలు. దే. వి. మునుకొనుట. [నగ*.

మునుగ. వై. వి.=మురంగీ: చూ, రూ—ము

మునుగట్టు. ద్వ. వి. తూరుపుఁగొండ: చూ, పర్వతము.

మునుచీఁకటులవిచ్చు మొగ్గ. ద్వ. వి. చంద్రుఁడు. వేం. ఆం. 11: చూ, హిమాంశువు.

మునుచు. దే. ప్రే: చూ, రూ—ముంచు.

మునుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మునుకొను.

మునుపు. దే. వి. రూ—మున్ను: చూ, రూ—మును. 1—2.

మునుము. దే. వి. రూ—మున్మ 1. పైరుపండిన పిదప కోయుటకేర్పఱచుకొనిన పరిమితి: పాయ; 2. వరుస, పంక్తి: చూ, శ్రేణి. 1; 3. ఎదురు: చూ, మంపర.1;4.ఎదుటిచోటు; 5: చూ, సేనాముఖము, 6:తలచేదనము-తలుచేదనము,ఒత్తడి, ఒత్తు,జవరము; విణ. 7. తఱచు. హరి. ఉ. 9, ఆ. 46: చూ, మొత్తము; వా.వి. 8. నాలునాలుగువరుస.

మునుముకొను. దే. అ. క్రి. వరుసపెట్టు.

మునులయిల్లు. వా. వి. ఆకుటిల్లు:చూ,సదనము.1.

మున్కొను. దే. అ. క్రి:చూ, రూ—మునుకొను.

మున్గు. దే. అ. క్రి:చూ, రూ—మునుఁగు. (మునుకవేయుటకు.—పాండు. 4, ఆ. 196.)

మున్నడి. దే. అవ్య. క్రి. విణ. (మున్ను+అడుగు) ముందుగా: రూ—మున్నాడి.

మున్నరక. దే. వి. 1. తొలిదుక్కి: చూ, లాంగలము.1;2.ధైర్యము.విజ.3, ఆ. 144: చూ, స్థైర్యము. 1. [మున్నడి. పా.1, ఆ. 103.

మున్నాడి. దే. అవ్య. క్రి. విణ: చూ, రూ—

మున్నీటిచూలి. ద్వ. వి. క్షీరసాగరకన్యక:చూ, లక్ష్మి. 1. [దే. 10.

మున్నీటిపట్టి. ద్వ. వి:చూ, హిమాంశువు. సాం.

మున్నీటియగ్గి. ద్వ. వి: చూ, బడబానలము.

మున్నీరు. ద్వ. వి. (మును+నీరు): చూ, సముద్రము. పాండు. 2, ఆ. 109.

మున్ను. దే. వి: చూ, రూ—మును. 1—2.

మున్నూఱు. దే. స. బ. (మూఁడు+నూఱులు) మూఁడునూఱులు.

మున్నూలు. దే.వి.త్రిసూత్రి:రూ—మూన్నూలు. ముప్పిరి, ముప్పేట: చూ, సూత్రము. 1.

మున్నెరిక. దే. వి. పూర్వరాగమువలనఁ గలిగిన విరహతాపము.

మున్నేఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మునియేఁడు.

మున్పు. దే వి: చూ, రూ—మునుపు.

ముస్మ. దే. వి: చూ, రూ—మునుము.

ముస్పిపు. వా. వి: చూ, రూ—మునపప్రు (బు.)

ముప్పండ్రు. ద్వ. వి. బ. ముప్పదిమంది.

ముప్పటిలు. దే. అ. క్రి. రూ—ముప్పటిల్లు. చెల్లారు: చూ, సుక్కు. 4.

ముప్పటిల్లు. వా. అ. క్రి.—పై.—

ముప్పది. ద్వ. స.(మూఁడు+పది):ముప్పై(30).

ముప్పదియాఱెండ్లది. ద్వ. వి. నిరతము, లోల, మిక్కిలియిచ్ఛగలది: చూ, స్త్రీ. [రిక్క.

ముప్పదిరెంటిగుంపు. ద్వ. వి. రేవతి: చూ,

ముప్పదిరెండాయుధములు. అం: (చూ, బాణము. 1. ఒ౫) బాణము, ఖడ్గము (కటారి;, తోమరము (కోదండము), స్తోమము, చేరి, సృగము, శక్తి, యష్టి, భిండివాలము, పరిఘము, పరశ్వధము, గద, ప్రాసము, ముద్గరము, ముసలము, శూలము, పాశము, చక్రము, ముసుండి, దండము, వజ్రము, అశని, హలము, అరిష్టము, క్రకచము, కుంతము, పరశువు, శంకువు, వేణువు, తోత్రము, కుసూలము,త్రిశూలము.(32).(చూ, ఆయుధనామవిశేషములు. 657 వారట.)

ముప్పదిరెండు. ద్వ. వి: (సం).—ఆకృతి.

ముప్పరువునేల.దే. వి. క్రోశత్రయము: రూ—ముప్పర్వునేల. [పద్దుల పాత్రము.

ముప్పర్జు. వా. వి. చిరాఆవర్జాలులేని వరుస

ముప్పర్వునేల.దే.వి: చూ, రూ—ముప్పస్వునేల.

ముప్పలము. ద్వ. వి. (మూఁడు + పలము.) మూఁడుపలములు. [మూఁడుపాతికలు.

ముప్పాతిక. ద్వ. వి. (మూఁడు + పాతిక)

ముప్పావు. ద్వ. వి. (మూఁడు + పావు) మూఁడుపావులు. [మూఁడుపావులాలు.

ముప్పావులా. ద్వ. వి. (మూఁడు + పావులా)

ముప్పిడి. దే. వి. (మూఁడు+పిడి) చోఁకు: చూ, రిష్టి. 2. [పిడులు.

ముప్పిర. దే. వి. (మూఁడు+పిర) మూఁడు

ముప్పిరి. దే. వి. (మూఁడు + పిరి): చూ, ముస్నాలు; విశ. 2. మూఁడుపిరులుగలది.

ముప్పిరిగొను. దే. అ. క్రి. 1. మూఁడుపిరులుగా పెనఁగొను; 2. పెనఁగొను. నిర్వ. 10, ఆ. 140: చూ, వెంటిగొను.

ముప్పు. దే. వి. 1. వార్ధకము: చూ, స్థావిరము; 2: చూ, విపత్తు. రామా. 7, ఆ. 119.

ముప్పూఁట. దే. వి. (మూఁడు+పూఁట) మూఁడుపూఁటలు.

ముప్పె. వా. వి: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

ముప్పేట. దే. వి: చూ, ముప్పిరి.

ముప్పేటపేరు. దే. వి. త్రిసరము: చూ, పాపణిక. 2. (చూ, భూషణము.2.)

ముప్పై. వా. వి: ముప్పది. (30).

ముప్పొంగు. దే. అ. క్రి. (మూఁడు + పొంగు) మూఁడుపొంగులు పొంగు.

ముప్పొత్తులు. దే. వి. బ. (మూఁడు+పొత్తులు) అసడ్డ: చూ, సయాట.

ముప్పోకలాఁడు. దే. వి. (మూఁడు+పోకలు+ అడు.) త్రిగుణాత్మకుఁడు: చూ, వేలుపు.

ముబ్బడి. దే. విశ: చూ, రూ—ముమ్మడుగు.

ముబ్బడించే. దే. అ. క్రి. ముమ్మడియగు: రూ—ముమ్మడించే.

ముబ్బాసవాల్గీము. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుఁడు. ఆం, పదా. సుర. 21. [మంబె.

ముబ్బె. దే. వి. నితంబపార్శ్వము: చూ,

ముబ్బేడ. వా. వి. మూఁడు+ బేడ) మూఁడు బేడలు.

ముముక్షుత్వము. అం: చూ, సాధనచతుష్టయము.

ముముక్షువు. సం. విశ. (ఉ). విడువనిచ్ఛగలవాఁడు.

ముమూర్ష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చావనిచ్ఛ: చూ, వాంఛ. [గలవాఁడు.

ముమూర్షువు. సం. విశ. (ఉ). చావనిచ్ఛ

ముమ్మడి. దే. విశ: చూ, రూ—ముమ్మడుగు.

ముమ్మడించే. దే. అ. క్రి: చూ, రూ—ముబ్బడించే.

ముమ్మడుగు. దే. విశ. మూఁడురెట్లు: ముబ్బడి—ముమ్మడి.

ముమ్మనుమఁడు. దే. వి: చూ, రూ—మునిమనుమఁడు. [మునుమరాలు.

ముమ్మనుమరాలు. దే. వి: చూ, రూ—ముని

ముమ్మరము. దే. విశ. 1. అధికము. పంచ. నా. 3, ఆ. 84: చూ, హేరాళము. 2: చూ, విజృంభణము. [సందడించే.

ముమ్మరించే. దే. అ. క్రి. అతిశయించే: చూ,

ముమ్మాలు. దే. వి. (మూఁడు + మాలు) మూఁడుమాలులు.

ముమ్మూఁడు. దే. స. (మూఁడు + మూఁడు). మూఁడుమూఁళ్లు: రూ—ముమ్మూడు. తొమ్మిది, ముత్తిగ. (చూ, ఓమ్.)

ముమ్మూడు. దే. స. (మూడు + మూడు)—పై.—

ముమ్మూల. దే. వి. మూఁడుమూలలుగలది.

ముమ్మొన. అం: చూ, మొనలు.

ముమ్మొనవాలు. ద్వ. వి. (మూఁడు + మొనవాలు) త్రిశిఖము, త్రిశూలము: చూ, బాణము. 1_3ర.

ముమ్మొనవాలుఁదాలుపు. ద్వ. వి. శూలి: చూ, శివుఁడు.

ముమ్మొనవాల్దంట. ద్వ. వి.—పై.—

ముమ్మోటు. దే. విశ. (ముసు + మోటు) మూర్ధశిరోమణి.

ముయ్యంచే. ద్వ. వి. (మూఁడు+అంచే) 1. మూఁడుమూలలు; విశ. 2. మూఁడుమూలలుగలది. [చూ, తృణము. 1.

ముయ్యంచేతుంగ. ద్వ. వి. మూఁడంచులతుంగ*:

ముయ్యగ్గి. ద్వ. వి. అగ్నిత్రయము: చూ, వహ్ని. 1. [నికలు, కుడపషట్కము.

ముయ్యాడ. ద్వ. వి (మూఁడు+ఆడ) ఆటు మా

ముయ్యాకుఁబొన్న. ద్వ. వి. (మూఁడు + ఆకు + పొన్న.) ముప్పాంచేకు*: చూ, సాలపర్ణి.

ముయ్యాటలు. దే. స. (మూఁడు + ఆటు) మూఁడుఆటులు. 3 × 6=18.

ముయ్యేలగట్టు. ద్వ. వి. (మూఁడు + ఎల్ల + గట్టు) 1. మూఁడు ఎల్లలు కలియుచోటు: చూ, స్థానము. 1; 2. మూఁడు దారులు కలియుచోటు, త్రికము. స్వా. 3, ఆ. 34: చూ, మార్గము. 1. [డేళ్లు. 3 × 7=21.

ముయ్యేఁడు. దే. స. (మూఁడు + ఏఁడు) మూఁ

ముయ్యేఱు. దే. వి. (మూఁడు + ఏఱు) త్రిపథగ, గంగ: చూ, నది.

మురం. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మరువము. వాసనగల మొక్క: చూ, రాజార్హము. (చూ, సల్లకి).

మురంగి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=మునగ. కారు మునగ*: చూ, శిగ్రువు.

మురకనాటిబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఆంధ్రులు. 653పొరట. (మురకనాడులు, చెన్నూరు మురకనాడులు అని రెండువిధములు. శుక్లయజుర్వేదులు. కాత్యాయనసూత్రము వారు).

మురజబంధము. అం. (మర్దలబంధము): చూ, శబ్దాలంకారములు. (హేతువు. 2.)

మురజము. సం. వి. అ. పుం. 1. మృదంగము (దీనిమ్రోఁతమార్జన.): చూ, వీణె; అం. 2: చూ, ఆనద్ధవాద్యములు.

మురటి. దే. వి: చూ, పుచ్ఛము. అం. పదా. 5-7.

మురదారుసింగు. వా. వి: కంఠస్థము, కంఠస్థుపు. (నిమ్మపండ్లరసమున నూతి ఎండించిన శుద్ధి.)

మురబ్బ. వా. వి. మురబ్బా. 1. పెంకితనము. మురబ్బీ; 2. అల్లపుమురబ్బాఅను లేహ్యము.

మురబ్బా. వా. వి.—పై.—

మురబ్బీ. వా. వి: చూ, మురబ్బ. 1.

మురమర్దనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, విష్ణువు. 1. [(చూ, మురి).

మురము. దే. వి. అందుగు *: చూ, సల్లకి.

మురమురు. దే. వి. 1. మూల్గుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహూ; 2. అణఁగుటయందగు ధ్వన్యనుకరణము: చూ, హాహాహూ.

మురళి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. పిల్లనఁగ్రోవి. పాండు. 1, ఆ. 164: చూ, వీణె; 2. అశ్వధారావిశేషము. పా. 2, ఆ. 101: చూ, హయము. [హేళనముచేయు.

మురళించు. దే. స. క్రి. తిరస్కరించు: చూ,

మురళ్యాదులుసుషిరములు. అం: చూ, వాద్యములు. [మొరాయింపు.

మురాయింపు. వా. వి. బుకాయింపు: చూ,

మురారి. సం. వి. ఇ. పుం. 1. కృష్ణుఁడు: చూ, విష్ణువు. 1; 2. ఒకానొకకవి.

మురాళము. దే. వి. దిగదుడుపు: చూ, సురాళము. 1. [సురాళించు.

మురాళించు. దే. స. క్రి. దిగఁదుడుచు: చూ,

మురి. దే. వి. 1. కండకావరము, గర్వము. అచ్చ. కిష్కిం, కాం. 32: చూ, హంకారము; 2. నడకయందలి కులుకు: మురిపము-మురిపెము.

మురించు. దే. ప్రే: అంకించు, త్రిప్పు, త్రిప్పియాడు, మలపు, ముఱకటించు. తద్వి — కడుపులోత్రిప్పునది.— గుండ్రించు-గూండ్రించు.

మురికాఁడు. దే. విశ. గర్విష్ఠుఁడు. అచ్చ. బాల, కాం. 199: చూ, హేరంబుఁడు.

మురికి. దే. వి. రూ-ముఱికి. మాలిన్యము: చూ, మలినము. 1.

మురికొను. దే. స. క్రి. (మురియు+కొను.) ఖండించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 10: చూ, పెలుగు.

మురిడీగొలుసు. దే. వి. ముంజేతవేసికొనెడి బంగారు మెలికలగొలుసు: చూ, భూషణము. 2-౧౨-(౨౪)

మురిపము. దే. వి: చూ, మురి. 1-2. (గర్వమునను.— ఉ, హరి. 1, ఆ. 57.)

మురిపెము. దే. వి.—పై.—; 3: చూ, విలాసము. 2; 4. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము.

ముఱియ. దే. వి. ముక్క: చూ, శకలము. 4.

ముఱియఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. అతిశయించు. పంచ. నా. 1, ఆ. 282: చూ, సండడించు. 2.

ముఱియు. దే. అ. క్రి. 1. వడుచేనప్పుడు కులుకు; 2. గర్వించు: చూ, హంకరించు; 3. నివర్తిల్లు: చూ, వర్తిల్లు; 4. తెగు. హరి. ఉ. 2, ఆ. 60: చూ, వ్రక్కవాఱు; 5. పాకము చెడు: చూ, విఱుగు. 5.

మురుఁడు. సం. వి. అ. పుం మురుఁడనురక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.

మురుగు. దే. వి. (రూ—ముర్గు-మురువు-ముర్వ్వ.) 1. ముంజేతినగ: చూ, భూషణము. 2-౧౩-(౨౫); 2. అల్లికవేసిన బంగారుకమ్మి.

ముఱము. దే. వి. అంచుగు*: చూ, సల్లకి. (రూ-మురము.)

మురువనడ. దే. వి: చూ, మురళి. 2.

మురువు. దే. వి. రూ—ముర్వ్వ. 1. గర్వము. య. 2, ఆ. 52: చూ, హంకారము; 2: చూ, సౌందర్యము; 3. శృంగారగర్వము: చూ, హంకారము; 4: చూ, రూ—మురుగు. 1; 5: చూ, రూ—మురుగు. 2; 6: చూ, విలాసము. 2; విణ. 7. సుందరము. బ్ర. 5, ఆ. 29: చూ, సౌందర్యము; 8. మంజులము: చూ, హృద్యము.

ముర్గు. దే. వి: చూ, రూ—మురుగు.

ముర్మ్మరము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుమ్మ్ర; 2. సూర్యునిగుఱ్ఱము: చూ, హయము.

ముర్మ్మరుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మన్మథుఁడు.

ముర్వ్వ. దే. వి, విణ: చూ, రూ—మురువు.

ముఱకటము. దే. వి. ముఱకటించుట.

ముఱకటించు. దే. స. క్రి: చూ, ముఱించు.

ముఱకము. దే. వి. నిక్కు: చూ, హంకారము.

ముఱముఱమను. దే. అ. క్రి. కోపవికారము చూపు: ముఱముఱలాడు.

ముఱముఱలాడు. దే. అ. క్రి: చూ, ముఱముఱమను.

ముఱి. దే. వి. 1: చూ, శౌర్యము; విణ. 2. అల్పము: చూ, స్వల్పము; 3. కుత్సితము: చూ, హీనము. 1.

ముఱికి. దే. వి. 1. నింకిరి: చూ, మలము. 1; 2. కల్మషము: చూ, మలినము. 1.

ముఱికికాలువ. వా. వి. ముఱికినీరుపోవుకాలువ. (ఇది పంటకుపనికిరాదు) [గుసొడ్డి.

ముఱికిగుంట. వా. వి. పీతిరిగుంట; చూ, మఱుఁ

ముఱికిచెమట. దే. వి. కొంచే: చూ, స్వేదము.

ముఱికినాడు. దే. వి. ఒక దేశము. రూ-ములికినాడు—ముఱికినాడు (అనికొండలు) (చూ, ముగకనాటి బ్రాహ్మణులు.) [చకము. 1.

ముఱిచీఁకటి. దే. వి. గబ్బుచీఁకటి: చూ, మే

ముఱిముఱి. దే. విణ. కొంచెముకొంచెము: చూ, స్వల్పము.

ముఱిముఱిచీఁకటి. దే. వి: చూ, ముఱిచీఁకటి.

ముఱియు. దే. అ. క్రి. గర్వించు, రూ-ముఱియు. అహ్వ, కిష్కిం, కాం. 72: చూ, హంకరించు. [య; 2: చూ, పీయూషము.

ముఱు. దే. వి. రూ—ముఱ్ఱు. 1: చూ, ముఱి

ముఱుగు. దే. అ. క్రి. 1: కుళ్ళు—క్రుళ్ళు; 2: చూ, సదమదమగు. మార్క. 2, ఆ. 41.

ముఱుగుడు. దే. విణ. ముఱిగినది. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, వి. ముంపు.

ముఱుత్రోవ. దే. వి. (ముఱుగు+త్రోవ.) దుర్గంధమగుదారి: చూ, మార్గము. 1.

ముఱ్ఱు. దే. వి: చూ, రూ-ముఱు.

ముఱ్ఱుఁబాము. దే. వి: చూ, ఖాతులాహి.

ముఱ్ఱుఁబాలు. ద్వ. వి: చూ, రూ—ముఱు. 2.

ముర్వ్వ. దే. వి: చూ, రూ—మురువు. 2.

ములక. దే వి. రూ—ములుక*: చూ, సింహి. 2. (ఇదికప్రిములక, తెల్లములక, పెద్దములక అని త్రివిధము.)

ములకాలకఱ్ఱ. వా. ౹ః చూ, ములుకోల. (ఉత్తర - సర్కారులలో వాడుక.)

ములికి. దే. వి. రూ—ముల్కి. 1. అంప: చూ, బాణము. 1; 2. బాణపుటలుఁగు: చూ, బాణము. 1; 3. బొంగరపుముల్లు; వా. 4. మనసునునాటిన మాట: చూ, శబ్దము. 2

ములు. దే. వి. రూ—ముల్లు. 1. కంటకము: చూ, సితాగ్రము; 2. నీవారాదిశూకము: చూ, సితాగ్రము; 3. త్రాసుముల్లు, మొల: చూ, సితాగ్రము; 4. మల్లయుద్ధాయుధాగ్రము: (బ) ముళ్లు.

ములుక. దే. వి: చూ, రూ—ములక*.

ములుకత్తి. ద్వి. వి. ముల్లుతీసెడుకత్తి: చూ, రిష్టి. 2.

ములుకోల. దే. వి. 1. (ములకాలకఱ్ఱ): చూ, రూ—ముల్లుకోల; 2. తోత్రము: చూ, రూ—ముల్లుకోల.

ములుగ. దే. వి: గరియ-గరుగు-గఱుగు*.

ములుగు. వై. వి. 1.=మూలక. బొక్కసము: చూ, పంటసాల; దే. వి. 2: చూ, రూ—మూలుగు. 1; అ. క్రి. (రూ—మూలుగు—మూల్గు.) 3. నొప్పిచే ధ్వనించే. ఉ, హరి. 6, ఆ. 77: చూ, రూ—మూలుగు. 3; 4. అఱచే: చూ, శబ్దించే. [మొగబీర.

ములుగొలిమిడి. దే. వి. ఇక్షురము*: చూ,

ములుగోరఁట. ద్వి. వి. ఝింటి*: చూ, సహ. 2.

ములుచింత. దే. వి: చూ, రూ—ముల్లుచింత*. పర. 5, ఆ. 185.

ములుచే. దే. విణ. 1. ధూర్తుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2; 2: చూ, మూఢుఁడు. కళా. 6, ఆ. 267; 3. తక్కువ: చూ, వెలితి. 2. [వృత్తము. 6 (బెడిదము. 5.)

ములుచేదనము. దే. వి. గట్టిదనము: చూ,

ములుజెముడు. ద్వి. వి: (సం).—అలంబుషము, త్రికంటకము*. [15: చూ, వల. 1.

ములుతారు. దే. వి. ఒకవల. హరిశ్చ. 2, ఆ.

ములుతోఁటకూర. దే. వి. ముళ్లతోఁటకూర*: చూ, మారిషము. [త్రాసు.)

ములుత్రాసు. దే. వి. చిన్నత్రాసు: చూ,

ములుదోస. దే.వి. రోమశి*: చూ, హరివాలుకము.

ములుదోసతీఁగె. దే. వి.—పై.— [సూకరము.

ములుపంది. దే. వి. ఏదు, శల్యము: చూ,

ములుబంతి. ద్వి. వి. ఒకానొకచోరసాధనము, గద్దగోరు-గ్రద్దగోరు,గరుడిగోరు, తలముళ్లు, బలపము: చూ, రిష్టి. 2.

ములుము. దే. వి. బావులనీళ్ళు పాఱించిపండించెడుపొలము: చూ,హరిప్రియ.2 (భూమి.1.)

ములుమోదుగు. దే. వి: చూ, రోహి. 2.*.

ములువాలుగ. దే. వి. ఒకచేఁప: చూ, మత్స్యము. 1. [వెంపలి.

ములువెంపలి. దే. వి. కంటకపుంఖి*: చూ,

ములువెలఁగ. దే. వి. ఫుల్లవెలఁగ. చతురశ్రికము, గ్రంథిలము, కశేరుకము, కంటకకపిత్థము*: చూ, వెలఁగ.

ములువెఱమ. దే. వి: చూ, వికంకతము. 1*.

ములుసూపు. దే.అ.క్రి. 1.అతిశయించే: చూ,సందడించే;వా. 2.త్రాసుముల్లుబరువువైపుఒరగు.

ముల్కి. దే. వి: చూ, రూ—ములికి.

ముల్చు. దే. విణ. 1: చూ,రూ—ములుచే. 2.పర. 3, ఆ. 198; 2: చూ, ములుచే. 3.

ముల్లంగి. వై.వి.=మూలకమ్: చూ,హస్తికంద. *.

ముల్లంగిపిట్ట. ద్వి. వి: చూ, పక్షి.

ముల్లముస్తి. దే. వి: చూ, ముల్లుచింత*.

ముల్లాకుటాయి. దే. వి. ఒకరకముపత్రపరశువు: చూ, వృశ్చినము.

ముల్లియ. వై. వి. 1.=మూతి. రూ-ముల్లె: చూ, మూట; 2: చూ, ముడుపు. 1; 3: చూ, ముడుపు. 2; 4: చూ, ముడుపు. 3.

ముల్లియవిప్పు. ద్వ. వి. మాటలదొంగ: చూ, హారకుడు. 1.

ముల్లు. దే. వి: చూ, రూ-ములు. [సెళ్ళు

ముల్లుకోల. వా. వి. రూ-ములుకోల: చూ,

ముల్లుచింత. దే. వి. (ముల్లు+ఉచ్చింత) రూ-ములుచింత*: చూ, ఖండ. 5.

ముల్లుమోపుట. జా. పక్షపాతము లేకుండుట. "నెలయంగ నశ్వమేధంబులు......ధర్మము వలనన ములుమోపు." (భారతము.) (చూ, ములుమోపు. 2.)

ముల్లుపుచ్చికొఱ్ఱడచే. వా. అ. క్రి. మునుపటి కంటె నెక్కువబాధకలుగు.

ముల్లె. వై. వి.=మూట: చూ, రూ-ముల్లియ.

ముల్లెవిప్పువాడు. ద్వ. వి: చూ, ముల్లియవిప్పు.

మువురు. దే. స. బ: చూ, రూ-ముగురు.

మువ్వ. ద్వ. వి. (మూడు + వా) 1. మొనలో మూడుసందులుగల పెద్దగజ్జె, గజ్జియ: చూ, భూషణము. 2-౧౦-(3); 2. ఒకపట్టణము. రూ-మువ్వ: చూ, సీమ (1) (దేశములు.)

మువ్వంచే. ద్వ. వి. (మూడు + పంచే)1: మూడుపంచేలు; విణ. 2. మూడుపంచేలుగలది.

మువ్వంచేకు. ద్వ. వి.(మూడు+పంచే+ఆకు): చూ, ముయ్యాకుబొన్న*.

మువ్వంటు. దే. వి. (మూడు+అంటు) నెలకు లోపలి మూడుపురుడులు. హరి, ఉ. 4, ఆ. 251.

మువ్వకోడె. దే. వి. మువ్వపసరము, కాడికిని గంతకును క్రొత్తగాఅలవరించెడియెద్దు: చూ, వృషభము. 1. [శార్దూలము. 1.

మువ్వగలవన్నె మెకము. ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ,

మువ్వదోనె. ద్వ. వి. అడుగునఒంటిపలకగల దోనె: చూ, హరోడము.

మువ్వన్నె. ద్వ. విణ. మూడురంగులుగలది.

మువ్వన్నెకాడు. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుడు.

మువ్వన్నెమెకము. ద్వ. వి. పెద్దపులి: చూ, శార్దూలము. 1. [బాణము. 1.

మువ్వన్నెవిల్లు. ద్వ. వి. ఇంద్రధనుస్సు: చూ,

మువ్వపసరము. దే. వి: చూ, మువ్వకోడె.

మువ్వీసము. దే. వి. మూడువీసములు.

మువ్వురు. దే. స. బ: చూ, రూ-మువురు.

మువ్వేలుపులయిక్క. దే. వి: చూ, సూర్యుడు.

ముషిణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, విషముష్టి* (దీనిగింజలు చిత్తవేళ్లగిసమున రెండుజాములు వండినశుద్ధి.)(చర్మరోగములుహరించును),

ముషితము. సం. విణ. 1. దొంగిలబడినది: రూ-మూషితము: చూ, హృతము; 2. నఱకబడినది.

ముష్కకము. సం. వి. అ. పుం.=మొక్కము. (రూ-ముష్కరము-ముష్కళము)*: చూ, మొక్కము.

ముష్కము. సం. వి. అ. పుం. 1:—పై—; 2: చూ, వృషణము; 3: చూ, మొత్తము. 2.

ముష్కరము. సం. వి.అ.పుం.=మొక్కరము *: చూ, మొక్కము.

ముష్కరుడు. సం. విణ.=మొక్కలుడు: చూ, వ్యాధుడు. 2. [ముష్కరము.

ముష్కళము. సం. వి. అ. పుం: చూ, రూ-

ముష్టి. సం. వి. ఇ. పుం, స్త్రీ. 1. కత్తిపిడి: చూ, రిష్టి. 2. (పిడి. 2.); 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము: చూ, పిడి. 1; 3: చూ, సమృద్ధి; 4.=ముసిడి*: చూ, ముషిణి; పుం. 4. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1; వా. వి. 5. బిచ్చెము: చూ, వేడికోలు; అం. 7: చూ, అసంయుత హస్తములు.

ముష్టితాడనము. అం: చూ, తాడనములు.

ముష్టింపచుడు. సం. విణ. దరిద్రుడు: చూ, లొల్లెగాడు (బీదవాడు.)

ముష్టిపరికరణము. అం: చూ, ప్రమేయములు.

ముష్టిబంధము. సం. విణ. 1. గట్టిగాపిడికిలిం చుట, సంగ్రాహము: చూ, హస్తము. 1; 2. పిడికిలి, సంగ్రాహము: చూ, హస్తము. 1.

ముష్టిస్వస్తికము. అం: చూ, నృత్తహస్తములు.

ముసగెస. దే. వి: చూ, గుసగుస.

ముసద్ది. వా. వి. 1: చూ, లెక్కవాఁడు; 2: చూ, లేఖకుఁడు.

ముసద్దీపేచి. వా. వి. 1. వ్రాఁతరుసుము మొట్ట నివిషయములో వ్రాఁతకాఁడు వ్రాఁతయం దు చూపెడులోపము. "ముసద్దీపేచీయుండ రాదు."; 2. మధ్యవర్తియొక్క మడత సంభాషణము; 3. ఉభయవాదులయొక్క భావములు విడకపోవుట.

ముసనాబు. దే. వి. అందలముపరిక్కతెర.

ముసముస. దే. వి. 1. ముసురుట లోనగువాని యందలిధ్వన్యనుకరణము: చూ, హూహూ; 2. కోపమునఁగలుగు చిఱచిఱ; 3. పంది మూర్కొనుట యందగు ధ్వన్యనుకరణము. భాగ. 3, ఆ. 413: చూ, హూహూ.

ముసముసమను. దే. అ. క్రి. రూ-ముసముస యను. 1. ముసముసయనిశబ్దించు: చూ, శబ్దించు; 2. చిఱచిఱలాడు, మండు: చూ, వెలుఁగు. 5.

ముసముసయను. దే. అ. క్రి.—పై.—

ముసరు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు. భో. 3, ఆ. 176.

ముసలము. సం. వి. అ. పుం, న. రూ-ముష లము. 1: చూ, రోఁకలి; అం. 2: చూ, ముప్పది రెండాయుధములు; 3: చూ, అస్త్రములు.

ముసలి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. ఉడుము: చూ, ఖిలేశయ; 2. ఎలుకజీడి*: చూ, స్ఫోట శోఫ; 3: చూ, నేలతాడి*; 4. రూ-ముషలి. బల్లి: చూ, హాలాహలము. 2; న్. పుం. 5: చూ, బలరాముఁడు; దే. విణ. (1) వృద్ధు: చూ, స్థావిరము.

ముసలితనము. వా. వి: చూ, ముసలి (1).

ముసలిది. దే. విణ: చూ, ముదియది.

ముసలివాఁడు. దే. విణ: చూ, స్థవిరుఁడు.

ముసల్మాను. వా. వి. తురక, మ్లేచ్ఛుఁడు.

ముసల్యుఁడు. సం. విణ. రోఁకటిచేతఁ జంపఁ దగినవాఁడు. [చూ, రాజార్హము.

ముసాంబ్రము. దే. వి. ఒకానొకమందువస్తువు:

ముసాబు. వా. వి: చూ, నానుడువాన.

ముసాయిదా. వా. వి. చిత్తువ్రాఁత, మొతలబు, మసోదా. [రామా. 8, ఆ. 230.

ముసి. దే. విణ. బొంకు: చూ, వితథము. 1.

ముసించు. దే. అ. క్రి: చూ, నశించు.

ముసిఁడి. వై. వి.=ముష్టి: చూ, ముష్టిణి*.

ముసిణి. వై. వి.—పై.— [ము. 1.

ముసినగవు. దే. వి. చిఱునగవు: చూ, హాస్య

ముసిముసినగవు. దే. వి.—పై.—

ముసిముసినవ్వు. దే. వి.—పై.—

ముసుండము. సం. వి. అ. పుం. కొయ్యగుదియ: చూ, ముద్గరము.

ముసుండి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1.—పై.—; అం. 2: చూ, ముప్పదిరెండాయుధములు.

ముసుఁగు. దే. వి. కప్పుడు: చూ, వ్యవధానము. 3.

ముసుఁగుడు. దే. వి.—పై.—

ముసుఁగుడువడు. ద్వి. అ. క్రి. కప్పుడువడు: రూ-ముసుఁగువడు, ముసుఁగువాఱు.

ముసుఁగుబొంద. దే. వి. మట్టలుఊడని చిన్న తాడి*: చూ, శ్రీతాళము.

ముస్సుఁగువడు. ద్వి. అ. క్రి: చూ, రూ-ముసుఁ గుడువడు. నిర్వ. 10, ఆ. 140. [ఆ. 101

ముసుఁగువాఱు. దే. అ. క్రి.—పై.— వు. 1,

ముసురు. దే. వి. రూ-ముసువు. 1: చూ, నాను డువాన; 2. వర్షము: చూ, వాన. 1.

ముసురుకవియు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

ముసురుకొను. దే. అ. క్రి.—పై.—

ముసురుమూతి. దే. వి. కోపవికారముగల మొగము: చూ, వదనము. 2.

ముసురుమూతివాఁడు. దే. విశే. కోపవికారముగల మూతివాఁడు.

ముసువు. దే. వి: చూ, రూ-ముసురు. 1—2.

ముస్త. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (రూ-ముస్తకము_ముస్తియ—ముస్తె.) 1. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; 2. కైవడిముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 1.

ముస్తకము. సం. వి. అ. పుం,న.1.=ముస్తా. తుంగముస్తె. (చూ, తృణము 1లోతుంగముస్తె)*. 1: కుటంనటము-కుటన్నటము, కైవర్తము, కైవర్తముస్తకము_కైవర్తముస్తకము, కైవర్తి-కైవర్తిక, కైవర్తిముస్తకము- కైవర్తీముస్తకము, గోనర్దము, గోపురము, ఘనము, జలదము, దాశపురము, నాగము, నాదేయము, పరిపేలవము, ప్లవము,ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, వానేయము. (తె).—కయివడి (చూ, 1330పొరట)_కైవడి,కయివడిముస్తె-కైవడిముస్తె, ముస్తియ—ముస్తె. *; 2. నిడుముస్తె (చూ, తృణము 1లో తుంగగడ్డి)*: ముస్త, మేఘనామము, మేఘము, రాజకశేరుక. (తె).—తుంగ,తుంగముస్తె, నిడుముస్తె, ముస్తియ—ముస్తె. తద్వి.—౧. భద్రము, భద్రముస్తకము; ౨. చక్రిల.(తె).—పట్రిపముస్తె (చూ, తృణము 1లోగుండ్రి తుంగ); (మఱియు పచ్చతుంగముస్తె, కోలతుంగముస్తె మున్నగునవి.): చూ, హరిత. (తృణము.1.)

ముస్తాదు. వా. విశే. 1. సిద్ధమైనది:రూ_ముస్తాబు; 2. ఆయుత్తము: చూ, సన్నాహము. 2.

ముస్తాబు. వా. విశే.—పై.—వి. 3.దుస్తులులో నగునవి ధరించుకొనుట.

ముస్తియ. వై. వి.=ముస్తక: చూ, ముస్తకము. 1—2.*.

ముస్తీదు. దే. విశే: చూ, ముస్తాదు. 2. ఉ. రా. 4, ఆ. 278.

ముస్తీబు. వా. విశే: చూ, రూ-ముస్తీదు.

ముస్తె. వై. వి.=ముస్తక:చూ, రూ—ముస్తియ.* (నిడుముస్తెకు.—స్వా. 2, ఆ. 7.)

ముస్తెలమేపరి. ద్వ. వి. పంది: చూ, సూకరము.

ముహుః. సం. అవ్య: చూ, మాటిమాటికి.

ముహుర్తము. సం. వి. అ. పుం, న: రూ_ముహూర్తము.=మూరతము—మూరుతము—మూర్తము. 1. పండ్రెండుక్షణముల కాలము; 2. రెండుగడియల కాలము.

ముహుర్భాష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అనులాపము: చూ, శబ్దము. 2.

ముహూర్తభాగము. పా. యాత్ర ప్రశ్న గృహారంభాదులకును, షోడశమహాకర్మములు మొదలగువానికిని మంచిచెడ్డలు దీనివలనఁ దెలిసికొనఁబడును. కాలామృతము మొదలగు గ్రంథములిందుకొఱకేర్పడియున్నవి.

ముహూర్తము. సం. వి. అ. పుం, న: చూ, రూ-ముహుర్తము.

ముళ్ళమాటలు. జా. మాయమాటలు. "పలుదెఱఁగు ముళ్ళమాటల, కలహామెకల్యాణమని." పారి. 1, ఆ. 85.

ముళ్ళయతి. మి. వి. నారదుఁడు:చూ, సన్యాసి.

ముళ్ళవంగ. దే. వి. కత్తెరవంగ*: చూ, వంగ.

ముళ్ళు. వా. వి బ. 1: చూ, ముల్లు. 4; వా. 2. చిక్కులు."మారాముళ్ళు."

మూ

మూ. దే. విశే. వృత్తియందు మూఁడుశబ్దమునకు మీఁదివర్ణము లోపింపఁగా మిగిలిన రూపము. "మూన్నాళ్ళు".

మూఁక. దే. వి. 1: చూ, సమూహము; 2.దండు: చూ, సేన. 1;అం.3: చూ, దూతీచతుష్టయము.

మూఁకవిప్పు. దే. విణ. చెదరఁగొట్టునది. స్వా. 4, ఆ. 108.

మూఁకుడు. ద్వ. వి. (మూఁత+కుతుక) 1. తట్టువంటి మట్టిపాత్రము: చూ, పాత్రము. 6–ర౯; 2. ఇత్తడిమూఁకుడు. పాండు. 3, ఆ. 201: చూ, పాత్రము. 6–ర౯; 3. మూయుటకుఁదగిన మూఁకుడులోనగునది: మూఁత.

మూఁగ. దే. వి. 1: చూ, దోమ; 2: చూ, పక్షి; వై. విణ. 3.=మూక: నోరుమెంగ, మఱువ, ముంగ, మూఁగవాఁడు, మూఁగి, మూత.(సం).—అభాషణుఁడు, అవాచీనుఁడు, మూకుఁడు. తద్వి.—ం: పుట్టుమూఁగ; –ం: (సం) కలంబకుఁడు. [ఉ,హరి.4,ఆ.92.

మూఁగఁబాఱు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

మూఁగతీఁట. ద్వ. వి. ఒడలిపై దట్టముగా పేలిన తీఁట: చూ, విదర్చిక.

మూఁగబోతు. ద్వ. వి. తుషసమేత ధాన్యములు: మూన, మూస: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము)

మూఁగబిట్టుకోడి. ద్వ. వి: చూ, ఫుంజో.

మూఁగమొగ్గలు. ద్వ. వి. వికసించేని మొగ్గలు.

మూఁగవాఁడు. ద్వ. వి. నాలుకలేనివాఁడు, కొండనాలుకలేనివాఁడు (అనికొందఱు): చూ, మూఁగ. 3.

మూఁగి. వై. విణ: చూ, మూఁగ. 3.

మూఁగిమూసానమ్మ. వా. వి: చూ, రూ–ముంగిమూసానమ్మ. [కళా. 3, ఆ. 16.

మూఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, వ్యాపించు.

మూఁడు. దే. స. రూ–మూఁడు: చూ, రెండొకటి; అ. క్రి. 2. కలుగు: చూ, సంభవించు; 3. ముగియు: చూ, సరిపోవు. 3.

మూఁడుఅంకములుగలవి. అం: చూ, త్రియము.

మూఁడుచు. దే. ప్రే. మూఁడఁజేయు, కలిగించు: రూ—మూఁడ్చు.

మూఁడునొకటి. వా. స: చూ, నాలుగు.

మూఁడుపూవులాఱుకాయలు. జా. అభివృద్ధి. ప్రతిపువ్వున కొక్కొకకాయ సహజము. ఇచ్చట పువ్వునకు (రెండుకాయలు చెప్పుట అతిశయకథనము. "మూఁడుపూవులాఱుకాయలుగా నున్నదని" (ధర్మజ రాజసూయము.)

మూఁడుమాటలాఱుతప్పులు. జా. ఎక్కువతప్పులు. (కళాపూర్ణోదయము.)

మూఁత. దే. వి. 1. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము; 2: చూ, మూఁకుడు. 3; 3. కనురెప్పమూఁత: చూ, పిహితము; వా. 4. (నీసాకువేయు) బిరడ: చూ, బిరడ. 2.

మూఁతబల్ల. దే. వి. వాచోరుపట్టె.

మూఁపు. దే. వి. అంసము, భుజశిరము: చూ, స్కంధము. 1. [స్కంధము. 1.

మూఁపురము. దే. వి. ఎద్దుభుజశిరము: చూ,

మూకాంబ. అం: చూ, అంబ. 5.

మూకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. ఒకరక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; విణ. 2.=మూఁగ–ముంగ: చూ, మూఁగ. 3.

మూగురు. దే. స: చూ, రూ–ముగ్గురు.

మూగెలు. దే. వి. చెంచు: చూ, మూషికము.

మూచోచు. దే. స. క్రి. (మూతి+చోచు): చూ, మూరొక్కను.

మూచోచుట. దే. వి: చూ, మూరొక్కనుట.

మూజోవాని. వా. వి. నోటిమాట.

మూట. వై. వి.=మూత: చిప్పము–చిప్పెము, ముల్లియ–ముల్లె, బొక్కిసా.(సం)..మూతము.

మూటఁగట్టుకొనుట. జా. సొగసుగానుండుట. "ముద్దులమూటఁగట్టుతనపట్టి" (ధర్మజరాజసూయము), "ముద్దులుమూటఁగట్టి." (రసికజనమనోరంజనము).

మూటికిముడివేయుట. జా. మొండికెత్తుట. "మూటికి ముడివేసినవారికి సిగ్గేమి, యెగ్గేమి." (ధర్మజరాజసూయము.)

మూటము. దే. వి: చూ, రూ-ముటము.

మూటికి. వా. వి. బాహ్యమునకు. "పంతులు గారూ! మూటికివెళ్లెదము అని బాలబాలికలు మూఁడువ్రేళ్లుచూఁపి చూపెదరు."

మూడమంచు. దే. వి. దట్టమైనమంచు, హిమాని: చూ, హిమము.

మూడవకొలము. ద్వ. వి. వైశ్యకులము.

మూడవకొలముమనిసి. ద్వ. వి: చూ, వైశ్యుఁడు.

మూడవమూల. దే. వి: (సం).—అనంత, వాయవ్యము: చూ, పారిత్తు. 1. [అ. 79.

మూడి. దే. వి: చూ, రూ-ముడ్డి. కళా. 2,

మూడిగాలి. దే. వి: చూ, రూ-ముడిగాలి.

మూడు. దే. స. (రూ-మూఁడు-మూఱ్): చూ, రూ-మూఁడు. [నొకటి.

మూడునొకటి. వా. స: చూ, రూ-మూఁడు

మూడ్చు. దే. క్రి: చూ, రూ-మూఁడుచు.

మూఢకము. అం. 1: చూ, రదక్షతములు; 2: చూ, దంతక్షతములు.

మూఢత్వము. పా: చూ, అశ్వహృదయపరిజ్ఞానము.

మూఢుఁడు. సం. విశ.=మొండి-మోటు-మొద్దు. 1. తెలివి లేనివాఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. బాలుఁడు: చూ, శిశువు.

మూతము. సం. వి. అ. న. 1. రాజోలు చేతిక్రిఁద నుంచుకొను తలగడ: చూ, లోడు; 2.= ముడి, బొక్కెసా, ముల్లె: చూ, మూట; విశ. 3. కట్టఁబడినది: చూ, సితము. 4.

మూతి. దే. వి. 1. నోటిపైభాగము: చూ, వదనము. 1; 2. ముఖము: చూ, వదనము. 2.

మూత్తదుబ్రాహ్మణులు. అం. వీరు కేరళదేశస్థులు: చూ, కర్ణాటకులు.

మూత్రకృచ్ఛ్రము. సం. వి. అ. న: అశ్మరి. (తె).—ఉబ్బరము, నీరుకట్టు, నీరుకట్టుతెవులు; తద్వి.—౧. ఆనాహము, నిబంధము. (తె).—ఇరువాయికట్టు; ౨. నీరుచుఱుకు; 3. నీరుడి; ౪. మధుమేహము.

మూత్రకోశము. సం. వి. అ. న: క్లోమము. (తె).—ఉచ్చబుడ్డ, నీరుతిత్తి.

మూత్రపిండము. సం. వి. అ. న. బ. (కిడ్నీస్): చూ, వృక్క. 2. [చూ, దోస.

మూత్రఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చేఁదిదోస*:

మూత్రము. సం. వి. అ. న: ఉత్సము, ఏకాంగులము, కల్కము, కాయజలము, గుహ్యనిష్యందము, జలము, ప్రస్రావము, మేహము. (తె).—ఉచ్చ, కాలుమడి-కాల్మడి, నీరు, నీరుముట్టు తద్వి.-౧. ఆవుఉచ్చకు.- గోంబు, గోజలము, గోద్రవము, గోనిష్యందము, గోమూత్రము, గోవిరేచనము, పంచితము; ౨. విడువఁదగిన మూత్రమునకు.— మీఢము, మూత్రితము; అం. 2: చూ, లక్షణాంగములు. (ఉచ్చ)—పురుషునకు.- విరివిగ దక్షిణావర్తముగ నొకధారయైనరాజగు. రెండుధారలైన ధనియగు. బహుధారలైన దరిద్రుఁడగు. ధ్వనియుక్తమైన సుఖియగు. నిశ్శబ్దమైన దరిద్రుఁడగు.)

మూత్రగంధ్రము. అం: చూ, రంధ్రములు.

మూత్రల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, మూత్రఫల.*.

మూత్రించు. సం. అ. క్రి: చూ, కాలుమడుచు.

మూత్రితము. సం. వి. అ. న: చూ, మూత్రము.

మూత్రితుఁడు. సం. విశ. నీరు (ఉచ్చ) విడిచిన వాఁడు. [రుజోవు-

మూదల. దే. వి. (మూల+తల) తారకాణ: చూ,

మూదలించు. దే. స. క్రి. 1: చూ, తారకాణించు. హరి. ఉ. 6, ఆ. 236; కళా. 8, ఆ. 197; 2: చూ, హెచ్చరించు. 1.

మూదలిక. దే. వి: చూ, రూ-మూదల.

మూదేవి. వా. వి: చూ, పెద్దమ్మ. 1.

మూన. దే. వి. 1. వస్త్రగాలితముచేయఁగా

రాలక నిలిచినది; 2. రాగులు, ఆముదాలు, మేలు రాసికాఁగా మిగిలినపొల్లు; 3: చూ, మూఁగబోతు.

మూను. దే. స. క్రి. వస్త్ర గాలితము చేయు.

మూన్నాళ్ళపట్టపగలు. జా. మూఁడురోజుల మధ్యాహ్నము, స్వల్పకాలము. "మూన్నాళ్ల పట్టపగటి సిరికే పట్టపగ్గములు లేవు." (ధర్మజ రాజసూయము.)

మూన్నూలు. దే. వి: చూ, రూ—మున్నూలు.

మూయి. దే. వి. అడ్డపాటు: చూ, స్థగనము.

మూయు. దే. స. క్రి. కప్పు, మూఁతపెట్టు (అని కొందఱు): చూ, స్థగనము చేయు.

మూయుట. దే. వి కప్పుట: చూ, స్థగనము.

మూర. దే. వి. 1. రెండుజేనలకొలఁది: చూ, హస్తము; విణ. 2. నిడుపైనది: చూ, సో.గ.3.

మూరకోక. దే. వి: చూ, బారుచేఁపు.

మూరకోల. వా. వి. అరగజము బద్ద.

మూరతము. వై. వి.=ముహూర్తము: చూ, ముహూర్తము.

మూరిఁబోవు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, విజృంభించు. హరి. ఉ. 4, ఆ. 45; 2: చూ, సందడించు; 3: చూ, వర్ధిల్లు. మార్క. 6, ఆ. 235; 4: చూ, సిద్ధించు. మార్క. 7, ఆ. 185; 5: చూ, నశించు. భాగ.6, స్క.135.

మూరు. దే. అ. క్రి: చూ, సందడించు. వి, పు. 7, ఆ. 100. [చూ, రూపగంధ *.

మూరుకొండ. ద్వ. వి. రూ—మూర్కొండ:

మూరుకొను. దే.స.క్రి: చూ, రూ—మూర్కొను.

మూరుకొనుట. దే.వి: చూ, రూ—మూర్కొనుట.

మూరుతము. వై. వి.=ముహూర్తము: చూ, ముహుర్తము. 1—2.

మూరెఁడు. దే. అవ. మూరపరిమాణము.

మూర్కొండ. ద్వ. వి: చూ, గ్రూ—మూరుకొండ*.

మూర్కొను. దే. స. క్రి. (రామా. 4, ఆ. 66.): రూ—మూరుకొను, మూచూచు, పట్టు. (సం).—ఆఘ్రాణించు.

మూర్కొనుట. దే. వి. రూ—మూరుకొనుట, మూచూచుట. (సం).—ఆఘ్రాణము.

మూర్ఖము. సం. విణ: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మూర్ఖు. సం. విణ.=మంకు, మొఱకు-మొఱకుఁడు-మొఱటు: చూ, స్తబ్ధుఁడు.

మూర్ఖుఁడు. సం. విణ.—వై.—

మూర్ఛ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. రోగాదులచేత స్మృతిఁదప్పుట: చూ, సొమ్మ; అం. 2: చూ, దశావస్థలు; 3: చూ, ద్వాదశావస్థలు; 4: చూ, అవస్థలు.

మూర్ఛన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. సంగీతమునందు క్రమముగా సప్తస్వరములయొక్క ఆరోహణావరోహణములు: చూ, స్వరము. 2; అం. 2: చూ, అష్టాదశపదార్థములు.

మూర్ఛనొందుట. అం: చూ, మన్మథావస్థలు.

మూర్ఛాలుఁడు. సం. విణ. మూర్ఛరోగముగలవాఁడు, ప్రియాణపు బడలికలోనగు వాని చేసొమ్మసిలినవాఁడు (అనికొందఱు): చూ, సొమ్మసిలినవాఁడు.

మూర్ఛితుఁడు. సం. విణ. 1.—వై.—; 2: చూ, మూర్ఖు.; 3. వృద్ధిఁబొందినవాఁడు.

మూర్ఛిల్లు. సం. అ. క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.

మూర్ణము. సం. విణ: చూ, రూ-మూతము. 3.

మూర్తము. సం. విణ. 1. గట్టిది: చూ, బెడిదము. 5; 2. మూర్ఛరోగముగలది; 3. స్వరూపముగలది; వై. వి. రూ—మూరుతము. (1): చూ, ముహూర్తము. 1; (2): చూ, ముహూర్తము. 2.

మూర్తి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చూ, శరీరము; 2. కాఠిన్యము: చూ, బెడిదము. 5; 3. ప్రతిమ: చూ, హారిణి.3; వా. బ.4. బట్టలసంఖ్య. "మూర్తులెన్ని?"; 5. దేవునిస్వరూపము.

మూర్తిమత్తు. సం. వి. త్. న. గట్టిది: చూ, జెడిదము. 5.

మూర్తుఁడు. సం. విణ: చూ, మూర్ఛాలుఁడు.

మూర్తులు. అం. 1: పృథివి, అప్పు, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, సూర్యుఁడు, చంద్రుఁడు, సోమయాజి. (8); 2. బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరుఁడు. (3)

మూర్ధజకరంజము. సం. వి. అ. పుం: కేదార శృంగము. (తె).—బోదాకసింగి*.

మూర్ధము. సం. వి. న్. పుం: చూ, మూర్తి. 1.

మూర్ధములు. అం. (మూర్ధన్యములు) ఋ-ౠ-ర-ఞ-ష-ట వర్గములు.

మూర్ధాభిషిక్తుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. క్షత్రియుఁడు: చూ, రాజు 1; 2. చక్రవర్తి: చూ, రాజు. 1; 3. మంత్రి: చూ, సచివుఁడు. 1; వా. విణ. 4. శిరస్సునందు అభిషేకము చేయఁబడువాఁడు.

మూర్వ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. చాగ*: చూ, స్రవ.

మూల. సం. వి. ఆ స్త్రీ. 1. మూలానక్షత్రము: చూ, రిక్క; దే. వి. (1) రెండుదిక్కులనడుము: చూ, హరిత్తు. 1. తద్వి.—మాఱుమూల. (చూ, ఏంగిలు, కోణము. 1.); (2) గొంది: చూ, హరిత్తు. 1; (3) కొప్పు: చూ, వేనలి.

మూలకము. సం. వి. అ. పుం, న.=ముల్లంగి*: చూ, హిలమోచిక; 2. ములుగు: చూ, బొక్కసము.

మూలకర్మము. సం. వి. న్. న. కార్మణము, చిల్లింగి: చూ, హింసాకర్మము.

మూలక్రిమిన్యాయము. అం. వేరులో పురుగుఁబుట్టిన చెట్టంతయు చెచ్చునను రీతి.

మూలగ. దే. వి. నెనడు: చూ, మజ్జ. 2.

మూలత్రికోణములు. అం: చూ, గ్రహముల దశాపరిమాణములు.

మూలదుంప. మి. వా. వి. (మూలము + దుంప) 1. మొదటిగడ్డ; 2. మొదటికారణము.

మూలదేవి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. ఒక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మూలదేవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: ఉగ్రసేనజుఁడు, కంసుఁడు, కర్ణిసుతుఁడు, కలాంకురుఁడు, మూలభద్రుఁడు.

మూలధనము. సం. వి. అ. న: చూ, సంచిమొదలు.

మూలమున్నవాని ముంగిటఁబెట్టుట. లో. ఎదుటఁబెట్టుట. "మూలమున్నవాని ముంగిటఁబడవైచి." (కుచేలోపాఖ్యానము.)

మూలఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. (తె).—కొమ్మునగొలిమిడి*: చూ, మెంగబీర.

మూలబంధము. సం. వి. అ. పుం: (తె).—పుట్టు, పునాది.

మూలబలము. అం. (స్వపక్షమువారు) చూ, అహిభయము.

మూలభద్ర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ఒక గ్రామదేవత: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మూలభద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మూలదేవుఁడు.

మూలము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, వేరు. 1; 2. మెట్టదామరదుంప: చూ, సహస్రపత్రము; 3. ఊడ: చూ, శిఫ. 1; 4. మొదలు: చూ, హజ్జె; 5: చూ, సంచిమొదలు; 6. చూ, సమీపము. 1; 7. అడవికంద*: చూ, సూరణము; వా. 8. పద్యకావ్యము; 9. అసలు సంగతి; అం. 10. మూలానక్షత్రము: చూ, రిక్క; 11: చూ, బంధనములు.

మూలమట్టము. దే. వి. గోడలమూలలను సరిచూచెడు మూఁడుమూలల మట్టపుపలక: చూ, సపాట.

మూలముట్టు. మి. అవ్య. క్రి. విణ. ఆమూలము. స్వా. 3, ఆ. 134.

మూలయేలుసేర్వరి. దే. వి: చూ, నిరృతి. 2.

మూలరోగి. సం. విణ. ములురోగముగలవాఁడు: అర్శసుఁడు.

మూలత్రా. దే. వి. రూ-మూలత్రాయి. వజ్రము. వసు. 2, ఆ. 58: చూ, రత్నము. 1.

మూలత్రాయి. దే. వి.—పై.—

మూలతేఁడు. దే. వి: చూ, నిర్ఋతి. 2. అచ్చ. సుం, కాం. 41.

మూలలు. అం: చూ,హారిత్తు.1.(చూ, మూల. 1.)

మూలవాటు. దే. వి. అయిమూల-ఐమూల. (సం) అపదిశము, విదిక్కు: చూ,హారిత్తు.1.

మూలసంక. వా.వి.పిలక-పిలుక_పిల్క, మొటిమ, మొలక-మొల్క. (సం).-అర్శము-అర్శస్సు, గుదకీలకము-గుదకీలము,గుదాంకురము,దుర్నామము,(వా)మూలశంఖ (చూ,రోగము.1)

మూలస్మృతులు. అం. (స్మృతులు) (చూ, ధర్మశాస్త్రము): మను (స్వాయంభువ), బృహస్పతి, వశిష్ఠ, కస్యప,భారద్వాజ,గౌతమ, యాజ్ఞవల్క్య, భృగు(ఉశన),నారద,కపిల, పరాశర, వ్యాస, కాత్యాయన, ఆపస్తంబ, అశ్వలాయన, కణ్వ, అత్రి, హారీత స్మృతులు. (18) (చూ, స్మృతులు.)

మూలాధారము. అం. గుదస్థానమునందుండెడు నాడులకాధారమైన చక్రము: చూ, చక్రములు.

మూలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, మందాకు*; 2.=మొలక. చూ, మొక్క. 1.

మూలికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. వృక్షమూలమునఁగూర్చుండి తపముచేయుటయే వ్రతముగాఁగలవాఁడు: చూ, వ్రతి. 2; అం. 2: చూ, గతిభేదములు.

మూలుగు. దే. వి. రూ-మూల్గు. 1. రూ-ములుగు: పీడాధ్వని,కుంథనము: చూ, స్వరము.2; 2: (సం).—అంబుదఫలి, ఆనీలయష్టిక, క్లీబని, ప్రసాదని*; ఆ. క్రి. 3: చూ,రూ-ములుగు. 3; 4: చూ, రూ-ములుగు. 4.

మూలుగులు. దే. వి. బ: చూ, మాలుగులు.

మూల్గు. దే. వి, అ. క్రి: చూ, రూ-మూలుగు. 1—2—3—4. [విలువ:చూ,వెల.1.

మూల్యము. సం. వి. అ. పుం.=మొల్లము.

మూవ. వై. విశ. 1.=మూక: చూ, రూ-మూఁగ. 3; దే. వి. 2.=చూ, రూ-మువ్వ. 1; 3: చూ, రూ-మువ్వ. 2.

మూవురు. దే. స: చూ, రూ-మూగురు.

మూష. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మూస: చూ, మూస. 1. [చూ, సుతశ్రేణి.

మూషకపర్ణి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. ఎలుకజీడి*:

మూషకము. సం. వి. అ. పుం.=మూసకము: రూ-మూషికము, ఆవి, ఆఖునికము, ఆఖువు, ఇలి, ఇలికము, ఉందురము-ఉందురువు-ఉదురువు, కర్వము, కాండము, కాచిఘము, ఖనకము, కుహానము, గర్తాటము, చండువు,తుటుమము, దీన, బిలేశయము, రంధ్రబభ్రువు,వృషము (తె).—మూసకము, ఎలక-ఎలికె-ఎలుక, గోడదొల్కులపోత్రిజు, తొర్రిళ్ళరాసిగాఁడు, రాళ్లరాసిగాఁడు, బొక్కలాఁడు,లాఁగడాఁగుడు.తద్విశేషములు.—౧.చిట్టెలుకకు.—గిరిక, బాలమూషిక. (తె).—అరిపె, చిట్టెలుక, చూరెల్క; ౨. పందికొక్కునకు.— రూ-మూషికము, ఆఖువు, ఉందురము - ఉందురువు-ఉదురువు, ఖనకము- ఖానకము, గర్తాటము, గృహభూదారము, దీర్ఘదేహి, రోమశము.(తె).-కొక్కు,పందికొక్కు,మూసకము; 3. రాజమూషకమునకు.—రాజమూషకము. (తె).-ఎల్లెలుక_ఎల్లెల్క, గరిమిడి, రాళ్ళరాసిగాఁడు,వెల్లయెలుక_వెల్లెలుక; ౪. చుంచునకు.-అంజనిక,గంధమూషి,గంధమూషికము, గంధశుండిని, గంధాఖువు, చిక్కము, చుచుంచరి - ఛుఛుందరి. (తె).—కంపెలుక, కల్లెలుక-కల్లెల్క, చుంచు, చుంచెలుక, చుండు, చుండెలుక, చెంచు, మూగెలు. (మిగతవానికి "చూ, వృషము. 3.")

మూషకాహిమంజూషాన్యాయము. పా. ఎలుక

పాముగలపెట్టెయందేమోకలదనికొత్తికిపాము చేఁదినఁబడెననుకీతి.

మూషణము. సం. వి. అ. న: చూ, మిరియము.

మూషికము. సం. వి. అ. పుం.=మూసకము. 1. ఎలుక: చూ, రూ-మూషకము;2. పందికొక్కు: చూ, రూ-మూషకము. ౨.

మూషికాంచనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, వినాయకుఁడు. [హృతము.

మూషితము. సం. విణ. రూ-ముషితము: చూ,

మూస. వై.వి.1.=మూషా:కోౕవి.(సం)అంగారకర్పరము, అగ్నిష్టము, తైజసావర్తిని, మూసు. వా .2: చూ, మూఁగబోతు.

మూసకము. వై. వి.=మూషక: చూ, మూషకము.

మూసనమురికి. దే. విణ: చూ, వాౕజె.

మూసిక. దే. వి. మంగళసూత్రమునందు తాళిబొట్టునకు ఈవలావల గుౕచ్చికట్టుకొనెడు నానుకోౕవి. నీలా. 1,ఆ.102. [బాలకీౕడ.

మూసిగంతలు . దే.వి.బ.కనుమూసిగంతలు: చూ,

మూసినముత్తెము. జా. ఎక్కువజాగౕత్తగా నుంచుట. "మూసినముత్తెమై వెలుఁగు ముద్దుకుమారునిమీఁద." సారం. 3, ఆ. 53.

మృ

మృగణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, వెదకుడు.

మృగతృష్ణ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: ఝుల-ఝూలి, మరీచిక. (తె).—ఎండమావులు.

మృగదంశకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుక్క: చూ,శునకము;2.ఎలుగు: చూ, వెలుగుబంటి.

మృగధూర్తకము. సం. వి. అ. పుం. నక్క: చూ, సృగాలము.

మృగనాభి. సం. వి. ఇ.పుం:చూ, మృగమదము.

మృగపాలిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. కమ్మఁబిల్లి: చూ, మార్జాలము.

మృగప్లుతము. అం: చూ, ఆకాశచారులు.

మృగబంధని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. మృగములఁబట్టువల: చూ, వాగుర.

మృగమదము. సం. వి. అ.పుం.=మెకపుటాము: అండజ,కస్తూరి,కామాంధ,కురంగనాభి,గంధకేలిక, గంధచేలిక,గఁధఘూళి,గంధవంతము, దర్పము, నాభి,నాభిజము,మదము,మదాహ్వము,మృగనాభి, శ్వేతము, శ్వేతమృగాండజము. (తె).—ఇఱ్ఱిగోరజము, కస్తురి,జింకపొక్కిలి, మదము, మెకపుటాము. తద్వి.—(తె).—కస్తురివీణియ; (మిగతవానికి"చూ, శ్వేతమృగాండజము.")

మృగమదవాస. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, కస్తూరిమల్లిక.

మృగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మెకము-మెగము. నాలుగుకాళ్ల జంతువు: గయము, పశువు. (తె).— మెకము-మెగము. తద్వి.—౧. పశుకులమునకు.—: (చూ,పసులము);౨.ప్రాయపుపశువునకు.—బర్కారము; ౩. వేౕటునకుం జిక్కిని పశువునకు.-(తె).—గడిమెకము;౪. మృగవిశేషములు.-కాశ్యపము,ఖురాకము, పార్వణము. ఇత్యాది("చూ, సింహము");2.జింక: చూ, హరిణము. 1; 3. అడవియందు తిరిగెడి యేనుఁగు: చూ, హస్తి; 4. మృగశీర్షము: చూ, రిక్క; 5: చూ, మృగణ; 6: చూ, మృగయు. 1; 7: చూ, వేఁడికోలు; అం. 8: చూ, గజజాతులు.

మృగమోహము. అం. (ఇదిఅధమము): చూ, మోహచతుష్టయము.

మృగయ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: చూ, వేఁట.3; 2: చూ, మృగణ.

మృగయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. బోయు:

చూ, వ్యాధుఁడు. 1; 2: చూ, బ్రిహ్మ. 1; 3: చూ, వేఁటకాఁడు.

మృగరాజ్, వా. సం. వి. న్. పుం: చూ, సింహము, 1.

మృగరిపువు. సం. వి. ఉ. పుం.—పై.—

మృగరోమజము. సం. వి. అ పుం. మృగరోమములచేతఁ జేయఁబడినశాలువ, రాంకవము: చూ, వస్త్రము. [మృగయుఁడు. 1—3.

మృగవధాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ,

మృగవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జింకరౌతు: చూ, వాయువు.

మృగవ్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మృగయ. 1.

మృగవ్యాధుఁడు. అం: చూ, రుద్రులు.

మృగశిర. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మీసర. రూ-మృగశిరము-మృగశీర్షము: చూ, రిక్క.

మృగశిరము. సం. వి. స్. న.=—పై.—

మృగశీర్షకము. అం. అభినయహస్తవిశేషము: చూ, వ్యంజకము. 1.

మృగశీర్షము. సం. వి. అ. న.=1: చూ, మృగశిర; అం. 2: చూ, అభినయహస్తములు.

మృగస్వామి. సం. వి. ఇ. పుం.= మెకముల సామి: చూ, సింహము.

మృగాంకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జింకతాలుపరి, చంద్రుఁడు: చూ, హిమాంశువు.

మృగాజీవము. సం. వి. అ. పుం: చూ, సివఁగి. 1.

మృగాజీవుఁడు. సం. వి. అ. పుం. బోయ: చూ, వ్యాధుఁడు. 1.

మృగాదనము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగాజీవము.

మృగాదనుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగాజీవుఁడు.

మృగితము. సం. విణ. వెదకఁబడినది: అన్విష్టము, అన్వేషితము, గవేషితము, మార్గితము.

మృగీ. అం: చూ, వృత్తము. 1. (ఒక్కొక్కపాదమునకు ఒకరగణము గలదై తృతీయఛందస్సునందుఁ బుట్టినవృత్తము.) [స్వామి.

మృగేంద్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగేంద్రుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, మృగేంద్రము.

మృగోర్వారువు. సం. వి. ఉ. పుం: చూ, బుడమ. *.

మృగ్యము. సం. విణ. వెదకఁదగినది: మార్గ్యము.

మృచ్ఛకటిక. అం. (శూద్రకుఁడువ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మృజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, రూ—మార్జనము. 1.

మృడాని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మృడుఁడు. సం. వి. అ. పుం: చూ, శివుఁడు.

మృణాలము. సం. వి. అ. న. 1 వట్టివేరు: చూ, సేవ్యము. 1; పుం, న. 2. బిసము: చూ, సహస్రపత్రము.

మృతండుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ—మృతాండుఁడు-మార్తండుఁడు-మార్తాండుఁడు) : చూ, సూర్యుఁడు. [చినవాఁడు.

మృతజీవుఁడు. సం. విణ. చేచ్చినను కీర్తివహిం

మృతము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, మృతి. 1; 2. యాచితవృత్తి: చూ, యాచితము; 3. చేచ్చినది: చూ, సమాప్తము. 2.

మృతశయ్య. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: అంకశయ్య, అంతశయ్య, ఖుడువు, భూశయ్య. (తె).—నేలపడక.

మృతసంజీవని. అం: చూ, కళలు.

మృతస్నానము. సం. వి. అ. న: అపస్నానము. (తె).—చూ, చావుమునుక.

మృతస్నాతుఁడు. సం. విణ: అపస్నాతుఁడు.

మృతాలకము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ—మృత్తాలకము.

మృతాశౌచము. సం. వి. అ. న. 1: అస్పృష్టి, అశౌచము. (తె).—చావుమయిల - చావుమైల. తద్వి.— పక్షిణి; అం. 2: చూ, అశౌచములు.

మృతి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1: చావు: చూ, సావు; అం. 2: చూ, సంచారిభావములు. (ఇస్సిరో! యీమేనేల ? నీ వేణీభరంబు

కుత్తుకకు హత్తించిచుట్టిరాఁజెట్టియొక్కపై ట్టున బిగియలాగి యీడొపఁగుటుసురలఁ దొలఁగించక నిలుపనేల !)

మృతుఁడు. సం. విణ. చూ, పరేతుఁడు. 2. మార్క. 8, అ. 175: (చూ, స్వర్గస్థుఁడు).

మృత్కారుఁడు. సం. విణ: కుంభకారుఁడు, కులాలుఁడు, ఘటకుఁడు. (తె).—కుమ్మర వాఁడు, కుమ్మరి.

మృత్తాలకము. సం. వి. అ. పుం. రూ-మృతా లకము: చూ, సురాష్ట్రజము. 1—2—3.

మృత్తిక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మట్టి. 1. తొగరి మన్ను: చూ, భూమి. 1—౫౬;2. మన్ను: చూ, భూమి. 1—౮౭.

మృత్తు. సం. వి. ద్. స్త్రీ.=మిత్తిక.—పై.—

మృత్యంశము. అం: చూ, షష్ట్యంశములు.

మృత్యుంజయుఁడు. సం. వి. అ. పుం. మిత్తి గొంగ: చూ, శివుఁడు. [రంభ.2.

మృత్యుఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అరఁటి*: చూ,

మృత్యుబీజము. సం. వి. అ.న:చూ, వేణువు. 1.

మృత్యువు. సం. వి. ఉ. పుం, న.=మన్ను. 1.చావు:చూ, సావు;పుం.2. మరణాదిదేవత.

మృత్స. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=మన్ను. 1. మంచి మన్ను: చూ, భూమి. 1—౫౫; 2. తొగ రిమన్ను: చూ, భూమి. 1-౫౬.

మృత్స్న. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.=—పై.—

మృధము. సం. వి. అ. న. రూ—మృధము: చూ, యుద్ధము.

మృదంగము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మద్దెళ: చూ, వీణె; 2. తప్పెట:చూ,వీణె; 3. నద్దు: చూ, స్వరము. 2; 4. వెదురు*: చూ, వేణువు. 1.

మృదుత. అం: చూ, నఖక్షతములు.

మృదుత్వక్కు. సం. వి. చ్. పుం: చూ, బుజె పత్తిరి*. [చూ, వరగోఁగు.

మృదుద్రుమము. సం. వి. అ. పుం. గోఁగు*:

మృదులము. సం. విణ. మెత్తనిది:చూ,మృదువు.1.

మృదువు. సం. విణ. (ఉ. ఈ. ఉ.) 1.=మెదు కు, మెత్తనిది: చూ, సుకుమారము. 2; 2: చూ, సోమరి. [బ్రిడ్దలగువనురీతి.

మృద్ఘటన్యాయము. అం. మట్టికుండ తేలికగా

మృద్వంశము. అం.1:చూ, షష్ట్యంశములు. ౧౫; 2: చూ, షష్ట్యంశములు. ౪౭.

మృద్వికి. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ—మృద్వీక. ద్రాక్ష*: చూ, స్వాదుఫల.

మృద్వీక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ.—పై.—

మృధము. సం. వి. అ. న: చూ, రూ-మృధము.

మృష. సం. అవ్య. బొంకు: చూ, వితథము.

మృషావాదము. అం: చూ, కళలు.

మృష్టము. సం. విణ. కడుగుటలోనగువానిచేత గరగరికైనది: చూ, శోధితము. "మృష్టా న్నము."

మె

మెంచే. వై. వి.=మ్లేచ్ఛ. తురక, మహమ్మదీ యుఁడు: చూ, మ్లేచ్ఛుఁడు.

మెండియము. దే. వి. రూ—మెండెము. చూపు డువ్రేలివేసికొనెడి యుంగరము: చూ, హప ణిక. 2 (భూషణము. 2.)

మెండీఁడు. దే. వి. (మెండెము+ఈఁడు.) చూపుడువ్రేలు: చూ, వేలు. 2.

మెండు. దే. వి. 1. ఆధిక్యము:చూ,హెచ్చు.2; 2. అతిశయము. స్వా. 3, అ. 28: చూ, హెచ్చు. 2; 3: చూ, మిణ్ణు. 1: విణ. 4. అధికము: చూ, పేరాళము.

మెండుకొను. దే. అ. క్రి. 1. అతిశయించు; శశాం. 2, అ. 90: చూ, సందడించు; 2: చూ, విజృంభించు;3. నిండుకొను. ఉ, హరి. 5, అ. 84: చూ, సంపూర్ణమగు; పేర్చు. 4. మెండుకొలుపు.

మెండెము. దే. వి: చూ, రూ—మెండియము.

మెండొడ్డు. దే. అ. క్రి. (మెండు + ఒడ్డు) ఎదిరించే. శశాం.4, ఆ.32: చూ, వక్కాణించే.

మెంతి. వై. వి.=మేంథి. కుంచిక*: చూ, మేంథి*.

మెంతిమజ్జిగ. వా. వి. చేల్లకడి, తిమ్మనము, తేమనము, సిగర—సిగరి: చూ, మజ్జిగ.

మెంతులు. వై. వి. బ.= మేంథి: చూ, మెంతి.

మెంబరు. వా. వి: చూ, సభికుఁడు.

మెకపుటాము. వై. వి.=మృగమద: చూ, మృగమదము. అచ్చ. అ, కాం. 10.

మెకము. వై. వి.=మృగ. 1. రూ—మెగము: చూ, మృగము. 1; 2. జింక. అచ్చ. అర, కాం. 37: చూ, మృగము. 2. [ములతేఁడు.

మెకములకోలముసామి. వై. వి: చూ, మెక

మెకములతిండి. ద్వ. వి. 1: చూ, మృగాజీవము; 2: చూ, పెద్దపులి. [సింహము.

మెకములతేఁడు. ద్వ. వి. మృగేంద్రుఁడు: చూ,

మెకములసామి. వై. వి.=మృగస్వామి.—పై.—

మెకమెకపడు. ద్వ. అ. క్రి. గర్వించే : చూ, హంకరించే.

మెకమెకపాటు. ద్వ. వి. 1. గర్వము. స్వా. 3, ఆ. 38: చూ, హంకారము; 2. ఆఁకలి యోర్వనట్టి యార్తి.

మెక్కు. దే. స. క్రి. తిను: చూ, భక్షించే.

మెగము. వై. వి=మృగ: చూ, రూ—మెకము. 1-2.

మెగ్గ. దే. వి. ఊట: చూ, సెలయూట.

మెచ్చు. దే. వి. 1. శ్లాఘన: చూ, స్తోత్రము; 2. ప్రేమము: చూ, స్నేహము; 3: చూ, బహుమానము; విశే. 4: చూ, శ్లాఘ్యము; స. క్రి. 5: చూ, శ్లాఘించే: 6. గణించే: చూ, లక్ష్యపెట్టు; ప్రే. 7: మెచ్చించే—మెప్పించే.

మెచ్చులచెట్టు. దే. వి: చూ, పెట్టుఁజెట్టు.

మెచ్చులాఁడి. దే. వి. (మెచ్చులు+ఆఁడి) 1. మెచ్చుకోనఁదగినఆఁడుది. ఉ, రా. 5, ఆ. 248: చూ, స్త్రీ; విశే. 2. మెచ్చుకోనఁదగినది [మెచ్చుకోనఁదగినవాఁడు.

మెచ్చులాఁడు. దే. విశే. (మెచ్చులు + ఆఁడు)

మెటిక. దే. వి. రూ—మెటికె—మెట్టిక. తంతియ: చూ, సోపానము.

మెటికకాయ. వా. వి. గోరుచిక్కుడుకాయ. (రాయలసీమలో వాడుక.)

మెటికె. దే. వి. 1: చూ, రూ—మెటిక; 2. కీళ్లువిఱుగుటచేకలుగుధ్వని: చూ, స్వరము. 2; 3. పాదము: చూ, హజ్జ.

మెట్ట. దే. వి. 1: చూ, భూమి. 1; 2: చూ, పర్వతము; 3: చూ, మెటికె. 3; 4. నీరాసలేక పండెడుచేను, మెరకపొలము: చూ, భూమి. 1.

మెట్టజీలుగు. దే. వి. ఒకసస్యము: చూ, సస్యము. 1.

మెట్టతమ్మి. ద్వ. వి: చూ, నేలతమ్మి*.

మెట్టదామర. ద్వ. వి.—పై.—

మెట్టనాఁగలి. వా. వి. మెరకనుదున్నెడు నాఁగలి (చూ, దంపనాఁగలి.)

మెట్టపంటలు. దే. వి. బ. చోడి, జొన్న మొదలగునవి. [మాటలు.

మెట్టపొంకండములు. జా. నిరుపయోగమగు

మెట్టవంగ. ద్వ. వి. పెద్దవంగ*: చూ, వంగ.

మెట్టవాలుపిట్ట. ద్వ. వి. రూ—మెట్టవాల్పిట్ట. కోడి: చూ, పుంజు. [కాం. 8.

మెట్టవాల్పిట్ట. ద్వ. వి.—పై.—అచ్చ. బాల,

మెట్టిక. దే. వి: చూ, రూ—మెటిక.

మెట్టినిల్లు. దే. వి: (మెట్టిన + ఇల్లు.) ఆఁడుదాని అత్తవారియిల్లు: చూ, సదనము. 1.

మెట్టియ. దే. వి. రూ—మెట్టె: చూ, మట్టియ. 2.

మెట్టు. దే. వి. 1. వీణాసోపానము: చూ, సోపానము; 2: చూ, సోపానము; 3: పులికడుగు, పులిమజ్జిగ: చూ, శుక్తము. 1; బ. 4_

ఆకుచెప్పులు. వసు. 5, ఆ. 77: చూ, సమ్మాళిగలు; 5. సంకము పుచ్చేకొనెడుఘట్టము: చూ, స్థానము. 1; 6. కొండ: చూ, పర్వతము; 7. చిన్నకొండ: చూ, పర్వతము; 8. త్రొక్కుట. య. 2, ఆ. 56. "వాఁడు కాలితో మెట్టుటసేర్చెను"; 9. అనరు: చూ, సంకటము; 10. అంకెలయొక్కవెరసి: చూ, వెరసి. 1; స. క్రి. 11. మట్టు, ఉత్తు: చూ, త్రొక్కు. 3.

మెట్టుఁబొౌ్రిలు. దే. వి. బ. తలఁబ్రాలు. స్వా. 5, ఆ. 79: చూ, సేసఁబ్రాలు.

మెట్టుకు. దే. దౌ్రి. 1. తుదకు, చివరకు; 2. మొత్తమునకు.

మెట్టుచేలు. దే. వి. గంగ: చూ, నది.

మెట్టె. దే. వి. రూ-మెట్టియ: చూ, రూ—మట్టియ. 2.

మెట్లగుంటక. దే. వి. గుంటక భేదము: చూ, హాలము (పాపటము).

మెడ. దే. వి. 1: అఱు—అఱ్ఱు, కుతిక—కుతుక-కుత్తిక—కుత్తుక, కొలికి, గొంతు-గొంతుక, పీక-పీకి-పీకె-పీకియ, బొండు, మెడకాయ. (సం).—ఊ, కంఠము, కంధర-కంధరము, కంధి, కంబువు, కుహరము, కృకము, గళము, గాత్రము, గిరి, గ్రీవ, ధమని, నిగరణము, ప్రగ్రీవము. తద్విశేషములు.—౧: అంగిలి, లోకుత్తుక; ౨: అంటుమెడ, ఇఱుకుమెడ, పొట్టిమెడ; ౩: (సం).-గల్య; ౪: (సం).-కంబుగ్రీవ; ౫: (సం).— గ్రీవ("చూ, శిరము."); అం. 2: చూ, నక్షత్రస్థానములు.

మెడకాయ. దే. వి.—పై.—

మెడకొంకి. దే. వి. మెడముందటియడ్డయెముక: చూ, శల్యము. 1.

మెడఁజోట్టుకొనుట. జా. అలుముకొనుట. "మెడఁజోట్టుకొనియెనూరక." పాండు. 5, ఆ. 235; "కొమ్మనీమెడఁజోట్టుకొనవున్నె." రామా. 1, ఆ. 147. [చూ, భూషణము. 2.

మెడనూలు. దే. వి. బంగారు తీఁగెల హారము:

మెడపాంపు. దే. వి. గిరివాగ్రిభాగము: పాంపు, మెడపంపు.

మెడపంపు. దే. వి.—పై.—

మెడపల. దే. వి. ఒకరకముపల: చూ, వల.

మెడవాలు. దే. వి. 1. చాకలత: చూ, రజకి; 2. చాకలవాఁడు: చూ, రజకుఁడు. [మ. 2.

మెడిదము. దే. వి ధ్వని. య. 1, ఆ. 116: చూ, స్వర

మెడుద. దే. వి: చూ, మెట్టు. 3. [26.

మెణకరి. దే. వి: చూ, బ్రహ్మచారి. ఉ, హరి. 5, ఆ.

మెణత. దే. వి: చూ, మెల్లె.

మెతక. వై. విణ.=చూ, రూ-మెతుక. 1-2.

మెతుక. వై. విణ. రూ-మెతక.= మృదు. 1. మృదువైనది, మెత్త: చూ, మెదువు. 1; 2. మందము: చూ, మెదువు. 2.

మెతుకు. దే. వి. 1. అన్నము: చూ, సాదము (1); 2. అన్నముయొక్కకణము, సిక్థము: చూ, సాదము (1). [తుక. 1—2.

మెతువు. వై. విణ.=మృదు: చూ, రూ-మె

మెత్త. వై. వి. 1: చూ, శయ్య. 1; 2. గుఱ్ఱపుపల్లము: చూ, హయము; 3. పఱపు: చూ, శయనము; 4. సాగరముమోసెడియెద్దుగంతమీఁదిపఱపు; బ. 5. పల్లకిమోయువారు భుజముపైవేసికొను దూదివేసి కుట్టిన బిళ్లః మాలుగులు—మూలుగులు; విణ. 6: చూ, మెతుక. 1.

మెత్తఁబడు. వై. అ. క్రి. (మెత్తన+పడు) 1. మృదువగు. భాగ. 7, స్కం. 288; 2. నమ్రమగు. విజ. 3, ఆ. 107; భార. విరా. 2, ఆ. 54: చూ, వంగు; వా. 3. చిమడు: చూ, ముద్దకట్టు. [ఉద్యో. 3, ఆ. 199.

మెత్తఁబడుట. దే.! వి. లొంగిపోవుట. భార

మెత్తఁబాటు. వై. వి. 1. మృదుత్వము: చూ, సుకుమారము. 2; 2. ఆలస్యము: చూ, విలంబము. 1. [చూ, మెత్తఁబడు. 1.
మెత్తఁబాఱు. ద్వ.అ. క్రి.(మెత్తన + పాఱు):
మెత్తగిల్లు. వై. అ. క్రి. మెత్తనగు.
మెత్తదను. దే. వి. మెత్తుట.
మెత్తడి. దే. వి. ఒకచేఁప:చూ, మత్స్యము. 1.
మెత్తన. వై. వి. 1.=మృదు. మార్దవము: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 2: చూ, శాంతి. 1.హరి. పూ. 3, అ. 148; విశ. 3. మృదువు: చూ, సుకుమారము. 2; క్రి. విశ. 4: తిన్నగా: చూ, మెల్ల. 3.
మెత్తనిది. వై. విశ: చూ, మెత్తన. 3.
మెత్తపఱచు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, ఊను. 5.
మెత్తర. దే. వి: చూ, ముత్తర.
మెత్తినగోడ. ద్వ. వి: భూమికలగోడ. (సం).-ఏకుకము-ఏదూకము.
మెత్తు. దే. వి. 1. మన్నులోనగువాని దళముగా పూసినపూఁత: అలుకుట. (సం).—ఉపలేపనము, గోముఖము; స. క్రి. 2. మన్నులోనగువాని దళముగాపూయు, అలుకు-అల్కు: చూ, లేపనముచేయు.
మెదడు. వై. వి.= మేదస్. తలయందుండుక్రొవ్వు: క్రొవ్వు. (సం).—మస్తిష్కము, మేదస్సు. (ఇది చిన్నమెదడు, పెద్దమెదడు అని ద్వివిధము) (చూ, శిరము. 1.)
మెదలిక. దే. వి. మెదలుట.
మెదలు. దే. అ. క్రి. కొంచెము చలించు:చూ, నలంచు; 2: చూ, సంచరించు. [మెదల్చు.
మెదలుచు. దే. ప్రే. మెదలఁజేయు: రూ-మెదల్చు. దే. ప్రే. —పై.—
మెదించు. వై. స. క్రి:=మర్దించు. రూ-మేదించు. రుక్మి. 2, అ. 26: చూ, సమ్మర్దించు.
మెదికాళ్ళు. దే. వి. మానికాళ్ళు.
మెదుక. వై. వి. 1: చూ, పిసక; 2.మందుఁడు. పాండు. 5, అ. 61: చూ, సోమరి; 3. మందము: చూ, విలంబము. 1.
మెదుకగొను. ద్వ. అ. క్రి. పిసకపట్టు. హరి. పూ. 5, అ. 143. [చూ, రూ-మెతుకు.
మెదుకు. వై. వి.=మృదు (దే. అని శర):
మెదుగు. దే.అ.క్రి 1: డంగు-దంగు; 2. నలఁగు: చూ, నగమదమగు. [19: చూ, వస్త్రము.
మెదుగుడు. దే. వి.పాఁతబట్ట. పాండు.2, అ.
మ్రెదుచు. వై. స. క్రి.=మృద్. మర్ద: చూ, మెదించు. కాశీ. 7, అ. 5; ఉ, హరి. 5, అ. 56. [5, అ. 21.
మెదుపు. దే. ప్రే. మెదుగఁజేయు. పాండు.
మెదువు. వై. విశ.1.=మృదు: చూ,మృదువు.1; 2. మందము: చూ, మెదుక. 3.
మ్రెనుపు. దే. స. క్రి. కప్పముతో ఎనుచు.
మెప్పు. దే. వి. 1: చూ, మెచ్చు. 1; 2: చూ, మెచ్చు. 2; 3. పరము. అచ్చ. అర, కాం. 21: చూ, వరము. 3.
మెయి. దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే-మేను.) 1. దేహము. హరి. ఉ. 10, అ. 78: చూ, శరీరము; 2: చూ, పార్శ్వము. 2. కళా. 1, అ. 162; 3: చూ, విధము. 1; 4: చూ, వెంబడి; అప. 5. కొన్నియెడల తృతీయావిభక్తియందు వచ్చెడుప్రత్యయము.(ఉదా.-అలుకమెయి, చేలముమెయి.)
మెయికొను. దే. అ. క్రి. రూ-మయికొను. 1: చూ, సమ్మతించు, 2. కలుగు. భో. 1, అ. 103: చూ, సంభవించు; 3. పొందుపడు: చూ, సరిపడు. 1; స. క్రి. 4: చూ, సమ్మతించు. భార. అను. 4, అ. 202.
మెయికోలు. దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు.
మెయితాలుపు. దే.వి :చూ,రూ-మయితాలుపు.
మెయిపాలు. దే. వి. సమభాగము.
మెయిమఱుపు. దే. వి: చూ, మూర్ఛ. 1.
మెయిమరుగు. దే. వి. కవచము. (రూ-మెయి

మరువు-మెయిమర్వు-మెయిమఱువు-మేమరుగు-మేమరువు-మేమర్వు-మేమఱుగు): చూ, వారవారణము.

మెయిమరువు. దే. వి.—పై.—

మెయిమర్వు. దే. వి.—పై.—

మెయిమఱపు. దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱపు.

మెయిమఱువు. దే. వి: చూ, రూ-మెయిమరువు

మెయిమెయి. దే.వి,విశే: చూ, రూ-మయిమయి.

మెయివడి. దే. వి, విశే. రూ-మైవడి: చూ, రూ-మయివడి. [సేబాసు.

మెర. దే. అవ్య. ప్రశంసనార్థకము: చూ,

మెరక. వై. వి.=మరక: చూ, భూమి. 1-౪౦

మెరమెర. దే. వి. 1: చూ, సంశయము; 2. మనోవ్యథ: చూ, శోకము; 3: చూ, ఖేదము. 2.

మెరమెరపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, సంశయించు.

మెరమెరలాడు. దే. అ. క్రి: చూ, బాధపడు.

మెఱఁగు. దే. వి. 1. మించు: చూ, విద్యుత్తు; 2. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు. 1.

మెఱచు. దే. అ. క్రి. తళుక్కని ప్రకాశించు. ఉ, హరి. 3, ఆ. 144: చూ, హవణిల్లు.

మెఱపు. దే. వి: చూ, మెఱఁగు. 1—2. (విద్యుత్తునకు.—పాండు. 4, ఆ. 286.)

మెఱపుఁదీఁగ. ద్వ. వి. 1. జ్యోతిష్మతీలత*: చూ, మానేరు; 2. తీఁగవంటి మెఱపు: చూ, విద్యుత్తు.

మెఱము. దే. వి. 1: చూ, పిల్లమెఱము. 1. జై. 3, ఆ. 103; స. క్రి. 2. నాటినశల్యాదికము ఇటునటు మెదల్చు.

మెఱమెచ్చు. దే. వి. (మెచ్చు + మెచ్చు) మిక్కిలిమెచ్చు. పా. 1, ఆ. 118.

మెఱయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, ప్రకాశించు; 2: చూ, వెలువడు; ఆం. ప్రే. 3. బయలుపఱచు.

మెఱవడి. దే. వి. 1. అతిశయము: చూ, హెచ్చు. 2; 2. గౌరవము: చూ, సన్మానము; 3: చూ, విజృంభణము. భాగ. 8. స్కం. 333; 4: చూ, రూ-మెఱవశే; 5 వేగ: చూ, శైఘ్ర్యము. 1; 6: చూ, సామర్థ్యము. ఉ, రా. 4, ఆ. 231; విశే. 7. ప్రకాశితము. విక్ర. 6, ఆ. 64.

మెఱవడిపోవు. దే. అ. క్రి: రూ-మెఱవణిపోవు, ఊరేగు. [పెగు పెండ్లి.

మెఱవణి. దే. వి: రూ-మెఱవడి, ఊరేగింపు,

మెఱవణిపోవు. దే.అ.క్రి: రూ-మెఱవడిపోవు.

మెఱికలు. దే. వి. బ. పొట్టుపిడిపిడనిబియ్యము. రూ-మెఱుకులు: చూ, నేసఁబ్రాలు (బియ్యము.) ["పేఁడుతినతరగతిలో మెఱికె."

మెఱికె. వా. వి. అందఱికంటెను అధికుఁడు.

మెఱియ. దే. వి. గుండ్రాయి: చూ, రాయి.

మెఱియఁడు. దే. విశే. చలింపనివాఁడు: చూ, రూ-మడియఁడు.

మెఱియత. దే.విశే. చలింపనిది: చూ, స్థావరము.3.

మెఱుఁగు. దే. వి. (రూ-మెఱఁగు-మెఱపు-మెఱము-మెఱుపు) 1: చూ, విద్యుత్తు; 2. కాంతి. ఆం, పదా. సు.22: చూ, వెలుతురు. 1; 3 కిరణము: చూ, హాయనము. 2; 4. ప్రభ. ఆం, భా.ప్ర. 32: చూ, వెలుతురు. 1; 5. అధికప్రభ: చూ, వెలుతురు.1; 6. నెయ్యిమొదలైనవానిజిడ్డు, చేమురు: చూ, స్నేహము; వా. 7. బంగారు వెండిలోనగునగలకుపెట్టు తళుకు; 8. వేషములులోనగువానిపైగోఁటు. "సానిమెఱుఁగు-సంతమెఱుఁగు"; 9. పొంగరింపు. "కాళ్లు మెఱుఁగుమోపినవి.".

మెఱుఁగుఁబోఁడి. దే.వి. (మెఱుఁగు + పోఁడి.) 1. మెఱుపువలె మనోజ్ఞురాలగు ఆఁడుది: చూ, స్త్రీ; 2. ఆఁడుది. ప్రభా. 3, ఆ. 47: చూ, స్త్రీ.

మెఱుఁగుడుఁబురువు. ద్వ. వి: చూ, రూ-మిడుఁగురుఁబురువు. రామా. 6, ఆ.107.

మెఱుఁగుడుఁబుర్వు. ద్వ. వి.—పై.—

మెఱుఁగుజెట్టి. దే.వి.కుటరాజము: చూ, సర్పము.
మెఱుఁగుడునూనె. ద్వ.వి.రూ_మెఱుఁగునూనె. మెఱుఁగునకై పెట్టెలులోనగు వానిమీఁద పూసెడు పూఁతనూనె,వార్నిషు: చూ, స్నేహము. 2. [భూషణము. 2.—3౽.
మెఱుఁగునల్లులు. ద్వ. వి. బ. కట్లపండ: చూ,
మెఱుఁగునూనె. వా. వి: చూ, రూ—మెఱుఁగుడునూనె.
మెఱుఁగురిక్క. ద్వ. వి. 1. పరివాళము: చూ, రత్నము. 1;2.కాంతిగలచుక్క: చూ,రిక్క.
మెఱుఁగుఱాయి. దే. వి. వెండికి మెఱుఁగు పెట్టురాయి: చూ, రత్నము. 1.
మెఱుఁగుసున్నము. ద్వ. వి. మంచిసన్నని గచ్చు సున్నము:చూ,సున్నము. [చూ,విదారించే.
మెఱుకు. దే. స. క్రి. పెల్లగించే. కాశీ.5,ఆ.152:
మెఱుకులు. వా. వి. బ: చూ, రూ—మెఱీకలు.
మెఱుపు. వా. వి.రూ_మెఱుము: చూ,విద్యుత్తు.
మెఱుగు. దే. వి. 1.—పై.—; అ. క్రి. 2:చూ, మెఱచే; స. క్రి. 3. పొడుచే. ఉ, హరి. 3, ఆ. 64: చూ, స్ఫోటించే; అం. 4: చూ, పాదకిరియలు.
మెలఁకువ. దే.వి.1. (రూ—మెలుకువ,మేలుకాంచుట_మేలుకొంచుట-మేలుకొంట_మేల్కొంట—మేల్కనుట_మేల్కొనుట): చూ,మేలుకోలు;2.నడక: చూ, వర్తనము. 1; 3. నడక: చూ,వర్తనము. 1. ఉ,హరి.5,ఆ.198;4.జీవనము: చూ,బ్రదుకు. 1;5:చూ, పాలయిక. 1.
మెలఁకువవాఁడు. దే. విణ: చూ, మేలుకొనియుండువాఁడు.
మెలఁగు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, వర్తించే. ఉ, హరి, 5, ఆ. 59; 2. జాగరూకతతో వర్తించే: చూ, మెలయు. 3; 3: చూ, సంచరించే; 4. జరగు. హరి. పూ. 5, ఆ. 193: చూ, సాగు. [చూ, రూ—మెలుచు.
మెలఁచే. దే. ప్రే. మెలఁగఁజేయు. స్వా.4,ఆ.115:
మెలఁత. దే. వి.రూ_మెల్త.1. ఆఁడుది. నెలఁత: చూ, స్త్రీ; వా. 2. కపటము: చూ, సూక్ష్మము. 2. "మెలఁతబుద్ధి."
మెలఁతుక. దే. వి. (మెలఁత + ఉక.) (రూ_మెలఁత_మెల్త-మెల్తుక: చూ, మెలఁత. 1.
మెలక. దే. వి. కపటప్రవంచన: చూ, సూక్ష్మము. 2. [216: చూ, వెలుఁగు. 5.
మెలకు. దే. అ. క్రి. జ్వలించే. భాగ.8, స్కం,
మెలన. దే. వి. గ్రామముచుట్టునుండుబయలు: చూ, వెలుపల. 1.
మెలపు. దే. వి. రూ—మెలుపు-మెల్పు. 1: చూ, మేలుకోలు;2: చూ, మెత్తఁబాటు. 1; 3: చూ, పర్యటనము. అని. 2, ఆ. 26; 4. చలింపమి. విక్రి. 4, ఆ. 17; ప్రే. 5: చూ, మెలుచు. పంచ. నా. 3, ఆ. 308.
మెలయు. వై. అ. క్రి. 1.=మిల్. పెనఁగు: చూ, సక్తమగు; దే. అ. క్రి. 2. ఉండు: చూ, వర్తించే; 3. జాగరూకతతో వర్తించే: చూ, వర్తించే. [పెన: చూ, లంకె.
మెలి. వై. వి.=మిళిత. (రూ—మెలిక-మెలుసు.)
మెలిక. వై. వి.=—పై.—
మెలిగొను. ద్వ. అ. క్రి: చూ, వెంటెగొను.
మెలిగుబ్బిక్క. ద్వ. వి. కూకీపలుకు, మణితము: చూ, స్వరము. 2.
మెలిదారము. ద్వ. వి. తాళ్లపనివారు దిండు పరిక్కకొయ్యలకుఁ గట్టెడి బిగిదారము: చూ, సూత్రము. 1. [మెలివెట్టు. పిరిగొను.
మెలిపెట్టు. ద్వ. స. క్రి. మెలివేయు: రూ.
మెలియు. వై. అ. క్రి: చూ, మెలయు. 1.
మెలివడు. వై. అ. క్రి. పెనవేయు: చూ, వడివేయు. [లంకెవెట్టు. 1.
మెలివెట్టు. ద్వ. స. క్రి. మెలిపెట్టు: చూ,
మెలుకువ. దే. వి: చూ, రూ మెలఁకువ. 1.
మెలుచే వై. ప్రే. మెలియఁజేయు:రూ- మెలఁచే, పెనఁచే, పెనపు, మెలపు; మెలుపు.

మెలువు. వా. వి. పేఁ॥ః చూ, రూ-మెలవు.

మెలుసు. వై. వి.=మిళిత: చూ, మెలి. భాగ. 10, స్కం. పూ. 143.

మెల్త. దే. విః చూ, రూ-మెలఁత.

మెల్తుక. దే. విః చూ, రూ-మెలఁతుక.

మెల్వు. దే. వి. పేఁ॥ః చూ, రూ-మెలవు.

మెల్ల. దే. విశ. 1. కంటికొడకొఱగినది (మో ఘ.). "మెల్లకన్ను.": చూ, వీక్షణము; 2. మేలైనది. "వానిపని యిప్పుడు మెల్ల".; 3. నెమ్మదిగా. "మెల్లగారమ్మ": చూ, మెల్లన; 4. నిశ్శబ్దముగా. "మెల్లగా మాట్లాడుము." 5. కొంచెము మేలైనది. "వానిపని గుడ్డిలో మెల్ల."

మెల్లకంటి. దే. విశ. (మెల్ల+కన్ను.) 1. కేకరాక్షుఁడు, కేకరాక్షి: చూ, కేచీఁకు; 2. కాకి: చూ, వాయసము.

మెల్లకంటివాఁడు. దే. వి. కేకరుఁడు: చూ, వళిరుఁడు.

మెల్లకన్ను. దే.వి.అపాంగము:చూ,లోచనము.

మెల్లచూపు. దే. వి.గిల్లచూపు: చూ,వీక్షణము.

మెల్లన. దే. వి. 1. తిన్నన; 2: అల్లన, ఒయ్యన-ఓయన, ఒల్లన. (విశ)- ఒయ్య, మెల్ల. (విశేషణమైనచో "మెల్లనినగవు, మెల్లనిమాట" మొ.); ద్రి. 3. శనైరర్థకము. ఆం. భా. తృ. 76.

మెల్లము. దే. విః ఎళ్ళము, ఒళ్ళము.

మెల్లా. వా. వి. చేవిక: చూ, సదనము. 1.

మెల్లిగా. వా. విశ. నెమ్మదిగా.

మెల్లె. దే. వి. చిపక, మెణత: చూ, శాఖ. 1.

మెసఁగు. దే. స. క్రి. తిను. రుక్మి. 2, ఆ.136: చూ, సాపడు.

మెసవు. దే. స. క్రి.—పై.—

మెసవుట. దే. విః చూ, భుక్తి. 1. (భుక్తి 2వ అర్థమునను వర్తించును.)

మెహదా. దే. వి. ఒకబాణము:చూ,బాణము.1.

మెహనతు. వా. వి. బహుమతి. "కానులసంచి మెహనతుగా యిచ్చెను." [సుక. (3).

మెహర్బాని. వా. వి. గొప్ప, ఘనత: చూ,

మే

మే. దే. విః చూ, రూ-మెయి. 1-2-3-4.

మేండకము. సం. వి. అ. పుం. పొట్టేలు: చూ, మేషము. 1.

మేండిరించు. దే. స. క్రి. ఛేదించు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 124: చూ, స్ఫోటించు.

మేంథి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ.=మెంతి*: కుంచిక, గంధఫల. (తె).— మెంతి.

మేఁక. వై. వి.=మేక, మేష. 1. ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము. 1; 2. మగమేఁక: చూ, మేషము. 1. [చూ,క్షీరవృక్షము.

మేఁకగడ్డము. వా. వి. మేఁకయొక్క గడ్డము:

మేఁకతిండి. ద్వ. వి. తోఁడేలు: చూ, వృకము.

మేఁకపడ్డ. ద్వ. వి. మఱక: చూ, మేషము. 1.

మేఁకపోతు. ద్వ. వి.ఛాగము:చూ,మేషము. 1.

మేఁకపోతుగాంభీర్యము. జా. మేఁకపోతువంటి ధైర్యము,లోపలపసలేనిది."మేఁకపోతుగాంభీర్యము నభినయించుచున్నాఁడు" (ధర్మజరాజసూయము).

మేఁకరాసి. వై. వి.=మేషరాశి: చూ,రాసులు.

మేఁకలఁగాపరి. ద్వ. వి.కురుప, కురుమవాఁడు, కులిపి. (సం).—అజాజీవి—అజాజీవుఁడు—అజాజీవి—అజినుఁడు, జాబాలుఁడు.

మేఁకలమంద. వా. వి. అజకము, అజము: చూ, మేషము. 1.

మేఁకవన్నెపులి. జా. సాధువుగాఁగాన్పించుచున్న సాధువు. "ఈసర్వజ్ఞుఁడు మేఁకవన్నెపులి" (నీతిచంద్రిక-విగ్రహము.)

మేఁకసారము. వై. వి. మేఁకయొక్క "మేఁ" అనుఅఱపు: చూ, స్వరము. 2.

మేఁగు. దే. స. క్రి. రూ-మేఁగు.1. పూయు. భో. 2, ఆ. 107: చూ, లేపనముచేయు; 2: చూ, వేష్టించు
మేఁడి. వై. వి. నాఁగటిదుంపవెనుక నిలిపిన కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.
మేఁడికఱ్ఱ. ... వి.—పై.—
మేఁడికొయ్య. వా. వి.—పై.—
మేఁడికోరు. వై. వి: చూ, మేఁడిపాలు.
మేఁడికోల. ద్వ. వి. ఈశ: చూ, లాంగలము. 1.
మేఁడిచీల ద్వ. వి. మేఁడిజాతి రాకుండ వేసిన చీల: చూ, లాంగలము. 1.
మేఁడితోఁక. ద్వ. వి. మేఁడిచివరకొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.
మేఁడిపాలు. ద్వ. వి. 1. సేద్యగానిభాగము: చూ, సిస్తు. 1; 2. నేలయొడయునిభాగము: చూ, సిస్తు, 1. (చూ, సంగోరు.)
మేఁడిసోగ. ద్వ. వి: చూ, మేఁడితోఁక,
మేఁత. దే. వి. పశ్వాద్యాహారము: మేపు. తద్వి.—దొంగమేఁతకు.—తొడుకు.
మేఁతరి. దే. వి. (మేఁత + అరి) 1. కొండటి శిల్పులలో ముఖ్యుఁడు; విణ. 2.తిండిపోతు: చూ, భక్షకుఁడు. [మేఁతాడు.
మేఁతలాడు. దే. అ. క్రి. మేఁతమేయు: రూ-
మేఁతాడు. దే. అ. క్రి.—పై.—
మేకము. సం. వి. అ. పుం.=మేఁక. ఛాగము: చూ, మేషము. 1.
మేకు. దే. వి. చీల: చూ, శూలము.
మేకుతల. దే. వి: (సం).—కుంభము=గుబ్బ.
మేకొను. దే. అ. క్రి. (రూ-మైకొను-మయికొను-మెయికొను.) 1: చూ, సమ్మతించు; 2: చూ, సంభవించు; 3: చూ, యత్నించు; స. క్రి. 4: చూ, సక్తమగు. ఉ, రా. 7, 167; ప్రే. 5. మేకొలుపు.
మేకోలు. దే. వి. (రూ-మెయికోలు-మయికోలు-మైకోలు.) 1. అంగీకారము: చూ, సమ్మతి. 1;2.యత్నము:చూ, సన్నాహము.
మేఖల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. ఆఁడుదాని యొనిమిది పేటల మొలనూలు: చూ,హవణిక. 2. (భూషణము. 2.); 2. కొండనడుము: చూ, హిమాలయము (పర్వతము); 3. ఆయుధము జొఱకుండఁగమణికట్టునఁగట్టుకట్టు,చిలుకడ తాడు: చూ, సూత్రము. 1.
మేఖలకన్యక.సం.వి.ఆ.స్త్రీ.నర్మద: చూ, నది.
మేఖలికాతంత్రము. అం: చూ, తంత్రములు.
మేగలి. దే. వి. యత్నము: చూ, సన్నాహము.
మేఘచాతకన్యాయము. అం. చాతకపక్షి మేఘమిచ్చునదే కాని త్రాగదనురీతి.
మేఘజ్యోతి. సం. వి. స్. పుం: చూ, ఇరమ్మదము. [సురవర్త్మము.
మేఘద్వారము. సం. వి. అ. న. విన్ను: చూ,
మేఘనాదము. సం. వి. అ. పుం. 1. ఉఱుము: చూ, స్తనితము; 2. చిత్తికూరః: చూ, భండీరము. 2 (చూ, వృక్షము.) [నెమలి.
మేఘనాదానులాసి. సం. వి. న్. పుం: చూ,
మేఘనాధుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. రావణునికొడుకు:చూ, సూనుఁడు. 1; 2. ఒకానొక రక్కసుఁడు: చూ, రాక్షసుఁడు. 1; 3: చూ, వరుణుఁడు.
మేఘనామము. సం. వి.న్.పుం.1. నిడుముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 2; 2. ముస్తె*: చూ, ముస్తకము. 1. [నాదము. 1.
మేఘనిర్ఘోషము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మేఘ
మేఘపుష్పము. సం. వి. అ. న. 1. నీరు: చూ, సలిలము; 2. తూర: చూ, వాన. 1; పుం. 3. కృష్ణుని తేరిగుఱ్ఱము: చూ, హయము; అం. 4: చూ, రథ్యములు.
మేఘమాల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. మబ్బు:చూ, మేఘము. 1; 2. మేఘపంక్తి: చూ, మేఘము. 1.

మేఘము. సం. వి. అ. పుం. (తడుపునది.) 1.= మొగులు: అంబుదము, అంబుభృత్తు, అంభోదము, అబ్దము, అభ్రము, ఉద్గ్రాహము, ఓ, కందము, కంధము, కంధగము, కజ్జలము, కమలాసనము, కరమాలము, కరము, కేతుధము, క్షరము, ఖచరము, ఖతమాలము, ఖద్యుతము-ఖద్యోతము, గడేరము, గగనధ్వజము, గడయంతము, గదాంబరము-గదాంవరము, గాడబము, ఘు, ఘునము, చరయువు, చషకము, జలకరంకము, జలదము, జలధరము, జలపోటనము, జలమసి, జలముచము, జీమూతము, జీవమూతము, తటిత్పతి, తటిత్వంతము, తరి, తోయదము, దర్దురము, ధారాధరము, ధూమయోని, నభము, నభోగజము, నాగము, నీరదము, పయోధరము, పాదోదకము, పారణ-పారణము, బలాహకము, భేకము, మదయిత్నువు, ముదిరము, వనదము, వర్షము, వలాహకము, వాతరధము, వాయుదారము, వాయుదారువు, వారిమసి, వారివాహము, వ్యోమధూమము, శ్యామము, సేచకము, స్తనయిత్నువు. (తె. ప).— గాలిసూడు, జోలదోడుకు, జేజేతేరి ముగదము, నీటితాలుపు, నీటిమోపరి, నీరుతాలుపు, పయిరులునుబు-పైరులునుబు, మబ్బు-మ్రబ్బు, మాఁగుడు, మించేదారి, మొగిలు-మొగులు, మొయిలు-మొయులు. తద్విశేషములు.— మేఘములకు.— ౧: చూ, మేఘములు; మఱికొన్నింటికి.— ౨: అగ్నివర్షకము, ఆవర్తము; ౩: అపవరకము; ౪: ఆనకము; ౫: ఇంద్రచాపము; ౬: ఐరావతము, రాజమేఘము; ౭: కాలి, కాలిక (క్రొత్తమబ్బు); ౮: కాలిక (మబ్బుగుంపు); ౯: కౌశేయము; ౧౦: ఖండాభ్రము; ౧౧: ఘనాఘనము. (తె) తొలిమొగులు; ౧౨: జలవర్షకము; ౧౩: పర్జన్యము; ౧౪: (తె).— బడగొండ; ౧౫. మేఘములపఁకు.— కాదంబిని. మేఘపంక్తి, మేఘమాల, మేఘశ్రేణి. (తె).— అగడపబు, అడెపలు— అడెబలు, అడెలు— అడేలు, మొగిలుదొంతికలు, మోడము. ౧౬. మేఘావరణమునకు.— (తె) మందారము, మోడము. (మిగతవానికి "చూ, స్తనయిత్నువు. 1."); 2. ఏనుఁగు కాలియందలి మదము: చూ, హామిక; 3. ముస్తె: చూ, ముస్తకము. 1; 4. నిడుముస్తె: చూ, ముస్తకము. 2; అం. 5: చూ, గజమదములు.

మేఘములు. అం: ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలము, ద్రోణము, కాలజము, నీలము, వరుణము, వాయువు, తమము (9). (ఆవర్తము, సంవర్తము, పుష్కలావర్తము, ద్రోణము, కాళమేఘము, నీలమేఘము (7) అని కొందఱు.) [653 పొరటు]

మేఘుల. అం: చూ, ఆగంతుకములు. (చూ,

మేఘవర్ణి. అం: చూ, అశుభావర్తములు.

మేఘవహుఁడు. సం. వి. అ. పుం. (రూ— మేఘవాహనుఁడు— మేఘవాహుఁడు): చూ, మబ్బుఱౌతు.

మేఘవాహనుఁడు. సం. వి. అ. పుం.— పై.—

మేఘవాహుఁడు. సం. వి. అ. పుం.— పై.—

మేఘవిలసితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (మ—న—న—నగణములు. 6యతి. 12వ ఛందస్సు.)

మేఘవిస్ఫూర్జితము. అం: చూ, వృత్తము. 1. (య-మ-న-స-ర-ర గురువులు. 13యతి. 19 వ ఛందస్సు.)

మేఘశ్రేణి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మేఘము. 1— ౧౬.

మేఘసందేశము. అం. (ఈగ్రంథమును కాళిదాసు వ్రాసెను): చూ, కావ్యనాటకములు.

మేఘాస్థి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, వడగల్లు.

మేచకము. సం. వి. అ.న. 1.=మసకన. చీఁకటి. (చీఁకటికిని, ఇందుల విశేషములకును "చూ, శ్యామిక. 1."); పుం. 2. నెమలిపురికన్ను: చంద్రికము, మేచకము. (తె.) కన్ను, పించియమ్మ-పించెము; 3.నలుపు: చూ, వర్ణము. 6; విణ. 4. నల్లనిది: చూ, వర్ణము. 6.

మేచే. దే. వి. పడియ: చూ, పల్వలము.

మేజా. వా. వి. బల్ల: చూ, సింహాసనము.

మేజోవాణి. వా. వి. రూ-మేజోవాని. 1. బోగమువాండ్రమేళము, నాగవాసము: చూ, వేశ్య; 2. బోగమువాండ్ర ఆటస్థలము: చూ, స్థానము. 1; 3: విందు.

మేజోవాని. వా. వి. —పై.—

మేజోడు. వా. వి. పాదరక్షలకు లోపలఁగాలికి వేయుజోడు: చూ, సమ్మాళిగలు.

మేట. దే. వి: చూ, ఎక్కలి."ఇసుకమేట."

మేటరి. దే. విణ. (మేటి + అరి) మేటి: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేటి. దే. వి. 1. ఏలిక. హరి. పూ. 7, ఆ. 206: చూ, స్వామి 1: 2:రూ—మేటు. కసవుఁగుప్ప, గడ్డిమేటి,గడ్డివామి. (సం).—గరళము: చూ, వెంటి; విణ. 3: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు; 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; వా. 5. చిల్లరపనులు చేయుబంటు: చూ, సేవకుఁడు. 1.

మేటినీరుచూలిమెయి దాలుపులసామి. ద్వ. వి: చూ, వరుణుఁడు. ఆం. సం. దే. 21.

మేటిల్లు. దే. అ. క్రి. అతిశయించే. హరి. పూ. 9, ఆ. 13: చూ, నందడించే.

మేటు. వా. వి: చూ,రూ—మేటి.

మేడ. దే. వి. సౌధము. కళా. 6, ఆ. 133: చూ, సపనము. 1.

మేడము. వై. వి. 1.=మేళ. కూడిక. ఉ, రా. 3, ఆ 186: చూ, సంయోగము; 2: చూ, యుద్ధము. [వాటులాడు.

మేడముపొడుచే. ద్వ. అ. క్రి. పెనఁగు: చూ,

మేడమెట్టు. వా.వి. మేడచీడీ: చూ, సోపానము.

మేడి. దే. వి. 1: అంజూరు, అత్తి, బొడ్డ. (సం).—అపుష్పము, ఉదుంబరము, కాంచనము, కృమికంటకము-క్రిమికంటకము-క్రిమికంటకము, క్షీరవృక్షము, క్షేమఫల-క్షేమాఫల, జంతుఫలము, ద్రిముము, పవిత్రకము, యజ్ఞాంగము, హేమదుగ్ధకము. తద్వి.—౧: (సం) కలిమోహనము; ౨: (సం) కుంకుమప్రియము; 3: (సం) అద్యుదంబరి. (ఒగతవానికి "చూ, హేమదుగ్ధకము."); వై. వి. 2.=మేళ. నాఁగటికిఁజేతికిఁగల్పు కొయ్య: చూ, లాంగలము. 1.

మేడియము. దే. వి. చెక్కడపు జోమికీయంచే పనితరము: రూ-మేడెము.

మేడు. దే. వి. మిట్టు. చూ, భూమి. 1.

మేడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. అజ్ఞతఁబొందు: రూ- మేడ్పడు.

మేడెము. దే. వి: చూ, రూ-మేడియము.

మేడ్పడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మేడుపడు.

మేఢ్రము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మగగుఱి.

మేఢ్రశ్వేత్రి. అం: చూ, చిత్రవర్ణములు.

మేతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.

మేదకము. సం. వి. అ. పుం. పెన్లైము: చూ, సుర. 2.

మేదకుఁడు. దే.విణ.అంబస్తు, దమ్మఁడు.(సం).— అకాటిల్యుఁడు, నిష్కపటి—నిష్కపటుఁడు.

మేదతనము. దే. వి. సాధుత్వము.

మేదర. దే. వి. చేఁపలు లోనగువానిని అమ్మి జీవించెడుజాతి. [దఱు): చూ, మేదరి.

మేదరవాఁడు. దే. వి. (వై.=మేంఢ్ర). అనికొం

మేదరసాని. ద్వ. వి. మేదరవానిభార్య: చూ, సహధర్మిణి(భార్య.)

మేదరి. వై. వి.=మాహేంద్రి.(దేశ్యమని శ.ర.) (మేదర + ఇ): చూ, వేణులావకుఁడు. పర. 1, ఆ. 126. [చూ, మెదడు.

మేదస్సు. సం. వి. స్. న.=మెదడు—మేదు;

మేదావి. దే. వి. ఔపాసనాగ్ని మని. కళా. 4, ఆ. 44: చూ, సిగరి. 1(భస్మము.) [కాశీ. 3, ఆ. 118.

మేదించే. వై. స. క్రి: చూ, రూ—మెదించే

మేదిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1: చూ, భూమి. 1; అం. 2: చూ, వృత్తము. 1. (న-జ-భ-జ-ర గురువులు. 11 యతి. 16వఛందస్సు.)

మేదు. వై. వి.=మేదస్: చూ, మేదస్సు.

మేదురము. సం. విణ. చిక్కనైనదియైనది.

మేదురుఁడు. సం. విణ. (తె).—గరగరనివాఁడు, మినమిననివాఁడు. [హృల్లేఖము. 2.

మేధ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. అపలబ్ధి: చూ,

మేధము. సం. వి. అ. పుం: చూ, యజ్ఞము.

మేధావి. సం. వి. న్. పుం. 1. చిలుక: చూ, శుకము. 2; విణ. 2. ధారణాశక్తిగల గొప్ప బుద్ధిగలవాఁడు: చూ, విద్వాంసుఁడు.

మేధి. సం. వి. ఇ. పుం. కట్టుగొయ్యి: చూ, స్తంభము.

మేధ్యము. సం. వి. అ. పుం. 1. ముంజికసవు*: చూ, హరిత (తృణము. 1.); విణ. 2. పవిత్రమైనది. (వస్తువు): పవిత్రము, పూతము: చూ, సమీచీనము.

మేన. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1: మేనక; దే. వి. (1) తోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రి తోడఁబుట్టిన దాని యొక్కయు, తల్లి తోడఁబుట్టిన వానియొక్కయు దేహసంబంధము. ఉదా.—మేనఁగోడలు (తోడఁబుట్టినదానికూఁతురు), మేనత్త (తండ్రితోడఁబుట్టినది), మేనబావ (తనకంటె పెద్దవాఁడైన మేనత్తమేనమామలకొడుకు), మేనమఱఁది (తనకంటె చిన్నదైన మేనత్తమేనమామల కూఁతురు), మేనమఱఁది (తనకంటె చిన్నవాఁడైన మేనత్త మేనమామల కొడుకు), మేనమామ (తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు), మేనల్లుఁడు (తోడఁబుట్టినదానికొడుకు), మేనవదిన (తనకంటె పెద్దదైన మేనత్తమేనమామలకూఁతురు) (చూ, మేనతికము.)

మేనక. సం. వి. అ. స్త్రీ: చూ, మేన. 1.

మేనకాత్మజ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ: చూ, పార్వతి.

మేనఁగోడలు: చూ, మేన. (1).

మేనత్త. దే. వి: అత్త అత్తమ్మ, అత్తయ్య. (సం).—అంబిక. (చూ, మేన (1).)

మేనత్తకొడుకు. వా. వి: చూ, మేనబావ.

మేనత్తమగఁడు. వా. వి: చూ, మామ 3. (మేనత్తమగఁడు మేనమామకాఁడు. పినతల్లిమగఁడు పినతండ్రికాఁడు. అనిలోకోక్తి.)

మేనబావ. దే. వి: మేనత్తకొడుకు. (సం).—పైతృష్వ సేయుఁడు — పైతృష్వస్రీయుఁడు. (మేన. (1).)

మేనమఱఁదలు. వా. వి. (చూ, మేన, (1).)

మేనమఱఁది. వా. వి: (చూ, మేన (1).)

మేనమామ. దే. వి. 1. తల్లితోడఁబుట్టినవాఁడు: మామ. (సం).—అధీగవ్యుఁడు, కలాదుఁడు, గురువు, పూజ్యుఁడు, మాతులుఁడు, మామకుఁడు; అం. 2: చూ, స్త్రీరక్షకులు; 3: చూ, గయాపిండదానార్హులు.

మేనయల్లుఁడు. వా. వి: చూ, రూ—మేనల్లుఁడు.

మేనతికము. దే. వి. తోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తండ్రితోడఁబుట్టినదానియొక్కయు, తల్లితోడఁబుట్టినవానియొక్కయు దేహసంబంధభావము, శరీరసంబంధబంధుత్వభావము: చూ, మేన. (1).

మేనల్లుఁడు. దే. వి. రూ—మేనయల్లుఁడు: చూ, స్వస్రీయుఁడు. (చూ, మేన. (1).)

మేనవదిన. దే. వి: (చూ, మేన. (1).)

మేనా. వా. వి. పల్లకి: చూ, సవారి.

మేనాదము. వా. వి. 1. పిల్లి: చూ, మార్జాలము; 2. మేఁకపోతు: చూ, మేషము. 1.

మేనాధవము. సం. వి. అ. పుం. హిమాద్రి: చూ, పర్వతము. [మయి-మై-మే.)

మేని. దే. వి. కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1. (రూ—

మేను. దే. వి. (రూ-మయి-మై-మే.)1: చూ, శరీరము; 2: చూ, సంభవము; 3: చూ, పార్శ్వము. 2. [అచ్చ. బాల, కాం. 54.

మేనుతాలుపు. దే.వి: చూ,రూ-మయితాలుపు.

మేనుతాలుపులసామి. ద్వ. వి: చూ,వరుణుఁడు.

మేనేజరు. వా. వి. పైయధికారి.

మేపచ్చేన. ద్వ. వి.చిహ్నము: చూ,లక్షణము.1.

మేపరి. దే.విణ. (మేపు+అరి): చూ,భక్షకుఁడు.

మేపు. దే. వి.1.పశుపక్ష్యాద్యాహారము.పాండు. 4, ఆ. 227; 2. దోసెపిండి మొదలైనదానికి నూనెకూడఁజేర్చెడుమినుప పప్పులోనగునది; ప్రే. 3. మేయఁజేయు.

మేపుట్టువు. దే. వి. 1. కూఁతురు: చూ,సూన.1; 2. కొడుకు: చూ, సూనుఁడు. 2.

మేపుమేయు. దే. అ. క్రి:గర్వాడు.(భక్షించే)

మేమరుగు. దే. వి.(రూ-మేమరువు-మేమర్వు-మేమఱువు) కవచము: చూ,వారవారణము.

మేమరుపు. దే. వి: చూ, మూర్ఛ.

మేమరువు. దే. వి: చూ, రూ-మేమరుగు.

మేమర్వు. దే. వి.—పై.—

మేమఱువు. దే. వి.—పై.—

మేము. దే.స.బ.అస్మచ్ఛబ్దప్రథమాబహువచనము.

మేముడు. దే. వి. మేకోలు:చూ,సమ్మతి. 1.

మేమెయి. దే. వి.క్రి.విణ.(రూ-మెయిమెయి-మైమై-మైనయి-మయిమయి): చూ,రూ-మయిమయి.

మేయు. దే. స. క్రి. పశ్వాదులు మేఁతఁదిను. భాగ. 7, స్కం. 61; కాశీ. 6, ఆ. 257; హరివ. 1, ఆ. 140.

మేర. పై. వి.=మిరా. 1. సీమాస్థలము: చూ, సీమ. 1; 2. మర్యాద: చూ, సన్మానము; 3. క్రమము: చూ, విధము. 1;4. ఏర్పాటు. రాజ,3, ఆ. 18: చూ, సత్యము. 1.

మేరగట్టు. ద్వ. వి. చక్రవాళాద్రి: చూ, పర్వతము. ౧౫.

మేరతప్పు.వా స.క్రి హద్దుమీఱు. ఆజ్ఞమీఱు.

మేరమీఱు. ద్వ. స. క్రి: చూ, దాఁటు. 9.

మేరు. దే. వి. రూ-మేరువు. 1. ఎక్కుటకును బరువెక్కించుటకును పొడుగుగా కట్టవలె వేయించెడి యిసుకలోనగువాని దిబ్బ: చూ, సారువ. 1; 2. శిఖరమునందుండెడిమణి: చూ, సారువ. 4; 3. హారమధ్యమందు వ్రేలెడుమణి: చూ, సారువ. 5.

మేరువ. దే. వి. వీణాగ్రము: చూ, వీణె.

మేరువు. సం. వి. ఉ. పుం. 1. హేమాద్రి: చూ, పర్వతము; అం. 2.వర్షపర్వతములలో నొకటి: చూ. పర్వతము. ౨౫; దే. వి. (1): చూ, రూ-మేరు. 1. య. 4, ఆ 82; (2): చూ, రూ-మేరు. 2. పసు. 2, ఆ. 42; (3): చూ, రూ-మేరు. 3.

మేల్. దే. వి. రూ-మేలు. 1. క్షేమము. అం. భా. ప్ర. 98: చూ, శుభము. 1; అవ్య. 2: చూ, సెబాసు.

మేలమాడు. దే. స. క్రి. (మేలము + ఆడు) పరిహాసముచేయు: చూ, హసించే.

మేలము. దే. వి: చూ, పరిహాసనము.

మేలిచ్చేపులుఁగు. దే. వి. గరుడుఁడు: చూ, హరివాహనుఁడు.

మేలిమి. దే. వి. 1. అపరంజి: చూ, లోహము. 1; 2. ఆధిక్యము: చూ, సొచ్చే. 2; 3. గౌరవము: చూ, సన్మానము.

మేలిమిమెట్టవిల్కాటె. దే. వి: చూ, శివుఁడు.

మేలిల్లు. దే. వి. (మేలు + ఇల్లు): చూ, మేడ.

మేలు. దే. వి. 1. క్షేమము: చూ, శుభము. 1; 2. ప్రేమము. అం. భా. ప్ర. 136: చూ, స్నేహము; 3. చొక్కు. స్వా. 6, ఆ. 66: చూ, పలపు. 2; 4. ఒడుపు: చూ, లాభము. 1; 5. మదము: చూ, హామిక; 6: చూ, సౌందర్యము; 7. పుణ్యము: చూ, సుకృతము. 1; 8. ధర్మము, బాగు; చూ, సుకృ

తము. 1:3, నిక్షేపము. కళా. 2, ఆ. 12 చూ. విశేషము. 4; విణ. 10. బాగు: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 11. అధికము. విక్ర. 3, ఆ. 31: చూ, హేరాళము; వి. 12: చూ, ఉపకారము, ఉపకృతి, ప్రీకరణము; విణ 12. ఉపరి: చూ, మీఁదు. 2; 14. సంధి: చూ, శ్రైష్ఠ్యము; 15: చూ, మంగళ్యము. 7. అవ్య. 16: చూ, శేబాసు. (ఆమ్రేడితమందు మేలుమేలు. —వసు. 1, ఆ. 5)

మేలుకట్టు. దే. వి. 1: చూ, వితానము; 2. మెట్టు: చూ, సోపానము.

మేలుకను. దే. అ. క్రి. రూ—మేల్కను. నిద్ర తెలియు. విక్రి. 4, ఆ. 74: చూ, లేచే. 2.

మేలుకనుపు. దే. ప్రే. రూ—మేల్కనుపు. భో. 1, ఆ. 20: చూ, మేలుకొలుపు.

మేలుకమ్మిచీర. ద్వ. వి. ఓగమాఁడంగుళములు వెడల్పు చాయనూలితో నేసిన అంచులుగల కోక: చూ, వస్త్రము.

మేలుకాంచే. దే. అ. క్రి: చూ, మేలుకను.

మేలుకాంచేట. దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేలుకాఁడు. దే. వి: చూ, శుభంకరుఁడు.

మేలుకొంచేట. దే. వి: చూ, మేలుకాంచేట

మేలుకొంట. దే. వి.—పై.—

మేలుకొనియుండువాఁడు. వా. విణ: వదలుఁడు, మెలఁకువవాఁడు. (సం) —జాగరికుఁడు, జాగరిత, జాగరూకుఁడు, భద్రుఁడు.

మేలుకొను. దే.అ.క్రి రూ—మేల్కొను. 1: చూ, లేచే. 2; స. క్రి. 2: చూ, మోహించే.

మేలుకొలుపు. దే. ప్రే. రూ—మేల్కొలుపు: చూ, శుభోదయము. "మేలుకొలుపులు పాడు చుండెను." [ధనుఁడు.

మేలుకొలుపువాఁడు. దే. విణ: (సం). —ఉద్బోధ

మేలుకోలు. దే. వి: ఉపవడము—ఉప్పవడము, కనువిప్పు, జేకనము, వదలము, బన్రిము. మెలఁకువ-మేలుకువ, మెలకువ, మేలుకాంచే ట-మేలుకొంచేట-మేలుకొంట-మేల్కంట-మేల్కనట-మేల్కొనుట, హుషారు (సం)—అవబోధము, ఉద్బోధము, జాగర-జాగర్య-జాగరణము-జాగరము. జాగ్రత్-జాగ్రత్త, ప్రబోధము. తద్వి.—రాత్రి మేలుకొనుటకు.—జాగారము. (సం).—జాగరము. ("చూ, హుషారు. 2.")

మేలుగ్ర(క్రీ)ద్దలు. వా. వి. బ: మంచివెద్దలు.

మేలుచేయు ద్వ. వి. 1 అధికక్షమము: చూ, హెచ్చు. 1; విణ. 2. హెచ్చైనవాఁడు. నై. 1, ఆ. 28: చూ, సమర్థుఁడు; 3. హెచ్చైనది: 4. గెలుపుగలది; 5. గెలుపుకాఁడు; విజయి: చూ, సమర్థుఁడు.

మేలుచేయువాఁడు. దే. విణ: చూ, మేలుకాఁడు

మేలుతరము. దే. విణ: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

మేలుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ—మేల్పడు. విక్ర. 3 ఆ. 31: చూ, వలపుఁగొను.

మేలుబంతి. ద్వ. వి. 1: ఒజ్జబంతి-ఓజబంతి, ఒరవడి. తద్వి.—మానా, నెఱవడి-వఱవడి; 2 మోదియే దేవి యొకపని నేర్చుకొనుటకుఁగాని చేయుటకుఁగాని మొదట నేర్పిన మాదిరి; 3: చూ, శ్రైష్ఠ్యము. "తారకప్రకాంతికి మేలుబంతి." (కవికర్ణరసాయనము); విణ 4: చూ, శ్రైష్ఠ్యము, 5: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు.

మేలుమచ్చు. దే. వి. 1. మేడ: చూ, సదనము. 1; 2. చంద్రశాల. జై 2, ఆ. 97: చూ, సదనము. 1.

మేలుమచ్చులు దే వి. బ: చూ, బాలికాక్రీడ.

మేలురాసి. ద్వ.వి. తూర్పెత్తినధాన్యము, పొ్రవు: చూ, రాశి. 1.

మేలువాఁడు దే. విణ. 1: చూ, పెఱుసుగఁడు; 2: చూ, సుకృతి; 3: చూ, వలపుకాఁడు.

మేలైవచ్చు. వా. అ. క్రి: చూ, అచ్చివచ్చు.

మేల్కంట. దే. వి: చూ, మేలుకోలు.

మేల్కనఁబోవు. దే.అ. క్రి. 1: చూ, వ్యర్థమగుట. 2. మేలుమాసఁబోవు.

మేల్కను. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మేలుకను.

మేల్కనువు. దే. వి: చూ, రూ-మేలుకనువు.

మేల్కొను. దే. అ. క్రి, స. క్రి: చూ, రూ-మేలుకొను. [కొలుపు.

మేల్దావరి. దే. వి: చూ, వేశ్య.

మేల్పడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మేలుపడు. ఉ, రా. 4, ఆ. 193.

మేల్బంతి. ద్వ. వి. విణ: చూ, రూ-మేలుబంతి.

మేల్మచ్చు. దే. వి: చూ, రూ-మేలుమచ్చు.

మేవ. దే. వి. 1: చూ, సూడిద; 2: చేఁప: చూ, మత్స్యము. 1.

మేవడి. దే. వి. 1. నమ్రిత: చూ, వంగుట; 2. ఉపాయము: చూ, వెరవు; 3. చూ, వినయము; విణ. 4: చూ, యోగ్యము.

మేవడికాఁడు. దే. విణ. 1: చూ, విధేయుఁడు; 2: చూ, సమర్థుఁడు; వా. 3. ఉపాయము గలవాఁడు. [మేప్రు-మేప్రఁగు.)

మేవు. దే. స క్రి: చూ, రూ-మేఁగు. (రూ-

మేస్టరు. వా. వి. 1. బడిపంతులు: చూ, సురాచార్యుఁడు (పంతులు.); 2. పని చేయువాండ్రమీఁదపెద్ద, మేస్త్రీ: చూ, యజమానుఁడు. 3

మేషము. సం. వి. అ. పుం. 1.=మేఁక: అజము, అతిరోమశము, అమీఢ, అమీఢురము, అల్పాయువు, ఇడిక్కము, ఉరణము, ఉరభ్రము, ఊర్ణము, ఊర్ణాయువు, ఋజ్ఞాసనము, ఏడకము, ఏరకము, కేశటము, ఛగలము, ఛాగము, ఛాగలకము, తగరము, తుభము, దేవానాంప్రియము, నర్కరము, పరిక్రిమిసహము, పర్ణభోజనము, బస్తము, బర్కరము, బాలవాహ్యము, బుక్కము, మేండము, మేనాదము, లంబకర్ణము, లఘుకాయువు, వర్కరము, వల్గువు, వృష్ణి, శివాప్రియము. (తె. వ).—అగ్గితత్తడి, ఇరుదల తేజి, ఏడిక, చింబోతు, తగరు, నేమపుపోతేలు-పొట్టేలు-పొట్టేలు, మేఁక, మేఁకపోతు, వేఁట. తద్విశేషములు.-౧. ఆఁడుమేఁకకు.—అజ, గలస్తని-గళేస్తని, చులుంప, ఛాగి-ఛాగిక, దేవానాంప్రియము, మేష్య, సంజాచులుంప. (తె). ఆఁడుమేఁక, చింబు, మెచ్చు; ౨: అజౌఘము, ఆజకము, ఆజము. (తె).—మేఁకలమంద; 3: (తె).—కంచిమేఁక; ౪. కుల్మాషము—కుల్మాసము; ౫: (తె). కోదము: ౬: (తె) [illegible]క, మేఁకపడ్డ; ౭: వనచ్ఛాగము. (తె) —అడవిమేఁక; మత్తిన్ని:—౮. మగగొఱ్ఱెకు.—పశువు, బహురోగము, మేషము, రోమశము, లోమశము, సంస్ఫాలము, హుడువు; ౯. ఆఁడుగొఱ్ఱెకు.—అవి, ఏడక, ఏరక, కురరి, గడ్డరిక, జాలకిని, ప్లవము, మేషి. (తె) —ఆఁడుగొఱ్ఱె, ఏలిక, గొఱియ-గొఱె-గొఱ్ఱియ-గొఱ్ఱె; ౧౦: ఔరణము, ఔరభ్రకము, ఔరభ్రము. (తె).—గొఱ్ఱెలమంద; ౧౧: (తె). కురువగొఱ్ఱె-కురుమగొఱ్ఱె; ౧౨: కణ్వము, రోహిషము-రౌహిషము. (తె).-కొండగొఱియ-కొండగొఱ్ఱియ-కొండగొఱ్ఱె. (మిగతవానికి "చూ, హుడువు") (మేషము=మగమేఁక, మగగొఱ్ఱెయనియును, మేషి=ఆఁడుమేఁక, ఆఁడుగొఱ్ఱెయనియు రెండువిధములుగ వాడుచున్నారు.); 2.=మేఁకరాసి, మొదటిరాసి. "మీనమేషములు లెక్కించుచున్నాఁడు.": చూ, రాసులు; 3. ఒక మందు: చూ, సంగరము6. (చూ, మందు 1.)

మేషయుద్ధన్యాయము. అం. పొట్టేళ్లు దెబ్బలాడుచుండఁగా మధ్యను నక్కపడిచచ్చెననురీతి.

మేషి. వా. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. గొఱ్ఱె, ఆఁడుగొఱ్ఱె: చూ, మేషము. 1; 2. మేఁక, ఆఁడుమేఁక: చూ, మేషము. 1.

మేస్త్రీ. వా. వి. పనివాండ్రమీఁదపెద్ద: మేస్త్రు, యజమానుఁడు. 2: చూ. మూత్రము.

మేహనము. సం. వి. అ. న. 1: చూ, శిశ్నము;

మేహము. సం. వి. అ. పుం. ఇరువది విధములు గల మేహము: చూ, రోగము. 1.

మేళకము. సం. వి. అ. పుం. కూడిక: చూ, సంయోగము.

మేళగాఁడు. దే. విశే. (మేళము + కాఁడు) 1. మేళమువాయించువాఁడు: బజంత్రి; 2. వేశ్యకాంతలవెనుక మేళమువాయించువాఁడు. పరిభా. 1, ఆ. 51.

మేళగించు. వై. అ. క్రి.=మేలగు: రూ-మేళవించు. 1. స్నేహముకలిగియుండు: రూ-మేళవించు, అనఁగి పెనఁగు, అనఁగు, ఒరయు, కదంబించు, కలయు, తగులు-తవులు-తాలు, తొడరు, దొరలు, పెనఁగువ, పెనఁగు, పెనయు, పొవు (మి).—మిశ్రితగు, సక్తము గు; 2. పొందు, కలియు: చూ, సక్తముగు. 1; అం. పేరి 3. జతగూర్చు. స్వా. 3, ఆ 57: రూ-మేళవించు; 4. కలుపు: రూ-మేళవించు; 5. శ్రుతులఁగలుపు: మేళవించు.

మేళనము. సం. వి. అ. న: చూ, మేళకము.

మేళము. సం. వి. అ పుం. 1: చూ, మేళకము; 2. రాగానుగుణముగ స్వరస్థానములయందు మెట్లుకుదుర్చుట. వసు. 2, ఆ. 30: చూ, స్వరము. 2; 3.=మేళము. నటులగుంపు "భోగపుమేళము, బజంత్రీమేళము, సానాయిమేళము" మొ: చూ, మేళము. (3); దే. వి. (1) నాగసరములోనగు వాద్యముల జత: చూ, వీణె; వా. (2). గుంపు: చూ, సమూహము; (3)=మేళము. నటులగుంపు: చూ, మేళము. 3; వా. (4) దొంగలజట్టు.

మేళవించు. వై. అ. క్రి. అం. పేరి: చూ, రూ-మేళగించు. (స్నేహముకలిగి యుండు ఒక్క.—వై. 5, ఆ. 111: కలియుటకు.—వై. 7, ఆ 83; కలుపుటకు.—వై 8, ఆ. 102.)

మేళ్లు. వా. వి. బ. మంచివి. "గ్రామములు కొన్ని మేళ్లనగరపు రెండు పక్షాలుగా ముండి చేకొనెను." (చూ, మేలు (క్రి).)

మై

మై. దే. వి. ఆట: చూ, రూ-మయి. (దేహము గను.—ఉ, రా. 4, ఆ. 115.)

మైఁగనురా. ప్వా. వి. ఇంద్రుఁడు. అం, పరా. నర. 26: చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మైకము. దే. వి: చూ, రూ-మయికము.

మైకొను. దే. అ క్రి: చూ, రూ-మయికొను.

మైకోలు. దే. వి: చూ, రూ-మయికోలు.

మైజోటు. దే. వి: రూ-మయిజోటు, అంసు, ఏకన, ఓర, కొంగు, గుడికట్టు, చెంగు-చెంగు, చెరఁగు-చెఱఁగు, జూకు, పయ్యెద కొంగు-పైఁటకొంగు. (సం).—అంకపాళి, అంచలము, అశ్రి, అస్రి, కటము, కోటి, పాళి, యంతకము. తద్విశేషములు.—గాకమ్మ, చిట్టియ-చిట్టె; అ. జేవ; 3: (సం)—వల్లవము; ర: మడిచేలు.

మైతాలుపు. దే. వి: చూ, రూ-మయితాలుపు.

మైత్రము. సం. వి. అ. పుం. దినమునొక్క-మూఁడవభాగము: చూ, వాసరము.

మైత్రావరుణి. సం. వి. ఇ. పుం. అగస్త్యుఁడు: చూ, సన్యాసి.

మైత్రావరుణుఁడు. అం: చూ, ఋత్విజుఁడు. 1.

మైత్రి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మిత్రభావము, మైత్ర్యము: చూ, స్నేహము; 2. మిత్రకర్తృము, మైత్ర్యము: చూ, స్నేహము; 3. అనూరాధ: చూ, రిక్క-; అం. 4: చూ, యతి మైత్రి: చూ, యతి. 1.

మైత్రీబలుఁడు. సం. వి.అ.పుం: చూ, బుద్ధుఁడు.
మైత్ర్యము. సం. వి. అ. న: చూ, మైత్రి.1.2.
మైథునము. సం. వి. అ. న. 1. గ్రామ్యధర్మము: చూ, సంయోగము; 2. కూడిక: చూ, సంయోగము.
మైద. వై. వి. దే, వి: చూ, రూ-మయిద. 1-2.(మయికమునకు.-హరి. పూ. 8,ఆ.40.)
మైదగోరంట. వై. వి. కురంటకము*: చూ, సహా. 2. (మైనగోరంట అని కొందఱు)
మైదానము. వా. వి: చూ, రూ-మయిదానము.
మైదు. వై. వి.=: చూ, రూ-మయిదు.
మైథిలులు. అం: చూ, బ్రాహ్మణులు.(లక్ష్మ్యంశ సంభవురాలగు శ్రీసీతాదేవియొక్క జనకుఁడగు జనకమహారాజు పరిపాలించిన మిథిలారాజ్యమందలి బ్రాహ్మణులు మైథిలులనం బడుదురు. ఈమిథిల గండకి, కౌశికీనదుల మధ్యముననున్నది. మైథిలులు పంచగౌడులలో నొకతెగవారు. వీరిలో ఒఝ్ఝబ్రాహ్మణులు, కుమారబ్రాహ్మణులు, ఖాన్ బ్రాహ్మణులు, ఠాకూరుబ్రాహ్మణులు, పరిహస్తబ్రాహ్మణులు, రాయబ్రాహ్మణులు, శ్రోత్రీయబ్రాహ్మణులు కలరు. (ఈమైథిలబ్రాహ్మణులందఱును మత్స్యములను మాంసమును మద్యమును స్వీకరించువారై యున్నారు. ఇప్పుడిప్పుడు మానుకొనినట్లువదంతి.)
మైనపుగుడ్డ. ద్వ. వి. అత్తు: చూ, వస్త్రము.
మైనపుజిడ్డు. ద్వ. వి.—వై.—
మైనపువత్తి. వై.వి.=: చూ, రూ-మయినపువత్తి.
మైనము. వై. వి.=మదన. 1: చూ, రూ-మయినము; అం. 2: చూ, తైలములు.
మైనరు. వా. వి. స్వాతంత్ర్యమునకుఁ దగిన ఈడు రాని బాలుఁడు,వ్యవహారజ్ఞానము లేనిపదియాఱు వత్సరముల లోపువాఁడు. (18 సం. దాఁటవలెనని న్యాయచట్టము.)
మైనస్సు. వా. వి: చూ, వ్యవకలనము. '—'
మైనాకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. హిమవంతుని కొడుకు, మేనకాత్మజుఁడు.
మైనికుఁడు. సం. వి. అ. పుం. జాలరి: చూ, వలకేఁడు.
మైపాలలు. అం: చూ, ధాన్యము.(వా మైపాళలు)
మైపూఁత. దే. వి. అంగరాగము: చూ, సమాలంభము.
మైపోక. దే. విణ. తేలిక: చూ, లాఘవము. 1.
మైమయి. దే.వి క్రి.విణ: చూ, రూ-మయిమయి.
మైమై. దే. వి. క్రి. విణ.—వై.—
మైమఱచు. దే. అ. క్రి: చూ, సొమ్మసిల్లు.
మైమఱపు. దే. వి: చూ, రూ-మయిమఱపు.
మైమఱువు. దే వి: చూ, రూ మయిమఱువు.
మైమోజో. దే. వి. గగురు: చూ, రోమాంచము.
మైరేయము. సం. వి. అ.న. 1. చెఱకురసమునఁ జేసినకల్లు: చూ, సుర. 2; 2. ఆరెపువ్వు బెల్లము కడుగునీళ్ళు వీనితోఁ జేసినకల్లు: చూ, సుర. 2.
మైల. వై. వి.=మలిన: చూ, రూ-మయిల.
మైలకోక. వా. వి: చూ, రూ-మయిలకోక.
మైలక్రోవి. ద్వ. వి: చూ, మురళి.
మైలచోయుతొండ. ద్వ. వి: చూ, దుష్ప్రిథి.
మైలతుత్తము. వై. వి.=మయూరతుత్థ: చూ, మయూరకము. 1.
మైలపడు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ-మయిలపడు.(మలినముగుఅనుటకు.—జై.6,ఆ. 28)
మైలవాఁడు. వై. విణ: చూ, అఘుఁడు. 3.
మైలారి. దే. వి. కోమటులనడిగికొని జీవించువాఁడు: మయిలారువాఁడు - మైలారువాఁడు.
మైలారు. దే. వి: చూ, రూ-మయిలారు.
మైలారువాఁడు. దే. వి: చూ, మైలారి.
మైలావు. ద్వ. వి. (మైల+ఆవు) పొగచాయ గలఆవు, శబలి-శబళి: చూ, సౌరభేయి (ధేనువు. అర.)

మైలు. వా. వి: చూ, రూ. మయిలు. [తుత్థము.
మైలుతుత్థము. వై. వి.=: చూ, రూ—మైల
మైవడి. దే. వి: చూ, రూ-మయివడి. (విధమునకు.—వై. 6, ఆ. 115.)
మైసాక్షి. వా. వి. పొగవేయుట కుపయోగించే ఒకమందువస్తువు. (దీనిచెట్టు.—మహిసాక్షము, కాలరసము *.)

మొ

మొంగ. దే. వి. ఎన్నులమోఁపు, ముంగ: చూ, సస్యము. 1.
మొంటి. దే. వి. (రూ-మొంటె-మొరిఁటె-మొఱఁటి, బాలికలాడుకొను చిన్నచేట: చూ, శూర్పము. 1.
మొంటె. దే. వి — పై — [మొండికట్టె 3.
మొండరి. ద్వి. విశే. (మొండి+అరి): చూ,
మొండాడు. ద్వి. అ. క్రి. (మొండి+ఆడు) మొండాటలాడు. య. 3 ఆ. 16.
మొండి. వై. విశే.=ముండ. (రూ-మొండియము-మొండెము) 1. చేతులుకాళ్లు తెగినవాఁడు. భో. 5, ఆ. 98: చూ, మొండియము; 2. భిన్నత్వము: మొండు, మొండుమొల, మొట్టి; 3.=మూఢ. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 4. కొంత తెగినది. (చేయికాలులోనగునది): మొండు; 4. మొక్కపోయినది. "మొండిగంటము": మొండు; 6 వట్టిది. "మొండిమెడ=నగలులేనిది.": మొండు.
మొండికట్టె. వై. విశే. 1. కుజనుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు: 2;2: చూ, మొండి. 3;3 మొండితనముకలవాఁడు: మొండరి. [మొండెము,
మొండియము. వై. వి.=ముండ: చూ, రూ-
మొండు వై. విశే: చూ, రూ-మొండి. 2.4.5 6
మొండుమొల. ద్వి. వి: చూ, మొండి. 2
మొండె. వై. వి =ముండ: చూ, రూ-మొండెము.
మొండెఘాతము. వై. వి. రాహువు: చూ, రాహువు. 1.
మొండెపుదక్కసుఁడు. వై. వి. కబంధుఁడు. అచ్చ. అర, కాం. 113: చూ, రాక్షసుఁడు. 1.
మొండెము. వై. వి.=ముండ: రూ-మొండి-మొండియము-మొండె-ముండ్రెము-మొండ్రెము, మొట్టె. అట్టె. (సం) —కబంధము, కమంధము, ముండము, రుండము.
మొండ్రెము. వా. వై వి.=—పై.—
మొకద్దమా. వా. వి. వ్యవహారము.
మొకములు దే. వి. మేఁగువట్టు, రూ-మొహములు-మొకమాలు: చూ, సూత్రము. 1.
మొకమాట. దే వి. చూ, బాలక్రీడ.
మొకమాలు. దే. వి: చూ, రూ- మొకములు.
మొకము. వై. వి =ముఖ: చూ, రూ- మొగము. ఉ. హరి. 4, ఆ. 216.
మొకరము. వై. వి.=ముష్కర. (దే. అని శ.ర) రూ-మొక్కరము. 1: చూ, స్తంభము. వసు. 6, ఆ. 76; 2. గడ్రిమాను: చూ, విష్కంభము. 2.
మొకరరు. వా. విశే. 1. ఎదుట. "వాఁడు మొకరరై మాట్లాడెను"; 2. నిర్ణయింపబఁడినది; 3: చూ, రుజాపు.
మొకరి. వై. విశే.=ముఖర. 1. మ్రోఁగునది. ధ్వనితము: చూ, రవణము. 2; 2. అసంబద్ధవచనములాడునది.
మొక్క. వై. వి. 1.=మాలికా: ఇగురు-ఇవురు, ఈరిక, నను వు, మొటిక-మొట్టిక, మొలక-మొల్క-మొలవ-మోశ, మోటిక, మోడు-మోడ్రు, మోసరిక-మోసేరిక-మోసు. (సం).—అంకిలము, అంకురము-అంకూరము, అభినవోద్భిజ్జము, అరోహణము, ఉద్భిజ్జము, ఉద్భిత్తు, ఉద్భిదము, ఔద్భిదము, కందళము, కందరము, కలమము.

ప్రరోహము, మూలిక, రోహము. తద్విశేష ములు —౧ కొయ్యకాలునుండి మొలిచిన మొలకకు.— నామ: ౧. చిగురు మొలకకు.— మొక్క, మొలక - మొలక, మొలవ - మోక; ౩. తాటివిత్తునకు.— కెంగట - గెంగెట, తేగ. (సం) —అశ్మఘ్ని; ౪. తాటిమొలక; ౫ వెదురుమొలకకు.- వెదురుమొలక. (సం) —కమఠము, కరీరము, పోళకి. (మిగతవానికి "చూ, వృక్షము."); 2. చిగురుమొలక. హరి. 6, ఆ. 64; చూ, మొక్క. 1-౨; విశే. 3.=మోఘ: చూ, వ్యర్థము; ౪. మొనమడఁగినది: మొఱవ.

మొక్కఁడు. దే. విశే. 1. బలిసినవాఁడు; చూ, లావరి; వై. విశే. 2.=ముష్కర. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

మొక్కచిక్కుఁడు. వా. వి: గోరుచిక్కుఁడు, మటిక - మట్టిక*.

[పోవు. 2.

మొక్కచెడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మొక్క

మొక్కజొన్నలు. ద్వ. వి. బ: చూ, ముక్కలు.

మొక్కటీఁడు, దే. వి. 1. చిన్నకొమ్ములుగల యేనుఁగు; చూ, హస్తి; వై. 2 =ముష్కర రూ. మొక్కడీఁడు - మొక్కఁడి. కఠినుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు. 2.

[వైఖరి)

మొక్కట్టు. ద్వ. వి. (మొకము + కట్టు) ముఖ

మొక్కడము. వై. వి.=ముష్కర. 1. దిట్టతనము; 2. కాఠిన్యము: చూ, మొక్కలము. 5.

మొక్కఁడి. వై. వి.=ముష్కర: చూ, రూ- మొక్కటీఁడు. 2.

మొక్కడీఁడు. వై. వి.=ముష్కర.— వై—

మొక్కపడు. వై. అ. క్రి. 1: చూ, మొక్కపోవు. 2; ప్రే. 2. మొక్కపఱుచు. పా. 1. ఆ. 50.

మొక్కపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1. మొనమడఁగిన దగు: మొక్కలుపోవు, మొద్దువోవు, మొఱవవోవు; మోడువడు - మోఁడువడు, ఎడరు. (ని).—భగ్నమగు; 2: నల్లపడు. చేటులువడు, హాలిపోవు, బన్నపడు, మొక్కచెడు, మొక్కపడు. మొక్కవోవు - మొక్కలుపోవు, మొఱవవోవు, మోఁకుపడు, (ని).—అవమానపడు, భంగపడు; ప్రే. 3 మొక్కపుచ్చు.

మొక్కపోవుట. ద్వ. వి: (సం).—కుంఠనము.

మొక్కమామిడి. ద్వ. వి. 1. ౘెడిమామిడి*: చూ, సవ్రిన. (చూ, సహకారము); వా. 2. విత్తువలనఁబుట్టినమామిడి: చూ, మామిడి.

మొక్కము. వై వి —ముష్కక.* (సం.వ) — కాలముష్కకము, క్షారదుమ్రువు, క్షారవృక్షము, క్షారాముము ఘంటా, ఘంటాపాటలము, ఘంటాపాటలి, గోలీఢము, గోలిహము, ఝుూబలము, ముష్కకము - ముష్కము, మోక్షకము - మోక్షము, శిఖరి. ("చూ, శిఖరి. 4.")

మొక్కమొలచిపోవుట. జా. చెడుట. గింజ మొలచుటచేత చెడుట. "ఒక్కసారి యక్కడి కాలిక్కడను వేసినచో మొక్క మొలచి పోరుగాని రంపు." (ధర్మజరాజ న్యాయము.)

మొక్కరము. వై. వి.=ముష్కర. (దే. అని శ. ర.): చూ, రూ- మొకరము.1 —2.

మొక్కలము. వై. వి 1. ఉత్సాహము. భో. 5, ఆ. 260: చూ, సన్నాహము.2; 2. రూ- మొగ్గలము. జై. 6, ఆ. 116; చూ, శౌర్యము. 1;3. ధైర్యము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 87: చూ, స్థైర్యము; 4 అప్రతిహతము, ముష్కరత్వము. కాశీ. 7, ఆ. 74. రూ - మొక్కలము, మొగ్గలము; విశే. 5.=ముష్కర. కాఠిన్యము. అచ్చ, కిష్కిం, కాం. 64: మొక్కడము, మొగ్గరము. (చూ, బెడిదము); 6. అప్రతిహతము, మొగ్గలము: చూ, శౌర్య

తము; బ. 7.ముష్కరవచనములు. వై. 1, ఆ. 87: చూ, శబ్దము. 2.

మొక్కలి. వై. విశే. (మొక్కలము + ఇ) 1 = ముష్కర. ముష్కరుఁడు: చూ, వ్యాఘుఁడు. 2; 2.=మూర్ఖ. మూర్ఖుఁడు: చూ. స్తబ్ధుఁడు; 3. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు

మొక్కలించు. వై. అ. క్రి. 1. ముష్కరము చేయు; 2. ఉత్సహించు; చూ, పసుకట్టు.2

మొక్కలించుట. వై. వి. ముష్కరము చేయుట

మొక్కలికాఁడు. ద్వ. విశే: చూ, మొక్కలి 1.

మొక్కలీఁడు. వై. విశే.=ముష్కర. (ద్వ అని శ. ర.): చూ, మొక్కలి.1—2—3.

మొక్కలు. వై. వి. బ 1. పలుగకముల చిన్న చెట్లు; 2.ఒకరకమగు జొన్నలు; చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము).

మొక్కలుఁడు. వై. విశే.=ముష్కర: చూ, మొక్కలి. 1—2—3. [క్కపోవు.

మొక్కవోవు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మొ

మొక్కలుపోవు. ద్వ. అ. క్రి.—వై.—

మొక్కళము. వై. వి.=ముష్కర: చూ, రూ-మొక్కలము. 4.

మొక్కళి. వై. వి. 1: చూ, పనికుచ్చె; 2.ఈఁడిగ: చూ, సురాజీవి;3.ముందు వెనుకలఁ జూడనివాఁడు; 4. తళుకు, కాంతి: చూ, వెలుతురు. 1.

మొక్కు. దే. వి. 1. రూ-మ్రొక్కు. నతి: చూ, హాణిగలు; బ. 2. పునాదుల మొక్కలు: (చూ, మక్కు. 7. చూ, నక్కు. 6): అ. క్రి. 3: స్త్రీరూ-మ్రొక్కు, అయిదుపడి చేయు-ఐదుపడి చేయు, ఎఱఁగు—ఎఱుఁగు, చేమోడుచు-చేమోడ్పు, చేవిచ్చె, జోగిలు. (సం).—నమస్కరించు, నమించు; 4. ముకుళించు. భో. 1, అ.101: చూ, మ్రొక్కు.8;

మొక్కుబడి. దే. వి. రూ-మ్రొక్కుబడి. 1. దేవతలకిచ్చెదనని మ్రొక్కుకొనినకానుక. "తిరుపతి దేవునకు నిలువుదోపు మొక్కుబడిచెల్లించితిని.": (చూ, ముడుపు): 2. దైవప్రార్థనగంటకు, యాచిలికము. (చూ, ముడుపు) [దు. పాంబు. దే. 9)

మొక్కుపాక్కుపామి ద్వ. వి. చూ, సూర్యుఁ

మొఖాసా. వా. వి.1. తీరువలేనిభూమి; 2.చిన్న జమీందారి. [2. చిన్నజమీందారుఁడు.

మొఖాసాదారు. వా.వి.1: చూ, పాలెగాఁడు;

మొగ. వై. వి. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2.=ముకుళ. రా. 4, ఆ. 26. చూ, రూ-మొగ్గ. 1; 3 =ముఖ: చూ, ముఖము; 4. అప్రాణివస్తుముఖము. "మొగముక్కలి.": 5. తొలి. వై.2, ఆ. 42: చూ మొదలు. 4; 6. నదీసముద్రాదులముఖము: మొగాళము; 7. చూ, మొన. 1. [102: చూ, శబ్దించు.

మొగకట్టు. ద్వ అ. క్రి. మ్రోఁగు. వై. 6, ఆ.

మొగకొను. ద్వ. అ. క్రి. 1. ఎదురగు: చూ, మోహరించు. 1; ప్రే 2. మొగకొలుపు.

మొగచోటు. ద్వ. వి. వెగటు: చూ, విరసము 2.

మొగడ. వై. వి. గడికాదుల వెలికిలమొగ్గ: చూ, రూ-మొగ్గ; 2.=ముకుళ. రామా. 4, ఆ. 66: చూ, రూ-మొగ్గ. 1.

మొగడదామర. వై.వి: చూ, సోఁకుడుముడుఁగు*.

మొగడించు వై. అ క్రి: చూ, మొక్కు. 4.

మొగడు. దే. వి. కొప్పు, ఇంటినడికొప్పు. భాగ. 3, స్కం. 809: చూ, సదవము. 1.

మొగతనము. వా. వి: చూ, రూ-మగతనము.

మొగతప్పు. ద్వ. అ. క్రి. పిఱుతిరియు: చూ, మ్రొక్కు. 7.

మొగతిరుగు. ద్వ. అ. క్రి.— వై —

మొగదల. ద్వ. వి. 1. ఎదురు:చూ,ముందఱ. 1; 2. ముందఱభాగము.

మొగదారవ్వ. అం: చూ, మహాలక్ష్మి. 3.

మొగవాళము. ద్వ. వి. రూ-మొగపాళము-మొగవాళము: చూ, నిస్సరణము.

మొగపడు వై. స. క్రి. చేమే హరి. పూ 8, ఆ. 205: చూ, వీక్షించు:

మొగపాళము. ద్వ. వి: చూ, రూ- మొగసాళము.

మొగపిటికి. ద్వ. వి. (మొగము+పిటికి) తాఁబేలు: చూ, వృత్తము. 4.

మొగపు. ద్వ. వి. (మొగ+పూస) హారాదుల ముఖభాగము. పరిభా. 1, ఆ. 3: చూ, హావణిక.2. (చూ, భూషణము. 2.).

మొగపుతీఁగె. ద్వ. వి. ముఖభూష: చూ, హావణిక. 2. (చూ, భూషణము). [కూటమి.

మొగపొల్కి-కూటమి. ద్వ. వి: చూ, పయి

మొగపుముత్యము. ద్వ. వి. కొలికిముత్యము. (చూ, కొలికిపూస.): చూ, రత్నము. 1

మొగబీర. ద్వ. వి.*: గొలిమిడి-గొలిమిడి-గొబ్బిడి, గొబ్బి. (సం).—ఇక్షుగంధ, ఇక్షురము, కాండేక్షువు, కోకిలనయనము, కోకిలాక్షకము- కోకిలాక్షము, క్షురము, క్షురకము, క్షురము. తద్విశేషములు.— ౧: కొమ్మనగొలిమిడి. (సం).—మూలపుష్; ౨: నల్లగొలిమిడి; (సం).—నీలదూర్వ ౩: నీరుగొబ్బి; ౪: నేలగొలిమిడి. (సం).— గోలోమి: ౫: పాలగొలిమిడి. (సం).— తూలకంటకము, స్థూలకంటకము. ("చూ, స్థూలకంటకము.")

మొగమాట. ద్వ. వి. (రూ-మొగమాటము- మొగమోట- మొగమోటము- మోమోట- మోమోటము) 1. దాక్షిణ్యము: చూ, హార్దము. 2 (చూ, దయ. 1); 2. ముఖప్రీతి: చూ, మోమోటమి; 3: చూ, సంకోచము.

మొగమాటము. ద్వ. వి.—వై.—

మొగమిచ్చు. ద్వ. వి.—వై.—

మొగమిచ్చు. ద్వ. అ. క్రి. సుముఖుఁడగు.

మొగము. వై. వి.=ముఖ. 1. ద్వారము: చూ, వాకిలి; 2. రూ-మొగము: చూ, వదనము.2. 3 ఎగువు ఉ, రా. 4. ఆ. 130: చూ, ముందఱ 1; విన 4 ముఖ్యము: చూ, శ్రైష్ఠ్యము.

మొగమొట్టు. వై వి.=ముఖకట్టు. (ద్వ. అని కొందఱు.) అశ్వముఖభూష. ఉ, రా. 7, ఆ. 397: మొగసరి, మోముముట్టు: చూ, హావణిక 2(భూషణము.2—౩.) [ఖల్లాకము.

మొగముతెలుపు చెంగము ద్వ వి: చూ,

మొగమున. వై ఏ్ర తోడుతో, కూడ. చూ, సైతము. [1—2—3.

మొగమోట. ద్వ. వి: చూ, రూ- మొగమాట-

మొగమోటము. ద్వ. వి.—వై.—(సంకోచము నకు.—ఉ. హరి. 4, అ. 133)

మొగమోడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-మోమోడు. 1. దాక్షిణ్యపడు; 2; చూ, సంకోచించు.

మొగరంబము. దే. వి తుమ్మెద చూ, షట్పదము.

మొగరము. దే. వి. రూ- మొగ్గరము. 1 నికేతనాగ్రిమ స్తంభము చూ, స్తంభము. 1; 2. ఒడ్డణము: చూ వ్యూహము. 2.

మొగరాడు. దే వి: చూ, మొగరము. 1.

మొగరించు. దే. స. క్రి. (ఉ, హరి. 4. ఆ. 167): అప్పళించు, అలుము, అలము, ఇడుముకొను, ఒత్తరించు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కదుము, చేఁజు, ముట్టుకొను. (సం).— ఆక్రమించు, క్రమించు. ("చూ, వ్యాపించు.")

మొగలి దే. వి.*. (యు. 4, ఆ. 26): గేదంగి- గేదఁగి, పన్నియ-పన్నె.(సం).—కంటదళ, కనకచ్ఛద, కృష్ణసర్పము, కేతకము, కేతకి, క్షైతకము, క్రైరవము, గంధపుష్ప, క్రకచ, క్రకచచ్ఛదము, గుప్తరాగము, చతుష్ప్రము, చామరపుష్పము, జంబుకము, రజఃపుష్పము, పర్ణపుష్పము, పర్ణపుష్పి, పలీనకము, సుగంధము, సువత్రికము, సూచీ

పుష్పము.* తద్వి.—గ: పచ్చపూమొగలి. (సం).—కనకచ్ఛద, కనకప్రసవ; ౨: మొగలిపండు. (సం).—తృణశూన్య —తృణశూన్యము. ("చూ, సూచీపుష్పము.")
మొగలిపండు. ద్వ. వి: చూ, మొగలి. ౨.
మొగలింగ. దే. వి. వరుణము*: చూ, శ్వేతపుష్పము.
మొగలిపనస. ద్వ. వి. ఒకానొక పనస *. తద్వి.—అనాస, అనాసపనస. (సం) — అనాసిక, గోపిత, శీతల. ("చూ, శీతల.2.")
మొగలిరేకు. దే. వి. 1. కంఠనఖక్షతము: చూ, శారిక. 2 (నఖక్షతము); 2. తములపాకు అను నగకు వెనుక బ్రహ్మరంధ్రము వంటి యద్దుగనుండు స్త్రీశిరోభూషణము: చూ, హావణిక. 2. (భూషణము. 2.)
మొగలివాకిలి. ద్వ. వి: చూ, తలదువారము.
మొగలేఱు. దే. వి. (మొగలి+ఏఱు) సువర్ణముఖీనది: చూ, హ్రాదిని (నది.)
మొగపడము. వై. వి. (మొగ+పడము.) ఏనుఁగుమీఁదకప్పెడు నల్లకంబళము. హరి. పూ. 6, ఆ. 110: చూ, రల్లకము.
మొగవాళము. ద్వ. వి: చూ, మొగసాళము.
మొగవీణె. వై. వి.=ముఖవీణ: చూ, వీణె.
మొగసరి. వై. వి.=ముఖహార (మొగము+సరి): చూ, మొగమట్టు.
మొగసల. వై. వి.=ముఖశాలా. (రూ- మొగసాల- మోసల- మోసాల.) 1. నగరితలవాకిటి త్రోవడి: చూ, సదనము. 1; 2. తలవాకిటి పంచే: చూ, సదనము. 1; 3. ఏనుఁగుసాల: చూ, సదనము. 1.
మొగసాల. వై. వి.=—పై.—
మొగసిరి. వై. వి. వశ్యశ్రీయు. [మొగ.
మొగాళము. వా. వి. నదీసముద్రాదులముఖము: మొగి. వై. వి. 1. మొత్తము: చూ, సమూహము; 2. యత్నము: చూ, సన్నాహము; 3: చూ, విధము. 1. ఉ, హరి. 6, ఆ. 63; ద్రి. 4. పురాఃపురోగకము: ఇఁక, ఇఁకమీఁద- ఇఁకమీఁదట, తలికె, ముంగల, ముందఱ, ముందు, మును- మున్ను.
మొగిటి. వై. వి.=మత్కుణ. (సాం. తి. 13): గోడపురుగు, నల్లి, మొగిటిపురువు. (సం).—ఉత్కుణము, ఉద్దంశము, చుగ్గంశము, మత్కుణము·
మొగిటిపురువు. వై. వి.—పై.—
మొగియు. వై. అ. క్రి. 1. యత్నించు: చూ, సమకట్టు. 2; 2: చూ, వ్యాపించు.
మొగిలివిరుసీరు. ద్వ. వి. ప్రశస్తజలము: చూ, సలిలము.
మొగిలుదొంతికలు. వా. వి. బ. ఆగడపలు: చూ, చూ, మేఘము. 1.
మొగుచు. వై. ప్రే.=ముకుళన. మొగుడఁజేయు. వై.2, ఆ.7: రూ- మొగుడుచు- మొగుడ్చు- మోడుచు- మోడ్చు, ముడుగు.
మొగుడు. వై. అ. క్రి.=ముకుళన. ముడుగు: చూ, సుక్కు. 8.
మొగుడుచు. వై. ప్రే.=ముకుళన. రూ- మొగుడ్చు: చూ, మొగుచు. [మర*
మొగుడుఁదామర. వై. వి: చూ, ముడుఁగుఁదా
మొగుడ్చు. వై. ప్రే.=: చూ, రూ- మొగుడుచు.
మొగుపు. వై. వి. నతి: చూ, హాళిగలు. (రూ- మొగుపు.)
మొగులు. దే. వి. 1. కదంబము*: చూ, హాలిప్రియము; వై. వి. 2.=మేఘ. మబ్బు. రామా. 6, ఆ. 16 (రూ- మొగిలు- మొయిలు- మొయులు.): చూ, మేఘము. 1.
మొగులుకడిమి. ద్వ. వి. ధారాకదంబము, నీరుకడిమి*: చూ, హాలిప్రియము. [ము.
మొగులుదారి. ద్వ. వి. ఆకసము: చూ, సురవర్త్మ
మొగులువిరి. దే. వి. జలము: చూ, సలిలము.

మొగులువిరిపొడి. దే. వి: చూ, సముద్రము. వేం, ఆం. 16. [చూ, సహస్రాక్షుఁడు.

మొగులెక్కపోఁడ. ద్వ. వి. ఇంద్రుఁడు:

మొగుల్పుట్టువు. దే. వి: చూ, మించె. 1.

మొగువు. దే. వి: చూ, రూ-మొగుపు.

మొగ్గ. వై. వి.=ముకుళ: రూ—మొగ-మొగడ, నన, పూమొగ్గ. (సం).—కలిక, కూర్పక, కోరకము, కోశము—కోషము, జాలకము, జాలము, ధాన, ముకుళము. తద్వి.— ౧. పసరు మొగ్గకు.— పసరుమొగ్గ—పసిమొగ్గ-పసిరికమొగ్గ, లేఁతమొగ్గ. (సం).—క్షారకము, జాలకము; ౨. వికసించుటకు సిద్ధమైన మొగ్గకు.—అరవిది, ముదురుమొగ్గ. (సం).—కలి, కుట్మలము-కుడ్మలము; కోరకము; ౩. మొగ్గలగుంపునకు.-(సం). జాలకము;. ౪ మోదుగుమొగ్గకు.-మోదుగుమొగ్గ. (సం).-అంగారిక, అంగారిత—అంగారితము, ఉత్కలిక (చూ, మోదుగు); ౫. పసరుమొలగ్గ గుత్తికి. (సం):—జాలకము; 2. గణికాదులు శిరము పాదములతోఁజేర విల్లువలె వెలికిలవంగుట: రూ—మొగడ. పిల్లమెలము, మెలము, డింకీలు.

మొగ్గట్టు. వై. వి: చూ, దసిలీ. 1.

మొగ్గరము. దే. వి: చూ, రూ-మొగరము. 1—2. (భార. విరా. 3, ఆ. 180.)

మొగ్గలము. దే. విణ: చూ, రూ-మొక్కలము. (అప్రతిహతమునకు.—నిర్వ. 8,ఆ. 87.)

మొగ్గలు. అం: చూ, పాదక్రియలు.

మొగ్గవాలు. ద్వ. అ. క్రి. గణికాదులు శిరము పాదముతోఁజేర విల్లువలె వెలికిలవంగు: చూ, వంగు.

మొగ్గవిచ్చు. ద్వ. అ. క్రి. 1: చూ, వికసించు; 2. యథాయథలగు; వా. 3. పుష్పవతియగు: చూ, సమర్తాడు.

మొగ్గు. వా. వి. 1. గౌరవము. "ఎందుకు చెప్పితినో మొగ్గునిలుపుకొనుము.": చూ, సన్మానము; వా. అ. క్రి. 2. బరువువైపువంగు. "త్రాసుమొగ్గెను."; 3. చూపునిలుచు. "దృష్టిమొగ్గెను".

మొటిక. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము.4; 2. రూ—మొట్టిక: చూ, మొక్క. 1.

మొటిమ. దే. వి. 1: రూ-మొటిమె-బొటిమ. (సం).—అపగండము, యువగండము, కచ్ఛపి, వదనఖర్జువు. (" చూ, వదన ఖర్జువు.")؛ విణ. 2. పొట్టి. రూ—మొటిమె: చూ, హ్రస్వము.

మొటిమె. దే. వి.—వై.—

మొట్ట. దే. వి. రూ-మొట్టె. ప్రోష్ఠి. నీటిలోనుండి యెగిరిపడెడు చేఁప: చూ, సోరంగి (మత్స్యము. 1-౧౩ చూ, మొట్టె.)

మొట్టమొదలు. దే. వి. (మొదలు + మొదలు) అన్నిటికిమొదలు: మునిముంగల.

మొట్టి. వై. విణ.=మత (దే. అని శ. ర.): చూ, వామనుఁడు.

మొట్టిక. దే. వి: చూ, రూ-మొటిక.

మొట్టికాయ. దే. వి. తలమీఁదఁ బిడికిటి పొడుపు: మొట్టు.

మొట్టికాయలమెప్పు. దే.వి: చూ, వినాయకుఁడు.

మొట్టిమెకము. ద్వ. వి. (రూ-మోటుమెకము—మోటువామెకము) అడవిపంది: చూ, సూకరము.

మొట్టు. దే. వి. 1: చూ, మొట్టికాయ; అ. క్రి. 2. తలమీఁద పిడికిటఁబొడుచు.

మొట్టె దే. వి. 1: చూ, మొండెము. ఆం, పదా. నర. 98; 2: (చూ, రూ-మొట్ట) (దీనిభేదములు.— బడిమొట్టె). వానమొట్టె) చూ, మత్స్యము. 1.

మొట్లమారి. దే. విణ. మొట్టికాయలుతినువాఁడు.

మొతాలులను బ్రాహ్మణులు. అం. (చూ, ఘూర్జర బ్రాహ్మణులు. చూ, బ్రాహ్మణులు.) (వీరిలో యజుర్వేదులును, ఋగ్వేదులును కలరు.నూరతు దేశములోని మొతాయను పట్టణములోనుండి నందున వీరికీ పేరు వచ్చినదై యుండును.): చూ, బ్రాహ్మణులు. ౫.

మొత్త. దే. వి. 1. వాకిటిలోపలి ప్రక్కగోడ: చూ, సరాతి (నులుగుగోడ.); 2. గూడతోడువాని కాలిక్రింది మిట్టు; బ. 3. మొలస్థానము, పిఱ్ఱ (అనికొందఱు): చూ, శ్రోణి. 1.

మొత్తపిరి. దే. వి. ఏతపుకడపక్రింద మెత్తగా నుండుటకై అరిణమొదటనుంచెడుఅల్లికపిరి

మొత్తము. వై. వి. 1: చూ, సమూహము; 2. తఱచు: చూ, పేరాశము; 3. పెరసి: చూ, సంకలనము; విణ. 4.టోకు. తఱచైనది:చూ, పేరాశము.5.

మొత్తు. దే. వి. 1.రూ–మోదు. దెబ్బ: చూ, హతి; స. క్రి. 2. రూ–మోదు. కొట్టు. భాగ. 2, స్కం. 25: చూ, వేయు. 1; 2. నలుకు: చూ, సెలకు.

మొత్తుకోళ్లు. దే. వి. బ: చూ, పెడబొబ్బ. 2.

మొత్తులాడు. దే. అ. క్రి: చూ, వాటులాడు.

మొత్తువడు.ద్వ.అ క్రి.కొట్టువడు.నై 8,ఆ. 74.

మొదటిచూపు. దే. వి. ఎలగోలచూపు: చూ, వీక్షణము. [లోను.2.

మొదటిది. దే. విణ: మొదలు, ఆది: చూ,

మొదటిదిక్కుసుబాదారి. ద్వ. వి. ఇంద్రుడు. సాంబ. దే. 11: చూ, సహస్రాక్షుడు.

మొదటిసంట. వా. వి: చూ, సారువా.

మొదటిపలుకులు. దే. వి. బ: చూ, వేదము.

మొదటిపుట్టుక. దే. వి. సంతు: చూ, సంతతి.1.

మొదటిపెండ్లాము. దే. వి: (సం).—అధివిన్న, అధ్యూఢ, కృతసాపత్నిక: చూ, సహధర్మిణి (భార్య.)

మొదటివాడు. దే. వి. 1. అన్న: చూ, సహోదరుడు; 2. అగ్రగణ్యుడు: చూ, శ్రేష్ఠుడు. 2; వా. విణ. 3: పాగ్రసరుడు, పాధమికుడు.

మొదటివేల్పు. దే. వి. (మొదలు + వేల్పు) 1: చూ, బ్రహ్మ. 1. స్వా. 1, ఆ. 50; 2: చూ, వినాయకుడు. సాంబ. దే. 1.

మొదటిహస్తి. ద్వ. వి. ఐరావతము: చూ,హస్తి.

మొదలాకి. దే. వి. అరవకూర్పులలో నొకతెగవాడు. [ఆం, పవా. నుర. 21.

మొదలిగాము. ద్వ. వి: చూ, సూర్యుడు.

మొదలిసొమ్ము. వా. వి: చూ, భాండము. 5.

మొదలు. దే. వి. 1. రూ–మొద్దు: చూ, ప్రకాండము; 2. మూలధనము: చూ, సంచి మొదలు; 3. మొదటిది. జై. 7, ఆ. 213: చూ, లోను. 2; 4. పూర్వము, తొలి: చూ, లోను. 2; 5. మూలము, ఆను: చూ, లోను. 2; 6: ఉండి. (సం).—ప్రభృతి.

మొదలుకొను. దే. అ. క్రి. 1. యత్నించు: చూ,సమకట్టు.2;స. క్రి. 2. మొదలుచేయు, తొట్టు: చూ, వహించు. [చూ, బ్రహ్మ.1.

మొదలుతామరగన్న ముద్దుకొడుకు. దే. వి:

మొదలుపెట్టు. దే. అ. క్రి:చూ, ప్రారంభించు.

మొదవ. దే. వి: చూ, రూ–మొదువు.

మొదవు. దే. వి. 1. పాడియావు: చూ, ధేనువు; 2. కదుపు, పసుపు: చూ, ధేనువు 3ర. 3. ప్రథమగర్భిణియగు ఆవుపెయ్య. ఆం, భా. ద్వి. 264: చూ, ధేనువు.

మొదుక. దే. విణ 1. కఱకు: చూ, జెడిదము; 2. దట్టము: చూ, సాంద్రము. 2.

మొదుకన. దే. వి 1. కఱకుదనము. హరి. పూ. 5, ఆ. 143; 2. బరువు: చూ, వివధము. 3. [త్రణము. 1,

మొదువు. దే. వి. జల్బజము, బొద: చూ,

మొద్దఁడు. వై. విశే. 1. మూఢుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2: చూ, లావరి.

మొద్దు. వై. వి. 1.=స్థాణువు. మ్రానిమోడు: చూ, వృక్షము; విశే. 2.=మూఢ: చూ, మొద్దఁడు; 3. మూఢురాలు, మోట: చూ, స్త్రీ; 4. వాఁడిలేనిది, మోట; 5. లావు: చూ, స్థూలము.

మొద్దువోవు. ద్వ. అ. క్రి. వాఁడిలేనిదగు. నై. 8, ఆ. 133: చూ, మొక్కపోవు.

మొన. దే. శ. 1. మొగ. అగ్రము: చూ, మద. 3; 2. దండు: చూ, సేన. 1; 3. సేనాముఖము: చూ, సేన. 1; 4: చూ, వ్యూహము. 1; 5. ముందు: చూ, మొదలు. 4; 6: సూదిమొన; 7: కటిమొన.

మొనకట్టు. దే. వి. 1. ఉత్సాహము: చూ, సన్నాహము; 2. ఒకానొక స్తంభనమూలిక: చూ, వృక్షము; విశే. 3. ఉత్సాహకరము; అ. క్రి. 4. ఉత్సహించు. హరిశ్చ. 1, ఆ. 141: చూ, సమకట్టు. 2.

మొనకాఁడు. దే. వి. 1. సేనాధిపతి: చూ, సైనికుఁడు; విశే. 2. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు; 3. ముఖ్యుఁడు: చూ, శ్రేష్ఠుఁడు. 2

మొనకొను. దే. అ. క్రి: చూ, మొనకట్టు. 4.

మొనగాలు. దే. వి. ఆస్కందితవిశేషము: చూ, హయము. [మోహరించు

మొనచేయు. దే. అ. క్రి. అభిముఖమగు: చూ,

మొనదప్పు. దే. అ. క్రి. విముఖమగు: చూ, మ్రొక్కు. 7.

మొనపు. దే. వి. 1. పూనిక. విక్రి. 6, ఆ. 73: చూ, సన్నాహము; ప్రే. 2. పూనఁజేయు; 3. కలుగఁజేయు. రామా. 1, ఆ. 190.

మొనయించు. దే. స. క్రి: చూ, ఒడ్డు. 15.

మొనయు. దే. అ. క్రి. 1: చూ, మొనకట్టు. 4; 2: చూ, సంభవించు. పా. 4, ఆ. 12.

మొనరు. దే. అ. క్రి. ఒప్పు. కళా. 6, ఆ. 194: చూ, సమ్మతించు.

మొనలు. అం. (చూ, కాయమానములు.): లోమొన, వెలిమొన, ఉసిమొన, చతురుమొన, పుణ్యంపుమొన, పాపంపుమొన, చేటడుగుమొన, దాఁటడుగుమొన, కదలుమొన, అరమీటుమొన, నెఱమీటుమొన, సరితాళంపుమొన (12) (అనికొందఱు.)

మొనసరి. దే. విశే. శూరుఁడు: చూ, హంవీరుఁడు.

మొన్న. దే. వి. (మొదలు + నాఁడు) కడచిన దినమునకు ముందుదినము: చూ, వాసరము.

మొప్పలు. దే. వి. బ. చేఁపమెడ కిరుప్రక్కల నుండు ద్వారములు.

మొప్పియ. దే. విశే. రూ-మొప్పె. 1. మూర్ఖుఁడు: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. కఱకు: చూ, బెడిదము.

మొప్పు. దే. వి. కీడు: చూ, హాని. 2.

మొప్పె. దే. విశే: చూ, రూ-మొప్పియ. 1—2; 3. ముష్కరురాలు: చూ, స్త్రీ.

మొయమొయ్యగా. వా. అవ్య. కచ్చాపచ్చాగా. తగిలీతగులునట్లుగా. [(దే. అని. శర.).

మొయిలు. వై. వి.=మేఘ: చూ, మేఘము. 1.

మొయిలుతేఁడు. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు.

మొయులు. వై. వి.=మేఘ: చూ, మొయిలు. (దే. అని శ. ర.)

మొర. దే. వి. రూ-మొరసు-మోర. 1. పశ్వాదుల దీర్ఘముఖము: చూ, వదనము. 2; 2. నిందయందు మనుష్యముఖము: చూ, వదనము. 2.

మొరడు. దే. వి. మోడు: చూ, వృక్షము.

మొరప. దే. వి. (రూ-మొరము-మొర్మ-మొరసు.) శర్కరాశిలః చూ, రాయి.

మొరపనేల. దే. వి. శర్కరల-శర్కరలము: రూ-మొరపునేల- మొరసునేల: చూ, పాథివి. 2 (భూమి. 1—౫.)

మొరపము. దే. వి. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

మొరపునేల. దే. వి: చూ, రూ-మొరపనేల.

మొరము. దే. వి: చూ, రూ-మొరప.

మొరయిక. దే. వి: చూ, మొరపము.

మొరయు. దే. అ. క్రి: చూ, శబ్దించే.

మొరలి. దే. వి. మోరటి: చూ, సన్నకదుర్పు *.

మొరసు. దే. వి. 1: చూ, రూ-మొరప; 2: చూ, మొర. 1; 3: చూ, మొర. 2; 4: చూ, మొప్పియ. 1; 5. మూర్ఖము: చూ, మోటు. 6.

మొరసునేల. దే. వి: చూ, రూ-మొరపనేల.

మొరిఁటె. దే. వి: చూ, రూ-మెంటె.

మొర్మ్ర. దే. వి: చూ, రూ-మొరము. హరి. ఉ. 7, ఆ. 20.

మొఱ. దే. వి. రూ-మొఱ్ఱ. ఆర్తధ్వని. కాశీ. 4, ఆ. 64: చూ, స్వరము. 2.

మొఱఁగు. దే. వి. రూ-మొఱ్ఱ. 1. కుక్కకూఁత: రూ-మొఱుఁగు-మొఱుఁగుడు-మొఱువు: చూ, బొయ్యి; 2. మోసము. రూ-మొఱఁగుడు. భాగ. 10, స్కం. పూ. 86: చూ, వంచన; విణ. 3: చూ, వంచకుఁడు. భాగ. 8, స్కం. 87; స. క్రి. 4: చూ, వంచించే. కాశీ. 4, ఆ. 36; 5. పొందే. రామా. 5, ఆ. 313: చూ, లాఁచే.

మొఱఁగుడు. దే. వి: చూ, వంచన.

మొఱఁటి. వా. వి: చూ, రూ-మొంటి.

మొఱక. దే. వి. 1. న్యూనత: చూ, హీనము. 1; విణ. 2. న్యూనము: చూ, హీనము. 1.

మొఱకడము. దే. వి. దౌష్ట్యము: చూ, వ్యళీకము. 2.

మొఱకు. వై. విణ. 1.=మూర్ఖ (రూ-మొఱ్ఱ-మొఱకుఁడు-మోఱకు-మోఱకుఁడు.): చూ, స్తబ్ధుఁడు; 2. పరుషము: చూ, శబ్దము. 2.

మొఱకుఁడు. వై. విణ: చూ, రూ-మొఱకు. 1.

మొఱకుతనము. వై. వి.=మూర్ఖత్వ. (దే. అని శ. ర.): చూ, మౌర్ఖ్యము. [శునకము.

మొఱఁగుసాగుమెకము. దే. వి. కుక్క: చూ,

మొఱటు. వై విణ.=మూర్ఖ. (దే. అని శ. ర.): చూ, రూ-మొఱకు. 1. [కుతనము.

మొఱటుతనము. వై. వి.=: చూ, రూ-మొఱ

మొఱపు. దే. వి: చూ, మొఱ.

మొఱపెట్టు. దే. అ. క్రి: రూ-మొఱ్ఱపెట్టు. (సం).—ఉద్ఘోషించే.

మొఱమొఱ. వై. వి.=మర్మర. 1: చూ, మర్మరము; 2. కోపవికారము, చిఱచిఱ, రవరవ: చూ, కోపము.

మొఱమొఱలాడు. ద్వ. అ.క్రి. వస్త్రములలో నగునవి మొఱమొఱయని మ్రోయు.

మొఱయిడు. దే. అ. క్రి. రోదనము చేయు: చూ, శోకించే.

మొఱవ. దే. విణ: చూ, మొక్క. 4.

మొఱవపోవు. దే. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. కాశీ. 6, ఆ. 83.

మొఱసడము. దే. వి: చూ, ఉడుపకుక్క.

మొఱి. దే.వి. (రూ-మొఱికి-మొఱ్ఱి) 1. అంగన్యూనత: నవుకు-నాకు; విణ. 2. అంగన్యూనము: నవుకు-నాకు.

మొఱికి. దే. వి, విణ.—పై.—

మొఱుఁగు. దే. వి. రూ-మొఱువు. 1. కుక్కకూఁత: చూ, రూ-మొఱఁగు.1; 2. కూఁత: చూ, స్వరము. 2; అ. క్రి. రూ-మొఱవు. 3. కుక్కకూయు: చూ, శబ్దించే; 4. కూయు: చూ, శబ్దించే. [రూ-మొఱఁగు. 1.

మొఱుఁగుడు. దే. వి. కుక్కకూఁత: చూ,

మొఱుములు. వా. వి. బ. చేటచే తనవైపు కోడఁగావచ్చిన పెద్దగింజెలు నూకలులో నగునవి: గుండ్రిలు: చూ, శంబూకము.

మొఱువు. దే. వి, అ.క్రి: చూ, రూ-మొఱుఁగు.

మొఱ్ఱ. దే. వి. 1: చూ, రూ-మొఱ. పర. 4, ఆ. 110; 2: చూ, మొండి. 2; విణ. 3: చూ,

మొఱకు. 1; 3: చూ, మొఱకు. 2; వా. వి. 4: చూ, విన్నపము. "నా మొఱ్ఱవినిరి."

మొఱ్ఱపెట్టు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ—మొఱపెట్టు.

మొఱ్ఱి. దే. వి, విణ: చూ, రూ—మొఱి. 1-2.

మొఱ్ఱిపోవు. దే. అ. క్రి. అంగన్యూనమగు. "పంచమొఱ్ఱిపోయినది."

మొల. దే. వి 1. కటిప్రదేశము: (సం):— కటము, కటి, కటీరము, జఘనము; 2. చీల: చూ, బంపికన్ను; 3. త్రాసుముల్లు, చుంబకము: చూ, సితాగ్రము.

మొలక. వై. వి.=మూలికా. రూ—మొల్క: చూ, మొక్క. 1-2.*; 3. ఆసనమునందలి దుర్మాంసవిశేషము: రూ—మొల్క, పిలక: చూ, మూలసంక; 4. వ్రణమునందలిదుర్మాంసవిశేషము: మొల్క; విణ. 5. లేఁత. "మొలకనవ్వు.": చూ, సుకుమారము.

మొలకకట్టు. ద్వ. స. క్రి. రొంపియందు చేల్లుటకుగాను విత్తనము మొలకలెత్తతడిపి ముడియకట్టు. పాండు. 3, ఆ. 194.

మొలకట్టు. దే. వి. 1: చూ, మొలనూలు; 2. కట్టుకోక: చూ, వస్త్రము.

మొలకత్తి. ద్వ. వి. చిల్లాడము. శశాం. 5, ఆ. 14: చూ, బాణము. 1.

మొలకబంగారు. వై. వి. పుట్టలలోపురుగులవల్ల కలిగెడు బంగారు, పుట్టబంగారు: చూ, లోహము. 1. [కోల.

మొలకిడిముమ్మ. ద్వ. వి. మొలఁదోపుకొనుగుజ్జె

మొలకెత్తు. ద్వ. అ. క్రి. అంకురించు: చూ, సంభవించు.

మొలకోలికి. వా. వి. బ: చూ, మొలగులికలు.

మొలగులికలు. దే. వి. బ.—వై.—

మొలగులికి. దే. వి. (మొల + కులికి): చూ, సస్యము. 1.

మొలచు. వై. అ. క్రి.=ముల్: చూ, మొలకెత్తు.

మొలతెంచు. ద్వ. అ. క్రి (మొలచు + తెంచు.) పుట్టు. కాశీ. 7, ఆ. 33: చూ, సంభవించు.

మొలత్రాడు. దే. వి. 1. పురుషుని కటిసూత్రము. (సం): అందుకము, కటిసూత్రము; 2: చూ, అడఁగుబొద్దు; 3: చూ, మొలనూలు. 2.

మొలత్రాసు. దే. వి. మొలగలత్రాసు. హంస. 2, ఆ. 181: చూ, త్రాసు. [వస్త్రము.

మొలదట్టి. దే. వి. మొలకట్టుకాసె: చూ,

మొలనూలు. దే. వి. 1. ఆఁడువాండ్రు అలంకారార్థము ధరించెడు కటిసూత్రము. కళా. 7, ఆ. 66: చూ, భూషణము. 2; వా. 2: చూ, మొలత్రాడు. 3. [మొక్క. 1—2.

మొలవ. వై. వి=మూలికా: చూ, రూ—

మొలవేయు. ద్వ. స. క్రి. (మొలక + వేయు) అడు, ఊడుకొను, ఊడుచు-ఊడ్చు, ఒత్తు, ఒత్తుకొను, కాఁడు—గాఁడు, కీలుకొను, కొను, గుచ్చు, చెరువు, తొట్టు, తొలుచు, నాటు, నాడు, నాటునాటు, పనుపడు—పన్నుపడు, పెట్టు, పొడుచు.

మొలాము. దే. వి. (రూ—ములాము—మొల్లాము—మోళము-మోలము); 1. బంగారులోనగువానిపూఁత: చూ, సమాలంభము. 1; 2. పంటికిపూసెడుమందు: చూ, మందు. 1—ర.

మొలుగు. దే. వి. నల్లచాయసెక్క: రూ—మోలుగు. [మొలక.

మొల్క. వై. వి.=మూలికా: చూ, రూ—

మొల్చు. వై. అ. క్రి: చూ, రూ—మొలచు.

మొల్ల. వై. వి:=ముల్ల. కుందము*. (దే. అని శ. ర.) (మొల్లకును మిగతి విశేషములకును "చూ, హాసంతి. 2")

మొల్లతీఁగె. ద్వ. వి. కుందలత*: చూ, హసంతి. 2.

మొల్లమి. దే. వి. రూ—మొల్లము. 1: చూ, సమూహము; 2. సాంద్రత. కళా. 6, ఆ. 222: చూ, సాంద్రము. 2; విణ. 3. అచ్చె

ము. స్వా. 3, ఆ. 28: చూ, సౌందర్యము.2; వై. వి. 4.=మూల్య. వెల: చూ, విక్రయము; 5.=మూల్య. పందెము: చూ, వ్యవహారము. 4.

మొల్లము. వై. వి. 1.=మూల్య. ధనము: చూ, హిరణ్యము. 3; దే. వి. 2: చూ, మొల్లమి. 1; 3: చూ, మొల్లమి. 2; 4. తఱచు. స్వా. 4, ఆ. 37: చూ, పేరాశము; విణ. 5. తఱచైనది. పర. 2, ఆ. 144: చూ, పేరాశము; 6. అధికము. రుక్మి. 4, ఆ. 44: చూ, పేరాశము; వై. వి. 7.=మూల్య: చూ, మొల్లమి. 4; 8.=మూల్య: చూ, మొల్లమి. 5.

మొల్లాము. దే. వి: చూ, రూ_మొలాము.

మొవు. దే. వి. తాళతరుణపత్రము: రూ_మోవు_మొవ్వ, మోసు. [మొగుడు.

మొవుడు. వై. అ. క్రి.=ముకుళన: చూ, రూ-

మొవ్వ. దే. వి: చూ, రూ_మొవు.

మొసలి. దే. వి. నక్రము: చూ, మత్స్యము. 1_3. (బ. మొసలులు-మొసళులు-మొసళ్లు-మొసళ్లులు.) [వాయి.

మొసలికాటు. దే. వి. చిమటా: చూ, మొసలి

మొసలిగుజ్జుపురాతు. దే. వి: చూ, వరుణుఁడు. సాం. దే. 19. [ణము.

మొసలిదోరణము. ద్వ. వి: చూ, మకరతోర

మొసలిరాసి. ద్వ. వి: చూ, మకరము. 5.

మొసలివా. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొసలివాయి.

మొసలివాపోఁగులు. ద్వ. వి. బ. మకరకుండలములు. అచ్చ. బాల, కాం. 62: మొసలివాయొంట్లు: చూ, హావణిక. 2, (భూషణము. 2_తా.)

మొసలివాయి. ద్వ. వి. 1. రూ-మొసలివా, చిమటా, మొసలికాటు; 2: చూ, చిమటా. 1.

మొసలివాయొంట్లు. ద్వ. వి: చూ, మొసలివాపోఁగులు.

మొసలివాయొంట్లదాల్పు. ద్వ. వి: చూ, విష్ణువు.1.

మొహతాదు. వా. వి. గ్రామనౌఖరు: చూ, మోతాదు 1.

మొహదా. దే. వి: చూ, పట్టిసము. 1.

మొహమలు. వా. వి: చూ, రూ_మొకమలు.

మొహరము. వా. వి. తురకలపీర్ల పండుగ: (చూ, పీర్లు.) [రించు. 1_2_3.

మొహరించు. వా. అ. క్రి: చూ, రూ-మోహ

మొహరీ. దే. వి. (రూ-మొహురి-మోహరీ.) తులమెత్తు స్వర్ణముద్రిక, ముప్పదిచిన్నముల యెత్తు బంగారునాణెము.

మొహరు. వా. వి. ముద్ర: చూ, సికా.

మొహళము. దే. వి. కూరాకుచెట్టు: మోహనము.

మొహురి. దే. వి: చూ, రూ-మొహరీ.

మో

మోఁకజెంచు దే. అ. క్రి. మోఁకాళ్లు నేలనాని ముందఱికొఱగు: మోఁకజెలఁబడు_మోఁకజెల్లఁబడు, మోఁకజెలు_మోఁకజెల్లు, మోఁకారించు, మొగ్గతిలఁబడు-మొగ్గతిల్లఁబడు, మొగ్గతిలు-(మొగ్గతిల్లు, (మొగ్గఁబడు, మొగ్గు: చూ, వంగు.

మోఁకజెలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి _పై._భాగ. 8, స్కం. 363. [3. ఆ. 65.

మోఁకజెల్లఁబడు. ద్వ. అ. క్రి._పై._హరి.

మోఁకజెలు. దే. అ. క్రి._పై._

మోఁకజెల్లు. దే. అ. క్రి._పై._

మోఁకారించు. దే. అ. క్రి._పై._

మోఁకాలు. దే. వి. (మోఁద + కాలు) 1. ముడుకు, ముడుము. (సం)._జానువు: చూ, హజ్జె; అం. 2: చూ, కళలుండుస్థలములు.

మోఁకాలుచిప్ప. దే. వి. మోఁకాలిఎముక: చూ, శల్యము.

మోఁచెయి. దే. వి. (మోఁద+చేయి) రూ_

మోఁచెయ్యి-మోఁచేయి, కూర్పరము: చూ, హస్తము.

మోఁచేతిమడ్పుటిల్లు. ద్వ. వి. రెండిండ్లుకలిపి కట్టిన కట్టడము: చూ, సదనము. 1.

మోఁచేతివంపుటిల్లు. ద్వ. వి.—పై.—

మోఁచేయి. ద్వ. వి: చూ, రూ-మోఁచెయి.

మోఁత. దే. వి. బరువు: చూ, వివధము. 3.

మోఁద. దే. వి. మోఁదుచేతకట్టిన నెత్తురుగడ్డ: చూ, వ్రణము. 1. [గడ్డకట్టు.

మోఁదకట్టు. దే. అ. క్రి. మోఁదుచేత నెత్తురు

మోఁదు. దే. వి. 1. దెబ్బ: చూ, హతి; స. క్రి. 2. కొట్టు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 108: చూ, వేగ్రియు.

మోక. వై. వి.=మూలికా: చూ, మొక్క.1-2.

మోకు. దే. వి. లావుత్రాడు: చూ, మాత్రము. 1.

మోక్షణము. అం: చూ, హస్తక్రియలు.

మోక్షదము. అం: చూ, తానములు (ని-గ-హీనతానములు.)

మోక్షము. సం. వి. అ. పుం. 1. అక్షరము, అపర్గము, అపవర్జనము, అపునర్భవము, అమృతము, కలాపము, కైవల్యము, నిర్యాణము, నిర్వాణము, నిర్వృత్తి, నిస్సరణము, పరము, భగము, ముక్తి, మోచనము, శివము, శ్రేయము, సదాగతి, స్థిరము, స్వర్గము. (తె).—పెందోవ, మీఁదు, ముగితి_ముత్తి. (మిగతవానికి "చూ, స్వర్గము.2.") 2. విడుపు: చూ, విమోచనము; 3.=మొక్కము. రూ-ముంక్షము *: చూ, మొక్కము; అం. 4: చూ, పురుషార్థములు.

మోఘ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. రూ-అమోఘ. కలిగొట్టు. *: చూ, స్థాలి. 2.

మోఘము. సం. విణ.=మొక్క. 1: చూ, వ్యర్థము; 2: చూ, దీనము.

మోచ. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1. అగఁటి*: చూ, రంభ. 2; 2: చూ, బూరుగు *; 3. చిల్ల*: చూ, సల్లకి. [సమ్మాళిగలు.

మోచక. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. ముచ్చె: చూ,

మోచకము. సం. వి. అ. పుం. 1: చూ, మోచ.*. 1; 2: చూ, మునగ *; విణ. 3.విడుచేనది; 4. విసుగునది.

మోచనము. సం. వి. అ. న: చూ, మోక్షము. 1.

మోచని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ: చూ, మోచక.

మోచము. సం. వి. అ. పుం: చూ, మోచకము. 2. *. [(ఇట్లు పరిమోచితము.)

మోచితము. సం. విణ. విడిపింపఁబడినది.

మోచు. దే. అ. క్రి. 1. ఆను: చూ, సంధరించు; స. క్రి. 2. ఊను: చూ, వహించు; 3. మొదలుకొను, మొదలఁజేయు. స్వా. 5, ఆ. 44: చూ, వహించు.

మోచువాఁడు. వా. విణ. మోపుకాఁడు. (సం).—భర్త. (చూ, భారవాహుఁడు.)

మోజా. వా. వి. ఆకుచెప్పులు: చూ, సమ్మాళిగలు. [1; 2: చూ, వాంఛ.

మోజా. వా. వి. 1. ఇష్టము: చూ, సమ్మతి.

మోట. వై. విణ.=మూఢ: చూ, మొద్దు. 2-3-4-5; దే. వి. 5: చూ, మొద్దు. 1; 6. చూ, కపిలె.

మోటకత్తి. వై. వి: చూ, మచ్చెకత్తి.

మోటగూన. వా. వి: చూ, మోటబాన.

మోటజోరుమేకము. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొట్టిమేకము.

మోటనము. సం. వి. అ. న. 1. ఆక్షేపించుట, 2. పొడిచేయుట; అం. 3: చూ, హస్తక్రియలు. [కామాటము.

మోటపని. ద్వ. వి. కర్మాగారపుపని: చూ,

మోటపాటిరెడ్లు. ద్వ. వి. బ: చూ, రూ-మోటాటెగ్రిడ్లు. [చూ, వృషభము. 1.

మోటబరి. ద్వ. వి. బరువు మోసెడియెద్దు:

మోటబాన. ద్వ. వి. ఏతమునకుగట్టి నీళ్లు తోడుసూన (ఏతపుకడవ, బాన: చూ, భాండము. 3— ర): చూ, హరివాణము.

మోటవాఁడు. వా. వి. 1. బండగుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.2; 2: చూ, శక్తుఁడు; 3. రసగ్రహణము లేనివాఁడు: చూ, వ్రాజె. [ర్కారు).

మోటారు. వా. వి: చూ, బండి. (రూ-మోటా

మోటార్కారు. వా. వి.—పై.—(ఇదేబస్)

మోటించు. జే. స. క్రి. పోటీగానిలుపు. "దూలముక్రింద స్తంభమును మోటించెను".

మోటిక. దే. వి: చూ, రూ—మొటిక.

మోటు. వై. వి. 1: చూ, మొద్దు. 1; 2. తట్టువ: చూ, హయము; 3. మూఢకగుఱ్ఱము: చూ, హయము; 4. పందికెదుటను మనుష్యాకారముగా నిలిపిన కపటలక్ష్యము. స్వా. 4, ఆ. 34; విణ. 5.=మూఢః: చూ, మొద్దు. 2; 6. మొరసు: చూ, మౌర్ఖ్యము.

మోటుకాఁడు. ద్వ.వి.దళపతి: చూ, సైనికుఁడు.

మోటుతనము. వై. వి.=మూఢత్వ: చూ, మౌర్ఖ్యము. [మెకము.

మోటుమెకము. వై. వి: చూ, రూ-మొట్టి

మోటువామెకము. వై. వి.—పై.—

మోట్టాయితము. సం. వి. అ. న. ప్రియుని కథాదులయందు మనసుతగిలి యుండుటను తెలియఁజేసెడు స్త్రీలయొక్క కర్ణకండూయనాది శృంగార చేష్టావిశేషము.

మోడము. దే. వి. మేఘావరణము: చూ, మేఘము. 1_౧౬.

మోడి. దే. వి. బిగువు, బింకము. శశాం. 4, ఆ. 62: చూ, లవణి; 2. గణికాదులు మొగ్గవాలి కాలికి సమీపమందుంచిన వస్తువునెత్తుట; 3. వ్రాఁతయొక్క వైఖరి, జిలుగు, గొలుసు మోడివ్రాఁత: చూ, వ్రాఁత.

మోడు. దే. వి. రూ—మోఁడు.1: చూ, మొద్దు.1; 2. కిర్మి: చూ, పలాలము. 2; వా. 3. మొలక: చూ, మొక్క. 1; 4. తల నఱికినచెట్టు; 5. (చేసుకోసిన) కొయ్యగాలు; అం. 6: చూ, మల్లబంధములు (తద్విశేషములలో 3 చూడుము.) [కాశీ.6, ఆ.5.

మోడుచు. నై. ప్రే: చూ, రూ-మొగుడుచు.

మోడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-మోడ్పడు: 1. మోడగు: చూ, మొక్కపోవు; 2. మొక్కయగు; 3. ముడుఁగు. హరి. ఉ. 8, ఆ. 186: క్రుంగు, మడియు; 4. ఖండితమగు: చూ, వ్రక్కవాఱు; ప్రే. 5. మోడుపఱచు.

మోడుపు. దే. వి. రూ—మోడ్పు. 1. నతి: చూ, హాణిగలు; 2. ముకుళుట.

మోడ్చు. నై. ప్రే: చూ, రూ-మోడుచు.

మోడ్పడు. ద్వ.అ. క్రి: చూ, రూ-మోడుపడు.

మోతాదు. వా. వి. 1: చూ, రూ-మొహతాదు; 2. గౌరవము. "ఎందుకుచెప్పితినో వినియా మోతాదు నిలుపుకొనుము.": చూ, మొగ్గ. 1; 3. ఒక్కసారి యిచ్చెడు మందుకొలత.

మోతుబరీ. వా. వి. మంచిస్థితి.

మోతుబరు. వా. వి. స్థితిపరుఁడు.

మోద. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. 1.కదళి*: చూ, రంభ. 2; దే. వి. (1) తమలపాకులకట్ట: మూవటము.

మోదకము. సం. వి. అ. పుం. 1. కుడుము: చూ, భక్ష్యము. (చూ, ఉండ్రము); 2.లడ్డు: చూ, భక్ష్యము. [ముల్కు.

మోదకీగద. అం. (గద, శిఖరిగడ.): చూ, అస్త్ర

మోదమానము. సం. విణ. సంతోషించుచున్నది: చూ, హ్లాదనము. 2. [సంతోషము.

మోదము. సం. వి. అ. పుం. ముదము: చూ,

మోదయము. దే.వి. బల్బజము*: చూ, తృణము.1.

మోది. వా. వి. వెచ్చెమిచ్చువాఁడు: రూ-మోదీ.

మోదీ. వా. వి.—పై.—

మోదించే. సం. అ. క్రి: చూ, సంతోషించే.

మోదిలు. సం. అ. క్రి. రూ—మోదిల్లు —పై.—

మోదిల్లు. సం. అ. క్రి.—పై:—

మోదుగు. దే. వి. (య. 4, ఆ. 5,)* రూ—మోదుగు, పప్పర. (సం).—కనకము, క్షారద్రువు, కింశుకము, కింశులుకము, కిర్మి, క్షారద్రువు, క్షారశ్రేష్ఠము, జుహూతరువు, పర్ణము, పలంకష, పలాశము, బీజస్నేహము, బ్రహ్మతరువు, రక్తపుష్పము, రుమ, వాతపోథము, సమిత. ("చూ, సమిత.")

మోదుగుతోడిమలు. దే. వి. బ. శాలిధాన్యము: చూ, ధాన్యము. [2. మోదుగువిత్తులు.

మోదుగుమాడలు. దే. వి. బ. 1.—పై.—;

మోదుగుమొగ్గ. వా. వి: చూ, మొగ్గ. 1—౫.

మోదుగుమొగ్గపల్లు. ద్వి. వి: చూ, శుకము. వేం, ఆం. 99.

మోదువు. దే. వి: చూ, రూ—మోదుగు*.

మోదెన. దే.వి. రూ—మోదెనము: చూ, శివమల్లి*.

మోదెనము. దే. వి.—పై.—

మోపరి. దే. విశ. (మోపు + అరి) 1. మోపు మోయువాఁడు; 2: చూ, బెస్త. ఆం, భా. ద్వి. 288. [చూ, హాని. 2.

మోపాది. దే. వి. (మోపు + అది) అపాయము:

మోపి. దే. వి: చూ, ముండమోపి.

మోపించే. వా. ప్రే: చూ, మోపు. 8.

మోపిక. దే. వి. భారము (ఓపికవంటిది): చూ, వివధము. 3. [ఎక్కిడు: చూ, మోపెట్టు.

మోపిడు. దే. స. క్రి. (మోపు + ఇడు.) విల్లు

మోపు. దే.వి. 1. (పుల్లల)కట్ట; 2: చూ, మోపిక; 3: చూ, మార్వి. 1; 4: చూ, మోపుగల. 1; 5: చూ, (సం).—తృణ్యా; విశ. 6: అధికము: చూ, హెరాళము; ప్రే. 7: కట్టు, పొదపెట్టు, పెట్టు, (సం).—ఆరోపించే; 8. మోయఁజేయు: మోపించే; 9. ఆనించే: (చూ, పిసుసు. 2—3): చూ, సమ్మర్దించే.

మోపుకాఁడు. దే. విశ: చూ, మోచేవాఁడు.

మోపుదల. దే. వి. 1: మోపు. (సం).—ఆరోపణము, ఆరోపము. (అవ్య).—అతి; 2: చూ, మోపిక.

మోపెట్టు. దే. స. క్రి. (మోపు + పెట్టు): ఎక్కిడు, ఎక్కుడుపెట్టు-ఎక్కుపెట్టు-ఎక్కువెట్టు, మోపిడు. [స్నేహాశము.

మోబత్తులు. వా. వి. బ. ఒకకరదీపిక: చూ,

మోమిచ్చె. వా. వి: చూ, మోమోటమి.

మోము. తె. వి.=ముఖ: చూ, రూ—మొగము.

మోముముట్టు. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొగముట్టు. రామా. 2, ఆ. 20.

మోమోట. ద్వ. వి: చూ, రూ-మొగమోట. (దాక్షిణ్యమునకు.—శశాం. 4, ఆ. 25.)

మోమోటము. ద్వ. వి.—పై.—(సంకోచించుటకు.—ఉ, హరి. 6, ఆ. 102)

మోమోటమి. ద్వ. వి. ముఖప్రీతి: రూ-మొగమాట—మొగమాటము, మొగమోట—మొగమోటము, మోమోట-మోమోటము, మొగమిచ్చె—మోమిచ్చె, గరుసు, పుయిలోట.

మోమోడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, రూ-మొగమోడు.(దాక్షిణ్యపడుటకు.—కాశీ.2, ఆ.37.)

మోయిను. వా. వి. 1. రీతి: చూ, విధము. 1; 2: చూ, బత్తియము. 1. [వహించే.

మోయు. దే. స. క్రి. (భారము) ఊను: చూ,

మోర. దే. వి: చూ, రూ-మొర. 1-2 (పశ్వాదుల దీర్ఘముఖమునకు.—కాశీ. 4, ఆ. 271; స్కా. 4, ఆ. 27.)

మోరచెంగు. వా. విశ. చిన్నముఖవీణ. రూ—మోర్చింగు: చూ, వీణె.

మోరట. సం. వి. అ. స్త్రీ. 1. చెరకు*: చూ, స్రవ; 2.=మోరు. మజ్జిగ: చూ, స్తన్యము (మజ్జిగ)

మోరటి. దే. వి: చూ, పిర్రియాలము. 1.*.
మోరటిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మోరటిల్లు. మోముమీఁదికెత్తు.
మోరటిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—
మోరత్రోపు. దే. వి: చూ, వైముఖ్యము.
మోరపక్కె. దే. వి: చూ, మత్స్యము. 1.
మోరపాక. దే. వి. (రూ—ఓరపాక-దోరపాక) చోపిడి,చిన్నగోడలయిల్లు:చూ,సదనము. 1.
మోరా. వా. వి. కాళ్లపీఁట:చూ, సింహాసనము.
మోరి. వా. వై. వి.=మోరట. రూ-మోరు: చూ, మజ్జిగ.
మోరు. వై. వి. 1.=మోరట.—పై.—ఉ, శా. 6, ఆ. 122; దే. వి. 2. పర్వతశిఖరము, పేటు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 76: చూ, హిమాలయము (పర్వతము).
మోరుండ. ద్వ. వి: చూ, భక్ష్యము.
మోర్చెంగు. వా. వి: చూ, రూ-మోరచెంగు.
మోఱకము. వై. వి.=మూర్ఖ. 1. మూర్ఖత్వము: చూ, మౌర్ఖ్యము; విశ. 2. మూర్ఖము: చూ, మౌర్ఖ్యము. [మూర్ఖురాలు: చూ, స్త్రీ.
మోఱకకత్తె. వై. విశ (మోఱకము + కత్తె.)
మోఱకు. వై. విశ.=మూర్ఖ. మూర్ఖుఁడు. భో. 1, ఆ. 115: చూ, స్తబ్ధుఁడు.
మోఱకుఁడు. వై. వి.=—పై.— [మొలామ.
మోఱము. దే. వి. రూ-మ్రోళము: చూ, రూ-
మోలుగు. దే. వి: చూ, రూ-మొలుగు.
మోవి. దే. వి. 1. పెదవి: చూ, వాతెఱ; 2. మోవిఅనుచెట్టు: చూ, వృక్షము.
మోవు దే. వి: రూ-మొవు-మొవ్వు, మోసు.
మోష.సం.వి.అ.స్త్రీ.=మోసము.1.దొంగతనము చూ, హరణము. 1; 2. కీడు: చూ, హాని. 2.
మోషకుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1. దొంగ: చూ, హారకుఁడు. 1; వా. 2. కంసాలి:చూ, స్వర్ణకారుఁడు. (ఇట్లుమూషకుఁడు వాడుక).
మోస. వై. వి.=మోషా.రూ-మోసము. 1:చూ, మోష. 1. కాశీ. 5, ఆ. 67; 2: రూ, ప్రమాదము. 1. కాశీ. 6, ఆ. 6; 3: చూ, వంచన.
మోసగాఁడు. ద్వ. విశ: చూ, వంచకుఁడు.
మోసపుచ్చు. వా. స. క్రి. మభ్యపెట్టు. వేం, ఆం. 65: చూ, వంచించు.
మోసపోవు. ద్వ. అ. క్రి. 1: ఓటుపడు, జేలుపడు-బేల్పడు, బేలుపోవు. (సం).—ప్రమాదపడు; 2: చూ, వంచింపఁబడు.
మోసము. వై. వి.=మోషా: చూ, రూ-మోస. (ప్రమాదమునకు.—మార్క. 7, ఆ. 203)
మోసరిక. వా. వి. అంకురము: చూ, రూ-మోసేరిక.
మోసల. వై. వి.=ముఖశాలా: చూ, రూ-మొగసల. 1—2—3. (నగరితలవాకిటిచోవడికి.—సా. 3, ఆ. 199.)
మోసాల. వై. వి.=—పై.—(నగరితలవాకిటిచోవడికి.—కాశీ. 2, ఆ. 41.)
మోసు. దే. వి. 1. తునుక: చూ, శకలము. 4; 2.అంకురము.పర.3,ఆ.153: చూ, మొక్క. 1; 3: చూ, మూలము. 1; 4: చూ, మోవు.
మోసేను. వా. వి. పిటీషను.
మోసేరిక. వా. వి: చూ, మోసు. 2.
మోస్తరు. వా. వి. 1. మాదిరి; 2. స్వభావము.
మోహచతుష్టయము. అం: లజ్జామోహము, విభవమోహము, కరుణామోహము, నిజమోహము. (4) (మతాంతరమున.—ఉత్తమము కూర్మమోహము, మధ్యమము మత్స్యమోహము, అధమము మృగమోహము.)
మోహన. సం. వి. అ. స్త్రీ. ఒకానొకరాగము: చూ, స్వరము. 2.
మోహనము. సం. వి.అ. న. 1: చూ, మూర్ఛ.1; అం. 2: చూ, విద్యలు; 3: చూ, మన్మథబాణములు; 4: చూ, అస్త్రములు;

5: చూ, ఉపవిద్యలు; వా. వి. (1): చూ, మొహాళము.

మోహనపుసరులు. అం: చూ, ధాన్యము.

మోహనబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, కర్పూరిరొ బ్రాహ్మణులు.

మోహము. సం. వి. అ. పుం. 1. అజ్ఞానము: చూ, స్వాపము. 3; 2: చూ, మూర్ఛ.1; 3: చూ, వలపు. 2; అం. 4: చూ, ఊర్ములు; 5: చూ, సంచారిభావములు (ఓరసికశేఖరా! ఆసరసిజాక్షి మరుశరహతులచే ధరణికి నొరఁగి మమ్మెల్లఁబలుమారువెతలం గుందించుచుండె.); 6: చూ, అరిషడ్వర్గములు.

మోహరము దే. వి: చూ, వ్యూహము. 1.

మోహరించు దే. అ. క్రి. (సై. 4, అ. 23). 1. రూ-మొహరించు, ఎదురగు, ఎదురుకొను-ఎదుర్కొను, ఎదురుపడు-ఎదుర్పడు, ఎదుశేగు, తేలు, తోఁచు, పొడసూపు, మొగకొను, మొనచేయు. (మి).—అభిముఖమగు; 2. వ్యూహముపన్ను: రూ-మోహరించు; స. క్రి. 3. మాఱొడ్డు: చూ, పక్కళించు.

మోహరీ. దే. వి: చూ, రూ-మొహరీ.

మోహించు. సం. అ. క్రి. 1. అజ్ఞానముపొందు; 2. మూర్ఛిల్లు: చూ, సొమ్మసిల్లు; 3. కామించు: చూ, వలచు. 3.

మోహితుఁడు. సం. విణ: చూ, వలపుకాఁడు.

మోహిని. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. మోహింపఁజేసెడు స్త్రీదేవతా విశేషము: చూ, స్త్రీ; 2. పిశాచస్త్రీ విశేషము: చూ, స్త్రీ; 3. నల్లఉమ్మెత్త. *: చూ, హాలాపుష్పము.

మోళంగి. దే. వి: చూ, ములక *.

మోళము. వా. వి: చూ, రూ-మొలాము.

మోళా. వా. వి. 1. రీతి; 2. తరగతి. [ము.1.)

మోళీ. వా. వి. గారడీవానివిద్య. (చూ, మాయ

మౌ

మౌంజి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ.=ముంజి. ముంజదర్భమొలత్రాడు: చూ, సూత్రము. 1.

మౌంజె. వా. వి. (మవుంజె.) గ్రామముక్రిందచేరినపల్లె: చూ, సివారు. [మొత్తము.

మౌంటు. వా. వి. 1. మొత్తము; 2. సొమ్ము

మౌండము. సం. వి. అ. న. కొబ్బరియుండ, మోరుండ: చూ, భక్ష్యము. 1—24.

మౌకలి. సం. వి. ఇ. పుం. కాకి: చూ, వాయసము. [చూ, లవణి. 2.

మౌక్తికఫల. సం. వి. ఆ. స్త్రీ. తెల్లయుప్పి*:

మౌక్తికమాల. అం: చూ, వృత్తము. 1. (భ, త, న, గగములు. 7_11 యతులు. 11వఛందస్సు.)

మౌక్తికము. సం. వి. అ. న.=ముత్తియము: చూ, రత్నము.1. (ముత్తెములు ఏనుఁగుకుంభస్థలము, మేఘము, పందికోఱ, శంఖము, మత్స్యశిరము, పాఁపపడగ, ముత్తెపుచిప్ప, చెఱకు, బొంగువెదురు కీసియందు పుట్టును. ముత్తెపుచిప్పయందు పుట్టినవే తఱచుగా వాడఁబడును.); అం. 2: చూ, రత్నములు.

మౌఖరి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. రూ-మౌఖర్యము. ముఖరభావము, ముఖరత్వము, అప్రయోజకత.

మౌఖర్యము. సం. వి. అ. న.—పై.—

మౌఢ్యము. సం. వి. అ. న. మూఢభావము, మూఢత్వము.

మౌద్గలి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ: చూ, మౌకలి.

మౌద్గీనము. సం. విణ. పెసలుపండునది(పొలము): చూ, హరిప్రియ. 2 (భూమి. 1.)

మౌనత్రయము. అం: వాఙ్మౌనము, అక్షమౌనము, కాష్ఠమౌనము. (3)

మౌనము. సం. వి. అ. న. అభాషణము. (అవ్య)—తూష్ణీకామ్, తూష్ణీమ్. (తె).—పలుకమి.

మౌని. సం. వి. న్. పుం. మౌనవ్రతుఁడు, ముని: చూ, సన్న్యాసి.

మౌరజికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: మార్దంగికుఁడు. (తె). మద్దెలకాఁడు.

మౌరి. దే. వి.రూ-మవురి. 1. నాగసరము: చూ, పీకె; 2. జీనుఁగొ్రవి: చూ, వీణె.

మౌరీబ్రాహ్మణులు. అం: చూ, ఉత్కళబ్రాహ్మణులు (మౌరీ, వహతే, వాఘీబ్రాహ్మణులు సామవేదులు. ద్రాహ్యాయణ గోభిలసూత్రములకుఁ జెందినవారు. పండాబ్రాహ్మణులలో చేరినతెగవారు. శుక్లయజుర్వేదులు. మాధ్యందినశాఖకుఁజెందినవారు.): చూ, బ్రాహ్మణులు.

మౌర్ఖ్యము. సం. వి. అ. న.=మొఱకము. మూర్ఖభావము, మూర్ఖత్వము: మాషము, మూర్ఖము. (తె).—తఱటు, త్వాష్ట్రము, పెడసరము, ముదిగారము, మొఱకుతనము-మొఱటుతనము, మంకుతనము, మకురు, మకురుతనము, మంగతనము, మోటు, మోటుతనము, మోఱకము, విడ్డూరము. తద్వి.—౧. (తె).— మొగసు, మోటు; ౨.(విణ)మూర్ఖమునకు.-(తె) తఱటు, విడ్డూరము ("చూ, విడ్డూరము. 1—2".)

మౌర్వి. సం. వి. ఈ. స్త్రీ. 1. అల్లియ: చూ, స్థావరము. 1; 2: చూ, వస. (1). [ములు.

మౌర్వీవిధానకరణములు అం: చూ, ప్రమేయ

మౌల్యము. సం. వి. అ. న. మూలబలము.

మౌషకము. అం: చూ, భావదూషితములు.

మౌష్కర్యము. సం. వి. అ. న. ముష్కరభావము, ముష్కరత్వము.

మౌసలము. అం: చూ, అస్త్రములు.

మౌహూర్తికుఁడు. సం. వి. అ. పుం: రూ-ముహూర్తుఁడు, మౌహూర్తుఁడు; జోస్యుఁడు.

మౌహూర్తుఁడు. సం. వి. అ.పుం.—పై.—

మౌళి. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. 1. నేల: చూ, హరిప్రియ (భూమి. 1.); పుం. స్త్రీ. 2: చూ, సిగ. 2; 3. కొప్పు: చూ, వేనలి. 2; 4. కిరీటము: చూ, సీసకము. (1); పుం. 5. అశోకము*: చూ, హేమపుష్పము.

మ్ర

మ్రంగ. దే. వి.రూ-మంగ*: చూ, శ్వసనము. 3.

మ్రంగఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. మ్రంగు, క్రుంగు, హరి, ఉ. 2, ఆ. 122: చూ, స్రుక్కు. 4.

మ్రంగు. దే. అ. క్రి —పై.—

మ్రందిలి. దే. విణ. నొచ్చినది.

మ్రందు. దే. అ. క్రి. 1. చచ్చు: చూ, మరణించు; 2. చెదియు: చూ, సదమదమగు; 3. నొచ్చు: చూ, వేసరు. 4; 4: చూ, సోలు. మార్క. 1, ఆ. 246.

మ్రుక్కు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-ముక్కు. 1.

మ్రక్షము. సం. వి. అ. పుం. తనతప్పునుమఱుంగుపుచ్చుట.

మ్రగ్గు. వై. అ. క్రి.=మృక్. 1. చచ్చు: చూ, మరణించు; 2. నష్టమగు: చూ, పమ్మివోవు; 3: చూ, విహ్వలించు. పంచ. నా. 3, ఆ.86.

మ్రదిమము. సం. వి. న్. పుం: చూ, మెత్తన. 1.

మ్రబ్బు దే. వి: చూ, రూ-మబ్బు. రా. వి. 2, ఆ. 60.

మ్రా

మ్రాఁకు. దే. వి. రూ-మాకు, మాఁను-మ్రాను, చెట్టు*: చూ, వృక్షము.

మ్రాఁగన్ను. దే. వి. (మ్రాఁగు + కన్ను) సోలిన కన్ను. భో. 5, ఆ. 117: చూ, లోచనము.

మ్రాఁగన్నుపడు. ద్వ. అ. క్రి. మ్రాఁగన్నగు, కొద్దినిద్దుర మొదలిడు.

మ్రాఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, సోలు.

మ్రానిపసుపు. దే. వి: చూ, రూ-మానిపసుపు*.

మ్రానిపోటుపులుఁగు. దే. వి: చూ, బెబ్బులుఁగు.

మ్రానిబంక. వా. వి. నిర్యాసము: చూ, బందన.

మ్రాను. దే. వి. 1: చూ, రూ-మ్రాఁకు*; 2: చూ, కాండము. 10.

మ్రానుగోయిల. దే వి: చూ, మ్రానిపోటు [పులుఁగు.

మ్రానుతోలుచేపిట్ట. ద్వ. వి -పై.-పాం.తి.11.

మ్రానుదేఱు. దే. అ. క్రి: చూ, మ్రానుపడు. విక్రి. 4, ఆ. 219.

మ్రానుదిమ్మరి. దే. వి. రూ-మ్రాన్దిమ్మరి: [చూ, వానరము.

మ్రానుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, స్తంభించు.1.

మ్రానుపాటు. ద్వ. వి: చూ, స్తంభనము. ఉ, హరి. 5, ఆ. 112.

మ్రానుపిలు. దే. అ. క్రి. రూ-మ్రానుపిల్లు: [చూ, మ్రానుపడు.

మ్రానుపిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మ్రానుపెట్టు. దే. స. క్రి. మ్రానుపడఁజేయు. భాగ. 8, స్కం. 32.

మ్రానుమనికి. దే. వి. రూ-మ్రాన్మనికి. కోఁతి. అచ్చ. యు, కాం. 101: చూ, వానరము.

మ్రానుసెందు. దే. అ. క్రి: చూ, మ్రానుపడు.

మ్రాన్పడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—

మ్రాన్దిమ్మరి. దే.వి: చూ, రూ-మ్రానుదిమ్మరి.

మ్రాన్మనికి. దే. వి.—పై.—

మ్రాలు. దే. అ. క్రి: చూ, సోలు. మార్క. [5, ఆ. 82.

మ్రాలుదెంచు. దే. అ. క్రి.—పై.— విక్రి. 7, ఆ. 102.

మ్రాలుచు. దే. ప్రే. మ్రాలఁజేయు: రూ-మ్రాల్చు.

మ్రాల్చు. దే. ప్రే.—పై.—

మ్రి

మ్రింగు. దే. స. క్రి: ఎరగొను, కడిగొను, కముచు, కవ్వు, గుక్కగొను, త్రెక్కొను, (సం).—కబళించు, గ్రసించు; తద్వి.— గుటకవేయుటకు.—(సం). గ్రసించు. (మిగతవానికి "చూ, సాపడు.").

మ్రింగుడు. దే. వి: కమి, మ్రింగుట_మ్రింగుడు. తద్వి.—గుక్క-గ్రుక్క. (సం).— ఉద్గిరి, ఉద్గిరణము, కబళనము, గిరణము, నిగరణము, నిగరము. (చూ, సాపాటు.)

మ్రింగుడుపడు. ద్వ. అ. క్రి. కబళితమగు.

మ్రింగువాఁడు. వా. వి. నమలకనే తినువాఁడు: చూ, గ్రసిష్ణువు. తద్వి.-నమలితినువానికి.— (తె) తినువాఁడు. (సం).—గ్రసిష్ణువు.

మ్రు

మ్రుక్క. దే.విశ.ముక్కిపోయినవడ్లు. పాండు. 4, ఆ. 147: చూ, స్తంబకరి (ధాన్యము.) "మ్రుక్కపాయలకు ధరతక్కువ." (ముక్కపాయలనియే వాడుక.)

మ్రుక్కడి. దే. విశ. క్షుద్రము: చూ, స్వల్పము.

మ్రుగ్గు. దే. వి. రూ-ముగ్గు. పరిక: చూ, రంగవల్లి.

మ్రుగ్గులు. వా. వి. బ. (రూ-ముగ్గులు.) 1. పేచీలు; 2. చిక్కులు; 3. తంత్రములు.

మ్రుచ్చిమి. దే. వి. దొంగతనము: చూ, హారణము. 1.

మ్రుచ్చిలి. దే. వి.—పై.—

మ్రుచ్చిలించు. దే. స. క్రి. (రూ-ముచ్చిలించు, ముచ్చిలు-మ్రుచ్చిలు.) అపహరించు: చూ, సడపు.

మ్రుచ్చిలిపోటు. దే. వి. విద్రిపోవు చెండఁగా

పైఁబడి చేయుయుద్ధము: చూ, యుద్ధము.

మ్రుచ్చిలు. దే. స. క్రి. 1: చూ, మ్రుచ్చిలించు; 2: చూ, వంచించు.

మ్రుచ్చు. దే. వి. 1. దొంగ: చూ, చోరకుఁడు. 1; 2. అరఁటిపువ్వులోని స్త్రీకేసరము: చూ, దొంగ. 2.

మ్రుచ్చుగొర. దే. వి. పెద్దదొంగ: చూ, చోరకుఁడు. 1.

మ్రుచ్చుపొద్దు. ద్వ. వి. అర్ధరాత్రము: చూ, [రాత్రి.

మ్రుచ్చుపోవు. వా. అ. క్రి: కొల్లపోవు, చెడు, చూఱపోవు, దొద్దవోవు, వటివోవు.

మ్రే

మ్రేఁగు. దే. స. క్రి. చూ, రూ-మేఁగు. (ఆవరించుకొనుటకు.— ర్వ. 3, ఆ. 7.)

మ్రేవు. దే. స. క్రి. —పై.—(రూ-మేవు) (పూయుటకు.—క 5, ఆ. 195.)

మ్రె

మ్రెక్కు. దే. వి, స. క్రి: చూ, రూ-మెక్కు. 1—3. (అ. క్రి. మెక్కు; స. క్రి. మ్రెక్కు అని శ.ర.) (నమస్కరించుటకు.— జై. 5, ఆ. 169.)

మ్రెక్కుడు. దే. వి: చూ, రూ- మెక్కు. 1.

మ్రెక్కుబడి. దే. వి: చూ, మొక్కుబడి. 1—2.

మ్రెక్కువాఁడు. వా. వి: చూ, వందారువు.

మ్రెగ్గఁబడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మోఁకరించు.

మ్రెగ్గతిలఁబడు. ద్వ. అ. క్రి. రూ-మ్రెగ్గతిల్లఁబడు: చూ, మోఁకరించు.

మ్రెగ్గతిల్లఁబడు. ద్వ. అ. క్రి.—పై.—

మ్రెగ్గతిలు. దే. అ. క్రి: చూ, మోఁకరించు. (రూ-మ్రెగ్గతిల్లు.)

మ్రెగ్గతిల్లు. దే. అ. క్రి.—పై.—

మ్రెగ్గు. దే. వి. 1. ఎక్కువ. కళా. 3, ఆ. 264: చూ, హేరాళము; అ. క్రి. 2: చూ, మోఁకరించు. ఉ, హరి. 6, ఆ. 168; 3. అడఁగారు, డిందు: చూ, స్రుక్కు. 4.

మ్రో

మ్రోఁగు. దే. అ. క్రి: చూ, మొరయు. రామా. 8, ఆ. 117.

మ్రోఁగుడు. దే. వి. మ్రోఁత: చూ, స్వరము. 2.

మ్రోఁత. దే. వి.—పై.—భో. 4, ఆ. 6.

మ్రోడు. దే. వి. రూ-మొరడు. 1: చూ, మొక్క. 1; 2: చూ, మొద్దు. 1. స్వా. 3, ఆ. 46; 3. మూర్ఖుఁడు. రామా. 8, ఆ. 149: చూ, స్తబ్ధుఁడు; 4: చూ, రూ-మోడు. 5.

మ్రోడుపడు. ద్వ. అ. క్రి: చూ, మొక్కపోవు. 1.

మ్రోయు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మొరయు.

మ్రోల. దే. వి. 1. ఎదురు. విజ. 3, ఆ. 126: చూ, ముందఱ. 1; ద్రి. 2. పురోర్థకము: ఎదుట, ఎదురుకట్టల—ఎదురుకట్ల. [చూ, వీణె.

మ్రోలు. వా. వి. ఉరుము, ఊఁదెడువాద్యము:

మ్రోవు. దే. అ. క్రి: చూ, రూ-మ్రోఁగు.

మ్ల

మ్లంక్షణము. సం. వి. అ. న. తలయంటు: చూ, స్నానము. 1.

మ్లా

మ్లానము. సం. విణ. వాడినది: మ్లిష్టము.

మ్లాని. సం. వి. ఇ. స్త్రీ. (పుష్పాదులు) వాడుటః క్లమథము, క్లమము.

మ్లి

మ్లిష్టము. సం. విణ. 1: చూ, మ్లానము; 2. స్పష్టముకానిది (మాట), అవిస్పష్టము: చూ, శబ్దము. 2.

మ్లే

మ్లేచ్ఛదేశము. సం. వి. అ. పుం. భారతవర్షమునకు తుదనుండెడు కామరూపాది ప్రత్యంతదేశము: చూ, సీమ (1) (దేశములు.)

మ్లేచ్ఛముఖము. సం. వి. అ. న. రాగి: చూ, లోహము. 1.

మ్లేచ్ఛుఁడు. సం. వి. అ. పుం. 1.=మెంచే. గోమాంసభక్షకుఁడై సమస్తాచారములను వదలి యవ్యక్తముగా మాటలాడుచు వర్తించువాఁడు. తురుష్కుఁడు, మహమ్మదీయుఁడు. (తె).—తురక, మలక, మెంచే; 2. పాపరతుఁడు: చూ, వ్యాధుఁడు.2.

అనుబంధము.

ఘూర్జరబ్రాహ్మణులు. అం. ఉత్తరమున కచ్ఛసింధుశాఖయు పశ్చిమమున సముద్రమును దక్షిణమున కాంబేసింధుశాఖయు తూర్పున అంబాభవాని మొదలు నర్మదానదివఱకుండు కనుమల వఱకును గల దేశము ఘూర్జరదేశమనఁబడును. వింధ్యపర్వతమునకును నర్మదా నదమునకును ఉత్తరముననుండు విస్తారప్రదేశము ఘూర్జరములోఁ జేరియుండినను ఇందలి బ్రాహ్మణులు ఘూర్జరులనఁబడి పంచద్రావిడులలో జేరినవారై యున్నారు. వీరిలో అగస్త్యలువారు అను బ్రాహ్మణులు, అక్షయమంగళులను బ్రాహ్మణులు, అనావలులను బ్రాహ్మణులు, ఔదీచ్యబ్రాహ్మణులు, కపిల బ్రాహ్మణులు, ఖదాయతీ బ్రాహ్మణులు, ఖేడావాలురను బ్రాహ్మణులు, గయావళీ బ్రాహ్మణులు, గుగలీబ్రాహ్మణులు, గోమతివాలుగను బ్రాహ్మణులు, చావిషులను బ్రాహ్మణులు, జంబుబ్రాహ్మణులు, ఝాలోరా బ్రాహ్మణులు, తపోధనులను బ్రాహ్మణులు, తలాజీయ బ్రాహ్మణులు, దధీచి బ్రాహ్మణులు, నర్సిపర బ్రాహ్మణులు, పారాశర్య బ్రాహ్మణులు, [illegible]తవాలురను బ్రాహ్మణులు, భార్గవ బ్రాహ్మణులు, మోతాలలు అను బ్రాహ్మణులు, యాజ్ఞికవాలురను బ్రాహ్మణులు, రజ[illegible]లురను బ్రాహ్మణులు, వటులులను బ్రాహ్మణులు, వశాంద బ్రాహ్మణులు, వాల్మీకస్థ బ్రాహ్మణులు, శ్రీమలి బ్రాహ్మణులు, సు[illegible]జోదాత్రి బ్రాహ్మణులు, ఇత్యాది. (వీనివివరములా యా పదములకడఁ జూచుకొనునది.) చూ, బ్రాహ్మణులు.

తాజా:—"త" మొదలు "మ" చివరవఱకుగల అనుబంధ[illegible], "అ" మొదలు "భ" తుదవఱకు నాలుగు భాగముల అనుబంధము "[illegible]" చివరను చూడుము.